Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

[illegible]

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

శ్రీ

[illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

లంక — [illegible]

లంక [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

[illegible]

[illegible]

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

[illegible]

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

೨೪ ... ೪೩೧

ಬಾವಲಕ್ಕಿ — 1½ ತೊಲ

ಅಡಿನಿರಿ — 2 ಅರದ ತೂ

ಪ ಪ್ಪಡ 2 ಅ — ತೂ

ಗೋರೋಜನ ಅವರ್ತಿ ಗಾತ್ರ

ರವಷ್ಕಿರ — 2 ತೊಲೆ

ಜನಿ ಶುಂಠಿ — 2 ತೊಲ

ಮುಳ್ಳು ಮದ್ದು — 2 ಗ್ರಾ — ತೂ

... ಸುಗಂಧ ... ½ ತೊಲ

ಕಲ್ಲುನಿಪ್ಪ ರೇಖಾಂಶ ... ಲ ತೊಲ

ಜಾಲಿ — 3 ತೊಲ

ಸುಪ್ತ — 2 ತೊಲ

ಚಿತ್ರ ಮೂಲ — 8 ಗ್ರಾ — ತೂ

ಕಜ್ಜನಾರು — 2 ಗ್ರಾ — ತೂ

ಬಾಲಮೆಣಸು — 2 ಗ್ರಾ — ತೂ

ಸಬ್ಬು + ಜೆಲ್ಲಿ

ಕಿಶೀರದಲ್ಲಿ — 2

తైలముల ఔషధి: బిందు దినం 1/2 అర్ధపావు త్రిప్పు

1) బాదాము = 1 శేరు గా. వంతెయిగా చేశాను. ఇదంతా
2) ద్రాక్షి = 1/2 " పిప్పలి, లవంగ వెక్కలి
3) పిప్పలి = 2 ~~తులా~~ అరక్కు మొదలి తైలముల చేసి
4) లవంగ = 7 or 8. వెక్కలి బిళ్లగారం వస్త్ర శోధన
5) వెక్కలి బిళ్లగారం శుద్ధి చేయబడినది} = 3 తులంతరం తమల్లి వేసి 5-6 సార్ల తోలేదు ఆమెల్ల వస్త్రం
6) జాజికాయ = 2. నెరిన్నల్లి తోలేదు అక్కల
7) అక్కల కాయి = 1 వలెచి పలచి మంత్ర, మాత
8) జాజికాయ = అరకేతోళ్ల గాత్ర. చేసి అదప్పల తాంబూలం
9) జాపత్రి = 1 తులసి నేతితో తిని.
10) బాలమేనాసు = 8-10.
11) మేనాసు = 5-6.
12) బక్కా శుంఠి = అవసరం గాత్రం
13) ఏలక్కి = 8-10.
14) ~~[illegible]~~
14) అతిమధురం = 1 చెమ్చాడు
15) సన్నరాష్ట్ర = అవసరం గాత్ర.
16) గసగసా = 2 తులసి నేతితో
17) పచ్చకర్పూరం = 2 గ్రాములు.
18) నెల్లి చెక్క = 2-3.
19) అక్కల కర్ర = 1 తులాను.
20) ఉప్పు = అవసరం గాత్ర.
21) ఉప్పు = 1 తులం.
22) తల్లు సత్తువ = 1 పాలు.
23) కేసరి, పచ్చకర్పూరం.

ఇవన్నీ బాగా చూర్ణమ్ చేసి నెయ్యి చూర్ణము మొదలి మిశ్రమము గాజు సీసాల్లో వేసి పెట్టి మొత్తం ఉపయోగించి మొదలి ~~[illegible]~~ తర్వాత వు.

శంఖ మస్తు.

ప్రతిదిన షాంకెకి దీని తెలుంళ్ళు వేడిన్నెమందు.

బలం కోండ పొంవలంను గళ్ళు.

1 శుంఠి = 1 పావు తులం
21) గంటుబారంగి = 2 కాసుల తులం
2 వెంకాసు = 2. అళ్ళతె పావు
28) అళ్ళతేకాయ = 3.
29) బాలవెంకాసు = 1 కాసు [illegible]
3 శోరిగె = 1½ "
4 ధనియాలు = ½ పావు తులం
5 లవంగ = 1½ "
6 జాజికాయ = 4 . . .
7 లవంగపట్టె = 3 తులం
8 లవంగ పత్రి = 2 కాసుల తులం
9 జాపత్రి = 2 తులం
10 పలుళ్ళ ముద్ద = 2 కాసుల తులం
11 పతంగం చెక్క = 2 " "
12 ఏలక్కాయలు = 4 నాల్గు
13 వాయువిళంగ = 2 తులాల
14 పుత్రజీవి మణి = ½ పలం
15 నంజిన చెక్క } = కాలాంనికి తగల
16 వేము చెక్క }
17 లామంచ = 3 కాసుల తులం
18 తక్కుం కచ్చి = 3 "
19 అమృతబళ్ళ = 3 "
20 తిప్పతీగ = 3 "
21 వెయూరి = 1 "
22 తిప్పలి = ½ పలం
23 ఫన్నరాసె = 6 కాసుల తులం
24 అతిమధురం = 7
25 తాళీసపత్రి = అవసరమైతే తగల
26 బాదాం కుంకుమపువ్వు = 1 కాసుల తులం.

A. T. Ramaswami

ಶ್ರೀ

ವೈದ್ಯಸಾರಸಂಗ್ರಹ

A. T. RAMASWAMI IYENGAR.

TIRUMALAI HILLS.

ಎಂಬ CHITTOOR DIST.

ಈವೈದ್ಯಗ್ರಂಥವು ಕನ್ನಡಟೀಕೆಯೊಡನೆ

ಕರ್ಣಾಟದೇಶೀಯರ ಉಪಯೋಗಾರ್ಥ

ಪರಿಶೋಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟು

ಕರ್ಣಾಟಾಕ್ಷರ ಮುದ್ರಾಶಾಲೆಯೋಳ್

ಕಂ. ಟಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರಿಂದ

ಮುದ್ರಿಸಿ ಪ್ರಕಟಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಬೆಂಗಳೂರು:

೧೮೮೨.

ಶ್ರೀರಸ್ತು.

ಆರೋಗ್ಯಮಸ್ತು.

ಪೀಠಿಕೆ.

ಪ್ರಪಂಚದೊಳು ಮನುಷ್ಯನ ಸಂತೋಷಮಯವಾದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ಆಯುಷ್ಯಗಳೆಂಬ ಮೂರು ವಿಷಯಗಳು, ಪ್ರಧಾನಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾ, ವಿವೇಕ, ಬಲ, ಧೈರ್ಯಗಳೆಂಬ ಗುಣಗಳು ಪ್ರಕಾಶ ಪ್ರಯೋಜನಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುತಿವೆ. ಮತ್ತು ದೇಶ, ಕಾಲ, ಜನ ವ್ಯವಸಾಯಾದಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ, ಅಂತಾ ಮುಖ್ಯವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಭೂತಗಳಾಗಿರುತವೆ. ಹೀಗೆ ಸಹಾಯಕ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಕಾಶವಿಷಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತಗಳಾದ ಅಂತಾ ಮುಖ್ಯವಿಷಯಗಳು ಸಕಲ ಜನಗಳಿಗೂ ಪ್ರಾರ್ಥನೀಯತಕ್ಕವಾಗಿವೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯನ ಲೌಕಿಕಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷ, ಸುಖ, ಭೋಗಗಳಿಗೆ ಕಾರಣಗಳಾದ ಸರ್ವಾಂಶಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳ ತಾರತಮ್ಯಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರಯೋಜ್ಯ ಪ್ರಯೋಜಕ ಭಾವದಿಂದಲೂ, ಪ್ರಧಾನೋಪಸರ್ಜನ ಭಾವದಿಂದಲೂ, ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ಆರೋಗ್ಯವೇ ಮುಖ್ಯವಾದ್ದಾಗಿ ಕಾಣಬರುತದೆ. ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯನು ಅದರಿಂದಲೇ ಇತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವದಕ್ಕೆ ಶಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆಂತಲೂ, ಅದೊಂದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಿಕ್ಕವುಗಳೆಲ್ಲ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನಗಳಾಗಿ ಅಥವಾ ದುರ್ಲಭಗಳಾಗುತವೆಂತಲೂ, ಅಭಿಜ್ಞರು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಇಷ್ಟು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಡುವ ಆರೋಗ್ಯವೆಂಬದೇನೆನ್ನುವಿರೋ, ಅದು "ನಾಸ್ತಿರೋಗೋಯಸ್ಯಸಃ ಅರೋಗಃ, ತಸ್ಯಭಾವಃ ಆರೋಗ್ಯಂ" ಎಂಬ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಯಿಂದ ಬೇನೆಯಿಲ್ಲದಿರುವಿಕೆಯೆಂದರ್ಥವು. ಇಂತಾ ಆರೋಗ್ಯ[illegible] ಪೌರುಷವೆಂತಲೂ ಎರಡುವಿಧವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುತದೆ. ಇವು ನಾನಾವಿಧಗಳಾಗಿ ಪರಂತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಅ[illegible]ನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಸಕ[illegible] ಜನ್ಮ[illegible] ಪ್ರವೃತ್ತಿ [illegible] ದೂಳು ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತೊಂ[illegible]

ದಾ ಪ್ರತಿಪಾಲ[illegible]

ಮ್ಲೇಚ್ಛ ದೇಶದೊಳಿಹವಾದ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಚಿರಕಾಲದಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿ[illegible]

ವುಪಾಯ ಲೇಹಾಸಿತು. ಪರಂತು ಯಿದು [illegible]

ದು ಯಿದೇಶೀಯಗಳಾಗಿಯೂ ಪಾದಶ್ಲೋಕಗ[illegible]

ರ್ಣಾಂತಿಕರಗಳಾಗ ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ, [illegible]

ಹೀಗೆಯೇ ಯಿದ್ದದರಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆ[illegible]

[illegible] ಯಿದ್ದಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿ[illegible]

ಶೋಧಿತ ವಿಷ ಅಕ್ಕರ[illegible]

[illegible] ಗಾಧ್ಯವಾ[illegible]

ಪ್ರಯತ್ನವಿಲ್ಲದೆ ದೈವವು ಅಪ್ರಯೋಜಕವಾಗಿಯೂ ಯಿರುತ್ತದೆ. ಏಕೇನ ದೈವವೂ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನವೂ ಮನುಷ್ಯನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆಯೆಂದು ಯೆಣಿಸಬೇಕು.

ಆರೋಗ್ಯದ ಸ್ವರೂಪವಂ ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ಅದು "ಲೋಕೋಭಿನ್ನರುಚಿಃ" ಯೆಂಬ ನ್ಯಾಯದಂತೆ ಮನುಷ್ಯನ ಅಭಿರುಚಿಯೂ, ಅಪೇಕ್ಷೆಯೂ, ಬುದ್ಧಿಯೂ ನಾನಾವಿಧವಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಪ್ರಾಯೇಣ ಮನಸ್ಸು ಚಪಲವಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ, ರೋಗಕರಗಳಾದ ವಿಷಯಗಳು ಆಗಾಗ್ಯೆ ಪ್ರಾಮಾದಿಕವಾಗಿಯೂ, ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದರಿಂದಲೂ, ರೋಗಗಳು ಅವನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅನುವರ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ಅವು ಪ್ರಥಮತಃ ಅಪಥ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಶರೀರದೊಳು ವ್ಯಾಪಿಸಿ, ತನ್ಮೂಲಕ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ, ಅದರದೆಸೆಯಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಶೂನ್ಯಮಾಡುವದಾಗಿ (ನಿರ್ಬುದ್ಧಿಃ ಕ್ಷಯಮೇತಿ) ಎಂಬಂತೆ ಬುದ್ಧಿಹೀನನಿಗೆ ಸರ್ವಾಪತ್ತುಗಳೂ ಸಮೀಪಿಸಿಯಿರುವವು, ಹ್ಯಾಗಂದರೆ,—

ವಿದ್ಯಾಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣಗಳಾದ ಉತ್ಸಾಹಚಿತ್ತಸ್ಥೈರ್ಯಗಳಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷಾಭಂಗವನ್ನೈದುತಿಹನು. ವಿದ್ವಾಂಸನು ತನ್ನ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಚಿತವಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವದಕ್ಕೂ, ತತ್ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆಯುವದಕ್ಕೂ ಸರ್ವದಾ ಅಸಮರ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಧನಸಂಪಾದನಪರನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಧಕಗಳಾದ ಶಿಲ್ಪ, ಕೃಷಿ, ವಾಣಿಜ್ಯ, ರಾಜಸೇವಾ, ಶಸ್ತ್ರಗ್ರಹಣಾದಿ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಧನವಿದ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಕೇ[illegible]ಯಾನವನು ರೋಗಪೀಡಿತನಾದರೆ ಶಾರೀರ ಮಾನಸಿ[illegible] ರೋಗದಿಂದ ಧೀರನಿ
ಗೆ[illegible] ಗಿಗೆ ವೈರಾ
[illegible]

ಡ್ಡ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವದು ಮನುಷ್ಯಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದೆ.

ರೋಗಗಳು ಅಕಾಂಡವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತಗಳಾಗುತವೆಂದೆಣಿಸಬಾರದು. ಪರಂತು ಆಹಾರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಅಕ್ರಮಗಳಿಂದಲೂ, ಸ್ಥಲಜಲವಾಯುದೋಷಗಳಿಂದಲೂ, ವಿಶೇಷತಃ ಅವರವರ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ಜನಿಸುತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ೩೬ ಜ್ವರಾದಿಗಳು ಪ್ರಧಾನರೋಗಗಳಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವು ಸಾಧಾರಣ ರೋಗಗಳಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವು ಉಪರೋಗಗಳಾಗಿಯೂ, ಒಟ್ಟು ಎಂಟುವಿಧಗಳುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿರುತವೆ. ಮತ್ತು ಇವುಗಳೊಳು ಒಂದೊಂದು ಬಹುಪ್ರಭೇದಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ, ಮತ್ತು ರೋಗಗಳು, ಜಾಂಗಲ (ಖುಷ್ಕಿ) ಅನೂಪ (ತರೀ) ಸಾಧಾರಣವೆಂದು ಮೂರುತೆರನಾದ ದೇಶಗಳ ಗುಣಭೇದಗಳಿಂದಲೂ, ರೋಗಿಗಳ ಪ್ರಕೃತಿಭೇದಗಳಿಂದಲೂ, ನಾನಾರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ಆಯಾ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀಕಾರಮಾಡದೆ ಉಪೇಕ್ಷಿಸುವದರಿಂದಲೂ, ಪ್ರತಿಕೂಲಗಳಾದ ಔಷಧಪಥ್ಯಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಅವು ವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಕಡೆಗೆ ಅಸಾಧ್ಯಗಳಾದ ನಾನಾವಿಧ ಉಪರೋಗಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತವೆ. ಆದದರಿಂದ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯಗಳಾಗಿಯೂ, ಶರೀರದೊಳು ಹೊಕ್ಕ ಶತ್ರುಗಳಂತೆಯೂ ಇರುವ ವ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳದವರಿಗೆ ಸುಖವು ದುರ್ಲಭವು.

ಮೇಲೆಸೂಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರೋಗಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಎಂಬದೂ ರೋಗಭೇದದಂತೆಯೇ ನಾನಾ ರೀತಿ ಪ್ರಕಾರಗಳುಳ್ಳವುಗಳಾಗಿವೆ. ಹಾಗೆ ಇರಲ್ಯಾತಕೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ, ದೇಶಗುಣಭೇದದಿಂದಲೂ, ಆಯಾದೇಶ ಜನಗಳ ಪ್ರಕೃತಿಭೇದದಿಂದಲೂ, ಅವರವರ ಆಹಾರವಿಹಾರಾದಿಗಳ ಗುಣಭೇದದಿಂದಲೂ, ನಾನಾವಿಧಗಳಾಗಿ ಪರಂತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಅನ[illegible]ನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಸ[illegible]ದರೆ, ಒಂದು ದೇಶದೊಳು ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮತ್ತೊಂ[illegible]
ರೂ ಪ್ರತಿಕೂಲ[illegible]
ಮೆಚ್ಚ ದೇಶದೊಳಿಹವಾದ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಚಿರಕಾಲದಿಂದ ಅಪೇಕ್ಷಿ[illegible]
ವುಸಾಯ ಶೇಷಾನಿತು. ಪರಂತು ಇದು [illegible]
[illegible] ಯಾದಿಶ್ಲೋಕಗಳಾಗಿಯೂ ಪಾದಶ್ಲೋಕಗಳ[illegible]
[illegible]ರ್ಣಾಂತರಗಳಾಗಿ ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ, [illegible]
ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದದರಿಂದ ಪ್ರಕ್[illegible]
[illegible] ಇದ್ದಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿ[illegible]
ರೋಧಿಸಿ ವಿಷ ಅರ್ಕ[illegible]
ಸಾಧ್ಯವಾ[illegible]
ಸಾಧ್ಯ[illegible]
ಮಾಡ[illegible]
[illegible]ಜನೋಪಯೋಗಮನೀಲೊ[illegible]

ಳಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯಗಳಾದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ರೋಗಾರ್ತರ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸರ್ವಕಾಲಗಳೊಳಗೂ, ಆಯತ್ತರಾಗಿದ್ದರೂ, ಅನ್ಯದೇಶೀಯರ ಔಷಧಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧಾಜಾಡ್ಯದಿಂದ ಕೆಲವರೂ, ವೈದ್ಯಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಶರೀರಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಶಾಲಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವಷ್ಟು ಚಾತುರ್ಯವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಕೆಲವರೂ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಔಷಧಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಇತರರೂ ಏವಂ ಈ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಔಷಧಗಳು ಸ್ವದೇಶೀಯರಲ್ಲಿ ಬಹಳಮಂದಿಯಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡದೆಯಿವೆ.

ಸ್ವದೇಶವೈದ್ಯರಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಮಾಡಿ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯವುಂಟುಮಾಡುವ ಸಮರ್ಥರಿಲ್ಲವೇ ಎಂದರೆ, ಪೂರ್ವಕಾಲದೊಳು, ನಮ್ಮ ಅರಸರಿಂದಲೂ, ಧನವಂತರಿಂದಲೂ, ಪೋಷಿಸಲ್ಪಡುತ ಮಹೌಷಧಗಳನ್ನುಮಾಡಿ ಮಹಾವ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನು ಶಮನ ಮಾಡುತಿದ್ದ ವೈದ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠರು ಬಹಳಮಂದಿ ಯಾದೇಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಂತವರಿಲ್ಲಗತಿಸಿದರು, ಅವರ ವಂಶಸ್ಥರು ಅಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರುಯಿದ್ದಾರೆ. ಪರಂತು ಅವರುಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಶಾಲಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಅನೇಕರು ಆಕಸಬನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟವರಾದರು. ಬಿಡದೆ ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಯಿರುವವರು ಕೇವಲ ಸಾಮಾನ್ಯರಾಗಿ, ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವೂ ಯಿಲ್ಲದೆ, ಅನುಭವಜ್ಞಾನವೂ ಯಿಲ್ಲದೆ "ಯಸ್ಯಕಸ್ಯತರೋರ್ಮೂಲಂ ಯೇನಕೇನಾಪಿಶಾವಿತಂ" ಎಂಬ ಗಾದೆಯಂತೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಮಾಡುತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ತಮ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದರೂ ಹಾಗಮಾಡದೆ ಉದಾಸೀನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಅನೇಕರಿಗೆ ಗ್ರಂಥಸಾಮಗ್ರಿಯೂ ದುರ್ಲಭಗಳಾಗಿರುತವೆ. ಇದರಿಂದ ನಮ್ಮವೈದ್ಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವ್ಯಕ್ತಿಗೂ, ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವಾ[illegible] ಕಾರಕವಾಗಿರುವದೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಇದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆವು. ಈ ಕಾ[illegible] ಮುಖದಿಂದ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿಯಿದೆ. ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗ [illegible] ಂದ ಕೃಷಿ

ನ್ನಾಗಿ ಅರಿತು, ಅನೇಕ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಈಚೆಗೆ ಕೆಲವರು ಪಂಡಿತರು, ಅಂತಾ ಪೂರ್ವಋಷಿಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲದೆ, ನಾನಾಚಮತ್ಕಾರ ವಿಶೇಷಗಳುಳ್ಳ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಮೇಲೆ ಕಂಡಂತೆ ಸಾಮಾನ್ಯವೈದ್ಯರು ಕೆಲವರು ಆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಪರಿಶೀಲನೆ ಮಾಡಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಕ್ರಮದಿಂದ ರೋಗಸ್ವರೂಪ, ಔಷಧಸ್ವರೂಪ, ಅದರ ಪ್ರಯೋಗಸರಣಿ, ಇವುಗಳನ್ನರಿಯದೆ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ನಾನಾವಿಧ ಉಪದ್ರವಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹೀಶೂರ ಮಹಾರಾಜರವರ ಸೇನಾಪತಿಯಾಗಿದ್ದ ನಂಜರಾಜೇ ಅರಸಿನವರು ಸಕಲ ಜನೋಪಕಾರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆಯುರ್ವೇದ, ಧನ್ವಂತರೀಯ, ಹಾರೀತಸಂಹಿತಾ, ಕಾಶ್ಯಪಸಂಹಿತಾ, ವಾಹಟ, ಭಗೀರಥಸಂಹಿತಾ, ಮಹಾಮಾನಸಂಹಿತಾ, ಕುಮಾರಸಂಹಿತಾ, ಹಿರಣ್ಯಕೇಶೀಯ, ಅಗ್ನಿವರ್ಮ, ಋಷ್ಯಶೃಂಗಸಂಹಿತಾ, ನಾರಾಯಣೀಯ, ಭರದ್ವಾಜಸಂಹಿತಾ, ಆತ್ರೇಯಸಂಹಿತಾ, ವೃದ್ಧಾತ್ರೇಯಸಂಹಿತಾ, ವೈದ್ಯಕಲ್ಪತರು, ಸಿದ್ಧತಂತ್ರ, ಸಿದ್ಧಸಾರ, ಭೋಜರಾಜೀಯ, ಅಗ್ನಿವೇಶೀಯ, ಚಿಕಿತ್ಸಾಮೃತ, ನಿತ್ಯನಾಥ, ಪ್ರಯೋಗಾಮೃತ, ಸಿದ್ಧಪ್ರಯೋಗ, ವೈದ್ಯಸಂಗ್ರಹ, ಯೋಗಾಮೃತ, ಮಹಾಸಾರ, ಶಿಷ್ಯಪುಷ್ಟಿ, ಚಂದ್ರಿಕಾ, ಕಾಂಚೀನಾಥ, ಶಾರ್ಙ್ಗಧರ, ಸುಶ್ರುತ, ಶತಶ್ಲೋಕಿ, ಲೋಲಂಬರಾಜೀಯ, ಪ್ರಯೋಗಸಾರ, ಶಬರಸಂಹಿತೆ, ಮೊದಲಾದ ಯಿನ್ನೂ ಅನೇಕ ಪೂರ್ವಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಸಕಲ ವೈದ್ಯಗ್ರಂಥಸಾರ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ವೈದ್ಯಸಾರ ಸಂಗ್ರಹವೆಂಬ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಇದು ಯಿತರ ಗ್ರಂಥಗಳಂತಲ್ಲದೆ ಪೂರ್ವಿಕರಾದ ಸಮಸ್ತ ಋಷಿಗಳು, ಮತ್ತು ವೈದ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠರು, ಯಿವರುಗಳ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನೂ, ನಾನಾವಿಧ ರೋಗಭೇದಗಳನ್ನೂ, ಔಷಧಭೇದಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗಭೇದಗಳನ್ನೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಸಕಲಜನಸುಲಭವಾಗಿಯೂ ತಿಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ಇಂತಾ ಸಂಗ್ರಹವಾದ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಚಿರಕಾಲದಿಂದ ಅಚ್ಚೀ...
ಶಾಕ್ಷ ನಮಗೆ ಲಭಿಸಿತು. ಪರಂತು ಯಿದು ...
ಕಡೆ ಅರ್ಧಶ್ಲೋಕಗಳಾಗಿಯೂ ಪಾದಶ್ಲೋಕಗಳಾ...
ಯೂ, ಇದ್ದಟೀಕೆ ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೂ, ...
ಶ್ಲೋಕವಿಲ್ಲದೆಯೂ ಯಿದ್ದದರಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇ...
ವಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿ...
ಪಡಿಸಬೇಕಾದ ಅಕ್ಕರೆ...
ವೈದ್ಯರ ...
ಮೂ...
ಕನ... ಸರ್ವೋತ್ಕರ...
...ಯೋಗಮನೀಲೊ...

ವಿಷಯಸೂಚಿಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ.

ನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದಾಗ ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ್ದ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಿಡಿಯಿತು. ಅಕ್ಷರಸಂಯೋಜಕರು ಮಾಡುವ ಸ್ಖಾಲಿತ್ಯಗಳು ಶೋಧಕರ ಜಾಗರೂಕತೆಯನ್ನು ಸಹ ವಂಚಿಸತಕ್ಕವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಪಾತಗಳಿರಬಹುದು, ಪರಂತು ಪ್ರಮಾದಿಕಗಳಾದ ಅಂತಾ ಅಶುದ್ಧಗಳಿಂದ ಉದ್ದಿಷ್ಟಪ್ರಯೋಜನ ಲಭಿಸುವದಕ್ಕೇನೂ ಅಂತರಾಯವಿರಲಾರದೆಂದು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬುತ್ತೇವೆ. ಆದದರಿಂದ ಸರ್ವಜ್ಞರಾದವರು ಅವುಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಇದಂಪರಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ. ಮತ್ತು ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಓದತಕ್ಕವರು ತಮಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದ ಆಯಾ ರೋಗಲಕ್ಷಣ ಮುಂತಾದ ಯಾವ ಅಂಶವನ್ನಾಗಲಿ ಕ್ಷಿಪ್ರದೊಳು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿರುವಂತೆ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ವಿಷಯಸೂಚಿಕೆಯನ್ನು ಬರೆದು ಮುಖಭಾಗದೊಳು ಸೇರಿಸಿದ್ದೇವೆ.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಜನಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವದರಿಂದ ನಮಗೆ ಸಹಾಯವನ್ನೂ, ಇದಕ್ಕೆ ಅಂಗಪ್ರಾಯವಾದ ನಿಘಂಟು ವಗೈರೇ ಇತರಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಅರ್ಧಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜ್ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಂಡಿತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಶ್ರೀ ಛಪ್ಪಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳವರು ನಮಗೆ ಮಾಡಿದ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ನಾವು ಬಹಳ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿದ್ದೇವೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು.
೧೮೮೨.

ಟಿ. ಸಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು.

ವೈದ್ಯಸಾರಸಂಗ್ರಹ.

ವಿಷಯಸೂಚಿಕೆ.

ವಿಷಯಸೂಚಿಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ.

...ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜ್ ಸಂಸ್ಕೃತ...
...ಶವರು ನಮಗೆ ಮಾಡಿದ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ನಾವು ಬಹಳ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿದ್ದೇವೆ

ಬೆಂಗಳೂರು.
೧೮೮೨.

ಟಿ. ಸಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಚಾರ್ಯರು.

ವಿಷಯಸೂಚಿಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ.

ವಿಷಯಗಳು	ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ.

(೮ನೇ ಪ್ರಕರಣ.)

ವಿಷಯಸೂಚಿಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ.

ವಿಸ...

ವಿಷಯಸೂಚಿಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ.

ಸರ್ವೋತ್ತರ

ಧಮನೀಗಮನೀಲೋ

ವಿಷಯಸೂಚಿಕೆ ಸಂಪೂರ್ಣ.

ಶ್ರೀ ಧನ್ವಂತರಯೇ ನಮಃ.

ವೈದ್ಯಸಾರಸಂಗ್ರಹ.

ನಾಡೀಪರೀಕ್ಷಾಪ್ರಾರಂಭಃ.

ಶ್ಲೋ॥ ಹರಿಂಶಿವಂವಿಧಾತಾರಂ ತತ್ಪತ್ನೀಸ್ತತ್ಸುತಾನ್ಗುರೂನ್ ।
ನತ್ವಾ ಸಮಸ್ತಪ್ರತ್ಯೂಹಶಾಂತಯೇಮಂಗಳಾಯಚ ॥ ಆದೌ
ಸರ್ವೇಷು ರೋಗೇಷು ನಾಡೀಜಿಹ್ವಾಭಮೂತ್ರಕಂ । ಪರೀಕ್ಷ
ಯೇತ್ಸ್ವಯಂವೈದ್ಯಃತದ್ವಿಧಾನಂನಿಗದ್ಯತೇ॥

ಟೀ॥ ಲೋಕದೊಳು ವೈದ್ಯನು ಸಮಸ್ತರೋಗಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಥಮತಃ ನಾಡಿಯನ್ನೂ ನಾಲಿಗೆಯನ್ನೂ ಮೂತ್ರವನ್ನೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡತಕ್ಕದ್ದು. ಆ ನಾಡೀ, ಜಿಹ್ವೆ, ಮೂತ್ರ, ಯಿವುಗಳ ಲಕ್ಷಣಂಗಳುಹೇಳಲ್ಪಡುತಲಿವೆ॥

(ಅಥನಾಡೀಲಕ್ಷಣಪ್ರಾರಂಭಃ)

ಶ್ಲೋ॥ ಶಿವಶಕ್ತ್ಯಾತ್ಮಕತ್ವೇನಪುರುಷಾಣಾಂಚಯೋಷಿತಾಂ ।
ಶಿವಾಂಶೋದಕ್ಷಿಣೋಭಾಗೋವಾಮಭಾಗಸ್ತುಶಕ್ತಿಜಃ॥ತಸ್ಮಾ-
ತ್ಪುಂಸೋದಕ್ಷಿಣೇಚವಾಮೇಸ್ತ್ರೀಣಾಂಪರೀಕ್ಷಯೇತ್॥

ಟೀ॥ ಲೋಕದಲ್ಲಿಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರ್ಗಳು ಶಿವಶಕ್ತ್ಯಾತ್ಮಕರಾದಕಾರಣದಿಂ ಬಲಭಾಗ ಶಿವಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೂ ಎಡಭಾಗ ಶಕ್ತ್ಯಂಶವಾಗಿಯೂ ಯಿರುವದರಿಂದ ಪುರುಷರಿಗೆ ಬಲಭಾಗವೇ ಪ್ರಧಾನವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಯೆಡಭಾಗಪ್ರಧಾನವಾದದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಯೆಡಗೈಯಲ್ಲಿಯೂ ನಾಡಿಯಂನೋಡಬೇಕು॥

ಶ್ಲೋ॥ ಅಂಗುಷ್ಠಮೂಲಮಾಶ್ರಿತ್ಯಚಾಂಗುಳತ್ರಯಮಾತ್ರಕಂ।
ಯವಬೀಜಪ್ರಮಾಣೇನನಾಡೀಸರ್ವಾಂಗಸಂಯುತಾ॥

ಟೀ॥ ಮೊದಲುನಾಡಿಯಂನೋಡುವಲ್ಲಿ ಹೆಬ್ಬೆಟ್ಟಿನಮೂಲದೊಳು ಯವಬೀಜಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುವ ನಾಡಿಯುಸರ್ವಾಂಗವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುದು॥

ಶ್ಲೋ॥ ಸವ್ಯೇತರಕರಾಂಗುಷ್ಠಮೂಲೇಸೂತ್ರಸಮಾಕೃತಿಃ ।
ಧಮನೀಗಮನೀಲೋಲಾಧೃತನಾಡೀತುಸರ್ವಗಾ ॥

టీ ॥ ఈనాడియు బలగైయ హెబ్బెరళ మొదలినల్లి నూలినకుగ్గదహాగిరుదు. ధమనీ, గమనీ, లోలే, ధృతి, సర్వగా యెందు ఐదుహెసరుళ్ళద్దాగిరుదు ॥

శ్లో ॥ ఏకాపిపంచధానామ్నా పంచాంగులికలేస్థితా ।
వటప్రరోహవత్తాసాంసి కాస్తాంగుష్ఠమూలగాః ॥

టీ ॥ నాడియొందేయాదాగ్యూ ఐదునామగళుళ్ళద్దాగిరుహూ ఐదుబెరళ్ళప్రదేశగళన్నువ్యాపిసి ఆలదబీళినహాగె ఐదుబెరళిగూ ప్రధానవాదహెబ్బెట్టినమూలదల్లియు నరదమేలె సంణనాగియిరుదు॥

శ్లో॥ సవ్యేనపాణినాపూర్వమితరాంగులిపూర్వకైః
నిపీడ్యనిఖిలాధీమానంకుశాకృతికాంగులిః ॥ త్ర్యంగు
ళాగ్రపరీక్షాకుధమనీరోగభేదినీ । నాడిమందానా
తిద్రుతానానాభావైఃపరీక్షయేత్ ॥

టీ ॥ వైద్యను రోగియ బలగైయ హెబ్బెట్టినమూలదల్లి కంనమెడగైయ మూరుబెరళ్ళళ తుదిగళింద అంకుశాకారవాగి యొత్తి పిడిదుమోయిసి నోడలాగి రోగభేదవు కాణల్పడువుదు, అదెంతెందరె,—బహళమెల్లనె నడెయువనాడియన్నూ అతివేగదింద నడెయువనాడియన్నూ కన్న మనిస్సినభావంగళింద విచారిసి పరీక్షిసబేకు, అదెంతెందరె,—

శ్లో॥ శ్రుతిభేదాన్యథాకంఠేత్రీతథానాడీగదానపి।వా
గురుంమూలగుణవద్ధమనీసర్వదేహగా॥

టీ ॥ రుద్రవీణెయకంఠియు బెరళుగళిందమిడిదునోడలాగి రాగభేదంగళను హ్యాగె తిళిసువదోహాగెయే బెరళ్ళళింద ఫ్రొత్తినోడలాగి నాడియుసకలరోగంగళనూ అరియిసువుదు. ఆనాడియు బళెయమొదలకుగ్గదహాగె శరీరవెల్లవన్నూ వ్యాపిసికొండిరుదు॥

(నాడీనిదాన)

శ్లో॥ ప్రకటీకురుతేనాడీప్రాణిస్థారోగసంచయం ।
వాతాద్వక్రగతిర్నాడీచపలాపిత్తవాహినీ । కఫాన్మం

ದಾಬವಿಜ್ಞೇಯಾಮಿಶ್ರಿತಾದ್ವಂದ್ವಜಾಭವೇತ್ । ವಾತಾಧಿಕಾಭ
ವೇದಗ್ರಿಮಧ್ಯೇವಹತಿಪಿತ್ತಳಾ । ಅಂತೇಶ್ಲೇಷ್ಮಾಧಿಕಾನಾಡೀಸಂ
ನಿಪಾತೇತ್ರಿಲಕ್ಷಣಾ ॥

ಟೀ ॥ ಬಲಗೈಯ ಹೆಬ್ಬೆರಳಿನಮೂಲದಲ್ಲಿರುವ ನಾಡಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿನೋಡಲಾಗಿ ಮೆಲ್ಲಶೋಗಂಗಳನ್ನು ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಆ ನಾಡಿ ವಾತಾಧಿಕವಾದರೆ ಡೊಂಕಾಗಿನಡೆಯುವುದು, ಪಿತ್ತನಾಡಿಯು ಅತಿಚಪಲವಾಗಿ ಯೆಡಬಿಡದೆ ನಡೆಯುವುದು, ಶ್ಲೇಷ್ಮನಾಡಿ ಮಂದವಾಗಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಮೇಕತಾಳದಹಾಗೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿಆಡುತಿರುವುದು. ವಾತಪಿತ್ತಾದಿದ್ವಂದ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಯೆರಡುಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಕೂಡಿನಡೆಯುವುದು. ತ್ರಿದೋಷಗಳುಕೂಡಿದಾಗ ಮೂರೂಸೇರಿಬೆರಸಿನಡೆಯುವುದು, ವಾತಾಧಿಕವಾದನಾಡಿ ಹೆಬ್ಬೆರಳಿನಮೂಲದಲ್ಲಿ ವೆಗ್ಗಳವಾಗಿನಡೆಯುವುದು, ಪಿತ್ತಾಧಿಕವಾದಲ್ಲಿಮಧ್ಯನಾಡಿವೆಗ್ಗಳವಾಗಿನಡೆಯುವುದು, ಶ್ಲೇಷ್ಮಾಧಿಕ್ಯವಾದರೆ ಕಡೇನಾಡಿವೆಗ್ಗಳವಾಗಿನಡೆಯುವುದು, ಸನ್ನಿಪಾತದಲ್ಲಿಮೂರೂ ವೆಗ್ಗಳವಾಗಿಮೇನಡೆಯುವವು ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಮಂದಂಮಂದಂಚವಹತಿಪ್ರಸುಪ್ತಾಚಾಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯತೇ॥

ಟೀ॥ ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯದಲ್ಲಿನಾಡಿಯು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆಆಡುತ್ತ ಅರಿಯಾಕಾರದಹಾಗೆಸುಪ್ತವಾಗಿರುದು ॥

ಶ್ಲೋ॥ ವಾತಪಿತ್ತಾನದೋಷಾಣಾಂಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯಸ್ಥಿತಿಕ್ರಮಾ
ತ್ । ಕರಂಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾಯಥಾಪೂರ್ವಮಂಗುಳ್ಯಾಪೀಡ್ಯನಿ
ರ್ದಿಶೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ವಾತಪಿತ್ತಾದಿದೋಷಂಗಳ ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯಸ್ಥಿತಿಗಳಂನುಮೇಲೆಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬೆರಳುಗಳಿಂದವೊತ್ತಿನೋಡಿಹೇಳಬೇಕು ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಉಷ್ಣಸ್ಪರ್ಶಾತಿವೇಗಾಚಜ್ವರನಾಡೀನಿಗದ್ಯತೇ । ಅ
ಲ್ಪವೇಗಾಶೀತನಾಡೀತಚಾಜೀರ್ಣಂವಿನಿರ್ದಿಶೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಕೈಕಿಬಿಸಿಯಾಗಿ ಅತಿವೇಗದೊಡನೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಜ್ವರದನಾಡಿಯೆಂದುಹೇಳಬೇಕು. ಅಲ್ಪವಾಗಿ ಶೀತಗುಣದೊಡನೆ ನಡೆಯುತಲಿದ್ದರೆ ಜ್ವರವುಜೀರ್ಣಿಸಿತೆಂದುಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಉಷ್ಣನಾಡೀಪುನಸ್ಸೀತಾತಿಷ್ಠತ್ಯಂತರ್ಗತಜ್ವರೇ । ದಿನೆದಿ

ನಿಶನ್ಯೈರ್ಮಾಂಬಾಶೀತಾಕ್ಷೀಣಬಲೇಜ್ವರೇ॥ ***********

ಟೀ ॥ ನಾಡಿಯು ಕೈಗೆ ಮೊದಲು ಉಷ್ಣಗುಣಹೊಂದಿಗೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಶೀತಗುಣಹೊಂದಿಗೂ ಆದುತ್ತಿದ್ದರೆ ಒಳಗೆ ಜ್ವರವುಂಟೆಂದು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು. ದಿನದಿನವೇಗ ಕಮ್ಮಿಯಾಗುತ್ತಾ ಶೀತಗುಣಹೊಡನೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಪಜ್ವರಲುಂಟೆಂದುಹೇಳಬೇಕು.

ಶ್ಲೋ ॥ನಾಡೀವಾತಾಧಿಕೇತ್ವಾಶುಮಂದಮಂದಾಯತೇಜ್ವರಃ।
ಜಲೂಕಾಸರ್ಪಾದಿಗತಿಃಕುಪ್ಯಮಾನೇಪ್ರಭಂಜನೇ॥

ಟೀ॥ ಬಹುಳವಾತರೋಗಂಗಳಲ್ಲಿ ನಾಡಿಯು ಹಾವಿನಹಾಗೆಯೂ ಜಿಗಳೆಯ ಹಾಗೆಯೂನಡೆಯುವುದು. ಈರೀತಿಯಲ್ಲಿರಲು ಮಂದಜ್ವರವೆಂದುಹೇಳಬೇಕು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಿತ್ತೇಕುಶೃಕಲಾಸಾಪಿಮಂಡೂಕಗತಿಮಾದಿಶೇತ್ ॥

ಟೀ॥ಬಹುಳಪಿತ್ತರೋಗಂಗಳಲ್ಲಿ ಓತಿ ಹಾವು,ಕಪ್ಪೆಗಳ ಹಾಗೆನಡೆಯುವುದು॥

ಶ್ಲೋ॥ಬಕಹಂಸಮಯೂರಾಣಾಂಪಾರಾವತಕಪೋತಯೋಃ।
ಕುಕ್ಕುಟಸ್ಯಗತಿಂಧತ್ತೇಧಮನೀಕಫಶಂಸಿನೀ॥

ಟೀ॥ಬಹುಳ ಶ್ಲೇಷ್ಮರೋಗಂಗಳಲ್ಲಿ, ಬಕ, ಹಂಸೆ, ನವಿಲು. ಪಾರಿವಾಣದಹಕ್ಕಿ, ಅಂತರಪ್ಪಲ್ಲಟಿ, ಕೋಳಿ ಇವುಗಳಗತಿಯಂತೆ ನಡೆಯುವುದು॥

ಶ್ಲೋ ॥ಮುಹುಸ್ಸರ್ಪಗತಿಂನಾಡೀಮುಹುರ್ಭೇಕಗತಿಂಧರಾ ।
ವಾತಪಿತ್ತದ್ವಯೋದ್ಭೂತಾಂಕಥಯಂತಿಮನೀಷಿಣಃ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತ, ಪಿತ್ತ, ಯಿವೆರಡರಿಂದುಂಟಾಗುವ ದ್ವಂದ್ವರೋಗದಲ್ಲಿ ನಾಡಿಯು ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಹಾವಿನಹಾಗೆನಡೆಯುತಲೂ ಕಟಕಟನೆ ಹಾರಿಯಾಡುತ್ತಲೂ ಯಿರುವುದೆಂದು ಬುದ್ಧಿವಂತರು ಹೇಳುವರು॥

ಶ್ಲೋ॥ಭುಕ್ತಲೋಪ್ತುಗತಿರ್ನಾಡೀಚಾಂಚಲ್ಯಗತಿಸಂಯುತಾ।
ಸಂನಿಪಾತೋತ್ತರಾನಾಡೀಶೀತೋಷ್ಣಾಚಪರಿವರ್ತತೇ॥

ಟೀ ॥ ಸಂನಿಪಾತದಲ್ಲಿನಾಡಿಯು, ನರಿಯುಮೇಯುತ್ತನಡೆಯುವಹಾಗೆ ನಡೆಯುವುದು. ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಉಷ್ಣ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಶೈತ್ಯ, ಈರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದು॥

ಶ್ಲೋ॥ಅತಿತಪ್ತಾಸವೇಗಾಚಸನ್ನಿಪಾತೇಜ್ಯಸಾಧ್ಯಕೇ।ಅತಿಸೂ
ಕ್ಷ್ಮತರಾನಾಡೀಶೂನ್ಯಲಿಂಗಾತ್ರಿದೋಷಜಾ॥

ಟೀ॥ ತ್ರಿದೋಷಹುಟ್ಟಿ ಬಹಳಅಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ನಾಡಿಯು ಬಹಳಕುದಿಯುತವೇ

ಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಯಿರುವುದು. ನಾಲಿನಯಳಿಗಿಂತಲೂ ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಕಾಣಬಾರದಂ
ತೆ ಬಿರಕುಕೊಂಡಿರುವುದು. ಯಾವಚಿಹ್ನೆಯನ್ನಾ ಹೊಂದದೆಇರುವುದು. ಇಂ
ಥಾರೋಗವನ್ನು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಅತಿಸ್ಫುರತಿ ವೇಗಾಚ್ಚ ಅಂತರ್ದ್ರಾವಾಪಿ ದೃಶ್ಯತೇ । ಶೀತ
ಭಾಸ್ನಿಗ್ಧರೋಮಾಭವಂತಿ ನಾಡೀವ ರೋಗಿಣಾಂ ॥

ಟೀ॥ ನಾಡಿ ಅತಿವೇಗವಾಗಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಅಡು ಕ್ಕಿದ್ದರೆ ಅಂತರ್ದಾಹವಿದ್ದೀತೆಂದು ತಿಳಿವುದು
ಇನ್ನಾ ತ್ರಿದೋಷದಲ್ಲಿ ಆದಿನವೇ ಸಾಯುವನ ನಾಡಿ ಅತಿಶೈತ್ಯದೊಡನೆ ತುಪ್ಪ
ದಜಿಡ್ಡಿನಂದದಿ ನಯವಾಗಿ ಬಂತೆಬಿಪರಾತ್ಕುವುದು. ಇದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದರಿವುದು॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಕ್ಷಾಶಾಂತರಿ ನಾಮುಷ್ಣಾಂ ಸವೇಗಾಂ ಶೋಣಿತಾ ಶ್ರ
ಯಾಂ । ಮತ್ಸ್ಯವರ್ತ್ಮವರ್ತಿನೀಂ ಜ್ವರಾತೀಸಾರಗಾಂ ವದೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಜ್ವರಾತಿಸಾರದ ನಾಡಿಯು ಮುಖ್ಯಮುಖ್ಯಾಗಿಯೂ, ಕಠಿನವಾಗಿಯೂ, ರಕ್ತ
ಧಾತುವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಕೊಂಡು ಮೀನು ನೀರೊಳಗೆ ಚಲಿಯುವಂತೆ ನಡೆ
ಯುವುದು॥

ಶ್ಲೋ॥ ಸುಪ್ತಸರ್ಪಸ್ಯ ಸಂಚಾರಾ ಗ್ರಹಣ್ಯಾಂ ಕುವಿಷೂಚಿಕೆ।
ವಿಚ್ಛಿತ್ತಾ ಕುಕ್ಷಿರೋಗೇಕು ಸ್ಫುರಂತೀ ಪಾಂಡುರೋಗಿಣಾಂ ॥

ಟೀ॥ ಗ್ರಹಣಿಯ ನಾಡಿಯು, ಮಲಗಿದ ಹಾವು ಉಸುರುಬಿಡುವಹಾಗೆ ನಡೆಯುವುದು.
ವಿಷೂಚಿಯ ನಾಡಿಯೂ ಕುಕ್ಷಿರೋಗದ ನಾಡಿಯೂ ವಿಚಿತ್ರರೀತಿಯಿಂದ ಹೊ
ತ್ತಿಗೊಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ನಡೆಯುವುದು, ಪಾಂಡುರೋಗದವರಿಗೆ ನರಬಿಗಿದು
ಬಿರಕುಕೊಂಡು ಆಡುವುದು॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾಚ ವಾಮಿಲಾ ರೋಗೆ ಪಲ್ಯಾಘಾತ ಕ್ಷಪಿತ್ತಜೇ।
ಸಶಾಸಕ್ಷಯ ರೋಗೇಕು ಜಳೂಕಾಭಗತಿಂಧರಾ ॥

ಟೀ ॥ ನಾಡಿಯು ಕೆವರಿ ಮಿಡಿದಾಡಿದರೆ ವಾಮಿಲೆ, ಕಪ್ಪೆಯ ಹಾಗೆ ಆಡಿದರೆ ರಕ್ತ
ಪಿತ್ತ, ನೀರೊಳಗೆ ಜಿಗುಳೆ ಆಡುವಹಾಗೆ ಆಡಲು ಕ್ಷಯಶ್ವಾಸವೆಂದು ತಿಳಿವುದು॥

(ನಾಡೀವಿಧಾನ—ಮತಾಂತರ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಿತ್ತೇಚ ಸಮುತ್ಪನ್ನೇ ಶೂಲಕ್ಷಯಸಮುದ್ಭವೇ । ಕರಿ
ನಾಸ್ಫುರಿತಾ ನಾಡೀವೇಗಾಚ್ಚಾಖುಗತೋಪಮಾ ॥

ಟೀ ॥ ನರವು ಕಠಿನವಾಗಿ, ಇರುವುಹರಿಯುವಹಾಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಪ್ರಮೇ

ಈ ನಾಡಿಯೆಂದರಿವುದು. ಕಠಿನವಾಗಿ ಅತಿವೇಗದೊಡನೆ ಯಿಲಿಯನಡೆಯಹಾಗೆ
ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಶೂಲೆಗೂಡಿದಕ್ಷಯವೆಂದರಿವುದು ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ಥೂಲಾಚಮಧುರೇಮಂದಾ ಮಂಡೂಕಸ್ಯಗತಿಂಧರಾ ।
ಆಮ್ಲೇಸ್ನಿಗ್ಧಾಸವೇಗಾಚಜಲಕಾಕಗತಿಂಧರಾ ॥

ಟೀ ॥ ಶೀಯುವೆಗ್ಗಳವಾಗಿ ಆಹಾರವಂಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ನಾಡಿಯನರ ದಪ್ಪನಾಗಿಕ
ಪ್ಪೆಯನಡೆಯಹಾಗೆನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು. ಹುಳಿಹೆಚ್ಚಾಗಿಭುಜಿಸಿಯಿದ್ದರೆ ಯಿಂ
ಣೆಯಂ ಪೂಸಿದಹಾಗೆಯೂ ನೀರುಕಾಗೆಯಹಾಗೆಯೂ ವೇಗದೊಡನೆಸ
ಡೆವುದು ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಕ್ಷಾರೇಸ್ವೇದಯುತಾವೇಗಾತ್ಯುಷ್ಣಾಖಂಜಗತಿಂಧರಾ ।
ಕಷಾಯೇಚಮಹಾಸೂಕ್ಷ್ಮಾ ರಾಜಹಂಸಗತಿಂಧರಾ ॥

ಟೀ ॥ ಉಪ್ಪುಮೊದಲಾದ ಕ್ಷಾರದ್ರವ್ಯದ ಆಹಾರವಂಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ನಾಡಿ
ಯು ಬೆವರೊಡನೆ ಅತಿವೇಗದಲ್ಲಿನಡೆಯುತ ಅತ್ಯುಷ್ಣವಾಗಿ ಹೆಳವನುನಡೆಯುವ
ಹಾಗೆನಡೆಯುವುದು. ಒಗರುಸಾರಗಳಂಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ನೂಲಿಗಿಂತ ಸಣ್ಣನಾಗಿ
ರಾಜಹಂಸದಹಾಗೆ ನಡೆಯುವುದು॥

ಶ್ಲೋ ॥ ರಸಲಿಂಗಪ್ರಕಾರೇಣನಾಡೀರೂಪಸ್ಯಗತಿಸ್ಥಿರಾ । ವಿ
ದಿತ್ವಾಸರ್ವರೋಗಾಣಾಂಕಥಯಂತಿಶುಭಾಶುಭಂ॥

ಟೀ ॥ಮಧುರಾದಿರಸಗಳಂಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ನಾಡಿಯು ಮೇಲೆಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ
ಹುದು. ಇದನ್ನು ತನ್ನತನ್ನ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಾಡೀಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿವಾತನು ಸಮಸ್ತ
ರೋಗಂಗಳನ್ನೂ ಅರಿತು ಶುಭಾಶುಭಂಗಳನ್ನು ಹೇಳುವನು॥

ಶ್ಲೋ॥ಅಂಗುಷ್ಠಮೂಲಮವಲಂಬ್ಯನಿಜಾಂಗುಳೇನ । ಸ್ಪೃಷ್ಟ್ವಾ
ಕರಂತುಮನುಜಸ್ಯಭಿಷಗ್ವರೇಣ್ಯಃ । ಬ್ರೂಯಾದ್ಗತಿಪ್ರಕರಣೇನ
ಚಜೀವನಾಡ್ಯಾ।ವಾತಾದಿದೋಷಭಯಮಿಶ್ರಿತಸನ್ನಿಪಾತಂ॥

ಟೀ ॥ ವೈದ್ಯ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದವನು ಮನುಷ್ಯನಬಲಗೈಯ ಹೆಬ್ಬೆಟ್ಟಿನಮೂಲವ
ನ್ನು ತನ್ನ ಯೆಡಗೈಯ ಮೂರುಬೆರಳುಗಳಿಂದ ಪ್ರೊತ್ತಿಪಿಡಿದು ನಾಡಿಯಗತಿಭೇ
ದಗಳಿಂದ ವಾತಮೊದಲಾದನಾಡಿಗಳನ್ನೂ ವಾತಪಿತ್ತಾದಿ ದ್ವಂದ್ವನಾಡಿಗಳ
ನ್ನೂ ಸನ್ನಿಪಾತನಾಡಿಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದು ಹೇಳಬೇಕು ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ವಾತಾದ್ವೋಮೂತ್ರಿಕಾಭಾಭುಜಗಗತಿಸಮಾಸ್ಯಾ

ಜ್ಜಲೂಕಾಹಿವದ್ವಕ್ರಾ। ಪಿತ್ತೇ ಸ್ಯಾದ್ಭೇಕಯಾನಾ ಶಿಖಿಗಮನನಿಭಾ
ತೀವ್ರವೇಗಾ ಮಹೋಷ್ಣಾ॥ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾರ್ತಾ ಕುಕ್ಕುಟಾತಾಪರಭೃ
ತಗತಿರ್ನಾಮಂದವೇಗಾತಿಶೀತಾ। ಚೇತ್ಸ್ವೇವಂ ನಾಡಿಕಾಯಾಂ ವ
ದತಿ ಧಮನಿಕಾ ಕ್ಷೀರಪಾಣ್ಯುಕ್ತಮೇತತ್॥

ಟೀ॥ ವಾತನಾಡಿ ಗೋಮೂತ್ರದಹಾಗೆಯೂ, ಹಾವಿನಹಾಗೆಯೂ, ಜಿಗಳೆಯಹಾಗೆಯೂ ಡೊಂಕಾಗಿ ನಡೆಯುವುದು. ಪಿತ್ತಾಧಿಕವಾದ ನಾಡಿ ನವಿಲುಗಳು ನಡೆಯುವ ಮರ್ಯಾದೆಯಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾಗಿಯೂ ವುಷ್ಣವಾಗಿಯೂ ಯಿರುವುದು. ಶ್ಲೇಷ್ಮಾಧಿಕ್ಯವಾದ ನಾಡಿ ಕೋಳಿ ಪಾರಿವಾಳದ ಹಕ್ಕಿಗಳು ನಡೆಯುವಹಾಗೆಯೂ ವೇಗ ಮಂದವಾಗಿಯೂ ಶೀತದೊಂದಿಗೂ ಆಡುತ್ತಿರುವುದು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ನಾಡೀಭೇದಗಳನರಿವುದೆಂದು ಕ್ಷೀರಪಾಣಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದರು॥

(ನಾಡೀ ಕಾಣಬಾರದವರು)

ಶ್ಲೋ॥ ವ್ಯಾಯಾಮತೃಷ್ಣಾತಪಪೀಡಿತಸ್ಯ। ಬುಭುಕ್ಷಿತೋಭು
ಕ್ತವತೋನರಸ್ಯ॥ ಅಭ್ಯಂಜನಸ್ನಾನವಧೂಪಭೋಗ। ಕ್ರಿ
ಯಾಸು ನಾಡೀ ನ ಚ ಬೋಧಮೇತಿ॥

ಟೀ॥ ದಾರಿನಡೆದವನಿಗೆ, ಬಾಯಾರಿದವನಿಗೆ, ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಕಂಗೆಟ್ಟವನಿಗೆ, ಹಸಿವುಳ್ಳವನಿಗೆ, ಆಗಲೇ ವೂಟಮಾಡಿದ್ದವನಿಗೆ, ಅಭ್ಯಂಜನಸ್ನಾನಮಾಡಿದಾತನಿಗೆ, ಆಗಲೇ ಸ್ತ್ರೀಭೋಗಮಾಡಿಬಂದವನಿಗೆ, ಯಿವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಾಡೀಗತಿ ಕಾಣಬಾರದೆಯಿರುವುದು॥

ಶ್ಲೋ॥ ಜ್ವರೋವಹ್ನಿಸಮೋಯತ್ರ ಸಮಃ ಪಂಚದಿನಂ ಯದಿ।
ಅತಿಶೀಘ್ರಾ ಯದಾ ನಾಡೀ ತದಾ ಮೃತ್ಯುಂ ವಿನಿರ್ದಿಶೇತ್॥

ಟೀ॥ ಆವನಿಗಾದರೂ ಜ್ವರ ಕಿಚ್ಚಿನಹಾಗೆಯೂ, ಬೇಸಿಗೆಯ ಬಿಸಿಲಿನಹಾಗೆಯೂ, ಅತ್ಯುಷ್ಣವಾಗಿ ಬಿಡದೆ ಐದುದಿನ ಕಾಯುತ, ನಾಡಿಯು ಅತಿಶೀಘ್ರವಾಗಿ ನಡೆಯುತಿದ್ದರೆ ಆತನಿಗೆ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯುವೆಂದರಿವುದು॥ ॥೩೨॥

ಶ್ಲೋ॥ ನಿರಂತರಾಯದಾ ನಾಡೀ ತುಣಸ್ನಿಕೇನ ಸಂಚರೇತ್।
ಮುಖಸ್ಥಾನೇ ರೋಗಿಣಾಂ ತು ಚತುರ್ಥೇ ಮರಣಂ ದಿನೇ॥

ಟೀ॥ ರೋಗಿಗೆ ನಾಡಿಯು ಮುಖಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಟುಣಟುಣಕ್ಕೆ ನಿಂತುನಿಂತು ಹಾರಿದರೆ ಆತನಿಗೆ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮರಣವೆಂದರಿವುದು॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಕರೆನಾಡೀಯದಾವೇಗಾದ್ದೃಶ್ಯತೇನೈವಪಾದಯೋಃ ।
ತದಾದಿನಸ್ಯಮಧ್ಯೇತುರೋಗಿಣೋಮರಣಂಭವೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ರೋಗಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನಾಡಿಯು ಅತಿವೇಗವಾಗಿ ನಡೆವುತ ಕಾಲಕಂರಡಿನಕಿ ಶಕೆ ರುದ್ರನಾಡಿಯೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುಂಬ ನಾಡಿಯು ಕಾಣದಿದ್ದರೆ ಆತನಿಗೆ ಆದಿನವೇ ಮರಣವೆಂದು ತಿಳಿವುದು॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಪ್ರಾತಶ್ಲೇಷ್ಮಗತಿರ್ನಾಡೀಮಧ್ಯಾಹ್ನೇಪಿತ್ತನಾಡಿಕಾ।
ಅಪರಾಹ್ಣೇವಾತನಾಡೀಪುನಃಪಿತ್ತಾನಿಶಾರ್ಧಕೇ ॥ ಅನುಲೋ
ಮವಿಲೋಮೇಚವಿಕೃತಿಂಚೈವಲಕ್ಷಣಂ । ಆಲೋಚ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ
ಭೇದೇನಕಾಲತಃಪಶ್ಯೇಚ್ಚಿಕಿತ್ಸಯೇತ್ ॥ ಖ್ಯಾತಿಂಲಾಭಂಚಪೂಜಾಂಚ
ಲಭತೇಭಿಷಗ್ವರಃ ॥

ಟೀ ॥ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮನಾಡಿ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಆಡುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತನಾಡಿಯೂ, ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಾತನಾಡಿಯೂ, ಪೂರ್ವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮನಾಡಿಯೂ, ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತನಾಡಿಯೂ, ಅಪರರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ವಾತನಾಡಿಯೂ ಆಡುವವು. ಇದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ನಾಡಿಯನ್ನು, ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ರಕೃತಿವಿಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕಾಲಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು ವೈದ್ಯನು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಮಾಡಲು ಆತನಿಗೆ ಕೀರ್ತಿಯೂ ಲಾಭವೂ ಪೂಜ್ಯತ್ವವೂ ವುಂಟಾಗುವವು ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಕ್ವಚಿದರ್ಥಃಕ್ವಚಿನ್ಮೈತ್ರೀಕ್ವಚಿದ್ಧರ್ಮಃಕ್ವಚಿದ್ಯಶಃ॥
ಕರ್ಮಾಭ್ಯಾಸಃಕ್ವಚಿಚ್ಚೈವಚಿಕಿತ್ಸಾನಾಸ್ತಿನಿಷ್ಫಲಾ ॥

ಟೀ ॥ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಮಾಡುವ ವೈದ್ಯನಿಗೆ ಒಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯಲಾಭ, ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಿತ್ರತ್ವ, ಬೇರೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ಇನ್ನೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾಭ್ಯಾಸ, ಮಗದೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದುಂಟಾಗುವವು, ಆದಕಾರಣ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನಿಷ್ಫಲವಲ್ಲವೆಂದು ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುವರು.

ಇಂತು ವೈದ್ಯಸಾರಸಂಗ್ರಹದೊಳು ನಾಡೀಪರೀಕ್ಷಾಪ್ರಕರಣವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಅಥಜಿಹ್ವಾಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜಿಹ್ವಾಪೀತಾಕರಸ್ಪರ್ಶಾಸ್ಫುಟಿತಾಮಾರುತಾಧಿಕೇ ॥
ರಕ್ತಾಶ್ಯಾಮಾಭವೇತ್ಪಿತ್ತೇಕಫೇಶುಭ್ರಾದ್ರವಾಧಿಕಾ ॥ ಕೃಷ್ಣಾಸ
ಕಂಟಕಾಶುಷ್ಕಾ ಸನ್ನಿಪಾತೇಧಿಕೇತುಸಾ ॥ ಮಿಶ್ರಿತೇಮಿಶ್ರಿ
ತಾಜ್ಞೇಯಾರಿಷ್ಟಲಕ್ಷ್ಮವಿವರ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತಾಧಿಕ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗೆಯು ಹಳದೀವರ್ಣವಾಗಿ, ಮುಟ್ಟಿದರೆಬಿರುಸಾಗಿ, ಒಡದಿರುವು. ಪಿತ್ತಾಧಿಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪಾಗಿಯೂ ಕಪ್ಪಾಗಿಯೂ ಯಿರುವುದು. ಶ್ಲೇಷ್ಮಾಧಿಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಳುಪಾಗಿಬಹಳದ್ರವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವುದು. ವಾತಪಿತ್ತಾದಿದ್ವಂದ್ವಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವಲಕ್ಷಣಕೂಡಿಯಿರುವುದು. ಸನ್ನಿಪಾತದಲ್ಲಿಕಪ್ಪಾಗಿ, ಮುಳ್ಳುಮುಳ್ಳಾಗಿ, ಒಣಗಿ, ದ್ರವವಿಲ್ಲದೆಯಿರುವುದು॥

(ನಂದಿಕೇಶ್ವರನಮತದಲ್ಲಿ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಜಿಹ್ವಾರಿಜಲಸಿಕ್ತಾಚೇಚ್ಛ್ಲೇಷ್ಮಳಾಸಾನಿಗದ್ಯತೇ । ಕಟುಕಿ
ಕ್ತಾಪಿತ್ತವಹಾತಿಕ್ತಸಿಕ್ತಾತಿಪಿತ್ತಳಾ ॥ ಶೋಷಿತಾವಾತಳಾಜ್ಞೇ
ಯಾಶುಷ್ಕಾತಾಸನ್ನಿಪಾತಿಕಾ । ಸ್ಫೋಟಪೀತಾಕೃಷ್ಣವರ್ಣಾ
ಹ್ಯಸಾಧ್ಯಾನಂದಿಭಾಷಿತಂ॥

ಟೀ ॥ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳನೀರುಸುರಿಯುತಲಿದ್ದರೆ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾಧಿಕ್ಯವೆಂದರಿವುದು. ಖಾರವಾಗಿಯೂ ದ್ರವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಯಿದ್ದರೆ ಪಿತ್ತಾಧಿಕ್ಯವೆಂದರಿವುದು. ಕಹಿಯಾಗಿ ದ್ರವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದ್ದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಪಿತ್ತಾಧಿಕ್ಯವೆಂದುತಿಳಿವುದು. ಶುಷ್ಕವಾಗಿದ್ದರೆ ವಾತಾಧಿಕ್ಯವೆಂದೂ, ಶುಷ್ಕವಾಗಿ ಮುಳ್ಳುಸಹಿತವಾಗಿದ್ದರೆ ಸಂನಿಪಾತವೆಂದೂಅರಿವುದು. ನಾಲಿಗೆಯಮೇಲೆ ಬೊಬ್ಬೆ ಯೆದ್ದು ಪೀತವರ್ಣವಾಗಿಕಪ್ಪುಗೂಡಿಇದ್ದರೆ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ನಂದಿಕೇಶ್ವರಸ್ವಾಮಿನಿರೂಪಿಸಿದರು॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಾನೀಯಮಶನಂವಾಪಿಷಡ್ರಸಂವಾನರೋಚತೇ ॥ ಸ
ರಸಾವಿರಸಾಜಿಹ್ವಾಜ್ವರಲಕ್ಷ್ಮಾಭಿಧೀಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಕುಡಿಯುವನೀರು, ಅನ್ನ, ಮಧುರಾದಿಷಡ್ರಸಗಳುಸಹ ಸೇರದೆನಾಲಿಗೆಯುದ್ರವವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯಾದರೂ ದ್ರವವಿಲ್ಲದೆಯಾದರೂ ಯಿದ್ದರೆ ಜ್ವರಲಕ್ಷಣವೆಂದರಿವುದು ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ತನುಭಾವಾಸ್ಥೂಲಭಾವಾಜಿಹ್ವಾಭವತಿಪಿತ್ತದಾ ॥

సర్వవ్యాధిరసాధ్యశ్చాప్యౌషధైర్ననివర్తతే ॥

టీ ॥ నాలిగె అత్యంతసణ్ణవాగిద్దరూ అత్యంతదప్పవాగిద్దరూ సకలవ్యాధిగళూ ఔషధప్రయోగదింద శమనవాగలారవు, మత్తు అసాధ్యవెందు తిళివుదు ॥

శ్లో ॥ జిహ్వామూలేమలినితాల్వగ్రే భవతినిర్మలా ॥
వాతశ్లేష్మవికారాణాం సన్నిపాతస్యకారణం ॥

టీ ॥ నాలిగెయతాళినల్లి కప్పాగిద్దు తుదియల్లి నిర్మలవాగిద్దరె వాతశ్లేష్మవికార. అదు సన్నిపాతక్కె కారణవెందరివుదు ॥

శ్లో ॥ నిర్మలామూలదేశేతు అగ్రేమలినవద్యదా । పిత్త
వాతవికారాణాం శూలగ్రంథ్యనుకారిణీ ॥

టీ ॥ నాలిగెయతాళినల్లి నిర్మలవాగి తుదియల్లి కప్పాగిద్దరె వాతపిత్త వికార. ఇదు శూలగ్రంథిగె కారణవెందరివుదు ॥

శ్లో ॥ మధ్యేనిమ్నవిశాలాగ్రాశిరోరోగాభివర్ధినీ ।
దీర్ఘాసంకుచితాజిహ్వా దీర్ఘరోగమృతిప్రదా ॥

టీ ॥ నాలిగెయు మధ్యదల్లి హళ్ళవాగియూ తుదియల్లి అగలవాగియూ యిద్దరె శిరోవ్యాధి హెచ్చువుదు. అతిదీర్ఘవాగియాదరూ అతిగిడ్డాగియాదరూ యిరలు దీర్ఘరోగదింద మరణవహుదు ॥

శ్లో ॥ అత్యుష్ణవాహాబహుశోషదాహా । సశీతళామృ
త్యుభయప్రదాస్యాత్ ॥ పిత్తానిలాసంకరరోగజిహ్వా ।
రోగేషుదృశ్యాభిషజాదిపూర్వం ॥

టీ ॥ నాలిగె అత్యుష్ణవాగి బహళ ఒణగుత దాహవుంటాగిద్దరూ, అత్యంత శీతగుణవుళ్ళద్దాగిద్దరూ మృత్యుభయవుంటాగువుదు. ఒణగిద్దరె వాతపిత్తాది సంకరలక్షణ. ఈప్రకార వ్యాధిబరలు, వైద్యను నాలిగెయన్ను పరీక్షిసి చికిత్సెయంమాడతక్కద్దు ॥

అథమూత్రపరీక్షా.

శ్లో ॥ వాతేతుపాండురంమూత్రం సఫేనంకఫరోగి
ణాం ॥ రక్తవర్ణంభవేత్పిత్తేద్వంద్వజేమిశ్రితంభవేత్ ॥

ಏವಂಮೂತ್ರಂಪರೀಕ್ಷ್ಯೈವಕುರ್ಯಾದ್ವೈದ್ಯಶ್ಚಿಕಿತ್ಸಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತರೋಗದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರ ಬಿಳುಪಾಗಿಯೂ, ಶ್ಲೇಷ್ಮರೋಗದಲ್ಲಿ ನೊರೆಗಟ್ಟಿಕೊಂಡೂ, ಪಿತ್ತರೋಗದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪಾಗಿಯೂ, ದ್ವಂದ್ವರೋಗಂಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದು. ಈಪ್ರಕಾರ ಮೂತ್ರವಂಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ವೈದ್ಯನು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂಮಾಡಬೇಕು.

(ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂಪ್ರಾರಂಭಿಸುವಕ್ರಮ.)

॥ ಶ್ಲೋ ॥ ದೇಶಕಾಲವಯೋವಹ್ನಿಸಾತ್ಮ್ಯಪ್ರಕೃತಿಭೇಷಜಂ ।
ದೇಹಂಸತ್ವಂಬಲಂವ್ಯಾಧಿಂದೃಷ್ಟ್ವಾಕರ್ಮಸಮಾರಭೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ವೈದ್ಯನು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಜಾಂಗಲಾದಿದೇಶ, ಕಾಲ, ವಯಸ್ಸು, ಅಗ್ನಿ, ಸಾತ್ಮ್ಯ (ಅಂದರೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅನ್ನಪಾನಗಳೊಡಂಬಡುವಿಕೆಯು) ವಾತಪಿತ್ತಾದಿ ಪ್ರಕೃತಿಗಳು, ಉಚಿತವಾದ ಔಷಧಗಳು, ದೇಹ, ದೇಹಬಲ, ಸತ್ವ, ವ್ಯಾಧಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ತಿಳಿದು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು.

ಅಥದೇಶಭೇದಃ ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ದೇಶೋಽಪಿಜಾಂಗಲೋನೂಪಃಸಾಧಾರಣಇತಿತ್ರಿಧಾ ।
ಜಾಂಗಲೋಲ್ಪಾಂಬುಶಾಖೀಚರಕ್ತಪಿತ್ತಗದಾವಹಃ ॥ ಬ
ಹೂದಕಮಹೀನೂಪಃಕಫಮಾರುತರೋಗಕೃತ್ । ಸಂಕೃ
ಷ್ಟಲಕ್ಷಣೋಪಿತೋದೇಶಸ್ಸಾಧಾರಣೋಮತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಜಾಂಗಲ, ಅನೂಪ, ಸಾಧಾರಣವೆಂದುದೇಶಮೂರುತೆರವಾಗಿರುವುದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪನೀರುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ, ಅಲ್ಪವೃಕ್ಷಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ದೇಶ ಜಾಂಗಲವೆನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಅದು ರಕ್ತಪಿತ್ತ ರೋಗವುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಬಹಳ ನೀರುಂಟಾದದೇಶ ಅನೂಪವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಅದುಶ್ಲೇಷ್ಮವ್ಯಾಧಿಯನ್ನೂ ವಾತರೋಗಗಳನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿಸುವುದು. ಸಂಕರಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದ್ದು ಸಾಧಾರಣದೇಶವೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಸಂಕರರೋಗಗಳಳುಂಟುಮಾಡುವುದು.

ಅಥಕಾಲಭೇದಃ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಕಾಲಸ್ಸಮಾಸಾಚ್ಛೀತೋಷ್ಣವರ್ಷಭೇದಾತ್ರಿಧಾಮತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಕಾಲ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಶೀತಕಾಲ, ಉಷ್ಣಕಾಲ, ವರ್ಷಾಕಾಲವೆಂದು ಮೂರುತೆರನಾಗಿಹುದು॥

ವಾತಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂಗ್ರಹಪ್ರಕೋಪಶಾಂತಿಕಾಲ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಚಯಪ್ರಕೋಪಪ್ರಶಮಾಃ ವಾಯೋರ್ಗ್ರೀಷ್ಮಾದಿಷು
ತ್ರಿಷು ॥ ವರ್ಷಾದಿಷು ಚ ಪಿತ್ತಸ್ಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮಣಶ್ಶಿಶಿರಾದಿಷು ॥

ಟೀ ॥ ಗ್ರೀಷ್ಮ, ವರ್ಷ, ಶರದೃತುಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಋತುಗಳಲ್ಲಿ ವಾತಕ್ಕೆ ಯಥಾಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹ, ಪ್ರಕೋಪ, ಶಾನ್ತಿಗಳಹುವು. ವರ್ಷಋತು, ಶರದೃತು, ಹೇಮನ್ತಋತುಗಳಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ಸಂಗ್ರಹ ಪ್ರಕೋಪಶಾನ್ತಿಗಳಹುವು. ಶಿಶಿರ, ವಸನ್ತ, ಗ್ರೀಷ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಗ್ರಹ ಪ್ರಕೋಪ ಶಾಂತಿಗಳಹುವು ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ವಾಯೋಃ ಪ್ರತ್ಯೂಷಸಾಯಾಹ್ನೇ ಜೀರ್ಣಾನ್ತೇ ಚ ವಿ
ಸರ್ಪಣಂ ॥ ಪಿತ್ತಸ್ಯಾಹರ್ನಿಶಾಮಧ್ಯೇ ಜೀರ್ಯಮಾಣೇ ಚ ಲಕ್ಷ
ಯೇತ್ ॥ ಭುಕ್ತಮಾತ್ರೇ ಪ್ರದೋಷೇ ಚ ಪೂರ್ವಾಹ್ಣೇ ಶ್ಲೇಷ್ಮಣೋ
ಭವೇತ್ ॥ ವಯೋಹೋರಾತ್ರಿಭುಕ್ತಾನಾಂತ್ವಂತಮಧ್ಯಾದಿಗಾಃ
ಕ್ರಮಾತ್ ॥

ಟೀ ॥ ವಾಯುವಿಗೆ, ಉಷಃಕಾಲ ಸಾಯಂಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಂಡ ಆಹಾರ ಜೀರ್ಣವಾದಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರವುಂಟಾಗಿಹುದು. ಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ಹಗಲಿರುಳಮಧ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಂಡಆಹಾರವು ಜೀರ್ಣವಾಗುವ ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಚಾರವುಂಟು. ಆಹಾರವಂ ಕೊಂಡಸಮಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಪೂರ್ವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಪೂರ್ವಾಹ್ಣದಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ಲೇಷ್ಮಪ್ರಚಾರವುಂಟೆಂದರಿವುದು. ಇನ್ನಾ ವಯಸ್ಸು, ಹಗಲಿರುಳು ಕೊಂಡ ಆಹಾರ ಇದರಪೂರ್ವಭಾಗ ಶ್ಲೇಷ್ಮಕಾಲ, ಮಧ್ಯಭಾಗಪಿತ್ತಕಾಲ, ಕಡೆಯಭಾಗ ವಾತಕಾಲವೆಂದರಿವುದು॥

ಶ್ಲೋ ॥ ವಯಸ್ತ್ರಿವಿಧಂ ಜ್ಞೇಯಂ ಬಾಲಮಧ್ಯಮವೃದ್ಧತಃ । ಆ
ಷೋಡಶಾದ್ಭವೇದ್ಬಾಲ್ಯಂ ವರ್ಷಾತ್ ಷೋಡಶಾನ್ನವ ತ್ತಿಕಃ ॥
ಮಧ್ಯಮಂ ಸಪ್ತತಿರ್ಯಾವತ್ಪರತೋ ವೃದ್ಧತೋಚ್ಯತೇ । ಕಫಪಿ
ತ್ತಾನಿಲಪ್ರಾಯಾ ಯಥಾಕ್ರಮಮುದೀರಿತಾಃ ॥ ಕ್ಷಾರಾಗ್ನಿಶ
ಸ್ತ್ರರಹಿತಾ ಬಾಲಪ್ರವಯಸೋಃ ಕ್ರಿಯಾಃ ॥

టీ ॥ వయస్సు మూరు తెరనాగి, బాల్య, యౌవన, వృద్ధత్వగళెం
దుక్షీరవృత్తి అన్నవృత్తిగళుళ్ళద్దాగి, హుట్టిద ఒందువర్ష మొదలు హది
నారువరుషదపరియంత బాల్యవెందెనిసికొళ్ళుబుదు. అదరమేలె ఎప్ప
త్తువరుషపరియంత యౌవనకాలవెందెనిసికొళ్ళుబుదు. ఎప్పత్తరమేలె
వృద్ధాప్యవెందెనిసికొళ్ళుబుదు. బాల్యదల్లియూ వృద్ధత్వదల్లియూ క్షా
రవిధి, అగ్నివిధి, శస్త్రవిధిగళన్ను వైద్యనుమాడలాగదు ॥

అథవహ్నిస్వరూపనిరూపణం॥

శ్లో ॥ మంద స్తీక్ష్ణశ్చ విషమస్సమశ్చేతి చతుర్విధః । కఫ
పిత్తానిలాధిక్యాత్ తత్సామ్యాజ్జాఠరోనలః ॥ సమస్యపా
లనంకార్యంవిషమే వాతనిగ్రహః।తీక్ష్ణేపిత్తప్రతీకారో
మన్దేశ్లేష్మహరక్రియా ॥

టీ ॥ దేహదల్లి మందాగ్ని, తీక్ష్ణాగ్ని, విషమాగ్ని, సమాగ్నియెందు
జఠరాగ్ని నాల్కు తెరనాగిరుదు. శ్లేష్మదింద మందాగ్ని, పిత్తాధిక్య
దింద తీక్ష్ణాగ్ని, వాతాధిక్యదింద విషమాగ్ని, వాతపిత్తశ్లేష్మగళసమ
తెయింద సమాగ్నియూ ఉంటాగిరుదు. సమాగ్నియన్ను నానావిధో
పాయదింద పరిపాలిసువుదు. విషమాగ్నియల్లి వాతహరవాద చికిత్సె
యన్నూ, తీక్ష్ణాగ్నియల్లి పిత్తశమనక్రియెయన్నూ మందాగ్నియల్లి
శ్లేష్మహరచికిత్సెయన్నూ మాడతక్కద్దు ॥

సాత్మ్యాసాత్మ్యప్రకరణవు.

శ్లో ॥ పానాహారాదయోయస్య విరుద్ధప్రకృతేరపి।సు
ఖత్వాయోపకల్పంతే తత్సాత్మ్యమితిగద్యతే ॥

టీ ॥ విరుద్ధగళాద పానాహారగళు విరుద్ధప్రకృతియుళ్ళవరిగాదరూ
దేహక్కె ఒడంబట్టుబందరె అదే సాత్మ్యవెందెనిసికొళ్ళుబుదు॥౨౨॥

శ్లో ॥ తద్విపర్యస్యదుఃఖాయతదసాత్మ్యంనిగద్యతే ॥

టీ ॥ అంతావిరుద్ధాన్న పానాదిగళు యావనిగె దుఃఖవంహుట్టిసువ
వో అదే అసాత్మ్యవెన్నిసికొళ్ళుబుదు.

శ్లో ॥ దేశసాత్మ్యందేహసాత్మ్యంవ్యాధిసాత్మ్యమితిత్రిధా ॥

ಟೀ॥ ದೇಶಸಾತ್ಮ್ಯ, ದೇಹಸಾತ್ಮ್ಯ, ವ್ಯಾಧಿಸಾತ್ಮ್ಯವೆಂದು ಆಸಾತ್ಮ್ಯಗಳು ಮೂರುತೆರನಾಗಿರುವುದು ॥ ೨೮ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಚತುರ್ವಿಧಾಮನುಷ್ಯಾಣಾಂ ಪ್ರಕೃತಿಃಪರಿಕೀರ್ತಿತಾ ॥
ಪಿತ್ತವಾತಶ್ಲೇಷ್ಮಮಿಶ್ರೈರ್ಭೇದಾದ್ಭಿಷ್ಣಾಮನೀಷಿಭಿಃ ॥

ಟೀ॥ ಪಿತ್ತಪ್ರಕೃತಿ, ವಾತಪ್ರಕೃತಿ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಪ್ರಕೃತಿ, ಮಿಶ್ರಪ್ರಕೃತಿಗಳೆಂದು ಪ್ರಕೃತಿ ನಾಲ್ಕುತೆರನಾಗಿರುವುದು ॥ ೨೯ ॥

ವಾತಪ್ರಕೃತಿಲಕ್ಷಣಂ.

ಶ್ಲೋ॥ ಕೃಶೋರೂಕ್ಷೋಲ್ಪಕೇಶಶ್ಚ ಚಲಚಿತ್ತೋನವಸ್ಥಿತಃ । ಬ
ಹುವಾಗ್ವ್ಯೋಮಗಸ್ವಪ್ನೇ ವಾತಪ್ರಕೃತಿಕೋನರಃ ॥

ಟೀ॥ ಕೃಶನಾಗಿಯೂ, ದೇಹರೂಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡವನಾಗಿಯೂ, ಮಂಡೆಯಕೂದಲುವಿರಳವಾಗಿಯೂ, ಚಪಲಚಿತ್ತನಾಗಿಯೂ, ಒಂದುಘಳಿಗೆಯಾದರೂ ಒಂದುಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಲುಕಡೆಯಿಲ್ಲದವನಾಗಿಯೂ, ಬಹಳವಾಚಾಳಕನಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಪ್ನದೊಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ತಾನು ಹಾರಿಯಾಡುವದಂ ಕಾಣುವವನಾಗಿಯೂ ಯಿರುವವನು ವಾತಪ್ರಕೃತಿಕನೆಂದು ತಿಳಿವುಯುದು ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಅಕಾಲಫಲಿತೋಗೌರಃ ಪ್ರಸ್ವೇದೀ ಕೋಪವಾನ್ಬುಧಃ ।
ಸ್ವಪ್ನೇಚದೀಪ್ತಿಮತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೀಪಿತ್ತಪ್ರಕೃತಿಕೋನರಃ ॥

ಟೀ॥ ವೃದ್ಧತ್ವವಿಲ್ಲದೆಯೇ ಮಂಡೆನರೆತೂ, ಕೆಂಪಾಗಿಯೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಮೈಬೆವರುತಲೂ, ಮುಂಗೋಪಿಯಾಗಿಯೂ, ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕಿಚ್ಚುಕಿಡಿಮೊದಲಾದ ಜ್ಯೋತಿಗಳಂಕಾಣುವವನಾಗಿಯೂ ಯಿರುವವನು ಪಿತ್ತಪ್ರಕೃತಿಕನೆಂದುತಿಳಿಯುವುದು ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತಸ್ಸುಬದ್ಧಾಂಗಃಸುಪ್ರಜಾಃಸ್ನಿಗ್ಧಮೂರ್ಧಜಃ।
ಸ್ವಪ್ನೇಜಲಸಿತಾಲೋಕೀಶ್ಲೇಷ್ಮಪ್ರಕೃತಿಕೋನರಃ ॥

ಟೀ॥ ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತನು, ಪುಷ್ಟಾಂಗನು, ಒಳ್ಳೆಯಮಕ್ಕಳುಳ್ಳವನು, ಮಿಂಚುವ, ನಯವಾದಕೇಶಗಳುಳ್ಳವನು, ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನೂ ಬಿಳೀದಾದವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಕಾಣುವವನೂ ಶ್ಲೇಷ್ಮಪ್ರಕೃತಿಕನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಲಕ್ಷಣೋಜ್ಞೇಯೋ ದ್ವಿತ್ರಿದೋಷಾನ್ವಿ
ತೋನರಃ ॥

ಟೀ ॥ ಎರಡು ದೋಷಗಳಾದರೂ ಮೂರು ದೋಷಗಳಾದರೂ ಕೂಡಿದಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳವನು ಮಿಶ್ರಪ್ರಕೃತಿಕನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಪ್ರಾಯಸ್ತ್ವತೀವಪವನಾಢ್ಯಪ್ರಕೃತಾಮನುಷ್ಯಾದೋ
ಷಾಲ್ಪಕಸ್ಫುಟಿತಧೂಸರಕೇಶಗಾತ್ರಾಃ ॥ ಶೀತದ್ವಿಷಶ್ಚಲಧೃತಿ
ಸ್ಮೃತಿಬುದ್ಧಿಚೇಷ್ಟಾಃ । ಸೌಹಾರ್ದದೃಷ್ಟಿಗತಯಶ್ಚಬಹುಪ್ರ
ಲಾಪಾಃ ॥ ಅಲ್ಪಪಿತ್ತಕಫಜೀವಿತನಿದ್ರಾ । ಪಾನಸಕ್ತಜಲಜ
ರ್ಝರವಾಚ ॥ ನಾಸ್ತಿಕಾಬಹುಮತಾಲ್ಪವಿಲಾಸಾಃ । ಗೀತ
ಹಾಸ್ಯಮೃಗಯಾಕಲಿಲೋಲಾಃ ॥ ಮಧುರಾಮ್ಲಕಟೂಷ್ಣಸಾ
ತ್ಮ್ಯದೇಹಾಃ । ಕೃಶದೀರ್ಘಾಕೃತಯಸ್ಸಶಬ್ದಯಾತಾಃ ॥ ನ
ದೃಢಾನಜಿತೇಂದ್ರಿಯಾನಚಾರ್ಯಾ । ನಚಕಾಂತಾದಯಿತಾಬ
ಹುಪ್ರಜಾಶ್ಚ ॥ ನೇತ್ರಾಣಿತೇಷಾಂಖರಧೂಸರಾಣಿ । ವೃತ್ತಾ
ನ್ಯಚಾರೂಣಿದಶೋಪಮಾನಿ ॥ ಉನ್ಮೀಲಿತಾನೀವಭವಂತಿಸು
ಪ್ತಾ । ಶೈಲದ್ರುಮಾಂಸ್ತೇಗಗನಂಚಯಾಂತಿ ॥ ಅಧನೋನು
ತ್ಸರೀಸ್ತೇನಃಅದಾಂತೋದ್ಬದ್ಧಪಿಂಡಿಕಾಃ । ಶ್ವಸೃಗಾಲೋಷ್ಟ್ರ
ಗೃಧ್ರಾಖುಕಾಕೋಲೂಕಾಶ್ಚವಾತಿಕಾಃ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತಪ್ರಕೃತಿಯ ಮನುಷ್ಯರು ಬಹಳ ವಾಯುವುಳ್ಳವರುಂ, ಸ್ಫೋಡನು ಕೊಂಡು, ಧೂಸರವರ್ಣವಾದ ಮೈಯುಳ್ಳವರುಂ, ಶೈತ್ಯದ್ವೇಷಿಗಳಾಗಿ, ಚಂಚಲವಾದ ಧೈರ್ಯ, ಬುದ್ಧಿ, ನೆನಹು, ಚೇಷ್ಟೆಯುಳ್ಳವರುಂ, ಸ್ನೇಹದೃಷ್ಟಿಸ್ನೇಹಗತಿಯುಳ್ಳವರುಂ, ಬಹು ಹರಟೆಯುಳ್ಳವರುಂ, ಅಲ್ಪವಾದ ಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮ ಜೀವನ, ನಿದ್ರೆಗಳುಳ್ಳವರುಂ, ಜೊಲ್ಲುಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ನುಡಿಯುಳ್ಳವರುಮಾಗಿಮತ್ತು ನಾಸ್ತಿಕರುಂ, ಅನೇಕಮತವುಳ್ಳವರುಂ, ವಿಲಾಸಿಗಳುಂ, ಗಾನದಲ್ಲಿಯೂ, ಹಾಸ್ಯಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಕಲಹದಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವರುಂ, ಸಿಹಿ, ಹುಳಿ, ಖಾರ, ಬಿಸಿಗಳ ಒಡಂಬಟ್ಟಿರುವ ಶರೀರವುಳ್ಳವರುಂ, ಕೃಶರುಂ, ನೀಟವಾಗಿರುವಆಕಾರವುಳ್ಳವರುಂ, ನಡೆಯುವಾಗ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳವರುಂ, ನಿಪುಣತೆಯುಳ್ಳವರುಮಾಗಿ, ದೃಢಗಾತ್ರರಲ್ಲದೆ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಲ್ಲದೆ, ಪೂಜ್ಯರಲ್ಲದೆ, ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ದಯವುಳ್ಳವರಲ್ಲದೆ, ಬಹಳ ಸಂತಾನವಿಲ್ಲದೆಯುಂ, ಧೂಸರವರ್ಣವಾಗಿ, ಕಠಿಣವಾಗಿ, ಬಟುವಾಗಿ, ಮನೋಹರವಾಗಿ, ಮಿಸ

ಳಿನಹಾಗೆ, ನಿದ್ದೆ ಮಾಡುತಿದ್ದರೂ ತೆರದಹಾಗೆ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ, ಮರ, ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನೇರುವದನ್ನೂ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವದನ್ನೂ ಕಾಣುವರಾಗಿ, ಧನಿಕರಲ್ಲದೆ ಮತ್ಸರಿಗಳಾಗಿ, ಚೌರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಗಂಟುಕಟ್ಟಿದ ಮೊಣಕಾಲುಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿಯೂ ಯಿರುವವರು ವಾತಪ್ರಕೃತಿಕರು. ತಿರ್ಯಗ್ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ, ನಾಯಿ, ನರಿ, ಒಂಟೆ, ಹದ್ದು, ಯಿಲಿ, ಕಾಗೆ, ಗೂಬೆ, ಇವೆಲ್ಲ ವಾತಪ್ರಕೃತಿಕಗಳೆಂದು ತಿಳಿವುದು

ಪಿತ್ತಪ್ರಕೃತಿಲಕ್ಷಣಃ

ಶ್ಲೋ॥ ಪಿತ್ತಂವಹ್ನಿರ್ವಹ್ನಿಜಂವ್ವಾಯದಸ್ಮಾತ್ಪಿತ್ತೋದ್ರಿಕ್ತಸ್ತೀವ್ರತೃಷ್ಣೋಬುಭುಕ್ಷುಃ॥ ಗೌರೋಷ್ಣಾಂಗಸ್ತಾಮ್ರಹಸ್ತಾಂಘ್ರಿವಕ್ತ್ರಃ। ಶೂರೋಮಾನೀ ಪಿಂಗಕೇಶೋಲ್ಪರೋಮಾ॥ ದಯಿತಮಾಲ್ಯವಿಲೇಪನಮಂಡನಃ ಸುಚರಿತಶ್ಶುಚಿರಾಶ್ರಿತವತ್ಸಲಃ॥ ವಿಭವಸಾಹಸಬುದ್ಧಿಬಲಾನ್ವಿತೋ। ಭವತಿಭೀಮಗತಿರ್ದ್ವಿಷತಾಮಪಿ॥ ಮೇಧಾವೀಪ್ರಶಿಥಿಲಸಂಧಿಬಂಧಮಾಂಸೋ। ನಾರೀಣಾಮನಭಿಮತೋಲ್ಪಶುಕ್ಲಕಾಮಃ॥ ಆವಾಸಃಪಲಿತತರಂಗನೀಲಿತಾನಾಂ। ಭುಂಕ್ತೇನ್ನಂಮಧುರಕಷಾಯತಿಕ್ತಶೀತಂ॥ ಘರ್ಮದ್ವೇಷೀಸ್ವೇದನಃಪೂತಿಗಂಧೀ। ಭೂರ್ಯುಚ್ಚಾರಃಕ್ರೋಧಪಾನಾಶನೇಷ್ಟಃ॥ ಸುಪ್ತಃಪಶ್ಯೇತ್ಕರ್ಣಿಕಾರಾನ್ಪಲಾಶಾನ್। ದಿಗ್ದಾಹೋಲ್ಕಾವಿದ್ಯುದರ್ಕಾನಲಾಂಶ್ಚ॥ ತನೂನಿಪಿಂಗಾನಿಚಲಾನಿಚೈಷಾಂ॥ ತನ್ವಲ್ಪಪಕ್ಷ್ಮಾಣಿಹಿಮಪ್ರಿಯಾಣಿ॥ ಕ್ರೋಧೇನಮದ್ಯೇನರವೇಶ್ಚಭಾಸಾ। ರಾಗಂವ್ರಜಂತ್ಯಾಶುವಿಲೋಚನಾನಿ॥

ಟೀ। ಪಿತ್ತವೇ ವಹ್ನಿಸ್ವರೂಪವಾಗಿಹುದು. ಆವಹ್ನಿಯಿಂದ ಜನಿಸಿದಕಾರಣ ಪಿತ್ತೋದ್ರೇಕವೂ, ತೀವ್ರವಾದ ತೃಷೆಯೂ, ಹಸಿವೂ, ಕೆಂಪಾಗಿಯೂ, ಬಿಸಿಯಾಗಿಯೂಯಿರುವ ಶರೀರವೂ, ತಾಮ್ರವರ್ಣವಾದಹಸ್ತ, ಪಾದ, ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಉಳ್ಳವನಾಗಿ, ಶೂರನಾಗಿ, ಅಭಿಮಾನವೂ, ಕೆಂಗೂದಲೂ, ಅಲ್ಪರೋಮವೂ ಉಳ್ಳವನಾಗಿ; ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಗಂಧಾನುಲೇಪನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಲಂಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೀತಿಯೂ, ಸಚ್ಚರಿತ್ರವೂ ಉಳ್ಳವನಾಗಿ, ಶುಚಿಯಾಗಿ ಆಶ್ರಿತರಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮ, ವೈಭವ ಸಾಹಸ ಬುದ್ಧಿಬಲಗಳೂ, ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಭಯಂಕರವಾದನಡತೆಯೂ,

ಧಾರಣಾಬುದ್ಧಿಯೂ ಶಿಥಿಲವಾದ ಸಂಧಿಬಂಧಮಾಂಸಗಳೂ ಉಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಲ್ಲದೆ, ಅಲ್ಪವಾದವೀರ್ಯವೂ ಕಾಮವೂಉಳ್ಳವನಾಗಿ, ನರೆಜೊಗ್ಗು, ಹುಸುರಾದ ನರ, ಮಧುರ, ಒಗರು, ಕಹಿ, ಶೀತಗಳಾದ ಆಹಾರಗಳಲ್ಲಿಪ್ರೀತಿಯೂಉಳ್ಳವನಾಗಿ, ಬಿಸಿಲು ಸಹಿಸಲಾರದವನಾಗಿ, ಬೆವರು, ದುರ್ಗಂಧ, ಹೆಗ್ಗಳವಾದಮಾತುಗಳು, ಕೋಪ, ಪಾನದ್ರವ್ಯಾಶನಗಳಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿ, ನಿದ್ರೆಗೈಯುವಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಿಸಿದ ಬೆಟ್ಟದಾವರೆ, ಮುತ್ತುಗ, ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಉರಿ, ಉಲ್ಕಾಪಾತ, ಮಿಂಚು, ಸೂರ್ಯನು, ಕಿಚ್ಚು, ಯಿವುಗಳನ್ನು ಕಾಣುವವನಾಗಿ, ಚಿಕ್ಕವಾದ, ಪಿಂಗಳವರ್ಣವಾದ, ತೆರಳವಾದ, ಸಣ್ಣವಾದಕಣ್ಣಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಅಲ್ಪವಾದ ಯಾವೆಗಳುಂ, ಶೈತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಂ, ಕೋಪ, ಮದ್ಯ, ಸೂರ್ಯಕಿರಣ, ಯಿವುಗಳಿಂದ ಕೆಂಪಾದಕಣ್ಣಳು ಮುಳ್ಳವನಾಗಿರುವವನು ಪಿತ್ತಪ್ರಕೃತಿಕನೆಂದರಿವುದು॥

ಶ್ಲೇಷ್ಮಪ್ರಕೃತಿಲಕ್ಷಣಂಗಳು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾ ಸೌಮ್ಯಃ ಶ್ಲೇಷ್ಮಳಸ್ತೇನ ಸೌಮ್ಯೋ । ಗೂಢಸ್ನಿಗ್ಧಶ್ಲಿಷ್ಟಸಂಧ್ಯಸ್ಥಿಮಾಂಸಃ ॥ ಕ್ಷುತ್ತೃಡ್ದುಃಖಕ್ಲೇಶಘರ್ಮೈರತಪ್ತೋ । ಬುದ್ಧ್ಯಾಯುಕ್ತಸ್ಸಾತ್ವಿಕಸ್ಸತ್ಯಸಂಧಃ ॥ ಪ್ರಿಯಂಗುದೂರ್ವಾಶರಕಾಂಡಶಸ್ತ್ರ । ಗೋರೋಚನಾಪದ್ಮಸುವರ್ಣವರ್ಣಃ ॥ ಪ್ರಲಂಬಬಾಹುಃಪೃಥುಪೀನವಕ್ಷಾಃ । ಮಹಾಲಲಾಟೋಘನನೀಲಕೇಶಃ ॥ ಮೃದ್ವಂಗಸ್ಸಮಸುವಿಭಕ್ತಚಾರುವರ್ಷ್ಮಾ । ಬಹ್ವೋಜೋರತಿಬಹುಶುಕ್ಲಪುತ್ರಭೃತ್ಯಃ ॥ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾವದತಿನನಿಷ್ಠುರಂಚಜಾತು । ಪ್ರಚ್ಛನ್ನಂವಹತಿದೃಢಂಚಿರಂಚವೈರಂ ॥ ಸಮದದ್ವಿರದೇಂದ್ರತುಲ್ಯಯಾತೋ । ಜಲದಾಂಬೋಧಿಮೃದಂಗಸಿಂಹಘೋಷಃ ॥ ಸ್ಮೃತಿಮಾನಭಿಯೋಗವಾನ್ವಿನೀತೋ । ನಚಬಾಲ್ಯೇಪ್ಯತಿರೋದನೋನಲೋಲಃ । ತಿಕ್ತಂಕಷಾಯಂಕಟುಕೋಷ್ಣರೂಕ್ಷಂ । ಅಲ್ಪಂಸಭುಂಕ್ತೇಬಲವಾಂಸ್ತಥಾಪಿ॥ರಕ್ತಾಂತಸುಸ್ನಿಗ್ಧವಿಶಾಲದೀರ್ಘ । ಸುವ್ಯಕ್ತಶುಕ್ಲಾಸಿತಪಕ್ಷ್ಮಳಾಕ್ಷಃ ॥ ಅಲ್ಪವ್ಯಾಹಾರಕ್ರೋಧಪಾನಾಶನೇಹಃ ॥ ಪ್ರೀತ್ಯಾಯುಷ್ಕೋದೀರ್ಘಸೂತ್ರೋವದಾನ್ಯಃ ॥

ಶ್ರದ್ಧಾಯುಕ್ತಸ್ಥೂಲಲಕ್ಷಕ್ಷಮಾವಾ । ನಾಶ್ಯೋನಿದ್ರಾದೀರ್ಘದರ್ಶೀಕೃತಜ್ಞಃ ॥ ಋಜುರ್ವಿಪಶ್ಚಿತ್ಸುಭಗಸ್ಸುಲಜ್ಜೋ । ಭಕ್ತೋಗುರೂಣಾಂದೃಢಸೌಹೃದೋಯಃ ॥ ಸ್ವಪ್ನೆಸಪದ್ಮಾರ್ಣಸವಿಹಂಗಮಾಲಾಃ । ತೋಯಾಶಯಾನ್ಪಶ್ಯತಿತೋಯದಾಂಶ್ಚ ॥ ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರವರುಣತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಹಂಸಗಜಾಧಿಪೈಃ ॥ ಶ್ಲೇಷ್ಮಪ್ರಕೃತಯಸ್ತುಲ್ಯಾಸ್ತಥಾಸಿಂಹಾಶ್ವಗೋವೃಷೈಃ ॥

ಟೀ ॥ ಶ್ಲೇಷ್ಮವೆಂಬುದು ಸೌಮ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಅದರಿಂದ ಶ್ಲೇಷ್ಮಪ್ರಕೃತಿಯುಳ್ಳ ಮನುಜನು ಸೌಮ್ಯನಾಗಿ, ಮರೆಯಾಗಿ, ಎಡಬಿಡದೆ ಇರುವ ಸಂಧುಗಳೂ ಅಸ್ಥಿಮಾಂಸಗಳೂ ಉಳ್ಳವನಾಗಿ, ಹಸಿವೂ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ದುಃಖ, ಕ್ಲೇಶ, ಬಿಸಿಲುಗಳಿಂದ ಸನ್ತಾಪಪಡದೆ, ಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗಿ, ಸಾತ್ವಿಕನಾಗಿ, ಸತ್ಯಸಂಧನಾಗಿ, ನೇಣಲು, ದೂರ್ವೆ, ಕಾಶ, ದರ್ಭೆ, ಶಸ್ತ್ರ, ಗೋರೋಚನ, ಪದ್ಮ, ಸುವರ್ಣ, ಈಬಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಯೊಂದುಬಣ್ಣವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ನೀಟವಾದತೋಳುಗಳೂ, ತೆರಪಾಗಿ ದಪ್ಪವಾದ ಎದೆಯೂ, ತೆರಪಾದಹಣೆಯೂ, ಒತ್ತಾಗಿ ಕಪ್ಪಾದಕೇಶವೂ, ಮೃದುವಾದಮೈಯೂ, ಸಮನಾಗಿ ಜೋಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮನೋಹರವಾದ ದೇಹವೂ, ಬಹುವಾದಪ್ರಭಾವ, ರತಿ, ಕ್ರೀಡೆ, ವೀರ್ಯ, ಮಕ್ಕಳು, ಇವುಗಳೂ ಉಳ್ಳವನಾಗಿ, ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾಗಿ, ಒಂದುಸಾರಿಯಾನಿಷ್ಠುರೋಕ್ತಿಯನ್ನಾಡದ, ವೈರವನು ಒಬ್ಬರಿಗೂ ತಿಳಿಯಬಾರದಹಾಗೆ ಬಹುಕಾಲ ದೃಢವಾಗಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ, ಮದಿಸಿದಾನೆಯಹಾಗೆ ನಡೆಯುವ, ಮೇಘ, ಸಮುದ್ರ, ಮದ್ದಳೆ, ಸಿಂಹಧ್ವನಿಯಹಾಗೆ ಧ್ವನಿಯೂ, ನೆನಹುವೂ ಬಹುಯುಕ್ತಿಯೂ ಉಳ್ಳವನಾಗಿ, ವಿನಯಪರನಾಗಿ, ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅತಿರೋದನವಿಲ್ಲದೆ, ಚಂಚಲನಲ್ಲದೆ, ಕಹಿ, ಒಗರು, ಖಾರ, ಉಷ್ಣಗಳಾದ ಆಹಾರಗಳನ್ನು ಅಲ್ಪವಾಗಿ ಭುಜಿಸುವ, ಬಲವನ್ತನಾದ, ಕಡೆಕೆಂಪಾಗಿಯೂ, ಮನೋಹರವಾಗಿಯೂ, ವಿಶಾಲವಾಗಿಯೂ, ನೀಟವಾಗಿಯೂ, ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿಯೂ, ಬಿಳುಪಾಗಿಯೂ, ಕಪ್ಪಾದ ರೆವೆಗಳುಳ್ಳವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ, ಅಲ್ಪವಾದಆಯಾಸ, ಕೋಪ, ಪಾನ, ಭೋಜನ, ತರಬಲು, ಇವುಗಳುಳ್ಳ, ದೀರ್ಘಸೂತ್ರಿಯಾಗಿ, ಕೊಡುಗೈಯುಂ ಕರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಯುಮುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಭಯರಹಿತನುಂ, ಅತಿತ್ಯಾಗಿಯುಂ, ಸ್ಥಿರತೆಯುಳ್ಳವನುಂ

ಪ್ರಾಜ್ಞನುಂ, ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿಸೌಖ್ಯವುಳ್ಳವನುಂ, ಕೃತಜ್ಞನುಂ, ಚತುರನುಂ, ವಿದ್ವಾಂಸನುಂ, ಚಂದವುಳ್ಳವನುಂ, ಲಜ್ಜಾಶೀಲನುಂ, ಗುರುಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿನಿರತನುಂ, ಸ್ಥಿರವಾದಸ್ನೇಹವುಳ್ಳವನುಂ, ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಕಮಲ ಪಕ್ಷಿಸಾಲುಂಟಾದಕೆರೆಗಳು, ಯಿವುಗಳನ್ನಾ ಮೇಘಗಳನ್ನಾ ಕಾಣುವನುಂ, ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರ, ವರುಣ, ಇಂದ್ರ, ಗರುಡ, ಹಂಸ, ಮದಗಜ, ಸಿಂಹ, ಕುದುರೆ, ವೃಷಭಂಗಳೊಡನೆ ಸರಿಯಾಗಿಯುಮಿರುವವನುಂ ಶ್ಲೇಷ್ಮಪ್ರಕೃತಿಕನೆಂದರಿವುದು॥

ಔಷಧಪ್ರಾರಂಭ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶೋಧನಂಶಮನಂಚೇತಿಸಮಾಸಾದೌಷಧಂದ್ವಿಧಾ ।
ಯದೀರಯೇದ್ಬಹಿರ್ದೋಷಾ ನ್ಪಂಚಧಾಶೋಧನಂಭವೇತ್ ॥
ನಿರೂಹೋವಮನಂಕಾಯ ಶಿರೋರೇಕಾಸ್ರವಿಸ್ರುತಿಃ ॥ ವಿಶೋ
ಧಯತಿಯದ್ದೋಷಾನ್ ಸಮಾನ್ನೋದೀರಯತ್ಯಪಿ ॥ ಸಮೀ
ಕರೋತಿವಿಷಮಾನ್ ಶಮನಂತಚ್ಚಸಪ್ತಧಾ। ದೀಪನಂಪಾಚನಂ
ಕ್ಷುತ್ತೃಡ್ವ್ಯಾಯಾಮಾತಪಮಾರುತಾಃ॥

ಟೀ॥ ಔಷಧವೆಂಬದು ಶೋಧನವೆಂತಲೂ, ಶಮನವೆಂತಲೂ, ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದೆರಡುತೆರನಾಗಿಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಶೋಧನವೆಂಬದು ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವದು. ಅದು, ನಿರೂಹ, ವಮನ, ವಿರೇಕ, ನಸ್ಯ, ರಕ್ತ, ಮೋಕ್ಷಣಗಳೆಂದು ಐದುತೆರನಾಗಿಹುದು. ದೋಷಗಳಂಪರಿಹರಿಸಿ, ಸಮವಾದದೋಷಗಳಂ ಹೆಚ್ಚಿಸದೆ, ವಿಷಮದೋಷಗಳನ್ನು ಸಮನಾಗಿಮಾಡುವಣವು ಶಮನೌಷಧವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುಂಬುದು. ಅದುದೀಪನ, ಪಾಚನ, ಕ್ಷುತ್ತೃಷ್ಣೆ, ವ್ಯಾಯಾಮ, ಬಿಸಿಲು, ಘಾಳಿಗಳೆಂದು ಏಳುತೆರನಾಗಿಹುದು

(ಮತಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಮನಂಶೋಧನಂಚೇತಿಸಮಾಸಾದೌಷಧಂದ್ವಿಧಾ ।
ಶರೀರಜಾನಾಂದೋಷಾಣಾಂಕ್ರಮೇಣಪರಮೌಷಧಂ ॥ ವಸ್ತಿ
ರ್ವಿರೇಕೋವಮನಂತಥಾತೈಲಂಘೃತಂಮಧು ॥ ಧೀಧೈರ್ಯಾ
ತ್ಮಾದಿವಿಜ್ಞಾನಂಮನೋದೋಷೌಷಧಂಪರಂ ॥

ಟೀ ॥ ಶಾರೀರರೋಗವು ಶಾರೀರ ಮಾನಸ ವೆಂದು ಯೆರಡುವಿಧವಾಗಿಹುದು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಔಷಧ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿಶೋಧನ ಶಮನವೆಂದು ಎರಡುಬಗೆ

ಯಾಗಿರುದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶೋಧನವೆಂಬದು ವಾತಕ್ಕೆ ವಸ್ತಿ, ಅಂದರೆ ಪಿಚ್ಛಿಗಾರಿ, ಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ವಿರೇಕ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಕ್ಕೆ ವಮನ, ಎಂದುಮೂರುಬಗೆಯಾಗಿರುದು. ಶಮನವೆಂಬದು, ವಾತಕ್ಕೆ ತೈಲ, ಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ತುಪ್ಪ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಕ್ಕೆ ಜೇನುತುಪ್ಪ. ಇವುಗಳೇ. ಬುದ್ಧಿ, ಧೈರ್ಯ, ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಗಳೆಂಬವು ಮನಸ್ಸಿನದೋಷಕ್ಕೆ ಪರಮೌಷಧಂಗಳು ॥

ದೇಹ

ಶ್ಲೋ ॥ ಕೃಶಸ್ಥೂಲೋಮಧ್ಯಮಶ್ಚೇತಿತ್ರಿವಿಧೋದೇಹಉಚ್ಯತೇ । ವಾತೋಲ್ಬಣೇಕೃಶಃಪ್ರೋಕ್ತಃಸ್ಥೂಲದೇಹಃಕಫೋಲ್ಬಣೇ ॥ ಪಿತ್ತೋಲ್ಬಣೇಮಧ್ಯಕಾಯಏವಂವಾತಾದಿಭಿರ್ಭವೇತ್ ॥ ಕೃಶಸ್ಯಬೃಂಹಣಂಕಾರ್ಯಂಸ್ಥೂಲದೇಹಸ್ಯಕರ್ಶನಂ । ರಕ್ಷಣಂಮಧ್ಯಕಾಯಸ್ಯದೇಹರಕ್ಷಾಸಮೀರಿತಾ ॥

ಟೀ ॥ ದೇಹವು ಕೃಶ, ಸ್ಥೂಲ, ಮಧ್ಯಮವೆಂದು ಮೂರುವಿಧ. ವಾತಾಧಿಕ್ಯದಿಂದಕೃಶ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಾಧಿಕ್ಯದಿಂದಸ್ಥೂಲ, ಪಿತ್ತಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಮಧ್ಯಮವಾಗಿರುದು. ಕೃಶದೇಹವನ್ನುಪುಷ್ಟಿಕರವಾದಔಷಧದಿಂದಲೂ, ಸ್ಥೂಲದೇಹವನ್ನುಕೃಶಕರವಾದ ಔಷಧದಿಂದಲೂ, ಮಧ್ಯಮಶರೀರವನ್ನುಔಷಧದಿಂದಲೂರಕ್ಷಿಸಬೇಕು ॥

ಸತ್ವ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅವಿಕಾರಕರಂಸತ್ವಂವ್ಯಸನಾಭ್ಯುದಯಾಗಮೇ । ಅವಿಷಾದೀಮಹೋತ್ಸಾಹಃಸದ್ಯೋಗಾತ್ಸಾತ್ವಿಕೋನರಃ ॥

ಟೀ ॥ ಆಪತ್ತು ಸಂಪತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇಪರಿಕಾರವಾದ ಮನಸ್ಸೇ ಸತ್ವವೆನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಆಸತ್ವಗುಣವುಳ್ಳಪುರುಷನು ಸಾತ್ವಿಕನೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬನು ॥

ಬಲಂ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ಥೂಲೋಪ್ಯಲ್ಪಬಲಃಕಶ್ಚಿತ್ ಕೃಶೋಪಿಬಲವಾನ್ನರಃ । ಸ್ಥಿರತ್ವವ್ಯಾಯಾಮಸಾರತ್ವಂಬೋದ್ಧವ್ಯಂಯತ್ನತೋಬಲಂ ॥

ಟೀ ॥ ಒಬ್ಬನು ದಪ್ಪವಾದಶರೀರವುಳ್ಳವನಾದರೂ ತ್ರಾಣವಿಲ್ಲದಿಹನು. ಬಡವಾದಶರೀರವುಳ್ಳವನಾದರೂ ತ್ರಾಣವುಳ್ಳವನಾಗಿಹನು. ಆಕಾರಣದಿಂದ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಭೂಸಂಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ ವಯಾತ್ರಾಣವುಂಟೋ ಅದು ಬಲವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು ॥

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

శ్లో ॥ సహజం కాలజంయుక్తికృతంచేతిబలంత్రిధా ॥
సహజందేహజంజ్ఞేయం కాలజంయౌవనోద్భవం । ఔష
ధాదికృతంయష్టియుక్తిజాతంనిగద్యతే ॥

టీ ॥ ఆబలవు సహజవెంతలూ, కాలజవెంతలూ, యుక్తికృతవెంతలూ, మూరువిధవాగిహుదు. అదరల్లిహుట్టువాగలే దేహదల్లిద్దబల సహజవెంతలూ, యౌవనదల్లియుంటాద బల కాలజవెంతలూ, రసాయనమంతాద ఔషధగళిందుంటాద బల యుక్తికృతవెంతలూ హేళల్పడుత్తదె.

వ్యాధి.

శ్లో ॥ దోషైస్త్రికద్వయసమస్తతయార్థితైశ్చానేకసం
కరాన్ । చిరజానచిరోద్భవాన్ తథాబహ్వల్పహేతు
కాన్ । పథ్యాపథ్యాచికిత్స్యాన్ సద్యఃపశ్చాత్తథా
మయాన్ । సాధ్యాదిలక్షణాన్సర్వాన్ గ్రహాణామనుకూ
లతాం ॥ దూతాదిశకునారిష్టం దృష్ట్వాపశ్చాచ్చికిత్సయేత్ ॥

టీ ॥ రోగగళు ఒందుదోషదిందలూ యెరడుదోషగళిందలూ మూరుదోషగళిందలూ, ఉంటాదవు, ఒందరసంకరదిందలూ, అనేకసంకరదిందలూ ఉంటాదవు, బహళదినదల్లి హుట్టిదవు, అల్పదినదల్లి హుట్టిదవు, బహళ అపథ్యదింద హుట్టిదవు, అల్పాపథ్యదిందహుట్టిదవు, ఇద్దరోగక్కె సంబంధిసిహుట్టిదవు, హాగిల్లదె ప్రత్యేకహుట్టిదవు, శీఘ్రదల్లి చికిత్సెమాడలుయోగ్యవాదవు, దినవిళంబదల్లి చికిత్సెయం మాడువదక్కె యోగ్యవాదవు, భామాదసర్వగ్రహగళ ఆనుకూల్యవన్ను, దూతలక్షణ, శకున, అరిష్టగళెంబవన్ను, నోడికొండు వైద్యను చికిత్సెయంమాడతక్కద్దు ॥

ఇంతు వైద్యసారసంగ్రహదొళు చికిత్సోపక్రమవెంబెరడనెయ
ప్రకరణసంపూర్ణవు.

ವಾತಪ್ರಕೋಪಕಾರಣಗಳು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಂಧಾರಣಾತ್ಯಶನಜಾಗರಣೋಚ್ಚಭಾಷಾವ್ಯಾಯಾಮಯಾನಕಟುತಿಕ್ತಕಷಾಯರೂಕ್ಷೈಃ ॥ ಚಿಂತಾವ್ಯವಾಯಭಯಲಂಘನಶೀತಶೋಕೈರ್ವಾತಪ್ರಕೋಪಮುಪಯಾತಿಘನಾಗಮೇಚ ॥

ಟೀ ॥ ಮಲಮೂತ್ರಗಳನಿರೋಧ, ಅತ್ಯಾಹಾರ, ಜಾಗರಣ, ಕೂಗಿನುಡಿಯುವಣ, ಅತಿಸಂಚಾರ, ಕುದುರೆಯೇರುವಣ, ಖಾರ, ಕಹಿ, ಒಗರು, ರೂಕ್ಷಾಹಾರಗಳು, ಚಿಂತೆ, ಮೈಥುನ, ಭಯ, ಲಂಘನ, ಶೀತ, ಶೋಕ, ಇವುಗಳಿಂದಲೂ, ವರ್ಷಾಕಾಲದಿಂದಲೂ, ವಾತಪ್ರಕೋಪವಹುದು ॥

ವಾತಪ್ರಕೋಪಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ವದನವಿರಸತಾಸ್ಯಾದ್ವರ್ಚಸಃ ಕರ್ಕಶತ್ವಂ ಭವತಿವಪುಷಿ ಕಾರ್ಶ್ಯಂ ರಾತ್ರಿನಿದ್ರಾನಿವೃತ್ತಿಃ ॥ ತ್ವಚಿಚಪರುಷತಾಸ್ಯಾದಾಶುವೈಷಮ್ಯಮಗ್ನೇ ರತಿಪವನವಿಕಾರೇ ಲಕ್ಷಣಂ ಲಕ್ಷಣೀಯಂ ॥

ಟೀ ॥ ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಮಲದಲ್ಲಿ ಕಾಠಿಣ್ಯ, ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕೃಶತ್ವ, ರಾತ್ರಿನಿದ್ರಾಭಂಗ, ಚರ್ಮದಲ್ಲಿ ಬಿರುಸು, ಅಗ್ನಿವೈಷಮ್ಯ, ಇವು ವಾತಪ್ರಕೋಪದಿಂದಾಗುವವು ॥

ವಾತಶಮನೋಪಾಯಂಗಳು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ನಿಗ್ಧೋಷ್ಣಾದಿಕವೃಷ್ಯಬಾಲ್ಯಲವಣಸ್ವಾದ್ವಾಮ್ಲತೈಲಾತಪ । ಸ್ನಾನಾಭ್ಯಂಜನವಸ್ತಿಮಾಂಸಮದಿರಾಸಂವಾಹನೋದ್ವರ್ತನಂ ॥ ಸ್ನಿಹಸ್ವೇದನಿರೂಹನಂಚಶಯನಸ್ಥಾನೋಪನಾಹಾದಿಕಂ । ಪಾನಾಹಾರವಿಹಾರಭೇಷಜಮಿದಂ ವಾತಪ್ರಶಾಂತಿಂನಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಸ್ನಿಗ್ಧಾಹಾರ, ಉಷ್ಣಾಹಾರ, ಬಹಳವೀರ್ಯವೃದ್ಧಿಕರದ್ರವ್ಯ, ಬಾಲ್ಯ, ಲವಣ, ಮಧುರ, ಹುಳಿ, ಎಣ್ಣೆ, ಬಿಸಿಲು, ಅಭ್ಯಂಜನ, ಸ್ನಾನ, ವಸ್ತಿ, ಮಾಂಸಾಹಾರ, ಮದ್ಯಪಾನ, ಅಂಗಮರ್ದನ, ಕಾಲುಗುದ್ದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಣ, ತೈಲವಿಧಿ, ಸ್ವೇದವಿಧಿ, ನಿರೂಹಣ, ಬೆಚ್ಚಗೆಯಿದ್ದ ಶಯನಸ್ಥಾನ, ಉಪವಾಸ ಮೊದಲಾದ ಆಹಾರವಿಹಾರಗಳಿಂದ ವಾತಶಾಂತಿಯಹುದು ॥

ಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪಕರದ್ರವ್ಯ ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಟ್ವಾಮ್ಲಮದ್ಯಲವಣೋಷ್ಣವಿದಾಹತೀವ್ರ॥ಕ್ರೋಧಾ
ತಪಾನಲಪರಿಶ್ರಮಶುಷ್ಕಮಾಂಸೈಃ ॥ ಕ್ಷಾರಾದ್ಯಜೀರ್ಣ
ವಿಷಮಾಶನಭೋಜನೈಶ್ಚ। ಪಿತ್ತಂಪ್ರಕೋಪಮುಪಯಾತಿಘನಾ
ತ್ಯಯೇಚ॥

ಟೀ ॥ ಖಾರ, ಹುಳಿ, ಮದ್ಯ, ಉಪ್ಪು, ಉಷ್ಣ, ವಿದಾಹ, ವೆಗ್ಗಳವಾದಕೋಪ, ಬಿಸಿಲು, ಕಿಚ್ಚು, ಉದ್ಯೋಗದಿಂದುಂಟಾದಬಳಲಿಕೆ, ಒಣಗಿದಮಾಂಸ, ಕ್ಷಾರದ್ರವ್ಯ, ಬಹಳವಾದಅಜೀರ್ಣ, ವಿಷಮಾನ್ನಭೋಜನ, ಇವುಗಳಿಂದಲೂ ಶರತ್ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪವಹುದು.

ಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಭ್ರಮಮದಮುಖಶೋಷಸ್ವೇದಸನ್ತಾಪಮೂರ್ಛಾ। ಮು
ಖನಖನಯನತ್ವಙ್ಮೂತ್ರವಿಟ್ಪೀತಭಾವಃ ॥ ಪ್ರಲಪನಮತಿಸಾ
ರಸ್ತಾಸ್ಯತಿಕ್ತತ್ವಂಜ್ವರಶ್ಚ । ತೃಷತಿಶಿಶಿರತಿಚ್ಛಾಪಿತ್ತಕೋಪಸ್ಯ
ಚಿಹ್ನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಭ್ರಮೆ, ಮದ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಬೆವರು, ಸನ್ತಾಪ, ಮೂರ್ಛೆ, ಮುಖ, ಉಗುರುಗಳು, ಕಣ್ಣು, ತ್ವಕ್ಕು, ಮೂತ್ರ, ಮಲ, ಯಿವುಗಳಲ್ಲಿ ಅರಿಶಿನಬಣ್ಣವಾಗಿಯಿರುವಣ, ಪ್ರಲಾಪ, ಅತಿಸಾರ, ಬಾಯಿಕಹಿ, ಜ್ವರ, ತೃಷೆ, ಅತ್ಯನ್ತಶೈತ್ಯದಲ್ಲಿಇಚ್ಛೆ, ಇವಿಷ್ಟೂಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪಲಕ್ಷಣಂಗಳು.

ಪಿತ್ತಶಮನದ್ರವ್ಯ.

ಶ್ಲೋ ॥ ತಿಕ್ತಸ್ವಾದುಕಷಾಯಶೀತಪವನಚ್ಛಾಯಾನಿಶಾವೀಜ
ನಂ । ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾಭೂಗೃಹವಾರಿಯಂತ್ರಜಲದಸ್ತ್ರೀಗಾತ್ರ
ಸಂಸ್ಪರ್ಶನಂ ॥ ಸರ್ಪಿಕ್ಷೀರವಿರೇಕದುಷ್ಟರುಧಿರಸ್ರಾವಾನು
ಲೇಪಾದಿಕಂ । ಪಾನಾಹಾರವಿಹಾರಭೇಷಜಮಿದಂಪಿತ್ತಪ್ರ
ಶಾಂತಿಂನಯೇತ್॥

ಟೀ ॥ ಕಹಿ, ಸಿಹಿ, ಒಗರು, ಶೈತ್ಯವಾದಘಾಳಿ, ನೆಳಲು, ರಾತ್ರಿಬೀಸಿಕೊಂಬದು, ಬೆಳ್ದಿಂಗಳು, ನೆಲಮಾಳಿಗೆ, ಜಲಸೂತ್ರ, ಮೋಡ, ಸ್ತ್ರೀಯರಅಂಗಸಂಸ್ಪರ್ಶನ, ತುಪ್ಪ, ಹಾಲು, ವಿರೇಕ, ದುಷ್ಟರಕ್ತ ಮೋಕ್ಷಣ, ಗಂಧಾನುಲೇ

ಪನ, ಶೀತಳವಾದ ಪಾನಾಹಾರ ವಿಹಾರ ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಪಿತ್ತಶಮನದ್ರವ್ಯಂಗಳು.

ಶ್ಲೇಷ್ಮಪ್ರಕೋಪಕರದ್ರವ್ಯ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ವಪ್ನಂದಿವಾಮಧುರಶೀತಳಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸೈ । ಗುರ್ವಾನ್ನಪಿಷ್ಟತಿಲಶಿಕ್ಷುಪಯೋವಿಕಾರೈಃ ॥ ಬದ್ಧಾನ್ನಭುಕ್ತಿಲವಣೋದಕಪಾನಭಕ್ತ್ಯೈಃ । ಶ್ಲೇಷ್ಮಪ್ರಕೋಪಮುಪಯಾತಿಶಿತಧಾವಸನ್ತೇ ॥

ಟೀ ॥ ವಸನ್ತಕಾಲದೊಳುಹಗಲುನಿದ್ರೆ, ಮಧುರಾಹಾರ, ಶೈತ್ಯ, ಮೀನಮಾಂಸ, ಗುರ್ವಾಹಾರ, ಹುಳಿ, ಸ್ನಿಗ್ಧಾಹಾರ, ಎಳ್ಳು, ಕಬ್ಬಿನಹಾಲು ಮೊದಲಾದಇಕ್ಷುವಿಕಾರ, ಹಾಲುಮೊಸರುಮೊದಲಾದಪಯೋವಿಕಾರ, ಕಟ್ಟಿದಅನ್ನ, ಉಪ್ಪುನೀರುಪಾನ, ಕಜ್ಜಾಯ, ಇವುಗಳಿಂದಲೂ ಶ್ಲೇಷ್ಮಪ್ರಕೋಪವಹುದು॥

ಶ್ಲೇಷ್ಮಪ್ರಕೋಪಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ॥ ಅನಲಸದನಶೈತ್ಯಶ್ವಾಸಕಾಸಪ್ರಸೇಕೋ । ಗುರುತರಮಧುರಾಸ್ಯಸ್ಥೂಲತಾಲಸ್ಯಹರ್ಷಃ ॥ ಶ್ಲಥನಬಹುಳನಿದ್ರಾಸ್ರೋತಸಾಂಮಾರ್ಗರೋಧಃ । ಸ್ತಮಿತಹೃದಯಲಾಸಶ್ಲೇಷ್ಮಕೋಪಸ್ಯಲಿಂಗಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಶೀತಬಾಧೆ, ಶ್ವಾಸಕಾಸ, ಪ್ರಸೇಕ, ನಾಲಿಗೆದಪ್ಪವಾಗಿ ಸಿಹಿಯಾಗುವದು, ಆಲಸ್ಯ, ರೋಮಾಂಚ, ಸಂದುಗಳುಸಡಿಲಿರುವಣ, ಬಹುಳನಿದ್ರೆ, ನಾಡೀರಂಧ್ರಗಳನಿರೋಧ, ಎದೆಬಿದ್ದುಕೊಂಡುನೋವುಲುಂಟಾಗಿರುವಣ, ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಶ್ಲೇಷ್ಮಪ್ರಕೋಪಲಕ್ಷಣಂಗಳು.

ಶ್ಲೇಷ್ಮಶಮನೋಪಾಯಗಳು.

ಶ್ಲೋ॥ ರೂಕ್ಷಕ್ಷಾರಕಷಾಯತಿಕ್ತಕಟುಕವ್ಯಾಯಾಮನಿಷ್ಠೀವನಂ । ಸ್ತ್ರೀಸೇವಾಧ್ವನಿಯುದ್ಧಜಾಗರವನಕ್ರೀಡಾಪದೋದ್ವರ್ತನಂ ॥ ಧೂಮಸ್ವೇದಶಿರೋವಿರೇಕವಮನಂಪ್ರಸೇಕೋಪವಾಸಾದಿಕಂ । ಪಾನಾಹಾರವಿಹಾರಭೇಷಜಮಿದಂ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾಣಮುಗ್ರಂಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ರೂಕ್ಷೆ, ಕ್ಷಾರ, ಒಗರು, ಕಹಿ, ಖಾರ, ಇವುಗಳುಸೇರಿದಆಹಾರ, ಸಂಚಾರ, ಕೇಕರಿಸಿ ಉಗುಳುವಣ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ, ದಾರಿನಡೆಯುವಣ,

బాహుయుద్ధ, నిద్రెకెడెయువణ, వనక్రీడె, కాలన్ను కళిసికొళ్ళువణ, ధూమపాన, మధురాహార, నస్య, వమన, స్వేద, ఉపవాస మొదలాద పానాహార విహారగళెంబ ఔషధగళింద అత్యుగ్రవాద శ్లేష్మ శమనవహుదు.

క్షీణవాతలక్షణ.

శ్లో॥ లింగంక్షీణేన్యలింగస్యసాదోల్పంభాషితేహితం ॥
మాహ్యమోహస్తథాశ్లేష్మవృద్ధిజేరాక్సముద్భవః॥

టీ॥ వాయు క్షీణవాదరె దేహదల్లి బళలికె, నిష్ఠురవాగియూ అల్పవాగియూ నుడియువణ, మరవె ఉంటాగువణ, చైతన్య కెడువణ, శ్లేష్మ హెచ్చువణ, బిక్కట్టుంటాగువణ, ఈలక్షణంగళు హుట్టువవు.

క్షీణపిత్తలక్షణ.

శ్లో॥ పిత్తేమన్దానలశ్శైత్యంప్రభాహానిస్తథైవచ॥

టీ॥ అగ్నిస్వరూపవాద పిత్త క్షీణవాదరె అగ్నిమాంద్యవుంటాగిశరీరశీతవాగువుదు, కాంతికుందువుదు.

క్షీణశ్లేష్మలక్షణ.

శ్లో॥ శ్లేష్మాశయానాంశూన్యత్వంహృద్ద్రవశ్శ్లథసన్ధితా॥

టీ॥ శ్లేష్మస్థానవు శూన్యవాగియూ, ఎదెయల్లి బెవరుంటాగియూ, సందుగళు సడలియూ ఇరువుదు.

శ్లో॥ దర్శనస్పర్శనప్రశ్నైః పరీక్షేతచరోగిణః॥ రోగంనిదానంప్రాగ్రూపం లక్షణోపశయాప్తిభిః ॥ సాధ్యంయాప్యమసాధ్యంచజ్ఞాత్వాకర్మసమారభేత్॥

టీ॥ రోగియ దేహవన్ను నోడువణ, కైయింద ముట్టినోడువణ, అవనబాయి వక్కణెయింద శరీరస్థితియన్ను కేళువణ, ఇవుగళిందలూ, మత్తు నిదాన, పూర్వరూప, లక్షణ, ఉపశయ, ఆప్తిగళెంబ ఐదు తెరగళిందలూ రోగవన్ను పరీక్షిసువుదు. నిదానవెంబదు రోగక్కె కారణవాద ఆహారవిహారగళు. పూర్వరూప, వెంబదు రోగహుట్టువదక్కె మొదలే అవ్యక్తవాద రోగలక్షణ. లక్షణవెంబదు హుట్టిద రోగ

ದ ವ್ಯಕ್ತಲಕ್ಷಣ. ಉಪಶಯವೆಂಬದು ಈ ರೋಗಕ್ಕೆ ಯಾಆಹಾರ ಹಿತ, ಈ ಆಹಾರ ಅಹಿತವೆಂಬದು. ಅಪ್ತಿಯೆಂಬದು ಯಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ದೋಷದಿಂದ ಈ ಉಪದ್ರವ ವೆಂಬದು. ಈ ಐದುಪ್ರಕಾರದಿಂದ ರೋಗಿಯ ರೋಗವಂ ಅರಿತು ಇದುಸಾಧ್ಯ, ಇದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ, ಇದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ವೈದ್ಯನುಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು.

ಸಾಧ್ಯಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಏಕೈಕದೋಷಜನಿತಾನಿರುಪದ್ರವಾಶ್ಚ।ದೀಪ್ತಾನಲಸ್ಯ
ಜನದಾತ್ಮವತಶ್ಚಜನ್ತೋಃ ॥ ಪಿತ್ತಾನ್ವಿತಸ್ಯಚರುಜಃಸದುಪಕ್ರ
ಮೇಣ । ಸಾಧ್ಯಾಭವನ್ತಿಭಿಷಜಾಮಚಿರೋದ್ಧಿತಾಶ್ಚ ॥

ಟೀ ॥ ಒಂದೊಂದುದೋಷದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು, ಉಪವ್ಯಾಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಯಿರುವದು, ಮಾಡಿದಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಒಳಗಾದದ್ದು, ಆವಾಗಲೂ ದೀಪನವುಳ್ಳವನವ್ಯಾಧಿ, ಜ್ಞಾನಿಯಾದವನವ್ಯಾಧಿ, ಪಿತ್ತಾಧಿಕ್ಯವುಳ್ಳವನವ್ಯಾಧಿ, ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವ್ಯಾಧಿ, ಇವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಾಧ್ಯವಹುದು.

ಯಾಪ್ಯಸಾಧ್ಯಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಏಯಾವದೇವಭಿಷಜಾಮಗದಪ್ರಯೋಗಾ । ಸ್ತಾವಚ್ಚ
ಶಾನ್ತಿಮುಪಯಾಂತ್ಯಗದೈರ್ವಿನಾಶೇ ॥ ಶೀಘ್ರಮ್ಭವನ್ತಿ
ಚಪುನಸ್ಸಹಸಾವಿಶೇಷಾಃ । ಸ್ತಾದೃಗ್ವಿಧಾಸ್ಯರಿತಿಯಾಪ್ಯತ
ಮಾಗದಾಸ್ತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಯಾವರೋಗಗಳು ವೈದ್ಯನಔಷಧ ಸೇವನೆಯಪರಿಯಂತ ಸುಮ್ಮನೆಯಿದ್ದು ಅದನ್ನುಬಿಟ್ಟಬಳಿಕ ಯೆಂದಿನಮರ್ಯಾದೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕೋಪಿಸಿ ದೋಷಾನ್ತರದೊಡನೆ ಕೂಡಿದವುಗಳಾಗುವವೋ ಅಂತಾರೋಗಗಳು ಯಾಪ್ಯಸಾಧ್ಯಗಳೆಂದರಿವುದು.

ಅಸಾಧ್ಯಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಏಮರ್ಮಜಾಃಸಹಜಭಜನ್ತಿಶರೀರಿಣಾಂಯೇ । ಏಚತ್ರಿ
ದೋಷಜಯಜಾಶ್ಚಿರಕಾಲಜಾಶ್ಚ ॥ ಸೋಪದ್ರವಾಶ್ಚ್ಯುತಧನಸ್ಯ
ಚಯೇಗದಾಸ್ತೇ।ದುಷ್ಕರ್ಮಜಾಗದವತಾಮಗದೈರಗಮ್ಯಾಃ॥

ಟೀ ॥ ಯಾವವ್ಯಾಧಿಗಳು ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹುಟ್ಟಿರುತ್ತವೋ, ಯಾವ

ವ್ಯಾಧಿಗಳುಜನನಾರಭ್ಯ ಹುಟ್ಟಿರುತ್ತವೋ, ಯಾವವ್ಯಾಧಿಗಳು ತ್ರಿದೋಷಗಳಿಂ ದಹುಟ್ಟಿರುತ್ತವೋ, ಯಾವವು ಬಹು ಕಾಲದಾರಭ್ಯಅನುಸರಿಸುತಲಿರುತ್ತವೋ, ಯಾವವು ಉಪದ್ರವಸಹಿತವಾಗಿರುತ್ತವೋ, ಈ ವ್ಯಾಧಿಗಳು, ದ್ರವ್ಯಹಾನಿ ಯಿಂಹೊಂದಿದವನವ್ಯಾಧಿಗಳು, ಜನ್ಮಾಂತರದ ಉತ್ಕಟವಾದಪಾಪದಿಂದ ಹು ಟ್ಟಿದವ್ಯಾಧಿಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವೂವೈದ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯಗಳಾಗಿಯಿರುವವು.

ಶೀಘ್ರಪ್ರತಿಕಾರ್ಯ.

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿಷಕುಷ್ಠಾಪಸ್ಮಾರೇಷು ರ್ವಾತಮೋದರಕಾಮಿಲೇ ॥ ಆ
ದಾವಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾಂಕುರ್ಯಾತ್ಪಶ್ಚಾತ್ಸಾಧ್ಯಂನಯಾಂತಿತೇ ॥

ಟೀ॥ಸ್ಥಾವರವಿಷ, ಜಂಗಮವಿಷ, ಕೃತ್ರಿಮವಿಷ, ಕುಷ್ಠ, ಅಪಸ್ಮಾರ, ಚಿರಗು, (ಅಂದರೆ ಧನುರ್ವಾಯು) ಮಹೋದರ, ಕಾಮಾಲೆ, ಇವುಗಳಿಗೆ ರೋಗಾ ರಂಭದಲ್ಲೇ ದಿನಜಾಪ್ಯವಮಾಡದೆ ಪ್ರತೀಕಾರವಂಮಾಡಬೇಕು. ದಿನಜಾಪ್ಯವ ಮಾಡಿದರೆ ಅಸಾಧ್ಯವಹುವು.

ಚಿರಪ್ರತಿಕಾರ್ಯ

ಶ್ಲೋ ॥ ಅತಿಸಾರೇಜ್ವರೇಚೈವರಕ್ತಪಿತ್ತೇದೃಗಾಮಯೇ ॥ ಆದಾ
ನಪ್ರತಿಕರ್ತವ್ಯಂವ್ಯಾಧಿವೇಗೋಹಿದುರ್ಜಯಃ ॥

ಟೀ॥ ಅತಿಸಾರ, ಜ್ವರ, ರಕ್ತ, ಪಿತ್ತ, ಕಣ್ಣಬೇನೆ ಇವುಗಳೊಳು ಆದಿಯ ಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಮಾಡಬಾರದು. ವ್ಯಾಧಿಗಳ ವೇಗವೆಂಬದು ಜೈಸಲು ಶ ಕ್ಯವಲ್ಲದೆ ಯಿರುವದು.

ಚಿಕಿತ್ಸಾಂಗ.

ಶ್ಲೋ॥ ಇತರೇಷ್ವಪಿರೋಗೇಷುಕರ್ತಾದಾವುಚಿಕಿತ್ಸಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಇವು ಹೊರತಾದ ರೋಗಗಳೊಳು ಆದಿಯಲ್ಲೇ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಮಾಡ ಬಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ಭಿಷಗ್ಭೇಷಜರೋಗಾರ್ತಪರಿಚಾರಕಸಂಪದಃ।ಚಿಕಿತ್ಸಾಂ
ಗಾನಿಚತ್ವಾರಿವಿಪರೀತಂನಸಿಧ್ಯತಿ॥

ಟೀ॥ ವೈದ್ಯ, ಔಷಧ, ವ್ಯಾಧಿಸ್ಥ, ಪರಿಚಾರಕ, ಈ ನಾಲ್ಕುಂ ಚಿಕಿತ್ಸಾಂಗ ಗಳೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುಂಬವು. ಈ ಅಂಗಗಳಿಲ್ಲದೆ-ಯಿದ್ದರೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಸಿದ್ಧಿಸದು.

ವೈದ್ಯನು.

ಶ್ಲೋ॥ ಚಿಕಿತ್ಸಕಸ್ಸತ್ಯಪರಸ್ಸುಧೀರಃ । ಕ್ಷಮಾನ್ವಿತೋಹಸ್ತಲಘುತ್ವಯುಕ್ತಃ ॥ ಸ್ವಯಂಕೃತಪ್ರಿಕ್ಷಿತಸುಪ್ರಯೋಗ । ಸ್ಸಮಸ್ತಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವಿದಪ್ರಮಾದೀ ॥

ಟೀ॥ ಸತ್ಯಸಂಧನಾಗಿ, ಧೈರ್ಯ, ಸ್ಥೈರಣೆ, ಹಸ್ತಲಾಘವಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಸಕಲಶಾಸ್ತ್ರಗಳಂ ತಿಳಿದವನಾಗಿ, ಮೋಸವಿಲ್ಲದೆ ಎಚ್ಚರವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಯಿರುವ ವೈದ್ಯನು ಚಿಕಿತ್ಸಕನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ಔಷಧಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ॥ ಸುದೇಶಕಾಲೋದ್ಭವಮಲ್ಪಮಾತ್ರಂ । ಸುಖಸ್ವರೂಪಂ ಸುರಸಂಸುಗಂಧಿ ॥ ತಕ್ಸೇವಮಾತ್ರಾದಖಿಲಾಮಯಘ್ನಂ । ವಿಶೇಷತೋಭೇಷಜಮಾಮನಂತಿ ॥

ಟೀ॥ ಒಳ್ಳೆಯ ದೇಶಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಅಲ್ಪಪರಿಮಾಣವಾಗಿಯೂ, ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿಯೂ, ರುಚಿಕರವಾಗಿಯೂ, ಒಳ್ಳೆಯ ವಾಸನೆಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ, ಸೇವಿಸಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಸಕಲ ವ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿಯೂ ಯಿರುವದು ಔಷಧವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತೆ.

ರೋಗಿಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಥಾತುರೋಪ್ಯರ್ಥಪರಿಚ್ಛದಾಯುಃ । ಸುಬುದ್ಧಿಮಾನಿಷ್ಟಕಳತ್ರಪುತ್ರಃ ॥ ಸುಭೃತ್ಯಬಂಧುಃಸುಸಮಾಹಿತಾತ್ಮಾ । ಸುಸತ್ವವಾನಾತ್ಮಸುಖಾಭಿಲಾಷೀ ॥

ಟೀ॥ ರೋಗಿಯಾದವನು ಹಣಕಾಸುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಆಯುಸ್ಸುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಒಳ್ಳೆಯಬುದ್ಧಿ ಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಇಷ್ಟವಾದ ಸ್ತ್ರೀಪುತ್ರರುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಒಳ್ಳೆಯ ಭೃತ್ಯರು ಬಂಧುಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿಯೂ, ಸತ್ವಗುಣ ವುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ, ತನಗೆ ಆರೋಗ್ಯವಾಗಿ ಸುಖವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಯಿಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂಯಿದ್ದರೆ ಸುಖಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಾಧಿ ಪರಿಹರವಹುದು.

ಪರಿಚಾರಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ॥ ದಕ್ಷೋನುರಕ್ತಶ್ಶುಚಿರಪ್ರಮತ್ತಃ । ಕ್ರಿಯಾಸುಸರ್ವಾ

ಸ್ವಪಿಯಃಪ್ರವೀಣಃ ॥ ಸರ್ವೌಷಧಿಜ್ಞೋನಲಸೋದೃಢಾಂ
ಗೋ । ಭಿಷಕ್ಪ್ರಿಯೋಸೌಪರಿಚಾರಕೋಭವೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ದಕ್ಷನೂ, ರೋಗಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಶೀಲನೂ, ಪ್ರಮಾದವಿ
ಲ್ಲದವನೂ, ಸಕಲೌಷಧ, ಕಷಾಯ, ತೈಲ, ಉಪ್ಪು, ಚೂರ್ಣ, ಲೇಹ್ಯಮೊ
ದಲಾದ ಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಕುಶಲನೂ, ವಿಶಿಷ್ಟಔಷಧಗಳ ಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು
ಬಲ್ಲವನೂ, ಆಲಸ್ಯವಿಲ್ಲದವನೂ, ದೃಢಗಾತ್ರನೂ, ಚಿಕಿತ್ಸಕನಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯು
ಳ್ಳವನೂ ಪರಿಚಾರಕನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕರ್ಮಪ್ರಕೋಪಿನಕದಾಚಿದೇಕೇ । ದೋಷಪ್ರಕೋಪಿನ
ಭವಂತಿಚಾನ್ಯೇ ॥ ಅಥಾಪರೇಪ್ರಾಣಿಷುಕರ್ಮದೋಷ । ಪ್ರ
ಕೋಪಜಾಃಕಾಯಮನೋವಿಕಾರಾಃ॥

ಟೀ ॥ ಕರ್ಮಜವೆಂದೂ, ದೋಷಜವೆಂದೂ, ಕರ್ಮದೋಷಜವೆಂದೂ ವ್ಯಾ
ಧಿಗಳು ಮೂರುತೆರನಾಗಿಹವು. ಅದರೊಳು ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿಮಾಡಿದ ಪಾಪಕ
ರ್ಮಹೆಚ್ಚಿ ಅದರಿಂದುಂಟಾಗುವ ಕಾಯಮನೋವಿಕಾರಂಗಳು ಕರ್ಮಜವೆನ್ನಿಸಿ
ಕೊಂಬವು. ವಾತಪಿತ್ತದೋಷಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವವ್ಯಾಧಿಗಳು ದೋಷ
ಜವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬವು. ಪೂರ್ವಜನ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ದೋಷಂಗಳಿಂದ
ಲೂಹುಟ್ಟುವರೋಗಂಗಳು ಕರ್ಮದೋಷಜವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದಾನೈರ್ದಯಾದಿಭಿರಪಿದ್ವಿಜದೇವತಾಗೋ । ಗು
ರ್ವರ್ಚನಪ್ರಣತಿಭಿರ್ಜಪತಪಸ್ತಪೋಭಿಃ ॥ ಇತ್ಯುಕ್ತಪುಣ್ಯನಿ
ಚಯೈರುಪಚೀಯಮಾನಾಃ । ಪ್ರಾಕ್ಕರ್ಮಜಾಅಪಿರುಜಃಪ್ರ
ಶಮಂಪ್ರಯಾಂತಿ ॥ ಭವಂತಿಯೇಪ್ರಾಣಭೃತಾಂವಿಕಾರಾ ।
ದೋಷೋದ್ಭವಾಸ್ತೇಕುವಿಶುದ್ಧಿಸಾಧ್ಯಾಃ॥ ದಾನಾದಿಭಿಃಕರ್ಮಭಿ
ರೌಷಧೀಭಿಃ । ಕರ್ಮಕ್ಷಯೇದೋಷಪರಿಕ್ಷಯೇಚ ॥ ಸಿಧ್ಯಂತಿ
ತೇಯತ್ನವತಾಂಕಥಂಚಿತ್ಕರ್ಮದೋಷಪ್ರಭವಾವಿಕಾರಾಃ॥

ಟೀ ॥ ದಾನ, ಭೂತದಯೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದಲೂ, ದ್ವಿಜಸಂತರ್ಪಣೆ,
ದೇವತಾಸಂತರ್ಪಣೆ, ಗೋವುಗಳಸಂತರ್ಪಣೆ, ಗುರುಗಳಪೂಜೆ, ದೇವತಾನ
ಮಸ್ಕಾರ, ಜಪ, ತಪಸ್ಸು, ಇವುಗಳುಮೊದಲಾದ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೂ
ಕರ್ಮಜವೆಂಬವ್ಯಾಧಿಗಳು ಶಾಂತವಹವು. ವಮನ,ವಿರೇಚನ ಮೊದಲಾದ ಪಂ

చకర్మగళింద దోషజగళెంబ వ్యాధిగళు శాన్తవహువు. హిందెహేళిద దాన మొదలాద పుణ్యకర్మగళిందలూ ఔషధగళిందలూ కర్మదోషజవెంబ వ్యాధిగళు పరిహరిసల్పడువవు.

(మతాంతరదల్లి.)

శ్లో ॥ శారీరమానసాగంతుసహజవ్యాధయోమతాః॥
శారీరాజ్వరకుష్ఠాద్యాఃక్రోధాద్యామానసాస్మృ
తాః॥ ఆగన్తుకాభిఘాతోత్థాసహజాఃక్షుత్తృడాదయః॥

టీ ॥ శరీర, మానస, ఆగన్తుక, సహజవెందువ్యాధిగళు నాల్కుతెరనాగిహవు. అల్లి జ్వర, కుష్ఠ మొదలాదవు శారీరవెంతలూ, కోప క్రోధ మొదలాదవు మానసగళెంతలూ, అభిఘాతదిందహుట్టిదవు ఆగంతుకగళెంతలూ, హసివు, కృషి, నరెమొదలాదవు సహజరోగంగళెంతలూ అన్నిసికొళ్ళువవు.

శ్లో ॥ శరీరాభేషజైస్సాధ్యాఃమానసాజ్ఞానయోగ
తః ॥ ఆగంతుకాశ్చభైషజ్యైస్సహజాదుశ్చికిత్సితాః ॥

టీ ॥ శారీరవెన్నిసికొళ్ళువ రోగగళూ, ఆగంతుకవెంబరోగంగళూ ఔషధసాధ్యగళు. మానసరోగంగళు జ్ఞానయోగసాధ్యగళు. సహజరోగగళు చికిత్సెయింద అసాధ్యగళు.

పంచకర్మంగళు.

శ్లో ॥ స్నేహనంస్వేదనంచైవ వమనంచవిరేచనం ॥
నస్యంచైవతథాప్రోక్తం పంచకర్మవిచక్షణైః॥

టీ ॥ స్నేహవిధియెంబదు స్నేహనవెంతలూ, స్వేదవిధియెంబదు స్వేదవెంతలూ, వమనవిధి, విరేచనవిధి, నస్య, ఇవుఐదూ పంచకర్మవెన్నిసికొళ్ళువవు. సకలరోగంగళల్లియూ ప్రయోగిసల్పడతక్కవు.

స్నేహనవిధి॥

శ్లో ॥ స్నేహనస్వేదనేవాతంపిత్తంచైవవిరేచనం ॥ శ్లే
ష్మాణంవమనంహంతి నస్యంస్యాత్సన్నిపాతజిత్ ॥

టీ ॥ తైలలేపనవూ, హబిహిడియువదూ వాతశమనకర, విరేచనదిం

ದಪಿತ್ತಹರ, ವಮನದಿಂದಶ್ಲೇಷ್ಮಹರ, ನಸ್ಯದಿಂದಸನ್ನಿಪಾತಹರ.

ಅಂಜನಾದಿವಿಧಿಗಳಿಗೆಕಾಲ.

ಶ್ಲೋ॥ ಯೋಜಯೇದಂಜನಂನಸ್ಯಂವಮನಂಪ್ರಾತರೇವಚ ॥ ಸೇಕಂಕುರ್ವೀತಮಧ್ಯಾಹ್ನೇಸಾಯಾಹ್ನೇವಸ್ತಿಕರ್ಮಚ ॥

ಟೀ ॥ ಅಂಜನ, ನಸ್ಯ ವಮನಗಳನ್ನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಸೇಕವನ್ನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿಯೇಮಾಡಬೇಕು. ವಸ್ತಿಕರ್ಮವನ್ನು ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲೇ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

ವಮನಯೋಗ್ಯರು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಂದಾಗ್ನೌಶೀತಕಾಯಾಂಚಶಿರೋರೋಗೇಮುಖಾಮಯೇ ॥ ಶೋಥೇಪ್ರಸೇಕೇಶ್ವಾಸೇಚಸೋನ್ಮಾದೇಚಜ್ವರೇತಥಾ॥ ಕಫರೋಗೇಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯೇಮೇಹೇಕುಷ್ಠೇಗಳಗ್ರಹೇ ॥ ವಿಸರ್ಪೇಚ ವಿಷೂಚ್ಯಾಂಚಶ್ವಿತ್ರೇಚವಮನಂಹಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಮಂದಾಗ್ನಿ, ಚಳಿಜ್ವರ, ಶಿರೋರೋಗ, ಮುಖರೋಗ, ಶೋಥೆ, ಪ್ರಸೇಕ, ಶ್ವಾಸ, ಉನ್ಮಾದ, ಜ್ವರ, ಶ್ಲೇಷ್ಮರೋಗ, ಪೀನಸವ್ಯಾಧಿ, ಪ್ರಮೇಹ, ಕುಷ್ಠರೋಗ, ಮಿಡರುಗಟ್ಟು, ವಿಸರ್ಪ, ವಿಷೂಚಿ, ವಿಷದಿಂದುಂಟಾದ ರೋಗ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವಮನಕ್ರಿಯೆಯಂಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ವಮನವರ್ಜರು॥

ಶ್ಲೋ॥ ತಿಮಿರೇಜಠರೇಗುಲ್ಮೇಕೃಷ್ಣೋದಾವರ್ತಪೀಡಿತೇ ॥ ಗರ್ಭಿಣ್ಯಾಂವಾತರೋಗೇಚಕಾಮಿಲಾಪಾಂಡುರೋಗಯೋಃ ॥ ಹೃದ್ರೋಗೇನೇತ್ರರೋಗೇಚಪಕ್ಷಾಘಾತೇತಥೈವಚ ॥ ವಮನಂನ ಪ್ರಯೋಕ್ತವ್ಯಂಕೃಶದೇಹೇಕ್ಷಯಾತುರೇ॥

ಟೀ ॥ ಕಜ್ಜಿ, ಮಹೋದರ, ಗುಲ್ಮ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಉದಾವರ್ತ, ಗರ್ಭಿಣಿಯರವಿಷಯ, ವಾತವ್ಯಾಧಿ, ಕಾಮಿಲೆ, ಪಾಂಡುರೋಗ, ಹೃದ್ರೋಗ, ನೇತ್ರರೋಗ, ಪಾರ್ಶ್ವವಾತ, ಕೃಶದೇಹ, ಕ್ಷಯವ್ಯಾಧಿ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ, ವಮನಕ್ರಿಯೆಯಂಮಾಡಬಾರದು.

ವಮನಗುಣ ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ವಮನಂಶ್ಲೇಷ್ಮರೋಗಘ್ನಂಸರ್ವಶೀತನಿವಾರಣಂ ॥

ಟೀ ॥ ವಮನದಿಂದ ಶ್ಲೇಷ್ಮರೋಗವೂ ಸರ್ವಶೀತಗಳೂ ಉರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

(ಮತಾಂತರದಲ್ಲಿ)

ಶ್ಲೋ ॥ ವಮನಮಗ್ನಿಬಲಪ್ರದಮಂಜಸಾ । ಕಫಜಪಿತ್ತಜದೋ
ಷವಿನಾಶನಂ ॥ ಹೃದಯಶೂಲಹರಂವಿಷದೋಷಹೃ । ದ್ಭ್ರ
ಮಣದಾಹಹರಂಜ್ವರನಾಶನಂ ॥

ಟೀ ॥ ವಮನಕ್ರಿಯೆಯಂಮಾಡಿಸಲು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಬಲವುಂಟಾಗುವುದು. ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದದೋಷವೂ, ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದದೋಷವು ಶಮನವಹುದು. ಎದೆನೋವು, ಕ್ರಿಮಿಮೊದಲಾದ ಸಕಲವಿಷದೋಷಂಗಳು, ಭ್ರಮೆ, ದಾಹ, ಜ್ವರಗಳು, ಇವು ಶಮನವಹುವು ॥

ವಿರೇಚನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರು.

ಶ್ಲೋ॥ ಮದತ್ಯಚ್ಛರ್ದ್ಯಪಸ್ಮಾರಕಾಸಶ್ವಾಸೋದರಾಮಯೇ ॥
ವಾತಜಪಿತ್ತಜನೇತ್ರರೋಗೇಕುರ್ಯಾದ್ವಿರೇಚನಂ ॥ ಮಲಸ್ತಂಭೇ
ಶಿರೋರೋಗೇಶೋಫೇಕುಷ್ಠೇಜ್ವರೇರುಜಿ ॥ ವಮನೇಕುಕ್ಷಿರೋಗೇ
ಚಮೂಷಕಾರ್ತೇವಿರೇಚಯೇತ್ ॥ ಕುಷ್ಠರೋಗೇಚವೈಸರ್ಪೇಮೆ
ಹಾರ್ಶಃಪಾಂಡುರೋಗಿಣಃ ॥ ವಿರೇಚ್ಯಾನವಿರೇಚ್ಯಾಸ್ಯುಃಗ
ರ್ಭಿಣೀಬಾಲದುರ್ಬಲಾಃ॥

ಟೀ ॥ ಮದಾತ್ಯಯ, ಛರ್ದಿ, ಅಪಸ್ಮಾರ, ಕಾಸಶ್ವಾಸ, ಮಹೋದರ, ವಾತಪಿತ್ತವ್ಯಾಧಿಗಳು, ನೇತ್ರರೋಗ, ಮಲಬದ್ಧ, ಶಿರೋರೋಗ, ಶೋಫೆ, ಕುಷ್ಠವ್ಯಾಧಿ, ಜೀರ್ಣಜ್ವರ, ಅರೋಚಕ, ಕುಕ್ಷಿರೋಗ, ಇಲಿಯವಿಷ, ವಿಸರ್ಪ, ಪ್ರಮೇಹ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಪಾಂಡುರೋಗ, ಇವಿಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೂ, ವಿರೇಚನವಂಮಾಡಿಸಬಹುದು. ಗರ್ಭಿಣಿ, ಬಾಲಕ, ಕ್ಷೀಣಬಲವುಳ್ಳವನು, ಇವರಿಗೆವಿರೇಚನವಂಮಾಡಿಸಲಾಗದು ॥

ವಿರೇಚನಕ್ಕೆ ಅಯೋಗ್ಯರು ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ನವಜ್ವರೇಸನ್ನಿಪಾತೇಗರ್ಭಿಣ್ಯಾಂವಾರ್ಧಕೇತಥಾ ॥
ರಸಶೇಷೇಗ್ರಹಣ್ಯಾಂಚದುರ್ಬಲೇಚಕ್ಷಯಾರ್ದಿತೇ ॥ ಬಾಲಾ
ನಾಂಚಕೃಶಾನಾಂಚನೈವಕುರ್ಯಾದ್ವಿರೇಚನಂ ॥

ಟೀ ॥ ನವಜ್ವರದಲ್ಲಿಯೂ, ಸನ್ನಿಪಾತದಲ್ಲಿಯೂ, ಗರ್ಭಿಣಿಯರಿಗೂ, ವೃದ್ಧಾ

ష్పదల్లియూ, రసశేషవెంబ అజీర్ణదల్లియూ, గర్భిణియల్లియూ,
క్షయవ్యాధియల్లియూ, మత్తు బలహీనరిగూ, బాలకరిగూ, కృశవాదవ
రిగూ, విరేచనవమాడిసలాగదు.

విరేచనగుణ ॥

శ్లో ॥ బుద్ధిప్రసాదంబలమింద్రియాణాం । ధాతుస్థిర
త్వంజ్వలనస్యదీప్తిం ॥ చిరాచ్చపాకంవయసఃకరోతి ।
సంశోధనంసమ్యగుపాస్యమానం ॥

టీ ॥ విరేచనదింద బుద్ధి ప్రసన్నవాగుదు, పంచేంద్రియబలవాగుదు,
సప్తధాతుగళూ స్థిరవహువవు, అగ్నిబలవుంటాగువుదు, క్రమదింద వ
యస్సు పరిణమిసువుదు.

అంజనప్రయోగ.

శ్లో ॥ హేమంతేశిశిరేచ్చైవమధ్యాహ్నేచక్షురంజయేత్ ॥ శ
రద్గ్రీష్మేప్రభాతేతుసార్వకాలంవసంతకే ॥ అపరాహ్ణే
తువర్షాసునేత్రయోరంజనంహితం ॥

టీ ॥ హేమంత శిశిరఋతుగళల్లి మధ్యాహ్నకాలదొళగూ, శరద్గ్రీష్మ
ఋతుగళల్లి ప్రాతఃకాలదొళూ, వసంతఋతువినల్లి సర్వకాలదొ
ళగూ, వర్షాకాలదల్లి అపరాహ్ణదొళూ, అంజనవం ప్రయోగిసతక్కద్దు.

అంజనవర్జదవరు.

శ్లో ॥ నాంజయేద్భీతవమితవిరక్తేశితవేగితే । క్రుద్ధ
జ్వరితతంద్రాక్షిశిరోరుక్శోకజాగరే ॥ అదృష్టేర్కేశి
రస్స్నాతేపీతయోర్ధూమమద్యయోః । అజీర్ణేగ్న్య
ర్కసంతప్తేఅంజనంనైవచారయేత్ ॥

టీ ॥ బహళవాగి భయపట్టవను, వమనవమాడికొండవను, విరేచ
క్కె ఔషధవంతెగదుకొండవను, అత్యంతశీతస్వభావదేహవుళ్ళ
వను, బహళవాగి కోపవంతాళిదవను, హొసదాదజ్వరవేగవుళ్ళవను,
బళలిద కణ్ణుగళుళ్ళవను, బహళవాద మండెనోవు వుంటాదవను బహు
దుఃఖవుంటాదవను, రాత్రి జాగరవమాడిదవను, ఒందువేళెయూ సూ

ರ್ಯನಕಿರಣಗಳಂ ಕಾಣದವನು, ಆಗ ತಾನೆ ಅಭ್ಯಂಜನಸ್ನಾನಮಾಡಿದವನು, ಧೂಮಪಾನ, ಮದ್ಯಪಾನಗಳಂಮಾಡಿದವನು, ಅಜೀರ್ಣವುಳ್ಳವನು, ಅಗ್ನಿಯಿಂದಲೂ, ಸೂರ್ಯನಿಂದಲೂ ಸಂತಾಪಪಟ್ಟಿರುವವನು, ಹಗಲು ನಿದ್ರಿಸ್ಸಿದವನು, ಬಹಳ ಬಾಯಾರಿ ಯಿರುವವನು, ಚಳಿಜ್ವರಬಂದು ಅತ್ಯಂತ ತಂಗಿಟ್ಟಿರುವವನು, ಯಿವರುಗಳಿಗೆ ಅಂಜನಕ್ರಿಯೆಯಂಮಾಡಲಾಗದು.

ಅಂಜನಯೋಗ್ಯರು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಥಾಂಜನಂಶುದ್ಧತನೋರ್ನೇತ್ರಮಾತ್ರಾಶ್ರಿತೇಗದೇ ॥
ಪಕ್ವಲಿಂಗೇಲ್ಪಶೋಫಾತಿಕಂಡೂಶೈಥಿಲ್ಯಲಕ್ಷಿತೇ ॥ ಮಂದಕಾಂ
ತಿನಿರಕ್ತಾಕ್ಷಿಪ್ರಯೋಜ್ಯಂಘನದೂಷಿಕೇ ॥

ಟೀ॥ಬೇರೆಯೊಂದುವ್ಯಾಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಶುದ್ಧವಾದದೇಹವುಳ್ಳವನ ನಯನವಂ ಆಶ್ರಯಿಸಿಯಿರುವ ನೇತ್ರರೋಗವು ಹೊಸದಲ್ಲದೆ ಪಕ್ವವಾದಲಕ್ಷಣವೊಡನೆ ಕೂಡಿಯಿದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದ ಬಾವು ವುಂಟಾದ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಂತ ತಿಮಿರವುಂಟಾದ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಅತ್ಯಂತತಡಿಯಿರುವ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಅಲ್ಪವಾದಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಕೆಂಪಾಗಿರುವ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಗ್ಗಳ ವಾಗಿ ಜಾರಿ(ಗೀಜು)ಗಟ್ಟಿರುವ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಜನಕ್ರಿಯೆಯಂಮಾಡಬಹುದು.

ಅಂಜನಗುಣ.

ಶ್ಲೋ॥ಅಜೀರ್ಣಮೂರ್ಛಾಭ್ರಮಶೀತವಾತಮುನ್ಮಾದಕಾಪಸ್ಮೃ
ತಿಕಾಭಿಘಾತಾ॥ ದೋಷತ್ರಯೋದ್ಭೂತಸುಸನ್ನಿಪಾತಾ।
ಕುಹೂಣಕಂಡೂಂಬುಜಲಸ್ರವಂಚ ॥ ಶಿರೋಗುರುತ್ವಂಚನಿ
ಹಂತಿಕಾಸಂ । ನೇತ್ರಾಂಜನಂದೃಷ್ಟಿಕರಂನರಾಣಾಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅಂಜನಕ್ರಿಯೆಯಿಂಬದು ಮೂರ್ಛೆ, ಭ್ರಮೆ, ಶೀತವಾತ, ಉನ್ಮಾದ, ಅಪಸ್ಮಾರ, ಅಭಿಘಾತ, ದೋಷತ್ರಯದಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಸಂನಿಪಾತ, ಕುಹೂಣಕ, (ಅಂದರೆ ಕಡ್ಡಿತಾಕಿ ಅದರಿಂದನೋವುಂಟಾದ್ದು) ತಿಮಿರ, ನೀರುಸುರಿಯುವಣ, ಮಂಡೆಯಭಾರ, ಕಾಸ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ದೃಷ್ಟಿಪ್ರಸನ್ನತೆಯನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

ಗಂಡೂಷಗುಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಗಂಡೂಷಸ್ಸಕಲಂಜಯೇದ್ಗಳಗದಂಶ್ಲೇಷ್ಮಾಗ್ನಿಸಾದಾ

ಮಯಾನ್ । ತೃಷ್ಣಾರೋಚಕಪೀನಸಜ್ವರಗದಾನ್ ಶ್ವಾಸೋ
ರ್ಧ್ವವಾತಾಮಯಾನ್ ॥ ನೇತ್ರಶ್ರೋತ್ರಕಪಾಲಶೂಲಕಸನಾನ್
ತಾಲುವ್ರಣಾನೋಷ್ಠಜಾನ್ । ವೈಸರ್ಪ್ಯಾದ್ವಿಜಭೇದಶೂಲಚಲ
ನಂತಾಲುವ್ರಣಂವಿದ್ರಧಿಂ ॥

ಟೀ ॥ ಗಂಡೂಷವೆಂಬದು, ಸಕಲವಾದ ಕಂಠರೋಗ, ಶ್ಲೇಷ್ಮ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ತೃಷೆ, ಅರೋಚಕ, ಪೀನಸ, ಜ್ವರ, ಶ್ವಾಸ, ಶಿರೋವಾಯು, ಕಣ್ಣುನೋವು, ಕಿವಿನೋವು, ಕಪಾಲಶೂಲೆ, ಕೆಂಮು, ಕಟಿವಾಯಲ್ಲಿಯೂ, ತುಟಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟಾಗುವ ರೋಗ, ಸ್ವರಭಂಗ, ಹಲ್ಲುಹುಗು, ಹಲ್ಲುನೋವು, ದಂತಚಲನ, ದವಡೆವ್ರಣ, ವಿದ್ರುಧಿ, ಈವ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಹರಿಸುವುದು.

ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಂಗಳಲ್ಲಿತ್ರಿಸ್ನೇಹಯೋಜನಕ್ರಮ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಘೃತೈರಂಡಜತೈಲಾನಾಂ ತೈಲೈರಂಡಜಸರ್ಪಿಷಾಂ ।
ಘೃತತೈಲೈರಂಡಜಾನಾಂ ವೃದ್ಧಿರ್ವಾತಾದಿತಃಕ್ರಮಾತ್ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತಕ್ಕೆ—ತ್ರಿಸ್ನೇಹವನ್ನು ಕೂಡಿಸುವಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪವೊಂದುಪಾಲು, ಕೈಮೆಣ್ಣೆ ಎರಡುಪಾಲು, ಯೆಳ್ಳೆಂಣೆ ಮೂರುಪಾಲು. ಪಿತ್ತಕ್ಕೆ—ಎಳ್ಳೆಂಣೆ ಯೊಂದುಪಾಲು, ಕೈಮೆಂಣೆಯೆರಡುಪಾಲು, ತುಪ್ಪಮೂರುಪಾಲು. ಶ್ಲೇಷ್ಮಕ್ಕೆ—ತುಪ್ಪವೊಂದುಪಾಲು, ಎಳ್ಳೆಂಣೆ ಯೆರಡುಪಾಲು, ಕೈಮೆಣ್ಣೆ ಮೂರುಪಾಲು, ಈರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂರೆಣ್ಣೆಯಂ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಬುದು.

ಅಭ್ಯಂಗಕ್ಕೆ ತ್ರಿಸ್ನೇಹಗುಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ತ್ರಿಸ್ನೇಹೋಬಹುರೂಕ್ಷದಾಹಶಮನಸ್ಸಾವರ್ಣವ
ರ್ಣಪ್ರದಃ । ಕುಷ್ಠಾಢ್ಯಾಸ್ಮನಿವಾರಣಶ್ಶಿಖಿಕರಃಸರ್ವಾಮಯ
ಧ್ವಂಸಕಃ ॥

ಟೀ ॥ ಮೂರೆಣ್ಣೆಯನ್ನೊತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಹುವಾದರೂಕ್ಷೆ ದಾಹಗಳುಶಮನವಹುವು, ದೇಹ ಸುವರ್ಣವರ್ಣವಹುದು, ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರಪರಿಹಾರವಹುದು, ಅಗ್ನಿದೀಪನವುಂಟಾಗುವುದು, ಸಕಲರೋಗಂಗಳೂ ನಾಶವಹುವು.

ಧೂಮಪಾನಗುಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶ್ವಸನಕಸನವಾತಾನ್ ಪೀನಸಾನ್ವಿಡ್ವಿಬಂಧಾನ್ ಕಫ
ಗರಗದಮುಖಾನ್ನಿಸ್ವರತ್ವಾಗ್ನಿಸಾದಾನ್ । ಉದರಮುದ

కచ్ఛోర్శః పాండురోగాన్ క్రిమిలాంశ్చైవ। ద్విజబలనవిభేదాన్ ధూమపానం జినస్తి ॥

టీ॥ ధూమపానవంమాడలు శ్వాసకాస, వాత, పీనస, మలబంధ, శ్లేష్మ, విష, మేహ, స్వరభంగ, అగ్నిమాంద్య, ఉదరవ్యాధి, జలదోష, పాండురోగ, కజ్జి, దంతచలన, దంతశూలె, ఇవెల్లవూ పరిహృతగళాగువవు.

నస్యద గుణ.

శ్లో॥ మన్యాస్తంభశిరుగ్రహార్దితశిరోరుక్కంపకేశచ్యుతి । ఘ్రాణాక్షిశ్రుతిరోధపీనసజడాపాలిత్యవైస్వర్యజిత్ ॥ కేశశ్మశ్రువివృద్ధికాంతిజననంసర్వేంద్రియౌజస్కరం । సంధిస్నాయుశిరాసుదార్ఢ్యబలకృన్నస్యంసదాశీలినాం॥

టీ॥ నస్యవంమాడిసలు, దాడాబంధ, కత్తోలస్తంభ, అర్దితవాత, మండెబేనె, నడుక, మండె కూదలుపుదురువణ, మూగు, కణ్ణు, కివి, ఇవుగళబంధనె, పీనస, జడె, నరె, స్వరభంగ, ఇవిష్టక్కూ పరిహారవుంటాగువుదు. మత్తు మండెకూదలు, గడ్డద కూదలు, ఇవుగళిగె వృద్ధియూ, కాంతియూ, సర్వేంద్రియంగళ పాటవవూ ఉంటాగువవు, మత్తు సంధిస్నాయు నరగళిగూ బలబరువదు.

క్షీరధారాగుణ.

శ్లో॥ బల్యంకాంతికరంశ్రమభ్రమహరంపాండుక్షయాశీర్ణవనాశ । పిత్తోన్మాదవిసర్పకజ్వరహరంసౌఖ్యావహందీపనం ॥ మేహారోచకపీనసానిలహరంఛర్దించనేత్రామయం। రక్తోన్మాంసవివర్ధనంగరహరంస్యాత్ క్షీరధారాగుణం॥

టీ॥ ధారోష్ణవం సేవిసలు బల కాంతిగళుంటహవు. శ్రమ, భ్రమ, పాండు, క్షయ, బళలికె, పిత్త, ఉన్మాద, అస్థిజ్వర, ఇవెల్లవూ పరిహృతగళహవు. శరీరక్కె సుఖ, దీపనగళుంటాగువవు. ప్రమేహ,

ಅರೋಚಕ, ಪೀನಸ, ವಾಯುವಿಕಾರ, ಛರ್ದಿ, ನೇತ್ರರೋಗ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಿವಾರಣವಹುವು. ರಕ್ತಧಾತು ಮಾಂಸಧಾತುಗಳು ವರ್ಧಿಸುವವು, ವಿಷರೋಗವೂ ಪರಿಹರಿಸಲ್ಪಡುವುದು.

ಚಿಮ್ಮಡಿಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಹಾಕುವದರಗುಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪವನಜನಿತವೇಗಾನ್ ಶ್ವಾಸಹಿಕ್ಕಾದಿರೋಗಾನ್ ಶಮಯತಿಬಹುರಾತ್ರಂಪಾರ್ಷ್ಣಿದಾಹಃ ಕರೋತಿ ॥ ಜನಯತಿಜಠರಾಗ್ನಿಂಕುಕ್ಷಿಜಾಧ್ಮಾನಶೂಲಂಶಮಯತಿಬನಜೀರ್ಣಂಜಾತಿಸಾರಂಚಗುಲ್ಮಂ ॥

ಟೀ॥ ಚಿಮ್ಮಡಿಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಹಾಕಲು ವಾಯುವಿನಿಂದುಂಟಾದ ರೋಗಂಗಳು ಶ್ವಾಸ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಇವುಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ಅಗ್ನಿಪಾಟವ ವುಂಟಾಗುವುದು. ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರ, ಉದರಶೂಲೆ, ಅತಿಸಾರ, ಗುಲ್ಮ, ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಶಮಿಸುವವು.

ಜ್ವರೋತ್ಪತ್ತಿ.

ಶ್ಲೋ॥ ಜ್ವರೋರೋಗಪತಿಃ ಪಾಪ್ಮಾಮೃತ್ಯುರೋಜೋಶನೋಂತಕಃ । ಕ್ರೋಧೋದಕ್ಷಾಧ್ವರಧ್ವಂಸಿರುದ್ರೋರ್ಧ್ವನಯನೋದ್ಭವಃ॥

ಟೀ॥ಜ್ವರವು ಸಕಲರೋಗಗಳಿಗೂ ಅರಸಾಗಿಯೂ ಪಾಪಸ್ವರೂಪವಾಗಿಯೂ ಮೃತ್ಯುಸ್ವರೂಪವಾಗಿಯೂ ಇಹುದು, ಶರೀರದ ಬಲವನ್ನೇ ಆಹಾರವಾಗಿಯುಳ್ಳದ್ದು, ನಾಶಕವಾದುದು, ದಕ್ಷಾಧ್ವರಧ್ವಂಸಿಯಾದ ರುದ್ರನ ಹಣೆಗಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಕೋಪವೇ ಜ್ವರವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. (ಮತಾಂತರದಲ್ಲಿ ಆರುದ್ರನ ನಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವರು).

ಜ್ವರಸ್ವರೂಪ.

ಶ್ಲೋ॥ ತ್ರಿಪಾದ್ಭಸ್ಮಪ್ರಹರಣಸ್ತ್ರಿಶಿರಾರಕ್ತಲೋಚನಃ॥

ಟೀ॥ ಆಜ್ವರಕ್ಕೆ ಮೂರುಕಾಲುಗಳು, ಭಸ್ಮವೇ ಆಯುಧ, ಮೂರು ಶಿರಸ್ಸುಗಳು, ಕೆಂಪಾದ ಕಂಣುಗಳೂಯಿಹುವು.

ಜ್ವರವೆಂಟುಪ್ರಕಾರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜ್ವರೋಷ್ಟಧಾಪೃಥಗ್ದೋಷೈಃಸಂಸರ್ಗಾತ್ಸಂನಿಪಾತ

ತಃ ॥ ಆಗನ್ತುಶ್ಚೇತಿವಿಜ್ಞೇಯಾಸ್ತೇಷಾಂಲಕ್ಷಣಮುಚ್ಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಜ್ವರವು—ವಾತಜ್ವರ, ಪಿತ್ತಜ್ವರ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರ, ವಾತಪಿತ್ತಜ್ವರ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಪಿತ್ತಜ್ವರ, ಶ್ಲೇಷ್ಮವಾತಜ್ವರ, ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರ, ಆಗನ್ತುಕಜ್ವರವೆಂದು ಯೆಂಟುತೆರನಾಗಿರುದು.

ಜ್ವರಕ್ಕೆ—ಪೂರ್ವರೂಪ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಿಥ್ಯಾಹಾರವಿಹಾರಾಭ್ಯಾಂದೋಷಾಹ್ಯಾಮಾಶಯ
ಶ್ರಿತಾಃ ॥ ಬಹಿರ್ನಿರಸ್ಯಕೋಷ್ಠಾಗ್ನಿಂಜ್ವರಮುತ್ಪಾದಯಂತಿಹಿ॥

ಟೀ ॥ ವಿಷಮವಾದ ಆಹಾರವಿಹಾರಗಳೂ, ವಾತಾದಿದೋಷಂಗಳೂ, ಆಮಸ್ಥಾನವನಾಶ್ರಯಿಸಿಯೂ, ಆಮವನಾಛಾದಿಸಿಯೂ, ಕೋಷ್ಠಾಗ್ನಿಯಂ ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಡಲಿಸಿಯೂ ಜ್ವರವುಂಟುಮಾಡುವವು.

(ಜ್ವರಸಾಮಾನ್ಯಲಕ್ಷಣ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ವೇದಾವರೋಧಸ್ಸಂತಾಪಸ್ಸರ್ವಾಂಗಗ್ರಹಣಂತ
ಥಾ। ತಸ್ಯಪ್ರಾಗ್ರೂಪಮಾಲಸ್ಯಂ ಅರತಿರ್ಗಾತ್ರಗೌರವಂ॥
ಆಸ್ಯವೈರಸ್ಯಮರುಚಿರ್ಜೃಂಭಾಸಾಸ್ರಾಕುಲಾಕ್ಷಿತಾ॥ ರೋ
ಮಹರ್ಷೋವಿನಮನಂಪಿಂಡಕೋದ್ವೇಷ್ಟನಂಕ್ಲಮಃ । ದ್ವೇಷ
ಸ್ಸ್ವಾದುಷುಭಕ್ಷ್ಯೇಷುಸ್ವರಸ್ಯಾವ್ಯಕ್ತತಾತಥಾ ॥

ಟೀ ॥ ಬೆವರಿಲ್ಲದೆತಾಪ, ಮೈಕೈಗಳಲ್ಲಿನೋವು, ಆಲಸ್ಯ, ಅರೋಚಕ, ದೇಹಭಾರ, ಬಾಯಿಹೇವರಿಕೆ, ಕಂಣಿನಲ್ಲಿನೀರುಸುರಿವಣ, ಮೈರುರುಕಳಿಸಿ, ಕೊಕ್ಕಸಿಕೊಂಡು, ,ಮೊಳಕಾಲಬೆಪ್ಪುನೋವುಕ, ಬಳಲಿಕೆಯುಂಟಾಗುವಣ, ಸ್ವಾದುವಾದಭಕ್ಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿದ್ವೇಷ, ಧ್ವನಿಭಾರೈಸಿಕೊಂಡಿರುವಣ, ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಕಾರಂಗಳು ಕಾಣುವವು.

ವಾತಜ್ವರಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಂಪಸ್ಸವಿಷಮೋವೇಗಃಕಂಠೋಷ್ಠಪರಿಶೋಷಣಂ । ಶಿ
ರೋಹೃದ್ಗಾತ್ರಪೀಡಾಚಜೃಂಭಣಂಗಾತ್ರರೂಕ್ಷತಾ । ಜಿ
ಹ್ವಾಚತರಿನಾಶ್ಯಾಮಾಮಧುರಾಸ್ಯಂಚವಾತಜೆ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತಜ್ವರದಲ್ಲಿ ನಡುಕು, ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಶೀತ, ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣವುಂಟಾಗುವಣ, ತುಟಿ, ಬಾಯಿ, ಗಂಟಲು, ಸಹ ವಣಗುವಣ, ಮಂಡೆನೋವು, ಎದೆನೋ

ವು, ಮೈನೋವು, ಆಕಳಿಕೆ, ಶರೀರದ ಕಾವು, ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಠಿಣ್ಯ, ಕಪ್ಪು, ಇವುಗಳುಂಟಾಗಿ, ಬಾಯಿ ಕಹಿಯಾಗಿರುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಭುಕ್ತ್ಯುತ್ತರೇಜ್ವರೇಜಾತೇವಮನೇಶಾಮ್ಯತಿಜ್ವರಃ ॥ ವಜಾಕೋಷ್ಣಜಲೇಪೀತೇನಿಷ್ಕಮಾತ್ರಂತುವಾಂತಿಕೃತ್ ॥

ಟೀ॥ ಭೋಜನೋತ್ತರದಲ್ಲಿಜ್ವರಬಂದರೆ, ವಮನವಮಾಡಿಸಲುಜ್ವರಹರ. ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ, ಒಂದುವರಹತೂಕ ಬಜೆಯನ್ನುಅರದುಕೊಟ್ಟು ವಮನವಮಾಡಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಔಷಧಾರ್ಶ್ಚರಸಾರ್ಸರ್ವಾನ್ಮಂತ್ರಯಿತ್ವಾಪ್ರದಾಪಯೇತ್ । ದೇವತಾಸ್ತಸ್ಯಯಚ್ಛಂತಿಆಯುರಾರೋಗ್ಯಮೇವಚ॥

ಟೀ॥ ವೈದ್ಯನುಔಷಧಗಳಕೊಡುವಾಗ, "ಓಂ—ಹ್ರೀಂ—ಸಃ—ಅಮೃತಂಕುರುಕುರು ಭೈರವಾಯನಮಃ" ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಏಳಾವರ್ತಿ ಮಂತ್ರಿಸಿಕೊಡಲು, ಆಮಂತ್ರದೇವತೆಗಳು, ಔಷಧವಂ ಸೇವಿಸಿದವನಿಗೆ ಆಯುರಾರೋಗ್ಯಂಗಳನ್ನುಕೊಡುವರು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಗುಡೂಚೀನಾಗರಕ್ವಾಥಂಚಾರ್ಧಾಂಶಂನಿಶಿಪಾಯಯೇತ್ । ಏವಂತುಪಾಚನಂಕುರ್ಯಾತ್ಪರೇದ್ಯುರ್ನೂತನೇಜ್ವರೇ॥

ಟೀ ॥ ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಶುಂಠಿಗಳನ್ನು ಒಂದುಮಾನನೀರಿನಲ್ಲಿ, ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಎರಡುವರಹಾತೂಕಗಳಹಾಕಿ, ಅರ್ಧಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಜ್ವರಬಂದ ಮಾರನೆಯದಿನ, ಕುಡಿಯಿಸಲು, ದೀಪನಪಾಚನವಾಗಿ, ಜ್ವರಬಿಡುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಭೋಜನಾತ್ಪ್ರಾಗ್ಜ್ವರೇಜಾತೇಕುರ್ಯಾತ್ತತ್ಪೂರ್ವವತ್ಕ್ರಿಯಾ ॥ ದಿನಾಂತೇಭೋಜಯೇತ್ಪಥ್ಯಂಸಜ್ವರೇವಿಜ್ವರೇಪಿವಾ॥

ಟೀ ॥ ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಜ್ವರಬಂದರೆ, ಮೊದಲಿನರೀತಿಯಾಗಿ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯಮಾಡಿ ಕುಡಿಯಿಸುವುದು. ಜ್ವರ ಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ,ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಪಥ್ಯವಂಕೊಡಿಸುವುದು.

ಪಿತ್ತಜ್ವರಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ವೇಗಸ್ತೀಕ್ಷ್ಣೋತಿಸಾರಶ್ಚನಿದ್ರಾಲ್ಪಾವಮನಂಭ್ರಮಃ। ಕಂಠೋಷ್ಠಮುಖನಾಸಾನಾಂಪಾಕಸ್ಸ್ವೇದಶ್ಚಜಾಯತೇ ।ಪ್ರಲಾಪೋವಕ್ತ್ರಕಟುತಾಮೂರ್ಛಾದಾಹೋಮದಸ್ತೃಷಾ । ಪೀತವಿಣ್ಮೂತ್ರನೇತ್ರತ್ವಂಲಕ್ಷಣಂಪೈತ್ತಿಕೇಜ್ವರೇ॥

ಟೀ॥ ಜ್ವರದವೇಗ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಅತಿಸಾರವೂ, ಅಲ್ಪನಿದ್ರೆಯೂ, ಓಕರಿಕೆ, ಭ್ರಮೆ, ತೊರಲು ತುಟಿ ಬಾಯಿ ಮೂಗುಗಳು ಒಣಗುವಣ, ಬೆವರು, ಪ್ರಲಾಪ, ಬಾಯಿಖಾರ, ಮೂರ್ಛೆ, ಸಂತಾಪ, ಮದ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಇವುಗಳುಂಟಾಗಿ,ಮಲ ಮೂತ್ರ ಕಂಣು ಉಗುರು ತ್ವಕ್ಕು ಯಿವುಗಳು ಅರಿಸಿನವರ್ಣವಾಗಿರುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಮುದ್ಗಾಮಲಕಯೂಷೇಣಪಥ್ಯಂದೇಯಂಘೃತಂವಿನಾ॥

ಟೀ॥ ನೆಲ್ಲಿಚಟ್ಟು ಹಾಕಿ ಹೆಸರುಕಟ್ಟುಮಾಡಿ ತುಪ್ಪವಮುಟ್ಟಿಸದೆ ಪಥ್ಯವಂತೊಡಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ॥ ಆಲಸ್ಯಂಮಧುರಾಸ್ಯಂಚಶುಕ್ಲಮೂತ್ರಪುರೀಷಕಂ।
ರೋಮಹರ್ಷೋತಿನಿದ್ರಾಚಪ್ರಸೇಕೋಲವಣಾಸ್ಯತಾ॥ ಅ
ತ್ಯುಷ್ಣಗಾತ್ರತಾಛರ್ದಿರ್ಭವೇಚ್ಛ್ಲೇಷ್ಮಾಧಿಕೇಜ್ವರೇ॥

ಟೀ॥ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾಧಿಕವಾದ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಆಲಸ್ಯ, ಬಾಯಿ ಸಿಹಿ, ಮಲಮೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿಬಿಳುಪು, ರೋಮಾಂಚ, ಬಹಳನಿದ್ರೆ, ಬಾಯಲ್ಲಿನೀರುಸುರಿವಣ, ಬಾಯಿಯುಪ್ಪಾಗಿರುವಣ, ಅಲ್ಪವಾಗಿ ಮೈಕಾವು, ಓಕರಿಕೆ, ಇವಿಷ್ಟೂ ವುಂಟಾಗಿರುವು.

ಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರಪಥ್ಯ.

ಶ್ಲೋ॥ ಕುಳುತ್ಥರಸಸಂಯುಕ್ತಂಶುಷ್ಕಾನ್ನಂಪಥ್ಯಮಾಚರೇ
ತ್॥ ಚಣಕಸ್ಯರಸ್ಯೈವಾಪಿಪಥ್ಯಂ।ಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರಾಪಹಂ॥

ಟೀ॥ ಹುರಳೀಕಟ್ಟು, ಕಡಲೇಕಟ್ಟು, ಆರಿದಅನ್ನ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪಥ್ಯವಂತೊಡಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೇಷ್ಮಪಿತ್ತಜ್ವರಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ॥ ಲಿಪ್ತತಿಕ್ತಾಸ್ಯತಾತಂದ್ರಾಮೋಹಃಕಾಸೋರುಚಿಸ್ತೃ
ಷಾ। ಮುಹುರ್ದಾಹೋಮುಹುಶ್ಶೀತಂಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವ
ರಾಕೃತಿಃ॥

ಟೀ॥ಬಾಯಿ ಅಂಟಾಗಿಕಹಿಯಾಗಿಯಿರುವಣ, ಮರವೆ, ಕೆಂಮು, ಅರೋಚಕ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಅಡಿಗಡಿಗೆದಾಹ, ಅಡಿಗಡಿಗೆಶೀತ, ಇವುಗಳುಂಟಾಗಿರುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ತಿತಭುಕ್ತಚೂರ್ಣಂತಾತಂದ್ರಾಪಯೇತ್ತಕ್ರಪಥ್ಯಕಂ। ತ್ರಿ
ದಿನಾಚ್ಛ್ಲೇಷ್ಮಪಿತ್ತೋತ್ಥಂಅತ್ಯುಷ್ಣಸ್ನಾಶಯೇಜ್ವರಂ॥

ಟೀ ॥ ಮಜ್ಜಿಗೆಅನ್ನ, ಎಳೇಬದನೇಕಾಯಿ ತಾಳದ ಪಥ್ಯವಂ ಕೊಡಿಸಲು ಮೂರುದಿನಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಉಷ್ಣವಾದರೂ ಶಮನವಹುದು.

ವಾತಪಿತ್ತಜ್ವರಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ತೃಷ್ಣಾಮೂರ್ಛಾಭ್ರಮೋದಾಹೋನಿದ್ರಾನಾಶಶ್ಶಿರೋವ್ಯಥಾ । ರೋಮಹರ್ಷೋರುಚಿರ್ಜೃಂಭಾ ವಾತಪಿತ್ತಜ್ವರಾಕೃತಿಃ ॥

ಟೀ ॥ ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಭ್ರಮೆ, ಮೂರ್ಛೆ, ವಿದಾಹ, ನಿದ್ರಾಭಂಗ, ಮಂಡೆನೋವು, ರೋಮಾಂಚ, ಅರೋಚಕ, ಆಕಳಿಕೆ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಉಂಟಾಗಿರುವು.

ಪಥ್ಯ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಥ್ಯಮಾಢಕಯೂಷೇಣ ವಾತಪಿತ್ತಜ್ವರಾಪಹಂ ॥

ಟೀ ॥ ತೊಗರೇಬೇಳೇರಸದಲ್ಲಿ ಪಥ್ಯಕೊಡಿಸಲು ಜ್ವರಪರಿಹಾರವಹುದು.

ವಾತಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ತೈಮಿತ್ಯಪರ್ವಣಾಂಭೇದೋನಿದ್ರಾನಾಶೋಲ್ಪಘರ್ಮತಾ । ಸಂತಾಪೋಮಧ್ಯವೇಗತ್ವಂ ವಾತಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರಾಕೃತಿಃ ॥

ಟೀ ॥ ಸ್ತಿಮಿತತ್ವ, ಸಂದುಗಳ ಕೊಡತ, ನಿದ್ರಾಭಂಗ, ಅಲ್ಪೋಷ್ಣ, ಸಂತಾಪ, ಮಧ್ಯಮವಾದಜ್ವರವೇಗ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಉಂಟಾಗಿರುವವು.

ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ತಂದ್ರಾಜಾಗರಕಂಠಕೂಜನತೃಷಾಶೀತೋಷ್ಣಮೂರ್ಛಾಭ್ರಮೈಃ । ದಾಹಾರೋಚಕಗಾತ್ರಭಂಗಜಡತಾಮೂಕತ್ವಮೂರ್ಧಾರ್ತಿಭಿಃ ॥ ಪಿತ್ತಾಸೃಗ್ವಮನಾಕ್ಷಿಭೇದರಸನಾಕಾರ್ಕಶ್ಯಕಂಠಾಮಯೈ । ಜಾನೀಯಾದುಪಲಕ್ಷ್ಯ ಸಾಧುಕುಶಲೋ ಯಸ್ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರಂ ॥

ಟೀ॥ ತಂದ್ರಿ, ನಿದ್ರಾಭಂಗ, ಗಂಟಲಲ್ಲಿಗೊರಕು, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಶೀತ, ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಉಷ್ಣ, ಮೂರ್ಛೆ, ಭ್ರಮೆ, ತಾಪ, ಅರೋಚಕ, ಮೈನೋವು, ಜಾಡ್ಯ, ಮಾತನಾಡದೆಯಿರುವಣ, ಮಂಡೆನೋವು, ಪಿತ್ತವನ್ನೂ ರಕ್ತವನ್ನೂ ಕಾರುವಣ, ಕಂಣುಗುಳ್ಳಬಿದ್ದಿರುವಣ, ನಾಲಿಗೆಯ ಕಾಠಿನ್ಯ, ಗಂಟಲನೋವು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಜಾಣನಾದ ವೈದ್ಯನು ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದರಿವುದು.

(మతాంతరదల్లి)

శ్లో॥ పూతిగన్ధోముఖశ్వాసస్సన్నిపాతజ్వరాకృతిః।
జిహ్వాదగ్ధాకరస్పర్శా శ్యామరక్తాసపీతకా ॥ సర్వరూ
పాన్వితాసాధ్యాకృచ్ఛ్రసాధ్యతమాపివా ॥

టీ॥ బాయి దుర్గంధ, బాయల్లి శ్వాస నడెయువణ, నాలిగె బెంద హాగె కఠిణవాగి, కప్పాగియాదరూ కెంపాగి యాదరూ, బొక్కె-ఉళ్ళద్దాగియాదరూ యిరువణ, ఈ లక్షణంగళు కూడియిరలు అసాధ్యవెందాదరూ, కష్టసాధ్యవెందాదరూ తిళియతక్కద్దు.

ఆగంతుకజ్వరలక్షణ.

శ్లో॥ మంత్రతంత్రాదికృత్యోత్థజ్వరఆగంతుకస్స్మృతః॥

టీ॥మంత్ర, తంత్ర, ఔషధ, కృత్రిమగళింద హుట్టిదజ్వర ఆగంతుకవెన్నిసికొంబుదు, ఆజ్వరగళుఆమజ్వరాదిభేదగళిందఅనేకప్రకారవాగిహవు.

ఆమజ్వరలక్షణ.

శ్లో॥ అరోచకస్తృషాదాహఃపర్వ-భేదక్లమస్తథా ।
మూత్రబాహుళ్యమిత్యేతాన్యాహురామజ్వరలక్షణం॥

టీ ॥ అరోచక, బాయారికె, తాప, సందుగళకొడత, బళలికె, మూత్రబహళవాగి బిడువణ, ఇవు ఆమజ్వరలక్షణంగళు.

(మతాంతరదల్లి),

శ్లో॥ లాలాప్రసేకోవైరస్యంహృదయాశుద్ధ్యరోచ
కం। తంద్రాలస్యంవిపాకశ్చగురుగాత్రాతిమూత్రతా॥
ఆమజ్వరస్యలింగానినదద్యాత్తత్రభేషజం । లంఘనంశ
మనోత్తంప్వైస్తోకముష్ణజలంపిబేత్॥

టీ॥జొల్లుసురియువణ, నాలిగెగెయుప్పు, హుళి, సిహి, కహి, తిళియదెయిరువణ, మనస్సుకదడియిరువణ, తేవరికె, తంద్రె, ఆలస్య, వివర్ణత్వ, మైభార, బహువాగిమూత్రిసువదు, ఇవిష్టూఆమజ్వరలక్షణగళు. ఆమజ్వరదల్లి ఔషధవంకొడలాగదు, లంఘనవంమాడిసబేకు. అల్పవాగి ఉష్ణోదకవంకొడిసబేకు.

ಪಕ್ವವಾಗುತ್ತಿರುವ ಜ್ವರಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜ್ವರವೇಗೋಧಿಕಸ್ತೃಷ್ಣಾಪ್ರಲಾಪಶ್ಶ್ವಸನಂ ಭ್ರಮಃ ॥
ಮಲಪ್ರವೃತ್ತಿರುತ್ಕ್ಲೇಶಃ ಪಚ್ಯಮಾನಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ ॥

ಟೀ ॥ ಜ್ವರದವೇಗ, ಹೆಗ್ಗಳವಾದಬಾಯಾರಿಕೆ, ಪ್ರಲಾಪ, ಶ್ವಾಸ, ಭ್ರಮೆ, ಮಲಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಹೆಗ್ಗಳವಾದಬಳಲಿಕೆ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪಕ್ವವಾಗುತ್ತಿರುವ ಜ್ವರದಲಕ್ಷಣಗಳು.

ನಿರಾಮಜ್ವರಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕ್ಷುತ್ಕ್ಷಾಮತಾಲಘುತ್ವಂಚ ಗಾತ್ರಾಣಾಂ ಜ್ವರಮಾರ್ದವಂ ॥ ದೋಷಪ್ರವೃತ್ತಿರುತ್ಸಾಹೋ ನಿರಾಮಜ್ವರಲಕ್ಷಣಂ ॥
ಪಚ್ಯಮಾನೇ ನಿರಾಮೇ ವಾ ಭೈಷಜ್ಯಂ ದಾಪಯೇತ್ಪೃಥಕ್ ॥

ಟೀ ॥ ಹಸಿವು, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಶರೀರಲಾಘವ, ಅಲ್ಪಜ್ವರ, ಮಲದಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಉತ್ಸಾಹ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಿರಾಮಜ್ವರಲಕ್ಷಣಂಗಳು. ಪಚ್ಯಮಾನಜ್ವರದಲ್ಲೂ, ನಿರಾಮಜ್ವರದಲ್ಲೂ ಔಷಧವಂ ಕೊಡಬಹುದು.

ಅಭಿಘಾತಜ್ವರಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ॥ ದೂರವ್ಯಾಯಾಮದೋಷೈಶ್ಚ ಜಾಯತೇ ಜ್ವರ ಉತ್ಕಟಃ ॥
ದಾಹಸ್ಸ್ವಾಂಗವೈಕಲ್ಯಂ ಮೋಹಸ್ತಂದ್ರಾ ಮತಿಭ್ರಮಃ ॥
ಶೀತಶ್ಚ ಭೋಜನೇ ವಾಂಛಾ ಅಭಿಘಾತಜ್ವರಾಕೃತಿಃ ॥

ಟೀ ॥ ದೂರವಾಗಿ ನಡೆಯುವದರಿಂದ ಬರುಳ ಜ್ವರಬರುವದು, ಅದರಿಂದ ದಾಹ, ಸರ್ವಾಂಗನಿತ್ರಾಣ, ಮರವೆ, ತಂದ್ರೆ, ಮತಿಭ್ರಂಶ, ಶೀತಳ ಭೋಜನದಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಭಿಘಾತಜ್ವರಚಿಹ್ನೆಗಳು.

ವಿಷಮಜ್ವರಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕ್ಷಣೇ ಶೀತಂ ಕ್ಷಣೇ ಚೋಷ್ಣಂ ಕ್ಷಣೇಪಿ ಜ್ವರ ಉತ್ಕಟಃ ॥
ಕ್ವಚಿದ್ರಾತ್ರೌ ದಿವಾ ಕ್ವಾಪಿ ದ್ವ್ಯಾಹಿಕಂ ತ್ರ್ಯಾಹಿಕಂ ಕ್ವಚಿತ್ ॥ ಚಲಂ ಚಾತುರ್ಥಿಕಂ ವಾಪಿ ವಿಷಮಜ್ವರಲಕ್ಷಣಂ ॥

ಟೀ ॥ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ತಣ್ಣಗೆ ಆಗುವಣ, ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಉಷ್ಣವಾಗುವಣ, ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಬರುಳ ಜ್ವರಬರುವಣ, ಒಂದುದಿನ ರಾತ್ರಿ ಬರುವಣ, ಒಂದುದಿನ ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ಬರುವಣ, ದಿನಬಿಟ್ಟು ದಿನಬರುವಣ, ಎರಡುದಿನಕ್ಕೊಂದಾವರ್ತಿ ಬರುವಣ, ಇವು ವಿಷಮಜ್ವರದ ಚಿಹ್ನೆಗಳು

ವಿಷಮಜ್ವರ ಐದುಪ್ರಕಾರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ರಸಾಶ್ರಿತಸ್ಸತತಗಸ್ಸರ್ವಕಾಲಾನುವರ್ತನಾತ್ ॥ ಕ್ರಿ
ಮಾದ್ರಿಕ್ತಗತ್ಯೈರ್ದೋಷೈರ್ಜಾಯತೇವಿಷಮಜ್ವರಃ ॥ ಸಂತತ
ಸ್ಸ್ವತಿವಿಜ್ಞೇಯಸ್ಸೋನ್ಯೇದ್ಯುಃಪಿಶಿತಾಶ್ರಯಃ ॥ ಮೇದೋಗತ
ಸ್ತೃತೀಯಸ್ತುಚಾಸ್ಥಿಮಜ್ಜಾಗತಃಪುನಃ ॥ ಕುರ್ಯಾಚ್ಚಾತುರ್ಥಕಂ
ಘೋರಂಅಗತಂರೋಗಸಂಗ್ರಹಂ ॥

ಟೀ ॥ ವಿಷಮಜ್ವರ, ಸಂತತ, ಸತತಗ, ಅನ್ಯೇದ್ಯುಷ್ಕ, ತಾರ್ತೀಯಿಕ, ಚಾತುರ್ಥಕವೆಂದು ಐದುಪ್ರಕಾರ. ಸಂತತವೆಂಬದು ತ್ವಕ್ಕನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲವೇಳೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಯುವುದು, ಸತತಗವೆಂಬದು ರಕ್ತವನ್ನೂ, ಅನ್ಯೇದ್ಯುಷ್ಕವೆಂಬದು ಮಾಂಸವನ್ನೂ, ತ್ರೈತೀಯಿಕವೆಂಬದು ಮೇದಸ್ಸನ್ನೂ, ಚಾತುರ್ಥಕವೆಂಬದು ಅಸ್ಥಿಮಜ್ಜೆಗಳೆರಡನ್ನೂ ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವು.

ಸಂತತಾದಿಜ್ವರಗಳ ಕಾಲಭೇದ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸರ್ವಕಾಲಾನುವರ್ತೀಯಸ್ಸಂತತಸ್ಸನಿಗದ್ಯತೇ ।
ಸಪ್ತಾಹಂವಾದಶಾಹಂವಾ ದ್ವಾದಶಾಹಮಥಾಪಿವಾ ॥ ಸಂತ
ಪ್ತ್ವಾಹೋಪವರ್ತೇತಸಂತತಸ್ಸನಿಗದ್ಯತೇ । ಅನ್ಯೇದ್ಯುಷ್ಕಮ
ಹೋರಾತ್ರಮೇಕಕಾಲಂಪ್ರವರ್ತತೇ ॥ ಏಕಾಹಂಸಮತಿಕ್ರ
ಮ್ಯಜಾಯತೇಸತೃತೀಯಕಃ । ದಿನದ್ವಯಮತಿಕ್ರಮ್ಯಪ್ರತ್ಯೇ
ತಿಸಚತುರ್ಥಕಃ ॥

ಟೀ॥ ಬಿಡದೆಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಯುವಜ್ವರ ಸಂತತವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಏಳು ದಿನಕಾಗಲೂ ಹತ್ತುದಿನಕಾದರೂ ಹನ್ನೆರಡುದಿನಗಳುಕಾದರೂ, ಬಂದುಬಿಡದೆ ಕಾದು ಮತ್ತೆ ಎಂಟುಹತ್ತುದಿನಗಳುಬಿಟ್ಟು ಮರಳಿ ಮೊದಲಿನರೀತಿಯಾಗಿಯೇ ಬರುವಜ್ವರ ಸಂತತಜ್ವರ. ಅನ್ಯೇದ್ಯುಷ್ಕವೆಂಬದು ಹಗಲಾದರೂ ರಾತ್ರಿಯಾದರೂ ಒಂದುವೇಳೆ ಕಾದುಬಿಡುವದು, ಒಂದುದಿನಬಿಟ್ಟು ಒಂದುದಿನಬರುವಜ್ವರ ತಾರ್ತೀಯಿಕವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಎರಡುದಿನಬಿಟ್ಟು ಬರುವಜ್ವರ ಚಾತುರ್ಥಕವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

ಅಂತರ್ಗತಜ್ವರಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಂತರ್ದಾಹೋಧಿಕಾತೃಷ್ಣಾಪ್ರಲಾಪಶ್ಶ್ವಸನಂಭ್ರಮಃ

ಸನ್ಧ್ಯಸ್ಥಿಶೂಲಮಸ್ವೇದೋಗೂಢವರ್ಚೋವಿನಿಗ್ರಹಃ ॥ ಅಂತ
ರ್ವೇಗಸ್ಯಲಿಂಗಾನಿಜ್ವರಸ್ಯೈತಾನಿಲಕ್ಷಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಒಳಗೆಕಾವು, ಬಹಳಬಾಯಾರಿಕೆ, ಪ್ರಲಾಪ, ಶ್ವಾಸ, ಭ್ರಮೆ, ಸಂದುಗಳ ಎಲುವುಗಳ ಶೂಲತೆ, ಬೆವರಿಲ್ಲದೆಯಿರುವಣ, ಮಲಬಂಧ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಂತರ್ಗತಜ್ವರಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಬಹಿರ್ವೇಗಜ್ವರ.

ಶ್ಲೋ॥ ಸಂತಾಪೋಭ್ಯಧಿಕೋಬಾಹ್ಯಸ್ತೃಷ್ಣಾದೀನಾಂಚಮಾ
ರ್ದವಂ । ಬಹಿರ್ವೇಗಸ್ಯಲಿಂಗಾನಿಸುಖಸಾಧ್ಯತ್ವಮೇವಚ ॥

ಟೀ॥ ಹೊರಗೆಬಹಳವಾಗಿಕಾಯುವಣ, ತೃಷ್ಣೆಮೊದಲಾದವು ಅಲ್ಪವಾಗಿರುವಣ, ಇವು ಬಹಿರ್ಗತಜ್ವರಲಕ್ಷಣಗಳು. ಇದು ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವೆಂದರಿವುದು.

ಸಪ್ತಧಾತುಗಳು.

ಶ್ಲೋ॥ರಸಾಸೃಙ್ಮಾಂಸಮೇದೋಸ್ಥಿಮಜ್ಜಾಶುಕ್ಲಾನಿಧಾತವಃ॥

ಟೀ॥ ರಸ, ಅಸೃಕ್ಕು (ಅಂದರೆರಕ್ತಧಾತು) ಮಾಂಸ, ಮೇದಸ್ಸು, ಅಸ್ಥಿ,ಮಜ್ಜೆ, ಶುಕ್ಲವೆಂದು ಧಾತುಗಳುಏಳಾಗಿರುತವೆ.

ಸಪ್ತಧಾತುಗಳಂಜ್ವರಹೊಂದುವಕ್ರಮ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಧಾತುಸ್ಥಾನೇಷುಸರ್ವೇಷುರೀವಾಕ್ರಿಗ್ನಸ್ತತ್ರಗಚ್ಛತಿ ॥ ತ್ರಿ
ಭಿಸ್ತ್ರಿಭಿಸ್ತುದಿವಸೈರ್ಧಾತೂನ್ಸಂಕ್ರಮತೇಜ್ವರಃ ॥

ಟೀ॥ ಮೇಲುಧಾತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಜ್ವರಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯಥಾಕ್ರಮವಾಗಿ ಮೂರುಮೂರುದಿನವಿದ್ದು ಧಾತ್ವಂತರವನ್ನೈದುವದು.

ರಸಗತಜ್ವರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಉತ್ಕ್ಲೇಶೋ ಗೌರವಂದೈನ್ಯಂ ಭಂಗೋಂಗಾನಾಂವಿ
ಜೃಂಭಣಂ । ಅರೋಚಕೋವಮಿರ್ದಾಹೋಸರ್ವೇಸ್ಯೂರ
ಸಗೇಜ್ವರೇ ॥

ಟೀ॥ ಬಹಳಕ್ಲೇಶ, ಮೈಭಾರ, ದೈನ್ಯೋಕ್ತಿ, ಮೈಮುರುಕು, ಆಕಳಿಕೆ, ಅರೋಚಕ, ವಾಂತಿ, ದಾಹ, ಇವೆಲ್ಲವೂರಸಗತಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಯುಂಟಾಗುವವು.

ರಕ್ತಗತಜ್ವರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜ್ವರೋಷ್ಣಂಚಾರಿದಾಹಂಕ್ಷಮದಾಲಸ್ಯಮತಿಭ್ರಮಾಃ।

ವೈಕಲ್ಯಮಂಗೇಮೂರ್ಛಾಚಜ್ವರೇರಕ್ತಗತೇನೃಣಾಂ ॥

ಟೀ ॥ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆಜ್ವರವು ರಕ್ತಗತವಾಗಲು ಜ್ವರದಲುಷ್ಣ, ಅತಿದಾಹ, ಆಲಸ್ಯ, ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶ, ಮೈನೋವು, ಮೂರ್ಛೆ, ಇವುಗಳುಂಟಾಗುವವು.

ಮಾಂಸಗತಜ್ವರ,

ಶ್ಲೋ ॥ ಅತಿತೀವ್ರಜ್ವರಶ್ವಾಸಸ್ವೇದತೃಷ್ಣಾಂಗಗವ್ಯಥಾಃ। ತಂ
ದ್ರಾವಿದಾಹವೈಕಲ್ಯಂಮೂರ್ಛಾಮಾಂಸಗತೇಜ್ವರೇ ॥

ಟೀ॥ ಅತಿತೀವ್ರಜ್ವರ, ಶ್ವಾಸ, ಬೆವರು, ತೃಷೆ, ಮೈನೋವು, ತಂದ್ರೆ, ವಿದಾಹ, ಭ್ರಮೆ, ಮೂರ್ಛೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮಾಂಸಗತಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಯುಂಟಾಗುವವು.

ಮೇದೋಗತಜ್ವರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಉದ್ಗಾರತೃಟ್ಸ್ವೇದವಿಜೃಂಭಣಾನಿ।ತೃಷ್ಣಾಭ್ರಮಾ
ರೋಚಕಕಂಠಶೋಷಾ ॥ ಶ್ವಾಸಶ್ಚಪೀಡಾವಪುಷಶ್ಚಮೇದೋ।
ಗತೇನೃಣಾಂಸಂಗಮಿತೇಜ್ವರೇಸ್ಯುಃ ॥

ಟೀ॥ಜ್ವರವುಮೇದೋಗತವಾಗಲು ವಾಂತಿ, ತೃಷೆ, ಬೆವರು, ಆಕಳಿಕೆ, ಆಶೆ, ಭ್ರಮೆ, ಅರೋಚಕ, ಗಂಟ್ಲುಒಣಗುವಣ, ಶ್ವಾಸ, ಮೈನೋವುಗಳುಂಟಾಗುವವು.

ಅಸ್ಥಿಗತಜ್ವರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಂತರ್ದಾಹೋಬಹಿಶ್ಶೀತಂಕಾಟಿಲ್ಯಂಸಂತತಜ್ವರಃ।
ಪಾಂಡರಾಭಾಸ್ಯತಾಚಸ್ಯಾನ್ನೃಣಾಮಸ್ಥಿಗತೇಜ್ವರೇ ॥

ಟೀ ॥ ಅಂತರ್ದಾಹ, ಹೊರಗೆಶೈತ್ಯ, ಅರಿಯಬಾರದಹಾಗೆಬಂದು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಾಯುತ್ತಿರುವಣ, ಮುಖಬಿಳುಪಾಗುವಣ, ಇವು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆಜ್ವರ ಅಸ್ಥಿಗತವಾಗಲುವುಂಟಾಗಿರುವು ॥

ಮಜ್ಜಾಗತಜ್ವರ.

ಶ್ಲೋ॥ಹಿಕ್ಕಾಶ್ವಾಸೋಭ್ರಮಸ್ತೃಷ್ಣಾಗಾತ್ರಾಣಾಮಪಿಸಾದ
ನಂ।ಜ್ವರೇಮಜ್ಜಾಗತೇಸ್ಯಾತಾಂಪ್ರಾಣಾಪಾನನಿರೋಧನಂ॥

ಟೀ ॥ ಬಿಕ್ಕಳಿಕೆ, ಶ್ವಾಸ, ಭ್ರಮೆ, ತೃಷೆ, ಮೈನೋವು, ಪ್ರಾಣಾಪಾನವಾಯುನಿರೋಧನವಾದಲುಬ್ಬಸ,ಇವೆಲ್ಲವೂಮಜ್ಜಾಗತಜ್ವರದಲ್ಲಿಉಂಟಾಗಿರುವು.

ಶುಕ್ಲಗತಜ್ವರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಹುನಿದ್ರಾಪ್ರಲಾಪಶ್ಚಸಂಜ್ಞಾನಾಶಶ್ಚವೇಪಥುಃ । ಶು

శ్లేంపాక్షీజ్వరితేస్యతేఅసాధ్యస్సంప్రకీర్తితః॥

టీ ॥జ్వరవుశుక్లగతవాగలు బహళనిద్రె, ప్రలాప, బుద్ధినాశ, నడుకు, ఇవెల్లవుంటాగువవు. ఇంతాజ్వరవు అసాధ్యవెందు తిళివుదు.

త్వగ్గతజ్వర.

శ్లో ॥ కించిన్మాత్రే జ్వరేదాహో నాడీమందగతిర్భవే
త్ । క్వచిదంగవ్యథాస్వేద స్త్వగ్గతజ్వరలక్షణం॥

టీ ॥ అల్పజ్వరదల్లి దాహ, నాడీమాంద్య, ఒందుస్థళదల్లిమైనోవు, ఒందుస్థళదల్లిబెవరు, ఇవుత్వగ్గతజ్వరలక్షణంగళు.

జ్వరోపద్రవ.

శ్లో ॥శ్వాసమూర్ఛారుచిఛర్దితృష్ణాతిసారవిడ్గ్రహః।
హిక్కాకాసాంగభేదాశ్చజ్వరస్యోపద్రవాదశ॥

టీ ॥ శ్వాస, మూర్ఛె, అరుచి, ఛర్ది, తృషె, అతిసార, మలబంధ, బిక్కట్టు, మైనోవు, ఇవు హత్తూ జ్వరోపద్రవంగళెన్నిసికొళ్ళువవు.

అసాధ్యలక్షణ.

శ్లో ॥ స్వేదోలలాటేపిచిమవత్తదంగం। శీతార్దితస్యా
పిసుపిచ్ఛిలస్య ॥ కంఠస్థితంయాతిచయస్యభుక్తం శీఘ్రం
పరేతప్రభుమందిరంసః॥

టీ ॥ హణెబెవరువవ, మైతంణగెయిరువవ, శైత్యదిందకష్టపడువవ, మైఅంటుఅంటాగిరువవ, కొండఆహారగంటలల్లిరువవ, ఇవెల్లవూ ఆవనిగెలుంటాగువవ్తో అవను శీఘ్రదల్లియే యమనస్థానవన్నైదువను.

అసాధ్యజ్వర.

శ్లో॥ స్రుతస్వేదోలలాటేతుశ్లథసంధానబంధనః। ము
హ్యేదుత్థాప్యమానోయఃసదిప్రోపినజీవతి॥

టీ ॥ హణెయల్లి బెవరుసురివుతిరువవ, కైకాలు సందుసడిలువవ, ఎబ్బిసి కుళ్ళిరిసలుమరవె, ఇవు యావనిగె ఉంటాగువవ్తో అవను దేవనాదరూ బదుకలారను.

శ్లో ॥ నాసాపుటాభ్యాంయుగపత్తీవ్రంశ్వసతియోన

ರಃ॥ತ್ರಿರಾತ್ರಾನ್ಮರಣಂತಸ್ಯಸದ್ಯೋವಾತ್ರಿನಸಂಶಯಃ ॥

ಟೀ ॥ ಆವನಮೂಗಿನ ಎರಡು ಹೊಳ್ಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇವೇಳೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಶ್ವಾಸಹೊರಡುತ್ತಿರುತ್ತೋ ಆತನಿಗೆ ಮೂರುದಿನದೊಳಗಾದರೂ, ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆದರೂ ಮರಣತಪ್ಪದು, ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

(ಮತ್ತೊಂದುಮತದಲ್ಲಿ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಶ್ವಾಸಹಿಕ್ಕಾಭ್ರಮಾನಾಹಗುಲ್ಮಾದೌರ್ಬಲ್ಯಕಾಮಿಲಾಃ ॥ ಛರ್ದಿಕಾಸಾತಿಸಾರಾಶ್ಚಅಸಾಧ್ಯಜ್ವರಲಕ್ಷಣಂ॥

ಟೀ ॥ ಶ್ವಾಸ, ಬಿಕ್ಕಳಿಕೆ, ಭ್ರಮೆ, ಪ್ರ್ಯಯಾದಕೊಕ್ಕಳ್ಳುವಣ, ಹೊಟ್ಟೆಯ ನೋವು, ಬಲಹಾನಿ, ಕಾಮಿಲೆ, ಛರ್ದಿ, ಕೆಮ್ಮು, ಅತಿಸಾರ, ಇವೆಲ್ಲವೂಅಸಾಧ್ಯ ಜ್ವರಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಶೀತಜ್ವರೋತ್ಪತ್ತಿ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಾಣಯುದ್ಧೇಮಹಾಘೋರೇ ಜ್ವರೇಣಪರಿತಾಪಿತಃ॥ಕ್ರುದ್ಧೋವಿಷ್ಣುಸ್ಸಸರ್ವಾತ್ಮಾ ಶೀತಿಕಾಮುದಪಾದಯತ್ ॥

ಟೀ॥ ಬಹಳಭಯಂಕರವಾದ ಬಾಣಾಸುರನಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಾಹೇಶ್ವರಜ್ವರದಿಂದ ತಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟುಕೋಪಿಸಿದ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವುಶೀತಜ್ವರ ವುಂಟುಮಾಡಿದನು.

ಶೀತಜ್ವರದೇಹದಲ್ಲಿಪ್ರವೇಶಿಸುವಕ್ರಮ.

ಶ್ಲೋ ॥ತ್ವಕ್ ಸ್ಥೌಶ್ಲೇಷ್ಮಾನಿಲೌಶೀತಮಾದೌಜನಯತೋಜ್ವರಂ॥ ತಯೋಃಪ್ರಶಾಂತಯೋಃಪಿತ್ತಂದಾಹಮಂತೇಕರೋತಿಚ॥

ಟೀ ॥ ತ್ವಕ್ಕನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಯಿರುವ ಶ್ಲೇಷ್ಮವಾಯುಗಳು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಶೀತಜ್ವರವುಂಟುಮಾಡುವುದು, ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತದೋಷವು, ಆವಾತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಶಾಂತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ದಾಹ ವುಂಟುಮಾಡುವುದು.

ಉಷ್ಣಜ್ವರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕರೋತ್ಯಾದೌತಥಾಪಿತ್ತಂದಾಹಂಸ್ವಸ್ಥಜನಸ್ಯಹಿ। ತಸ್ಯಪ್ರಶಾಂತ್ಯೈತ್ರಕುರ್ವಾತೇ ಶೈತ್ಯಮಂತೇಕಫವಾತಕೌ॥

ಟೀ ॥ ಪಿತ್ತದೋಷ ಆದಿಯಲ್ಲಿಸ್ವಸ್ಥವಾದವನಿಗೆ ದಾಹವುಂಟುಮಾಡುವುದು, ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತಶಾಂತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ವಾತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳು ಶೈತ್ಯವುಂಟುಮಾಡುವುವು.

శ్లో ॥ తావేతౌ శీతపిత్తాదిజ్వరౌ సంసర్గజౌ స్మృతౌ॥

టీ ॥ శీతపిత్తాది జ్వరగళు దోషసంసర్గదిందుంటాగువవు.

వాతాదిజ్వర పక్వవాగువ తిథి.

శ్లో ॥ షడ్రాత్రేణ పిత్తేకిత్తైవ సప్తరాత్రేణ వాతకే॥

శ్లేష్మకే దశరాత్రేణ జ్వరః పాకం నియచ్ఛతి ॥

టీ ॥ ఆరు రాత్రిగె పిత్తజ్వరవూ, ఏళు రాత్రిగె వాతజ్వరవూ, హత్తు రాత్రిగె శ్లేష్మజ్వరవూ పక్వవాగువవు.

జ్వరముక్త లక్షణ.

శ్లో॥ అన్నాకాంక్షా శిరఃకండూః క్షవథుర్గాత్రలాఘవం॥

ప్రస్వేదో ముఖపాకశ్చ జ్వరముక్తస్య లక్షణం॥

టీ॥ అన్నదమేలె అపేక్షె, మండెయ తీటె, సీను, మైదుగురాగువికె, బెవ్వాగి మైబెవరుంటాగిరువణ, ముఖ బాడిరువణ, ఇవెల్లవూ జ్వరబిట్టవన లక్షణగళు.

మూరువిధ అజీర్ణలక్షణగళు.

శ్లో॥ అజీర్ణం కఫాదామం విష్టబ్ధమనిలాద్భవేత్ । వి దగ్ధం పిత్తదోషేణ త్రిప్రకారమితి స్మృతం॥

టీ॥ అజీర్ణ మూరు తెర.—శ్లేష్మదోషదిందుంటాదుదు ఆమాజీర్ణవెంతలూ, వాతదోషదిందుంటాదుదు విష్టబ్ధాజీర్ణవెంతలూ, పిత్తదోషదింద హుట్టిద అజీర్ణ విదగ్ధవెంతలూ హేళల్పడుతదె.

లంఘనం.

శ్లో॥ ఆమాశయస్థో హత్వాగ్నిం సామో మార్గాన్పిధాయ యః। విదధాతి జ్వరం దోషస్తస్మాత్కుర్వీత లంఘనం॥

టీ॥ ఆమాశయదల్లిరువ వాతాదిదోషవు అగ్నియన్ను కెడిసి, నాడిమార్గగళన్ను శోధిసి జ్వరవన్నుంటుమాడువుదు. ఆదకారణ ఆ దోషశాంత్యర్థవాగి లంఘనవం మాడతక్కద్దు.

వాతాదిజ్వరలంఘనవు.

శ్లో॥ త్రిరాత్రం వాతికే కార్యం పక్షాదం పిత్తికే త్వతి।

ಷಡ್ರಾತ್ರಂಸಪ್ತರಾತ್ರಂವಾಶ್ಲೈಷ್ಮಿಕೇಲಂಘನಂವರಂ॥

ಟೀ॥ ವಾತಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಮೂರುದಿನಗಳೂ, ಪಿತ್ತಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಒಂಬದುದಿನವೂ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಆರುರಾತ್ರಿ ಅಥವಾ ಏಳುರಾತ್ರಿಗಳು ಲಂಘನವಂಮಾಡಿಸುವದುತ್ತಮ.

ಲಂಘನಪ್ರಶಸ್ತ್ಯ.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಭೂಮಿಜಮನಾಕಾಶಂಹೃದ್ಯಂರಸವಿವರ್ಜಿತಂ । ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯವಿನಿರ್ದಿಷ್ಟಂಲಂಘನಂಪರಮೌಷಧಂ॥

ಟೀ॥ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟದೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟದೆ ಯೆಲ್ಲರಿಗೂ ಹೃದ್ಯವಾಗಿ ರಸವಿಲ್ಲದ ಉತ್ತಮವಾದ ಔಷಧವು ಲಂಘನವೆಂದು ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಲಂಘನಗುಣ.

ಶ್ಲೋ॥ ಯಲ್ಲಂಘನಂದೀಪನಪಾಚನಂಚ।ತದ್ದೋಷಹೃದ್ವಸ್ತಿವಿಶೋಧನಂಚ ॥ ಅಜೀರ್ಣಜಿತ್ಸಾಮಗತಾತಿಸಾರ।ಶೂಲಜ್ವರಶ್ಲೇಷ್ಮಗದಘ್ನಮಾಹುಃ॥

ಟೀ॥ ಲಂಘನವುದೀಪನ ಪಾಚನಗಳಂಉಂಟುಮಾಡುವುದು, ವಾತಾದಿದೋಷಗಳಂಪರಿಹರಿಸುವುದು, ವಸ್ತಿಶೋಧನವಂಮಾಡುವುದು, ಅಜೀರ್ಣವಂಜಯಿಸುವುದು, ಆಮಾತಿಸಾರ, ಹೊಟ್ಟೆಯನೋವು, ಜ್ವರ, ಶ್ಲೇಷ್ಮ, ಇವು ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಧಿಗಳಂ ಪರಿಹರಿಸುವುದೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು.

ಲಂಘನಯೋಗ್ಯರು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಕ್ಷಿರೋಗೀಕುಕ್ಷಿರೋಗೀಶಿರೋರೋಗೀಜ್ವರೀವ್ರಣೀ। ಏತೇಲಂಘನಯೋಗ್ಯಾಸ್ಸ್ಯುಸ್ತೇಷಾಂಸ್ಯಾಲ್ಲಂಘನಂಹಿತಂ॥

ಟೀ॥ ಕಣ್ಣುಬೇನೆಯುಳ್ಳವನು, ಹೊಟ್ಟೆಬೇನೆಯುಳ್ಳವನು, ಜ್ವರವುಳ್ಳವನು, ವ್ರಣವುಳ್ಳವನು, ಇವರು ಐದುಮಂದಿಯೂ ಲಂಘನಯೋಗ್ಯರು. ಇವರಿಗೆ ಲಂಘನವು ಹಿತಕಾರಿ.

(ಮತಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಆದೌಜ್ವರೇಸಮುದಿತೇಕಫಜೇವಿಕಾರೇ । ಹ್ಯಾಮಾತಿಸಾರಿಣಿಚಶೋಣಿತಪಿತ್ತರೋಗೇ॥ಛರ್ದ್ಯಾಂಶಿರೋರುಜಿಬಲಾಸಸಮುದ್ಭವೇಚ।ಯತ್ನಾದಮುಂಮುಖಕಫಜಾತವಿಷೂಚಿಕಾಯಾಂ॥ವಿ

స్ఫోటకామయినివర్త్రిజవాతరోగే।సద్యఃప్రసూతవ
నితాసుదశోషవత్సు॥ సద్యఃక్షతేషున్నృషులంఘనముద్దిశం
తి। వైద్యాయథాబలమజీర్ణవికారిణాంచ॥

టీ॥ జ్వరహుట్టిదఅదియల్లియూ, శ్లేష్మవికార, ఆమాతిసార, రక్తపిత్తరోగ, ఛర్దీ, శిరోరోగ, బలాసవెంబరోగోద్భవ, యక్షరాక్షసరింద హుట్టిదరోగ, శ్లేష్మదోషదింద హుట్టిదవిషూచి, ఘోరవ్యాధి, యివుగళల్లియూ, మత్తు ముఖదల్లిహుట్టిద పీనసమొదలాదవ్యాధియుళ్ళవనిగూ, అగతానె హెత్తబాణంతియరుగళిగూ, శోషియల్లియూ, ఆగతానె ఘాయపొడదవరుగళిగూ, దేహబలక్కె తక్కంతె లంఘనవం మాడిసువుదు ఒళ్ళెయదెందు వైద్యరుహేళువరు.

లంఘనక్కె అయోగ్యరు.

శ్లో॥స్థవిరాన్పిత్తరోగార్తానుపవాసాధ్వకర్శితాన్। అ
ల్పదోషాన్కృశాన్బాలాన్మద్యస్త్రీవిషకర్శితాన్॥భ
యక్రోధకృశాంశ్చైవగర్భిణీంనోపవాసయేత్॥

టీ॥ వృద్ధరు, పిత్తరోగదవరు, ఉపవాసదొడనె దారినడెదు జడవాగిరువవరు, అల్పవాదవాతాది దోషగళుళ్ళవరు, బడశరీరవుళ్ళవరు, బాలకరు, యౌవనస్త్రీయరు, విషతాకిబడవాగిరువవరు, భయపట్టిరువవరు, కోపదిందకంగెట్టిరువవరు, గర్భిణియరు, ఇవరుగళిగెల్ల లంఘనవంమాడిసలాగదు.

లంఘనానన్తరదల్లిపథ్యమాడువక్రమ.

శ్లో॥బలాధాన్యాకవిశ్వోత్థంయవాగూంపాయయేత్త
తః।ఛర్ద్యాముక్తేజ్వరేబిల్వమూలయుక్తాంకృతాంపిబేత్॥

టీ॥ఖళ్ళంకడలేబేరూ, కొత్తుంబరియూహాకి, అక్కియంబురిదు గంజియంమాడికుడియిసువుదు. ఛర్దియిందాదరె బిల్వపత్రద బేరన్నుహాకి ఆగంజియంకుడియిసువుదు.

వాతాదిజ్వరగళిగెపథ్యకాల.

శ్లో॥ పిత్తజ్వరేతుమధ్యాహ్నేతథైవానిలసంభవే। క

ఫజ్వరేచాపరాహ్ణేయవాగూంసంప్రదాపయేత్ ॥

టీ ॥ పిత్తజ్వరక్కూ, వాతజ్వరక్కూ మధ్యాహ్నదల్లియూ, శ్లేష్మజ్వరక్కె అపరాహ్ణదల్లియూ గంజియంకుడియిసువుదు.

శ్లో॥ ఊష్మాపిత్తాదృతేనాస్తిజ్వరోనాస్త్యూష్మణావినా । తస్మాత్ జ్వరేపిత్తహరంకుర్యాత్పిత్తాధికేధికం ॥

టీ॥ పిత్తహొరతాగి దేహదల్లి ఉష్ణవిల్ల, ఉష్ణహొరతాగి పిత్తవిల్ల ఆదకారణ జ్వరదల్లి పిత్తహరక్రియెయన్నేమాడబేకు, పిత్తజ్వరదల్లాదరో అదన్నుఅధికవాగిమాడబేకు.

సామాన్యజ్వరపథ్యకాల.

శ్లో॥ సజ్వరంజ్వరముక్తంవాదినాంతేభోజయేల్లఘు।
శ్లేష్మక్షయవివృద్ధోష్మాబలవాననలస్తథా॥

టీ॥జ్వర దోషదొడనెకూడియిరువవనిగాదరూ జ్వరబిట్టిరువవనిగాదరూ సాయంకాలదల్లియేలఘువాగి పథ్యవంకొడిసబేకు, ఈప్రకార పథ్యవంకొడిసలు శ్లేష్మ క్షయవహుదు. అదరింద దేహదల్లి ఉష్ణవాద అగ్నియు బలిష్ఠవహుదు.

తరుణజ్వర.

శ్లో ॥ ఆసప్తరాత్రంతరుణజ్వరమాహుర్మనీషిణః ।
మధ్యమందశరాత్రంతుపురాణమతఉత్తరం ॥

టీ ॥ ఏళురాత్రిపర్యంత తరుణజ్వరవెందూ, హత్తురాత్రిపర్యంత మధ్యమజ్వరవెందూ, అదరమేలె హళేజ్వరవెందూ యెన్నిసికొళ్ళంబుదు.

శ్లో ॥త్రిరాత్రంక్షీరభుక్తస్యజ్వరస్తరుణసంజ్ఞితః।క్షీరాన్నాదస్యబాలస్యజ్వరఃపంచదినావధిః ॥ అన్నాదస్యతభోజ్యోజ్వరస్సప్తదినావధిః ॥

టీ ॥ హాలుకుడియువబాలకనిగె మూరుదినవూ, హాలన్నవం ఊటమాడువబాలకనిగె ఐదుదినవూ, అన్నవంనే భోజనవమాడువవనిగె ఏళుదినవూ జ్వరవు తరుణవెన్నిసికొంబుదు.

ಔಷಧಕಾಲ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಪ್ತಾಹಾದೌಷಧಂಕೇಚಿದಾಹುರನ್ಯೇದಶಾಹತಃ। ಕೇಚಿ
ಲ್ಲಘ್ವನ್ನಭುಕ್ತಸ್ಯಯೋಜ್ಯಮಾಮೋಲ್ಬಣೇಪಿಚ ॥

ಟೀ ॥ ಕೆಲಬರು ಏಳುದಿನದಮೇಲೆ ಔಷಧವಂಕೊಡಬಹುದೆಂದುಹೇಳುವರು. ಕೆಲಬರು ಹತ್ತುದಿನದಮೇಲೆಯೆಂದುಹೇಳುವರು. ಉಲ್ಬಣವಾದ ಆಮಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಲಘುವಾಗಿ ಅನ್ನವಂಭುಜಿಸುವವನಿಗೆ ಔಷಧವಂ ಕೊಡಬಹುದೆಂದು ಹೇಳುವರು.

ಶ್ಲೋ॥ ಧಾನ್ಯಾಕಶುಂಠಿನಿರ್ಯೂಹಂ ಷಡಂಗಕ್ವಾಥವಾರಿ ವಾ।
ದಿವಸಾನಾಂತು ಸಪ್ತಾನಾಂ ಅಂತೇದದ್ಯಾತ್ಪೃಥಕ್ಪೃಥಕ್ ॥
ದ್ವಿದ್ವಾದಶಪಲೇನೀರೇಕ್ಷಿಪೇದ್ರವ್ಯಪಲಂಭಿಷಕ್॥

ಟೀ॥ ಏಳುದಿನದಮೇಲೆ ಕೊತ್ತುಂಬರಿ ಶುಂಠಿಗಳನ್ನು ಇಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕುಪಲ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಳಿಸಿಕೊಡಿಸುವುದು. ಅಥವಾ ಷಡಂಗವಾರಿಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಿಸುವುದು. ಕಷಾಯದ್ರವ್ಯಪ್ರಮಾಣ ಒಂದುಪಲ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಾನೇಕಷಾಯೇಕುರ್ಯಾದಷ್ಟಭಾಗಾವಶೇಷಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅಷ್ಟಭಾಗಾವಶೇಷಿತವಾದ ಕಷಾಯವಂಪಾನಕ್ಕೆ ಕೊಡಿಸುವುದು.

ಜ್ವರಬಂದವರು ಘೃತಸೇವನೆಯಂ ಮಾಡುವಕಾಲ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಷಾಯಪಾನಪಥ್ಯಾನ್ತೈದಶಾಹಮತಿಲಂಘಿತೇ । ಸ
ರ್ಪಿರ್ದದ್ಯಾತ್ಕಫೇಮಂದೇವಾತಪಿತ್ತೋತ್ತರೇಜ್ವರೇ ॥

ಟೀ ॥ ಕಷಾಯವಂಕುಡಿದು ಪಥ್ಯವಂತೆಗದುಕೊಂಡಮೇಲೆ ಅಲ್ಪವಾದ ಶ್ಲೇಷ್ಮಕೂಡಿದ ವಾತಪಿತ್ತಜ್ವರದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪವಂ ಕೊಡಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಕ್ವೇಷುದೋಷೇಷ್ವಮೃತಂತದ್ವಿಷೋಪಮಮನ್ಯಥಾ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತಾದಿದೋಷಗಳು ಪಕ್ವವಾದಮೇಲೆ ತುಪ್ಪವಂಸೇವಿಸಲು ಅಮೃತಸಮಾನವಹುದು. ಪಕ್ವವಾಗದೆಯಿದ್ದರೆ ವಿಷಕ್ಕೆಸಮಾನವಾಗುವುದು.

ಕ್ಷೀರಪಾನಯೋಗ್ಯರು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕ್ಷೀರೋಚಿತಸ್ಯಪ್ರಕ್ಷೀಣಶ್ಲೇಷ್ಮಣೋದಾಹತೃಡ್ವ
ತಃ । ಕ್ಷೀರಂಪಿತ್ತಾನಿಲಾರ್ತಸ್ಯಪಥ್ಯಮಪ್ಯತಿಸಾರಿಣಃ ॥ ಜೀ
ರ್ಣಜ್ವರೇಕಫೇಕ್ಷೀಣೇಕ್ಷೀರಂಸ್ಯಾದಮೃತೋಪಮಂ ॥

ಟೀ ॥ ಹಾಲು ಅಭ್ಯಾಸವುಳ್ಳವನು, ಅಲ್ಪಶ್ಲೇಷ್ಮದವನು, ದಾಹ, ಕೃಷಿಗಳು ಳ್ಳವನು, ಪಿತ್ತ ನಾಳಗಳಿಂದ ಕಂಗೆಟ್ಟುಯಿರುವವನು, ಹಳೇಜ್ವರದವನು, ಕ್ಷೀಣವಾದಶ್ಲೇಷ್ಮವುಳ್ಳವನು, ಅತಿಸಾರವುಳ್ಳವನು, ಯಿವರುಗಳಿಗೆ ಹಾಲುಅಮೃತಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಹುದು.

ಕ್ಷೀರಪಾನಕ್ಕೆಯೋಗ್ಯರಲ್ಲದವರು.

ಶ್ಲೋ ॥ ತರುಣಜ್ವರಿಣಕ್ಷೀರಂಮರಣಾಯಭವೇದ್ಧ್ರುವಂ ॥

ಟೀ ॥ ತರುಣಜ್ವರವುಳ್ಳವನು ಕ್ಷೀರಪಾನವಂಮಾಡಲು ಅವನುಬದುಕಲಾರನು.

ಜ್ವರದವನಿಗೆ ಪಥ್ಯದ್ರವ್ಯ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಯೂಷಾಃಕುಳುತ್ಥತುವರೀಕಲಯಾದಿಕೃತಾಃಲಘೂಃ॥
ಪುರಾಣರಕ್ತಶಾಲ್ಯನ್ನಂಷಾಷ್ಟಿಕಂಚಜ್ವರೇಹಿತಂ॥

ಟೀ ॥ ಹುರಳೀಕಟ್ಟು, ತೊಗರೀಕಟ್ಟು, ಹೆಸರುಕಟ್ಟು, ಕಡಲೇಕಟ್ಟು, ಹಳೇಕೆಂಬತ್ತಿ ಅಕ್ಕಿ ಅನ್ನ, ಮುಸುವನ ಬತ್ತದ ಅಕ್ಕಿ ಅನ್ನ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಹಿತವಾಗಿರುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪತ್ತೂರಕುಂಬಕೂಶ್ಮಾಂಡಜೀವನ್ತೀದೀರ್ಘಪತ್ರಿಕಾ॥
ವಾಸ್ತುಕಂತಂಡುಲೀಯಂಚಜ್ವರಿತಾನಾಂಹಿತಾಯವೈ॥

ಟೀ ॥ ಪತ್ತೂರ, (ಹೊನ್ನಗನ್ನಿ) ಸೋರೆಯಹೊಡೆ, ಬೂದಿಕುಂಬಳದಹಣ್ಣು, ಹಾಲೆಸೊಪ್ಪು, ಮೆರಚಲೆ ಹೊನ್ನೆ, ಚಕ್ಕೋತಸೊಪ್ಪು, ಚಿಲುಕೀರೆಸೊಪ್ಪು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಜ್ವರಕ್ಕೆಪಥ್ಯ.

(ಮತಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಜೀವಂತಿವಾಸ್ತುಕಾಭಿಲ್ಲೀರಾಜಹಂಸಾರಾಗ್ನಿಮನ್ಥಕಃ। ಮಂಡೂಕಪರ್ಣೀಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷೀಮೇಘನಾದೀಪುನರ್ನವೀ ॥ ಸುನಿಷಣ್ಣಶ್ಚಕ್ರಮರ್ದೋಗ್ರಂಜನಂಕಾಕಮಾಚಿಕಾ ।ಕಾರವೆಲ್ಲಕಕರ್ಕೋಟ್ಯಾವಾರ್ತಾಕಬೃಹತೀದ್ವಯಂ ॥ ಬಾಲರಮ್ಭಾಫಲಂಬಿಮ್ಬಾಫಲಂಚಕಟುಕೀಫಲಂ । ಪಟೋಲಾಕರ್ಕಕೂಶ್ಮಾಂಡಮಾದ್ರಕಂಬಾಲಮೂಲಕಂ ॥ ತದ್ವತ್ಸ್ವಾರಣಕಂದಶ್ಚಶಾಕವರ್ಗಃಪ್ರಶಸ್ಯತೇ॥

ಟೀ ॥ ಸಿಹಿ ಹಾಲೇಸೊಪ್ಪು, ಚಕ್ಕೋತಸೊಪ್ಪು, ಕೀರೆಸೊಪ್ಪು, ಕೆಂಪಿನ

ಪಕೋಡ್ಕಲ, ಸರವಲೇಸೊಪ್ಪು, ಒಂದೆಲಗದಸೊಪ್ಪು, ಹೊನ್ನಗನ್ನೆ, ಬಿಲಕೀರೆ, ಕೊಮ್ಮೇಸೊಪ್ಪು. ಪುಳ್ಳಂಪುರುಚಿ, ಕಗಚೇಸೊಪ್ಪು, ನೀರುಳ್ಳಿ, ಬೆಲ್ಲಗಣಿಕೆ, ಹಾಗಲಕಾಯಿ, ಕರ್ಕಂಡಿಯಕಾಯಿ, ಕಸ್ತೂರಿಬದನೇಕಾಯಿ, ಗುಳ್ಳ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಎಳೇಬಾಳೇಕಾಯಿ, ತೊಂಡೇಕಾಯಿ, ಸೊಂಡೇಕಾಯಿ, ಪಡವಲಕಾಯಿ, ಬಿಳೀಸೊಂಡೇಕಾಯಿ, ಬೂದಿಗುಂಬಳ, ಈಸೀಶುಣ್ಠಿ, ಎಳೇಮೂಲಂಗಿ, ಸೂರ್ಣದಗೆಡ್ಡೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಜ್ವರದವರಿಗೆ ಪಥ್ಯ.

ಜ್ವರಬಂದವರಿಗೆಅಪಥ್ಯ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜ್ವರಿತಸ್ಯಾಹಿತಂತೈಲಂದಧಿತಕ್ರಂಘೃತಂಮಧು ॥ ಮರೀಚಂಚದಿವಾಸ್ವಾಪೋ ಭೋಜನಾನಂತರಂತಥಾ ॥ ನವಜ್ವರೇದಿವಾಸ್ವಪ್ನಂಸ್ನಾನಾಭ್ಯಂಗಾನ್ನಸಂಗಮಾನ್ ॥ ಕ್ರೋಧಪ್ರವಾತವ್ಯಾಯಾಮಕಷಾಯಾಂಶ್ಚವಿವರ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಎಣ್ಣೆ, ಮೊಸರು, ತುಪ್ಪ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಮೆಣಸು, ಹಗಲುನಿದ್ರೆ, ಪಥ್ಯವಮಾಡಿದಬಳಿಕ ನಿದ್ರೆ, ಅಭ್ಯಂಗಸ್ನಾನ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ, ಕೋಪ, ಘಾಳಿಯಪರಿದೇಶ, ವ್ಯಾಯಾಮ, ತೊಗರು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಪಥ್ಯ, ಮತ್ತು ಸನ್ನಿಪಾತಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು.

(ಶೋಜಮತದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ತಾಮ್ಬೂಲಂರಕ್ತವಸ್ತ್ರಂಕುಸುಮಪರಿಮಳಂಚನ್ದನಂಚಾರುಗನ್ಧಂ । ಕರ್ಪೂರಂಕುಂಕುಮಾದ್ಯಂಘೃತಮಧುಸಹಿತಂವಾಯುಭೂಯಿಷ್ಠಗೇಹಂ ॥ ಕೂಲೀಕಯ್ಯಾನ್ನಪಾನಂ ಸ್ವಹಿತವರವಧೂದರ್ಶನಂಸ್ಪರ್ಶನಂಚ। ವ್ಯಾಯಾಮಂಶೋಕಕೋಪಂಜ್ವರನಿಕರಿತನುರ್ವರ್ಜಯೇಚ್ಚದ್ರರಶ್ಮಿಂ ॥

ಟೀ ॥ ತಾಂಬೂಲ, ಕೆಂಪಿನಹೊದ್ದಿಕೆ, ಪುಷ್ಪ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಕುಂಕುಮ, ಕರ್ಪೂರಮೊದಲಾದ ಪರಿಮಳಗಳು, ತುಪ್ಪ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಘಾಳಿಹೆಗ್ಗಳವಾದಮನೆ,ಸುಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆಹಾಸಿಗೆ, ಅನ್ನಪಾನಂಗಳು, ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ಸ್ತ್ರೀದರ್ಶನಸ್ಪರ್ಶನಗಳು, ಧಾರಿನಡೆಯುವಣ, ಶೋಕ, ಕೋಪ, ಬೆಳದಿಂಗಳು, ಕೂಗಿಮಾತನಾಡುವಣ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಜ್ವರದಿಂದ ತಪ್ತವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವನು ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

మతాంతరదల్లి.

శ్లో॥ పటోలంబాలకూశ్మాండంలఘుమూలంశాకుటద్వయం ।ఫలాండుకంటనిష్పావమూర్వారుంబృహతీఫలం॥ మాషంమసూరంపిణ్యాకంసర్షపాలాబుజంఫలం । రమ్భాఫలంపనసబింబాజమ్బీరసమ్భవం ॥ నవధాన్యకృతంభుంక్తజ్వరితస్యాహితంత ॥

టీ॥ బలితపడవలకాయి, ఎళేబూదిగుంబళకాయి, బసళేసొప్పు, కరీకెసవు, బిళీకెసవు, బెళ్ళుళ్ళి, అవరె, నవణేకాయి, బలితబదనేకాయి, ఉద్దు, చాణంగిబేళె, పిండీ, సాసువె, సోరేకాయి, బాళేహణ్ణు, అలసినహణ్ణు, కుణిసేహణ్ణు, నింబేహణ్ణు, హొసఅక్కిఅన్న, ఇవెల్లవూ జ్వరబందవనిగె అపథ్య.

జ్వరచికిత్సె.

శ్లో॥ జ్వరాదౌలంఘనంపథ్యంజ్వరమధ్యేయవాగుభిః।
జ్వరాంతేభేషజందద్యాత్ జ్వరముక్తేవిరేచనం ॥

టీ॥ జ్వరదఆదియల్లి లంఘనవం మాడిసువుదులేసు, జ్వరమధ్యదల్లి హురిద అక్కియగంజి, అగళుగంజి మొదలాదవం కొడిసతక్కద్దు. జ్వరదకడేయల్లి ఔషధ, కల్క, కషాయగళన్ను కొడిసబేకు. జ్వరబిట్టమేలె విరేచనవంమాడిసువుదు.

శ్లో॥ జ్వరితక్షీణస్యాహితంవమనంనచవిరేచనంప్రాహుః॥ త్రివృదభయాగుడశుంఠీవిరేచనంసర్వదోషఘ్నం॥ శిరోరుగ్గారవశ్లేష్మహరమింద్రియబోధనం । జీర్ణజ్వరేమృదుతరంనస్యందద్యాద్విరేచనం ॥

టీ॥ జ్వరదింద కృశవాద శరీరవుళ్ళవనిగె వమనవిరేచనగళంమాడిసలాగదు. తిగచె, అళలేకాయి, బిల్ల, శుంఠి, ఇవెల్లవన్నూ ప్రత్యేక ఒందొందువరహాతూకవ కూడిసికొట్టు విరేచనవంమాడిసువుదు. అదరింద జ్వరదోష, మండెయభార, శ్లేష్మ, ఇవుగళు పరిహరవహవు. పంచేంద్రియంగళూ ప్రసన్నవహవు. పూర్ణజ్వరదల్లి మృదు

ಬಾಗಿ ನಸ್ಯವಂ ಕೊಟ್ಟು ವಿರೇಚನವಂ ಮಾಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು.*************

ಜ್ವರದ ಕಷಾಯಗಳು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಲಾಧಾನ್ಯಕಶುಂಠೀನಾಂ ಕ್ವಾಥಸ್ಸರ್ವಜ್ವರಾಪ
ಹಃ । ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿಹರೋರುಚ್ಯೋದೀಪನಂಪಾಚನಂಲಘುಃ॥

ಟೀ ॥ ಕಳ್ಳಂಗಳ್ಳಿ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಶುಂಠಿ, ಇವುಮೂರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಎರಡುವರಹಾತೂಕವಂಹಾಕಿ ಒಂದು ಮಾನ ನೀರಿಟ್ಟು ಒಂದು ಸೊಲಿಗೆಯಾಗುವ ಹಾಗೆ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಲು ಸರ್ವಜ್ವರ ಸರ್ವವ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನು ಹರಿಸುವದು. ಮತ್ತು ರುಚಿಕರ, ದೀಪನಪಾಚನಕರ.

ಶ್ಲೋ॥ ಧಾನ್ಯಾಕಶುಂಠೀನಿರ್ಯ್ಯೂಹೋನಾಶಯೇತ್ತರುಣಜ್ವರಂ॥

ಟೀ ॥ ಕೊತ್ತುಂಬರೀ ಶುಂಠಿಗಳೆರಡನ್ನು ಮೊದಲಿನಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಕಷಾಯವಂ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ತರುಣಜ್ವರ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ವಾತಜ್ವರಕ್ಕೆ.

ಶ್ಲೋ ॥ ದುರಾಲಭಾಮೃತಾಮುಸ್ತಾನಾಗರಂವಾತಜೇಜ್ವರೇ ।ಅ
ಥವಾಪಿಪ್ಪಲೀಮೂಲಂಗುಡೂಚೀವಿಶ್ವಭೇಷಜಂ ॥ ಬಿಲ್ವಾದಿಪಂ
ಚಮೂಲಂಚಗುಡೂಚ್ಯಾಮಲಕೀತಥಾ । ಕುಸ್ತುಂಬರೀಯುತಃ
ಕ್ವಾಥೋವಾತಜ್ವರನಿವಾರಣಃ ॥ ಅಮೃತಾಬಿಲ್ವಮೂಲಾಬ್ದ
ಬಲಾಧಾನ್ಯಕನಾಗರೈಃ । ಪಾಚ್ಯಂಪಕ್ವಾಶಯಗತೇಜ್ವರೇ
ಪವನಜೇಪಿಬ ॥

ಟೀ ॥ ಗಂಡುಹುರಚೆ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳಕಷಾಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳಕಷಾಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಬಿಲ್ಲವತ್ತದಬೇರು, ನರುವಲಬೇರು, ಶಿವನೀಬೇರು, ಪಾದರಿಬೇರು, ಹೆಮ್ಮರದಬೇರು, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಇವುಗಳಕಷಾಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಬಿಲ್ಲವತ್ತದಬೇರು, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳಕಷಾಯವನ್ನಾಗಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ವಾತಜ್ವರ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಪಿತ್ತಜ್ವರಕ್ಕೆ.

ಶ್ಲೋ ॥ಮುಸ್ತೋತ್ಪಲಾಮೃತಾದ್ರಾಕ್ಷಾಶಾರಿಭಾಕಣಚಂದನೈಃ।

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

ಸಪರ್ಪಟೈಶ್ಶೃತಂತೋಯಂಪೀತಂಪಿತ್ತಜ್ವರಾಪಹಂ ॥

ಟೀ ॥ ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ನೈದಿಲುಗಡ್ಡೆ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ದ್ರಾಕ್ಷೆಹಣ್ಣು, ಸೊಗದೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಪರ್ಪಾಟಕ, ಇವುಗಳಕಷಾಯ ಪಿತ್ತಜ್ವರಹರ.

ಷಡಂಗಕ್ವಾಥಃ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಘನಚಂದನಶುಂಠ್ಯಂಬುಪರ್ಪಟೋಶೀರಸಾಧಿತಂ । ಶೀ
ತಂತೇಭ್ಯೋಹಿತಂತೋಯಂಪಾಚನಂತೃಟ್ಜ್ವರಾಪಹಂ ॥

ಟೀ ॥ ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಶುಂಠಿ, ಮುಡಿವಾಳದಬೇರು, ಪರ್ಪಾಟಕ, ಲಾಮಂಚ, ಇವುಗಳಕಷಾಯವಂ ಎಂಟರಲ್ಲೊಂದುಭಾಗವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಆರಿಸಿಕೊಡಿಸಲು ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನೂ, ಪಿತ್ತಜ್ವರವನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಮತ್ತು ಪಾಚನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಗೋಪಾಂಗನಾಕಟುಕಚಂದನಸೇವ್ಯಮುಸ್ತಾ । ಯಷ್ಟೀ
ಜಲೋತ್ಪಲಮಧೂಕಶತಾವರೀಭಿಃ ॥ ಸಿದ್ಧಂಸುಶೀತಮಧುಮಾಕ್ಷಿ
ಕಶರ್ಕರಾಢ್ಯಂ। ಪಿತ್ತಜ್ವರಂಜಯತಿದಾಹತೃಡಾಢ್ಯಮಮ್ಬು॥

ಟೀ ॥ ಸೊಗದೆ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಲಾಮಂಚ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಮುಡಿವಾಳ, ನೈದಿಲುಗಡ್ಡೆ, ಹಿಪ್ಪೆ, ಆಷಾಡಿ, ಇವುಗಳಂಹಾಕಿ ಕಷಾಯವಂಕಾಯಿಸಿ ಶರ್ಕರೆ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಸೇರಿಸಿಕೊಡಿಸಲು ದಾಹ, ತೃಷೆಯುಳ್ಳ ಪಿತ್ತಜ್ವರ, ಇವುಗಳಂಜಯಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸ್ತನ್ಯೇನದಾಡಿಮಫಲಸ್ವರಸೇನವಾಪಿ । ಯುಕ್ತಂಸಶರ್ಕ
ರಮತಿಜ್ವರವೃದ್ಧಿಪಾನಾತ್ ॥ ತದ್ವತ್ಷಡಂಗಶೃತಮಂಬುಪಿಬೇ
ತ್ಸಿತಾಢ್ಯಂ । ತೃಟ್ದಾಹಜಾರ್ತಿಶಮನಾಯಚದೀಪನಾಯ॥

ಟೀ ॥ ಶರ್ಕರೆಬೆರಸಿದ ಮೊಲೆಯಹಾಲು, ಹಾಗೇಯೇ ದಾಳಿಂಬಹಣ್ಣಿನರಸ, ಷಡಂಗವಾರಿಕಷಾಯ ಇವುಗಳಂಕೊಡಿಸಲು, ದಾಹ, ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳುಳ್ಳ ಜ್ವರ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ಮತ್ತು ದೀಪನವುಂಟುಮಾಡುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶ್ರೀರುದ್ರಾಕ್ಷಕಷಾಯಾಸ್ತುದಾಹಜ್ವರಮಪೋಹತಿ। ನಿ
ಮ್ಬಾಮೃತಾಮ್ಬುದಕ್ವಾಥಃಪಿಪ್ಪಲೀಚೂರ್ಣಸಂಯುತಃ ।
ಪೀತೋದಾಹಜ್ವರಂಹನ್ಯಾತ್ಕ್ಷೀರವೃಕ್ಷಪ್ರವಾಳಕಃ ॥

ಟೀ॥ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ಕಷಾಯ ದಾಹಜ್ವರಹರ. ಬೇವು, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಭದ್ರ

ಮುಸ್ತೆ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವಂಮಾಡಿ ಹಿಪ್ಪಲಿಪುಡಿಹಾಕಿ ಕೊಡಿಸಲು ದಾಹಜ್ವರ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ಅತ್ತಿ, ಆಲ, ಅರಳಿ, ಇವುಗಳ ಚಿಗುರುಗಳ ಕಷಾಯವಂಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ದಾಹಜ್ವರ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕೂಶ್ಮಾಂಡಂಮಧ್ಯತಃಛಿತ್ವಾ ಗತಾಂತ್ರಿಂಸಂವಿಧಾ
ಯಚ । ಮಾಷಚೂರ್ಣಂಗುಡೋಪೇತಂತದಂತರ್ಲೇಪಯೇತ್ತ
ತಃ ॥ ಪಿಧಾಯಸ್ಥಾಪಯೇದ್ರಾತ್ರಾವಿಮೇಯಾವದ್ದಿನೋದಯಃ ।
ತತೋನಿಷ್ಪಂದಿತಂವಾರಿದಾಹಪಿತ್ತಾತುರಃಪಿಬೇತ್ ॥ ಮೇಣಶ್ಶೃಂ
ಗಂಸ್ತನ್ಯಘೃಷ್ಟಂಪಿತ್ತಂದಾಹಜ್ವರಾರ್ತಿನುತ್ ॥

ಟೀ॥ ಬೂದಿಗುಂಬಳಕಾಯನ್ನು ನಡುವೆ ಕತ್ತರಿಸಿ, ಒಳಗಣಬಿತ್ತುಗಳ ದಗ್ಧುಗಳಂತೆಗದುಹಾಕಿ, ಬೆಲ್ಲವಂಪುಡಿಮಾಡಿ ಉದ್ದಿನ ಚೂರ್ಣವಂಕೂಡಿಸಿ ಕುಂಬಳಕಾಯಿಯ ಒಳಗಿನಭಾಗಕ್ಕೆ ಲೇಪಿಸಿ, ರಾತ್ರಿಹೊತ್ತು ಜುಬ್ಬನಿಯಲ್ಲಿ ಉದಯವಾಗುವವರಿಯಂತ ಇರಿಸಿ, ಬೆಳಗಾದಮೇಲೆ ತೆಗದುನೋಡಲು ಅದರೊಳಗೆ ಬೆಲ್ಲದಪಾನಕದಂತೆ ನೀರುಬಂದಿರುವುದು. ಆನೀರಂ ಕುಡಿಯುವದಕ್ಕೆ ಕೊಡಲು ಹುಚ್ಚು, ಪಿತ್ತ, ಹುಚ್ಚುದಾಹ, ಯಿವುಗಳು ಸದ್ಯಃ ಶಮನವಹುದು. ಸಾರಂಗದಕೊಂಬು ಮೊಲೆಯಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಗಂಧವಂತೆಗದು ಕೊಡಿಸಲು ದಾಹಜ್ವರ ಪರಿಹಾರವಹುದು ॥

ಶ್ಲೋ॥ ದ್ರಾಕ್ಷಾಮಧೂಕಂಮಧುಕಲೋಧ್ರಕಾಶ್ಮರ್ಯಶಾರಿಬಾಃ।
ಮುಸ್ತಾಮಲಕಹ್ರೀಬೇರಪದ್ಮಕೇಸರಪದ್ಮಕಂ ॥ ಮೃಣಾಳಚಂದ
ನೋಶೀರನೀಲೋತ್ಪಲಪರೂಷಕಂ । ಫಾಂಟೋಹಿಮೋವಾ
ದ್ರಾಕ್ಷಾದೇರ್ಜಾತೀಕುಸುಮವಾಸಿತಃ ॥ ಯುಕ್ತೋಮಧುಸಿ
ತಾಲಾಜೈರ್ಜಯತ್ಯನಿಲಪಿತ್ತಜಂ । ಜ್ವರಂಮದಾತ್ಯಯಂಛ
ರ್ದಿಮೂರ್ಛಾದಾಹಂಶ್ರಮಂಭ್ರಮಂ ॥ ಊರ್ಧ್ವಗಂರಕ್ತಪಿ
ತ್ತಂಚಪಿಪಾಸಾಂಕಾಮಿಲಾಮಪಿ ॥

ಟೀ॥ ದ್ರಾಕ್ಷೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಹಿಪ್ಪೆಹುವ್ವು, ಲೋಧ್ರ, ಶಿವನಿ, ಸೊಗದೆ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ನೆಲ್ಲಿಚಟ್ಟು, ಮುಡಿವಾಳ, ತಾವರೆಕೇಸರ, ಪದ್ಮಕ, ತಾವರೆಗೆಣಸು, ಚಂದನ, ಲಾಮಂಚ, ಕನ್ನೈದಿಲೆಗಡ್ಡೆ, ಖರ್ಜೂರ, ಇವುಗಳ ಫಾಂಟಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ, ಶೀತಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿ, ಶರ್ಕರೆ

ಜೇನುತುಪ್ಪ ಬೆರಸಿ, ಜಾಜಿಮಲ್ಲಿಗೆ ಮೊದಲಾದ ಪರಿಮಳವಂಕಟ್ಟಿ, ಭಕ್ತದ ಅರಳಿನ ಚೂರ್ಣ ಸಹ ಹಾಕಿ ಕೊಡಿಸಲು, ವಾತಪಿತ್ತಜ್ವರ, ಮದಾತ್ಯಯ, ಛರ್ದಿ, ಮೂರ್ಛೆ, ದಾಹ, ಶ್ರಮ, ಭ್ರಮೆ, ಊರ್ಧ್ವಗತವಾದ ರಕ್ತಪಿತ್ತಜ್ವರ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಕಾಮಿಲೆ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜೀವಂತೀಮೂಲನಿರ್ಯೂಹಃ ಸಕ್ಷೌದ್ರೋ ದಾಹಜ್ವರಾರ್ತಿಜಿತ್ । ತದ್ವನ್ನ್ಯಗ್ರೋಧಪಾದೈಶ್ಚ ಬದರೀಪಲ್ಲವೈರಪಿ ॥ ಪಯಸ್ಯಾಶಾರಿಕಾಮುದ್ಗಾಪರ್ಣೀತ್ರುಮಧೂಕಜೈಃ । ಕ್ವಾಥಃ ಸಶರ್ಕರಾಕ್ಷೌದ್ರೋ ದಾಹಜ್ವರನಿವಾರಣಃ ॥

ಟೀ ॥ ಸೀಹಾಲೆಬೇರಿನ ಕಷಾಯವಂ ತುಪ್ಪಬೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ದಾಹಜ್ವರ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ಮತ್ತೊಂದುವಿಧ ಕಷಾಯ.— ಆಲದಬೀಳಲು, ಯಲಚಿಚಿಗುರು, ಚಿಟಿಕೆಸೊಪ್ಪು, ಸೊಗದೆ, ಹೆಸರು, ಪರ್ಪಾಟಕ, ಕಬ್ಬು, ಇಪ್ಪೆಹೂವ್ವು, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಶರ್ಕರೆ, ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ದಾಹಜ್ವರ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಮತಾಂತರದಲ್ಲಿ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಥ್ಯಾಕಟ್ಫಲನಾಗರಾಮ್ಬುದಕಣಾಭೂನಿಂಬಧಾನ್ಯದ್ರುಮೈಃ । ಭಾರ್ಙೀಕರ್ಕಟಕಾನ್ವಿತೈಃ ಶೃತಮಿದಂ ತೋಯಂ ಸುಶೀತಂ ಪುನಃ ॥ ಕ್ಷೌದ್ರಾಢ್ಯಂ ಪರಮಾಣು ಧಾಮತಯುತಂ ಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರಂನಾಶಯೇತ್ । ಕೋಷ್ಠಾರ್ತಿಶ್ವಸನಾಗ್ನಿಸಾದರಸನಾರುಚ್ಯಾಸ್ಯಶೋಷಾನ್ವಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಶಿವನಿ, ಶುಂಠಿ, ಕೊನ್ನಾರೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ನೆಲಬೇವು, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ದೇವದಾರು, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಕರ್ಕಾಟಕಶೃಂಗಿ, ಇವುಗಳಂ ಹಾಕಿ ಕಷಾಯವಂ ಕಾಯಿಸಿ ಆರಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪಬೆರಸಿ, ಒಂದುಹಣತೂಕ ಹಿಂಗುಹಾಕಿ ಕೊಡಿಸಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರಹರವಹುದು. ಹೊಟ್ಟೆಯನೋವು, ಶ್ವಾಸ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಕಾಸ, ಅರುಚಿ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹವು.

ಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರಕ್ಕೆ ಕಷಾಯ.

ಶ್ಲೋ॥ ವ್ಯಾಘ್ರೀದುರಾಲಭಾಭಾರ್ಙೀಶುಂಠೀಚ್ಛಿನ್ನರುಹಾಮ್ಬು

ಶ್ಲೋ॥ ಕ್ವಾಥಃ ಕಫಜ್ವರಂ ಹಂತಿ ಪಿಪ್ಪಲೀಚೂರ್ಣಸಂಯುತಃ॥

ಟೀ॥ ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಗಂಡುಕುರುಚ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಶುಂಠಿ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಕೊನ್ನಾರಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಷಾಯವಂ ಕಾಯಿಸಿ ಪಿಪ್ಪಲಿಚೂರ್ಣಸಹ ಹಾಕಿ ಕೊಡಿಸಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ವಾತಪಿತ್ತಜ್ವರಕ್ಕೆ.

ಶ್ಲೋ॥ ನಾಗರಂಪೌಷ್ಕರಂಮೂಲಂಗುಳೂಚೀಕಂಟಕಾರಿಕೆ॥
ಕಾಸಶ್ವಾಸೆಚಪಾರ್ಶ್ವಾರ್ತೌ ವಾತಪಿತ್ತೋತ್ಥಿತೇಜ್ವರೆ॥

ಟೀ॥ ಶುಂಠಿ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವಂ ಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಕಾಸ, ಶ್ವಾಸ, ಪಾರ್ಶ್ವಶೂಲೆ, ವಾತಪಿತ್ತಜ್ವರ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

ವಾತಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರಕ್ಕೆ.

ಶ್ಲೋ॥ ವ್ಯಾಘ್ರೀದುರಾಲಭಾಕ್ವಾಥಃ ಪಿಪ್ಪಲೀಚೂರ್ಣಸಂ
ಯುತಃ॥ ವಾತಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರಂಶ್ವಾಸಕಾಸಪೀನಸಶೂಲಜಿತ್॥

ಟೀ॥ ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಗಂಡುಕುರುಚಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಪಿಪ್ಪಲಿಚೂರ್ಣವಂ ಹಾಕಿ ಕೊಡಿಸಲು ವಾತಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರ, ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಪೀನಸ, ಮೈನೋವು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

ಶ್ಲೇಷ್ಮಪಿತ್ತಜ್ವರಕ್ಕೆ.

ಶ್ಲೋ॥ ಮಧುಸ್ರವಂಚಂದನಂಚಪಟೋಲಂಕಟುರೋಹಿಣೀಂ।
ಗಳೂಚಿಪಾಠಾಸಹಿತಂನಿಹಂತಿಕಫಪಿತ್ತಜಾನ್॥ ತೃಷ್ಣಜ್ವ
ರಾರ್ಶ್ಚವಿಷಮರ್ದವಮಿಂದಾರುಚಿಕಾಮಿಲಾನ್॥

ಟೀ॥ ಕ್ರೈಪಡವಲ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಚಂದನ, ಕುರಟಿಗೆಬೇರು, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಅಗಿಲು, ಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳಂ ಹಾಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಷಾಯವಂ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮಪಿತ್ತಜ್ವರ, ತೃಷ್ಣ, ವಿಷ, ಛರ್ದಿ, ಅರೋಚಕ, ಕಾಮಾಲೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರಕ್ಕೆ.

ಶ್ಲೋ॥ ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರೇಪೂರ್ವಂಕುರ್ಯಾದಾಶುಕಫಾಪಹಂ॥
ಚಿಕಿತ್ಸಾಂಶ್ಲೇಷ್ಮಣಿಕ್ಷೀಣೇನಾಶಯೇತ್ಪಿತ್ತಮಾರುತೇ॥

ಟೀ॥ ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮಹರವಾದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂಮಾಡಿ
ದರೆ ಶ್ಲೇಷ್ಮಹರವಹುದು, ತರುವಾಯ ವಾತಪಿತ್ತಂಗಳು ಶಾಂತವಹವು.

ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರಕ್ಕೆ ಔಷಧ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರೇತೀಕ್ಷ್ಣಂಗಂಡೂಷಂಕಬಳಂತಥಾ ।

ಟೀ॥ ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರದಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಗಂಡೌಷಧವನ್ನೂ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಕ
ಬಳಗಳನ್ನೂ ಕೊಡಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶಾದಿಲಲಾಟಿಚವಿಬೋಧನಾಯ । ದಾವೇದಭಿನ್ಯಾ
ಸಿನಮಂಜರೀದ್ವಾ ॥ ಬಸ್ತಾಂಬುನಾಸಿಂಧುಕಣೋಷಣೋ
ಗ್ರಾ । ಶಿಲಾಶಿರೀಷಾಸ್ಥಿರಸೋನಕಲ್ಕೈಃ ॥ ಶಿರೀಷಾಸ್ಥಿಕಣಾ
ತೀಕ್ಷ್ಣಂಸ್ಸೈಂಧವಂಮೂತ್ರಪಿಷಣಂ । ಸನ್ನಿಪಾತೇಂಜನಂಕು
ರ್ಯಾತ್ತೈಲಾಢ್ಯಂಮರಿಚಂತಥಾ॥

ಟೀ॥ ಸನ್ನಿಪಾತದಿಂದ ನುಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮರವೆಯಾಗಿದ್ದವರಿಗೆ ಕಾಲಚಿಂಪಡಿ
ಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ರಕ್ತಹಾಕಲು ಮರವೆತಪ್ಪುವದು. ಆಮೇಲೆ ಆಡಿ
ನಮೂತ್ರದಿಂದ ಸೈಂಧವಲವಣ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಮೆಣಸು, ಬಜೆ, ಹಣಿಶಿಲೆ, ಬಾಗೇ
ಬೀಜ, ಹುರಳಿ, ಇವುಗಳ ಕಲ್ಕವಂಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸುವುದು. ಬಾಗೇಬೀಜ, ಹಿ
ಪ್ಪಲಿ, ಬಜೆ, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಇವುಗಳನ್ನು ಆಡಿನಮೂತ್ರದಲ್ಲಿಅರದು ಸಂಣ
ನಾಗಿ ಕಂಣಿಗೆ ಅಂಜನವಂಹಚ್ಚುವುದು. ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೆಣಸುತೇದು ಹಚ್ಚುವ
ಣದರಿಂದ ಸನ್ನಿಪಾತ ಮರಿವುದು.

ಸನ್ನಿಪಾತಕ್ಕೆ ನಸ್ಯ.

ಶ್ಲೋ॥ ಕೂಶ್ಮಾಂಡಪುಷ್ಪಸ್ವರಸೇನನಸ್ಯಂ । ಸಪಿಶ್ವಸಾರೇಣ
ಕೃತಂಜ್ವರಘ್ನಂ ॥ ವಾತಾತ್ಮಜೇನಾಹೃತಮೌಷಧೇನ । ರಾ
ಮಾನುಜಸ್ಸ್ಯವ್ಯಯಥಾಪ್ರಬೋಧಂ ॥

ಟೀ॥ ಬೂದಿಗುಂಬಳಪುಷ್ಪದ ರಸವನ್ನೂ, ಹಸೀಶುಂಠೀರಸವನ್ನೂ ಕೂ
ಡಿಸಿ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ನಸ್ಯವಂಮಾಡಿಸಲು ಸನ್ನಿಪಾತಹರವಹುದು. ಹನುಮಂ
ತನಿಂದ ತರಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂಜೀವನಿಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಪ್ರಾಣಬಂತೊ
ಹಾಗೆ ಪ್ರಾಣಬರುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮುನಿದ್ರುಮಸ್ಯತೋಯೇನನಸ್ಯಂಕುರ್ಯಾತ್ಕಟೂ

ಕಕ್ಕಟಂ।ದಶಮೂಲಕಶೃಂಗಿಪೌಷ್ಕರಂಸಹುರಾಲಭಂ ॥
ಭಾರ್ಗೀಕುಟಜಬೀಜಂಚಪಟೋಲಂಕಟುರೋಹಿಣೀ । ಅಷ್ಟಾ
ದಶಾಂಗಮಿತ್ಯೇಷಾಂಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರಾಪಹಃ ॥

ಟೀ ॥ ಅಗಸೇಸೊಪ್ಪಿನರಸದಿಂದ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಯಿವುಗಳ ಗಂಧಷಂಕೆಗದು ನಸ್ಯವಂಮಾಡಿಸಲು ಸನ್ನಿಪಾತ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ದಶಮೂಲಂ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಿಲ್ವಾಗ್ನಿಮಂಥಕಾಶ್ಮರ್ಯಪಾಟಲಾಡುಂಡುಕೈರ್ಮ
ಹತ್ । ಹ್ರಸ್ವಂಬೃಹತ್ಯಂಶುಮತೀದ್ವಯಗೋಕ್ಷುರಕೈಸ್ಸ್ಮೃತಂ॥

ಟೀ ॥ ದಶಮೂಲವೆಂದರೆ, ಬಿಲ್ಲಪತ್ರೆದಬೇರು, ನರುವಲಬೇರು, ಶಿವನೀಬೇರು, ಪಾದರಿಬೇರು, ಹೆಗ್ಗರದಬೇರು, ಇವು ಮಹತ್ಪಂಚಮೂಲವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಂಬುದು. ಗುಳ್ಳ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಮುರಚೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ಮೂರೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ನೆಗ್ಗಿಲು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಲಘುಪಂಚಮೂಲವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಂಬುದು. ಈ ಯೆರಡೂ ಕೂಡಿಸಿದರೆ, ದಶಮೂಲವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಂಬುದು. ದಶಮೂಲ, ಕಪ್ಪೂರದಶುಂಠಿ, ಕರ್ಕಾಟಕಶೃಂಗಿ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ, ಗಂಡುಕುರುಚೆ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಕೊಡಸೀಗಿನಬೀಜ, ಪಡವಲ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಈಹದಿನೆಂಟು ಜಿನಸನ್ನೂ ಅಗಸೇಸೊಪ್ಪಿನರಸದಲ್ಲಿ ನುಣ್ಣನೆಅರದು, ನಸ್ಯವಂಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಿದರೆ ಸನ್ನಿಪಾತಹರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದಶಮೂಲದುರಾಲಭಾಗಳೂಚೀ । ವೃಷವಿಶ್ವಾಬ್ದ
ಪಟೋಲಪರ್ಪಟಾನಾಂ ॥ ವಿನಿಹಂತಿಶ್ರುತಂಜಲಂಸಕೃಷ್ಣಂ ॥
ಕಫವಾತೋತ್ತರಸನ್ನಿಪಾತಜಾರ್ತಿಂ॥

ಟೀ॥ದಶಮೂಲ, ಗಂಡುಕುರುಚೆ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಆಡುಸೋಗೆಸೊಪ್ಪು, ಶುಂಠಿ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಕಹಿಪಡವಲದ ಸೊಪ್ಪು. ಪರ್ಪಾಟಕ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಯಿವುಗಳ ಕಷಾಯದಿಂದ ಶ್ಲೇಷ್ಮವಾತೋತ್ತರಜ್ವರ, ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರ, ಇವು ಪರಿಹಾರವಹವು.

ತ್ರಯೋದಶಸನ್ನಿಪಾತಗಳಿಗೆ ಆಧಾನ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಮ್ಲಸ್ನಿಗ್ಧೋಷ್ಣತೀಕ್ಷ್ಣೈಃಕಟುಮಧುರಸುರಾಪಾನಸೇ
ವಾಕಷಾಯೈಃ। ಕಾಮಕ್ರೋಧಾದಿಹೃತ್ಸ್ಥೈಃಗುರುತರಪಿಶಿತಾ

ಹಾರಸಾಹಿತ್ಯಶೀತೈಃ ॥ ಶೋಕವ್ಯಾಯಾಮಚಿಂತಾಗ್ರಹ
ಗಣವನಿತಾಽತ್ಯಂತಸಂಗಪ್ರಭಾವೈಃ । ಪ್ರಾಯಃಕುರ್ವಂತಿ
ದೋಷಾಮಧುಸಮಯಶರದ್ವಾರ್ಷಿಕೇಸನ್ನಿಪಾತಾನ್॥

ಟೀ ॥ ಶರದೃತು, ವಸಂತಋತು, ವರ್ಷಋತು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ, ಜ್ವರಬಂದವನಿಗೆ ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳೆಂಬ ದೋಷಗಳುಂಟಾಗುವವು. ಆಮ್ಲಾಹಾರ, ಸ್ನೇಹಗೂಡಿದಆಹಾರ, ತೀಕ್ಷ್ಣೋಷ್ಣವಾದಆಹಾರ, ಅತಿಖಾರ, ಅತಿಮಧುರವಾದ ಆಹಾರಗಳು, ಸುರಾಪಾನ, ಕಷಾಯ, ಕಾಮಕ್ರೋಧ, ಇವುಮೊದಲಾದ ರೂಕ್ಷದ್ರವ್ಯ, ಅತ್ಯಂತಗುರುವಾದ ಆಹಾರ, ಮಾಂಸಾಹಾರ, ಶೀತತರವಾದ ಸಂತರ್ಪಣ, ಶೋಕ, ದಾರಿನಡೆಯುವಣ, ಚಿಂತೆ, ಗ್ರಹಣಂಗಳು, ಅತ್ಯಂತಸ್ತ್ರೀಸಂಗ, ಇವುಗಳಿಂದಲೂ, ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಮುದಾಯಂಗಳಿಂದಲೂ, ಸನ್ನಿಪಾತಂಗಳುಂಟಾಗುವವು. ವ್ಯಾಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸುಖದಿಂದಿರುವ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸಹ ಯೀಮೂರು ಋತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲೆಹೇಳಿದ ಆಹಾರವಿಹಾರಂಗಗಳು, ಅತಿಯಾದರೆ ಸನ್ನಿಪಾತಂಗಳು ಹುಟ್ಟುವವು.

ಸನ್ನಿಪಾತಗಳಹೆಸರು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಂಧಿಕಶ್ಚಾಂತಕಶ್ಚೈವರುಗ್ದಾಹಶ್ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮಃ । ಸಿ
ತಾಂಗಸ್ತಾಂದ್ರಿಕಶ್ಚಾಥಕಂಠಕುಬ್ಜಸ್ತುಕರ್ಣಕಃ॥ ಪ್ರಖ್ಯಾತೋ
ಭಗ್ನನೇತ್ರಸ್ತುರಕ್ತಷ್ಠೀವಿಪ್ರಲಾಪಕಃ॥ ಜಿಹ್ವಕಶ್ಚೈತ್ಯಭಿನ್ಯಾಸಃ
ಸನ್ನಿಪಾತಾಸ್ತ್ರಿಯೊದಶ॥

ಟೀ ॥ ಸಂಧಿಕ, ಅಂತಕ, ರುಗ್ದಾಹ, ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮ, ಶೀತಾಂಗ, ತಾಂದ್ರೀಕ, ಕಂಠಕುಬ್ಜ, ಕರ್ಣಿಕ, ಭಗ್ನನೇತ್ರ, ರಕ್ತಷ್ಠೀವಿ, ಪ್ರಲಾಪ, ಜಿಹ್ವಕ, ಅಭಿನ್ಯಾಸಗಳೆಂದು ಸನ್ನಿಪಾತಂಗಳು ಹದಿಮೂರುವಿಧಗಳು.

ಸಂಧಿಕಸನ್ನಿಪಾತಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪೂರ್ವರೂಪಕೃತಶೂಲಸಂಭವ । ಶ್ವೋಭವಾತಬ
ಹುವೇದನಾನ್ವಿತಃ ॥ ಸ್ವೇದತಾಪಬಲಹಾನಿಜಾಗರಃ । ಸನ್ನಿ
ಪಾತಮಿತಿಸಂಧಿಕಂವಿದುಃ ॥

ಟೀ॥ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಮೈಯ್ಯಾದ್ಯಂತವು ಚಚ್ಚಿಬಡಿದಂತೆ ನೋವುಂಟಾಗಿರುವಣ, ಕೈಯಿ, ಕಾಲು, ಮೋಳೆ, ಎದೆ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶೋಫೆ, ವಾತದಿಂದ ಜೇಹುದಲ್ಲಿ

ಬರುವೇಗನೆಯೊಡನೆಕೂಡಿ ಬಿಸಹೂ ತಾಪವೂ ಉಂಟಾಗಿರುವಣ, ದಿನ
ದಿನಕ್ಕೆ ಬಲಕ್ಷೀಣವಾಗುತಬರುವಣ, ನಿದ್ರೆಬಾರದೆಯಿರುವಣ, ಈಲಕ್ಷಣಂಗ
ಳೊಡನೆಕೂಡಿಯಿದ್ದರೆ ಸಂಧಿಕಸನ್ನಿಪಾತವೆಂದರಿವುದು.

ಇದಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಂಧಿಸ್ಥೇಚಿಕಮಗ್ನಿಲಂಘನವಿಧಿಸ್ಸ್ವೇದೋಪನಾಹಾದಿ
ಕಂ । ರೂಕ್ಷಂಕರ್ಮಸಮಗ್ರಮೇವವಿಹಿತಂಕುರ್ಯಾದ್ಯವಾಗೂ
ರಸಂ॥ ಮೂಲಂಪಂಚಕಕಲ್ಕಕಲ್ಪಿತಮಿದಂಸನ್ನಾಗಧೀಮಿಶ್ರಿ
ತಂ। ಕ್ವಾಥುಕ್ಥಿನರಸೇನಸೈಂಧವಯುತಂಪಿಯಂಬವಿಶ್ವೌಷಧಂ॥

ಟೀ ॥ ಸಂಧಿಗಳಿಗೆ ವಾತಹರವಾದ ತೈಲಗಳಂಹಾಕಿ ತಿಕ್ಕುವಣ, ಅಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ
ನರಭೇದಂಗಳಂ ನೋಡಿ ರಕ್ತಹಾಕಿಸುವಣ, ಲಂಘನಮಾಡಿಸುವಣ, ಸ್ವೇದನ
ವಿಧಿಯಂಮಾಡಿಸುವಣ, ಉಪನಾಹವೆಂದರೆ ದೇಹಕ್ಕೆ ದೋಷಹರವಾದ
ಔಷಧಗಳಂ ಬಿಸಿಮಾಡಿಸಿ ಕಟ್ಟಿಸುವಣ, ಎಲ್ಲವಿಧವಾದ ರೂಕ್ಷದ್ರವ್ಯಗಳಂ
ಕೊಡಿಸುವಣ, ಗುಳ್ಳ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಒಂದೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ಮೂರೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ನೆಗ್ಗಿ
ಲಬೇರು, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವಂ ಕಾಯಿಸಿ ಹಿಪ್ಪಲಿಚೂರ್ಣವಂ ಪ್ರತಿವಾಪವಮಾ
ಡಿ ಕೊಡಿಸುವದರಿಂದಲೂ, ಹುರಳೀಕಟ್ಟಿಗೆ, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಶುಂಠಿಯಚೂ
ರ್ಣ, ಇವುಗಳಂಸೇರಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲೂ ಸಂಧಿಕಸನ್ನಿಪಾತ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ರಾಸ್ನಾಗುಡೂಚೀಕರಿವೃದ್ಧದಾರು । ಸುರಾಹ್ವವಿಶ್ವ
ತ್ರಿಫಲಾವರೀಭಿಃ ॥ ಕ್ವಾಥಂಪಿಬೇದ್ಗುಗ್ಗುಳಸಂಪ್ರಯುಕ್ತಂ । ಸ
ಮಗ್ರಸಂಧಿಗ್ರಹಸನ್ನಿಪಾತೇ ॥

ಟೀ॥ ರಾಸ್ನೆ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಕರ್ಪೂರಶುಂಠಿ, ವೃದ್ಧದಾರು, ದೇವದಾರು, ತ್ರಿ
ಫಲಿ, ಆಷಾಢಿ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವಂ ಕಾಯಿಸಿ ಗುಗ್ಗುಳದಚೂರ್ಣವಂಬೆರೆಯಿ
ಸಿ ಕೊಡಲು ಸಂಧಿಕಸನ್ನಿಪಾತ ಪರಿಹರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಮೃತೋರುಬೂಕವಿಶ್ವಾಸುರತರುರಾಸ್ನಾಹರೀತಕೀ
ಕ್ವಾಥಃ॥ಸಕಲಸಮೀರಣರೋಗಾನ್ಪ್ರಾಕ್ಷಪೇತೊಹರೇತ್ಸದ್ಯಃ॥

ಟೀ ॥ ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಔಡಲದಬೇರು, ಶುಂಠಿ, ದೇವದಾರು, ರಾಸ್ನೆ, ಅಳಲೇ
ಕಾಯಿ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವಂ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಸಕಲ ವಾತರೋಗಗ
ಳೂ ಸಂಧಿಕಸನ್ನಿಪಾತಗಳೂ ಶಮನವಹವು.

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

ಶ್ಲೋ ॥ ಗ್ರಂಥೀಕವಿಶ್ವರುಪಥ್ಯಾಶೃತಮಾಲಶಿವಾಟರೂಷಕೈರ್ದ್ವಿಪಿಕೈಃ । ಏರಂಡತೈಲಸಹಿತೈಃ ಕ್ವಾಥೋಹನ್ಯಾನ್ನರುಜೋಗ್ರಗಂ ॥

ಟೀ ॥ ಪಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಕಾರೇಬೀರು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕರ್ಕ್ಯೇಬೀರು, ನೆಲ್ಲಿಚೆಟ್ಟು, ಆಡುಸೋಗೆ, ಇವುಗಳೊಳು ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿ ಮೂರುವರಹಾತೂಕದಮೇರೆಹಾಕಿ, ಎರಡುಮಾನನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಿ ಚಾತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷವ ಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ವಾತಸಂಧಿಕಸನ್ನಿಪಾತಂಗಳು ಶಮನವಹವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ರಾಸ್ನಾಶುಂಠೀಗಳೂಚೀಸ್ವರ್ಹಚರಜಲದಾಭೀರುಪಥ್ಯಾಶತಾಹ್ವಾ । ಶುಕ್ಲಾಖರ್ಜೂರಿವಾಶಾನಿಲರಿಪುಸಹಿತಂ ಪಂಚಮೂಲದ್ವಯೇನ ॥ ಏಭಿರ್ದ್ರವ್ಯೈಃಕಷಾಯಸ್ತ್ವರಿತಮಪಹರೇತ್ಪೀತಮಾತ್ರೇಣಸದ್ಯಃ । ಮನ್ಯಾಸ್ತಮ್ಭಾನ್ತ್ರವೃದ್ಧಿಂ ಜ್ವರಜಠರಕಟೀಸಂಧಿಸರ್ವಾಂಗಪೀಡಾಃ ॥

ಟೀ ॥ ರಾಸ್ನೆ, ಶುಂಠಿ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಹಳದೀಗೊರಂಟೆಬೇರು, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಆಷಾಢಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ಅತಿಬಜೆ, ಖರ್ಜೂರ, ಆಡಸೋಗೆ, ಔಡಲದಬೇರು, ಮಹತ್ಪಂಚಮೂಲ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವಂ ಕೊಡಿಸಲು, ಮನ್ಯಾಸ್ತಂಭ, ಆಂತ್ರವೃದ್ಧಿ, ಜ್ವರ, ಉದರವ್ಯಾಧಿ, ಕಟಿವಾತ, ಸಂಧಿವಾತ, ಸಂಧಿಕಸಂನಿ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶಮನವಹವು. ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಶುದ್ಧಸೂತಾದ್ವಿಧಾಗಂಧಂ ಮಾರಿತಂಚಾಭ್ರಕಂಸಮಂ । ತ್ರಿಕ್ಷಾರಜೀರಕವ್ಯೋಷತ್ರಿಫಲಾಲವಣೈಸ್ಸಮಂ । ಚಿತ್ರಕಸ್ಯಕಷಾಯೇಣದಿನ್ಮೈಕಂಮರ್ದಯೇದ್ದೃಢಂ ॥ ಪಂಚಗುಂಜಾಮಿದಂಖಾದೇತ್ ಸಂಧಿಕಾರಿರಸಸ್ಸ್ಮೃತಃ ॥ ಪಿಪ್ಪಲೀಮಧುನಾಜಾನುಪಿಬೇದುಷ್ಣೋದಕಂತಥಾ ॥

ಟೀ ॥ ಶುದ್ಧರಸವೊಂದುಭಾಗ, ಶುದ್ಧಗಂಧಕವೆರಡುಭಾಗ, ಅಭ್ರಕಭಸ್ಮವೊಂದುಭಾಗ, ಸದ್ಯಕ್ಷಾರ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಬಿಳಿಗಾರ, ಜೀರಿಗೆ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಪಿಪ್ಪಲಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲಿಚೆಟ್ಟು, ತಾರೇಕಾಯಿ, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಇವುಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದೊಂದುತೂಕದಮೇರೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಔಷಧಗಳನ್ನೂ ಚಿತ್ರಮೂಲಕಷಾಯದಿಂದ ಒಂದುದಿನ ದೃಢವಾಗಿ ಮರ್ದಿಸಿ ನೆರಳಲ್ಲಿಒಣಗಿಸಿ ಐದುಗುಂಜೀತೂಕವನ್ನು, ಪಿಪ್ಪಲಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ

కొట్టు, అల్పబిసినీరు కొడిసలు సంధికసన్నిపాత శమనవహుదు. ఇదు సంధికారిరసవెన్నిసికొంబుదు.

అంతకసన్నిపాతలక్షణ.

శ్లో ॥ దాహంకరోతిపరితాపనమాతనోతి । మోహం దదాతిరుదతీహశిరఃప్రకంపం॥ హిక్కాంకరోతికసనం చసమాతనోతి। జానీహితంవిబుధవర్జితమంతకాఖ్యం॥

టీ॥ దాహ, ఉరి, జ్ఞానతప్పువణ, అళువికె, తలెనడత, బిక్కటు, కెమ్మలు, ఈలక్షణంగళొడనె కూడియిరువదు అంతకసన్నిపాతవెనిసి కొంబుదు. ఇదు అసాధ్య, ఇదక్కె చికిత్సెయిల్లవెందు ఆచార్యరు నిరూపిసిదరు॥

మృతసంజీవనీరసప్రారంభవు.

శ్లో ॥ శుద్ధసూతంద్విధాగంధంఖల్వేప్యాక్షజ్జలీకృతే । అభ్రలోహకయోర్భస్మ తామ్రభస్మసమంసమం ॥ విష తాళకటంకుష్ఠంశిలాహింగుళచిత్రకం । హస్తిశుండీ జాతివిషాక్రూష్యాషణంహేమమాక్షికం ॥ భృంగీశుండీ మేఘనాదప్రతిచూర్ణంరసాంశకం । త్రిదినంమర్ద యేత్ఖల్వే ద్రవైరార్ద్రకసంభవైః ॥ నిర్గుండీవిజ యాద్రావైర్దినైకంమర్దయేత్పునః । జంబీరసుని షంణోత్థరసైఃసంమర్దయేద్దినం ॥ కాకతుప్యాంని వేశ్యాథవాలుకాయంత్రగంపచేత్ । ద్వియామాంతే సముద్ధృత్యమర్దయేదార్ద్రకద్రవైః ॥ దినైకంశో షితంచూర్ణంత్రిగుంజంసన్నిపాతజిత్ । మృతసంజీవ నోనామరసోయంశంకరోదితః ॥ మృతోపిసన్నిపా తేనజీవత్యేవనసంశయః । సక్షీరందాపయేత్పథ్యం దేయోవానందభైరవః॥

టీ॥ రసవొందుభాగ, గంధకవెరడుభాగ, అభ్రకభస్మవొందుభాగ, లోహభస్మవొందుభాగ, తామ్రభస్మవొందుభాగ, వత్సనాభి,

ತಾಳಕ, ಕಂಕುಷ್ಠ, ಮಣಿಶಿಲೆ, ಇಂಗಲೀಕ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಗಜಪಿಪ್ಪಲಿ, ಅತಿಬಜೆ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಹೇಮಮಾಕ್ಷಿಕ, ಗರುಗದಬೇರು, ರೇಣುಕ, ಕೊನ್ನಾರೀಗಡ್ಡೆ, ಈ ಹದಿನೈದು ಜಿನಸುಗಳಂ ಒಂದುವರಹಾತೂಕದಮೇರೆ ಶುಂಠಿರಸದಲ್ಲಿ ಮೂರುದಿನ ಮರ್ದನೆಯಂಮಾಡಿದಬಳಿಕ ಲೊಕ್ಕೀರಸ, ಭಂಗೀರಸ, ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸ, ಪುಳ್ಳಂಪುರುಚೆರಸ, ಇವುಗಳೊಳು ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿಯೊಂದೊಂದುದಿನಪ್ರಕಾರ ಮರ್ದನೆಯಂಮಾಡಿಸಿ ಒಣಗಿಸಿ ಗಾಜಿನ ಕುಪ್ಪಿಯಲ್ಲಿತುಂಬಿ ವಾಲುಕಾಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಯೆರಡುಝಾವ ಪಾಕವಂಮಾಡಿ ತೆಗದುಕೊಂಡು ಹಸೀಶುಂಠಿರಸದಲ್ಲಿ ಮರ್ದಿಸಿ ಗುಂಜಾಮಾತ್ರವಾದಗುಳಿಗೆಯಂಮಾಡಿ ಶುಂಠಿರಸದಲ್ಲಾದರೂ ಪಿಪ್ಪಲಿ ಜೇನುತುಪ್ಪಗಳಲ್ಲಾದರು ಕೊಡಿಸಲು ಸನ್ನಿಪಾತಶಮನವಹುದು. ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದುಹೇಳಿದ ಅಂತಕ ಸನ್ನಿಪಾತವಾದರೂ ಶಮನವಹುದು. ಸನ್ನಿಪಾತದಿಂದ ಮರಣವುಂಟಾದವನಿಗೂ ಪ್ರಾಣವುಂಟಾಗಿ ಜೀವಿಸುವನು. ಆನಂದಭೈರವಔಷಧಕ್ಕೆ ಇದೇಗುಣ.

ರುಗ್ದಾಹ ಸನ್ನಿಪಾತಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪ್ರಲಾಪಪರಿತಾಪನಪ್ರಬಲಮೋಹಮಾಂದ್ಯಭ್ರಮಃ । ಪರಿಭ್ರಮಣವೇದನಾವ್ಯಥಿತಕಂಠಮನ್ಯಾಹನುಃ ॥ ನಿರಂತರತೃಷಾವಹಃಶ್ವಸನಶೂಲಸವ್ಯಾಕುಲಃ । ಸಕಷ್ಟತರಸಾಧನೋಭವತಿಹಂತಿರುಗ್ದಾಹಕಃ ॥

ಟೀ ॥ ಪ್ರಲಾಪ, ಮೈಯುರಿತ, ವಿಗ್ಗಳವಾದಅಜ್ಞಾನ, ಜಡತ್ವ, ಬಳಲಿಕೆ, ಭ್ರಮೆ, ಮೈನೋವು, ಕೊರಳುಚಾಚೆಗಳನೋವು, ಯಾವಾಗಲೂತೃಷೆಬಿಡದೆ ಬಾಯಾರುವಣ, ಉಬ್ಬಸ, ಮೈನೋವಿಂದ ಮಹಾಕಷ್ಟಪಡುವಣ, ಈ ಲಕ್ಷಣಂಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ರುಗ್ದಾಹಸನ್ನಿಪಾತ ವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

ರುಗ್ದಾಹಚಿಕಿತ್ಸೆ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜಲಧರಮಲಯಜನಾಗರಪರ್ಪಟಕೋಶೀರವಾಳಕೈಃ
ಕ್ವಥಿತಂ । ಯಶ್ಶೀತಂಪಿಬತಿಪಯಃಶಾಮ್ಯತಿರುಗ್ದಾಹಕಸ್ತಸ್ಯ ॥

ಟೀ ॥ ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಶುಂಠಿ, ಪರ್ಪಾಟಕ, ಲಾಮಂಚ, ಮುಡಿವಾಳ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮೂರುವರಹಾತೂಕದಮೇರೆ ಎರಡುಮಾನನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯಹಾಕಿ ನಾಲ್ಕರಲ್ಲೊಂದುಭಾಗವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಆರಿಸಿ ಕುಡಿಯಿಸಲು ರುಗ್ದಾಹಸನ್ನಿಪಾತಶಮನವಹುದು.

శ్లో॥ బదరీపల్లవలేపః శ్రీఖండారిష్టఘనసంయుక్తః ।
దాతవ్యః పాదతలే రుద్ధాంకసన్నిపాతరోగఘ్నః ॥

టీ॥ యలచిచిగరు, శ్రీగంధ, బేవినచిగురు, ఇవుగళన్ను అరదు అంగాలిగె లేపనవంక్రియలు రుద్ధాంకసన్నిపాత శమనవహుదు.

శ్లో॥ అభయాపర్పటిముస్తాకటుకాశమ్యాకగోస్తనీక్వాథః ।పీతః కరోతిశమనం రుద్ధాంకసన్నిపాతరోగస్య॥

టీ॥ అళలేకాయి, పర్పాటక, కొన్నారిగడ్డె, కటుకరోహిణి, కక్కేబేరు, ద్రాక్షిహణ్ణు, ఇవుగళ కషాయవంకాయిసి కొడిసలు రుద్ధాంకసన్నిపాత శమనవహుదు.

శ్లో॥ బాహ్లీకదార్వ్యాజలధరవచాబీరుశమ్యాకతిక్తా।
పథ్యాధాత్రీకలికగుబలానింబకోశాతకీభిః । భూ
నింబాఢ్యోభవతిసహితైః పంచమూలద్వయేన। క్వాథఃపీ
తః సకలపవనవ్యాధిరుద్ధాంకహంతా ॥

టీ॥ ఒందెలెగెసొప్పు, దాక్షిహణ్ణు, కొన్నారిగడ్డె, బజె, ఆషాఢి, కక్కేకొరుక, కటుకరోహిణి, అళలేకాయి, నెల్లిచెట్టు, తారేకాయి, కళ్ళంగడలెబేరు, బేవినబళసారు, కహిరేబేరు, నెలబేవు, ఇవుగళ కషాయవంకాయిసికొడిసలు సకలవాతరుద్ధాంక సన్నిపాతగళూ శమనవహువు.

శ్లో॥ శుద్ధసూతసమంగంధంసూతాంశంమృతతామ్రకం।
త్రిభిస్తుల్యైర్గవాంక్షీరైర్మర్దయేదాతపేదృఢం ॥
నిర్గుండ్యాశ్చద్రవైర్మర్దయేదినైకంతతోగోళకం ।
తీక్ష్ణామంవాలుకాయంత్రే అంధ్రమూషాగతంపచేత్ ॥
ఆదాయచూర్ణయేచ్ఛీత్రే అష్టమాంశంవిషంక్షిపేత్ ।
త్రిణేత్రాఖ్యోరసోనామదేయంగుంజాద్వయంద్వయం॥
పంచకోలంపిబేచ్చానుపథ్యంభాగపయోదితం । సన్ని
పాతంనిహంత్యాశుదేవోదానందభైరవః ॥ చింతామ
ణిరసోవాథగుంజైకద్యార్ద్రకద్రవైః ॥ చిత్రకంమరి

ಚಂಭಾನುಸ್ಸೈಂಧವಂಚಾನುಚೂರ್ಣಿತಂ । ಸನ್ನಿಪಾತಂತ್ರಿ
ದೋಷೋತ್ಥಂಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯಂವಿನಾಶಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಶುದ್ಧರಸವೊಂದು ಭಾಗ, ಗಂಧಕವೊಂದು ಭಾಗ, ತಾಮ್ರಭಸ್ಮವೊಂದು ಭಾಗ, ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಸಮತೂಕವಾದ ಹಸುವಿನಹಾಲಿನಿಂದ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಮರ್ದನಿ ಒಂದುದಿನ, ಲಕ್ಕೀಸೊಪ್ಪಿನರಸದಲ್ಲಿ ಒಂದುದಿನ, ಈ ಯೆರಡು ಮರ್ದನೆಗಳಾದಬಳಿಕ. ಅಂಧ್ರಮೂಷೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರುಝಾವ ವಾಲುಕಾಯಂತ್ರದಲ್ಲಿಟ್ಟು ತೆಗದು ಎಂಟರೊಳಗೊಂದುಪಾಲು ಜೀವನಾಭಿಯನಿಕ್ಕಿ ಲೊಕ್ಕೀಸೊಪ್ಪಿನ ರಸದಲ್ಲಿ ಒಂದುದಿನಮರ್ದಿಸಿ, ಗುಂಜಾಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಕೆಯಂಮಾಡಿ, ಎರಡು ಗುಂಜತೂಕವಂ ಪಂಚಕೋಲಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ರುಗ್ದಾಹ ಸನ್ನಿಪಾತ ಶಮನವಹುದು. ಚಿಂತಾಮಣಿರಸವನ್ನಾದರೂ, ಸನ್ನಿಪಾತಾನಂದ ಭೈರವೀರಸವನ್ನಾದರೂ, ಹಸೀಶುಂಠಿರಸದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಮೆಣಸು, ಸೈಂಧವಗಳ ಚೂರ್ಣವಮಾಡಿಹಾಕಿ ಅನುಪಾನವಮಾಡಿಕೊಡಿಸಲು ರುಗ್ದಾಹ ಸನ್ನಿಪಾತ ಶಮನವಹುದು. ಸಕಲ ಸನ್ನಿಪಾತಂಗಳೂ ಶಮನವಹವು. ಇದಕ್ಕೆ ಪಥ್ಯ ಆಡಿನಹಾಲು ಅನ್ನ.

ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮ ಸನ್ನಿಪಾತಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಯದಿಕಥಮಪಿಪುಂಸಾಂಜಾಯತೇಚೇತಪೀಡಾ । ಭ್ರಮ
ಣಮಥವಿಶೇಷಾನ್ಮೋದವೈಕಲ್ಯಭಾವಃ । ವಿಕಟನಯನಹಾಸೋ
ನೃತ್ತಗೀತಪ್ರಲಾಪೋ । ಭಿದಧತಿತದಸಾಧ್ಯಂಕಷ್ಟಚಿತ್ತಭ್ರಮಾಖ್ಯಂ॥

ಟೀ॥ ಮೈನೋವು, ಭ್ರಮೆ, ಜ್ಞಾನತಪ್ಪಿಮಹಾಬಲಹಾನಿಯುಂಟಾಗಿರುವಣ, ದೃಷ್ಟಿಗೆ ವಿಕಟವಾಗಿರುವಣ, ನಗೆ, ಕುಣಿದಾಟ, ಹಾರುವಣ, ಪ್ರಲಾಪಿಸುವಣ, ಇವುಗಳು ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮ ಸನ್ನಿಪಾತಲಕ್ಷಣಂಗಳು. ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮೃತಸೂತಂಮೃತಂತಾಮ್ರಂಶುದ್ಧಾತಾಳಕಮಾಕ್ಷಿ
ಕಾ । ಹಿಂಗುಂಚತುಲ್ಯತುಲ್ಯಂಸ್ಯಾತ್ ಮರ್ದಯೇತ್ಖಲ್ವಗೈಸ್ತ
ದ್ರವೈಃ ॥ ವಂಧ್ಯಾಪಟೋಲನಿರ್ಗುಂಡೀಸುಗಂಧಾನಿಂಬಚಿ
ತ್ರಕೈಃ । ಧುತ್ತೂರಲಾಂಗಲೀಪಾಠಾಭೃಂಗೀಜಂಬೀರಜೈರ್ದ್ರ
ವೈಃ ॥ ತ್ರಿದಿನಂಮರ್ದಯೇದೇಭಿಶ್ಚೂರ್ಣೀಕೃತ್ಯವಿಮಿಶ್ರಯೇತ್ ।
ತ್ರಿಕ್ಷಾರಂಸೈಂಧವಂಚೋಳಂವಿಷಂಮಧುಕಸಾರಕಂ ॥ ತು

ల్యంకుల్యంవిచూర్ణ్యాథపూర్వోక్తంచాస్యపామకం।
ఏకీకృతేభవేత్సిద్ధః సన్నిపాతగజాంకుశః ॥ సన్నిపాతం
నిహంత్యాశుమాషమాత్రంప్రయోజితః ॥

టీ ॥ రసభస్మ, అభ్రకభస్మ, శుద్ధతాళక, హేమమాక్షిక, హింగు, ఈఐదన్నూ సమాంశవాగికూడిసి, బజె, వాగలగడ్డెరస, కహిపడవలదరస, లెక్కెసొప్పినరస, సొగదేరస, బేవినసొప్పినరస, చిత్రమూలదకషాయ, ఉంమత్తబీజదకాయ, కోళికుటమనగడ్డెరస, అగిలుశుంఠీకషాయ, గరగదసొప్పినరస, నింబెహణ్ణినరస, ఈరసగళల్లి ప్రత్యేకవాగి మూరుసారిఅరదు మూరుమూరుతావనెగళంమాడి, అనంతర చూర్ణిసి, అదరల్లి సద్యక్షార, యవక్షార, బిళిగార, సైంధవలవణ, బాణంతిబోళ, శుద్ధనాభి, యష్టిమధుక, నవాసార, ఇవుగళన్ను సమాంశవాగి చూర్ణిసి ఆచూర్ణక్కె సరియాగి కూశవంమాడిదానికె యెల్లాఒందాగికూడిసి, హసిశుంఠిరసదల్లి లేసాగిమర్దిసి, గుంజాప్రమాణగుళిగెయంమాడి, నెరళినల్లిఒణగిసి అనంతర మాషప్రమాణ శుంఠిరసదల్లి కొడిసలు చిత్తవిభ్రమమొదలాద సకలసన్నిపాతంగళూ శమనవహువు ॥

శ్లో ॥ పథ్యాపర్పటకటుకామృద్వీకాదారుజలదభూనిమ్బైః।శమ్యాకపటోలశివా క్వాథోహంతిభ్రమంచిత్తే॥

టీ ॥ అళలేకాయి, పర్పాటక, కటుకరోహిణి, ద్రాక్షె, కుప్ప, దేవదారు, కొన్నారిగడ్డె, నెలబేవు, కక్కెబక్కె, కహిపడవలి, తారేకాయి, ఇవుగళల్లి యెరడెరడు వరహాతూకవం యెరడుమాననీరినల్లి కషాయవిత్తి, చతుర్థాంశావశేషవాగి కాయిసి కొడిసలు చిత్తవిభ్రమసన్నిపాతవు శమనవహుదు ॥

శ్లో ॥మధుకశాల్మలికృష్ణావాలజలాఖ్యైర్మురాదాగరుపిమిశ్రైః।మలయజసహితైర్ధూపః సర్వంచిత్తస్యవిభ్రమంహంతి॥

టీ ॥ కగ్గోరలి, యలవదహంగిను, హిప్పలి, లామంచ, ముడివాళ, మురామెంబదు, గంధద్రవ్య, అగిలు, శ్రీగంధ, ఇవుగళన్ను సమాంశ

ವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಧೂಪವಹಾಕಿಸಲು ಚಿತ್ತಭ್ರಮಸನ್ನಿಪಾತಶಮನವಹುದು.

ಶೀತಾಂಗಸನ್ನಿಪಾತಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅತಿಶಿಶಿರಶರೀರೋವೇಪಥುಶ್ವಾಸಹಿಕ್ಕಾ । ಶಿಥಿಲಿತಸಕಲಾಂಗಃಕ್ಷೀಣನಾದೋರುತಾಪಃ । ಕ್ಲಮವಮಥುಸಕಾಸಶ್ಛರ್ದ್ಯತೀಸಾರಯುಕ್ತಃ । ತ್ವರಿತಮರಣಜೀವೀ ಶೀತಗಾತ್ರಪ್ರಭಾವಾತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಶರೀರವಾದ್ಯಂತವೂ ಬಾಳೇದಿಂಡಿನೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ತಂಣಗೆ ಇರುವಣ, ನಡುಕ, ಶ್ವಾಸ, ಬಿಕ್ಕಟುಗಳುಂಟಾಗ್ಗಿರುವಣ, ಸರ್ವಾಂಗಗಳೂ ಶಿಥಿಲವಾಗಿರುವಣ, ಧ್ವನಿ ಕ್ಷೀಣವಾಗಿ, ಹೆಗ್ಗಳವಾದತಾಪ, ಬಳಲಿಕೆ, ಓಕರಿಕೆ, ಕೆಂಮಲು, ಛರ್ದಿ, ಅತಿಸಾರ, ಈಗುಣಗಳುಂಟಾಗಿರುವದು ಶೀತಾಂಗಸನ್ನಿಪಾತವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ॥

ಶೀತಾಂಗಸಾಧ್ಯಚಿಕಿತ್ಸಾನಾಸ್ತಿ, ತಥಾಪಿಚಿಕಿತ್ಸ್ಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಶೀತಾಂಗಸನ್ನಿ ಅಸಾಧ್ಯ, ಅದಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಲ್ಲ, ಆದರೂ ವಾಪತ್ತದಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತೆ.

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿಷಾತ್ರಿಕಟುಕಂಗಂಧಂಟಂಕಣಂಮೃತಶುಲ್ಬಕಂ । ಧುತ್ತೂರಸ್ಯತುಬೀಜಂಚಹಿಂಗುಳಂನವಮಂಸ್ಮೃತಂ ॥ ಏತಾನಿ ಸಮಭಾಗಾನಿದಿನೈಕಂವಿಜಯಾದ್ರವೈಃ । ಮರ್ದಯೇಚ್ಚಣಕಾಭಾತಿವಟಕಾನಂದಭೈರವೀ ॥ ಭಕ್ಷಯೇತ್ಪಿಬೇಚ್ಚಾನುರವಿಮೂಲಕಷಾಯಕಂ । ಸನ್ನ್ಯಾಸಂಹಂತಿನೋಚಿತ್ರಂಸಾನ್ನಿಪಾತಂಸುದಾರುಣಂ ॥ ಮೃತಸಂಜೀವಿನೋವಾಥರಸೋಗುಂಜಾದ್ವಯೋಮಿತಃ । ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರೀವಾಪಿತಥಾಸ್ವಚ್ಛಂದಭೈರವಃ । ದಾತವ್ಯಃಪಂಚವಕ್ತ್ರೋವಾಶೀತಾಂಗಂ ನಾಶಯೇದ್ಧ್ರುವಂ॥

ಟೀ ॥ ವತ್ಸನಾಭಿ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಗಂಧಕ, ಬಿಳಿಗಾರ, ತಾಮ್ರಭಸ್ಮ, ಕರೀಲುಮ್ಮತ್ತಿಬೀಜ, ಇಂಗಲೀಕ, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಭಂಗೀಸೊಪ್ಪಿನ ರಸದಲ್ಲಿ ಒಂದುದಿನಮರ್ದಿಸಿ, ಕಡಲೇ ಕಾಳಿನಷ್ಟೋರ ಗುಳಿಕೆಯಂಮಾಡಿ, ಯೆಕ್ಕದಬೇರಿನಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕಟುಕದಚೂರ್ಣಸಹಿತ ಒಂದು ಗುಳಿಕೆಯಂ

ಕೊಡಿಸಲು ಶೀತಾಂಗಸನ್ನಿಪಾತಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಸನ್ನಿಪಾತಂಗಳೂ ಶಮನವಹವು. ಇದು ಆನಂದಭೈರವೀಗುಳಿಗೆ. ಶೀತಾಂಗಸನ್ನಿಪಾತದಲ್ಲಿ ಮೃತಸಂಜೀವನೀರಸವನ್ನಾದರೂ, ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರೀ ರಸವನ್ನಾದರೂ, ಸ್ವಚ್ಛಂದಭೈರವ ರಸವನ್ನಾದರೂ, ಪಂಚವಕ್ತ್ರರಸವನ್ನಾದರೂ, ಕೊಡಿಸುವದು. ಶೀತಾಂಗ ಅಸಾಧ್ಯವಾದರೂ ಕೊಟ್ಟುನೋಡಲು ದೈವಾಧೀನ ॥

ತಾಂದ್ರಿಕಸನ್ನಿಪಾತಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪ್ರಭೂತಾತಂದ್ರಾರ್ತಿರ್ಜ್ವರಕಫಪಿಪಾಸಾಕುಲತನು।
ರ್ಭವೇತ್ಶ್ಯಾಮಾಜಿಹ್ವಾಪೃಥುಳಕಠಿನಾಕಂಟಕವೃತಾ ॥ ಅ
ತೀಸಾರಶ್ವಾಸೋಪಮಧುಪರಿತಾಪಃಶ್ರುತಿರುಜೋ। ವೃಥಾಕಂ
ಠೇಕಂಡೂರ್ಭವತಿಭೃಶನಿದ್ರಾರ್ತಿನಯನಃ ॥

ಟೀ ॥ ಬಹಳ ತೂಕಟಿಕೆವುಂಟಾಗಿರುವಣ, ಬಹಳಬಳಲಿಕೆ, ಜ್ವರ, ಕೆಮ್ಮು, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಮೈನೋವುಂಟಾಗಿರುವಣ, ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪುಂಟಾಗಿ, ದಪ್ಪನಾಗಿ, ಬಿರುಸಾಗಿ, ಮುಳ್ಳುಂಟಾಗಿ, ಮತ್ತು ಅತಿಸಾರ, ಶ್ವಾಸ, ಉಬ್ಬಳಿಕೆ, ಮೈಯ್ಯುರಿತ, ಕಿವಿಕೇಳದೆಯಿರುವಣ, ಕೊರಳುನೋವು, ಮೈಯಲ್ಲಿಕೇಟಿ, ಈಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳದ್ದು ತಾಂದ್ರಿಕಸನ್ನಿಪಾತವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

ಚಿಕಿತ್ಸೆ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶುದ್ಧಸೂತಂದ್ವಿಧಾಗಂಧಂಸೂತಸಾಮ್ಯಾಮೃತಂಕ್ಷಿ
ಪೇತ್ । ಕೃಷ್ಣಾಭ್ರತಾಮ್ರಲೋಹಂಚಮರ್ದಯೇತ್ತ್ರ್ಯೂಷಣ
ದ್ರವೈಃ ॥ ಆರ್ದ್ರಕಸ್ಯದ್ರವೈಃಪಶ್ಚಾತ್ಕ್ರಮಾದ್ಧಾತ್ರೀದ್ರವೈರ್ದಿ
ನಂದಿನಂ । ಕೃಷ್ಣಜೀರಕಯುಕ್ತೈನರ್ಯಜಾಮೋದಜಯಂತಿಕಾ ॥
ಯವಾನೀತಿಲಪರ್ಣೀಭಿಬ್ರಾಹ್ಮೀದುಸ್ತೂರಭೃಂಗಿರಾಟ್ । ಜ
ಯಾನಿಮ್ಬಾರ್ದ್ರಕಣೀರ್ಬಶಿಗ್ರುಕೋಹಸ್ತಿಶುಂಠಿಕಾ ॥ ಶ್ವೇ
ತಾಪರಾಜಿತಾವಾಶಾಚಿತ್ರಕಸ್ಯದ್ರವೈಷ್ಟಕಂ । ಭಾವಯೇದ್ವ
ಟಿಕಾಃಕಾರ್ಯಾಬದರಾಣ್ಡಸಮಾನಕಾಃ ॥ ಯೋಜ್ಯೇಯಂತಾಂ
ದ್ರಿಕೇದೋಷೇಮರಿಚ್ಯಾರ್ದ್ರಕದ್ರವೈಃ । ಇಯಂಬ್ರಹ್ಮವ
ಟೀನಾಮಸನ್ನಿಪಾತಕುಲಾಂತಕಃ ॥ ಪಥ್ಯಂಸ್ಯಾನ್ಮುದ್ಗಯೂ
ಷೇಣದಿವಾಸ್ವಾಪಂಚವರ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಶುದ್ಧರಸಬಂದುತೂಕ, ಗಂಧಕಮೆರಡುತೂಕ, ಶುದ್ಧನಾಭಿ, ಕೃಷ್ಣಭ್ರಕಭಸ್ಮ, ತಾಮ್ರಭಸ್ಮ, ಲೋಹಭಸ್ಮ, ಈ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರತ್ಯೇಕಸಮಾಂಶ, ಇವುಗಳಂ ತ್ರಿಕಟುಕಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದುಮರ್ದನೆ, ಒಂದುಭಾವನೆ, ಹಶೀಶುಂಠಿರಸದಲ್ಲಿ ಒಂದುಮರ್ದನೆ, ಒಂದುಭಾವನೆ, ಆಮೇಲೆ ಕರೀಜೀರಿಗೆಕಷಾಯ, ರಾಶ್ನೆಕಷಾಯ, ನರುವಲಿಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಜೀರಿಗೆಕಷಾಯ, ನಿನೆಲಕಿಕ್ಕಿಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಒಂದೆಲಗನರಸ, ಉಮ್ಮತ್ತದರಸ, ಗರಗದರಸ, ಕಗ್ಗೀಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಬೇವಿನಹಳನಾರಿನಕಷಾಯ, ಬಿಳೀಸಟ್ಟಗದರಸ, ನುಗ್ಗೇಕೊಕ್ಕುನರಸ, ಶುಂಠಿರಸ, ಬಿಳೀವಿಷ್ಣುಕ್ರಾಂತಿಯರಸ, ಆಡಸೋಗೆರಸ, ಚಿತ್ರಮೂಲದಕಷಾಯ, ಈರಸಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದುದಿನ ಪ್ರತ್ಯೇಕಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಒಂದೊಂದುಮರ್ದನೆ ಒಂದೊಂದುಭಾವನೆಗಳಂಮಾಡಿ, ಯಲಚೀಬೀಜದಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಕೆಯಂಮಾಡಿ ಒಂದುಗುಳಿಕೆಯನ್ನು ಶುಂಠಿರಸದಲ್ಲಿ ಮೆಣಸಿನಚೂರ್ಣವಂಹಾಕಿ ಕೊಡಿಸಲು ತಾಂದ್ರಿಕಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ಸನ್ನಿಪಾತಂಗಳು ಶಮನವಹುವು. ಈಗುಳಿಕೆಯಹೆಸರು ಬ್ರಹ್ಮವಟಿಕವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕುಷ್ಠಗವಾಕ್ಷೀಶುಂಠೀನಿಶಾದ್ವಯಮರಿಚವಚಕಣಾ
ಯುಕ್ತಾಃ । ಬಸ್ತಕಮೂತ್ರಪಿಷ್ಟಸ್ತಾಂದ್ರಿಕಹಂತಾಭವೇನ್ನಸ್ಯಃ ॥

ಟೀ ॥ ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆಬೇರು, ಶುಂಠಿ, ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಮೆಣಸು, ಬಜೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಆಡಿನಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ನಸ್ಯವಂಗೈಯಲು ತಾಂದ್ರಿಕಸನ್ನಿಪಾತ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಾರ್ಙ್ಗೀಪುಷ್ಕರಪಥ್ಯಾನಿದಿಗ್ಧಕಾನಾಗರಾಮೃತಕ್ವಾ
ಥಃ । ಅಪನಯತಿತಾಂದ್ರಿಕಗದಂನಿಸ್ಸಂದೇಹಃಪ್ರಗೇಪೀತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಶುಂಠಿ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುವರಹಾತೂಕ ಒಂದುಬಳ್ಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿಕಾಯಿಸಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ತಾಂದ್ರಿಕಸನ್ನಿಪಾತಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಮೃತತ್ರಿಕಟುಪಟೋಲೀಕ್ವಥಿತಜಲಂತಾಂದ್ರಿಕಂಹಂತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಕಹಿಪಡವಲ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಆರುವರಹಾತೂಕ ಒಂದುಬಳ್ಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ

ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ತಾಂದ್ರಿಕಸನ್ನಿಪಾತಶಮನವಹುದು.*****

ಕಂಠಕುಬ್ಜಸನ್ನಿಪಾತಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಿರೋರ್ತಿಃಕಂಠಗ್ರಹದಾಹಮೋಹಾ। ಕಂಪಜ್ವರೋ
ರಕ್ತಮುಸೀರಣಾರ್ತಿಃ ॥ ಅನುಗ್ರಹಸ್ತಾಪವಿಲಾಪಮೂರ್ಛಾ ।
ಸ್ಯಾತ್ಕಂಠಕುಬ್ಜಃಖಲುಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯಃ ॥

ಟೀ ॥ ಮಂಡೆನೋವು, ಮಿಡರಗಟ್ಟು, ಮೈಯುರಿತ, ಅಜ್ಞಾನ, ನಡುಕು, ಜ್ವರ, ಶೋಣಿತವಾತದಿಂದುಂಟಾದ ನೋವು, ದಾಡೆಗಳುಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವದು, ಕಳವಳ, ಈಲಕ್ಷಣಗಳುಂಟಾಗಿರುವದು ಕಂಠಕುಬ್ಜಸನ್ನಿಪಾತವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

ಚಿಕಿತ್ಸೆ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ವರ್ಣನಾಗಾರ್ಕಪತ್ರಾಣಾಂಪಂಚಗುಂಜಾಪೃಥಕ್
ಪೃಥಕ್ । ತ್ರಯಾಣಾಂತ್ರಿಗುಣಂಸೂತಂಸರ್ವಂಖಲ್ವೇವಿಮ
ರ್ದಯೇತ್ ॥ ಕ್ಷಿಪ್ತ್ವಾಜಂಬೀರಮಧ್ಯೇತಡೋಲಾಯಂತ್ರೇದಿ
ನದ್ವಯಂ। ಪಾಚಯೇದಾರನಾಳಾಂತಸ್ತಸ್ಮಾದುಧೃತ್ಯಚೂ
ರ್ಣಯೇತ್ ॥ ಲವಣೈಶ್ಚೂರ್ಣಿತೈಸ್ತ್ರಿರೇವಂತ್ರ್ಯಹಂಮಂದಾಗ್ನಿನಾ
ಪಚೇತ್ । ಆದಾಯಚೂರ್ಣಯೇತ್ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಂದೇಯಂಗುಂಜಾಚ
ತುಷ್ಟಯಂ॥ ಆದ್ರ್ರಕಸ್ವರಸಂದೇಯಂಶೀಘ್ರಂಪಥ್ಯಂನದಾ
ಪಯೇತ್ । ವಿಶ್ವಮೂರ್ತಿರಸೋನಾಮ ಸನ್ನಿಪಾತಕುಲಾಂತ
ಕಃ ॥ ಅರ್ಕಮೂಲತ್ವಚಕ್ವಾಥಂಮರೀಚೈರ್ಮಿಶ್ರಿತಂಪಿಬೇತ್ ।
ದಶಮೂಲಕಷಾಯಂವಾಅನುಪಾನಂಪ್ರಕಲ್ಪಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಚಿಂನ, ಸೀಸ, ತಾಂಬ್ರ, ಇವುಗಳತಗಡು, ಈಮೂರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಐದು ಗುಂಜದತೂಕ, ಇವುಮೂರರಷ್ಟು ತ್ರಿಗುಣಶುದ್ಧರಸ, ಇವುಗಳನ್ನು ಖಲ್ವದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಶುಷ್ಕ-ಮರ್ದನೆಯಂಮಾಡಿ, ನಿಂಬೇಹಣ್ಣನ್ನು ನಡುವೆಕತ್ತರಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾಪುಡಿತುಂಬಿ ಬಾಯಿಮುಚ್ಚಿ, ಡೋಲಾಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಂಬಲಿತುಂಬಿದಭಾಂಡದಲ್ಲಿ ಯೆರಡುದಿನ ಪಾಕವನ್ನುಮಾಡಿ, ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ಮರ್ದಿಸಿ, ಉಂಡೆಮಾಡಿ, ರಸಕ್ಕೆ ಸಮಭಾಗವಾದ ಗಂಧಕ ತಾಳಕಗಳನ್ನು ನಿಂಬೆಹಣ್ಣಿನರಸದಲ್ಲಿ ಮರ್ದಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಆವುಂಡೆಗಳಿಗೆ ಯಡೆಬಿಡದಂತೆ ಲೇಪಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಕಬ್ಬಿಣದಭರಣಿಯಲ್ಲಿಕ್ಕೆ ಆಂದ್ರಿಸಿ ಒಂದುಭಾಂಡದಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಆಭರಣಿಯಕೆಳಗೂ ಮೇಲೂ

ಹುಡಿಯಾದ ಕಲ್ಲುಪ್ಪುತುಂಬಿ, ಮೃದ್ವಗ್ನಿಯಿಂದ ಮೂರುದಿನ ಪಾಕವಂ ಮಾಡಿ ತೆಗೆದು ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಶುಂಠಿರಸದಲ್ಲಿಮರ್ದಿಸಿ, ಗುಂಜಾಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆಯಂಮಾಡಿ ನಾಲ್ಕು ಗುಂಜತೂಕವಂನು ಅರ್ಕಮೂಲದ ತ್ವಕ್ಕಿನ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಮೆಣಸಿನಚೂರ್ಣಸಹ ಹಾಕಿಸಿ ಕೊಡಿಸುವುದು. ದಶಮೂಲಕಷಾಯದಿಂದಲಾದರೂ ಕೊಡಿಸಲು ಕಂಠಕುಬ್ಜಸನ್ನಿಪಾತಲಕ್ಷಣಂಗಳು ಶಮನವಹವು. ಈಗುಳಿಗೆಯ ಹೆಸರು ವಿಶ್ವಮೂರ್ತಿರಸವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಪಥ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವಿಳಂಬದಿಂದ ಕೊಡಿಸುವುದು.

ಕಷಾಯ.

ಶ್ಲೋ ॥ ತ್ರಿಕಟುಕಲಿಂಗಕಟುಕಾತ್ರಿಫಲೀಯುಕ್ತಃಪುನರ್ನ
ವೀಸಹಿತೈಃ। ಧ್ವಂಸಯತಿ ಕಂಠಕುಬ್ಜಂವೃಷರಜನೀದ್ವಂದ್ವಸಂ
ಯುತಕ್ವಾಥಃ ॥

ಟೀ ॥ ತ್ರಿಕಟುಕ, ಕಾಡಕವಡೆಬೇರು, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ತಾರೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲಿಚಟ್ಟು, ಇವುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಕಷಾಯವಂ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಕಂಠಕುಬ್ಜಸನ್ನಿಪಾತ ಶಮನವಹುದು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಡಸೋಗೆ, ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವಂ ಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಪನಯತಿ ಕಂಠಕುಬ್ಜಂ ಕೃಷ್ಣಾಪಾಮಾರ್ಗಬೀಜನಸ್ಯೇನ।
ಅಥವಾವಹ್ನಿಕಷಾಯೇ ತ್ರಿಕಟುಕಕಟುತುಂಬಿಬೀಜನಸ್ಯೇನ ॥

ಟೀ ॥ ಹಿಪ್ಪಲಿಯನ್ನೂ ಉತ್ತರೇಣುಬೀಜವನ್ನೂ ಗೋಮೂತ್ರದಿಂದ ನಸ್ಯವಂ ಮಾಡಿಸಲು ಕಂಠಕುಬ್ಜಸನ್ನಿಪಾತಶಮನವಹುದು. ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತ್ರಿಕಟುಕವನ್ನೂ, ಕಹಿಸೋರೆಬೀಜವನ್ನೂ ಚಿತ್ರಮೂಲದಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ನಸ್ಯವಂ ಮಾಡಿಸಲು ಶಮನವಹುದು.

ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶೃಂಗೀವತ್ಸಕರೇಣುಕಾಘನಶಟೀಭೂನಿಂಬಭಾರ್ಙೀ
ನಿಶಾ। ತಿಕ್ತಾಪುಷ್ಕರಚಿತ್ರಕೈಃಸಹವಚಾಶುಂಠೀಕಣಾಕ
ಟ್ಫಲೈಃ ॥ ಧಾತ್ರೀದಾರುವಿಭೀತಕೈಃಸಮರಿಚೈಃವ್ಯಾಘ್ರೀಶಿ
ಖೋನ್ಮಿಶ್ರಿತೈಃ। ಏತೈಃಕೃಂತತಿಕಂಠಕುಬ್ಜಮಚಿರಾತ್ಕ್ರು
ದ್ಧಂಕಷಾಯಃಕೃತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಕರ್ಕಾಟಕಶೃಂಗಿ, ಕೊಡಸೀಗೆಬೀಜ, ರೇಣುಕ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಕರ್ಪೂರಶುಂಠಿ, ನೆಲಬೇವು, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಅರಿಸಿನ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಸೀರುಬೇರು, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಬಜೆ, ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಶಿವನಿಬೇರು, ನೆಲ್ಲಿಚಟ್ಟು, ದೇವದಾರು, ತಾರೇಕಾಯಿ, ಮೆಣಸು, ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ಇವಷ್ಟು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯೆರಡುವರಹಾತೂಕವನ್ನು ಒಂದುಬಳ್ಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಂ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಲು ಕಂಠಕುಬ್ಜಸನ್ನಿಪಾತಶಮನವಹುದು.

ಕರ್ಣಿಕಸನ್ನಿಪಾತಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶ್ವಾಸಕಾಸಪ್ರಸೇಕಾಸ್ಯಃ ಪ್ರಲಾಪಜ್ವರವಿಭ್ರಮಾಃ।
ಕರ್ಣಾನ್ತೇಜಾಯತೇಗ್ರಂಥಿಃಕರ್ಣಿಕಸ್ಯಪ್ರಭಾವತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಶ್ವಾಸ, ಕೆಮ್ಮಲು, ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರುಸುರಿಯುವಣ, ಪ್ರಲಾಪ, ಜ್ವರ, ಭ್ರಮೆ, ಕರ್ಣಮೂಲದಲ್ಲಿ ಗಂಟುಗಳು, ಇವುಗಳು ಕೂಡಿಯಿರತಕ್ಕದ್ದು ಕರ್ಣಿಕಸನ್ನಿಪಾತವೆಂದೆನಿಸಿಕೊಂಬುದು॥

ಚಿಕಿತ್ಸೆ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸೂತಂಗಂಧಂತಥಾಶುದ್ಧತಾಳಕಂಮಾಕ್ಷಿಕಂತಥಾ।
ಮೃತತಾಮ್ರಾಭ್ರಕಂಮೋತಂವಿಷಂದುಸ್ತೂರಬೀಜಕಂ ॥ ವಂ
ಧ್ಯಾನಿಂಬತ್ರಿಯಂಶುಂಠೀಕಂದಂಲಾಂಗಲಿಕಂಸಮಂ । ಸಿಂ
ಧುವಾರರಸೈಸ್ಸರ್ವಂಮರ್ದ್ಯಂಜಂಬೀರಜೈರಪಿ ॥ ದಿನೈಕಂ
ವಟಿಕಾಕಾರ್ಯಾಚಣಮಾತ್ರಂಚಭಕ್ಷಯೇತ್ । ಅತ್ಯುಗ್ರಂಸಂ
ನಿಪಾತಂಕುಸರ್ವೋಪದ್ರವಸಂಯುತಂ ॥ ನಿಹಂನ್ಯಾದನುಪಾ
ನೇನದಶಮೂಲಾರ್ಕಜೇನವಾ । ಕಷಾಯೇಣನಸಂದೇಹಃಪಥ್ಯಂ
ಪಥ್ಯೋದನಂಹಿತಂ ॥ ಸನ್ನಿವಿಧ್ವಂಸಕೋನಾಮಸನ್ನಿಪಾ
ತಕುಲಾಂತಕಃ ॥

ಟೀ ॥ ರಸ, ಗಂಧಕ, ತಾಳಕ, ಹೇಮಮಾಕ್ಷಿಕ, ತಾಮ್ರಭಸ್ಮ, ಅಭ್ರಕಭಸ್ಮ, ಚಾಣಂಕಿಮೋತ, ನಾಭಿ, ಉಂಮತ್ತದಬೀಜ, ಬಲಜೆ, ವಾಗಲದಗಡ್ಡೆ, ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ನೆಲಬೇವು, ಕರೀಬೇವು, ಶುಂಠಿ, ಕೋಳಿಕುಟುಮನಗಡ್ಡೆ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಲೊಕ್ಕೀಸೊಪ್ಪಿನರಸದಲ್ಲಿ ಒಂದುದಿನ, ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸದಲ್ಲಿ ಒಂದುದಿನ, ಈಮೇರೆ ಯೆರಡುದಿನಗಳು ಮರ್ದನೆಯಂಮಾಡಿ ಕಡಲೆಕಾಳದಷ್ಟು

గులికెయింమాడి దశమూలదకషాయదల్లాదరూ, అర్కమూలదకషా యదల్లాదరూ, లక్కిసొప్పినకషాయదల్లాదరూ గుంజామాత్రవం కొడిసలు సకలసన్నిపాతంగళూ శమనవహవు, ఈగులికెయహెస రు సన్నివిధ్వంసకవెందు హేళువరు.

శ్లో ॥ రక్తస్రావైర్జలూకాభిఃస్ఫురితపానంకురుయోజ
యేత్ ।కర్ణికంగ్రంథినాశార్థంకథితంవైద్యకోవిదైః॥

టీ ॥ కర్ణికగ్రంథిసన్నిపాతదింటాద గ్రంథియల్లి జిగుళిగళంబిట్టు రక్తవంతెగెయిసువదు. అదరింద కర్ణికగ్రంథి శమనవహుదెందు వైద్యరుగళింద హేళల్పట్టిరుతదె.

శ్లో ॥ మరిచదశమూలకటుకాత్రిఫలాశుంఠీకణాగ్ని
ఘూనింబైః । సజితంపీతఃక్వాథఃకర్ణికరుంతాభవేత్
క్వాథః ॥

టీ ॥ మెణసు, దశమూల, కటుకరోహిణి, త్రిఫలి, శుంఠి, పిప్పలి, చిత్రమూల, నెలబేవు, ఇవెల్లవూ కూడి కషాయవంకాయిసి కొడలు కర్ణికసన్నిపాతశమనవహుదు.

శ్లో ॥ రాస్నాబృహతీపథ్యాఘనకటుకావ్యాఘ్రపుష్కర-
కాకిపిష్టా । శృంగీభార్గీధాన్యకక్వాథఃపీతస్తుక
ర్ణికంహంతి ॥

టీ ॥ రాశ్నె, గుళ్ళదబేరు, అళలేకాయి, కొన్నారిగడ్డె, కటుకరోహిణి, త్రికటుక, పుష్కరమూల, అరిబజ్జె, కర్కాటకశృంగి, గంటుభారంగి, కొత్తుంబరి, ఇవుగళ కషాయ కాయిసికొడలు కర్ణికసన్నిపాతశమనవహుదు.

శ్లో॥హింగుఘనిశావిశాలాస్సైంధవసురదారుకృష్ణరవిదుగ్ధైః॥
సహృతైఃకృతఃప్రలేపోహరతిమహాలంబకర్ణికగ్రంథిం ॥

టీ ॥ హింగు, అరిసిన, హావుమెక్కెబేరు, సైంధవ, దేవదారు, పిప్పలి, ఇవుగళన్ను యక్కదహాలినల్లి మర్దిసి, కుప్పవెరసి లేపనవంమాడిసలు కర్ణికసన్నిపాతగ్రంథిమాణువదు.

ಭಗ್ನನೇತ್ರಸನ್ನಿಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜ್ವರಬಲೋಪಚಯಶ್ರುತಿಶೂನ್ಯತಾ । ಶ್ವಸನಭಗ್ನ
ವಿಲೋಚನಮೋಹಿತಃ ॥ ಪ್ರಲಪನಭ್ರಮಕಂಪನಶೋಕವಾನ್ । ಜ
ಯತಿಜೀವಿತಮೃಷ್ಟಪಭಗ್ನದೃಕ್ ॥

ಟೀ ॥ ಜ್ವರ, ವಾತಪ್ರಕೋಪ, ಕಿವಿಕೇಳದಿರುವಣ, ಶ್ವಾಸ, ಕಣ್ಣುಒಡೆದು ನೀರುಸುರಿಯುವಣ, ಅಜ್ಞಾನ, ಪ್ರಲಾಪ, ಭ್ರಮೆ, ನಡುಕ, ಶೋಕ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಉಂಟಾಗಿರುವದು ಭಗ್ನನೇತ್ರಸನ್ನಿಪಾತವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

ಚಿಕಿತ್ಸೆ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶುದ್ಧಸೂತಂವಿಷಂಗಂಧಂಮರೀಚಂಟಂಕಣಂಕಣಾ ।
ಮರ್ದಯೇದ್ಧೂರ್ತಜದ್ರಾವೈಃದಿನಮೇಕಂಚಶೋಷಯೇತ್ ॥
ಪಂಚವಕ್ತ್ರರಸೋನಾಮದ್ವಿಗುಂಜಂಸನ್ನಿಪಾತಜಿತ್ । ಅರ್ಕ
ಮೂಲಕಷಾಯಂಚಅನುಪಾನಂಪ್ರಕಲ್ಪಯೇತ್ ॥ ಮುದ್ಗಾನ್ನ
ಭೋಜನಂಪಥ್ಯಂಜಲಯೋಗಂಚಕಾರಯೇತ್ । ಭಗ್ನನೇತ್ರಹ
ರೋಯೋಗಃಶಂಭುನಾಕಥಿತಃಪುರಾ ॥

ಟೀ॥ ರಸ, ನಾಭಿ, ಗಂಧಕ, ಮೆಣಸು, ಬಿಳಿಗಾರ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಈಮೂರನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಉಮ್ಮತ್ತದಬೀಜದ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದುದಿನಮರ್ದಿಸಿ, ಒಣಗಿಸಿ, ಯಕ್ಕದಬೇರಿನ ತ್ವಕ್ಕಿನ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಎರಡುಗುಂಜಾತೂಕವಂ ಕೊಡಿಸಲು ಸಕಲ ಸನ್ನಿಪಾತಂಗಳೂ ಶಮನವಹವು. ಹೆಸರಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪಥ್ಯವಂಕೊಡಿಸುವುದು. ರಸವಿದಾಹವಾದರೆ ಜಲಯೋಗವಂಮಾಡುವುದು. ಇದು ಪಂಚವಕ್ತ್ರರಸವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಭಗ್ನನೇತ್ರಸನ್ನಿಪಾತ ಶಮನವಹುದೆಂದು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದಾರ್ವ್ಯಬ್ದತಿಕ್ತಾಚಫಲತ್ರಯಂಚ । ಕ್ಷುದ್ರಾಪಟೋ
ಲೀರಜನೀಚನಿಂಬು ॥ ಕ್ವಾಥಂವಿದದ್ಯಾತ್ ಜ್ವರಸನ್ನಿಪಾತೇ ।
ನಿಶ್ಚೇತನೇಪುಂಸಿವಿಬೋಧನಾರ್ಥಂ॥

ಟೀ ॥ ಮರದರಿಸಿನ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ತ್ರಿಫಲೆ, ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ಕಹಿಪಡವಲ, ಅರಿಸಿನ, ಬೇವಿನಚಕ್ಕೆಯೊಳಗಿನನಾರು, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಎರಡುವರಹಾತೂಕವಂ ಎರಡುಮಾನನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕು

ಭಾಗವಾಗಿ ಕಷಾಯವಂ ಕಾಯಿಸಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಜ್ವರಸ ನ್ನಿಪಾತಂಗಳುಂಟಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿತನಾಗಿದ್ದವನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವುಂಟಾಗುವುದು.

ಕಷಾಯ.

ಶ್ಲೋ ॥ ತ್ರಿಫಲಾಪಟೋಲಕಟುಕಾಘನನಿಂಬಸುರಾಹ್ವಯಂದಾ
ರು । ಕ್ವಾಥೋಹಂತಿನಿಪೀತಃಜ್ವರಮುಗ್ರಂಸನ್ನಿಪಾತೋತ್ಥಂ॥

ಟೀ ॥ ತ್ರಿಫಲೆ, ಕಹಿಪಡವಲ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಬೇವಿನ ಒಳನಾರು, ದೇವದಾರು, ಇವುಗಳಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮೆರಡುವರಹಾತೂಕವಂ ಮೆರಡುಮಾನನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯಕ್ಕಾಕಿ ನಾಕುಭಾಗಾವಶೇಷಿತವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಉಭಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಸನ್ನಿಪಾತದಿಂದುಂಟಾದ ಉಗ್ರಜ್ವರ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಭೂನಿಂಬಮಾಕ್ಷಿಕವಚಾಸಹಿತೇನಲೇಹಂ । ಕುರ್ಯ್ಯಾ
ತ್ಕಣೋಷಣಕುರೀತಕಿಜೀರಕಾಭಿಃ ॥ ನೇತ್ರಾಂಜನಂಚಲವಣ
ತ್ರಿಕಪಿಪ್ಪಲೀಭಿಃ । ನಸ್ಯೇನವಾಮಧುಕಹಿಂಗುಮಧೂಕಸಾರೈಃ॥

ಟೀ॥ ನೆಲಬೇವು, ಬಜೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಮೆಣಸು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಜೀರಿಗೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕಲೆಯಿಸಿ ಲೇಹ್ಯವಂಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸುವಣ, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಬಿಡಾಲವಣ, ಸಂವತ್ಸರಲವಣ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಇವಷ್ಟಂನೂ ನುಣ್ಣನಾಗಿ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸದಲ್ಲಿ ಮರ್ದಿಸಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅಂಜನವಂಹಚ್ಚುವಣ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಹಿಂಗು, ಹಿಪ್ಪೇಮರದಕೆಚ್ಚು, ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ನೀರಿನಿಂದ ತೆಗದು ನಸ್ಯವಂಮಾಡಿಸುವಣ, ಈಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಮಾಡಿಸಲು ಭಗ್ನನೇತ್ರಸನ್ನಿಪಾತ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮರಿಚಕುರಗಗಂಧಾಮಾಗಧೀಸಿಂಧುಯುಕ್ತಂ । ಪಿ
ಚುನಮಧುಕಪಿಪ್ಪಲ್ಯುಗ್ರಗಂಧಾರ್ದ್ರಕಾಣಿ ॥ ಛಗಳಪಯಸಿಪಿ
ಷ್ಟ್ವಾಸಂಸ್ಕೃತಂಶಾಸ್ತ್ರವಿದ್ಭಿಃ । ಭವತಿವಿಹಿತನಸ್ಯಂಭಗ್ನ
ನೇತ್ರಪ್ರಣಾಶಂ ॥

ಟೀ ॥ ಮೆಣಸು, ಹಿರಿಮದ್ದಿನಬೇರು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಸೈಂಧವ, ಹುಕಳಿ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಗಜಹಿಪ್ಪಲಿ, ಬಜೆ, ಶುಂಠಿ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಆಡಿನಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ನುಣ್ಣನಾಗಿ ಅರದು ಆಡಿನಹಾಲಿನಿಂದ ನಸ್ಯವಂಮಾಡಿಸಲು ಭಗ್ನನೇತ್ರಸನ್ನಿಪಾತಶಮನವಹುದು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ)

ಶ್ಲೋ ॥ ನಿರ್ಗುಂಡೀಪಿಚುಮಂದಕುಷ್ಠವಿಷಯಾತಾಪಾರ್ಣಸಿ
ದ್ಧಾರ್ಥಕೈಃ। ಷಡ್ಗ್ರಂಥಾನ್ತಗರೈಃಸುರಾಹ್ವಕರುಭಿಃಮಾತಾಂ
ಡಮೂಲಾನ್ವಿತೈಃ ॥ ಚಂಡಾಂಶಸ್ವೇತದೂರ್ವಾಮೂಲಸಹಿ
ತೈಃಸಂವಾಸವೇನಾನ್ವಿತೋಃ । ಧೂಪೋಯಂಗ್ರಹಸನ್ನಿಪಾ
ತಜನಿತಾಂಪೀಡಾಂಪಿನಷ್ಟಿತ್ವಣಾತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಲೊಕ್ಕೀಸೊಪ್ಪು, ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಹುತ್ತೀಅರಳು, ಬಿಳೀಸಾಸುವೆ, ಬಜೆ, ಗನ್ಧಿತಗರ, ದೇವದಾರು, ಯಕ್ಕದಬೇರು, ಕಣಿಗಲಬೇರು, ಬಿಳೀಗರಿಕೆ, ನಿರ್ಮಾಲ್ಯ, ಕೊಡಸೀಗಿನಬೀಜ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ ಧೂಪವಂಹಾಕಲು ಗ್ರಹಸನ್ನಿಪಾತಂಗಳು ಸದ್ಯಶ್ಶಮನವಹುವು.

(ರಕ್ತಷ್ಠೀವಿಸನ್ನಿಪಾತಲಕ್ಷಣ)

ಶ್ಲೋ॥ ರಕ್ತಷ್ಠೀವೀಪ್ರೋಜ್ವರವಮಿಶ್ರತೃಷಾಮೋಹಶೂಲಾತಿಸಾರೈಃ ಹಿ
ಕ್ಕಾಧ್ಮಾನಶ್ರಮಸವಮಥುಶ್ವಾಸಸಂಜ್ಞಾಪ್ರಣಾಶಃ ॥ ಶ್ಯಾ
ಮಾರಕ್ತಾಧಿಕತರತನುರ್ಮಂಡಲೈಃಪಿತ್ತರೂಪೋ । ರಕ್ತಷ್ಠೀವೀ
ನಿಗದಿತಯತಿಪ್ರಾಣಹಂತಾಪ್ರಸಿದ್ಧಃ॥

ಟೀ ॥ ಕೇಕರಿಸಿವುಗಿದರೆ ಕೊರಚೆಯಾಗಿ ಬಾಯಿಂದರಕ್ತಬೀಳುವಣ, ಜ್ವರವುಂಟಾಗಿರುವಣ, ಓಕರಿಕೆ, ಬಾಯಾರಿಕೆಸಹ ಉಂಟಾಗಿರುವಣ, ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆಯಿರುವಣ, ಶೂಲೆ, ಅತಿಸಾರ, ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು, ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರ, ಬಳಲಿಕೆ, ವಾನ್ತಿ, ಶ್ವಾಸ, ಮೂರ್ಛೆ, ಮೈಮೇಲೆ ಕಪ್ಪಾಗಿಯಾದರೂ ಕೆಂಪಾಗಿಯಾದರೂ ಬಟುವಾಗಿ ಗಂದೆಯೇಳುವಣ, ಈಲಕ್ಷಣಂಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಯಿರುವದು ರಕ್ತಷ್ಠೀವಿ ಸನ್ನಿಪಾತವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

(ಚಿಕಿತ್ಸೆ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸೂತಂನಿಷ್ಕಂಬಲಿನಿಷ್ಕಂಮರ್ದಯೇಚ್ಚಿತ್ರಕದ್ರ
ವೈಃ । ಮಾಷೈಕಂಮೃತತೀಕ್ಷ್ಣಸ್ಯಮೃತಶುಲ್ಬಂಚಮಾಷಿಕಂ॥
ಮಾಷೈಕೈಕಂವಿಮಿಶ್ರಿತ್ಯಪೂರ್ವೋಕ್ತಿತಿಥಮರ್ದಯೇತ್ । ಧು
ತ್ತೂರತ್ರಿಫಲಾಕನ್ಯಾವೃದ್ಧಥಾನ್ಯಾದ್ರಿಕದ್ರವೈಃ ॥ ಪಾರಿ

ಭದ್ರಿಸ್ಯಮಂಡೂಕ್ಯಾನಿರ್ಗುಂಡೀಭೃಂಗಚಿತ್ರಿಕೈಃ । ವಾಯ
ಸೀನಿಷ್ಪ್ರವಾತಾರಿಶ್ರೀತಾಸನರಸೈರಪಿ ॥ ಪ್ರತಿದ್ರಾವಂಘಸ್ರಮೇಕೈ
ಕಂದತ್ವಾಖಲ್ವೇವಿಮರ್ದಯೇತ್ । ರಸಾಂಶಂತ್ರ್ಯೂಷಣಂದತ್ವಾ
ಚಣಮಾತ್ರೀವಟೀಕೃತಾ ॥ ತಾಸ್ತಿಸ್ರಃಸನ್ನಿಪಾತಾರ್ತೇದ್ರಾವ
ಯೇಜ್ಜೀರಕದ್ರವೈಃ । ಕಷಾಯಂಪಂಚಕೋಲೋತ್ಥಮಾನುಷಾ
ಣಾಂಪರಿಕಲ್ಪಯೇತ್ ॥ ದಧ್ಯನ್ನಂದಾಪಯೇತ್ಪಥ್ಯಂತೃಷಾರ್ತೇ
ಶೀತಳಂಜಲಂ । ಸನ್ನಿಪಾತಂನಿಹಂತ್ಯಾಶುರಕ್ತಷ್ಠೀವಿಹರೋರಸಃ ॥

ಟೀ ॥ ರಸಒಂದುತೂಕ, ಗಂಧಕಒಂದುತೂಕ, ಉಕ್ಕಿನಭಸ್ಮ, ತಾಮ್ರಭಸ್ಮ, ಹೇಮಾಕ್ಷಿಕ, ಇವುಮೂರನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಧರಣತೂಕ, ಈ ಐದನ್ನೂ ಖಲ್ವದಲ್ಲಿಯಿಕ್ಕಿ ಉಮ್ಮತ್ತದರಸ, ತ್ರಿಫಲೆಕಷಾಯ, ತೊಕ್ಕೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿಕಷಾಯ, ಹಸೀಶುಂಠಿರಸ, ಪಾರಿವಾಳದಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಒಂದೆಲಗನರಸ, ತೊಕ್ಕೆಯರಸ, ಗರಗದರಸ, ಚಿತ್ರಮೂಲಕಷಾಯ, ಬಿಲ್ಲಗಣಿಕೆಯರಸ, ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಔಡಲದಬೇರಿನಕಷಾಯ, ಕೋಲುಮುರಕನಚಕ್ಕೆಕಷಾಯ, ಹೊನ್ನೇಮರದಚಕ್ಕೆಯಕಷಾಯ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದುಹಲವಹನಿಸಿ ಮರ್ದಿಸಿ ರಸಕ್ಕೆ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ತ್ರಿಕಟುಕದಚೂರ್ಣವಂಬೆರಸಿ ಶುಂಠಿಯರಸದಲ್ಲಿಮರ್ದಿಸಿ ಕಡಲೇಕಾಳ ತೋರ ಗುಳಿಗೆಯಂಮಾಡಿ ಮೂರುಗುಳಿಗೆಯನ್ನು ಜೀರಿಗೆಕಲ್ಕ ಶುಂಠೀರಸದಲ್ಲಿ ಕೊಡುವುದು, ಅಥವಾ ಪಂಚಕೋಲದಕಷಾಯದಲ್ಲಾದರೂ ಕೊಡಿಸುವದರಿಂದ ರಕ್ತಷ್ಠೀವಿ ಸನ್ನಿ ಪಾತಶಮನವಹುದು. ಮೊಸರನ್ನಪಥ್ಯವಂ ಕೊಡಿಸುವುದು. ನೀರಡಸಲು ಶೀತೋದಕಪಾನವಂಮಾಡುವುದು,

ಶ್ಲೋ ॥ ಪರ್ಪಟತಿಕ್ತಾನಂತಾವಾಶಾಭೂನಿಂಬವಾಲುಕಾಫಲಿನೀ ।
ಕ್ವಾಥಸ್ಸಹಶರ್ಕರಯಾಪೀತೋಹಂತ್ಯಾಸ್ಯಸಂಗತಂರಕ್ತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಪರ್ಪಾಟಕ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಗಂಡುಕುರುಚೆ, ಆಡಸೋಗೆ, ನೆಲಬೇವು, ಮುಡಿವಾಳ, ನೆಳಲು, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವಂಕಾಯಿಸಿ ಸಕ್ಕರೆವೆರಸಿ ಕುಡಿಯಲು ರಕ್ತಷ್ಠೀವಿಸನ್ನಿಪಾತಶಮನವಹುದು, ಮತ್ತು ಬಾಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸುರಿವಣ ನಿಲ್ಲುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜಲದಾಮಯಪದ್ಮಕಪರ್ಪಟಕೈಃಮಲಯೋದ್ಭವಜಾ

ಶಿವರೀಮಧುಕೈಃ ॥ ಘನನಿಂಬಜಲೋದ್ಭವಚಂದನಕೈಃ ಕ್ವಥಿತಂ
ಮುಖರಕ್ತಹರಂಸಹಸಾ ॥

ಟೀ ॥ ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಬಂಗಲಕೋಷ್ಟು, ಪದ್ಮಕ, ಪರ್ಪಾಟಕ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಜಾಜೀಬೇರು, ಆಷಾಢಬೇರು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಬೇವಿನಬಳನಾರು, ಶಾವರಿಗೆಣಸು, ರಕ್ತಚಂದನ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವಂ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಲು ಮುಖದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸುರಿಯುವದು ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕರ್ಣಾಕ್ಷಿಮುಖನಾಸಾಭ್ಯಾಂರಕ್ತಸ್ರಾವಂಕರೋತಿ
ಯಃ । ರಕ್ತಷ್ಠೀವೀಕ್ವಚಿತ್ಸಾಧ್ಯಸ್ಸನ್ನಿಪಾತೋಭಿಷಗ್ವರೈಃ ॥

ಟೀ ॥ ಕಿವಿ, ಕಣ್ಣು, ಬಾಯಿ ಮೂಗುಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸುರಿವಂತಾದ್ದು ರಕ್ತಷ್ಠೀವಿಸನ್ನಿಪಾತ, ಇದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದರೂ ಕೆಲವುಸ್ಥಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ನಸ್ಯಂದಾಡಿಮಪುಷ್ಪೋತ್ಥಂಸ್ತನ್ಯಂದೂರ್ವಾರುಹಸ್ತ
ಥಾ । ಆಮ್ರಾಸ್ಥಿಜಂಫಲಾಂಬುವಾ ನಾಸಿಕಾಸ್ರುತರಕ್ತಜಿತ್ ॥

ಟೀ॥ ದಾಳಿಂಬದಹುವ್ವಿನ ರಸವನ್ನಾದರೂ, ಮೊಲೇಹಾಲನ್ನಾದರೂ, ದೂರ್ವೆರಸವನ್ನಾದರೂ, ಡಿಮ್ಮರದಹೊಕ್ಕನರಸವನ್ನಾದರೂ, ಮಾವಿನಬೀಜದ ತಿರುಳಿನ ರಸವನ್ನಾದರೂ ನೀರುಳ್ಳಿರಸವನ್ನಾದರೂ ನಸ್ಯವಂಮಾಡಿಸಲು ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಸುರಿವ ರಕ್ತ ಶಮನವಹುದು.

(ಪ್ರಳಾಪಸನ್ನಿಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಂಪಪ್ರಳಾಪಪರಿತಾಪನಿಬಂಧಪೀಡಾ । ಪ್ರೋತ್ತಪ್ತ
ಪಾದಯುಗಳಪ್ರಸೃತಾಂಗದಾಹಃ ॥ ಪ್ರಜ್ಞಾಪ್ರಣಾಶವಿಕಲ
ಪ್ರಚುರಃಪ್ರಮಾಥೀ । ಕ್ಷಿಪ್ರಂಪ್ರಯಾತಿಪಿತೃಪಾಲಗೃಹಪ್ರವೇಶಂ ॥

ಟೀ ॥ ನಡುಕ, ಪ್ರಳಾಪ, ದಾಹ, ಮೈನೋವು, ಕಾಲುಗಳೆರಡೂ ಕಿಚ್ಚಿನ ಹಾಗೆ ಉಷ್ಣವಾಗಿರುವಣ, ಮೈಯುರಿತ, ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆಯಿರುವಣ, ವಿಕಲವೆಗ್ಗಳವಾಗಿರುವಣ, ಈಲಕ್ಷಣಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಯಿರುವದು ಪ್ರಳಾಪಸನ್ನಿಪಾತವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಈ ಸನ್ನಿಪಾತವುಂಟಾದ ಪುರುಷನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪಿತೃಪತಿಯಾದ ಯಮನ ಮಂದಿರ ಪ್ರವೇಶವಂ ಮಾಡುವನು.

(ಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಶುದ್ಧಸೂತಂಸಮಂಗಂಧಂ ಶಿಲಾಟವಿಷಹಿಂಗುಳಂ ।

ಮೃತಕಾಂತಾಭ್ರತಾಮ್ರಾಯಃ ತಾಳಕಂ ಮಾಕ್ಷಿಕಂ ಸಮಂ॥
ಆಮ್ಲವೇತಸಜಂಬೀರಚಾಂಗೇರೀಣಾಂ ರಸೇನಚ। ನಿರ್ಗುಂಡ್ಯಾ
ಹಸ್ತಿದಂತ್ಯಾಶ್ಚ ದ್ರವೈರ್ಮರ್ದ್ಯಂ ದಿನದ್ವಯಂ॥ ರುದ್ಧ್ವಾಥ ಭೂ
ಧರೇ ಪಚ್ಯಾದಿನಾಂತೇ ತಂ ಸಮುದ್ಧರೇತ್ । ಚಿತ್ರಕಸ್ಯ ಕಷಾಯೇ
ಣ ಮರ್ದಯೇತ್ಪ್ರಹರದ್ವಯಂ ॥ ಮಾಷಮಾತ್ರಂ ಪ್ರದಾತವ್ಯಂ
ಹಿಂಗುತ್ರ್ಯೂಷಾರ್ದ್ರಚಿತ್ರಕೈಃ ॥ ಸಕರ್ಪೂರಾರ್ದ್ರಾನುಪಾನಂ
ಸ್ಯಾತ್ ಮೃತೋತ್ಥಾಪನಕೋರಸಃ ॥ ಪೀಡಿತಸ್ಸನ್ನಿಪಾತೇನ
ಗತೋವಾಪಿಯಮಾಲಯಂ । ತತ್ಕ್ಷಣಾಜ್ಜೀವತಿ ಸದ್ಯಃ ಪಥ್ಯಂ
ಕ್ಷೀರೈಶ್ಚ ದಾಪಯೇತ್ ॥ ಗುಂಜಾದ್ವಯಂ ಪ್ರದಾತವ್ಯೋ ರ
ಸೋವಾನಂದಭೈರವಃ। ಸ್ವಚ್ಛಂದಭೈರವೋವಾಥ ದಶಮೂಲೈ
ಸ್ತ್ರಿಗುಂಜಕಂ ॥

ಟೀ॥ ಶುದ್ಧರಸ, ಗಂಧಕ, ಮಣಿಶಿಲೆ, ನಾಭಿ, ಇಂಗಲೀಕ, ಕಾಂತಭಸ್ಮ, ಅಭ್ರಕಭಸ್ಮ, ತಾಮ್ರಭಸ್ಮ, ಉಕ್ಕಿನಭಸ್ಮ, ತಾಳಕ, ಹೇಮಮಾಕ್ಷಿಕ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಓಟೆಹುಳಿ, ನಿಂಬೇಹಣ್ಣು, ಪುಲ್ಲಂಪುರುಚೆ, ಲೊಕ್ಕೀಸೊಪ್ಪು, ಬಿಳೀಹಾವುಮೆಕ್ಕೆ, ಇವುಗಳ ರಸಂಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯೆರಡುಯೆರಡುದಿನ ಮರ್ದಿಸಿ, ಆಗೋಳಕವನ್ನು ಶ್ರಾವೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ಮೇಲೆಯೊಂದು ಶ್ರಾವೆಯಂ ಮುಚ್ಚಿ ಸಂಧಿಲೇಪವಂ ಮಾಡಿ, ಒಣಗಿಸಿ ಭೂಧರಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಾಕವಂ ಮಾಡುವುದು. ಭೂಧರಯಂತ್ರವೆಂದರೆ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಗೇಣು ಆರಂಗುಲಉದ್ದ ಚೌಕವಾಗಿ ಹಳ್ಳವಂ ತೆಗದು, ಆಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಸಂಪುಟಿಸಿದ ಶ್ರಾವೆಯನ್ನಿರಿಸಿ, ಆಶ್ರಾವೆಯ ಮುಳುಗಿಯ ಮೇಲೆಯೆರಡಂಗುಳಪ್ರಮಾಣಪರಿಯಂತ ಮರಳುತುಂಬಿ, ಮೇಲೆ ಕಾಡುಬೆರಣಿಯಂ ತುಂಬಿ ಪುಟವಂ ಹಾಕುವುದು. ಇದು ಭೂಧರಪುಟವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಈರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟವಾದ ಆಗೋಳಕವನ್ನು ಸಾಂಗಶೀತಲವಾದಮೇಲೆ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೆಗದು ಚಿತ್ರಮೂಲಕಷಾಯದಿಂದ ಮರ್ದಿಸಿ, ಮಾಷಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆಗಳಂ ಮಾಡಿ ಹಸೀಶುಂಠಿರಸದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕಟುಕ ಚಿತ್ರಮೂಲಗಳಂ ಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ, ಕರ್ಪೂರಸಹಿತ ಕೊಡಿಸಲು ಪ್ರಳಾಪಸನ್ನಿಪಾತವಾಗಿ ಪಂಚತ್ವವಂನೈದಿ ಯಮಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದವನಂನಾದರೂ ಬದುಕಿಸುವದು. ಇದು

మృతోత్థాపనరసవెందు ప్రసిద్ధవాగిరువుదు. ప్రళాపసన్నిపాత అసాధ్య వాదరూ కొట్టినోడలు పుణ్యాధీన. దశమూలకషాయదల్లి ఎరడు గుంజాతూక ఆనందభైరవియన్నాదరూ మూరు గుంజేతూక స్వచ్ఛంద భైరవియన్నాదరూ కొట్టునోడువుదు. చికిత్సెయంమాడదె బిడలా గదు. ఇదక్కె పథ్య క్షీరాన్న.

శ్లో ॥ ఉత్తిష్ఠతిబలాత్కారాపశ్చాద్వ్యాధితాపతే।
యోగక్షిణాందిశంగచ్ఛేత్సత్యాజ్యోభిషగుత్తమైః ॥

టీ ॥ సన్నిపాతజ్వరగళు ముంతాద వ్యాధిస్థను బలాత్కారదింద ఒత్తుగొత్తిగె ఎద్దుకుళితిరువను, తాను హోదెనుహోదెనెందు నుడివను, తెంకలముఖవాగి నడెయువను, ఈప్రకారదల్లి చేష్టెగళంమా డుతలిరువను. ఆతనన్ను వైద్యనాదవను త్యజిసిబిడువుదు.

శ్లో ॥ తగరకురగగంధాపర్పటంశంఖపుష్పీ । త్రిదశ విటపితిక్తాభారతీభూతకేశీ ॥ జలధరకృతమాల్యైఃకిత కీగోస్తనాభ్యాం । ప్రశురతికషాయోమంథునా నాప్రళాపం ॥

టీ ॥ గంధతగర, ఆరిమద్దు, పర్పాటక, కట్టవత్తిగె, దేవదారు, కటుకరోహిణి, బందెలగ, జటామాంసి, కొన్నారిగడ్డె, కక్కె బేరు, తాళిమోరె, ద్రాక్షిహణ్ణు, ఇవక్టన్నూ కషాయవంతాయి సి కొడిసలు ప్రళాపసన్ని మాణువుదు.

శ్లో ॥ జలధరదశమూలంవారిశుంఠీసమేతం । మల యజఘనరావంపర్పటంవాసకంచ ॥ సమసమమిళితా నాంక్వాథదాజఃశుణేన । వ్యపనయతిని తాంతంపిత్తమా తిప్రళాపం ॥

టీ ॥ కొన్నారిగడ్డె, దశమూల, ముడివాళ, శుంఠి, శ్రీగంధ, కిరి గసాలె, పర్పాటక, ఆడసోగె, ఇవక్టన్నూ సమాంశవాగి హాకి, కషాయవంమాడి కొడిసలు ప్రళాపసన్ని శమనవాగువుదు. ప్రళాపస న్నియల్లి పుణ్యవుంటాదవనొబ్బను బదుకువను.

(జిహ్వకసన్నిపాతలక్షణ.)

శ్లో ॥ శ్వసనకాసపరితాపవిహ్వలః । కఠినకంటకవృతో తిజిహ్వకః ॥ బధిరమూకబలహానిలక్షణో । భవతికష్టతరఃఖలుజిహ్వకః ॥

టీ ॥ శ్వాస, కెమ్ము, మైయురితె, కంగెడు, నాలిగెబిరుసాగి ముళ్ళుంటాగిరువణ, కివికేళదిరువణ, మాతనాడదె మూగనంతెయిరువణ, ఈలక్షణగళుంటాదుదు జిహ్వకసన్నిపాతవెనిసికొళ్ళుంబుదు.

శ్లో ॥ త్ర్యూషణంపంచలవణంశతపుష్పంద్విజీరకం । శుద్ధసూతంమృతంచాభ్రంగంధకంచసమంసమం ॥ ఆర్ద్రకస్యద్రవైఃఖల్వేదినమేకంవిమర్దయేత్ । వీరభద్రరసాఖ్యోయంస్త్రీకంసన్నిపాతజిత్ ॥ చిత్రకార్ద్రకసింధూత్థమనుపేయంజల్పైస్సహ । పథ్యంక్షీరోదనందేయంద్విజారంబరసోపికః॥

టీ॥ శుంఠి, మెణసు, హిప్పలి, సైంధవలవణ, బిడాలవణ, కాచలవణ, సంవర్చలవణ, సముద్రలవణ, సబ్బసిగె, జీరిగెరస, అభ్రకభస్మ, గంధక, ఇవక్కొ సమాంశవాగి ఖల్వదల్లిరిసి హసిశుంఠిరసదల్లి ఒందుదిన సంణనాగి అరదు గుంజాప్రమాణగుళికెయంమాడి నెరళల్లి ఒణగిసి మాషప్రమాణవన్ను చిత్రమూల, శుంఠి, సైంధవగళ కల్కవంమాడి, ఆ కల్కద అనుపానదింద కొడిసలు జిహ్వకసన్నిపాతమొదలాద సన్నిపాతంగళు శమనవహవు. ఉదయ సంజె మెరడుబారికొట్టరె ఒడంబడువుదు. హాలన్న పథ్యవంకొడిసువుదు. ఈమాత్రె వీరభద్రరసవెందు ప్రసిద్ధవంపడెదిరువుదు.

శ్లో ॥ ప్రథమేహనిజిహ్వాయాంజాయతేకంటకం। జిహ్వకస్సన్నిపాతోయంకష్టసాధ్యకమోమతః ॥

టీ ॥ జిహ్వకసన్నిపాతద మొదలదివస నాలిగెయల్లి ముళ్ళుగళుంటాదువు. ఈజిహ్వక సన్నిపాత అతికష్టసాధ్య.

శ్లో ॥జిహ్వేనాకరపుష్కర్కైస్సకటుకైరాస్నాగళూ

ಬೀಯುಕ್ತೈಃ । ಭಾರ್ಙೀಕರ್ಕಟಶೃಂಗಿಕಾಶಟಿಯುಕ್ತೈರ್ದು
ಸ್ಪರ್ಶಾವಾಶಾಘನೈಃ॥ ಪೀತಂಜಿಹ್ವಕಹಾರಿವಾರಿಭವತೀಬ್ರಾ
ಹ್ಮೀವಚಾಮಿಶ್ರಿತಂ । ಭೋಜ್ಯಂವೈಗ್ಯವರ್ತೈಃಮಹಾಮುನಿವ
ರ್ತೈರುಕ್ತಂಚತದ್ಭೇಷಜಂ ॥

ಟೀ ॥ ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಶುಂಠಿ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ರಾಶ್ನಾ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಕರ್ಕಾಟಕಶೃಂಗಿ, ಕರ್ಪೂರಶುಂಠಿ, ಗಂಡು ತುರುಚೆ, ಆಡಸೋಗೆ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಒಂದೆಲಗ, ಬಜೆ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಕಷಾಯಮಾಡಿಕೊಡಿಸಲು ಜಿಹ್ವಕಸನ್ನಿ ಶಮನವಹುದು. ಇದು ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸುರತರುಕಟುನಿಂಬೈರಂಡಪಥ್ಯಾಪಟೋಲೀ । ರಜನಿಯು
ಗಳವಿಶ್ವಾಸಿಂಹಿಕಾಪುಷ್ಕರಾಖ್ಯೈಃ ॥ ಸಲಿಲಧರಗಳೂಚೀ
ಸಂಯುತೈಃಪಕ್ವಪಷಃ । ಪ್ರಶಮಯತಿಕಷಾಯೋಜಿಹ್ವಕಂ
ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯಂ ॥

ಟೀ ॥ ದೇವದಾರು, ಕರ್ಪೂರಶುಂಠಿ, ಬೇವಿನಒಳನಾರು, ಔಡಲಬೇರು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕಹಿಪಡವಲ, ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಹಾಕಿ ಪಕ್ವವಾಗಿ ಕಷಾಯವಂ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು, ಜಿಹ್ವಕಸನ್ನಿಪಾತ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜಿಹ್ವಾಂಗಾಂಶುದ್ಧಕೃಲ್ಲೇಪಃಕಟುತಿಕ್ತೈನಸಂಯುತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಕಹಿ, ಖಾರ, ಜಿಹ್ವಾಲೇಪನವಂಮಾಡಲು ಜಿಹ್ವಕಸನ್ನಿಪಾತದ ಜಿಹ್ವೆ ದೋಷ ಶಮನವಹುದು. ಈಜಿಹ್ವಕ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ.

(ಅಭಿನ್ಯಾಸ ಸನ್ನಿಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ದೋಷತ್ರಯಸ್ನಿಗ್ಧಮುಖಸ್ಸನಿದ್ರೋ । ವೈಕಲ್ಯನಿಷ್ಟೆ
ತನನಷ್ಟಭಾಷಃ ॥ ಬಲಪ್ರಣಾಶಸ್ಸುಖನಾಶವಿಹ್ವಲೋ । ಭಿನ್ಯಾ
ಸನಾಮಾಖಲುಮೃತ್ಯುಕಲ್ಪಃ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳೆಂಬ ದೋಷತ್ರಯಂಗಳೂಕೂಡಿರುವಣ, ಮುಖ

మించాగి ఎణెయకూడదంతెయిరువణ, తూకడికెయుంటాగి మై కాంతి గుంది వివర్ణవాగి జేతన్యగెట్టు, నుడియిల్లదె మూకత్వవుం టాగి, బలహానియూ సుఖవూ యిల్లదెయిరుదు. ఈ గెయిద్ద సన్నిపా త అభిన్యాససన్నియుంసి కొళ్ళుబుదు.

(చికిత్సె.)

శ్లో॥ మృతసూతాభ్రకాంతంచ రీత్యం తారంచ మండకం। కాశీశం మాక్షికం వ్యోషం విషం టంకణ చిత్రకం॥ సమాం శం మర్దయేత్ఖల్వే వాశానిర్గుండి బిల్వకైః। ద్రవైర్మ ద్యదిన్నైకైకం రుధ్వా పాచ్యంభూధరే॥ పుత్త్రకేనభ వేత్సిద్ధో రసోయం జయమంగళః। దశమూలకషాయే ణ దాతవ్యస్సన్నిపాతజిత్॥ అంజనే వాథనస్యే వాత్వభి న్యాసాంతకో భవేత్॥

టీ॥ రసభస్మ, అభ్రకభస్మ, కాంతభస్మ, ఉక్కినభస్మ, తంబినభ స్మ, కబ్బిణదభస్మ, కాశీక, హేమమాక్షిక, త్రికటుక, నాభి, చిత గార, చిత్రమూల, ఇష్టన్నూ సమాంశవాగి ఆడుసోగెరస, లె క్కియరస, బిల్వపత్రెరసగళింద ప్రత్యేక ఒందుదినమర్దిసి, క్రావి యల్లి సంపుటిసి, భూధరయంత్రదల్లి ఒందుదిన పుటవనిక్కిసలు రససి ద్ధవహుదు. అదన్ను దశమూలకషాయదింద కొడలు అభిన్యాససన్ని పాతశమనవహుదు. ఈరసదింద అంజననస్యగళంమాడిసలు అభిన్యాస సన్నిశమనవహుదు. ఇదు జయమంగళరసవెన్నిసి కొళ్ళుబుదు.

శ్లో॥ ధన్వయవోషమహౌషధపుష్కరదశమూలసం భృతః క్వాథః॥ చపలాశుంఠివిమిశ్రోభిన్యాసం దురతి కఫగుణోద్రిక్తం॥

టీ॥ గండుకురుచె, శుంఠి, పుష్కరమూల, దశమూల, ఇవష్టన్నూ కషాయవంకాయిసి శోధిసికొళ్ళుదు, అదరల్లి హిప్పలి, శుంఠిగళం చూర్ణిసి హాకి కుడియకొడలు అభిన్యాససన్నిపాతశమనవహుదు.

శ్లో॥ శామఠనాగరసహితంభృంగరసంయుత్రిధార్యతే

ವದನೆ॥ಅಥಕಟುಕಿಕ್ವೋಪಚಿತಂಭವತಿಪರಂವಮನಶೋಧನಂಕಸ್ಯ ॥

ಟೀ ॥ ಚಿಂಚು, ಶುಂಠಿ ಇವುಗಳಂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಗರುಗದರಸದಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಬಾಯೊಳಗೆಯಿರಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದು ನುಂಗಲು ವಮನವಹುದು. ಅಥವಾ ಕೈಸೋರೆರಸ, ಖಾರಸಂಚಿತ ಗರುಗದರಸ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ವಮನವಹುದು. ಅದರಿಂದ ಶ್ಲೇಷ್ಮದೋಷಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ಲಶುನಲವಣಕೃಷ್ಣಾಭೂತಕೇಶೀಮರೀಚೈಃ । ಸಕಲಮಪಿಗೃ
ಹೀತ್ವಾಕೋಷ್ಣನೀರೇಣನಸ್ಯಃ ॥ ಪ್ರಕಟಯತಿವಿಕೀರ್ಣಂಶ್ವಾಪ್ತಭಿ
ರ್ವಾಚಕುಭಿಃ । ಸಕಲಕರಣಬೋಧಂಬಿಂದುಭಿರ್ದೀಯಮಾನಃ ॥

ಟೀ ॥ ಉಳ್ಳಿ, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಜಟಾಮಾಂಸಿ, ಮೆಣಸು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಬಿಸಿನೀರಿಂದಅರದು ನಸ್ಯವಂಮಾಡಲು ಯೆಂಟುಹನಿಯಾದರೂ ನಾಲ್ಕುಹನಿಯಾದರೂ ಬಿಂದುಮಾತ್ರವಾದರೂ ಅವಕಲು ಎಚ್ಚರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ಲಶುನಮರಿಚಕೃಷ್ಣಾಮಾಣಿಭದ್ರಗ್ರಂಥಾ।ಶುಕತರುಫ
ಲಬೀಜಂಯಾವಗೋಧೂಮಪಿಷ್ಟಂ॥ಕಫಪವನವಿಕಾರಾನ್ರಕ್ತಪಿ
ತ್ತಪ್ರಮೇಹಾನ್।ಹರತಿವದನರೋಗಾನ್ನೇತ್ರಮೋರಂಜನಂಸ್ಯಾತ್॥

ಟೀ ॥ ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಬಜೆ, ಶುಕತರುಫಲಬೀಜ, ಯವೆ, ಗೋದಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸದಲ್ಲಿ ತೆಯದು ಕಣ್ಣಿಗೆಹಚ್ಚಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮವಾತವಿಕಾರಗಳು, ರಕ್ತಪ್ರಮೇಹ, ಪಿತ್ತಪ್ರಮೇಹ, ಮುಖರೋಗಂಗಳು, ಇವಷ್ಟೂಶಮನವಹವು.

(ಸನ್ನಿಪಾತಮುಕ್ತದಿವಸಸಂಖ್ಯೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಂಧಿಕೇವಾಸರಾಸ್ಸಪ್ತಚಾಂತಕೇದಶವಾಸರಾಃ ।
ರುಗ್ದಾಹೇವಿಂಶತಿಶ್ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮೇಚೈಕವಿಂಶತಿ ॥ ಶೀತಾಂಗೇಪಕ್ಷ
ಮೇಕಂತುತಾಂದ್ರಿಕೇಪಂಚವಿಂಶತಿ । ವಿಜ್ಞೇಯಾವಾಸರಾಃ
ಪ್ರೋಕ್ತಾಃಕಂಠಕುಬ್ಜೇತ್ರಯೋದಶ ॥ ಕರ್ಣಿಕೇಚತ್ರಯೋಮಾಸಾ
ಭಗ್ನನೇತ್ರೇದಿನಾಷ್ಟಕಂ । ರಕ್ತಷ್ಠೀವಿದಶಾಹಾನಿಪ್ರಲಾಪಿ
ಚಚತುರ್ದಶ॥ಜಿಹ್ವೇಕೇಷೋಡಶದಿನಾನ್ಯಭಿನ್ಯಾಸೇತುಪಕ್ಷಕಂ।
ಪರಮಾವಧಿರಿತ್ಯೇವಂಸನ್ನಿಪಾತಪಿಮೋಚನೇ ॥

ಟೀ॥ಸಂಧಿಕಸನ್ನಿಪಾತಕ್ಕೆ ಯೇಳುದಿನಅವಧಿ, ಅಂತಕಸನ್ನಿಪಾತಕ್ಕೆ ಹತ್ತು

ದಿವಸ, ರುಗ್ದಾಹಸನ್ನಿಪಾತಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತುದಿವಸ, ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮಸನ್ನಿಪಾತಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದುದಿವಸ, ಶೀತಾಂಗಸನ್ನಿಪಾತಕ್ಕೆ ಒಂದುಪಕ್ಷ, ತಾಂದ್ರಿಕಸನ್ನಿಪಾತಕ್ಕೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದುದಿವಸ, ಕಂಠಕುಬ್ಜಸನ್ನಿಪಾತಕ್ಕೆ ಹದಿಮೂರುದಿವಸ ಕರ್ಣಿಕಸನ್ನಿಪಾತಕ್ಕೆ ಮೂರುತಿಂಗಳು, ಭಗ್ನನೇತ್ರಕ್ಕೆ ಎಂಟುದಿನ, ರಕ್ತಷ್ಠೀವಿಗೆ ಹತ್ತುದಿನ, ಪ್ರಲಾಪಸನ್ನಿಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕುದಿನ, ಜಿಹ್ವಕಿಗೆ ಹದಿನಾರುದಿನ, ಅಭಿನ್ಯಾಸಸನ್ನಿಪಾತಕ್ಕೆ ಒಂದುಪಕ್ಷ, ಈ ಹದಿಮೂರು ಸನ್ನಿಪಾತಂಗಳೂ ಹಿಂದೆಹೇಳಿದ ಅವಧಿದಿವಸಗಳೊಳಗಾಗಿಯೇ ಕೊಲ್ಲುವವು. ಗುಣವಾಗುವದುಂಟಾದರೂ ಆ ಅವಧಿದಿನಂಗಳು ಕಳೆಯಬೇಕು. ಕಳೆದರೆಭಯವಿಲ್ಲ.

(ಋಷ್ಯಶೃಂಗಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರಸ್ತತ್ರ ತ್ರಯೋದಶವಿಧೋಭವೇತ್ । ಸ
ಮೀರಪಿತ್ತಯೋರ್ವಾತಕಫಯೋಶ್ಶ್ಲೇಷ್ಮವಾತಯೋಃ ॥ ಆಧಿಕ್ಯೇ
ನಾನ್ಯಮಂದತ್ವೇ ತ್ರಯೋದೋಷಾಸ್ಸಮೀರಿತಾಃ । ವಾತಾಧಿ
ಕ್ಯೇನ್ಯಯೋರ್ಮಾಂದ್ಯೇ ಪಿತ್ತಾಧಿಕ್ಯೇನ್ಯಮಾಂದ್ಯಕೇ ॥ ಕಫಾಧಿ
ಕ್ಯೇನ್ಯಮಾಂದ್ಯಂಚ ತ್ರಿದೋಷಾನ್ಪರಿಚಕ್ಷತೇ । ವಾತಾಧಿ
ಕ್ಯೇನ್ಯಯೋರ್ಮಧ್ಯಹೀನಯೋರ್ದ್ವಾವಿಪರ್ಯಯಾತ್ ॥ ಪಿ
ತ್ತಾಧಿಕ್ಯೇನ್ಯಯೋರ್ಮಧ್ಯಹೀನಯೋರ್ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮಾದುಭೌ ।
ಕಫಾಧಿಕ್ಯೇನ್ಯಯೋರ್ಮಧ್ಯಹೀನಯೋರ್ವ್ಯುತ್ಕ್ರಮಾದುಭೌ ॥
ಸಮೇಷು ತೇಷ್ವೇಕ ಇತಿ ಸನ್ನಿಪಾತಾಸ್ತ್ರಯೋದಶ ॥

ಟೀ॥ ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರ ಹದಿಮೂರುಪ್ರಕಾರ, ಅದೆಂತೆನೆ,—ವಾತಪಿತ್ತಂಗಳಿಗೆ ಆಧಿಕ್ಯ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಕ್ಕೆ ಮಂದತ್ವ, ಹೀಗೆ ಯಿದೊಂದು ತೆರದ ಸನ್ನಿಪಾತ, ವಾತಶ್ಲೇಷ್ಮಂಗಳಿಗೆ ಆಧಿಕ್ಯ, ಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ಮಂದತ್ವ ಹೀಗೆ ಯಿದೊಂದುತೆರದ ಸನ್ನಿಪಾತ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಪಿತ್ತಂಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ, ಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ಮಾಂದ್ಯ, ಇದೊಂದು ತೆರದ ಸನ್ನಿಪಾತ. ಹೀಗೆ ಮೂರುಪ್ರಕಾರದ ಸನ್ನಿದೋಷಂಗಳು. ವಾತಕ್ಕೆ ಆಧಿಕ್ಯ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಪಿತ್ತಂಗಳಿಗೆ ಮಾಂದ್ಯ, ಇದೊಂದು ತೆರದ ಸನ್ನಿಪಾತ, ಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ಆಧಿಕ್ಯ, ಶ್ಲೇಷ್ಮವಾತಂಗಳಿಗೆ ಮಾಂದ್ಯ, ಇದೊಂದು ತೆರ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಕ್ಕೆ ಆಧಿಕ್ಯ, ವಾತಪಿತ್ತಂಗಳಿಗೆ ಮಾಂದ್ಯ, ಇದೊಂದು ತೆರದ ಸನ್ನಿ. ಈ ಮೂರು ತೆರದ ಸನ್ನಿದೋಷಂಗಳೂ ಹಿಂದೆಹೇಳಿದ ಮೂರು ತೆರಸಹ ಸೇರಿ ಆರು ತೆರ

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

ದಸನ್ನಿ. ವಾತಕ್ಕೆ ಆಧಿಕ್ಯ, ಪಿತ್ತಮಧ್ಯಮ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಕ್ಕೆ ಮಂದ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಮ
ಧ್ಯಮ, ಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ಮಂದ, ವಾತಾಧಿಕ್ಯ, ಹೀಗೆ ಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳ ಮಧ್ಯಮಮಾಂದ್ಯ
ಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದ ಎರಡು ಸನ್ನಿದೋಷಗಳು. ಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ಆಧಿಕ್ಯ, ವಾತ
ಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಿಗೆ ಮಧ್ಯಮ, ಮಾಂದ್ಯಗಳವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದ ಎರಡು ಸನ್ನಿದೋಷಗ
ಳುಂಟಾಗಿರುವವು. ಹೀಗೆ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾಧಿಕ್ಯ, ವಾತಪಿತ್ತಂಗಳಿಗೆ ಮಧ್ಯಮಮಾಂದ್ಯ
ಗಳವ್ಯತ್ಯಾಸದಿಂದ ಎರಡುಸನ್ನಿದೋಷಗಳು ಇವು ಆರುತೆರನು, ಹಿಂದೆಹೇಳಿ
ದಆರುತೆರಗಳುಕೂಡಿ ಹನ್ನೆರಡುತೆರಗಳು. ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಂಗಳ ಮೂರರವೃ
ದ್ಧಿಗೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದದೋಷವೊಂದುಸೇರಿ ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರ ಹದಿಮೂರುತೆರ.

(ಕಂಠಕುಬ್ಜಾದಿ ತ್ರಯೋದಶಸನ್ನಿಪಾತಂಗಳು.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಂಠಕುಬ್ಜಸ್ಸಂಧಿಕಶ್ಚ ತಾಂದ್ರಿಕೋಭಗ್ನನೇತ್ರಕಃ ।
ರುಗ್ದಾಹೋಜಿಹ್ವಕಶ್ಚೈವ ಪ್ರಲಾಪಶ್ಚಾಂತಕಃ ॥ ರಕ್ತಷ್ಠೀ
ವಿತದಾಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮಂಶೀತಗಾತ್ರಕಃ ॥ ಕರ್ಣಿಕಶ್ಚಾಪ್ಯಭಿ
ನ್ಯಾಸಇತ್ಯಾಖ್ಯಾತಾಸ್ತ್ರಯೋದಶ ॥

ಟೀ ॥ ಕಂಠಕುಬ್ಜ, ಸಂಧಿಕ, ತಾಂದ್ರಿಕ, ಭಗ್ನನೇತ್ರ, ರುಗ್ದಾಹ, ಜಿಹ್ವಕ,
ಪ್ರಲಾಪ, ಅಂತಕ, ರಕ್ತಷ್ಠೀವಿ, ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮ, ಶೀತಾಂಗ, ಕರ್ಣಿಕ, ಅಭಿ
ನ್ಯಾಸಂಗಳೆಂದು ಸನ್ನಿಪಾತಂಗಳು ಹದಿಮೂರುತೆರ.

(ಕಂಠಕುಬ್ಜಸನ್ನಿಪಾತಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಂಠಗ್ರಹಃಪ್ರಲಪನಂದಾಹಸ್ತಾಪೋಭ್ರಮೋಷ್ಣತಾ ।
ಗೌರವಂಪತನಂಕಂಪೋಮೂರ್ಛಾಶ್ವಾಸಸ್ಶಿರೋವ್ಯಥಾ ॥
ಸಸ್ವರೌಸರುಜೌಕರ್ಣೌಕಂಠಶೂಕೈರಿವಾವೃತಃ । ವಾತಪಿ
ತ್ತೋಲ್ಬಣೇಮಂದಕಫೇಸ್ಯಾತ್ಕಂಠಕುಬ್ಜಕೇ ॥

ಟೀ ॥ ಗಂಟಲಸೆರೆಬಿಗಿದುಕೊಂಬುವಣ, ಪ್ರಲಾಪ, ದಾಹ, ಮೈಯುರಿತ, ಮೈ
ಬಿಸಿವೆಗ್ಗಳವಾಗಿರುವಣ, ದೇಹದಲ್ಲಿಗುರುತ್ವ, ಎದ್ದೆದ್ದುಬೀಳುವಣ, ಕಂಪ, ಮೂ
ರ್ಛೆ, ಶ್ವಾಸ, ಮಂಡೆನೋವು, ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿಧ್ವನಿಯೂ ವೇದನೆಯೂ ಉಂ
ಟಾಗಿರುವಣ, ಕೊರಳಬಳಸಿ ಮುಳ್ಳುಗಳಂತೆ ಯೇಳುವಣ, ಈಲಕ್ಷಣಗಳು
ವಾತಪಿತ್ತೋದ್ರೇಕ ಶ್ಲೇಷ್ಮದಮಾಂದ್ಯವುಳ್ಳದ್ದು. ಇವು ಕಂಠಕುಬ್ಜದಸನ್ನಿಪಾತ
ದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವವು.

(ಸಂಧಿಕಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕಫೋದ್ರಿಕ್ತಂಸದಾವಕ್ತ್ರಂತಾಸಸ್ಸಂಧಿಷುವೇದನಾ।
ಶೂಲಂಶೋಷಸ್ತಥಾಂಗಾನಾಂಉಷ್ಣೋದಾಹೋಭ್ರಮೋಲ್ಪ
ತಾ ॥ ವಾತಶ್ಲೇಷ್ಮಾಧಿಕೇಮಂದಪಿತ್ತೇಸ್ಯಾತ್ಸಂಧಿಕೇಜ್ವರೇ ॥

ಟೀ॥ ಯಾವಾಗಲೂ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮಸುರಿಯುವದು, ಕೆಮ್ಮಲಿರುವದು, ಸಂದುಸಂದುಗಳಲ್ಲಿನೋವು, ಮೈನೋವು, ಮೈಬಾವು, ಸೆಕೆ, ತಾಪ, ಅಲ್ಪಭ್ರಮೆ, ಈಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ವಾತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪಪಿತ್ತವುಳ್ಳ ಸಂಧಿಕಸನ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಯುಂಟಾಗಿರುವವು.

(ತಾಂದ್ರಿಕಸನ್ನಿ ಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅತೀವತಂದ್ರಾಶ್ವಸನಂತಾಪಾತಿಸರಣಂತೃಷಃ। ಕಂ
ಠೇಕಂಡೂಂಸುಪ್ತಿಸ್ಸ್ವಲ್ಪಾಜಿಹ್ವಾಶ್ಯಾಮಾಸಕಂಟಕಾ॥ ಉ
ಷ್ಣಾಧಿಕತ್ವಮರುಚಿಃಪಿಪಾಸಾಮದಶೂಲತಾ । ಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಾಧಿ
ಕೇಮಂದಮಾರುತೇತಾಂದ್ರಿಕಜ್ವರೇ ॥

ಟೀ॥ ಅತ್ಯಂತತೂಕಡಿಕೆ, ಶ್ವಾಸ, ತಾಪ, ಅತಿಸಾರ, ಬಳಲಿಕೆ, ಕೊರಳಲ್ಲಿತೀಟೆ, ಕಿವಿಕೇಳಿಸದಿರುವದು, ನಾಲಿಗೆಕಪ್ಪಾಗಿಮುಳ್ಳಾಗಿರುವದು, ಮೈಬಹಳ ಬಿಸಿಯಾಗಿರುವದು, ಅರೋಚಕ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಮದ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ವೇದನೆ, ಇವಿಷ್ಟುಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಪಿತ್ತ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾಧಿಕ ಮಂದವಾತವನುಳ್ಳ ತಾಂದ್ರಿಕಸನ್ನಿ ಪಾತಜ್ವರದಲ್ಲಿಯುಂಟಾಗಿರುವವು.

(ಭಗ್ನನೇತ್ರಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸಮೀರಿತಕಲುಷೇರಕ್ತೇಭಗ್ನೇಲುಲಿತಪಕ್ಷ್ಮಣಿ । ಪಿಂಡಿಕಾ
ಪಾರ್ಶ್ವಮೂರ್ಧಾರ್ತಿಸ್ತಥಾಪರ್ವಾಸ್ಥಿರುಗ್ಭ್ರಮಃ॥ ಶ್ವಾ
ಸಃಪ್ರಲಪನಂಕಂಪೋನಿದ್ರಾಬಾತ್ಯಂತಮಸ್ತರಾ । ವಾತಾ
ಧಿಕ್ಯೇನ್ಯಮಂದತ್ವೇಭಗ್ನನೇತ್ರಾಹ್ವಯೇಜ್ವರೇ ॥

ಟೀ॥ ಕಣ್ಣುಗಳೆರಡೂ ಕೆದರಿಕೊಂಡು ಕೆಂಪಾಗಿಒಡೆದು ನೀರುಸುರಿವದು, ಕಣ್ಣುಗಳುಚಲಿಸುತ್ತಿರುವದು, ಮೊಳಕಾಲಚಿಪ್ಪುಗಳೂ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳೂ ಮಂಡೆಯೂ ನೋಯುವದು, ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯುಂಟಾಗಿರುವದು, ಭ್ರಮೆ, ಶ್ವಾಸ, ಪ್ರಲಾಪ, ಕಂಪ, ಅತ್ಯಂತನಿದ್ರೆ, ಈಲಕ್ಷಣಗಳು ವಾತಾಧಿಕ್ಯವಾಗಿ ಪಿ

త్తశ్లేష్మ మాంద్యగళుళ్ళ భగ్ననేత్ర సన్నిపాతజ్వరదల్లుంటాగిరువవు.

(రుగ్దాహలక్షణ.)

శ్లో ॥ భృశమంగేషురుగ్దాహఃస్తాపఃకంఠరుజాభ్రమః ।
మోహఃప్రళాపఃస్తృట్జాడ్యంప్రవృత్తిర్వాల్పశోపివా ॥ రు
గ్దాహాఖ్యేమందవాతకఫేపిత్తాధికేజ్వరే ॥

టీ ॥ విగ్గళవాగి శరీరదల్లి తాపవు, మైనోవు, దప్పియురిత, కొరళల్లినోవు, భ్రమె, అజ్ఞాన, ప్రళాప, బాయారికె, మైభార, మల విగ్గళవాగిబిడువణ, అథవా బిడదెయాదరూ ఇరువణ, ఈలక్షణంగళు వాతశ్లేష్మగళు మందవాగి పిత్తాధిక్యవుళ్ళ రుగ్దాహకసన్నిపాతజ్వరదల్లి యుంటాగిరువవు.

(జిహ్వకలక్షణ)

శ్లో ॥ సకంటకఖరాజిహ్వా కాసశ్వాసౌబలక్షయః ।
బధిరవిణ్మూత్రతాకంఠిలేష్ఠాబాధిర్యమూకతే ॥ కఫో
ల్బణేమందపిత్తమారుతేజిహ్వకేజ్వరే ॥

టీ ॥ నాలిగె ముళ్ళుసహిత కఠిణవాగిరువణ, శ్వాసకాసంగళుంటాగిరువణ, బలక్షయ, మలమూత్రంగళు హేరళవాగి బిడువణ, కొరళు బాయి ఉక్తువణ, కివికేళిసదిరువణ, మూగనంతెమాతనాడదె ఇరువణ, ఈలక్షణంగళు శ్లేష్మహెచ్చి వాతపిత్తంగళ మాంద్యవుళ్ళ జిహ్వకసన్నిపాతజ్వరదల్లుంటాగిరువవు.

(ప్రళాపసన్నిలక్షణ.)

శ్లో ॥ అతిప్రళాపస్తాపశ్చచింతాబహువిధదనం । పాడశో
ఫావ్యథాకంప్రోచ్చైకల్యంచిత్తశూన్యతా । వాతోల్బణే
మందకఫేమధ్యపిత్తేప్రళాపకే ॥

టీ ॥ అత్యంతప్రళాప, మైయురిత, చింతె, నానాప్రకారవాగిఅళువణ, కాలుగళల్లిశోభె, మైనోవు, నడుక, జేరుదరాంతిగుందిరువణ, చిత్తభ్రంశ, ఈలక్షణగళు వాతవుల్బణవాగి, శ్లేష్మమందవాగి, పిత్తమధ్యమవాగియుళ్ళ ప్రళాపసన్నిపాతజ్వరదల్లుంటాగిరువవు.

(ಅಂತಕಸನ್ನಿಪಾತಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ದಾಹೋಮೋಹಶ್ಶಿರಶ್ಶೂಲಂಹಿಕ್ಕಾಸರ್ವಾಂಗಕಂಪತಾ । ತಾಪೋಽಲ್ಪಬದ್ಧಮಲತಾ ಕಾಸಶ್ವಾಸೋಗ್ನಿಮಂದತಾ॥ವಾತಾಧಿಕೇಮಧ್ಯಕಫೇಮಂದಪಿತ್ತೇಽಂತಕಜ್ವರೇ ॥

ಟೀ॥ ತಾಪ, ಮಂಡೆನೋವು, ಅಜ್ಞಾನ, ಬಿಕ್ಕಟು, ಸರ್ವಾಂಗವೂ ಕಂಪಿಸುವಣ, ಸ್ವಲ್ಪ ಮೈಯುರಿತ, ಮಲಬದ್ಧ, ಕಾಸ, ಶ್ವಾಸ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಈಲಕ್ಷಣಗಳು, ವಾತವುಲ್ಬಣವಾಗಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮ ಮಧ್ಯಮವಾಗಿ ಪೈತ್ಯ ಮಾಂದ್ಯವುಳ್ಳ ಅಂತಕಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಯುಂಟಾಗಿರುವವು.

(ಶೀತಾಂಗಸನ್ನಿಪಾತಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅತೀವಶೈತ್ಯಮಂಗೇಷುಸ್ವರಸಾದೋಭೃಶಂವ್ಯಥಾ। ಛರ್ದಿರ್ಮುಹುರತೀಸಾರೋ ಹಿಕ್ಕಾಶ್ವಾಸೋಬಲಕ್ಷಯಃ॥ ಶೀತಾಂಗೇನಿರ್ಭರಕಫೇಮಧ್ಯವಾತೇಲ್ಪಪೈತ್ತಿಕೇ ॥

ಟೀ॥ ಶರೀರವಾದ್ಯಂತವೂ ತಂಣಗೆಯಿರುವಣ, ಸ್ವರಹೀನತ್ವ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ವೆಗ್ಗಳವಾಗಿ ಬಾಧೆ, ಛರ್ದಿ, ಅತಿಸಾರ, ಬಿಕ್ಕಟು, ಶ್ವಾಸ, ಬಲಹಾನಿ, ಈ ಲಕ್ಷಣಂಗಳು ಶ್ಲೇಷ್ಮವುಲ್ಬಣವಾಗಿ, ವಾತ ಮಧ್ಯಮವಾಗಿ, ಪೈತ್ಯ ಮಾಂದ್ಯವುಳ್ಳ ಶೀತಾಂಗ ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಯುಂಟಾಗಿರುವು.

(ರಕ್ತಷ್ಠೀವಿಸನ್ನಿಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ರಕ್ತಸ್ಯಷ್ಠೀವನಂತೃಷ್ಣಾಭ್ರಮಾತೀಸರಣಂವಮಿಃ। ಉಷ್ಣಾಧಿಕ್ಯಂವ್ಯಥಾಕಿಂಚಿತ್ ಕಾಸೋಹಿಧ್ಮಾವಿಸಂಜ್ಞತಾ॥ ನಾನಾಶ್ಯಾವಾನಿರಕ್ತಾನಿಮಂಡಲಾನಿಚವಿಗ್ರಹೇ। ರಕ್ತಷ್ಠೀವಿನ್ಯಲ್ಪವಾತಮಧ್ಯಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಿಪಿತ್ತಕೇ॥

ಟೀ॥ ಉಗುಳಿದರೆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತಬೀಳುವಣ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಭ್ರಮೆ, ಅತಿಸಾರ, ವಮನ, ವೆಗ್ಗಳವಾಗಿ ಜ್ವರ ಕಾಯುವಣ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪವ್ಯಥೆ, ಕಾಸ, ಬಿಕ್ಕಟು, ಮೂರ್ಛೆ, ಮೈಯಲ್ಲಿ ನಾನಾವರ್ಣವಾದ ಬೊಕ್ಕೆಗಳೂ, ರಕ್ತವರ್ಣವಾದ ಗಂಧೆಗಳೂ ಯೇಳುವಣ, ಈಲಕ್ಷಣಗಳು ಅಲ್ಪವಾತವಾಗಿ, ಶ್ಲೇಷ್ಮ ಮಧ್ಯಮವಾಗಿ, ಪಿತ್ತಾಧಿಕ್ಯವುಳ್ಳ ರಕ್ತಷ್ಠೀವಿ ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರದಲ್ಲುಂಟಾಗಿರುವು.

(ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮಸನ್ನಿಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಭ್ರಮೋಮೋಹೋಮದಸ್ತಾಪೋಹಾಸ್ಯಂಗೀತಂಸನ
ರ್ತನಂ। ಪೀಡಾಪ್ರಲಾಪೋವೈಕಲ್ಯಂವಿಕಟೇಕ್ಷಣವೀಕ್ಷಣಂ॥
ಪಿತ್ತಾಧಿಕೇಮಂದವಾತೇಮಧ್ಯಶ್ಲೇಷ್ಮಸಮುದ್ಭವೇ । ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮ
ನಾಮ್ನಿಸ್ಯಾಲ್ಲಿಂಗಮೇತನ್ಮಹಾಜ್ವರೇ ॥

ಟೀ ॥ ಭ್ರಮೆ, ಮೈಮರವು, ಮದ, ತಾಪ, ಹಾಸ್ಯ, ಗೀತ, ನರ್ತನ, ದೇಹದಲ್ಲಿಬಾಧೆ, ತಳವಳ, ಕಾಂತಿಹೀನ, ವಕ್ರವಾದನೋಟ, ಇಷ್ಟು ಲಕ್ಷಣಂಗಳೂ ಪಿತ್ತಾಧಿಕ್ಯವಾಗಿ ವಾತ ಮಾಂದ್ಯವಾಗಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮ ಮಧ್ಯಮವಾದ ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮಸಂನಿಪಾತಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಯುಂಟಾಗಿರುವು.

(ಕರ್ಣಿಕಸನ್ನಿಪಾತಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕರ್ಣಯೋರ್ಜ್ಞಗಡುಃಕಂಠಗ್ರಹಸ್ತಾಪೋದಶೋಷ್ಮತಾ।
ಕಂಪಃಪ್ರಲಾಪೋಹೃಲ್ಲಾಸಃಕಾಸಶ್ವಾಸೋಲ್ಪವೇದನಂ ॥ ಕ
ಫೋತ್ತರೇಮಧ್ಯಪಿತ್ತೇಮಂದವಾತೇತುಕರ್ಣಿಕೇ ॥

ಟೀ ॥ ಕಿವಿಗಳಕೆಳಗೆ ಗ್ರಂಥಿಯಿಂದ ಬಾವುಹುಟ್ಟುವಣ, ಕೊರಳು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಬಣ, ತಾಪ, ದೇಹ ಸ್ವಲ್ಪಬಿಗಿಯಾಗಿರುವಣ, ನಡುಕ, ಪ್ರಲಾಪ, ಎದೆನೋವು, ಕಾಸ, ಶ್ವಾಸ, ಅಲ್ಪಮೈನೋವು, ಈಲಕ್ಷಣಂಗಳು ಶ್ಲೇಷ್ಮಾಧಿಕ್ಯವಾಗಿ ಪಿತ್ತ ಮಧ್ಯಮವಾಗಿ ಮಂದಶ್ಲೇಷ್ಮವುಳ್ಳ ಕರ್ಣಿಕ ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಯುಂಟಾಗಿರುವು.

(ಅಭಿನ್ಯಾಸಸನ್ನಿಪಾತಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸರ್ವದೋಷೋಲ್ಬಣಂಲಿಂಗಮಭಿನ್ಯಾಸೇಮಹಾಜ್ವರೇ॥

ಟೀ ॥ ವಾತ, ಪಿತ್ತ, ಶ್ಲೇಷ್ಮ, ಈಮೂರರಅಧಿಕ್ಯ ಅಭಿನ್ಯಾಸಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಯುಂಟಾಗಿರುವುದು.

(ಸಪ್ತವಿಧಸನ್ನಿಪಾತಂಗಳು—ಅವುಗಳ ಸಾಧ್ಯಾಸಾಧ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಂಧಿಕಸ್ತಾಂದ್ರಿಕಶ್ಚೈವಕರ್ಣಿಕಃಕಂಠಕುಬ್ಜಕಃ । ಜಿಹ್ವಿ
ಕಶ್ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಂಶಃಷಟ್ಸಾಧ್ಯಾಸ್ಸಪ್ತಮಾರಕಾಃ ॥

ಟೀ ॥ ಸಂಧಿಕ, ತಾಂದ್ರಿಕ, ಕರ್ಣಿಕ, ಕಂಠಕುಬ್ಜ, ಜಿಹ್ವಿಕ, ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಂಶವೆಂಬ ಈ ಆರು ಸನ್ನಿಪಾತಂಗಳೂ ಸಾಧ್ಯಗಳು, ಉಳಿದ ಏಳು ಸನ್ನಿಪಾತಂಗಳೂ ಅಸಾಧ್ಯಂಗಳು.

(ಸಪ್ತವಿಧದೋಷಾವಶ್ಯಂತೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ತರುಣಜ್ವರಮಧ್ಯೇತುಜಾಯಂತೇಅಪಥ್ಯತೋಗದಾಃ ॥

ಟೀ ॥ ತರುಣಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಅಪಥ್ಯಂಗಳಂಮಾಡುವದರಿಂದ ದೋಷಪ್ರಕಾರವಾದ ದೋಷಂಗಳುಂಟಾಗುವವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚೈಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

(ಅಪಥ್ಯಗಳುಯಾವಾವೆಂದರೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ತಿಕ್ತಾಮ್ಲಕಟುಕದ್ರವ್ಯಕಷಾಯಾಸ್ವಾದುಭೋಜನಾತ್ । ಜಲಪಾನೇನಶೈತ್ಯೇನವನಿತಾಸಂಗಮಾದ್ಗ್ರಹಾತ್ ॥ ವ್ಯಾಯಾಮಾಚ್ಚಿಂತನಾಚ್ಛೋಕಾತ್ ಮರುತಃಕೋಪಪ್ರಜಾಯತೇ । ಕುಸುಮಂಚಂದನಂಚೈವತಾಂಬೂಲಂರಕ್ತವಸ್ತ್ರಕಂ ॥ ಆಜ್ಯಂಗುಡಂಚತಿಲಜಂಸುರಭಿದ್ರವ್ಯಸೇವನಂ । ತೂಲಶಯ್ಯಾನವ್ಯವಸ್ತ್ರಂವಾಯುಭೂಯಿಷ್ಟಮಂದಿರಂ ॥ ನಾರೀಸ್ಪರ್ಶಾವಲೋಕಂಚಜ್ವರಿತಃಪರಿವರ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ತರುಣಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಕಹಿ, ಹುಳಿ, ಖಾರ, ಕಷಾಯವಾದದ್ರವ್ಯ, ಸಿಹಿಯಾದವಸ್ತುವಿನಆಹಾರ, ಜಲಪಾನ, ಶೈತ್ಯವಾದವಸ್ತುವಿನಸೇವೆ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ, ಆಗ್ರಹ, ವ್ಯಾಯಾಮ, ಚಿಂತೆ, ಶೋಕ, ಇವುಗಳಿಂದ ದೋಷಬಲವಾಗಿಹುಟ್ಟುವುದು. ತರುಣಜ್ವರವುಂಟಾದವನು ಪರಿಮಳ, ಪುಷ್ಪ, ಶ್ರೀಗಂಧಮೊದಲಾದಗಂಧದ್ರವ್ಯ. ತಾಂಬೂಲಚರ್ವಣ, ಕೆಂಪಿನವಸ್ತ್ರಧಾರಣ, ತುಪ್ಪ, ಬೆಲ್ಲ, ಎಣ್ಣೆ, ಗಂಧಹುಡಿಮೊದಲಾದ ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯ, ಸುಪ್ಪತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿಶಯನ, ನವವಸ್ತ್ರಧಾರಣ, ಘಾಳಿತೀವ್ರವಾದಮನೆ, ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳದೇಹಸ್ಪರ್ಶ, ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಂ ದೃಷ್ಟಿಸಿನೋಡುವಣ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಅಪಥ್ಯದಿಂದುಂಟಾದಸಂನಿಲಕ್ಷಣಗಳು.)

ಶ್ಲೋ॥ ತಂದ್ರಾಮೂರ್ಛಾಭ್ರಮೋದಾಹಃಪ್ರಲಾಪೋಹೃದಿವೇದನಾ । ಅಪಥ್ಯಜನಿತೋದೋಷೋಜ್ಞೇಯೋವೈದ್ಯೋವಿಶಾರದೈಃ ॥

ಟೀ ॥ ತೂಕಡಿಕೆ, ಮೂರ್ಛೆ, ಭ್ರಮೆ, ದಾಹ, ಪ್ರಳಾಪ, ಎದೆನೋವು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಪಥ್ಯದಿಂದುಂಟಾದ ಸನ್ನಿದೋಷವೆಂದು ವೈದ್ಯರುಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತದೆ.

(ಇದಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಾರ್ಙ್ಗೇಷ್ಟಾಂಬುದಭೂನಿಂಬಾಕಟುಕೀನಾಗರೋ

పథ్యైః। కృతంక్వాథంపిబేత్సద్యఅపథ్యోద్భవదోషనుత్॥

టీ॥ కిరుగడసిగె, కొంగారిగడ్డె, నెలబేవు, కటుకరోహిణి, శుంఠి, హిప్పలి, ఇవుగళన్ను సమాంశవాగి కషాయవంకాయిసి కొడిసలు అపథ్యదిందుంటాద దోష శమనవహుదు.

(ప్రతాపలంకేశ్వరరస.)

శ్లో॥ ఏకాంశభద్రాస్సలవార్ధికుంభీ। కలాష్టభాగత్రి
మశోషయుంజ్యాత్ ॥ సూతాభ్రగంధోషణలోహ
శంఖ। పటోర్ధ్వలాభస్మవిభూతిక్రమేణ ॥ ఫ్లోషాంబు
నామర్ద్యదినత్రయంతత్ । గుంజాద్వయంచార్ద్రక
వారిణాఽపి॥ దద్యాదిదంజీరకశర్కరాభ్యాం। అపథ్య
దోషపిపాసాపిశాంత్యై ॥

టీ॥ రసవొందుభాగ, అభ్రకభస్మ వొందుభాగ, గంధక వొందుభాగ, హిప్పలి మూరుభాగ, లోహభస్మ నాల్కుభాగ, శంఖభస్మ యెంటుభాగ, కార్కళభస్మ హదినారుభాగ, నాభి యెంటుభాగ, ఈక్రమదల్లికూడిసి, హసిశుంఠిరసదల్లి మూరుదినమర్దిసి, గుంజాప్రమాణ గుళిగెయంమాడి, ఎరడుగుంజాప్రమాణవన్ను జీరిగె సక్కరెయింద కొడిసలు అపథ్యదిందుంటాదదోష శమనవహుదు. ప్రాణంతిసన్నియూ శమనవహుదు.

(స్త్రీసంగదిందుంటాదసన్నిపాతలక్షణ.)

శ్లో॥ తరుణజ్వరమధ్యేతు యువతీసంగమేవచ। జాయ
తేదారుణోదోషోఽస్యాంసర్వైకల్యకంపతా॥ వక్షోం
తరేచసంతాపఃప్రలాపోత్థాపనంభ్రమః। కరపాద
తలేశైత్యందోషస్త్రీసంగమాత్స్మృతః॥

టీ॥ ముడుహుగళవేదనె, నడుక, ఎదెనోవు, ఉన్మత్త, ప్రలాప, ఎద్దెద్దుహుళ్ళువణ, భ్రమె, హస్తపాదగళల్లి శైత్య, ఈలక్షణగళు నవజ్వరదల్లి స్త్రీసంగదిందుంటాద సన్నిదోషవెందు తిళియువదు. ఇదన్నే సుఖసన్నియెంబువరు.

(చికిత్సే.)

శ్లో ॥ పుత్రజీవస్యమజ్జాంచమహాకందంచజీరకం। పి
ష్ట్వాక్షీరేణపాతవ్యందోషంస్త్రీసంగజంహరేత్ ॥

టీ ॥ పుత్రజీవి బీజదతిరుళు, ఈరుళ్ళి, జీరిగె, ఇవన్ను హసువిన
హాలినల్లి అరదు కుడియకొడిసలు స్త్రీసంగదిందహుట్టిద స
దోషశమనవహుదు.

(మతాంతకరచికిత్సే.)

శ్లో ॥ తదూరుజేనరక్తేనసిక్తేరోరంజయేత్కణాం । స
ద్యస్తద్దోషశాంతిస్స్యాదితిబాత్రేయభాషితం॥

టీ ॥ యావస్త్రీసంగదింద దోషహుట్టితొ ఆస్త్రీయ తొడెయ
రక్తదల్లి హిప్పలిగంధవంతెగదు కణ్ణిగెహచ్చలు సద్యః సుఖవన్ను తః
నవహుదు. ఇదు ఆత్రేయఋషిగళవచన ॥

(చంద్రకళారస.)

శ్లో॥సూతార్కవజ్రిభాగౌతుషడ్భాగంగంధకంభవేత్ ।
సూతసామ్యభ్రకనకతారాభస్మనివేశయేత్ ॥ ముస్తా
దాడిమదూర్వాఖ్యైఃకేతకీస్తనవారిభిః । సహదేవీకు
మార్యోశ్చపర్పటస్యాపివారిణా ॥ భూనింబస్యచకో
యినశతావర్యారసేనచ । భావయిత్వాప్రయత్నేనదివ
సేదివసేపృథక్ ॥ తిక్తాగళూచీకాసత్వంపర్పటోశీ
రమాధవీశ్రీఖండశారిబాశ్చైషాంమేకైకాంశంసుచూ
ర్ణితం ॥ తతోద్రాక్షాకషాయేణసప్తధాపరిభావ
యేత్ । సంమర్ద్యవటికాఃకుర్యాద్ఘుటికాశ్చణకోప
మాః ॥ ఏషచంద్రకళానామరసేంద్రఃపరికీర్తితః । స
ర్వపిత్తగదధ్వంసివాతపిత్తగదాపహః ॥ అంతర్బా
హ్యమహాదాహవిధ్వంసీచమహాఘనః । గ్రీష్మకాలేశ
రత్కాలేవిశేషేణప్రశస్యతే ॥ కురుతేచాగ్నివృద్ధించమ
హాతాపజ్వరంహరేత్ । శ్రమంమూర్ఛాంహరత్యాశు

ದೋಷಂಸ್ತ್ರೀಸಂಗಜಂತಥಾ।ಊರ್ಧ್ವಾಧೋರಕ್ತಪಿತ್ತಂ
ಚಸ್ತ್ರೀಣಾಂರಕ್ತಮಹಾಶ್ರಮಂ। ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರಾಣಿಸರ್ವಾ
ಣಿನಾಶಯೇನ್ನಾತ್ರಸಂಶಯಃ ॥

ಟೀ ॥ ರಸ ಮೂರುಭಾಗ, ತಾಮ್ರಭಸ್ಮ ಮೂರುಭಾಗ, ಗಂಧಕ ಆರುಭಾಗ, ಅಭ್ರಕಭಸ್ಮ, ಸುವರ್ಣಭಸ್ಮ, ರಜತಭಸ್ಮ, ಇವುಮೂರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕಮೂರು ತೂಕ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಖಲ್ವದಲ್ಲಿ ಲೇಸಾಗಿಮರ್ದಿಸಿದಬಳಿಕ ಭದ್ರಮುಸ್ತೆಕಷಾಯ, ದಾಳಿಂಬಹಣ್ಣಿನರಸ, ಗರಿಕೆಬೇರಿನರಸ, ಕೇದಿಗೆಮೋತೆಯ ರಸ, ಸಹದೇವಿರಸ, ಕುಮಾರಿರಸ, ಪರ್ಪಾಟಕದಕಷಾಯ, ನೆಲಬೇವಿನಕಷಾಯ, ಆಷಾಡಿಗೆಣಸಿನರಸ, ಈರಸಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದೊಂದುಭಾವನೆಮರ್ದನೆಗಳಂಮಾಡಿ, ಆಮೇಲೆ ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಶರ್ಕರೆ, ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ಪರ್ಪಾಟಕ, ಲಾಮಂಚ, ಆದರಗಂಜಿಯಪುಷ್ಪ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಸೊಗದೆ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದುಭಾಗವಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ ಆಭಾವನೆಯಾದ ಕಜ್ಜಲಿಯಲ್ಲಿಕೂಡಿಸಿ ದ್ರಾಕ್ಷಿಕಷಾಯದಿಂದ ಏಳುಭಾರಿ ಮರ್ದನೆ ಭಾವನೆಗಳಂಮಾಡಿ, ಚಣಕಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆಯಂಮಾಡಿ, ಎಳನೀರಿಂದಲಾಗಲಿ, ದಾಳಿಂಬದಹಣ್ಣಿನ ರಸದಿಂದಾಗಲಿ, ಒಂದುಗುಳಿಗೆಯಂ ಕೊಡಿಸಲು ಸಕಲಪಿತ್ತರೋಗ, ವಾತಪಿತ್ತರೋಗ, ಅಂತರ್ದಾಹ, ಬಹಿರ್ದಾಹ. ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹರವಹುವು. ಗ್ರೀಷ್ಮಕಾಲ, ಶರತ್ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಪ್ರಶಸ್ತ ಅಗ್ನಿಬಲವುಂಟಾಗುವದು. ಮಹಾತಾಪಜ್ವರ ಪರಿಹರವಹುದು. ಬಳಲಿಕೆ, ಮೂರ್ಛೆಗಳ ಪರಿಹರವಹುವು. ಸ್ತ್ರೀಸಂಗಜನಿತವಾದ ಸಂನ್ನಿಯನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಊರ್ಧ್ವಮುಖ ವಾತರಕ್ತಪಿತ್ತವನ್ನೂ, ಅಧೋಮುಖ ವಾತಪಿತ್ತರಕ್ತವನ್ನೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ ರಕ್ತವ್ಯಾಧಿಯನ್ನೂ ಬಳಲಿಕೆಯನ್ನೂ, ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರವನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು, ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಇದು ಚಂದ್ರಕಳಾರಸವೆಂನಿಸಿಕೊಳ್ಳುಂಬುದು.

(ವಿಷಮಸನ್ನಿಯಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಜ್ವರಸ್ಸಂತಾಪದಾಹಶ್ಚ ನಾಡೀಕುಟಿಲವೇಗತಾ । ಅಂ
ತರ್ದಾಹೋಮಹೋಮೂರ್ಛಾದೋಷೇವಿಷಮಸಂಜ್ಞಿಕೇ ॥

ಟೀ ॥ ಜ್ವರತಾಪವು, ನಾಡಿಕುಟಿಲವಾಗಿ ವೇಗದೊಡನೆ ನಡೆಯುವದು,

ಅಂತರ್ದಾಹ, ಮದ, ಮೂರ್ಛೆ, ಇವಷ್ಟೂ ವಿಷಮಸನ್ನಿಜ್ವರಲಕ್ಷಣ. ****

(ಇದಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅರ್ಕಪುಷ್ಪಂದ್ರೋಣಪುಷ್ಪಂಶಿಗ್ರುಪುಷ್ಪಂಚಜೀರಕಂ। ಧಾನ್ಯಕಂನಾಗರಂಕೋಲಾಂಮರೀಚಂಲಶುನಂಘನಾ ॥ ಕೋಷ್ಠಂಕುನಿಂಬರಾಸ್ನಾಂಚಪಿಷ್ಟ್ವಾಕೋಷ್ಣೇನವಾರಿಣಾ। ಪಿಬೇದ್ವಿಷಮದೋಷಘ್ನಂಶಿಗ್ರುಮೂಲರಸೇನವಾ ॥

ಟೀ ॥ ಯಕ್ಕೆಹೂವಿನಮೊಗರು, ತುಂಬೆಹೂವು, ನುಗ್ಗೆಹೂವು, ಜೀರಿಗೆ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಮೆಣಸು, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಕೋಷ್ಠ, ನೆಲಬೇವು, ರಾಶ್ಮೆ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದರೆದುಕೊಡಲು ವಿಷಮಸನ್ನಿಜ್ವರ ಪರಿಹರವಹುದು. ನುಗ್ಗೆಬೇರಿನ ಕಷಾಯದಿಂದಲಾದರೂ ಕೊಡಿಸುವುದು.

(ವಿಷಮಸನ್ನಿಗೆ ಶೀತಭಂಜನೀರಸ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಾರದಂದರದಂತಾಳಂಶಿಖಿತುತ್ಥಂಚಟಂಕಣಂ । ಗಂಧಕಂಚಸಮಂಮರ್ದ್ಯ ಕಾರವಲ್ಲ್ಯಾರಸೈರ್ದಿನಂ ॥ ತಾಮ್ರಪಾತ್ರೋದರೆಲಿಪ್ಯಾ ಶಾರಿಕಾಂಭಾಂಚಿತ್ವಧೋಮುಖಂ। ಕೃತ್ವಾರುದ್ಧಾನಿಕೋಷ್ಠ್ಯಾಥವಾಲುಕಾಭಿಃಪ್ರಪೂರಯೇತ್ ॥ ಮಧ್ಯಾಗ್ನಿನಾಪಚೇಚ್ಚುಲ್ಲ್ಯಾಂಯಾವದ್ವ್ರೀಹಿಸ್ಫುಟೋಭವೇತ್ । ತಾಮ್ರಪಾತ್ರಾತ್ಸಮುದ್ಧೃತ್ಯ ಸಂಚೂರ್ಣ್ಯಮರಿಚೈಸ್ಸಹ ॥ ಶೀತಭಂಜಿರಸೋನಾಮದ್ವಿಗುಂಜಂಸರ್ವಶೀತನುತ್ । ಪರ್ಣಖಂಡೇನದಾತವ್ಯಂಶೀತದೋಷಂಚನಾಶಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ರಸ, ಇಂಗಲೀಕ, ತಾಳಕ, ಮಯೂರತುತ್ಥ, ಬಿಳಿಗಾರ, ಗಂಧಕ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಹಾಗಲದಸೊಪ್ಪಿನರಸದಿಂದ ಒಂದುದಿನ ಮರ್ದಿಸಿ, ತಾಮ್ರದಬಟ್ಟಲಿಗೆ ಲೇಪಿಸಿ, ಒಂದುಭಾಂಡದಲ್ಲಿ ಮಾರುಗವಿಚಿ, ಸಂಧಿಲೇಪವಂಮಾಡಿ, ಆರಿಸಿ, ಬಟ್ಟಲು ಮುಳುಗುವಪರ್ಯಂತ ಮಳಲತುಂಬಿ, ಒಲೆಯಮೇಲೆ ಯೆತ್ತಿ, ಮಧ್ಯಮಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಆಬಟ್ಟಲಮೇಲೆಯಿದ್ದ ಭತ್ತ ಸಿಡಿಯುವ ಪರ್ಯಂತ ಪಾಕವಂಮಾಡಿ ತೆಗದು, ಆತಾಮ್ರಬಟ್ಟಲ ಅದುಗುಸಹಿತ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಯಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ವೀಳ್ಯದೆಲೆಯ ಸೀಳಿನಲ್ಲಿ ಮೆಣಸಿನಚೂರ್ಣಸಹಿತ ಕೊಡಿಸಲು

ಸೀತಜ್ವರ ವಿಷಮಜ್ವರದೋಷಗಳು ಶಮನವಹವು. ಅನುಪಾನವಿಶೇಷದಿಂದ ಪಿತ್ತಜ್ವರ ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರಗಳೂ ಶಮನವಹವು. ಪಂಚಸಾರಪ್ರಯೋಗವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುವುದು.

(ವಿಷಮಶೀತಸನ್ನಿಯ ಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ದಿನೇದ್ವಿತ್ರಿಚತುರ್ವಾರಂ ಮುಹುಶ್ಶೀತಂ ಮುಹುರ್ಜ್ವರಃ। ದಾಹೋ ಮೋಹಶ್ಚ ಶೋಷಶ್ಚ ಜಿಹ್ವಾ ಕಠಿನಕಂಟಕಾ ॥ ದೋಷಿವಿಷಮಶೀತಾಖ್ಯೋ ಭವಂತೀತಿ ಜಗುರ್ಬುಧಾಃ ॥

ಟೀ ॥ ಒಂದುದಿನದೊಳಗಾಗಿ ಎರಡುಮೂರು ನಾಲ್ಕುವೇಳೆಯಾದರೂ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಛಳಿಯಾಗಿ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಬಿಸಿಯಾಗಿ ಜ್ವರಬಿಡುವಣ, ದಾಹ, ಮೂರ್ಛೆ ಮಂಡೆನೋವು, ನಾಲಿಗೆ ಮುಳ್ಳುಮುಳ್ಳಾಗಿ ಕಠಿಣವಾಗಿರುವಣ, ಈಲಕ್ಷಣಗಳು ವಿಷಮಶೀತವೆಂಬ ದೋಷಜ್ವರದಲ್ಲಿಯುಂಟಾಗಿಹವು.

(ಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಾರ್ಙ್ಗೇಷ್ಟಾಕಟುಕಾಕಟುತ್ರಿಯಮಿಸೀಯಾನಿಂಬರಾಸ್ನಾಭಯಾ । ಧಾನ್ಯಾಕಂಲಶುನಂಲವಂಗರಜನೀಕುಷ್ಠಂಚಜೀರದ್ವಯಂ ॥ ಏಲಾದೀಪ್ಯಕಶಿಗ್ರುಮೂಲತುಲಸೀನಿರ್ಗುಂಡಿಪತ್ರಿಂವೃಕೀ । ಪಿಷ್ಟ್ವಾತ್ಕರ್ಪೂರಸಾರ್ದ್ರವೇಣಪಿಬತಃಶೀತಂಹರೇ ವತ್ರಿಗಂ ॥

ಟೀ॥ ಕಿರುಗಡಸಿಗೆ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ನೆಲಬೇವು, ರಾಸ್ನೆ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಲವಂಗ, ಅರಿಸಿನ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಜೀರಿಗೆ, ಕರೀಜೀರಿಗೆ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಓಂದಕ್ಕಿ, ನುಗ್ಗೇಬೇರು, ತುಲಸೀಬೇರು, ಲಕ್ಕೀಬೇರು, ಅಗುಲುಶುಂಠಿ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ತುಲಸೀಸೊಪ್ಪಿನರಸದಿಂದ ಅರದು ಕೊಡಲು ವಿಷಮಶೀತದೋಷ ಶಮನದಹುದು.

(ಮಹಾಜ್ವರಾಂಕುಶರಸ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸೂತಂಗಂಧಂವಿಷಂಸಾಮ್ಯಂಧೂರ್ತಬೀಜಂತ್ರಿಭಿಸ್ಸಮಂ । ಚತುರ್ಣಾಂದ್ವಿಗುಣಂವ್ಯೋಷಂಮರ್ದಯೇದಾದ್ರಕದ್ರವೈಃ॥ ಗುಂಜಾಮಾತ್ರವಟೀಂಕುರ್ಯಾತ್ ಛಾಯಾಶುಷ್ಕಂಚಕಾರಯೇತ್ । ದ್ವಿಗುಂಜಮಾದ್ರಕದ್ರಾವೈರ್ದದ್ಯಾದ್ವಾ

నింబమజ్జయా ॥ మహాజ్వరాంకుశోనామజ్వరాణాం
కృతమీశ్వలం ।ఏకాహికం ద్వాహికం వా త్ర్యాహికం వా
చతుర్థికం ॥ విషమం దాహశీతోష్ణం హంతి సద్యో
నసంశయః ॥

టీ ॥ రసవొందుతూక, గంధకవొందుతూక, విషవొందుతూక, ఉం
మత్తదబీజమూరుతూక, శుంఠిమూరుతూక, మెణసుమూరుతూక, హి
ప్పలిమూరుతూక, ఈక్రమదల్లి కూడిసి, హసీశుంఠీరసదల్లి మర్దిసి,
గుంజాప్రమాణ గుళికెయం మాడి, ఎరడుగుంజాతూకవం శుంఠిరస
దిందలాదరూ, నింబేకాయకుసుమదిందలాదరూ కొడిసలు సకలజ్వ
రంగళూ శమనవహువు.

(రక్తజిహ్వకసన్నిలక్షణ.)

శ్లో ॥ జిహ్వారక్తాభవర్ణాస్యాత్కంటకాద్రవసంయు
తా । జ్వరస్తృష్ణావిదాహశ్చరక్తజిహ్వేకలక్షణం ॥

టీ ॥ నాలిగె రక్తవర్ణవాగిరువద, ఒణగి ముళ్ళుముళ్ళాగిరువద, జ్వర,
బాయారికె, మైయుల్లియురి, ఈలక్షణగళొడనె కూడిరువదు రక్త
జిహ్వకసంనిదోషవెన్నిసికొంబుదు.

(చికిత్సె.)

శ్లో॥ పటోలంరోహిణీముస్తాంమధూకంమధుకంకణాం।
ద్రాక్షాసేవ్యకఖర్జూరంపిష్ట్వాకోష్ణేనవారిణా॥ పిబి
త్వాప్రాతస్సీతజిహ్వారక్తజిహ్వంతుశామ్యతి॥

టీ ॥ కహిపడవల, కటుకరోహిణి, కొంనారిగడ్డె, ఇప్పెహూవు, య
ష్టిమధుక, హిప్పలి, ద్రాక్షేహణ్ణు, లామంచ, ఖర్జూర, ఇవన్నునస
మాంశవాగి బిసినీరిందరదు, శర్కరెసేరిసి కుడియకొడలు రక్తజి
హ్వక సంనిదోష, హిందెహేళల్పట్ట, ముందెహేళల్పడువ, శీతజిహ్వ
క సన్నిదోష, ఈయెరడు దోషంగళూ శమనవాగువవు.

(రాజమండేశ్వరరస.)

శ్లో ॥ సూతంగంధంవిషంశుల్బంభావనాస్యుఃపృథక్ పృ

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

ಥಕ್। ನಿರ್ಗುಂಡ್ಯಾದ್ರಕಜದ್ರಾವೈಃ ಸಪ್ತಧಾ ಬಾಘುನಃ ಘು
ನಃ। ಗುಂಜಾಮಾತ್ರವಟೀಂ ಕೃತ್ವಾ ದದ್ಯಾದಾದ್ರಕವಾರಿಣಾ।
ಜ್ವರಾಂಶ್ಚ ಸಂನಿದೋಷಾಂಶ್ಚ ನಾಶಯೇನ್ನಾತ್ರಸಂಶಯಃ ॥
ತೈಲಾಭ್ಯಂಗಂ ಜಲಸ್ನಾನಂ ದಧಿತಕ್ರನಿಷೇವಣಂ । ಗಾತ್ರೇ ಚ
ಚಂದನಾಲೇಪಸ್ತತಸ್ತಾಂಬೂಲಸೇವನಂ ॥ ಇಕ್ಷ್ವಾಮ್ರಕದಳೀ
ದ್ರಾಕ್ಷಾಖರ್ಜೂರಾಣಾಂ ಚ ಭಕ್ಷಣಂ। ರಾಜಚಂದ್ರೇಶ್ವರೋ
ನಾಮ ಸರ್ವದೋಷನಿಕೃಂತನಃ ॥

ಟೀ ॥ ರಸ, ಗಂಧಕ, ನಾಭಿ, ತಾಮ್ರಭಸ್ಮ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಲಕ್ಕೀಸೊ ಪ್ಪಿನರಸದಿಂದ ಏಳುಮರ್ದನೆ, ಏಳು ಭಾವನೆ, ಹಸೀಶುಂಠೀರಸದಿಂದ ಏಳುಮರ್ದನೆ ಏಳು ಭಾವನೆಗಳಂ ಮಾಡಿ, ಗುಂಜಾಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಕೆಯಂ ಮಾಡಿ, ಒಂದು ಗುಳಿಕೆಯಂ ಕಾರಗೆಣಸಿನರಸದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಸಕಲಜ್ವರ ಸಕಲಸಂನಿಗಳೂ ಶಮನವಹವು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪಿತ್ತಜಿಹ್ವಕ ಸನ್ನಿಯೂ ಶಮನವಹುದು. ಮತ್ತು ಇದಕ್ಕೆ ಪಥ್ಯ, ತೈಲಾಭ್ಯಂಗ, ಜಲಸ್ನಾನ, ಮೊಸರು, ಮಜ್ಜಿಗೆ ಕುಡಿಯುವಣ, ಮೈಗೆ ಗಂಧಲೇಪ, ತಾಂಬೂಲಚರ್ವಣ, ಕಬ್ಬಿನಹಾಲು, ಮಾವಿನಹಣ್ಣು, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ದ್ರಾಕ್ಷೆಹಣ್ಣು, ಖರ್ಜೂರ, ಇವುಗಳ ಭಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಸಬಹುದು. ಇದು ರಾಜಚಂದ್ರೇಶ್ವರರಸವನ್ನಿಸಿಕೊಂಬದು.

(ಪಿತ್ತಜಿಹ್ವಕಸನ್ನಿಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಶುಷ್ಕಾಸ್ಯಕಂಠಃ ಪಿತ್ತಾಜ್ಜಿಹ್ವಾ ಚ ಸ್ಫುಟಿತಾ ಭವೇತ್।
ಜ್ವರೋ ಭ್ರಮೋ ಮದೋ ಮೂರ್ಛಾ ಪೀತಜಿಹ್ವಕಲಕ್ಷಣಂ ॥

ಟೀ ॥ ನಾಲಿಗೆ ಒಣಗಿ ಮುಳ್ಳಾಗಿ, ಅರಿಸಿನವರ್ಣವಾಗಿ, ಮೋರೆಗಳೊಡನೆಯಿರುವಣ, ಜ್ವರ, ಭ್ರಮೆ, ಮದ, ಮೂರ್ಛೆ, ಇವಷ್ಟೂ ಪೀತಜಿಹ್ವಕವೆಂಬ ದೋಷ ಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಯುಂಟಾಗಿಹವು. ಈ ಸಂನಿಗೆ ಹಿಂದೆ ರಕ್ತಜಿಹ್ವಕಸನ್ನಿದೋಷಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಮಾಡಲು ಈ ಪೀತಜಿಹ್ವಕಸಂನಿದೋಷ ಸಹ ಶಮನವಹುದು.

(ಕೃಷ್ಣಜಿಹ್ವಕಸನ್ನಿಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕೃಷ್ಣಾಜಿಹ್ವಾ ಸಕಠಿನಾ ಕಂಟಕಾಢ್ಯಾ ಚ ವಿಭ್ರಮಃ ।
ಶ್ವಾಸಃ ಕಂಡೂರ್ಮದಸ್ತೃಷ್ಣಾಸ್ಯದೋಷೇ ಕೃಷ್ಣಜಿಹ್ವಕೇ ॥

ಟೀ ॥ ಸಾಲಗೆಕಪ್ಪಾಗಿ, ಬಿಸಿಯಾಗಿ, ಮುಳ್ಳುಗಳುಂಟಾಗಿರುವಣ, ಜ್ವರ, ಭ್ರ-
ಮೆ, ಶ್ವಾಸ, ಮೈಕೆಮಿರು, ಮದ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಯಿವಿಷ್ಟು ಕೃಷ್ಣಜಿಂಹ್ವೆ-
ಯೆಂಬ ದೋಷ ಜ್ವರದಲ್ಲಿಯುಂಟಾಗಿರುವವು.

(ಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವ್ಯಾಘ್ರೀಶುಂಠ್ಯಮೃತಾಕ್ವಾಥಃಪಿಪ್ಪಲೀಚೂರ್ಣಸಂ-
ಯುತಃ । ವಾತಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರಂಹಂತಿವಿಶೇಷಾತ್ಕೃಷ್ಣಜಿಹ್ವಿಕೆ ॥

ಟೀ ॥ ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ಶುಂಠಿ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಇವು ಮೂರನ್ನೂ ಕಷಾಯ-
ವಂ ಕಾಯಿಸಿ ಪಿಪ್ಪಲಿಚೂರ್ಣದ ಪ್ರತಿವಾಪಸಂ ಕೊಡಿಸಲು ವಾತಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವ-
ರ, ಕೃಷ್ಣಜಿಹ್ವಿಕಸನ್ನಿದೋಷ, ಇವೆರಡು ಸಂನಿದೋಷಗಳೂ ಶಮನವಹುವು.

(ವಿಜಯಪರ್ಪಟಿಕಾರಸ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಶುದ್ಧಸೂತಂಸಮಂಗಂಧಂಖಲ್ವೇಕೃತ್ವಾಸುಕಜ್ಜಲಂ ।
ಲೋಹಪಾತ್ರೇಷುತಾಭ್ಯಕ್ತೇತದ್ದ್ರವ್ಯಂಚಾಲಯನ್ಪಚೇತ್ ॥
ಸೂತತುಲ್ಯಂಮೃತಂತಾಮ್ರಂತತ್ರಪ್ರಸಾದಂವಿಷಂಕ್ಷಿಪೇತ್ ।
ಪಾತಯೇತ್ಕದಲೀಪತ್ರೇಗೋಮಯಾಸನಸಂಸ್ಥಿತೇ ॥ ಆಚ್ಛಾ-
ದ್ಯತೇನಪತ್ರೇಣಊರ್ಧ್ವಂದೇಯಂಚಗೋಮಯಂ । ಆದಾ-
ಯಚೂರ್ಣಿತಾಂಸಿದ್ಧಾಂಮಹಾವಿಜಯಪರ್ಪಟಂ ॥ ದ್ವಿಗುಂ-
ಜಂಭಕ್ಷಯೇದೇವಂಸನ್ನಿಪಾತನಿವೃತ್ತಯೇ । ಮಧುಸಾರಂಪಂಚ-
ಕೋಲೈರ್ಲೇಹ್ಯಂಸ್ಯಾದನುಲೇಪಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಶುದ್ಧರಸಕ್ಕೆ ಸಮವಾಗಿ ಶುದ್ಧಗಂಧಕವನಿಕ್ಕಿ ಕೂಡಿ ಖಲ್ವದಲ್ಲಿ
ಶುಷ್ಕಮರ್ದನೆಯಂಮಾಡಿ, ಕಬ್ಬಿಣದಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪತುಪ್ಪವಹಾಕಿ,
ಅದರಲ್ಲಿ ಶುಷ್ಕಮರ್ದನೆಯಂಮಾಡಿದ ರಸಗಂಧಕಗಳ ಚೂರ್ಣವಂಹಾಕಿ ಕ-
ಬ್ಬಿಣದಸಾಟನಿಂದ ಕೊಳೆಯಿಸುತ ಮೃದ್ವಗ್ನಿಯಿಂದ ಪಾಕವಂಮಾಡಿ ಸಮ-
ರಸವಾಗಿ ಕರಗಿದ ರಸಗಂಧಕಗಳನ್ನು ಹಸುವಿನಕೊಪ್ಪಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿಮಾಡಿ ಆ
ಕುಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಳೆಯಎಲೆಯಂಹಾಸಿ, ಅದರೊಳಗೆಸುರಿದು, ಮೇಲೆ ಬಾಳೆಯ
ಲೆಯಮುಚ್ಚಿ, ಅದರಮೇಲಕ್ಕೂ ಸಗಣಿಯಮೆತ್ತಿ ಆರಿಸಿ ಸೊಂಗಶೀತಳವಾ-
ದದ್ದನ್ನು ಖಲ್ವದಲ್ಲಿಸುರಿದು ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಕಾದುಗೆಣಸಿನರಸದಲ್ಲಿ ಮರ್ದಿಸಿಗುಂ-
ಜಾಮಾತ್ರಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಕೆಯಂಮಾಡಿ ಒಂದುಗುಳಿಕೆಯಂ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ

ಪಂಚಕೋಲಚೂರ್ಣವಂಸಹ ಕೊಡಿಸಲು ಸಕಲಜ್ವರ ಸಕಲಸನ್ನಿಗಳೂ ಶಮನ.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಕೀಸಪ್ತವಿಧಾದೋಷಾಃಪರಿಮಾಣಂಚಾರ್ಧಮಾಸಿಕಂ।
ಅಥವಾಸಪ್ತದಿವಸಾವಿಜ್ಞಾತವ್ಯಾಭಿಷಗ್ವರೈಃ॥

ಟೀ॥ ಈಯೇಳುಪ್ರಕಾರವಾದ ದೋಷಗಳಿಗೂ ಅವಧಿ ದಿನಪರಿಮಾಣಹದಿನೈದು, ಅಥವಾ ಏಳು, ಬಿಡಬೇಕಾದರೂ ಕೊಲ್ಲಬೇಕಾದರೂ ಇದರೊಳಗೇನೆ.

(ಮತಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮೂರುತೆರದ ಸನ್ನಿಪಾತಲಕ್ಷಣ)

ಶ್ಲೋ॥ ವಾತಸಂಜ್ಞಃಪಿತ್ತಸಂಜ್ಞಃಶ್ಲೇಷ್ಮಸಂಜ್ಞಿರಿತಿತ್ರಿಧಾ॥

ಟೀ॥ ವಾತಸನ್ನಿ ಪಿತ್ತಸನ್ನಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮಸನ್ನಿಯೆಂದು ಬೇರೆ ಮೂರುತೆರದ ಸನ್ನಿದೋಷಂಗಳುಂಟು, ಅವೆಂತೆನೆ,—

ಶ್ಲೋ॥ ಶಿರೋರುಕ್ಪಾರ್ಶ್ವಪೃಷ್ಠೇಷುಗಳೇಜಿಹ್ವೋಷ್ಠಯೋಸ್ತ
ಥಾ। ತೀವ್ರಜ್ವರೋಮಹಾವೇಗೋವಾತಸನ್ನಿರಿತಿಸ್ಮೃತಃ॥

ಟೀ॥ ಶಿರಸ್ಸು, ಎದೆ, ಪಾರ್ಶ್ವ, ಬೆನ್ನು, ಕೊರಳು, ನಾಲಿಗೆ, ತುಟಿ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವೇದನೆಯುಂಟಾಗಿರುವಣ, ತೀವ್ರವಾದ ಜ್ವರವೂ ನಾಡಿಯೂಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವಣ, ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳದ್ದನ್ನ ವಾತಸನ್ನಿಯೆಂಬುವರು.

(ಇದಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ದೇವದಾರುನತಂಕುಷ್ಠಂಮಧುಕಂಚಂದನದ್ವಯಂ। ಪಿ
ಷ್ಟ್ವಾಸ್ತನ್ಯೇನಪಾತವ್ಯಂವಾತಸನ್ನಿಹರಂಪರಂ॥

ಟೀ॥ ಕುಪ್ಪದೇವದಾರು, ಗಂಧಿಗತಗರ, ಕೋಷ್ಠ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ರಕ್ತಚಂದನ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಮೊಲೆಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಅರದು ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ವಾತಸನ್ನಿ ಶಮನವಹುದು.

(ನವಾನಂದಭೈರವೀರಸ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವಿಷಂತ್ರಿಕಟುಕಂಗಂಧಂಟಂಕಣಂಮೃತಶುಲ್ಬಕಂ।ಧು
ಸ್ತೂರಸ್ಯತುಬೀಜಾನಿಹಿಂಗುಳಂಸವತಂಸ್ಮೃತಂ॥ ಮಿತಾನಿಸ
ಮಭಾಗಾನಿದಿನೈಕಂವಿಜಯಾದ್ರ್ರವೈಃ। ಮರ್ದಯೇಚ್ಚಣಕಾ
ಭಾತುಗುಳಿಕಾನಂದಭೈರವೀ॥ ಭಕ್ಷಯೇಚ್ಛಪಿಬೇಚ್ಚಾನುರಪಿಮೂ
ಲಕಷಾಯಕಂ। ಸರ್ವ್ಯೋಷಂಡಂಕಿನೋಬಿತ್ರಂ ಸನ್ನಿಪಾ
ತಂಸುದಾರುಣಂ॥

ಟೀ ॥ ನಾಭಿ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಗಂಧಕ, ಬಿಳಿಗಾರ, ತಾಮ್ರಭಸ್ಮ, ಕರೀಉಮ್ಮ ತ್ತದಬೀಜ, ಇಂಗಲೀಕ, ಇವಷ್ಟೂ ಭಂಗೀಸೊಪ್ಪಿನರಸದಲ್ಲಿ ಒಂದುದಿನ ತೀ ಸಾಗಿಯೂ, ಸಮಾಂಶವಾಗಿಯೂ ಮರ್ದಿಸಿ, ಕಡಲೆಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆಯಂ ಮಾಡಿ ಒಂದುಗುಳಿಗೆಯನ್ನು ಯೆಕ್ಕೆಬೇರಿನ ಕಷಾಯದಿಂದ ತ್ರಿಕಟುಕಚೂ ರ್ಣಸಹಿತ ಕೊಡಿಸಲು ದುಸ್ತರವಾದ ಸನ್ನಿಪಾತವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದು.

(ಪಿತ್ತಸನ್ನಿಯಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಂತರ್ದಾಹೋಭ್ರಮಮದಃಪ್ರಲಾಪಶ್ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮಃ।
ಮೋಹಮೂರ್ಛಾಭ್ರಮಯುಕ್ತಃಪಿತ್ತಸನ್ನಿರಿತಿಸ್ಮೃತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಅಂತರ್ದಾಹ, ಭ್ರಮೆ, ಮದ, ಪ್ರಲಾಪ, ಚಿತ್ತವೈಕಲ್ಯ, ಅಜ್ಞಾನ, ಮೂರ್ಛೆ, ಬಳಲಿಕೆ, ಈ ಲಕ್ಷಣಂಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿರುವದು ಪಿತ್ತಸನ್ನಿಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

(ಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕಲಾಶೃಂಗೀಚರುದ್ರಾಕ್ಷಂಚಂದನಂಸ್ತನ್ಯಪೇಷಿತಂ।ಪಿ
ಬೇನ್ನೀತಾಂಭಸಾವಾಪಿಪಿತ್ತಸನ್ನಿಹರಂಪರಂ ॥

ಟೀ ॥ ಸಾರಂಗದಕೊಂಬನ್ನೂ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯನ್ನೂ ಶ್ರೀಗಂಧವನ್ನೂ ಮೊಲೆಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಗಂಧತೆಗೆದು ಕೊಡಿಸಲು ಪಿತ್ತಸನ್ನಿ ಶಮನವಹುದು.

(ಸನ್ನಿಪಾತಚ್ಛೇದಿರಸ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಗಂಧಕಾರ್ಧರಸಂಯುಕ್ತಂಶಿಲಾಲವಿಷಹಿಂಗುಳೈಃ।ಮಾ
ಕ್ಷಿಕಂಮೃತಕಾಂತಾಭ್ರಂತಾಮ್ರಂಲೋಹಂಚತ್ರಿಸ್ಸಮಂ।ತ
ಸ್ಮಾತುಳಂಗಜಂಬೀರಶಾರ್ಙ್ಗರೀಣಾಂರಸೇನಚ । ನಿರ್ಗುಂಡೀ
ಹಸ್ತಿಶುಂಡ್ಯಾಶ್ಚರಸೇನಸಹಮರ್ದಯೇತ್ ॥ಪುಟಪಕ್ವಂಕಷಾ
ಯೇಣಚಿತ್ರಕಸ್ಯವಿಭಾವಿತಂ।ದದ್ಯಾತ್ಸಹಿಂಗುಕರ್ಪೂರವ್ಯೋ
ಷಾದ್ರಕರಸೇನಚ ॥ ಮೃತೋಪಿಸಂಪಿಪಾತಾರ್ತ್ತೋಜೀವತ್ಯೇ
ವನಸಂಶಯಃ। ಸನ್ನಿಚ್ಛೇದಿರಸೋನಾಮಸರ್ವಸನ್ನಿಹರಸ್ಮೃತಃ॥

ಟೀ ॥ ಗಂಧಕವೆರಡುತೂಕ, ರಸಒಂದುತೂಕ, ಪಚ್ಚೇತುತ್ಥಒಂದುತೂಕ, ಮಣಿಶಿಲೆಒಂದುತೂಕ, ವಿಷಒಂದುತೂಕ, ತಾಮ್ರಭಸ್ಮ ಒಂದುತೂಕ, ಲೋಹಭಸ್ಮ ಒಂದುತೂಕ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಕೋಟೆಮಾದಳದ ಹಣ್ಣಿನರಸ, ನಿಂಬೇಹಣ್ಣ

ನರಸ, ಪುಳ್ಳಂಪುರುಚೇರಸ, ಶೊಕ್ಕರಸ, ಕರ್ಪೂರಶುಂಠಿರಸ, ಇವುಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕು ಘಳಿಗೆ ಮರ್ದಿಸಿ ಕೋವಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ಲಘುಪುಟವಂ ಹಾಕಿ ಚಿತ್ರಮೂಲದ ಕಷಾಯದಿಂದ ಮರ್ದಿಸಿ ಮತ್ತೊಂದು ಲಘುಪುಟವನಿಕ್ಕಿ ಅದಂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಕಾಡಗೇಣಸಿನ ರಸದಿಂದ ಮರ್ದಿಸಿ ಗುಂಜಾಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಕೆಯಂ ಮಾಡಿ ಒಂದು ಗುಳಿಕೆಯಂ ಹಸೀಶುಂಠಿರಸದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕಟುಕ, ಇಂಗು, ಕರ್ಪೂರಚೂರ್ಣಸಹಿತ ಕೊಡಿಸಲು ಸನ್ನಿಪಾತದಿಂದ ಪಂಚತ್ವವನ್ನೈದಿದವನನ್ನು ಬದುಕಿಸಬಹುದು. ಇದು ಸನ್ನಿಭೇದಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ರಸಪ್ರಯೋಗ.

(ಶ್ಲೇಷ್ಮಸನ್ನಿಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅರುಚಿಶ್ಛರ್ದಿರ್ಹೃಲ್ಲಾಸಾವಂಗಕಂಪೋಭ್ರಮಶ್ಶ್ರಮಃ।
ಕಾಸಶ್ವಾಸಪ್ರಸೇಕಾಢ್ಯಃ ಕಫಸನ್ನಿರಿತಿಸ್ಮೃತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಅರೋಚಕ, ಛರ್ದಿ, ಎದೆನೋವು, ಅಂಗಕಂಪನ, ಭ್ರಮೆ, ಬಳಲಿಕೆ, ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಪ್ರಸೇಕ, ಇವುಗಳು ಕೂಡಿಯಿರುವ ಜ್ವರವು ಶ್ಲೇಷ್ಮಸನ್ನಿಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

(ಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ತ್ರ್ಯೂಷಣಂ ನಾಗಪುಷ್ಪಂಚ ಸೈಂಧವಂ ಸಮಭಾಗಿಕಂ।
ಕಫೋತ್ಥಸನ್ನಿಪಾತೇಷು ಸ್ತನ್ಯೇನ ಸಹ ಯೋಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ತ್ರಿಕಟುಕ, ನಾಗಕೇಸರ, ಸೈಂಧವ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಭಾಗವಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ ಮೊಲೆಹಾಲಿನಿಂದ ಅರೆದು ಕೊಡಿಸಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮಸನ್ನಿಶಮನವಹುದು.

(ಸಪ್ತಾನಂದಭೈರವಿರಸ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಹಿಂಗುಳಂಚ ವಿಷಂ ವ್ಯೋಷಂ ಟಂಕಣಂ ಗಂಧಕಂ ಸಮಂ।
ಜಂಬೀರಸ್ಯ ರಸೈಸ್ಸರ್ವಮರ್ದ್ಯಂ ದ್ಯಾಮ ಚತುಷ್ಟಯಂ ॥ ಕಾಸ
ಶ್ವಾಸೇಪ್ಯರೋಚಕೇ ಸಾರೇ ಗ್ರಹಣ್ಯಾಮಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯಕೇ। ಆಸ್ಯಶೋ
ಷೇ ಪ್ರಮೇಹೇ ಚ ಸರ್ವವೃಶ್ಚಿಕದಷ್ಟಕೇ ॥ ಗುಂಜಾಮಾತ್ರಂ ಪ್ರದಾ
ತವ್ಯೋ ರಸೋ ಹ್ಯಾನಂದಭೈರವಃ॥

ಟೀ ॥ ಇಂಗಲೀಕ, ನಾಭಿ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಬಿಳಿಗಾರ, ಗಂಧಕ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ನಿಂಬೆಹಣ್ಣಿನ ರಸದಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಝಾವ ಮರ್ದಿಸಿ, ಗುಂಜಾಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಕೆಗಳಂ ಮಾಡಿ ಒಂದು ಗುಳಿಕೆಯಂ ಕಾಡುಗೇಣಸಿನ ರಸದಲ್ಲಿ

త్రికటుకచూర్ణసహిత కొడిసలు సన్ని, జ్వర, కాస, శ్వాస, అ
సార, గ్రహణి, అగ్నిమాంద్య, ఆస్యరోగ, ఇవష్టూ శమనవు
జీరిగె ఆవరిసెయూపిన చూర్ణసహిత మజ్జిగెయింద కొడిసలు వ
మేహహరవహుదు. సర్పదష్ట, వృశ్చికదష్ట, ఇవుగళల్లి నింబెహుళియిం
గంధకెగడు కణిగె హచ్చలు విషపరిహరవహుదు. సన్నిపాతదింద వ
రవేయాగిద్దవనిగూ సన్నికండిద్దవనిగూ నింబెహంణిన రసదింద గంధ
గహ కణిగెహచ్చలు కణు కాణిసువుదు.

శ్లో ॥ అతృప్తిరన్నైర్రరోగస్స్యాన్మలాఃకుప్యంతిభాజి
తైః । ఏకోద్దిష్టే సపిండ్యాంచప్రత్యబ్దేపార్వణేపిచ॥ మ
హాలయేగయాశ్రాద్ధేతీర్థేచైవాష్టకాసుచ । రవిసం
క్రమణేచైవధనుఃకర్కటకేపిచ ॥ ఏషుశ్రాద్ధేషుయో
భుంజీతస్యమహారోగభాగ్భవేత్ ॥

టీ ॥ అతిభాద అన్నాహారంగళింద రోగవిల్లదె యిరుదు. అతి
నాద ఆహారంగళింద వాతాదిదోషంగళు ప్రకోపిసువువు. రో
గంగళుంటాగువవు. ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధ, సపిండశ్రాద్ధ, ప్రత్యాబ్దిక,
పార్వణ, మహాలయ, తీర్థశ్రాద్ధ, అష్టకశ్రాద్ధ, మకరసంక్రాంతి,
ధనుస్సంక్రాంతి, కర్కటకసంక్రాంతి, ఇవుమొదలాద శ్రాద్ధగళల్లి
యావనొబ్బబ్రాహ్మణను భుజిసువనో అతనిగె మహారోగంగళు
ఉంటాగువవు. అదక్కె సందేహవిల్ల.

శ్లో ॥ శత్రుసత్రగణాకీర్ణగణికావణికాదిషు । విష
భక్తంజనోభుక్త్వాక్షుద్రరోగైఃప్రపీడ్యతే ॥

టీ ॥ శత్రువినమనెఅన్న, ఛత్రదఅన్న, గణాన్న, గణికాస్త్రీయరఅన్న
వ్యాపారిగళమనెఅన్న, విషవంతాకిదఅన్న, ఇవరమనెగళల్లి భుంజిసిద
వనిగె క్షుద్రరోగంగళుంటాగువవు.

ఇతి శ్రీ వైద్యసారసంగ్రహే నంజనాథభూపాల విరచితేజ్వర
సన్నిపాతచికిత్సితం నామ తృతీయప్రకరణం సమాప్తం ॥

(ಅಭಿನ್ಯಾಸ ಜ್ವರದ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಪ್ರಾರಂಭಃ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವಾಶಾಪುಷ್ಪಲತಾ ಕ್ವಾಥಃ ಸೈಂಧವೋಷಣಸಂಯುತೈಃ।
ಅಭಿನ್ಯಾಸಜ್ವರಂ ಹಂತಿ ಬಟಿಕೈಃ ಕ್ವಥಿತೋಥವಾ ॥

ಟೀ॥ ಆಡಸೋಗೆ ಪುಷ್ಪಲತೆಗಳ ಕಷಾಯವಂ ಕಾಯಿಸಿ ಸೈಂಧವಪಿಪ್ಪಲಿಗಳಂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ ಬಟಿಕಗಳಿಂದ ಪಾಕವಂ ಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಅಭಿನ್ಯಾಸ ಜ್ವರ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಮೃದ್ವೀಕಾಮಧುಕಮಧೂಕಪಿಪ್ಪಲೀಭಿಃ। ಖರ್ಜೂರೀ
ಮಲಯಜಶಾರಿಭಾಜಲಾಬ್ಜೈಃ॥ ಸ್ತನ್ಯೇಕ್ಷುಸ್ವರಸಸಿತಾಮಧು
ಪ್ರಗಾಢೈಃ। ನಸ್ಯಂ ಸ್ಯಾದಭಿನವಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮೇಷು ॥

ಟೀ॥ ದ್ರಾಕ್ಷೆಹಣ್ಣು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಇಪ್ಪೆಹೂವು, ಖರ್ಜೂರದಹಣ್ಣು, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಸೊಗದೆ, ಮುಡಿವಾಳ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಮೊಲೆಹಾಲು, ಕಬ್ಬಿನಹಾಲು, ಶರ್ಕರೆ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಇವುಗಳಿಂದ ನಸ್ಯವಂ ಮಾಡಿಸಲು ಹೊಸತಾದ ಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮಸನ್ನಿಪಾತಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಉದ್ಧೃತಾಂ ಸ್ಫುಟಿತಾಂ ಜಿಹ್ವಾಂ ದ್ರಾಕ್ಷಯಾ ಮಧು
ಸರ್ಪಿಷಾ। ಲೇಪಯೇನ್ಮಧುಪಿಷ್ಟಂ ವಾ ಸನ್ನಿಪಾತಾತ್ಮಕಜ್ವರೇ॥

ಟೀ॥ ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರದೋಷದಿಂದ ಉಬ್ಬಿ ಒಡೆದಿದ್ದ ನಾಲಿಗೆಗೆ, ದ್ರಾಕ್ಷೆಹಣ್ಣನ್ನು, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಹಸುವಿನತುಪ್ಪಗಳಿಂದ ಅರದು ಲೇಪನವಂ ಮಾಡಿಸಲು ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸ್ತನ್ಯೇನಶೂಬಲ್ಲವತ್ತದಬೀಜ್ಯಃಪಾತಂನಿವಾರಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಮೊಲೆಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಗೊಸೊಗದೆ, ಕಿತ್ತುಹುಡಿ ಕುಡಿಯಿಸಲು ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರಹರವಹುದು. ಬಜೆನಬೇರು, ಕ ಬಾ

ಶ್ಲೋ॥ ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರಸ್ಯಾವದಾರು, ಃಕ್ವಾಥಲೆಸುದಾರುಣೇ।
ಶೋಫಸ್ಸಂಜಾಯತೇಕಶ್ಚಿದ್ಧ್ಯಾಯಿಸಿ ತೈಕ್ಸಾಕಿ.ಂಚತಿ ॥

ಟೀ॥ ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಿವಿಸ್ವರ, ಕಷ್ಟಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಾವು ಉಂಟಾವದು, ಆತನನ್ನು ಮೃತ್ಯುವು ಬಿಡಲಾರ ದು.

ಶ್ಲೋ॥ ರಕ್ತಾವಸೇಚನೈಶ್ಶೀಘ್ರಂ ಸ್ನೇಹಪಾನೈಶ್ಚ ತಂಜಯೇತ್।
ಪ್ರಸಿಕ್ತೈಃ ಕಫಪಿತ್ತಘ್ನೈರ್ನಾವನ್ಯೈಃ ಕಬಳಗ್ರಹೈಃ। ಪಕ್ವೇ ವಿಪಾ

ట్యమరిమార్గావ్రణవర్త్మపాటరిత్ ॥ **********

టీ॥ ఆబావినల్లి రక్తవంతెగెయువదరిందలూ, ఘృతసేవనెగళిందలూ, శీఘ్రవాగి పరిహరవహుదు. గండూషగళిందలూ, శ్లేష్మపిత్తహరవాద నస్య కల్కగళిందలూ, ఆబావు పక్వవాగువుదు. బుద్ధివంతనాదవను అదన్ను ఒడెయిసి అనంతర వ్రణక్కంటాద చికిత్సెయం మాడిసతక్కద్దు.

శ్లో॥ ముస్తాహరిద్రాసురదారుమూర్వా । ద్రాక్షామ
ధూకామృతపర్పటాఖ్యం॥ సహస్థభూనింబపటోలవిశ్వం।
సమస్తజ్వారీణవినిహంతిసద్యః ॥

టీ॥ కోన్నారిగడ్డె, అరిసిన, కుప్పదేవదారు, హురటిగె, ద్రాక్షెహణ్ణు, ఇప్పెయూవ్వు, అమృతబళ్ళి, పర్పాటక, బంగలకోష్ఠ, నెలబేవు, కహిపడవల, శుంఠి, ఇవష్టన్నూ సమాంశవాగి కషాయవ నిక్కి అష్టావశేషవాగి కాయిసి కొడిసలు సకలజ్వరహర, ఇదు సిద్ధరప్రయోగ.

శ్లో ॥ భార్గ్యబ్దపర్పటకధన్వయవాపవిశ్వ। భూనింబ
కుష్ఠకణసింహ్యమృతాకషాయః॥ జీర్ణజ్వరం సతతసం
తతకంనిహన్యా। దన్యేద్యుకంసహతృతీయచతుర్థకాఖ్యం॥

టీ॥ గంటుభారంగి, కోన్నారిగడ్డె, పర్పాటక, హెద్దురుబినబేరు, శుంఠి, నెలబేవు, బంగలకో... పిప్పలి, నెలగుళ్ళదబేరు, అమృతబళ్ళి, ఇవష్టన్నూ హాకి ...ందేహవిల్ల. గి కషాయవంకాయిసి రాత్రి మలగికొళ్ళువ సమ...జీర్ణగళికాలు జీర్ణజ్వర, సంతతజ్వర, అన్యేద్యుక, తార్తీయిక, ...సుదరికొగె, ఇవెల్లవూ పరిహరవహువు.

శ్లో ॥ అశ్వత్థవల్కల...దఅన్న, గదాహంవిషమజ్వరం ।
హన్యాత్క్షీరోత్థమచిర...ంతాకిద...సారంవిశేషతః ॥

టీ॥అశ్వత్థవృక్షద ఒళనారన్న...గువ...యకాయిసి కొడిసలు దాహసహితవాద విషమజ్వర, పురాణజ్వ...జ్వరాతిసార, ఇవష్టూ పరిహరవహువు.

శ్లో ॥ బదరీపల్లవకా...థోజీర్ణజ్వరమపోహతి । పి
ప్పలీచూర్ణసంయుక్తోవిశేషాత్సంనిపాతజిత్ ॥

ಟೀ ॥ ಯಲಬಿಸೊಪ್ಪಿನ ಕಷಾಯವ ಕೊಡಿಸಲು ಸನ್ನಿಪಾತಹರ. ಆ ಕಷಾಯವನ್ನೆ ಹಿಪ್ಪಲಿಯ ಚೂರ್ಣಸಹಿತ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸನ್ನಿಪಾತಹರವಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ನಿಂಬಶಲಾಕಪಟೋಲಗಳೂಚೀವಿಶ್ವಘನೈಸ್ತ್ರಿಫಲಾ
ಸಮವೇತೈಃ । ತೋಯಮಿದಂಕ್ವಥಿತಂಸಿತತಾಢ್ಯಂಕ್ಷೌದ್ರ
ಯುತಂಜ್ವರನಾಶನಮಾಹುಃ ॥

ಟೀ ॥ ಬೇವಿನಕಡ್ಡಿ, ಕಹಿಪಡವಲ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಶುಂಠಿ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ಕಷಾಯವಂ ಕಾಯಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಶರ್ಕರೆ ಬೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಜ್ವರಹರ.

ಶ್ಲೋ॥ ವತ್ಸೋಶೀರಾಂಬುನಿಂಬೋತ್ಪಲಹಿಮಸಹದೇವ್ಯಬ್ದಮೂ
ರ್ವಾಮಧೂಕ । ದ್ರಾಕ್ಷಾಮಾದ್ರೀದ್ವಿರಾತ್ರ್ಯಾಮಯಯು
ಗಳವರಾಬಿಲ್ವಪಾಠಾಪಟೋಲಂ॥ ಖರ್ಜೂರಗ್ರಂಥಿಗೋಪೀತ್ರಿ
ಕಟುವಿಷವರೀಪರ್ಪಟಾರಗ್ವಧಾಗ್ರಾ । ದುಸ್ಪೃಕ್ತಿಕ್ತಾಮೃ
ತಾಬ್ಜದ್ರುಮಸರಳಬಲಾಢ್ಯಂಮಧೂಥಂಜ್ವರೇಭಃ ॥ ಏತಜ್ಜೀ
ರ್ಣಂಜ್ವರಂಹಂತಿಸಂತತಾದಿಜ್ವರಂತಥಾ । ವಿಷಮಂಸನ್ನಿ
ಪಾತೋತ್ಥಶೀತಕಾಂಚಾಶುನಾಶಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಆಡಸೋಗೆ, ಲಾಮಂಚ, ಮುಡಿವಾಳ, ಬೇವಿನಕಡ್ಡಿ, ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಸಹದೇವಿಬೇರು, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಕುರುಟಿಗೆ, ಹಿಪ್ಪೆಯೂಪು, ದ್ರಾಕ್ಷೆಹಣ್ಣು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಕೆಂಪಿನಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಬಿಲ್ಲಪತ್ರೆದಬೇರು, ಆಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಕಹಿಪಡವಲ, ಖರ್ಜೂರ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಸೊಗದೆ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಅತಿಬಜೆ, ಆಷಾಢಿ, ಪರ್ಪಾಟಕ, ಕಕ್ಕೆಬೇರು, ಕುರುಬಿನಬೇರು, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಬಜೆ, ತಾವರೆಗೆಣಸು, ಸರಳದೇವದಾರು, ಕಲ್ಲಂಗಡಲೆ, ಇವುಗಳಂ [illegible] ಅಷ್ಟಾವಶೇಷಿತವಾಗಿ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಬೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಜೀರ್ಣಜ್ವರ, ಸಂತತಜ್ವರ, ವಿಭ್ರಮಜ್ವರ, ವಿಷಮಜ್ವರ, ಸನ್ನಿಪಾತಜ್ವರ, ಶೀತಜ್ವರ, ಇವಷ್ಟೂ ಪರಿಹರವಹುವು.

(ವಿಷಮಜ್ವರಕ್ಕೆ ಪಂಚಸಾರಪ್ರಯೋಗ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪಿಪ್ಪಲೀಶರ್ಕರಾದ್ರಾಕ್ಷಾಸಂಶೃತಂಕ್ಷೀರಂಘೃತಂನವಂ ।

శరీస్మోన్మథితంపీతంవిషమజ్వరనాశనం ॥ ********

టీ ॥ పిప్పలి, శర్కరె, కాసిదహాలు, జేనుతుప్ప, హొసతుప్ప, ఇవస్తన్నా సాటినల్లి తొళసి పానవంమాడిసలు విషమజ్వర పరిహారవాగువదు, ఇదు పంచసారప్రయోగవెందు ప్రసిద్ధ. ఇదన్న అమృతక్కె సమవెందు తిళియతక్కద్దు. ఏదేనోవు, జీర్ణజ్వర, ఇవుగళన్న పరిహరిసువుదు.

(పంచసారప్రయోగప్రమాణ.)

శ్లో ॥ పిప్పల్యాస్సదృశంసర్పిః సర్పిషోద్విగుణంసితా।
సితాయాద్విగుణంక్షౌద్రంక్షౌద్రాత్స్యాదష్టగుణంపయః ॥
అముంచపంచసారస్యక్రమంవిద్యాద్విచక్షణః ॥

టీ ॥ పిప్పలిగెసమనాగి హసువినతుప్ప, తుప్పదయిమ్మడి శర్కరె, శర్కరెయిమ్మడిజేనుతుప్ప, జేనుతుప్పదయెంటిమ్మడి హసుపినహాలు, ఇదు పంచసారప్రయోగ. ఈ క్రమవన్న విచక్షణనాగిరువంతావను తిళివను.

(హారీతమతదల్లి.)

శ్లో ॥ పిప్పల్యాః కర్షమారభ్యవర్ధయిత్వాపరోవధి।
సర్పిమేకత్రమథ్యాస్మాత్ కుడుబంచప్రదాపయేత్ ॥

టీ ॥ పిప్పలి నాల్కువరహతూక, శర్కరె ఐదువరహతూక, జేనుతుప్ప ఆరువరహతూక, తుప్ప యేళువరహతూక, హాలు యెంటువరహతూక, ఇదంపంచసారకల్పవెందుహేళువరు.

(రసకషాయదభేదదవివర.)

శ్లో ॥ రసఃకల్కశ్శృతశ్శీతః ఫాంటస్తైఃప్రకల్పనా । పంచధైవకషాయాణాంపూర్వపూర్వేబలాధికః ॥

టీ ॥ స్వరస, కల్క, శృత, సిత, ఫాంటవెందు కషాయ ఐదుప్రకార, ఈ అయిదుకషాయగళొళగె మొదలు మొదలవే బలాధిక.

(కషాయగళస్వరూప.)

శ్లో ॥ సద్యస్సముద్ధృతాత్ క్షుణ్ణాత్ యద్భవేత్పటపీడితాత్।
స్వరసస్సనముద్దిష్టః కల్కంపిష్టంద్రవైర్యుతం॥ చూర్ణేన

ರ್ಯುತಶ್ಶೃತಃ ಕ್ವಾಥಃ ಶೀತೋಹನ್ಯಾಷಧೈರ್ಯುತಃ । ಸದ್ಯೋ
ನಿಷಿಕ್ತಘಾತಸ್ತು ಫಾಂಟ ಇತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಆಗ ತಾನೆತಂದು ಯಿಡಿದು ಪಾವಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಹಿಂಡಲು ಬಂದರಸ ಸ್ವರಸಕಷಾಯವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುಂಬುದು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಔಷಧಗಳನ್ನರದು ಕದಡಿದ್ದು ಕಲ್ಕವೆಂಬ ಕಷಾಯವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುಂಬುದು, ಔಷಧಗಳನ್ನಿಡಿಮಜಜ್ಜುಸುಟ್ಟಿ ಹಾಕಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಚಾತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷಿತವಾದದ್ದು ಶೃತಕಷಾಯವೆಂನಿಸಿಕೊಳ್ಳುಂಬುದು. ಔಷಧಗಳಂನಿಡಿದು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಉದಯತೊಡಗಿ ಸಾಯಂಕಾಲಪರ್ಯಂತ ನೆನೆಯಿಕ್ಕಿ ಹಿಂಡಿಕೊಂಡರಸ ಶೀತಕಷಾಯ ವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುಂಬುದು, ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಔಷಧವನಿಡಿದು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಿಕ್ಕಿ ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೆ ಹಿಂಡಿದರಸ ಫಾಂಟಕಷಾಯವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುಂಬುದು.

(ಪಂಚಕಷಾಯದ್ರವ್ಯಜಲಪ್ರಮಾಣಗಳು.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಆದ್ಯಂತುಮಾನಂನಿರ್ದಿಷ್ಟಂ ಸ್ವರಸಸ್ಯಚತುಷ್ಪಲಂ ।
ಚಿದ್ರವ್ಯಸ್ಯಕರ್ಷಮಾತ್ರೋಹ್ಯತ್ರದ್ರವಸ್ಯಪಲತ್ರಯಂ ॥ ಕ್ವಾ
ಥಂದ್ರವ್ಯಪಲೇತು ರ್ಯಾಚ್ಛ್ರಪ್ತಾರ್ಧಂಪಾದಶೇಷಿತಂ । ಶೃತೇ
ಪಲೇಪತ್ರೈಷಡ್ಭಿಶ್ಚತುರ್ಭಿಶ್ಚತತಃಪರಂ ॥

ಟೀ ॥ ಸ್ವರಸವೆಂಬಕಷಾಯವಂ ನಾಲ್ಕುಹಲಪ್ರಮಾಣ ದ್ರವ್ಯವಂಹಿಂಡಿ ಕೊಡಿಸುವುದು. ಕಲ್ಕವೆಂಬ ಕಷಾಯವಂ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕ ಔಷಧಅರೆದು ಮೂರುಹಲನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕದಡಿಕೊಡಿಸುವುದು. ಶೃತವೆಂಬಕಷಾಯವಂಒಂದುಹಲಔಷಧವಂ ಯೆರಡುಮಾನನೀರಿನಲ್ಲಿಚತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷಿತವಾಗಿ ಕೊಡಿಸುವುದು. ಶೀತವೆಂಬಕಷಾಯ—ಒಂದುಹಲಔಷಧವಂ ಆರುಹಲ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸಾಯಂಕಾಲಪರ್ಯಂತ ನೆನೆಯಿಕ್ಕಿ ಹಿಂಡಿಕೊಡಿಸುವುದು. ಒಂದುಹಲಔಷಧವಂ. ನಾಲ್ಕುಹಲನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಿಕ್ಕಿ ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಹಿಂಡಿಕೊಂಡು ಕೊಡಿಸುವುದು ಫಾಂಟಕಷಾಯವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುಂಬುದು.

(ಜ್ವರಗಳಿಗೆ ಕಟುಕಾದಿಕಲ್ಕ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಾಲಮಧ್ಯಮವೃದ್ಧಾನಾಂಪಕ್ತ್ವೈವಕಟುರೋಹಿಣೀ ॥

ಟೀ ॥ ಬಾಲಕ, ಯೌವನಸ್ಥ, ವೃದ್ಧರುಗಳಿಗೆ ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ ಒಂದನ್ನೇ ಕಲ್ಕವಂಮಾಡಿ ಕೊಡಲು ಜ್ವರಹರ.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ಏಕಾಪಿಯೋಜ್ಯಾಕಟುಕಾನರಾಣಾಂ।ಜ್ವರೇಮರುತ್ಪಿತ್ತಕಫೋಲ್ಬಣೇಷು

ಟೀ ॥ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರಗಳಲ್ಲಿ ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ ಒಂ ನ್ನೇ ಕಲ್ಕವಂಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಜ್ವರಹರ.

(ಶೀತಜ್ವರಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಜೀರಕವ್ಯೋಷಲಶುನಂಸುಪಿಷ್ಟಂಕೋಷ್ಣವಾರಿಣಾ । ಶೀ ತಜ್ವರಸ್ಯಾಗಮನೇಪಿಬೇತ್ತತ್ಸಿದ್ಧಮಂಬುನಾ ॥

ಟೀ ॥ ಜೀರಿಗೆ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮ ತವಾಗಿ ಬಿಸಿನೀರಲ್ಲಿ ಅರದು ಛಳಿಜ್ವರಬರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸುವುದು. ಇದರಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಿಸುವುದು.

[ಮತಾಂತರದಲ್ಲಿ.]

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಲ್ಕಂಕಣಾನಾಂಸಗುಳಾಭಯಾನಾಂ।ಕೋಷ್ಣಾಭಿ ರದ್ಭಿರ್ಗುಡಜೀರಕಂವಾ ॥ ಶುಂಠೀರಸೋನಾಕುಷವಾರಿಣಾ ವಾ । ಶೀತಜ್ವರಾರ್ತಃಪ್ರಪಿಬೇದ್ದಿನಾದೌ ॥

ಟೀ ॥ ಹಿಪ್ಪಲೀ, ಬೆಲ್ಲ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕದ ಕೊಡಿಸಲು ಜ್ವರಹರ. ಜೀರಿಗೆಬೆಲ್ಲವನ್ನಾದರೂ ಅರದು ಬಿಸಿನೀರಲ್ಲಿ ಕೊ ಡಿಸಲು ಜ್ವರಹರ. ಶುಂಠಿಉಳ್ಳಿಗಳನ್ನಾದರೂ ಅಂಬಲದಲ್ಲಿ ಅರದು ಪ್ರಾ ತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಬಂದವನಿಗೆ ಕೊಡಿಸುವುದು.

(ಚಾತುರ್ಥಿಕಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಆರ್ದ್ರಕಾಮಾರನಾಳೇನಸ್ವಷ್ಟೇನರಜನೀಂಪಿಬೇತ್ । ನತು ದೇಶಾಂತರಗತೋಬಾಧ್ಯತೇಶೀತಕಾದಿಭಿಃ॥

ಟೀ ॥ ಅಂಬಲದಕಿಳಿಯಲ್ಲಿ ಅರಿಸಿನವಂಅರದು ಪಾನವಂಮಾಡಲು ದೇಶಾಂತ ದಲ್ಲಿದ್ದವನಿಗೆ ಶೀತಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳ ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಿಷ್ಟ್ವಾಶತಾವರೀಮೂಲಂಕೃಷ್ಣಗೋಪಯಸಾಪಿಬೇತ್ । ಚಾತುರ್ಥಿಕಂಪ್ರಶಮಯೇದ್ದೃಷ್ಟಮೇತದ್ವ್ಯಪೋಹತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಕಾಳಹಸುವಿನ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಆಷಾಢಿಬೇರನ್ನು ಅರದು ಕುಡಿಯಿಸಲು ಚಾತುರ್ಥಿಕಜ್ವರಹರ, ಇದು ದೃಷ್ಟಪ್ರಯೋಗ.

(చాతుర్థికజ్వరక్కె.)

శ్లో ॥ భూతద్రుమస్యస్వరసఃపీతశ్చాతుర్థికంహరేత్ ॥

టీ ॥ హెమ్మరద త్వక్కన్ను యిడిదు రసవంతెగదు కుడియసలు చాతుర్థిక జ్వరహర.

శ్లో ॥ కట్వాంగవల్ల్యాస్వరసేనతైలం । ప్రభాతకాలేపిబ
తాంనరాణాం ॥ రామోయథారావణముగ్రవీర్యం ।
తథైవచాతుర్థికమాశుహన్యాత్ ॥

టీ ॥ హెమ్మరదత్వక్కినరసవం యెణ్ణెయకూడి కుడిసలు, శ్రీరామ ను రావణనన్ను హేగె సంహరిసిదనో హాగె చాతుర్థికవం సం హారమాడువుదు.

శ్లో ॥ సహదేవీరసభావితకర్పరబద్ధేంఙ్నికజ్జలంమహితం।
నయనేంజయత్సుధీధాత్ జ్వరమపిచాతుర్థికంహంతి ॥

టీ ॥ ఎలెగెప్పరి, సహదేవిగళరసదల్లి భావనెయంమాడి అదంకప్పు మాడి అదన్ను కంణుగళిగె హచ్చలు చాతుర్థికజ్వరహర.

శ్లో ॥ రవివారేశ్మశానోత్థభృంగాపామార్గయోశ్శి
ఖా। కర్ణబద్ధాంహరేత్తూర్ణంఘోరంచాతుర్థికజ్వరం॥

టీ ॥ ఆదిత్యవారదల్లి స్మశానదల్లి హుట్టిద గరుగ, ఉత్తరేణుబేరుగ ళం కిత్తుతందు కివియల్లి కట్టలు భయంకరవాద చాతుర్థికజ్వరవం పరిహరిసువుదు.

శ్లో ॥ నిర్గుండ్యాస్సహదేవ్యాశ్చహస్తబద్ధంశిఫాద్వయం।
ప్రభాతేరవివారస్యసర్వజ్వరవినాశనం॥

టీ ॥ ఆదిత్యవారదల్లి మొక్క, సహదేవిగళబేరంతందు కైయల్లికట్టలు సర్వజ్వరహర.

శ్లో ॥ గుంజామూలంకర్ణబద్ధంసర్వజ్వరనివారణం।
తాకమాబీశిఖాబద్ధాకర్ణేరాత్రిజ్వరాపహం॥

టీ ॥ గురుగంజియబేరం ఆదిత్యవారదల్లి మౌనవాగితందు అర్చనెయం మాడి కివియల్లికట్టలు సకలశీతజ్వర, చాతుర్థికజ్వరహర. బిల్లగణికె

ಯಬೇರಂ ಆದಿತ್ಯವಾರದಲ್ಲಿ ಮೌನವಾಗಿತಂದು ಅರ್ಚನೆಯಂಮಾಡಿ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಲು ರಾತ್ರಿಕಳ್ಳಹೊತ್ತಿಗೆಬರುವಜ್ವರಹರ.

ಶ್ಲೋ॥ ಮೃತಕರ್ಕಟಧೂಪೇನಸದ್ಯಶ್ಶೀತಜ್ವರಂಹರೇತ್ । ಕರ್ಕಟಸ್ಯಬಿಲೋದ್ಭೂತಮೃದಾತುತಿಲಕೆಕೃತೆ ॥ ಏಕಾಹಿಕಜ್ವರಂ ಹಂತಿನಸ್ಯಂವಾಗಿರಿಕರ್ಣಯಾ ॥

ಟೀ॥ ಸತ್ತನಳ್ಳಿಯಹೊಟ್ಟೆಯುತಂದು ಹೊಗೆಯಂಹಾಕಿಸಲು ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಛಳಿ ಜ್ವರಹರ. ನಳ್ಳಿಯಬಿಲದ ಮಣ್ಣಂತಂದು ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ತಿಲಕವಿಡೆ ಏಕಾಹಿಕಜ್ವರ ಹರ. ಸಟ್ಟುಗದಬೇರಿಂದ ನಸ್ಯವಂಮಾಡಿಸಲು ಏಕಾಹಿಕಜ್ವರಹರ.

(ಸಕಲಜ್ವರಕ್ಕೆ ಪಿಪ್ಪಲ್ಯಾದಿಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪಿಪ್ಪಲೀಂದ್ರಯವಧಾವನಿತಿಕ್ತಾ। ಶಾರಿಬಾಮಲಕಕಾಮಲಕಾಭಿಃ ॥ ಬಿಲ್ವನಿಂಬಹಿಮಮಾಲತಿಸೇವ್ಯೈಃ। ದ್ರಾಕ್ಷಯಾತಿಪಪಯಾಸ್ಥಿರಯಾಚ ॥ ಘೃತಮಾಶುನಿಹಂತಿಸಾಧಿತಂ। ಜ್ವರಮುಗ್ರಂವಿಷಮಂಹಲೀಮಕಂ ॥ ಅರುಚಿಂಭೃಶತಾಪಮಂಸಯೋ। ರ್ವಮಥುಂಪಾರ್ಶ್ವಶಿರೋರುಜಂಕ್ಷಯಂಚ ॥

ಟೀ॥ ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕೊಡಸೀಗನಬೀಜ, ಗುಳ್ಳ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಸೊಗದೆ, ನೆಲ್ಲಿಚಟ್ಟು, ಕಿರಿನೆಲ್ಲಿ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರದಬೇರು, ಬೇವಿನಒಳನಾರು, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಜಾಜಿಬೇರು, ಲಾಮಂಚ, ದ್ರಾಕ್ಷೆಹಣ್ಣು, ಅತಿಬಜೆ, ಒಂದೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ಈ ಹದಿನ್ನೈದು ಔಷಧಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮೂರುವರಹತೂಕ ಚೂರ್ಣವಂಮಾಡಿ ಒಂದುಕೊಳಗ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳತುಪ್ಪವಸುರಿದು, ಒಂದುಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನಹಾಲುಕೂಡಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಆಚೂರ್ಣವಂಕದಡಿ ತುಪ್ಪವುಳಿಯುವಪರ್ಯಂತ ಕಾಯಿಸಿ ಇಳುಹಿಸಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ಉಗ್ರವಾದ ಜ್ವರ, ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಹಲೀಮಕಗ್ರಂಥಿಯನ್ನುಸಹ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಮುಡುಕುಗಳತಾಪ, ಪಾರ್ಶ್ವಶೂಲೆ, ವಮನ, ಕ್ಷಯ, ಇವಷ್ಟೂ ಪರಿಹರವಹವು.

(ವಿಳಂಗಾದಿಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವಿಳಂಗಸವ್ಯರ್ಚಲಜವ್ಯಕ್ಷಾರ। ವ್ಯೋಷಾಗ್ನಿಸಿಂಧೂದ್ಭವಯಾವಶೂಕೈಃ । ಪಲಾಂಶಕೈಃಕ್ಷೀರಸಮಂಘೃತಸ್ಯ। ಪ್ರಸ್ಥಂಪಚೇಜ್ಜೀರ್ಣಕಫಜ್ವರಘ್ನಂ ॥

ಟೀ ॥ ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಸೌವರ್ಚಲವಣ, ಚವ್ಯ, ಅಗುಲುಶುಂಠಿ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಸೈಂಧವ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯೆರಡುವರಹ ತೂಕ ಚೂರ್ಣವಂಮಾಡಿ, ಒಂದುಬಳ್ಳತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕದಡಿ, ಆದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಳ್ಳಹಾಲನ್ನೂ, ಒಂದುಕೊಳಗನೀರನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಘೃತಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಇಳುಹಿಕೊಂಡು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ಜೀರ್ಣಜ್ವರ ಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರಗಳು ಪರಿಹರವಹವು.

(ಅಷ್ಟಮಂಗಳಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಟೋಲಂಶಾರಿಬಾಮುಸ್ತಾಮಧುಕಂಕಟುರೋಹಿಣೀ ।
ಉಶೀರಂಚಂದನಂಚೈವಪಿಪ್ಪಲೀತ್ರೈಶ್ಶೃತಂಘೃತಂ ॥ ಸರ್ವ
ಜ್ವರಹರಂಪ್ರೋಕ್ತಂರಕ್ತಘ್ನಂಪುಷ್ಟಿವರ್ಧನಂ । ಅಷ್ಟಮಂ
ಗಳಕಂನಾಮಘೃತಂಸರ್ವತ್ರಪೂಜಿತಂ ॥ ಷಟ್ಪಲಂಜ್ವರಹೃ
ತ್ಪ್ರೋಕ್ತಂತಥಾಕಲ್ಯಾಣಕಂಘೃತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಕಹಿಪಡವಲ, ಸೊಗದೆ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ. ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಲಾಮಂಚ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕವಚೂರ್ಣಿಸಿ ವಿಳಂಗಾದಿಘೃತದಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಪಾಕವಂಮಾಡಿ ಸೇವಿಸಲು ಸರ್ವಜ್ವರಪರಿಹರ. ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಮೊದಲಾದವು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವವು. ಶರೀರಪುಷ್ಟಿಯಹುದು. ಇದು ಅಷ್ಟಮಂಗಳಘೃತವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಹೀಗೆ ಷಟ್ಪಲಘೃತವು ಜ್ವರಹರವು. ಹಾಗೆಯೇ ಕಲ್ಯಾಣಘೃತವು ಜ್ವರಹರ.

(ಷಟ್ಫಲಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಂಚಕೋಲಯವಕ್ಷಾರಷಟ್ಪಲೇನಪಚೇದ್ಘೃತಂ । ಪ್ರ
ಸ್ಥಾನ್ಮಿತೋಸಮಪಯಸ್ಸ್ರೋತಸಾಂತದ್ವಿಶೋಧನಂ ॥ ಗುಲ್ಮ
ಜ್ವರೋದರಪ್ಲೀಹಗ್ರಹಣೀಪಾಂಡುಪೀನಸಾನ್ । ಶ್ವಾಸಕಾ
ಸಾಗ್ನಿಸಾದಾರ್ಶಶ್ಶ್ವಯದೂರ್ಧ್ವಾನಿಲಾನ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲೀಮೂಲ, ಚವ್ಯ ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶುಂಠಿಗಳೆಂಬ ಪಂಚಕೋಲಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದುಒಂದುಹಲ, ಯವಕ್ಷಾರವೊಂದುಹಲ, ಇವುಆರುಹಲಗಳನ್ನೂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಒಂದುಕೊಳಗನೀರಯುಕ್ತಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ

ಕುಪ್ಪ, ಒಂದು ಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನ ಹಾಲವೆರಸಿ ಸುರಿದು ಅದರಲ್ಲಿ ಆಚೂರ್ಣವ ಕದಡಿ ಕುಪ್ಪವುಳಿಯುವ ಹಾಗೆ ಕಾಯಿಸಿ ಯಿಳುಹಿ ಆಘೃತವನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನವು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ನಾಡೀರಂಧ್ರಗಳು ಶುದ್ಧವಹುವು. ಗುಲ್ಮಜ್ವರ, ಮಹೋದರ, ಪ್ಲೀಹ, ಗ್ರಹಣಿ, ಪಾಂಡು, ಪೀನಸ, ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಶೋಭೆ, ಊರ್ಧ್ವಮುಖವಾದ ವಾಯು, ಇವಷ್ಟು ಪರಿಹರವಹುವು.

(ಫಲಪ್ರಮಾಣಂಗಳು.)

ಶ್ಲೋ॥ ಫಲಂತ್ರಿವಿಧಂಜ್ಞೇಯಷ್ಟ ದಶದ್ವಾದಶನಿಷ್ಕೈಃ॥ ಹೀ
ನಮಧ್ಯೋತ್ತಮಬಲ ವತಾಂಯುಕ್ತ್ಯಾಯಥಾಕ್ರಮಂ॥

ಟೀ ॥ ಫಲವೆಂಬುದು ಮೂರು ಪ್ರಕಾರ. ಎಂಟುವರಹ ತೂಕದ ಫಲ ಒಂದು, ಹತ್ತುವರಹ ತೂಕದ ಫಲ ಒಂದು, ಹನ್ನೆರಡುವರಹ ತೂಕದ ಫಲ ಒಂದು, ಉತ್ತಮವಾದ ಬಲವಾಗಿಯಿದ್ದವನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು. ಹತ್ತುವರಹ ತೂಕದ ಫಲ ಮಧ್ಯಮ ಬಲದ ಪುರುಷರಿಗೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು. ಯೆಂಟುವರಹ ತೂಕದ ಫಲವನ್ನು ಹೀನಬಲದ ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು, ಜ್ವರವುಳ್ಳವನು ಹೀನಬಲನಾದ ಕಾರಣ ಎಂಟುವರಹ ತೂಕದ ಫಲವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು. ಆಗ "ಕಲ್ಕಂತುಸ್ನೇಹಪಾದಿಕಂ" ಎಂಬ ವಚನಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ನೇಹಸ್ಸಿಧ್ಯತಿಶುದ್ಧಾಂಬುನಿಷ್ಕ್ವಾಥಃಸ್ವರಸೈಃಕ್ರ
ಮಾತ್।ಕಲ್ಕಸ್ಯಯೋಜಯೇದಂಶಂಚತುರ್ಥಂಷಷ್ಠಮಷ್ಟಮಂ ॥

॥ ಶ್ಲೋ ॥ ಕ್ವಾಥಾಚ್ಚತುರ್ಗುಣಂವಾರಿಪಾದಸ್ಥಂಸ್ಯಾಚ್ಚತುರ್ಗು
ಣಂ।ಸ್ನೇಹಸ್ನೇಹಸಮಂಕ್ಷೀರಂಕಲ್ಕಂತುಸ್ನೇಹಪಾದಿಕಂ॥

ಎಂಬ ಈ ಯೆರಡುವಚನಗಳಿಂದ ಯೆಂಟುವರಹ ತೂಕದ ಫಲವನ್ನೇ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ಕ್ಷೀರಮಸ್ತ್ವಾರನಾಳಾನಾಂಪಾಕೋನಾಸ್ತಿವಿನಾಂಭಸಾ॥

ಟೀ ॥ಎಂಬವಚನದಿಂದ ಒಂದುಬಳ್ಳಕುಪ್ಪಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕೊಳಗನೀರನ್ನೇ ಶುದ್ಧಾಂಬುಕಷಾಯವಾಗಿ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಕುಪ್ಪವುಳಿಯುವಪರಿಯಂತ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿ ಯಿಳುಹಿಕೊಂಡು ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ಸಕಲಜ್ವರಹರ. ಅಸ್ಥಿಗತಜ್ವರವೂ ಬಿಡುವುದು. ಮತ್ತು ಪೊಂಡುಕಹಸ್ಯ. ಈಷಟ್ಪಲ

ಘೃತವನ್ನು ಬಹುಕ್ಷೀಣವಾದ ಶರೀರದವರಿಗೆ ಹಿಂಡಿಕೊಂಡು ಕುಡಿಸುವುದು. ಬಲವಂತರಾದವರಿಗೆ ಹಿಂಡಿಕೊಳ್ಳದೇನೆ ಗಸಿಸಹಿತವಾಗಿ ಕೊಡಿಸುವುದು. ತೈಲಕುಪ್ಪಗಳ ಅಡುವಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಂದುಕಟ್ಟು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಒಂದು ಕೊಳಗ ಕಷಾಯಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಕೊಳಗದಷ್ಟು ನೀರಿಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕೊಳಗ ವುಳಿಯಕಾಯಿಸಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಕುಪ್ಪವನ್ನಾದರೂ ತೈಲವನ್ನಾದರು ಹಾಕಿ ಆತೈಲ ಕುಪ್ಪಗಳಿಗೆ ಸರಿಹಾಲಂಕೂಡಿಸಿ ಆತೈಲಕುಪ್ಪಗಳ ನಾಲ್ಕು ಕೊಳಗೆ ಒಂದುಪಾಲು ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯವಂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ ಹದದಲ್ಲಿ ತೈಲಕುಪ್ಪಗಳು ಉಳಿಯಕಾಯಿಸಿ ತೆಗದುಕೊಂಡು ಹಗರಕಟ್ಟಿ ಹಿಂಡಿಕೊಂಬದು. ಈ ಪಾಕಂಗಳು ಮೂರು ತೆರ.

(ಪಾಕಲಕ್ಷಣಂಗಳು.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಮೃದುಃಖರಶ್ಚಿಕ್ಕಣಶ್ಚಪಾಕಸ್ತ್ರಿವಿಧೋಮತಃ ।

ಟೀ ॥ ಮೃದುಪಾಕ ಖರಪಾಕ ಚಿಕ್ಕಣಪಾಕವೆಂದು ಪಾಕಮೂರುವಿಧ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಖರೋಮಣಿರವಃಕಾಂಸ್ಯೇಮೃದುಃಪಿಚುನಿವರ್ತಕಃ। ಚಿ
ಕ್ಕಣಾಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರೇಣನಿಮ್ನಭಾವಂಪ್ರಪದ್ಯತೇ ॥

ಟೀ॥ ಖರಪಾಕಕ್ಕೆ—ಕಿಟ್ಟವಂ ತೆಗದು ಉಂಡೆಮಾಡಿ ಕಂಚಿನತಳಿಗೆಮೇಲೆ ಯಿಡಲು ಕಲ್ಲುಗಳುಗಳಂ ಯಿಟ್ಟಹಾಗೆ ಧ್ವನಿಗೂಡಿ ಬೀಳುವುದು. ಮೃದುಪಾಕಕ್ಕೆ—ಕಿಟ್ಟವಂ ತೆಗದು ನೋಡಲು ಬೆರಳು ಹತ್ತದೆಯಿಹುದು. ಚಿಕ್ಕಣಪಾಕಕ್ಕೆ—ಕಿಟ್ಟವ ತೆಗದು ಬೆರಳಲ್ಲಿ ಉಂಡೆಯಂಮಾಡಿ ಔಕಿನೋಡಲು ನಡುವೆ ಹಳ್ಳವಹುದು, ಈ ತೆರದಲ್ಲಿ ಪಾಕಂಗಳು ತಿಳಿದುಕೊಂಬುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಖರೋವಾತಹರಃಪ್ರೋಕ್ತಃಮೃದುಃಪಿತ್ತನಿವರ್ತಕಃ ।
ಚಿಕ್ಕಣಸ್ಸರ್ವದೋಷಘ್ನಃಪಾಕಾನಾಂಗುಣಈರಿತಃ ॥

ಟೀ॥ ಖರಪಾಕ ವಾತಹರ, ಮೃದುಪಾಕ ಪಿತ್ತಹರ, ಚಿಕ್ಕಣಪಾಕ ಸರ್ವದೋಷಹರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮೃದುರ್ನಸ್ಯೇಖರೋಭ್ಯಂಗೇಪಾನೇವಸ್ತಾಚಚಿಕ್ಕಣಃ ॥

ಟೀ ॥ ನಸ್ಯಕ್ಕೆ ಮೃದುಪಾಕ, ಅಭ್ಯಂಗಕ್ಕೆ ಖರಪಾಕ, ಪಾನದಲ್ಲಿಯೂ ವಸ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಚಿಕ್ಕಣಪಾಕ.

(ಕಲ್ಯಾಣಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ತಾಲೀಸತ್ರಿಫಲೈಲವಾಲುಫಲಿನೀಸೌಮ್ಯಾಪೃಥಕ್ಪರ್ಣಿಕಾ

ಕಾ । ದಂತೀದಾಡಿಮಚಂದನಾಬ್ದಕನಿಶಾದಾರ್ವಿವಿಶಾಲೋತ್ಪ
ಲೈಃ ॥ ಜಾತೀಪತ್ರಹರೇಣುಪದ್ಮಕಯುತೈರ್ಜಂತುಘ್ನಮಂಜಿ
ಷ್ಠಿಕಾ । ರುಕ್ತುಂಡೀತ್ರುಟಿಶಾರಿಬಾದ್ವಯನತೈರ್ನಾಗೇಂದ್ರ
ಪುಷ್ಪಾನ್ವಿತೈಃ ॥ ಅಷ್ಟಾವಿಂಶತಿಭಿಶ್ಚತುರ್ದಶಪಲೈಃಕಲ್ಯಾಣ
ಮೇಭಿಃಪಚೇ । ದುಗ್ಧೇಹಂತಿಚತುರ್ಥಕಜ್ವರಹರಂಕಂಪಂಸವಂ
ಧ್ಯಾಮಯಂ ॥ ಸಾಪಸ್ಮಾರಗರೋದರಾನುಪವನೋನ್ಮಾ
ದಾನ್ಸಜೀರ್ಣಜ್ವರಾಃ । ಜಾಯಂತೇನಪುನಶ್ಕೃತೇನಹಿತ
ಥಾಕಲ್ಯಾಣಕೇನಾಮುನಾ ॥

ಟೀ ॥ ತಾಳೀಶಪತ್ರೆ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ತಾರೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ, ಸುರಸು ರಕೆಬೇರು, ನೆಳಲು, ಬಹುಳ, ಒಂದೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ಕಟ್ಟವತ್ತಿಗೆಬೇರು, ದಾಳಿಂಬ ದಬೇರು, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಹಾವುಮೆ ಕ್ಕೆಬೇರು, ಕಂನ್ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಜಾಪತ್ರೆ, ರೇಣುಕೆ, ಪದ್ಮಕ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಮಾಗಳಿಯಗಡ್ಡೆ, ಕಾ ಡಹಾಗಾಳಿಗಡ್ಡೆ, ಗಂಧಿಕತಗರ, ನಾಗಕೇಸರ, ಈಯಿಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಔಷಧಗ ಳಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದುವರಹತೂಕದಮೇರೆ ಹದಿನಾಲ್ಕುಹಲದತುಪ್ಪದಲ್ಲಿಹಾ ಕಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನಹಾಲುಸಹಿತವಾಗಿ ಒಂದುಕೊಳಗನೀರಲ್ಲಿ ಘೃತಶೇ ಷವಾಗಿ ಪಾಕವಮಾಡಿ ತೆಗದು ಅದನ್ನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಚಾ ತುರ್ಥಿಕಜ್ವರ, ಎದೆನಡುಕ, ಬಂಜೆತನ, ಅಪಸ್ಮಾರ, ವಿಷ, ಮಹೋದರ, ವಾ ತಗುಲ್ಮೋದರ, ಜೀರ್ಣಜ್ವರ, ಯಿವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಈಘೃತ ವಂ ಮತ್ತೆ ಕಾಯಿಸಬಾರದು.

(ಲಾಕ್ಷಾದಿತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ತೈಲಪ್ರಸ್ಥಮಲಕ್ತಕೋದಕಸಮಂಮಸ್ತ್ವಾಢಕೇಸಾಧಿತಂ ।
ಕಾಂತಿತ್ವಕ್ಕುಷ್ಠಮರೋಹಿಣೀಮಧುರಸಾರಾಸ್ನಾಶ್ವಗಂಧಾಮುಭ್ಯೈಃ।
ಸಶ್ರೀಗಂಧಮಿಶಿತುಷಾಬ್ದಮಧುಕೈರಭ್ಯಂಜನೇನಜ್ವರ। ಶ್ವಾಸಾಪ
ಸ್ಮೃತಿಭೂತಶೋಷಹರಣಂಸ್ಯಾದ್ಗರ್ಭಿಣೀನಾಂಹಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಅರಗಿನಕಷಾಯಕ್ಕೆ ಸಮವಾಗಿ ಮೊಂಗೆಯಂಕೂಡಿಸಿ ಅದರಷ್ಟು ರೇಣುಕ, ಲವಂಗಚಕ್ಕೆ, ದೇವದಾರು, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ,

ಕುರುಟಿಗೆಯಬೇರು, ರಾಸ್ನೆ, ಚಿರೀಮದ್ದು, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ಅರಿಸಿನ, ಕೊಂನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಈ ಓಷಧಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಕವಂಮಾಡಿ ಕದಡಿ ಹದದಲ್ಲಿ ಯಿಳುಚಿ ಅದರಿಂದ ಅಭ್ಯಂಗವಂ ಮಾಡಿಸಲು ಜ್ವರ, ಶ್ವಾಸ, ಅಪಸ್ಮಾರ, ಘೂಳೆ, ಶೋಭೆ, ಇವಷ್ಟೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು. ಗರ್ಭಿಣಿಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಹಿತ.

(ಅಶ್ವಗಂಧಬಲಾಲಾಕ್ಷಾದಿತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ॥ಅಶ್ವಗಂಧಬಲಾಲಾಕ್ಷಾಪ್ರಸ್ಥಂಪ್ರಸ್ಥಂಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ ।
ಜಲದ್ರೋಣೇವಿಪಕ್ತವ್ಯಂಚತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷಿತಂ ॥ ತೈಲಂ
ತ್ರಿಮಾನಿಕಂಚೈವದಧಿಮಸ್ತುಚತುರ್ಗುಣಂ । ಅಶ್ವಗಂಧಾಬ
ಲಾಲಾಕ್ಷಾಕಾಂತಿಕುಷ್ಠಾಬ್ದಚಂದನೈಃ ॥ ನಿಶಾರಿಕ್ತಕಟಾಹ್ವಾ
ಚರಾಸ್ನಾಮೂರ್ವಾಚಮೂಲಕೈಃ । ಸುರದಾರುಸಮಂಜಿಷ್ಠಾ
ಮಧೂಕೋಶೀರಶಾರಿಬಾ ॥ ಸಮಭಾಗಾನಿಸರ್ವಾಣಿತೈಲಂ
ಸಮ್ಯಗ್ವಿಪಾಚಯೇತ್ । ಸರ್ವಜ್ವರಹರಂಪಥ್ಯಂಶೋಫಘ್ನಂ
ಬೃಂಹಣಂಪರಂ ॥ ಕಾಸಶ್ವಾಸಹರಂಚೈವಸ್ತಥಾತುವಿವ
ರ್ಧನಂ।ಏತದಭ್ಯಂಜನಂಶ್ರೇಷ್ಠಂಅಶ್ವಿಭ್ಯಾಂನಿರ್ಮಿತಂಪುರಾ॥

ಟೀ॥ ಚಿರೀಮದ್ದು, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಅರಗು, ಇವಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು ಬಳ್ಳವಂ (ಬಳ್ಳವೆಂದರೆ ಹದಿನಾರುಹಲ) ತೆಗದುಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕುಕೊಳಗದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಂಕಾಯಿಸಿ ಒಂದುಕೊಳಗದನೀರು ಉಳಿಯುವಂತೆ ಯಿಳಿಸಿ ಒಂದುಕೊಳಗದ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಯಿಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕು ಹಲದ ಯೆಣ್ಣೆಯಂ ಹನಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಚತುರ್ಗುಣ, ಅಂದರೆ ತೊಂಬತ್ತಾರುಹಲ, ಮೊಸರ ನೀರನ್ನುಬಿಟ್ಟು, ಯೆತ್ತಿ ಪಾಕವಂಮಾಡುವಾಗ ಹಾಕತಕ್ಕ ಕಲ್ಕ-ದ್ರವ್ಯ—ಚಿರೀಮದ್ದು, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆ, ಅರಗು, ರೇಣುಕ; ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಚಂದನ, ಅರಿಸಿನ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ರಾಸ್ನೆ, ಕುರಟಿಗೆಸಮೂಲ, ದೇವದಾರು, ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಲಾಮಂಚ, ಸೊಗದೆ, ಯಿದನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯೆರಡುವರಹತೂಕವಾಗಲು, ನಾಲ್ಕುಹಲವೂಚಿಲುವಾನ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಆತೈಲಗೂಡಿದ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಅಯಿದುರಾತ್ರಿ ಪಾಕವಂಮಾಡಿ, ಚಿಕ್ಕಣಪಾಕದಲ್ಲಿ ಯಿಳುಚಿ,

ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ಸಕಲಜ್ವರಹರ, ಕ್ಷಯವ್ಯಾಧಿಹರ, ಕಾಸ ಶ್ವಾಸಹರ, ಸಮಸ್ತಧಾತುಗಳ ವರ್ಧನ.

ಶ್ಲೋ॥ ಲಾಜಾಪಾಯಸನಾರಿಕೇಳಸಲಿಲಂಮೂತ್ರಂಜಲಂಕಾಂ
ಜಿಕಂ । ದ್ವಾತ್ರಿಂಶತ್ಪಲಿಕಂತದರ್ಧಮುದಿತಂಪ್ರಸ್ಥಂರಸೌ
ಷಧೀ॥ ತೈಲಕ್ಷೌದ್ರಘೃತೇಚವಿಂಶತಿಪಲೋಕ್ಷೀರೇಚತ್ರಿಂಶತ್ಪ
ಲಂ।ದಧ್ನಃಪಂಚಕಪಂಚಕಂಗುಡಪಲಾಚಾಷ್ಟಾದಶಂಚೋಚ್ಯತೇ॥

ಟೀ॥ ಭತ್ತದಅರಳು, ಪಾಯಸ, ಎಳನೀರು, ಗೋಮೂತ್ರ, ನೀರು, ಅಂಬಲಿ, ಇವಷ್ಟು ಒಂದುಬಳ್ಳ ಅಂದರೆ ಮೂವತ್ತೆರಡುಹಲ, ಸ್ವರಸ ಔಷಧಗಳುಸಹ, ಬಳ್ಳ, ಅಂದರೆ ಹದಿನಾರುಹಲ, ಎಂಣೆ, ತುಪ್ಪ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಇವು ಒಂದು ಬಳ್ಳ ಅಂದರೆ ಯಿಪ್ಪತ್ತುಹಲ, ಹಾಲು ಒಂದುಬಳ್ಳ, ಅಂದರೆ ಮೂವತ್ತುಹಲ, ಮೊಸರು ಒಂದುಬಳ್ಳ, ಅಂದರೆ ಯಿಪ್ಪತ್ತೈದುಹಲ, ಬೆಲ್ಲ ಒಂದುಬಳ್ಳ, ಅಂದರೆ ಹದಿನೆಂಟುಹಲವಂ ತೆಗದುಕೊಂಬುದು.

(ಅರಗಿನರಸ ತೆಗೆಯುವಕ್ರಮ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸಂಸಿಚ್ಯಲಾಕ್ಷಾಂಸಲಿಲೇಸಮಾಂಶೇ । ದಿನೋಷಿತಂ
ತತ್ಕಥಿತಪ್ರಯುಜ್ಯಃ ॥ ಚತುರ್ಗುಣೇವಾರಿಭವಾನಿಧಾಯ ।
ಕೇಚಿಚ್ಚತುರ್ಥಾಂಪರಿಪಕ್ವಮಂಭಃ॥

ಟೀ॥ ಅರಗಂ ಚನ್ನಾಗಿ ತೊಳೆದು ಹುಡಿಮಾಡಿ ಆಹುಡಿಗೆ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ನೀರುಬಿಟ್ಟು ಒಂದುದಿನ ಹಗಲಿರಳು ನೆನೆಯಿಕ್ಕಿ ಮರುದಿನಹಿಂಡಿ ರಸವಂತೆಗದುಕೊಂಬುದು ಒಂದುಪಕ್ಷ. ಮತ್ತುಕೆಲವರು ಅರಗಿನಹುಡಿ ಒಂದುಬಳ್ಳಕ್ಕೆ ಒಂದುಕೊಳಗನೀರಂಹನಿಸಿ ಚಾತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿದ ರಸವಂ ತೆಗದುಕೊಂಡು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು.

(ಕ್ಷೀರಸ್ನೇಹವಿಧಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ಸ್ನೇಹಸ್ಯಶಕ್ತಿರತ್ಯರ್ಥಂಕ್ಷೀರಯೋಗಾತ್ ಸ್ಥಿರೀಭವೇತ್।
ತಸ್ಮಾತ್ಕ್ವಾಥಾದಿಸಾಧ್ಯಸ್ಯಸ್ನೇಹಸ್ಯತುಸಮಂಪಯಃ ॥

ಟೀ॥ ತೈಲತುಪ್ಪಗಳ ಪಾಕವಂಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀರಕೂಡಲು ಆಸ್ನೇಹಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿ ಬಹಳವಾಗಿಹುದು. ಆದಕಾರಣ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಪಾಕವಾಗುವ ತೈಲತುಪ್ಪಗಳಿಗೆ ಸರಿಸರಿಹಾಲು ಕೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು-

(స్వరసస్నేహవిధి.)

శ్లో ॥ క్షీరేద్విరాత్రంస్వరసేత్రిరాత్రం । స్నేహేకషాయేషుచపంచరాత్రం ॥

టీ ॥ క్షీరదల్లి పాకవాగువ తైలఘృతగళిగె యెరడు రాత్రి, రసదల్లి మూరు రాత్రి, కషాయదల్లి ఆదరె అయిదు రాత్రి పాకవంమాడువుదు.

(మతాంతరదల్లి.)

శ్లో ॥ క్వాథరసేమస్తునిదధ్నితక్రే । ధాన్యామ్లమూత్రాదిషుచత్రిరాత్రం ॥

టీ ॥ కషాయ స్వరస, మొసరు, నీరుమొసరు, మజ్జిగె, అంబిల, గోమూత్రాదిగళల్లి తైలఘృతగళిగె మూరు రాత్రి పాకవాగబేకెందు ఆచార్యరు కెలవరు హేళువరు.

(హస్తికర్ణీతైల.)

శ్లో॥ సౌవీరేహస్తికర్ణ్యాశ్చకందనాళసమన్వితం। క్షోదయిత్వాత్రితైస్సమ్యక్ చతుర్భాగావశేషితే ॥ తన్మాలకల్కపిపచేత్ తైలంక్షీరేచతుర్గుణే । పానాభ్యంజనస్యాద్యైఃశిశిరానాశనంపరం ॥ సంతతాదిజ్వరం హన్యాద్విషమజ్వరనాశనం ॥

టీ ॥ మొగవాళియ ఎలెయ దంటు గడ్డెసహ చెన్నాగి కత్తరిసి ఒందు కొళగవంమాడి నాగళ అంబిలదల్లి కషాయవెత్తి ఒందు కొళగ నీరుళియ కాయిసి యిళుకిసి శోధిసికొండు, తైలద నాల్కు కొళగె ఒందు పాలు హసియ మొగవాళిగడ్డెయ చూర్ణవంమాడి అదన్ను, ఒందు కొళగద హాలినల్లి ఒందుబళ్ళ యెణ్ణెయహనిసి అదరల్లి కవడి పాకవంమాడి తైలశేషవాగి యిళుకికొండు అదరింద పాన, అభ్యంజన, నస్యగళంమాడిసలు ఛళిజ్వర, సంతతాదిజ్వర, విషమజ్వర, యివు మొదలాదవు పరిహారవాగువదు.

(మహాహస్తికర్ణీతైల.)

శ్లో ॥ హస్తికర్ణీబలాదుస్స్పర్శ్ నీలీరాస్నాసుర

క్రమః । గాంధారీసహదేవీచతులసీసింధువారకం॥
పృథక్ దశపలంక్షుణ్ణంజలద్రోణేవిపాచయేత్ । చతు
ర్భాగావశిష్టేస్మిన్ తైలంప్రస్థద్వయంక్షిపేత్ ॥ గాం
ధారీస్వరసంతైలసామ్యంతత్రాధకంపచేత్ । వత్సకా
తివిషాముస్తా రాస్నా కాంజీపటోలికా ॥ కుష్ఠకైడర్య
క్రిమిజిత్ పాఠా దార్వీకటుత్రయం । దీప్యకాగ్నివ
చాశంచతులసీకటురోహిణీ ॥ చోరకాగరుమంజిష్ఠా
మిశికోలభార్జీకాః । పిప్పలీమూలచవికాఃలశు
నంగృహధూమకం ॥ పృథఃకర్షంవిచూర్ణ్యాథసమ్యక్
మృద్వగ్నినాపచేత్ । యాతేసుపక్వతాంతైలేనవవస్త్రే
ణపీడయేత్ ॥ తత్తైలంకోష్ణమభ్యంగంపాననావనక
ర్మసు । శీతజ్వరంనిహంత్యాశుజ్వరంచాతుర్థికంజయేత్ ॥

టీ॥ మొగవాళిగడ్డె, కళ్ళంగడలె, కురుబినబేరు, నీలి, రాస్నా, దేవ
దారు, గాంధారి, సహదేవి, తులసి, లెక్కి, ఇవష్టన్నూ ప్రత్యేక
హత్తుహలయిడిదు నాగళనీరినల్లి కషాయవెత్తి, చాతుర్భాగావశేష
తవాగి కాయిసి శోధిసికొండు ఎరడుబళ్ళ ఎణ్ణెయం హనిసి,
అదరల్లి గాంధారీరసవన్ను ఎణ్ణెగె సరియాగిహాయ్దు, అదరల్లి ఒం
దు కొళగ మజ్జిగెయం హనిసి, పాకమాడిసువసమయదల్లి కొడసీగె,
అతిబజె, భద్రముస్తె, రాస్నె, రేణుకె, కాడపడవల, చంగలకోష్ఠ,
కరిబేవినసొప్పు, దేవదారు, అగలుశుంఠి, మరదరిసిన, శుంఠి, మెణసు,
హిప్పలి, వాదక్కి, చిత్రమూల, లవంగ, కటుకరోహిణి, కర్పూర,
శుంఠి, తుళసి, అగిలు, మంజిష్ఠె, సబ్బసీగె, తక్కోల, గంటుభా
రంగి, హిప్పలిమూల, చవ్య, ఉళ్ళి, ఇల్లణ, ఇవష్టన్నూ ప్రత్యేక నా
ల్కువరహతూకదమేరె చూర్ణవంమాడి, శోధిసి హాకి పాకవం
మాడి ఇళిసికొండు హొసతాద హసువెయల్లి సురిదు హిండికొం
డు సిద్ధవాద ఆతైలదల్లి అభ్యంజన పాన నస్యంగళు మాడలు శీతజ్వర,
చాతుర్థికజ్వర, క్షయ, ఉదరరోగ, ఇవెల్లవం పరిహరిసువుదు.

(ತಗರಾದಿತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ॥ ತಗರಾದಿಕೇಶುಷ್ಠರಿಮೊಕ್ತತೈಲಂ। ಪ್ರಸ್ಥಂಬಲಾನಾಗರಕು ಷ್ಠಯುಕ್ತಂ ॥ ಲಾಕ್ಷಾನಿಶಾಮೊಚಿಕಯಷ್ಟಿಕಾಭಿಃ। ಸಿಂಧೂತ್ಥ ದೇವದ್ರುಮಶಾರಿಬಿದ್ವೈಃ ॥ ಮೂರ್ವಾಮೃತಾಚಂದನಸೇವ್ಯಮೇ ದಾಪಲಾಶಗಂಧಾಗರುತಿಕ್ತಮೇಘಂ ॥ ತಕ್ಕೋಲಜಾತೀಫಲವ ರಾಳಖರ್ಜೂರಯುಗ್ಮಂ। ತ್ರಿಜಾತಕಗ್ರಂಥಿಪುನರ್ನವಾಂಬು॥ ನಿ ಷ್ಕದ್ವಯಾಂಶಂಪೃಥಗೇವಪಿಷ್ಟ್ವಾ। ಪಚೇತ್ತ್ರಿರಾತ್ರಂಸುವಿಮಿಶ್ರಿ ತಂತತ್ ॥ ಪತಜ್ಞರುಗ್ಣಂತತಸನ್ನಿಪಾತ। ದಾಹಂಜ್ವರಾನ್ ಪಿತ್ತ ಭವಾನ್ ವಿಕಾರಾನ್ ॥ ವಾತಾಮಯಾನ್ ಹಂತಿಫಲಪ್ರದಂಚ। ಕೇಶ್ಯಂಪಿಶೇಷಾದ್ವಿಷಮಜ್ವರಘ್ನಂ ॥

ಟೀ॥ ಒಂದು ಕೊಳಗ ಗಂಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಯೆಂಣ್ಣೆಯಂ ಹನಿಸಿ ಪಾಕವಂ ಮಾಡುವಾಗ ತಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರಿನ ಕೊಟ್ಟ, ಶುಂಠಿ, ಬಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ರಾಶ್ಮೆ, ಅರಗು, ಅರಿಸಿನ, ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಸೈಂಧವ, ದೇವದಾರು, ಮಾಗ ಳಿ, ಕಾಡಮಾಗಳಿ, ಹುರುಟಿಗೆಸಮೂಲ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಲಾಮಂಚ, ಮೆಚೆ, ಮುತ್ತುಗದಬೇರು, ಗಂಧಿತಗರ, ಅಗಿಲು, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಕೊ ಸ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ತಕ್ಕೋಲ, ಜಾಜಿಕಾಯಿ, ಲವಂಗ, ಖರ್ಜೂರ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ಲವಂಗತ್ವಕ್ಕು, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಕೊಂಮೆಬೇರು, ಮುಡಿ ವಾಳ ಇವಪ್ಟಮ್ನಾ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯೆರಡುವರಹತೂಕ ಈ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯಗಳೂ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅರದು ಹದಡಿ ಮೂರುರಾತ್ರಿ ಪಾಕವಂಮಾಡಿ ಯಿಳುಹಿ ಪಾನಾ ಭ್ಯಂಜನ ನಸ್ಯಂಗಳಂಮಾಡಲು ಸಕಲಜ್ವರ, ಸಂನಿಪಾತಜ್ವರ, ಸಂತತಜ್ವರ, ವಿಷಮಜ್ವರ, ಪಿತ್ತಜ್ವರ, ವಾತರೋಗ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು.

(ಸಹದೇವಿತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸಹದೇವ್ಯರ್ಕತುಲಸೀಜಿಂಬಾಪತ್ರರಸಾಢಕೇ। ಕಾಂಜಿ ಕೇಸ್ಯಾಢಕಂತದ್ವಾತ್ತೈಲಪ್ರಸ್ಥಂವಿಪಾಚಯೇತ್ ॥ ಮುಸ್ತಾಶ್ವ ಗಂಧಾರಜನೀಮಧೂಕೋಶೀರಚಂದನೈಃ। ತಿಕ್ತಾಮೃತಾಗ್ನಿಮರಿ ಚೈರ್ದಾರ್ವೀಮಿಸಿಮಹಾಷಧೈಃ ॥ ಪಿಪ್ಪಲ್ಯಾಃ ಕಲ್ಕೈಸ್ಸಿ ದ್ಧಂತೈಲಮಭ್ಯಂಜನಂಜಯೇತ್ । ಸೂತಿಕಾಬಾಲವೃದ್ಧಾನಾಂ

ಗರ್ಭಿಣೀನಾಂಚಶಸ್ಯತೇ॥ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸಭೂತಘ್ನಂಪಿಶಾಚಾ
ನಾಂನಿವಾರಣೇ। ತೈಲಾನಾಮುತ್ತಮಮಿದಂಶೀತಿಕಾನಾಶನಂಪ
ರಂ ॥ ಸಂತತಾದಿಜ್ವರಂಹಂನ್ಯಾದ್ವಿಷಮಜ್ವರನಾಶನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಸಹದೇವಿಸ್ವರಸ, ಯಕ್ಕೆಸೊಪ್ಪಿನಸ್ವರಸ, ತುಲಸೀಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ತುಣಸೀಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದುಕೊಳಗ, ಅಂಬಿ ಒಂದುಕೊಳಗ, ಯಿವೆಲ್ಲಕೂಡಿ ಯೆರಡುಕೊಳಗ, ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳಯೆ ಣ್ಣೆಯಂಕುಯ್ದು ಪಾಕವಂಮಾಡುವಾಗ ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಜಿರೀಮದ್ದು, ಅರಿಸಿನ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಲಾಮಂಚ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಮೆಣಸು, ಮರದರಸಿನ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಈ ಕ ಲ್ಕದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯೆರಡುವರಹತೂಕ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ ಕಾ ಯಿಸಿ ಯಿಳುಹಿ ಅಭ್ಯಂಗವಂಮಾಡಿಸಲು ಶೀತಜ್ವರಹರ, ಬಾಣಂತೀರು, ಬಾ ಲಕರು, ಮುಪ್ಪಿನವರು, ಗರ್ಭಿಣಿಸ್ತ್ರೀಯರು, ಯಿವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅಭ್ಯಂಗವಂ ಮಾಡಿಸಲು ಸರ್ವಶೀತಜ್ವರಹರ. ಇದು ಸಿದ್ಧಪ್ರಯೋಗವಾದದರಿಂದ ಯಕ್ಷರಾ ಕ್ಷಸಪಿಶಾಚಭೂತಂಗಳೆಲ್ಲವು ತೊಲಗಿಹೋಗುವವು. ಸಕಲತೈಲಗಳೊಳಗೆ ಈ ತೈಲವು ಸರ್ವೋತ್ತಮ. ಶೀತಜ್ವರ ವಿಷಮಜ್ವರ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತಜ್ವರ ಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು.

(ಕಾಂಕ್ಯಾದಿತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಾಂಕೀಮೊರ್ವಾಹಿಮಮಿಕಿನಿಶಾದಾರುರಾಸ್ನಾಶ್ವ
ಗಂಧಾ । ಮುಸ್ತಾಕುಷ್ಠಪ್ರವರಕಟುಕೈರ್ಜೀರಕೈಸ್ತುಲ್ಯಭಾ
ಗೈಃ॥ ತೈಲಪ್ರಸ್ಥಂಚತುರಸಸಮಂಸಸ್ತುಚಾಂಸಂವಿಪಕ್ವಂ।ಅ
ಭ್ಯಂಗೇನತುಯಕಸನಜಿತ್ ಸರ್ವಭೂತಜ್ವರಘ್ನಂ॥

ಟೀ ॥ ರೇಣುಕ, ಕುರಟಿಗೆ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ರಾಸ್ನೆ, ಜಿರೀಮದ್ದು, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಲಾಮಂಚ, ಕಟುಕ ರೋಹಿಣಿ, ಜೀರಿಗೆ, ಯಿವಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯೆರಡುವರಹತೂಕ ಚೂ ರ್ಣವಂಗೈದು, ಒಂದುಬಳ್ಳಯೆಂಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳಅರಗಿನರಸವಂ ಕೂಡಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದುಕೊಳಗ ಮೊಸರನೀರಸುರಿದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಆಚೂರ್ಣವಂ ಕದಡಿ ಪಾಕವಂಮಾಡಿ ಹದದಲ್ಲಿ ಇಳುಹಿಕೊಂಡು, ಅದರಿಂದ ಅಭ್ಯಂಜನವಂಮಾ

ಹಸಲು ಕ್ಷಯ, ಕೆಮ್ಮು, ಸಕಲಭೂತಜ್ವರ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

ರಾಸ್ನಾದಿತೈಲ.

ಶ್ಲೋ ॥ ರಾಸ್ನಾಚಂದನಕುಷ್ಠನಾಗರಮಿಸೀಯಷ್ಟ್ಯಬ್ದಕೃಷ್ಣಾ
ಬಲಾ । ಲಾಕ್ಷಾಸೈಂಧವಶಾರಿಬಾಮಧುರಸಾದೇವದ್ರುಮೈರ್ಮಿಶ್ರೈ
ರ್ಭೀತಕ್ತೈಃ॥ ಸೋಶೀರಾಂಬುಧಿಫೇನರೋಹಿಣಿಜಟೈಸ್ತೈಲಂ
ಪಚೇತ್ ಷಡ್ಗುಣೇ । ತಕ್ರೇ ತತ್ಸುಮಹಜ್ವರೋಷ್ಮಸಕಲಂಶೀತಾ
ದಿದಾಹಾಂತಕಂ ॥

ಟೀ॥ ಆರುಬಳ್ಳಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳಎಣ್ಣೆಯಂಹಾಕಿಸಿ ಅದಂ ಪಾಕವಂ ಮಾಡುವಾಗ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ,—ರಾಸ್ನೆ, ಶುಂಠಿ, ಕೋಷ್ಠ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಕೊಂನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರಿನತೊಕ್ಕು, ಅರಗು, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಸೊಗದೆ, ಕುರಟಿಗೆಸಮೂಲ, ದೇವದಾರು, ತಾರೇಕಾಯಿ, ಲಾಮಂಚ, ಕಡಲನೊರೆ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಮುಡಿವಾಳ, ಈ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮೂರುವರಹತೂಕವು ಚೂರ್ಣವಂಮಾಡಿಹಾಕಿ ಪಾಕದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ ಅದರಿಂದ ಅಭ್ಯಂಜನವಂಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸರ್ವಜ್ವರ, ತಾಪ, ಶೀತಜ್ವರ, ದಾಹ, ಇವೆಲ್ಲವೂಪರಿಹಾರವಾಗುವವು.

(ಮರಕಳಿಸಿಬಂದ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಕಷಾಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪ್ರತ್ಯಾವೃತ್ತಾಕುನಿಂಬಾಬ್ದಾಮೃತಾತಿಕ್ತಾಂಬುಪರ್ಪ
ಟೈಃ। ಶುಂಠೀಧಾನ್ಯಬಲಾಪಾಠಸೀವ್ಯಾಬ್ದೈರ್ಲಾಜಜಲಂಪಿಬೇತ್ ॥
ಕಿರಾತತಿಕ್ತಕಂತಿಕ್ತಾ ಮುಸ್ತಾಪರ್ಪಟಿಕಾಮೃತಾಃ । ಘ್ನಂ
ತಿಪಿತ್ತಾನಿಬಾಹ್ಯಾಸಾತ್ ಪುನರಾವರ್ತಕಜ್ವರಂ ॥ ದಾವಾನ
ಲೋದಹತಿಶುಷ್ಕಮಿವಾರಿಕಾಷ್ಠಂ। ಪ್ರತ್ಯಾಗತೋಜ್ವರವಿಮು
ಕ್ತಮಿಹಜ್ವರೋಯಂ॥ ತಸ್ಮಾಜ್ಜ್ವರಾಂಕುರಮಿದಂಜ್ವರಮುಕ್ತದೇ
ಹಂ। ರೂಕ್ಷೋಷ್ಣತಾ ಚರಣಭೋಜನಭೇಷಜಾದ್ಯೈಃ॥

ಟೀ ॥ ಜ್ವರ ಮರಕಳಿಸಿಬಂದರೆ—ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪಿನಕಡ್ಡಿ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಮುಡಿವಾಳ, ಪರ್ಪಾಟಕ, ಇವುಗಳಕಷಾಯವಂ ಪಾನವಮಾಡುವುದು. ಶುಂಠಿ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಅಗುಲುಶುಂಠಿ, ಲಾಮಂಚ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂಮಾಡಿ ಪಾನವಂಮಾಡುವುದು, ನೆಲಬೇವು,

ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪಿನಕಡ್ಡಿ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಪರ್ಪಾಟಕ, ಅಮೃತ ಬಳ್ಳಿ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವಂಮಾಡಿ ಬರುಳದಿನ ಸೇವಿಸಲು ಮರಕಳಿಸಿದಜ್ವರ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ಕಾಡುಕಿಚ್ಚುಬಣಗಿದಕಾಷ್ಠವನ್ನು ಹ್ಯಾಗೆಸುಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ಮರುಕಳಿಸಿ ಬಂದಜ್ವರವು ಮನುಷ್ಯನದೇಹವನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ರಿಂದ ಆಂತಾರೋಗಿಯು ಉಷ್ಣವಾದ ಭೋಜನಾಪಧ್ಯಾದಿಗಳನ್ನುಬಿಡಬೇಕು.

(ಜ್ವರಕ್ಕೆ — ಪಾರ್ವತೀಶಿವಪೂಜೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ದ್ವೇಷ್ಟಿಯಃಸ್ವಗುರುಂಯಶ್ಚಪರಕೃದ್ರೋಹಕೃನ್ನರಃ ।
ತಸ್ಯಜ್ವರಾದಿರೋಗಾಸ್ಸ್ಯುಃಪ್ರಾಹೋಮಾಂಪ್ರತಿಶಂಕರಃ ॥
ಉಷ್ಣಜ್ವರಸ್ಯಪಾರ್ವತ್ಯಾಸಹಲಿಂಗೇಮಹೇಶ್ವರಂ । ಅಭಿಷಿ
ಚ್ಯಾಂಬುಭಿಶ್ಶೀತೈಸ್ಸ್ವಚ್ಛಂದನೋತ್ಪಲಗಂಧಿಭಿಃ ॥ ಅಭ್ಯರ್ಚಗಂಧ
ಪುಷ್ಪಾದ್ಯೈರ್ಚವಿಹಾಬಪುನಃಪುನಃ । ಪಾಹೀತ್ಯರಕ್ಷರಕ್ಷೇತಿ
ಪ್ರಾರ್ಥನೀಯಃಕೃಪಾನಿಧಿಃ ॥ ತ್ರಿಪಾದ್ಭಸ್ಮಪ್ರಹರಣಸ್ತ್ರಿಶಿ
ರಾರಕ್ತಲೋಚನಃ । ಸಮೇಪ್ರೀತಃಸುಖಂದದ್ಯಾತ್ಸರ್ವಾಮಯಪತಿ
ರ್ಜ್ವರಃ॥ಇಮಂಮಂತ್ರಂಜಪಂಜಂತುಃಜ್ವರಾತ್ ಜ್ವರಕೃತಾತ್
ಗದಾತ್ । ಶೀಘ್ರಂಚಾಪಿವಿನಿರ್ಜಿತ್ಯಬಿರಮಾರೋಗ್ಯಮಶ್ನುತೇ॥

ಟೀ॥ ಯಾವನು ತನ್ನಗುರುವನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಾನೋ, ಆವವನು ಪರರಿಗೆ ಯೆದೆನೋವುಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಆತನಿಗೆ ಜ್ವರಮೊದಲಾದ ರೋಗಂಗಳಹವು. ಅದರವಿಷಯವಾಗಿ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಪಾರ್ವತೀದೇವಿಗೆ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾನೆ ಹ್ಯಾಗಂದರೆ,—ಉಷ್ಣಜ್ವರಬರಲು ಶಿವಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಶ್ರೀಗಂಧ, ನೈದಿಲಪುಷ್ಪ ಪರಿಮಳವುಳ್ಳ ಶೈತ್ಯವಾದ ನೀರಿನಿಂದ ಅಭಿಷೇಕವಂಮಾಡಿಸಿ, ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೆ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ನೈವೇದ್ಯಗಳಿಂದ ಬಾರಿಬಾರಿಗೆ ಪೂಜೆಯಂಮಾಡಿ ನನ್ನಂ ರಕ್ಷಿಸುರಕ್ಷಿಸುಯೆಂದು ಕೃಪಾನಿಧಿಯಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನಂ ಬೇಡಿಕೊಂಡು, ತ್ರಿಪಾದ್ಭಸ್ಮವೆಂಬ ಮಂತ್ರಜಪವಂಮಾಡಿದಮನುಷ್ಯನುಜ್ವರವನ್ನೂ ಜ್ವರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ವ್ಯಾಧಿಯನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುಬನು.

(ಅಶ್ವಿನ್ಯಾದಿ ನಕ್ಷತ್ರಂಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಜ್ವರಕ್ರಮಂಗಳು.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅಶ್ವಿನ್ಯೋರ್ಜ್ವರಸ್ಪಾಹಾಷ್ಟತಾಹಾತ್ಪಂಚವಿಂಶತಿಃ।

ಅಶ್ವಿನ್ಯಾಂ ದೇವತಾತ್ರ ಗಂಧೌದನಬಲಿಂ ಹರೇತ್ ॥********

ಟೀ ॥ ಅಶ್ವಿನೀನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಬರಲು ಎಂಟು, ಹತ್ತು, ಯಿಪ್ಪತ್ತೊಂದು, ಈ ಮೂರು ಕಾಲವೊಳಗೊಂದರಲ್ಲಿ ಬಿಡುವುದು. ಆನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ಅಧಿದೇವತೆ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು, ಆದೇವತಾಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಗಂಧಯುಕ್ತವಾದ ಅನ್ನದ ಬಲಿಯಂ ಹಾಕಿಸುವುದು.

(ಭರಣೀನಕ್ಷತ್ರದೋಷಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಭರಣ್ಯಾಮುತ್ಥಿತಂ ವ್ಯಾಧಿಂ ವೈದ್ಯೋ ನೋಪಕ್ರಮೇತ್ತತಃ । ಯಮಸ್ತು ದೇವತಾ ತತ್ರ ತಸ್ಮಾತ್ಸಿದ್ಧಿರ್ನ ವಿದ್ಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಭರಣೀನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಹುಟ್ಟಲು ವೈದ್ಯನು ಆತನಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗದು, ಆನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ಯಮನು ದೇವತೆಯಾದಕಾರಣ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

(ಕೃತ್ತಿಕಾನಕ್ಷತ್ರದೋಷಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕೃತ್ತಿಕಾಸೂತ್ಥಿತೋ ವ್ಯಾಧಿಸ್ತ್ರಿಯೋ ವಾ ಪುಂಸ ಏವ ವಾ । ಸಪ್ತರಾತ್ರಂ ಭವೇದ್ವ್ಯಾಧಿರತ ಊರ್ಧ್ವಂ ನಿಮುಂಚತಿ ॥ ಅಗ್ನಿಸ್ತು ದೇವತಾ ತತ್ರ ಪಾಯಸೇನ ಬಲಿಂ ಹರೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಕೃತ್ತಿಕಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲು ಜ್ವರಬರಲು ಏಳುರಾತ್ರಿ ಕಾಡುವುದು. ಆನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿದೇವತೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಪಾಯಸಬಲಿಯಂ ಹಾಕಿಸುವುದು.

(ರೋಹಿಣೀನಕ್ಷತ್ರದೋಷಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ರೋಹಿಣ್ಯಾಮಷ್ಟರಾತ್ರಂ ಸ್ಯಾದ್ದೇವತಾತ್ರ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ । ಗಂಧಮಾಲ್ಯೈರ್ಬಲಿಂ ದದ್ಯಾತ್ತತೋ ರೋಗೋ ವಿಮುಂಚತಿ ॥

ಟೀ ॥ ರೋಹಿಣೀನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಬರಲು ಎಂಟುದಿವಸ ಕಾಡುವುದು. ಆನಕ್ಷತ್ರದೇವತೆಯಾದ ಪ್ರಜಾಪತಿಗೆ ಗಂಧಮಾಲ್ಯಸಹಿತ ಬಲಿಯಂ ಹಾಕಿಸಲು ಜ್ವರಬಿಡುವುದು.

(ಮೃಗಶಿರಾನಕ್ಷತ್ರದೋಷಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಮೃಗಶೀರ್ಷೇ ಷಡ್ದಿನಾನಿ ನವರಾತ್ರಮಥಾಪಿ ವಾ । ಸೋಮಸ್ತು ದೇವತಾ ತತ್ರ ಮುದ್ಗಮಾಲ್ಯೈರ್ಬಲಿಂ ಹರೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಮೃಗಶಿರಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಬರಲು ಆರುದಿನವಾದರೂ ಒಂಭತ್ತುದಿನ

ವಾದರೂ ಕಾಡುವುದು. ಆನಕ್ಷತ್ರದೇವತೆಯಾದ ಚಂದ್ರನಂಕುರಿತು ಗಂಧಮಾ
ಲ್ಯ ಹೆಸರಕಿಚ್ಚಡೀಸಹಿತ ಬಲಿಯಂಹಾಕಿಸುವುದು.

(ಆರ್ದ್ರಾನಕ್ಷತ್ರದೋಷಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಆರ್ದ್ರಾಯಾಮುತ್ಥಿತೋವ್ಯಾಧಿಃಪಂಚಾಹಾನ್ಮೃತ್ಯು
ಮಾದಿಶೇತ್ । ಊರ್ಧ್ವಂಯದಿಪ್ರಪದ್ಯೇತತ್ರಿಪಕ್ಷಾತ್ಸಂಶ
ಯೋಭವೇತ್ ॥ ರುದ್ರಸ್ತುದೇವತಾತತ್ರಪಾಯಸೇನಬಲಿಂಹರೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಆರ್ದ್ರಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಬರಲು ಐದುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮರಣ, ತಪ್ಪಿ
ದರೆ ಮೂರುಪಕ್ಷ ಪರ್ಯಂತ ಜೀವಿಸುವುದು ಸಂದೇಹ. ಆನಕ್ಷತ್ರದೇವತೆಯಾ
ದ ರುದ್ರನಿಗೆ ಪಾಯಸದಿಂದ ಬಲಿಯಂಹಾಕಿಸುವುದು.

(ಪುನರ್ವಸೂನಕ್ಷತ್ರದೋಷಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪುನರ್ವಸೂಪ್ರಸೂತೇನಜ್ವರೇಣಪರಿಪೀಡ್ಯತೇ। ತ್ರಯೋ
ದಶಾಹಾನ್ಮುಚ್ಯೇತಸಪ್ತವಿಂಶೇಥವಾದಿನೇ ॥ ಕೃಸರಾನ್ನಂಬ
ಲಿಂದದ್ಯಾದದಿತಿಂತತ್ರಪೂಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಪುನರ್ವಸೂನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಬರಲು ಹದಿಮೂರುದಿನವಾದರೂ ಇಪ್ಪ
ತ್ತೇಳುದಿನವಾದರೂ ಬಾಧಿಸುವುದು. ಆನಕ್ಷತ್ರದೇವತೆಯಾದ ಅದಿತಿದೇವತೆ
ಸೂಸುಳೋಗರ ಅಂದರೆ ಮೆಣ್ಸುಕೂಡಿಯಅನ್ನವಂ ಬಲಿಯಹಾಕಿಸುವು

(ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರದೋಷಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪುಷ್ಯೇತ್ರಿರಾತ್ರಾಜ್ಜ್ವರಿತಃಸಪ್ತಾಹಾದ್ವಾವಿಮುಚ್ಯತೇ।
ಗುರುರ್ದೇವತಾತತ್ರಪುಷ್ಪಮಾಲ್ಯೈರ್ಬಲಿಂಹರೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಬರಲು ಮೂರುದಿನವಾದರೂ ಏಳುದಿನವಾದ
ರೂ ಉಪದ್ರವಿಸುವುದು. ಆನಕ್ಷತ್ರದೇವತೆಯಾದ ಬೃಹಸ್ಪತಿಗೆ ಪುಷ್ಪಮಾ
ಲ್ಯಗಳಿಂದ ಬಲಿಯಂಹಾಕಿಸುವುದು.

(ಆಶ್ಲೇಷಾನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ಆಶ್ಲೇಷಾಯಾಂಜ್ವರೇಮೃತ್ಯುರ್ದೀರ್ಘಕಾಲತ್ರಮಾದಪಿ।
ಸರ್ಪಸ್ತುದೇವತಾತತ್ರಭಿಕ್ಷಾಂನೇನಬಲಿಂಹರೇತ್ ॥

ಟೀ॥ಆಶ್ಲೇಷಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಬರಲು ದೀರ್ಘಕ್ರಮದಿಂದಲಾದರೂ ಮರಣಹೊಂ
ದುವನು. ಆನಕ್ಷತ್ರದೇವತೆಯಾದ ಸರ್ಪನಿಗೆ ಭಿಕ್ಷಾನ್ನದಿಂದಬಲಿಹಾಕಿಸುವುದು

(మఖానక్షత్రదోషక్కె.)

శ్లో ॥ మఖాసుద్వాదశాహేన మహామృత్యుర్భవిష్యతి ।
పితరో దేవతా తత్ర తిలమిశ్రైర్బలిం హరేత్ ॥

టీ ॥ మఖానక్షత్రదల్లి జ్వరబరలు హన్నెరడుదినక్కె మహత్తాద మృత్యుబరువుదు. ఆనక్షత్రదేవతెయాద పితృగళిగె యెళ్ళుకూడిద అన్నద బలియం హాకిసువుదు.

(పుబ్బానక్షత్రదోషక్కె.)

శ్లో॥ పూర్వఫల్గునిజో వ్యాధిర్మాసారిష్టప్రదో భవేత్।
అర్యమా దేవతా తస్య రక్తౌదనబలిం హరేత్ ॥

టీ ॥ పుబ్బానక్షత్రదల్లి జ్వరబరలు ఒందుతింగళు కాడువుదు. ఆనక్షత్రదేవతెయాద అర్యమనిగె కెంపిన అన్నదబలిహాకిసువుదు.

(ఉత్తరానక్షత్రదోషక్కె.

శ్లో ॥ జ్వరేత్తూత్తరఫల్గున్యాం సప్తాహాత్పరిముంచతి ।
తద్దేవతా భగాఖ్యైవ ఘృతోదనబలిం హరేత్ ।

టీ ॥ ఉత్తరానక్షత్రదల్లి జ్వరబరలు ఏళుదినకాడువుదు. అదరభగనెంబ సూర్యమూర్తిగె తుప్పదోగరవం బలిహాకిసువుదు.

(హస్తానక్షత్రదోషక్కె.)

శ్లో ॥ హస్తేన సప్తమే మోక్షస్త్వేకవింశద్దినేథవా । సవి
తా దేవతా తత్ర ఘృతముద్గైర్బలిం హరేత్ ॥

టీ ॥ హస్తానక్షత్రదల్లి జ్వరబరలు యేళుదినక్కాదరూ ఇప్పత్తొందు దినక్కాదరూ బిడువుదు. ఆనక్షత్రదేవతెయాద సవితృదేవతెగె ఘృతయుక్తవాద ముద్గాన్న బలియం హాకిసువుదు.

(చిత్తానక్షత్రదోషక్కె.)

శ్లో ॥ స్త్రియో వా పురుషస్యాపి చిత్తాయామష్టమే సుఖం।
త్వష్టా తు దేవతా తత్ర ఘృతముద్గైర్బలిం హరేత్ ॥

టీ ॥ స్త్రీయరిగాదరూ పురుషనిగాదరూ చిత్తానక్షత్రదల్లి జ్వరబరలు ఎంటనెయదినదల్లి జ్వరబిట్టు సుఖవహుదు. ఆనక్షత్రదేవతెయాద త్వష్టృవిగె తుప్పవహాకి ముద్గాన్నదబలియం హాకిసువుదు.

(ಸ್ವಾತೀನಕ್ಷತ್ರದೋಷಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ವಾತೀನಕ್ಷತ್ರಜೋವ್ಯಾಧಿರ್ಮಾಸಪಕ್ಷೇಣವಾತ್ರಿ
ಭಿಃ॥ ವಾಯುಸ್ತುದೇವತಾತತ್ರ ತಿಲಮಿಶ್ರೈರ್ಬಲಿಂಹರೇತ್॥

ಟೀ ॥ ಸ್ವಾತೀನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಬರಲು ಒಂದುಪಕ್ಷಕ್ಕಾದರೂ ಮೂರುಪಕ್ಷ ಕ್ಕಾದರೂ ಬಿಡುವುದು. ಆನಕ್ಷತ್ರದೇವತೆಯಾದ ವಾಯುವಿಗೆ ಎಳ್ಳುಕೂಡಿದ ಅನ್ನದಬಲಿಯಂ ಕೊಡಿಸುವುದು.

(ವಿಶಾಖಾನಕ್ಷತ್ರದೋಷಕ್ಕೆ)

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿಶಾಖಾಸುಭವೇನ್ಮೃತ್ಯೋ ರೇಕವಿಂಶದ್ದಿನೇಪಿವಾ ॥ ಇಂ
ದ್ರಾಗ್ನೀದೇವತಾತತ್ರಗಂಧಮಾಲ್ಯೈರ್ಬಲಿಂಹರೇತ್॥

ಟೀ ॥ ವಿಶಾಖಾ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಬರಲು ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದುದಿನಕ್ಕಾದರೂ ಮರ ಣವಹುದು. ಆನಕ್ಷತ್ರದೇವತೆಗಳಾದ ಯಿಂದ್ರಾಗ್ನಿಗಳಿಗೆ ಗಂಧಮಾಲ್ಯಗಳಿಂದ ಬಲಿಯಂ ಹಾಕಿಸುವುದು.

(ಅನೂರಾಧಾನಕ್ಷತ್ರದೋಷಕ್ಕೆ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಜ್ವರಸ್ತುದಿವಸಾನಷ್ಟಾ ವನೂರಾಧಾಸುವರ್ತತೇ ॥ ಅತ
ಊರ್ಧ್ವಂವಿಮುಂಚೇತ ನಾಸ್ತಿತಸ್ಯಚಿಕಿತ್ಸಿತಂ॥ ಮಿತ್ರಸ್ತುದೇ
ವತಾತತ್ರ ತಿಲಮಿಶ್ರೈರ್ಬಲಿಂಹರೇತ್॥

ಟೀ ॥ ಅನೂರಾಧಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಬರಲು ಯೆಂಟುದಿನಕಾಡುವುದು. ಅದ ರಮೇಲೆ ಬಿಡುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಆವಶ್ಯಕವಿಲ್ಲ. ಆನಕ್ಷತ್ರದೇವತೆ ಯಾದ ಮಿತ್ರದೇವತೆಗೆ ಯೆಳ್ಳುಕೂಡಿದ ಅನ್ನದಬಲಿಯಹಾಕಿಸುವುದು.

(ಜ್ಯೇಷ್ಠಾನಕ್ಷತ್ರದೋಷಕ್ಕೆ)

ಶ್ಲೋ॥ಜ್ಯೇಷ್ಠಾಯಾಂಪಂಚಮೇಮೃತ್ಯುರ್ದ್ವಾದಶಾಹಾತ್ಸುಖಂ
ಭವೇತ್।ಶಕ್ರಶ್ಚದೇವತಾಸ್ಯಗಂಧಮಾಲ್ಯೈರ್ಬಲಿಂಹರೇತ್॥

ಟೀ ॥ ಜ್ಯೇಷ್ಠಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಬರಲು ಐದುದಿನದೊಳಗಾಗಿಯೇ ಮರಣವ ಹುದು. ಹನ್ನೆರಡುದಿನ ಕಳೆದರೆ ಮತ್ತೆ ಆರೋಗ್ಯವಹುದು. ಆನಕ್ಷತ್ರದೇವ ತೆಯಾದ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಗಂಧಮಾಲ್ಯಗಳಿಂದ ಬಲಿಯಂಹಾಕಿಸುವುದು.

(ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರದೋಷಕ್ಕೆ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಮೂಲೇನಮಾಸಮೇಕಂತುಃಋಋತಿಸ್ತತ್ರದೇವತಾ।

ಕೃಸರೇಣಬಲಿಂದದ್ಯಾತ್ತಸ್ಮಿನ್ನಹ್ನಿವಿಮುಂಚತಿ॥

ಟೀ ॥ ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಬರಲು ಒಂದುತಿಂಗಳು ಕಾಡುವುದು. ಆನಕ್ಷತ್ರದೇವತೆಯಾದ ನಿಋಋತಿಗೆ ನೂಸಕೋಗರದಬಲಿಯಂಹಾಕಿಸುವುದು. ಆದಿನವೇ ಬಿಡುವುದು.

(ಪೂರ್ವಾಷಾಢಾನಕ್ಷತ್ರದೋಷಕ್ಕೆ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪೂರ್ವಾಷಾಢಾಜ್ವರೋಜಾತೋಹ್ಯಷ್ಟಮಾಸಾದ್ವಿ
ಮುಂಚತಿ ॥ ತತ್ರಚಾಬ್ದೈವತಾಪ್ರೋಕ್ತಾಕೃಸರೇಣಬಲಿಂಹರೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಪೂರ್ವಾಷಾಢಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಬರಲು ಯೆಂಟುತಿಂಗಳು ಕಾಡುವದು. ಆನಕ್ಷತ್ರದೇವತೆಯಾದ ಜಲಗಳಿಗೆ ಚಿಗಳಿಯ ಬಲಿಹಾಕಿಸುವುದು.

(ಉತ್ತರಾಷಾಢಾನಕ್ಷತ್ರದೋಷಕ್ಕೆ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಉತ್ತರಾಷಾಢಜೋವ್ಯಾಧಿಃಮಾಸಮೇಕಂನಸಂಶಯಃ।
ವಿಶ್ವೇದೈವತಾತತ್ರ ಘೃತಮುದ್ಗೈರ್ಬಲಿಂಹರೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಉತ್ತರಾಷಾಢಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಬರಲು ಒಂದು ತಿಂಗಳುಕಷ್ಟ. ಆನಕ್ಷತ್ರದೇವತೆಯಾದ ವಿಶ್ವೇದೇವರುಗಳಿಗೆ ತುಪ್ಪಹನಿಸಿ ಮುದ್ಗಾಂನದ ಬಲಿಯಂ ಹಾಕಿಸುವುದು.

(ಶ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರದೋಷಕ್ಕೆ)

ಶ್ಲೋ॥ ಶ್ರವಣೇಜನಿತೋವ್ಯಾಧಿರ್ಮಾಸಾಸ್ತತ್ರತ್ರಯೋದಶ॥ವಿ
ಷ್ಣುಸ್ತುದೇವತಾತತ್ರ ಗಂಧಮಾಲ್ಯೈರ್ಬಲಿಂಹರೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಶ್ರವಣನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಬರಲು ಹದಿಮೂರು ತಿಂಗಳು ಬಾಧಿಸುವುದು. ಆನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ವಿಷ್ಣುದೇವತೆಯಾದದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಗಂಧಮಾಲ್ಯಗಳಿಂದ ಬಲಿಯಂಹಾಕಿಸುವುದು.

(ಧನಿಷ್ಠಾನಕ್ಷತ್ರದೋಷಕ್ಕೆ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಧನಿಷ್ಠಾಸುದಶಾಹಂಸ್ಯಾದ್ದೈವತಾಸ್ಯವಸುರ್ಭವೇತ್ ।
ಮಾಷೋದನಂಬಲಿಂದದ್ಯಾದ್ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೈರ್ಯುತಂ॥

ಟೀ॥ ಧನಿಷ್ಠಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಬರಲು ಹತ್ತುದಿನ ಕಾಡುವುದು. ಆನಕ್ಷತ್ರದೇವತೆಯಾದ ವಸುಗಳಿಗೆ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೆಗಳು ಉದ್ದಿನಅನ್ನಸಹಿತವಾಗಿ ಬಲಿಯಂ ಹಾಕಿಸುವುದು.

(శతభిషానక్షత్రదోషక్కె)

శ్లో॥ శతతారాభవేద్వ్యాధిర్దశాహాంతేమృతిర్భవేత్।
ఇంద్రోత్ర దేవతాతత్రపాయసేనబలింహరేత్॥

టీ॥ శతభిషానక్షత్రదల్లి జ్వరబరలు హత్తుదినగళ తడెయల్లి మరణవహుదు. ఆనక్షత్రదేవతెయాద ఇంద్రనిగె పాయస బలియం హాకిసువుదు.

(పూర్వాభాద్రానక్షత్రదోషక్కె)

శ్లో॥ షడాహాద్ద్వాదశాహాద్వాపూర్వాభాద్రాసు
మృత్యుకృత్।అజైకపాద్దేవతాస్యాత్తస్యశాంతిర్నవిద్యతే॥

టీ॥ పూర్వాభాద్రెయల్లి జ్వరబరలు ఆరుదినక్కాదరూ హన్నెరడు దినక్కాదరూ మరణవహుదు. ఆ నక్షత్రక్కె అజైకపాద దేవతెయాదకారణ అదక్కె పరిహారవిల్ల.

(ఉత్తరాభాద్రానక్షత్రదోషక్కె)

శ్లో॥ ఉత్తరాభాద్రపద్యాంవై త్వష్టావింశతిరాత్రకం।అహిర్బుధ్న్యోభవేద్దేవోగంధమాల్యైర్బలింహరేత్॥

టీ॥ ఉత్తరాభాద్రపదెయల్లి జ్వరబరలు ఇప్పత్తెంటుదిన కాడువుదు. ఆనక్షత్రదేవతెయాద అహిర్బుధ్న్యదేవతెగె గంధమాల్యగళింద బలియం హాకిసువుదు.

(రేవతీనక్షత్రదోషక్కె)

శ్లో॥ రేవత్యాముత్థితోవ్యాధిరష్టావింశతిరాత్రకం।
పూషాతుదేవతాతత్రఘృతముద్గైర్బలింహరేత్॥

టీ॥ రేవతీనక్షత్రదల్లి జ్వరబరలు ఇప్పత్తెంటుదిన కాడువుదు, ఆనక్షత్రదేవతెయాద పూషనిగె తుప్ప కూడిద ముద్గాన్న బలియం హాకిసువుదు.

(దుష్టతిథివారనక్షత్రంగళు)

శ్లో॥ ఉరగవరుణరుద్రావాసవేంద్రత్రిపూర్వా। హుతవహయమతారాఃపాపవారేణయుక్తాః॥తిథిషునవమిషష్ఠీద్వాదశీవాచతుర్థీ।హరిహరవిధిరక్షోరోగిణాంకాలమృత్యుః॥

టీ॥ ఆశ్లేషా, శతభిషక్, విశాఖె, ఆర్ద్రె, ధనిష్ఠె, జ్యేష్ఠా, పూర్వా

ಷಾಢ, ಪೂರ್ವಾಭಾದ್ರಪದೆ, ಹುಬ್ಬೆ, ಕೃತ್ತಿಕೆ, ಭರಣಿ, ಈ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ಆದಿತ್ಯವಾರ, ಮಂಗಳವಾರ, ಶನಿವಾರ, ನವಮಿ, ಷಷ್ಠಿ, ದ್ವಾದಶಿ, ಚೌತಿಯೆಂಬ ತಿಥಿಗಳು, ಮೂರು ಯೋಗವುಳ್ಳ ದಿನದಲ್ಲಿ ಜ್ವರ ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಹರಿಹರಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗಾದರೂ ಕಾಲಮೃತ್ಯುವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ನಂಜನಾಥಭೂಪಾಲವಿರಚಿತ ವೈದ್ಯಸಾರಸಂಗ್ರಹದೊಳು ೮ನೇ ಪ್ರಕರಣವು ಸಮಾಪ್ತವು.

೯ನೇ ಪ್ರಕರಣವು.

(ರಕ್ತಪಿತ್ತಚಿಕಿತ್ಸಾಪ್ರಾರಂಭವು.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಘರ್ಮವ್ಯಾಯಾಮಶೋಕೈಶ್ಚ ಕ್ಷಾರತೀಕ್ಷ್ಣೋಷ್ಣಸೇವನಾತ್ । ತೇನಪಿತ್ತಂಸ್ರವೇದುಷ್ಣರಕ್ತಂನಾಸಾಸ್ಯಕರ್ಣದೃಕ್ ॥ ಮೇಢ್ರಯೋನೀಗುದದ್ವಾರೈಕುಪಿತಂರೋಮಕೂಪಕೈ । ಏಕತಸ್ಸರ್ವತೋವಾಪಿರಕ್ತಪಿತ್ತಂತದುಚ್ಯತೇ ॥ ಸಾಧ್ಯಮೂರ್ಧ್ವಮಧೋಯಾಪ್ಯಂಅಸಾಧ್ಯಮುಭಯಾಯನಂ । ವಾತಾತ್ತ್ಬಾರಣಂರೂಕ್ಷಂಪಿತ್ತಾದ್ಗೋಮೂತ್ರಸಂಭವಂ ॥ ಕಫಾತ್ಸಪಿಚ್ಛಿಲಂಸ್ವಿದಂದ್ವಂದ್ವಜಂಮಿಶ್ರಲಕ್ಷಣಂ । ತ್ರಿದೋಷಜಂಸರ್ವರೂಪಂಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯೈರುದೀರಿತಂ ॥ ಊರ್ಧ್ವಗೇತರ್ಪಣಂಪೂರ್ವಂಕರ್ತವ್ಯಂಚವಿರೇಚನಂ । ಪ್ರಾಗಧೋಗಮನೇಪೇಯಂವಮನಂಚಯಥಾಬಲಂ ॥

ಟೀ ॥ ಬಿಸಿಲು ಕಾಯುವಣ, ದಾರಿನಡೆಯುವಣ, ದುಃಖಪಡುವಣ, ಕ್ಷಾರದ್ರವ್ಯ, ಕಟಿಯಾದದ್ರವ್ಯ, ಉಷ್ಣವಾದದ್ರವ್ಯ, ಇವುಗಳ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಮೂಗು, ಬಾಯಿ, ಕಿವಿ, ಕಣ್ಣು, ಮೇಢ್ರ, ಯೋನಿ, ಅಪಾನದ್ವಾರಂಗಳಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟರಕ್ತ ಸುರಿಯುವಣ, ಅಥವಾ ಮೈಲ್ಲಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸುರಿಯುವುದು. ಇದು ರಕ್ತಪಿತ್ತವೆಂನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅದು ಮೆದಿಯಮೇಲೆಯಾದರೆ ಸಾಧ್ಯ, ಎದೆಗೆ ಕೆಳಗೆಯಾದರೆ ಯಾಪ್ಯಸಾಧ್ಯ, ಕೆಳಗೂ ಮೇಲೂ ಆದರೆ ಅಸಾಧ್ಯ. ಅದು ವಾತದೋಷದಿಂದಲಾದರೆ ಉಷ್ಣವಾಗಿ ಕೆಂಪಾಗಿರುವುದು. ಪಿತ್ತದೋಷದಿಂದಲಾದರೆ ಗೋಮೂತ್ರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದವರ್ಣವಾಗಿರುವುದು. ಶ್ಲೇಷ್ಮದೋ

ಷದಿಂದಲಾದರೆ ಬಿಸುಪಾಗಿ ಸ್ನಿಗ್ಧವಾಗಿರುವದು. ವಾತಪಿತ್ತಾದಿ ದ್ವಂದ್ವಗಳಿಂ ಲಾದರೆ ಮಿಶ್ರಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವದು. ತ್ರಿದೋಷದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ರಕ್ತಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ಯೆಲ್ಲಾಸ್ವರೂಪವೂ ಉಂಟಾಗಿರುವದೆಂದು ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುವರು. ಎದೆಗೆ ಮೇಲೆ ಹುಟ್ಟಿದ ರಕ್ತಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಸಂತರ್ಪಣೆಯ ಮಾಡಿಸಿ ತರುವಾಯ ವಿರೇಚನಮಾಡಿಸುವದು. ಎದೆಯ ಕೆಳಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ರಕ್ತಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ಕಷಾಯಪಾನಗಳಂಮಾಡಿಸುವದು. ಜೀರ್ಣಬಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ ವಮನವಂಮಾಡಿಸುವದು.

(ವಿರೇಚನ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಆರಗ್ವಧೇನಧಾತ್ರ್ಯಾ ವಾ ತ್ರಿವೃತಾಪಥ್ಯಯಾಪಿವಾ।
ವಿರೇಚನಂಪ್ರಯೋಕ್ತವ್ಯಂಶರ್ಕರಾಮಾಕ್ಷಿಕೋತ್ತರಂ॥

ಟೀ॥ ಕಕ್ಕೇಬಿಗುರಂ ಕ್ರಿಯಾಂತೆಯಲ್ಲಿರುವದು ಅದಕ್ಕೆ ಶರ್ಕರೆ ಜೇನುತುಪ್ಪಗಳಂಕೂಡಿಸಿ ಮೆಲ್ಲಿಸಿಯಾದರೂ, ಶರ್ಕರೆ ಜೇನುತುಪ್ಪವಂಕೂಡಿಸಿ ನೆಲ್ಲಿಚೆಟ್ಟಿನ ಚೂರ್ಣದಿಂದಲಾದರೂ, ಶರ್ಕರೆ ಜೇನುತುಪ್ಪವಂಕೂಡಿಸಿ ಅಳಲೆಕಾಯಿ ಚೂರ್ಣದಿಂದಲಾದರೂ, ತಿಗಡೆ ಚೂರ್ಣದಿಂದಲಾದರೂ ವಿರೇಚನಂ ಮಾಡಿಸುವದು.

(ವಮನ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಮುಸ್ತೇಂದ್ರಯವಯಷ್ಟ್ಯಾಹ್ವಮದನಾಢ್ಯಂಪಯೋಮಧು।
ಶಿಶಿರಂವಮನಂಯೋಜ್ಯಂರಕ್ತಪಿತ್ತಹರಂಪರಂ॥

ಟೀ॥ ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಕೊಡಸೀಗಿನಬೀಜ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಮಗ್ಗಾರೆಕಾಯಿ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಜೇನುತುಪ್ಪವ ಬೆರಸಿ ಮೆಲ್ಲಿಸಲು ವಮನವಹುದು, ಅದರಿಂದ ರಕ್ತಪಿತ್ತಹರ.

(ರಕ್ತಪಿತ್ತದಲ್ಲಿ ವಮನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲದವರು.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕ್ಷೀಣಮಾಂಸಬಲಂಬಾಲಂವೃದ್ಧಶೋಷಾನುಬಂಧಿನಂ।
ಅವಾಮ್ಯಮವಿರೇಚ್ಯಂಚಸ್ತಂಭನೈಸ್ಸಮುಪಕ್ರಮೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಮೈಬಡವಾಗಿರುವವನು, ಬಾಲಕನು, ವೃದ್ಧನು, ಕ್ಷಯರೋಗಿ, ಇವರುಗಳು ವಮನಕ್ಕೂ ವಿರೇಚನಕ್ಕೂ ಯೋಗ್ಯರಲ್ಲ. ತತ್ಕೋಪಶಮನವಾದ ಔಷಧಗಳಿಂದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂಮಾಡುವುದು.

(ರಕ್ತಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ಕಷಾಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಚಂದನವಾಲುಕಪರ್ಪಟಬಲಾಜಲೋಶೀರಸಂಪೃಥ
ಕ್ಕ್ವಾಥಃ ।ಅಪಹರತಿರಕ್ತಪಿತ್ತಂಕ್ಲೇಶಮಿವೈಶೋನಮಸ್ಕಾರಃ॥

ಟೀ ॥ ಶ್ರೀಗಂಧ, ಮುಡಿವಾಳ, ಪರ್ಪಾಟಕ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಲಾಮಂಚ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಯಿದುವರಹತೂಕವನ್ನು ಯೆರಡುಮಾನನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ, ಆಕಷಾಯವನ್ನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು, ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರವಂಮಾಡಲು ಕ್ಲೇಶ ಪರಿಹಾರವಾಗುವಂದದಿ, ರಕ್ತಪಿತ್ತವಂ ಪರಿಹರಿಸುವದು.

(ಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ನಸ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ದಾಡಿಮಕುಸುಮರಸೋವಾ ಸ್ತನ್ಯಂವಾಚೂತಬೀಜಸಲಿ
ಲಂವಾ॥ದೂರ್ವಾಂಕೋವಾನಸ್ಯಂನಾಸಾರಕ್ತಂಸ್ರುತಂಹಂತಿ॥

ಟೀ ॥ ದಾಳಿಂಬಹೂವಿನರಸದಿಂದಲಾದರೂ, ಮೊಲೆಹಾಲಿನಿಂದಲಾದರೂ, ಮಾವಿನಬಿತ್ತದ ರಸದಿಂದಲಾದರೂ, ದೂರ್ವೆಯರಸದಿಂದಲಾದರೂ, ನಸ್ಯವಂ ಮಾಡಲು ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಸುರಿವ ರಕ್ತ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

(ಶೀತಕಷಾಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಶತಾವರೀಗೋಪಕನ್ಯಾಚಂದನೋಶೀರಬಾಲಕೈಃ ।
ಸತಂಡುಲೀಯಕದ್ರಾಕ್ಷಾಸಹಂಗೋತ್ಪಲಯಷ್ಟಿಭಿಃ ॥ ಸಾ
ಧಿತಸ್ಸಾಧಯತ್ಯಾಮನಿರ್ವ್ಯಾಹುಸ್ಸಿತಾಮಧುಃ । ಊರ್ಧ್ವಾ
ಧೋರಕ್ತಪಿತ್ತಾನಿಲುಭಯಾಯನಮೇವವಾ ॥ ಶೀತಾಖ್ಯೆಯಾ
ವಿಜಯತೇರಾಸ್ನಾರಕ್ತಸ್ರುತಿಂತಥಾ॥

ಟೀ ॥ ಆಷಾಢಿಬೇರು, ಸೊಗದೆ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಲಾವಂಚ, ಮುಡಿವಾಳದಬೇರು, ಬಿಲಕೀರೆ, ದ್ರಾಕ್ಷೆಹಣ್ಣು, ಮುಟ್ಟಿದರೆಮುನಿವ, ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಇಡಿದು ಪ್ರಾತಃಕಾಲಚೊಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಿಕ್ಕೆ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು ಶರ್ಕರೆ ಜೇನುತುಪ್ಪವಂಕೂಡಿಸಿ ಸೇವಿಸಲು ಮೆದೆಯಲ್ಲಾದ ರಕ್ತಪಿತ್ತವನ್ನೂ, ಮೆದೆಯಕೆಳಗೂ ಮೇಲೂ ಇರುವ ಪಿತ್ತ ರಕ್ತವನ್ನೂ ಈ ಶೀತವೆಂಬ ಕಷಾಯ ಜೈಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಹುಪ್ರಕಾರೈರುಪಸೇವ್ಯಮಾನಂ।ತ್ರೌಭ್ರಾಣ್ವಿತಾ

రక్తజయాయవాశా॥ సర్వంసమర్థాజగతాంసవిత్రీ।
యత్నేవసంసారజయాయగౌరీ ॥

టీ॥ బహుప్రకారవాగి సేవిసల్పడువ జగన్మాతృకెయాద పార్వతీ దేవియు సంసారబంధవంజెయిసలు హేగెసమర్థళో హాగె, తుప్పనుకూడిసి అనేకావర్తి సేవిసల్పడువ అడసోగెయు రక్తపిత్తవం జెయిసలు సమర్థవాదుదు.

(వాశాఘృత.)

శ్లో॥ వాశాజపాథ్విన్నరుజాకషాయైః। సర్పిఃపచె ద్యష్టిమధూలికాభ్యాం॥ అసృగ్దరంసర్వభవంనిహన్యా త్। ప్రావంతథాస్థాపితరక్తపిత్తం॥

టీ॥ ఆడసోగెసొప్పు, దాసవాళదసొప్పు, అమృతబళ్ళియు, ఇవు మూరన్నూ కూడిసి ఒందుకొళగదష్టు నాగళనీరినల్లి కషాయవత్తికొండు ఒందుకొళగనీరు ఆగువంతె సుండిసి, అదరల్లి ఒందుబళ్ళ తుప్పవన్ను హుయ్యు, అదరల్లి యష్టిమధుక ఎరడుతుల, హిప్పిహూవు ఎరడుతుల, ఇవన్ను హాలినల్లి అరదు కదడి తుప్పవు ఉళియకాయిసి సోదదల్లి ఇళిసికొండు ప్రతిదినవూ ప్రాతఃకాలదల్లి నాల్కువరహతూకదమేరె సేవిసలు వాత పిత్త శ్లేష్మగళింద ఉంటాద అసృగ్దర, ప్రదర, రక్తపిత్త, ఇవష్టూ పరిహారవాగువుదు.

(దూర్వాఘృత)

శ్లో॥ దూర్వావిదారీక్షుశతావరీణాం। రస్త్రైరుశీరోత్పలశర్కరాభిః॥ మృద్వీకయారక్తకశేరుకైర్వా। విపక్వమాజ్యంపయసాసపిత్తే॥

టీ॥ గరికెయరస ఒందుబళ్ళ, నెలగుంబళదరస ఒందుబళ్ళ, కబ్బిన హాలు ఒందుబళ్ళ, ఆషాఢీరస ఒందుబళ్ళ, ఇదరల్లి ఒందుబళ్ళ తుప్పవం హుయ్యు అదరల్లి లామంచ, నెయిదిలెగడ్డె, శర్కరె, ద్రాక్షిహణ్ణు, కెంపినశేవిగడ్డె, ఇవష్టూ మూరుతులప్రమాణవన్ను అరదు అదరల్లి కదడి కాయిసి సోదదల్లి ఇళిసికొండు ప్రతిదినవూ ప్రాతఃకాలదల్లి

ಶರೀರ ಬಲಾನುಗುಣವಾದ ಮಾತ್ರೆಯಿಂದ ಕೊಡಿಯಿಸಲು ರಕ್ತಪಿತ್ತಹರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ದುರಾಲಭಾಯಾಃ ಕ್ವಾಥಸ್ತು ರಕ್ತಪಿತ್ತವಿನಾಶನಃ ॥

ಟೀ ॥ ಗಂಡುಕುರುಚಿಬೇರಿನ ಕಷಾಯ ರಕ್ತಪಿತ್ತಹರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶರ್ಕರಾಮಧುಸಂಯುಕ್ತಃಕೇವಲೋವಾಶ್ಯಕೋಪಿವಾ।
ವೃಷಸ್ಸದ್ಯೋಜಯತ್ಯಸ್ರಂರಕ್ತಸ್ಯಂಪರಮೌಷಧಂ ॥

ಟೀ॥ ಆಡುಸೋಗೆಯ ಸ್ವರಸವನ್ನಾದರೂ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಶರ್ಕರೆ ಜೇನುತುಪ್ಪವಕೂಡಿಸಿ ತೆಗದುಕೊಳ್ಳಲು ರಕ್ತಪಿತ್ತಹರ. ಇದುರಕ್ತಸ್ಯೌಷಧ.

ಶ್ಲೋ ॥ ತ್ರಿವೃದಷ್ಟಾಭಯಂಧಾತ್ರೀಸಿದ್ಧಂಜಲಮಪ್ಯೋಹರೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ತಿಗಡೆ, ಕಾರೆಕಾಯಿ, ಅಳಲೆಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯ ರಕ್ತಪಿತ್ತಹರ.

(ಅಸೃಗ್ಧರಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಶೋಕೋಪವಾಸಾದತಿಸಂಗಮಾಚ್ಚ। ವಿದಾಹಿಭಿಶ್ಚಾತ್ರಸಮತೀವದುಷ್ಟಂ ॥ ಸ್ರವೇತ್ತಯೋಯೋನಿಮುಖಾದಕಾಲೇ। ಅಸೃಗ್ಧರಂತಂಪ್ರದರಂಚವಿಂದ್ಯಾತ್ ॥

ಟೀ ॥ ದುಃಖ, ಉಪವಾಸ, ಅತಿಸಂಗಮ, ವಿದಾಹಿಗಳಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಆಹಾರ, ಇವುಗಳಿಂದ ದುಷ್ಟವಾದರಕ್ತ ಆಕಾಲದೊಳು ಯೋನಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸ್ರವಿಸುವುದು. ಅದನ್ನು ಅಸೃಗ್ಧರಪ್ರದರವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವಾತಾತ್ಸಶೂಲಂರುಧಿರಂಪಿತ್ತಾನ್ನೀಲಂಜ್ವರಾನ್ವಿತಂ।
ಕಫಾಚ್ಛ್ವೇತಂತ್ರಿಲಿಂಗಂತುತ್ಯಾಜ್ಯಂಮೂರ್ಛಾಜ್ವರಾನ್ವಿತಂ॥
ಅಪತ್ಯಮಾರ್ಗಾತ್ಸ್ತ್ರೀಣಾಂರಕ್ತಪಿತ್ತಮಸೃಗ್ಧರಂ । ತೇಷಾಂ
ಶ್ವೈತ್ರಪಯಸಃಪಾನಂಶ್ವೇತಸ್ಯಸಸಿತಾಮಧು ॥

ಟೀ ॥ ವಾತದೋಷದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಸೃಗ್ಧರಶೂಲೆ ಸಹವಾಗಿ ರಕ್ತವಸುರಿಯುವುದು. ಪಿತ್ತದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕಪ್ಪುಗೂಡಿದ ರಕ್ತವಸುರಿಯುವುದು, ಜ್ವರವುಂಟಾಗಿಹುದು. ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ಅಸೃಗ್ಧರಕ್ಕೆ ಬಿಳುಪಾಗಿ ಸ್ರವಿಸುವುದು. ಮೂರುಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಉಳ್ಳದ್ದು ಮೂರ್ಛಾಜ್ವರಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿರುವುದು. ಅದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಗೆ ಯೋನಿಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಪಿತ್ತಸ್ರವಿಸುವುದು. ಅದು ಅಸೃಗ್ಧರವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಪ್ರದರವೆಂದೂ ಹೇಳಿಸಿಕೊಂ

ಬಹು. ಅದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಕಾದಹಾಲಿಗೆ ಶರ್ಕರೆ ಜೇನುತುಪ್ಪ
ಗಳಂಕೂಡಿಸಿ ಪಾನವಮಾಡಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶಾಲ್ಮಲೀಕುಸುಮಂಪೀತಂ ಕ್ಷೀರೇಣಾಸೃಗ್ದರಂಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಯಲವದಪುಷ್ಪವಂ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿಅರದು ಕುಡಿಯಲು ಅಸೃಗ್ದರಹರ.

ಶ್ಲೋ॥ ತಂಡುಲಾಂಭೋಯುತಾಪೀತಾಬಲಾವಾಕದಳೀಫಲಂ।
ಅಪಾಮಾರ್ಗರಸಃಪೀತಸ್ತ್ವಸೃಗ್ದರಮಪೋಹತಿ ॥

ಟೀ॥ಅಕ್ಕಿಯಂತೊಳದಕಿಳಿನೀರಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರಂಅರದು ಕುಡಿಯಿಸಲುಪ್ರ
ದರಹರ. ಬಾಳೇಹಣ್ಣಂ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಿವಿಚಿ ಮೆಲ್ಲಲು ಪ್ರದರಹರ. ಉತ್ತರಣೆಸೊ
ಪ್ಪಿನರಸ ಪಾನವಂಮಾಡಲು ಬಿಳೀಶೀರೆಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುವ ಪ್ರದರಹರ.

ಶ್ಲೋ॥ ಉದುಂಬರಫಲಂವಾಪಿಕ್ಷೀರೇಣಾಸೃಗ್ದರಂಹರೇತ್ ।
ಶರಪುಂಖಸ್ಯಮೂಲಂವಾಜಪಾಕುಸುಮಸಂಯುತಂ ॥

ಟೀ॥ಅತ್ತಿಕಾಯಿಂ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿಅರದು ಕೊಡಲು ಪ್ರದರಹರ. ದಾಸುವಾಳದಹೂ
ವನ್ನು ಮುಳ್ಳುಕೊಗ್ಗೆಯಬೇರನ್ನು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರದುಕೊಡಲು ಪ್ರದರಹರ.

ಶ್ಲೋ॥ ಮುಸಲೀಯಾಪಕಲ್ಕಾಭ್ಯಾಂಘೃತಂಸಿದ್ಧಮಸೃಗ್ದ
ರಂ।ಹಂತಿಪಾನೇನಸಕಲಾರ್ತಮಿಸ್ರಂಭಾಸ್ಕರೋಯಥಾ॥

ಟೀ॥ ನೆಲದಾಳಿನ ಕಲ್ಕಕಷಾಯಗಳಿಂದ ತುಪ್ಪವಂ ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸೇವಿಸ
ಲು ಅದು,ಅಂಧಕಾರವಂ ಸೂರ್ಯನು ಹೇಗೆತೊಲಗಿಸುವನೋ ಹಾಗೆ, ಪ್ರದರ
ವಂಪರಿಹರಿಸುವುದು.

(ಪಾಠಾದಿಘೃತ)

ಶ್ಲೋ॥ಪಾಠಾಗೈರಿಕಮೋಚದಾಡಿಮಮಹಾನಿಂಬಪ್ರಿಯಂಗ್ವಂ
ಬುದಂ। ದ್ರಾಕ್ಷೋದುಂಬರಚಂದನಾಂಜನಬಲಾಲೋಧ್ರಾಮ್ರ
ಜಂಬ್ವಸ್ಥಿಭಿಃ॥ ಪಿಷ್ಟೈಸ್ತ್ರೈರ್ಮುಸಲೀಮೃಣಾಳಕದಳೀಕಂದಾ
ನ್ವಿತೈಸ್ಸಾಧಯೇತ್ । ಸಕ್ಷೀರಂತುಜಪಾರಸೈರ್ಘೃತಮಿದಂ
ಸ್ತ್ರೀಣಾಂಮಹಾಶೋಣಿತೇ॥

ಟೀ॥ ಅಗುಲುಶುಂಠಿ, ಕಾವಿಕಲ್ಲು, ಎಲವದಹಂಗಿನು, ದಾಳಿಂಬಹಣ್ಣು, ಹೆಮ್ಮರ
ದಕ್ಕೆಕುಕ್ಕೆ, ನೆಲಬೇವು, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ದ್ರಾಕ್ಷಿಹಣ್ಣು, ಅತ್ತೀಕಾಯಿ, ನೀ
ಲಾಂಜನ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಬಜೆ, ಲೋಧ್ರದಚಕ್ಕೆ, ಮಾವಿನಬೀಜದ ತಿರಳು, ನೇರಳೆ

ಬೀಜ, ನೆಲದಾಳಿ, ತಾವರೆಗೆಣಸು, ಬಾಳೇಗಡ್ಡೆ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರದು ಒಂದುಮಾನದಷ್ಟು ಒಂದುಬಳ್ಳ ತುಪ್ಪವಂಹನಿಸಿ ದಾಸವಾಳದ ಸೊಪ್ಪಿನರಸವೊಂದುಕೊಳಗದಲ್ಲಿ ಘೃತಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿ ಯಿಳುಹಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಗೆ ಹೆನ್ನೆತ್ತರು, ಅಸೃಗ್ಧರ, ಪ್ರದರ, ಅಸ್ಥಿಸ್ರಾವ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಖದಿರಸಾರಬಲಾಸನಶಾರಿಬಾ । ವೃಷಜಲಾಂಬುದ
ಮೋದಕವಲ್ಕಲೈಃ॥ ಜಯಕಿಸೋಮಲತೈಃಶೃತಮಂಬುಯತ್ ।
ಪ್ರದರಮಾಶುಸಿತಾಮಧುಸಂಯುತಂ ॥

ಟೀ। ಕಾಚು, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆ, ಹೊಂನೆಬೇರು, ಸೊಗದೆ, ಆಡುಸೋಗೆ, ಮುಡಿವಾಳ, ಕೊಂಡನಾರೆ, ಎಲವದಚಕ್ಕೆ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಒಂದುಬಳ್ಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿಕಾಯಿಸಿ ಆಕಷಾಯಕ್ಕೆ ಶರ್ಕರೆಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿಕೊಡಲು ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ನಾರಿಕೇಳಪ್ರಸೂನೈರ್ವಾ ಜಪಯಾಬಲಯಾಪಿವಾ।ಪ್ರ
ಸಾದಿತಮಿದಂವಾರಿವಾರಯೇತ್ಪ್ರದರಾದ್ಭಯಂ॥

ಟೀ ॥ ತೆಂಗಿನಹೊಂಬಾಳೆಯನ್ನಾದರೂ, ದಾಸವಾಳದಸೊಪ್ಪನ್ನಾದರೂ ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರನ್ನಾದರೂ, ಚನ್ನಾಗಿಯಿಡಿದು ನೀರಲ್ಲಿನೆನೆಯಿಕ್ಕಿ ಕಷಾಯವಂ ಕಾಯಿಸಿ ಪಾನವಂಮಾಡಲು ಪ್ರದರವೆಂಬವ್ಯಾಧಿಯಿಂದ ಉಂಟಾದ ಭಯವಂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜೀರ್ಣಬೆಲಭಸಿತಂಪಿಬೇದ್ವಧೂಃ । ಪುಷ್ಪಜಾತರುಧಿ
ರೌಘಪೀಡಿತಾ ॥ ತಕ್ರತೈಲರುಧಿರೋಷ್ಣವಾರಿಭಿಃ ।ಪ್ರೋತ್ತ
ಪುಷ್ಪಸುಭಗಾಭವಿಷ್ಯತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಸೂತಕವಾಗಿ ಸ್ನಾನವಂಮಾಡಿದಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮತ್ತೂ ಹೆಂನೆತ್ತರೆತ್ತಿ ಕಷ್ಟಪಡಿಸಿದರೆ ಹಳೆಪಾವಡೆಯಬೂದಿಯಂಮಾಡಿ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಾದಲೂ, ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಾದರೂ, ಕಸ್ತೂರಿತೇದ ನೀರಿನಲ್ಲಾದರೂ, ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಾದರೂ ಕದಡಿ ಕುಡಿಯಿಸಲು ಮತ್ತೆ ಸೂತಕದಲ್ಲಿ ಸುಖಕರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪ್ಲಕ್ಷಜಂಬೂಪಲಾಶಾಶ್ವತ್ಥೋದುಂಬರಾಣಾಂಸಮಾಕ್ಷಿ
ಕಂ । ಕಷಾಯಂಪಪಿಬೇತ್ಸ್ತ್ರೀತಂಮಹಾಶೋಣಿತನಾಶನಂ ॥

ಟೀ॥ ಗೋಣಿಮರದ ಒಳನಾರು, ನೇರಿಲಮರದ ಒಳನಾರು, ಆಲದಮರದ ಚಕ್ಕೆ, ಅರಳೀಮರದ ಚಕ್ಕೆ, ಅತ್ತೀಮರದ ಚಕ್ಕೆ, ಇವುಗಳಂ ಇಡಿದು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದೊಳು ನೆನೆಯಿಕ್ಕಿ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಿಂಡಿಕೊಂಡು ಜೇನುತುಪ್ಪ ಬೆರಸಿ ಪಾನವಂ ಮಾಡಲು ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ ಪೆಂಸೆತ್ತರಂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು ಇದು ಶೀತಕಷಾಯ.

ಶ್ಲೋ॥ ಜಂಬೂದುಂಬರವಲ್ಕಲಂ ಬದರಜಂ ಶೈರಂ ಪ್ರಸೂನಂ ತಥಾ । ನಾರೀಕೇಳಭವಂ ಚ ಕೃಷ್ಣಕದಳೀಕಂದಂ ತದೇಭಿಶ್ಶೃತಂ ॥ ಲಾಜಾಚೂರ್ಣವಿಮಿಶ್ರಿತಂ ಮಧುಯುತಂ ಶೀತಂ ಸ್ಥಿತಂ ಪಾಯಯೇ । ಗ್ಗರ್ಭಿಣ್ಯಸ್ಸೃಕ್ಪ್ರದರಾಸ್ರಪಿತ್ತಸಹಿತಾಮೇಹಾರ್ತ ಭೃಶಂ ಪೀಡಿತಾಂ॥

ಟೀ॥ ನೇರಿಲಕೊಕ್ಕು, ಅತ್ತಿಯಕೊಕ್ಕು, ಕಾಚು, ನಾಗಕೇಸರ, ತೆಂಗಿನಹೊಂಬಾಳೆಯ ಕುಸುಮ, ಕಾಡಬಾಳೆಯ ಗಡ್ಡೆ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಇಡಿದು ಸಾಯಂಕಾಲದೊಳು ನೀರಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕಷಾಯವಂ ಕಾಯಿಸಿ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಹಾಕಿ ಇರಿಸಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎರಡುವರಹದತೂಕ ಅರಿಸಿನಚೂರ್ಣವಂ ಮಾಡಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಬೆರಸಿ ಕುಡಿಯಿಸಲು ಗರ್ಭಿಣೀಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಗೆ ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುರಿವ ರಕ್ತಪ್ರದರ, ರಕ್ತಪಿತ್ತ, ಮಳಲಿನ ಆಕಾರವಾದ ಮೇಹಂಗಳಂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಬಲಾಚ್ಛಿನ್ನರುಹಾಧಾತ್ರೀವಲ್ಕಜಂಬ್ವರಿಮೇಧಯೋಃ ।
ಕ್ವಾಥೋಸೃಗ್ದರಪಿತ್ತಾಸೃಗಸ್ಥಿಸ್ರಾವನಿಷೂದನಃ॥

ಟೀ॥ ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ನೇರಿಲಮರದ ಒಳಕೊಕ್ಕು, ಕಗ್ಗಲಿಯ ಒಳನಾರು, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವು, ಪ್ರದರ, ರಕ್ತಪಿತ್ತ, ಬಿಳಿಸೆರೆ ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು.

(ಧಾತ್ರ್ಯಾದಿಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಧಾತ್ರೀಪಧಾರಿಕುಶಶಾತಾವರೀಣಾಂ । ಕೂಶ್ಮಾಂಡಕಾನಾಂ ಸ್ವರಸೇಷು ಸರ್ಪಿಃ॥ ಕ್ಷೀರೇಣ ಸಾರ್ಧಂ ವಿಪಚೇತ್ಸಪಿಷ್ಟೈಃ। ಮೃದ್ವೀಕಯಷ್ಟ್ಯಾಹ್ವಯಚಂದನೈಶ್ಚ ॥ ಪೀತಸ್ಸುಸಿದ್ಧಂ ಸಿತಯಾ ವಿಮಿಶ್ರಂ । ನಿವಾರಯೇತ್ಸ್ತ್ರೀಶ್ರಮಸೃಗ್ದರಂ ಚ ॥

ಟೀ॥ ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ, ನೆಲಗುಂಬಳ, ಕಬ್ಬಿನಹಾಲು, ಆಷಾಢಿ, ಬೂದಿಗುಂಬಳ

కాయి, ఇదరస్వరసదల్లి ఒందుబళ్ళ హాలుసెరిసి ఒందుబళ్ళ తుప్పవ హుయ్యు, అదరల్లి ద్రాక్షిహణ్ణు, యష్టిమధుక, శ్రీగంధవంయిడిసు చూర్ణవమాడి కదడి పాకమాడి ఆ ఘృతగుణదల్లి బళసిది శర్కరె బెరసి ప్రాతఃకాలదల్లి సేవిసలు శీఘ్రదల్లి అసృగ్ధరపరిహారవహుదు.

(ఆ ఘృతగుణ.)

శ్లో ॥ పాండ్వామయేపి త్తకృతేపికంసాక్ష్పిబిజ్జహస్మేష్ఠి
వినిస్పతేచ॥వంధ్యాపిపేత్వాలభతేసుపుత్రం । శీఘ్రంని
హంన్యాచథవాతరక్తం ॥

టీ ॥ అథాక్ష్యాదిఘృతవు రక్తపిత్తదింద ఉంటాద పాండురోగదల్లి హితకర. పిత్తగుల్మ, బిళిశిరెయల్లియూ హితకర. బంజెస్త్రీయాదరూ యీఘృతపానవంమాడలు గర్భవంపడెయువళు. వాతదింద ఉంటాద రక్తవన్ను శీఘ్రవాగి పరిహరిసువుదు. మత్తు కెలవు పిత్తదిందుంటాద వ్యాధిగళం పరిహరిసువుదు. మూర్ఛె, మద, ఉన్మాదగళన్నూ పరిహరిసువుదు. అసృగ్ధరవ్యాధిగెళిగె హాలు హెసరకట్టుగళింద అన్నపథ్య.

(అస్థిస్రావచికిత్సే.)

శ్లో ॥ శుభ్రంరక్తంచాథవాశుభ్రరక్తం । క్లేష్ఠంవిస్రం
చోనిజంస్రావమాహు॥అస్థిస్రావంక్లేష్ఠినుజ్జాపకపా॥
దాత్రేయస్తంశోషకూలప్రదంచ ॥

టీ ॥ బిళుపాగియాదరూ, కెంపాగియాదరూ, కెంపుబిళుపు బెరదాగిరూ, నిర్మలవాగియూ, దుర్గంధవుళ్ళద్దాగియూ క్షయరోగనోవుగళన్నుంటుమాడికొండు అస్థిమజ్జెగళం కరగిసుత యోనియింద స్రవిసువదన్ను అస్థిస్రావవెందు ఆత్రేయమునీశ్వరను హేళిదను.

(కాశ్యపగమతదల్లి.)

శ్లో॥లాక్షాధాతకీవలీమోచాసారేకేశరపసూనకైః।
సితాంజనాద్యంసంసిద్ధంఅస్థిస్రావేసుపూజితం ॥

టీ ॥ అరిసినచూర్ణ, నెల్లిచెట్టు, యులవదహూగిను, అసాడి, తెంగిన

హొంబాళెసుసుహ, నీలాంజన, ఇవిష్టరింద కషాయవంమాడి శర్క
రెవెరసి పానవంమాడిసలు అస్థిస్రావపరిహారవాగువుదు.

(తంత్రాంతరదల్లి)

శ్లో ॥ కుటజాంబుఫలాపయోదజంబూ । సహకారా
స్థిసమంగదాడిమానాం ॥ శృతమంబునిహంతియోనిశూ
లం । ప్రదరాస్థిస్రవణానికామినీనాం ॥

టీ ॥ కోలుమురుకనచక్కె , ముడినాళ, కళ్ళంగడలె, భద్రముష్టి
నేరిలబళచక్కె, మావినబీజదతిరుళు, ముట్టిదరెమునివ, దాళింబదహ
సుమ, ఇవష్టన్నూయిడిదు నీరల్లిహాకి కషాయవం కాయిసి పానవం
మాడలు స్త్రీయరుగళయోనిశూలె, ప్రదర, అస్థిస్రావ, ఇవష్టూప
రిహారవహువు.

శ్లో॥ శర్కరాసనవతాసమ్యక్ కంపిబేన్నాగకేసరం । త్ర్య
హం తక్రేణసంసేవ్య పాండుప్రదరసూదనం ॥

టీ ॥ హసువినమజ్జిగెయల్లి నాగకేసరవంఅరదు మూరుదిన పానవం
మాడి అదన్ను సేవిసుత మజ్జిగెఅన్న పథ్యమాడికొండిరలు పాండు
హర, మత్తు ప్రదరహర.

శ్లో ॥ పాటలీమూలబాల్యత్తక్షీరపథ్యందినత్రియం।
అస్థిస్రావంసోమరోగంనాశయేన్నాత్రసంశయః ॥

టీ ॥ పాదరీబేరినమేలణచొక్కెన్ను హాలినల్లి అరదు కదడి మూ
రుదినకుడియిసలు అస్థిస్రావ క్షయరోగగళు పరిహారవహువు.

శ్లో ॥ ఫలత్రియకషాయేణక్షీరవృక్షత్వగంబునా । ధా
తకీసలిలేనాపిశౌచేనసుభగావధూః॥

టీ ॥ తారేకాయి, నెల్లికాయి, అళలేకాయి, ఇవుగళకషాయగళిం
దలాదరూ, అత్తి, ఆల, అరళియమరగళ త్వక్కెనకషాయగళిందలాద
రూ, ధాతకీకుసుమద కషాయదిందలాదరూ యోనియతొళను
కొండు స్త్రీయరు శౌచవంమాడలు ఆ యోనియరోగ హో
గువుదు.

(రక్తపిత్తప్రదరకె పథ్య)

శ్లో ॥ముద్గగోధూమషాష్టికశాలిజాంగలజారసాః। పక్వకూశ్మాండపక్తూరపటోలాతండులీయకం ॥ ద్రాక్షాదాడిమఖర్జూరధాత్రీఫలఘృతంమధు । ప్రదరేరక్తపిత్తేచపథ్యవర్గముదాహృతం ॥

టీ ॥ హెసరకట్టు, గోధి, మసువనభత్తదఅక్కి అన్న, సణ్ణఅక్కి అన్న, జాంగలరసంగళు, బూదిగుంబళహణ్ణు, ఖర్జూరదహణ్ణు, హొన్నగన్నెసొప్పు, పడవలకాయి, చిలకిరెసొప్పు, దాక్షిహణ్ణు, దాళింబదహణ్ణు, నెల్లికాయి, తుప్ప, జేనుతుప్ప, ఇవెల్లా ప్రదరదల్లియూ రక్తపిత్తదల్లియూ పథ్యకె యోగ్యవెందు దొడ్డఋషీశ్వరరు హేళువరు.

(అపథ్యవర్గ)

శ్లో ॥కట్వామ్లలవణక్షారమత్స్యమాంసవిదాహిభిః ।మాషనిష్పావతిలజంకులుత్థలశునందధి॥ ప్రదరేరక్తపిత్తేచఅపథ్యమితికథ్యతే ॥

టీ ॥ ఖార, ఉప్పు, హుళి, క్షార, మీనమాంస, విదాహకరద్రవ్యగళు, ఉద్దినసంబంధవాదవు, అవరె, ఎళ్ళు, జొండి, హురళి, హుళిమొసరు, ఇవెల్లవూ ప్రదరకూ రక్తపిత్తకూ అపథ్యవెందు హేళల్పట్టిరుతవె.

(కాసచికిత్సే.)

శ్లో ॥ ధూమోపవాసాద్రజసో వ్యాయామాద్రూక్షసేవనాత్ ।ద్విమార్గసంనిరోధాచ్చక్షుధోవేగనిరోధనాత్ ॥ప్రీళాబ్జాధ్వగమనాత్కాసఃపుంసాంప్రజాయతే॥

టీ ॥ హొగె తాగువదరిందలూ, ఉపవాసదిందలూ, సంచారదిందలూ, ధూళు తాగువదరిందలూ, రూక్షాహారంగళిందలూ, మలమూత్రగళు తడెయాగువదరిందలూ, హూగి మాతనాడువదరిందలూ పురుషనిగె కెమ్ములుంటాగువుదు.

శ్లో ॥ పంచకాసాస్స్మృతావాతపిత్తశ్లేష్మక్షతక్షయైః ।

ಕ್ಷಯಾಯೋಪೇಕ್ಷಿತಾಸ್ಸರ್ವೇಬಲಿನಶ್ಚೋತ್ತರೋತ್ತರಂ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ್ದು, ಕಾಸ ಪಿತ್ತಗಳಿಂದಹುಟ್ಟಿದ್ದು, ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ್ದು, ಘಾಯಪಡದದರಿಂದ ಉಂಟಾದುದು, ಕ್ಷಯರೋಗದಿಂದ ಉಂಟಾದುದು, ಈರೀತಿ ಕಾಸ ಅಯ್ದುಪ್ರಕಾರ. ಇವಂ ಉಪೇಕ್ಷಿಸಲು ಕ್ಷಯರೋಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಇವು ಕ್ರಮದಿಂದ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿಹವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಾಸಃಪಂಚವಿಧೋವಾತಸ್ಸಕಂಪಃಪಾರ್ಶ್ವಮೂರ್ಧ್ವರುಕ್ । ಪಿತ್ತಾದಸೃಕ್ಪೀತವಮಿಃಕಫನಿಷ್ಠೀವನಃಕಫಾತ್ ॥ ಕ್ಷತಾದ್ರಕ್ತವಮಿಃಕೃಷ್ಣದುರಿತಂಸ್ಯಾತ್ಕ್ಷಯೋದ್ಭವಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅಯ್ದುಪ್ರಕಾರವಾದ ಕಾಸಂಗಳಲ್ಲಿ ವಾತದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ಕಾಸ ನಡಹುಉಳ್ಳದ್ದಾಗಿ, ಅಳ್ಳೆಶೂಲೆ ಮಂಡೆನೋವುಗಳುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಕಾಸರಕ್ತವೇ ವಮನವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಹಳದೀವರ್ಣವಾದ ವಮನವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂಯಿಹುದು. ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದಲುಂಟಾದ ಕಾಸಕ್ಕೆ ಉಗುಳಲು ಶ್ವೇತವರ್ಣವಾಗಿ ಬಹಳ ಶ್ಲೇಷ್ಮಬೀಳುವುದು.

(ಶ್ವಾಸದನಿದಾನ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಾಸವೃದ್ಧ್ಯಾಭವೇಚ್ಛ್ವಾಸಃಪೂರ್ವೈರ್ವಾದೋಷಕೋಪನೈಃ । ಆಮಾತಿಸಾರವಮಥುವಿಷಪಾಂಡುಜ್ವರೈರಪಿ ॥ ರಜೋಧೂಮಾನಿಲೈರ್ಮರ್ಮಘಾತಾದತಿಹಿಮಾಂಬುನಾ ॥

ಟೀ ॥ ಕೆಂಮಲು ಬಹಳವಾದರೆ ಶ್ವಾಸವುಂಟಾಗುವುದು. ಮೊದಲುಂಟಾದ ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಪ್ರಕೋಪಂಗಳಿಂದಲಾದರೂ, ಕಾಮಾಲೆ, ಅತಿಸಾರ, ವಮನ, ವಿಷಕಾಹುವಣ, ಜ್ವರ, ಧೂಳಿ, ಹೊಗೆ, ಘಾಳಿ, ಅತ್ಯಂತಶೈತ್ಯವಾದ ಜಲ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದರಿಂದಲಾದರೂ ಶ್ವಾಸಹುಟ್ಟುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶ್ವಾಸಸ್ಸಂಜಾಯತೇಸೋಯಂಪಂಚಧಾಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ । ಕ್ಷುದ್ರಸ್ತಮಕಚ್ಛಿನ್ನೋಮಹಾನೂರ್ಧ್ವಯಿತಿಕ್ರಮಾತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಶ್ವಾಸ ಕ್ಷುದ್ರಕವೆಂದು, ತಮಕವೆಂದು, ಛಿನ್ನವೆಂದು, ಮಹಾನೆಂದು, ಊರ್ಧ್ವವೆಂದು ಕ್ರಮದಿಂದ ಅಯಿದುಪ್ರಕಾರವಾಗಿಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅತ್ಯಂಬುಪಾನಾತ್ಕುಪಿತಃಪವನಃಕ್ಷುದ್ರಕಾಹ್ವಯಃ । ಶಮೇತ್ಪ್ರಶಾಮ್ಯತಿಕ್ಷುದ್ರಃಸ್ವಯಮೇವಹಿಶಾಮ್ಯತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಬಹಳ ಜಲಪಾನದಿಂದ ಪ್ರಕೋಪಿಸಿದವಾಯುವು ಕ್ಷುದ್ರಕವೆಂಬಶ್ವಾಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಅದು, ಔಷಧಸೇವನೆಯಿಂದ ಶಮನವಹುದು, ಅಥವಾ ತಾನೇಯಾದರೂ ಶಮನವಹುದು. ಇದು ಸುಖಸಾಧ್ಯ.

ಶ್ಲೋ॥ ಪ್ರತಿಲೋಮಂಶಿರೋನೀತ್ವಾಶ್ಲೇಷ್ಮಾಣಂತಮಕಂಮರುತ್ ।
ಜನಯೇತ್ಕಾಸಸಂಯುಕ್ತಂಕೃಷ್ಣಾರೋಚಕಸಂಯುತಂ॥

ಟೀ ॥ ವಾಯುವೂರ್ಧ್ವಮುಖವಾಗಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮವನ್ನು ಪ್ರತಿಲೋಮವಾಗಿ ಶಿರಸ್ಸಿಗೆ ಅಯಿದಿಸಿ ತಮಕವೆಂಬ ಶ್ವಾಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು, ಅದರಿಂದ ಅರೋಚಕವೂ ಬಾಯಾರಿಕೆಯೂ ಉಂಟಾಗುವವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪ್ರಾಣಕ್ಲೇಶಾವಹಸ್ತೀವ್ರಃಯಾಪ್ಯೋನಾತ್ಯನ್ತಸಿಧ್ಯ
ತಿ ।ಶಯಾನಂಪೀಡಯೇದೇಷನಿಷಣ್ಣಸ್ಯಾಸ್ವಸ್ಥ್ಯಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥
ಸಶೀತೈಶ್ಶಾಂತಿಮಾಯಾತಿಜ್ವರಮೂರ್ಛಾಯುತಾಯದಿ॥

ಟೀ॥ ಆ ತಮಕವೆಂಬ ಶ್ವಾಸವು ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ತೀವ್ರವಾದ ಉಬ್ಬಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಹೊಸತಾದರೆ ಯಾಪ್ಯಸಾಧ್ಯ, ಮಲಗಿದರೆ ಉಬ್ಬಸವಾಗುವುದು, ಕುಳಿತಿದ್ದರೆ ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿಹುದು. ಜ್ವರಮೂರ್ಛೆಗಳುಂಟಾಗಿರಲು ಶೀತೋಪಚಾರಂಗಳಿಂದ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಛಿನ್ನೋವಿಚ್ಛಿನ್ನವೃತ್ತಿಸ್ಸ್ಯಾತ್ ಸ್ವೇದಾನಾಹನಿರೋಧಕೃ
ತ್ । ರಕ್ತೈಕನೇತ್ರಂಕುರುತೇವಿಪ್ಲುತಾಕ್ಷಮಧೋಮುಖಂ ॥

ಟೀ ॥ ಛಿನ್ನವೆಂಬಶ್ವಾಸವೆಂಟುದಿನ ಹತ್ತುದಿನ ಬಿಟ್ಟದ್ದು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಬೆವರು, ಹೊಟ್ಟೆಯ ಉಬ್ಬರ, ಮಲಮೂತ್ರಬದ್ಧವಾಗುವಣ, ಒಂದುಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಾಗಿ ನೆಳಲಿನೋಡುವುದು, ಕೆರಳಿಕೊಂಡಿಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಹಾನ್ಶ್ವಾಸೋಮಹಾನಾದಸ್ತಂಭನೋವೇಪನಾವಹಃ॥

ಟೀ ॥ ಮಹಾನೆಂಬಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಮಹಾಧ್ವನಿಯುಂಟಾಗಿ ಮೈಬೆವರಿಕೊಂಡು ನಡುಕು ಉಂಟಾಗಿಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಊರ್ಧ್ವಶ್ವಾಸಶ್ಚಿರಂದೀರ್ಘಮೂರ್ಧ್ವಮೇವಪ್ರವ
ರ್ತಯೇತ್ ।ಶ್ಲೇಷ್ಮಣಾಸಚಿತಃಕಂಠೇರುಜನಂಭೃಶಮಾವಹೇತ್ ॥
ಅಸಾಧ್ಯಏಷಸರ್ವೇಪಿವ್ಯಕ್ತಲಿಂಗಾಹರಂತ್ಯಸೂನ್॥

ಟೀ ॥ ಊರ್ಧ್ವವೆಂಬಶ್ವಾಸ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನಿಡಿದಾಗಿ ಯೂರ್ಧ್ವಶ್ವಾಸ

ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮವಂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಧ್ವನಿ-
ಯುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಈ ಅಯಿದುಪ್ರಕಾರವಾದ ಶ್ವಾಸಗಳು ಅಸಾಧ್ಯ.
ಲಿಕೆಶೆಮರಣವಂನ್ನೈದಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕೇವಲಾನಿಲಜಂಕಾಸಂಸ್ನಿಗ್ಧೈರಾದಾವುಪಾಚರೇತ್ ॥
ವಾತಘ್ನಸಿದ್ಧಸ್ನಿಗ್ಧೈಶ್ಚಪೇಯಾಯೂಷರಸಾದಿಭಿಃ॥ ಲೇಹ್ಯೈ
ಧೂರ್ಮೈಸ್ತಥಾಭ್ಯಂಗೈಸ್ಸ್ವೇದೈಸ್ಸೇಕಾವಗಾಹನೈಃ ॥

ಟೀ ॥ ಬರೀವಾತದೋಷದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾಸವನ್ನು ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ತೈಲಘೃ-
ತಗಳಿಂದ ಉಪಚರಿಸುವುದು, ಕಷಾಯಂಗಳ ಪಾನವಂಮಾಡಿಸುವುದು, ಲೇ-
ಹ್ಯ, ಧೂಮ, ಪಾನ, ಅಭ್ಯಂಜನಸ್ನಾನ, ಬೆವರು, ಸೇಕಗಳಿಂದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ
ಮಾಡುವುದು.

(ಬಾಹಟೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿಳಂಗಾನಾಗರಂರಾಶ್ನಾಪಿಪ್ಪಲೀಹಿಂಗುಸೈಂಧವಂ।
ಭಾರ್ಙೀಕ್ಷಾರಂಚತಚ್ಚೂರ್ಣಂಪಿಬೇದ್ವಾಸಘೃತೇನವಾ ॥ ಸಕ
ಫೇಸಾನಿಲೇಕಾಸೇಶ್ವಾಸಹಿಧ್ಮಾಹತಾಗ್ನಿಷು॥

ಟೀ ॥ ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಶುಂಠಿ, ರಾಶ್ನೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಂಗು, ಸೈಂಧಲವಣ,
ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಚೂರ್ಣವಂಮಾಡಿ, ಬಿಸಿನೀರಲ್ಲಿ
ಕದಡಿ ಕುಡಿಯಿಸುವುದು. ತುಪ್ಪದಿಂದಲಾದರೂ ಕಲಸಿ ಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲುವುದು.
ಶ್ಲೇಷ್ಮಸಹಿತವಾಗಿ ವಾಯುಕೂಡಿದ್ದ ಕಾಸ ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಿತಕರವು.
ಹಿಕ್ಕೆಯು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಿತ್ತಕಾಸೇತುಸಕಫೇವಮನಂಸರ್ಪಿಷಾಹಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಶ್ಲೇಷ್ಮಕೂಡಿದ ಪಿತ್ತಕಾಸದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪಕೂಡಿದ ಔಷಧವಂಸೇರಿಸಿ ವ
ಮನಮಾಡಿಸಲು ಹಿತ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಿಪ್ಪಲೀವೃಷವಿಭೀತಕಾಷಷ್ಟೈ । ಧನ್ವಯಾಸಸಹಿ
ತೈಃಶೃತಂಜಲೈಃ ॥ ಪಿತ್ತಕಾಸವಿಷಮಜ್ವರಾರ್ತಜಮೆ । ತಾ
ಪಸಂಹಯಮಿವೇಶ್ವರಸ್ಮೃತಿಃ ॥

ಟೀ ॥ ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಆಡುಸೋಗೆಸೊಪ್ಪು, ತಾರೆಕಾಯಿ, ಶುಂಠಿ, ತುರುಚನಬೇ
ರು, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವಂಮಾಡಿ ಕುಡಿಯಿಸಲು ತಾಪಸಮೂಹವು ಈಶ್ವ

రస స్మరణెయింద హేగె పరిహారవాగువుదో, హాగె పిత్తకాసవ
న్నూ విషమజ్వరగళన్నూ కెడిసువుదు.

శ్లో ॥ ఆటరూషకరసంమధుమిశ్రిం । వ్యోషసైంధవ
రజఃపరిమిశ్రం ॥ శ్వాసకాసమపహంతినరాణాం । మే
ఘబృందమివమారుతవేగః ॥

టీ ॥ ఆడుసోగెసొప్పినరసదల్లి శుంఠి, మెణసు, హిప్పలి, సైంధవ
గళచూర్ణవంమాడి కదడి జేనుతుప్ప సెరసి పానవమాడలు అదు, మే
ఘదసమూహవన్ను గాళి హేగె తొలగిసువదో, హాగె శ్వాసకాసవ
న్ను తొలగిసువుదు.

శ్లో ॥ చవ్యంశృంగ్యబ్దశీతాకటురుదహనబలావిశ్వదార్వీం
గళూచీ । వాశాభార్జీశ్వదంష్ట్రామయమరిచకణా
మూలమూర్వాశిఫాభిః ॥ సతుల్యాకాసమర్దీగజక
ణబదలావృశ్చికాళీస్థిరాభిః । పక్వంతోయంమధూత్థం
శ్వసనకసనవైస్వర్యయక్ష్మాదిరుగ్నం ॥

టీ ॥ చవ్య, కర్కాటకశృంగి, భద్రముస్తె, నెలనుళ్ళ, దేవదారు, చి
త్రమూల, కళ్ళంగడలె, శుంఠి, మరదరిసిన, అమృతబళ్ళి, ఆడుసోగె
సొప్పు, గంటుభారంగి, నెగ్గిలు, తంగలకోష్ఠ, మెణసు, హిప్పలి
మూల, కురటిగెబేరు, గుళ్ళ, యలికివి, గజహిప్పలి, బేళబాల
దగిడ, ఒందెలెహొన్నె, ఇవెల్లవూ హాకి కషాయవంకాయిసి పానవం
మాడలు శ్వాస, కాస, హీనస్వర, క్షయరోగమొదలాద వ్యాధిగళు
పరిహారవాగువుదు.

శ్లో ॥ మరిచభృంగమహౌషధకుండలీ । కసనజిద్వ్రుషవృ
శ్చికభార్జిభిః ॥ క్వథితమంబుకణంమధుసంయుతం । శ్వస
నకృత్క్షయకాసవినాశనం ॥

టీ ॥ మెణసు, గరగ, శుంఠి, యసగదబేరు, యలకురియబేరు, ఆడ
సోగెసొప్పు, బేళుబాలదసొప్పుబేరు, గంటుభారంగి, ఇవష్ట
న్నూ హాకి కషాయవంమాడి జేనుతుప్పసెరసి పానవంమాడలు శ్వా

ಸಕ್ಷಯಕಾಸಗಳು ಪರಿಹಾರವಹುವು.*****************

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ಪೃಕ್ಜಾತೀಭೃಂಗಿನಿರ್ಗುಂಡೀವೃಶ್ಚಿಕಾಲೀರ್ಘಟಾ
ದಳೈಃ। ಶಾಲಿತಂಡುಲಸಂಯುಕ್ತಂಕೃತ್ವಾಪೂಪಾದಿಕಂತತಃ॥
ತೈಲಯುಕ್ತಮಿದಂಖಾದೇತ್ ಶ್ವಾಸಕಾಸನಿಬರ್ಹಣಂ ॥

ಟೀ ॥ ಹುರಟಿಗೆ, ಗರುಗ, ಹೊಕ್ಕೀಸೊಪ್ಪು, ಕಿರುನಲ್ಲಿ, ಚೇಳುಬಾಲದಸೊಪ್ಪು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಬೆಣತಅಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿದು ಅದರಲ್ಲಿ ದೋಸೆಯನ್ನಾದರು ಮಾಡಿ ಎಣ್ಣೆಯಹನಿಸಿಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲಲು ಶ್ವಾಸಕಾಸಹರ.

(ಸೂತಾದಿಭಸ್ಮ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸೂತಂಷೋಡಶತತ್ಸಮೋದಿನಕರಃತಸ್ಯಾರ್ಧಭಾ
ಗೋಬಲೀ। ತಸ್ಮಾತ್ಸಿಂಧುಮಿತಂಚಲೋಹಭಸಿತಂಷಷ್ಠಂಕಣಂ
ಚೂರ್ಣಿತಂ ॥ ಜಂಬೀರಸ್ವರಸಾನ್ವಿತೈರ್ದಿನಕರೈಸ್ತಪ್ತಂ
ಸುಪಕ್ವಂಭವೇತ್ । ಕಾಸಶ್ವಾಸಜಗುಲ್ಮಶೂಲಮುದರಾರ್ಶ
ಪಾಂಡುಕ್ಷಯಂನಾಶಯೇತ್॥

ಟೀ ॥ ರಸಭಸ್ಮ ಹದಿನಾರುತೂಕ, ತಾಮ್ರಭಸ್ಮ ಹದಿನಾರುತೂಕ, ಗಂಧಕ ಎಂಟುತೂಕ, ಲೋಹಭಸ್ಮ ನಾಲ್ಕುತೂಕ, ಬಿಳಿಗಾರ ಆರುತೂಕ, ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸದಲ್ಲಿ ಮರ್ದಿಸಿ, ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿ ಗಂಧಕಪ್ರಯೋಗ ಲಘುಪುಟವಿಕ್ಕಿ ತೆಗದು, ಅದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಅನುಪಾನದಿಂದ ಕೊಡಲು ಶ್ವಾಸಕಾಸಹರ.

(ಗಂಧಕಪ್ರಯೋಗ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಭೃಂಗಿವಾಶಾವೃಶ್ಚಿಕಾಳಿಕುಂಡಲೀಕಾಕಮಾಚಿಕಾ।
ನಿರ್ಗುಂಡಿಕಾಸಹಾವ್ಯಾಘ್ರರಸೈಶ್ಚಾರ್ದ್ರಕಸಂಭವೈಃ ॥
ತ್ರಿಫಲಾಭೂಕುರವಕಚಿತ್ರಕಾಗ್ನಿಕಷಾಯಕೈಃ । ಏಕವಿಂ
ಶತಿಧಾಸಮ್ಯಕ್ ಧರ್ಮೆಸಂಶೋಧ್ಯಯತ್ನತಃ ॥ ಪೃಥಗ್ವಿಭಾಗಿ
ಕಂಗಂಧಂಮಧುನಾಲೇಹಯೇತ್ತತಃ । ಕಾಸಶ್ವಾಸಂಪ್ರತಿಶ್ಯಾ
ಯಂಜಿಧ್ಮಾವೃತ್ತಸ್ವರ್ಯ್ಯವಾತಜಿತ್ ॥ ಮಂಡಲಾರ್ಧಪ್ರಯೋ
ಗೇನಕಫಜಾಡ್ಯಾಮಯಾಪಹಂ ॥

ಟೀ॥ ಗಂಧಕವನ್ನು ಗರುಗದಸೊಪ್ಪು, ಆಡಸೋಗೆಸೊಪ್ಪು, ಚೇಳಬಾಲದ

ಸೊಪ್ಪು, ಯಲಕುರಿ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಹಸಿಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳ ಸ್ವರಸ, ಅಳಲೆಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ, ತಾರೆಕಾಯಿ, ಮುಳ್ಳುಗೊರಟೆ, ಔಡಲ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯ, ಇವುಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಯಿಪ್ಪತ್ತೊಂದು ವೇಳೆ ಮರ್ದನೆ ಭಾವನೆಗಳಂ ಮಾಡಿ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿ ಆ ಗಂಧಕವಂ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಸೇವಿಸಲು ಕಾಸ, ಶ್ವಾಸ, ಪೀನಸ, ಉಬ್ಬಸ, ಸ್ವರಭಂಗ, ವಾತದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ವ್ಯಾಧಿಗಳು, ಇವುಗಳೆಲ್ಲವಂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ದಿನ ಸೇವಿಸಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು.

(ಶಿಲಾತಳರಸ)

ಶ್ಲೋ॥ ಕಟುತ್ರಯರಸ್ಸೈರ್ಭಾವ್ಯಂತಾಳಮೇಕಂಚಕುಶ್ಶಿಲಾ ।
ದಿನಂವಾಶಾರಸ್ತ್ರೈಃಪಿಷ್ಟ್ವಾವಾಲುಕಾಯಂತ್ರಪಾಚಿತಂ ॥ ದ್ವಿ
ಯಾಮಾಂತೇಸಮುದ್ಧೃತ್ಯತತ್ತುಲ್ಯಂಚಕಟುತ್ರಯಂ। ನಿರ್ಗುಂಡೀ
ಮೂಲಚೂರ್ಣಂಚವ್ಯೋಷತುಲ್ಯಂವಿಮಿಶ್ರಯೇತ್ ॥ ಶಿಲಾತ
ಳರಸೋನಾಮಮಾಸ್ತ್ರೈಕಾತ್ ಶ್ವಾಸಕಾಸಜಿತ್ ॥

ಟೀ॥ ಗುಳ್ಳ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ನೆಗ್ಗಿಲಸೊಪ್ಪು, ಇವುಗಳ ರಸದಿಂದ ಒಂದುವರಹತೂಕ ತಾಳಕ, ಮಣಿಸಿಲೆ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ನಾಲ್ಕುವೇಳೆ ಭಾವಿಸಿ ಆಡುಸೋಗೆಸೊಪ್ಪಿನರಸದಿಂದ ಒಂದುದಿನಅರದು ಅದನ್ನು ವಾಲುಕಾಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಯೆರಡುಝಾವ ಪಾಕವಂಮಾಡಿ ಆಮೇಲೆ ಅದಂತೆಗದುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ತ್ರಿಕಟುಕಚೂರ್ಣ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಿ ಲೊಕ್ಕಿಬೇರಿನ ಚೂರ್ಣವಂಬೆರೆಯಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ತಿಂಗಳು ಸೇವಿಸಲು ಶ್ವಾಸಕಾಸ ಹರ.

ಶ್ಲೋ॥ ಸ್ಫೂರ್ಜಾರ್ಕತಾಮೃತಲತಾವೃಷಕಾಸಮರ್ದ । ಕುಂಡಲ್ಯ
ತರ್ಕಬೃಹತೀದ್ವಯಭೃಂಗಸಾರ್ರೈಃ ॥ ಪ್ರತ್ಯೇಕಶಃಪ್ರತಿದಿನಂ
ಪರಿಭಾವಯಿತ್ವಾ । ಕ್ಷೌಮಸ್ಯಪಟ್ಟಮಥವಾವಸನಸ್ಯವಾಪಿ ॥
ವರ್ತಿಂವಿಧಾಯಶಿಲಯಾಸಹರತ್ನಮುಷ್ಟೇ । ಧೂಮಂಪಿಬೇತ್ಸ
ತತಮೂರುಜನಾಳರಂಧ್ರಾತ್ ॥ ತಕ್ರಾನ್ನಭೋಜನಮಥಾ
ಪ್ಯಪಿಬೇತ್ಸುಧೂಮಂ। ತಾಂಬೂಲಚರ್ವಣಪರಂಪ್ರಜಹಾತಿಕಾಸಃ

ಟೀ॥ ಕುರುಟಿಗೆಸೊಪ್ಪು, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಆಡುಸೋಗೆಸೊಪ್ಪು, ಯಲಕುರಿ

ಯಸೊಪ್ಪು, ಯಸಗದಸೊಪ್ಪು, ಯಕ್ಕೆ ಸೊಪ್ಪು, ಗುಳ್ಳನೆಲಗುಳ್ಳಗಳಸೊಪ್ಪು, ಗರುಗದಸೊಪ್ಪು, ಇವುಗಳ ಸ್ವರಸಗಳಿಂದ ಪಟ್ಟು ಅರುವೆಯನ್ನಾದರೂ ಸಂಣಪಾವಡೆಯನ್ನಾದರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಭಾವನೆಯಂ ಮಾಡಿ ಆಪಾವಡೆಗೆ ಹಣಿಸಿಲೆಯ ಚೂರ್ಣವಂ ಮಾಡಿ ಕೊಡದು ಅಪಾವಡೆಯಂ ಸುರುಟಿ ಬತ್ತಿಯಂ ಮಾಡಿ ಔಡಲದಯೆಲೆಯ ದಂಟಿನಿಂದ ಹೊಗೆಯಂ ಕೆಗದು ಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹಾಗಲ್ಲದೆಯಿದ್ದರೆ ಮಜ್ಜಿಗೆಅನ್ನ ಭೋಜನವಂ ಮಾಡಿಯಾದರೂ ಔಡಲದ ದಂಟಿನಿಂದ ಹೊಗೆಯಂ ಕೆಗದು ಕೊಂಡು ಪೀಳ್ಯಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮವನ್ನು ಕಿತ್ತುಸುರಿವುದು. ಕಾಸಶ್ವಾಸ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

(ದ್ವಾದಶಸಾರತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಭೃಂಗಾಳಕರ್ಣವೃಷಂವ್ಯಾಘ್ರೀವೃಶ್ಚಿಕಾಳೀಪುನರ್ನವಂ। ಸ್ಫೂರ್ಜಾರ್ಕಂಸಿಂಧುವಾರಂಚಕಪ್ರೋತಾಕಾಮಲಕ್ಯಪಿ॥ ಕುಂಡಲೀಕಾಸಮರ್ದಶ್ಚದ್ವಾದಶಾನಾಂರಸೇನತು। ತ್ರಯೋದಶಾಂಶತಿಲಜಂತೈಲಮೇತೈರ್ವಿಪಾಚಯೇತ್॥ ಪಿಪ್ಪಲ್ಯಗ್ನಿವಚಾವತ್ಸಕೋಲಗ್ರಂಥಿಕಕೋಯಷ್ಟೈಃ। ವಿಶ್ವೈಲಾತಿವಿಷಾಕಾಂತಿಚವ್ಯಮೂಷಣಜೀರಕೈಃ॥ ಭಾರ್ಙೀಮೂರ್ವಾಮಹಾನಿಂಬಾಫಲಾಸರ್ಷಪದೀಪ್ಯಕೈಃ॥ ಹಿಂಗುತಿಕ್ತಾವಿಳಂಗೈಶ್ಚತಸಿದ್ಧಂತಿಲಜಂಜಯೇತ್॥ ಕಾಸಂಶ್ವಾಸಂಪಂಚವಿಧಂಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯಮರೋಚಕಂ। ಗುಲ್ಮಹೃದ್ರೋಗಶೂಲಾರ್ಶಃಪ್ಲೀಹೋದರಮಪಿಕ್ರಿಮೀನ್॥ ಹಿಧ್ಮಾಪಾರ್ಶ್ವರುಜಾನಾಹಗ್ರಹಣೀರಗ್ನಿಮಾರ್ದವಂ। ಏತದ್ಭೃಂಗಾದಿಕಂತೈಲಂಜಾತುಕರ್ಣಮತಾನುಗಂ॥

ಟೀ॥ ಗರುಗ, ಬಳ್ಳಿಹೊಂಚೆ, ಆಡುಸೋಗೆ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಜೇಷ್ಟುಬಾಲ, ಕೊಮ್ಮೆ, ಕುರುಟಿಗೆ, ಲೊಕ್ಕೆ, ಸೂರ್ಯಭಕ್ತ, ಕಿರಿನೆಲ್ಲಿ, ಯಸಗ, ಯಲಕುರಿ, ಈಹನ್ನೆರಡು ಓಷಧಿಗಳ ಸ್ವರಸ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದುಬಳ್ಳ, ಯೆಂಣೆ ಒಂದುಬಳ್ಳ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಪಾಕವಂಮಾಡುವಾಗ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ:— ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಬಜೆ, ಕೊಡಸೀಗನಬೀಜ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಶುಂಠಿ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಅತಿಬಜೆ, ರೇಣುಕ, ಚವ್ಯ, ಮೆಣಸು,

ಜೀರಿಗೆ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಕುರುಟಿಗೆ, ಕುರಕಬೇವಿನಕಾಯಿ ಸೊಸುವೆ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಶುಂಠಿ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದುವರಹ ತೂಕವಕೂಡಿಸಿ ಚೂರ್ಣವಮಾಡಿ ಆದುಮಂಣೆಯಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಚಿಕ್ಕಣಪಾಕದಲ್ಲಿ ಇಳುಹಿಕ್ಕಿದ ತೈಲವನ್ನು ಸೇವಿಸಲು ಐದುಪ್ರಕಾರವಾದ ಶ್ವಾಸ, ಪೀನಸ, ಅರೋಚಕ, ಗುಲ್ಮ, ಹೃದ್ರೋಗ, ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲೆ, ಪ್ಲೀಹ, ಮಹೋದರ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಹಿಧ್ಮ, ಪಾರ್ಶ್ವಶೂಲೆ, ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರ, ಗ್ರಹಣಿ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು, ಇದುಭೃಂಗಾದಿತೈಲ. ಜಾತುಕರ್ಣಮುನೀಶ್ವರನಮತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತದೆ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಂಕೋಲಬೀಜತ್ರಿಫಲಾವ್ಯೋಷಂಕುಂಕುಣಿಬೀಜಕಂ।
ಕೃಷ್ಣಾಜೀರಕಸಂಯುಕ್ತಂಸಮಂಸಂಚೂರ್ಣ್ಯಭಾವಯೇತ್॥
ಭೃಂಗಸಾರೇಣತತ್ಪಶ್ಚಾತ್ ಛಾಯಾಶುಷ್ಕಂವಿಚೂರ್ಣಯೇತ್ ।
ಕಾಸಶ್ವಾಸಂಹರೇಲ್ಲೀಢಂಮಧುನಾವಾಗುಡೇನವಾ । ತ್ರೈಃಫ್ರಿ
ಸಿದ್ಧಃಬಕ್ವಾಥೋವಾ ಕಾಸಶ್ವಾಸಪ್ರಶಾಂತಯೇ ॥

ಟೀ ॥ ಅಂಕೋಲೆಬೀಜ, ಕಾರೀಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಗಂಗುಂಗೆಬೀಜ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಜೀರಿಗೆ, ಇವಷ್ಟೂ ಸಮವಾಗಿ ಚೂರ್ಣವಂಮಾಡಿ ಗರುಗದಸೊಪ್ಪಿನರಸದಿಂದ ಭಾವನೆಯಂಮಾಡಿ ಅದಂ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿಒಣಗಿಸಿ ಮತ್ತೆಚೂರ್ಣವಂಮಾಡಿ ಆಚೂರ್ಣವಂ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ಬೆಲ್ಲದಪುಡಿಯಕಲಸಿಕೊಂಡಾದರೂ ಮೆಲ್ಲಲು ಕಾಸಶ್ವಾಸಹರ. ಇವುಗಳಕಷಾಯವಂ ಪಾನವಮಾಡಿದರೂ ಕಾಸಶ್ವಾಸ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಹಿಕ್ಕಾಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪ್ರಾಣಾಂಕಫೇನಾನುಗತೋಪಂಚಹಿಕ್ಕಾಂಕರೋತಿ
ಚ ।ಅನ್ನಜಾಂಯಮಳಾಂಕ್ಷುದ್ರಾಂಗಂಭೀರಾಂಮಹತೀಮಿ
ತಿ॥ಆಸಾಂಕ್ಷುದ್ರಾನಜೇಸಾಧ್ಯೇಶೇಷಾಪ್ರಾಣಂಹರೇದ್ಧ್ರುವಂ॥

ಟೀ ॥ ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದನಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಾಣವಾಯು ಅನ್ನಜೇ, ಯಮಳೆ, ಕ್ಷುದ್ರೆ, ಗಂಭೀರೆ, ಮಹತಿ ಎಂದು ಐದುಪ್ರಕಾರ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಂಟುಮಾಡುವುದು. ಇವ್ವೈದುಪ್ರಕಾರವಾದ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕ್ಷುದ್ರೆ ಅನ್ನಜೆಗಳೆಂಬ ಯೆರಡೂಸಾಧ್ಯ, ಮಿಕ್ಕ ಮೂರೂ ಅಸಾಧ್ಯ. ಪ್ರಾಣವಂ ಅಪಹರಿಸುವವು. ನಿಶ್ಚಯ.

(ಕಂಠಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿದಾಹಿಗುರುವಿಷ್ಟಂಭಿರೂಕ್ಷಾಭಿಷ್ಯಂದಿಭೋಜನೈಃ। ಶೀತಪಾನಾಶನಸ್ನಾನೈರ್ಹಿಕ್ಕಾಭವತಿಧಾವನಾತ್ ॥ಅನ್ನಜಾಂಯಮಳಾಂಕ್ಷುದ್ರಾಂಗಂಭೀರಾಂಮಹತೀಂತಥಾ ।ವಾಯುಃಕಫೇನಸಂರುದ್ಧೋಹಿಕ್ಕಾಃಪಂಚಕರೋತಿಹಿ ॥ ಕಂಠೋರಸೋಗುರುತ್ವಂಚ ವದನಸ್ಯಕಷಾಯತಾ । ಹಿಕ್ಕಾನಾಂಪೂರ್ವರೂಪಾಣಿಕುಕ್ಷಿರಾಟೋಪಏವಚ । ಕ್ಷುದ್ರಾದೀನಾಂಚಪಂಚಾನಾಂಪೂರ್ವಂಸ್ವೇದೈರಚಾಚರೇತ್ ॥ ಸ್ವನ್ನಂಚಭೋಜಯೇದನ್ನಂಸ್ನಿಗ್ಧಮಾನೂಪಜೈರಸೈಃ ॥

ಟೀ ॥ ವಿದಾಹವುಂಟುಮಾಡುವ, ಗುರುವಾದ, ಗ್ರಾಹಿಯಾದ, ರೂಕ್ಷವಾದ, ಹುಳಿಸಿದ ಆಹಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಶೈತ್ಯವಾದ ನೀರುಪಾನಮಾಡುವದರಿಂದಲೂ, ಆರಿದಅನ್ನವಂ ಊಟಮಾಡುವದರಿಂದಲೂ, ಬಿರುಸಾಗಿ ಓಡಿನಡೆಯುವದರಿಂದಲೂ, ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿಲುಂಟಾಗುವುದು. ಪ್ರಾಣವಾಯುವು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿ ಅನ್ನಜೆ, ಯಮಳೆ, ಕ್ಷುದ್ರೆ, ಗಂಭೀರೆ, ಮಹತಿಗಳೆಂದು ಐದುತೆರನಾಗಿರುವಬಿಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ವುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಹುಟ್ಟುವದಕ್ಕೆಮೊದಲು ಕೊರಳು ಯೆದೆಗಳು ಭಾರವಹುದು, ಬಾಯಿ ಒಗರಾಗಿಹುದು, ಹೊಟ್ಟೆ ಯುಬ್ಬರವಾಗುವುದು. ಈ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಸ್ವೇದವಿಧಿಯಂಮಾಡಿಸುವುದು ಸ್ನೇಹಯುಕ್ತವಾದ ಆಹಾರವಂಮಾಡಿಸುವುದು.'ಆನೂಪರಸಗಳಂ ಕೊಡಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಹಿಕ್ಕಾಶ್ವಾಸಾದೋಷಕಾಲಾಗ್ನಿಸತ್ವೇ । ಮೃತ್ಯೋಸ್ವೇಕ್ಷ್ಯಪ್ರತಿವಪ್ರಪೀತಂ॥ ಕೃಷ್ಣಾಶುಂಠೀಸೈಂಧವಕ್ಷೀರಯುಕ್ತಂ । ಭೃಂಗೋಕ್ತಿಕ್ಷೌದ್ರಯುಕ್ತಸಾರಂಪ್ರಶಸ್ತಂ॥

ಟೀ ॥ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿಗೂ ಶ್ವಾಸಕ್ಕೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂಮಾಡುವಾಗ ದೋಷಕಾಲ ಅಗ್ನಿಸತ್ವಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಶುಂಠಿ, ಸೈಂಧವ, ಈ ಜಿನಸುಗಳು ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರದು ಕಲ್ಕವಂಮಾಡಿ, ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ, ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು, ಇವಷ್ಟೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು.

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

(భగీరథగ్రంథే.)

శ్లో ॥ విధ్మాభక్తోద్భవాక్షుద్రాయమళామహతీతి చ । ఆద్యే సాధ్యే త్యజేదంత్యే పూర్వలింగాంచవేగినాం ॥ సర్వాశ్చపంచకాయ్యేస్సుఃస్థవిరస్యవ్యవాయినః । వ్యాధిభిఃక్షీణదేహస్యభక్తద్వేషిషుకాంగయోః ॥ సర్వేపి నాశాశోగాయనశ్చవంశీఘ్రకారిణః । విక్కాశ్వాసాయథాకౌవిమృత్యుకాలేకృతాయనా ॥

టీ ॥ విధ్మెయెందరూ విక్కెయెందరూ బిక్కట్టినహెసరు. ఆవిధ్మె యెంబదు అన్నజె, క్షుద్రె, యమళె, మహతి, వేగినియెందు అయ్దు తెర. అదరల్లి మొదలిన యెరడూ సాధ్యంగళు. కడెయవు యెరడూ అసాధ్యంగళు. అయిదనేయదు వేగినియెన్నిసికొంబుదు. అదు అసాధ్య. ఈఅయిదూ ముప్పినవరిగూ, స్త్రీసంగ అతియాగి ఉళ్ళవనిగూ, వ్యాధిగళింద తుయిసిద దేహవుళ్ళవనిగూ, అన్నద్వేషవుళ్ళవనిగూ, ఘాయవొడదిద్దవనిగూ మరణక్కె కారణవాగిహుదు, మిక్కాద రోగంగళు సకలవూ మనుష్యర మరణక్కె కారణగళాదరూ యీవిక్కెయూ, శ్వాసవూ మరణకాలదల్లియొదగి వేగె శీఘ్రవాగి కొల్లువవొ హాగె కొల్లలారవు.

(వైద్యకల్పతరౌ.)

శ్లో ॥ విధ్మాపిపంచధాజ్ఞేయాభక్తజాశామ్యతిస్వయం। సాత్వంనపానకైఃక్షుద్రాభవత్యాయాసజానిలాత్॥ ఆయాసాద్వర్ధతేక్షుద్రాభుక్తేచసాస్వస్థతాభ్రృత్తి । అహారాదిషుయావిధ్మావమనాకారకణ్ఠశిరః॥ యమళా సాశ్చరాయుక్తాశ్రస్తాధ్మానవిధాయినీ । మహతీదేహనాంహంతివాక్స్తంభంవిదధాతిచ ॥గంభీరశబ్దాగంభీరామహావేగబలాన్వితాః ।ఏతాసుమహతీవిధ్మాగంభీరాచనసిధ్యతి ॥ వేగినీసర్వలింగాంఢసవా[illegible]మపివివర్జయేత్ । సర్వేషామపిరోగాణాంవిధ్మాశ్వాసా

ವೃಥಾವಪಿ। ಅಸಾಧ್ಯಲಿಂಗಂರಿಷ್ಟಂಚಕಸ್ಮಾದಿಕೌತುಕಃ ಸ್ತ್ರಕಾ,
ಶ್ವಾಸಹಿಧ್ಮಾಪ್ರಶಾಂತ್ಯರ್ಥಂದದ್ಯಾತ್ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರೀರಸಂ॥

ಟೀ॥ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು, ಅಂನಜೆ, ಕ್ಷುದ್ರೆ, ಯಮಳೆ, ಮಹತಿ, ಗಂಭೀರೆಯೆಂದು ಐದುತೆರನಾಗಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ನದಮೇಲೆಯೆತ್ತಿದಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಅಂನಜೆಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ತನಗೆತಾನೇ ಶಾಂತವಹುದು. ಶರೀರ ಆಯಾಸದಿಂದವಾಯುಹೆಚ್ಚಿ ಉಂಟಾದ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಕ್ಷುದ್ರೆಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಆಯಾಸದಿಂದ ಹೆಚ್ಚುವದು. ಆಹಾರದಿಂದ ಶಮಿಸುವದು. ಆಹಾರವಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿ ವಮನಾಕಾರವಾಗಿ ಆಗುವರಿಕೆ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಯಮಳೆಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಅದು ಮಹಾವೇಗವುಳ್ಳದ್ದು. ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನೂ ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರವನ್ನೂ ಉಂಟುಮಾಡುವುದು. ಮಹತೀಯೆಂಬ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಬರುತ್ತಲೇಯೆಚ್ಚರತಪ್ಪುವುದು. ವಾಕ್ಕನ್ನುಸ್ತಂಭಿಸುವುದು. ಗಂಭೀರೆಯೆಂಬ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಗಂಭೀರವಾದಧ್ವನಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವುದು. ಮಹಾವೇಗವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವ. ಈಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳಲ್ಲಿ ಮಹತಿ, ಗಂಭೀರೆಯೆಂಬ ಎರಡೂ ಅಸಾಧ್ಯ ವೇಗವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವು. ಸರ್ವಲಕ್ಷಣವೂ ಕೂಡಿರುವ ಯೆಲ್ಲಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳೂ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು. ಎಲ್ಲರೋಗಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ವಾಸವೂ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟೂ ಅಸಾಧ್ಯಚಿಹ್ನೆಗಳು. ಅರಿಷ್ಟಸ್ವರೂಪಂಗಳು. ಆದಕಾರಣ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟೂ ಶ್ವಾಸವೂ ಮಹಾದುಸ್ತರಂಗಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರರಸವನ್ನು ಕೊಟ್ಟುನೋಡಿಸುವುದು.

(ಪ್ರಾಣೇಶ್ವರರಸ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪಕ್ವಂಫಲಂಕಪಿತ್ಥಸ್ಯಸಂಲೀಢಂಮಧುನಾಸಹ । ತಪ್ತ
ಶ್ರೀಪ್ರೋಟ್ಟಲ್ಯಾಘ್ರಾಣಾಂಹಿಕ್ಕಾಯಾಂಪಿಂಛಭಸ್ಮಚ ॥

ಟೀ॥ ಬೇಲದಹಣ್ಣನ್ನು ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಮೆಲ್ಲಲು ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಹರ. ಬೇಲದ ಸೊಪ್ಪಿನ ಪ್ರೊಟ್ಟಲವಂಮೂಸಿನೋಡಲು ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಹರ. ನವಿಲಗರಿಯಂಸುಟ್ಟ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕಲಸಿಕೊಡಿಸಲು ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಪರಿಹಾರ.

ಶ್ಲೋ॥ ದಶಮೂಲವಿಶ್ವಲಶುನೈರ್ನಿಷ್ಕ್ವಾಥಃಕ್ಷೀರಪರಿಮಿಶ್ರಃ।
ಪೀತೋನಿಹಂತಿಹಿಕ್ಕಾಂಲಜ್ಜಾಮಿವವೇಗವಾನ್ರಾಗಃ ॥

ಟೀ॥ ದಶಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವಂಮಾಡಿ ಹಾಲು ವೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ ಅನುರಾಗ ನಾಚಿಕೆಯಂ ಹೇಗೆಕೆಡಿಸ

ಸುವದೊ, ಹಾಗೆಬಿಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ಕೆಡಿಸುವುದು ******************

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಠೀಚೋರಕಜೀವಂತೀತ್ವಙ್ಮುಸ್ತಾಪುಷ್ಕರಾಹ್ವಯಂ।
ಸಮೂಲಂತಾಮಲಕ್ಯಾಚಪಿಪ್ಪಲ್ಯಾಗರುನಾಗರಂ ॥ ವಾಲುಕಂ
ಚಸಮಂಚೂರ್ಣಂಕೃತ್ವಾಷ್ಟಗುಣಶರ್ಕರಂ । ಸರ್ವಮೇಕೀಕೃ
ತಂಶ್ವಾಸೇಹಿಕ್ಕಾಯಾಂಚಪ್ರಯೋಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಕರ್ಪೂರಶುಂಠಿ, ಕಚೋರ, ಸೀಹಾಲೆ, ಲವಂಗ, ಲವಂಗದತ್ವಕ್ಕು, ಕೊಂನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ, ಕಿರಿನೆಲ್ಲಿ, ಯಸಗದಮೂಲ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಅಗುಲುಶುಂಠಿ, ಲಾಮಂಚ, ಯಿವಷ್ಟನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಇದರಎಂಟುಮಡಿ ಸಕ್ಕರೆಬೆರಸಿ ಸೇವಿಸಲು ಶ್ವಾಸ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಿಪ್ಪಲೀಧಾನ್ಯಕೋಶೀರನಿರ್ಯೂಹಸ್ಸಸಿತಾಮಧೂ ।
ಪೀತಃಪ್ರಮಥಯತ್ಯಾಶುಹಿಧ್ಮಾಂತೃಷ್ಣಾಂಚದುರ್ಜಯಾಂ ॥

ಟೀ ॥ ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕೊತ್ತಂಬರಿ, ಲಾಮಂಚ, ಇವುಗಳಕಷಾಯವಂ ಸಕ್ಕರೆ ಜೇನುತುಪ್ಪಬೆರಸಿ ಪಾನವಂಮಾಡಲು ಹಿಧ್ಮೆಯೂ ಜಯಿಸಲು ಶಕ್ಯವಲ್ಲದತೃಷ್ಣೆಯೂಪರಿಹಾರವಾಗುವವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಜಾಪಮೂತ್ರಮಾಘ್ರಾಯಹಿಧ್ಮಾವಾನ್ಸುಖಮಾಪ್ನು
ಯಾತ್ । ರುಂಧ್ಯಾದ್ವಾತಹರೈಃಕುರ್ಯಾತ್ತತ್ರಿಕಾಸಚಿಕಿತ್ಸಿತಂ॥

ಟೀ ॥ ಆಡಿನಮೂತ್ರವನ್ನಾದರೂ ಕುರಿಯಮೂತ್ರವನ್ನಾದರೂ ಆಘ್ರಾಣಿಸಲು ಹಿಕ್ಕೆಯುಳ್ಳವನು ಸುಖಪಡುವನು. ವಾತಹರವಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಮಾಡುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಿಂಕಿಣೀಪತ್ರಸಾರೇಣಾನಸ್ಯಂಹಿಕ್ಕಾಸುಶಸ್ಯತೇ ॥

ಟೀ॥ಹುಣಸೇಸೊಪ್ಪಿನರಸದಲ್ಲಿನಸ್ಯವಂಮಾಡಲು ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದೂರ್ವಾರಸ್ತ್ರೈದಾಡಿಮಪುಷ್ಪಜ್ಯೈರ್ವಾ । ಘ್ರಾಣ
ಪ್ರವೃತ್ತಾಸ್ರಜನಸ್ಯಮುಕ್ತಂ ॥ ಸ್ತನ್ಯೇನವಾಲಕ್ತರಸೇನವಾಪಿ ।
ಕ್ಷಿಪ್ರಂನರಾಣಾಂವಿನಿಹಂತಿಹಿಕ್ಕಾಂ ॥

ಟೀ ॥ ಗರಿಕೆಯರಸದಿಂದಲಾದರೂ ದಾಳಿಂಬದಹೂವಿನರಸದಿಂದಲಾದರೂ ನಸ್ಯವಂಮಾಡಲು ಮೂಗಿನಸಿರೆಒಡೆದು ರಕ್ತಸುರಿವುದು. ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಮೊಲೆಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅಲತಗೆಯಪಟ್ಟೆಯಂ ನೆನೆಯಿಕ್ಕಿ ಆರಸವಂ

ಹಿಂಡಿ, ಆರಸದಿಂದ ನಸ್ಯವಂಮಾಡಲು ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಿಪ್ಪಲೀಶಿಖಿಪಿಂಛಸ್ಯಭೂತಿರ್ಮಧುಸಮನ್ವಿತಾ । ಹಿ
ಕ್ಕಾಂಹಂತಿಲೀಢಾಶ್ವಾಸಲೀಢಾದಿನಸಪಂಚಕಾತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಪಿಪ್ಪಲಿ ಚೂರ್ಣವಂಮಾಡಿ ನವಿಲುಗರಿಯ ಭಸ್ಮದೊಡನೆ ಕೂಡಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ ಸೇವಿಸಲು ಐದು ದಿನದೊಳಗಾಗಿ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶೀತಾಂಬುಸಿಕ್ತೈಃಸಹಸಾತ್ರಾಸವಿಕ್ಷೇಪಭೀಶುಚಃ ॥

ಟೀ ॥ ತಣ್ಣಗಿರುವನೀರಂ ಮೇಲೆಯೆರಚಲು ಬೆದರಿಕೆ, ಮರವೆ, ಭೀತಿ, ದುಃಖ, ಇವಷ್ಟೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶೀತಾಂಬುನಾಗೈರಿಕಂತುಪೀತಂಹಿಕ್ಕಾವಿನಾಶನಂ।

ಟೀ॥ ಕಾವಿಕಲ್ಲನ್ನು ಶೈತ್ಯವಾದನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಕುಡಿಯಲು ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಪರಿಹರ.

(ಕಾಸಮತ್ತೇಭಕೇಸರೀರಸ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸೂತತಾರಾರ್ಕಭಸ್ಮಾನಿಶಿಲಾತಾಳಕಗಂಧಕಂ ।
ಸಮಾಂಶಮಾಟರೂಷಸ್ಯಸುರಸಾರ್ದ್ರಕಯೋರ್ದ್ರವೈಃ ॥
ಮರ್ದಯೇದ್ಗೋಳಕಂಕೃತ್ವಾವೇಷ್ಟಯೇತ್ಮೃಣ್ಮಯೇತತಃ । ದ್ವಿ
ಯಾಮಂಭೂಧರೇಪಚ್ಯಾತ್ತತಸ್ತತ್ಸಮಗಂಧಕಂ ॥ ದತ್ವಾ
ಟರೂಷಕಟುಕೈರ್ಭಾವಯೇತ್ತದ್ವಿಚಕ್ಷಣೈಃ। ಕಾಸಶ್ವಾಸಂ
ನಿಹಂತ್ಯಾಶುವಲ್ಲಮಾತ್ರೇಣಯೋಜಿತಃ ॥ ಶ್ವಾಸಕಾಸಗಜ
ವ್ರಾತಕೇಸರಿಸ್ಯಾದ್ರಸೇಶ್ವರಃ ॥

ಟೀ ॥ ರಸಭಸ್ಮ, ರಜತಭಸ್ಮ, ತಾಮ್ರಭಸ್ಮ, ಮಣಿಶಿಲೆ, ಗಂಧಕ, ತಾಳಕ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಆಡುಸೋಗೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ರಾಶ್ನೆ, ಹಸೀಶುಂಠಿರಸದಿಂದ ಮರ್ದಿಸಿ, ಮುದ್ದೆಯಂಮಾಡಿ, ಅರಿವೆಸುತ್ತಿ, ಜೇಲಮಣ್ಣುಗೊಂಡು ಶ್ರಾವೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪುಟಿಸಿ, ಒಣಗಿಸಿ, ನೆಲದಲ್ಲಿ ಮೊಳದುದ್ದದ ಹಳ್ಳವಂತೋಡಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಬೆರಣಿಗಳಂಹಾಕಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಪುಟಿಸಿದ ಶ್ರಾವೆಯನ್ನಿರಿಸಿ ಪುಟವಹಾಕಿ, ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅದರಸಮಾನ ಗಂಧಕವಂಹಾಕಿ ಆಡಸೋಗೆ ಸೊಪ್ಪಿನರಸದಿಂದ ಭಾವನೆಯಂಮಾಡಿ, ಅರಹುಲೊಗರಿಯಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆಯಂಮಾಡಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ ಜೇನುತುಪ್ಪಮೊದಲಾದ ಅನುಪಾನಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಲು

ಅದು ಶ್ವಾಸಕಾಸಗಳೆಂಬ ಆನೆಗಳಪಿಂಡಿಗೆ ಸಿಂಹವಹುದು.**********

(ಕಾಸಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ-ಕುಂಡಲ್ಯಾದಿಲೇಹ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕುಲಾರ್ಧಂ ಕುಂಡಲೀಮೂಲಂ ತದರ್ಧಂ ಕಂಟಕಾರಿಕಾ। ಕಂಟಕಾರಿಸಮಂ ಬವ್ಯಂ ದಶಮೂಲಾಂಘ್ರಿಟಾಪೃಥಕ್॥ ಪೃಥಗ್ವಿಂಶತ್ಪಲಾ ಭಾರ್ಙೀ ಪಿಪ್ಪಲೀಮೂಲಚಿತ್ರಕಾಃ। ದ್ರೋಣದ್ವಯಾಂಭಸಿ ಪಚೇದಷ್ಟಭಾಗಾವಶೇಷಿತೇ ॥ ಘಾತೇಕ್ಷಿಪೇತ್ಕುಲಾರ್ಧಂ ಕುಪುರಾಣಸ್ಯ ಗುಡಸ್ಯ ಚ । ದರ್ವ್ಯಾವಘಟ್ಟಯನ್ ಭೂಯೋ ಲೇಹ್ಯವತ್ಸಾಧುಸಾಧಯೇತ್ ॥ ವಿಂಶತ್ಪಲಾನಿ ಪಿಪ್ಪಲ್ಯಾ ಜಲಕುಕಾಯಾಷ್ಟಕುಪ್ಪಲಂ । ತ್ರಿಜಾತಜೀರಕಾಜಾಜೀರಾಮಠಂ ತ್ರಿಪಲಂ ಪೃಥಕ್ ॥ ಭಾರ್ಙೀ ಕರ್ಕಟಶೃಂಗೀ ಚ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ದ್ವಿಪಲಂ ತಥಾ । ಮರೀಚಾತ್ಕುಡುಬಂ ಶುಂಠ್ಯಾಃ ಪ್ರಮಾಣಂ ದ್ವಿಗುಣಂ ತಥಾ ॥ ಸರ್ವಮೇತತ್ಸಂಚೂರ್ಣ್ಯ ಕುಡುಬಂ ಚಾಯಸಂ ರಜಃ । ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ಯ ಮಾಕ್ಷಿಕಾಪ್ರಸ್ಥಂ ಶೀತೇ ತಸ್ಮಿನ್ವಿನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥ ತಂ ಲಿಹ್ಯಾನ್ಮಾತ್ರಯಾ ಲೇಹ್ಯಂ ಶ್ವಾಸಕಾಸನಿವಾರಣಂ । ಶೋಫಶೂಲಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯಾನ್ಸ್ವರಸಾದಾಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯಕಂ ॥ ಹೃದ್ರೋಗಗ್ರಹಣೀಗುಲ್ಮಾರ್ಶಃಪ್ಲೀಹಪಾನಾಹೋದರಾಮಯಾನ್ । ಗ್ರಹಣೀಮುದರಾಷ್ಠೀಲಮರುಚಿಂ ಚಾಪಕರ್ಷತಿ॥ ಸಿದ್ಧಮಂತ್ರೋಯಥಾ ಸರ್ವಾನ್ನಾಶಿಕಾತ್ರಿಮೇದುದೀರಿತಂ। ಯತ್ ತೇ ರೋಗಾಸ್ತಥಾ ಲೇಹ್ಯಂ ನಾಶಿತ್ರಾಮಂ ತಿಜಾತುಚೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಯಸಗದಬೇರು ಅಯಿವತ್ತುಕಲ, ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು ಯಿಪ್ಪತ್ತೈದುಕಲ, ನೆಲಗುಳ್ಳದ ಸಮಾಂಶಬವ್ಯ, ದಶಮೂಲ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹತ್ತುಹತ್ತುಕಲ, ಕಿರಿನಲ್ಲಿ ಸಮೂಲ ಹತ್ತುಕಲ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಪಿಪ್ಪಲೀಮೂಲ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಯಿವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯಿಪ್ಪತ್ತುಕಲ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಜೋಳಿದು, ಒರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಯಿಡಿದು, ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಯೆಂಟುಕೊಳಗನೀರುಯೆತ್ತಿ, ಈಕಷಾಯದ್ರವ್ಯಗಳಂ ಹಾಕಿ ಮೃದ್ವಗ್ನಿಯಿಂದ ಯೆಂಟರೊಳಗೊಂದು ಪಾಲು ವುಳಿಯಕಾಯಿಸಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು, ಐವತ್ತುಕಲ ಹಳೇಬೆಲ್ಲವಂಪುಡಿಮಾಡಿ ಆಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು, ಬೇರೊಂದುಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಕವಂಮಾಡಿ ಲೇಹ್ಯಪಾಕದಹದದಲ್ಲಿ ಯಿಳುಹಿಕೊಂಡು, ಹಾಕುವಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ.—ಇಪ್ಪತ್ತುಕಲಪಿಪ್ಪಲಿ, ಕವಷ್ಟೀರನಾಲ್ಕುಕಲ, ಲವಂಗಚಕ್ಕೆ, ಲವಂಗ

పత్రె, యాలక్కి, జీరిగె, కరిజీరిగె, ఇంగు, ఇవిష్టూ ప్రత్యేకమూరు
రూల, గంటుభారంగి, కర్కాటకశృంగి, ఇవు ప్రత్యేక యెరడురూల,
మెణసునాల్కు రూల, శుంఠిమెంటురూల, ఇవష్టూ చూర్ణవంమాడి
నాల్కు రూల అరగినపుడియన్ను కూడిసి అదరల్లి హాకి కలెసి, కెళక్కి
ఇళుహి, ఆరిదబళిక ఒందుబళ్ళ జేనుతుప్పవంహనిసి కలసి దేహాను
కూలవాద మాత్రెదింద సేవిసలు శ్వాసకాసజ్వర, శోభె, హొట్టె
నోవు, పీనస, హీనస్వర, అగ్నిమాంద్య, ఎదెనోవు, బిక్కట్టు,
గుల్మ, మూలవ్యాధి, అడ్డగెహొట్టెయుబ్బర, ఇవు మొదలాద ఉదర
వ్యాధి, గ్రహణి, మహోదర, అశోభక, ఇవు మొదలాద వ్యాధిగళు,
హావు సిద్ధవాద మంత్రవుళ్ళవనం హేగె అతిక్రమిసలారదో, హాగె
ఈ లేహ్యవన్న అతిక్రమిసలారవు.

(కుండలీఫలసారలేహ్య.)

శ్లో ॥ కుండలీఫలసారస్యప్రస్థేగుడతులుష్పలం । యా
వల్లేహోభవేత్సమ్యక్ పక్త్వా పాకేవతారయేత్ ॥ ద్విపలం
వ్యోషచూర్ణస్యదత్వాశీతేతుమాక్షికాత్ । సంయో
జ్యాంద్విపలంసర్వం లేహయేత్ప్రాతరుత్థితః ॥ క్షయకాస
జ్వరహరందీపనంపాండురోగనుత్ । ఉన్మాదగుల్మగ్ర
హణీప్రశస్యాయమశోభకం ॥ హన్యాద్దోషత్రయంచా
పిబలకాంతిప్రదంపరం ॥

టీ ॥ యెసగదహంణినరస ఒందుబళ్ళవం తెగదుకొండు, అదరల్లి
నాల్కు రూల హళేబెల్లవం హుడిమాడిహాకి యెష్టుహొత్తిగె లేహ్య
పాకవహుదో అష్టుహొత్తు పాకవంమాడి యిళుహికొండు
అదరల్లి శుంఠి, హిప్పలి, మెణసు, చూర్ణగళు యెరడురూలవంహాకి,
చెన్నాగికలెసి ఆరిదబళిక అదరల్లి ఒందుమాన జేనుతుప్పవంహనిసి
ఆలోడనవంమాడి, లేహ్యవన్ను ప్రాతఃకాలదల్లి సేవిసలు అదరింద
క్షయకాసజ్వర, అగ్నిమాంద్య, పాండురోగ, ఉన్మాద, గుల్మగ్ర
హణి, పీనస, అశోభక, వాతపిత్త, శ్లేష్మదోషంగళు, ఇవష్టూ

ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು. ಕಾಯಬಲ, ದೇಹಕಾಂತಿಗಳಂ ಕೊಡುವುದು.

(ಕಾಸ, ಶ್ವಾಸ, ಹಿಕ್ಕಾ, ಇವುಗಳಿಗೆಅಪಥ್ಯ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಮತ್ಸ್ಯಾಪೂಪಾಲಾಬುವಾರ್ತಾಕಕಂದಾ । ನಾಮ್ಲಂ
ತೈಲಂಮೋದಕಂಸರ್ಷಪಂಚ ॥ ಶೀತಂಪಾನಂಮಾಹಿಷಂಚ
ಗುರೂಕ್ತಂ । ಶ್ವಾಸೀಕಾಸೀವರ್ಜಯೇದ್ಧಿಕ್ಕಿಕಾಢ್ಯಾ ॥

ಟೀ॥ ಮೀನು, ದೋಸೆ, ಸೋರೆಕಾಯಿ, ಬದನೇಕಾಯಿ, ಗೆಡ್ಡೆಗೆಣಸು, ಹುಳಿ, ಎಣ್ಣೆ, ಬಸಳೆಸೊಪ್ಪು, ಸಾಸುವೆ, ಶೀತವಾದ ಜಲಪಾನ, ಎಮ್ಮೆಯಹಾಲು, ಮೊಸರು, ಉಪ್ಪು, ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಗುರುವಾದಆಹಾರ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳುಳ್ಳವನು ಬಿಡಬೇಕು.

(ಶ್ವಾಸಕಾಸದಲ್ಲಿ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಳ್ಳವನಿಗೆ ಪಥ್ಯವರ್ಗ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಟೋಲಮಿಸಿಕಾಸುತ್ತರುಣಮೂಲಕಾಳರ್ಕಕಂ ।
ಸಬಾಲಕದಳೀಫಲಂಸುವಿಪಕ್ವಕೂಶ್ಮಾಂಡಕಂ ॥ ಕಷಾಯ
ಕಟುತಿಕ್ತಕಂಲಘುಜಲಂಮಲೀಯಂಚಿತಂ । ಸಮಾಕ್ಷಿಕಮ
ಜಾಪಯೋಭವತಿಕಾಸಹಿಕ್ಕಾರ್ತಿನಾಂ ॥

ಟೀ ॥ ಪಡವಲಕಾಯಿ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆಸೊಪ್ಪು, ಎಳೆಹರಿಸೊಪ್ಪು, ಎಳೇದಾದಮೂಲಂಗಿ, ಬಿಳೀಸುಂಡೆ, ಎಳೇದಾದಬಾಳೇಕಾಯಿ, ಕಟ್ಟವತ್ತಿಗೆ, ಬೂದಿಗುಂಬಳದಹಣ್ಣು, ಒಗರಾದವಸ್ತು, ಖಾರವಾದವಸ್ತು, ಕಹಿದ್ರವ್ಯ, ಚಿಲಕೀರೆಸೊಪ್ಪು, ಲಘುದ್ರವ್ಯ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಆಡಿನಹಾಲು, ಇವಿಷ್ಟು ಶ್ವಾಸಕಾಸಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳುಳ್ಳವರಿಗೆ ಪಥ್ಯ.

(ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆನಸ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಹಿಕ್ಕಾಸುನಸ್ಯಂಸ್ತನಜಿನಪೀತಂ । ಶುದ್ಧಾಂಭಸಾ
ನಾಗರಮೂಷಣಂವಾ ॥

ಟೀ ॥ ಮೊಲೆಹಾಲಿನಿಂದ ನಸ್ಯವಂಮಾಡಿದರೂ ಕಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಶುಂಠಿಯನ್ನಾದರೂ ಮೆಣಸನ್ನಾದರೂ ತದಡಿ ಕುಡಿಯಿಸಿದರೂಬಿಕ್ಕಟ್ಟೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಹಿಕ್ಕಾಸುಸರ್ಜರಸಮುಗ್ಗುಳಗೋಪಿಶೃಂಗ । ಏಲಾತ್ವ
ಗಾಮಯಹುಶಾಗರುಬರ್ಹಿಪತ್ರೈಃ ॥ ಧೂಮಂಪಿಬೇಕ್ಷ್ಟೃತಯುತೈ
ರಯುತೈರ್ಯುತೈರ್ವಾ । ಶೇಫಾಲಿಕಾಮದನತಂಷುಲಖಂಡಮಿಶ್ರೈಃ ॥

టీ॥ సజ్జరస, ముడివాళదబేరు, గుగ్గుళ, ధూప, మెత్తిసకొంబు, అ
నకొంబు, యాలక్కి, లవంగచెక్కె, చంగలకోష్ఠ, దర్భెబేరు,
గిలు, నవలగరి, ఇవెల్లా ప్రత్యేకవాగి తుప్పదల్లినెనెయిక్కి, హొగె
గదుకొండరూ, యెల్లవన్నూ కూడిసి తుప్పవంకలెసి హొగెక్కి
దుకొండు బందరూ బిక్కట్టుపరిహారవహుదు. రాశ్మె, మగ్గారి
యి, సజ్జక్కి, ఇవుగళహొగెయం లెగదుకొండరూ కాస, శ్వా
స, బిక్కట్టుగళుపరిహారవహువు.

శ్లో॥ చించామ్లమాతులుంగామ్లంకపిత్థామ్లంపృథక్
పృథక్। వ్యోషస్సైంధవచూర్ణోక్తంసర్పిఃక్షౌద్రస
మన్వితం॥హిక్కాఘ్నంలేహయేచ్ఛర్దికాసశ్వాసనివారణం॥

టీ॥ హుణసేహుళి, మాదళదహణ్ణినహుళి, బేలదహణ్ణినహుళి, ఇవు
ప్రత్యేక హునుపినతుప్ప జేనుతుప్పగళల్లి కలెసి నెక్కికొళ్ళలు బిక్క
ట్టు, ఛర్ది, కాస, శ్వాసగళు పరిహారవహువు.

శ్లో॥ లవంగపత్రీకకోలకపూర్రకదళీఫలం।
చందనస్యాత్తుమాత్రేణసంయోజ్యామలకీరసం॥ పిబే
త్మాక్షికసంయుక్తంసర్వఛర్దినివారణం॥

టీ॥ లవంగపత్రి, తక్కోల, పచ్చెకర్పూర, బాళెహణ్ణు, ఇవెల్ల
వూ శ్రీగంధదొడనెకూడిసి, నెల్లికాయరసవం హునిసి, జేనుతుప్ప
వంకూడిసి, పానమాడలు సకలఛర్దిగళూపరిహారవాగువవు.

(సిద్ధతంత్రదల్లి.)

శ్లో॥ లవంగపత్రితక్కోలకర్పూరకదళీఫలం। నా
రికేళజలేచ్ఛైలాంసర్వఛర్దివినాశనం॥

టీ॥ లవంగపత్రి, తక్కోల, పచ్చెకర్పూర, బాళెహణ్ణు, ఇవెల్లన్నూ
ఎళనీరినల్లి అరదు తదడి యాలక్కియ పుడిమాడిహాకి పానవంమా
డలు సర్వఛర్దిహర.

శ్లో॥ ఏలానాంకుభవక్కొత్థాన్యామ్లేనసుశీతలం।
శస్త్రంపానంప్రయోక్తవ్యంసర్వఛ్ఛర్దిషుదేహినాం॥

ಟೀ ॥ ಅಂಬಿಲದಲ್ಲಿ ಯಾಲಕ್ಕಿಯಂ ಅರದು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಅಂಬಿಲದಲ್ಲೇ ಕದಡಿ ಕೊಡಲು ಸರ್ವಛರ್ದಿಹರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಏಲಾಲವಂಗದಳಕೇಸರಕೋಲಮಜ್ಜಾ। ದ್ರಾಕ್ಷಾಪ್ರಿಯಂ
ಗುಘನಚಂದನಚಂದ್ರಸಾಹ್ವಾಃ॥ ಚೂರ್ಣೀಕೃತಾಶ್ಚ ಮಧುನಾ
ಪರಿಲಿಹ್ಯಮಾನಾ। ಛರ್ದಿಂನಿಹಂತಿಕಫಮಾರುತಪಿತ್ತಜಾತಾಂ॥

ಟೀ ॥ ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ನಾಗಕೇಸರ, ಯಲಚೀಹಣ್ಣಿನಬಿತ್ತನದ ತಿರುಳು, ದ್ರಾಕ್ಷಿಹಣ್ಣು, ನೆಳಲು, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ, ಇವಷ್ಟನ್ನು ಚೂರ್ಣವಂಮಾಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದಸೇವಿಸಲು ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಂಗಳಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ಛರ್ದಿಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ತಕ್ರಸೌವೀರವೃಕ್ಷಾಮ್ಲದಾಡಿಮಂಬೀಜಪೂರಕಂ ।
ಪಂಚಾಮ್ಲಮಿತಿವಿಖ್ಯಾತಂಸರ್ವತೃಷ್ಣಾನಿವಾರಣಂ ॥

ಟೀ ॥ ಹುಸುವಿನಮಜ್ಜಿಗೆ, ಅಂಬಿಲ, ಹುಣಿಸೇಹಣ್ಣು, ದಾಳಿಂಬದಹಣ್ಣು, ಮಾದಳದಹಣ್ಣು, ಇವು ಪಂಚಾಮ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಇದು ಸಕಲವಾದ ತೃಷೆಯಂಪರಿಹಾರಮಾಡುವುದು.

(ಕ್ಷಯಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವೇಗರೋಧಾತ್ ಕ್ಷಯೋತ್ಪತ್ತಿಃ ಸಾಹಸಾದ್ವಿಷಮಾ
ಶನಾತ್ । ಕಫಪ್ರಧಾನೈರ್ದೋಷೈಸ್ತು ಕ್ಷೀಣೇ ರೇತಸ್ಯನಂತ
ರಂ ॥ ಕ್ಷೀಯಂತೇ ಧಾತವಸ್ಸರ್ವೇ ತತಶ್ಶುಷ್ಯತಿ ಮಾನವಃ । ಭ
ಕ್ತದ್ವೇಷಜ್ವರಶ್ವಾಸಕಾಸಶೋಣಿತದರ್ಶನಂ ॥ ಜಾಯತೇಸ್ವ
ರಭೇದಶ್ಚಷಡ್ರೂಪಂ ರಾಜಯಕ್ಷ್ಮಣಿ ॥

ಟೀ ॥ ಮಲಮೂತ್ರನಿರೋಧದಿಂದ, ಸಾಹಸದಲುದ್ಯೋಗದಿಂದ, ವಿಷಮವಾದ ಆಹಾರದಿಂದ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಮೊದಲಾದ ದೋಷಂಗಳಿಂದ, ರೇತಸ್ಸುಕ್ಷೀಣವಾಗಿ, ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಧಾತುಗಳೂ ಕ್ಷೀಣವಾಗುವವು. ಅದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಒಣಗುವನು. ತದನಂತರದಲ್ಲಿ ಅನ್ನದ್ವೇಷಹುಟ್ಟುವುದು. ಜ್ವರಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಶ್ವಾಸ ಕಾಸ ರಕ್ತಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವು. ಹೀನಸ್ವರವುಂಟಾಗುವುದು. ಈಪ್ರಕಾರವಾದ ಅನ್ನದ್ವೇಷಮೊದಲಾದ ಆರುರೂಪಂಗಳೂ ಕ್ಷಯದಲ್ಲಿಉಂಟಾಗಿರುವವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಂಗಪಾರ್ಶ್ವಾಭಿಘಾತಶ್ಚ ಸಂತಾಪಃ ಕರಪಾದಯೋಃ।
ಸರ್ವಹಾನಿಶ್ಚ ದೌರ್ಬಲ್ಯಂ ರಾಜರೋಗಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ ॥

ಟೀ॥ ಮೈಪಾರ್ಶ್ವಗಳಯುರುಕ, ಕೈಕಾಲುಗಳ ಉರುಕ, ಪ್ರಾಣವಿಲ್ಲದಿರು-
ವಣ, ಬಲಹಾನಿ, ಇವಷ್ಟೂ ಕ್ಷಯರೋಗಲಕ್ಷಣಗಳು.

(ವಾತದಿಂದುಂಟಾದ ಕ್ಷಯರೋಗಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸಂಕೋಚಸ್ಕಂಧಪಾರ್ಶ್ವಾನಾಂಸ್ವರಭೇದೋಜ್ವ
ರೋಭ್ರಮಃ।ವಾತಿಕೇಯಕ್ಷ್ಮಣಿಜ್ಞೇಯಂಲಕ್ಷಣಂಚಾತಿಶೈತ್ಯಕಂ॥

ಟೀ॥ ಹೆಗಲು ಪಾರ್ಶ್ವಗಳ ನೋವು, ಹೀನಸ್ವರ, ಜ್ವರ, ಭ್ರಮೆ, ಮೈ
ಕ್ಯಂತ ತಣ್ಣಗೆಯಿರುವಣ, ಇವಷ್ಟೂ ವಾತಕ್ಷಯದ ಸ್ವಭಾವ.

(ಪಿತ್ತಕ್ಷಯಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಜ್ವರೋದಾಹಾತಿಸಾರಶ್ಚರಕ್ತವಾಂತಿಶ್ರಮೋಮಹಾನ್।
ವೀರ್ಯಸ್ತಂಭೋರುಚಿಶ್ಚಾಲ್ಪಾಂಲಕ್ಷಣಂಪಿತ್ತಜೇಕ್ಷಯೇ

ಟೀ॥ ಜ್ವರ, ದಾಹ, ಅತಿಸಾರ, ರಕ್ತಕಾರಿಕೆ, ಬಳಲಿಕೆ, ಬಹಳ ವೀರ್ಯಸ್ತಂ-
ಭ, ಅಲ್ಪ ಅರೋಚಕ, ಇವಷ್ಟೂ ಪಿತ್ತಕ್ಷಯದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಣಂಗಳು.

(ಶ್ಲೇಷ್ಮಕ್ಷಯಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಗುರುತ್ವಂಶಿರಸಃಛರ್ದಿಃಕಾಸಃಕಂಠಸ್ಯಚಾರುಚಿಃ ।
ಊರ್ಧ್ವಶ್ವಾಸಶ್ಚವಿಜ್ಞೇಯಂಲಕ್ಷಣಂಶ್ಲೇಷ್ಮಜೇಕ್ಷಯೇ ॥

ಟೀ॥ ಮಂಡೆಯ ಭಾರ, ಛರ್ದಿ, ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಕೆಮ್ಮು, ಅರೋಚಕ, ಮೇಲುಮು-
ತಾದ ಶ್ವಾಸ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಶ್ಲೇಷ್ಮಕ್ಷಯಲಕ್ಷಣ.

(ತ್ರಿದೋಷಕ್ಷಯಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವಾತಪಿತ್ತಕಫೋತ್ಥೈಶ್ಚಲಕ್ಷಣೈಸ್ತುಯುತೋಯದಾ।
ಸನ್ನಿಪಾತಾನ್ವಿತೋಜ್ಞೇಯಃಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯಕ್ಷಯಸ್ತದಾ ॥

ಟೀ॥ ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಕ್ಷಯದೋಷವು ಸನ್ನಿಪಾತಕ್ಷ-
ಯವೆನಿಸಿ ಅದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯಮಪ್ಪುದು.

(ಅಸಾಧ್ಯಕ್ಷಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಷ್ಠೀವಂತಂಶ್ಲೇಷ್ಮಹೀನಾಂಗಮತಿಸಾರೇಣಪೀಡಿತಂ ।
ಘೋರಂಶುಷ್ಕೋದರಂಚೈವಯಕ್ಷ್ಮಿಣಂಪರಿವರ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಕೆಂಪು ಶ್ಲೇಷ್ಮವನುಗುಳುವವನನ್ನೂ, ಬಹಳ ಬಡವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳ ವನನ್ನೂ, ಅತಿಸಾರದಿಂದ ಕಷ್ಟಪಡುವವನನ್ನೂ, ಶೋಭೆಯುಳ್ಳವನನ್ನೂ, ಒಣಗಿದಮೊಟ್ಟೆಯುಳ್ಳ ಕ್ಷಯರೋಗಿಯನ್ನೂ ಬಿಡುವುದು, ಅಂದರೆ ಔಷಧಸೇವನೆಯಿಂದ ಯಿವರುಗಳಿಗೆ ರೋಗಪರಿಹಾರವಾಗಲಾರದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಊರ್ಧ್ವಶ್ವಾಸೋತಿಶುಷ್ಕಾಕ್ಷಃ ಭಿನ್ನಕಾಂಸ್ಯಸ
ಮಸ್ವರಃ । ಅತಿಮೇಹಃಕೃಶೋಮಂದೋಹೀನಬುದ್ಧಿಬಲೇಂದ್ರಿ
ಯಃ॥ ವಣಾಂಗಃಶುಷ್ಮಹೀನಂಶ್ಚಕ್ಷಯೀಯಾತಿಯಮಾಲಯಂ॥

ಟೀ ॥ ಮೇಲುಬ್ಬಸವುಳ್ಳ, ಥಾಳಕಪ್ಪಿದಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ, ಒಡೆದ ಕಂಚಿನಶಬ್ದ ದಂತೆ ಧ್ವನಿಯುಳ್ಳ, ಬಹಳವಾದ ಮೂತ್ರಶಂಕೆಯುಳ್ಳ, ಅತ್ಯಂತಕೃಶವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳ, ಜಾಡ್ಯವುಳ್ಳ, ಹೀನವಾದಬುದ್ಧಿ ಬಲೇಂದ್ರಿಯಗಳುಳ್ಳ, ವ್ರಣವುಂಟಾದಶರೀರವುಳ್ಳ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯವುಳ್ಳ, ಕ್ಷಯರೋಗಿಯು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಯಮನಮಂದಿರವಂ ಪೋಗುವನು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಫಃಪ್ರಾಯಾರುಣಶ್ಯಾವೋಹರಿತ್ಪೀತಾದಿವರ್ಣಕಃ।
ನಿಶಾವಚ್ಛ್ವಾಸಕಾಸಾರ್ತೋನಜೀವತಿಹತಸ್ವರಃ ॥

ಟೀ ॥ ಆವವನಿಗೆ ಉಗುಳಿದರೆ ಶ್ಲೇಷ್ಮವು ಕೀವಿನಹಾಗೆ, ಕೆಂಪಾಗಿ, ನಾನಾವರ್ಣವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ, ಪಚ್ಚೆಯಾಗಿ, ಹಳದಿಯಾಗಿಯಿರುವದೊ, ಆವವನು ರಾತ್ರಿಕಾಲದಂತೆಯೇ ಹಗಲಿನಲ್ಲೂ ಕೆಮ್ಮುಉಬ್ಬಸಗಳುಂಟಾಗಿಹನೊ, ಆವವನು ಸ್ವರಹೀನನಾಗುವನೊ ಅಂತವನು ಬದುಕಲಾರನು.

(ಕ್ಷಯಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕೈಡರ್ಯಭಾರ್ಙೀಕಣಕಂಟಕಾರಿಕ್ಷುದ್ರಾಭಯಾನಾ
ಗರಕಾಸಮರ್ದ್ದೈಃ ॥ ಸಕ್ಷೌದ್ರಮಂಭಃಸ್ವರಸಾದಕಾಸಶ್ವಾ
ಸೇಷುಶಸ್ತಂಬಲಪುಷ್ಟಿದಂಚ ॥

ಟೀ ॥ ಕರಿಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಗುಳ್ಳ, ನೆಲಗುಳ್ಳಗಳಬೇರು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಶುಂಠಿ, ಯಲಕುರಿಯಬೇರು, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಒಂದುಬಳ್ಳದನೀರಿನಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಅರಮಾನನೀರುಳಿಯಕಾಯಿಸಿ ಯಿಳಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಪಾನಥಂಮಾಡಲು ಶ್ವಾಸಕಾಸ ಕ್ಷಯಹರ. ಮತ್ತೂ ಬಲಪುಷ್ಟಿಕರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶ್ವಾಸೋಘೋಹಂತಿಸಮಾಕ್ಷಿಕೋಗಜಕಣಾಶುಂಠೀಚ

ಭಾರ್ಙೀಶಿಥಾ । ಕಾಸಘ್ನೀಬನಿದಿಗ್ಧಿಕಾಮೃತಲತಾವಾಶ್ವ
ತಾವಲ್ಲಿಕಾ ॥ ಮೂರ್ವಾಶರ್ಕರಸುಗಂಧಿಮೂಲರಜನೀಪಾ
ಠೋಷಣಾಪಿಪ್ಪಲೀ । ವಶ್ಯೈತ್ಕಷಾಂಶ್ವಸನಾಗ್ನಿಸಾದಕಸ
ನಾರುಚ್ಯಂಹರೇತಕ್ಷಯಂ ॥

ಟೀ ॥ ಗಜಪಿಪ್ಪಲಿ, ಶುಂಠಿ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಯಲಡುರಿಯಬೇರು, ನೆಲ
ಗುಳ್ಳ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಆಡುಸೋಗೆಸೊಪ್ಪು, ಆಷಾಢಿ, ಕುರುಟಿಗೆಬೇರು, ಬ
ಳ್ಳಿ, ಶುಂಠಿಬೇರು, ಸೊಗದೆಬೇರು, ಅರಿಸಿನ, ಆಗುಲುಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಪಿಪ್ಪ
ಲಿ, ಕೊಡಸೀಗನಬೀಜ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವನೆರಸಿ ಸೇವಿಸ
ಲು ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಅರೋಚಕ, ಕ್ಷಯರೋಗ, ಇವ
ಕ್ಕೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶರ್ಕರಾಮಧುಸಂಯುಕ್ತಂನವನೀತಂಲಿಹೇತ್ಕ್ಷಯೀ ।
ಕ್ಷೀರಾಶೀಲಭತೇಪುಷ್ಟಿಂಅತುಲ್ಯೇವಾಜ್ಯಮಾಕ್ಷಿಕೇ ॥

ಟೀ ॥ ಕ್ಷಯರೋಗವುಳ್ಳವನು ಹಸುವಿನಬೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಶರ್ಕರೆ ಜೇನುತುಪ್ಪ
ವಂಹಾಕಿ ಕಲೆಸಿ ಸೇವಿಸಿದರೂ, ಕ್ಷೀರಾಹಾರವಂಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಹೆ
ಚ್ಚುಕಡಮೆಯಾಗಿ ತುಪ್ಪ ಜೇನುತುಪ್ಪಗಳಂಹಾಕಿ ಸೇವಿಸಿದರೂ ಆರೋಗ್ಯ
ವಂಪಡೆಯುವನು. ದೇಹಂ ಪುಷ್ಟಿಕರವಹುದು.

(ಕ್ಷಯರೋಗಕ್ಕೆ ಕೂಶ್ಮಾಂಡರಸಾಯನ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವೀತತ್ವಗಸ್ಥಿಕೂಶ್ಮಾಂಡತುಲಾಂಖಂಡ್ಯಾಂಪುನಃಪಚೇತ್ । ಭರ್ಜ
ಯೇತ್ಸರ್ಪಿಷಃಪ್ರಸ್ಥೇಕ್ಷಾದ್ರವರ್ಣೇತನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥ ಖಂಡಾಚ್ಛತಂಕ
ಣಾಶುಂಠ್ಯೋದ್ವಿಪಲಂಜೀರಕಾದಪಿ । ತ್ರಿಜಾತಂಧಾನ್ಯಮರಿಚಂಪೃಥ
ಗರ್ಧಪಲಾನ್ವಿತಂ ॥ ಅವತಾರ್ಯಾಥಶೀತೇಸ್ಮಿನ್ದತ್ವಾಕ್ಷಾದ್ರಂಘೃ
ತಾರ್ಧಕಂ । ಪಕ್ಷುಂಧಾನ್ಯೇಸ್ಥಾಪಿತಂಚತನ್ನಿಹಂತ್ಯುಪಯೋಜಿತಂ ॥ ಕಾ
ಸಹಿಧ್ಮಾರುಚಿಶ್ವಾಸಾರಕ್ತಪಿತ್ತಕ್ಷತಕ್ಷಯಾನ್ । ಉರಸ್ಸಂಧಾನಜನ
ನಂಮೇಧಾಸ್ಮೃತಿಬಲಪ್ರದಂ ॥ ಅಶ್ವಿಭ್ಯಾಂವಿಹಿತಂಹೃದ್ಯಂಕೂಶ್ಮಾಂ
ಡಕರಸಾಯನಂ । ದೀಪ್ತಾಗ್ನಿವಿಧಿರೇಷಸ್ಯಾನ್ಮಂದೇದೀಪನಪಾಚನಃ ॥
ಯಕ್ಷ್ಮೋಕ್ತಕ್ಷಯಿಣಾಂಶಸ್ತೋಗಾತ್ರಪಶ್ಚಕೃತಿರುದ್ರಿಪೇ ॥

ಟೀ ॥ ಕುಂಬಳದಹಣ್ಣಿನತ್ವಕ್ಕನ್ನೂ ದುದ್ದನ್ನೂ ತೆಗದುಹಾಕಿ ತಿರುಳನ್ನು ಸಣ್ಣ

ದಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ನೂರು ತೊಲವಂ ತೆಗದುಕೊಂಡು ಒಂದು ಭಾಂಡದಲ್ಲಿ ನೀರುಹು
ಯ್ದು ಒಲೆಯಮೇಲೆಯಿಕ್ಕಿ ಪಾವಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಯಕಟ್ಟುಕಟ್ಟಿ ಆಪಾವಡೆಯ
ಮೇಲೆ ಆಕುಂಬಳದಹೋಳುಗಳಂಸುರಿದು ಮೇಲೆ ಮುಚ್ಚಳವಂಮುಚ್ಚಿ ಬೆವರುವ
ಹಾಗೆ ಅಲ್ಪನಾಗಿಬೇಯಿಸಿ ಅದನ್ನು ತೆಗದುಕೊಂಡು ಚಾಪೆಯಲ್ಲಿಹಾಕಿ
ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿಯೊಣಗಿಸಿ ಆಬಾಳಕವಂ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕೆಂಪಾ
ಗುವತನಕಹುರಿದು ಅದು ಆರುವದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಒರಳಿನಲ್ಲಿಯಿಡಿದು ಚೂರ್ಣ
ವಂಮಾಡಿಯಿರಿಸಿ, ಅನಂತರ ಅದಂತೆಗದುಕೊಂಡು ಬೇರೆಯೊಂದುಪಾತ್ರೆ
ದಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಕುಂಬಳದಹಣ್ಣಿನರಸವಂಹುಯ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ನೂರುತೊಲ ಖಂ
ಡಶರ್ಕರೆಯಂಹುಡಿಮಾಡಿಹಾಕಿ ಒಲೆಯಮೇಲಿಕ್ಕಿ ಲೇಹ್ಯಪಾಕವನ್ನ ಕ
ರಪಾಕವಂಮಾಡಿದಮೇಲೆ ಹದನೋಡಿ ಪಿಪ್ಪಲಿ, ಶುಂಠಿ, ಜೀರಿಗೆಗಳಚೂ
ರ್ಣ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮೆರಡುತೊಲ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗತ್ವಕ್ಕು, ಲವಂಗಪತ್ರೆ,
ಕೊತ್ತುಂಬರಿಬೀಜ, ಮೆಣಸು, ಇವುಗಳನ್ನ ಅರ್ಧತೊಲ, ಈ ಔಷಧಗಳ ಚೂ
ರ್ಣವನ್ನು, ಹುರಿದಕುಂಬಳಕಾಯಚೂರ್ಣ ಜೊಡನೆ ಆಲೇಹ್ಯಪಾಕಬಂದದ
ರಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಸಟ್ಟುಗದಿಂ ಚೆನ್ನಾಗಿಕೊಳಿಸಿ ಯಿಳುಹಿಕೊಂಡು ಆರಿದಮೇಲೆ ಎರ
ಡುಮಾನ ಜೇನುತುಪ್ಪವಂಹುಯ್ದು ಚೆನ್ನಾಗಿಕೊಳಿಸಿ ಒಂದುಪಕ್ಷಮಾತ್ರ ಧಾ
ನ್ಯರಾಶಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ದೇಹಬಲ, ಅಗ್ನಿಬಲಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಸೇವಿಸಲು ಕಾ
ಸ, ಹಿಧ್ಮೆ, ಅರೋಚಕ, ಶ್ವಾಸ, ರಕ್ತಪಿತ್ತ, ಘಾಯಒಡೆದದ್ದು, ಕ್ಷಯರೋ
ಗಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವೂಪರಿಹಾರವಹವು. ಎದೆ ಒಡದದ್ದುಸಹಕೂಡಿಕೊಂಬುದು.
ಬುದ್ಧಿನೆನಹುಂಟಾಗುವುದು. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳುಮಾಡಿದರು. ಈ
ಹೃದ್ಯವಾದ ಕೂಶ್ಮಾಂಡರಸಾಯನವನ್ನು ಅಗ್ನಿಬಲವುಂಟಾದವನು ಸೇವಿಸಲು
ದೇಹಪುಷ್ಟಿಯಹುದು. ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯವಾಗಿಯಿದ್ದವನಿಗೆ ದೀಪನಪಾಚನ ವುಂಟಾ
ಗುವವು. ಇದು ಕ್ಷಯರೋಗಲಕ್ಷಣಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಕ್ಷಯರೋ
ಗದವರಿಗೆ ಹಿತವಹುದು. ಒಡಮುಬಿಡುವ ಮಲ ಘಟ್ಟಿಯಾಗುವುದು.

(ಕ್ಷಯಕ್ಕೆ ಅಶ್ವಗಂಧಾದಿಘೃತ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಶ್ವಗಂಧಬಲಾಭೀರುಸ್ಥಿರಾಜೀವಂತಿಗೋಕ್ಷುರಾನ್ ।ಶಿಘಾಂ
ಪಚೇಜ್ಜಲದ್ರೋಣೇಷ್ವಷ್ಟಭಾಗಾವಶೇಷಿತೇ॥ ಸರ್ಪಿಃಪ್ರಸ್ಥಂಪಚೇದೇಭಿಃದ್ವಿ
ಗುಣಕ್ಷೀರಸಂಯುತಂ । ಚಂದನೋತ್ಪಲಯಷ್ಟ್ಯಾಹ್ವಾಕೃಷ್ಣಾದ್ರಾ

ತುಗಾಕಶೇರುಭಿಃ॥ ದ್ರಾಕ್ಷಾಮೇದಾದಾರುಮಂಜಿಷ್ಠಾಕಾಕಾಪುಂಡ್ರಿಕಪದ್ಮಕೈಃ।
ದುರಾಲಭಾವೃಷಸಟೀಶೃಂಗೀಭಾರ್ಙೀಪುನರ್ನವೀ ॥ ಅಗರ್ವಕಿಪಿ
ಷ್ಪಾಪಾರಾವಾಲಕೋಶೀರನಾಗರಂ । ಸರ್ಪಿಃಪಕ್ವಂಪರಂಸ್ವರ್ಯಂರ
ಕ್ತಮಾಂಸಬಲಪ್ರದಂ ॥ ರಕ್ತಪಿತ್ತಂಮಹಾರಕ್ತಂಸ್ತ್ರೀರೋಗಾಂವಿಸ್ಫೋ
ಟಕೃಚ್ಛ್ರಮೂರ್ಛಾ।ವಿಸರ್ಪಕಾಮಲಾಂಗದಾಹಂಕೃಷ್ಣಾಂಛರ್ದಿಂಚಮಜ್ಜ
ಯಾಂ ॥ ಕಾಸಂಶ್ವಾಸಂಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯಂಶೋಷಾಶೋಷಾಕ್ಷರಾಪ
ಹಾರ್ । ಪಾನವಸ್ತ್ಯಾದಿಭಿಶ್ಶೀಘ್ರಂಜರಮೋಕಾಂಕ್ಷಿವರಪ್ರದಂ॥ವಸ್ತಿ
ರೋಗನಿರಜಸ್ಸರ್ವಪ್ರಮೇಹನವಿನಾಶಕೃತ್ । ಕ್ಷಯಕ್ಷೀಣಶರೀರಾ
ಣಾಂನಾಸ್ತ್ಯನ್ಯತ್ ಶರಣಂನೃಣಾಂ ॥

ಟೀ॥ ಹಿರಿಮದ್ದಿನಬೇರು, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಅಷ್ಟಾಢಿಗಣಸು, ಒಂದೆಲೆಹೊನ್ನೆ,
ಹಾಲೆ, ನೈದಿಲಬೇರು, ಇಷ್ಟೂ ಒಂದು ಭಾಂಡದಲ್ಲಿ ನಾಗಳನೀರೆತ್ತಿಹಾಕಿ, ಅ
ಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಆದರಲ್ಲಿ ಯೊಂದು ಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪ, ಎರ
ಡು ಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನ ಹಾಲುನ್ನು ಸುರಿದು, ಪಾಕವಮಾಡುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕು
ವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ,—ಶ್ರೀಗಂಧ, ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಗಜ
ಹಿಪ್ಪಲಿ, ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಸೀಪಿಗಡ್ಡೆ, ಮೇದೆ, ಅತಿಮೇದೆ, ತುಪ್ಪದೇವದಾರು, ಮಂ
ಜಿಷ್ಠೆ, ಕಿವಕ್ಷೀರ, ಪುಂಡ್ರಿಕ, ಪದ್ಮಕ, ತುರುಚನಬೇರು, ಆಡಸೋಗೆ, ಮರದ
ರಿಸಿನ, ಕಪ್ಪುರಶುಂಠಿ, ಕರ್ಕಾಟಕಶೃಂಗಿ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಕೊಂಮೆ,
ಅಗಿಲು, ಅಕಿಬಜೆ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಮುಡಿವಾಳ, ಲಾವಂಚ, ಶುಂಠಿ, ಇವಷ್ಟನ್ನಾ
ಒಂದುವರಹತೂಕದಮೇರೆ ಚೂರ್ಣವಮಾಡಿಹಾಕಿ, ಹದದಲ್ಲಿ ಇಳುಹಿ
ಕೊಕ್ಕ, ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸೇವಿಸಲು ಸ್ವರವುಂಟಾಗುವುದು. ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳಿಗೆ
ಬಲಕೊಡುವುದು. ರಕ್ತ, ಪಿತ್ತ, ಹೆಂಣಿತ್ತರು, ಉಸುಳು, ತೃಷೆ, ಭ್ರಮೆ, ಹ
ರಿಸ್ತ್ರಿ, ಕಾಮಾಲೆ, ಮೈತ್ರಯುರಿತ, ಸಹಿಸಲಾರದಬಾಯಾರಿಕೆ, ಕಾಸ, ಶ್ವಾಸ,
ಪೀನಸ, ಕ್ಷಯರೋಗದಿಂದುಂಟಾದ ರೋಗ, ಇವಷ್ಟೂ ಪಾನವಸ್ತಿಗಳಿಂ
ದ ಶಮನವಹುವು. ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾಂತಿಯುಂಟಾಗುವುದು. ಹೊಟ್ಟೆಯವ್ಯಾಧಿ,
ಯೋನಿವ್ಯಾಧಿ, ಪ್ರಮೇಹ, ಇವುಗಳು ಪರಿಹಾರವಹುವು. ಕ್ಷಯರೋಗದಿಂದ
ಕ್ಷೀಣತೆಯುಂಟಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವರನ್ನ ಬೇರೊಂದೂ ರಕ್ಷಿಸಲಾರದು. ಈ
ಘೃತವೇ ಬದುಕಿಸುವುದು.

(ಕೂಶ್ಮಾಂಡಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕೂಶ್ಮಾಂಡಕಂಸಮಾದಾಯಜಲದ್ರೋಣೇವಿಪಾಚಯೇತ್ ।
ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶಿಷ್ಟೇಸ್ಮಿನ್ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯಾಣಿಪೇಷಯೇತ್ ॥ ಕಾಕೋಲೀಕ್ಷೀರಕಾಕೋಲೀಸಾಶ್ವಗಂಧಾಚಪಿಪ್ಪಲೀ। ಪರ್ಪಟಂಮುಸ್ತಕಂರಾಸ್ನಾಶುಂಠೀಭಾರ್ಙೀಮಧೂಲಿಕಾ॥ ಸೈಂಧವಂಪಿಪ್ಪಲೀಮೂಲಂಚಿತ್ರಕಂಹಸ್ತಿಪಿಪ್ಪಲೀ। ಪೃಥಗರ್ಧಪಲಾನಿತಾನ್ ದತ್ವಾಸರ್ಪಿಶ್ಚತುರ್ಗುಣೇ ॥ ಕ್ಷೀರೇಚೇಕ್ಷುರಸೇತದ್ವತ್ ಶನೈರ್ಮೃದ್ವಗ್ನಿನಾಪಚೇತ್ । ಏತತ್ಸರ್ಪಿಃಪ್ರಿಯಂಮಾನಂಸರ್ವಕ್ಷಯವಿನಾಶನಂ ॥ ವಿಶೇಷಾತ್ಪಿತ್ತಜಂಶೋಷಂಗುಲ್ಮಂಚವಿಷಮಜ್ವರಂ । ಹಂತಿಕೂಶ್ಮಾಂಡಕಘೃತಂಪರಂವರ್ಣಬಲಪ್ರದಂ॥

ಕ್ಷಯರೋಗಸ್ಯ ಅಶ್ವಗಂಧಾಬಲಾಲಾಕ್ಷಾತೈಲಂ, ಮಹಾಹಸ್ತಿಕರ್ಣೀತೈಲಂ, ಕೂಶ್ಮಾಂಡಕರಸಾಯನಂವಾಪ್ರಯೋಕ್ತವ್ಯಂ.

ಟೀ ॥ ನೂರಯಿಪ್ಪತ್ತೆಂಟುಹಲ ಕುಂಬಳದಹೋಳನ್ನು ನಾಗಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪಾಕವಂಮಾಡಲು ಉಳಿದ ಒಂದುಕೊಳಗದಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪವನ್ನು ಒಂದುಕೊಳಗ ಹಸುವಿನಹಾಲನ್ನು ಒಂದುಕೊಳಗ ಕಬ್ಬಿನಹಾಲನ್ನು ಹನಿಸಿ ಪಾಕವಂಮಾಡುವಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಕೊಡ್ಡಿಹಾಲ, ಕೊಡ್ಡಿಯಮದ್ದು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಪರ್ಪಾಟಕ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ರಾಸ್ನೆ, ಶುಂಠಿ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಹಿಪ್ಪಿಹೂವು, ಸೈಂಧವ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಗಜಪಿಪ್ಪಲಿ, ಇಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅರ್ಧಹಲ ಕುಂಬಳದಕಾಯಿರಸದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಅರದು ಕದಡಿ, ಕಮಲಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಪಾಕವಂಮಾಡಿ, ಹದದಲ್ಲಿ ಯಿಳುಹಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಸೇವಿಸಲು ಸಮಸ್ತ ಕ್ಷಯರೋಗಪರಿಹಾರವಹುದು. ಪಿತ್ತದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ಕ್ಷಯರೋಗವನ್ನು, ಗುಲ್ಮವನ್ನು, ವಿಷಮಜ್ವರವನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಈಕೂಶ್ಮಾಂಡಘೃತವು ಮೈಬಣ್ಣವುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಬಲವುಂಟುಮಾಡುವದು. ಕ್ಷಯರೋಗದಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಗಂಧಬಲಾಲಾಕ್ಷಾತೈಲವನ್ನಾದರೂ, ಮಹಾಹಸ್ತಿಕರ್ಣೀತೈಲವನ್ನಾದರೂ, ಕಕ್ರತೈಲವನ್ನಾದರೂ, ಕೂಶ್ಮಾಂಡರಸಾಯನವನ್ನಾದರೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು.

(ಕ್ಷಯಕಾಸಗಳಿಗೆ ಚತುಷ್ಷಷ್ಠಿಮರೀಚ್ಯಾದಿಲೇಹ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಂಚಕೋಲಕವರ್ಷಾಭೂಕರಂಜದ್ವಯಶಿಗ್ರುಜಂಬುಪಶುಗಂ

ధాతకీత్స్వర్ణంపృథగ్దశపలంభవేత్ । దశమూలాత్త్రివృద్దంతీవచా
భల్లాతకోవృషః । కళింగక్రిమిజిత్పాఠాశరపుంఖ్యంబుదాని
చ ॥ బలాశ్వగంధాచతథాపృథగ్దశపలానిచ । చతుష్షష్టిజలప్ర
స్థేపాచయేన్మృదుళాగ్నినా ॥ తైశ్శృతైష్టావశిష్టైస్స్యాత్కషా
యేసుపరిస్రుతే । భృంగాతార్ణకర్ణవాశానాంబ్రాహ్మీకాస
జీకయోరసం ॥ ధాత్రీగళూచీజీవంతీనీలీకుండలినీరసం। య
ష్టిభృంగ్దళిష్టిలశునచోషార్ద్రకవరీరసం॥ జాతీపటోలమత్స్యా
క్షీకుకూటకవచారసం। కాళశాకహరీతక్యోస్సోమరాజశ్వ
దంష్ట్రయోః ॥ ద్వికోరండద్విబృహతీద్విపునర్నవజంరసం ।
మండూకపర్ణీసువహాశంఖపుష్పీరసంతథా ॥ దూర్వాశ్శై
లేయమంజర్యోస్తత్ప్రోటాజ్ఘటారసం । హంసపాదీవజ్రవ
ల్లీనిర్గుండీకనకస్యచ । దమయంత్యాశ్చముండిన్యావాజిగం
ధాగ్నిమంథయోః ॥ కింశుకస్యాఖుపర్ణ్యాశ్చబలాతిబలయో
రపి । తథాకపిత్థవార్తాకతులసీచక్రమర్దజం ॥ వృశ్చికాళీ
నాగవల్ల్యోరసంకులకులస్యచ।బదరీదురపీగోపీకాకమా
చీరసంతథా ॥ ఫణిజ్జకారగ్వధయోఃరసంచైషాంప్రదా
పయేత్ । చతుష్షష్టిరసంతేషాంప్రత్యేకంకుడుబాన్వితం ॥ ద్రా
వ్యాణ్యేతానిమతిమాన్సూక్ష్మపిష్టానికారయేత్ । వత్సకంరా
సతంపాఠావచాకటుకరోహిణీ॥శృంగీభార్గీవరాదోషా
కట్వాంగంహస్తిపిప్పలీ। చవ్యాగ్నిపిప్పలీమూలగోజిహ్వాశా
రిభాద్వయం॥వర్షాభూస్సురదార్వబ్దమధుకంచాష్టవర్గకం।
ద్రాక్షాసరళమంజిష్ఠామాంసీఛిమశిలాగురు ॥ సర్షపాతివి
షామూర్వాకాసకృత్కుస్సరసార్ఘుటా । గంధకంహరితాళంచ
సోమరాజీమనశ్శిలా ॥ అంకోలబీజాయస్కాంతంలోహ
చూర్ణంసకిట్టకం ।వ్యోషరాస్నామహానింబకుష్టశ్శైలేయగు
గ్గులుః॥ పశుగంధాశ్వగంధౌచశతపుష్పాచధాన్యకం । మూలం
కులకులస్యాపినూర్యభక్తశిఖాతథా ॥ పిష్ట్వైతానిచతుష్షష్టిం

ಪೃಥಕ್ ಷೋಡಶಿಕಾನಿಚ । ಆಲೋಡ್ಯಾಥಪುರಾಣಸ್ಯಸಂಶುದ್ಧಸ್ಯ
ಗುಡಸ್ಯಚ ॥ ದದ್ಯಾತ್ಸವಿಂಶತಿಶತಂಪಲಾಃತಿಲಜಾನ್ಘೃತಾನ್ । ಪ್ರ
ಸ್ಥಂದದ್ಯಾತ್ಪೃಥ್ಯಮಾನಿಚೂರ್ಣಾನ್ಯೇತಾನ್ಯಥಾಪಿತ್ ॥ ಜಾತೀಫ
ಲಂಸತತ್ಕೋಲಂಚಾತುರ್ಜಾತಂಚಜೀರಕಂ । ಅಜಾಜಿಂಚಪೃಥ
ಕ್ಕರ್ಷಂಪಿಪ್ಪಲೀರುಡುಬದ್ವಯಂ ॥ ನಾಗರತ್ರಿಪಲಂಚೈವವಿಳಂಗಂ
ಚಚಕುಃಪ್ಪಲಂ । ಚೂರ್ಣೀಕೃತ್ಯವಿನಿಕ್ಷಿಪ್ಯದ್ವಿಪ್ರಸ್ಥಂಮರಿಚಸ್ಯಚ ॥
ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ಯಾಂಭಸಿಮಗ್ನಂತಂಸ್ಥಿತಮಾದಾಯಬುದ್ಧಿಮಾನ್ । ಉಷ್ಣಾಂ
ಬುಕುಂಭೀಬಾಷ್ಪೇಣಪ್ರಕ್ಲಿನ್ನಂನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ತತಃ ॥ ಸಮ್ಯಕ್ಪಕ್ವೇತುಸಂಜಾ
ತೇತತಸ್ತದವತಾರಯೇತ್ । ಶೀತೇತುಮಧುನಃಪ್ರಸ್ಥಂದತ್ವಾಧಾನ್ಯೇನಿ
ಧಾಪಯೇತ್ ॥ ತತಶ್ಶುಭದನಕ್ಷತ್ರೇಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದೀನ್ಪ್ರಪೂಜ್ಯಚ ।
ಪ್ರಾತರ್ಭುಕ್ತ್ವಾತುರಾತ್ರೌಚಯಥಾದೋಷಂಪ್ರಯೋಜಯೇತ್ ॥ ಪ್ರಥ
ಮಂಶತ್ರ್ಯಮಾಸಾದ್ಧ್ಯಭಕ್ಷಯೇನ್ಮರಿಚಂತತಃ । ನಾಮ್ನಾಮರೀಚಲೇಹೋ
ಯಂಶ್ವಾಸಕಾಸಕ್ಷಯಾಪಹಃ ॥ ಕಂಠಶುದ್ಧಿಕರಸ್ಸ್ವರ್ಯಃಶ್ಲೇಷ್ಮದೋ
ಷನಿವಾರಣಃ । ಛರ್ದಿಹೃದ್ರೋಗಗುಲ್ಮಾರ್ಶಃಪಾಂಡುರೋಗಭಗಂಧ
ರಾನ್ ॥ ವಿದ್ರಧಿಪ್ಲೀಹಜಠರಾನ್ಮುಖರೋಗಾಂಶ್ಚನಾಶಯೇತ್ । ಬ
ಲ್ಯೋವರ್ಣ್ಯಃಕ್ರಿಮಿಹರಃಮೇಧ್ಯಃಕಾಯಾಗ್ನಿದೀಪನಃ ॥ ಯೇಪುನರ್ಧಾ
ತುಮಿಚ್ಛಂತಿತೇಷಾಮೇತತ್ಪ್ರಯೋಜಯೇತ್ । ಅನೇನೈವವಿಧಾನೇನಪಿಪ್ಪಲೀಂ
ಸಂಪ್ರಯೋಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಅಡಕೆಪುಷ್ಪನಬೇರು,
ಹೊಂಗೆನಾರು, ತಪಸದನಾರು, ನುಗ್ಗೇಬೇರಿನತೊಕ್ಕು, ನಾರುಂಬೇಳೆ, ಈಹತ್ತು
ಓಷಧಿಗಳಬೇರುಪ್ರತ್ಯೇಕಹತ್ತುಹಲ, ಬಿಲ್ಲವತ್ತದಬೇರು, ನರುವಲಬೇರು, ಶಿವನೀ
ಬೇರು, ಪಾದರೀಬೇರು, ಹೆಂಮರದತ್ವಕ್ಕು, ಗುಳ್ಳ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಒಂದೆಲೆಹೊನ್ನೆ,
ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ತಿಗಡೆ, ದಂತಿಬಜೆ, ಗೇರಬೇರು ಆಡಸೋಗೆ, ಕವುಡೆಯಬೇರು,
ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಮುಳ್ಳುಕೊಗ್ಗಿ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆ,
ಹಿರೀಮದ್ದು, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹತ್ತುಹಲ, ಅಂತೂ ಎಲ್ಲವೂಕೂಡಿ ಮು
ನ್ನೂರಯಿಪ್ಪತ್ತುಹಲ, ಇವುಗಳನ್ನು ಹದಿನಾರುಕೊಳಗನೀರಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷ
ವಾಗಿಕಾಯಿಸಿಉಳಿದನಾಗಳಕಷಾಯದಲ್ಲಿಗರುಗದರಸ, ಎಕ್ಕೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ,ಸ

ಬಳ್ಳಿ, ಸೊಂಡೆಯರಸ, ಆಡುಸೋಗೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಒಂದೆಲಗನರಸ, ಯಾಲ ಹುರಿಯರಸ, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿರಸ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿರಸ, ಸೀಹಾಳೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ನೀಲೀಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಯಸಗದರಸ, ಗಜ್ಜುಗದಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ನೆಲದಾಳೀಗಡ್ಡೆಯರಸ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳೀರಸ, ಅರಿಸಿನದರಸ, ಹಸೀಶುಂಠಿರಸ, ಆಷಾಢಿಗಡ್ಡೆರಸ, ಜಾಜೀಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಕಹಿಪಡವಲಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಹೊನ್ನಗನ್ನೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಬಜೀರಸ, ಕರಿಬೇವುಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಅಳಲೇಕಾಯಿರಸ, ಸೋಮವಲ್ಲೀರಸ, ನೆಗ್ಗಿಲರಸ, ಕೆಂಪಿನಗೊರಟೆಯರಸ, ಹಳದೀಗೊರಟೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಕುರುಟಿಗೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಗುಳ್ಳ ನೆಲಗುಳ್ಳದಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಬಿಳೀಕೊಮ್ಮೆ ಕೆಂಪಿನಕೊಮ್ಮೆಗಳರಸ, ಹೊಕ್ಕಣಿಕೆಯರಸ, ರಾಶ್ಮೆಯರಸ, ಎಣ್ಣೆಮಂಜರೀರಸ, ಗರಿಕೆಯರಸ, ಕಲ್ಲಹುವ್ವು, ಆವರಿಕೆರಸ, ಕಿರುನೆಲ್ಲಿರಸ, ಹಂಸಪಾದಿರಸ, ನರಲೇಹುಡಿಯರಸ, ಲೊಕ್ಕೀಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಮರದೇರಣಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಹೊಳದರಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಹಿರೀಮದ್ದಿನರಸ, ನರುವಲಸರ, ಮುಳ್ಳುಮುತ್ತುಗದರಸ, ಉಮ್ಮತ್ತಿಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಸರಟೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಹೆಗ್ಗಳ್ಳಂಗಡಲೆಕಿರುಗಳ್ಳಂಗಡಲೆಯರಸ, ಜೇಲದಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಬದನೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ತುಲಸೀರಸ, ಕಗಚೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಜೇಳಬಾಲಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ವೀಳ್ಯದೆಲೆಯರಸ, ಹೋಳದರಗಿನರಸ, ಯಾಲಚೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಚೇತರಾಶಿಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಗೋರಂಟೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಬಿಲ್ಲಗಣಿಕೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಕಗ್ಗೊರಲೀಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಕಕ್ಕೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಈ ಆರವತ್ತುನಾಲ್ಕುಬಗೆ ಸ್ವರಸಂಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದೊಂದುಮಾನವಂಹಿನಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸಿದ ಹಳೇಬೆಲ್ಲ ನೂರಯಿಪ್ಪತ್ತು ಪಲವನ್ನು ಹಾಕಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ತುಪ್ಪವನ್ನೂ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಹಾಕಿ, ಪಾಕವಂಮಾಡುವಾಗ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ,— ಕೋಲುಮುರಕನಪಕ್ಕೆ, ಹಿಂಗು, ಅಗುಲುಶುಂಠಿ, ಬಜೆ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಕರ್ಕಾಟಕಶೃಂಗಿ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ತಾರೇಕಾಯಿ, ಅರಸಿನ, ಹೆಮ್ಮರದತ್ವಕ್ಕು, ಗಜಹಿಪ್ಪಲಿ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಮುತ್ತುನಾಲಿಗೆಬೇರು, ನೆಲಮಾಗಳಿಬೇರು, ಮಾಗಳಿಬೇರು, ಅಡಕೆಪುಟ್ಟನಬೇರು, ದೇವದಾರು, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಮೇದೆ, ಮಹಾಮೇದೆ, ಜೀವಕ, ಋಷಭಕ, ಕೊಡ್ಡಿ, ಹಾಲುಮಡ್ಡಿ, ಕಾಡವುದ್ದು, ಕಾಡಹೆಸರು, ದ್ರಾಕ್ಷೆಹಣ್ಣು, ತುಪ್ಪದೀ

ವದಾರು, ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಜಟಾಮಾಂಸಿ, ಮಡಿವಾಳ, ಕಲ್ಲುನಾರು, ಅಗಿಲು, ಸಾಸುವೆ, ಅತಿಬಜೆ, ಕುರುಟಿಗೆ, ಯಲದುರಿ, ತುಲಸಿ, ಕಿರುನೆಲ್ಲಿ, ಗಂಧಕ, ಹರಿದಳ, ಬಾಗುಂಜಿಬೀಜ, ಮಣಿಶಿಲೆ, ಅಂಕೋಲೆಬೀಜ, ಶಾಂಕಭಸ್ಮ, ಲೋಹಭಸ್ಮ, ಮಂಡೂರ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ರಾಸ್ನೆ, ಕುರುಕಬೇವು, ಬಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಸುರಸುರಕೆಬೇರು, ಗುಗ್ಗುಳ, ನಾರುಂಬೇಳೆ, ಹಿರೀಮದ್ದು, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಜೋಳದರಗನಬೇರು, ಆದಿತ್ಯಭಕ್ತನಬೇರು, ಈ ಅರವತ್ತುನಾಲ್ಕು ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕಗಳಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ, ಲೇಹ್ಯವಂ ಪಾಕದಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಿ ಯಿಳುಹುವಾಗ, ಪ್ರಕ್ಷೇಪದ್ರವ್ಯ.—ಜಾಕಾಯಿ, ತಕ್ಕೋಲ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗಪತ್ರಿ, ಲವಂಗಚಕ್ಕೆ, ನಾಗಕೇಸರ, ಜೀರಿಗೆ, ಕರಿಜೀರಿಗೆ, ಯಿವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುವರಹಾತೂಕ, ಹಿಪ್ಪಲಿ ಮೊಂಟುಹಲ, ಶುಂಠಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ತಾರೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಇವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುಹಲ, ಮೆಣಸು ಮೂವತ್ತೆರಡುಹಲ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಒಂದು ಮಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೀರಂಹನಿಸಿ ಒಲೆಯಮೇಲೆಯೆತ್ತಿ, ಕಾಯಿಸಿ, ಆಮಡಿಕೆಯ ಬಾಯಿಗೆ ಘಟ್ಟಿಯಾದ ಪಾವಡೆಯಂಕಟ್ಟಿ ಅದರಮೇಲೆ ಬಾಳೆಯೆಲೆಯಂ ಹಾಕಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಆಚೂರ್ಣವಂ ಯಿರಿಸಿ, ಮೇಲೆ ಮುಚ್ಚಳವಂಮುಚ್ಚಿ ಬಿವರಿಸಿ ಅದಂತೆಗದುಕೊಂಡು ಪಾಕಬಂದಲೇಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕಲೆಸಿ, ಸಟ್ಟುಗದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿಕೊಳೆಸಿ, ಯಿಳುಹಿಕೊಂಡು, ಆರಿದಮೇಲೆ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಜೇನುತುಪ್ಪವಂಹನಿಸಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿಕಲೆಸಿ, ಅದನ್ನು ಬಾಯಕಟ್ಟಂಕಟ್ಟಿ ಹದಿನೈದು ದಿನ ಧಾನ್ಯಪುಟದಲ್ಲಿಯಿರಿಸಿ, ಅಮೇಲೆತೆಗದು ತನ್ನಗುರುದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪೂಜೆಯಂಮಾಡಿ, ಅವರ ಅನುಜ್ಞೆಯಿಂದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುವರಹ ತೂಕವಂ ಸೇವಿಸುವುದು. ದೋಷಬಲವಾಗಿದ್ದರೆ ರಾತ್ರಿಯೂ ಸೇವಿಸುವುದು, ಇದು ಚತುಷ್ಷಷ್ಠಿಮರೀಚ್ಯಲೇಹ್ಯವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಕ್ಷಯರೋಗಂಗಳು ಪರಿಹಾರವಹುವು. ಕಂಠಶುದ್ಧಿ ಯುಂಟಾಗುವುದು. ಒಳ್ಳೆಯಸ್ವರವುಂಟಾಗುವುದು. ಶ್ಲೇಷ್ಮದೋಷಪರಿಹಾರವಹುದು. ಛರ್ದಿ, ಎದೆನೋವು, ಗುಲ್ಮ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ. ಪಾಂಡುರೋಗ, ಭಗಂಧರ, ವಿದ್ರುಧಿ, ಪ್ಲೀಹ, ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲೆ, ಮುಖರೋಗ, ಇವಷ್ಟೂಪರಿಹಾರವಹುವು. ಶರೀರಬಲ

కాంతిగళుంటాగువవు. క్రిమిహర, అగ్నిపటుత్వవుంటాగువుదు. యా
రు ధాతువృద్ధియం అపేక్షిసుత్తారో అవరు సేవిసలుధాతువృద్ధియా
గుదు. ఇదేరీతియల్లి చతుష్షష్ఠి పిప్పల్యాది లేహ్యవంనుమాడికొళ్ళ
తక్కద్దు. మెణసినస్థానదల్లి హిప్పలియన్నాకికొళ్ళబేకు.

(చవ్యారిష్ట.)

శ్లో॥ చవికాయాస్తులార్ధంస్యాత్ తత్సమంకంటకారికా। కృ
ష్ణాతన్మూలమరిచశృంగిభాజ్ఞీర్ఘుటావచాః॥ అభయాపుష్క
రజటాదశమూలంసురద్రుమం। అశ్వగంధాసమృద్వీకాకుండ
ల్యాతర్కవల్ల్యపి ! వాశాకుళీరశృంగీచవ్యశ్చకాలీచచిత్రకం।
పటోలపాంవట్వలంచాపిపృథగేవసమాహరేత్ ॥ తత్సర్వమేకతః
కృత్వాజలద్రోణేషుసప్తసు। అష్టభాగావశేషంస్యాద్యావత్తా
వద్విపాచయేత్ ॥ కషాయేస్మిన్సుఘాతేతుగుళమర్ధతులాంక్షి
పేత్ ।సుపాకంసాధయిత్వాతుపంచవింశత్పలంక్షిపేత్ ॥చూర్ణీ
కృతాయాఃపిప్పల్యాఃశీతేతస్మిన్మధుక్షిపేత్ ।ప్రస్థానుస్తం
స్థాపయేన్మాసంవాపక్షమేవవా॥ చిరకాలంస్థితంశోషంతేదు
యత్తేనసాధయేత్। కాసంశ్వాసంవమింహిక్కాంప్రతిశ్యాయం
గుదాంకురం ॥ గ్రహణీమగ్నిసాదంచప్లీహంచజలకూర్మకం।
గుల్మాంశ్చాష్టౌచోదరాణి జఠరశ్వయథుంక్రిమీన్॥ విశుద్ధింస్రో
తసాంకృత్వారపథ్యాప్తశరీరిణాం।రాజయక్ష్మాదిభూతానాం
ఋషిత్వేవనివర్తతః॥అనేన్నైవతుకల్పేనపథ్యంవాసాధయేత్సుధీః॥

టీ॥ చవ్యఐవత్తుపల, అదరసమాననెలగుళ్ళ, హిప్పలి, హిప్పలీమూల,
మెణసు, కర్కాటకశృంగి, గంటుభారంగి, కిరునెల్లి, బజె, అళలేకా
యి, పుష్కరమూల, జటామాంసి, బిల్లవత్తె, నరువల, శివని, భాదరి, హెమ్మ
రదపక్కె, గుళ్ళ, నెలెగుళ్ళ, ఒందెలెహొన్నె, మూరెలెహొన్నె, నెగ్గిలు
దేవదారు, హిరీమద్దు, ద్రాక్షె, యసగ, బళ్ళి, సుంఠి, ఆడుసోగె,
కర్కాటకశృంగి, బేళుబాల, చిత్రమూల, ఇవప్పూ ప్రత్యేక అరు
పలగళం తేగదుకొండు ఒందుకొప్పరిగెయల్లి ఖండగద యొంటు

ಕೊಳಗದನೀರು ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಆಕಷಾಯವಂ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದರಲ್ಲಿ ಅಯಿವತ್ತುಹಲ ಹಳೇಬೆಲ್ಲವಂ ಹುಡಿಮಾಡಿ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಲೇಹ್ಯಪಾಕದಲ್ಲಿಯಿಳುಹುವಾಗ ಇಪ್ಪತ್ತೈದುಹಲ ಹಿಪ್ಪಲೀ ಚೂರ್ಣವಹಾಕಿ ಕೊಳಿಸಿ, ಶೀತವಾದಮೇಲೆ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಜೇನುತುಪ್ಪವಂ ಹುಯ್ದು ಕೊಳಿಸಿ ಘಾಳಿಮರಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯಳೊಂದುತಿಂಗಳಾದರೂ ಹದಿನೈದುದಿನವಾದರೂ ಹೂಳಿರಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ತೆಗದುಕೊಂಡು ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನಪೂಜೆಯಂ ಮಾಡಿಸಿ ಅನಂತರಸೇವಿಸಲು ಬರುದಿನದ ಕ್ಷಯರೋಗ, ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಪೀನಸ, ಛರ್ದಿ, ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಗ್ರಹಣಿ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಪ್ಲೀಹ, ಗಂಡೆ, ಹೊಂಟುಪಿಥಗುಲ್ಮ, ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲೆ, ಹೊಟ್ಟೆಬಾಹುಜಂತುಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು. ಈಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿಮೇ ಅಳಲೇಕಾಯಿಚೂರ್ಣವಂಹಾಕಿ ಕೊಡಲು ಪಥ್ಯಾರಿಷ್ಟವೆನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

(ಕ್ಷಯವ್ಯಾಧಿಗೆಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಮುದ್ಗಗೋಧೂಮಷಾಷ್ಠ್ಯನ್ನಯವಮಾಕ್ಷಿಕಶರ್ಕರಾಃ। ಏಣಃಕುರಂಗೋಹರಿಣಃಶಶೋಲಾವಕಪಾರಿಕಃ ॥ ಕೋಶಾತಕೀಬಾಲಮೂಲಂ ಸೂರಣಂಶೃಂಗಿಬೇರಕಂ। ಸಿಂಹೀಫಲಂಪಂಚಶಾಖಂವೃದ್ಧಕೂಶ್ಮಾಂಡಜಂ ಚಿತಂ ॥ ನವನೀತಮಜಾಸರ್ಪಿರ್ಗೋಕ್ಷೀರಂಪ್ರಿಯಾಳುಕಂ। ತಕ್ರಂಚಾಪಿಪ್ರಯೋಕ್ತವ್ಯಂ ಯಕ್ಷ್ಮಿಣಾಂಚ ಹಿತಂಭವೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಹೆಸರು, ಗೋಧಿ, ಅರವತ್ತುದಿನಕ್ಕೆಬೆಳದ ಭತ್ತದಅಕ್ಕಿ ಅನ್ನ, ಜವೆ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಶರ್ಕರೆ, ಹೀರೆಕಾಯಿ, ಹುಲ್ಲೆಮಾಂಸ, ಕೃಷ್ಣಸಾರಂಗಮಾಂಸ, ಯುರಳೇಮಾಂಸ, ಮೊಲದಮಾಂಸ, ಲಾವಕನಮಾಂಸ, ಗುಬ್ಬಚ್ಚೀಮಾಂಸ, ಎಳೇಮೂಲಂಗಿ, ಸೂರಣ, ಹಸೀಶುಂಠಿ, ಗುಳ್ಳದಕಾಯಿ, ನೆಲಗುಳ್ಳದಕಾಯಿ, ಪಂಚಶಾಖವೆಂದರೆ ಕೀರೆ, ನುಗ್ಗೆ, ಚಕ್ರೋತ, ಬಿಲಕೀರೆ, ರಾಜಕೀರೆ, ಇವುಗಳು. ಬೂದಿಗುಂಬಳದಹಣ್ಣು, ಬೆಣ್ಣೆ, ಆಡಿನಬೆಣ್ಣೆ, ಆತುಪ್ಪ, ಆಹಾಲು, ಹಾಗುಪಪ್ಪು, ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಇವಷ್ಟೂಪಥ್ಯವರ್ಗ.

(ಕ್ಷಯಕ್ಕೆಅಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ತೈಲಂಕ್ಷೀರಗಂಸನಿಷ್ಪಾವಂಸರ್ಷಪಂತಿಲಚೂರ್ಣಕಂ।
ಕುಳುತ್ಥಂನವಧಾನ್ಯಂಚರಾಜಮಾಷಶ್ಚಗೋದ್ಭವಂ ॥ ಸಾ

ಕಾಂಚನಫಲಂ ರಂಭಾಫಲಂ ಬಿಂಬಾಮ್ರಸಂಭವಂ । ಅಜಾವಿಮ
ದುರಾಜ್ಯೈ ತ್ರಕ್ಷೇ ಆಮಿಷಾಣಿ ಕ್ಷಜ್ಞಸ್ತ್ರಿಯಃ॥

ಟೀ॥ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ಹುಸುಪನಹಾಲು, ಅವರೆ, ಸಾಸುವೆ, ಎಳ್ಳುಸಾಸಲು, ಹುರಳಿ, ಹೊಸಧಾನ್ಯ, ಅಲಸಂದೆ, ಕಡಲೆ, ನುಗ್ಗೆಕಾಯಿ, ಬಾಳೇಹಣ್ಣು, ಬಾಳೇಕಾಯಿ, ಹುಣಸೇಹಣ್ಣು, ಆಡು, ಕುರಿ, ಯಳಗ, ಬುವುಗಳ ಮಾಂಸ, ಇವಷ್ಟೂ ಕ್ಷಯರೋಗಕ್ಕೆ ಅಪಥ್ಯಂಗಳು.

ಇತಿ ಶ್ರೀ ನಂಜನಾಥಭೂಪಾಲವಿರಚಿತ ವೈದ್ಯಸಾರಸಂಗ್ರಹೇ
ರಕ್ತಪಿತ್ತ ಶ್ವಾಸಕಾಸ ಹಿಕ್ಕಾ ಕ್ಷಯ ಚಿಕಿತ್ಸಿತಂ
ನಾಮ ಪಂಚಮಪ್ರಕರಣಂ ಸಂಪೂರ್ಣಂ॥

೬ನೇ ಪ್ರಕರಣ.

(ಸ್ವರಸಾದ ಚಿಕಿತ್ಸಾಪ್ರಾರಂಭವು.)

ಶ್ಲೋ॥ ದೋಷೈರ್ವ್ಯಸ್ತೈಸ್ಸಮಸ್ತೈಶ್ಚ ಕ್ಷಯಾತ್ ಶೋಷಾಚ ಮೇದಸಾ । ಸ್ವರಸಾದೋ ಭವೇತ್ತತ್ರ ಸನ್ನಿರಂತ್ಯಂಚವರ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಸ್ವರಭಂಗವೆಂಬ ರೋಗವು ವಾತದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಪಿತ್ತದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಈ ಮೂರೂ ಸೇರಿದದರಿಂದಲಾಗಲಿ, ಕ್ಷಯದಿಂದಾಗಲಿ, ಮೇದಸ್ಸಿನಿಂದಲಾಗಲಿ ಆರು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವುದು. ಆರು ಪ್ರಕಾರವಾದ ಸ್ವರಭಂಗಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷತ್ರಯದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ವರಭಂಗವನ್ನೂ ಮೇದೋಧಾತುವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ವರಭಂಗವನ್ನೂ ಅಸಾಧ್ಯಗಳೆಂದು ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಶ್ಲೋ॥ ವಿಶೇಷಾತ್ಸ್ವರಸಾದಸ್ಯ ನಸ್ಯಧೂಮಾದಿ ಯೋಜಮೇತ್ । ಯೇ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಶ್ವಾಸಕಾಸಸ್ಯ ಹಿಕ್ಕಾಯಾಂ ಚೈವ ಯೇ ಹಿತಾಃ॥ ತೇ ಸ್ವರಸ್ಯಾಪಿ ತೇ ಸರ್ವೇ ರಸಯೋಗಾ ಹಿತಾ ಮತಾಃ॥

ಟೀ॥ ಸ್ವರಭಂಗಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಸ್ಯ ಧೂಮಪಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದು. ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಯಾವರಸ ಓಷಧಿಗಳು ಹಿತವೋ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ವರಭಂಗರೋಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು.

(ಸ್ವರಭಂಗಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕ್ವಶಿಲಾಪಿಪ್ಪಲೀಭಾರ್ಜೀಶರ್ಕರಾರಾದ್ವಗುಡೋತ್ತರಾಃ।

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

ಮಧ್ವಾಜ್ಯಾಭ್ಯಾಂಲಿಹೇದ್ಧಂತಿಸ್ವರಭೇದಾರುಚಿಕ್ಷಯಂ ॥

ಟೀ ॥ ಲವಂಗಕ್ಕೆ ಕುಕ್ಕ ಒಂದು ಪಾಲು, ಯಾಲಕ್ಕಿ ಮೂರು ಪಾಲು, ಹಿಪ್ಪಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪಾಲು, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ ಮೂರು ಪಾಲು, ಸಕ್ಕರೆ ಹದಿನಾರು ಪಾಲು. ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಚೂರ್ಣವಮಾಡಿ ತುಪ್ಪದಿಂದಲಾದರೂ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದಲಾದರೂ ಸೇವಿಸಲು ಸ್ವರಭಂಗ, ಅರುಚಿ, ಕ್ಷಯ, ಇವಷ್ಟೂ ಪರಿಹಾರವಹವು.

(ಮತಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸ್ವರೋಪಘಾತಂಹನ್ಯಾಚ್ಛಕ್ಷೀರಂವಾಸಕಣಂಶೃತಂ॥

ಟೀ॥ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಹಿಪ್ಪಲಿಯ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಆ ಬೆಂದ ಹಿಪ್ಪಲಿಯನ್ನು ಆ ಕಾದ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅರದು ಕದಡಿ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಲು ಸ್ವರಭಂಗ ಶಮನವಹುದು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಚವಿಕಾಪಿಪ್ಪಲೀಮೂಲಂಶೃಂಗೀಭಾರ್ಙೀಜಟಾಬಲಾ।
ಗುಳೂಚೀಪೌಷ್ಕರಂಮೂಲಂ ಸಿಂಹೀದಾರುನಿಶಾಶಟೀ ॥
ಕೋರಂಡಮಜಮೋದಂಚಯವಾನೀಸೈಂಧವಂತಥಾ । ಬಿ
ಲ್ವಂಚಶರಪುಂಖಂಚ ಕ್ವಾಥಯೇತ್ತೈಸ್ತ್ರಿದೋಷಜಿತ್ ॥ ಸ್ವ
ರ್ಯಂಕಂಠಂವಿಶೇಷೇಣಗಾಯಕಾನಾಂಪ್ರಶಸ್ಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಚವ್ಯ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಕರ್ಕಾಟಕಶೃಂಗಿ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಕಿರಿನೆಲ್ಲಿ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಮರದರಿಸಿನ, ಕರ್ಪೂರಶುಂಠಿ, ಕೋರಟಿ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಜೀರಿಗೆ, ಸೈಂಧವ, ಬಿಲ್ಲವತ್ತೆದಬೇರು, ಮುಳ್ಳುಕೊಗ್ಗಿಬೇರು ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಹಾಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷಿತವಾಗಿ ಕಷಾಯವಂ ಕಾಯಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಬೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ತ್ರಿದೋಷದಿಂದುಂಟಾದ ಸ್ವರಭಂಗ ಶಮನವಹುದು. ಸಂಗೀತಗಾರರಿಗೆ ಸುಸ್ವರವುಂಟಾಗುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅರುಚಿಮನಲಮಾಂದ್ಯಂಪೀನಸಶ್ವಾಸಕಾಸಾ । ನು
ದರಮುದರದೋಷಾನಾಶುಹನ್ಯಾದಶೇಷಾನ್ ॥ ಜನಯತಿತ
ನುಕಾಂತಿಂಚಿತ್ತನೇತ್ರಪ್ರಸಾದಂ । ಪಲಪರಿಮಿತನಿಸ್ತ್ವಕ್ ಶುದ್ಧ
ಶುಂಠೀಕಷಾಯಃ ॥

ಟೀ ॥ ಒಂದು ಹಲ ಶುಂಠಿಯ ತೊಕ್ಕಂತೆಗೆದು ಒಂದು ಬಳ್ಳ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕಷಾಯವಂ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಪಾನವಂಮಾಡಲು ಅರೋಚಕ,

ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಪೀನಸ, ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಮಹೋದರ, ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲೆ, ಇವಷ್ಟೂ ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಹಾರವಹುವು. ದೇಹಕಾಂತಿ, ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಗಳುಂಟಾಗುವವು. ಕಣ್ಣುಗಳು ನಿರ್ಮಲವಹುವು.

(ಕಾಕಮಾಚೀಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಾಕಮಾಚೀದಳರಸೇಷಡ್ಗುಣೇವಿಪಚೇದ್ಘೃತಂ । ಪಿಪ್ಪಲ್ಯಾದಿಪ್ರತೀವಾಪಂಸ್ಯಾತ್ಸ್ವರ್ಯಶ್ವಾಸಕಾಸಜಿತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಆರುಬಳ್ಳ ಬಿಲ್ಲ ಗಣಿಕೆಯರಸದಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪವನ್ನು ಪಾಕವಮಾಡುವಾಗ ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಇವಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹತ್ತುವರಹತೂಕಗಳಂ ಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿ ಇಳುಹಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕವಂ ಸೇವಿಸಲು ಸ್ವರಭಂಗ, ಶ್ವಾಸಕಾಸಗಳು ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಹಿಕ್ಕಾವತ್ ಸ್ವರಸಾದಿ ಪಥ್ಯಾಪಥ್ಯ)

ಟೀ ॥ ಕಾಸಶ್ವಾಸಹಿಕ್ಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆವ ಪಥ್ಯಾಪಥ್ಯಂಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವೊ ಸ್ವರಭಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅವೇ ಪಥ್ಯಾಪಥ್ಯಂಗಳು.

(ಅರೋಚಕಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅರೋಚಕೋಭವೇದ್ದೋಷೈರ್ಜಿಹ್ವಾಹೃದಯಸಂಶ್ರಿತೈಃ । ಸನ್ನಿಪಾತೇನಮನಸಃಸಂತಾಪೇನಚಪಂಚಧಾ ॥ ಕಷಾಯತಿಕ್ತಂಮಧುರಂವಾತಾದಿಷುಮುಖಂಕ್ರಮಾತ್ ॥

ಟೀ ॥ ನಾಲಿಗೆ, ಎದೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಂಗಳೆಂಬ ತ್ರಿದೋಷದಿಂದಲೂ, ಇವುಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದಲೂ, ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂತಾಪದಿಂದಲೂ ಅನ್ನದಮೇಲೆ ಅರುಚಿಹುಟ್ಟುವುದು. ಅರೋಚಕ ಐದುಪ್ರಕಾರ:— ವಾತದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ಅರೋಚಕಕ್ಕೆ ಬಾಯಿ ತೊಗರಾಗಿಹುದು. ಪಿತ್ತದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ಅರೋಚಕಕ್ಕೆ ಬಾಯಿ ಕಹಿಯಾಗಿಹುದು. ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ಅರೋಚಕಕ್ಕೆ ಬಾಯಿ ಶೀಯಾಗಿಹುದು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅರೋಚಕಸ್ಯಹಿಕ್ಕುಷ್ಠಜುಗುಪ್ಸಾನ್ನಸ್ಯಭೋಜನೇ । ಅರುಚಾಟಪ್ರತಿಮೋಕ್ತವ್ಯಂಶ್ವಾಸಕಾಸಹಿತಾಸ್ರಸಾ ॥ ೧೦

ధూపంకారయేత్పూర్వంపశ్చాదన్నంచభోజయేత్ ॥

టీ ॥ అన్న భోజనవంమాడువాగ దేవరికెయాదరె అరోచక హుట్టువుదు. అరోచకవ్యాధిగె శ్వాసకాసగళిగె హేళల్పట్ట చికిత్సె హేళల్పడువుదు. ఆచికిత్సెయంమాడువుదు. మొదలు గండూషవమాడి సి ఆమేలె అన్న కొడిసువుదు.

శ్లో॥ మహౌషధగ్రంథికబిల్వమూలైః శృతంజలంసైం
ధవరేణుమిశ్రం॥ప్రణాశయత్యాశునిషేవ్యమాణ। మానా
హగుల్మోదరవహ్నిమాంద్యాన్ ॥

టీ ॥ శుంఠి, హిప్పలిమూల, బిల్లపత్రదబేరు, ఇవుగళ కషాయక్కె కెంపిక్ సైంధవంబెరసి పానవమాడలు హొట్టెయుబ్బర, అరోచక, గుల్మ, అగ్నిమాంద్య, ఇవెల్లవూ పరిహారవహువు.

శ్లో ॥ చవికాపిప్పలీమూలమరీచౌషధజీరకైః । స
బిల్వైః క్వథితంవారిభక్తద్వేషనివారణం ॥

టీ ॥ చవ్య, హిప్పలిమూల, మెణసు, శుంఠి, జీరిగె, బిల్లపత్రదబేరు, ఇవుగళ కషాయవంకుడియలు అన్నద్వేషపరిహారవహుదు.

శ్లో ॥ తాలీశపత్రంమరిచం నాగరంపిప్పలీశుభా। య
థోత్తరంభాగవృద్ధ్యాత్త్వగేలాచార్ధభాగికం॥తద్రుచ్యం
దీపనంచూర్ణంనిర్దిష్టంసమశర్కరం । శ్వాసకాసా
రుచిఛర్ద్దిప్లీహహృత్పార్శ్వశూలనుత్ ॥ పాండుజ్వరా
తిసారఘ్నంమూఢవాతానులోమనం ॥

టీ ॥ తాలీశపత్రి ఒందువరహతూక, మెణసు యెరడువరహతూక, శుంఠి మూరువరహతూక, హిప్పలి నాల్కువరహతూక, కెవక్షీర అర్ధు వరహతూక, ఇదక్కె అర్ధపాలు యేళువరెవరహతూక లవంగకొ ర్కు, యాలక్కి, ఇవష్టన్నూ చూర్ణవంమాడి వస్త్రగళితవమాడి కొండు ఇదక్కె సమాంశవాగి మూవత్తువరహతూక శర్కరెయం చూర్ణక్కె హాకి చన్నాగి సరిబెరకెయంమాడి, ఆచూర్ణవ, జేను తుప్పదల్లి కలెసికొండాదరూ బరీచూర్ణవన్నాదరూ, ప్రాతః

కాలదల్లి సేవిసలు రుచికరవాగుదు. దీపనవుంటాగువుదు. శ్వాస, కాస, అరోచక, వమన, హొట్టెయుబ్బర, ఎదెనోవు, పార్శ్వశూలె, కామాలె, జ్వర, అతిసార, మూఢవాదవాయు, ఇవుగళెల్లవూ పరిహారవహవు.

శ్లో ॥ సశర్కరంమాతులుంగస్యాథవా మృద్వీకాక్షౌద్రసంయుతం । లేహం ముఖ్యం క్షారయుక్తం వాపిముఖరోగహరంపరం॥

టీ ॥ మాదళదహణ్ణినకేసరంగళంతెగదు శుంఠి, మెణసు, హిప్పలి, సైంధవగళచూర్ణ వెరసి. జేనుతుప్పదల్లి కలెసి సేవిసిదరూ, నాలిగెకొడమకొండు నుంగదె బాయల్లి యిరిసికొండిద్దరూ అరోచక పరిహారవాగుదు.

శ్లో॥ భ్రష్టకుస్తుంబరీచూర్ణంపాయయేచ్ఛర్కరాయుతం । ఏలామరీచసంయుక్తం ఖాదేదరుచిశాంతయే॥

టీ ॥ కొత్తుంబరియహురిదు చూర్ణవమాడి శర్కరెయంకూడిసి నీరినల్లికదడి పానవమాడిదరూ అరోచకపరిహార- యాలక్కి మెణసుగళచూర్ణవంమాడి శర్కరెవెరసి మెల్లలు అరోచకపరిహార.

(ఆద్రకలేహ్య.)

శ్లో ॥ కుల్యార్ద్రకాంగుళకులావిపచేత్రిజాత । వ్యోషాబ్దజీరకవరాళకదీప్యకాద్యైః ॥ సంచూర్ణితైః పలమితైఃప్రతివాపకైస్తైః । యుక్తాంగుళార్ధమధునా రుచిశోషహారీ ॥

టీ ॥ ఒందుకులె హసిశుంఠిరసవం తెగదు అదరల్లి ఒందుకులెబెల్లవంచూర్ణిసి శోధిసిహాకి మృద్వగ్నియింద పాకవమాడి యిరుకువాగ హాకువప్రతివాపద్రవ్య :—యాలక్కి, లవంగదక్కెతొగటు, లవంగపత్రె, శుంఠి, మెణసు, హిప్పలి, భద్రముస్తె, జీరిగె, లవంగ, వాదక్కి, ఇవెల్లా ప్రత్యేక ఒందుపలవం చూర్ణవమాడిహాకి పాకదల్లియిడది ఆరిదబళిక ఐవత్తుపల జేనుతుప్పవంసురిదు, బన్నిగికలెసిసేవిలు అరోచక వ్యాధిగళం పరిహరిసువుదు.

(ఛర్ది-చికిత్సె.)

శ్లో॥ ఛర్దిర్దోషైఃపృథక్సర్వైరన్నద్వేషాచ్చపంచధా । తృ
ష్ణాఘ్నినకషాయాంచశూలవేగాతువాతికే॥ తృట్తిక్తోదరక్తపిత్తో
ష్ణామూర్ఛాంతరదాహకృత్ । శ్లేష్మికాపిచ్ఛిలాస్వాద్వీశీతా
సాంద్రాకఫోల్బణా॥ సర్వలక్షణసంయుక్తాఛర్దిస్స్యాత్సంనిపాతికే॥

టీ॥ ఛర్దిరోగ అయిదు తెరనాగియిరువుదు, అదెంతెనె,—వాతజ, పి
త్తజ, శ్లేష్మజ, దోషత్రయజ, అన్నద్వేషజవెందు ఐదువిధ. అవు
గళల్లి కప్పాగి నొరెగట్టి తొగరాగి అత్యంత నోవు వుళ్ళద్దాగిరువదు
వాతజవెందు తిళివుదు. కెంపాగి ఉష్ణవాగి అరిసినవర్ణవుళ్ళద్దాగి అం
తర్దాహవన్నుంటుమాడువ ఛర్ది పిత్తజవెందు తిళివుదు. సరియాగి,
సిహియాగి, శీతవాగి, ఘట్టిగొండు. శ్లేష్మ దేహదల్లి నెట్టిగెయుళ్ళ
ఛర్ది శ్లేష్మజవెందు తిళివుదు. ఈ యెల్ల లక్షణగళొడనె కూడిదఛర్ది
యు సన్నిపాతజవెందు తిళివుదు. అన్నద్వేషదిందహుట్టిద ఛర్దియన్న
అన్నద్వేషజవెందు తిళివుదు.

శ్లో॥ భుక్తమాత్రేస్యసహసాముఖేశీతాంబుసేచయేత్ ।
హంతిమారుతజఛర్దింసర్పిఃపిత్తంససైంధవం ॥

టీ॥ భోజనవమాడుతలె తణ్ణీరం ముఖక్కె యెరచికొంబవరింద
లూ సైంధవదచూర్ణ మిశ్రవాద తుప్పవ సేవిసువదరిందలూ
వాతదిందుంటాద ఛర్దిహర మత్తు పిత్తహర.

శ్లో॥ బింబాహుళుర్థకోలామ్లహింగుజీరకనాగరైః।
ద్రాక్షాదాడిమఖర్జూరైర్వాతజాయాంచికిత్సితం ॥

టీ॥ హుణసెహణ్ణు, హురళి, ఎలచిహణ్ణు, ఇంగు, జీరిగె, శుంఠి,
ద్రాక్షి, దాళింబదహణ్ణు, ఖర్జూర, ఇవుగళన్నా పానకవమాడి కొ
డలు వాతదిందుంటాద ఛర్దిహర.

(మహాయానవెంబ సంహితెయల్లి)

శ్లో॥ ఛర్ద్యాంపిత్తకృతాయాంతురక్తపిత్తవదాచ
రేత్ ।మృద్భ్రిష్టలోష్టప్రభవంసుశీతంసలిలంపిబేత్॥స

ಶರ್ಕರಂಸಹಕುಲ್ಮಾಷಂನಾರಿಕೇಳೋದಕಂಪಿಬೇತ್। ಛರ್ದ್ಯಾಂ
ಪಿತ್ತನಿಮಿತ್ತಾಯಾಂದ್ರಾಕ್ಷೇಕ್ಷುಸ್ವರಸಂತಥಾ॥

ಟೀ ॥ ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಛರ್ದಿಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತಪಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಮಾಡುವುದು. ಮಣ್ಣಹೆಂಚೆಯಂ ಕೆಂಪಾಗಿಸುಟ್ಟು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಯಿರಿಸಿ ಆರಿದನೀರಂಕುಡಿಯಕೊಡಲುಪಿತ್ತಜಛರ್ದಿಹರ. ಅಂಬಿಲವನ್ನಾ ಎಳನೀರನ್ನು ಶರ್ಕರೆಬೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಛರ್ದಿಹರ. ಕಬ್ಬಿನ ತುಂಡು ಒಲೆಯಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಬೇಯಿಸಿ ರಸವಂಹಿಂಡಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ದ್ರಾಕ್ಷೆಹಣ್ಣುಅರದು ಕದಡಿಕೊಡಿಸಲು ಪಿತ್ತಜ ಛರ್ದಿಹರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಧಾತ್ರೀರಸಂತುಸಸಿತಂಪಿಬೇನ್ಮುದ್ಗದಳಾಂಬುವಾ ॥

ಟೀ ॥ ನೆಲ್ಲೀಕಾಯರಸವನ್ನು ಶರ್ಕರೆಬೆರಸಿಕೊಡಲು ಛರ್ದಿಹರ. ಹೆಸರ ಸೊಪ್ಪಿನರಸವಂ ಶರ್ಕರೆಬೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಪಿತ್ತಜ ಛರ್ದಿಹರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಿಲ್ವಪತ್ರಸಿದ್ಧಂಜಲಮಾಶುಪೀತಂ । ಸಮಾಕ್ಷಿಕಂಛರ್ದಿವಿನಾಶನಂಸ್ಯಾತ್॥

ಟೀ ॥ ಬಿಲ್ಲಪತ್ರದಬೇರಿನ ಕಷಾಯವಂಮಾಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪಬೆರಸಿ ಪಾನವಂ ಮಾಡಲು ಛರ್ದಿಹರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜಂಬ್ವಾಮ್ರಪಲ್ಲವೋಶೀರವಟಶೃಂಗಾವರೋಹಜಃ ।
ಕ್ವಾಥಃಕ್ಷೌದ್ರಯುತಶ್ಶೀತಃಪೀತೋವಾಪಿನಿಯಚ್ಛತಿ ॥ ಛರ್ದಿ
ಜ್ವರಮತೀಸಾರಂಮೂರ್ಛಾಂತೃಷ್ಣಾಂಚದುರ್ಜಯಾಂ॥

ಟೀ ॥ ನೇರಿಲಕಳಿರು, ಮಾವಿನಚಿಗುರು, ಲಾಮಂಚ, ಆಲದಚಿಗುರು, ಇದರಬೀಳು, ಇವಷ್ಟು ನೀರಿನಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಕಷಾಯ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿಕಾಯಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪಬೆರಸಿ ಆರಿಸಿ ಪಾನವಂಮಾಡಲು ಛರ್ದಿಜ್ವರ, ಅತಿಸಾರ, ಮೂರ್ಛೆ, ಜಯಿಸಲಶಕ್ಯವಾದಬಾಯಾರಿಕೆ, ಇವುಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಿಲ್ವಧಾನ್ಯಕಬಲಾಮಹೌಷಧೈಃ। ಲಾಜಮುದ್ಗಸಹಿ
ತೈಶ್ಶೃತಂಜಲಂ ॥ ಛರ್ದಿಮಾಶುಪಿಬತಸ್ಸಶರ್ಕರಂ । ಹಂತಿ
ವಾತಕಫಪಿತ್ತಜಾಮಪಿ ॥

ಟೀ ॥ ಬಿಲ್ಲಪತ್ರದಬೇರು, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಶುಂಠಿ, ಅರಳು, ಹೆಸರು, ಇವಷ್ಟನ್ನು ಹಾಕಿ ಕಷಾಯವಂಕಾಯಿಸಿ ಶರ್ಕರೆಬೆರಸಿ ಪಾನ

ಮಾಡಲು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಛರ್ದಿಹರ. ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಿಂದುಂಟಾದ ಛರ್ದಿ
ಯು ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಾಠಾಂಬುಜೋಶೀರಸುಗಂಧಿಬಿಲ್ವ । ದ್ರಾಕ್ಷಾಯ
ವಾನ್ಯೌಷಧಧನ್ವಯಾಷ್ಟೈಃ ॥ ಕಪಿತ್ಥಲಾಜೈಸ್ಸಲಿಲಂ ಪ್ರಸಿ
ದ್ಧಂ।ಪ್ರಸಕ್ತಮುದ್ಗಾರಮಪಾಕರೋತಿ ॥

ಟೀ॥ ಅಗುಲುಶುಂಠಿ, ಮುಡಿವಾಳ, ಲಾಮಂಚ, ಸೊಗದೆ, ಬಿಲ್ಲಪತ್ರದಬೇರು, ದ್ರಾಕ್ಷೆಹಣ್ಣು, ಜೀರಿಗೆ, ಶುಂಠಿ, ನೆಲದುರುಬನಬೇರು, ಬೇಲದಹಣ್ಣಿನ ವಾಟೆ, ಭತ್ತದಅರಳು, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಹಾಕಿ ಕಷಾಯವಂ ಕಾಯಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಉಕ್ಕಿಟವಾದ ಉದ್ಗಾರ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಮಾತುಳಂಗರಸೋಲಾಜಶರ್ಕರಾಕ್ಷೌದ್ರಸಂಯು
ತಃ । ಪಿಪ್ಪಲೀಚೂರ್ಣಮಿಳಿತಃ ಶೀಘ್ರಚ್ಛರ್ದಿನಿವಾರಣೇ ॥

ಟೀ॥ ಮಾದಳದಹಣ್ಣಿನರಸದಲ್ಲಿ ಅರಳು ಪಿಪ್ಪಲಿಗಳ ಚೂರ್ಣವಂ ಹಾಕಿ, ಶರ್ಕರೆ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಬೆರಸಿ ಪಾನವಮಾಡಲು ಛರ್ದಿಯಂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಇದು ಉತ್ತಮವಾದ ಔಷಧ ॥

(ಛರ್ದಿಹರಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕಾರ್ಪಾಸಾಸ್ಥಿಕೃಟೀಕೃಷ್ಣಾಲಾಜಚೂರ್ಣಂ ಸಶರ್ಕರಂ।
ಲೇಹಯೇಚ್ಛರ್ದಿನಾಶಾಯ ರಹಸ್ಯಮಿದಮುತ್ತಮಂ ॥ ಅಬ್ಧಿನೇ
ತ್ರಾಗ್ನಿಬಾಣಋತುಭಿಃಪಡ್ಸಂಖ್ಯಾಕ್ರಮೇಣತು ॥

ಟೀ॥ ಹತ್ತಿಯಹರಳಿನಿರುಳು ನಾಲ್ಕುತೂಕ, ಯಾಲಕ್ಕಿಯೆರಡುತೂಕ, ಪಿಪ್ಪಲಿ ಮೂರುತೂಕ, ಭತ್ತದಅರಳಿನಚೂರ್ಣ ಆರುತೂಕ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಹದಿನೈದುತೂಕ ಶರ್ಕರೆ ಬೆರಸಿ ಸೇವಿಸಲು ಛರ್ದಿಹರ, ಇದುರಹಸ್ಯ ॥

(ಛರ್ದಿಹರದ್ರವ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಮೃದ್ಭ್ರಷ್ಟಲೋಷ್ಟಜಿಮದಾಡಿಮಮಾತುಳುಂಗ।ಜಂಬ್ವಾ
ಮ್ರಪಲ್ಲವಸಿತಾಮಧುಬಿಲ್ವಲಾಜಾಃ ॥ ಕೋಲಾಸ್ಥಿಕೋರಜಲನ
ಸಿಕ್ತಕಪಿತ್ಥಶುಂಠೀ।ಕಾಳೀಸಜೀರಕಪಯೋಧನಿಕಾವಮಿಘ್ನಾಃ॥

ಟೀ॥ ಮಣ್ಣುಸುರಿದಹೆಂಟೆ, ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ, ದಾಳಿಂಬದಹಣ್ಣು, ಮಾದಳದಹಣ್ಣು, ನೇರಿಲಕಳಿರು, ಮಾವಿನಕಳಿರು, ಶರ್ಕರೆ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಬಿಲ್ಲಪತ್ರಬೇರು, ಅರಳು,

ಯಲಚೀಬಿತ್ತದಕಿರಳು, ಎಳನೀರು, ಹುರಿಗಹಿಟ್ಟು, ಬೇಲದಹಣ್ಣು, ಶುಂಠಿ, ಸಣ್ಣಕ್ತಜೀರಿಗೆ, ಮುಡಿವಾಳದಬೇರು, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಇವುವಮನಹುರದ್ರವ್ಯಗಳ

ಶ್ಲೋ॥ ಛರ್ದ್ಯಾಂ ಪಿಬೇತ್ತುಲ್ಯಪಯೋಂಬುಶ್ರೈಲಂ । ಖಾದೇನ್ಮಧುವ್ಯೋಷಯುತಂ ಕಪಿತ್ಥಂ । ಲಾಜಾಂಸಿತಾಢ್ಯಾನಥನಾವಲೀಢ ॥ ತತ್ರೈವ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾಂಜಿಮಮಂಭಸಾಚ.

ಟೀ॥ ಛರ್ದಿಯಲ್ಲಿ ಹಸುವಿನಹಾಲಿಗೆ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ನೀರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಗರುಡಪಕ್ಷಿಯಂತೆಯಿದು ಕದಡಿ ಪಾನವ ಮಾಡಿಸುವುದು. ಬೇಲದಹಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿಗಳಂ ಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವಂ ಹನಿಸಿ ಮಾಸಿ ಮೆಲ್ಲುವುದು. ಅಂಬಿಲದಲ್ಲಿ ಭತ್ತದಅರಳು ಚೂರ್ಣವಮಾಡಿಹಾಕಿ ಸಕ್ಕರೆಯಂ ಕೂಡಿಸಿ ಮೂಸಿನೋಡುವುದು. ಅಂಬಿಲದಲ್ಲಿ ಯಾಲಕ್ಕಿ ಚೂರ್ಣವಂ ಹಾಕಿ ನಸ್ಯವ ಮಾಡುವುದು, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪಚ್ಚೆಕರ್ಪೂರವ ಹಾಕಿ ನಸ್ಯ ಮಾಡುವುದು.

(ಬಿಲ್ವಾದಿಲೇಹ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ತ್ರಿಂಶದ್ಬಿಲ್ವಂ ಬಿಲ್ವಮೂಲಂ ತತಃ ಕುಂಭೇಂಭಸಃ ಪಚೇತ್ । ಅಷ್ಟಭಾಗಾವಶೇಷೇಸ್ಮಿನ್ ಕಷಾಯೇ ಸುಪರಿಸ್ರುತೇ ॥ ತ್ರಿಂಶದ್ದ್ರಮಂ ಗುಡಂ ದತ್ವಾ ಸಮ್ಯಕ್ಪಾಕೇವ ತಾರಯೇತ್ । ತ್ರಿಪಲಂ ಶೃಂಗಿಬೇರಸ್ಯ ಮರೀಚಸ್ಯ ಚ ಕುಷ್ಟಪಲಂ ॥ ಪಿಪ್ಪಲ್ಯಾಃ ಕುಡುಬಾರ್ಧಂ ಚ ಚವಿಕಾಯಾಃ ಪ್ರಕುಂಚಕಂ । ಮುಷ್ಟಿಸ್ತಾಳೀಸಪತ್ರಸ್ಯ ಮುಷ್ಟ್ಯರ್ಧಂ ಕೇಸರಸ್ಯ ಚ ॥ ದ್ವೌಪಲೌ ಪಿಪ್ಪಲೀಮೂಲಾಚ್ಚಿತ್ರಕಾಚ್ಚ ಪಲಂ ತಥಾ । ಪೃಥಕ್ ತ್ರಿಜಾತಕಾತ್ಕರ್ಷಾಂಶಂ ಜೀರಕಾಚ್ಚ ಪಲದ್ವಯಂ ॥ ಸಂಚೂರ್ಣ್ಯ ತಸ್ಮಿನ್ ಪಿಚಕೇತ್ ಯುಕ್ತ್ಯಾ ಪುನರಸಂಕ್ಷಿಪೇತ್ । ಏಷ ಬಿಲ್ವಾದಿಕೋ ಲೇಹಃ ಸರ್ವಛರ್ದಿನಿವಾರಕಃ ॥ ಹೃದ್ರೋಗಕಾಮಿಲಾರ್ಶೋಗುಲ್ಮಗ್ರಹಣ್ಯರುಚಿಪೀನಸಾನ್ । ಹಿಧ್ಮಾಕಾಸಕ್ರಿಮೀನ್ ಶ್ವಾಸಪ್ಲೀಹಾನಾಹಗಳಾಮಯಾನ್ । ಅರ್ಶಾಂಸಿ ಪಾಂಡುರೋಗಂ ಚ ಹನ್ಯಾತ್ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ನ ಸಂಶಯಃ ॥

ಟೀ॥ ಮೂವತ್ತುಹಲ ಬಿಲ್ಲವತ್ತದಬೇರು ತ್ವಕ್ಕತೆಗದು ಕತ್ತರಿಸಿ ಸಾಗಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಮಾಡಿ, ಎಂಟುಪಾಲಿನೊಳಗೆ ಒಂದುಪಾಲು ಉಳಿಯಕಾಯಿಸಿ ಆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತುಹಲ ಶೋಧಿಸಿದ ಬೆಲ್ಲವಂ ಹಾಕಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಪಾಕದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂರುಹಲ ಶುಂಠಿ, ನಾಲ್ಕುಹಲಮೆಣಸು,

ಎರಡುಕಾಲುಪಿಪ್ಪಲಿ, ಚವ್ಯಒಂದುಕಾಲು, ತಾಳೀಸಪತ್ರೆ ಒಂದುಕಾಲು, ನಾಗಕೇಸರಅರ್ಧಕಾಲು, ಪಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ ಮೂರುಕಾಲು, ಚಿತ್ರಮೂಲದಬೇರು ಒಂದುಕಾಲು, ಲವಂಗತೊಕ್ಕೆ, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಇಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗುವರಹತೂಕ, ಜೀರಿಗೆಮೂರುಕಾಲು, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಚೂರ್ಣವಂಮಾಡಿಹಾಕಿ, ಹದಿನೈದುಕಾಲು ಜೇನುತುಪ್ಪವಂಹಾಕಿ, ಚಂನಾಗಿ ಆಲೋಡನವಂಮಾಡಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು, ಈಬಿಲ್ವಾದಿಲೇಹ್ಯವಂ ಸೇವಿಸಲು ಸರ್ವಾತಿಸಾರ. ಎದೆನೋವು, ಕಾಮಾಲೆ, ವಾತಗುಲ್ಮ, ಗ್ರಹಣಿ, ಅರೋಚಕ, ಪೀನಸ, ವಿಕಟ್ಟು, ಕೆಮ್ಮು, ಕ್ರಿಮಿ, ಶ್ವಾಸ, ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರ, ಪ್ಲೀಹ, ಕಂಠದವ್ಯಾಧಿ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಪಾಂಡುರೋಗ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಶಮನಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

(ಕುಮಾರಸಂಜೀವಿನಿಯಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಭುಂಜೀತಭುಂಜೀತಪಿಬೇಚ್ಚಭೂಯೋ । ವಿಶೇಷತೋವಾದ್ರ
ಸಗಂಧವಂತಿ ॥ ಚಿರಪ್ರವೃತ್ತಾನಿಚಿರಪ್ರವೃತ್ತಾ । ನುದ್ಗಾರದೋ
ಷಾನಪಹಂತುಕಾಮಂ ॥

ಟೀ ॥ ಬಹಳದಿನದಿಂದೆಹುಟ್ಟಿದಛರ್ದಿಯನ್ನೂ ಅಲ್ಪದಿನದಿಂದೆಹುಟ್ಟಿದಛರ್ದಿಯನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವನು ಭೋಜನವಂಮಾಡಿ ವಾಂತಿಯಾಗಿಹೋದರೆ ಮತ್ತೂ ಆಹಾರವಂತೆಗೆದುಕೊಂಬುದು. ಅದೂ ವಾಂತಿಯಾಗಿಹೋದರೆ ಮತ್ತು ಕಷಾಯಾದಿಗಳ ಪಾನವಂಮಾಡುವುದು. ಮತ್ತೂ ಮತ್ತೂ ಲೇಹ್ಯವಂಸೇವಿಸುವುದು.

(ಹೃದ್ರೋಗಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವಾತಾದಿಭಿಃಪೃಥಕ್ಸರ್ವೈಃಕ್ರಿಮಿದೋಷಾಚ್ಚಪಂಚಧಾ।
ಹೃದ್ರೋಗಶ್ಶೂಲವಾರ್ತಿಶ್ಚಯಃ ಸಕಂಡ್ವಾಕ್ರಿಮಿಜಂತುಜಃ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತ ಪಿತ್ತ ಶ್ಲೇಷ್ಮದೋಷಗಳಿಂದಲೂ, ದೋಷತ್ರಯದಿಂದಲೂ, ಕ್ರಿಮಿಯಿಂದಲೂ ಉಂಟಾದ ಹೃದ್ರೋಗ ಐದುಪ್ರಕಾರ. ಕ್ರಿಮಿಯಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ಹೃದ್ರೋಗಕ್ಕೆ ತೀಟೆಯಿಂದ ಕಷ್ಟವುಂಟುಮಾಡುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಲಾತ್ತೈಲಂಸಹೃದ್ರೋಗೇಪಿಬೇದ್ವಾಸುಕುಮಾರಕಂ।
ಪ್ರಯೋಜ್ಯಂವಾತಹೃದ್ರೋಗೇಪರಮೇರಂಡಸಾಧಿತಂ।

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

ಟೀ ॥ ಎದೆನೋವುಳ್ಳವನು ಬಲಾತೈಲವನ್ನಾದರೂ, ಸುಕುಮಾರತೈಲವನ್ನಾದರೂ ತೆಗದುಕೊಳ್ಳಂಬುದು. ವಾತದಿಂದಹುಟ್ಟಿದಹೃದ್ರೋಗದಲ್ಲಿ ಔಡಲದಬೇರಂಹಾಕಿ ಹಾಲಕಾಯಿಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ವಾತಜನಿತವಾದಹೃದ್ರೋಗಹರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ದಶಮೂಲಬಲಾಮಹಾಷಧಾನಾಂ । ಪ್ರಿಪಿಬೇದದ್ರಿಜ
ಕುಪ್ರಗಾಢಮಂಭಃ ॥ ಪವನೋತ್ತರಹೃದ್ವ್ಯಥೋರುರೋಗ ।
ಶ್ವಸನೋರುಕ್ಷತಗುಲ್ಮಶೂಲತಪ್ತಃ ॥

ಟೀ ॥ ದಶಮೂಲ, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆ, ಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಕಲ್ನಾರು ಅರಸುಗಳ ಯರಡೆರಡುತೊಲವಂ ಚೂರ್ಣವಂಮಾಡಿಹಾಕಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ವಾಯುವಿನಿಂದುಂಟಾದ ಹೃದ್ರೋಗ, ಎದೆಶೂಲೆ, ಅಳ್ಳಿಶೂಲೆ, ಗುಲ್ಮರೋಗ, ಗುಲ್ಮಶೂಲೆ, ಮಡಬಿಡದೆಯಿರುವನೋವು, ಇವುಪರಿಹಾರವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಹಿಂಗುಸ್ಸೈಂಧವಶುಂಠೀನಾಂಚೂರ್ಣಂಶುಂಠ್ಯಂಬು
ನಾಪಿಬೇತ್ । ಹೃತ್ಪಾರ್ಶ್ವಾರ್ತ್ಯನಿಲಾನಾಹಗುಲ್ಮಪ್ಲೀಹೋ
ದರಾಪಹಂ ॥

ಟೀ ॥ ಇಂಗು, ಸೈಂಧವ, ಶುಂಠಿಗಳಚೂರ್ಣವನ್ನು, ಶುಂಠಿಕಷಾಯದಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಹೃದಯಶೂಲೆ, ಪಾರ್ಶ್ವಶೂಲೆ, ವಾಯು, ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರ, ಗುಲ್ಮ, ಉದರರೋಗ, ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸೈಂಧವಂಸಯವಕ್ಷಾರಂಪೀತಂಕೋಷ್ಣೇನಸರ್ಪಿಷಾ ।
ಹೃದ್ರೋಗೋರುಕ್ಷತಶ್ವಾಸಗುಲ್ಮಾನಿಲಹರಂಪರಂ ॥

ಟೀ ॥ ಸೈಂಧವಲವಣವನ್ನೂ ಯವಕ್ಷಾರವನ್ನೂ ಚೂರ್ಣವಂಮಾಡಿ ಬಿಸಿಯತುಪ್ಪದಿಂ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕವಂ ತೆಗದುಕೊಳ್ಳಲು ಎದೆನೋವು, ಎದೆಬಡಿದನೋವು, ಶ್ವಾಸ, ಗುಲ್ಮ, ಕಾಸಗಳು ಪರಿಹಾರವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಭೃಷ್ಟಂಪೃಷ್ಟಂತೈಲಯುಕ್ತಂಪ್ರಿಕ್ತಂ । ಸಿಂಧೂತ್ಥಾಖ್ಯಾತಂ
ಹೃದ್ರುಜಾಯಾಃಪ್ರಶಸ್ತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಸೈಂಧವಲವಣಹುರಿದು ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿಕಲಸಿ ಎದೆಗೆಲೇಪಿಸಲು ಎದೆನೋವುಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ತ್ರಿವೃತ್ಕುಷ್ಠವಚಾಪೀಲುಮುಂಡಿತಂಲವಣಂತಥಾ ।
ವಿಡಂಗಂಚಸಗೋಮೂತ್ರಂಕ್ರಿಮಿಘ್ನಂಶೋಧನಂಭವೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ತಿಗಡೆ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಬಜೆ, ನೆಲಸಿಂದ, ಮೋಶದರಗ, ಸೈಂಧವ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಇವುಗಳಂ ಗೋಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅರದು ಅದರಲ್ಲಿ ಮೋಶದಡಿ ತೆಗದುಕೊಳ್ಳಲು ಕ್ರಿಮಿಜ್ವರ. ನಿಶ್ಶೇಷವಹುದು.

(ಮಕಾಂತರೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸರ್ಪಿರ್ಯ್ಯೂಷರಸಕ್ಷೀರೈರ್ವಾತಘ್ನದ್ರವ್ಯಸಾಧಿತೈಃ।
ಪಥ್ಯಮನ್ನಂಸಮಸ್ನೀಯಾತ್ ಹೃದ್ರೋಗೀಮಾತ್ರಯಾನರಃ॥

ಟೀ ॥ ವಾತಹರವಾದವಸ್ತುಗಳೊಡನೆಕೂಡಿ ತುಪ್ಪ, ಮೆಣಸಿನನೀರು ಹಾಲುಗಳಿಂದ ಪಥ್ಯವಂ ಮಿತವಾಗಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಎದೆನೋವು ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ತೃಷ್ಣಾಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವಾತಪಿತ್ತಾರ್ಕ ಫಾತೃಷ್ಣಾಸನ್ನಿಪಾತಾದ್ರಸಕ್ಷಯಾತ್।
ಷಷ್ಠೀಸ್ಯಾದುಪಸರ್ಗಾಚ್ಚವಾತಪಿತ್ತೌಕುಕಾರಣಂ॥

ಟೀ ॥ ವಾತದೋಷ, ಪಿತ್ತದೋಷ, ಶ್ಲೇಷ್ಮದೋಷ, ದೋಷತ್ರಯ, ಧಾತುನಾಶ, ಇವುಗಳಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ತೃಷ್ಣೆ, ಐದುಪ್ರಕಾರ. ಕ್ರಿಮಿದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ತೃಷ್ಣೆಕೂಡಿದರೆ ಆರುಪ್ರಕಾರ.

ಶ್ಲೋ॥ತೃಷ್ಣಾಯಾಂವಮನೋತ್ಥಾಯಾಂಸಗುಳಂದಧಿಶಸ್ಯತೇ।ಗುಡೋದಕಂಪಯಃಕ್ಷೌದ್ರಂಮಾತುಳಂಗರಸೋಘೃತಂ॥ದದ್ಯಾ
ನ್ಮುಖೇಷ್ಟಗಂಡೂಷಂವಾತತೃಷ್ಣಾನಿಬರ್ಹಣಂ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ತೃಷ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಸರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಲ್ಲವಂಪುಡಿಮಾಡಿ ಹಾಕಿಕಲೆಸಿಮೆಲ್ಲಲು ಹಿತವಹುದು. ಬೆಲ್ಲದಪಾನಕ, ಹಾಲು, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಮಾದಳದಹಣ್ಣು, ತುಪ್ಪ, ಇವುಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಗಂಡೂಷವಂಮಾಡಿಸಲು ವಾಯುವಿನಿಂದ ಉಂಟಾದತೃಷ್ಣೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಧುಕಂಜೀರಕಂಕುಷ್ಠಂಶುಂಠೀಸೈಂಧವಮಾಕ್ಷಿಕಂ।
ಜಂಬೀರಸಿತಯಾಮಿಶ್ರಂಲಿಹ್ಯಾತ್ತೃಷ್ಣನಿವಾರಣಂ ॥

ಟೀ ॥ ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಜೀರಿಗೆ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಶುಂಠಿ, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಇವುಗಳಂ ಚೂರ್ಣವಮಾಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದಕಲೆಸಿ ಶರ್ಕರೆಯಂಹಾಕಿ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣುಹಿಂಡಿ ಕಲೆಸಿ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ನೆಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಾಯಾರಿಕೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಗೋಧೂಮಮಾಷೀಕ್ಷೀರಂಶೀತಂಶರ್ಕರಯಾಯುತಂ।
ಪಾನಾಶನಾತ್ಪಿತ್ತಕೃಷ್ಣಾಂಜಯೇದ್ರಸಾಹಾರಸೋದ್ಭವಾಂ॥

ಟೀ॥ ಹಸು, ಆಡು, ಎಮ್ಮೆ, ಇವುಗಳ ಹಾಲಂ ಕಾಯಿಸಿ ಸಕ್ಕರೆ ಬೆರಸಿ ಪಾನವಂಮಾಡಿದರೂ, ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಈ ಹಾಲನ್ನೇ ಹನಿಸಿಕೊಂಡು ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಆಹಾರವಂಮಾಡಿದರೂ, ದ್ರಾಕ್ಷಿಹಣ್ಣಿನ ಪಾನಕವ ಪಾನವಂಮಾಡಿದರೂ ಪಿತ್ತದೋಷದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ತೃಷ್ಣೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕುಸ್ತುಂಬರೀನಾಗರಪರ್ಪಟಾನಾಂ। ಜಂಬೂಪ್ರವಾ
ಳಾರ್ಧ್ಯುಷಿತಂತು ಪಾಥಃ॥ ಪ್ರಾತಃಪಿಬೇತ್ಪುಷ್ಪರಸಾವಗಾಢಂ।
ತೃಷ್ಣಾಂವಿಜೇತುಂಯದಿಚೇತ್ಪ್ರಿಯುಕ್ತಃ॥

ಟೀ॥ ಕೊತ್ತುಂಬರೀ, ಶುಂಠಿ, ಪರ್ಪಾಟಕ, ನೇರಿಲಚಿಗುರು, ಇವುಗಳನ್ನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಜಜ್ಜುಸುಟ್ಟಿ ಹಾಕಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಕಷಾಯವಂ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವ ಹನಿಸಿ ಪಾನವಮಾಡುವುದು. ತೃಷೆಯಂಜೆಯಿಸಲು ಪ್ರಿಯಕ್ಕನುಂಟಾದರೆ ಕೊಡುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ವಟಪ್ರರೋಹಂಮಧುಕೋಷ್ಟಮುತ್ಪಲಂ। ಸಲಾಜ
ಚೂರ್ಣಂಘುಟಿಕಾಂಪ್ರಕಲ್ಪಯೇತ್॥ ಸಂಪಿಷ್ಯತೋಯೈಃವದನೇ
ನಧಾರಿತಾ। ತೃಷ್ಣಾಂಪ್ರವೃದ್ಧಾಮಪಹಂತಿಸತ್ವರಂ॥

ಟೀ॥ ಆಲದಮುಗುಳು, ಹಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ನೈದಿಲೆಗಡ್ಡೆ, ಅರಳಚೂರ್ಣ, ಇವುಗಳನ್ನು ಇಡಿದು ಜೇನುತುಪ್ಪವಂ ಹನಿಸಿ ಗುಳಿಗೆಯಂಮಾಡಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ತೇದು ನಾಲಗೆಗೆ ಲೇಪನವಂಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೆಚ್ಚಿದ ತೃಷ್ಣೆ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರವಹುದು

ಶ್ಲೋ॥ ಸಸ್ಪೃತಮುದುಂಬರಮೂಲಜಂರಾತ್ರೌಶೀತೋಷಿತಂತೋ
ಯಂ। ತೃಷಿತಃಪಿಬೇತ್ಪ್ರಭಾತೇ ಧುನಾತಿ ತೃಷ್ಣಾ ದ್ರಾವ್ಯ ಶೈಲಶೃಂಗರಜಃ

ಟೀ॥ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿಯಬೇರಂ ಜಜ್ಜುಗುಟ್ಟಿ ತಂಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ನೆನೆಯಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆನೀರಂ ಪಾನವಮಾಡುವಣ, ಹಾಗಲ್ಲದೆಯಿದ್ದರೆ ಕಲ್ಲಾರಚೂರ್ಣವಂ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ಲೇಹ್ಯವಂಮಾಡಿ ತೆಗದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಾಯಾರಿಕೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಮತಾಂತರೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕ್ಷೌದ್ರದ್ರಾಕ್ಷಾಂಬುಗಂಡೂಷಸ್ತಾಲುಶೋಷನಿಬರ್ಹಣಃ।

ಕೇಸರಂ ಮಾತುಲುಂಗಸ್ಯ ಧಾನ್ಯಾಮ್ಲಂ ಶರ್ಕರೋದಕಂ ॥

ಟೀ ॥ ಮಾದಳದಹಣ್ಣಿನಮುದ್ದು, ಆಂಬಿಲ, ಶರ್ಕರೆಯಪಾನಕ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ದ್ರಾಕ್ಷೆಹಣ್ಣಿನಪಾನಕ, ಗಂಡೂಷ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಂ ಪರಿಹರಿಸುವುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕ್ಷೀರೇಕ್ಷುರಸಗುಡೋದಕಸಿತೋದಕಕ್ಷೌದ್ರಸೀಧುಮಾರ್ದ್ವೀಕೈಃ ॥ ವೃಕ್ಷಾಮ್ಲಮಾತುಲುಂಗೈರ್ಗಂಡೂಷಸ್ತಾಲುಶೋಷಘ್ನಃ ॥

ಟೀ ॥ ಹಾಲು, ಕಬ್ಬಿನಹಾಲು, ಬೆಲ್ಲದಪಾನಕ, ಶರ್ಕರೆ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಮದ್ಯ, ದ್ರಾಕ್ಷೀಪಾನಕ, ಹುಣಿಸೆಹಣ್ಣಿನನೀರು, ಮಾದಳಹಣ್ಣಿನರಸ, ಇವುಗಳ ಗಂಡೂಷ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಂ ಪರಿಹಾರಮಾಡುವುದು.

(ಮದಮೂರ್ಛಾಸನ್ಯಾಸಚಿಕಿತ್ಸೆ)

ಶ್ಲೋ ॥ ರಜೋಮೋಹಾಹಿತಾಹಾರಪರಸ್ಯ ಸ್ಯುಸ್ತ್ರಯೋಗದಾಃ । ರಸಾಸೃಙ್ಮೇದಸಂವಾಹಿಸ್ರೋತೋರೋಧಸಮುದ್ಭವಾಃ ॥ ಮದಮೂರ್ಛಾಯಸನ್ಯಾಸಾಃ ಯಥೋತ್ತರಬಲೋತ್ತರಾಃ । ಮದೋತ್ರ ದೋಷೈಃ ಸರ್ವೈಶ್ಚ ರಕ್ತಮದ್ಯವಿಷೈರಪಿ ॥ ತತಶ್ಚತುರ್ಧಾ ಮೂರ್ಛಾಯಾಃ ಪೃಥಗ್ದೋಷೈಸ್ಸಮಾಗತೈಃ ॥ ದೋಷೇಷು ಮದಮೂರ್ಛಾಯಾಃ ಕೃತವೇಗೇಷು ದೇಹಿನಾಂ ॥ ಸ್ವಯಮೇವೋಪಶಾಮ್ಯಂತಿ ಸನ್ಯಾಸೋ ನೌಷಧೈರ್ವಿನಾ ॥

ಟೀ ॥ ರಜೋಗುಣ ಅಧಿಕ್ಯವುಳ್ಳವನಿಗೆ, ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಮೂಢಾತ್ಮನಿಗೆ, ತನಿಗೆ ಅಹಿತವಾದ ಆಹಾರವಂ ತೆಗದುಕೊಳ್ಳುವವನಿಗೆ, ಮದ, ಮೂರ್ಛೆ, ಸನ್ಯಾಸಗಳೆಂಬ ಮೂರು ವ್ಯಾಧಿಗಳುಂಟಾಗುವವು. ರಸಧಾತು ರಕ್ತಧಾತು ಮೇದೋಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ನಾಡಿರಂಧ್ರಗಳ ನಿರೋಧದಿಂ ಆಂತಾ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಹುಟ್ಟುವವು- ಅವು ಕ್ರಮದಿಂದ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಬಲವಾಗುವವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮದವೆಂಬರೋಗವು ದೋಷತ್ರಯದಿಂದಲೂ, ರಕ್ತಹೆಚ್ಚಿದರೂ, ಮದ್ಯಪಾನದಿಂದಲೂ, ವಿಷಪ್ರಯೋಗದಿಂದಲೂ ಉಂಟಾಗುವುದು. ಮೂರ್ಛಾಯೆಂಬರೋಗವು ವಾತ, ಪಿತ್ತ, ಶ್ಲೇಷ್ಮ, ಇವುಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯೂ, ತ್ರಿದೋಷದಿಂದಲೂ ಹುಟ್ಟುವದಾದಕಾರಣ ನಾಲ್ಕುತೆರನಾಗಿಹುದು. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ವಾತಾದಿದೋಷಂಗಳು ತೀವ್ರವೇಗವುಳ್ಳದ್ದಾದರೂ ಮದ

ಮೂರ್ಛೆಯೆಂಬ ರೋಗಗಳೆರಡೂ ತಮಗೆ ತಾವೇ ಶಮಿಸುವವು. ಸನ್ಯಾಸವೆಂಬರೋಗ ಔಷಧಹೊರ್ತು ಶಮಿಸಲಾರದು.

(ಬಾಹಟಗ್ರಂಥೇ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಪಸ್ಮಾರೇಣಲಿಂಗಾನಿತಾಸಾಮುಕ್ತಾನಿತತ್ವತಃ । ತೇ
ಷುವಾತಪಿತ್ತಘ್ನಂಪ್ರಾಯೋಮೂರ್ಛಾಸುಚೇಷ್ಯತೇ ॥ ಸರ್ವ
ತ್ರಾಪಿವಿಶೇಷೇಣಪಿತ್ತಮೇವೋಪಲಕ್ಷಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಅಪಸ್ಮಾರವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಚಿನ್ಹೆಯುಂಟೋ ಆಚಿನ್ಹೆ ಮದಮೂರ್ಛೆ ಸನ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವುಂಟಾಗುವು. ಮದದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂರ್ಛೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವೇಗವಾಗಿ ಪಿತ್ತಹರವಾದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನೇಮಾಡಿಸುವುದು. ಈಮದಮೂರ್ಛೆ ಸನ್ಯಾಸಗಳೆಂಬ ಮೂರು ವ್ಯಾಧಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಿತ್ತವೇಉತ್ಕಟವಾಗಿರುವುದು. ಆದಕಾರಣ ಅದಕ್ಕೆತಕ್ಕಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂಮಾಡುವುದು.

(ಬಾಹಟಗ್ರಂಥೇ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಮೃದ್ವೀಕಾಮಧುಕಸಮೂಲಪಿಪ್ಪಲೀಭಿಃ । ಖರ್ಜೂರೀಮ
ಲಯಜಶಾರಿಬಾಜಲಾಬ್ದೈಃ ॥ ಸ್ತನ್ಯೇಕ್ಷುಸ್ವರಸಸಿತಾಮಧು
ಪ್ರಗಾಢಂ । ನಸ್ಯಂಸ್ಯಾನ್ಮದನವಚಿತ್ತವಿಭ್ರಮೇಷು ॥

ಟೀ ॥ ದ್ರಾಕ್ಷೆಹಣ್ಣು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲೀಮೂಲ, ಖರ್ಜೂರದ ಹಣ್ಣು, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಸೊಗದೆ, ಮುಡಿವಾಳ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ಮೊಲೆಹಾಲು ಕಬ್ಬಿನಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರದು ಶರ್ಕರೆಹಾಕಿ ನಸ್ಯವಮಾಡಲು ಮದ ಮೂರ್ಛಾಸನ್ಯಾಸಗಳೆಂಬ ರೋಗಂಗಳು ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಮತಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವಾಗ್ದೇಹಮನಸಾಂಚೇಷ್ಟಾಆಕ್ಷಿಪ್ಯಾತಿಬಲಾಮಲಾಃ । ಸನ್ಯಾಸಂ
ಸಂನಿಪತಿತಾಃಪ್ರಾಣಾಯತನಮಾಶ್ರಿತಾಃ ॥ ಭವಂತಿತೇನಪುರುಷಾಃಕಾ
ಷ್ಠೀಭೂತಾಮೃತೋಪಮಾಃ । ಮ್ರಿಯಂತೇಶೀಘ್ರಮೇವಾತಃಚಿಕಿತ್ಸಾ
ನಪ್ರಯುಜ್ಯತೇ ॥ ಆಶುಪ್ರಯೋಜ್ಯಂಸನ್ಯಾಸೇಸುತೀಕ್ಷ್ಣಂನಸ್ಯಮಂಜನಂ॥

ಟೀ ॥ ವಾತಾದಿದೋಷಂಗಳು ವಾಕ್ಕು, ದೇಹ, ಮನಸ್ಸುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಂಗಳಂ ನಿರೋಧಿಸಿ, ಅತ್ಯಂತಬಲವುಳ್ಳವಾಗಿ ಪ್ರಾಣಸ್ಥಾನವಾದ ಹೃದಯವಂ ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಸನ್ಯಾಸವೆಂಬರೋಗವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವುದು. ಆರೋಗದಿಂದ

ಮನುಷ್ಯರು ಕಟ್ಟಿಗೆಯಹಾಗೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತರಾಗಿ ಸತ್ತವರಂತೆ ಯಿರುರು. ಆವ್ಯಾಧಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂಮಾಡದೆ ಯಿದ್ದರೆ ವ್ಯಾಧಿಯವೇಗದಿಂದ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಮರಣವುಂಟಾಗುವುದು. ಆಸನ್ಯಾಸವೆಂಬ ರೋಗದಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿರುವ ಅಂಜನನಸ್ಯಗಳಂ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜೀವನೀಯಸ್ಯಾಶ್ವತಃ ಕೋಯಂಹಿಮಂವಾಪಥ್ಯಯೋಃ
ಪಯಃ । ಕಲ್ಯಾಣಕಂಮಹಾತಿಕ್ತಂಷಟ್ಪಲಂವಾಪಯೋನ್ವಿ
ತಂ ॥ ಪಿಬೇದ್ವಾಮಾನುಷೀಕ್ಷೀರಂಸಘೃತಕ್ಷೌದ್ರಶರ್ಕರಂ।
ಸ್ವಾದಮೂರ್ಧಾಯಯೋಸ್ತಿನನಸ್ಯಂಶ್ಯಾದ್ಬೋಧಕಂವರಂ ॥

ಟೀ ॥ ಸಿಹ್ಮೇಪಾಲಿನಬೇರಿನ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ, ಅದರ ಶೀತಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ, ಅಳಲೇಕಾಯಿಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ, ಕಲ್ಯಾಣಘೃತವನ್ನಾದರೂ, ಮಹಾತಿಕ್ತಘೃತವನ್ನಾದರೂ, ಷಟ್ಪಲಘೃತವನ್ನಾದರೂ, ಮೊಲೆಹಾಲಿಗೆಹಸುವಿನಹಾಲುಕೂಡಿಸಿ ತುಪ್ಪ, ಜೇನುತುಪ್ಪ ಸಕ್ಕರೆಗಳಂಹಾಕಿ ಅದರಿಂದ ನಸ್ಯವಂಮಾಡಲು ಮದ, ಮೂರ್ಛೆ, ಸನ್ಯಾಸಗಳೆಂಬರೋಗಂಗಳು ಶಮನವಾಗಿ ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗುವುದು. ಸನ್ಯಾಸವೆಂಬ ರೋಗದಲ್ಲೂ ಮದಾತ್ಯಯವೆಂಬರೋಗದಲ್ಲೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂಮಾಡುವುದು.

(ಅಡಿಕೆಸೊಕ್ಕಿದ್ದಕ್ಕೆ, ತಾಂಬೂಲಮದಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ತಾಂಬೂಲಮದನಾಶಾಯ ತತ್ಕ್ಷಣಂಶೀತವಾರಿಣಃ । ತ
ತ್ಪಿಬೆತ್ಪುರುಷಸ್ತ್ರೀವಾಚುಳಕಾನಿಪ್ರಯತ್ನತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಅಡಿಕೆಸೊಕ್ಕಿದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗಾದರೂ ಪುರುಷನಿಗಾದರೂ ತಂಣೀರು ಮೂರುಬೊಗಸೆ ಸೇರೆಯಕುಡಿಯಲು ತಾಂಬೂಲಮದಹರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಚಂದನಂಪದ್ಮಕೋಶೀರಮಧೂಕಂಪದ್ಮಕೇಸರಂ । ಮ
ಧೂಕತ್ರಿಫಲೆಚದ್ವ್ಯಜಲೆನೀಲಮುಷ್ಟೋತ್ಪಲಂ ॥ ಕ್ವಾಥೋಯಂ
ಶಿಶಿರೋಪಾಥಶರ್ಕರಾಮಧುರೋಜಿತಃ । ಪೀತಃಪಿತ್ತಾನಿಲಮ
ದತೃಷ್ಣಾಂಮೂರ್ಧಾಂಚನಾಶಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಶ್ರೀಗಂಧ, ಪದ್ಮಕ,ಲಾಮಂಚ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ತಾವರೆಯಹೂವಿನಕೇಸರ, ಇಪ್ಪೆಹುವ್ವು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ತಾರೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ, ಮುಡಿವಾಳ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ,ಕನ್ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಶೀತಕ

ಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಶರ್ಕರೆ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಬೆರಸಿ ಪಾನವಮಾಡಲು ಪಿತ್ತ
ಯು, ಮದ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಮೂರ್ಛೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹವು.

ಶ್ಲೋ॥ಮೃದ್ವೀಕಾಮಧುಕಮಧೂಕಪಿಪ್ಪಲೀಭಿಃ।ಖರ್ಜೂರೈರ್ಮ
ಲಯಜಶಾರಿಬಾಜಲಾಬ್ದೈಃ॥ ಸೋಶೀರೈಃಶೃತಮಥವಾಸುಶೀ
ತಮಂಭಃ । ಸ್ತೃಣಾಮೂರ್ಛಾಮದಮರಿಭಿಭ್ರಮಾನ್ನಿರಸ್ಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ದ್ರಾಕ್ಷೆಹಣ್ಣು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಹಿಪ್ಪೆಯೂವು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಖರ್ಜೂರದ ಹಣ್ಣು, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಸೊಗದೆ, ಮುಡಿವಾಳ, ಲಾಮಂಚ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಇವುಗಳ ಕಾಢಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ, ಶೀತಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಪಾನಮಾಡಲು ತೃಷೆ, ಮೂರ್ಛೆ, ಮದ, ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶ, ಇವುಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು.

ಶ್ಲೋ॥ಧೂಮಪ್ರವೇಶನಂಚೋಡಃನಾಜೀಭಿಸ್ತನಖಾಂತರೇ।ಕೇಶಾ
ನಾಂಲುಂಛನಂದಾಹೋದಂಶೋದಂಶನವೃಶ್ಚಿಕೈಃ॥ ತಟ್ಯಾವಸ್ಲ
ದಾನಂವಕ್ತ್ರೇಕುಕಪಿಕಚ್ಛ್ವಾವಘರ್ಷಣಂ।ಭಿದನಾದೀನಿಕರ್ಮಾ
ಣಿಕೂರಾಣಿಕರುತೇಬುಧಃ॥ಉಕ್ಥಿತೋಲಬ್ಧಸಂಜ್ಞಶ್ಚೇತ್ ಲಶುನ
ಸ್ವರಸಂಪಿಬೇತ್ । ಖಾದೇತ್ಸವ್ಯೋಷಲವಣಂಬೀಜಪೂರಕಕೇಸ
ರಂ॥ಮದಮೂರ್ಛಾಯವಿಹಿತಂಹಿತಂಬಾಕೇ ಪ್ರಯೋಜಯೇತ್॥

ಟೀ॥ ಸನ್ಯಾಸವೆಂಬ ರೋಗದಿಂದ ಮರವೆಯಾಗಿ ಬಿರಕುಬಿದ್ದವನಿಗೆ ಮೂಗಿನಹೊಳ್ಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಗೆಯಂಹೇರಿಸುವುದು. ಉಗುರುಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಜಿಗಳಂ ಚುಚ್ಚಿಸುವುದು. ಮಂಡೆಯಕೂದಲುಗಳಂ ಕೀಳಿಸುವುದು. ಅಂಗಾಲಿನಲ್ಲೂ ಹಣೆಯಲ್ಲೂ ರಜೆಹಾಕಿಸುವುದು. ಇಕ್ಕಳದಿಂದ ಚರ್ಮವಂಕೀಳಿಸುವುದು. ಮೈಮೇಲೆ ಚೇಳುಗಳಂ ಬಿಡಿಸುವುದು. ಬಾಯಲ್ಲಿ ಖಾರದುಳಿಗಳಂ ಕೂಯಿಸುವುದು. ನಸುಗೊನ್ನೆಕಾಯಂಮೈಗೆ ಉಜ್ಜಿಸುವುದು, ಮೈಚರ್ಮಗಳಂ ಚೂರಿಯಲ್ಲಿ ಕುಯ್ಯಿಸುವುದು. ಇವುಗಳು ಮೊದಲಾದ ಕ್ರೂರಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವೈದ್ಯನು ಮಾಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಇವುಗಳಿಂದ ಜ್ಞಾನಹುಟ್ಟಿದರೆ ಉಳ್ಳಿಯರಸವಂಪಾನವಮಾಡಿಸುವುದು. ಮಾದಳದಹಣ್ಣಿನ ಕೇಸರವಂತೆಗದುಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಸೈಂಧವಗಳಚೂರ್ಣವಮಾಡಿ ಹಾಕಿ ಕಲಸಿ ಅದನ್ನು ಮೆಲ್ಲಿಸುವುದು. ಮದಮೂರ್ಛೆಯೆಂಬ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಆವಪಥ್ಯ ಹೇಳಿದೆಯೋ ಅದೇಸನ್ಯಾಸರೋಗಕ್ಕೆಂದರಿವುದು.

(ಅರ್ಶಶ್ಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿರುದ್ಧವಿಷಮಾಸಾತ್ಮ್ಯಭೋಜನಾದ್ವೇಗನಿಗ್ರಹಾತ್ ।
ಕುಪಿತೈರ್ದೋಷೈಃಪೃಥಕ್ಸರ್ವೈಸ್ತ್ರಿಭಿಃಸೃಗ್ಧಸ್ತ್ರಿಭಿರ್ಜೈಸ್ತಥಾ ॥
ಅರ್ಶಾಂಸಿಷಟ್ಪ್ರಕಾರಾಣಿವಿಂದ್ಯಾದ್ಗುದವಲಿತ್ರಯೇ । ಅ
ರೋಚಕಾಗ್ನಿವೈಷಮ್ಯಮೂರುಭಂಗಾಂತ್ರಕೂಜನಂ ॥ ಆ
ಮೋದ್ಗಾರಶ್ಚವಿಷ್ಟಂಭೋದ್ಯಕೊಷ್ಠಭಸ್ತೇಷುಪೂರ್ವಜಾಃ ।

ಟೀ ॥ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಆಹಾರ, ವಿಷಮವಾದ ಆಹಾರ, ಒಡಂಬಡದ ಆಹಾರ, ಮಲಮೂತ್ರಗಳ ರೋಧ, ಇವಷ್ಟರಿಂದಲೂ ಪ್ರಕೋಪಿಸಿದ ವಾತಾದಿದೋಷಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯೂ, ತ್ರಿದೋಷದಿಂದಲೂ, ರಕ್ತಾಧಿಕ್ಯದಿಂದಲೂ ಸಹಜವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ ಆರುಪ್ರಕಾರ ಅಪಾನದ್ವಾರದಮೂರು ನರಗಳ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಆಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯ ಪೂರ್ವರೂಪ—ಅನ್ನದಲ್ಲಿ ಅರೋಚಕ, ಅಗ್ನಿವೈಷಮ್ಯ, ತೊಡೆಗಳಲ್ಲಿನೋವು, ನರಗಳಲ್ಲಿಧ್ವನಿ, ಕಮರಿತೇಗು, ಕಣ್ಣುಹುಬ್ಬುಗಳುಬಾತು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವು.

(ವಾತಜಮೂಲವ್ಯಾಧಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಿಂಬಸರ್ಷಪಕಾರ್ಪಾಸಬೀಜವತ್ಸ್ಫುಟಿತಾಸನಃ ।
ಸಶಬ್ದಮಾಮಸಂಯುಕ್ತಂಸಶೋಕಂಸಪ್ರದಾಯಿಕಂ ॥ ವಿಷ್ಟಂ
ಭೋವೇದನಾಶೂಲಂನಾನಾರೋಗಾಸ್ತುವಾತಜೇ ॥

ಟೀ ॥ ತೊಂಡೆಕಾಯಿ, ಸಾಸುವೆ, ಈತ್ತೀರುರಳಿನಹಾಗೆ ಆಸನವು ಒಡೆದುಕೊಂಡು ಸಶಬ್ದವಾಗಿ ಆಮಗೂಡಿ ನೋವುಂಟಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆಕಳೆಯುವುದು. ಅಲ್ಲದೆಯಿದ್ದರೆ ಮಲವಂಬಂಧಿಸಿ ನೋವು ಮೊದಲಾದ ನಾನಾವಿಧ ರೋಗಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಅದು ವಾತದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯೆಂದು ತಿಳಿವುದು.

(ಪಿತ್ತಜಮೂಲವ್ಯಾಧಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಿತ್ತಾತ್ಪೀತವಿತಾರಾಣಿರಕ್ತಪೀತಸಿತಾನಿಚ ।ಸ್ಪರ್ಶಾ
ಸಹಾನ್ಮೃದೂನಿಸ್ಯುಃಸ್ರವಂಕ್ಲೇದಸ್ಯಸಂಭವಂ ॥

ಟೀ ॥ ಪಿತ್ತದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಲ ಹಳದೀವರ್ಣವಾಗಿ, ಕೆಂ

ಪಾಗಿ, ಬಿಳುಪಾಗಿ, ಮುಟ್ಟಿದರಹಿ ಅಸಹ್ಯವಾಗಿ, ಮೃದುವಾಗಿ, ಆಸನಸ್ಥ ಕ್ತ ನಿನದುಯಿರುದು.

(ಶ್ಲೇಷ್ಮಜಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅತಿಶೀತಂಗುರುಸ್ನಿಗ್ಧಂಕ್ಷಾರಾಮ್ಲಾದಿನಿಷೇವಣಾತ್ ।
ಪಿಚ್ಛಿಲಾಸ್ತೊಸ್ತನಾಕಾರಂಶುಭ್ರಂಕಂಡುಸಮನ್ವಿತಂ॥ವಯಃ
ಪ್ರಾಯಃಪ್ರದೀಪ್ತಂಚಶ್ಲೇಷ್ಮಾರ್ಶೋಲಕ್ಷಣಂವಿದುಃ॥

ಟೀ ॥ ಕ್ಷಾರವಾದವಸ್ತು, ಹುಳಿಗಳು ಬಹಳ ಸೇವಿಸಲು ಅತ್ಯಂತಶೀತವಾಗಿ ಜಡವಾಗಿ, ಮಿಂಚಾಗಿ, ನಯವಾಗಿ, ಹಸುವಿನ ಮೊಲೆಯ ಆಕಾರವಾಗಿ, ಶುಭ್ರವಾಗಿ, ತೀಟೆಯುಂಟಾಗಿ, ಬಿಳುಪಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಲ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಸುರಿಯುವ ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ಅರ್ಶೆಯಲಕ್ಷಣ.

(ತ್ರಿದೋಷದಿಂದಹುಟ್ಟಿದಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ದೋಷತ್ರಯೋದ್ಭವಾನಿಸ್ಯುಃಸರ್ವಲಕ್ಷಣವಂತಿಚ। ಸ
ರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಯುಕ್ತಾನ್ಯರ್ಶಾಂಸಿಸಹಜಾನಿಚ ॥

ಟೀ ॥ ದೋಷತ್ರಯದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ಅರ್ಶೆಗಳೂ ಸಹಜವಾದ ಅರ್ಶೆಗಳೂ ಮೂರುಲಕ್ಷಣಂಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಯಿರುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ರಕ್ತಾನಿರಕ್ತವಾಹೀನಿರಕ್ತಜಾನೀತಿನಿರ್ದಿಶೇತ್। ಯತ್ತು
ಪಿತ್ತೋಲ್ಬಣಂರಕ್ತಂಘರ್ಮಕಾಲೇಪ್ರವರ್ತತೇ ॥

ಟೀ ॥ ರಕ್ತಜವಾದ ಅರ್ಶೆಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿ ರಕ್ತವಂಸುರಿಸುವುದು. ಅವು ಪಿತ್ತಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವವು. ಬೇಸಿಗೆಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುವವು.

(ಅಸಾಧ್ಯಮೂಲವ್ಯಾಧಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಹಸ್ತಪಾದಮುಖನಾಭ್ಯಾಂಮೇಢ್ರವೃಷಣಯೋರ್ಗು
ದೇಹೃತ್ಪಾರ್ಶ್ವಶೂಲಾಸ್ವೇದಶ್ಛರ್ದಿಸ್ತೃಷ್ಣಾರುಚಿಭ್ರಮಾಃ॥
ರಕ್ತಾತಿಸಾರಮಿತ್ಯೇತತ್ ಅಸಾಧ್ಯಾರ್ಶಾಂಸಿಮೇನಿರೆ॥

ಟೀ ॥ ಕೈಕಾಲು, ಹೊಕ್ಕುಳಕುಳಿ, ಗುಹ್ಯಸ್ಥಾನ, ವೃಷಣ, ಅಪಾನಸ್ಥಾನ, ಎದೆ, ಅಳ್ಳೆ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನೋವು ಉಂಟಾಗಿರುವಣ, ಬೆವರು. ಛರ್ದಿ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಅನ್ನದಲ್ಲಿ ಅರುಚಿ, ಭ್ರಮೆ, ರಕ್ತಾತಿಸಾರ ಹೆಂಬ ಇವಷ್ಟೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಲಕ್ಷಣ.

(ಅದಕ್ಕೆ-ಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ಆಜ್ಯಂಪಯುಸ್ಸುಧಾಕಾಂಡಂಕಟುಕಾಲಾಬುಪಲ್ಲವಂ।
ಕರಂಜೋಬಸ್ತಮೂತ್ರೇಣಲೇಪನಂಶ್ರೇಷ್ಠಮರ್ಶಸಾಂ ॥

ಟೀ ॥ ಮೇಕೆ-ಹಾಲು, ಮುಂಡುಗಳ್ಳಿಯ ಕೊನರು, ಕಹಿಸೋರೆಸೊಪ್ಪು, ಹೊಂಗೆನಾಗು, ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಆಡಿನಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರದು ಲೇಪವಂಮಾಡಲು ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯಮೊಳೆ ಕರಗಿಹೋಗುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಿಂಧೂತ್ಥಂದೇವದಾಳ್ಯಾಕ್ಷಬೀಜಂಕಾಂಜಿಕಪೇಷಿತಂ।
ಗುದಾಂಕುರಾನಲ್ಪಲೇಪಾತ್ಪಾತಯತ್ಯಲ್ಪಣಾಸಪಿ ॥

ಟೀ ॥ ಸೈಂಧವ, ದೇವದಾರಿ, ಇವುಗಳ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಅಂಬಿಲದಲ್ಲಿ ಅರದು ಸ್ವಲ್ಪ ಲೇಪವಂಮಾಡಲು ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯಮೊಳೆ ಕರಗಿಹೋಗುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ತಿಕ್ತಕೋಶಾತಕೀಕೋಶಪರಾಗೊಲೇಪಿತೇಗುದೇ ।
ಮೂಲರೋಗಾಂಕುರಂಸದ್ಯೋನಾಶಯೇನ್ನಾತ್ರಸಂಶಯಃ॥

ಟೀ ॥ಕಹಿಹೀರೇಕಾಯಿ ಯೊಳಗಿರುವದಂ ಚೂರ್ಣವಂಮಾಡಿ ಅಂಬಿಲದಲ್ಲಿ ಅರದು ಲೇಪವಂಮಾಡಲು ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಮೊಳೆ ಕರಗಿಹೋಗುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ನುಗ್ದುಗ್ಧಂಸಯವಕ್ಷಾರಂಚಿತ್ರಕಾನಾಂಕಿಮೊದ್ಭವೇ।
ಸಂಮರ್ದ್ಯಲೇಪಯೇದರ್ಶಂಪಾತಯೇನ್ನಾತ್ರಸಂಶಯಃ ॥

ಟೀ ॥ ಯವಕ್ಷಾರವನ್ನೂ ಚಿತ್ರಮೂಲವನ್ನೂ ಮುಂಡುಗಳ್ಳಿಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರದು ಮಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯ ಮೊಳೆಗೆ ಲೇಪವಂಮಾಡಲು ಅ ಮೊಳೆ ಕರಗಿಹೋಗುವುದು, ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಹರೀತಕೀಚಿತ್ರಕನಾಗರಾಣಾಂ । ಕ್ವಾಥೋಯ
ವಕ್ಷಾರಪರಾಗಮಿಶ್ರಃ ॥ ಪೀತೋನಿಹಂತ್ಯಾಶುಗುದಾಂಕು
ರಾಣಾಂ । ಮೂಲಂಸಹಸ್ರಾಂಶುರಿವಾಂಧಕಾರಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಯವಕ್ಷಾರಚೂರ್ಣವಂಹಾಕಿ ಪಾನವಮಾಡಿಸಲು, ಸೂರ್ಯನು ಅಂಧಕಾರವಂ ಪರಿಹರಿಸುವಂದದಿಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗಳೆಂಬಮೊಳೆಗಳಬುಡಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಚಿರಿಬಿಲ್ವಪುನರ್ನವವನ್ಹ್ಯಭಯಾ । ಕಣನಾಗರಸೈಂ
ಧವಪಕ್ವಜಲಂ ॥ ಗುದಕೀಲಭಗಂಧರಗುಲ್ಮಹರಂ । ಜಠರಾ

ಗ್ನಿವಿವರ್ಧನಮಾಶು ನೃಣಾಂ॥ ********************

ಟೀ ॥ ಹೊಂಗೆಯ ಒಳನಾರು, ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಅಳಲೆಕಾಯಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಶುಂಠಿ, ಸೈಂಧವ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವಂ ಪಾನವಮಾಡಿಸಲು ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯು ಮೊಳೆ, ಭಗಂಧರ, ವಾತಗುಲ್ಮ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು. ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಜಠರಾಗ್ನಿ ಹೆಚ್ಚುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಥ್ಯಾಬಿಲ್ವಪುನರ್ನವಬರ್ಬರಚಿರಿಬಿಲ್ವವಂಚಕೋಲಾಂಭಃ। ಸೈಂಧವಯುಕ್ತಮುದಸ್ಯೇದ್ಗುಲ್ಮಗ್ರಂಧಿಪ್ಲೀಹಮರ್ಶಾಂಸಿ॥

ಟೀ ॥ ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಬಿಲ್ಪತ್ರೆದಬೇರು, ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ನಾಯುಂಬೀಳೆಬೇರು, ಹೊಂಗೆಯ ಒಳನಾರು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವಂಮಾಡಿ ಸೈಂಧವಚೂರ್ಣವೆರಸಿ ಪಾನವಮಾಡಿಸಲು ಗುಲ್ಮ, ಗಡ್ಡೆ, ಪ್ಲೀಹ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಭುಕ್ತ್ವಾಂತೇ ಪಟುಸಹಿತಾಸ್ಸುತಕ್ರಮಿಶ್ರಂ। ಚೂರ್ಣಂ ತತ್ಕುಡುಮಿತಕಂಹರೀತಕೀನಾಂ ॥ ನಿತ್ಯಂಯಃ ಪಿಬತಿ ಗುದಾಮಯಾನಶೇಷಾನ್। ಜಿತ್ವಾ ಸೌಸುಖಸಹಿತೋ ಭವೇಚ್ಚಿರಾಯುಃ॥

ಟೀ ॥ ಭೋಜನಾನಂತರ ಹುಳಿಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕ ಅಳಲೇಕಾಯ ಚೂರ್ಣವ ಕಲೆಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದುವರಹತೂಕ ಸೈಂಧವದ ಚೂರ್ಣವಂ ಹಾಕಿ ಕೊಡಿಸಲು ಕಾಲುಮಂಡಲದದಿವಸಕ್ಕೆ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ ಶಮನವಹುದು. ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಮಂತನಹನು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಥ್ಯಾಶತದ್ವಯಂಮೂತ್ರದ್ರೋಣೇನಾಮೂತ್ರಸಂಕ್ಷಯಾತ್। ಪಕ್ತ್ವಾ ಖಾದೇನ್ಮಧುನಿದ್ವೇದ್ವೇಹಂತಿ ಕಫೋದ್ಭವಾನ್॥ ಗುಡವ್ಯೋಷವರಾವೆಲ್ಲತಿಲಾಪುಷ್ಕರಚಿತ್ರಕೈಃ। ಅರ್ಶಾಂಸಿಹಂತಿಸಲಿಲಾಶ್ವಾಗ್ನಿಕಾರೀಚಸೇವಿತಾ॥

ಟೀ ॥ ಇನ್ನೂರು ಅಳಲೇಕಾಯಿಗಳನ್ನು ನಾಗಳ ಗೋಮೂತ್ರದಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಗೋಮೂತ್ರ ಬತ್ತುವಪರಿಯಂತ ಕಾಯಿಸಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಎರಡೆರಡು ಕಾಯಂ ಚೂರ್ಣವಮಾಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿಸೇವಿಸಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಮತ್ತೊಂದುಪ್ರಯೋಗ — ಬೆಲ್ಲ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ,

ತಾರೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲೀಚೆಟ್ಟು, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಎಳ್ಳು, ಗೇರಹುರಳು, ಚಿತ್ರ ಮೂಲದಬೇರು, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಯಿಡಿದು ಬಿಸುಳಿಯಪ್ಪಂದಕ್ಕೆ ಉಂಡೆ ಯುಂಡೆಮಾಡಿ ಗಜ್ಜುಗದಪ್ರಮಾಣ ಉಂಡೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಜೇನುತು ಪ್ಪದಿಂದ ಸೇವಿಸಲು ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ಅಗ್ನಿವುಂಟಾಗುವುದು.

(ಸೂರಣದಪಿಂಡಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಚೂರ್ಣೀಕೃತಾಃ ಷೋಡಶ ಸೂರಣಸ್ಯ। ಭಾಗಾಸ್ತತೋ
ರ್ಧೇನ ಚ ಚಿತ್ರಕಸ್ಯ ॥ ಮಹೌಷಧಂ ದ್ವೌ ಮರಿಚಸ್ಯ ಚೈಕೋ।
ಗುಡೇನ ದುರ್ನಾಮಜಯಾಯ ಪಿಂಡೀ ॥

ಟೀ ॥ ಹದಿನಾರುಭಾಗ ಸೂರಣದಗಡ್ಡೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಭಾಗ ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಅದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಭಾಗ ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ ಯೆರಡುಭಾಗ, ಮೆಣಸು ಒಂದುಭಾಗ, ಈಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಆಚೂರ್ಣಕ್ಕೆ ಸಮವಾಗಿ ಹಳೇ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಬೆರೆಯಿಸಿ ಒರಳಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಯಿಡಿದು ಬಿಸುಳಿಯುಂಡೆಮಾಡಿ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕದಮೇರೆ ಸೇವಿಸಲು ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಕ್ರಿಮಿಕುಠಭಲ್ಲಾತಕೀಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಭಲ್ಲಾತಕಾನ್ಯಷ್ಟಶತಂ ಜಲದ್ರೋಣೇ ವಿಪಾಚಯೇತ್ । ಚತುರ್ಭಾ
ಗಾವಶೇಷಂ ಚ ಕಷಾಯಮವತಾರಯೇತ್ ॥ ತ್ರ್ಯೂಷಣಂ ಪಿಪ್ಪಲೀಮೂಲಂ
ಚಿತ್ರಕೋ ಹಸ್ತಿಪಿಪ್ಪಲೀ । ಹಿಂಗುಚವ್ಯಾಜಮೋದಂ ಚ ಪಂಚೈವ ಲವ
ಣಾನಿ ಚ ॥ ದ್ವೌ ಕ್ಷಾರೌ ಹವುಷಃ ಪ್ರಸ್ಥಂ ಚ ಸ್ಯಾದರ್ಧಪಲಂ ಪೃಥಕ್ । ಮಸ್ತು
ಕಾಂಜಿಕತಕ್ರಾಣಾಂ ಪ್ರಸ್ಥಂ ಪ್ರಸ್ಥಂ ಪ್ರದಾಪಯೇತ್ ॥ ಆರ್ದ್ರಕಸ್ವರಸ
ಪ್ರಸ್ಥಂ ತ್ವೈಸ್ಸರ್ವಂ ಸಾಧು ಸಾಧಯೇತ್ । ಏತದಗ್ನಿಘೃತಂ ನಾಮ ಮಂದಾ
ಗ್ನೀನಾಂ ಪ್ರಶಸ್ಯತೇ ॥ ಅರ್ಶಾಂಸಿ ಗ್ರಹಣೀದೋಷಪ್ಲೀಹೋದರ
ಜಲೋದರಂ । ಗ್ರಂಥ್ಯರ್ಬುದಾಪಚೀಗಂಡಕಫಮೇದೋನಿಲಸ್ತಥಾ ॥
ಏತತ್ಕುಕ್ಷಿಗತಾ ರೋಗಾ ಯೇ ಚ ವಸ್ತಿಸಮಾಶ್ರಯಾಃ । ಸರ್ವಾಂಸ್ತಾನ್
ನಾಶಯೇದೇತತ್ ಸೂರ್ಯಸ್ತಮ ಇವೋದಿತಃ ॥

ಟೀ ॥ ನೂರುಪಲ ಗೇರಹುರಳನ್ನು ನಾಗಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪಾಕವಮಾಡಿ ಒಂದು ಕೊಳಗ ನೀರುಳಿಯ ಕಾಯಿಸಿ ಆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಗಜಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಂಗು, ಚವ್ಯ, ಪಾದಕ್ಕೆ,

ಸೈಂಧವಲವಣ, ಸೌವರ್ಚಲವಣ, ಕಾಚಲವಣ, ಬಿಡಾಲವಣ, ಸಮುದ್ರಲವ
ಣ, ಸರ್ಜ್ಯಕ್ಷಾರ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಮಾಡಿ
ಹಾಕಿ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಯೊಂದುಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪವಂ ಹನಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊ
ಸರನೀರು, ಅಂಬಿಲ, ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಹಸೀಶುಂಠಿರಸ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದು
ಬಳ್ಳ ಹನಿಸಿ ಚನ್ನಾಗಿ ಪಾಕವಮಾಡಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ ಅಗ್ನಿಘೃತವೆಂದು
ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಯೀತುಪ್ಪವನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ಅ
ದು ಅಗ್ನಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಗ್ರಹಣೀದೋಷ, ಪ್ಲೀಹ,
ಮಹೋದರ, ಗೆಂಡೆ, ಗ್ರಂಥಿ, ಅರ್ಬುದವ್ಯಾಧಿ, ವ್ರಣವ್ಯಾಧಿ, ಗಂಡಮಾ
ಲೆ, ಶಿರಮಾಲೆ, ಶ್ಲೇಷ್ಮ, ದುಷ್ಟವಾದಮೇದಸ್ಸು, ವಾಯುಗಳು, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ
ಉಂಟಾದ ಕೆಲವುವ್ಯಾಧಿಗಳು, ಜಠರಾಗ್ನಿಯಂ ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕೆ
ಲವುದೋಷಗಳು, ಇವೆಲ್ಲವೂ, ಸೂರ್ಯೋದಯವಾದರೆ ಅಂಧಕಾರಂಗಳು
ಹೇಗೆಹೋಗುವವೋ ಹಾಗೆ ಶಮನವಹುವು.

(ಭಲ್ಲಾತಕೀಲೇಹ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿದ್ರೋಣೇಜರ್ಝರೀಕೃತ್ಯ ಗೋಮೂತ್ರೇಣ ಸಹಸ್ರಕಂ।ಭಲ್ಲಾ
ತಕಾನಾಂ ಕ್ವಾಥಃಪಾದಭಾಗಾವಶೇಷಿತಃ ॥ ಹರೀತಕೀಸಹಸ್ರಸ್ಯ
ಚೂರ್ಣಂ ತತ್ರ ವಿನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ । ಸಾಂದ್ರೀಭೂತೇ ತತಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ದ್ವಿಪ್ರಸ್ಥಂ
ಸರ್ಪಿಷಃಪಚೇತ್ ॥ ತತೋಪತಾರ್ಯ ಶೀತೇಮಧುದ್ವಿಪ್ರಸ್ಥಸಂಯುತಂ ।
ಸ್ಥಾಪಯೇನ್ಮೃನ್ಮಯೇಪಾತ್ರೇ ಲೇಹ್ಯಂಲೀಢ್ವಾವ್ಯಥಾನಲಂ॥ ಅರ್ಶೋಗು
ಲ್ಮಕ್ರಿಮಿಪ್ಲೀಹಜಠರಾನಿಪಿ ನಾಶಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ನೂರುಹುಲಗೇರುಬೀಜವನ್ನು ಜಜ್ಜುಗುಟ್ಟಿ ಯೆಂಟುಕೊಳಗ ಗೋ
ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ನೂರುಹುಲ ಅಳ
ಲೇಕಾಯಂ ಚೂರ್ಣವಮಾಡಿ . ಆಕಷಾಯದಲ್ಲಿಹಾಕಿ, ಅದು ಸ್ನಿಗ್ಧವಾದಮೇ
ಲೆ ಯೆರಡುಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪವಂ ಹನಿಸಿ, ಪಾಕವಮಾಡಿ ಹದದಲ್ಲಿ ಯಿಳುಹಿ
ಕೆಟ್ಟ, ಆರಿದಬಳಿಕ ಯೆರಡುಬಳ್ಳ ಜೇನುತುಪ್ಪವಂ ಹನಿಸಿ, ಚನ್ನಾಗಿ ಆಲೋ
ಡನವಂಮಾಡಿ, ಶೋಧಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಗ್ನಿಬಲಾನುಗುಣ
ವಾಗಿ ಸೇವಿಸಲು ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಗುಲ್ಮ, ಕ್ರಿಮಿ, ಪ್ಲೀಹ, ಮಹೋದರ, ಇವೆ
ಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಕಾಶಾಯನಗುಟಿಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಲಾನಿಪಂಚಪಥ್ಯಾಯಾಃಪಲೆಮರಿಚಜೀರಕೆ । ಪಿಪ್ಪಲೀಪಿಪ್ಪಲೀಮೂಲಂಚವ್ಯಂಚಿತ್ರಕನಾಗರಂ ॥ ಪಲಾನಿವೃದ್ಧಂಕ್ರಮಶೋಯವಕ್ಷಾರಪಲದ್ವಯಂ । ಭಲ್ಲಾತಕಪಲಾನ್ಯಷ್ಟಾತದ್ವಕ್ಷೂರಣಕಂದಕಂ ॥ ಗುಡೇನವಟಕಾಂಕೃತ್ವಾಕ್ವತುಮಾತ್ರಪ್ರಮಾಣಕಃ । ಭಕ್ಷಯೇತ್ಕ್ವತರೇವೇದಂತತ್ರಮಾಷ್ಲಂಪಿಬೇದನು ॥ ನಾಶಯೇಯಾಷ್ಟಡರ್ಶಾಂಸಿಯುಧಿವಜ್ರಮಿವಾಸುರಾನ್ । ವಹ್ನಿಸಂದೀಪನಂಕಾಸಗ್ರಹಣೀಪಾಂಡುರೋಗನುತ್ ॥ ಕಾಶಾಯನೇನಕಥಿತಾಶಸ್ತ್ರಕ್ಷಾರಾಗ್ನಿಭೀರುಣಾ ॥

ಟೀ ॥ ಕಾಶಾಯನೋಕ್ತಗುಟೀಕೆಕಿಪ್ರಯೋಗ— ಅಳಲೇಕಾಯಿ ಅಯಿದು ಕುಲ, ಮೆಣಸು ಒಂದುಕುಲ, ಜೀರಿಗೆ ಒಂದುಕುಲ, ಹಿಪ್ಪಲಿ ಒಂದುಕುಲ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ ಯೆರಡುಕುಲ, ಚವ್ಯ ಮೂರುಕುಲ, ಚಿತ್ರಮೂಲ ನಾಲ್ಕುಕುಲ, ಶುಂಠಿ ಅಯಿದುಕುಲ, ಯವಕ್ಷಾರ ಅಯಿದುಕುಲ, ಅಥವಾ ಯೆರಡುಕುಲ, ಗೇರಕುರಜು ಯೆಂಟುಕುಲ, ಸೂರಣಗಡ್ಡೆ ಯೆಂಟುಕುಲ, ಇವುಗಳಂಯಿಡಿದು ಚೂರ್ಣವಂಮಾಡಿ, ಇವಕ್ಕರ ಮೂರುಮಡಿಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಹಾಕಿ, ನಾಲ್ಕು ವರಹ ತೂಕದಮೇರೆ ವಟಕವಂಮಾಡಿ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಕ್ಷಿಸಿದಮೇಲೆ ಹೊಳೆ ಸೇರೆಯ ಹುಳೀಮಜ್ಜಿಗೆಯಂ ಪಾನವಂಮಾಡಲು ಆರುಪ್ರಕಾರವಾದ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನು, ಯುದ್ಧಾಂಕಣದಲ್ಲಿ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನ ಹೇಗೆ ಸಂಹಾರವಂಮಾಡಿದರೊ ಹಾಗೆ, ಸಂಹಾರವಮಾಡುವುದು. ಇದರಿಂದ ಅಗ್ನಿದೀಪನವುಂಟಾಗುವುದು. ಕೆಂಮು, ಗ್ರಹಣಿ, ಪಾಂಡುರೋಗಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದುಯೆಂದು, ಶಸ್ತ್ರವಿಧಿ, ಕ್ಷಾರವಿಧಿ, ಅಗ್ನಿವಿಧಿಗಳಿಂದ ಭಯಪಟ್ಟ ಕಾಶಾಯನಮುನೀಶ್ವರನು ನಿರೂಪಿಸಿದನು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅರ್ಧಾಂಬುಮಧಿತಂತ್ರಕಂಕ್ವೈಡರ್ಯದಳಸಂಯುತಂ। ಚತ್ವಾರಿಂಶದ್ದಿನಂಪಾನಾದರ್ಶೋಘ್ನಂವಹ್ನಿದೀಪಕಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅರೆಗಡೆದಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕರಿಬೇವಿನ ಯೆಲೆಯಂಹಾಕಿ ನೆನೆಯಿಕ್ಕಿ ಮಾರನೆಯದಿನದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅರಮಾನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಪಾನವಂಮಾಡುವುದು. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ವತ್ತುದಿನ ಮಾಡಲು ಮೂಲವ್ಯಾದಿ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ದೀಪನಕರವಹುದು.

శ్లో ॥ కటుత్రియం పావక దేవదారు । రాస్నా విడంగత్రిఫలాప్లుతానాం ॥ సమానచూర్ణం సితయా సమేతం । అశోఽజయేద్విష్ణురివాఖిలాఘం ॥

టీ ॥ శుంఠి, మెణసు, పిప్పలి, చిత్రమూల, దేవదారు, రాస్నె, విడంగ, అళలేకాయి, నెల్లికాయి, తారేకాయి, అమృతబళ్ళి, ఇవుగళన్ను సమాంశవాగి చూర్ణిసి, సమశర్కరెబెరసి సేవిసలు, శ్రీవిష్ణు నారాయణను పాపసమూహవం హేగె పరిహరిసువనో హాగె, సకలవాద మూలవ్యాధిగళన్ను పరిహరిసువుదు.

(మూలవ్యాధిగళిగె పథ్యాపథ్యగళు.)

శ్లో ॥ యూషైరసైర్వా తక్రాఢ్యం శాలిభుంజీతమాత్రయా ।నవిరోహంతిగుదజాఃపునస్తేత్రిసమాచితాః ॥

టీ ॥ హెసరకట్టు, హురళీకట్టు, బేళెకట్టిన రసగళిందలూ మజ్జిగెయిందలూ మితవాగి సణ్ణక్కి ఓగరవం భోజనవం మాడలు మూలరోగద మొళెగళు హుట్టవు. హీగె హెసరుకట్టుమొదలాదవుపథ్య.

(మతాంతరదల్లి.)

శ్లో ॥ కతకపటోలకసూరణసర్పిర్నవనీతకంటకిమోకత్రిం ।
రామఠమరిచామలకంబ్బహుకీవ ష్టార్భూర్యామలకంటంబ ॥
జీరకకుపథ్థవాస్తుకవజ్రిలతాలవణకంస జాపథ్యం ॥

టీ ॥ బిల్లదకాయి, పడవలకాయి, సూరణ, తుప్ప, బెణ్ణె, హసువినమజ్జిగె, హింగు, మెణసు, నెల్లికాయి, గుళ్ళదకాయి, కొమ్మెసొప్పు, ముల్లంగిగడ్డె, జీరిగె, హురళి, బకొల్కతె, హుంగరవళ్ళి, ఉప్పు, ఇవప్లూ పథ్యవర్గ.

(అపథ్యవర్గగళు.)

శ్లో ॥ పింజాలుమాషపిణ్యాకదధిమత్స్యాదిశీతళం । అలాబూరావ్వారునిష్పావపిష్టంబిల్వముశోషకి ॥ త్రైలమానూపమాంసాని తక్షీరంగురుకటాసనం । అశ్వాద్యారోహణంస్నానమపథ్యంపాయురర్శసాం ॥ సింభిధాన్యవికారంచమాంసంస్నాపందివాకృజిత్ ॥

టీ ॥ కాడసూరణ, ఉద్దు, హెండి, మొసరు, మీను, శీతద్రవ్య, సోరెకాయి, సాళేకాయి, అవరె, హిట్టు, బిల్లవత్తదకాయి, బసళెసొప్పు, ఎణ్ణె, అనూపమాంస, బిదరకడలె, కుక్కుటాసన, అశ్వాద్యారోహణ, తణ్ణీరినస్నాన, టప్పరదవరెకాయి, యివుమొదలాద సింబిధాన్యగళు, దివానిద్రె, ఇవుగళన్ను మూలరోగదవను బిడువుదు.

(రక్తార్శదచికిత్సే.)

శ్లో ॥ భూనింబముస్తచందనకుటజఫలాత్వక్సధాతకీ దార్వీ । పీతాక్వథసుపానంశోణితవేగంనిగృహ్ణాతి ॥

టీ ॥ నెలబేవు, భద్రముస్తె, శ్రీగంధ, కొడసిగెనబీజ, కొడసిగెనచక్కె, ధాతకీకుసుమ, మరదరిసిన, ఇవష్టన్నూ కషాయమాడిసి పానవమాడిసలు రక్తదింద ఉంటాద మూలవ్యాధిపరిహారవహుదు.

శ్లో ॥ రక్తాపామార్గజక్వాథోపీతోరక్తార్శసాంతికః॥

టీ ॥ కెంపు ఉత్తరణెబేరినకషాయ రక్తజవాద మూలవ్యాధియన్ను పరిహరిసువుదు.

(కుటజాదిలేహ్య.)

శ్లో ॥ కుటజత్వక్తులాంద్రోణేపచేదష్టావశేషితే। కల్కీకృత్యక్షిపేత్తత్రతోత్యర్ధంత్రైలంకటుత్రయం॥ లోధ్రద్వయంమోచరసంబలాదాడిమజాత్వచం। బిల్వకర్కటికామస్తాసమంగంధాతకీపలం॥ పలోన్మితందశపలంకుటజస్త్రివచత్వచః। వింశతింసర్పిషస్సూతపలానిత్రింశదంగుళాక్॥ సుపక్వేలేహ్యతాంయాతిధాన్యేపతుస్థితంలిహేత్ ।సవార్శోగ్రహణీరోగశ్వాసకాసాన్నివారయేత్ ॥

టీ ॥ ఒందుతొలా కొడసిగెనతొక్కన్ను నాగళనీరినల్లిహాకి ఎంటుభాగావశేషవాగికాయిసి అదరల్లి గరుడపచ్చె, శుంఠి, హిప్పలి, మెణసు, కరిలోధ్రదచక్కె, బిళిలోధ్రదచక్కె, యలవదంటిను, కళ్ళంగడలె, దాళింబదతొక్కు, బిల్లవత్తబేరు, కర్కటకాయి, భద్రముస్తె, ముట్టిదరెమునివ, ధాతకీకుసుమ, ఇవష్టూ ప్రత్యేక ఒందొందుతులా,

ಕೊಡಸೀಗಿನಕೊಕ್ಕೆ ಹತ್ತುಹಣ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿಹಾಕಿ, ಇಪ್ಪತ್ತುಹಣ ತುಪ್ಪವನ್ನುಹನಿಸಿ ಮೂವತ್ತುಹಣ ಹಳೇಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಪುಡಿಮಾಡಿಹಾಕಿ, ಚೆಂನಾಗಿ ಕಷಾಯವಂ ಕಾಯಿಸಿ, ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ, ಅನಂತರ ಯಾಚೂರ್ಣವಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಹಾಕಿ, ಚೆಂನಾಗಿ ಕಲಿಸಿ, ಯಿಳುಹಿಕೊಂಡು, ಒಂಭತ್ತು ಧಾನ್ಯರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಯಿರಿಸಿ, ಅನಂತರ ಸೇವಿಸಲು ಸಕಲವಾದ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಗ್ರಹಣಿದೋಷಗಳು, ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

ಇತಿ ವೈದ್ಯಸಾರಸಂಗ್ರಹೇ ಸ್ವರಸಾದ, ಛರ್ದಿರೋಗ, ಹೃದ್ರೋಗ, ತೃಷ್ಣಾರೋಗ, ಮದ, ಮೂರ್ಛೆ, ಸನ್ಯಾಸರೋಗ, ಅರ್ಶಚಿಕಿತ್ಸಾನಾಮ ಷಷ್ಠಪ್ರಕರಣಂ ಸಮಾಪ್ತಂ ॥

೭ನೇ ಪ್ರಕರಣ.

(ಉದಾವರ್ತಚಿಕಿತ್ಸಾಪ್ರಾರಂಭಃ)

ಶ್ಲೋ॥ ಮುದ್ಗಕೋದ್ರವಚೂರ್ಣಾನ್ನಕರೀರಚಣಕಾದಿಭಿಃ।
ರೂಕ್ಷೈಸ್ಸಂಗ್ರಾಹಿಭಿಶ್ಚೈರ್ವಾಯುಃಸ್ವಸ್ಥಾನಕುಪಿತೋಬಲೀ॥
ಅಧೋವಹಾನಿಸ್ರೋತಾಂಸಿನಿರುದ್ಧ್ಯಾಧಃಪ್ರಶೋಷಯನ್।ಪು
ರೀಷದ್ವಾರವಿಣ್ಮೂತ್ರರೋಧಂಕುರ್ವೀತದಾರುಣಃ॥ದುರ್ನಾ
ಮಿನಾಮುದಾವರ್ತಃಪರಮೋಯಮುಪದ್ರವಃ। ವಾತಾದಿಭೂ
ತಕೋಷ್ಠಾನಾಂತೈರ್ವಿನಾಪಿಸಜಾಯತೇ॥

ಟೀ॥ ಹೆಸರು, ನವಣೆ, ಕಂಬು, ಕಡಲೆ, ಮೊದಲಾದ ರೂಕ್ಷವಾದ, ಗ್ರಾಹಿಗಳಾದ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಸ್ವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುವ ವಾಯುವು ಪ್ರಕೋಪಿಸಿ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿರುವ ಅಧೋಮುಖವಾದ ನಾಡೀಪ್ರವಾಹಗಳನ್ನು ತಡೆದು, ಶೋಷಿಸಿ, ಮೂತ್ರಪುರೀಷಗಳನ್ನು ತಡೆದು ಸಹಿಸುವದಕ್ಕೆ ಅಶಕ್ಯವನ್ನಾಗಿಮಾಡಿ, ಕ್ರೂರವಾಗಿ ದುರ್ನಾಮ ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅರ್ಶರೋಗವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಉದಾವರ್ತಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವು. ವಾತಾದಿಭೂತಕೋಷ್ಠವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಅರ್ಶ ಹೊರತಾಗಿ ಉದಾವರ್ತವೆಂಬರೋಗವು ಹುಟ್ಟುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕೃದ್ಧಃಪಕ್ವಾಶಯೇಪಾನೋವಿಡ್ರೋಧಾದನಿಲೋಬಲೀ।
ಊರ್ಧ್ವಾಧೋಗತಿಸಂರೋಧಉದಾವರ್ತಗದಸ್ಮೃತಃ॥

ಟೀ॥ಪಕ್ವಾಶಯದಲ್ಲಿ ಅಪಾನವಾಯುವು ಅಪಥ್ಯಾಹಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರಕೋಪಿಸಿ ಮಲಮೂತ್ರಗಳ ನಿರೋಧವಂಮಾಡಿ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿ ಕೆಳಕ್ಕೂ ಮೇಲಕ್ಕೂ ಹೋಗುತಾ, ನಾಡೀರಂಧ್ರಗಳಂಕಟೆದು ಉಬ್ಬಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು ಉದಾವರ್ತವ್ಯಾಧಿಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುಂಬುದು.

(ಅಸಾಧ್ಯೋದಾವರ್ತ.)

ಶ್ಲೋ॥ಪ್ರಧ್ಮಾತಕುಕ್ಷಿಂಸಪ್ರಸ್ತಾತುಂಬರಯಾಪದ್ರವಸಂಯುತಂ।
ಉದಾವರ್ತಾರ್ತಮುದ್ರಿಕ್ತಶೂಲಮಾಶುತ್ಯಜೇನ್ನರಂ॥

ಟೀ॥ ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಣ್ಣುಗಳು ಹಳ್ಳಬಿದ್ದು ಬಹಳಉಪದ್ರವಯುಕ್ತವಾಗಿ ಉದಾವರ್ತವೆಂಬ ರೋಗದಿಂದ ಕಷ್ಟಪಡುವ, ಉದ್ರಿಕ್ತವಾದ ಕೋಷ್ಠಶೂಲೆಯುಳ್ಳವನಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂಮಾಡದೆ ಬಿಡುವುದು.

(ಸಿದ್ಧಸಾರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕುಳುತ್ಥಲಶುನೈರಂಡಪಥ್ಯಾಗ್ರಂಥಿಕನಾಗರಾಃ। ಕಷಾಯಸ್ಸಯವಕ್ಷಾರಃಶೂಲೋದಾವರ್ತನಾಶನಃ॥

ಟೀ॥ ಹುರಳಿ, ಔಡಲದಬೇರು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಇವಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಎರಡುವರಹತೂಕವನ್ನು ಎರಡುಮಾನನೀರಿನಲ್ಲಿಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಒಂದುವರಹತೂಕ ಯವಕ್ಷಾರವಂ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಚೂರ್ಣಮಾಡಿಹಾಕಿ ಸೇವಿಸಲು ಉದಾವರ್ತವೆಂಬ ರೋಗದಿಂದ ಉಂಟಾದಶೂಲೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ತ್ರಿವೃದ್ದಂತಿಕಷಾಯೇಣತೈಲಮೆರಂಡಜಂಪಿಬೇತ್। ಮೂತ್ರದೋಷೇಪ್ಯುದಾವರ್ತಆನಾಹೇಪಿತಥೈವಚ॥

ಟೀ॥ತಿಗಚೆ, ದಂತಿಗಳ ಕಷಾಯವಮಾಡಿ, ಔಡಲದ ಎಣ್ಣೆ ಬೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಮೂತ್ರದಕಟ್ಟೆ, ಉದಾವರ್ತ, ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರ, ಇವುಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಭೋಜರಾಜೀಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪಥ್ಯಾಕುಳುತ್ಥಲಶುನಶೃತಮೈರಂಡತೈಲವತ್। ಕೋಷ್ಣಂಪಿಬೇದುದಾವರ್ತಮೂಢವಾತಾನುಲೋಮನಂ॥

ಟೀ॥ ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಹುರಳಿ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ತೈಲಎಣ್ಣೆ ಬೆರಸಿ

ಸೇವಿಸಲು ಉದಾವರ್ತ ಮೂಢವಾತಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ******

(ಶಂ|ಶಂಕರದಲ್ಲಿ—ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಷಾರ)

ಶ್ಲೋ॥ ತ್ರಿಕಟುತ್ರಿಪಟುಶ್ರೇಷ್ಠಾದಂತ್ಯರುಷ್ಕರಚಿತ್ರಕಂ । ಝರ್ಝರಂ ಮೂತ್ರಸ್ನೇಹಾಕ್ತಂಮಂತರ್ಧೂಮಂವಿಪಾಚಯೇತ್ ॥ ಉದ್ಧೃತ್ಯಶೀತೀಮಿಳಿತೀಕ್ಷಾರಃಕಲ್ಯಾಣಕಾಹ್ವಯಃ । ಸಪೀತಸ್ಸರ್ಪಿಷಾಯುಕ್ತೋ ಭುಕ್ತೋವಾಸ್ನಿಗ್ಧಭೋಜಿನಾಂ ॥ ಉದಾವರ್ತವಿಬಂಧಾರ್ಶೋಗುಲ್ಮಪಾಂಡೂದರಕ್ರಿಮೀನ್ ।ಮೂತ್ರಸಂಗಾಶ್ಮರೀಶೋಫಹೃದ್ರೋಗಗ್ರಹಣೀಗದಾನ್॥ಮೇಹಪ್ಲೀಹರುಜಾನಾಹಶ್ವಾಸಕಾಸಾಂಶ್ಚನಾಶಯೇತ್॥

ಟೀ॥ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಸೌವರ್ಚಲವಣ, ಬಿಡಾಲವಣ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ತಾರೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ, ಮುಂಡಗಳ್ಳಿಬೇರು, ಗೇರುಹುರಳು, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದುಹಲವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಜಜ್ಜುಸುಟ್ಟಿ ಗೋಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ ಎಣ್ಣೆಯಂಬಿಟ್ಟು ಕಲೆಸಿ ಮುದ್ದೆಯಂ ಮಾಡಿ ಗಡಿಗೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಶ್ರಾವೆಯಿಂದಮುಚ್ಚಿ ಸಂಧಿಲೇಪವಂಮಾಡಿ ಬೀಲಲೇಪವಂಗೊಂಡು ಒಣಗಿಸಿ ಲಘುಪುಟವಿಕ್ಕಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನೋಡಲು ಮಡಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲವೂ ಭಸ್ಮವಾಗಿರುವುದು, ಅದು ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಷಾರವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅದನ್ನು ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ ಲೇಹ್ಯವಂಮಾಡಿ ಅನ್ನದಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತುಪ್ಪವಂಹನಿಸಿ ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಲೆಸಿಕೊಂಡು ಭೋಜನವಂಮಾಡಲು ಉದಾವರ್ತ, ಮಲಮೂತ್ರನಿರೋಧ, ಬಂಧ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಗುಲ್ಮರೋಗ, ಪಾಂಡುರೋಗ, ಮಹೋದರ, ಕ್ರಿಮಿಗಳು, ಮೂತ್ರದಕಡೆ, ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರ, ಎದೆಶೂಲೆ, ಗ್ರಹಣಿ, ಮೇಹ, ಪ್ಲೀಹ, ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರ, ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಹರೀತಕೀತ್ರಿವೃಶ್ಶ್ಯಾಮಾಚೂರ್ಣಂ ಸ್ನುಕ್ ಕ್ಷೀರಭಾವಿತಂ । ಗೋಮೂತ್ರಪೀತೋಭೇದಿಸ್ಯಾದುದಾವರ್ತಹರಸ್ಪರಃ॥

ಟೀ। ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ತಿಗಡೆ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಚೂರ್ಣವಮಾಡಿ ಮುಂಡುಗಳ್ಳಿಯಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಭಾವನೆಯಂಮಾಡಿ ಗೋಮೂತ್ರದಲ್ಲಿಕದಡಿಪಾನವಮಾಡಿಸಲು ಪ್ರವರ್ತಿಯಿಸುವುದು. ಉದಾವರ್ತ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸಕ್ಷೌದ್ರಮೂತ್ರೈಃಪಲಕುಷ್ಠದಂತೀ । ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಕಾಕೃಷ್ಣಾ

ಗ್ರಂಥೂಷಣಚೂರ್ಣೈಃ ॥ ವರ್ತಿಂಕರಾಂಗುಷ್ಠನಿಭಾಂ ಘೃತೇ
ನ । ಗುದೇರುಜಾನಾಹಹರಂ ವಿದಧ್ಯಾತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಮಗ್ಗಾರೆಕಾಯಿ, ಬಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಜಾಪಾಳದಬೀಜ, ಪಾಸುವೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಇಲ್ಲಣ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಚೂರ್ಣವಮಾಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಗೋಮೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ, ಹೆಬ್ಬೆಟ್ಟಿನಕೋರಬತ್ತಿಯ ಹಾಕಿಸಲು ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯಮೊಳೆ, ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರ, ಇವುಗಳು ಪರಿಹಾರವಹವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿಪಾಚ್ಯಮೂತ್ರೇಸ್ನುಪಟೂನಿದಂತೀ । ಪಿಂಡೀತಕಕೃಷ್ಣಾಗ್ರ
ಂಥೀಕುಷ್ಠೈಃ ॥ ವರ್ತಿಂಕರಾಂಗುಷ್ಠನಿಭಾಂ ಘೃತಾಕ್ತಾಂ ।
ಗುದೇರುಜಾನಾಹಹರಂ ವಿದಧ್ಯಾತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಉಪ್ಪು, ಕಾಣಿಶೇರಣ್ಣು, ಜಾಪಾಳದಬೀಜ, ಮಗ್ಗಾರೆಕಾಯಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಇಲ್ಲಣ, ಬಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಗೋಮೂತ್ರದಲ್ಲಿಬೇಯಿಸಿ ಅರದು ಹೆಬ್ಬೆಟ್ಟಿನದಪ್ಪ ಬತ್ತಿಯಮಾಡಿ ಆಸನಕ್ಕೆ ಯಿರಿಸಲು ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯ ಮೊಳೆ ಬಿದ್ದುಹೋಗುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಗೋಧೂಮಸಬಿಡವ್ಯೋಷಗುಳಮೂತ್ರೈರ್ವಿಪಾಚಯೇ
ತ್ । ಗುದೇಂಗುಷ್ಠಸಮಾವರ್ತಿಃ ವಿಬಂಧಾನಾಹಶೂಲಜಿತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಇಲ್ಲಣ, ಬಿಡಾಲವಣ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಉಳೀಬೆಲ್ಲ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಗೋಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಾಕವಮಾಡಿ ಹೆಬ್ಬೆಟ್ಟಿನಕೋರ ಬತ್ತಿಯಂಮಾಡಿ ಆಸನಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲು, ಜಲಮಲಗಳಬಂಧ, ಮೂಲದಮೊಳೆ, ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರ, ಇವೆಲ್ಲ ಪರಿಹಾರವಹವು.

(ಬಿಲ್ವಾದಿಕಷಾಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಬಿಲ್ವಗೃಂಜನಕಶಿಗ್ರುಕುಳುತ್ಥೈಃ ಪಂಚವಲ್ಲಿವರ್ಷಾಭುಕರಂಜೈಃ ॥
ವಿಶ್ವಭೇಷಜಕಚವ್ಯಮಪತೀನಾಂ । ಗ್ರಂಥಿಭಿಸ್ಸಮಮಿತೈಶ್ಚಕಷಾಯಃ ॥ ಕ್ಷಾ
ರಯುಗ್ಮಪಟುಸೈಂಧವಯುಕ್ತಂ । ಶೋಧನೀಯಸಕಣಂಬಹುಟಿರಂ ॥
ಅತಿಚೂರ್ಣವಿಮಿಶ್ರಿತಪೀತಂ । ಸರ್ವಶೂಲಮಪಹಂತಿಜವೇನ ॥

ಟೀ ॥ ಬಿಲ್ಲಪತ್ರದಬೇರು, ಈರುಳ್ಳಿ, ಹುರಳಿ, ನುಗ್ಗೆಕೊಕ್ಕು, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಚವ್ಯ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲೀಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಅಡಿಕೆಪುಟ್ಟನಬೇರು, ಹೊಂಗೆನಾರು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಕಷಾಯವಂ

ಮಾಡಿ ಕೊಡಲು ಸಕಲಮೂಲವ್ಯಾಧಿಹರ. ಸೈಂಧವಲವಣ, ಹಿಂಗು, ಸರ್ಜ
ಕ್ಷಾರ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಬಜೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಗಜ್ಜುಗದಕಿರುಳು, ಕಾರೆಕಾಯಿ, ಇವ
ನ್ನು ಕಷಾಯವಂಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಸಕಲಶೂಲೆಯಂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು.

(ಕಂಕುಷ್ಠಾದಿಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಂಕುಷ್ಠಹಿಂಗುಸಿಂಧೂತ್ಥತ್ರಿವೃದ್ದಂತೀವಚಾಭಯಾಃ । ಚಿತ್ರ
ಕಸ್ಯಚಮೂಲಂಚಕಲ್ಕೀಕೃತ್ಯಪಚೇದ್ಘೃತಂ ॥ ಚತುರ್ಗುಣೇನಗವ್ಯಾಂಚ
ತೇಯುಕ್ತಸ್ನುಕ್ಕ್ಷೀರಮಾತ್ರಯಾ । ಉದಾವರ್ತೋದರಾಧ್ಮಾನಂ
ಹಂತಿಪಾನೇನಸರ್ವಥಾ ॥ ವಸ್ತ್ಯಭ್ಯಂಗಾವಗಾಹೈಶ್ಚಪಿಡೋತ್ಥೋ
ಮೂಲನಾಶನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಕಂಕುಷ್ಠ, ಹಿಂಗು, ಸೈಂಧವ, ತಿಗಡೆ, ಮುಂಡಗಳ್ಳಿಯಚಕ್ಕೆ, ಬಜೆ,
ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ, ನಾಲ್ಕುಬಳ್ಳ
ಹಸುವಿನಹಾಲಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪವಂಹಾಕಿ, ಆ ಕಲ್ಕವಂಕದಡಿ
ಒಂದುಮಾನ ಮುಂಡುಗಳ್ಳಿಯಹಾಲಂಹನಿಸಿ ಚನ್ನಾಗಿ ಪಾಕವಮಾಡಿ ಪಾ
ನಾಭ್ಯಂಜನವಸ್ತಿಗಳಂಮಾಡಲು ಮಲಬಂಧ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಉದಾವರ್ತ,
ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹವು.

(ಗ್ರಹಣ್ಯುದಾವರ್ತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕ್ಷುದ್ರಾಗ್ನಿಮಂಥನಿರ್ಯೂಹಪ್ರಸ್ಥಂಸೈಂಧವಕಲ್ಕವತ್ ।
ತೈಲಮಾನಾಹಶೂಲಘ್ನಂತತ್ಸಿದ್ಧಮನುವಾಸನಂ ॥

ಟೀ ॥ ನೆಲಗುಳ್ಳವನ್ನೂ ನಗವಲನ್ನೂ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಚಾತುರ್ಭಾಗಾವಶೇ
ಷಿತವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಯೆಣ್ಣೆಯಂಹನಿಸಿ, ಸೈಂಧವಚೂ
ರ್ಣವಂಹಾಕಿ ಚನ್ನಾಗಿ ಪಾಕವಮಾಡಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿಕ್ಕಿ ಸೇವಿಸಲು
ಹೊಟ್ಟೆಯಶೂಲೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ಅನುವಾಸನವಿಧಿಗೂಯೋಗ್ಯ.

(ಹರೀತಮಂಜರಿತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ರಸೇಹರೀತಮಂಜರ್ಯಾಸಿದ್ಧಂಸೈಂಧವಕಲ್ಕವತ್ ।
ತೈಲಂವಸ್ತಿವಿಧಾನೇನಗುಲ್ಮಶೂಲೋದರಾಪಹಂ ॥

ಟೀ ॥ ಕುಪ್ಪಗೀಕೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ ಒಂದುಬಳ್ಳ, ಒಂದುಮಾನ ಯೆಣ್ಣೆಯಂಹ
ನಿಸಿ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕ ಸೈಂಧವಚೂರ್ಣವಂಹಾಕಿ ಪಾಕವಮಾಡಿ ಹದ

ದಲ್ಲಿಯೂ ಔಷಧಿಕ್ವ ಆತ್ತೈಲದಿಂದ ವಸ್ತಿಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿಸಲು ಗುಲ್ಮ, ಮಹೋದರಗಳು ಪರಿಹಾರವಹವು.

(ಅತಿಸಾರಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಭುಂಜಕಾಂವಿಧಿಹೀನಾನಾಮತಿಸಾರಸ್ತುಷಡ್ವಿಧಃ ।
ಏಕೈಕಶಸ್ಸಮಸ್ತೈಶ್ಚದೋಷೈಶ್ಶೋಕಾದ್ಭಯಾದಪಿ ॥ ಷಡ್ವಿ
ಧಾಸ್ತ ಸ್ಯವಿಜ್ಞೇಯಾಸ್ತಸ್ಯಲಕ್ಷಣಮುಚ್ಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ನಿಯಮವಿಲ್ಲದೆ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡಕಂಡದ್ದಂ ಭೋಜನವಂಮಾಡುವರಿಗೆ ಅತಿಸಾರವುಂಟಾಗುವುದು. ಆ ಅತಿಸಾರ ವಾತದೋಷ, ಪಿತ್ತದೋಷ, ಶ್ಲೇಷ್ಮದೋಷ, ತ್ರಿದೋಷ, ಶೋಕ, ಭಯ, ಇವುಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟುವುದು. ಅದು ಆರುಪ್ರಕಾರ, ಅವುಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುತವೆ.

(ವಾತಜಾತಿಸಾರ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅರುಣಂಫೇನಿಲಂರೂಕ್ಷಂಅಲ್ಪಮಲ್ಪಂಮುಹುರ್ಮುಹುಃ । ಸಶೃದಾಮಂಸಶೃಬ್ದಂಃವಾತಾತೀಸಾರಲಕ್ಷಣಂ ॥

ಟೀ॥ ಕೆಂಪಾಗಿ, ನೊರೆಯುಂಟಾಗಿ, ಉಷ್ಣವಾಗಿ, ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಅಲ್ಪಅಲ್ಪವಾಗಿ, ಒಂದುವೇಳೆ ಆಮಗೂಡಿ, ಒಂದುವೇಳೆ ಸಶಬ್ದವಾಗಿ, ಹೊಟ್ಟೆಕಳಿವುದು ವಾತಾತಿಸಾರಲಕ್ಷಣ.

ಪಿತ್ತಾತಿಸಾರಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸರಕ್ತಮಸಿತಂಪೀತಂದುಷ್ಟದುರ್ಗಂಧವನ್ಮಲಂ । ಶೂಲಸಂತಾಪದಾಹಶ್ಚತಾಪಶ್ಚಕರಪಾದಯೋಃ । ಮೂರ್ಛಾತೃಸ್ವೇದಪಿಪಾಸಾಶ್ಚಪಿತ್ತಾತೀಸಾರಲಕ್ಷಣಂ ॥

ಟೀ॥ ರಕ್ತಗೂಡಿಕೊಂಡು, ಕಪ್ಪಾಗಿ, ಹಳದೀವರ್ಣವಾಗಿ, ದುರ್ಗಂಧವುಂಟಾಗಿ, ಮಲಬಿಡುವುದು. ಹೊಟ್ಟೆನೋವೆ, ಸಂತಾಪ, ಮೈಉರಿತ, ಅಂಗೈಯಂಗಾಲುರಿತ, ಮೂರ್ಛೆ, ಬೆವರು, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಇವುಗಳು ಪಿತ್ತಾತಿಸಾರಲಕ್ಷಣ.

(ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಿಸಾರಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸವೇದನಂಸ್ನಿಗ್ಧಘನಂಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಂಸಾಂದ್ರಂಕಫಾನ್ವಿತಂ । ಮುಹುರ್ಮುಹುಃಪ್ರವೃತ್ತಂಯಚ್ಛ್ಲೇಷ್ಮಾತೀಸಾರಲಕ್ಷಣಂ ॥

ಟೀ ॥ ನೋಯುತ, ನಯವಾಗಿ, ಮಿಂಚಾಗಿ, ಪುಷ್ಟಿಯಾಗಿ, ನಿಬಿಡವಾಗಿ, ಶ್ಲೇಷ್ಮ

ಗೂಡಿ, ಆಡಿಗಡಿಗೆ ತಿವುಸುತಯಿಂದು ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಿಸಾರಲಕ್ಷಣ.*********

(ತ್ರಿದೋಷಾತಿಸಾರಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವರಾಹಸ್ನೇಹಮಾಂಸಾಂಬುಸದೃಶಂ ಸರ್ವರೂಪಿಣಂ।
ಕೃಚ್ಛ್ರಸಾಧ್ಯಮತೀಸಾರಂವಿಂದ್ಯಾದ್ದೋಷತ್ರಯೋದ್ಭವಂ॥

ಟೀ॥ ಹಂದಿಯಕುಪ್ಪ ಮಾಂಸಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮೂರು ಅತಿಸಾರಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಅತಿಸಾರ ದೋಷತ್ರಯದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದುದೆಂದು ತಿಳಿವುದು. ಅದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ.

(ಅಸಾಧ್ಯಾತಿಸಾರಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ॥ ಕ್ಷೌದ್ರಸ್ನೇಹಯಕೃತ್ ಕ್ಷೀರಕೇಶವಾತೋಪಮಂಶಕೃತ್। ನಾನಾವರ್ಣೋತ್ಕಟಂ ಪೂತಿಚಂದ್ರಕಾಭಂನಸಿಧ್ಯತಿ। ವಕ್ಷೋಭ್ರಷ್ಟಗುದಕ್ಷೀಣೋಜ್ವರೋಸಾಧ್ಯಾದ್ಯುಪದ್ರವಃ। ವಾತೋಷ್ಮಾನಿತ್ಯಮಾಧ್ಮಾತಃ ಕುಕ್ಷಿರೋಗೇನಜೀವತಿ॥

ಟೀ॥ ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಮೆಣ್ಣೆ, ಸುಳಿನೀರು, ಹಾಲು, ಇವುಗಳಂತೆ ನಾನಾವರ್ಣವುಳ್ಳವಾಗಿ, ದುರ್ಗಂಧಗೂಡಿ ನವಿಲಗರಿಯಂತೆಯಿರುವ ಅತಿಸಾರ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿವುದು. ಬಿಂಕದಾಗೆ ಪಿವರ್ಣನಾಗಿ ನೆನೆಮೊರಟುಕೊಂಡು ಬಡವಾಗಿ ಜ್ವರಗೂಡಿ ವಿಷಕಾಗಿದಂತೆ ಉಷ್ಣವುಂಟಾಗಿ ನಿತ್ಯವೂ ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರಿಸಿ ನೋವುವುಂಟಾದವನು ಬದುಕನು.

ಶ್ಲೋ॥ ಭಯಶೋಕಸಮುತ್ಪನ್ನೌ ಜ್ಞೇಯೌ ವಾತಾತಿಸಾರವತ್।
ತಯೋರ್ವಾತಹರೀ ಕಾರ್ಯಾ ಹರ್ಷಣಾಶ್ವಾಸನಕ್ರಿಯಾ॥

ಟೀ॥ ಭಯಶೋಕಗಳಿಂದಹುಟ್ಟಿದ್ದ ಅತಿಸಾರಗಳು ವಾತಾತಿಸಾರದಂತೆಯಿರುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ವಾತಹರವಾದ ಸಂತರ್ಪಣಾದಿಕ್ರಿಯಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಿಸುವುದು.

(ಮತಾಂತರದಲ್ಲಿ—ಅತಿಸಾರವೆರಡುಪ್ರಕಾರ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅತಿಸಾರೋದ್ವಿಧಾಜ್ಞೇಯಸ್ಸರ್ವೈಃಪಕ್ವಾಮಭೇದತಃ।
ಮಜ್ಜತ್ಯಾಮಂಶಕೃತ್ತೋಯೇಪಕ್ವಂತ್ವಿಪ್ತಂನಮಜ್ಜತಿ॥

ಟೀ॥ ಅತಿಸಾರಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಆಮಾತಿಸಾರ ಪಕ್ವಾತಿಸಾರವೆಂದು ಯೆರಡುಪ್ರಕಾರ. ಅದರೊಳಗೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಲವಂಹಾಕಿ ನೋಡಲು ಮುಳುಗಿದರೆ ಆಮಾತಿಸಾರ, ತೇಲಿದರೆ ಪಿತ್ತಾತಿಸಾರವೆನ್ನಿಸಿ ಕೊಂಬುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ನಾಗರಾರಿಪಿಷ್ಟಾಹಿಂಗುಸ್ತಾವದ್ವೃಶ್ಚಿಕಚಿತ್ರಕಾ । ಘುನಂತಿಜೊ
ವಲೀಸಾತಾಪಿಪ್ಪಲೀಂದ್ರಿಯವಾನ್ವಿತಾಃ॥ ಸೈಂಧವಂಕುಟಜಂಬೀಜಂ
ವಚಾಕಟುಕರೋಹಿಣೀ । ಬಿಡಂವಚಾಭಯಾಪಾತಾವಿಳಂಗಂವಿಶ್ವ
ಭೇಷಜಂ ॥ ಏಲಾಕುಟಜಬೀಜಾನಿಲೋಧ್ರಶಾರಿಭಕಾನಿಶೆ । ವತ್ಸ
ಕಾರಿವಿಷಾಶುಂಠೀಬಿಲ್ವಹಿಂಗುವಚಾಂಬುದಾಃ ॥ ಅರ್ಧಶ್ಲೋಕೇನಕಥಿ
ತಾಃಷಟ್ತ್ರೆತೆಪಾಚನಾಸ್ಮೃತಾಃ ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ಅತಿಬಜೆ, ಹಿಂಗು, ಕೊಡಸೀಗಿನಬೀಜ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವೊಂದು, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಗಂಗುಂಗೆಬೀಜ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕೊಡಸೀಗನಬೀಜ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವೊಂದು, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಕೊಡಸೀಗಿನಬೀಜ, ಬಜೆ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವೊಂದು, ಬಿಡಾಲವಣ, ಬಜೆ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವೊಂದು, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಕೊಡಸೀಗಿನಬೀಜ, ಲೋಧ್ರದಚಕ್ಕೆ, ಸೊಗದೆ, ಅರಸಿನ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವೊಂದು, ಕೊಡಸಿಗಿನಬೀಜ, ಅತಿಬಜೆ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆದಬೇರು, ಹಿಂಗು, ಬಜೆ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವೊಂದು. ಈ ಮೂರುಶ್ಲೋಕಗಳ ಅರ್ಧಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಆರುಕಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದುಕಷಾಯವಂ ಆಮಾತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ಅದು ಪಕ್ವವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಉಷ್ಣಾಂಬುಮದ್ಯಧಾನ್ಯಾಮ್ಲೈಃಪೀತಾವಾಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಚೂ
ರ್ಣಿತಾಃ । ವ್ಯೂಷಣಾತಿವಿಷಾಹಿಂಗುವಚಾಸೌವರ್ಚಲಾ
ಭಯಾಃ॥ ಪಿಪ್ಪಲ್ಯತಿವಿಷಾಮುಸ್ತಾನಾಗರೈಃಪಾಚನಂಭವೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಅತಿಬಜೆ, ಹಿಂಗು, ಬಜೆ, ಸೌವರ್ಚಲವಣ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಚೂರ್ಣವಂಮಾಡಿ, ಬಿಸಿನೀರಿಂದಲಾದರೂ, ಮದ್ಯದಿಂದಲಾದರೂ ಕಾಂಜಿಕದಲ್ಲಾದರೂ ಕದಡಿ ಪಾನವಂಮಾಡಲು ಆಮಾತಿಸಾರ ಪಕ್ವವಹುದು. ಈಪ್ರಯೋಗಗಳು ಪಕ್ವಾತೀಸಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಿತಕರವೆಂದು ಗೌತಮರುಮೊದಲಾದ ಋಷಿಗಳು ಹೇಳುವರು.

(ಆಮಾತಿಸಾರಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಆಮಾತಿಸಾರಿಣಃ ಕಾರ್ಯಮಾದೌ ಸಂಗ್ರಹಣನ್ನಹಿ। ತೆ

ಷಾಂಚೋಶಿವವಿಬಂಧಾಶ್ಪ್ರೇಕ್ಷನಯಶ್ಯಾಮಯಾನಿಮಾರ್ಗ।ಪ್ಲೀ
ಹಪಾಂಡ್ವಾಮಯಾನಾಹಮೇಹಕುಷ್ಠೋದರಜ್ವರಾನ್। ಶೋ
ಫಗುಲ್ಮಗ್ರಹಣ್ಯರ್ಶಃಶೂಲವಿದ್ರಧಿಹೃದ್ಗದಾನ್ ॥

ಟೀ ॥ ಆಮಾತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಗ್ರಾಹಿಯಾದ ಔಷಧವಂ ಪ್ರಯೋ(ಗಿ)ಸಲಾಗದು, ಅದೇಕೆಂಗರೆ, ದೋಷಗಳು ಪಕ್ವವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ(ಪ್ರ)ಯೋಗಿಸಿದರೆ ಆದೋಷಗಳು ಪ್ಲೀಹ, ಕಾಮಾಲೆ, ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರ, ಮೇಹ, ಕುಷ್ಠ, ಮಹೋದರ, ಜ್ವರ, ಶೋಫೆ, ಗುಲ್ಮ, ಗ್ರಹಣಿ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲೆ, ವಿದ್ರಧಿ, ಎದೆಯುರಿತ, ಇವುಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಿಲ್ವಾಂಬುದಾತಿವಿಷವತ್ಸಕಪಂಚಕೋಲೈಃ । ಗ್ರಂಥ್ಯಬ್ಧಿ
ಲೋಧ್ರವಿಷವತ್ಸಮಹೌಷಧೈರ್ವಾ ॥ ಮುಸ್ತಾಂಬುವತ್ಸವಿಷಬಿಲ್ವಫ
ಲೈಃಕಷಾಯಃ । ಸಾಮೇಸಶೂಲರುಧಿರೇಬಹಿಕೋಕಿಸಾರೆ ॥

ಟೀ ॥ ಬಿಲ್ವಪತ್ರದಬೇರು, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಅತಿಬಜೆ, ಕೊಡಸೀಗನಬೀಜ, ಪಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲೀಮೂಲ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ, ಹಿಪ್ಪಲೀಮೂಲ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಲೋಧ್ರ, ಅತಿಬಜೆ, ಕೊಡಸೀಗನಬೀಜ, ಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಕೊತ್ತಂಬರಿ, ಕೊಡಸೀಗನಬೀಜ, ಅತಿಬಜೆ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರದಕಾಯಿಗಳ ಕಷಾಯಗಳನ್ನಾದರು ಮಾಡಿ ಸೇವಿಸಲು ನೋವುಸಹಿತವಾದ ರಕ್ತ ಆಮಾತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಹಿತಕರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಮುಸ್ತಾಕರಂಜಾತಿವಿಶಾಗ್ನಿಬಿಲ್ವ । ಮಹೌಷಧಗ್ರಂ
ಥಿಕವತ್ಸಪಾಠಾ ॥ ಕ್ವಾಥೋರುಣಧ್ಯಾಮಮಥೋನಿರಾಮಂ।
ಪ್ರವೃದ್ಧಶೂಲಂಯತಿಸಾರವೇಗಂ ॥

ಟೀ॥ ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಹೊಂಗೆನಾರು, ಅತಿಬಜೆ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರದಕಾಯಿ, ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಕೊಡಸೀಗನಬೀಜ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯ ಬಹಳವಾಗಿ ನೋವುಂಟಾದ ಪಕ್ವಾತಿಸಾರವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಆಮಾತಿಸಾರವನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಥ್ಯಾಕರಂಜಸಿಂಧೂತ್ಥಕೃಷ್ಣಾದೀಪ್ಯಕನಾಗರೈಃ । ಕ
ಲ್ಕಶ್ಚೋಷ್ಣಪಾಕ್ಷಿಯ್ಯಾತಕ್ರೇಣಾಮಾತಿಸಾರಹಾ ॥

ಟೀ ॥ ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಮೊಂಗಿನಾರು, ಸೈಂಧವ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ, ಸ್ವಲ್ಪಬಿಸಿಯಾದನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಂಸುರಿದು ಅದರಲ್ಲಿ ಆಕಲ್ಕವಂಕದಡಿ ಪಾನವಮಾಡಿಸಲು ಆಮಾತಿಸಾರಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಯಸಿಕ್ವಾಥಮುಸ್ತಾಯಾಃಪಂಚಲಿಂತ್ರಿಗುಣಾಂಭಸಿ ।
ಕ್ಷೀರಾವಶೇಷಂತತ್ಪೀತಂಹನ್ಯಾದಾಮಂಸವೇದನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಒಂದುಬಳ್ಳಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮೂರುಬಳ್ಳನೀರುಕೂಡಿಸಿ ಇಪ್ಪತ್ತುವರಹತೂಕ ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ ಚೂರ್ಣವಂಮಾಡಿ ಕದಡಿ ಹಾಲುಉಳಿಯುಕಾಯಿಸಿ ಆಹಾಲು ಪಾನವಮಾಡಿಸಲು ಶೂಲೆಸಹಿತವಾದ ಆಮಾತಿಸಾರ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವರಾಳದೀಪ್ಯಕಕಣಾಪಥ್ಯಾನಾಗರಸೈಂಧವೈಃ । ಕ
ಲ್ಕಮಾಮಾತಿಸಾರಘ್ನಂಪಿಬೇದ್ದೀಪನಪಾಚನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಲವಂಗ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಶುಂಠಿ, ಸೈಂಧವ, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅರದು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಪಾನವಮಾಡಲು ಆಮಾತಿಸಾರಪರಿಹಾರವಹುದು. ದೀಪನಪಾಚನಂಗಳುಂಟಾಗುವವು.

ಶ್ಲೋ॥ ವಿಶ್ವಾಜಮೋದಸಿಂಧೂತ್ಥಚಿಂಚಾತ್ವಗ್ಭಿಸ್ಸಮಾಭಯಾ।
ತಕ್ರೇಣೋಷ್ಣಾಂಭಸಾವಾಪಿಪೀತಾತೀಸಾರನಾಶಿನೀ ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಸೈಂಧವ, ಹುಣಸೇಬೀಜದತೊಕ್ಕು, ಇವುಗಳಿಗೆ ಸರಿತೂಕ ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಚೂರ್ಣವಮಾಡಿ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಾದರೂ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಕದಡಿ ತೆಗದುಕೊಳ್ಳಲು ಅತಿಸಾರ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಲಿಂಗವರಾಳಕಣದೀಪ್ಯಕಬಿಲ್ವಶುಂಠೀ । ಚೂತಾಸ್ಥಿ
ಮೋಚರಸಧಾತಕಿಜೀರಕಾಣಾಂ ॥ ತಕ್ರೇಣಸೈಂಧವಸನಾಥ
ಮಪಾಕಚೂರ್ಣಿ । ಸರ್ವಾತಿಸಾರಮತಿದುಸ್ತರಮಾಶುಪೀತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಲವಂಗ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಬಿಲ್ಲವತ್ತದಕಾಯತಿರಳು, ಶುಂಠಿ, ಮಾವಿನಬಿತ್ತಣ, ಯಲವದಹುಗಿನು, ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಜೀರಿಗೆ, ಸೈಂಧವ, ಇವಷ್ಟೂ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿಅರದು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕದಡಿ ಕೊಡಲು ಸಕಲಾತಿಸಾರಗಳಂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಅತ್ಯಂತ ದುಸ್ತರವಾಗಿಯಿದ್ದರೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು.

(ಪಕ್ವಾತಿಸಾರಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ಸಮಂಗಾಶಾಲ್ಮಲೀವೃಂದಂಲೋಧ್ರಂಪಾಠಾಸಧಾತಕೀ। ಆಮ್ರಾಸ್ಥಿಫಲಿನೀಪದ್ಮಾರಿ ತ್ತಿರಂಬಿಲ್ವಪೇಶಿಕಂ ॥ ವಲ್ಕಲಂದೀರ್ಘವೃಕ್ಷಸ್ಯನಾಗರಂಮಧುಯಷ್ಟಿಕಾ । ಶ್ವೇಗೃತುದಾಡಿಮಂ ಲೋಧ್ರಂಧಾತಕೀಕಂಟಕಾ । ರಿಕಾಪತೇರ್ಧಂಸಮ್ಮಿತಾಮೋಗಾಕ್ಷಕ್ವಾಥೋಮಧುಲೇಹಿತಾಃ ।ಪಕ್ವಾತಿಸಾರನಾಶಾಯಪ್ರಯೋಜ್ಯಾಸ್ತಂಡುಲಾಂಭಸಾ ॥

ಟೀ ॥ ಮುಟ್ಟಿದರೆಮುನಿವ, ಯಲವದರುಗಿನು, ಲೋಧ್ರ, ಅಗಿಲುಕುಂಠಿ, ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಇದೊಂದುಪ್ರಯೋಗ. ಮಾವಿನಬೀಜ, ನೇರಳೆಬೀಜ, ಪದ್ಮಕ, ಲೋಧ್ರ, ಬಿಲ್ಲಪತ್ರದಕಾಯಿತಿರಳು, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಚೂರ್ಣವಮಾಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಾದರೂ ಸೇವಿಸುವುದು. ಇದೊಂದುಪ್ರಯೋಗ. ಹೆಮ್ಮರದತೊಕ್ಕು, ಶುಂಠಿ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಇವುಗಳಂಚೂರ್ಣಿಸಿ ಅಕ್ಕಿಗಚ್ಚಿನಲ್ಲಾದರೂ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಾದರೂ ಸೇವಿಸುವುದು ಒಂದುಪ್ರಯೋಗ. ಲವಂಗಕ್ವಕುಕ್ಕು, ದಾಳಿಂಬದಕಾಯಿಸಿಪ್ಪೆ, ಲೋದ್ರ, ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ಇವುಗಳನ್ನು ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಮೊದಲುಹೇಳಿದ ಅನುಪಾನಂಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸುವುದು ಒಂದುಪ್ರಯೋಗ. ಈನಾಲ್ಕುಪ್ರಯೋಗಗಳು ಮೆರಡುಗ್ರಂಥಗಳ ಅರ್ಧಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು ಪಕ್ವಾತಿಸಾರಹರವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ಪಕ್ವಾತಿಸಾರಿಣೋದೇಯೋಮುಸ್ತಾಕ್ವಾಥಸ್ಸಮಾಕ್ಷಿಕಃ॥

ಟೀ ॥ ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ ಕಷಾಯವಮಾಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಪಾನವಮಾಡಲು ಪಕ್ವಾತಿಸಾರಹರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಾಶ್ಮೀರಪದ್ಮಪತ್ರಾಂಕಃಪದ್ಮಾಕೇಂಟಕವಲ್ಕಲಾತ್॥

ಟೀ॥ಕುಂಕುಮ,ತಾವರೆಹೂವಿನೊಳಗಣಕೇಸರು,ಹೆಂಮರದತೊಕ್ಕು,ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವಂಮಾಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿಪಾನವಮಾಡಲು ಪಕ್ವಾತಿಸಾರಹರ.

ಶ್ಲೋ ॥ಸಪದ್ಮಕೇಸರೋಗ್ರಾಹೀಸ್ಯಾದ್ದ್ರಸೋಮಾಕ್ಷಿಕಾನ್ವಿತಃ ॥

ಟೀ ॥ ತಾವರೆಹೂವಿನ ಕೇಸರದ ಕಷಾಯವಂ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಪಾನವಮಾಡಲು ಪಕ್ವಾತಿಸಾರಹರ.

ಶ್ಲೋ॥ ಅರಳ್ವಕಿವಿಷಾಮುಸ್ತಾಶುಂಠೀಬಿಲ್ವಸದಾಡಿಮಂ । ಸರ್ವ

ಜ್ವರಘ್ನೋ ಯೋಗಃ ಸರ್ವಾತೀಸಾರನಾಶನಃ ॥

ಟೀ ॥ ಹೆಂಪುರದಕ್ವೊರ್ಕ್ಕೆ, ಅತಿಬಜೆ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಶುಂಠಿ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರದಕಾಯಿತಿರುಳು, ದಾಳಿಂಬದಕಾಯಿಸಿಪ್ಪೆ, ಇವುಗಳಕಷಾಯ ಸರ್ವಜ್ವರಹರ, ಸರ್ವಾತಿಸಾರಹರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಖಲಯೂಷಯವಾಗೂಷು ಪಿಪ್ಪಲ್ಯಾದೀನ್ ಪ್ರಯೋಜ
ಯೇತ್ ।ಲಾಜೈಸ್ತಕ್ರೈಃಕೃತಾಪೇಯಾವಿಲೇಪೀಚಾತಿಸಾರಹಾ ॥

ಟೀ ॥ ಮಜ್ಜಿಗೆಪಳಿದ್ಯ, ತೊಗರೀಕಟ್ಟು, ಹೆಸರಕಟ್ಟು, ಅಂಬಿಲ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಪಾದಕ್ಕಿ, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಇವುಗಳಂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿಕೊಡಿಸುವುದು. ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದಅರಳಂಬಲಿ, ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿಮಾಡಿದ ಹುರಿದಕ್ಕಿಯ ಗಂಜಿಯಾದರೂ ಅತಿಸಾರದಲ್ಲಿಹಿತ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಖಲಂಬಸಿಂಧುಶಾರ್ಙ್ಗೇರೀಹಂಸಪಾದಿಕಣೌಷಧೈಃ ॥

ಟೀ ॥ ಪುಳ್ಳಂಪುರುಚೆಯಸೊಪ್ಪಿನರಸವನ್ನು, ಹಂಸಪಾದಿಸೊಪ್ಪಿನರಸದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ, ಸೈಂಧವ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿಗಳಂ ಅರದು ಕದಡಿ ಪಳಿದ್ಯ ಮಾಡಿ ಹಿಂಗುಹಾಕಿ ವಗ್ಗರಿಸಿ ಸೇವಿಸಲು ಪಕ್ವಾತಿಸಾರಹರ.

ಶ್ಲೋ॥ ಸಮಂಗಾಧಾತಕೀವಿಶ್ವಾಬಿಲ್ವಗ್ರಂಥಿಕಮುಸ್ತಕೈಃ । ಪ
ಕ್ವಮಂಭಃಪ್ರಶಮಯೇದ್ವಾತಾತೀಸಾರಮುಲ್ಬಣಂ॥

ಟೀ ॥ ಮುಟ್ಟಿದರೆಮುನಿವ, ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಶುಂಠಿ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರದತಿರುಳು, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕವಂಹಾಕಿ ಒಂದುಬಳ್ಳನೀರನ್ನು ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿಕಾಯಿಸಿ ಸೇವಿಸಲು ವಾತಾತಿಸಾರಹರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ವತ್ಸಕದೀಪ್ಯಕನಾಗರಪಾಠಾ । ಬಿಲ್ವಬಲಾಚಪಲಾಪರಿಪಕ್ವಂ॥
ತೋಯಮಿದಂಹಿಸಚಾಗರಿಜಾತಂ । ಆಶ್ವತಿಸಾರವಿಕಾರಮುದಸ್ಯೇತ್ ॥
ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಿಸಾರವಿಹಿತಂಕರ್ಮವಾತೇಪಿಶಸ್ಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಕೊಡಸೀಗನಬೀಜ, ಪಾದಕ್ಕಿ, ಶುಂಠಿ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರದಹೀಚು, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಒಂದುಬಳ್ಳನೀರಿನಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಸೇವಿಸಲು ವಾತಾತಿಸಾರಹರ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳು ಯೆಲ್ಲವೂ ವಾತಾತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಹಿತಕರವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ದುಸ್ಪರ್ಶಾದಾಡಿಮಾಂಭೋದಕಲಿಂದುಕಾಗಾಸ್ಥಿವತ್ಸಕೈಃ।
ಪಾಠ್ಯಂಪುಷ್ಪರಸೋನ್ಮಿಶ್ರಂ ರಕ್ತಪಿತ್ತಾತಿಸಾರಜಿತ್ ॥

ಟೀ॥ ನೆಲದುರುಚನಬೇರು, ದಾಳಿಂಬದಕಾಯಿನಸಿಪ್ಪೆ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಕುಪ್ಪಳೀರದಬೀಜ, ಕೊಡಸೀಗನಬೀಜ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿಪಾನವಮಾಡಲು ರಕ್ತಪಿತ್ತಾತಿಸಾರಹರ.

ಶ್ಲೋ॥ಧನ್ವಯಾಸೋಷಣಾಂಭೋದಪಾಠಾವಾಲುಕವತ್ಸಕೈಃ।
ಪಿತ್ತಾತಿಸಾರಹಾರಿಸ್ಯಾತ್ ನಿಷ್ಕ್ವಾಥೋಯಂತ್ರಿಭಿರ್ದಿನೈಃ ॥

ಟೀ॥ ಕುರುಚಿನಬೇರು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಮುಡಿವಾಳ, ಕೊಡಸೀಗಿನಬೀಜ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮೂರುವರಹ ತೂಕದಮೇಲೆ ಒಂದುಬಳ್ಳ ನೀರಿನಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಸೇವಿಸಲು ಮೂರುದಿನಕ್ಕೆ ಪಿತ್ತಾತಿಸಾರ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶುಂಠೀಸಮಂಗಮಧುಕಾಸಬಲಾಂಬುಬಿಲ್ವ। ದುರಾಲಭೋಶೀರಬಲಾಹಕಾನಾಂ ॥ ಕ್ವಾಥೋಭವೇತ್ಪಿತ್ತಭವಾತಿಸಾರೇ। ಸಿಪ್ರ್ಯೋಂಬುಯಷ್ಟಿಮಧುಕಂಕುಟಜೋದ್ಭವಂವಾ ॥
ರಕ್ತಾತಿಸಾರಭೈಷಜ್ಯಂಸಾಕಲ್ಯೇನಾತ್ರಯೋಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಶುಂಠಿ, ಕಾಚು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆ, ಮುಡಿವಾಳ, ಬಿಲ್ಲಪತ್ರೆದಹೀಚು, ನೆಲದುರುಚನಬೇರು, ಲಾಮಂಚ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯ ಪಿತ್ತಾತಿಸಾರಹರ. ಲಾಮಂಚ ಮುಡಿವಾಳ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಕೊಡಸೀಗಿನಬೀಜ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರು ಸೇವಿಸಲು ಪಿತ್ತಾತಿಸಾರಹರ. ರಕ್ತಾತಿಸಾರದ ಔಷಧಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪಿತ್ತಾತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಹಿತಕರವಹುವು.

(ಆಮಾತಿಸಾರಕ್ಕೆ ಅಂಬಷ್ಠಾದಿಕಷಾಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅಂಬಷ್ಠಾಕೃಷ್ಣರಂಭಾಕುಸುಮಗುದಹರೀಪಾಠಿಪಾಠಾಗ್ನಿಬಿಂಬಾ। ಮೂಲತ್ವಕ್ಕಾಕತಿಕ್ತಾಂಬುದಲಶುನಮಹಾಪಿಂಗುಮೂಕಾಸ್ಥಿಬಿಲ್ವೈಃ ॥ ಜಂಬೂಕಾಳಾರಿಮೆದತ್ವಗಭಯಸಹಿತೋಮೋಚನಿರ್ಯಾಸಯುಕ್ತಃ। ಕ್ವಾಥಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಿಸಾರಪ್ರಭೃತಿಜಠರರುಜ್ಞಾಶನೋದೀಪನಶ್ಚ ॥

ಟೀ॥ ಅಂಬಟೆಕೊಕ್ಕೆ, ಕಾಡುಬಾಳೆಮೋತೆ, ಹೆದ್ದುಂಬಿಸೊಪ್ಪು, ಅಗಿಲು

ಶುಂಠಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಕುಣಿಸೇಮೂಲದತ್ವಕ್ಕು, ಬಿಲ್ಲಗಣಿಕೆಬೇರು, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಸೋಮನಾಥ, ಇಂಗು, ಮಾವಿನಬೀಜ, ಬಿಲ್ಲಪತ್ರದಕಾಯಿ, ನೇರಿಲತ್ವಕ್ಕು, ಕರೀಅಗಿಲುಚಕ್ಕೆ, ಕಗ್ಗಲಿಚಕ್ಕೆ, ಯಾಲವದಹುಗಿಸು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯ ,ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಿಸಾರ ಮೊದಲಾದ ಹೊಟ್ಟೆಬೇನೆ ಪರಿಹರ ಮತ್ತು ದೀಪನಕರವಹುದು.

(ವ್ಯೋಷಾದಿಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವ್ಯೋಷಂಜಟಿಲಕಮಭಯಂಕ್ಷ್ವೇಡರ್ಯಂಜೀರಕಂಹುಚಿರಾಕ್ಷೀಂ।
ಅಜಮೋದಂನಾಚೆಯಂಸಪ್ಯಗ್ದಗ್ಧಂವಿಚೂರ್ಣ್ಯಸಹಭುಕ್ತಂ॥ತೈಲವಿಮಿ
ಶ್ರಂಖಾದೇದಾಮಂರುಧಿರಂಪ್ರವಾಹಿಕಂಗ್ರಹಣೀಂ । ಶೂಲಹಃಪಿಚಾ
ತಿಸಾರಂನಿಹಂತಿವಹ್ನಿಂಕರೋತಿಶೀಘ್ರಂಚ॥

ಟೀ॥ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಬಜೆ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕರಿಬೇವು, ಜೀರಿಗೆ ಗಜ್ಜುಗದಕಿರಳು, ವಾದಕ್ಕಿ, ಸೈಂಧವ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕವಂ ಹುರಿದು, ಗಜ್ಜುಗದಕಿರಳು, ಬಜೆ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಇವುಗಳಂ ಮಸಿಮಾಡಿ ಯೀ ಯೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಚೂರ್ಣವಮಾಡಿ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕವಂ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಯೆಣ್ಣೆಯಂಬಿಟ್ಟು ಕಲೆಸಿ ಮೊದಲಕಬಳ ಭೋಜನವಂಮಾಡಲು ಆಮ, ರಕ್ತ, ವಿಷೂಚಿ, ಗ್ರಹಣಿ, ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲೆ, ಅತಿಸಾರ, ಯಿವಷ್ಟನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ದೀಪನಪಾಚನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಭ್ರಿಷ್ಟಂಪಥ್ಯಾಹುಚಿರಾಕ್ಷಿಶುಂಠೀಕ್ಷ್ವೇಡ್ಯದೀಪ್ಯಕಂ।
ಚೂರ್ಣಿತಂಪಂಚಚೂರ್ಣಂತುಶ್ಲೇಷ್ಮಘ್ನಂದೀಪನಂಪರಂ॥

ಟೀ ॥ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಗಜ್ಜುಗದಕಿರಳು, ಶುಂಠಿ, ಕರಿಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ವಾದಕ್ಕಿ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಚನ್ನಾಗಿಹುರಿದು ಚೂರ್ಣವಮಾಡಿ ಈಪಂಚಚೂರ್ಣವಂ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿಸೇವಿಸಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಿಸಾರಹರ, ಮತ್ತು ದೀಪನಕರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಥ್ಯಾಪಟುಯುಗಳಸ್ಥಂಕಲ್ಕಂಚ್ಛಾಕಿಸ್ಥೋಷಣಾಝುಟಾದೀ
ಪ್ಯಾರ್ಕ । ಭ್ರಿಷ್ಟಂತೈಲೇನಪುನರ್ಮಥಿತೇನಪಿಬೇತ್ಕಫಾತಿಸಾರಘ್ನಂ॥

ಟೀ॥ಅಳಲೇಕಾಯಿ ಎರಡುಹೋಳಮಾಡಿ ಬಿತ್ತಣವತೆಗದು ಆಹೋಳುಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕಿರಿನೆಲ್ಲಿ, ವಾದಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅರದುಮೆತ್ತಿ ಮತ್ತೆಕಿರಿಗಿ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಹುರಿದು ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿಅರದು ಕೊಡಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಿಸಾರಹರ.

ಶ್ಲೋ॥ ನಾರಿಕೇಳಭವಂಕ್ಷೀರಮುಭಯಾಚೂರ್ಣಸಂಯುತಂ।
ಅತಿಸಾರೇಷುಸರ್ವೇಷುಗ್ರಹಣ್ಯಾಂತುವಿಶೇಷತಃ॥

ಟೀ॥ ಹಣ್ಣುತೆಂಗಿನಕಾಯಿಂ ಸಣ್ಣನಾಗಿತುರಿದು ತೆನೆರಸವಂತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದುವರಹತೂಕ ಅಳಲೇಕಾಯಿ ಚೂರ್ಣವಂಹಾಕಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸರ್ವಾತಿಸಾರ ಹೋಗ.

ಶ್ಲೋ॥ ಮುಸ್ತಾವತ್ಸಕಬೀಜಂಮೋಚರಸೋಬಿಲ್ವಧಾತಕೀಕುಸುಮಂ। ತರಮಥಿತಸಂಪ್ರಯುಕ್ತಂಗಂಗಾಮಪಿವಾಹಿನೀಂರುಂಧ್ಯಾತ್॥

ಟೀ॥ ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಕೊಡಸೀಗನಬೀಜ, ಯಲಪದಹೂಗಿನು, ಬಿಲ್ಲಪತ್ರದಚೀಟು, ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಕೈಯಲ್ಲಿಕೊಡಡಿದ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅರದು ಕದಡಿ ಕೊಡಲು ಮಹಾಪ್ರವಾಹದ ಅತಿಸಾರವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು.

(ಸಿದ್ಧವಟಕ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಜಾತೀಫಲಾಜಮೋದಂಚದೀಪ್ಯಕಂಚಕಟುತ್ರಯಂ। ಕೃಷ್ಣಜೀರಂಚಧಾತಕ್ಯಾಃಕುಸುಮಂಸೈಂಧವಂತಥಾ॥ ಖದಿರಾಹ್ವಯಸಾರಶ್ಚಕಪಿತ್ಥರಸಏವಚ। ಕುಟಜಸ್ಯಫಲಂಪಥ್ಯಾಲೋಧ್ರಂಕುಟಜವಲ್ಕಲಂ॥ ಸಮಂಗಾತಿವಿಷಾಪಾಠಾಚೂತಾಸ್ಥೀಕ್ಷುರಬೀಜಕಂ। ಚಿಂಚಾಬೀಜತ್ವಚಂಮುಸ್ತಾಖಟ್ವಾಂಗತ್ವಚಮೇವಚ॥ ಪಿಷ್ಟ್ವಾಮುಸ್ತಾಕಷಾಯೇಣತುಲ್ಯಾಂಶಂಮದಯಂತಿಕಾ। ಕೋಲಾಸ್ಥಿಸಾಮ್ಯಂಗುಳಿಕಾಂಕಾರಯೇದ್ಭಿಷಗುತ್ತಮಃ॥ ದಾತಾತ್ರೌದ್ರಯುತಂಬಿಭ್ಯಾತ್ ಪಥ್ಯಾಶೀತ್ರಿದಿನಂಭವೇತ್। ಸರ್ವಾತಿಸಾರಹರಣಂದೃಷ್ಟಏಷಪ್ರಯೋಗಕಃ॥

ಟೀ॥ ಜಾಕಾಯಿ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಖುರಾಸಾನಿ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕರಿಜೀರಿಗೆ, ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಸೈಂಧವ, ಕಾಚು, ಬೇಲದಹೂಗಿನು, ಕೊಡಸೀಗನಬೀಜ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಲೋಧ್ರದಚಕ್ಕೆ, ಕೊಡಸೀಗನತೊಕ್ಕೆ, ತಗ್ಗಲಿಯತೊಕ್ಕೆ, ಅತಿಬಜೆ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಮಾವಿನಬೀಜದತಿರಳು, ಕೊಳವಳಿತೆಬೀಜ, ಹುಣಸೇಬಿತ್ತಿನದತೊಕ್ಕೆ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಚಮ್ಮರದತೊಕ್ಕೆ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಭದ್ರಮುಸ್ತೆಯ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಅರದು ಇವುಗಳಿಗೆಸಮವಾಗಿ ಭಂಗೀಸೊಪ್ಪಿನ ಹುಡಿಯಂಕೂಡಿಸಿ ಯಲಚಿಬೀಜದಸಮಾನ ಗುಳಿಗೆ ಮಾಡಿ ವೈದ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದೊಳು ಒಂದು ಗುಳಿಗೆಯಂ

ಕೊಡಿಸಲು ಮೂರುದಿನಕ್ಕೆ ಸರ್ವಾತಿಸಾರಗಳಂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಇದು ಸಿದ್ಧವಟಿಕಾಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ದೃಷ್ಟಪ್ರತ್ಯಯವೆಂದು ಕೃಷ್ಣಾತ್ರೇಯ ಮುನೀಶ್ವರನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತದೆ.

(ದಾಳಿಂಬಾದಿಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ದಾಳಿಂಬಾಮ್ರಕಪಿತ್ಥಬಿಲ್ವಕಫಲಂಮೋಚಾರಸೋಧಾತಕೀ । ಭಾಗಾಮೋದಕಶುಕ್ಲಕಂದಕುಟಜಸ್ಸದ್ವಿಶ್ವಶಾಲುಶ್ವೆವಚಃ ॥ ಮುಸ್ತಾದೀಪ್ಯಕಮಿಂದ್ರಜಾತಿಕಣಾಲೋಧ್ರಂಸಕಾಸರ್ಷಪಂ । ದಾಡಿಂಬಾದಿಗಣಾದಶಾಷ್ಟಕಪಲಂದಧ್ನಾಮಹಿಷ್ಯಾಯುತಃ ॥ ಸೆವ್ಯೋರಕ್ತಭವಂಚ ಶೂಲಮುದರಂಸರ್ವಾತಿಸಾರಜ್ವರಾ । ಅಶಾಂಸಿಗ್ರಹಣೀಂವಿನಾಶಯತಿಸದ್ಯೋಃನಿತ್ಯನಾಥೋದಿತಃ ॥

ಟೀ ॥ ದಾಳಿಂಬದಕಾಯಿಕೊಕ್ಕು, ಮಾವಿನಬೀಜ, ಬೇಲದಯೆಳೇಕಾಯಿ, ಬಿಲ್ಲವತ್ತದಹೀಚು, ಯಲವದಹಂಗಿನು, ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಖುರಾಸಾನಿ ವಾದಕ್ಕಿ, ಅತಿಬಜೆ, ಕೊಡಸೀಗಿನಬೀಜ, ಶುಂಠಿ, ಹೆಮ್ಮರದಕೊಕ್ಕು, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಜಾಕಾಯಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಲೋಧ್ರ, ಕುಪ್ಪಚೇವದಾರು, ಬಿಳೀ ಸಾಸುವೆ, ಈ ಹದಿನೆಂಟುಔಷಧಗಳನ್ನು ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಯೆಮ್ಮೆಮೊಸರಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ರಕ್ತಾತಿಸಾರ, ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲೆ, ಆಮಮೊದಲಾದ ಸರ್ವಾತಿಸಾರಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವವೆಂದು ನಿತ್ಯನಾಥಸಿದ್ಧನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

(ಗ್ರಹಣೀವಜ್ರಕವಾಟ.)

ಶ್ಲೋ॥ ದರದಂಜಾತಿಫಲಂವಾತತ್ಪತ್ರಂಚಾಪಿಮುಷ್ಟಿಸಮ್ಮಿತಂಶಸ್ತಂ। ದ್ವಿಪಲಮಹಿಫೇನಂಸರ್ವಂಚಾಷ್ಟಾಪದಮರ್ಧಿತಂಸಮ್ಯಕ್ ॥ ಕೃತ್ವಾಮರಿಚಮಿತಾಂಸ್ತಾನ್ವಟಕಾಂಕ್ಷಾದ್ರಾದಿನಾಯುಂಜ್ಯಾತ್ । ಗ್ರಹಣೀಗೆಹಂತ ವಾಟಂಸರ್ವಾತೀಸಾರನಾಶಕಂಕ್ಷಿಪ್ರಂ ॥

ಟೀ ॥ ಇಂಗಲೀಕ, ಜಾಜೀಕಾಯಿ, ಜಾಪತ್ರಿ, ಇವುಮೂರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದುಹಲ, ಯಲೆಮದ್ದು ಮೂರುಹಲ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಉಮ್ಮತ್ತೀಸೊಪ್ಪಿನ ರಸದಲ್ಲಿ ಮರ್ದಿಸಿ ಮೆಣಸಿನಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆಯಂಮಾಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಸರ್ವಾತಿಸಾರಗ್ರಹಣಿಗಳು ಪರಿಹಾರವಹವು.

(ರತಿಲೀಲಾರಸ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಜಾತಿಪಿಪ್ಪಲ್ಯಫೀನಂಚವಿಜಯಾಚೂರ್ಣಸಂಯುತಂ। ವರಾಳಂ ಧೂರ್ತಬೀಜಂಚತ್ರುಟಿವಾರಿಧಿಶೋಷಕಂ ॥ ಸಾಮ್ಯಾಂಶಂನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ಪಿಷ್ಟ್ವಾ ಯಾಮೈಕಂವಿಜಯಾದ್ರವೈಃ । ಸಮ್ಮರ್ದ್ಯವಟಕಾನ್ಕೃತ್ವಾ ಗುಂಜಾಮಾತ್ರಪ್ರಮಾಣತಃ ॥ ರತಿಲೀಲಾರಸಸ್ಸ್ವಾಯಂ ದ್ವಿಗುಂಜಂತು ಮಧುಪ್ಲುತಂ। ಖಾದಯೇದ್ಗ್ರಹಣೀರೋಗಮತಿಸಾರಂಚನಾಶಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಜಾಕಾಯಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಅಫೀಂ, ಭಂಗಿಯಹುಡಿ, ಲವಂಗ, ಉಮ್ಮತ್ತದಬೀಜ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಸಮುದ್ರದಸೋಗೆಬೀಜ, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಭಂಗೀಸೊಪ್ಪಿನರಸದಲ್ಲಿ ಯೊಂದುಝಾವ ಮರ್ದಿಸಿ ಗುಂಜಾಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆಯಂಮಾಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಸಕಲಾತಿಸಾರ ಗ್ರಹಣಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಕುಟಜಾದಿಲೇಹ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕುಟಜತ್ವಚಮುತ್ಕ್ವಾಥ್ಯ ಕೃತ್ವಾ ಪಾದಾವಶೇಷಿತಂ। ಸ್ರಾವ್ಯವಸ್ತ್ರಘೃತಂತುಪುನರಗ್ನಾವಧಿಶ್ರಯೇತ್ ॥ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷಿತಕ್ವಾಥೇ ಕ್ಷಿಪೇತ್ತ್ರಿಂಶತ್ಪಲಂಗುಡಂ । ಕುಟಜಕ್ವಾಥಸಂಶುದ್ಧಂಸರ್ಪಿಷಃಪ್ರಸ್ಥಮಾವಪೇತ್ ॥ ಶನೈಃಪಕ್ವಾಪಕ್ರೀವಾಪಂಭೇಷಜೈರೇಭಿರಾಚರೇತ್ । ರಸಾಂಜನಂತ್ರಿಕಟುಕಂಲೋಧ್ರಂಮೋಚಾರಸೋಂಬುದಃ॥ ಸಮಂಗಾ ಧಾತಕೀಬಿಲ್ವಂದಾಡಿಮತ್ವಕ್ಷರ್ಕರಾಟಿ । ಪಲಮಾತ್ರಮಿದಂಸರ್ವಂ ಕೌಟಜಂವಲ್ಕಲಂಪುನಃ ॥ ಕ್ಷಿಪೇದ್ದಶಪಲಂಪಕ್ತ್ವಾ ಧಾನ್ಯೇಮಾಸಸ್ಥಿತಂ ಲಿಹೇತ್ । ರಕ್ತಾರ್ಶೋಗ್ರಹಣೀದೋಷಮತಿಸಾರಾಂಶ್ಚನಾಶಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಕೊಡಸೀಗಿನತೊಕ್ಕೆ ನೂರುತೊಲವನ್ನು ನಾಗಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಆ ಕಷಾಯವಂ ಬಸ್ತುಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತುತೊಲ ಬೆಲ್ಲವಂ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬೇಕೊಂಡು ಭಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸುರಿದು ಒಲೆಯಮೇಲೆ ಯೆತ್ತುವಾಗ ಒಂದುಬಳ್ಳ ತುಪ್ಪವಂಹುನಿಸಿ, ಮೃದ್ವಗ್ನಿಯಿಂದ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಪಾಕವಮಾಡಿ, ಲೇಹ್ಯಪಾಕಕ್ಕೆ ಬಂದಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವಾಪವಾಗಿ ಹಾಕುವ ಔಷಧಗಳು:—ರಸಾಂಜನ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಲೋಧ್ರದಚಕ್ಕೆ, ಬಾಳನದಹೂಗಿನು, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಕಾಚು,

ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರದಯೆಲೆ, ಕಾಯಿ, ದಾಳಿಂಬದಕೊಕ್ಕು, ಕರ್ಕಾಟಕ ಶೃಂಗಿ, ಈ ಉನ್ನೆರಡುಔಷದಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದೊಂದುತೊಲ, ಕೂಡಿ ಸೀಗನಚಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹತ್ತುತೊಲ, ಅಂತೂ ಯಿಪ್ಪತ್ತುನಾಲ್ಕುತೊಲವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಲೋಹಪಾತ್ರದಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕೊಳಿಸಿ ಯಿಳುಹಿಕೊಂಡು ಆರಿದಮೇಲೆ ಯೆರಡುಮಾನ ಜೇನುತುಪ್ಪವಂತುಯ್ದು ಒಂದುತಿಂಗಳು ಧಾನ್ಯಪುಟವಂಮಾಡಿ, ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ರಕ್ತಾತಿಸಾರಗ್ರಹಣಿ, ಸಕಲಅತಿಸಾರಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಆಮಾತಿಸಾರಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಯತ್ಪಾಕ್ಷಿವಿಲ್ವಶುಂಠೀಶಾಜೀಯುಕೇನಕ್ತಮಾಲಮುಸ್ತಾಂ
ಭಃ ಸ್ತಂಭಯತಿಕಫಸಮೂಹಂಕೃಶಾನುಕಾರ್ಶ್ಯಂಬನಹ್ಮಮಕೇ॥

ಟೀ ॥ ಗಜ್ಜುಗದತಿರುಳು, ಬಿಲ್ವಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಕಿರುಗಡಸಿಗೆ, ಹೊಂಗೆಕೊಕ್ಕು, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಇವಷ್ಟು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯೆರಡುವರಹತೂಕವಂ ತ್ರೊಂದು ಬಳ್ಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಆಮಾತಿಸಾರಹರ. ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯಹರ.

(ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಿಸಾರಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವಲ್ಕಲಂನಕ್ತಮಾಲಸ್ಯಕ್ವಾಥಯಿತ್ವಾಕುಷಾಂಭಸಿ।
ಸಹಿಂಗುಕಂಪಿಬೇತ್ಪೂರ್ವಂಶ್ಲೇಷ್ಮಾತೀಸಾರಪೀಡಿತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಹೊಂಗೆಮರದಕೊಕ್ಕನ್ನು ಅಂಬಿಲದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹಿಂಗುಸಹಿತ ಕೊಡಿಸಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಿಸಾರಹರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿಶ್ವಕರ್ಕಾಟಕಾಮುಸ್ತಾಪ್ರಾಣದಾಪಿಶ್ವಭೇಷಜಂ । ವಚಾವಿ
ಡಂಗಪೂತಿಕ್ತಾಧಾನ್ಯನಾಗರದಾರುವಾ ॥ ಅಥವಾಪಿಪ್ಪಲೀಮೂಲಂ
ಪಿಪ್ಪಲಿದ್ವಯಚಿತ್ರಕಂ । ಪಾಠಾಗ್ರವತ್ಸಕಗ್ರಂಥಿತಿಕ್ತಾಶುಂಠಿವಚಾ
ಭಯಾ ॥ ಕ್ವಥಿತಂಯದಿವಾದದ್ಯಾತ್ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತೀಸಾರನಾಶನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಬಿಲ್ವಪತ್ರದಯೆಲೆಕಾಯಿ, ಕರ್ಕಾಟಕಶೃಂಗಿ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳಕಷಾಯವಂಕೊಡಿಸುವುದು ಒಂದುಪ್ರಯೋಗ. ಬಜೆ, ವಿಳಂಗ, ಕಿಪಸದನಾರು, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಶುಂಠಿ, ಕುಪ್ಪದೇವದಾರು, ಇವುಗಳಕಷಾಯ ಪ್ರಯೋಗವೊಂದು. ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಗಜಹಿಪ್ಪಲಿ,

ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯ ಒಂದು ಪ್ರಯೋಗ. ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಕೊಡಸೀಗೆನ ಚಕ್ಕೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಶುಂಠಿ, ಬಜೆ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯ ಒಂದು ಪ್ರಯೋಗ. ಈ ಯೆರಡು ಗ್ರಂಥಂಗಳಿಂದ ಅರ್ಧ ಅರ್ಧ ಗ್ರಂಥಕ್ಕೆ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಯೋಗಗಳೊಳಗೆ ಯಾವದನ್ನಾದರೂ ಒಂದು ಪ್ರಯೋಗವಂ ಮಾಡಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಿಸಾರ ಹರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮುಸ್ತಾಕರಂಜಾಜಿನನಾಗರಾಣಾಂ । ಕೃಷ್ಣಾವರಾಗಾಧ್ಯುಷಿತಃ ಕಷಾಯಃ ॥ ಪ್ರವಾಹಿಕಾನಾಶಕಫಾತಿಸಾರಂ। ಹನ್ಯಾದನಗ್ನಿಂ ಗ್ರಹಣೀಗದಂಚ ॥

ಟೀ ॥ ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಹೊಂಗೆಕೊಕ್ಕು, ಶುಂಠಿ, ಈ ಮೂರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಐದುವರಹತೂಕವಂ ಜಜ್ಜುಗುಟ್ಟಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದುವರಹತೂಕ ಹಿಪ್ಪಲಿಚೂರ್ಣವಂ ಪ್ರತಿವಾಪವಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಡಿಸಲು ಪ್ರವಾಹವಾಗಿಹೋಗುವ ಹೊಟ್ಟೆ, ಗ್ರಹಣೀರೋಗ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಿಸಾರ, ಹೊಟ್ಟೆನೋವು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿಶ್ವಗ್ರಂಥಿಕಚವ್ಯಚಿತ್ರಕವಿಷಾತಿಕ್ತಾಭಯಾಧಾತಕೀ॥ ಪಾಠಾಚಾಮಳಕೀಕರಂಜರಜನೀಭಾರ್ಙ್ಯಬ್ದಬಿಲ್ವದ್ರುಮೈಃ॥ ದುಸ್ಪರ್ಶದೀಪ್ಯಕಹಿಂಗುಕೋಷಣಮಹಾನಿಂಬೈಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧೋಹರೇತ್ । ಕ್ವಾಥೋಯಂ ಗ್ರಹಣೀಗದಾಗ್ನಿಸದನಶ್ಲೇಷ್ಮಸ್ರುತಿಂ ಹಿಂಗುಮಾನ್ ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಅತಿಬಜೆ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ನೆಲ್ಲಿಚಟ್ಟು, ಹೊಂಗೆಕ್ವಕ್ಕು, ಅರಿಸಿನ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಬಿಲ್ಲಪತ್ರದಯಿಳೇಕಾಯಿ, ಕುಪ್ಪದೇವದಾರು, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ವಾದಕ್ಕೆ, ತೂಬರದಚಕ್ಕೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹೆಂಮರದಕೊಕ್ಕು, ಇಷ್ಟನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಎರಡುವರಹತೂಕವಂ ಜಜ್ಜುಗುಟ್ಟಿಹಾಕಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು ಹಣತೂಕ ಹಿಂಗಿನಚೂರ್ಣವಂ ಹಾಕಿಕೊಡಿಸಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಿಸಾರಹರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಹಿಂಗುಪ್ರತಿವಿಷಾವ್ಯೋಷಾಪಥ್ಯಾಸೌವರ್ಚಲಾಗ್ರಜಃ । ಕಥಾ

నాగరసింధూత్థరామఠాబ్ధకథావరం॥ *****************

టీ ॥ ఇంగు, అళిబజె, శుంఠి, మెణసు, ఇప్పలి, అళలేకాయి, యి ష్టన్నూ ప్రత్యేక నాల్కువరహకూకవంహాకి ఒందుబళ్ళనీరన్ను అష్టావశేషవాగికాయిసి అదరల్లి ఒందువరహకూక సౌవర్చలవణ దపుడియంహాకి కుడిసువదొందుప్రయోగ. హాగెయే శుంఠికషా యవంకాయిసి శోధిసికొండు ఒందువరహకూక సైంధవదచూ ర్ణవన్నూ హణకూక ఇంగినచూర్ణవన్నూ ఆకషాయదల్లి ప్రతివాప వాగిహాకికొడిసలు శ్లేష్మాతిసారహర.

శ్లో ॥ వ్యోషసైంధవక్షైడర్యలశుసాగ్నిపునర్నవైః । శాజీ రీరససంమిశ్రైః ఖలశ్లేష్మాతిసారహా ॥

టీ ॥ శుంఠి, మెణసు, ఇప్పలి, సైంధవ, కరిబేవినసొప్పు, బెళ్ళుళ్ళి, చిత్రమూల, కొమ్మె, ఇవష్టన్నూ ఒరళల్లి స్వల్ప మజ్జిగెబిట్టుకురిదు పుళ్ళంపురుచెయరసదల్లిఅరదు అరసదల్లేకదడి పళిద్యవమాడి ఒగ్గరిసి అన్నకెకలసికొండు ఊటవమాడలు శ్లేష్మాతిసారహర.

(రక్తాతిసారచికిత్సె.)

శ్లో ॥ రక్తాతిసారిణఃపిత్తమతికాశనసేవయా । తద్దూష్యంశో ణితంకుర్యాద్రక్తాతీసారముల్బణం ॥

టీ॥ పిత్తదోషవు ఇతవల్లదవస్తువినసేవనెయింద రక్తవంకెడిసి ఉద్రి క్తవాద రక్తాతిసారవన్నుంటుమాడువుదు.

శ్లో ॥ కృష్ణాంశూలంపదాహంచగుదపాకంచదారుణం ।తత్రి మూర్ఛాతీయాంకుర్యాద్రక్తపిత్తనివారిణం ॥

టీ ॥ ఆరక్తాతిసారవు కృషె, హొట్టెనోవు, దేహదల్లివిదాహ, ఆ సనదల్లియురితె, ఇవిష్టన్నూ వుంటుమాడువుదు. ఆదకారణ రక్తపిత్తహ రవాద చికిత్సెయం శీఘ్రదల్లిమాడబేకు.

శ్లో ॥ అజాపయఃప్రయోక్తవ్యంపానభోజనవస్తుషు ॥

టీ॥ఆడినహాలినింద భోజనవస్తి, అదరపాన, యిష్టన్నూ మాడువుదు.

(రక్తాతిసారదల్లి.)

శ్లో॥ తత్రిభాగపయుశ్శస్తం శర్కరామధుసంయు
తం । ప్రాగ్భుక్తం నవనీతం వా దద్యాద్రక్తే మధుశర్కరం ॥

టీ॥ శర్కరె, జేనుతుప్పవెరసి ఆడినహాలం భోజనక్కె మొదలేసే
విసలు రక్తాతిసారహర. శర్కరె జేనుతుప్పవెరసిద హసువినబెణ్ణెయం
సేవిసిదరూ రక్తాతిసారహర.

శ్లో॥ పీత్వా సశర్కరాక్షౌద్రం చందనం తండులాం
బునా। దాహతృష్ణాప్రమేహఘ్నో రక్తస్రావాద్విముచ్యతే॥

టీ॥ శ్రీగంధవం అక్కిగంజినల్లి కదడి శర్కరె జేనుతుప్ప వెరసి సేవిసలు
దాహ, తృషె, ప్రమేహ, రక్తస్రావ, ఇవట్టన్ను బిడుగడెమాడువుదు.

శ్లో॥ పాఠాకళింగాతివిషాబ్దబిల్వ । దుస్పర్శవాలౌ
షధసంభృతాంభః॥ ప్రశమ్యతే శోణితజాతిసారే ।
సామే నిరామే జ్వరసంయుతేచ ॥

టీ॥ అగిలుశుంఠి, కాటిబేరు, అతిబజె, కొన్నారి, బిల్లపత్రగడి
ఱు, నెలగుళ్ళ, ముడివాళ, శుంఠి, ఇవిష్టూ ప్రత్యేక నాల్కు వరహతూ
కవన్ను ఒందుబళ్ళనీరినల్లి కషాయవత్తి అష్టావశేషవాగి కాయిసి
సేవిసలు సకలవాద రక్తాతిసారగళూ పరిహారవహువు.

(ఆత్రేయమతదల్లి.)

శ్లో॥ అరళుత్వగబ్దదాడిమఫలరంభానారికేళపుష్పాం
భః। రక్తాతీసారహరం భవతితథాపీరగతరుపత్రం ॥

టీ॥ పెమ్మరదత్వక్కు, కొన్నారి, దాళింబదపీచు, బాళెహూవు
తెంగినయళెహొంబాళె, ఇష్టన్నూ హాకి కషాయవ కాయిసి సేవిసిద
రూ, ఒడవరదకషాయవన్నాదరూ సేవిసలు రక్తాతిసారహర.

(భోజమతదల్లి.)

శ్లో॥ ధాతక్యతివిషాంభోదబింబాంఘ్ర్యరళుత్వకం।
సాంమ్రాస్థిశాల్మలీవృంతం రక్తాతీసారభేషజం॥

టీ॥ ధాతకీకుసుమ, అతిబజె, భద్రముస్తె, రుణిసేబేరు, పెంమరద

ತ್ವಕ್ಕು, ಕೊಡಸೀಗಿನಬೀಜ, ಮಾವಿನಬಿತ್ತಣ, ಯಾಲವದಮೊಲೆ, ಕಡ್ಡಿ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯ ರಕ್ತಾತಿಸಾರಕ್ಕೆ ಔಷಧ.

(ಹಾರೀತಮತದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅರಲುದಾಡಿಮಧನ್ವಯಾಸಕಾಂ। ಉದಕೌಷಧವತ್ಸಸುರ ದ್ರುಮೈಃ॥ ಸಚಿತ್ರಬಿಲ್ವವಿಷ್ವೈಃ ಕ್ವಥಿತಂಜಲಂ। ಜಯತಿರಕ್ತಮಯಂ ಹ್ಯತಿಸಾರಕಂ॥

ಟೀ॥ ಹೆಂಮರದತ್ವಕ್ಕು, ದಾಳಿಂಬದಕಾಯಸಿಪ್ಪೆ, ಕುರುಬನಬೇರು, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕೊಡಸೀಗನಚಕ್ಕೆ, ದೇವದಾರುವಿನತೊಕ್ಕು, ಬಿಲ್ಲವತ್ತದತೊಕ್ಕು, ಅತಿಬಜೆ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವಮಾಡಿ ಸೇವಿಸಲು ರಕ್ತಾತಿಸಾರಹರ.

ಶ್ಲೋ॥ ನಿರುಜ್ವರಾಮದೀಪ್ತಾಗ್ನೇರತಿಸಾಸ್ರಂಚಿರೋತ್ಥಿತಂ।
ನಾನಾವರ್ಣಮತೀಸಾರಂಪುಟಪಾಕೈರುಪಾಚರೇತ್॥

ಟೀ॥ ಮತ್ತೊಂದುವ್ಯಾಧಿಯೂಯಿಲ್ಲದೆ ಆಮಗೂಡದೆ ಅಗ್ನಿಪಟುವಾಗಿಯಿರುವವನಿಗೆ ಅತಿರಕ್ತಗೂಡಿ ನಾನಾವರ್ಣವಾಗಿಯಿರುವ ಅತಿಸಾರವನ್ನು ಪುಟಪಾಕ ಔಷಧಗಳಿಂದ ವುಪಚರಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶಾರ್ಜರೀಮೋಚವಲ್ಕಂಚಜಂಬ್ವಾರಲುಕದಾಡಿಮಂ। ವತ್ಸಕಾರುಣಜಂಬ್ವಾಮ್ರನಾರಿಕೇಳಪ್ರಸೂನಕಾನ್॥ ಪಕ್ವಾನ್ನಂಕ್ಷೋದಳೀಬಧ್ವಾಮೃಲ್ಲಿಪ್ತಾದಗ್ನಿತಾಪಿತಾನ್। ಸ್ವಿಂನಮಾತ್ರಿಣಸಂಗೃಹ್ಯ ಸಮಧ್ವತಿವಿಷಾಯುತಂ॥ ಶೀತೀಭೂತೇದಿನಮುಖೇಪಿಬೇದ್ರಕ್ತಾತಿಸಾರಜಿತ್॥

ಟೀ॥ ಪುಲ್ಲಂಪುರಚಿಸೊಪ್ಪು, ಯಾಲವದತೊಕ್ಕು, ನೇರಿಲಬಳನಾರು, ಹೆಂಮರದತ್ವಕ್ಕು, ದಾಳಿಂಬದತೊಕ್ಕು, ಇವಷ್ಟನ್ನಾದರೂ, ಕೊಡಸೀಗಿನಚಕ್ಕೆ, ಹೆಂಮರದತ್ವಕ್ಕು, ನೇರಿಲಚಕ್ಕೆ, ತೆಂಗಿನಮೊಳೆಹೊಂಬಾಳೆ, ಇವಷ್ಟನ್ನಾದರೂ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅರದು ಮುದ್ದೆಯಮಾಡಿ ಮೂರಂತರವಾಗಿ, ಬಾಳೆಲೆಸುತ್ತಿ, ಕೆಂಮಂಣಿನಲ್ಲಿ ಶೀರಮತ್ತೊಂದು ಲಘುಪುಟವಹಾಕಿ ತೆಗದುಕೊಂಡು, ಅತಿಬಜೆಚೂರ್ಣಸಹಿತವಾಗಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ರಕ್ತಾತಿಸಾರಹರ.

(ಬಾಹಟದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಗವ್ಯೇನಕ್ಷೀರೇಣಸಹಸಂಪಿಷ್ಯ। ನ್ಯಗ್ರೋಧಪಾದಃ

ಪರಿಪೀಯಮಾನಃ ॥ ನವೋದ್ಭವಂಹಂತ್ಯತಿಸಾರಮಾಶು ।
ಯಥಾತಮಿಸ್ರಾಣಿಸಿತಾಂಶುಮಾಲಿ ॥

ಟೀ ॥ ಹಸುವಿನಮಜ್ಜಿಗೆಯಿಂದ ಆಲದಬಳ್ಳಿಯ ಮೊಗಗನರೆದು ಕುಡಿಯಿಸಲು ಹೊಸತಾದ ರಕ್ತಾತಿಸಾರವು, ಚಂದ್ರೋದಯವಾದರೆ ಅಂಧಕಾರವು ಹೇಗೆ ತೊಲಗುವದೊ ಹಾಗೆ, ತೊಲಗುವುದು.

(ಅಗ್ನಿವೇಶಿದ್ಯು.)

ಶ್ಲೊ ॥ ರಕ್ತಾತಿಸಾರೆಮಧಿಕೆನಜಿಂಚಾ । ಪಾದಂಪಿಬೆಜ್ಜಾಂಬವ ಪಲ್ಲವಂವಾ ॥ ಕದಂಬಮೇಕಾರ್ಯಗಳುತ್ಪಚಂವಾ । ಪುಷ್ಪಂಚ ಪಿಂಡೀತಕದಾಡಿಮಂವಾ ॥

ಟೀ ॥ ರಕ್ತಾತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಕ್ರೈಯಿಂದ ಕೂಡವಿದಹಸುವಿನಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹುಣಿಸೆ ಚೀರನ್ನಾದರೂ, ನೇರಲಕ ಚಿಗುರನ್ನಾದರೂ, ಕಡಬದ ತೊಕ್ಕನ್ನಾದರೂ, ಮಾದಿಗಾವಾರೆ ತೊಕ್ಕನ್ನಾದರೂ, ಹೆಂಮರದತೊಕ್ಕನ್ನಾದರೂ, ಮಗ್ಗಾರೆಹುವ್ವನ್ನಾದರೂ, ದಾಳಿಂಬದಹುವ್ವನ್ನಾದರೂ, ಅರದು ಕದಡಿ ಕುಡಿಯಲು ಚಿತವಹುದು.

(ಸಿದ್ಧಸಾರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೊ॥ ತ್ವಕ್ಪತ್ರದೀರ್ಘವೃಂತಸ್ಯ ಶ್ರೀಪರ್ಣೀಪತ್ರಸಂವೃತಂ। ಮೃದಿ ಪ್ತಾದಗ್ನಿನಾಸ್ವಿಂನದ್ರಸಂನಿಷ್ಪೀಡಿತಂಚಿತಂ ॥ ಅತಿಸಾರೆಪಿಬೇದ್ಯು ಕ್ತಂಮಧುನಾಸಿತಯಾಥವಾ।ಏವಂಕ್ಷೀರದುಮತ್ವಗ್ಭಿಃತತ್ಪ್ರಯೋಗಂ ಪ್ರಕಲ್ಪಯೇತ್ ।

ಟೀ । ಹೆಮ್ಮರದತ್ವಕ್ಕನ್ನೂ ಸೊಪ್ಪನ್ನೂ ಯಿಡಿದು ಮುದ್ದೆಯಮಾಡಿ ಬಿಲ್ಲವತ್ತದಯಲೆಯಸುತ್ತಿ ಶೀರಮಣ್ಣೊಂದು ಲಘುಪುಟವನಿಕ್ಕಿ ಬಿವರಿಸಿ ತೆಗದು ಅದರ ರಸವಂಹಿಂಡಿಕೊಂಡು ಶರ್ಕರೆಯನ್ನಾದರೂ ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನಾದರೂ ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ರಕ್ತಾತಿಸಾರಹರ. ಈಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿ, ಅರಳಿ, ಆಲಮರಗಳ ತೊಕ್ಕನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು ಅತಿಸಾರಹರ.

(ಚಿಕಿತ್ಸಾಮೃತದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೊ ॥ ಕಟ್ವಂಗತ್ವಕ್ ಘೃತಯುತಾಸ್ವಿದಿತಾಸಲಿಮೊಷ್ಮಣಾ । ಸ ಕ್ಷೌದ್ರಾಹಂತ್ಯತೀಸಾರಂಬಲವಂತಮುಪದ್ರವಂ ॥ ಏವಂಜಂಬ್ವಾದಿಸಂ

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

ప్త్రివరంభాపుష్పంచయోజితం। మధునాసితయాయుక్తం సర్వా
తీసారసూదనం ॥

టీ ॥ పేంమరదత్వక్కన్ను కుప్పవబిట్టుకుళిదు ముద్దెయమాడి పిట్టేటు
కట్టిబేయిసితెగదు జేనుకుప్పదల్లి కలిసికొడలు బలవత్తాద అతిసా
రవుపద్రవ పరిహారవహుదు. ఈప్రకారదల్లి నేరిలచక్కె, రసబాళే
హూవుగళన్ను ప్రయోగిసువుదు.

(నిత్యనాథదల్లి.)

శ్లో ॥ ఆకుల్యతివిషాముస్తా నాగరంబేరిపానకః । రక్తాతీసా
రశమనోయోగోయంవైద్యపూజితః ॥

టీ ॥ ఆవరికెకొక్కు, అతిబజె, భద్రముస్తె, శుంఠి, ఇష్టన్నా కల్క
వన్నాదరూ కషాయవన్నాదరూ మాడిసికొడలు రక్తాతిసారహర.

(తంత్రాంతరదల్లి)

శ్లో ॥ సదాఫలంభవంక్షీరంసతైలంప్రపిబిన్నరః । సర్వాతీ
సారశమనంగ్రహణీనాశనంపరం ॥

టీ ॥ అత్తియహాలల్లి యెణ్ణెయవెరసి పానవమాడలు సకలాతిసార
హర. గ్రహణిపరిహారవాగువదు.

(హారీతమతదల్లి.)

శ్లో ॥జంబ్వామ్రాస్థ్యరలుప్రియంగ్వతివిషాదావీసమంగోత
త్పలాం । బష్టాదాడిమలోధ్రవర్ణకళటీబిల్వాంబుయష్ట్యా
షధం ॥ శాజేయబ్దళతావరీభవరసేసపిత్రిపసిద్ధంజయేత్ ।
సాస్రకృత్తకఫాతిసారగుదరుగ్భ్రంశగ్రహణ్యాదికా ॥

టీ॥ నేరిలకొక్కు,మావినబిత్తిన, పేంమరదత్వక్కు, ప్రియంగంధకొ
క్కు, అతిబజె, మరదరిసిన,కగ్గలియకొక్కు,నైదిలగడ్డె, అంబటెచక్కె,
దాళింబదకొక్కు,లోధ్రదచక్కె, కొడసిగెనచక్కె, కపూరాశుంఠి
బిల్లవత్తదచక్కె., ముడివాళ, యష్టిమధుక, శుంఠి,ఇవష్టూకల్కవమాడి
పుళ్ళంపురుబెయరస ఒందుబళ్ళ,ఆషాఢిగెణసినరస ఒందుబళ్ళ, ఇవుగళ
ల్లి ఒందుబళ్ళకుప్పవకూనిసిఆకల్కద్రవ్యవంహాకి కుప్పవులియకాయిసిబ

ದದಲ್ಲಿಯು ಉಷಃಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಲವರಿತು ಸೇವಿಸಲು ರಕ್ತಪಿತ್ತ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಿಸಾರ, ಆಸನದಲುರಿತ, ಸನೆ, ಗ್ರಹಣಿ, ಇವು ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಪರಿಹಾರವಹವು.

(ಖಟ್ವಾಂಗಗುಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಖಟ್ವಾಂಗತ್ವಚಮಾದಾಯ ಕ್ಷೋದಯಿತ್ವಾ ಪೃಥುಲೂಖಲೇ । ಕದ್ರಿಸಾಢಕಮಾದ್ಯೃತ್ಯ ಸ್ಥಾಲ್ಯಾಂ ಸಂಶೋಧ್ಯ ಪಾಚಯೇತ್ ॥ ಘನೀಭೂತೇ ತತಸ್ತಸ್ಮಿನ್ ಪ್ರಕ್ಷ್ಯೈಕಂಕುಫಲದ್ವಯಂ। ಧಾತಕೀಕುಸುಮಂ ಲೋಧ್ರಂ ಬಿಲ್ವಂ ಮೋಚರಸಃ ಪಟು ॥ ಸಮಂಗಾತಿವಿಷಾದೀಪ್ಯ ಕುಟಜಸ್ಯ ಫಲಾನಿ ಚ । ದ್ವೌಕ್ಷಾರಂ ಪಿಪ್ಪಲೀಮೂಲಂ ದಾಡಿಮೀಫಲಸತ್ವಚಂ ॥ ಜಾತೀಮುಸ್ತಾತ್ರಿಕಟುಕಂ ಜಂಬ್ವಾಮ್ರಾಸ್ಥಿವರಾಳಕಂ । ಏತಚ್ಚೂರ್ಣಂ ಸಮಾವಾಪ್ಯ ತದ್ವತ್ತೈಲಂಚ ಮಾಕ್ಷಿಕಂ ॥ ಖಟ್ವಾಂಗಗುಳಿಕಾಂ ನಾಮ್ನಾ ಕರ್ಷಮಾತ್ರೇಣ ಸಂಮಿತಾಂ ॥ ತೈಲೇನ ಮಧುನಾ ಲಿಹ್ಯಾತ್ ದಧ್ನಾ ತಕ್ರೇಣ ವಾಪಿಬೇತ್ ॥ ಸರ್ವಾತಿಸಾರಗ್ರಹಣೀರ್ನಾಶಯೇನ್ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ।

ಟೀ॥ ಹೆಂಮುಗದ ತೊಕ್ಕೆಂತೆಂದು ನಾಗುಳ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಒಂದು ಕೊಳಗ ನೀರುಳಿಯ ಕಾಯಿಸಿ ಬೇರೊಂದು ಮಡಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೆತ್ತಿ ಪಾಕವಮಾಡಿ ಲೇಹ್ಯಪಾಕಬಂದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಕುವ ಔಷಧಗಳು,—ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಲೋಧ್ರದಚಕ್ಕೆ, ಬಿಲ್ಲವತ್ತದಬೇರು, ಯಲವದಹಂಗಿನು, ಸೈಂಧವ, ಕಾಚು, ಅತಿಬಜೆ, ವಾದಕ್ಕೆ, ಕೊಡಸೀಗನಬೀಜ, ಸದ್ಯಕ್ಷಾರ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ದಾಳಿಂಬದಹೀಚಿನಸಿಪ್ಪೆ, ಜಾಯಿಕಾಯಿ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ನೇರಿಲತೊಕ್ಕೆ, ಮಾವಿನಬೀಜದತಿರುಳು, ಲವಂಗ, ಇವಷ್ಟನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯೆರಡುಹಲದ ಚೂರ್ಣವಮಾಡಿ, ಒಂದುಮಾನಯೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಒಂದುಮಾನ ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನು ಹನಿಸಿ ಚನ್ನಾಗಿ ತಲೆಸಿ ಮೂರೂವರೆವರಹತೂಕಪ್ರಮಾಣಗುಳಿಗೆಯಂಮಾಡಿ, ಯೆಣ್ಣೆಯಿಂದಲಾದರೂ, ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದಲಾದರೂ, ಮೊಸರಿನಿಂದಲಾದರೂ, ಮಜ್ಜಿಗೆಯಿಂದಲಾದರೂ ಸೇವಿಸಲು ಸಕಲಾತಿಸಾರಗ್ರಹಣಿಗಳು ಪರಿಹಾರವಹವು. ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಇದು ಖಟ್ವಾಂಗಘುಟಿಕೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ.

(ನೀರಕೊಂಬಿನಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸೃತೇವಿಟ್ಕಫರಕ್ತೈತು ವಾಯುನಾವಿಡ್ವಿವರ್ಜಿತಂ। ಪ್ರವಾಹಿಕೇತಿತತ್ಖ್ಯಾ

ಠಂಯುಕ್ತೋ ನಾಂಭಃ ಪ್ರವರ್ತತೇ॥ ತೈಲಂ ಸರ್ಪಿರ್ದಧಿ ಕ್ಷೌದ್ರಂ ಸಿತಾಮಿಶ್ರಂ
ಸಮಾಂಶಕಂ। ಸರ್ವಮಾಲೋಡ್ಯ ಪಾತವ್ಯಂ ಸದ್ಯಃ ಪ್ರವಹಿಕಾಂ ಹರೇತ್॥

ಟೀ॥ ವಾಯುವಿನಿಂದ ಮಲಶ್ಲೇಷ್ಮರಕ್ತಗಳು ಕೆಲವಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಮಲವಿಲ್ಲದೆ ನೊರೆಸಹಿತ ಬರೀನೀರೇ ಸುರಿವುದು, ಆದು ಪ್ರವಾಹಿಕೆಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುಂಬುದು. ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಆದಂ ನೀರುಕೊಂಬೆಯನ್ನುವರು, ಅದಕ್ಕೆ ಯೆಣ್ಣೆ, ತುಪ್ಪ, ಮೊಸರು, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಶುಂಠಿ, ಖಂಡಶರ್ಕರೆ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಆತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಷೂಚಿಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಬಾಲಬಿಲ್ವಂ ಗುಡಂ ತೈಲಂ ಪಿಪ್ಪಲೀ ವಿಶ್ವಭೇಷಜಂ। ಲಿಹೇದ್ವಾ
ತಕ್ರಭುಕ್ಶಸ್ತಂ ಸಶೂಲಾಂ ಸಪ್ರವಾಹಿಕೆ ॥

ಟೀ॥ ಬಿಲ್ಲಪತ್ರದಹೀಚು, ಬೆಲ್ಲ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಶುಂಠಿ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಯೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಅರದು ನೆಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳಲು ವಾತಾತಿಸಾರ, ನೋವುಸಹವಾದ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಿಸಾರ, ಇವುಗಳು ಪರಿಹಾರವಹವು. ಇವು ಅತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಸ್ತ.

ಶ್ಲೋ॥ ಧನದನಯನಪಥ್ಯಾನಾಗರಂ ತೈಲಭ್ರಷ್ಟಂ । ಸಪಟುಪರಿವಿ
ಚೂರ್ಣ್ಯ ಲೇಹಯೇದ್ವಾರಿಕಾಯಾಂ ॥ ಮರಿಚಮದಕಣಂ ವಾಲೋ
ಡ್ಯ ದುಗ್ಧೇನ ಪೀಲು। ತ್ವಗಧಿಕೃತಕಷಾಯಂ ಪಾಯಯೇತ್ತೈಲಯುಕ್ತಂ॥

ಟೀ॥ ಗಜ್ಜುಗದಚಿರಳು, ಅರಳೀಕಾಯಿ, ಶುಂಠಿ, ಸೈಂಧವ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಯೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಹುರಿದು ಚೂರ್ಣವಮಾಡಿ, ಯೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಸಿ ಸೇವಿಸಲು, ವಿಷೂಚಿಪರಿಹಾರವಹುದು. ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮೆಣಸು ಹಿಪ್ಪಲಿಗಳಂ ಹಸುವಿನಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರದು ಕದಡಿಕೊಡಿಸಲು ವಿಷೂಚಿಪರಿಹಾರ. ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬಳ್ಳಿಮರದ ತ್ವಕ್ಕಿನ ಕಷಾಯವನ್ನು ಯೆಣ್ಣೆಬೆರಸಿ ಕೊಡಲು ವಿಷೂಚಿಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಾಞ್ಚೀಬಪತ್ರನಿರ್ಯಾಸಃ ಸತೈಲಸ್ಯಾತ್ಪ್ರವಾಹಣೀ ॥

ಟೀ॥ ನುಗ್ಗೆಸೊಪ್ಪಿನರಸದಲ್ಲಿ ಯೆಣ್ಣೆಬೆರಸಿ ಕುಡಿಯಲು ವಿಷೂಚಿಪರಿಹಾರ.

ಶ್ಲೋ॥ ವಿಶ್ವಾಜಮೋದಶಾರ್ಙ್ಗೇಷ್ಟಪಾಠಾವಹ್ನಿಸುರದ್ರುಮೈಃ । ಪಾ
ಚ್ಯಾಪಿಬೇದ್ಗುದಭ್ರಂಶಪ್ರವಾಹಣನಿಬರ್ಹಣಂ ॥

ಟೀ॥ ಶುಂಠಿ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಕಿರುಗಡಸೀಗೆ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ. ಚಿತ್ರಮೂಲ, ದೇವದಾರು, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯಮಾಡಿಕೊಡಿಸಲು ವಿಷೂಚಿಹರ. ನನೆಹೊರಟು ಗುದಭ್ರಂಶವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುಬದು ಸಹ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

(ಶಂಕಾರಿಂಕರದಲ್ಲಿ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಧನದನಯನಪಥ್ಯಾವಿಶ್ವದೀಪ್ಯಾಝುಟಾನಾಂ । ಸ
ಕಿಲಮಥಸತ್ತೈಲಂಹಿಂಗುಚೂರ್ಣಾವಕೀರ್ಣಂ ॥ ತುಪಯತಿ
ಭೃಶವೇಗಾರ್ಜಾತರಾಂಸ್ತೀವ್ರಶೂಲಾನ್ । ಜನಯತಿಭೃ
ಶಮಗ್ನಿಂಶ್ಲೇಷ್ಮದೋಷಾನ್ಹಂತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಗಜ್ಜುಗದತಿರುಳು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಶುಂಠಿ, ಕಿರಿನೆಲ್ಲಿ, ಇಷ್ಟ
ನ್ನೂ ಕಷಾಯವಕಾಯಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಯೆಣ್ಣೆವೆರಸಿ ಕಿಂಚಿನ್ಮಾತ್ರ ಹಿಂಗಿನ
ಚೂರ್ಣವಹಾಕಿ ಕೊಡಲು ವಾತ, ಉದರಶೂಲೆಗಳು ಪರಿಹಾರವಹುವು. ಅ
ಗ್ನಿಯುಂಟಾಗುವದು, ಶ್ಲೇಷ್ಮದೋಷಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪೀಲುವಲ್ಕಲಕರಂಜಜಾಜಿನಾಂ । ಶೊಧನಾಗರಯು
ತೈಃಪ್ರಸಾಧಿತಂ ॥ ವಾರಿತೈಲಲುಳಿತಂಪ್ರಶಾಮಯೇತ್ । ಸಾ
ತಿಸಾರಗುದರುಕ್ಪ್ರವಾಹಿಕಂ ।

ಟೀ ॥ ಬಿಳಿಮರದತ್ವಕ್ಕು, ಹೊಂಗೆತ್ವಕ್ಕು, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಶುಂಠಿ,
ಜನೆ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವಕಾಯಿಸಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು, ಯೆಣ್ಣೆಯ
ವೆರಸಿಕೊಡಲು ಅತಿಸಾರ, ಪಿಷೂಚಿ, ತಿವುರು ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಸಿದ್ಧಸಾರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಶಿಗ್ರುಮೂಲೋಷಣಾಜಾಜಿಪಿಬೇತ್ಪಿಷ್ಟ್ವಾಸುಖಾಂಬುನಾ ।
ಅಜಿನದಧ್ನಾಲಿಹ್ಯಾದ್ವಾಅತಿಸಾರನಿವೃತ್ತಯೆ ॥

ಟೀ ॥ ನುಗ್ಗೆಬೇರಿನತೊಕ್ಕು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಜೀರಿಗೆ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅ
ರದು ಆಡಿನಕಟ್ಟುಮೊಸರಲ್ಲಿ ಕೊಡಲು ಅತಿಸಾರ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ವ್ಯೋಷಾಜಮೋದಸೈಂಧವವಹ್ನಿಗಣೆಶಾಕ್ಷಿಭೈಷಜಂ
ಚಾಪಿ । ಭಾಗೇದಧ್ನಿವಿಪಕ್ವಂತೈಲಂನಿಸ್ಸಾರಣಂಹನ್ಯಾತ್ ॥

ಟೀ ॥ ತ್ರಿಕಟುಕ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಸೈಂಧವ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಗಜ್ಜುಗದತಿರುಳು, ಇ
ಷ್ಟನ್ನೂ ಆಡಿನಮೊಸರಿನಲ್ಲಿ ಅರದು ಯೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಕವಮಾಡಿ ಆ ಯೆಣ್ಣೆ
ಸಹಿತ ಕೊಡಿಸಲು ಅತಿಸಾರ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಅತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀರಪಾನಯೋಗ್ಯರು.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿಬಂಧವಾತವರ್ಚಾಸ್ತುಬಹುಶೂಲಪ್ರವಾಹಿಕಾಃ ।

ಸರಕ್ತಸ್ರುತಿಕೃಷ್ಣಾರ್ತಃ ಕ್ಷೀರಸಾಧಿಕ್ಯಮರ್ಹತಿ ॥ *****

ಟೀ ॥ ಮಲಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡು ವಾತದಿಂದ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿ ಬಹುವೇದನೆಯೊಡನೆ ಹೊಟ್ಟೆಹೋಗುತ್ತಿರುವವರಿಗೂ ರಕ್ತಗೂಡ ಹೊಟ್ಟೆಹೋಗುತ, ಬಾಯಾರಿಕೆಯುಂಟಾಗಿರುವವರಿಗೂ ಕ್ಷೀರಪಾನ ಹಿತ ॥

(ಘೃತಪಾನ.)

ಶ್ಲೋ॥ ನಿರಾಮರೂಪಂಶೂಲಾರ್ತಂ ಲಂಘನಾದ್ಯೈಃ ಕೃಶೀಕೃತಂ ।
ರೂಕ್ಷಕೋಷ್ಠಮವೇಕ್ಷ್ಯಾಗ್ನಿಂ ಸಕ್ಷಾರಂ ಪಾಯಯೇದ್ಘೃತಂ॥

ಟೀ ॥ ಆಮಹೋರತಾಗಿ ಉದರಶೂಲೆಯುಂಟಾಗಿರುವವನಿಗೂ ಲಂಘನಾದಿಗಳಿಂದ ಕೃಶವಾಗಿರುವವನಿಗೂ, ರೂಕ್ಷವಾಗಿ ಬಲುಕೋಷ್ಠವುಳ್ಳವನಿಗೂ, ದೇಹದ ಅಗ್ನಿಯಬಲವಂನೋಡಿಕೊಂಡು ಸೈಂಧವ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷಾರಸಹಿತವಾಗಿ ಘೃತಪಾನವಂ ಮಾಡಿಸುವುದು.

(ಶುಂಠೀಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಶುಂಠೀಗ್ರಂಥಿಕಯೋಃ ಕ್ವಾಥೇ ಪಂಚಕೋಲಂ ಸಸೈಂಧವಂ । ಕಲ್ಕೀಕೃತ್ಯ ಪಚೇತ್ಸರ್ಪಿಃ ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಹನ್ಯಾತ್ಪ್ರವಾಹಿಕಂ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಈ ಯೆರಡನ್ನೂ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ಆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪವಹಾಕಿಸಿ ಕಾಯಿಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ:—ಪಂಚಕೋಲ, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿ ಯಿಳುಹಿಕ್ಕೆ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಪ್ರಮಾಣವರಿತು ಕೊಡಿಸಲು ಪ್ರವಾಹವಾಗಿ ಹೋಗುವ ಅತಿಸಾರ ಶಮನವಹುದು.

(ಗುದಭ್ರಂಶಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪ್ರವಾಹಣಾತಿಸಾರಾಭ್ಯಾಂ ನಿರ್ಗಚ್ಛತಿ ಬಹಿರ್ಗುದಃ। ರೂಕ್ಷದುರ್ಬಲದೇಹಸ್ಯ ಗುದಭ್ರಂಶಂ ತಮಾದಿಶೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ವಿಷೂಚಿ ಅತಿಸಾರಗಳಿಂದ ನನೆಹೊರಡುವುದು, ಶರೀರರೂಕ್ಷಿಸಿ ಬಡವಾಗಿರುವವನಿಗೆ ಹೊರಡುವದು ಗುದಭ್ರಂಶವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಗುದರುಗ್ಭ್ರಂಶಯೋರ್ವ್ಯಂಜಾತ್ ಸಕ್ಷೀರಂ ಸಾಧಿತಂ ಹವಿಃ । ರಸೇ ಕೋಲಾಮ್ಲಶಾರ್ಙ್ಗೇರ್ಯೋರ್ದಧ್ನಿ ಪಿಷ್ಟೇ ಚ ನಾಗರೇ । ಪ್ರವೇಶಯೇದ್ಗುದಸ್ತಂಭಂ ಅಭ್ಯಕ್ತಂ ಸ್ವೇದಿತಂ ಮೃದು ॥

ಟೀ॥ ನನೆಯುಂಡ ಉಂಟಾದ ನೋವು, ನವೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಎಲಿಜೀಸ್ಸೊಪ್ಪಿನರಸ ಲ್ಲಾದರೂ, ಪುಳ್ಳಂಪುರುಚೆಸೊಪ್ಪಿನರಸದಲ್ಲಾದರೂ, ಅದರ ನಾಲ್ಕುಪಾಲಷ್ಟೊ ಕ್ಕೊಂದುಪಾಲು ತುಪ್ಪವನ್ನುಬೆರಿಸಿ, ತುಪ್ಪದಸರಿಹಾಲುಕೂಡಸಿ, ಶುಂಠಿಯನ್ನೂ ಸರಿನಲ್ಲಿ ಅರದು ಕದಡಿ ತುಪ್ಪಉಳಿಯುಕಾಯಿಸಿ ಆತುಪ್ಪವನ್ನು ಬಿಸಿಸಾಗಿಷ್ಟೊ ರಟಿರುವ ನನೆಗೆ ಕಡಿಚಿ ಮೃದುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಒಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕುರ್ಯಾತ್ಕೌಪೀನವದ್ಬಂಧಂಮಧ್ಯೇಛಿದ್ರೇಣಚರ್ಮಣಾಂ॥

ಟೀ॥ ಆಡಿನಚರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೌಪೀನಾಕಾರವಾಗಿ ನಡುವೆ ಅಗಲವಾಗಿ ಅಪಾನ ದ್ವಾರದಸರಿತಕ್ಕೆ ಛಿದ್ರವಂಮಾಡಿ ಕಟ್ಟಿಯಿರಿಸುವಣ, ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕುಹೊ ತ್ತುಕಟ್ಟಿಯಿರಿಸಲು ಹೊರಟನನೆ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ದಶಮೂಲಕರಂಜವಿಶ್ವಸಿದ್ಧೇ।ಸಲಿಲೇದಧ್ನಿಚಸಾಧಯೇತ್ತೈಲಂ॥ಲವ
ಣಾಮರದಾರುಚವ್ಯಕೃಷ್ಣಾ।ಕಣಮೂಲಾಗ್ನಿಪಿಷ್ಟೈಃಪ್ರವಾಹಿಕಾಯಾಂ॥

ಟೀ॥ ದಶಮೂಲ, ಹೊಂಗೆತೊಕ್ಕು, ಶುಂಠಿ. ಇಷ್ಟನ್ನು ಕಷಾಯವಕಾ ಯಿಸಿ, ಆಕಷಾಯದ ನಾಲ್ಕರೊಳ್ಳೊಂದುಪಾಲು ಎಣ್ಣೆಯನ್ನುಬೆರಿಸಿ, ಎಣ್ಣೆ ಗೆಸರಿಯಾಗಿ ಮೊಸರಂಬೆರಿಸಿ ಪಾಕವಮಾಡುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕತಕ್ಕ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ.— ಸೈಂಧವಲವಣ, ದೇವದಾರು, ಚವ್ಯ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂ ಲ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಅತಿಬಜೆ, ಇವಷ್ಟನ್ನು ಸಣ್ಣನಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಆಎಣ್ಣೆ ಯಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಕಾಯಿಸಿ ಪಾಕದಲ್ಲಿ ಇಳುಹಿ ಸೇವಿಸಲು ಸರ್ವಾತಿಸಾರಹರ.

(ಕಾಶ್ಯಪರ ಮತದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಖಟ್ವಾಂಗಂಮಧಿತೇನತದ್ಭವರಸಂತಾಂದ್ರೇಣಮುಸ್ತಾಮಹಾ॥
ಪಾಠಾಧಾತಕಿಬಿಲ್ವಮೋಚರಸಜಂಕಲ್ಕಂಗುಳೇನಾನ್ವಿತಂ॥ ಕ್ವಾಥಂ
ವಾರಳುತಿಂದುದಾಡಿಮಭವಂಸರ್ವಾತಿಸಾರೇಪಿಬೇತ್। ಜಂಬ್ವಾಮ್ರಾ
ಸ್ಥಿಶಿರೀಟಪದ್ಮಫಲಿನೀಕುಷ್ಠಾಂಬುಮಧ್ವೋಷಿತಂ॥

ಟೀ॥ ಹೆಂಮರದತ್ವಕ್ಕನ್ನು ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿಕುಳಿದು ಹಿಂಡಿಕೊಂಡು ಕೊಡಿ ಸಲು ಅತಿಸಾರಹರ. ಅದಲ್ಲದೆಯಿದ್ದರೆ ಅದರಸೊಪ್ಪಂ ಕುಳಿದು ಮುದ್ದೆಯ ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ಕೆಂಮಣ್ಣಿನ ಶೀರಮಣ್ಣೊಂದು ಕೆಂಡದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪಬೇಯಿಸಿ ಕೆ ಗದು ಹಿಂಡಿಕೊಂಡು ಜೇನುತುಪ್ಪ ಬೆರಸಿಕೊಡುವುದು. ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಬಿಲ್ಲವತ್ತದಚಿಗುರು, ಎಲ

ಪದರುಗಿನ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿಅರದು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಮಜ್ಜಿಗೆಯ ಲ್ಲಿಮೇಕದಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಲ್ಲವಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡಿಸುವುದು. ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪೇರು ರದತೊಕ್ಕು, ಕೂಬರದತೊಕ್ಕು, ದಾಳಿಂಬದತೊಕ್ಕು ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾ ಯವಕಾಯಿಸಿಕೊಡಿಸಲು ಸರ್ವಾತಿಸಾರಹರ. ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೇರಿಲಚಕ್ಕೆ, ಮಾವಿನಬಿತ್ತ, ಮತ್ತೀಚಕ್ಕೆ, ಪದ್ಮಕ, ನೆಲ್ಲಚಕ್ಕೆ, ಇವನ್ನು ಅಕ್ಕಿಗ ಚ್ಚಿನಲ್ಲಿಅರದು ಕಡಿಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕೊಡೆ ಸರ್ವಾತಿಸಾರಪರಿಹಾರ.

(ಮಹಾಂಕರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ಪುಟಪಕ್ವಕಾಳಕದಳೀಪುಷ್ಪಸ್ವರಸಸ್ಸಮಾಕ್ಷಿಕಃಪೀತಃ।
ಸರ್ವಾತಿಸಾರಶಮನಃಪ್ರವಾಹಿಕಾಮಾಶುನಾಶಯತಿ ॥

ಟೀ॥ ಕಾಡುಬಾಳೆಹೂವಿನಮೇಲೆಕೆಂಮಣ್ಣುಮೆತ್ತಿ ಕೆಂಡದಮೇಲಿರಿಸಿ ತೆಗದು ಹಿಂಡಿಕೊಂಡು ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಸರ್ವಾತಿಸಾರಹರ.

ಶ್ಲೋ॥ ಆಜೇನದಧ್ನಾಭುಂಜೀತನಿಸ್ಸಾರಣನಿಪೀಡಿತಃ ॥

ಟೀ॥ ಅತಿಸಾರದಿಂದ ಬಹುಪೀಡೆಯುಂಟಾದವನು ಆಡಿನಮೊಸರಿಂದ ಪಥ್ಯವ ತೆಗದುಕೊಂಬುದು.

(ಅತ್ರಿ ಮಕದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಲಶುನಾವಷಧವರ್ಷಾಭೂಪಿತ್ತಂಭಾಗಪಯಃಪಿಬೇತ್ ॥
ಬಧಿರಂಕಷ್ಟಕಿಲಜಂಲೇಪಯೇಚ್ಛೂಲವಾರಣೇ ॥

ಟೀ॥ ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಶುಂಠಿ, ಅಡಕೆಪುಟ್ಟನಬೇರು, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಜಜ್ಜುಗುಟ್ಟಿ ಆಡಿನಹಾ ಲಲ್ಲಿಹಾಕಿಬೇಯಿಸಿ ಹಿಂಡಿಕೊಂಡು, ಆಹಾಲಂ ಕೊಡಿಸಲು ಸರ್ವಾತಿ ಸಾರಹರ. ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯಂಬಳಕ್ಕೆ ಪಾನವಮಾಡಿಸುವುದು. ಹೊರಕ್ಕೆ ಲೇಪನ ವಮಾಡಿಸುವುದು. ಉದರಶೂಲೆಹರ.

ಶ್ಲೋ॥ ಶಾರ್ಙ್ಗೇಷ್ಟನಕ್ತಮಾಲತ್ವಕ್ ಜಂಬ್ವಾರ್ತ್ವಕೂಷ್ಮಾಂಡಿಕಕ್ಷಸಃ।ಬೃ
ಹತೀಮೂಲವಲ್ಕತ್ವಕ್ ಭಾರ್ಙ್ಗೀವ್ಯೋಷಂಹರೀತಕೀ ॥ಅಜಾಮೋ
ದೈಕ್ಷೈಸ್ಸ್ವಾತ್ ಖಲಂಸಿದ್ಧಂವ್ಯಪೋಹತಿ ॥

ಟೀ॥ ಕಿರುಗಡಸಿಗೆತೊಕ್ಕು, ಹೊಂಗೆತೊಕ್ಕು, ನೇರಿಲತೊಕ್ಕು, ಕಿವಸ ದನಾರು, ಗುಳ್ಳದಬೇರಿನತೊಕ್ಕು, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪ ಲಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ

ಅರದು ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲೇಕದಡಿ ಕಾಯಿಸಿ ಪಳಿದ್ಯವಂಮಾಡಿ ಜೆಂಗುಬಿಟ್ಟು ಒಗ್ಗರಿ ಊಟದಲ್ಲಿಸೇವಿಸಲು ಸರ್ವಾತಿಸಾರಪರಿಹಾರ.

(ಸರ್ವಾತಿಸಾರಕ್ಕೆ ತಿಂತ್ರಿಣೀವಟಕ.)

ಶ್ಲೋ॥ ತ್ವಚಂತಿಂತ್ರಿಣಿಮೂಲಸ್ಯಜಂಬೂಖಟ್ವಾಂಗಜಾದ್ರಸಾತ್ । ಪುನಶ್ಚಾಂದೀಕೃತಂಪಕ್ವಾಖದಿರಂಸಾರಚೂರ್ಣಿತಂ ॥ ಸಮ್ಮಿಶ್ರವಟಕಾಕೃತ್ವಾಪಶ್ಚಾದ್ಭಂಗಿಸಮನ್ವಿತಂ । ದದ್ಯಾನ್ನಿಷ್ಕತ್ರಯಂಯೋಜ್ಯಾಮತಿಸಾರಂಚಿರಂತನಂ । ಸರ್ವಾತಿಸಾರಶಮನಂಗ್ರಹಣೀದೋಷನಾಶನಂ ॥

ಟೀ॥ ನೇರಿಲತೊಕ್ಕೆ, ಹೆಮ್ಮರದತೊಕ್ಕೆ, ಇವೆರಡರಸ್ವರಸವನ್ನಾದರು ಕಷಾಯವನ್ನಾದರು ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಹುಣಸೇಬೇರ ತೊಕ್ಕೆನ್ನು ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಅರದು ಪಾಕವಮಾಡಿ ತೇಹ್ಯದಹಾಗೆ ಪಾಕಬಂದಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಾಚಿನಚೂರ್ಣವಹಾಕಿ ಕೊಳಸಿ ಗಜ್ಜುಗದ ಕಾಯಿಪ್ರಮಾಣದಷ್ಟು ವಟಕವಮಾಡಿ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೆ ಮೂರುವರಹತೂಕ ಭಂಗೀಚೂರ್ಣಸಹಿತಟ್ಟು ಮೊಸರಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಸರ್ವಾತಿಸಾರಗ್ರಹಣಿಗಳಂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು.

(ಅತಿಸಾರಕ್ಕೆ ಶುಂಠೀಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಶುಂಠ್ಯಾಸ್ತುದ್ವಾದಶಪಲಂಜಲದ್ರೋಣೇವಿಪಾಚಯೇತ್ । ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶಿಷ್ಟಂತುಕಷಾಯಮವತಾರಯೇತ್ ॥ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯಮಿದಂದದ್ಯಾದುದುಂಬರಫಲೋಪಮಂ । ಪಿಪ್ಪಲೀಪಿಪ್ಪಲೀಮೂಲಂಚಿತ್ರಕಂ ಹಸ್ತಿಪಿಪ್ಪಲೀ ॥ ಮುಸ್ತಾಜಾತಿವಿಷಾಚೈವಮಹಾನಿಂಬಫಲಾನಿಚ । ಕಾಲಜಾಜಿವಚಾಹಿಂಗುಗಜಾಮೋದಂಕಥೈವಚ ॥ ಸಸೈಂಧವಂಮೋಚರಸಂಸೂಕ್ಷ್ಮಂದೃಷದಿಪೇಷಯೇತ್ । ಸರ್ಪಿಷಃಪ್ರಸ್ಥಮಾದಾಯದ್ವಿಪ್ರಸ್ಥಂಕ್ಷೀರಮಾವಪೇತ್ ॥ ಶನೈರ್ಮೃದ್ವಗ್ನಿನಾಸಮ್ಯಕ್ ಮೃದುಪಾಕೇ ಭಿಷಗ್ವರೈಃ । ಅವತಾರ್ಯಘೃತಂದೇಯಂಗ್ರಹಣ್ಯಾಮಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯಕೇ ॥ ಕುಕ್ಷಿರೋಗೇಗುಲ್ಮರೋಗೇಪ್ಲೀಹಾನಾಹೋದರಾಮಯೇ । ಕಾಸಶ್ವಾಸೇಷುಯಚ್ಚೈವಸರ್ವವ್ಯಾಧಿಷುಪೂಜಿತಂ ॥ ಶುಂಠೀಘೃತಮಿದಂನಾಮ್ನಾಶ್ರೇಷ್ಠಂಕಾಶ್ಯಪನಿರ್ಮಿತಂ ॥

ಟೀ. ॥ ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿರುವಶುಂಠಿ ಹದಿನೆಂಟುಹಲ ನಾಗಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯನಿತ್ತಿ ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷಿತವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದರಲಿ

೧ ಬಳ್ಳಕುಪ್ಪವನ್ನೂ ೨ ಬಳ್ಳ ಉಸುವಿನಹಾಲನ್ನೂ ಹುಯ್ದು ಪಾಕವಮಾಡು
ವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ,—ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚಿತ್ರಮೂಲ,
ಗಜಹಿಪ್ಪಲಿ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಅತಿಬಜೆ, ಕುರಕಬೇವಿನಕಾಯಿ, ಕರೀಜೀರಿಗೆ, ಬಜೆ,
ಹಿಂಗು, ವಾದಕ್ಕೆ. ಸೈಂಧವ, ಯಲವದಉಗಿನು, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೮ ವರಹ
ತೂಕವಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಆ ಕುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ ಸ್ವಾದ್ವಗ್ನಿಯಿಂದ
ಮೃದುಪಾಕದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಪ್ಪವಯಿಳುಹಿಕೊಂಡು, ವೈದ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠನು ಕೊಡಿ
ಸಲು ಗ್ರಹಣಿ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಉದರರೋಗ, ಗುಲ್ಮರೋಗ, ಹೊಟ್ಟೆಯು
ಬ್ಬರ. ಪ್ಲೀಹ, ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಕ್ಷಯ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹವು.

(ಅತಿಸಾರ ಶಮನಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಯಸ್ಯೋಚ್ಚಾರಾದ್ವಿನಾಮೂತ್ರಂ ಪವನೋವಾಪ್ರವರ್ತತೇ ।
ದೀಪ್ತಾಗ್ನೇರ್ಲಘುಕೋಷ್ಠಸ್ಯಾಚ್ಛಾಂತಂತಸ್ಯೋದರಾಮಯಂ ॥

ಟೀ॥ ಯಾವನು ಕಾಲಹೊರತಾಗಿ ಬರೀಮೂತ್ರವಂ ಬಿಡುತ್ತಾನೋ, ಯಾವನಿಗೆ
ಹೊತ್ತಿಗೊತ್ತಿಗೆ ವಾಯುನಡೆಯುತ್ತಿರುವದೋ ಆತನಿಗೆ ಅಗ್ನಿ ದೀಪನವಾಗಿ
ಕೋಷ್ಠಲಘುವಾಗಿ ಯಿದ್ದೀತು. ಆತನಿಗೆ ಅತಿಸಾರ ಶಮನವಾಯಿತೆಂದರಿವುದು.

(ಗ್ರಹಣೀಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕ್ವಚಿದಾಮಂಕ್ವಚಿತ್ಪಕ್ವಂಜೀರ್ಣಾಜೀರ್ಣಂಕ್ವಚಿತ್ಕ್ವಚಿತ್ ।
ಏವಂಚಿರಕೃತಂತಾವಾತ್ ಗ್ರಹಣೀದೋಷಮಾವಿಶೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಒಂದುವೇಳೆ ಅಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆಹೋಗುವಣ, ಮತ್ತೊಂದುವೇಳೆ ಜೀ
ರ್ಣವಾಗದೆ ಹೊಟ್ಟೆಹೋಗುವಣ, ಮತ್ತೊಂದುವೇಳೆ ಕೊಂಡಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಕೆ
ಲವುಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಕೆಲವು ಅಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗುವಣ, ಯಾಪ್ರಕಾರ ಬಹಳ
ದಿನನಡೆದು ಹೊಟ್ಟೆಹೋಗುವಭಾವವೇ ಗ್ರಹಣಿದೋಷವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅತಿಸಾರೇಷುಯೋನಾತಿಯತ್ನವಾನ್ ಗ್ರಹಣೀಗದಃ । ತಸ್ಯಸ್ಯಾ
ದಗ್ನಿವಿಧ್ವಂಸಕರ್ತೈರತ್ಯರ್ಥಸೇವಿತೈಃ ॥

ಟೀ॥ ಯಾವನಿಗೆ ಅತಿಸಾರವಾಗಿ ಯಿರುವಲ್ಲಿಯೂ ಯತ್ನಪಡದೇನೇ ಉಪೇ
ಕ್ಷೆಮಾಡುತ್ತಾನೋ ಆತನಿಗೆ ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯಕರಗಳಾದ ಆಹಾರಗಳ ಅತಿ
ಸೇವನೆಯಿಂದ ಗ್ರಹಣಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಚತುರ್ಧಾಪೃಥಗ್ದೋಷೈಃಸನ್ನಿಪಾತಾಚ್ಚಜಾಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಆಗ್ರಹಣಿ, ವಾತಗ್ರಹಣಿ, ಪಿತ್ತಗ್ರಹಣಿ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಗ್ರಹಣಿ, ಸನ್ನಿಪಾತಗ್ರಹಣಿ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಗ್ರಹಣ್ಯಾಂಪಾಚನಂಪೂರ್ವಂಮಧ್ಯೇಲಂಘನಪಾಚನಂ ।
ಅಂತೇಗ್ನಿದೀಪನಂದದ್ಯಾದತಿಸಾರೇಪ್ಯಯಂವಿಧಿಃ॥

ಟೀ ॥ ಗ್ರಹಣಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಪಾಚನಕ್ರಿಯೆಯಂ ಮಾಡುವುದು. ಆಮೇಲೆ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಲಂಘನಪಾಚನಗಳೆರಡನ್ನೂ ಮಾಡಿಸುವುದು. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿದೀಪನಕರವಾದ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಿಸುವುದು. ಅತಿಸಾರಕ್ಕೆ ಯಿದೇಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವರ್ಜಯೇದ್ಗ್ರಹಣೀರೋಗಾರ್ತಂಕ್ಷೀಯಮಾಣಬಲಾನಲಂ ॥

ಟೀ ॥ ಗ್ರಹಣಿರೋಗವುಳ್ಳಾತನು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬಲಕ್ಷಯ ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯವುಳ್ಳವನಾದರೆ ಆತನಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಮಾಡಬಾರದು. ಅದು ಅಸಾಧ್ಯ.

(ವೈದ್ಯಾಮೃತದಲ್ಲಿ,)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಾಠಾಕರಂಜದ್ವಯಪಂಚಕೋಲೈಃ । ಕೈಡರ್ಯಪಥ್ಯಾಶನಪುಂಖಬಿಲ್ವೈಃ ॥ ಕ್ವಾಥೋನಿರುನ್ಯಾತ್ಕಣಚೂರ್ಣಯುಕ್ತೋ । ಗುಲ್ಮಾಗ್ನಿಸಾದಗ್ರಹಣೀಗುದೋತ್ಥಾನ್ ॥

ಟೀ ॥ ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಹೊಂಗೆಕೊಕ್ಕು, ಪಂಚಕೋಲ, ಕರಿಬೇವು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಮುಳ್ಳುಕೊಗ್ಗಿ, ಬಿಲ್ಲಪತ್ರದ ಕಾಯಿ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ವರಹತೂಕವನ್ನು ಒಂದುಬಳ್ಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹಿಪ್ಪಲೀಚೂರ್ಣ ೧ ವರಹತೂಕವಂ ಪ್ರತಿವಾಪವಹಾಕಿಕೊಡಿಸಲು ಗ್ರಹಣಿ, ಅತಿಸಾರ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಗುದಭ್ರಂಶ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಜೀರಕೇನಕರಂಜೇನಶರಪುಂಖೇನವಹ್ನಿನಾ ॥ ಚಿರಬಿಲ್ವೇನಬಿಲ್ವೇನಚವ್ಯೇನಗ್ರಂಥಿಕೇನಚ ॥ ಏಕೈಕೇನಾಪಿಸರ್ವೈರ್ವಾಸಂಯುಕ್ತಂವಿಶ್ವಭೇಷಜಂ । ಕುಕ್ಷ್ಯಾಮಯಾನಶೇಷೇಣನಿರುನ್ಯಾದಗ್ನಿದೀಪನಂ॥ ಗ್ರಹಣ್ಯಾದ್ಯಾಪದಸ್ಸರ್ವಾ ಸಾಕಲ್ಯೇನವ್ಯಪೋಹತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಜೀರಿಗೆ, ತವಸದಚಕ್ಕೆ, ಮುಳ್ಳುಕೊಗ್ಗಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಹೊಂಗೆ

ಕೆಕ್ಕು, ಚವ್ಯ, ಹಿಪ್ಪಲೀಮೂಲ, ಈ ೮ ಔಷಧಗಳಲ್ಲಿ ಜೀರಿಗೆಮೊದಲಾದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಔಷಧಗೂಡಿ ಶುಂಠಿಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಿಸಲು ಹೊಟ್ಟೆನೋವು ಪರಿಹಾರವಹುದು, ಅಗ್ನಿದೀಪನವಹುದು, ಗ್ರಹಣಿಯಿಂದುಂಟಾದ ಸಕಲ ಬಾಧೆಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಅಗ್ನಿವೇಶೀಯದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಶರಪುಂಖಕಷಾಯೇಣಶಾರ್ಙ್ಗೇಷ್ಟಶ್ರ್ವಧಿತೇನವಾ । ಪಿಬೇದತ್ತುಮಿತಂವಿಶ್ವಂಭುಕ್ತ್ವಾದೌಗ್ರಹಣೀಂಹರೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಮುಳ್ಳುಕೊಗ್ಗಿಯ ಕಷಾಯದಲ್ಲಾದರೂ ೮ ವರಹತೂಕ ಶುಂಠಿ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಪ್ರತಿವಾಪವಾಗಿ ಹಾಕಿ ಕೊಡಿಸಲು ಗ್ರಹಣಿವ್ಯಾಧಿಹರ.

(ಅಗ್ನಿಮುಖಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಹಿಂಗುಭಾಗೋಭವೇದೇಕೋವಚಾಯಾದ್ವಿಗುಣೋಭವೇತ್ । ತ್ರಿಗುಣೋಭಾಗಾವಿಡಂಗಾನಾಂಚತ್ವಾರಸ್ಸೈಂಧವಸ್ಯತು ॥ ಪಂಚಭಾಗಾಯವಾನ್ಯಾಸ್ತುಹರೀತಕ್ಯಾಸ್ತುಷಡ್ಭವೇತ್ । ವನ್ಹಿಸ್ತುಸಪ್ತಭಾಗಸ್ಯಾತ್ಕೋಷ್ಟಸ್ಯಾಷ್ಟಗುಣಾಸ್ಮೃತಾಃ॥ ಪಿಪ್ಪಲ್ಯಾಸ್ತುನವಾಂಶಾಸ್ಸ್ಯುಃದಶಭಾಗಸ್ತುಜೀರಕಾತ್ । ಏವಚೂರ್ಣವರೋದಿಷ್ಟೋಜ್ವರೇಜೀರ್ಣೇಽಭಿಷಗ್ವರೈಃ॥ ಉಷ್ಣೋದಕೇನವಾದೇಯೋದೇಯೋದಧ್ನಾಥವಾಸಕುಃ ಪ್ಲೀಹೋದರಂಚಗುಲ್ಮಂಚಭುಕ್ತಂಯಸ್ಯನಜೀರ್ಯತಿ॥ ಅಂಗಂವಾಯಸ್ಯಜೀರ್ಯೇತವಿಷಂವಾಯೇನಭಕ್ಷಿತಂ । ಗ್ರಹಣೀಪಾಂಡುರೋಗಶ್ಚಕಾಸಶ್ವಾಸಕ್ಷತಕ್ಷಯಃ ॥ ಚೂರ್ಣಮಗ್ನಿಮುಖಂನಾಮಶೀಘ್ರಮಗ್ನಿಪ್ರವರ್ಧನಂ॥

ಟೀ ॥ ಹಿಂಗು ೧ ಭಾಗ, ಬಜೆ ೨ ಭಾಗ, ವಿಳಂಗ ೩ ಭಾಗ, ಸೈಂಧವಲವಣ ೪ ಭಾಗ, ವಾದಕ್ಕು ೫ ಭಾಗ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ ೬ ಭಾಗ, ಚಿತ್ರಮೂಲ ೭ ಭಾಗ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಟು ೮ ಭಾಗ, ಹಿಪ್ಪಲಿ ೯ ಭಾಗ, ಜೀರಿಗೆ ೧೦ ಭಾಗ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಯಥಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ವಸ್ತ್ರಗಾಳಿತವಮಾಡಿ, ದಿನಂಪ್ರತಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ೮ ವರಹತೂಕ ಚೂರ್ಣವಂ ಬಿಸಿನೀರಿಂದಲಾದರೂ ಮೊಸರಿನಿಂದಲಾದರೂ ಕೊಡಿಸಲು ಪ್ಲೀಹ, ಮಹೋದರ, ಗುಲ್ಮ, ಅಜೀರ್ಣ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು. ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದವರಿಗೂ ಆಗುವದು. ಇಕ್ಕು ಮದ್ದು ತಾಕಿದವರಿಗೂ ಆಗುವದು. ಗ್ರಹಣೀ, ಪಾಂಡುರೋಗ, ಕಾಸ,

ಶ್ವಾಸ, ಕ್ಷಯ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು. ಘಾಯಪ್ರೊಡದವರಿಗೂ ಹಿತವಹುದು. ಇದು ಅಗ್ನಿಮುಖಚೂರ್ಣವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುಬಹುದು. ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಅಗ್ನಿಯುಂಟುಮಾಡುವುದು.

(ವ್ಯೋಷಾದಿಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವ್ಯೋಷವಹ್ನಿಜೀರಕಂಫಲತ್ರಿಯಂಚಸೈಂಧವಂ । ಘೃತೇನವಾ ಗುಡೇನವಾಲಿಹೇತ್ಸಮಂಸುಚೂರ್ಣಿತಂ ॥ ಪಾಚನಂಪ್ರರೋಚನಂಪ್ರದೀಪನಂವಿರೇಚನಂ । ವಾತಶೂಲಮೂಲರೋಗನಾಶನಂರಸಾಯನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಜೀರಿಗೆ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲಿಚಟ್ಟು, ತಾರೇಕಾಯಿ, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ವಸ್ತ್ರಗಳಿತವಮಾಡಿ, ೮ ವರಹತೂಕ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಹಸುವಿನತುಪ್ಪದಲ್ಲಾದರೂ, ಬೆಲ್ಲದಲ್ಲಾದರೂ ಕೊಡಿಸಲು ಕೊಂಡಆಹಾರಪಚನವಹುದು, ಅರೋಚಕಪರಿಹಾರವಹುದು, ದೀಪನವುಂಟಾಗುವುದು, ವಿರೇಚನವಹುದು. ವಾತಶೂಲೆ, ಮೂಲರೋಗ, ಇವುಗಳು ಪರಿಹಾರವಹುವು. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ರಸಧಾತುವುಹೆಚ್ಚಿ ಪುಷ್ಟಿಯಹುದು.

(ಮಣಿಮಂಥಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಣಿಮಂಥಜೀರಮೋದಮಾಗಧೀಮಹೌಷಧೈ।ರ್ವರ್ಧಿತಂಕ್ರಮೇಣತತ್ಸಮಂಹರೀತಕೀರಜಃ ॥ ಪಾಚನಂಪ್ರರೋಚನಂಚದೀಪನಂವಿರೇಚನಂ । ವಾತಶೂಲಮೂಲರೋಗನಾಶನಂರಸಾಯನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಸೈಂಧವಲವಣ, ಜೀರಿಗೆ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮದಿಂದ ಏಕೋತ್ತರವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಇವಿಷ್ಟರ ಸಮ ಅಳಲೇಕಾಯಿಚೂರ್ಣವಂಬೆರಸಿ ೮ ವರಹತೂಕ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಹಸುವಿನತುಪ್ಪದಿಂದಲಾದರೂ ಬಿಸಿನೀರಿಂದಲಾದರೂ ಕೊಡಿಸಲು ಗ್ರಂಥೋಕ್ತಗುಣವುಂಟಾಗುವುದು.

(ಮತಾಂತರದಲ್ಲಿ ವ್ಯೋಷಾದಿಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವ್ಯೋಷೈಲಾಹಿಂಗುಭಾರ್ಙೀವಿಡಲವಣಯವಕ್ಷಾರಪಾಠಾಯವಾನೀ। ಸೂಕ್ಷ್ಮೈಲಾಜಾಜಿಚವ್ಯಂದಹನಕರಿಕಣಾತ್ವಕ್ಪಟುಗ್ರಂಥಿರಾಜೀ॥ ಚೂರ್ಣೀಕೃತ್ವಾಘೃತಾಢ್ಯಂ।ಪ್ರತಿದಿನಮಶನೇಹ್ಯಶ್ನತೋರೋಗಸೇನಾ ।

ವಿಶ್ವಂಚೈಶ್ವಾನರೋಯಂದರಂಕಿಸರಭಸಂಕಿಂಪುನರ್ಭುಕ್ತಮನ್ನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಏಲಕ್ಕಿ, ಹಿಂಗು, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಬಿಡಾಲವಣ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಸಣ್ಣಏಲಕ್ಕಿ, ಜೀರಿಗೆ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಗಜಹಿಪ್ಪಲಿ, ಲವಂಗದಚಕ್ಕೆ, ಸೈಂಧವ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಬಿಳೀಸಾಸುವೆ, ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಭೋಜನವಂ ಮಾಡುವಾಗ ಮೊದಲು ಮೂರುಕಬಳದಲ್ಲಿ ಯೀ ಚೂರ್ಣವಿಟ್ಟು, ಹಸುವಿನತುಪ್ಪಗೂಡಿಸಿ, ಭುಜಿಸಲು ಸಮಸ್ತರೋಗಸೇನೆಗಳಂ ದಹಿಸಿಬಿಡುವುದು. ಉಂಡ ಅನ್ನವಂ ದಹಿಸಿಬಿಡುವುದು,

(ಲಘ್ವಗ್ನಿಕುಮಾರ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಟಂಕಣಾಮರಿಚಂಕುಷ್ಠಮಯಸ್ಕಾಂತಮರೋಮಲಂ। ಏಕದ್ವಿತ್ರಿಚತುಃಪಂಚಭಾಗಾದಗ್ನಿವಿವರ್ಧನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಬಿಳಿಗಾರ, ಮೆಣಸು, ಕುಷ್ಠ, ಅಯಸ್ಕಾಂತ, ಮಂಡೂರ, ಇವುಗಳನ್ನು ಏಕೋತ್ತರವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಕಾರಗೆಣಸಿನರಸದಲ್ಲಿ ಮರ್ದಿಸಿ, ಗುಂಜಾಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆಯಂಮಾಡಿ, ಒಂದುಗುಳಿಗೆಯಂ ಹಸೀಕ್ಷೀರಸದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲು ಅಗ್ನಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಿಂಧೂತ್ಥವಿಶ್ವವಿಜಯಾಕಣವಹ್ನಿಚೂರ್ಣ । ಮುಷ್ಣಾಂಬುನಾಪಿಬತಿಯಃಕಿಲನಷ್ಟವಹ್ನಿಃ ॥ ತಸ್ಯಾಮಿಷೇಣಬಹುಘೃತೇನಚಭುಕ್ತಮನ್ನಂ। ಭಸ್ಮೀಭವತ್ಯಶಿತಮಾತ್ರಮಪಿಕ್ಷಣೇನ ॥

ಟೀ ॥ ಸೈಂಧವ, ಶುಂಠಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಆಚೂರ್ಣವಂ ಬಿಸಿನೀರಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ತುಪ್ಪಗೂಡಿದ ಮಾಂಸಾಹಾರ ಮೊದಲಾದವೆಲ್ಲ ಭಸ್ಮವಹುದು. ಅನ್ನ ಮೊದಲಾದ ಮಿಕ್ಕಆಹಾರ ಜೀರ್ಣವಾಗುವದೆಂದು ಹೇಳಲೇತಕ್ಕೆ.

(ಬಡಬಾನಲಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸೈಂಧವಸಮೂಲಮಗಧಾಶ್ಚವ್ಯಾನಲನಾಗರಹರೀತಕ್ಯಾಃ। ಕ್ರಮವೃದ್ಧಮಗ್ನಿದೀಪ್ಯಂಕರೋತಿಬಡಬಾನಲಂಚೂರ್ಣಂ ॥

ಟೀ॥ಸೈಂಧವ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಏಕೋತ್ತರವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು ಚೂರ್ಣ

ವಮಾಡಿ ಆಚೂರ್ಣವಂ ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದ ಕೊಡಲು ಸದ್ಯಃ ದೀಪನವುಂಟಾಗುವುದು.

(ಅಷ್ಟಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ತ್ರಿಕಟುಕಮಜಮೋದಂ ಸೈಂಧವಂ ಜೀರಕೇದ್ವೇ । ಸಮಧರಣಧೃತಾನಾಮಷ್ಟಮೋ ಹಿಂಗುಭಾಗಃ ॥ ಪ್ರಥಮಕಬಳಭುಕ್ತಂ ಸರ್ಪಿಷಾ ಚೂರ್ಣಮೇತತ್ । ಜನಯತಿ ಜಠರಾಗ್ನಿಂ ವಾತಗುಲ್ಮಂ ನಿಹಂತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಸೈಂಧವ, ಜೀರಿಗೆ, ಕರಿಜೀರಿಗೆ, ಈಔಷಧಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಧರಣತೂಕ. (ಧರಣವೆಂದರೆ ಹಲದಲ್ಲಿ ಹತ್ತರೊಳಗೆ ಒಂದುಭಾಗ.) ಅದು ೧೬ ಹಣತೂಕ, ಅಷ್ಟಮೊಹಿಂಗು ಭಾಗವೆಂದರೆ ಯಾಮೇಳುಔಷಧಗಳ ಯೆಂಟರೊಳಗೆ ಒಂದುಭಾಗ, ಅದು ೧೪ ಹಣತೂಕ. ಈರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶುಂಠಿಮೊದಲಾದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಆಚೂರ್ಣವನ್ನು ಭೋಜನವಮಾಡುವಾಗ ಮೊದಲಕಬಳದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪಗೂಡಿಸಿ ಭುಜಿಸಲು ಜಾಠರಾಗ್ನಿ ವರ್ಧಿಸುವುದು. ವಾತಗುಲ್ಮಹರ.

(ಯೋಗರಾಜಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ತ್ರಿಕಟುಕಮಜಮೋದಂ ಚಿತ್ರಕೋಹಿಂಗುಭಾರ್ಙೀ । ವಿಡಮಪಿ ಸಹ ಚವ್ಯೈಃ ಸೈಂಧವಂ ಯಾವಶೂಕಂ ॥ ಅಮೃತಮಿವ ಭಿಷಗ್ಭಿಃ ಪೂಜಿತೋ ಯೋಗರಾಜಃ । ಕಫಪವನನಿಹಂತಾ ಶೂಲಹಾ ದೀಪನಶ್ಚ ॥

ಟೀ ॥ ತ್ರಿಕಟುಕ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಹಿಂಗು, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಬಿಡಾಲವಣ, ಚವ್ಯ, ಸೈಂಧವ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಯಿವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಆಚೂರ್ಣವಂ ತುಪ್ಪದಿಂ ಸೇವಿಸಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮವಾತಹರ, ದೀಪನವುಂಟಾಗುವುದು. ಅಮೃತಮರ್ಯಾದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಪೂಜ್ಯವಾದಕಾರಣ ಯೋಗರಾಜಚೂರ್ಣವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

(ತ್ರಿಲವಣಾದಿಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ತ್ರಿಲವಣಪಶುಗಂಧಾ ಪಂಚಕೋಲಾಜಮೋದಂ । ಮರಿಚಮಿಸಿವಿಳಂಗಂ ಹಿಂಗುವೃಕ್ಷಾಮ್ಲಪಾಠಾ ॥ ಪ್ರಬುಧತರುವಿಶಾಲಾಕ್ಷಾರಯುಗ್ಮಂ ನಿಕುಂಭಂ । ಗಜಕಣವರಕುಂಭಂ ಜೀರಕೇದ್ವೇ ಶಟೀಚ ॥ ಜಲಧರಧನಸಾತುಂಬುರುಃ ಕೋಲಭಾರ್ಙೀ । ಮೃತಕುಪುಷಯವಾನೀ ತಾರಭೀವೇತಸಾಮ್ಲಂ ॥ ದೃಷದಿ ಸಕಲಮೇತಚ್ಚೂರ್ಣಿತಂ ಬೀಜಪೂರ । ಸ್ವರಸವ

ಗಸುಪಿಷ್ಟಂ ಭೋಜನೇ ವಾಪುರೇವಾ ॥ ಪ್ಲೀಹಮುದಿಮಜಲಾದ್ಯೈತ್ರಸ್ಸೈವಿಕಾರಂಹುಂ
ರಿದೋಷಾನ್ | ಹೃದಯಜಠರಪಾರ್ಶ್ವಸ್ಫಿಕ್ಕಟೀವಸ್ತಿಶೂಲಂ ॥ ಉ
ಪಲಮಪಿಪಚೇತ್ಕ್ವಾಥ್ಯಮೂಲಾನಿ ತಸ್ಮಿನ್ | ಸಘೃತಮಪಿಬಪಕ್ವಂ ಚೂ
ರ್ಣಿತೈಸ್ತೈರೇಖಿರನ್ಯೈಸ್ತ್ರಃ ॥

ಟೀ ॥ ಸೈಂಧವ, ಬಿಡಾಲವಣ, ಸೌವರ್ಚಲವಣ, ನಾರುಂಬೇಳೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಮೆಣಸು, ಸಬ್ಬಸಿಗೆ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಹಿಂಸು, ಕುಣಸಿಚಕ್ಕೆ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ದೇವದಾರು, ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆಬೇರು, ಸದ್ಯಕ್ಷಾರ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಕಟ್ಟವತ್ತಿಗೆಬೇರು, ಗಜಹಿಪ್ಪಲಿ, ತ್ರಿಫಲ, ತಿಗಚೆ, ಜೀರಿಗೆ, ಕರೀಜೀರಿಗೆ, ಕರ್ಪೂರದಶುಂಠಿ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಗಜ್ಜುಗದತಿರುಳು, ಕೂಬರಚಕ್ಕೆ, ಯಲಬೇಕೊಕ್ಕು, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ನುಗ್ಗೇಚಕ್ಕೆ. ಖುರಾಸಾನಿ, ಕಿರಿಜೀರಿಗೆ, ವಾಟೆಹುರದಚಕ್ಕೆ, ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಲೋಟಮಾದಳರಸದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಭಾವನೆ ಮೂರುಮರ್ದನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಭೋಜನಕಾಲದಲ್ಲಾದರೂ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇಯಾದರೂ ನಾಲ್ಕು ವರಹತೂಕವನ್ನು ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದ ತೆಗದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಕಲದೋಷಗಳನ್ನೂ, ಎದೆನೋವು, ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲೆ, ಪಾರ್ಶ್ವಶೂಲೆ, ಪಾಕಾಳದಶೂಲೆ, ನಡುಶೂಲೆ, ವಸ್ತಿಶೂಲೆ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಕಲ್ಲಿಂದರೂ ಜೀರ್ಣವಾಗುವುದು. ಈ ಔಷಧಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಷಾಯವಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೆಲವು ಔಷಧಗಳು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ತುಪ್ಪವನಟ್ಟು ಕೊಡಲು ಕ್ಷಯರೋಗ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲವ್ಯಾಧಿಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು.

(ತಾಳೀಸಚೂರ್ಣ)

ಶ್ಲೋ ॥ ತಾಳೀಸಪತ್ರಮರಿಚಂ ನಾಗರಂ ಪಿಪ್ಪಲೀಕುಕಾ | ಯಥೋತ್ತರಂ ಭಾ
ಗವೃದ್ಧ್ಯಾ ತ್ವಗೇಲಾ ಚಾರ್ಧಭಾಗಿಕಂ ॥ ರುಚ್ಯಂ ದೀಪನಂ ಚೂರ್ಣಂ ಕಣಾ
ಷ್ಟಗುಣಶರ್ಕರಾ | ಶ್ವಾಸಕಾಸಾರುಚಿಚ್ಛರ್ದಿಪ್ಲೀಹಹೃತ್ಪಾರ್ಶ್ವ
ಶೂಲನುತ್ ॥ ಪಾಂಡುಜ್ವರಾತಿಸಾರಘ್ನಂ ಮೂಢವಾತಾನುಲೋಮನಂ ॥

ಟೀ ॥ ತಾಳೀಸಪತ್ರೆ, ಮೆಣಸು, ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ತವಕ್ಷೀರ, ಈ ೫ ಔಷಧಗಳನ್ನೂ ಏಕೋತ್ತರವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ಇವುಅರ್ಧಭಾಗ, ಲವಂಗತ್ವಕ್ಕು ಅ

ವರಹತೂಕ, ಏಲಕ್ಕಿ ೭½ ವರಹತೂಕವಂತಾಗಿ ಇಡಿದು ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಿಪ್ಪಲಿಗೆ ರಾವಡಿಸಕ್ಕರೆ ಕೂಡಿಸಿ ಆಚೂರ್ಣವಂ ಸೇವಿಸಲು, ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಅರೋಚಕ, ಛರ್ದಿ, ಪ್ಲೀಹ, ಹೃದಯಶೂಲೆ, ಪಾರ್ಶ್ವಶೂಲೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶಮನವಹವು. ಪಾಂಡುಜ್ವರಾತಿಸಾರ ಮೂಢವಾತಂಗಳು ಪರಿಹಾರವಹವು.

(ಕಪಿತ್ಥಾಷ್ಟಕ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಯವಾನೀಪಿಪ್ಪಲೀಮೂಲಚಾತುರ್ಜಾತಕನಾಗರೈಃ । ಮರೀಚಾಗ್ನಿಜಲಾಜಾಜೀಧಾನ್ಯಸೌವರ್ಚಲೈಸ್ಸಮೈಃ ॥ ವೃಕ್ಷಾಮ್ಲಧಾತಕೀಕೃಷ್ಣ ಬಿಲ್ವದಾಡಿಮದೀಪ್ಯಕೈಃ । ತ್ರಿಗುಣೈಷ್ಷಡ್ಗುಣಸಿತೈಃಕಪಿತ್ಥಾಷ್ಟಗುಣೈಃಕೃತಃ ॥ ಚೂರ್ಣೋಽತಿಸಾರಗ್ರಹಣೀಕ್ಷಯಗುಲ್ಮಗಳಾಮಯಾನ್ । ಕಾಸಶ್ವಾಸಾಗ್ನಿಸಾದಾರ್ಶಃಪೀನಸಾರೋಚಕಾನ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಖುರಾಸಾನಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಏಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗಚಕ್ಕೆ, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ನಾಗಕೇಸರ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಮುಡಿವಾಳ, ಜೀರಿಗೆ ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಸೌವರ್ಚಲವಣ, ೧೩ ಔಷಧಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ವರಹತೂಕ, ಹುಣಿಸೇಬೀಜದ ಮೇಲಣಹುರುಕು, ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಬಿಲ್ಲವತ್ತಿನಕಾಯಿತಿರುಳು, ದಾಳಿಂಬದಸಿಪ್ಪೆ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಈ ೬ ಔಷಧಗಳೂ ೩ ವರಹತೂಕ, ಶರ್ಕರೆ ೧೮ ವರಹತೂಕ, ಬೇಲದಹಣ್ಣಿನತಿರುಳು, ೧೮೦ ವರಹತೂಕ, ಈರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಬೇಕೆಂದು ಸುಶ್ರುತವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತೆ. ಮತ್ತು ಕೆಲಬರಾಚಾರ್ಯರುಗಳು ಖುರಾಸಾನಿ ಮೊದಲಾದ ೧೩ ಔಷಧಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ವರಹತೂಕ, ಹುಣಿಸೇಬೀಜದ ಹುರುಕುಮೊದಲಾದ ಈ ೬ ಔಷಧಗಳೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೭½ ವರಹತೂಕ, ಸಕ್ಕರೆ ೧೧೨, ಬೇಳದಹಣ್ಣಿನ ತಿರುಳು ೩೨೧, ಈರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚೂರ್ಣವಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದರು. ಈಚೂರ್ಣವು ಅತಿಸಾರ, ಗ್ರಹಣಿ, ಕ್ಷಯ, ಗುಲ್ಮ, ಕಾಸ, ಶ್ವಾಸ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಮೂಲ, ಕಂಠರೋಗ, ಪೀನಸ, ಅರೋಚಕ; ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಜಯಿಸುವುದು.

(ದಾಡಿಮಾಷ್ಟಕ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕರ್ಷೋನ್ಮಿತಾತುಕಾಕ್ಷೀರೀಚಾತುರ್ಜಾತಂದ್ವಿಕಾರ್ಷಿಕಂ। ಯವಾದಿ ಧಾನ್ಯಕಾಜಾಜೀಗ್ರಂಥಿವ್ಯೋಷಫಲಾಂಶಕಂ ॥ ಫಲಾನಿದಾಡಿಮಾದಷ್ಟೌ

ಸಿತಾಯಾಷ್ಟೌ ಕರ್ಷೈಃ ಕೃತಃ । ಸೂಕ್ಷ್ಮೈಃ ಕಪಿತ್ಥಾಷ್ಟಕವಟ್ಟಾ ಶ್ಲೋಯಂಡಾ ಡಿಮಾಷ್ಟಕಃ ॥ ಭುಂಜ್ಯಾದಮುಂಗರುಣ್ಯಾರ್ತ ಏಭಿಸ್ತುಖಲಮೇವವಾ॥

ಟೀ॥ತವಕ್ಷೀರ ೩ ವರಹತೂಕ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ನಾಗಕೇಸರ, ಈ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೩ ಹೊನ್ನುತೂಕ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಜೀರಿಗೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಈ ಮೇಲು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೩ ಹೊನ್ನುಯಿಪ್ಪಣವಡ್ಡ ತೂಕ, ಒಣಗಿದ ದಾಳಿಂಬಿನ ಕಾಯಿಸಿಪ್ಪೆ ೮ ಹಲ, ಶರ್ಕರೆ ೮ ಹಲ, ಈರೀತಿಕೂಡಿಸಿ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ಸರ್ವಾತಿಸಾರಹರ. ಈಔಷಧಗಳಿಂದಲೇ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಪಳಿದ್ಯವಮಾಡಿಸಬಹುದು.

(ಭುಕ್ತಾಂಜರೀವಟಿಕ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಟೂನಿಪಂಚದ್ವೌಕ್ಷಾರೌ ಮರೀಚಂಪಂಚಕೋಲಕಂ । ದೀಪ್ಯಕಂಹಿಂಗುಗುಳಿಕಾ ಬೀಜಪೂರರಸೈಃ ಕೃತಾ ॥ ಕೋಲದಾಡಿಮಕೋರ್ಮ್ಯೈರ್ವಾ ಪರಂದೀಪನಪಾಚನಂ । ಭುಕ್ತಾಂಜರೀತಿವಿಖ್ಯಾತಾ ಗುಳಿಕಾ ಭೋಜನೋತ್ತರಾ ॥

ಟೀ ॥ ಸೈಂಧವಲವಣ, ಬಿಡಾಲವಣ, ಕಾಚಲವಣ, ಸೌವರ್ಚಲವಣ, ಸಮುದ್ರಲವಣ, ಸದ್ಯಕ್ಷಾರ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಹಿಂಗು. ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಕೋಟಮಾದಳದ ರಸದಲ್ಲಾದರೂ, ದಾಳಿಂಬದಹಣ್ಣಿನರಸದಲ್ಲಾದರೂ, ಯಲಚೀಸೊಪ್ಪಿನರಸದಲ್ಲಾದರೂ, ಅರೆದು ಮೂರು ಕಾರಿ ಕಾವನೆಕೊಟ್ಟು, ೮ ವರಹತೂಕದ ಲೆಕ್ಕದಮೇರೆ ವಟಕವಮಾಡಿ, ಭೋಜನದಮೇಲೆ ಒಂದುವಟಕವಂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಉಂಡ ಆಹಾರ ಸೀರಾಗಿಕರೆಗಿ ಪಚನವಹುದು, ದೀಪನವಹುದು.

(ಇದೇಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಾಂತರ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪಂಚಕೋಲಪಟುಪಂಚಯವಾನಿ । ಕ್ಷಾರಯುಗ್ಮಮರಿಚಂಸರಾಮಠಂ ॥ ಬೀಜಪೂರರಸಭಾವಿತಮೇತ । ತ್ಪಾಚನಂದಹತಿದೀಪನಮಾಶು ॥ ಪಾತಾಳರಂಜಯುಗ್ಮಾನಿಶರಪುಂಖೀಪುನರ್ನವಾಃ । ಕೃಷ್ಣನಿಂಬಂ ಮಹಾನಿಂಬಂಬರ್ಬರಂಲಶುಂಪಚೇತ್ ॥ ಪೃಥಗ್ದಶಪಲಂಚೋತ್ಕಾಣೆಚ ತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷಿತೇ । ದಧ್ನಃಪಾತ್ರೀಂಪಟೋಃಪಂಚಪ್ರಸ್ಥಂದ್ವಿಪ್ರಸ್ಥಂಚ

ಉಷ್ಣೋದಕಂ ॥ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ಯೋನ್ಮಥ್ಯಮಂಥೇನಪುನಶ್ಚಸುಪರಿಸ್ರುತೇ । ಪಥ್ಯಾ
ಶತದ್ವಯಂ ಪದ್ಯಾತ್ ತತ್ಪಂಖ್ಯಾತಾಂಶ್ಚ ನಾಗರಾತ್ ॥ ಘೃತಾತ್ತ್ರಿಪಲಾ
ಚ್ಚಕುಡುಬದ್ವಯಂಭೂಯಶ್ಚಸಾಧಯೇತ್ । ಸುಸಿದ್ಧೇಶೀತ್ಯತಾಂಯಾ
ತೇಯವಾನಿದ್ವಯದೀಪ್ಯಕಂ ॥ ಹಿಂಗುವ್ಯೋಷಯವಕ್ಷಾರಂಪಲಾಂಶಂ
ಸುವಿಚೂರ್ಣಿತಂ। ಸಮಾವಾಪ್ಯತತಃಖಾದೇದ್ಯಥಾವಹ್ನಿಯಥಾಬಲಂ॥
ಏಷಾಪಾತಾಭಯಾಹಂತ್ರಿಸರ್ವಂಚಗ್ರಹಣೀಗದಃ । ಅಜೀರ್ಣಮಾ
ಮಂವಿಷ್ಟಂಭಮತಿಸಾರಂಚಿರಂತನಂ ॥ ಗುಲ್ಮಶೂಲೋದರಾಷ್ಠೀಲಂದು
ರ್ನಾಮಾರುಚಿಪೀನಸಾನ್। ಶೋಫಪಾಂಡ್ವಾಮಯಾಶ್ವಾಸವಿಬಂಧಾ
ಧ್ಮಾನಗೌರವಂ ॥ ಕೋಷ್ಠವಾತಾಗ್ನಿಸದನಂಶೀಲತಾತುಯಮಪ್ಯಸೌ ॥

ಟೀ ॥ ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಹೊಂಗೆನಾರು, ತಪಸದನಾರು, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಮುಷ್ಟ
ಕೊಗ್ಗಿ, ಬೇವಿನತೊಗಟೆ, ಕೊಂಮೆಬೇರು, ಕರಿಬೇವು, ಹೆಮ್ಮರದತೊಗಟೆ,
ನಾರುಂಬೇಳೆ, ಬಿಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧೦ ತೂಲ ನಾಗಳನೀರಲ್ಲಿ
ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿ ೧ ಕೊಳಗನೀರುಳಿಯಕಾಯಿ
ಸಿ, ಆನೀರಿನಲ್ಲಿ ೧ ಕೊಳಗ ಮೊಸರನ್ನು ೨ ಬಳ್ಳ ಅಂಬಲ, ಅಂಬಲಮಾ
ಡುವಕ್ರಮ,—ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಧಾನ್ಯದವಿವರ. ಭತ್ತ, ನವಣೆ, ಸಾಮೆ,
ಹಾರಗ, ಬರಗು, ಕಂಬು, ಹುರಳಿ, ಹೆಸರು, ಸಾಣಂಗಿ, ಈಬಗೆ ಜಿನಸು
ಬೀಸಿದಹಿಟ್ಟು ಸಮಾನವಾಗಿ ಪುನೀಹಾಕಿದ್ದ ಹುಳಿನೀರುಹುಯ್ದು ೧ ಸೈಂಧವ
ಚೂರ್ಣವಹಾಕಿ, ಕಡಗೋಲಿಂದ ಚನ್ನಾಗಿ ಕಡದು, ಮತ್ತೆ ಒಲೆಯಮೇ
ಲಿಟ್ಟು ೨೦೦ ಅಳಲೇಕಾಯಿ ಚೂರ್ಣವಹಾಕಿ, ಇದರತೂಕ ಶುಂಠೀಚೂ
ರ್ಣವಹಾಕಿ, ೨ ಮಾನ ಬೆಣ್ಣೆ, ೨ ಮಾನ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಹುನಿಸಿ, ಕಾಯಿಸಿ
ಲೇಹ್ಯಪಾಕಬಂದಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜೀರಿಗೆ, ಕರೀಜೀರಿಗೆ, ವಾದಕ್ಕೆ, ಹಿಂಗು,
ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೪ ವರಹ
ತೂಕವ ಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ, ಚನ್ನಾಗಿ ಕೊಳಸಿ, ಇಳುಹಿಕೊಂಡು, ಶರೀರ
ಬಲವನ್ನು ಅಗ್ನಿಬಲವನ್ನು ನೋಡಿ; ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮಾತ್ರೆಯ
ರಿತು ದಿನಂಪ್ರತಿ ಸೇವಿಸಲು ಗ್ರಹಣಿ, ಅಜೀರ್ಣ, ಆಮ, ಹೊಟ್ಟೆಉಬ್ಬರ, ಬ
ಹುಕಾಲದಅತಿಸಾರ, ಗುಲ್ಮ, ಶೂಲೆ, ಮಹೋದರ, ಅಷ್ಠೀಲ, ಅರೋಚಕ,
ಪೀನಸ, ಕ್ಷಯ, ವಾತಪಾಂಡು, ಶ್ವಾಸ, ಗೌರವ, ಕೋಷ್ಠವಾತ, ಅಗ್ನಿ

ಮಾಂದ್ಯ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು. **********************

(ಹಿಂಗುಪಾಠಾಹರೀತಕಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಹಿಂಗುಪಾಠಾಯವಕ್ಷಾರಂ ಸೈಂಧವಂಚಪುನರ್ನವಂ । ಕಠರಂ ಜಾಜೀರಕೇಶುಂಠೀಮರೀಚಂಪಿಪ್ಪಲೀವಚಾ ॥ಅಜಾಮೋದಂ ಸಲವಣಂಪೃಥಕ್ ಕರ್ಷಂಸುಪೇಷಿತಂ । ಶುಂಠೀಪಂಚಪಲೈರ್ಯುಕ್ತಂಪಂಚಾಶದಭಯಾಯುತಂ ॥ ತಕ್ರಾಢಕಸಮಾಯುಕ್ತಂಆಮ್ಲಕಾಂಜಿಕಸಂಯುತಂ । ಪ್ರಸ್ಥಾರ್ಧಲವಣೈರ್ಯುಕ್ತಂನವಭಾಂಡೇತುಪಾಚಯೇತ್ ॥ ದರ್ವೀಪ್ರಲೇಪಂ ವಿಜ್ಞಾಯಶುದ್ಧಪಾತ್ರೇವಗಾಲಯೇತ್ । ಪ್ರಾತರುತ್ಥಾಯಪಥ್ಯಾನಾಂದ್ವ್ಯುಕ್ತ್ವಾಚಮಹಾಪಧಂ॥ ಗ್ರಹಣೀಂಪಾಂಡುರೋಗಂಚಮಂದಾಗ್ನಿಂಚಾಪ್ಯರೋಚಕಂ। ಗುಲ್ಮಮಷ್ಟವಿಧಂಚೈವನಾಶಯೇನ್ನಾತ್ರಸಂಶಯಃ॥

ಟೀ ॥ ಒಂದು ಕೊಳಗ ಮಜ್ಜಿಗೆಯನ್ನು ಒಂದು ಹೊಸ ಭಾಂಡದಲ್ಲಿಹನಿಸಿ, ಅದರಕೂಡೆ ಎರಡುಬಳ್ಳ ಆಂಬಿಲವಬೆರಸಿ ಎರಡುಮಾನ ಸೈಂಧವಲವಣದಹುಡಿಯಂಹಾಕಿ, ಪಾಕವಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ:— ಹಿಂಗು, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಸೈಂಧವ, ಕೊಮ್ಮಬೇರು, ಹೊಂಗೆನಾರು, ಕವಸದನಾರು, ಜೀರಿಗೆ, ಕರೀಜೀರಿಗೆ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಬಜೆ, ವಾದಕ್ಕೆ, ಇವಿಷ್ಟುಪ್ರತ್ಯೇಕ ೪ ವರಹತೂಕವಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ, ಶುಂಠಿಚೂರ್ಣ ೫ ಪಲಹಾಕಿ, ಶೇಕ್ಯಪಾಕದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿದೇಹಬಲ, ಅನ್ನಬಲಗಳನ್ನರಿತು ಸೇವಿಸಲು ಗ್ರಹಣಿ, ಪಾಂಡುರೋಗ, ಮಂದಾಗ್ನಿ, ಅರೋಚಕ, ಎಂಟುವಿಧಗುಲ್ಮ, ಇವುಗಳು ಪರಿಹಾರವಹವು.

(ಪೂತಿಕಾನಾಗರಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕ್ವಾಥೇನಾಗರಪೂತಿಕವಲ್ಕಲಭವೇವ್ಯೋಷಾಗ್ನಿಪಾಠಾನಿಶಾ । ಕಾರ್ಜೀಗ್ರಂಥಿವಿಡಂಗಹಿಂಗ್ವತಿವಿಷಾಮೂರ್ವಾಬ್ದಸಿಂಧೂದ್ಭವೈಃ॥ ಚವ್ಯೈರ್ಧಾನ್ಯಕದೀಪ್ಯಜೀರಕವಚಾಯಷ್ಟೀಭಕೃಷ್ಣಾನ್ವಿತೈಃ। ಸಕ್ಷೀರಂವಿಪಚೇದ್ಘೃತಂಗ್ರಹಣಿಕಾಕಾಸಾರಗುಲ್ಮಾಪಹಂ ॥

ಟೀ॥ಶುಂಠಿ ೨ ಬಳ್ಳ, ಕವಸದನಾರು ೨ ಬಳ್ಳ, ಈ ಎರಡನ್ನು ನಾಗಳಸೇರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಚಾತುರ್ಥಾಂಶಾವ ಶೇಷಿತವಾಗಿಕಾಯಿಸಿ ಉಳಿದ ೧ ಕೊಳಗದ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪ, ೧ ಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನಹಾಲುಹನಿಸಿ, ಪಾಕವ

ಮಾಡುವಾಗ ಊದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ,—ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಅಳುಶುಂಠಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಅರಿಸಿನ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಹಿಂಗು, ಅತಿಬಜೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ವರಹತೂಕ, ಕೊರಟಿಗೆಬೇರು, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಸೈಂಧವ, ಚವ್ಯ, ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಜೀರಿಗೆ, ಬಜೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಇವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ವರಹತೂಕವನ್ನೂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ ತುಪ್ಪದ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರೆಯನ್ನರಿತು ಸೇವಿಸಲು ಗ್ರಹಣಿ, ಅತಿಸಾರ, ಗುಲ್ಮ, ಮೊದಲಾದ ಸಕಲವ್ಯಾಧಿಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು.

(ಗ್ರಹಣ್ಯಾಂತಕಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವ್ಯೋಷೋಗ್ರಾಗಾರಧೂಮಧಾತಕೀದ್ವಿರಜನೀಮೋಜಾಜಮೋದಾಭ
ಯಂ । ಪಾಠಾಬಿಲ್ವಕಣಪ್ರಿಯಾಸರಸಿಜಾಭಾರ್ಙೀಸಮಂಗಾನ್ವಿತೈಃ ॥
ತೈಲಂಲೋಧ್ರವಟಾಂಕುರಾಕ್ರಿಮಿಹರಾನಂತಾತಣಾಮೂಲಕೈಃ ।
ಶಾರ್ಙ್ಗೇರಿಸ್ವರಸೇನದಧ್ನಿವಿಪಚೇತ್ಸರ್ಪಿರ್ಗ್ರಹಣ್ಯಾಂತಕಂ ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಬಜೆ, ಹೆಮ್ಮರದಕೊಕ್ಕು, ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಯಾಲವದಹುಗಿನು, ವಾದಕ್ಕಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಅಳುಶುಂಠಿ, ಬಿಲ್ಲವತ್ರದಕೊಕ್ಕು, ಅತಿಬಜೆ, ತಾವರೆಕೇಸರ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಮುಟ್ಟಿದರೆಮುನಿವ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಕಲ್ಲನಾಗು, ಲೋಧ್ರ, ಆಲದಬೀಳಲು, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಕುರುಚಿನಬೇರು, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ವರಹತೂಕವಂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಯಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಒಂದು ಹೊಸಭಾಣ್ಡದಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳ ಪುಳ್ಳಂಪುರುಚೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ೧ ಬಳ್ಳ ಮೊಸರು, ೧ ಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪ, ಇವುಗಳಂ ಹುಯ್ದು, ಪಾಕವಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಆಚೂರ್ಣವಹಾಕಿ ಕಲೆಸಿ ಹದದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪವಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ದಿನಂಪ್ರತಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇಹಬಲವರಿತು ಕೊಡಲು ಗ್ರಹಣಿ ಕುಟ್ಟುಗೆಟ್ಟು ಹೋಗುವುದು.

(ಮುಸ್ತಾಭಾರ್ಙ್ಗೀಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಮುಸ್ತಾಕಷಾಯಕಂಸೇಚ ಶಾರ್ಙ್ಗೇರೀಸ್ವರಸೇನಚ । ಕಲ್ಕೈರ್ಧಾ
ತಕೀಪುಷ್ಪವರಾಂಗಗದಚಂದನೈಃ । ಪಿಪ್ಪಲ್ಯತಿವಿಷಾಲೋಧ್ರಚವ್ಯಚಿತ್ರಕ
ವತ್ಸಕೈಃ । ದಾರ್ವೀಸುರದ್ರುಸಾರಾಂಬುಬಿಲ್ವೋತ್ಪಲಮಹೌಷಧೈಃ ॥

సర్పిర్గవ్యంపచేద్ధంత్రిగ్రహణీంకల్పవాఢికాం।వి-శోద్ధితమలీ సారంశ్లేష్మాణంరసశోణితం॥

టీ॥ ౧ కొళగదప్రమాణభద్రముస్తేయం నాగళనీరినల్లి కషాయవెత్తి ౧ దినదల్లి జాకుభాగావశేషితవాగి కాయిసిద కషాయ ౧ కొళగకెృ ౧ కొళగ పుళ్ళంపుగుచెసొప్పినరసకూడిసి, ౧౬ హల హసు వినతుప్పవహుయ్యు పాకవమాడువాగ హాకువ కల్కద్రవ్య,-ధాతకీ కుసుమ, లవంగ, ఉంగలకోష్ఠ, కిరిగంధ, పిప్పలి, అతిబజె, లోధ్ర, చవ్య, చిత్రమూల, కొడసిగినచక్కె, మరదరిసిన, తుప్పదేవదారు, అగిలుశుంఠి, ముడివాళ, బిల్లవత్తదతిరుళు, కన్నైదిలగడ్డె, శుంఠి, ఇవిష్టన్నూ ప్రత్యేక ౨ వరహతూకవ కల్కవమాడిహాకి, హదదల్లిఇళుపి, ప్రాతఃకాలదల్లి సేవిసలు దీపనవుంటాగువుడు. హొసతాదగ్రహణి హళేదాదగ్రహణి, రక్తాతిసార,ఇవెల్లవూ శమనవహువు, ఐదురాత్రిపాక.

(౫) హణీగజకేసరీతేల్య.)

శ్లో॥ కరంజయుగ్మఖట్వాంగపంచవృక్షపలాశకాః।క్రైడర్యమిహారిపలాః।గార్యోంమూలాజినంపృథక్ ॥ త్రింశత్పలమాశేషాన్ధాంపలసప్తకమానతః।కపిత్థతింత్రిణీలొధ్రిధాతక్యంకోలచిత్రకం॥ దాడిమాక్షీబకాంబష్ఠంరాలజంమూలవల్కలం। బలీంద్రవల్లీదుస్పర్శసమంగాశరపుంఖజం॥యత్తుదృక్మైఖరిణ్యాశ్చమూలంతద్వశ్చసాధయేత్। కాలశాకఝటావీరవృతుశార్జీరికాదళం॥ పూర్వపప్రమాణంతత్సర్వంపంచదోద్రోణేజలేక్షిపేత్। క్వాథేభాగావశిష్టంతుగుడంవింశత్పలాన్వితం॥ శుద్ధంపురాణమావాప్యపక్త్వాయాతేథసాంద్రతాం।లోధ్రాజమొదమూతాస్థివరాతేఝరబీజకం॥జాతీమధుప్రియంబిల్వపిశిసజ్జాగ్నివత్సకం।ఝారద్వితయపాఠాబ్దలాతూరోచకరాజికా॥ వయస్థారామఠం పంచలవణంధూర్తబీజకం। యఝాక్షిజీవకార్పాసఫలందాడిమపిశికాః ॥ విజయాతింత్రిణీబీజంచమర్తకర్షగన్వాయంపృథక్ । చాతుర్జాతకసింధూర్థకిప్రమిహామరిచంకణా ॥ వాల

ಸ್ವಾದ್ವಿಕಯಂಶುಂಠಿದೀಪ್ಯಂಕುಟಜವಲ್ಕಲಂ । ಜೀರಕೇಚಪೃಥಗ್ಜ್ಞಿ
ಷ್ಕ.ಕ್ರಿಯಾಮಾನಂಚಕಾಳಕಂ ॥ ಗಂಧಕಂಟಂಕಣಂಕಾಂತಂಪಚಯೊ
ಭಸ್ಮಾಭ್ರಹಿಂಗುಳಂ । ಪಂಚನಿಷ್ಕಪ್ರಮಾಣಂಸ್ಯಾದ್ದಶನಿಷ್ಕಮಷ್ಟಿ
ನಕಂ ॥ ಸಂಚೂರ್ಣ್ಯಾಲೊಡ್ಯಗೀಕೆಸ್ಸ್ಮಿಂಚತುರ್ವಿಂಶತ್ಪಲಂಮಧು ।
ಸಂಯೋಜ್ಯಾಲಿಹ್ಯಾನ್ನಿಷ್ಕಾರ್ಧಂಸಾಯಂಪ್ರಾತಸ್ತಥಾನಿಶಿ ॥ ಸಾ
ಮಂನಿರಾಮಂಶಬ್ದಾಢ್ಯಂಸಶ್ಲೇಷ್ಮಾಣಂಸಶೂಲಕಂ । ಸಶೋಣಿತಂಗುದ
ಭ್ರಂಶಂಸಂಯುಕ್ತಂಚಸಫೇನಕಂ ॥ ವಾತಿಕಂಪೈತ್ತಿಕಂಶ್ಲೈಷ್ಮಂದ್ವಾಂ
ದ್ವಿಕಂಸನ್ನಿಪಾತಕಂ । ಭಯಶೋಕಾಭಿಘಾತೋತ್ಥಂಕೃತ್ರಿಮಂಚ
ಪ್ರವಾಹಿಕಂ ॥ ಅತಿಸಾರಂಜಯತ್ಯಾಶುಕಾಸಶ್ವಾಸಂಚಕಾಮಿಲಂ ।
ಗ್ರಹಣೀರೋಗಹೃದ್ರೋಗದುರ್ನಾಮಾರೋಚಕಕ್ರಿಮೀನ್ ॥ ಹಿ
ಕ್ಕಾಂಛರ್ದಿಂಚಕಾರ್ಶ್ಯಂಚಸಪಾಂಡುಂವಾತಶೋಣಿತಂ । ಪೆರ್ಯ
ಸ್ತುಗ್ರಹಣೀರೋಗಗಜಪಂಚಾನನಸ್ಮೃತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಹೊಂಗೆತೊಗಟೆ, ಕವಸದತೊಗಟೆ, ಹೆಮ್ಮರದತೊಗಟೆ, ಅತ್ತಿ ತೊಗಟೆ, ಆಲದತೊಗಟೆ, ಅರಳೀತೊಗಟೆ, ಮಾವಿನತೊಗಟೆ, ನೇರಲ ತೊಗಟೆ, ಮತ್ತುಗದತೊಗಟೆ, ಕೊಡಸೀಗನತೊಗಟೆ, ಆವರಿಕೆತೊಗಟೆ, ಹುಣಿಸೇತೊಗಟೆ, ಬಿಳೀಹೂಲಿಯತೊಗಟೆ, ಇವಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೪ ಹಲ. ಬೇಲದತೊಗಟೆ, ಲೋಧ್ರದಚಕ್ಕೆ, ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಅಂಕೋ ಲದಚಕ್ಕೆ, ಚಿತ್ರಮೂಲದಬೇರಿನತೊಗಟೆ, ದಾಳಿಂಬದಚಕ್ಕೆ, ನುಗ್ಗೆಚಕ್ಕೆ, ಅಂಬಟೆಚಕ್ಕೆ, ಯಾಲಚೀಚಕ್ಕೆ, ಕಳ್ಳಂಗಳಿಬೇರಿನತೊಗಟೆ, ಚಿಟಿಕೆಬೇರು, ಕುರಿಚೆಬೇರು, ಮುಟ್ಟಿದರೆಮುನಿವ, ಮುಳ್ಳುಕೊಗ್ಗಿಯ ಬೇರಿನತೊಗಟೆ, ಗಜ್ಜಿಗದ ಬೇರಿನತೊಗಟೆ, ಉತ್ತರೇಣಿಬೇರು, ಕೆಂಪಿನಉತ್ತರೇಣಿಬೇರು, ಇವಷ್ಟೂ ಪ್ರ ತ್ಯೇಕ ೩ ಹಲ, ಕರೀಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ಕಿರಿನೆಲ್ಲೀಸಮೂಲ, ಶೀರುಮರದಚ ಕ್ಕೆ, ಪುಳ್ಳಂಪುರಚೆಸೊಪ್ಪು, ಇವುಪ್ರತ್ಯೇಕ ೩ ಹಲ, ಇವಷ್ಟೂ ೨೦ ಕೊಳಗನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ, ಏಳುದಿನಪಾಕವಮಾಡಿ, ೪ ಕೊಳ ಗ ನೀರುಳಿಯಕಾಯಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ೨೦ ಹಲ ಹುಳೀಬೆಲ್ಲವ ಶೋಧಿಸಿಹಾಕಿ, ಮೃದ್ವಗ್ನಿಯಿಂದ ಪಾಕವಮಾಡಿ, ಹದಕ್ಕೆಬಂದ ಸಮಯವನೋಡಿಕೊಂ ಡು, ಹದದಲ್ಲಿಹಾಕುವ ಪ್ರತಿವಾಪದ್ರವ್ಯಂಗಳು. ಲೋಧ್ರದಚಕ್ಕೆ, ವಾದ

ಕ್ಕಿ, ಮಾವಿನಬೀಜ, ಲವಂಗ, ಕೊಳವಳಿಕೆಬೀಜ, ಜಾಕಾಯಿ, ಅತಿಬಜೆ, ಬಿಲ್ಲಪತ್ರದಚೆಕ್ಕು, ಸಜ್ಜರಸ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಕೊಡಸೀಗನಕೊಕ್ಕು, ಸರ್ಜ್ಯಕ್ಷಾರ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಅರಗು, ಕರ್ಪೂರದಶುಂಠಿ, ಬಿಳೀಸಾಸುವೆ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಹಿಂಗು, ಐದುಬಗೆಉಪ್ಪು, ಉಮ್ಮತ್ತದಬೀಜ, ಬೇಲದಹೂಗಿನು, ಯಲಚೀಹೂಗಿನು, ಯಲವದಹೂಗಿನು, ಕಗ್ಗಲಿಹೂಗಿನು, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚವ್ಯ, ಗಜ್ಜುಗದತಿರುಳು, ಹತ್ತೀಅರಳತಿರುಳು, ದಾಳಿಂಬದ ಚೆಕ್ಕು, ಭಂಗೀಹುಡಿ, ಹುಣಿಸೇಬೀಜದ ಕೊಕ್ಕು, ಇವಪ್ಟು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೭ ವರಹತೂಕ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ಲವಂಗದಕೊಕ್ಕು, ನಾಗಕೇಸರ, ಸೈಂಧವ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಲಾಮಂಚ, ಮುಡಿವಾಳ ಶುಂಠಿ, ಓಮ, ಕೊಡಸೀಗನಚಕ್ಕೆ, ಜೀರಿಗೆ, ಇವಪ್ಟನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೩ ವರಹತೂಕ, ತಾಳಕ, ಗಂಧಕ, ಬಿಳಿಗಾರ, ಕಾಂತಭಸ್ಮ, ಲೋಹಭಸ್ಮ, ಅಭ್ರಕಭಸ್ಮ, ಇಂಗಳೀಕ, ಇವಿಪ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೫ ವರಹಾತೂಕ. ಅಪಿನಿ ೧೦ ವರಹಾತೂಕ. ಈನಾಲ್ಕುಬಗೆಯನ್ನು ಯಾತ್ರಿಮದಲ್ಲಿಯೇಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಶೀರ್ಘ್ಯಪಾಕವಮಾಡಿಹಾಕಿ ಕೊಳಸಿ ಯಿಳಿಹಿಕೊಂಡು ಆರಿದಮೇಲೆ ೨೮ ಹಲ ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನು, ಸಮರಸವಾಗಿ ಕಲಿಸಿ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲ, ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡಲು ವಾತಗ್ರಹಣಿ, ಪಿತ್ತಗ್ರಹಣಿ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಗ್ರಹಣಿ, ದ್ವಂದ್ವಜಗ್ರಹಣಿ, ಸನ್ನಿಪಾತಗ್ರಹಣಿ, ಭಯಗ್ರಹಣಿ, ಶೋಕಗ್ರಹಣಿ, ಅಭಿಘಾತದಿಂದವುಂಟಾದಗ್ರಹಣಿ, ಕೃತ್ರಿಮದಿಂದವುಂಟಾದಗ್ರಹಣಿ, ವಿಷೂಚಿ, ಅತಿಸಾರ, ಕಾಸ, ಶ್ವಾಸ, ಕಾಮಿಲೆ, ಹೃದ್ರೋಗ, ಕುಷ್ಠ, ಅರೋಚಕ, ಕ್ರಿಮಿ, ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು, ಛರ್ದಿ, ಕ್ಷಯ, ವಾತಶೋಣಿತ, ಇವುಮೊದಲಾದ ಸಕಲರೋಗಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು. ಇದುಸಿದ್ಧಪ್ರಯೋಗ.

(ಗ್ರಹಣೀಗಜಕೇಸರೀರಸ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ರಸಂಗಂಧಂವಿಷಂವ್ಯೋಷಂಟಂಕಣಂಲೋಹಭಸ್ಮಕಂ। ಜಾತೀಫಲಂಧಾತಕೀಚವರಾಳಂಚಿತ್ರಮೂಲಕಂ। ಅಜಾಮೋದಮಫೀನಂಚ ತೀಕ್ಷ್ಣಚೂರ್ಣಮೃತಾಭ್ರಕಂ। ಮುಸ್ತಾರತ್ವಕ್ಕಷಾಯೇಣಮರ್ದಯೇದ್ಯಾಮಯುಗ್ಮಕಂ॥ ಮರೀಚಾಭಾಂವಟೀಂಖಾದೇದಗ್ನಿದೀಪ್ತಿಕರೀಂಪರಂ। ಅನುಪಾನವಿಶೇಷೇಣಗ್ರಹಣೀಂಚಚತುರ್ವಿಧಾಂ॥ಸರ್ವಾತಿಸಾ

ರಶಮನಂದೃಷ್ಟಮೇತತ್ಪ್ರಯೋಗತಃ॥ರಸೋಯಂನಾಮತಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋಗ್ರ
ಹಣೀಗಜಕೇಸರೀ॥ಅತಿಸಾರಕ್ರಿಯಾಂಸರ್ವಾಂವಿತನೇದತ್ರಬುದ್ಧಿಮಾನ್।
ಉಪಾಚರೇದ್ಯಥಾವಸ್ಥಂ ವಮಿರೇಚನಲಂಘನೈಃ ॥ ಗ್ರಹಣೀಮಿಶ್ರಿತಂ
ದೋಷಮಜೀರ್ಣವದುಪಾಚರೇತ್ ।ಗ್ರಹಣೀದೋಷಿಭಿಃ ಪೇಯಂತಕ್ರಂದೀ
ಪ್ತ್ಯರ್ಥಾಮೃತಂ॥ತಸ್ಮಾತ್ತಕ್ರಂಸದಾಕಾಲಂ ಗ್ರಹಣೀರೋಗನಾಶನಂ॥

ಟೀ ॥ ರಸ, ಗಂಧಕ, ವತ್ಸನಾಭಿ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಬಿಳಿಗಾರ, ಲೋಹಭಸ್ಮ, ಜಾಕಾಯಿ, ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಲವಂಗ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಯಲೇಮದ್ದು, ಉಕ್ಕಿನಭಸ್ಮ, ಅಭ್ರಕಭಸ್ಮ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ, ಖಲ್ವದಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಉಮ್ಮತ್ತದಬೀಜದಕಷಾಯದಲ್ಲಾದರೂ ಜೀರಿಗೆಕಷಾಯದಿಂದಾದರೂ ಮೂರುಝಾವ ಲೇಸಾಗಿಮರ್ದಿಸಿ, ಮೆಣಸಿನಕೋರಗುಳಿಗೆಯಂಮಾಡಿ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿ ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದಕೊಡಲು ಅಗ್ನಿಪಾಟವವುಂಟಾಗುವದು. ಅನುಪಾನವಿಶೇಷದಿಂದ ನಾಲ್ಕುಪ್ರಕಾರವಾದ ಗ್ರಹಣಿಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಇದು ಗ್ರಹಣೀಗಜಕೇಸರಿ ಯನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು. ಮಹಾದೃಷ್ಟಪ್ರಯೋಗ. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಮೃತ ಹ್ಯಾಗೆ ಹಿತಕರವೋ ಹಾಗೆ ಗ್ರಹಣೀರೋಗದವರಿಗೆ ಯೀಗುಳಿಕೆ ಹಿತಕರ. ಅತಿಸಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಉಪಚರಣೆಯಂಮಾಡುವರೋ ಗ್ರಹಣಿಯಲ್ಲೂ ಆಯುಪಚರಣೆಯನ್ನೇಮಾಡಿಸುವುದು, ವಮನ, ವಿರೇಚನ, ಲಂಘನಗಳಿಂದ ಅಜೀರ್ಣದವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಮಾಡುವದು. ಗ್ರಹಣಿಯವರಿಗೂ ಮಜ್ಜಿಗೆ ಅಮೃತದಹಾಗೆ ಹಿತಕರ. ಆದಕಾರಣದಿಂದ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಿಂದಲೇ ಪಥ್ಯಪಾನಗಳಂಮಾಡಿಸುವುದು.

(ಗ್ರಹಣಿಯಲ್ಲಿ ಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ಪಟೋಲಕುಟಜಾಜಾಜಿ ಶಾರ್ಙ್ಗೇರೀಕದಳೀಫಲಂ । ಆಜ್ಯಂದಧಿ
ಸಗಾಂಗೇರಿತೈಲತ್ರೈಡರ್ಯವಾಸ್ತುಕಂ ॥ ನಿದ್ರಾಕಳಿಂಗಶಾಕಂಚಕಪಿತ್ಥಂ
ಕುವರೀರಸಂ । ಅತಿಸಾರೇಗ್ರಹಿಣ್ಯಾಂಚರಂಭಾಪುಷ್ಪಂಹಿತಂವಿದುಃ ॥

ಟೀ ॥ ಪಡವಲದಕಾಯಿ, ಕೊಡಶಿಗನಚಕ್ಕೆ, ಜೀರಿಗೆ, ಪುಳ್ಳಂಪುರಚಿ, ಬಾಳೇಕಾಯಿ, ಆಡಿನಮೊಸರು, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆ, ಯಣ್ಣೆ, ಕರಿಬೇವು, ಚಕೋತದಸೊಪ್ಪು ನಿದ್ರೆ, ಕಾಚೀಕಾಯಿ,ಬೇಲದಹಣ್ಣು, ತೊಗರಿಕಟ್ಟು, ಬಾಳೇಮೋತೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅತಿಸಾರದಲ್ಲೂ ಗ್ರಹಣಿಯಲ್ಲೂ ಪಥ್ಯಗಳು.

(ಗ್ರಹಣಿಯಲ್ಲಿ ಅಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ತಿಲನಿಷ್ಪಾವಕೂಶ್ಮಾಂಡಕಾಕೋಟಕಮುಷ್ಟಿದಕೀ । ಅಲಾಬು
ಕಂ ವಾಪ್ಯೂಪಂಚಮಾಂಸಂಮದ್ಯಂಗುಡಂವಿಮಂ ॥ ಅಸ್ತಾಂಬುಪಾನ
ತಾಂಬೂಲಸ್ನಾನಜಾಗರಸಂಗಮಾಃ । ಗ್ರಹಣ್ಯಾಮಹಿಸಾಶಿಬರ್ಜ್ಯ
ಜಿವಾಮಂಗುರೂಣಿಚ ॥

ಟೀ ॥ ಎಳ್ಳು, ಅವರೆ, ಕುಂಬಳದಕಾಯಿ, ಮುಳ್ಳುಸವತೆಕಾಯಿ, ಬಸಳೆಸೊ
ಪ್ಪು. ಸೋರೇಕಾಯಿ, ಮೆಣಸು, ದೋಸೆ, ಮದ್ಯ, ಮಾಂಸಗಳು, ಬೆಲ್ಲ, ಶೀತ
ವಾದವಸ್ತುಗಳು, ಹುಳಿಯಾದದ್ರವ್ಯ, ಕಣ್ಣೀರುಪಾನ, ತಾಂಬೂಲ, ಸ್ನಾನ,
ಜಾಗರ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ, ಹುಳೀವಸ್ತು, ಗುರುವಾದವಸ್ತು, ಇವಿಷ್ಟೂ ಅಪಥ್ಯಗಳು.

(ವಿಷೂಚಿಕಾಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ನಿತ್ಯಾತ್ಯಶನಶೀಲಸ್ಯ ವಿರುದ್ಧಗುರುಭೋಜನಾತ್ । ಅಗ್ನಿಮಾ
ನ್ದ್ಯಪ್ರದಾಹಾರಾದ್ವಿಷೂಚೀಜಾಯತೇನೃಣಾಂ ॥

ಟೀ ॥ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅತ್ಯಾಹಾರವ ತೊಂಬಾತನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದಗುರು
ಭೋಜನದಿಂದಲೂ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಆಹಾರಗಳಿಂದಲೂ ವಿ
ಷೂಚಿಯುಂಟಾಗುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿಷೂಚಿಜಾಯತೇದೋಷಃಕುಪಿತೈರ್ಮಾಗತಾದಭಿಃ । ಸೂ
ಚೀಭಿರಿವಗಾತ್ರಾಣಾಂವೇಧನಾತ್ಸ್ಯಾದ್ವಿಷೂಚಿಕಾ ॥

ಟೀ ॥ ಆಹಾರವೈಷಮ್ಯದಿಂದ ವಾತ ಪಿತ್ತ ಶ್ಲೇಷ್ಮದೋಷಂಗಳು ಪ್ರಕೋ
ಪಿಸಿ ವಿಷೂಚಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವು. ಸೂಜಿಗಳಿಂದ ಚುಚ್ಚಿದಹಾಗೆ ಸ
ರ್ವಾಂಗದಲ್ಲೂ ವೇದನೆಯುಂಟಾಗುವ ಕಾರಣ ವಿಷೂಚಿಯೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿಷೂಚಿಕಾಚ್ಯಲಸಕಾಸಾಜೀರ್ಣಾಚವಿಲಂಬಿಕಾ । ರಸಶೇಷಾ
ಚಪಂಚೈವಂಭಿದ್ಯತೇಸಾವಿಷೂಚಿಕಾ ॥

ಟೀ ॥ ಆವಿಷೂಚಿ, ವಿಷೂಚಿಕೆಯೆಂದೂ, ಅಲಸಕವೆಂದೂ, ಅಜೀರ್ಣವೆಂ
ದೂ, ವಿಳಂಬಿಕೆಯೆಂದೂ, ರಸಶೇಷವೆಂದೂ, ಐದುತೆರನಾಗಿರುವುದು.

(ವಿಷೂಚಿಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿಷೂಚಿಕಾಸ್ಯಾತ್ತ್ರಿವಿಧಾವಾತಪಿತ್ತಕಫಾತ್ಮಿಕಾ ॥

ಟೀ ॥ ವಿಷೂಚಿಕೆಯೆಂಬದು ವಾತಜನ್ಯ, ಪಿತ್ತಜನ್ಯ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಜನ್ಯವೆಂದು ಮೂರು ತೆರನಾಗಿರುದು.

(ಅದರಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಭ್ರಮಃಕಂಪಸ್ತಥಾಸ್ತಂಭಃಶೂಲಾನಾಹಾದ್ಯುಪದ್ರವಃ । ಮಾರುತಾತ್ಪಿತ್ತತಸ್ತೃಷ್ಣಾಜ್ವರಾಂತರ್ದಾಹಮೂರ್ಛನಾಃ ॥ ಅತಿಸಾರಪ್ರಲಾಪಶ್ಚಶ್ಲೇಷ್ಮಣಾಗಾತ್ರಗೌರವಂ । ಛರ್ದಿರ್ನಿಷ್ಠೀವನಂಭೂಯೋವಾಕ್ಸ್ತಂಭೋಜಡತಾಪಿಚ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತದಿಂದುಂಟಾದ ವಿಷೂಚಿಗೆ ಭ್ರಮೆ, ನಡುಕು, ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲೆ, ಮೈ ಬಿಗರು, ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರ, ಇವುಗಳೂ. ಮತ್ತೂ ಕೆಲವು ಉಪದ್ರವಂಗಳೂ ಉಂಟಾಗಿರುವು. ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ವಿಷೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಜ್ವರ, ಒಳತಾಪ, ಮೂರ್ಛೆ, ಹೊಟ್ಟೆ ನೆಗ್ಗಳವಾಗಿಹೋಗುವಣ, ಪ್ರಲಾಪವುಂಟಾಗಿರುವಣ, ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ವಿಷೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಭಾರೈಸಿಕೊಂಡು ಓಕರಿಕೆಯುಂಟಾಗಿ, ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರುಹೊರಡುತ್ತ ಮಾತನಾಡುವದಕ್ಕೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುದು. ಮೈಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಜಾಡ್ಯವುಂಟಾಗಿರುದು.

(ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ವಿಷೂಚಿಯಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ದ್ವಿಧೈವಾಲಸಕಸ್ಸಾರ್ಧಂದಂಡಕಾಲಸಕೇನಚ ॥

ಟೀ ॥ ಅಲಸಕವೆಂದೂ, ದಂಡಕಾಲಸಕವೆಂದೂ ಯೆರಡು ತೆರನಾಗಿರುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿಷ್ಟಂಭಿನನಹೋರ್ಧ್ವಂನಾಧೋದುಷ್ಟಮನ್ನಂಪ್ರವರ್ತತೇ । ಆಮೀಭೂತಂಕರೋತ್ಯಂತರಲಸಂಜಡತಾವಹಂ ॥

ಟೀ ॥ ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರಿಸಿಕೊಂಡು ದುಷ್ಟವಾದಅನ್ನದಗಳು ಕೆಳಕೂ ಮೇಲಕ್ಕೂಹೋಗದೆ ಆಮರೂಪವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಜಡತ್ವವನ್ನೂ ಅತ್ಯಂತಅಲಸಿಕೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಅಲಸಕವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಂದಾಗ್ನೇರ್ದುರ್ಬಲಸ್ಯಾನ್ನಂಕಫಮಾರುತಪೀಡಿತಂ । ಅಲಸೀಭೂತಮತ್ಯರ್ಥಂಅಂತಶ್ಶಲ್ಯಮಿವಸ್ಥಿತಂ ॥ ಕರೋತಿಶೂಲಮಾನಾಹಂನಕುವಾಂತಿವಿರೇಚನಂ । ತೇನಾಂತರ್ದೂಷಿತಾದೋಷಾಸ್ಟಂಡದಂಡಾಕೃತಿಂತನುಂ ॥ ಸ್ತಂಭಯಂತಿಪ್ರಕುರ್ವಂತಿದಂಡಕಾಲಸಕಂತತಃ । ಕಾಲದಂಡಾಹತಇವತೇನಾಪಿಷ್ಟೋನಜೀವತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಮಂದಾಗ್ನಿಯಾಗಿ ದುರ್ಬಲವಾಗಿರುವವನಿಗೆ ಕೊಂಡಅನ್ನ ವಾತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಿಂದ ದುಷ್ಟವಾಗಿ, ಪೆಗ್ಗಳವಾಗಿ, ಆಲಸ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ, ಒಳಗೆ ದಸಿಯನೇರಿಸಿದಂತೆ ಯಿದ್ದುಕೊಂಡು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತವೇದನೆಯುಬ್ಬರಂಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ವಾಂತಿವಿರೇಚನಗಳು ಯಿಲ್ಲದೇನೇಯಿರುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರೊಳಗೆ ದುಷ್ಟವಾದ ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಂಗಳು ಶರೀರವನ್ನು, ಹೋಡಿಬಿಟ್ಟ ಮರದಂತೆ, ಬಿರೆಯಿಸುವದರಿಂದ ದಂಡಕಾಲಸವನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ದಂಡಕಾಲಸಕವೆಂಬ ವ್ಯಾಧಿಯುಂಟಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಯಮದಂಡದಿಂ ಹೊಡಯಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಮತ್ತೆಬದುಕುವದಿಲ್ಲ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಆಮಂವಿದಗ್ಧಂವಿಷ್ಟಬ್ಧಮಿತ್ಯಜೀರ್ಣಂತ್ರಿಧೋದಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅಜೀರ್ಣವೆಂಬ ವಿಷೂಚಿ ಆಮವೆಂದೂ ವಿದಗ್ಧವೆಂದೂ ವಿಷ್ಟಬ್ಧವೆಂದೂ ಮೂರುತೆರನಾಗಿರುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಆಮಂಸಿಕ್ತಾದಿರೂಪಿಣ್ಯಾರೇಚನಂಸಮುದಾಹೃತಂ । ಹೃದಿದಾಹೋವಿದಗ್ಧಂಸ್ಯಾದಾಧ್ಮಾನಂತುವಿದಗ್ಧಕಂ ॥

ಟೀ॥ ಅಸುಳಗುಳಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆಹೋಗುವದು ಆಮವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಎದೆಯುರಿತವಾಗಿರುವದು ವಿದಗ್ಧವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದಿನೇದಿನೇಯಾಪ್ರವಹೇತ್ತೈನಸಾಸ್ಯಾದ್ವಿಲಂಬಿಕಾ ॥

ಟೀ ॥ ದಿನದಿನದಲ್ಲಿಯೂ ಭೋದಹೊಟ್ಟೆಯಾಗಿಹೋಗುವದು ವಿಲಂಬಿಕೆಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜೀರ್ಣಾಜೀರ್ಣಸ್ಯರೂಪಂತುರಸಶೇಷಮುದಾಹೃತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಜೀರ್ಣವೂ, ಅಜೀರ್ಣವೂ ಆಗಿಯಿದ್ದದ್ದು ರಸಶೇಷವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶ್ಯಾವದಂತನಖಕೋಷ್ಠಕಾಲುಕೋ। ದೂರಮಗ್ನನಯನೋಲ್ಪಚೇತನಃ॥ ಗ್ರಸ್ತಗಾತ್ರರಸನೋವಿಷೂಚಿಕಾ। ದೂಷಿತಃಖಲುನರೋನಜೀವತಿ॥

ಟೀ ॥ ವಿಷೂಚಿಯುಂಟಾಗಿದ್ದಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಹಲ್ಲುಗಳೂ, ನಖಗಳೂ, ಮುಂಗೈಗಳೂ, ಕಟವಾಯುಗಳೂ ನೀಲವರ್ಣವಾಗಿ, ಕಣ್ಣುಗಳು ಹಳಿಬಿದ್ದು, ಮೈಕೈಸಂದುಗಳು ಸಡಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಆತನವಿಷೂಚಿ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪ್ರಾಯಃಪ್ರಜ್ಞೋಪರೋಧೇನರೋಗಗ್ರಾಮಃಪ್ರಜಾಯತೇ । ತಸ್ಮಾಚ್ಛೀಘ್ರಂವಿಷೂಚ್ಯಾಂತುಕರ್ತವ್ಯಂಭೇಷಜಂಬುಧೈಃ ॥

ಟೀ ॥ ವಿಷೂಚಿಯುಂಟಾದವರಿಗೆ ಜ್ಞಾನತಪ್ಪಿ ಮರಣವುಂಟಾಗುವುದು. ಆಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತರೋಗಂಗಳೂಬಂದು ಮುತ್ತಿಕೊಂಬುವು. ಆದಕಾರಣ ವಿಷೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ ತಪ್ಪದಂತೆ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಮತಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಆಮೇತುಲಂಘನಂಕಾರ್ಯಂವಿದಗ್ಧೇಚೋದಕಂಪಿಬೇತ್ । ವಿಷ್ಟಬ್ಧೇವಮನಂಕುರ್ಯಾದ್ರಸಶೇಷೇದಿವಾಶಯಃ ॥

ಟೀ ॥ ಆಮವೆಂಬದರಲ್ಲಿ ಲಂಘನವಮಾಡಿಸುವುದು. ವಿದಗ್ಧವೆಂಬದರಲ್ಲಿ ಜಲಪಾನಮಾಡಿಸುವುದು. ವಿಷ್ಟಬ್ಧವೆಂಬವಿಷೂಚಿಯಲ್ಲಿ ವಮನವಮಾಡಿಸುವುದು. ರಸಶೇಷವೆಂಬ ಅಜೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ದಿವಾನಿದ್ರೆಯಂಮಾಡಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪೀತ್ವಾಸೋಗ್ರಾಪಟುಪಲಂವಾರ್ಯುಷ್ಣಂಯೋಜಯೇತ್ತತಃ ॥

ಟೀ ॥ ವಿಷೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಬಜೆಭಸ್ಮವನ್ನೂ ಸೈಂಧವಲವಣವನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಬಿಸಿನೀರಿಂದ ೧ ಪಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಷ್ಟುಕುಡಿಸಲು ವಿಷೂಚಿಯಂಪರಿಹರಿಸುವುದು.

(ವೈದ್ಯಾಮೃತದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಗಾಢಂಪ್ರಚ್ಛರ್ದನಂಪ್ರಾಕ್ಸಲವಣಸಲಿಲಂಭೃಂಗರಾಜೇನನಸ್ಯಂ। ಬಿಂಬಾಪತ್ರಾಂಭಸಾವಾತ್ರಿಕಟುಪಟುಯುತೇನಾಗ್ನಿನಾಪಾರ್ಷ್ಣಿದಾಹಃ ॥
ಕಲ್ಕಂಶುಂಠೀಕಣಾನಾಮಶಿಶಿರಸಲಿಲೈಃಪಿಯಮಗ್ನಿಪ್ರತಾಪ್ತೋ । ಉಂಗಾಂಘ್ರಿವ್ಯೋಷನಕ್ತಾಹ್ವಯಪಲರಜನೀಭ್ಯೋಂಜನಂಸ್ಯಾದ್ವಿಷೂಚ್ಯಾಂ ॥

ಟೀ ॥ ವಿಷೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಲವಣಗೂಡಿದ ನೀರಿಂದ ವಮನವಂಮಾಡಿಸುವುದು. ಆಮೇಲೆ ಗರುಗದಸೊಪ್ಪಿನರಸವಂ ಮೂಗಿಗೆಹಿಂಡಿ, ನಸ್ಯವಮಾಡಿಸುವುದು. ತ್ರಿಕಟುಕಸೈಂಧವಗಳಿಂದಲಾದರೂ ಕುಣಿಸೇಸೊಪ್ಪಿನ ರಸದಿಂದಲಾದರೂ ನಸ್ಯವಂಮಾಡಿಸುವುದು. ತಿರುವಾಯ ಹಿಮ್ಮಡಿಗಳಲ್ಲಿ ರತ್ತೆಯಂಹಾಕಿಸುವುದು. ಆಮೇಲೆ ಶುಂಠಿ ಹಿಪ್ಪಲಿಗಳನ್ನರದು ಕಲ್ಕವಂಮಾಡಿ ಬಿಸಿನೀರಿಂದ ಕುಡಿಯಿಸುವುದು. ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಮೈಕಾಸುವುದು, ಆಮೇಲೆ ನಿಂಬೆಕುಳಿಯಿಂದ ಕೋಟಮಾದಳದಬೀಜ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಹೊಂಗೆಬೀಜ, ಅರಿಸಿನ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಅಂಜನವಂಮಾಡಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಾಕ್ಷಿಕವ್ಯೋಷಸಂಯುಕ್ತಂನಾರಿಕೇಳೋದಕಂಪಿಬೇತ್ । ಪಿಪಾಸಾಂಪರಿದಾಹಂಚವಿಷೂಚೀಂನಾಶಯೇತ್ಕ್ಷಣಾತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿಗಳ ಚೂರ್ಣವಮಾಡಿ ಎಳೆನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪ ನೆರಸಿ ಆ ಮೆಳನೀರಂಕುಡಿಯುಸಲು ಬಾಯಾರಿಕೆ, ತಾಪ, ವಿಷೂಚಿ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶಮನವಹುವು.

(ಸಾಂಕರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸನಾಡಿಕಾಮೂಲಭವಂಚಕಲ್ಕಂ । ಪಿಬೇದ್ವಿಷೂಚ್ಯಾಂಮಥಿತೇನಸಾರ್ಧಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅಡಿಕೆಪುಟ್ಟನಬೇರಂ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿಅರದು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ವಿಷೂಚಿಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶುಂಠ್ಯಂಬುಪ್ರಪಿಬೇದ್ಯಸ್ತುಪ್ರಾತರುತ್ಥಾಯಮಾನವಃ । ತಸ್ಯರೋಗಾಃಪ್ರಶಾಮ್ಯಂತಿಸರ್ವೇಚಾಮಸಮುದ್ಭವಾಃ ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿಕಷಾಯವನ್ನು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಿನಂಪ್ರತಿ ತೆಗದುಕೊಳ್ಳಲು ಆಮದಿಂದುಂಟಾದ ಸಕಲ ಉದರರೋಗ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಚಿಂಚಾಪರ್ಣಯೋಮೂರ್ಧ್ನಿ ಸತ್ತೈಲಮಿಷ್ಟಂ । ಭೃಂಗಾಗ್ನಿಲೇಪಃ ಪರಿತಸ್ಯಲೇಪಃ ॥

ಟೀ ॥ ಹುಣಿಸೇಸೊಪ್ಪಿನರಸವನ್ನೂ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ನೆತ್ತಿಗೆ ಒತ್ತುವ, ಗರುಗದಬೇರಂ ಅಂಬಿಲದಲ್ಲಿ ಅರದು ನಾಭಿಗೆ ಲೇಪವಂಮಾಡಿಸುವಣವಾದರೆ ವಿಷೂಚಿಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಆತ್ರೇಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ಚೂತಬೀಜಪಟುಬಿಲ್ವಧಾತಕೀ । ಜೀರಕೋಷಣಕಣಾಜಮೋದಕಂ॥ಕಾಲಸೇಯಸಹಿತಂನಿಷೇವಿತಂ।ನಾಶಯತ್ಯತಿಜವಾದ್ವಿಷೂಚಿಕಾಂ॥

ಟೀ ॥ ಮಾವಿನವಾಟೆಕಿರುಳು, ಸೈಂಧವ, ಬಿಲ್ಲಪತ್ರದಹೀಚು, ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಜೀರಿಗೆ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಇವುಗಳಂ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲರದು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿಕೊಡಿಸಲು ವಿಷೂಚಿಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅತಿಮಾತ್ರಂಪಿಷೂಚೀಚೇತ್ತತ್ರಂದಧಿಹಿಮಂಜಲಂ । ನಾರಿಕೇಳಾಂಬುಪೇಯಂವಾಪಾಣಿತಾಣಾಯದಾಪಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ಅತ್ಯಂತವಿಷೂಚಿಯುಂಟಾಗಿ, ಪ್ರಾಣಹೋಗುಂದಿ, ಬರುಬಳಲಿಕೆಯುಂಟಾದವರಿಗೆ ಮಜ್ಜಿಗೆಯನ್ನಾದರೂ, ಮೊಸರನ್ನಾದರೂ, ತಣ್ಣೀರನ್ನಾದರೂ, ಎಳನೀರನ್ನಾ

ದರೂ ಗಂಜಿಯಾದರೂ ಕುಡಿಯ ಕೊಡಿಸುವುದು. ಇಲ್ಲವಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಣನಿಲ್ಲಲಾರದು.

(ಕಂಠಾಗ್ರಿಂಕರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಾಲೀಮೂಲಂತಂಡುಲಾಂಬುಪ್ರಪಿಷ್ಟಂ । ನಾಭೌಲಿಪ್ತಂಹಂತಿ ಸದ್ಯೋವಿಷೂಚೀಂ ॥

ಟೀ ॥ ವಾಲಿಮರದಬೇರನ್ನು ಅಕ್ಕಿಯ ಗಚ್ಚಿನಲ್ಲಿಅರದು ನಾಭಿಗೆ ಲೇಪನವಂಗೈಯಲು ಸದ್ಯಃ ವಿಷೂಚಿಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ನಾಗರೇಣಬಲಾಬಿಲ್ವಮೂಲಾಭ್ಯಾಂಸಾಧಿತಂಜಲಂ । ಪಿಬೇದ್ವಾ ಲಾಜಪೇಯಾಂವಾಕೃಷ್ಣಾದಾಹಭ್ರಮಾನ್ವಿತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ಬಿಲ್ಲಪತ್ರೆದಬೇರು, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಯಿವಪ್ಪನ್ನು ಕಷಾಯ ವಿಕ್ಕಿ, ಆಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಅರಗಳ ಗಂಜಿಯನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಿಸಲು ಬಾಯಾರಿಕೆ, ತಾಪ, ಭ್ರಮೆ, ಇವುಗಳುಪರಿಹಾರವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮುಸ್ತಾಜಮೋದಪೂರೀಕಾವಚಾಶುಂಠ್ಯಗ್ನಿಧಾನ್ಯಕೈಃ । ಸವಾಳಕಶಠೀಬಿಲ್ವೈಃಕ್ವಾಥಸ್ತೃಟ್ಬಾಧದಾಹಜಿತ್ ॥

ಟೀ॥ ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಕವಸದಚಕ್ಕೆ, ಬಜೆ, ಶುಂಠಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಕೊತ್ತಂಬರಿ, ಮುಡಿವಾಳ, ಕರ್ಪೂರಶುಂಠಿ, ಬಿಲ್ಲಪತ್ರೆದಬೇರು, ಇವಪ್ಪನ್ನು ಕಷಾಯವಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ದಾಹ ಬಾಯಾರಿಕೆ ಇವೆಲ್ಲವಂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು.

ಇಂತು ವೈದ್ಯಸಾರಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಸಪ್ತಮಪ್ರಕರಣವು ಸಮಾಪ್ತವು.

ಅಷ್ಟಮಪ್ರಕರಣಪ್ರಾರಂಭವು.

(ಅಶ್ಮರೀಚಿಕಿತ್ಸೆ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಶ್ಮರೀಕುಚಕುಭೇದಾದೋಷೈಶ್ಶುಕ್ರಯುತಾಭವೇತ್ । ವಾಯುರ್ವಸ್ತಿಮುಖೇಗತ್ವಾಶುಕ್ಲಪಿತ್ತಕಫಾನ್ವಿತಂ ॥ ಮೂತ್ರಂಸಂಶೋಷ್ಯಜನಯೇತ್ ಘೋರಮಾಮಯಮಶ್ಮರೀ ॥

ಟೀ॥ ಕಲ್ಲಕಟ್ಟಿನವ್ಯಾಧಿಯು ವಾತಪಿತ್ತ ಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಿಂದಲೂ ದೋಷತ್ರಯದಿಂದ ಲೂಮಾಡಿ ನಾಲ್ಕುತೆರನಾಗಿಹುದು. ವಾಯುವು ನಾಭಿಯಕೆಳಗೆ ಬಂದು ವಿಟಪು ಹಳದಿಯಾದ ಶ್ಲೇಷ್ಮದೋಷಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಯಿರುವ ಮೂತ್ರವಂ ಒಣಗಿಸಿ ಘೋರವಾದ ಕಲ್ಲಕಟ್ಟಿನವ್ಯಾಧಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

(అదరలక్షణ.)

శ్లో॥ కదాచిపంవస్తిశోఫశ్చమేఢ్రపార్శ్వ కటివ్యథా । బస్త మూత్రసమోగంధోమూత్రంకృచ్ఛ్రేణనిస్సరేత్ ॥ జ్వరమూర్ఛారుచిగ్లానిఃస్ప్రతేమూత్రేక్షణంసుఖీ॥

టీ॥ ఆకల్లకట్టినవ్యాదియల్లి నాభియకెళగె బాకువుంటాగిరుదు. మేఢ్రదల్లూ, పార్శ్వదల్లూ, కొడెయల్లూ, నోవుంటాగువుదు. ఆడిన మూత్రదకాగె దుర్గంధవుంటాగిరుదు. మూత్రవు అతికష్టదింద బిడువను. జ్వరవుంటాగిరుదు. మూర్ఛె, అరోచక, బళలికె, ఇవుగళుంటాగిరువు. మూత్రబిట్ట ఒందుక్షణ సుఖవుంటాగిరుదు.

శ్లో॥ వాతజాజనయేత్కంపంబరుశోదంతఖాదనం । పిత్తజావస్తిదాహంచశ్లేష్మజాశ్శైత్యగౌరవం ॥ సర్వలింగంకుజనయేద్వాత పిత్తకఫాశ్మికా ॥

టీ॥ వాతదిందుంటాద కల్లకట్టు నడుకవనుంటుమాడువుదు. వెగ్గళవాగిఉల్లుకచ్చిసువుదు. పిత్తదిందుంటాదకల్లకట్టు నాభియకెళగె వురితవుంటుమాడువుదు. శ్లేష్మదిందుంటాద కల్లకట్టు దేహదల్లి శైత్యవన్నూ గౌరవన్నూ ఉంటుమాడువుదు. దోషత్రయదిందుంటాద కల్లుకట్టు హిందెహేళిద లక్షణగన్నెల్లవన్నుంటుమాడువుదు.

శ్లో॥ బాలానామశ్మరీసాధ్యాగ్రుణాకర్షణేసుఖీ। శుక్లధారణతోయానాంశుక్లజావర్ధతేశ్మరీ ॥

టీ॥ బాలకరిగెవుంటాద కల్లకట్టు సాధ్యవాదుదు. కల్లహిడిదు తెగెయిసలు సుఖవాగి గుణవాగుదు. ప్రాయదవరిగె శుక్లధారణెయువతరిందుంటాద కల్లకట్టు వృద్ధియాగువుదు.

శ్లో॥ ఇత్యష్టౌద్వాదశాన్యేప్యుమూత్రాఘాతస్తువింశతిః । అథ వామభిరుచ్యంతేశేషాద్వాదశరూపిణః ॥

టీ॥ హిందెహేళిదప్రకార మూత్రకృచ్ఛ్రవు ౮, అశ్మరీ ౮ కూడి ౧౬. ఇవల్లదె మత్తు ౧౨ ప్రకారవాద మూత్రాఘాతగళుంటు, అంతు యెల్లాకూడి మూత్రాఘాత ౨౦ తెర. మిక్క ౧౨ మూత్రాఘాతంగళహెసరు, అదెంతెనె.

ಶ್ಲೋ॥ ಮೂತ್ರೋತ್ಸಂಗಸ್ತಥಾಮೂತ್ರಗ್ರಂಥಿರ್ಮೂತ್ರಕ್ಷಯೋಪಿಚ । ಮೂತ್ರಾತೀತಂಮೂತ್ರಶುಕ್ಲಂಮೂತ್ರಕುಂಡಲಿಕಾತಥಾ ॥ ವಿಡ್ಘಾತೋ ಮೂತ್ರವಾತೋಥಮೂತ್ರಾಷ್ಠೀಲೋಷ್ಣವಾತಕಃ। ಮೂತ್ರವಸ್ತಿರ್ಮೂತ್ರಸಾದಇತಿನಾಮಭಿರೀರಿತಾಃ ॥

ಟೀ॥ ಮೂತ್ರೋತ್ಸಂಗ, ಮೂತ್ರಗ್ರಂಥಿ, ಮೂತ್ರಕ್ಷಯ, ಮೂತ್ರಾತೀತ, ಮೂತ್ರಶುಕ್ಲ, ಮೂತ್ರಕುಂಡಲಿಕೆ, ಮೂತ್ರವಿಡ್ಘಾತ, ಮೂತ್ರವಾತ, ಮೂತ್ರಾಷ್ಠೀಲ, ಉಷ್ಣವಾತ, ಮೂತ್ರವಸ್ತಿ, ಮೂತ್ರಸಾದಗಳೆಂದು ೧೨ ವಿಧಗಳು.

ಶ್ಲೋ। ಅಶ್ಮರೀಸಮರೋಗಾಸ್ಸ್ಯುಃಮೂತ್ರಕೃಛ್ರಾಸ್ತುಕೃತ್ಸ್ನಶಃ।ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರಾಶ್ಮರೀಣಾಂಚಮೇಹಾನಾಂಚಚಿಕಿತ್ಸಿತಂ । ಸಮಾನಮಿತಿಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾಃಪಥ್ಯಂಚಾಪಿವದಂತಿಹಿ ॥

ಟೀ॥ ಕಲ್ಲಕಟ್ಟಿನವ್ಯಾಧಿಯೂ ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರವ್ಯಾಧಿಯೂ ಸಮಾನವಾಗಿಹವು. ಆದಕಾರಣ, ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರ, ಕಲ್ಲಕಟ್ಟು, ಪ್ರಮೇಹ, ಇವಷ್ಟಕ್ಕೂ ಒಂದೇಪ್ರಕಾರವಾದಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನೂ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಪಥ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ವಾತಸ್ಥಾನಾಶ್ರಯತ್ವಾತ್ಸ್ಯಾನ್ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರೇಷುಸರ್ವಶಃ। ಸ್ನೇಹಪಾನಂಯಥಾಯೋಗ್ಯಂಸ್ವೇದಾಭ್ಯಂಗಾವಗಾಹನಂ॥ ಪ್ರಾಯೋವಿರೇಕಸ್ಸಸ್ನೇಹಃತ್ರಿವಿಧಂವಸ್ತಿಕರ್ಮಚ ॥

ಟೀ॥ ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರವು ವಾತಸ್ಥಾನವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿಯಿರುವಕಾರಣ ಯಥಾಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಸ್ನೇಹಪಾನ, ಅಭ್ಯಂಗನ, ಸೇಕ, ಸ್ನೇಹಾವಗಾಹನ, ವಿರೇಕ, ಮೂರುತೆರನಾದವಸ್ತಿಗಳು, ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಏಲೋಪಕುಲ್ಯಾಮಧುಕಾಶ್ಮಭೇದ। ಕೌಂತೀಶ್ವದಂಷ್ಟ್ರಾವೃಷಕೋರಪೂಗೈಃ॥ ಕ್ವಾಥಂಪಿಬೇದಶ್ಮಜತುಪ್ರಗಾಢಂ। ಕೃಛ್ರೇಸದಾಹೇಸರುಜೇವಿಬಂಧೇ॥

ಟೀ॥ ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಎಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಹಿಟ್ಟುಳಕನಬೇರು, ರೇಣುಕ, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಆಡಸೋಗೆ, ಔಡಲದಬೇರು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಹಾಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷಿತವಾಗಿ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ, ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು ಕಲ್ಲಸಾರಹುಡಿಯವೆರಸಿಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರ, ದಾಹ, ಶೂಲೆ, ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹರವು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತಕೃಛ್ರಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಶತಾವರೀಕಾಶಕುಶಶ್ವದಂಷ್ಟ್ರಾ। ವಿದಾರಿಶಾಲೀಕ್ಷುಕಶೇರುಕಾ

ಶ್ಲೋ॥ ಕ್ವಾಥಂ ಸುಶೀತಂ ಮಧುಶರ್ಕರಾಭ್ಯಾಂ ಯುಕ್ತಂ ಪಿಬೇತ್ಪಿತ್ತಕೃತೇ ಚ ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರೇ ॥

ಟೀ॥ ಆಷಾಢಿ, ಕಾಶೀಕಭೇ, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ನೆಲಗುಂಬಳ, ನೆಲ್ಲೀಬೇರು, ಕಬ್ಬು, ಶೀಪಿಯಗಡ್ಡೆ, ಇವುಗಳನ್ನ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಆ ಕಷಾಯವನ್ನು ಜೇನುತುಪ್ಪ ಶರ್ಕರೆ ಬೆರಸಿ ಕೊಡಲು ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕದಲೀಕಂದಸಾರೇಣ ನಾರಿಕೇಳೋದಕೇನ ವಾ । ಮಸ್ತುಕಾಂಜಿರಸಕ್ಷೀರೈಸ್ತೈಲಂ ಸ್ಯಾತ್ಕೃಚ್ಛ್ರನಾಶನಂ ॥

ಟೀ॥ ಬಾಳೇಗಡ್ಡೆಯ ರಸದಿಂದಲಾದರೂ ಎಳನೀರಿಂದಲಾದರೂ, ಮೊಸರಿನಿಂದಲಾದರೂ, ಮಜ್ಜಿಗೆಯಿಂದಲಾದರೂ, ಹಾಲಿಂದಲಾದರೂ ಯಾಲಕ್ಕಿಯಂ ಅರೆದು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಸಕಲವಾದ ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರಗಳು ಪರಿಹಾರವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಲ್ಕಮುರ್ವಾರುಬೀಜಂ ವಾಕ್ಷಮಾತ್ರಂ ಸಸೈಂಧವಂ । ಧಾನ್ಯಾಮ್ಲಯುಕ್ತಂ ಪೀತ್ವಾ ತು ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರಾತ್ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥

ಟೀ॥ ಸೌತೇಬೀಜಗಳ ವರಹತೂಕವನ್ನ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಸೈಂಧವವೆರಸಿ ಕೊಡಲು ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸಮೂಲಂ ವಾಸ್ತುಕೀಶಾಕಂ ಕ್ವಥಿತಂ ರಾಮಠಾನ್ವಿತಂ । ಶರ್ಕರಾಮಿಶ್ರಿದೋಷಂ ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರಾದಿನಾಶನಮ್ ॥

ಟೀ॥ ಚಿಲಕೀರೆಸೊಪ್ಪು ಸಮೂಲವಾಗಿ ಕಷಾಯವಮಾಡಿ ಇಂಗುವೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರ ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟುಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪೈತ್ತ್ಯೇಯುಂಜೀತಶಿಶಿರಸೇಕಲೇಪಾವಗಾಹನಂ । ತರುಣಂ ನಾರಿಕೇಳಸ್ಯ ಜಲಂ ಕತಕಸಂಯುತಂ ॥ ಶರ್ಕರಾಶೈಲಾಸಮಾಯುಕ್ತಂ ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರಹರಂ ಪರಂ ॥

ಟೀ॥ ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರದಲ್ಲಿ ಶೈತ್ಯಜಲಸೇಕ, ಶೈತ್ಯವಾದ ಗಂಧಾನುಲೇಪ, ತಣ್ಣೀರಿನಸ್ನಾನ, ಇವೆಲ್ಲವೂ, ಹಿತವಹುವು. ತೆಂಗಿನ ಎಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಚಿಲ್ಲಬೀಜದಚೂರ್ಣವನ್ನೂ, ಶರ್ಕರೆ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಇವುಗಳ ಚೂರ್ಣವನ್ನೂ ಹಾಕಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡೆ ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಹರಿದ್ರಾಚೂರ್ಣಮೇಕಂ ತು ಪಯಸಾ ಪ್ರಪಿಬೇನ್ನರಃ । ಮೂತ್ರಘಾತಂ ಮೂತ್ರದೋಷಂ ಕ್ಷಿಪ್ರಮೇವ ವಿನಾಶನಮ್ ॥

ಟೀ॥ ಅರಿಶಿನದ ಚೂರ್ಣವಂ ಹಸುವಿನ ಹಾಲಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಮೂತ್ರಘಾತವನ್ನೂ ಸಕಲವಾದ ಮೂತ್ರದೋಷಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು.

(ಚಿಕಿತ್ಸಾಮೃತವಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಬಲಾಪ್ರಸಾದಾಸ್ಥಿಕಕ್ಷೋಕವಂಕ। ಶತಾವರೀಗೋಕ್ಷುರಸಿದ್ಧಮಂಭಃ॥ ಹಿಂಗ್ವಾಜ್ಯತಂಕುಂಕ್ಯನಿಶೋಲ್ಬಣಾನಿ॥ ಕೃಛ್ರಾಣಿ ಕೃಛ್ರಾಣ್ಯಪಿ ಶರ್ಕರಾಂಚ॥

ಟೀ॥ ಜಿಲ್ಲದಬೀಜ, ಆವಿಕ್ಯಭಕ್ತ, ಆಷಾಢಿ, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವ ಮಾಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂಗು ಸಹಿತ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಸಕಲವಾತದಿಂ ಹುಟ್ಟಾದ ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರ, ಕಲ್ಲುಕಟ್ಟು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಗೋಕಂಟಗುಂಡ್ರಾವಸುಕಪತ್ತೂರಾಶ್ಮಭಿದಾಂರಸಃ॥ ಸಹಾಕ್ಷೀರಃ ಕಫೋತ್ಪನ್ನಕೃಛ್ರಾಶ್ಮನಿಸೂಷಪ್ರದಃ॥

ಟೀ॥ ನೆಗ್ಗಿಲು, ಕಂಬಿನಮೊಳೆ, ಸೂರ್ಯಭಕ್ತ, ಹೊನ್ನಗನ್ನೆ, ಹಿಟ್ಟುಳುಕ, ಇವುಗಳ ಸ್ವರಸವಂ ಜೇನುತುಪ್ಪ ವೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂ ಹುಟ್ಟಾದ ಸಕಲ ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರ ಕಲ್ಲುಕಟ್ಟುಗಳು ಪರಿಹಾರವಹವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಗೋಕ್ಷುರೋರ್ವಾರುಕತತಂ ಪಯಸಾ ಸಗುಳಂ ಪಿಬೇತ್॥

ಟೀ॥ ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಸೌತೇಬೀಜ, ಜಿಲ್ಲದಬೀಜ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರದು ಬೆಲ್ಲವೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರಹರ.

ಶ್ಲೋ॥ ಹರೀತಕೀಗೋಕ್ಷುರರಾಜವೃಕ್ಷ। ಪಾಷಾಣಭಿದ್ಧನ್ವಯವಾಸಕಾನಾಂ॥ ಕ್ವಾಥಂ ಪಿಬೇದಶ್ಮಜಸುಪ್ರಗಾಢಂ। ಸಶರ್ಕರೇ ಸಾಶ್ಮರಿಮೂತ್ರಕೃಛ್ರೇ॥

ಟೀ॥ ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಕಕ್ಕೆಮರದ ಚಕ್ಕೆ, ಹಿಟ್ಟುಳುಕಸಬೇರು, ಕುರುಬಸಬೇರು, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಷಾಯವ ಮಾಡಿ ಕಲ್ಲನಾರು ಚೂರ್ಣವ ಹಾಕಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಿಸಲು ಶರ್ಕರಾಮೇಹ, ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರ, ಕಲ್ಲುಕಟ್ಟು, ಇವುಗಳು ಪರಿಹಾರವಹವು.

ಶ್ಲೋ॥ ತ್ರಿಫಲಾಕ್ವಾಥಸಂಯುಕ್ತಂ ಸೈಂಧವೇನ ತನೂಕೃತಂ। ತೈಲಮೇರಂಡಜಂ ಪೀತ್ವಾ ಜಯೇನ್ಮೂತ್ರಾಮಯಾನ್ನರಃ॥

ಟೀ॥ ತ್ರಿಫಲೆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸೈಂಧವದ ಚೂರ್ಣವ ಹಾಕಿ ಹರಳೆಣ್ಣೆ ವೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಮೂತ್ರರೋಗಹರ.

శ్లో ॥ ఏలాశ్మభేదనశిలాజితుపిప్పలీనాం । చూర్ణాని తండుల
జలేలులితానిపీత్వా ॥ యద్వాగుడేనసహితాన్యవలిహ్యమాన ।
ఆసన్నమృత్యురపిజీవతిమూత్రకృచ్ఛ్రీ ॥

టీ ॥ యాలక్కి, పిట్టుగుకనబేరు, కల్లనారు, హిప్పలి, ఇవుగళన్ను
అక్కియగచ్చినల్లి అరెదు కుడియువదు, అథవా బెల్లవెరసియాదరూ కుడి
సలు ఆసన్నవాదమృత్యువుళ్ళాతనిగాదరూ మూత్రకృచ్ఛ్రపరిహారవహుదు.

శ్లో ॥ నిర్గుండితారసంత్తైలంకర్పూరంచసుచూర్ణితం । ఆ
లోడ్యపాత్రపమేద్వర్తిం మేహనేవిన్యసేత్తతః ॥

టీ ॥ లక్కిసొప్పినరసదల్లి పచ్చకర్పూరదచూర్ణవహాకి స్వల్ప
ఎణ్ణెయంబిట్టు కారిసి సమరసవాగిమాడి హంజిబత్తిగాదరు సణ్ణబా
వడెయబత్తిగాదరు ఊడి మూత్రనాళదల్లి మెల్లగెసేరిసలు ఆవుత్త
రక్షణవే మూత్ర ఝల్లనెబిడువుదు.

(వస్త్యామయాంతకఘృత)

శ్లో ॥ బృహత్యంశుమతీద్వంద్వశారిబేక్షుకశేరుకం। కస్రోతకం
బిక్షురకముశీరంశిగ్రువాలుకం ॥ పాశాభివరణందాత్రీఫాభ
ల్లాతయష్టిఫలంకఫం। పృథక్త్రుఫలికంక్షుణ్ణసర్వతుల్యంచగో
క్షురం ॥ ద్రోణేపాంసాధయేత్సమ్యక్ పాదశిష్టపరిస్రుతం । ప్ర
క్షిప్యసర్పిషఃప్రస్థందత్వాక్షీరంవరీరసం ॥ధాత్రీబింబీరసం
చాపినారికేళోదకంతథా । కూశ్మాండోర్వారుకజలంస్నే
హద్విగుణితంపృథక్ ॥ ద్రవ్యైస్సుపిష్టైఃసంయుక్తమేకస్మిన్ద్వ
గ్నినాపచేత్ । పరూషకోర్పలకృటిఃధూకజివదారుభిః ॥త్రి
ఫలాపిప్పలీకాన్తిశృంగిబిశ్రైస్ససైంధవైః । హస్తిపిప్పల్యపామా
ర్గమంజిష్ఠాపద్మకేసరైః॥ ముస్తాకుస్తుంబరీలోధ్రసాశ్వగంధ
పునర్నవైః । స్వయంగుత్పేక్షురఫత్రైఃమోచాకందకశృంగిభిః॥
శిలాజిత్వర్ధభాగైస్త్రైఃసిద్ధంతత్సేపితంఘృతం। మూత్రకృచ్ఛ్రాణి
సర్వాణిశర్కరామశ్మరీమపి॥ పానవస్త్యాదిభిర్యుక్తంనాశయే
న్నాత్రసంశయః। వాతపిత్తకఫోత్థాన్సర్వాన్వస్తిగతాన్మ

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

ದೀರ್ಘ ॥ ಪ್ರಮೇಹಾಂಸಕೃಚ್ಛ್ರಮಪವರ್ಣಯುಕ್ತಿಧುರ್ಯಂ । ಗುಲ್ಮಾಗ್ನಿ ಸಾದಗ್ರಹಣೀಮುದಾನಾಹಜರಾಮಯಂ ॥ ಕ್ಷಯಂ ಕ್ಷಯಕೃತಾನ್ ವ್ಯಾಧೀನ್ ರಕ್ತಪಿತ್ತಾಗ್ನಿಶೋಷದಾಹಾನ್ । ವಸ್ತ್ಯಾಮಯಾಂತಕ ಘೃತಂ ದೇವದೇವೇನ ಭಾಷಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಗುಳ್ಳ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಬಿಂದೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ಹೂರಿಲೆಹೊನ್ನೆ, ಹಾಗಲಿ, ನೆಲಹಾಗಲಿ, ಕಬ್ಬು, ಕೇಪಿನಗಡ್ಡೆ, ಆದಿತ್ಯನಭಕ್ತ, ಕೊಳವಳಿಕೆ, ಲಾಮಂಚ, ನುಗ್ಗೆಸೊಪ್ಪು, ಮುಡಿವಾಳ, ನೆಲದಂಗು, ಮಟ್ಟಮಾಲಂಗಿಸೊಪ್ಪು, ದ್ರಾಕ್ಷಿಹಣ್ಣು, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಚೆನ್ನಂಗಿಲು, ಇವಿಷ್ಟು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೩ ಹಾಗ ಕನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ ಇವುಗಳ ಸಮ ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರನ್ನು ಕುಟ್ಟಿ, ನಾಗಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆರೆತು ನಾಲ್ಕುಭಾಗ ಅವಶೇಷಿತವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ೧ ಕೊಳಗ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಹಾಕಿ, ಹಸುವಿನಹಾಲು, ಆಷಾಢೀರಸ, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ, ತೊಂಡೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಎಳನೀರು, ಕುಂಬಳಕಾಯರಸ, ಮುಳ್ಳುಸವತೇಕಾಯರಸ, ಇವಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ಬಳ್ಳ ಹುಯಿದು ಕಾಸುವಾಗ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ:— ಖರ್ಜೂರದಹಣ್ಣು, ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಸರಳ, ದೇವದಾರು, ತ್ರಿಫಲೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ರೇಣುಕ, ಶುಂಠಿ, ಸೈಂಧವ, ಗಜಪಿಪ್ಪಲಿ, ಉತ್ತರಣೆಬೇರು, ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ತಾವರೆಕೇಸರ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಲೋಧ್ರ, ಹಿರೀವದ್ದಿನಬೇರು, ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ನಸುಗುನ್ನಿಬೇರು, ಕೊಳವಳಿಕೆಬೀಜ, ಬಾಳೆಗಡ್ಡೆ, ಕರ್ಕಾಟಕಶೃಂಗಿ, ಕಲ್ಲನಾರು, ಇವಿಷ್ಟು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ವರಹ ತೂಕ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿಳುಹಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರ, ಪ್ರಮೇಹ, ಕಲ್ಲುಕಟ್ಟು, ವಸ್ತಿಗತವಾದ ಸಕಲರೋಗಂಗಳು, ಪುರಿತೆ, ಸಕಲಪ್ರಮೇಹ, ಗುಲ್ಮ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಗ್ರಹಣಿ, ಕ್ಷಯ, ಮೈದಿನೋವು, ಪಾರ್ಶ್ವಶೂಲೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುವು. ಇದು ವಸ್ತ್ಯಾಮಯಾಂತಕಘೃತವೆಂದು ದೇವದೇವನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

(ನಾರಿಕೇಳಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ನಾರಿಕೇಳಜಲಂ ಕ್ಷೀರಂ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಂ ಚ ಶತಾವರೀಂ । ಇಕ್ಷುಕಾಂಡಂ ಚ ಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷೀಂ ಕದಳೀಗೋಕ್ಷುರಾಮ್ರಕಾಃ ಪದ್ಮಕಪತ್ರಕಂ

ಸ್ಯಾತ್ತ್ರಪುಸಸ್ಯರಸಸ್ತಥಾ । ಉಲೂಖಲೇಕ್ಷೋದಯಿತ್ವಾ ಘೃತಪ್ರಸ್ಥಂ ವಿಪಾಚಯೇತ್ । ಕಲ್ಕಾಂಶ್ಚಾರ್ದ್ವಿತೀಯಾನ್ ಸರ್ವಾಂಶ್ಚಾಜಾಶ್ವಶ್ಮಭೇದಕಂ ॥ ಅಗ್ನಿಪಿಪ್ಪಲ್ಯಪಾಮಾರ್ಗತುಕಾಕ್ಷೀರೀತ್ರುಟೀರ್ನ್ತಥಾ । ತಿಲಕಾಂಚೀರಗುತ್ತಾಸ್ಯೃಕ್ಷೀಕದಳೀಕ್ಷುರಕಂತಥಾ ॥ ಯಷ್ಟಿಚೋರ್ವಾರುಬೀಜಂ ಚ ಸ್ವಯಂಗುಪ್ತಾಫಲಾನಿ ಚ । ಮಧೂರಿಕಾಶ್ವದಂಷ್ಟ್ರಾಚ ಬೀಜಂ ಕೂಶ್ಮಾಂಡಮೇವ ಚ ॥ ಕತಕಸ್ಯ ಚ ಬೀಜಂ ಚ ಮೃದ್ವೀಕಾ ಚ ಶತಾವರೀ । ಸರ್ವಮೇಕತ್ರ ನಿಯುಂಜ್ಯಾಥ ಶನೈರ್ಮೃದ್ವಗ್ನಿನಾ ಪಚೇತ್ ॥ ಏತತ್ಸರ್ಪಿಃ ಪೀಯಮಾನಂ ಸರ್ವತ್ರುಯವಿನಾಶನಂ । ಪ್ರಾತಃಪಾಣೀತಲಂ ಸ್ನಿಗ್ಧಂ ಚಾಯಮಿತ್ರಾತಕುಸ್ಥಿತಃ ॥ ಮೂತ್ರರೋಧಕೃತಾನ್ ರೋಗಾನ್ ಶರ್ಕರಾಮಶ್ಮರೀಮಪಿ । ಮೂತ್ರಾಘಾತಂ ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರಂ ಮೂತ್ರರೋಗಾಂಸ್ತಥೈವ ಚ ॥ ಮೂತ್ರಾಭಿಘಾತಂ ಮೇಹಾಂಶ್ಚ ಸೋಮರೋಗಂ ನಿಹಂತಿ ಚ । ಸರ್ವಾಂಶ್ಚ ವಸ್ತಿಗಾನ್ಹಂತಿ ಪುಮಾನ್ಸದ್ಯಸ್ಸುಖೀಭವೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಎಳನೀರು, ಹುಸುವಿನಹಾಲು, ಕಗ್ಗುಂಬಳದಕಾಯರಸ, ಆಷಾಢಿರಸ, ಕಬ್ಬಿನಹಾಲು, ಹೊನ್ನಗನ್ನಿರಸ, ಬಾಳೆಗಡ್ಡೆರಸ, ನೆಗ್ಗಿಲರಸ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿರಸ, ಒರಲೆತಾವರೆರಸ ಕೊಳವಳಿಕೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಬಳ್ಳವ ಹಾಕಿ ಅದರಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳ ತುಪ್ಪವಹನಿಸಿ, ಹದದಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ,— ಕಲ್ಲನಾರು, ಹಿಟ್ಟುಳುಕನಬೇರು, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಉತ್ತರಣೆಬೇರು, ತವಕ್ಷೀರ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಗಂಧಿಕತಗರ, ಮೇಘ್ಯ, ರೇಣುಕ, ಹೊನ್ನಗನ್ನಿಬೇರು, ಬಾಳೆಗಡ್ಡೆ, ಕೊಳವಳಿಕೆಬೇರು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಸೌತೆಬೀಜ, ನಸುಗುನ್ನಿಬೀಜ, ಹಿಪ್ಪೆಹುವ್ವು, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಕಗ್ಗುಂಬಳದಕಾಯಿಬೀಜ, ಬಿಲ್ಲದಹರಳು, ದ್ರಾಕ್ಷೆಹಣ್ಣು, ಆಷಾಢಿ, ಇಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೩ ವರಹತೂಕವ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಆತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಮೃದ್ವಗ್ನಿಯಿಂದ ಪಾಕವಮಾಡಿ, ಹದದಲ್ಲಿ ಇಳುಹಿಕೊಂಡು ದಿನಂಪ್ರತಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ಸಕಲ ಮೂತ್ರರೋಗ, ಪ್ರಮೇಹ, ಕಲ್ಲಕಟ್ಟು, ಸಕಲವಾದ ಉಷ್ಣವ್ಯಾಧಿಗಳು ಸಕಲವಾದ ವಸ್ತಿರೋಗಗಳು, ಸೋಮರೋಗ, ಇವು ಮುಂತಾದ ಸಕಲರೋಗಂಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಹವು ತಪ್ಪದು.

(ಅಶ್ಮರೀಚಿಕಿತ್ಸಾ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅಶ್ಮರೀದಾರುಣೋವ್ಯಾಧಿರಂತಕಪ್ರತಿಮೋಮತಃ । ತರುಣೋಭೇಷಜೈಃ ಸಾಧ್ಯಃಪ್ರವೃದ್ಧೋಭೇದಮರ್ಹತಿ ॥

ಟೀ॥ ಅಶ್ಮರೀಯೆಂಬುದು ಮಹಾಭಯಂಕರವಾದ ವ್ಯಾಧಿ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಸರಿ ಸಮಾನವಾದದ್ದು. ಆ ಅಶ್ಮರೀಹೊಸದಾದರೆ ಔಷಧಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಹುದು, ಹಳೇ ದಾದರೆ ಕುಯಿದಲ್ಲದೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗದು.

ಶ್ಲೋ॥ನಿರ್ಗುಂಡ್ಯೈರಂಡಕೋರಂಡಗೋಕ್ಷುರದ್ವಿಪುನರ್ನವೈಃ।ಸಿಂಹ್ಯಾ ಬೃಹತೀಸುವರಣಾಕೃಷ್ಣಪಾಷಾಣಭೇದಕೈಃ॥ ಏತೈಃಪ್ರಸಾಧಿತೈಃ ಕ್ವಾಥಃಶ ರ್ಕರಾಮಶ್ಮರೀಮಪಿ।ಶೂಲಾಂಶ್ಚಪ್ರಕೃತಿಪ್ಲೀಹಜಠರಾಣಿಚನಾಶಯೇತ್॥

ಟೀ॥ ಲೊಕ್ಕಿಬೇರು, ಔಡಲದಬೇರು, ಕೊರಟಿಗೆಬೇರು, ನೆಗ್ಗಿಲು, ಕೊಮ್ಮೆ, ಅಡಿಕೆಪುಟ್ಟನಬೇರು, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ನುಗ್ಗೇಬೇರು, ಮಟಮಾಲಂಗಿ ಬೇರು, ಪಿಪ್ಪಲಿ, ಪಿಟ್ಟುಳುಕನಬೇರು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಕಷಾಯವಂ ಮಾಡಿ ತೆಗದುಕೊಳ್ಳಲು ಶರ್ಕರಾಮೇಹ, ಕಲ್ಲಕಟ್ಟು, ಶೂಲೆಕಲ್ಲು, ಪ್ರಪ್ರತಿ, ಪ್ಲೀಹ, ಮತ್ತೆಮಿಕ್ಕಾದ ಉದರರೋಗಂಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕೈಡರ್ಯಪತ್ರಜಂಕಲ್ಕಂಪಿಬೇದುಷ್ಣೇನವಾರಿಣಾ । ಸದ್ಯಃಶಮಯತಿರೋಗಂಶರ್ಕರಾಶೂಲಜಿದ್ಧ್ರುವಂ ॥

ಟೀ॥ ಕರಿಬೇವಿನಸೊಪ್ಪಂ ಅರದು, ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ, ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದ ಕೊಡಿಸಲು ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ನೋವು, ಕಲ್ಲಕಟ್ಟಿನಿಂಧ ವುಂಟಾದವ್ಯಾಧಿ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕ್ವಾಥಶ್ಚಶಿಗ್ರುಮೂಲೋತ್ಥಃಕದುಷ್ಣೋಶ್ಮರಿನಾಶನಃ ॥

ಟೀ॥ ನುಗ್ಗೆಬೇರಿನಕಷಾಯವನ್ನು ಆರಿಸಿ ಸ್ವಲ್ಪಬಿಸಿಯಾಗಿ ತೆಗದುಕೊಳ್ಳಲು ಅಶ್ಮರೀ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ಸಿಂಧುವಾರವಿಶಾವಾರಿವಾರಯೇನ್ಮೇಢ್ರಶರ್ಕರಾಃ।ನಾರಿಕೇಳಾಂಬುನಾಪೀತಂತಯೋಃಕಲ್ಕಂಚತತ್ಸಮಂ॥

ಟೀ॥ ಲೊಕ್ಕಿಯಬೇರನ್ನು, ಅರಿಸಿನವನ್ನು, ಕಷಾಯವಮಾಡಿಕೊಡಿಸಿದರೂ, ಕಲ್ಕವಮಾಡಿಕೊಡಿಸಿದರೂ, ಕಲ್ಲಕಟ್ಟಿನವ್ಯಾಧಿಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕೃಷ್ಣನಿರ್ಗುಂಡಿಕಾಮೂಲಂನಾರಿಕೇಳಜಲೇನವಾ । ಪಿಷ್ಟ್ವಾಸಮ್ಯಕ್ಪಿಬೇತ್ಸದ್ಯಃಶರ್ಕರಾಶ್ಮರಿನಾಶನಂ ॥

టీ॥ కరీమొక్కెయబేరన్ను, ఎళనీరిందరదు కుడియకొడలు, శర్కరామేహం, కల్లుకట్టు, ఇవు పరిహారవహువు.

శ్లో॥ తిలాపామార్గకదళీపలాశయవసంభవః । క్షారః పిబేదవిమూత్రేణ శర్కరాశ్మరినాశనం ॥

టీ॥ యళ్ళుసెత్తెయక్షారవు ఉత్తరణెబూది బాళెబూది ముత్తుగద బూది, యవెయభస్మ ఇవిష్టన్నూ గోమూత్రదింద అరదు కుడియ కొడె కల్లుకట్టిన వ్యాధి పరిహారవహుదు.

(కపోతవంకాదిఘృత).

శ్లో॥ పాదాంశంవిపచేత్పృథక్త్రిఫలికాన్యంశోపజేసూక్ష్మశః।భిత్త్వాక్రాణకపోతవంకశరణక్రూష్మాణ్డగంధాబలాః।వాదావీదశమూలగోక్షురబిదార్యావాశ్మభిన్మోరటంమకాన్యక్షీరుశకాశదర్భసిఖరావీరద్రుమశిగ్రుద్వయం॥ పూరీకార్యగళౌకసిరువసుకోయాథిద్విపర్షాభుకం। కోగండంబఫరిశ్రుతేద్రిపచేద్ఘృతంఘృకంచాఢకం॥ దత్వాభిరుసపాఢకంద్విగుశీతంక్షీరైస్సుపిష్టైస్త్రిభా।క్ష్మైలావిశ్వవృణాళపుష్పవరణైఃకాంక్యైశ్మభిద్గోక్షురైః॥ యష్టీస్సైంధవమర్త్స్యద్ధ్రుబీసతుకాంశాలూకగోపీరిలైర్రుద్రాభీరుమధూలికేక్షురఫలాపౌవీరబీజాద్రిజైః। దుర్స్పర్శత్రికణ్టకృష్ణత్రికటుకాత్వావింశత్పలంప్రక్షిపేత్। తత్పృథాత్మరిసోమ్నశోగకశిలాంమూత్రామయానాశయేత్॥

టీ॥ సూర్యభక్తనబేరు, కిరుకసాశిబేరు, జిరీముద్దు, కళ్ళంగడలెబేరు, నెలదాళు, బిల్లవత్తదబేరు, నరువలబేరు, శివనీబేరు, పాదరీబేరు, జెమ్మరదచక్కె, కుళ్ళ, నెలకుళ్ళ,ఒందెలెహొన్నె,మూరెలెహొన్నె, దన్నెగ్గిలబేరు, నెగ్గిలబేరు, నెలగుంబళ, జిట్టుహుకనబేరు, కురటిగెబేరు,హొన్నగన్నె, కాశకుశదర్భె, ఔడలదబేరు, నుగ్గేబేరు, కాడనుగ్గెబేరు, తవసదబేరు, కరిగొరంటె, శిపిగంచె, కరిమొక్కెబేరు, అంబటెబేరు, అడికెపుట్టనబేరు, కోమ్మెబేరు, గోరటె, ఇవిష్టూ

ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೩ ತೊಲಗಳನ್ನು ಕೊಳವ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಬಗಳಿನಲ್ಲಿಯಿಡಿದು, ಜಜ್ಜುಗಟ್ಟಿ ೧೬ ಕೊಳಗದನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ನಾಲ್ಕನೇಕುಳಿಯುವಂತೆ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ಇಳಿಸಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದರಲ್ಲಿ ೧ ಕೊಳಗ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪವ ಹಾಕಿ, ಆಷಾಢೀಗಡ್ಡೆರಸ ೧ ಕೊಳಗ, ಹಸುವಿನಹಾಲು ೨ ಕೊಳಗ, ಇಷ್ಟನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಹದಸೇ ಕಾಯುವಾಗ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ:- ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಶುಂಠಿ, ತಾವರೆಗೆಣಸು, ನಸುಗುನ್ನೇಬೀಜ, ಪಟೋಲಂಗೀಬೀಜ, ರೇಣುಕ, ಚಿಟ್ಟಿನಬೇರು, ನೆಗ್ಗಿಲುಬೇರು, ಚಿಪ್ಪಿಹುಲ್ಲು, ಜೊನ್ನಗನ್ನೆ, ಕವಕ್ಷೀರ, ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಸೊಗಡೆ, ಮೆಳ್ಳು, ಪಾದಕ್ಕಿ, ಮುಟ್ಟಿದರೆಮುನಿಜ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ಕೊಳವಳಿಕೆಬೀಜ, ಮುತ್ತುಗದಬೀಜ, ಸೌತೇಬೀಜ, ಕಲ್ಲಸಾರು, ಉತ್ತರಣೆಬೇರು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚವ್ಯ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧೦ ವರಹತೂಕವಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿ ಇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಸೇವಿಸಲು ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರ, ಕಲ್ಲಕಟ್ಟು. ಸೋಮರೋಗ, ಇವುಮುಂತಾದ ಸಕಲ ಮೂತ್ರರೋಗಂಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರಕ್ಕೆ ಅಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ತಿಲಸರ್ಷಪಪಿಣ್ಯಾಕಶುಕ್ತತೈಲಂ ಬೃಹತೀದ್ವಯಂ । ಅತ್ಯುಷ್ಣಂ ಹಿಂಗುಲವಣಂ ಆತಪೋ ಮತ್ಸ್ಯಸೂರಣಂ ॥ ಕಪಿತ್ಥಂ ಬಹುದಾಹ್ಯನ್ನಂ ಕರೀರಾಮಿಶಿಬಾಪ್ರಕಂ । ಪುನರ್ನವಂಸ ತಾಂಬೂಲಂ ಕೃಚ್ಛ್ರಪಿಂಶತಿಸ್ತ್ರವಃ ॥

ಟೀ॥ ಎಳ್ಳು, ಸಾಸುವೆ, ಹಿಂಡಿ, ಎಣ್ಣೆ, ಬದನೆ, ಗುಳ್ಳ, ಅತ್ಯುಷ್ಣವಾದ ಆಹಾರ, ಹಿಂಗು, ಉಪ್ಪು, ಬಿಸಿಲು, ಮೀನು, ಸೂರಣ, ಬೇಲದಹಣ್ಣು, ವಿದಾಹವುಂಟುಮಾಡುವ ಅನ್ನ, ಬಿದಿರುಕಳಲೆ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ಹಸೀಶುಂಠಿ, ಕೊಮ್ಮೆಸೊಪ್ಪು, ವೀಳ್ಯ, ಯಿವು ೧೯, ೨೦ ವಿಧವಾದ ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರಕ್ಕೆ ಅಪಥ್ಯ.

ಶ್ಲೋ॥ ಅತ್ಯಾಶನಂ ದಿವಾಸ್ವಪ್ನೋ ಮಾಕರ್ವಂ ಮೂಲಕಂ ದಧಿ । ಪಾಯಸಂ ಪನಸಂ ಮೋಚಮಾಜಂ ಮಾಂಸಂ ಚ ಮೈಥುನಂ । ವೇಗಸಂಧಾರಣಂ ಶಿಂಬಂ ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರೀ ವಿವರ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಹೆಗ್ಗಳವಾದ ಆಹಾರ, ದಿವಾನಿದ್ರೆ, ಗರಗನಸೊಪ್ಪು, ಮೂಲಂಗಿ, ಮೊಸರು, ಪಾಯಸ, ಹಲಸಿನಹಣ್ಣು, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಆಡಿನಮಾಂಸ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ, ಮಲಮೂತ್ರಗಳ ತಡೆಯುವುದು, ಅವರೆಕಾಯಿ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರದಲ್ಲಿ ಅಪಥ್ಯಂಗಳು.

(ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರಕ್ಕೆ ಪಥ್ಯವರ್ಗ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸಟೋಲತ್ರಮತಾಸ್ತ್ಯಕ್ಷೀರಮಧುಬಿಂಬಫಲಂಗುಡಂ। ತ್ರಪುಸೋರ್ವಾರುಕೂಶ್ಮಾಂಡಫಲಂರಂಭಾಸುಮಂಸಿತಾ ॥ ಕುಮಾರೀಮುದ್ಗಜೀವಂತೀ ಧಾತ್ರೀಕೃಚ್ಛ್ರಗದೇಹಿತಂ ॥

ಟೀ॥ ಪಡವಲದಕಾಯಿ, ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಹೊನ್ನಗನ್ನೆ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ತೊಂಡೇಕಾಯಿ, ಬೆಲ್ಲ, ಮೆಕ್ಕೇಕಾಯಿ, ಸೌತೇಕಾಯಿ, ಬೂದಿಗುಂಬಳಕಾಯಿ, ಬಾಳೇಮೋತೆ, ಶರ್ಕರೆ, ಲೋಳಸರ, ಹೆಸರು, ಸೀಹಾಲೇಸೊಪ್ಪು, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ, ಇವಿಷ್ಟು ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರದಲ್ಲಿ ಪಥ್ಯಗಳು.

(ಪ್ರಮೇಹಂಬರಿಕೆ ಸ್ಸೆ, ನಿಕ್ಯಸಾಧನಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ನವಾನ್ನಗುಡಮದ್ಯಾಂಬುದಧಿಧೂಮನಿಷೇವಣಾತ್। ದೂಷಿತಂಜನಯೇನ್ಮೇಹಂಶುಕ್ಲಮಜ್ಜಾವಸಾದಿಕಂ ॥

ಟೀ ॥ ಹೊಸಅಕ್ಕಿ ಅನ್ನ ಊಟಮಾಡುವದರಿಂದಲೂ, ಬೆಲ್ಲದಭಕ್ಷಣದಿಂದಲೂ, ಮದ್ಯದಿಂದಲೂ, ಬಹಳವಾದಜಲಪಾನದಿಂದಲೂ, ಮೊಸರುಭಕ್ಷಣದಿಂದಲೂ, ಬಹಳವಾಗಿ ಧೂಮಪಾನವಮಾಡುವದರಿಂದಲೂ, ದೂಷಿತವಾದಶುಕ್ಲ, ಮಜ್ಜ, ವಸಾದಿಗಳು ಪ್ರಮೇಹವನುಂಟುಮಾಡುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮೇಹೋವಿಂಶತಿರ್ದಿಕ್ಸಂಖ್ಯಾ ವಾತಪಿತ್ತಕಫೈಃಕ್ರಮಾತ್ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಿಂದ ೪, ವಾತಗಳಿಂದ ೪, ಪಿತ್ತದಿಂದ ೬, ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದ ೧೦, ಇವೆಲ್ಲಕೂಡಿ ಪ್ರಮೇಹ ೨೦ ತೆರನಾಗಿಪುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವಸಾಮಜ್ಜಗಜಕ್ಷೌದ್ರಸಂಜ್ಞಾವಾತೇನಪಿತ್ತತಃ। ರಕ್ತಹಾರಿದ್ರಮಂಜಿಷ್ಠಕ್ಷಾರನೀಲಾಖ್ಯಕಾಲಿಕಾಃ ॥ ಜಲೇಕ್ಷುಸಿಕತಾಪಿಷ್ಟಸುರಾಸಾಂದ್ರಪಿತಾಭಿಧಾಃ।ಶುಕ್ಲಲಾಲಾಶನೈ ರಾಖ್ಯಾಶ್ಶ್ಲೇಷ್ಮತೋಲತುಮೇಧ್ವಿಪಕ್॥

ಟೀ ॥ ವಾತದಿಂದ, ವಸಾಮೇಹ, ಮಜ್ಜಾಮೇಹ, ಗಜಮೇಹ, ಮಧುಮೇಹಗಳೆಂದು ೪ ತೆರ. ಪಿತ್ತದಿಂದ ರಕ್ತಮೇಹ, ಹರಿದ್ರಮೇಹ, ಮಾಂಜಿಷ್ಠಮೇಹ, ಕ್ಷಾರಮೇಹ, ನೀಲಮೇಹ, ಕಾಲಮೇಹಗಳೆಂದು ೬ ಮೇಹ. ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದ ಉದಕಮೇಹ, ಇಕ್ಷುಮೇಹ, ಸಿಕತಾಮೇಹ, ಪಿಷ್ಟಮೇಹ, ಸುರಾಮೇಹ, ಸಾಂದ್ರಮೇಹ, ಪೀತಮೇಹ, ಶುಕ್ಲಮೇಹ, ಲಾಲಾಮೇಹ, ಮಂದಮೇಹಗಳೆಂದು ೧೦ ಪ್ರಮೇಹ, ಇಂತು ಪ್ರಮೇಹಂಗಳು ೨೦.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪ್ರಮೇಹಶ್ಲೇಷ್ಮಜಾಸ್ಸಾಧ್ಯಾಃ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯಾಸ್ತುಪಿತ್ತಜಾಃ । ವಾತಜಾಯಾಪ್ಯಸಾಧ್ಯಾಸ್ಸ್ಯುಃ ಕೃಚ್ಛ್ರಸಾಧ್ಯಾಸ್ತ್ರಿದೋಷಜಾಃ ॥

ಟೀ॥ ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ೧೦ ಮೇಹಂಗಳೂ ಔಷಧಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವವು. ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ೬ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ. ವಾತದಿಂದುಂಟಾದ ೪ ಮೇಹಂಗಳು ಯಾಪ್ಯಸಾಧ್ಯಂಗಳು. ತ್ರಿದೋಷದಿಂದುಂಟಾದಮೇಹಂಗಳು ಅತಿಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯಂಗಳು.

ಶ್ಲೋ ॥ ತತ್ಪೂರ್ವರೂಪಂ ಸ್ವೇದೋಂಗೇ ಶೈಥಿಲ್ಯಂ ಕರಪಾದಯೋಃ । ವಿದಾಹೋ ಮೂತ್ರಬಾಹುಳ್ಯಂ ತೃಷ್ಣಾ ಕಂಠಸ್ಯ ಶೋಷಣಂ । ಮೂತ್ರೇ ಪಿಪೀಲಿಕಾಕ್ರಾಂತಿಃ ಶೂಲದಾಹೌ ವಮಿಃ ಕ್ರಮಾತ್ ॥

ಟೀ॥ ಮೇಹವ್ಯಾಧಿ ತೊಡಗುವದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಆಗುವ ಪೂರ್ವಚಿಹ್ನೆ; ಮೈಯಲ್ಲಿ ಬೆವರು, ಕೈಕಾಲು ಅಲುಕುಹೋಗುವಣ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಿದಾಹ, ಮೂತ್ರಹೇರಳವಾಗಿ ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಬಿಡುವಣ, ಬಾಯಾರಿಕೆ ತೀವ್ರವಾಗಿ ವುಂಟಾಗುವಣ, ಕೊರಳು ಒಣಗುವಣ, ಕುಟಿಬಾಯಿ ಹತ್ತುವಣ, ಮೂತ್ರಿಸಿದ ತಾವಿನಲ್ಲಿ ಇರುವುಗಳು ಮುತ್ತುವಣ, ಮೈನೋವು, ಮೈಯುರಿತ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಮುಂದಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವವು.

(ನಿತ್ಯನಾಥನಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಉದಕೇಕ್ಷುಸ್ಸಾಂದ್ರಸುರಾಸಿಕತಾಶುಕ್ಲಶೀತಕಂ । ಪಿಷ್ಟಲಾಲಾತಿಮೂತ್ರಂ ಚ ಕ್ಷಾರಹಾರಿದ್ರರಕ್ತಕಂ ॥ ಮಾಂಜಿಷ್ಠನೀಲಕಾಳಂ ಚ ವಸಾಮಜ್ಜಾಮಧೂತ್ಥಿತಂ । ಅಸ್ಥಿಮೇಹಂ ವಿಂಶತೀಮಂ ಜಾತಂ ವರ್ಣೇನ ಲಕ್ಷಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಉದಕಮೇಹ, ಇಕ್ಷುಮೇಹ, ಸಾಂದ್ರಮೇಹ, ಸುರಾಮೇಹ, ಸಿಕತಾಮೇಹ, ಶುಕ್ರಮೇಹ, ಶೀತಮೇಹ, ಪಿಷ್ಟಮೇಹ, ಲಾಲಾಮೇಹ, ಅತಿಮೂತ್ರಮೇಹ, ಕ್ಷಾರಮೇಹ, ಹರಿದ್ರಾಮೇಹ, ರಕ್ತಮೇಹ, ಮಾಂಜಿಷ್ಠಮೇಹ, ನೀಲಮೇಹ, ಕಾಳಮೇಹ, ವಸಾಮೇಹ, ಮಜ್ಜಾಮೇಹ, ಮಧುಮೇಹ, ಅಸ್ಥಿಮೇಹಂಗಳೆಂದು ಮೇಹವ್ಯಾಧಿ ೨೦ ತೆರನಾಗಿಹುದು.

(ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ವಚ್ಛಂ ಬಹುಳಶೀತಂ ಚ ನಿರ್ಗಂಧಮುದಕೋಪಮಂ । ಜ್ಞೇಯಂ ಚೋದಕಮೇಹಂ ತತ್ಕಿಂಚಿದಾವಿಲಪಿಚ್ಛಿಲಂ ॥

ಟೀ॥ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ, ಬಹಳಶೀತವಾಗಿ, ಗಂಧರಹಿತವಾಗಿ, ನೀರಿನಹಾಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕದಡಿ ಕೊಂಡು, ಸ್ವಲ್ಪ ಸರಿಯಾಗಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಮೂತ್ರಬಿಡುವದನ್ನು

ఉదకమేహవెందరివుదు. ******************************

శ్లో ॥ మేదిసోబలినఃకు ర్యాద్దాదావమనరేచనం ॥

టీ॥ మేహవ్యాధియుళ్ళవను బలవంతనాగి కొబ్బిదవనాగిద్దరె ముంచితవాగి యేవమనవిరేచనగళంమాడిసువుదు.

(ఇక్షుమేహ.)

శ్లో ॥ ఇక్షోరససమంరూపంమధురంచేక్షుమేహకం ॥

టీ॥ ఇక్షుమేహవెంబదు కబ్బినహాలినవర్ణదంతె యిరువుదు. మధురవాదకారణ ఇరువుగళుముత్తువవు. ఇదన్ను ఇక్షుమేహవెందరివుదు.

(సాంద్రమేహ.)

శ్లో ॥ సాంద్రమేహంపర్యుషితంసాంద్రమేహంతదుచ్యతే ॥

టీ॥ మూత్ర మందవాగి హళేమూత్రదవర్ణవాగి యిద్దరె సాంద్రమేహవెన్నిసికొంబుదు.

(సురామేహ.)

శ్లో ॥ సురామేహంసురాతుల్యంఉపరిస్థమధోఘనం ॥

టీ॥ సురామేహవెంబదు సురావర్ణవాగి మేలెయిరువదు కెళగెమందవాగి ఘట్టియాగియిహుదు.

(సికతామేహ.)

శ్లో ॥ మూత్రాణాంసికతామేహేసికతారూపవాన్భవేత్ ॥

టీ॥మళలుమళలాగిమూత్రబిట్టరె అదు సికతామేహవెన్నిసికొంబుదు.

(శుక్లమేహ.)

శ్లో ॥ శుక్లాభంశుక్లమిశ్రంవాశుక్లమేహేప్రమేహతి ॥

టీ॥ శుక్లమేహవెంబదు శుక్లవర్ణవాగియాదరూ శుక్లదొడనెకూడియాదరూ మూత్రబిడువదు.

(శీతమేహ.)

శ్లో ॥శీతమేహేతుమధురంసుశ్వేతంబహునంగురు॥

టీ॥ శీతవెంబమేహదల్లి మధురరసగూడి అతిబిళుపాగియూ మందవాగియూఇహుదు.

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

(ಪಿಷ್ಟಮೇಹ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಂಘೃಷ್ಟಲೋಹಸದೃಶಂ ಸುಶ್ವೇತಂ ಪಿಷ್ಟಮೇಹಕಂ ॥

ಟೀ ॥ ಪಿಷ್ಟಮೇಹವೆಂಬುದು ಲೋಹದಚೂರ್ಣದಂತೆ ಅತಿಬಿಳುಪಾಗಿ ಮೂತ್ರವಂ ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ನೋಡಲಾಗಿ ಆಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಟ್ಟಿನಂತೆ ತಳಗೆ ನಿಂತಿರುವದು.

(ಮಂದಮೇಹ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಶನೈಶ್ಶನೈರ್ಯದಾಮೇಹೋ ಮಂದೋ ಮಂದಃ ಪ್ರಮೇಹಕಂ ॥

ಟೀ ॥ ಮಂದಮೇಹದಲ್ಲಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಮಂದವಾಗಿ ಮೂತ್ರ ಬಹಳ ತಡವಿನ ಮೇಲೆ ಬಿಡುವದು.

(ಲಾಲಾಮೇಹ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಲಾಲಾತಂತುಯುತಂ ಮೂತ್ರಂ ಲಾಲಾಮೇಹಂ ತು ಪಿಚ್ಛಿಲಂ ॥

ಟೀ ॥ ಬಾಯಿಜೊಲ್ಲಿನಹಾಗೆ, ನೂಲಿನಂತೆ ಮೂತ್ರ ಬಿಡುವದು. ಈ ಲಕ್ಷಣವುಳ್ಳದ್ದು ಲಾಲಾಮೇಹವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಮೂತ್ರಮೇಹವೆಂಬುದೆ ಬಹುಮೂತ್ರ.

ಶ್ಲೋ॥ ಶೋಫಸ್ತಾಪೋಂಗಕಾರ್ಶ್ಯಂ ಚ ಬಹುಮೂತ್ರಂ ತೃಷಾ ಭ್ರಮಃ ।
ಅಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಂ ಸರ್ವಗಾತ್ರೇಷು ಮೇಹೋಯಂ ಬಹುಮೂತ್ರಕಃ ॥

ಟೀ ॥ ಮೂತ್ರಮೇಹದಲ್ಲಿ ದೇಹ ಮಹಾಕೃಶವಹುದು, ತಾಪವುಂಟಾಗಿಹುದು, ಮೂತ್ರ ಬಹಳವಾಗಿ ಬಿಡುವದು, ಬಾಯಾರಿಕೆ ವೆಗ್ಗಳವಾಗಿಹುದು, ಭ್ರಮೆಯುಂಟಾಗಿಹುದು, ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲೂ ವೇದನೆಯುಂಟಾಗಿಹುದು. ಈ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಬಹುಮೂತ್ರವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

(ಕ್ಷಾರಮೇಹ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಗಂಧವರ್ಣರಸಸ್ಪರ್ಶೈಃ ಕ್ಷಾರಾಖ್ಯೋ ಕ್ಷಾರತೋಯವತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಕ್ಷಾರಮೇಹವೆಂಬುದು ಗಂಧವರ್ಣ ರಸಸ್ಪರ್ಶಗಳಿಂದ ಕ್ಷಾರವಾದ ಚೌಳಿನನೀರಿನಂತೆಯಿಹುದು.

(ಹಾರಿದ್ರಮೇಹ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಹಾರಿದ್ರಮೇಹಂ ಕಟುಕಂ ಹರಿದ್ರಾಸನ್ನಿಭಂ ಭವೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಹರಿದ್ರಮೇಹದಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರ ಹಳದೀವರ್ಣವಾಗಿ, ಕಟುರಸವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಹುದು.

(ರಕ್ತಮೇಹ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಔಷ್ಣ್ಯಮಿಶ್ರಂ ಸಲವಣಂ ರಕ್ತಾಭಂ ರಕ್ತಮೇಹಕಂ ॥

టీ ॥ రక్తమేహదల్లి మూత్ర అత్యుష్ణవాగి రసగూడి, అతిరక్తవర్ణవు ళ్ళద్దాగిరుదు.

(మాంజిష్ఠమేహ.)

శ్లో ॥ విస్రంమాంజిష్ఠమేహంతుమాంజిష్ఠసలిలోపమం ॥

టీ ॥ మాంజిష్ఠమేహవెంబదు హొలసునాతవుంటాగి మాంజిష్ఠనీరినంతిరుదు.

(నీలమేహ.)

శ్లో ॥ నీలమేహస్తునీలాభఃకాలమేహోమషీనిభః॥

టీ ॥ నీలమేహవెంబదు మూత్రదల్లి నీలి కదడిదంతేయిరుదు, కాళమేహవెంబదు మసియంతే కప్పాగిరుదు.

(వసామేహ.)

శ్లో ॥ వసామేహోవసామిశ్రంవసావన్మూత్రయేన్ముహుః ॥

టీ ॥ వసామేహవెంబదు బిసిరొడనె కూడిరువదు, బిసిమర్యాదెయల్లి అడిగడిగె మూత్రబిడువుదు.

(మజ్జామేహ.)

శ్లో ॥ మజ్జామిశ్రంతుమజ్జాభంమజ్జావన్మేహతేముహుః ॥

టీ ॥ మజ్జామేహవెంబదు మజ్జెయొడనె కూడియాదరూ మజ్జాధాతువినంతేయాదరూ మూత్రబిడువుదు.

(క్షౌద్రమేహ.)

శ్లో ॥ కషాయమధురంరూక్షంక్షౌద్రంతక్షౌద్రమేహకం॥

టీ ॥ క్షౌద్రమేహవెంబదు కషాయమధురరసగళొడగూడి అత్యంత రూక్షవాగి జేనుతుప్పదవర్ణవాగి మూత్రబిడువుదు.

(హస్తిమేహ.)

శ్లో॥హస్తీమత్తఇవోష్ణినమూత్రంవేగంవివర్జితం । సలీకరంవివృద్ధంచ హస్తిమేహస్యలక్షణం ॥

టీ ॥ మదసొక్కిద ఆనెయమదదంతె ఉష్ణవాగి మూత్ర అతివేగవిల్లదె ఘట్టిగొండు దెబ్బాగి బిడువుదు. ఈమేహగళల్లి మేహపిటకవెంబు వ్రణగళుంటాగువవు.

ಶ್ಲೋ ॥ ಉಪದ್ರವಾಯಕಲ್ಪಂತೇಪಿಟಕಾಮೇಹಸಂಭವಾಃ । ಕರುಭೀಚ ಶರಾವೀಚಸರ್ಷಪೀವಿನತಾತಥಾ ॥ ಜಾಲಿನೀಪುತ್ರಿಣೀಚಾಪಿಮಸೂರೀಚವಿದಾರಿಕಾ । ಅಲ್ಪಜಾವಿದ್ರಧಿಶ್ಚೇತಿಪಿಟಕಾದಶಕೀರ್ತಿತಾಃ ॥

ಟೀ ॥ ಮೇಹಪಿಟಕಂಗಳು ಕರುಭಿ, ಶರಾವಿ, ಸರ್ಷಪಿ, ವಿನತೆ, ಜಾಲಿನಿ, ಪುತ್ರಿಣಿ, ಮಸೂರಿ, ವಿದಾರಿ, ಅಲ್ಪಜೆ, ವಿದ್ರಧಿ, ಯೆಂದು ೧೦ ತೆರನಾಗಿರುವು. ಬಹು ಉಪದ್ರವಕರವಾಗಿರುವು.

(ಪಿಟಕಸ್ಥಾನಂಗಳು.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಮರ್ಮಸ್ವಂಸೇಗುದೇಪಾಣ್ಯೋಃ ಸ್ತನಸಂಧಿಷುಪಾದಯೋಃ। ಜಾಯಂತೇಯಸ್ಯಪಿಟಕಾಃಸಪ್ರಮೇಹೀನಜೀವತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಶರೀರದ ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಂಗಳಲ್ಲೂ, ಗುದಸ್ಥಾನಂಗಳಲ್ಲೂ, ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕೈಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ತನಸಂಧಿಯಲ್ಲೂ, ಯಾವನಿಗೆ ವ್ರಣವುಂಟಾಗುತದೋ ಆತನು ಜೀವಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದರಿವುದು.

(ಪ್ರಮೇಹಕ್ಕೆ ದಶಾವಸ್ಥೆಗಳುಂಟು.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ತಿಭೇದಸ್ಸ್ಯಾದ್ವಿತೀಯಾಮೂತ್ರಪೀಡನಂ । ತೃತೀಯಾಮರುತಃಕೋಪಃಚತುರ್ಥೀಸನ್ನಿಪಾತತಃ ॥ ಪಂಚಮೀಧಾತುನಾಶಸ್ಸ್ಯಾತ್ ಷಷ್ಠೀದಾಹಸ್ಸಮೀರಿತಃ। ಸಪ್ತಮ್ಯಾರೋಚಕೋಜಾಡ್ಯಂ ಅಷ್ಟಮೀಗ್ರಂಥಿಸಂಭವಃ ॥ ನವಮೀಸ್ಯಾದತೀಸಾರಃಸಂಜ್ಞಾಯಾದಶಮೀಕ್ಷಯಃ । ಉಪೇಕ್ಷಿತಾನಾಮಿತ್ಯೇವಮವಸ್ಥಾಸ್ಸ್ಯುಃಪ್ರಮೇಹಿನಾಂ॥

ಟೀ ॥ ಪ್ರಮೇಹಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಪ್ರಕೋಪಿಸಿ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ೧೦ ಅವಸ್ಥೆಗಳುಂಟಾಗುವವು. ಅವು ಯಾವವೆಂದರೆ,—ಮೊದಲನೇಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಾಭಿಯ ಕೆಳಗೆ ನೋವುಂಟಾಗುವುದು. ೨ನೇ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮೂತ್ರಬಿಡುವಾಗ ಬಹು ಕಷ್ಟಪಡಿಸುವುದು. ೩ನೇ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಾತಪ್ರಕೋಪದಿಂದ ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲೂ ನೋವುಂಟುಮಾಡುವುದು. ೪ನೇ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದೋಷತ್ರಯಗಳು ಕೂಡಿರುವುದು. ೫ನೇ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶರೀರಧಾತುಗಳು ನಾಶವಹುವು. ೬ನೇ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಛೆಯೂ ದಾಹವೂ ಉಂಟಾಗಿರುವು. ೭ನೇಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಕಂಡರೂ ಸೇರದೆ ಅರೋಚಕವೂ ಜಾಡ್ಯವೂ ಉಂಟಾಗುವವು. ೮ನೇ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವ್ರಣಗಳುಂಟಾಗುವವು. ೯ನೇ ಅವಸ್ಥೆ

యల్లి అతిసారవుంటాగిరుదు. ౧౧నే అవస్థెయల్లి యబ్బరకప్పువదు. కూడ్లే మరణవూఅరుదు.

(ప్రమేహచికిత్సె.)

శ్లో॥ త్రిఫలా వేణుపత్రాబ్దపాఠా క్వాథస్సమాక్షికః । కుం
భయోనిరివాంభోధింమేహానాంభూపయేత్ క్షణాత్ ॥

టీ॥త్రిఫలే, బిదరసొప్పు, కొన్నారిగడ్డె, అగిలుశుంఠి, ఇవిష్టన్నూ సమవాగి కషాయవమాడి జేనుతుప్పవెరసి కొడలు, అగస్త్యముని సముద్రపానవమాడిద మర్యాదెయలి బహుమూత్రవంశోషణంగైయువుదు.

(సిద్ధసారదల్లి.)

శ్లో॥ ఆరుల్యబ్దఫలత్రియద్విరజనీజంబ్వర్జునక్షీరస్య । త్వ
క్కాథ్వాన్నికకాగ్నిమంథఖదిరాంబష్ఠాసనేంద్రద్రుమ్మైః ॥ క్వా
థోవారిధిశోకకింశుకసమ్మైరేభిఃకృతంశీతళః । సక్షౌద్రో
శ్మభిదర్థచూర్ణశబళస్సర్వప్రమేహాపహః॥

టీ॥ ఆవరికెకొర్కె, కొన్నారిగడ్డె, త్రిఫలే, అరిసిన, మరదరిసిన, నేరిలకొర్కె, మత్తీకొర్కె, అత్తీచక్కె, ఆలదచక్కె, అరళీచక్కె, అగిలుశుంఠి, బిల్లదబీజదకొర్కె, నరువలచక్కె, కగ్గలిచక్కె, అంబటికొర్కె, హొన్నెమరదకొర్కె, సముద్రసోగెబీజ, ముళ్ళుముత్తుగదకొర్కె, ఇష్టన్నూ అష్టావశేషవాగి కాయిసి జేనుతుప్పకల్లునారినచూర్ణవెరసి కొడిసలు సకలప్రమేహంగళూపరిహారవహవు.

(ప్రయోగామృతదల్లి.)

శ్లో॥ తతకామలకీవారిధిశోకనిశాకింశుకత్వగభయేభ । ప
తద్విత్రింశానాంసితాదిజక్షౌద్రయుగ్ధిస్మోమెహె ॥

టీ॥ బిల్లదబీజవూ, నెల్లిచట్టూ ఒందొందువరహతూక, సముద్రసోగెబీజవూ, అరిసినవూ, మొరడెరడువరహతూక, ముళ్ళుముత్తుగదకొర్కె అళలెకాయియూ మొరడెరడువరహతూక, ఈక్రమదల్లి సేరిసి కషాయవకాయిసి జేనుతుప్ప శర్కరె కల్లునారినచూర్ణసహ హాకి కొడిసలు సకలప్రమేహంగళూపరిహారవహవు.

ಶ್ಲೋ ॥ ಧಾತ್ರೀರಸಪ್ಲುತಾಂ ಪ್ರಾಣೆಹರಿದ್ರಾಂ ಮಾಕ್ಷಿಕಾನ್ವಿತಾಂ ।
ಗಳೂಚ್ಯಾಮಲಕ ಕ್ವಾಥೋ ಮಧ್ವಾಢ್ಯೋ ಮೇಹನುತ್ಪರಂ ॥

ಟೀ ॥ ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿರಸದಲ್ಲಿ ಅರಿಸಿನದಹುಡಿಯಂ ಹಾಕಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡೆ ಪ್ರಮೇಹಪರಿಹಾರವಹುದು. ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು ಈ ಯೆರಡನ್ನೂ ಕಷಾಯವಮಾಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕುಡಿಯಿಸಲು ಮೇಹಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಿಂಬಜಟಾಂ ವಾ ಪ್ರಪಿಬೇತ್ತಕ್ರೇಣ ಪ್ರಸೂನರಸಸಹಿತಾಂ ॥

ಟೀ ॥ ತೊಂಡೇಬೇರನ್ನು ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅರದು ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡೆ ಪ್ರಮೇಹಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದಾರ್ವೀಕಪಿತ್ಥನಿರ್ಯಾಸಾವರಾಕತಕಕಿಂಶುಕೈಃ ॥ ಚಿಂಚಾ
ಫಲತ್ವಕ್ಕಾರ್ಪಾಸಬೀಜವಾರಿಧಿಕೋಟಕಂ । ಸಿತಗುಂಜಾಯುಕ್ತೈಃ
ಕ್ವಾಥೋ ಮಧ್ವಾಢ್ಯೋ ಮೇಹನುತ್ಪರಂ ॥

ಟೀ ॥ ಮರದರಿಸಿನ, ಬೇಲದಹುಗಿನು, ತ್ರಿಫಲೆ, ಚಿಲ್ಲದಬೀಜ, ಮುಳ್ಳುಮುತ್ತುಗ, ಹುಣಿಸೇಹಣ್ಣಿನಮೇಲಣತೊಕ್ಕು, ಹತ್ತಿಅರಳಿಗುಳು, ಸಮುದ್ರಸೋಗೆಬೀಜ, ಬಿಳೀಗುಲಗಂಜೀಬೇರು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡೆ ಪ್ರಮೇಹಪರಿಹಾಗವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಿಂಶುಕಸ್ಯತ್ವಚಂ ಪಿಷ್ಟ್ವಾ ತಕ್ರೇಣ ಮಧುನಾ ಸಹ । ಶಿಲಾಜಿತ್ವಾ
ತುಲೀಯುಕ್ತಂ ಪಿಬೇದೇತತ್ಪ್ರಮೇಹನುತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಮುಳ್ಳುಮುತ್ತುಗದತೊಕ್ಕನ್ನ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲರದು ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಆವರಿಕೆಬೀಜ ಕಲ್ಲುಸಾರುಸಹ ಹುಡಿಮಾಡಿಹಾಕಿ ಕೊಡಲು ಪ್ರಮೇಹಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಕ್ಷಪ್ರಮಾಣಂ ಕತಕಸ್ಯ ಬೀಜಂ। ತಕ್ರೇಣ ಪೀತಂ ಮಧುನಾಪಿ ಮಿಶ್ರಂ॥
ಕಷ್ಟಾನ್ಪ್ರಮೇಹಾನ್ಪಿಟಕಾದಿಭೂತಾನ್। ನಿಹಂತಿ ಮೇಹಾನ್ವಿವಿಧಾನ್ಕ್ರಮೇಣ॥

ಟೀ ॥ ೨ ವರಹತೂಕದ ಚಿಲ್ಲದಬೀಜವನ್ನು ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲರದು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಕದಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಪಿಟಕದೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ನಾನಾವಿಧ ಮೇಹಗಳು ಪರಿಹಾರವಹವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಉಶೀರಲೋಧ್ರಾರ್ಜುನಚಂದನಾನಾಂ। ಪಟೋಲನಿಂಬಾಮಲಕಾ

ಸ್ಯ ತಾನಾಂ ॥ ಲೋಧ್ರಾಂಬುಕಾಲೇಯುಕಧಾತಕೀನಾಂ । ಮೇಹಾ
ಞ್ಜಯೇತ್ ಕ್ಷೌದ್ರಯುತಃ ಕಷಾಯಃ॥

ಟೀ॥ ಲಾಮಂಚ, ಲೊಧ್ರದಚಕ್ಕೆ, ಮತ್ತಿಚಕ್ಕೆ, ಕೈವಡವಲ, ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಶಾಬರಲೋಧ್ರ, ಮುಡಿವಾಳ, ರಕ್ತಚಂದನ, ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಜೇನುತುಪ್ಪ ವೆರಸಿಕೊಡಲು ಪ್ರಮೇಹ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಾಠಾಹರಿದ್ರಾಮಧುಕಾಕಷಾಯಃ । ಸಮಾಕ್ಷಿಕಃ ಪಿತ್ತಜ
ಮೇಹಹಾರೀ ॥

ಟೀ ॥ ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಅರಿಸಿನ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಜೇನುತುಪ್ಪ ವೆರಸಿಕೊಡೆ ಪಿತ್ತಪ್ರಮೇಹಪರಿಹಾರವಹುದು,

ಶ್ಲೋ ॥ ಗುಡೂಚ್ಯಾಮಲಕಕ್ವಾಥೋಮಧ್ವಾಢ್ಯೋಮೇಹನುತ್ಪರಂ । ತೃ
ಷ್ಣಾದಾಹಪ್ರಶಮನೋಜ್ವರಾರುಚಿವಿನಾಶನಃ॥

ಟೀ ॥ ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಜೇನುತುಪ್ಪ ವೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಮೇಹ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಮೈಯುರಿತ, ಜ್ವರ, ಅರೋಚಕ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಪ್ರಯೋಗಸಾರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ನಿಂಬಾರ್ಕಪಿತ್ಥಾಕ್ಷದಿರಾಶ್ವಲಾಶಾ । ತ್ವಚಂಪಚಾಚ್ಛಾಪಿತಥಾ
ರಿಮೇದಾತ್ ॥ ವೀರಪ್ರಮಾದ್ವಾತಲಪ್ರೋಟಕಾಚ್ಚ । ಗ್ರಾಹ್ಯಾಸ್ತುನಿ
ರ್ಯಾಸಮಥೈಕಭಾಗಂ ॥ ಸ್ಯಾದ್ಭಾಗಮೇಕಂ ಕುಶಿಲಾಜತೂತ್ಥಂ । ತಾ
ಭ್ಯಾಂಸಮಾಂ ಶಾರ್ತ್ತಳಪ್ರೋಟಬೀಜಂ॥ ಕ್ರಮೇಣಚಾಪೀಡ್ಯಾಃ ಪಿಯ್ಯಮಾ
ನಂ । ಮೇಹಾನ್ನಿಹನ್ಯಾದಪಿಮಾರುತೋತ್ಥಾನ್॥

ಟೀ ॥ ಬೇವಿನಹುಗಿನು, ಬೇಲದಹುಗಿನು, ಕಗ್ಗಲಿಹುಗಿನು, ಮುತ್ತುಗದಹುಗಿನು, ಹಾರದಪಿಸಿನದಹುಗಿನು, ಬೊಬ್ಬುಳಿಯಹುಗಿನು, ವಡೆವಾರದಹುಗಿನು, ಆವರಿಕೆಹುಗಿನು, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ವರಹತೂಕ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸೇರಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಸಮ ಕಲ್ಲುನಾರು ೮ ತೂಕ, ಇವುಗಳಸಮ ಆವರಿಕೆಬೀಜ ೧೬ ವರಹತೂಕ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕ್ಷಾಡಿಸಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ವಸ್ತ್ರಗಳಿತವಮಾಡಿ, ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿಕದಡಿ, ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ವಾತದಿಂಹುಂಟಾದ ಸಕಲಪ್ರಮೇಹಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಆತ್ರೇಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಿತಗುಂಜಾಫಲರಜನೀಗಿರಿಜಕುಮೆಹಾರಿಬೀಜಾನಾಂ । ಚೂ
ರ್ಣಂಕ್ರಮವೃದ್ಧಾನಾಂಮಧುನಾಮೆಹಾನ್ವಿನಾಶಯತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಬಿಳೀಗುರಗಂಜಿಬೀಜ, ಅರಿಸಿನ, ಕಲ್ಲುನಾರು, ಆವರಿಕೆಬೀಜ, ಈ ೪ ಪ
ಕ್ಕೊತ್ತರವೃದ್ಧಿಯಾಗಿಕೂಡಿಸಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ವಸ್ತ್ರಗಾಳಿತವಮಾಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪ
ದಲ್ಲಿಕೊಡಿಸಲು ಸಕಲಪ್ರಮೇಹಹರ.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ತಿಳಸ್ಫೋಟಸ್ಯಪಂಚಾಂಗಂಛಾಯಾಶುಷ್ಕಂತುಕಾರಯೇತ್ ।
ಅರ್ಧಮಾಮಳಕಂಗಾತ್ರ್ಯಾಂತದರ್ಧಂರಜನೀರಜಃ ॥ ತಕ್ರೇಣಪೀತಮಾ
ತ್ರೋಹ್ಯಮೇಹವಿಂಶತಿನಾಶನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಆವರಿಕೆಪಂಚಾಂಗವನ್ನು ಛಾಯಾಶುಷ್ಕವಮಾಡಿಚೂರ್ಣಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ
ಅರ್ಧನೆಲ್ಲೀಚೆಟ್ಟಿನಚೂರ್ಣ, ಅದರರ್ಧಅರಿಸಿನದಚೂರ್ಣ, ಇವಿಷ್ಟೂಮಜ್ಜಿಗೆಯ
ಲ್ಲಿಕದಡಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಸಕಲಪ್ರಮೇಹಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಆದಾಯಬೀಜಂಮೆಹಾರೇರ್ಭೃಷ್ಟ್ವಾಸಂಚೂರ್ಣ್ಯಯತ್ನತಃ ।
ತಕ್ರೇಣಪೀತಂಮೆಹಾನಾಂವಿಂಶತಿಂನಾಶಯೇತ್ಕ್ಷಣಾತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಆವರಿಕೆಬೀಜವಹುರಿದು ಹುಡಿಮಾಡಿ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಿಂದ ತೆಗದುಕೊಳ್ಳ
ಲು ಪ್ರಮೇಹವೆಲ್ಲವೂ ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಹಾನಿಂಬಸ್ಯಬೀಜಾನಿಷಣ್ಣಿಷ್ಕಂಪಿಷ್ಟಿತಾನಿಚ । ಪಲತಂಡು
ಲತೋಯೇನಘೃತನಿಷ್ಕದ್ವಯೇನಚ ॥ ಏಕೀಕೃತ್ಯಪಿಬೆಜ್ಞಾನುಹಂತಿಮೆ
ಹಂಚಿರಂತನಂ ॥

ಟೀ ॥ ತುರಕಬೇವಿನಬೀಜ ೬ ವರಹತೂಕವನ್ನು ನೀರಲ್ಲರೆದು ೧ ಹಲ ಅಕ್ಕಿ
ಗಚ್ಚಿನಲ್ಲಿಕದಡಿ ೨ ವರಹತೂಕ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪವಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡೆ ಸಕಲಪ್ರ
ಮೇಹ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಪ್ರಮೇಹರಾಮಬಾಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ತಿಂತ್ರಿಣೀಫಲಬೀಜತ್ವಕ್ ಶಾಕಪರ್ಣಸಾಸ್ಥಿವರಾಟದಾ । ಬರ್ಬ್ಬ
ರಸ್ಯಕಪಿತ್ಥಸ್ಯನಿರ್ಯಾಸಂತತಕಂನಿಶಾಂ ॥ ಸಿತಗುಂಜಾಫಲಂತಾಂತ್ರಮ
ಭ್ರಕಂವಂಗಭಸ್ಮಕಂ । ತತ್ಸಾರಮಾತುಲೀಬೀಜಂಶೌದುಂಬರಜತಿಭಿ

ಷಕ್ । ಮರ್ದಯೇತ್ತ್ರಿಯಾಮಾನೇನ ಗೋಕ್ಷೀರೇಯಾಮಮರ್ದಿತಂ॥ ಚಣ
ಮಾತ್ರವಟಂಕೃತ್ವಾ ಛಾಯಾಯಾಂಶೋಷಯೇತ್ತತಃ । ಪ್ರಾತಃಕಾಲೇ
ಪ್ರದಾತವ್ಯಂಪಿಷ್ಟ್ವಾತತ್ರಿಣಬುದ್ಧಿಮಾನ್ ॥ ವಿಂಶತಿಂಚಪ್ರಮೇಹಾನಾಂ
ಸಮುದ್ರಮಪಿಶೋಷಯೇತ್ । ರಾಮಬಾಣಇತಿಖ್ಯಾತಃಸರ್ವಮೇಹನಿವಾರಣಃ॥

ಟೀ॥ಕುಣಿಸೇಬೀಜದಹುರುಹು, ಹತ್ತೀಅರಳಿನತಿರುಳು, ತ್ರಿಫಲೆ, ಬೊಬ್ಬುಳೀಹಂಗಿನು, ಬೇಲದಹಂಗಿನು, ಆವರಿಕೆಹಂಗಿನು, ಬಿಲ್ಲದಬೀಜ, ಅರಿಸಿನ, ಬಿಳೀಗುರುಗಂಜಿಯ ಬೇಳೆ, ಕಾಂತಸಿಂಧೂರ, ಅಭ್ರಕಸಿಂಧೂರ, ವಂಗಭಸ್ಮ, ಇವಷ್ಟೂಸಮಾಂಶ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ತೊಲಗೊಂದುಪಾಲು ಆವರಿಕೆಬೀಜದಚೂರ್ಣ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಅತ್ತೀರಸ ೩ ಮಾನದಲ್ಲಿ ಮರ್ದನೆಯಮಾಡಿ ಭಾವನೆಗಳಮಾಡಿ ಕಡೇಸಾರಿ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿಮರ್ದಿಸಿ ಕಡಲೇಕಾಳಷ್ಟು ಗುಳಿಗೆಯಂಮಾಡಿ ನೆಳಲಲ್ಲೊಣಗಿಸಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದುಗುಳಿಗೆಯಂ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಿಂದ ಕೊಡಲು ಪ್ರಮೇಹಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಸಿತಗುಂಜಾದಿಗುಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸಿತಗುಂಜಾತುಲೀಬೀಜಂ ಕತಕಾನಿಶಿಲಾಜಿತುಃ । ಕಾಂತಕಿಟ್ಟಾ
ಭ್ರಕಂಸೀಸಕುಷ್ಠಂವಂಗಮಯೋಮಲಂ ॥ ತ್ರಿಫಲಾಚಿತ್ರಕಂದಾರ್ವೀ
ಕಾಚಾಸಫಲಮಜ್ಜಕಂ । ತಿಂತ್ರಿಣೀಫಲಬೀಜತ್ವಕ್ ನಿರ್ಯಾಸಂಚಕಪಿತ್ಥ
ಜಂ ॥ ಏತತ್ಸರ್ವಂಸಮಾಂಶೋದ್ಯಮಾರನಾಳೇಭಿಷಗ್ವರೈಃ । ಗುಂಜಾ
ಫಲಪ್ರಮಾಣಂತುಗುಳಿಕಾಂಕಾರಯೇದ್ಬುಧಃ ॥ಉದಶ್ವಿತಾಸಮಾಯೋ
ಜ್ಯಪ್ರಾತರೇವಪಿಬೇದ್ಬುಧಃ । ಪ್ರಮೇಹವಿಂಶತಿಸ್ತೇನಶಮಂಯಾತಿನಸಂ
ಶಯಃ ॥ ಜಲಮಧ್ಯೇತುನಿಕ್ಷಿಪ್ತಂಸಮುದ್ರಮಪಿಶೋಷಯೇತ್॥

ಟೀ॥ ಬಿಳೀಗುಲಗಂಜಿ, ಆವರಿಕೆಬೀಜ, ಬಿಲ್ಲದಬೀಜ, ಕಲ್ಲನಾರು, ಕಾಂತಭಸ್ಮ, ಉಕ್ಕಿನಭಸ್ಮ, ಅಭ್ರಕಭಸ್ಮ, ಸೀಸಭಸ್ಮ, ಕುಷ್ಠ, ವಂಗಭಸ್ಮ, ಕಬ್ಬಿಣದಹುಳೀಕಿಟ್ಟ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಮರದರಿಸಿನ, ಹತ್ತೀಅರಳಿನತಿರುಳು, ಕುಣಿಸೇಬೀಜದಹುರುಹು, ಬೇಲದಹಂಗಿನು, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಅಂಬಿಲದಲ್ಲಿಅರೆದು ಗುಂಜಾಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆಯಂಮಾಡಿ, ಮಜ್ಜಿಗೆಯ ಅನುಪಾನದಿಂದ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ೨೦ ವಿಧವಾದ ಪ್ರಮೇಹಂಗಳು ಪರಿಹಾರವಹುವು. ಒಂದು ಗುಳಿಗೆಯಂ ನೀರಿನಲ್ಲಿಹಾಕಲು ನೀರೆಲ್ಲ ಶೋಷಿಸಿಹೋಗುವುದು.

(ಆಸುಲೀತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಆಸುಲೀಮೂಲಮಾದಾಯ ವಿಶಾಲಂ ಚ ಫಲತ್ರಯಂ । ನ್ಯಗ್ರೋ
ಧಾಮಂಬರಾಶ್ವತ್ಥಪ್ಲಕ್ಷತ್ವಕ್ ಶಾಲ್ಮಭದ್ರಜಂ॥ ಜಂಬೂಕಪಿತ್ಥಮಾಮ್ರಂ
ಚ ಪ್ರಿಯಾಲುಕಕುಭತ್ವಚಾ । ಮಧೂಕಂ ಮೇಷಶೃಂಗೀ ಚ ನಿಶಾಖದಿರ
ಲೋಧ್ರಕಂ ॥ ಶಿಲಾಜಿತುಕರಂಜಂ ಚ ಭಲ್ಲಾತಕಫಲಾನಿ ಚ । ಕಾರ್ಪಾ
ಸಾಸ್ಥೀನಿ ಕುಟಜವರಣಾಭೀರುಪತ್ರಯಂ ॥ ಗಳೂಚ್ಯಾರಗ್ವಧಾಶ್ಚೈವ ಪ
ಟೋಲಾಪಿಚುಮಂದಕಾ ॥ ಏತಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ಸಮಾಹೃತ್ಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಚ
ಚತುಷ್ಪಲಂ । ಚತುರ್ದ್ರೋಣೇ ಜಲೇ ಕ್ಷಿಪ್ತ್ವಾ ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷಿತೇ ॥
ಕಟುಕಾಸಿತಗುಂಜಾ ಚ ಮುಸ್ತಾ ದ್ವಿರಜನೀ ತಥಾ ॥ ಕಶೇರುಕತಕಂ ಚೈವ
ಶಿಲಾಜಿತುಪಲತ್ರಯಂ। ಬೀಜಂ ಚ ತಿಳಪೋಟಸ್ಯ ತಥಾ ಚ ಸುನಿಷಣ್ಣಕಂ॥
ಖದಿರಾಸನನಿಂಬಾನಾಂ ನಿರ್ಯಾಸಮರಿಮೇಧಸಃ ॥ ಕಪಿತ್ಥಸ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮತ
ಕೋಸ್ತಿಳಪೋಟೋತ್ಥಿತಸ್ತಥಾ ॥ ಸರ್ವೈರೇತೈಸ್ತತ್ರಿಪಿಷ್ಟೈಃ ಪಚೇದಾ
ಯಸಭಾಜನೇ। ಕಾರ್ಪಾಸತೈಲಂ ದ್ವಿಪ್ರಸ್ಥಂ ಮಧ್ಯಪಾಕೇನ ತಾರಯೇತ್॥
ಶುದ್ಧದೇಹಸ್ತತಸ್ತೈಲಂ ಪ್ರಾತರುತ್ಥಾಯ ಪಾಯಯೇತ್ । ತ್ರಿದೋಷಜ
ಪ್ರಮೇಹಾಂಶ್ಚ ತ್ರಿದಿನಾದೇವ ನಾಶಯೇತ್ ॥ ಕೃಚ್ಛ್ರಂ ಚ ನಾಶಯತ್ಯಾಶು
ಪ್ರಕೃತಸ್ಯ ದೃಢೀಭವೇತ್ ॥ ಪ್ರಮೇಹೋಪದ್ರವಾನ್ ಹಂತಿ ಪ್ರಮೇಹಾಪಿ
ಟಕಾಮಯಂ॥

ಟೀ ॥ ಆವರಿಕೆಬೇರಿನ ತೊಗಟೆ, ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆಬೇರು, ತ್ರಿಫಲೆ, ಆಲದವೊ
ಳನಾರು, ಅತ್ತೀವೊಳನಾರು, ಅರಳೀವೊಳನಾರು, ಪಣಿಯಾಲದವೊಳನಾರು,
ಪಾರಿವಾಳದವೊಳನಾರು, ನೇರಿಲತಿಗಡೆ, ಬೀಲದತಿಗಡು, ಮಾವಿನತೊಗಟೆ,
ಮುರುಕಲತೊಗಟೆ, ಅತ್ತಿಯತೊಗಟೆ, ಚಿಪ್ಪಿಬೇರು, ಕುರಟಿಗೆಬೇರು, ಅರಿಸಿ
ನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಕಗ್ಗಲಿಚಕ್ಕೆ, ಲೋಧ್ರದಚಕ್ಕೆ, ಕಲ್ಲುನಾರು, ತವಸದನಾರು,
ಗೇರಿನಹಣ್ಣು, ಹತ್ತೀಹುರಳು, ಕೊಡಶೀಗನಚಕ್ಕೆ, ಕ್ರೈಸಡವಲ, ಬೇವಿನವೊ
ಳನಾರು, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೪ ಪಲವನ್ನು ೧೬ ಕೊಳಗನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯ
ವಿಟ್ಟು ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಷಾಯಕಾಯಿಸಿ, ೨ ಬಳ್ಳ ಹತ್ತೀ
ಹುರಳ ಎಣ್ಣೆಯುಂಬಿಟ್ಟು, ಕಬ್ಬಿಣದಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸುವಾಗ ಹಾಕುವಕ
ಲ್ಕದ್ರವ್ಯ,—ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಬಿಳೀಗುರಗಂಜಿ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಅರಿಸಿನ,

ಮರಗರಿಸಿನ, ಕೇಪಿಂಯಗಡ್ಡೆ, ಬಿಲ್ಲದಬೀಜ, ಕಲ್ಲುನಾರು, ತ್ರಿಫಲೆ, ಆವರಿಕೆಬೀಜ, ಪುಳ್ಳಂಪುರಚೆಸೊಪ್ಪು, ಕಗ್ಗಲೀಚಿಗುರು, ಬೇವಿನಚಿಗುರು, ಮುಬ್ಬುಲೀಚಿಗುರು, ಬೇಲದಚಿಗುರು, ಮುತ್ತುಗದಚಿಗುರು, ಆವರಿಕೆಚಿಗುರು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ವರಹತೂಕವಂ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಿಂದ ಅರದು ಕದಡಿದ ತೈಲವಂ ಚಿಕ್ಕಣಪಾಕದಲ್ಲಿ ಇಳುಹಿಕೊಂಡು ದಿನಂಪ್ರತಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ೧ ವರಹತೂಕವನ್ನು ತೆಗದುಕೊಳ್ಳಲು ೨೦ ವಿಧ ಪ್ರಮೇಹ, ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರ, ಮೇಹ, ಪಿಟಕ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪರಿಹಾರವಹವು.

(ಸೋಮರೋಗಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಶೋಕಾತ್ಸ್ರಮಾದ್ವಾ ವನಿತಾತಿಸಂಗಾತ್ । ಗರೇಣ ಚಾಪಕ್ಷುಭಿತಾಸ್ಸ್ರವಂತಿ ॥ ಮೇಹಸ್ಥಿತಾ ವಸ್ತಿಮುಖಂ ಪ್ರಪನ್ನಾ । ನರುಕ್ಕೃತಾ ನಿರ್ಗತಗಂಧವರ್ಣಾಃ ॥ ಸಿತಾಧಿಕಾಸ್ತೇನ ಮನುಷ್ಯಕಾಲಾ । ಶೋಷಶ್ಚಿರಸ್ಥೋ ಗಮಶಕ್ತತಾ ಚ ॥ ಜಿಹ್ವಾಸ್ಯಶೋಷೋ ವಿವಿಧಶ್ಚ ಭಕ್ತ್ಯಾ । ರತೃಪ್ತಿರಾಲಸ್ಯಮತೀವ ತೃಷ್ಣಾ ॥ ಭವೇದ್ದಿನೇ ತತ್ಸ್ಯ ಮದ್ದೇಹನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಃ ಕಷ್ಟಮಾಮಯಂ । ಸೋಮರೋಗಮಿತಿ ಪ್ರಾಹುರ್ಜೀವಿಸೋಮಕ್ಷಯಾನ್ನೃಣಾಂ ॥

ಟೀ॥ ಶೋಕ, ಬಳಲಿಕೆ, ಅತ್ಯಂತಸ್ತ್ರೀಸಂಗ, ವಿಷ, ಇವುಗಳಿಂದ ಕ್ಷೋಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಧಾತುಗಳು ನಾಭಿಯಕೆಳಗೆ ವಸ್ತಿಸ್ಥಾನವನ್ನೈದಿ ಮೂತ್ರರೂಪವಾಗಿಸುರಿವುದು. ವೇದನೆಯಿಲ್ಲದೆಯೂ, ಗಂಧ, ವರ್ಣಗಳುಯಿಲ್ಲದೆಯೂ ಇರುದು. ಶೀತವೇ ಹೆಗ್ಗಳವಾಗಿರುವುದು. ಅದರಿಂದ ಬಾಯಿ, ತುಟಿ, ಕಟವಾಯುಗಳು ಒಣಗುವವು. ಮಂಡೆನೋವುಂಟಾಗುವುದು. ತಾಲಿಸುಂದುವುದು. ನಾಲಿಗೆಯೂ ಗಂಟಲೂ ಒಣಗುವವು. ಎಷ್ಟು ಆಹಾರವಂಕೊಂಡರೂ ತೃಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿರುದು, ಆಲಸ್ಯವುಂಟಾಗಿರುದು. ಅತಿಬಾಯಾರಿಕೆವುಂಟಾಗುವುದು. ಅದರಿಂದ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ದೇಹ ಕ್ಷಯಿಸುವುದು. ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟೆಯಾಗಿರುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸೋಮರೋಗವೆಂಬದು ಕಷ್ಟವ್ಯಾಧಿ. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸೋಮ ಕ್ಷಯವಾಗುವದರಿಂದ ಸೋಮರೋಗವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಸೋಮವೆಂದರೆ ಸೌಮ್ಯಧಾತುಗಳು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸೋತಿಕ್ರಾಂತಪ್ರಮಾಣೇನ ಪ್ರಸವೇನ್ಮೂತ್ರಮಭೀಕ್ಷ್ಣಶಃ । ಮೂತ್ರಾತಿಸಾರ ಇತ್ಯೇವ ಶರೀರಬಲನಾಶನಃ ॥

ಟೀ॥ ಆಸೋಮರೋಗ ಅತ್ಯಂತವೆಗ್ಗಳವಾಗಿ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮೂತ್ರಬಿಡು

వుదు. ఈ సోమరోగవే మూత్రాతిసారవెన్నిసికొంబుదు. శ్లే
ంద బలవన్నే కెడిసువుదు.

శ్లో॥ తాళకందంబకదళీకంఖర్జూరంసవిదారుకం। పిష్ట్వాక్షీ
రేణపాతవ్యంమూత్రాతిసారనాశనం॥

టీ॥కేదగెయయాళీమొళె, ఖర్జూరదహణ్ణు, నెలగుంబళదగెణసు, ఇవిష్ట
న్నూ హాలల్లిఅరదు కల్కవమాడి హాలల్లేకదడి కెగదుకొళ్ళలు
మూత్రాతిసారవెన్నిసికొంబువ సోమరోగపరిహారవాగువుదు.

శ్లో॥ ధాత్రీమాషద్విదర్భాంఘ్రిసాధితాంబుసితాయుతం।
సోమరోగవిదారీత్రుమాషయష్టిస్రుతాంబువా॥

టీ॥ నెల్లీచట్టు, ఉద్దు, కాశదర్భెబేరు, కుశదర్భెబేరు, ఇవిష్టన్నూ
అష్టావశేషవాగి కాయిసిదకషాయదల్లి శర్కరెసేరిసి కుడియకొ
డిసలు సోమరోగపరిహారవహుదు. హాగిల్లదిద్దలే నెలగుంబళదగె
ణసు, కబ్బు, ఉద్దు, యష్టిమధుక, ఇవన్నాదరూ కషాయవమాడికొ
డిసలు సోమరోగపరిహారవహుదు.

శ్లో॥ కదళీనాంఫలంపక్వంధాత్రీఫలరసంమధు॥ శర్కరా
సహితంపీయంసోమధారణముత్తమం॥

టీ॥ కళితరసబాళెహణ్ణన్నూ నెల్లీకాయిరసవన్నూ జేనుతుప్పవన్నూ
శర్కరెయన్నూకూడిసి కలెసి కొడిసలు మూత్రవంకెదేవుదు.

శ్లో॥ ధాత్రీఫలేనస్వరసేనరంభాఫలంమధూత్థంససితంపిబేద్వా॥సి
తామధూత్థంమధుకంవిదారి। మాషంపయస్త్రృతంసోమరోగీ॥

టీ॥నెల్లీకాయిరసవన్నూ రసబాళెహణ్ణన్నూ జేనుతుప్ప శర్కరెసేరిసి
కొడిసిదరూ, యష్టిమధుక, నెలగుంబళ, ఉద్దు, ఈమూరన్నూ హాలల్లి
రదు శర్కరె జేనుతుప్పసేరిసి కొడిసిదరూ సోమరోగపరిహార.

(బహుమూత్రక్కె జంబ్వాదివటక.)

శ్లో॥ జంబ్వామ్రార్జునకపిత్థోదుంబరబర్బరవృక్షమూలా
నాం। ప్లక్షవటాశ్వత్థానాంఆమలకాకుళీకరంజబదరాణాం॥
కింశుకనాగబలానాంపుష్పాశ్వత్థస్యపారిభద్రాణాం। తాప

ಸಕಪಿತ್ಥಧಾತಕಿವೀರಕಕೋಶ್ಚಣಖದಿರಸ್ಯ ॥ ತ್ರಿಂಶತ್ಪಲಾನಿಕಾಸ್ಯಾತ್ ವಾಪೇಕ್ವಾಥೇಷ್ಟಮಾಂಶಪರಿಶಿಷ್ಟೇ । ತೈಲ್ಯಕ್ರಮೇಣಪಕ್ವೇತಸ್ಮಿನ್ನೇತಾ ಸ್ತ್ರೋಕ್ತಮಾರ್ಗೇಣತಃಪಶ್ಚಾತ್ ॥ ಸಿತಗುಂಜಾನಾಗಬಲಾಕಾರ್ಪಾಸಕಶಿ ಗುಕಕತವೃಕ್ಷಾಣಾಂ । ಸಕಪಿತ್ಥಶೋಕಿಸೋದ್ವೇದಿತ್ವಕಿಯಾಕುಳಿಕಾ ನಾಂಬಪಕ್ವಬೀಜಾನಿ ॥ ಜಮ್ಬೂಬದರೌದುಂಬರಕಪಿತ್ಥಕರಕಾಮ್ರನಿಂ ಬವೃಕ್ಷಾಣಾಂ । ಕಿಂಶುಕವೃಕ್ಷಾಕುಟಿಕಾಬಬ್ಬೂರಾಣಾಂಬಚಾರು ನಿರ್ಯಾಸಃ ॥ ರಸಸೀಸಾಯಸೌರ್ಣತಂಘನಸಿಂಧೂರಂವರಾನಿಶೆಚ ದ್ವೇ । ಸಾವೀರಾಂಜನನೀಲಾಂಜನಶಿಲಾಚಿ ತ್ರಿಥಾಶಿಲಾಪುಷ್ಪಂ ॥ ಪ್ರ ತ್ಯೇಕಂಪಲಮಾನಂಸಂಚೂರ್ಣ್ಯವಿಕೀರ್ಯಕಲ್ಕಿತಾಗುಳಿಕಾ।ಬಹುಮೂ ತ್ರಶೋಷಣೀಯಂನಾಮ್ನಾಜಂಬ್ವಾದಿಸಿದ್ಧಪಟಕೇನ ॥ತಕೇಣವಾಪ್ರ ಯುಂಜ್ಯಾದ್ಬಹುಮೂತ್ರಂಹರತಿಬಹುವಿಧಂಸಹಸಾ ॥

ಟೀ॥ ನೇರಿಲೆ, ಮಾವಿನ, ಬೊಬ್ಬುಳೀ, ಮತ್ತಿ, ಬಿಲ್ಲೆ, ಅತ್ತಿ, ಕಣಿಆಲೆ, ಆಲೆ, ನೆಲ್ಲೀ, ಅಶ್ವತ್ಥ, ಆವರಿಕೆ, ಹೊಂಗೆ, ಕವಸ, ಯಲಚಿ, ಮುಳ್ಳುಮುತ್ತುಗ, ಕ ಳ್ಳಂಗಡಲೆ, ಹುವ್ವರಳಿ, ಪಾರಿವಾಳ, ಹಿಂಗುಳ, ಬೇಲ, ಗರಿಕೆ, ಕೊಂಡಮಾವಿ ನ, ಸಣಬು, ಕಗ್ಗಲಿ,ಇವುಗಳ ಬೇರುಗಳನ್ನು ೩೦ ಹಲ ೧೬ ಕೊಳಗದನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಟ್ಟು ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ತೈಲ್ಯಪಾಕಬಂದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ:— ಬಿಳೀಗುರುಗಂಜೀಬೇರು, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಹ ತ್ತೀಅರಳಿನಕಿರುಳು, ನುಗ್ಗೆಬೀಜ, ಬಿಲ್ಲದಬೀಜ, ಬೇಲದಹಣ್ಣಿನಬೀಜ, ಅಶೋಕ ದಬೀಜ, ಸಮುದ್ರಸೋಗೆಬೀಜ, ಆವರಿಕೆಬೀಜ, ನೆಲಾವರಿಕೆಬೀಜ, ನೇರಿಲ ಹುಗಿನ, ಯಲಚೀಹುಗಿನ, ಅತ್ತೀಹುಗಿನ, ಬೇಲದಹುಗಿನ, ಬಿಲ್ಲದಹುಗಿನ, ಮಾ ವಿನಹುಗಿನ, ಬೇವಿನಹುಗಿನ, ಮುಳ್ಳುಮುತ್ತುಗದಹುಗಿನ, ಹೊನ್ನಾವರಿಕೆಹುಗಿ ನ, ಬೊಬ್ಬುಳೀಹುಗಿನ, ರಸಭಸ್ಮ, ಸೀಸಭಸ್ಮ, ಕಾಂತಭಸ್ಮ, ಅಭ್ರಕಭ ಸ್ಮ, ಸಿಂಧೂರ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಸಾವೀರಾಂಜನ, ನೀಲಾಂ ಜನ, ಕಲ್ಲಿನಹುವ್ವು, ಕಲ್ಲಿನನಾರು, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದೊಂದುಹಲ ದಮೇರೆ ಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ, ತೈಲ್ಯಸಾಕದಲ್ಲಿ ಪಾಕವಮಾಡಿ ಗೆಜ್ಜುಗದಪ್ರ ಮಾಣ ಗುಳಿಕೆಯಂಮಾಡಿ ನೆಳಲಲ್ಲೊಣಗಿಸಿ ಒಂದು ಗುಳಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಸ ತಾದ ಎಣ್ಣೆಯುಳ್ಳಿಯಾದರೂ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಕೊಡಿಸಲು ಬಹುವಿಧವಾದ

బహుమూత్ర శోషిసి శీఘ్రవదల్లి మేహ గుణవహుదు.**********

(సిద్ధప్రయోగ—బహుమూత్రక్కె అపథ్య.)

శ్లో ॥ దధిక్షీరంగుడంపిష్టంలవణంమధురోరసః । దివానిద్రా ఘృతంమత్స్యమాంసంసంగమసర్షపం ॥ కేలాంబుమరిచాని ష్టంచింగూన్మేహినస్త్యజేత్ ॥

టీ॥ మొసరు, హాలు, బెల్ల, హిట్టినఆహార, లవణ, మధురరస, దివానిద్రె, తుప్ప, మత్స్యమాంస, స్త్రీసంగ, సాసువె, ఎళనీరు మెణసు, ఉళ్ళి, హింగు, ఇవుగళన్ను మేహవ్యాధియవరు వర్జిసతక్కద్దు. ఇవెల్లఅపథ్య.

(బహుమూత్రక్కె పథ్యాహారవ్యంజనగళు.)

శ్లో ॥ పురాణశాలిగోధూమషష్టికంజాంగలామిషం।పిణ్యాకంతిలజంతక్రంనవనీతమధూదకి ।తండులీయకపత్తూరజీవంతీశిగ్రుపల్లవం । మసూరంచామ్రకాథాగ్నిపటోలంవత్సకంమధు॥ ఉదుంబరఫలంబాలమపక్వంకదలీఫలం । రంభాప్రసూనం గాంగేరీకదలీచక్రవర్తికం ॥ శారవెల్లాఖుపర్ణీచబకిత్తవర్గాణియోజయేత్। వ్యాయామస్నానమభ్యంగంప్రమేహేషుహితంసదా॥

టీ॥ హళేఅక్కిఅన్న, గోధి, ౬౦ దినగళిగె బెళెవభత్తదఅక్కియోగిర, యావక్కియోగిర, జాంగలమాంస, హిండి, ఎళ్ళిన్నెణ్ణె, మజ్జిగె, బెణ్ణె, బసళేసొప్పు, చిలకీరేసొప్పు, నుగ్గేసొప్పు, సొణంబేళె, అమృతబళ్ళి, నెల్లికాయి, పడవలకాయి, కొడసీగనచక్కె, జేనుతుప్ప, ఎళేఅత్తికాయి, కళియదిరువ బాళేహణ్ణు, బాళేమోతె, నాగబాళె, క్షుద్రరసి, చక్రవర్తిసొప్పు, హాగలకాయి, ఇలికివిసొప్పు; మత్తు కహియాద శాకవర్గగళూ, వ్యాయామ, అభ్యంగస్నాన, ఇవుగళూ మేహవ్యాధియవరిగె పథ్యంగళు.

(విద్రధి చికిత్సె.)

శ్లో॥ దోషైఃపృథక్సముదితైఃశోణితేనక్షతేనచ।షడ్విధోవిద్రధిర్జ్ఞేయోబాహ్యాభ్యంతరభేదతః॥ విద్రధింసర్వమేవామంశోఫవత్సముపాచరేత్ ।ప్రతతంచహరేద్రక్తంపక్వేతువ్రణవత్క్రియా॥

పాకంచవారయేత్తస్మాత్సిద్ధిఃపక్వేతుదుర్లభే॥ ***********

టీ॥ విద్రధియెంబవ్యాధియు వాతదిందలూ పిత్తదిందలూ, శ్లేష్మదిం దలూ, ఈ వాతపిత్తశ్లేష్మంగళిందలూ, సన్నిపాతదిందలూ, రక్తదింద లూ, ఘాయదిందలూ ఆరుతెరనాగి ఉంటాగిరువుదు. ఈ ఆరుతెరనా ద విద్రధియల్లి బాహ్యవెందూ అభ్యంతరవెందూ యెరడుప్రకార. బాహ్యవెంబుదు హొట్టెయమేలె గ్రంధిదొడ్డదాగియుంటాగిరువుదు. అభ్యంతరవెంబుదు హొట్టెయొళగె దొడ్డదాగి గ్రంధియుంటాగిరు వుదు. అదన్నే లోకదజనరు విపరీతియెంబువరు. విద్రధి యతేదాగి హొరహొమ్మువదక్కె-మొదలూ శోఫియుబందిగువదక్కె మొందిత వాగియూ శోఫెగె చికిత్సెయన్నడెసువుదు. స్వల్పహొమ్మిద విద్రధి యన్ను రక్తవతెగెయిసి సాధ్యవమాడువుదు. బహళహొమ్మి పక్వవా ద విద్రధియల్లి వ్రణచికిత్సెయావదుంటో ఆచికిత్సెయన్నే నడిసువు దు. ఆదకారణ విద్రధియన్ను పక్వవాగలీసకూడదు. పక్వవాదరె సాధ్యవాగువదు దైవాధీన.

శ్లో॥ ముహుర్ముహుర్హరేద్రక్తంయతశ్శాంతింప్రయాత్యహి । వి ద్రధిర్బుద్ధిమాన్పూర్వంపశ్చాచ్ఛోధనభేషజం ॥ స్వేదయేచ్చాపి సతతమాహరేచ్చాపిశోణితం । ఘృతంవిరేచనద్రవ్యైఃఘృతతైలై చపాచయేత్ ॥నిరూహంస్నేహవస్తించతాభ్యామేవప్రకల్పయేత్ ।

టీ॥ అడిగడిగె రక్తవంపరిహరిసువుదు. ఆదరింద విద్రధి శమనవహు దు. మొందితవాగియే క్రియెయం నడిసువుదు. బళిక శోధనవాదఔ షధవన్ను కొడిసువుదు. అదరింద హొత్తు హొత్తిగె బెవరిసువుదు. హొ త్తుహొత్తిగె రక్తవంతెగెయిసువుదు. విరేచనద్రవ్యగూడిసిద తుప్పవకొ డిసువుదు. వ్రణహరవాదతుప్ప తైలంగళం పానవమాడిసువుదు. ఆతై లతుప్పగళిందలే నిరూహవెంబ క్రియెయన్నూ స్నేహవస్తియన్నూ హొట్టెగె మాడిసువుదు.

(వరణాదిగణ.)

శ్లో॥ వరణాదిగణక్వాథమపక్వేభ్యంతరేస్థితే । ఊషకాది

ಪ್ರತೀವಾಪಂಪೂರ್ವಾಹ್ಣೇವಿದ್ರಧೌಪಿಬೇತ್ ॥ **************

ಟೀ॥ ಪಕ್ವವಾಗದೆಯಿರುವ ವಿದ್ರಧಿಯಲ್ಲಿ ವರಣಾದಿಗಣದ ಕಷಾಯವಕಾಯಿಸಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು ಊಷಕಾದಿಗಣವಂ ಪ್ರತಿವಾಪವ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪೂರ್ವಾಹ್ಣದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ವಿದ್ರಧಿಪರಿಹಾರವಹುದು. ವರಣಾದಿಗಣವೆಂದರೆ, ನವಿಲಾಡಿ, ಕೆಂಪಿನಗೋರಟೆ, ಹಳದೀಗೋರಟೆ, ಆಷಾಢಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಹುರಟಿಗೆ, ಬಿಲ್ಲವತ್ತ, ಕೈಹಾಲೆ, ಗುಳ್ಳ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಹೊಂಗೆ, ಕವಸ, ಕಗ್ಗಿ, ನರುವಲ, ಇವಷ್ಟೂ ಕೂಡಿದರೆ ವರಣಾದಿಗಣವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಊಷಕಾದಿಗಣವೆಂದರೆ ಚೌಳು, ತುತ್ಥ, ಇಂಗು, ಬಿಳಿಕಾಸೀಸ, ಹಳದಿಕಾಸೀಸ, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಕರ್ಪೂರಶಿಲಾಜಿತ್, ಇಷ್ಟೂಕೂಡಿಊಷಕಾದಿಗಣವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಶಿಗ್ರುಶೇಫಾವರಿಪಕ್ವಂಗುಗ್ಗುಲುಕೃಷ್ಣಾಪರಾಗವತ್ಕ್ವಥಃ । ಪ್ರಾತಃಪ್ರಾತಃಪೀತಂವಿದ್ರಧಿಮಪಹಂತಿಸರ್ವಗುಲ್ಮಂಚ ॥

ಟೀ॥ ನುಗ್ಗೇಬೇರಿನತ್ವಕ್ಕಿನ ಕಷಾಯವಮಾಡಿ ಗುಗ್ಗುಳ, ಧೂಪ, ಹಿಪ್ಪಲಿ ಚೂರ್ಣಗಳಂ ಪ್ರತಿವಾಪವಹಾಕಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ವಿದ್ರಧಿ, ಗುಲ್ಮ, ಇವೆರಡನ್ನೂ ಕೆಡಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಾನಲೇಪನಭೋಜ್ಯೇಷುಮಧುಶಿಗ್ರುಪ್ರಯೋಗತಃ। ಊಷಕಾದಿಪ್ರತೀತಾಭ್ಯಾಂಚಅಪಕ್ವಂಹಂತಿವಿದ್ರಧಿಂ ॥

ಟೀ॥ನುಗ್ಗೇಬೇರಿನತೊಕ್ಕನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲರದು ಪಾನವಮಾಡಿಸಿದರೂ, ಅದನ್ನು ಅರದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಲೇಪವಮಾಡಿಸಿದರೂ, ಆ ತೊಕ್ಕನ್ನು ಮೆಣಸುಸಹಅರದು ಮೆಣಸಿನಸಾರುಮಾಡಿಭೋಜನದಲ್ಲಿಕೊಡಿಸಿದರೂ, ವಿದ್ರಧಿಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶೋಭಾಂಜನಕನಿರ್ಯೂಹಃಹಿಂಗುಸೈಂಧವಸಂಯುತಃ। ಅಚಿರಾದ್ವಿದ್ರಧಿಂಹಂತಿಪ್ರಾತಃಪ್ರಾತರ್ನಿಷೇವಿತಃ ॥

ಟೀ॥ನುಗ್ಗೇಬೇರಿನತೊಕ್ಕು ಕಷಾಯವಮಾಡಿ, ಹಿಂಗು, ಸೈಂಧವಂಗಳಂಚೂರ್ಣಿಸಿ ಪ್ರತಿವಾಪವಂಮಾಡಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ವಿದ್ರಧಿ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ವರಣತ್ವಗ್ಯುಕಶ್ಚಿತ್ರವಷಾರ್ಣಭೂಮೂಲಸಂಭವಂ। ಕಷಾಯಂ ಪ್ರಪಿಬೇತ್ಪ್ರಾತರಪಕ್ವಂಹಂತಿವಿದ್ರಧಿಂ ॥

ಟೀ॥ ಹುಟಿಮಾಲಂಗಿಬೇರಿನ ಕೊರ್ಕನ್ನು ಬಿಳೀಕೊಮ್ಮೆಬೇರನ್ನು ಕಷಾಯವಮಾಡಿ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಅಪಕ್ವವಾದವಿದ್ರಧಿ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ತ್ರಾಯಂತೀತ್ರಿಫಲಾನಿಂಬಕಟುಕಾಮಧುಕಂಸಮಂ। ತ್ರಿವೃತ್ಪಟೋಲಮೂಲಾಭ್ಯಾಂಚತ್ವಾರೋಂಶಾಃಪೃಥಕ್ತಥಾ॥ ಮಸೂರಾಗ್ನಸ್ತುಷಾದಷ್ಟಾಂಶಕ್ವಾಥಃಸಘೃತೋಜಯೇತ್। ವಿದ್ರಧಿಂಗುಲ್ಮವೀಸರ್ಪಮಹೋದರಮದಜ್ವರಾನ್॥ ತೃಣ್ಮೂರ್ಛಾಛರ್ದಿಹೃದ್ರೋಗಪಿತ್ತಾಸೃಕ್ಕುಂಭಕಾಮಿಲಾಃ॥

ಟೀ॥ ಕಟ್ಟುವತ್ತಿಗೆಬೇರು, ತ್ರಿಫಲೆ, ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಇವುಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಡ್ಡತೂಕ, ಹೆಚ್ಚಾದರೆ ಹೊನ್ನುತೂಕವನ್ನು ತಾಕುವದು. ತಿಗಡೆ, ಕ್ರಿಮಿಪಡವಲ, ಈ ಯೆರಡೂ ಯಿಪ್ಪಣ, ಅಧಿಕವಾದರೆ ೨ ವರಹತೂಕ. ಕಟ್ಟವತ್ತಿಗೆಮುಂತಾದ ಔಷಧಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕುಮಡಿ ಹಾಣಂಗೀಬೇಳೆ ೮ ವರಹ ನಾಲ್ಕುಗುಣತೂಕ. ಆಕಟ್ಟುವತ್ತಿ ಎರಡುಮಡಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನು ಈಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ವಿದ್ರಧಿ ಗುಲ್ಮ, ಹಸ್ತಿ, ಮಹೋದರ, ಮಂದಜ್ವರ, ಇವುಗಳಂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು.

(ಶಿಗ್ರುಮೂಲಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಶಿಗ್ರುಮೂಲಕುಲಾಂಕುಣ್ಣಾಂ ದ್ರೋಣೇಪಾಂಸಾಧಯೇತ್ತತಃ। ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶಿಷ್ಟೇಸ್ಮಿನ್ಘೃತಪ್ರಸ್ಥಂವಿಪಾಚಯೇತ್॥ ವರಣತ್ರ್ಯೂಷಣಾದಿಂಚಪಿಷ್ಟ್ವಾತತ್ಪಾನತೋಜಯೇತ್। ಅಂತರ್ವಿದ್ರಧಿಗುಲ್ಮಾದೀನ್ವಾತಾಗ್ನಿಸ್ವೇದನಾರುಚೀನ್॥ ಪ್ಲೀಹಾಷ್ಠೀಲಶಿರಶ್ಶೂಲಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯೋದರಾಣಿಚ॥

ಟೀ॥ ನುಗ್ಗೇಬೇರಿನ ಕೊರ್ಕು ೧೦೦ ಹಲವನ್ನು ಒರಳಿನಲ್ಲಿ ಚನ್ನಾಗಿ ಜಜ್ಜಿ ಹುಟ್ಟಿ, ನಾಗಳ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯ ಹೆತ್ತಿ, ವಕ್ಕಳನೀರುಳಿಯ ಕಾಯಿಸಿ, ಆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ತುಪ್ಪವ ಹುನಿಸಿ, ವರುಣಾದಿಗಣ, ತ್ರ್ಯೂಷಣಾದಿಗಣಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ವರಹತೂಕವ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿಹಾಕಿ, ಹದದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪವಂ ಯಿಳುಹಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಣ ವಿದ್ರಧಿ, ಗುಲ್ಮ, ವಾತ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಅರುಚಿ, ಪ್ಲೀಹ, ಅಷ್ಠೀಲ, ಶೋಫೆ, ಮಹೋದರ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹವು.

ಶ್ಲೋ॥ ವರಣವರ್ಗಸ್ಯತೋಸಲಿಲಾಢಕೇ। ಪುರಫಲತ್ರಯಶಿಗ್ರುಸುರದ್ರು

ಮ್ರೈಃ॥ ಹವಿರಿದಂಪಯಸಾಪರಿಪಾಚಿತಂ।ಜಯತಿವಿದ್ರಧಿಗುಲ್ಮಶಿರೋರುಜಃ॥

ಟೀ॥ ವರಣಾದಿಗಣಗಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೮ ತೊಲಗಳನ್ನು ನಾಗಳ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ೧ ಕೊಳಗನೀರುಳಿಯ ಕಾಯಿಸಿ ಆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಗುಗ್ಗುಳ, ತ್ರಿಫಲೆ, ನುಗ್ಗೇಬೇರಿನತೊಕ್ಕು, ದೇವದಾರು, ಇವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೮ ವರಹತೂಕವನ್ನೂ ಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ ೧ ಬಳ್ಳ ತುಪ್ಪವನ್ನೂ ೧ ಬಳ್ಳ ಹಾಲನ್ನೂ ಹನಿಸಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೆಗದುಕೊಳ್ಳಲು ವಿದ್ರಧಿ, ಗುಲ್ಮ, ಶಿರೋರೋಗ, ಇವುಗಳು ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು.

(ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ—ಪುಷ್ಪಾಶ್ವತ್ಥತೈಲಲೇಪ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪುಷ್ಪಾಶ್ವತ್ಥೋತ್ಪನ್ನಪಂಚಾಂಗಕಲ್ಕೇ । ಕ್ವಾಥೇಸರ್ಪಿಃಕ್ಷೀರಯುಕ್ತಂವಿಪಕ್ವಂ॥ ಪ್ರಾಕ್ಪೀತಂವಾವಿಸರ್ಪಾಜಿಗಾಲಿಂ । ಸ್ಫೋಟಾಭಿಖ್ಯಾನ್ವಿದ್ರಧಿಂಚೋಪಹಂತಿ ॥

ಟೀ॥ ಹುವ್ವಿನಅರಳೀಮರದ ಪತ್ರೆ, ಪುಷ್ಪ, ಫಲ, ತ್ವಕ್ಕು, ಮೂಲ, ಈಪಂಚಾಂಗವನ್ನು ೧ ಕೊಳಗದಷ್ಟು ನಾಗಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ೧ ಕೊಳಗನೀರುಳಿಯ ಕಾಯಿಸಿ ಆ ೧ ಕೊಳಗಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳ ತುಪ್ಪವಹನಿಸಿ ಆ ಹುವ್ವರಳಿಯ ಪಂಚಾಂಗವನ್ನೇ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿಹಾಕಿ ೧ಬಳ್ಳ ಹಾಲನ್ನುಹನಿಸಿ ತುಪ್ಪ ವುಳಿಯಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿಸೇವಿಸಲು ವಿಸರ್ಪ, ಹರಿಸ್ತಿ, ಸ್ಫೋಟಕ, ವಿದ್ರಧಿ, ಇವುಗಳು ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಸ್ತನವಿದ್ರಧಿಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸ್ತನಜವ್ರಣವತ್ಸರ್ವಂನತ್ವೇನಮುಪನಾಹಯೇತ್ । ಸ್ತನಪ್ರವೃದ್ಧಿಪೇಟೂನಾಂಗ್ರಂಥೀನಾಂಲೇಪನಂಹಿತಂ ॥

ಟೀ॥ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಗೆ ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ರಧಿಯಾದರೆ ವ್ರಣಕ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನೇಮಾಡಿಸುವುದು. ಮೇಲಕ್ಕೆ ಯಾವಔಷಧಗಳನ್ನೂ ಕಟ್ಟಿಸಲಾಗದು. ಸ್ತನಬಾಹುಗಳಿಗೆ ಲೇಪನಗಳನ್ನೇಮಾಡಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಏವಮೇವಸ್ತನಶಿರಾವಿವೃತಾಃಪ್ರಾಪ್ಯಯೋಷಿತಾಂ । ಸೂತಾನಾಂಗರ್ಭಿಣೀನಾಂಚಸಂಭವೇಚ್ಛ್ವಯಥುಃಪುನಃ ॥ ಸ್ತನೇಸದುಗ್ಧೇಽದುಗ್ಧೇವಾ ಬಾಹ್ಯವಿದ್ರಧಿಲಕ್ಷಣಂ । ನಾಡೀನಾಂಸೂಕ್ಷ್ಮವಕ್ತ್ರತ್ವಾತ್ಕನ್ಯಾನಾಂನಜಾಯತೇ ॥

ಟೀ॥ ಈ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಬಾಣಂತಿಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಗೂ, ಗರ್ಭಿಣಿಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಗೂ, ಸ್ತನಗಳ ನರಗಳೂ, ರಂಧ್ರಗಳೂ, ವಿಕಾಸವಾದ ಕಾರಣ ಆದ್ವಾರದಿಂದ ವಾಯುಜಲವನ್ನು ಯೇರಿಸಿ, ಹಾಲುವುಂಟಾದವರಿಗಾದರೂ ಇಲ್ಲದವರಿಗಾದರೂ ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಕುವುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಅದು ಸ್ತನವಿದ್ರಧಿಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಅದನ್ನೇ ಮೊಲೆಬಾಕುಯೆನ್ನುವರು. ಅದನ್ನು ಲೇಪದಿಂದಲೇ ಪರಿಹಾರವಮಾಡುವುದು, ಅದು ಪಕ್ವವಾಗಿಬಿಡದರೆ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿಹುದು. ಹೆರದೆ ಹಿಂಡದೆಯಿರುವ ಕನ್ಯಕಾಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸ್ತನಗಳ ನಾಡೀಗ್ರಂಥಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ಸ್ತನಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ರಧಿಯಾಗುವದಿಲ್ಲ.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಯಷ್ಟೀಮಧುಕಿಲಾನಂತೋಪ್ರೋದಕ್ತೈಃ ಕನ್ಯಕಾಯುಕ್ತೈಃ । ಆರುಲ್ಯಾಶ್ವಪರ್ವಾಳಾನಿ ಯಷ್ಟೀಮಧುಕಮೇವಚ ॥ ಕ್ಷೀರಪಿಷ್ಟಂ ಘೃತೋಪೇತಂ ಲೇಪನಂ ಸ್ತನವಿದ್ರಧೌ ॥

ಟೀ॥ ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಎಕ್ಕೆ, ಕುರುಡನಬೇರು, ಬಸಳೇಕುಂಬು, ತೋಳಸರದ ಹಾಸುಕು, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಲೇಸಾಗಿಮರ್ದಿಸಿ, ಲೇಪವಂಮಾಡಿಸಲು ಸ್ತನಗಳ ಬಾಕಂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆವರಿಕೆಬೇರನ್ನೂ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕವನ್ನೂ ಗೋಕ್ಷೀರದಲ್ಲಿ ಚನ್ನಾಗಿಮರ್ದಿಸಿ ತುಪ್ಪಬೆರಸಿ ಲೇಪವಂಮಾಡಿಸಲು ಸ್ತನವಿದ್ರಧಿ ಬಾಕು ಮಾಣುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಹುರವಕ್ವಕ್ವಷಾಯೇಣ ಕಲ್ಕೇನಚ ಸಾಧಿತಂ । ತೈಲಂಕುಪುಷ್ಕರಾ ಕ್ಷೀಣಾಂ ಕುಚರುಂಭವ್ರಣಾಪಹಂ ॥

ಟೀ॥ ಹುಳದೀ ಗೋರಟಿಬೇರಿನ ಕೊಕ್ಕನ್ನು ಬಾಕುಭಾಗವಶೇಷಿತವಾಗಿ ಕಷಾಯ ಕಾಯಿಸಿ ಆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಆಬೇರ ಕೊಕ್ಕನ್ನೇ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿಹಾಕಿ ಎಣ್ಣೆಉಳಿಯುವಂತೆ ಪಾಕವಮಾಡಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿಕೊಂಡು ಸ್ತನಗಳಿಗೆ ಲೇಪಿಸಲು ಸ್ತನಗಳ ಬಾಕು ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಆಂತ್ರವೃದ್ಧಿಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ದೋಷಾಸ್ರಮೇದೋಮೂತ್ರಾಂತ್ರೈರ್ವೃದ್ಧಿಸ್ಸ್ಯಾತ್ಸಪ್ತಧಾಗದಃ। ಮೂತ್ರಾನಿಲಾಭ್ಯಾಂ ಪ್ರಾಯೇಣ ಭೇದಸ್ತು ಕೇವಲಂ ॥ ಆಂತ್ರವೃದ್ಧಿರಸಾಧ್ಯೆಯಂ ಶೇಷಾಂಕು ವ್ಯಾಧಿಚಿಕಿತ್ಸಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಆಂತ್ರವೃದ್ಧಿಯೆಂಬವ್ಯಾಧಿಯು ಉದರದಲ್ಲಿ ಕರುಳುಪೆಚ್ಚಿ ದೀಪನವಕ್ಷಿಡಿಸಿ ಉದರದಲ್ಲಿ ವಾಯುಪೂರಿಸಿ ಕೊಕ್ಕೆಂಬ ಧ್ವನಿಯಂ ವುಂಟುಮಾಡುತಿರುವ. ಆ ಆಂತ್ರವೃದ್ಧಿಯು ವಾತ, ಪಿತ್ತ, ಶ್ಲೇಷ್ಮ, ರಕ್ತ, ಮೇಧೋಧಾತು ಮೂತ್ರ, ಕರುಳುಗಳ ವೈಷಮ್ಯ, ಇವುಗಳಿಂದ ಈ ಏಪ್ರಕಾರ ವುಂಟಾಗುವುದು. ಮಿಕ್ಕಾದ ಐದರಿಂದಲೂ ಆಂತ್ರವೃದ್ಧಿ ವಿಶೇಷವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಆಂತ್ರವೃದ್ಧಿ ೭ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿಹುಟ್ಟುವದೆಂದು ಕಾರಣಭೇದಂಗಳು ತೋರಿಸಬೇಕಾಗಿ ಹೇಳಿದವು. ಆಂತ್ರವೃದ್ಧಿಯು ದಿನಮೀರಿದರೆ ಅಸಾಧ್ಯವಹುದು. ಆದಕಾರಣ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಾಯಾವನ್ನ ಪ್ರಜೆಷ್ಟಾಂತಿಂಸ್ನೇಹರೇಕಾನುವಾಸನೈಃ । ವಸ್ತಿ ಕರ್ಮಪುರಸ್ಕೃತ್ವಾವಂಕ್ಷಣಸ್ಥಾನಶೇಚವೇತ್ ॥ ಅಗ್ನೀನಾಂಮಾರ್ಗ ರೋಧೇಚಿಮರುದ್ಭ್ಯರ್ಧೇಂದುವಕ್ರಿಯಾ ॥

ಟೀ॥ಆಂತ್ರವೃದ್ಧಿಯು ಸ್ನೇಹವಿರೇಕ ಅನುವಾಸನೆಗಳಿಂದ ಶಮನವನ್ನೈದದಿದ್ದರೆ ವಸ್ತಿಕರ್ಮವಮುಂಚಿತವಾಗಿಮಾಡಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ತೊಡೆಯಸಂಧಿಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಚಂದ್ರಾಕೃತಿಯಾಗಿ ರಷೆಯಂಹಾಕಿಸುವುದು. ಅದರದೆಸೆಯಿಂದ, ವಾಯುವಿನಿಂದ ಅಗ್ನಿಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಕಡೆಯುಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಬಾಹಟದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಂಚದ್ವಿತ್ರ್ಯಂಶಶೃತಂದಶಮೂಲಬಲೇಂದ್ರವಲ್ಲೀನಾಂ । ಪಾಕ್ಯಂಸೂರುಬುತ್ತೈಲಂಪಾತವ್ಯಂವಾತಕಫವೃದ್ಧಾ ॥

ಟೀ॥ ದಶಮೂಲ ೫ ಭಾಗ, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆ ೨ ಭಾಗ, ಚಿಟಿಕೆಬೇರು ೩ ಭಾಗ, ಈರೀತಿಯಲ್ಲಿಕೂಡಿಸಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷಿತವಾಗಿ ಕಷಾಯವಕಾಯಿಸಿ ಔಡಲದಎಣ್ಣೆಸಹ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ವಾತಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಆಂತ್ರವೃದ್ಧಿಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಇಂದ್ರವಲ್ಲೀಕಷಾಯಂಚಪಾತವ್ಯಂತೈಲಸಂಯುತಂ। ಆಂತ್ರವೃದ್ಧಿವಿನಾಶಾಯತಕ್ಷತೇನೈವಭೋಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಚಿಟಿಕೆಬೇರಿನಕಷಾಯವನ್ನು ಎಣ್ಣೆವೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಆಂತ್ರವೃದ್ಧಿ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ಆಬೇರಿನ ಪಳಿದ್ಯವನ್ನೇ ಪಥ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಡಿಸುವುದು.

(ಚಿಕಿತ್ಸಾಮೃತದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಲಶುನೈರಂಡಯುಕ್ಷೀವಷಾಭೂಹುಪುಷಾಷಧಂ । ಪಥಿ

కంఠింగువద్వృద్ధిగుల్మానాహోదరాపహం ॥ **********

టీ ॥ ఉళ్ళి, ఔడలదబేరు, గజ్జుగదకిరుళు, కొమ్మెబేరు, అమటే బేరు, శుంఠి, హింగు, ఇవిష్టన్ను మజ్జిగెయిందరదు మజ్జిగెయల్లేక దడి పళిద్యవమాడికొడిసలు ఆంత్రవృద్ధిహరవహుదు. గుల్మ, హొట్టె యుబ్బరగళు పరిహారవహువు.

శ్లో॥ ప్రసారిణీమోరటవన్హిచిత్రా । కుబేరదృక్శ్రిగురుళుత్థపిశ్వైః॥
పాచ్యంప్రభాతేవినిహంతివృద్ధిం । ఏరండతైలేనసముష్కవృద్ధిం ॥

టీ ॥ కళ్ళనచారి, కురటిగె, చిత్రమూల, ఔడలదబేరినతొగటె, గజ్జగ దకిరుళు, నుగ్గేబేరినతొగటె, కరీకురళి, శుంఠి, ఇవిష్టన్ను సమాం శవాగి కషాయవకాయిసి ప్రాతఃకాలదల్లి ఔడలదఎణ్ణెవెరసి, కుడి యకొడలు అండవృద్ధి, ఆంత్రవృద్ధి ఇవుగళం పరిహరిసువుదు.

(హిరణ్యకేశీయవెంబగ్రంథదల్లి.)

శ్లో ॥ యవక్షారవన్హిబీజమజ్జాద్విగుణకుళుత్థేనపాచితేక్వాథే।
ఘృతపరిహింగుససాథిపీతేవృద్ధేఃకుతోవృద్ధిః ॥

టీ ॥ గజ్జుగదకిరుళు ౧ హల, కరీకురళి ౨ హల, ఇవుగళన్ను కషా యమాడి ఉప్పు, సైంధవ, హింగుసహిత కూడి కుడియకొడిసలు ఆం త్రవృద్ధిగె అభివృద్ధి ఇల్లదెయిహుదు.

(ఆత్రేయసంహితెయల్లి.)

శ్లో ॥ పంచకోలకుళుత్థానిశమ్యాకేంద్రలతాబలా । యవక్షా లశునంశుంఠిముండినిష్కంపృథక్పృథక్ ॥ శృతమేతజ్జలంపీతం రాత్రౌఘోరాంత్రవృద్ధిజిత్ ॥

టీ ॥ హిప్పలి, హిప్పలీమూల, చవ్య, చిత్రమూల, శుంఠి, కరీకురళి, క కేగెతొగటె, చిటికెబేరు, కళ్ళంగడలెబేరినతొగటె, గజ్జుగదకిరుళు, ఉళ్ళి, శుంఠి, బోళదరగ, ఇవుగళు ప్రత్యేక ఒందొందువరహతూక వన్ను ఒందుబళ్ళనీరినల్లి కషాయవెత్తి అష్టావశేషవాగి కాయిసి రాత్రి యల్లికుడియకొడె అతిభయంకరవాద ఆంత్రవృద్ధియు పరిహారవహుదు.

(అగ్నివర్ధదల్లి.)

శ్లో॥ నిత్యమేరండకోరండనిర్గుండీభిశ్శృతేజలం । స్త్రీం ధత్తూరుబుత్రైలాఢ్యంఅన్త్రవృద్ధిహరంపరం॥

టీ॥ దినంప్రతియల్లి ఔడలదబేరు, గోరటెబేరు, లొక్కిబేరు, ఇవుగళకషాయవన్ను ఔడలదయెణ్ణెసేరిసి కుడియకొడిసలు అంత్రవృద్ధి పరిహారవహుదు.

(అంత్రాంతరదల్లి.)

శ్లో॥ అన్నాదాయదిభరతిస్వల్పే నాన్నినసాజ్యమగ్నిరజః । నశ్యతిసంవత్సరతోయస్మాదథావృద్ధిరాంత్రస్య ॥

టీ॥ నిత్యభోజనమాడువాగ ప్రథమకబళదల్లి చిత్రమూలదచూర్ణవన్నుప్పసేరిసి కలిసికొండు ౧ వరుషపర్యంత ఊటమాడలు అంత్రవృద్ధిహర.

(ఋష్యశృంగసంహితెయల్లి.)

శ్లో॥శునకబర్బరశకత్రిలతాభయా। హపుషయుక్తదృగగ్నిమహావషత్రైః॥సహపునర్నవమోరటశిగ్రుభిః।జయతివృద్ధ్యుదరాణిశృతంజలం॥

టీ॥ హురళి, నారుంబేళె, చిటికెబేరు, అళలేకాయి, అబ్బేబేరు, గజ్జుగదకిగులు, చిత్రమూల,శుంఠి, కొమ్మేబేరు, కురటిగెబేరు, నుగ్గేబేరినతొగటె, ఇవష్టన్నూ కషాయ అష్టావశేషవాగి కాయిసి ఆకషాయవన్ను కుడియకొడిసలు అంత్రవృద్ధి, మహోదర మొదలాద ఉదరవ్యాధిగళు పరిహారవహవు.

శ్లో॥ త్రికత్రయవచాహింగుపాఠాక్షారనిశాద్వయం । చవ్యచిత్రకళింగానిగజాహ్వలవణానిచ ॥ గ్రంథిబిల్వాజమోదంచ గంధాష్టాంశతిమర్దితః । ఏతానిసమభాగానిసూక్ష్మచూర్ణానికారయేత్ ॥ లిహ్యాదేరండతైలేనకల్కచూర్ణంవృద్ధిమాన్నరః। బిడాలపదకంతస్మాత్పిబేద్వాకోష్ణవారిణా॥శ్వాసంహస్యాత్తథాశోపమర్శాంసిభగంధరం। ప్లీహకాసప్రమేహాంశ్చశామిలాపాండురోగకం ॥ హృచ్ఛూలంపార్శ్వశూలంచవస్తి

శూలమర్శోఘ్నకం। ఆమావర్తముదావర్తమాంత్రవృద్ధింతథా
క్రిమీన్ ॥ అన్యేచరోగాబహవోయేచసంపరికీర్తితాః । మ
హాజ్వరోపశమనంభూతప్రేతనివారణం ॥ అప్రజానాంచనా
రీణాంప్రజావర్ధనకారణం । విజయోనామచూర్ణోయంకృ
ష్ణాత్రేయేణపూజితః ॥

టీ॥ శుంఠి, మెణసు, హిప్పలి, అళలేకాయి, తారేకాయి, నెల్లిచ
ట్టు, యాలక్కి, లవంగదర్వక్కు, లవంగపత్రి, బజె, హింగు, అగిలు
శుంఠి, సద్యక్షార, యవక్షార, అరిసిన, మరదరిసిన, చవ్య, చిత్రమూల,
కోలుమురుకనచెక్కె, గజహిప్పలి, పంచలవణ, హిప్పలిమూల, బిల్లవ
త్తదబేరు, వాదక్కి, ఈ ౨౪ ఔషధగళన్ను సమాంశవాగిచూర్ణి
సి, వస్త్రగాళితవమాడి, దినంప్రతి ఉదయకాలదల్లి ౪ వరహతూకచూ
ర్ణవన్ను ఔడలదమొణ్ణెయిందలాదరూ, బిసినీరిందలాదరూ కొడు
సలు శ్వాసక్షయ, మూలవ్యాధి, భగంధర, ప్లీహ, కాస, ప్రమేహ,
పాండు, కామిలె, ఎదెనోవు, పార్శ్వశూలె, అరోచక, ఆమ, ఉ
దావర్త, అంత్రవృద్ధి, క్రిమిదోష, మత్తు కెలవు రోగంగళన్ను, మ
హాజ్వర, భూతజ్వర, ప్రేతజ్వర, ఇవుగళన్ను పరిహరిసువుదు. మక్కళి
ల్లదస్త్రీయరిగె సంతానవహుదు, ఈ చూర్ణ విజయచూర్ణవెన్నిసి
కొంబుదు. ఈ చూర్ణ కృష్ణాత్రేయరింద పూజిసల్పట్టద్దు.

(చించాపత్రతైల.)

శ్లో॥ చించాపత్రస్యతోయేతిలజమపివచాశ్వగంధాకూష్మాండసిద్ధం।
హన్త్యాద్వృద్ధింబలాఘ్రిప్రవరసురలతామాంసికోవాకషాయః॥

టీ॥ హుణిసేసొప్పు ౧ కొళగదష్టన్ను నాగళనీరినల్లి కషాయవి
త్తి ౧ కొళగదష్టు నీరులియ కాయిసి ఆకషాయదల్లి ౧ బళ్ళ ఎణ్ణెయ
హనిసి సుగ్గేబేరినకొక్కు, చమాండు ఈ అన్న కల్కవమాడి కా
కి కాయిసి హదదల్లి యిళుహికొండు దినంప్రతి ఒందు క్రమవాగి కొ
డిసలు ఆంత్రవృద్ధిపరిహారవహుదు. ఇదొందుప్రయోగ. అల్లదిద్దరె క
ళ్ళంగడలెబేరినకొక్కు, లామంచ, అమృతబళ్ళి, జటామాంసి, ఇవుగళన్న

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಿದರೆ ಆಂತ್ರವೃದ್ಧಿ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಚಿಕಿತ್ಸಾಮೃತದಲ್ಲಿ—ಸುಕುಮಾರರಸಾಯನ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಚೇತ್ಪುನರ್ನವತುಲಾಂತಥಾದಶಪಲಾಃಪೃಥಕ್ । ದಶಮೂಲ ಪಯಸ್ಯಾಶ್ವಗನ್ಧೈರಂಡಶತಾವರೀ ॥ ದ್ವಿದರ್ಭಾಶರಕಾಂಡೇಕ್ಷು ಮೂಲಪೋಟಗಳಾನ್ವಿತಾಃ । ವಹೇಪಾಮಷ್ಟಭಾಗೇತಿದದ್ಯಾತ್ತ್ರಿಂಶತ್ಪಲಂಗುಡಾತ್ ॥ ಪ್ರಸ್ಥಮೇರಂಡತೈಲಸ್ಯದ್ವೌಘೃತಾತ್ಪಯಸಸ್ತಥಾ । ಆವಪೇದ್ದ್ವಿಪಲಾಂಶಂಚಕೃಷ್ಣಾತನ್ಮೂಲಸೈಂಧವಂ ॥ ಯಷ್ಟೀಮಧುಕ ಮೃದ್ವೀಕಯವಾನೀನಾಗರಾಣಿಚ । ತತ್ಸಿದ್ಧಂಸುಕುಮಾರಾಖ್ಯಂಸುಕುಮಾರಂರಸಾಯನಂ ॥ ವಾತಾತಪಾಧ್ವಭಾರಸ್ತ್ರೀಪರಿಹಾರೇಷ್ವಯಂ ನೃಷು। ಪ್ರಯೋಜ್ಯಸುಕುಮಾರಾಣಾಂಈಶ್ವರಾಣಾಂಸುಖಾತ್ಮನಾಂ। ನೃಣಾಂಸ್ತ್ರೀಬೃಂದಭರ್ತೄಣಾಂಅಲಕ್ಷ್ಮೀಕವಿನಾಶನಂ । ಸರ್ವಕಾಲೋಪಯೋಗೇನಕಾಂತಿಲಾವಣ್ಯಪುಷ್ಟಿದಂ॥ಸರ್ವವಿದ್ರಧಿಗುಲ್ಮಾರ್ಶೋಯೋನಿಶೂಲಗುದಾರ್ತಿಷು।ಶೋಫೋದರಗರಪ್ಲೀಹವಿಡ್ವಿಬಂಧೇಷುಶಸ್ಯತೇ॥

ಟೀ ॥ ಬಲಿತ ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು ೧೦೦ ಹಲ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರದಬೇರು, ನರುವಲಬೇರು, ಶಿವನೀಬೇರು, ಪಾದರೀಬೇರು, ಷೆಮ್ಮರದಚಕ್ಕೆ, ಗುಳ್ಳ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಇವುಗಳ ಬೇರುಗಳು, ಒಂದೆಲೆಹೊನ್ನೆ ಸಮೂಲ, ಮೂರೆಲೆಹೊನ್ನೆ ಸಮೂಲ, ನೆಗ್ಗಿಲ ಬೇರು, ಚಿಟಕಿನಬೇರು, ಹಿರೀಮದ್ದು, ಔಡಲದಬೇರು, ಆಷಾಢೀಬೇರು, ದರ್ಭೆ ಬೇರು, ಕುಶದರ್ಭೆಬೇರು, ಕಾಶದರ್ಭೆಬೇರು, ನೇರಿಲಬೇರು, ದೇವನಾಳದಬೇರು, ಇವುಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧೦ ಹಲ, ಇವನ್ನು ೧೬ ಕೊಳಗನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ೨ ಕೊಳಗ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೩೦ ಹಲ ಉಳೀಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ಹಾಕಿ, ೧ ಬಳ್ಳ ಔಡಲದಎಣ್ಣೆಯಂ ಹುನಿಸಿ, ೨ ಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪವಂ ಹುನಿಸಿ, ಲೇಹ್ಯಪಾಕದಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಿ ಇಳುಹುವಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ:— ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಸೈಂಧವ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ದ್ರಾಕ್ಷೀಹಣ್ಣು, ಜೀರಿಗೆ, ಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ಹಲಗಳಂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ, ಇಳುಹಿಕೊಂಡು ಧಾನ್ಯರಾಶಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿದಮೇಲೆ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ೮ ವರಹತೂಕವನ್ನು ಕೊಡಿಸಲು ಶರೀರಪುಷ್ಟಿಯಹುದು. ಬಹುಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳುಳ್ಳ ಸುಕುಮಾರ ಶರೀರದವರಿಗೆ

కొడిసువుదు. అలక్ష్మిపరిహరవహుదు. కాంతిలావణ్యగళుంటాగువవు. సమస్తవాదవిద్రుధి, శూలే, మూలవ్యాధి, యోనిశూలే, గుదరోగ, శోఫి, మహోదర, విషప్లీహ, మలబంధ, ఇవెల్లవూ పరిహారవాగువవు. ఇదు సుకుమారరసాయనవెన్నిసికొళ్ళుబుదు. ఇదక్కె ఘాళి, బిసిలు, స్త్రీసంగ, ఇవుగళు విరోధిగళు.

(తంత్రాంతరదల్లి లశునాదితైల.)

శ్లో॥లశునచిత్రకపునర్నవదంతిభి। స్త్రిఫలశిగ్రుకులుత్థసమన్వితైః॥
శ్వధికవారిణికల్కకృతైస్సమైః । త్రికటుహింగువచాతివృదన్వితైః ॥ లశునస్సైంధవవహ్నిసురద్రుమైః । సచితమూరుబుతైలమఘోరుజః ॥ కఫమరుద్భవకుక్షిగతామయాన్ । జయతి సర్పగణాన్ద్విజరాజవత్ ॥లశునాదితైలంవా మహాలశునాద్యైరండతైలంవావృద్ధిశూలేపానార్థే లేపనార్థేచప్రయోజయేత్॥

టీ॥బెళ్ళుళ్ళి, చిత్రమూల, కొమ్మెబేరు, దంతియబేరు, అళలేకాయి, నెల్లిబట్టు, తారేకాయి, నుగ్గేబేరు, కరీకురళి, ఇవిష్టూపత్యేక ఒందుతూకె చాకుభాగావశేషిసిదవాగి కషాయకాయిసి అదరల్లి ౧ బళ్ళ బెట్టాడలద యణ్ణెయంహనిసి, కాయిసువాగ హాకువ కల్కద్రవ్య:—శుంఠి, మెణసు, హిప్పలి, హింగు, బజె, తిగచె, ఇవష్టన్నూ చూర్ణిసిహాకి, ఎణ్ణెవులియకాయిసి హదదల్లియిళుహి, దినంప్రతి ప్రాతఃకాలదల్లి రవరహ తూకవకొడిసలు శ్లేష్మరోగ, వాతరోగ, ఉదరవ్యాధి, ఇవుగళన్నూ, గరుడను సర్పగళన్న సంహారవమాడువందదే, పరిహరిసువుదు. ఈలశునాది తైలవన్నాదరూ మహాలశునాద్యైరండ తైలవన్నాదరూ కొడిసలు అంత్రవృద్ధి, ఉదరశూలె, ఇవెల్లవూ పరిహారవాగువుదు.

(గుల్మచికిత్సె.)

శ్లో॥ గుల్మోష్టధాపృథగ్దోషైస్సంసృష్టైర్నిచయాగతైః। ఆర్తవస్యచదోషేణనారీణాంజాయతేష్టమః॥

టీ॥ గుల్మవ్యాధియు వాతదోషదిందలూ, పిత్తదిందలూ, శ్లేష్మదిందలూ, దోషంగళ ద్వంద్వదిందలూ, సన్నిపాతదిందలూ, పళుపరికార

ವಾಗಿರುವುದು. ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಗೆ ರಕ್ತದೋಷದಿಂದ ಗುಲ್ಮವುಂಟಾಗುವುದು. ಇದಾಸೇರಿ ಗುಲ್ಮಗಳು ೮ ಪ್ರಕಾರ.

(ಮತಭೇದದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕರ್ಶನಾತ್ಕಫವಿಟ್ಪಿತ್ತೈಃ ಮಾರ್ಗಸ್ಯಾವರಣೇನವಾ। ವಾಯುಃ ಕೃತಾಶ್ರಯಃ ಕೋಷ್ಠೇರೌಕ್ಷ್ಯಾತ್ಕಾಠಿಣ್ಯಮಾಶ್ರಿತಃ ॥

ಟೀ॥ ಶ್ಲೇಷ್ಮ, ಮಲ, ಪಿತ್ತಗಳು ಶೋಷಿಸಿ, ನಾಡೀರಂಧ್ರಗಳಂ ಮುಚ್ಚುವದರಿಂದ, ವಾತದೋಷ ಕೋಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಠಾವುಮಾಡಿಕೊಂಡು, ರೂಕ್ಷವಾಗುವ ಕಾರಣ ಕಾಠಿಣ್ಯವನ್ನು ಆಶ್ರೈಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸ್ವತಂತ್ರಸ್ವಾಶ್ರಯೇದುಷ್ಟಃ ಪರತಂತ್ರಃ ಪರಾಶ್ರಯೇ। ಪಿಂಡಿತತ್ವಾದಮೂರ್ತೋಪಿ ಮೂರ್ತತ್ವಮಿವದೃಶ್ಯತೇ ॥ ಗುಲ್ಮ ಇತ್ಯುಚ್ಯತೇ ವಸ್ತಿನಾಭಿಹೃತ್ಪಾರ್ಶ್ವಸಂಶ್ರಯಃ ॥

ಟೀ॥ ವಾತಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಾತದೋಷದೂಷಿತವಾದರೆ ತಾನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಬಹು ಉಪದ್ರವಮಾಡುವುದು. ಪಿತ್ತ ಶ್ಲೇಷ್ಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಾಯುದೂಷಿತವಾದರೆ ಶ್ಲೇಷ್ಮ ಪಿತ್ತಾಧೀನವಾಗಿರುವುದು. ಅತ್ಯಂತ ಉಪದ್ರವಮಾಡಲಾರದು. ವಾಯು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇದ್ದಾಗ್ಯೂ ಘಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಇರುವ ಕಾರಣ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಕಠಿಣವಾಗಿ ನಾಭಿ, ಯೆದೆ, ಯಿವೆರಡು ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತೋರಲ್ಪಡುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸಪುನರ್ದ್ವಿವಿಧಃ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಭೇದತಃ। ಗುಲ್ಮೇತದಾಶ್ರಯೇ ವಸ್ತಿಕುಕ್ಷಿಹೃತ್ಪ್ಲೀಹವೇದನಾಃ ॥ ಅಗ್ನಿವರ್ಣಬಲಭ್ರಂಶೋ ವೇಗಾನಾಂಚಾಪ್ರವರ್ತನಂ। ಅತೋವಿಪರ್ಯಯೋ ಬಾಹ್ಯೇಕೋಷ್ಠಾಂಗೇಷು ಚ ನಾತಿರುಕ್ ॥ ವೈವರ್ಣ್ಯಂ ದೇಹಕಾರ್ಶ್ಯಂ ಚ ಬಹಿರುನ್ನತತಾಧಿಕಂ। ದುಷ್ಟವಾತೋತ್ಥಿತೋಗ್ರಂಥಿಃ ಪಾರ್ಶ್ವಹೃನ್ನಾಭಿವಸ್ತಿಷು ॥ ತದ್ಗುಲ್ಮಂ ತು ದ್ವಿಧಾಖ್ಯಾತಮಬಲಂ ಚ ಬಲಂ ಕ್ವಚಿತ್ ॥

ಟೀ॥ ಬಾಹ್ಯಗುಲ್ಮ ಅಭ್ಯಂತರಗುಲ್ಮವೆಂದು ಆ ಗುಲ್ಮ ೨ ಪ್ರಕಾರ. ಅಭ್ಯಂತರಗುಲ್ಮದಲ್ಲಿ ವಸ್ತಿಸ್ಥಾನದೊಳು ಹೊಟ್ಟೆ, ಯೆದೆ, ಪ್ಲೀಹಗಳಿಗೆ ವೇದನೆಯುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಅಗ್ನಿ, ವರ್ಣ, ಬಲ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಕೆಡುವುದು. ಮಲಮೂತ್ರಾದಿ ವೇಗಗಳಿಗೆ ತಡೆಯುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಬಾಹ್ಯವಾದ ಗುಲ್ಮದಲ್ಲಿ ಮೇಲೆಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ

విపరీతవాగి కోష్ఠగళల్లియూ దేహదల్లియూ వేదనె బహళవిల్లదె యి రువ. దేహకాంతి కుందువుదు. కృశవహుదు. దేహదహొరగణ ప్రదే శదల్లి హెగ్గళవాగి బాహువుంటాగువుదు. రోగయుక్తవాద వాతదిం దుంటాదబాహు, పార్శ్వ, హృదయ, నాభి, హొక్కళదకెళగివుంటా గువుదు. ఆబాహ్యాభ్యంతరగళింద ౨ పథవాద గుల్మవు చలవెందూ అ చలవెందూ ౨ ప్రకారవాగిరుదు. చలవెంబదు దేహదల్లి చలిసుత్తిరు దు. అచలవెంబదు స్థిరవాగి యిద్దతావినల్లే ఇరుత్తిరుదు.

(గుల్మద పూర్వరూప)

శ్లో ॥ ఉద్గారబహుళపష్టంభఃనృపిశాధ్మానకూజనం । ఆ
నాయమూర్ధ్వవాతంచగుల్మలక్షణమగ్రజం ॥

టీ ॥ ఉద్గారవు హెగ్గళవాగి మలబంధవాగువణ, యావాగలూ హొట్టె తుంబిదంతెయిరువణ, హొట్టెఉబ్బరిసికొండిరువణ, హొట్టెమొరె యువణ, హొట్టెసేదువణ, వాయు ఊర్ధ్వముఖవాగి తేగు ఉం టాగిరువణ, ఇవుగళు గుల్మవ్యాధియ పూర్వరూప.

(వాతగుల్మ.)

శ్లో ॥ గళవక్త్రాంగశోషక్షుకుక్షిపార్శ్వశిరోరుజాః । భుక్తే
శాంతివ్యథాజీర్ణే వాతగుల్మస్యలక్షణం ॥

టీ ॥ కొరళుబాయి ఒణగువణ, మ్మైకెరువణ, హొట్టె, మంజె, అళ్ళి గళల్లి శూలె ఉంటాగిరువణ, భోజనమాడిదరె నోవు తగ్గువణ' హసి దిద్దరె నోవు హెచ్చువణ, ఇవెల్లవూ వాతగుల్మద లక్షణగళు.

(పిత్తగుల్మ.)

శ్లో ॥ దాహతృష్ణాభ్రమామూర్ఛావమథూవక్త్రతిక్తతా। స్పర్శా
సహంభ్రమాఖ్యాతంపిత్తగుల్మస్యలక్షణం ॥

టీ॥ శరీరదల్లి తాప, బాయారికె, భ్రమె, దేహదల్లి కొబ్బు, బాయి కహి, ఇవెల్లవూ పిత్తగుల్మ లక్షణగళు.

(శ్లేష్మగుల్మ.)

శ్లో ॥ ప్రసెకారుచిహృల్లాసకాసశ్వాసోనిశాతకాః । కాఠి

ಸ್ಯಂಛರ್ದಿಃಕೌನ್ನಕ್ಯಂಶ್ಲೇಷ್ಮಗುಲ್ಮಸ್ಯಲಕ್ಷಣಂ ॥

ಟೀ॥ ಬಿಡದೆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಸುರಿವಣ, ಅರೋಚಕ ವುಂಟಾಗಿರುವಣ, ಮೈನೋವು, ಕೆಮ್ಮು, ಉಬ್ಬಸಗಳುಂಟಾಗುವಣ, ಅನ್ನ ಜೀರ್ಣಾವಸ್ಥೆಗೆ ಬಾರದಿರುವಣ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶ್ಲೇಷ್ಮಗುಲ್ಮಲಕ್ಷಣಂಗಳು.

(ತ್ರಿದೋಷಗುಲ್ಮ.)

ಶ್ಲೋ॥ ತೀವ್ರರುಗ್ದಾಹವದ್ಗುಲ್ಮಂಶೀಘ್ರಕಠಿನೋನ್ನತಂ । ತ್ರಿದೋಷಜಮಸಾಧ್ಯಂಸ್ಯಾನ್ಮನೋದೇಹಾಗ್ನಿಸಾದಕೃತ್ ॥

ಟೀ॥ ತೀವ್ರವಾದವೇದನೆ, ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ತಾಪ ವುಂಟಾಗಿರುವಣ, ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಗುಲ್ಮ ಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಕಠಿಣವಾಗಿ ಉನ್ನತವಾಗಿರುವಣ, ಮನಸ್ತಾಪ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಬಳಲಿಕೆ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಇವುಗಳುಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ತ್ರಿದೋಷದಿಂದುಂಟಾದ ಗುಲ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದರಿವುದು.

(ರಕ್ತಜಗುಲ್ಮ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಗರ್ಭಸ್ರಾವೇಪ್ರಸೂತೌವಾಋತೌಸ್ತ್ರೀಣಾಂತುರಕ್ತಜಂ ॥ ಗರ್ಭಬಿಂಬ್ವಾಯುತಂಗುಲ್ಮಂದಾಹಶೂಲಾನ್ವಿತಂಭವೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಗೆ ಗರ್ಭಸ್ರಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಾದರೂ, ಹೆತ್ತ ಸಮಯದಲ್ಲಾದರೂ, ಋತುವಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಾದರೂ, ರಕ್ತಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಗರ್ಭಬಿಂಬದೊಡನೆ ಗೂಡಿರುವಗುಲ್ಮ ರಕ್ತಗುಲ್ಮವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ದಾಹಶೂಲೆಗಳುಂಟಾಗಿರುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕೂರ್ಮೋನ್ನತಶಿರೋಮಂದಗುಲ್ಮಿಣಂಬಹುರೋಗಿಣಂ । ಹೃನ್ನಾಭಿಪಾಣಿಪಾದೋರ್ಧ್ವಶೋಫಿನಂವರ್ಜಯೇದ್ಬುಧಃ ॥

ಟೀ॥ ಆಮೆಯಂತೆ ಉನ್ನತವಾದ ಶಿರಸ್ಸುಳ್ಳುಂಟಾಗಿ ಪ್ರಬಲವಾದ ಗುಲ್ಮವುಂಟಾದಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮತ್ತೂ ಬಹುರೋಗಂಗಳುಂಟಾದರೆ ಆಸಾಧ್ಯವೆಂದರಿವುದು. ಹಾಗೆತಾನೆ ಹೃದಯ, ನಾಭಿ, ಕೈಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಶೋಫೆ ಉಂಟಾದ ಗುಲ್ಮರೋಗಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಮಾಡದೆ ತ್ಯಜಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸರ್ವತ್ರಪ್ರಥಮಂಗುಲ್ಮೇಸ್ನೇಹಸ್ವೇದೋಪಪಾದಿತಾ । ಯಾಃಕ್ರಿಯಾಕ್ರಿಯತೇಸಿದ್ಧಿಂಸಾಯಾತಿನಚಿರಾತ್ತತಃ ॥

ಟೀ॥ ಗುಲ್ಮವೆಂಬದು ವಾತದಿಂದ ಹೊರತಾಗಿ ಉಂಟಾಗಲಾರದು. ಆದಕಾ

ರಣ ಸಮಸ್ತವಾದ ಗುಲ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲು ಸ್ನೇಹವಿಧಿ, ಸ್ವೇದವಿಧಿಗಳಂ ಯುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಹಾರೆಪ್ರಕ್ರಿಯಲ್ಲದವನಿಗಾದರೂ ಮೃದುವಿರೇಚನವನ್ನಾದರೂ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸೋತ್ರಿಕಸಾಂಮಾರ್ದವಂಕೃತ್ವಾಜಿತ್ವಾಮಾರುತಮುಲ್ಬಣಂ ।
ಛಿತ್ವಾವಿಬಂಧಂಸ್ನಿಗ್ಧಸ್ಯಸ್ವೇದಂಗುಲ್ಮಹಾಪ್ರೋಕ್ತಿ॥

ಟೀ ॥ ಗುಲ್ಮವ್ಯಾಧಿಯಿದ್ದವನಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಸ್ನೇಹವಿಧಿಯಂಮಾಡಿಸಿ ನಾಡಿಗಳುಸಡಿಲವಾದಬಳಿಕ ವಾಯು ಮಂದವಹುದು, ಆಮೇಲೆಬಂಧನವುಪರಿಹಾರವಹುದು. ಆಮೇಲೆ ಸ್ವೇದವಿಧಿಯಂಮಾಡಿಸಲು ಗುಲ್ಮಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ನೇಹಪಾನಂಹಿತಂಗುಲ್ಮೆವಿಶೇಷೇಣೋರ್ಧ್ವನಾಭಿಜೆ । ಪಕ್ವಾಶಯಗತೆವಸ್ತಿರುಭಯಂಜಠರಾಶ್ರಿತೆ ॥

ಟೀ ॥ ನಾಭಿಯಿಂದ ಮೇಲೆಯಿರುವ ಗುಲ್ಮದಲ್ಲಿತೈಲಪಾನ ಹಿತವಹುದು. ಪಕ್ವಾಶಯವೆಂಬದು ನಾಭಿಯಕೆಳಗೆ ೨ ಅಂಗುಳಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿಯಿಹುದು. ಆಪಕ್ವಾಶಯಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವ ಗುಲ್ಮಕ್ಕೆ ವಸ್ತಿಕರ್ಮವಮಾಡಿಸುವುದು. ಆಮಾಶಯಕ್ಕೂ ಪಕ್ವಾಶಯಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯೆಯಿರುವದು ಜಠರಸ್ಥಾನವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಅಲ್ಲಿರುವಗುಲ್ಮಕ್ಕೆ ಸ್ನೇಹಪಾನವನ್ನೂ ವಸ್ತಿಕರ್ಮವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸುವುದು.

(ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ದೀಪ್ತಾಗ್ನಾವಾತಜೆಗುಲ್ಮೆವಿಬಂಧೆನೀಲವರ್ಚಸೋಃ । ಬೃಹ್ಮಣಾನ್ಯನ್ನಪಾನಾನಿಸ್ನಿಗ್ಧೋಷ್ಣಾನಿಪ್ರದಾಪಯೇತ್.

ಟೀ॥ ವಾತದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ಗುಲ್ಮದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಅಗ್ನಿಕರವಾದ ಔಷಧದಿಂದ ಅಗ್ನಿಯಂ ವುಂಟುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದುಂಟಾದಮೇಲೆ ಸ್ನೇಹಕೂಡಿ ಉಷ್ಣವಾಗಿ ಅಗ್ನಿವೃದ್ಧಿಕರವಾಗಿರುವ ಅನ್ನಪಾನಂಗಳಂಕೊಡಿಸುವುದು. ಅದರಿಂದವಾಯು ಮಲಗಳಿಕೆಡೆಯು ಪರಿಹಾರವಾಗಿ ಸುಖವುಂಟಾಗುವುದು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವ್ಯೋಷನ್ಯಾರಿಕವಷಾಭೂಪಥ್ಯಾಗ್ರಂಧಿಕೃಶಾನುಭಿಃ॥ ಕ್ವಾಥೋಗುಲ್ಮರುತಾರಾಕ್ಯಸ್ಸಹಿಂಗುಬಿಡಸೈಂಧವಃ ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕವಸದನಾರು, ಅಡಕೇಪುಟ್ಟನಬೇರು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ೮ ವರಹತೂಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕ

ಹಾಗಿ ೧ ಬಳ್ಳ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ಹಿಂ
ಗು, ಬಿಡಾಲವಣ, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಇವುಗಳ ಚೂರ್ಣ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ತೊಲದ
ಮೇರೆ ಪ್ರತಿವಾಪವಮಾಡಿ ಹಾಕಿ ಕೊಡಿಸಲು ಗುಲ್ಮಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವೃಶ್ಚೀರಂಡಪುನರ್ನವಬರ್ಬರಗಜೀರಿಬಿಲ್ವಪಂಚಕೋಲಾಂಭಃ॥
ಶೂಲಾನಾಹಂ ಹನ್ಯಾದ್ಗುಲ್ಮಂ ಕಾರ್ಶ್ಯಂ ಶ್ರಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ॥

ಟೀ ॥ ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಔಡಲದಬೇರು, ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ನಾರುಂಬೇಳೆಬೇರು,
ಹೊಂಗೇಬೇರು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶುಂಠಿ ಇವಿಷ್ಟ
ನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ವರಹತೂಕವನ್ನು ೧ ಬಳ್ಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ
ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಉದರಶೂಲೆ, ಅನಾಹ, ಗು
ಲ್ಮ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕುಷ್ಠವಹ್ನಿನಿರ್ಗುಂಡಿಪಿಪ್ಪಲೀಕ್ವಥಿತಂಪಿಬೇತ್ । ಸತೈಲಂ ಸ
ಯವಕ್ಷಾರಂ ಗುಲ್ಮಶೂಲಾರ್ಶಸಾಂ ಹಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಕರೀಕುರಳಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲದಬೇರಿನ ತೊಗಟೆ, ಲೆಕ್ಕೀಬೇರು, ಹಿಪ್ಪಲಿ,
ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೪ ವರಹತೂಕವಂ ಒಂದು ಬಳ್ಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯ
ವಿಕ್ಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷಿತವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಎಣ್ಣೆ
ಯಂ ಬಿಟ್ಟು ೧ ವರಹತೂಕ ಸೈಂಧವದ ಚೂರ್ಣವಂ ಹಾಕಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ
ಗುಲ್ಮಶೂಲೆ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಂಚಕೋಲಲಶುನಕ್ವಥಿತಾಂಭೋ । ಹಿಂಗುಸೈಂಧವರಜಃಪರಿ
ಮಿಶ್ರಂ ॥ ಕೋಷ್ಠಮಾರುತನುದಾಂ ಕುರಗುಲ್ಮ! ಪ್ಲೀಹಮಗ್ನಿಸದನಂ
ಚ ನಿಹನ್ಯಾತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಪಂಚಕೋಲ, ಕುರಳೀ, ಈಮೂರನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೪ ವರಹತೂ
ಕವಂ ೧ ಬಳ್ಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಷಾಯವಕಾ
ಯಿಸಿ ಹಿಂಗು, ಸೈಂಧವಗಳ ಚೂರ್ಣವಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಹೊನ್ನತೂಕವ
ಹಾಕಿ ಕೊಡಿಸಲು ಕೋಷ್ಠವಾತ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿಯ ಹೊಳೆ, ಗುಲ್ಮ, ಪ್ಲೀಹ,
ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು.

(ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪಾಠಯೊಮ್ಮ ಕ್ತವಲ್ಕಸ್ಯ ಲಶುನಸ್ಯ ಚತುಷ್ಪಲಂ । ಕ್ಷೀರಾಷ್ಟ

సుఖీతేకోమిక్షీరశేషంపిపాబయేత్ ॥ వాతగుల్మముదావర్తం గృధ్రసింవిషమజ్వరం । హృద్రోగంవిద్రధింశోషంనాశయత్యాశుకల్పయః ॥

టీ ॥ సోలెగళద ఉళ్ళిబేళె ౮ తులవన్ను అరమాన తుసువినహాల ల్లిహాకి ౧ బళ్ళ నీరంతునిసి హాలుళియుకాయిసి కుడియుకొడె హా యుగుల్మ, ఉదావర్త, గృధ్రసి, విషమజ్వర, హృద్రోగ, విద్రధి, శోషయ, యివిష్టూపరిహారవరుదు.

(ఆత్రేయమతదల్లి.)

శ్లో ॥ దశమూలకషాయేణహింగుస్సైంధవనాగరం । అన్నాదౌ ప్రపిబేద్గుల్మీనిశ్శేషాన్యారుకోల్బణే ॥

టీ ॥ దశమూలదకషాయదల్లి హింగు, స్సైంధవ, ఇవష్టర చూర్ణవన్ను ప్రక్షేప ౧ హొన్నుతూకవంహాకి భోజనక్కె మొదలే కుడియు కొడిసలు గుల్మతుర. వాత ప్రకోపవు పరిహారవరుదు.

శ్లో ॥ ఏవంకులత్థయూషేణశుంఠిక్వాథేనవాపిబేత్ ॥

టీ ॥ హాగెయే హురళికషాయదిందలాదరూ శుంఠికషాయదింద లాదరూ, హింగు స్సైంధవ శుంఠిచూర్ణవెరసి కొడిసలు గుల్మవా తగళు శమనవరువు.

(భగీరథీయమతదల్లి.)

శ్లో ॥ ఘృతేనోష్ణేనకషాయంసంస్సైంధవస్యరజఃపిబేత్ । తేన రోగాఃప్రశామ్యన్తిహృద్రోగోవాతిదారుణః ॥

టీ॥ తుప్పవకాయిసి బిసియతుప్పదల్లి ౮ వరహతూక స్సైంధవచూర్ణ వహాకి కుడియుకొడె గుల్మమొదలాద సకలవ్యాధిగళూ, మేదెయల్లి వుంటాద సకలరోగంగళూ పరిహారవరువు.

(తంత్రాంతరదల్లి—హింగ్వాదిఘృత.

శ్లో ॥ హింగుసౌవర్చలాజాజిబిడదాడిమదీప్యకైః । పుష్కరవ్యోషధాన్యామ్లవేతసక్షారచిత్రకైః ॥ శటీవచాశ్వగంధైలాసురసైశ్చవిపాచితం ॥ మూలానాతుహురంసర్పిర్దధ్నాచాసిల

ಗುಲ್ಮಿನಾಂ । ಷಟ್ಪಲಂ ವಾ ಪಿಬೇತ್ಸರ್ಪಿರ್ಯದುಕ್ತಂ ರಾಜಯಕ್ಷ್ಮಣಿ ॥
ಟೀ॥ ಹಿಂಗು, ಸೌವರ್ಚಲವಣ, ಬಿಡಾಲವಣ, ಜೀರಿಗೆ, ದಾಳಿಂಬೆ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ವಾಟೆಮರದಬೇರು, ಯವಕ್ಷಾರ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಕರ್ಪೂರಶುಂಠಿ, ಬಜೆ, ಹಿರೀಮದ್ದು, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ರಾಸ್ನೆ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ವರಹತೂಕ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿಕೊಂಡು ೧ ಕೊಳಗದ ಮೊಸರನೀರಿನಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳ ತುಪ್ಪವಂ ಹನಿಸಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿಳುಹಿ ಆ ತುಪ್ಪವ ಕೊಡಲು ಉದರಶೂಲೆ, ಅನಾಹ, ವಾತಗುಲ್ಮ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ರಾಜಯಕ್ಷ್ಮಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ಷಟ್ಪಲಘೃತವನ್ನಾದರೂ ಪಾನವಮಾಡಿಸುವುದು, ಗುಲ್ಮಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ವೈಶ್ವಾನರವಟಿಕೆ—ವೈದ್ಯಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ತ್ರಿಕಟುತ್ರಿಫಲಾಪಂಚಪಟುಪಂಚಾಗ್ನಿ ರಾಮಠಾಃ । ಜೀವದ್ವಯಂ ಚತುರ್ಜ್ಞಾತಂ ವನಶ್ರಿಗುಃ ಪುನರ್ನವಾ ॥ ಕ್ಷುದ್ರಿಚಿತ್ರಕಶಮ್ಯಾಕಜಂತುಪ್ರಿಯನಿಶಾದ್ವಯಂ । ತ್ರಿಕ್ಷಾರಂ ಕಂಷಣೀಪುಂಖಾದಂತಿನಾಭಿವರಾಳಕಂ ॥ ಭೂಮೀಶ್ವರಿಮೂರ್ವಾಚಹಸ್ತಿಕನ್ಯಾಸಚವ್ಯಕಾ । ಪೃಥಗರ್ಧಪಲಾನ್ಯೇತಾರ್ಚೂರ್ಣಯಿತ್ವಾ ಸಮಂಸಮಂ ॥ ವರಾಟೀಲೋಹಕಿಟ್ಟಾಭ್ರಕಾಂತಭಾಸ್ಕರಭಸ್ಮಭಿಃ । ತಿಲಪುಷ್ಕರಚಿತ್ರಾಗ್ನಿಚಿಂಚಾಪಾಲಾಶಭಸ್ಮಚ ॥ ಅಂಕೋಲಸ್ನುಹ್ಯಪಾಮಾರ್ಗನಿಶಾನಾಂಚಪೃಥಕ್ಪತ್ರೈಃ । ಕ್ಷಾರೈಸ್ಸರ್ವಸಮೈನಾಪಿ ಶಂಖಚೂರ್ಣೇನ ಯೋಜಯೇತ್ ॥ ದ್ವಿಪಂಚಮೂಲನಿರ್ಯೂಹೈರ್ಭಾವಯಿತ್ವಾ ತ್ರಿಸಪ್ತಕಂ । ಕೋಲಪ್ರಮಾಣಗುಳಿಕಾಃ ಛಾಯಾಶುಷ್ಕಾಂಶ್ಚ ಕಾರಯೇತ್ ॥ ವೈಶ್ವಾನರವಟೀನಾಮಲುಂಗಾದ್ರಿಕರಸ್ಯೈಃಪಿಬೇತ್ । ಗುಲ್ಮಶೂಲಗ್ರಹಣ್ಯರ್ಶಶ್ಶೂಲಾರೋಚಕಪೀನಸಾನ್ ॥ ಶೋಫವಿದ್ರಧಿಮಂದಾಗ್ನಿಕಾಸಶ್ವಾಸಾಂಶ್ಚ ಸಕ್ರಿಮೀನ್ । ನಾಶಯೇಜ್ಜಲಕೂರ್ಮಂಚ ರೋಗಾನನ್ಯಾನ್ನ ಸಂಶಯಃ ॥
ಟೀ॥ ತ್ರಿಕಟುಕ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಪಂಚಲವಣ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ನರಳೆ, ಸೂರಣಗಡ್ಡೆ, ತನ್ನುಳುಕನಗಡ್ಡೆ, ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಹಿಂಗು, ಜೀರಿಗೆ, ಕರೀಜೀರಿಗೆ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗತೊಕ್ಕು, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ನಾಗಕೇಸರ, ಕಾಡನುಗ್ಗೇಬೇರು, ಕೊಮ್ಮೇಬೇರು, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಹಾವುಮೆಕ್ಕೇಬೇರು, ಕಕ್ಕೇಬೇರಿನಚಕ್ಕೆ, ಅರಿಬಜೆ,

ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಸದ್ಯಕ್ಷಾರ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಬಿಳಿಗಾರ, ಗಂಸುಂಗೆಬೀಜ, ಮುಳ್ಳುಕೊಗ್ಗಿಬೇರಿನಕೊಕ್ಕು, ಕಟ್ಟಿವತ್ತಿಗೆಬೇರಿನಕೊಕ್ಕು, ವತ್ಸನಾಭಿ, ಲವಂಗ, ನೆಲಬಾಗೆಬೇರು, ಈಶ್ವರಿಬೇರು, ಕುರಟಿಗೆಬೇರು, ಮೊಗವಾಳಿಗಡ್ಡೆ, ಕೋಳಸರ, ಚವ್ಯ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅರ್ಧರೂಲಗಳನ್ನು ಚೂರ್ಣಿಸಿ ತವಡೆಭಸ್ಮ, ಲೋಹಭಸ್ಮ, ಮಂಡೂರಭಸ್ಮ, ಅಭ್ರಕಭಸ್ಮ, ಕಾಂತಭಸ್ಮ, ತಾಮ್ರಭಸ್ಮ, ಇವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅರ್ಧರೂಲ, ಎಳ್ಳಕಸಕೀಭಸ್ಮ, ಮುಕುಳದಭಸ್ಮ, ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆಭಸ್ಮ, ಚಿತ್ರಮೂಲದಭಸ್ಮ, ಹುಣಸೇಚಕ್ಕೆಭಸ್ಮ, ಮುತ್ತುಗದಬೂದಿ, ಅಂಕೋಲೆಬೂದಿ, ಮುಂಡುಗಳ್ಳಿಬೂದಿ, ಉತ್ತರಣೆಬೂದಿ, ಅರಿಸಿನದಬೂದಿ, ಇವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅರ್ಧರೂಲ, ಇವಿಷ್ಟರಸಮ ಶಂಖಭಸ್ಮ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ದಶಮೂಲದಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೨೧ ಭಾವನೆ, ೨೧ ಮರ್ದನೆಯಂ ಮಾಡಿ ಯಲಚೀಹಣ್ಣಿನಪ್ರಮಾಣ ಗುಳಿಗೆಯಂಮಾಡಿ ನೆಳಲಲ್ಲೊಣಗಿಸಿ ೧ ವಟಿಕವನ್ನು ಕೋಟಮಾದಳರಸದಲ್ಲಾದರೂ ಹುಸೀಶುಂಠೀರಸದಲ್ಲಾದರೂ ಕೊಡಿಸಲು ಗುಲ್ಮ, ಶೂಲೆ, ಗ್ರಹಣಿ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಹೊಟ್ಟೆಶೂಲೆ, ಅರೋಚಕ, ಪೀನಸ, ಶೋಫೆ, ವಿದ್ರಧಿ, ಮಂದಾಗ್ನಿ, ಕಾಸ, ಶ್ವಾಸ, ವಾತವ್ಯಾಧಿ, ಕ್ರಿಮಿದೋಷ, ಗೆಂಡೆ, ಇವುಮೊದಲಾದ ಸಕಲರೋಗವೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಚಿಕಿತ್ಸಾಮೃತದಲ್ಲಿ—ಹಿಂಗ್ವಾದಿಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಹಿಂಗೂಗ್ರಾಬಿಡಶುಂಠ್ಯಜಾಜಿವಿಜಯಾಧಾನ್ಯಾಭಿಧಾ ನಾಮಭಿಃ।
ಚೂರ್ಣಂಕುಂಭನಿಕುಂಭಮೂಲಸಹಿತೈರ್ಭಾಗೋತ್ತರಂ ವರ್ಧಿತೈಃ ॥ ಪೀತಃ ಕೋಷ್ಣಜಲೇನ ಕೋಷ್ಠಜರುಜಾಗುಲ್ಮೋದರಾದೀನಯಂ।
ಶಾರ್ದೂಲಃ ಪ್ರಸಭಂ ಪ್ರಮಥ್ಯ ಹರತಿ ವ್ಯಾಧೀನ್ಮೃಗೌಘಾನಿವ ॥

ಟೀ॥ ಹಿಂಗು, ಬಜೆ, ಬಿಡಾಲವಣ, ಶುಂಠಿ, ಜೀರಿಗೆ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಟ, ದಂತಿ, ತಿಗಡೆ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಮೇಕೋತ್ತರವೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡು ಚೂರ್ಣಿಸಿ ವಸ್ತ್ರಗಾಳಿತವಮಾಡಿ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ೮ ವರಹತೂಕದ ಚೂರ್ಣವಂ ಬಿಸಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆವುಂಟಾದಗುಲ್ಮ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಹೋದರ ಮೊದಲಾದ ವ್ಯಾಧಿಗಳಂ ಹುಲಿಯು ಮೃಗಗಳಂ ಸಂಹಾರಮಾಡುವಂದದಿ, ಪರಿಹರಿಸುವದು.

(ಬಾಲುಟದಲ್ಲಿ—ಅಷ್ಟಕಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ತ್ರಿಕಟುಕಮಜಮೋದಂಸೈಂಧವಂಜೀರಕೇದ್ವೇ । ಸಮಧರಣಧೃತಾನಾಮಷ್ಟಮೋಹಿಂಗುಭಾಗಃ । ಪ್ರಥಮಕಬಳಭುಕ್ತಂಸರ್ಪಿಷಾಚೂರ್ಣಮೇತ । ಜ್ಜನಯತಿಜಠರಾಗ್ನಿಂವಾತಗುಲ್ಮಂನಿಹಂತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಸೈಂಧವ, ಜೀರಿಗೆ, ಕರಿಜೀರಿಗೆ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧೬ ಹಣತೂಕ, ಹಿಂಗು ೧ರ ಹಣತೂಕ, ಈರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ವಸ್ತ್ರಗಳಿತವಮಾಡಿ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಭೋಜನಸಮಯದಲ್ಲಿ ೮ ವರಹತೂಕ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಮೊದಲಕಬಳದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪವೆಗಸಿ ಭುಜಿಸಲು ವಾತಗುಲ್ಮವು ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವುದು. ಸಂದೇಹಬೇಡ.

(ಬಾಲುಟದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕುಲಾಲಘನಕಂದಸ್ಯತದರ್ಧಂಚಿತ್ರಕಸ್ಯಚ । ಚವ್ಯಂತದರ್ಧಂ ತಸ್ಯಾರ್ಧಂವಲ್ಕಲಂಪೂತಿಕಸ್ಯಚ ॥ ಶಿಗ್ರುಸೌಭಂಜನಾಮೂಲಂ ಯವಕೋಲಕುಲತ್ಥಕಂ । ಅಶ್ವಗಂಧಾವರಾದಂತೀನಿರ್ಗುಂಡೀಚಪುನರ್ನವಾ ॥ ದಶಮೂಲಮಪಾಮಾರ್ಗಂಮರೀಚಂನಾಗರಂತ್ರಿವೃತ್ । ವರಣಂಕುಪುಷ್ಪಾಕೃಷ್ಣಾತನ್ಮೂಲಂದೇವದಾರುಚ ॥ ಕೋರಂಚೈರಂಡಮೂರ್ವ್ಯಾಮೂಲಂಬರ್ಬರಂಮೋರಟಂವರಾ । ಕೈಡರ್ಯ್ಯಂಯಷ್ಟುದೃಶ್ಯಾಮಾಷಾತಾಮಧುರಸಾಬಲಾ ॥ ಪ್ರತ್ಯೇಕಮೇಷಾಂದ್ವಿಪಲಾವಪಿಪಾಂಸಾಧಮ್ಯೇಧ್ವಿಪಕ್ । ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶಿಷ್ಟೇಸ್ಮಿಂಚಿತ್ರತೈಲಾಢಕಂಪಚೇತ್ ॥ ಪಲೇನಪಂಚಕೋಲಸ್ಯರಾಮಠಸ್ಯಪಟೋರಪಿ । ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಕಂಯವಕ್ಷಾರದೀಪ್ಯಕಂಜೀರಕದ್ವಯಂ ॥ ಕಾಂಜೀಮೂರ್ವಾಮಹಾನಿಂಬಸ್ವರ್ಣಕ್ಷೀರೀವಿಳಂಗಕಂ । ವಚಾಗಂಧಾವಯಾಕಾಂತಿವತ್ಸಕಾತಿವಿಷಾಕೃಟೀ ॥ ದೇವದಾರುವರ್ಚಾಶಿಗ್ರುಪಟುಪಂಚೇಭಪಿಪ್ಪಲೀ । ಏಷಾಂದ್ವಿಕರ್ಷಕೈರ್ಭಾಗೈಸ್ಸ್ನುಕ್ಕ್ಷೀರದ್ವಿಪಲೇನಚ ॥ ದ್ವ್ಯಾಢಕೇನಾಜಪಯಸಾತೈಲಮೇತದ್ವ್ಯಪೋಹತಿ । ಗುಲ್ಮಶೂಲಮುದಾವರ್ತಮಾಧ್ಮಾನಮುದರಾಮಯಂ । ವಸ್ತಿವೃದ್ಧಿಪ್ಲೀಹಾಷ್ಠೀಲಾಜಲಕೂರ್ಮಾನಿಲಾಮಯಾನ್ । ಲಶುನಾದ್ಯಂಮಹಾತೈಲಂಪರಂಡಂಕಫಜಿತ್ಪರಂ ॥

ಟೀ ॥ ಳುಳ್ಳಿ ೧೦೦ ಹಲ, ಚಿತ್ರಮೂಲ ೫೦ ಹಲ, ಚವ್ಯ ೨೫ ಹಲ, ತವ

ಸದನಾರು ೧-೪ ಹಲ, ಸುಗ್ಗಿ, ಕಾಡುಸುಗ್ಗಿ, ಜವೆ, ಯಲಚೀ, ಹುರಳಿ, ಪಿರೀಮದ್ದು, ಅಳಲೀಕಾಯಿ, ತಾರೀಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ದಂತಿ, ಕೊರೆ, ಕೊಂಮ್ಮೆ, ಬಿಲ್ಲಪತ್ರೆ, ನರುವಲ, ಶಿವನಿ, ಪಾದರಿ, ಹೊಂಮರದಚಕ್ಕೆ, ಗುಳ್ಳ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಇವುಗಳಬೇರುಗಳು. ಒಂದೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ಮೂರೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಪುತ್ರರಣೆಬೇರು, ಮೆಣಸು, ಶುಂಠಿ, ತಿಗಚೆ, ಪಾಟಹಾಲಿಂಗಿಯಬೇರು, ಅಬ್ಬೆಕಟ್ಟಿವರ್ತಿಗೆಯಬೇರು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ದೇವದಾರು, ಹಳದೀಗೋರಂಟಿಬೇರು, ಔಡಲದಬೇರು, ನಾರು ಬೇಳೆಬೇರು, ಕುರಟಿಗೆಬೇರು, ಬಜೆ, ಕರಿಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ಗಜ್ಜುಗದಬೇರು, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಹೆಗ್ಗೊರಟಿಗೆಬೇರು, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಯಿವಿಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ಹಲ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ೧೬ ಕೊಳಗನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ನಾಲ್ಕು ಕೊಳಗೊಂದು ಪಾಲುಳಿಯ ಕಾಯಿಸಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೧ ಕೊಳಗ ಬಿಟ್ಟಾಡಲದಯೆಣ್ಣೆಯಂಹುನಿಸಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ ೧ ಹಲ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ ೧ ಹಲ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಹಿಂಗು, ಸೈಂಧವ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಹಲ, ಬಿಳೀಸಾಸುವೆ, ಯವಕ್ಷಾರ, ವಾದಕ್ಕೆ, ಜೀರಿಗೆ, ಕರೀಜೀರಿಗೆ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಕುರಟಿಗೆಬೇರು, ಹೆಬ್ಬೇವಿನಬೇರು, ಕಿರಿಯಯಲಿಕಿವಿಯನಗಡ್ಡೆ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ನಾರುಂಬೇಳೆಬೇರು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ರೇಣುಕ, ಕೊಡಸೀಗಿನಚಕ್ಕೆ, ಅತಿಬಜೆ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ದೇವದಾರು, ಬಜೆ, ಸುಗ್ಗಿಬೇರು, ಪಂಚಲವಣ, ಗಜಹಿಪ್ಪಲಿ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೮ ವರಹತೂಕ, ಮುಂಡಗಳ್ಳಿಹಾಲು ೨ ಹಲ, ಆಡಿನಹಾಲು ೨ ಕೊಳಗ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ತೈಲವನ್ನು ಸುಪಾಕದಲ್ಲಿ ಇಳುಹಿಕೊಂಡು, ದಿನಂಪ್ರತಿ ಉಭಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ೮ ವರಹತೂಕವಂಸೇವಿಸಲು, ಗುಲ್ಮಶೂಲೆ, ಉದಾವರ್ತ, ಆಧ್ಮಾನ, ಉದರರೋಗ, ಅಂತ್ರವೃದ್ಧಿ, ಪ್ಲೀಹ, ಅಷ್ಠೀಲ, ಜಲಕೂರ್ಮ, ವಾತಶೂಲೆ ಇವಷ್ಟಂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು. ಇದು ಮಹಾಲಶುನಾದ್ಯೇರಂಡತೈಲ, ಶ್ಲೇಷ್ಮರೋಗವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಬದ್ಧವರ್ಚೋನಿಲಾನಾಂತು ಪಾದ್ರ್ರಕಂಕ್ಷೀರಮಿಶ್ರಿತೆ । ಖಾ
ದೇದ್ವಾವ್ಯಂತುರಾತ್ರಭ್ರಷ್ಟಾಪೂತಿಕಾನ್ಯಪವೃತುಯೋಃ ॥

ಟೀ॥ ಮಲವಾಯುಗಳು ಬದ್ಧವಾಗಿದ್ದವರಿಗೆ ಹಸೀಶುಂಠೀರಸವನ್ನು ಹಸುವಿನಹಾಲಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಮಲಬಿಡುವುದು. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕವನದಚಿಗುರ

ನ್ನಾದರೂ ತಕ್ಕ ಕೊಡಿಯನ್ನಾದರೂ ಕ್ರೈಯಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಹುರಿದು ಮೆಲ್ಲಲು ಮಲಬದ್ಧ, ವಾಯುಬದ್ಧ, ಆಧ್ಮಾನ, ಇವುಗಳು ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಪಿತ್ತಗುಲ್ಮದಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪಿತ್ತಜ್ವರಹರಾಃ ಕ್ವಾಥಾಸ್ಸಘೃತಾಃ ಪಿತ್ತಗುಲ್ಮಿನಾಂ । ರಕ್ತಪಿತ್ತವಿಧಾನಂಚಶಸ್ತಂಗವ್ಯಂಘೃತಂಪಯಃ ॥ ವರ್ಣವಾನ್ಬಲವಾನ್ಗುಲ್ಮೀಕ್ಷಿಪ್ರಂಕ್ಷೀರಾಶನೋಭವೇತ್ । ತಸ್ಮಾತ್ಕ್ಷೀರಂನಿಷೇವೇತತದಸ್ಯಪರಮೌಷಧಂ ॥

ಟೀ॥ ಪಿತ್ತಗುಲ್ಮಕ್ಕೆ ಪಿತ್ತಜ್ವರಹಿತವಾದ ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಗೋಘೃತವೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಪಿತ್ತಗುಲ್ಮಪರಿಹಾರವಹುದು. ರಕ್ತಪಿತ್ತಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಪಿತ್ತಗುಲ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದು. ಹಸುವಿನತುಪ್ಪ ಹಸುವಿನಹಾಲುಗಳಂ ಕುಡಿಸುವುದು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ವರ್ಣ ಬಲಗಳು ಕೆಡುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಕೊಡಿಸುವುದು. ಹಾಲು ಪಿತ್ತಗುಲ್ಮಕ್ಕೆ ಪರಮೌಷಧ.

ಶ್ಲೋ॥ ಸ್ವೇದೋಭ್ಯಂಗೋಘೃತೈಸ್ಸ್ನಿಗ್ಧೈಸ್ಸಾಜ್ಯೈರ್ಲೇಪೋಹಿತಾವಹ ಶೈತ್ಯಃಸ್ಪರ್ಶಸ್ಸರೋಜಾನಾಂಪತ್ರೈಸ್ತೈರೇವಪಿಬೇಜ್ಜಲಂ ॥

ಟೀ॥ ಪಿತ್ತಗುಲ್ಮಕ್ಕೆ ಸ್ವೇದವಿಧಿಯನ್ನೂ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪದಿಂದ ಅಭ್ಯಂಗವನ್ನೂ ತುಪ್ಪಗೂಡಿದ ಔಷಧಗಳಿಂದ ಲೇಪವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸುವುದು. ತಾಪವಾದರೆ ಮೈಗೆ ತಾವರೆಯೆಲೆ ಹೊದ್ದಿಕೊಂಬುದು. ತಾವರೆಯೆಲೆಗಳಿಂದ ಜಲಪಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ತ್ರಿಫಲಾಮಧುಕಂತಥೇಕ್ಷುಕಾಂಡಾನ್ । ಪ್ರಪಿಬೇದಪ್ಸುವಿಪಾಚ್ಯ ಸಸರ್ಪಿಷಾಢ್ಯಾನ್ ॥ ತ್ರಿಫಲಾತೃಣಪಂಚಮೂಲಕಂವಾ । ಪೃಥಗ್ವಾ ಜೀವನವರ್ಗವಾರಿಪಿತ್ತೇ ॥

ಟೀ॥ ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲಿಚೆಟ್ಟು, ತಾರೇಕಾಯಿ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಸರದಾಳಿಕಬ್ಬು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ವರಹಾತೂಕವನ್ನು ೧ ಬಳ್ಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷಿತವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡುವುದು, ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತ್ರಿಫಲೆ, ತ್ರಿಣಪಂಚಮೂಲ, ತೃಣಪಂಚಮೂಲವೆಂದರೆ—ನಾಳಲಗಡ್ಡೆ, ದರ್ಭೆಬೇರು, ಕಬ್ಬಿನಬೇರು, ಭತ್ತದಹುಲ್ಲಿನಬೇರು, ಕಾಶದರ್ಭೆಬೇರು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸುವುದು. ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಜೀವನಾಖ್ಯಪಂಚಮೂಲಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಿಸಲು ಪಿತ್ತಗುಲ್ಮಹರ. ಜೀವ

సాఖ్యపంచమూలవెందరె ఆభిరు, వీరా, సిడిహాలె, జీవక, వృషభ కర, ఈ ౫ జీవనాఖ్యపంచమూలవెన్నిసికొళ్ళుంబుదు.

శ్లో॥ శతావరీవారిశతేక్షుసిద్ధం। క్షీరంపిబేద్గోక్షురసాధితంవా॥
సదాహతృష్ణాజ్వరతాపయుక్తో। మూత్రాన్వితేపిత్తకృతేచగుల్మే॥

టీ॥ఆషాఢీశేణసు, నారలబేరు, కబ్బినబేరు, ఇవుగళకషాయవన్నా దరూ నెగ్గిలబేరందాకి కాసిదహాలనాన్నదరూ కొడిసలు పిత్తగుల్మ హర. దాహ బాయారికెగళూ పరిహారవాగువవు.

(తంత్రాంతరదల్లి.)

శ్లో॥ ద్రాక్షాపయస్యామధుకపద్మకంమధుచందనం। క్వథితంచ పిబేత్తోయంపిత్తగుల్మోపశాంతయే ॥

టీ॥ద్రాక్షిహణ్ణు, బిటికెయబేరు, యష్టిమధుక, పద్మక, శ్రీగంధ, ఇవెల్లవన్ను కషాయవకాయిసి జేనుతుప్పవెరసి కుడియకొడె పిత్తగుల్మహర.

శ్లో ॥ పిత్తగుల్మేత్రివృచ్చూర్ణంప్రపిబేత్త్రిఫలాంబునా । విరేకాయసితాయుక్తంకంపిల్లంవాసమాక్షికం ॥

టీ॥ త్రిఫలెయకషాయదల్లి తిగడెచూర్ణవంహాకి కుడియకొడె విరేకవహుదు. కంపిల్లవెంబ గంధకద్రవ్యంచూర్ణిసి శర్కరెవెరసి జేనుతుప్పవహాకికొడిసలు పిత్తగుల్మహర.

శ్లో॥స్నుహ్యర్కగవ్యర్కవిదళతాలఫలోత్థైఃపటూత్తమంచూర్ణం।
స్నుహిదుగ్ధదిగ్ధదగ్ధంగుడవిగ్ధంగుల్మకృద్భవతి ।

టీ॥ ఎలెగళ్ళియమొగరు, స్త్రైంధవలవణ, ఈ ౨ న్నూ ఓలెకాయియరసదిందమర్దిసి ఆరిసి, ఆబళిక ముండగళ్ళిహాలంబిట్టు చన్నాగిమర్దిసి, యక్కెహణ్ణెలెగెలేపిసి, ఆయలెగళం ఒందుయసళల్లిరిసి ముచ్చి అధోత్తరవాగియిరిసి, మేలొందుయసళంముచ్చి సంధిలేపవంమాడి, గజపుటవిట్టు, పాంగశీతళవాదబళిక తెగదు చూర్ణిసి ౧ తూక చూర్ణవం బెల్లవెరసి కొడిసలు సకలవాతగుల్మగళూ పరిహారవహుదు.

(విరేచనక్కె ద్రాక్షాదిఘృత.)

శ్లో॥ ద్రాక్షామధూకఖర్జూరంవిదారీసశతావరీ। పరూష

ಶಂಬರೀ ತ್ರಿಫಲಂ ಸಾಧಯೇತ್ಪಲಸಮ್ಮಿತಾನ್ ॥ ಜಲಾಢಕೇ ಪಾದಶೇಷೇ ರಸಮಾಮಲಕಸ್ಯ ಚ । ಘೃತಮಿಕ್ಷುರಸಂ ಕ್ಷೀರಂ ಅಭಯಾಕಲ್ಕಪಾದಿಕಂ ॥ ಸಾಧಯೇತ್ತದ್ಘೃತಂ ಸಿದ್ಧಂ ಶರ್ಕರಾಕ್ಷೌದ್ರಪಾದಿಕಂ । ಪ್ರಯೋಜ್ಯಂ ಪಿತ್ತಗುಲ್ಮಘ್ನಂ ಸರ್ವಪಿತ್ತವಿಕಾರನುತ್ ॥

ಟೀ ॥ ದ್ರಾಕ್ಷೀಹಣ್ಣು, ಹಿಪ್ಪೆಹೂವು, ಖರ್ಜೂರದಹಣ್ಣು, ನೆಲಗುಂಬಳದಗೆಣಸು; ಆಷಾಢೀಗೆಣಸು, ಶಿವನೀಬೇರು, ತ್ರಿಫಲೆ, ಇವು ಒಂದೊಂದು ಪಲಗಳನ್ನು ೧ ಕೊಳಗ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ೧ ಬಳ್ಳ ನೀರುಳಿಯ ಕಾಯಿಸಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳ ನೆಲ್ಲೀಕಾಯರಸ, ೧ ಬಳ್ಳ ಕಬ್ಬಿನ ಹಾಲು, ೧ ಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಹುಯ್ದು ಕಾಯಿಸುವಾಗ ೧ ಮಾನ ಅಳಲೇಕಾಯಚೂರ್ಣವಂ ಹಾಕಿ ತುಪ್ಪ ಉಳಿಯ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿ ಇಳುಹಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ೧ ಮಾನ ಶರ್ಕರೆ, ೧ ಮಾನ ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನು ಹುಯ್ದು, ಇಳುಹಿಕೊಂಡು ದಿನಂಪ್ರತಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟನಹುವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ವರಹತೂಕವ ಸೇವಿಸಲು ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಗುಲ್ಮರೋಗ, ಸಕಲಪಿತ್ತವಿಕಾರವನ್ನೂ ಕೆಡಿಸುವುದು.

(ಪಿತ್ತಗುಲ್ಮಕ್ಕೆ ಆಮಲಕ್ಯಾದಿಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕ್ಷುಣ್ಣಧಾತ್ರೀರಸಪ್ರಸ್ಥೇ ಘೃತಪ್ರಸ್ಥಂ ವಿಪಾಚಯೇತ್ । ಪಥ್ಯಾಪಾದಾಂಶಸಂಯುಕ್ತಂ ಪಿತ್ತಗುಲ್ಮನಿವಾರಣಂ ॥

ಟೀ ॥ ೧ ಬಳ್ಳ ನೆಲ್ಲೀಕಾಯರಸದಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪವಂ ಹುಯಿದು ೧ ಮಾನ ಅಳಲೇಕಾಯಚೂರ್ಣವಂ ಹಾಕಿ ಹದದಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಿ ಇಳುಹಿಕೊಂಡು ೮ ತೂಕ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಹಾಕಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ಪಿತ್ತಗುಲ್ಮಹರ.

(ಶ್ಲೇಷ್ಮಗುಲ್ಮಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಂಚಕೋಲಾಭಯಾಶಿಗ್ರುದ್ವಿಕರಂಜಪುನರ್ನವಂ । ಕ್ವಥಿತಂ ಕಫಗುಲ್ಮಾರ್ಶೋಗ್ರಹಣ್ಯಾಮಯನಾಶನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಪಂಚಕೋಲ, ಪಂಚಕೋಲವೆಂದರೆ ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ನುಗ್ಗೇಬೇರಿನ ತೊಕ್ಕು, ಹೊಂಗೆನಾರು, ಕವಸದನಾರು, ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೮ ವರಹತೂಕವನ್ನು ೧ ಬಳ್ಳ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ಅರೆಮಾನ ನೀರುಳಿಯ ಕಾಯಿಸಿ,

ಸೇವಿಸಲು ಕಫ, ಗುಲ್ಮ, ಗ್ರಹಣಿ, ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಸೇರಿದ ರೋಗಗಳು ಶಮನವಾಗುವವು.

(ಶಂಖವಟಕ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವ್ಯೋಷಂವರಾವಿಷಂದೀಪ್ಯಂಪಂಚಾಗ್ನಿಪಟುಪಂಚಕಂ । ಪಲಾಶಬೀಜಂತ್ರಿಕ್ಷಾರಮಜಮೋದಂಸರಾಮಠಂ ॥ ಕ್ರಿಮಿಘ್ನಂಜೀರಕಂತೇಷಾಂತ್ರಿಗುಣಂಶಂಖಭಸ್ಮಚ । ಪಿಷ್ಟ್ವಾಲುಂಗರಸೇನೈವಗುಳಿಕಾನ್ಯದರೋಪಮಾಃ ॥ ಪ್ರಯುಂಜೀತಾದ್ರ್ರಕದ್ರಾವೈರ್ನಾಮ್ನಾಶಂಖವಟೀಕಾಶಿತ್ । ಗ್ರಹಣ್ಯಾಧ್ಮಾನಶೂಲಾರ್ಶೋಗುಲ್ಮಾರೋಚಕಪೀನಸಾಃ ॥ ಅಜೀರ್ಣಕ್ರಿಮಿಶೋಫಾಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯೋದರಹಲೀಮಕಾಃ ॥

ಟೀ॥ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲಿಚಟ್ಟು, ತಾರೇಕಾಯಿ, ನಾಭಿ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಸೂರಣ, ನರಲೇಹುಡಿ, ತನ್ನಹುಳಿಗನಗಡ್ಡೆ, ಮಂಜಿ, ಮೆಣಸು, ಪಂಚಲವಣ, ಮುತ್ತುಗದಬೀಜ, ಬಿಳಿಗಾರ, ಸದ್ಯಕ್ಷಾರ, ಯವಕ್ಷಾರ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಹಿಂಗು, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಜೀರಿಗೆ, ಇವಿಷ್ಟೂಸಮಾಂಶ, ಇವಿಷ್ಟರಮೂರುಮಡಿ ಶಂಖಬಸ್ಮ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ತೋಟಮಾದಳದಹಂಣಿನರಸದಲ್ಲಿ ಲೇಪಾಗಿಮರ್ದಿಸಿ, ಯಲಚೀಹಂಣಿನತೋರಗುಳಿಗೆಯಂಮಾಡಿ, ನೆಳಲಲ್ಲಿವೊಣಗಿಸಿ, ಒಂದುಗುಳಿಗೆಯನ್ನು ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಶೀಶುಂಠೀರಸದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಗ್ರಹಣಿ, ಆಧ್ಮಾನ, ಶೂಲೆ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಗುಲ್ಮ, ಅರೋಚಕ, ಪೀನಸ, ಅಜೀರ್ಣ, ಕ್ರಿಮಿ, ಶೋಫೆ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಮಹೋದರ, ಹಲೀಮಕ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪರಿಹಾರವಹವು.

(ಗುಲ್ಮಕ್ಕೆ ಗಂಧಕದಗುಟಿಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸಮಭಾಗಾಗಂಧರಸೌದ್ವಿಭಾಗಂಸ್ಸೈಂಧವಸ್ಯಚ । ತ್ರಿಭಾಗಂ ಟಂಕಣಂಪ್ರೋಕ್ತಂಚತುರ್ಭಾಗಂಚತುಕ್ಥಕಂ ॥ ಪಂಚಮಾಂಶುವರಾಟಂಸ್ಯಾತ್ ಷಡ್ಭಾಗಂಶಂಖಮೇವಚ । ವಹ್ನಿಮೂಲರಸೇನೈವಚಿರಿಬಿಲ್ವರಸೇನಚ ॥ ಆದ್ರ್ರಕಸ್ವರಸೇನಾಪಿಪ್ರತ್ಯೇಕಂಚದಿನತ್ರಯಂ । ಸಂಮರ್ದ್ಯವಟಕಾಃಕೃತ್ವಾಗುಂಜಾಮಾತ್ರಂಚಭಕ್ಷಯೇತ್ ॥ ಗುಲ್ಮಾಷ್ಟಧಾಸಪ್ತವಿಧಶೂಲಂಚೈವವಿನಶ್ಯತಿ ॥

ಟೀ॥ ರಸ ೧ ಭಾಗ, ಗಂಧಕರಸ ಸಮಭಾಗ, ಸೈಂಧವ ೨ ಭಾಗ, ಟಂಕಣ

౫భాగ, కుర్ధ౮భాగ, కవడెభస్మ౨భాగ, శంఖభస్మ౬భాగ, ఇవిష్టన్నూ చిత్రమూల కషాయదల్లి మూరుభావనె మూరుమర్దనె, హొంగేకొర్క-నకషాయదల్లి మూరుభావనె, మూరుమర్దనె, హశీశుణ్ఠీరసదల్లి మూరుభావనె మూరుమర్దనెగళంమాడి గుంజామాత్రిగుళిగెయంమాడి హశీశుంఠీరసదల్లి కొడిసలు యెంటువిధవాదగుల్మ, యేళువిధవాదవుదరశూలె, ఇవెల్లవూపరిహారవహువు.

(శంఖద్రావక.)

శ్లో॥ ప్రత్యేకంలవణంచాణంచాణంకుర్ధంచకర్పరం । కుడుచార్ధంచపటికంకతదర్ధంనవసారకం ॥ కాసీసటంకణంసజ్జంయవక్షారంపలాష్టకం।కుడుబంపంచభూసారంసర్వమేకత్రికారయేత్ ॥ పిష్ట్వాచకర్పరేసమ్యక్కా-చకుప్యాంనిరుంధ్యచ । తస్మివిసూచికాందత్వాస్థాపయేచ్చుల్లికోపరి॥యామార్ధంజ్వాలయేదగ్నింరసోద్రవతినాన్యథా । శంఖద్రావమితిఖ్యాతం సర్వగుల్మనివారణం ॥ తద్రావంచలితేత్వాత్రిశ్శంఖద్రావాభిదంరసం। రసాధినాయకంచైవసిద్ధయోగలుదాహృతః ॥

టీ॥ఐదుబగెలవణవుప్రత్యేక ౨భాగ, కుర్ధ ౨ భాగ, ఖర్పర ౨ భాగ, పటిక ౨కుల, నవాసార౧కుల, కాసీస, బిళిగార, సజ్జరస, యవక్షార, యీనాల్కు- ౮కులప్రత్యేక, కడ్డుప్పు ౫౦కుల, ఇవిష్టన్నూకూడమర్దిసి ఒందుశాత్రివెయల్లిగిసి, సమరసవాగువహాగెపాకవమాడి, అదన్నుచూర్ణిసి, గాజినకుప్పెగెయల్లికుంబి, మేలొందుకుప్పెగెయంబిమరిసి, ఆంధ్రిసి చీరమంణుగొండు అడువలెయమేలెత్తి వందూవరెఝామవపాకమాడలు ద్రావకబరువదు, ఆద్రావకవన్న దేహకే-ప్రాతఃకాలదల్లి కొడిసలూ సకలవాదగుల్మ, ఉదరశూలె, ఇవుమంతాద సకలరోగంగళూ పరిహారవహువు, ఇదు మహాశ్రేష్ఠవాదరస.

వా॥ వాత కఫ గుల్మచికిత్సారక్తగుల్మేపిప్రయోక్తవ్యా ॥

టీ ॥ వాతగుల్మ, శ్లేష్మగుల్మగళ చికిత్సెయన్న రక్తగుల్మదల్లియూ ప్రయోగిసువదు.

(ರಕ್ತಗುಲ್ಮಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ರಕ್ತಗುಲ್ಮೆಪುರಾಣತ್ವಂಸುಖಸಾಧ್ಯತ್ವಕಾರಣಂ । ರುಧಿರಸ್ಯತು ಗುಲ್ಮಸ್ಯಗರ್ಭಕಾಲವ್ಯತಿಕ್ರಮೆ ॥ ಸ್ನಿಗ್ಧಸ್ವಿನ್ನಶರೀರಾಯ್ಯೈದದ್ಯಾತ್ ಸ್ನೇಹಂವಿರೇಚನಂ॥

ಟೀ॥ ರಕ್ತಗುಲ್ಮ ದಿನಕಳೆದರೆ ಸುಖಸಾಧ್ಯ, ರಕ್ತಗುಲ್ಮಕ್ಕೆ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಸಮಯಕಳೆಪ್ಪಿಸಿ, ಮಿಕ್ಕಾದಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನೇಹೌಷಧ ವಿರೇಚನವಿಧಿಯಂ ಮಾಡಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ತಿಲಕ್ವಾಥೋಘೃತಗುಡವ್ಯೋಷಭಾರ್ಙೀರಸಾನ್ವಿತಃ । ಪಾತವ್ಯೋರಕ್ತಜೆಗುಲ್ಮೆನಷ್ಟೆಪುಷ್ಪೆಚಯೋಷಿತಾಂ॥

ಟೀ॥ ಯೆಳ್ಳಿನಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಮೆಣಸು, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿಗಳಂ ಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ,ಬೆಲ್ಲ ತುಪ್ಪವೆರಸಿಕೊಡಿಸಲು ರಕ್ತಗುಲ್ಮಹರ. ಬಹಳದಿನ ಮೈನೆರೆಯದೆಯಿದ್ದ ಕನ್ಯಕೆಯರು ಮೈನೆರವರು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಿಂಶುಕಂತಿಲಜಕ್ಷಾರಂವಸ್ತ್ರಬದ್ಧಂಪ್ರಸಾಧಿತಂ । ಪಿಬಂರಕ್ತಭವೆಗುಲ್ಮೆಪುಷ್ಪೆನಷ್ಟೆಚಶಸ್ಯತೆ॥

ಟೀ॥ ಮುತ್ತುಗದಭಸ್ಮ, ಯೆಳ್ಳಿನಭಸ್ಮ, ಈಯೆರಡನ್ನು ಪಾವಡೆಯಲ್ಲಿ ಪೊಟ್ಟಣವಕಟ್ಟಿಹಾಕಿ ಕಷಾಯವಮಾಡಿಕೊಡಿಸಲು ರಕ್ತಗುಲ್ಮಹರ, ಸೂತಕನಷ್ಟವಾದಸ್ತ್ರೀಯರು ಸೂತಕವಹರು.

ಶ್ಲೋ॥ ಭಾರ್ಙೀಕೃಷ್ಣಾಕರಂಜತ್ವಗ್ರಂಥಿಕಾಮರದಾರುಚ । ಚೂರ್ಣಂತಿಲಾನಾಂಕ್ವಥೆನಪಿತ್ತಗುಲ್ಮರುಜಾಪಹಂ॥

ಟೀ॥ ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹೊಂಗೇತ್ವಕ್ಕು, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ದೇವದಾರು, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನು ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಯೆಳ್ಳಿನಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಡಿಸಲು ರಕ್ತಗುಲ್ಮಹರ.

(ಪಲಾಶಕ್ಷಾರಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪಲಾಶಕ್ಷಾರಪಾತ್ರೆದ್ವೆದ್ವೆಪಾತ್ರೆತೈಲಸರ್ಪಿಷೋಃ । ಸಂಯೋಜ್ಯಪಾಯಯೆದ್ಧೀರಕ್ತಗುಲ್ಮನಿವಾರಣಂ॥

ಟೀ॥ಮುತ್ತುಗದಭಸ್ಮ ೨ಕೊಳಗಕ್ಕೆ ೨ಕೊಳಗತುಪ್ಪವನ್ನಾದರೂ ತೈಲವನ್ನಾದರೂಕೂಡಿಸಿ ಕಾಯಿಸಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ರಕ್ತಗುಲ್ಮಹರ.

(చికిత్సామృతదల్లి సుధాకాణ్డలవణ.)

శ్లో॥ సుధాకాణ్డంసలవణందగ్ధ్వాతద్భస్మపాయయేత్ । సుఖాం
బునాసర్వగుల్మగ్రహణ్యాశ్వోగదాపహం॥

టీ ॥ ముండగళ్ళియ కొనెగళన్ను సణ్ణనాగి కత్తరిసి, కల్లుప్పుకుడిమా
డి, ఆకుడియన్నూ కత్తరిసిద కళ్ళియ తోలుగళన్నూ కలెసి ఒందు
మడికెయల్లి తుంబి, బాయిముచ్చి సంధిలేపనవంమాడి, ఆమడికెయ
న్ను వత్తోలువుద్ద గుళియంతోడి, అదరల్లి కాడుబెరణియన్ను ఆగు
ళీతళక్కూ పార్శ్వగళిగూ హాకి, నడువెయిరిసి మేలక్కూ కాడబెర
ణియనిట్టి పుటపిక్కి, సాంగశీతలవాదమేలె తెగదు, అదన్ను చన్నా
గి చూర్ణిసి, బిసినీరింద ౨ వరహతూకవన్ను దినంప్రతి వుదయకా
లదల్లి తెగదుకొళ్ళలు సకలవాదగుల్మ, గ్రహణి, మూలవ్యాధి, ఇ
విష్టూ పరిహారవహువు.

(తంత్రాంతరదల్లి.)

శ్లో ॥ విడ్బద్ధవాతగుల్మేతుపయసాసర్పిషాసహ । ప్రపిబేత్త్రా
తకుసుమంతథాతేతకీపత్రకం॥

టీ ॥ బిసినీరినిందలాదరూ తుప్పదిందలాదరూ, కరతాళెకుసుమవన్నా
దరూ తాళెయువ్వినయసకుగళన్నాదరూ అరదు కొడిసలు మలబంధ
వాతగుల్మగళు శమనవహువు.

(తంత్రాంతరదల్లి పూతీకాపత్రలవణ.)

శ్లో॥ పూతీకపత్రగజచిర్భిటచవ్యవహ్ని । వ్యోషంచచూర్ణ్య
పుటగంలవణోపధానం ॥ దగ్ధ్వా విచూర్ణ్యదధిమస్తుయుతంప్ర
యోజ్యం । గుల్మోదరశ్వయథుపాణ్డుగుదోద్భవఘ్నం ॥

టీ ॥ తవసదయలె, కరిబేవినసొప్పు, చవ్య, చిత్రమూల, శుంఠి, మె
ణసు, పిప్పలి, ఇవిష్టన్నూ జజ్జుగుట్టి, అదరసను కల్లుప్పినచూర్ణవంటి
రసి, మడికెయల్లి తుంబి, పుటపిక్కి తెగదు చూర్ణిసి, మోసరనీరి
నల్లికొడిసలు గుల్మ, మహోదర, శోభె, పాండు, మూలవ్యాధి,
ఇవెల్ల పరిహారవహువు.

(ಅಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸಾಮುದ್ರಶುಂಠೀಕುಡುಬಂಚಹಿಂಗು। ಕರ್ಪೂರಂವಿನಿಃಕ್ಷಿಪ್ಯಘಟೇಪಿಪಕ್ವಂ॥
ತನ್ನಾರಿಕೇಳಸ್ಯನಿಹಂತಿಗುಲ್ಮಾಷ್ಠೀಲಾಗ್ನಿಸಾದಾನಿಲವೃದ್ಧಿಶೂಲಾನ್॥

ಟೀ॥ ಕಲ್ಲುಪ್ಪು ೧ಹಲ, ಹಿಂಗು ೧ತೂಕ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಹುಂಡುತೆಂಗಿನಕಾಯಿಕಣ್ಣತೆಗದು ಅದರೊಳಗೆ ಯೀಚೂರ್ಣವತುಂಬಿ, ಬಾಯಿಮುಚ್ಚಿ, ಜೇರಮಂಣುಗೊಂಡು, ಗಜಪುಟವಿಕ್ಕಿ ತೆಗದು, ಅಡಿಕೆತೋರ ಕೊಡಿಸಲು ಗುಲ್ಮ, ಅಷ್ಠೀಲ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ವಾಯು, ಆಂತ್ರವೃದ್ಧಿ, ಉದರಶೂಲೆ, ಇವಿಷ್ಟೂಪರಿಹಾರವಹುವು.

ವಾ॥ ಗುಲ್ಮಸ್ಯಭೇದನೇಮಹಾಲಶುನಾದ್ಯೈರಣ್ಡತೈಲಂಪ್ರಯೋಜಯೇತ್ ॥ ರು
ಧಿರಪ್ರವೃತ್ತೌರಕ್ತಪಿತ್ತಹರಕ್ರಿಯಾ ॥

ಟೀ॥ ಗುಲ್ಮಕ್ಕೆ ಮಹಾಲಶುನಾದ್ಯೇರಣ್ಡತೈಲವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು. ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಗೆ ರಕ್ತವೆಗ್ಗಳವಾದರೆ ದಿನಒಂದಕ್ಕೆ ೩—೪ ಸೀರೆಆದರೂ ರಕ್ತಪಿತ್ತಹರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಮಾಡುವದು.

(ಶೂಲಚಿಕಿತ್ಸೆ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪೃಥಗ್ದೋಷೈಸ್ಸನ್ನಿಪಾತಾದಾಮಾದ್ಗುಲ್ಮಾತ್ಸಶರ್ಕರಾತ್ ।
ಶೂಲಂಸಪ್ತವಿಧಂಪ್ರಾಹುಸ್ತೇಷ್ವಸಾಧ್ಯಂತ್ರಿದೋಷಜಂ॥

ಟೀ ॥ ವಾತ, ಪಿತ್ತ, ಶ್ಲೇಷ್ಮ, ದೋಷತ್ರಯ, ಆಮ, ಗುಲ್ಮ, ಶರ್ಕರೆಯೆಂಬ ಮೂತ್ರಘಾತಯೆಂಬದಾಗಿ ಶೂಲೆ ೭ ತರ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿದೋಷದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಅಸಾಧ್ಯ.

ಶ್ಲೋ॥ ಅತ್ಯಮ್ಬುಪಾನಾದನಿಲಾತಿಸಂಗಾ।ದ್ವ್ಯಮಾಭಿಘಾತಾದತಿಮೈಥುನಾ
ತ್ತು॥ ತತೋತಿಶೂಲಂಪ್ರಬಲಂಸಮೀರಣಃ। ಕಟ್ಯೂರುಪೃಷ್ಠೇಷುಭಗೇಚವಸ್ತೌ॥

ಟೀ॥ ಅತ್ಯಂತಜಲಪಾನದಿಂದಲೂ, ಅತ್ಯಂತಗಾಳಿಯಿಂದಲೂ, ಅತ್ಯಂತ ಬಳಲುವದರಿಂದಲೂ, ಅಭಿಘಾತದಿಂದಲೂ, ಅತಿಮೈಥುನದಿಂದಲೂ, ವಾಯುಪ್ರಕೋಪಿಸಿ ಕಟಿಪ್ರದೇಶ ತೊಡೆಗಳಲ್ಲೂ ಬೆನ್ನಲ್ಲೂ, ಗುಹ್ಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲೂ ನಾಭಿಯ ಕೆಳಗೂ ವಸ್ತಿಸ್ಥಾನದಲ್ಲೂ ಬಹಳ ವೇದನೆವುಂಟುಮಾಡುವದು. ಇದು ವಾತಶೂಲೆಯೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ತಟ್ವಾಮ್ಲತೀಕ್ಷ್ಣಾದಶನಾತ್ಪ್ರವೃದ್ಧಂ। ಪಿತ್ತಂಸದಾಹಂತಶೋ

కిశూలం ॥ మూర్ఛాజ్వరస్వేదయుతంప్రవృద్ధం । కాంక్షిజ్వరంపి
త్తభవంతమాహుః ॥

టీ॥ ఖార, హురళి, తీక్ష్ణవాదఆహారగళింద పిత్తప్రకోపిసి, దాహక్కో
డనెకూడి, హొట్టెశూలెయన్నుంటుమాడువదు, అల్లదెయిద్దరు, మూర్ఛె,
జ్వర, బెవరు, దేహదల్లి కాంతియహెచ్చిగెయన్నూ, వెగ్గళవాదధ్వనియ
న్నూ, వుంటుమాడువదు. అదు పిత్తశూలెయెందరివుదు.

శ్లో॥ గ్రామ్యోదకానూపకమాంసకంద । కిలాటపిష్టాన్నని
షేవణాచ్చ ॥ శ్లేష్మప్రవృద్ధోజనయేత్తశూలాం । స్తైమిత్యమూర్ఛా
ర్ఛానుమూర్ఛార్తిసమన్వితంచ ॥

టీ॥ గ్రామసారవాదజలపానదిందలూ, అనూపమాంసభక్షణదింద
లూ, కందమూలభక్షణదిందలూ, మందవాదమజ్జిగెయిందలూ, ప్లిష్టవికా
రవాద ఆహారదిందలూ, శ్లేష్మ ప్రకోపిసి ఉదరశూలెయన్నుంటు
మాడువదు. మైయల్లిజాడ్యవన్నూ, మూర్ఛెయన్నూ, బళలికెయన్నూ
వుంటుమాడువదు. ఇదుశ్లేష్మదిందుంటాద ఉదరశూలెయెందరివుదు.

శ్లో॥ త్రిదోషజ్యస్యాత్ప్రబలంచశూలం । త్రిలింగమేతత్ప్రవదం
త్యసాధ్యం॥

టీ॥ దోషత్రయదిందప్రబలవాగిఅత్యంతఉదరశూలెవుంటాగువదు. వా
తపిత్తశ్లేష్మగళలక్షణగళుమూరూకూడిరదు,అదుఅసాధ్యవెందరివుదు.

శ్లో॥ అత్యంబుపానాద్విషమాశనాచ్చ । సంధారణాత్పాత్మ్యని
షేవణాచ్చ॥ప్రవృద్ధమామంజనయేత్తశూలం । కృత్పార్శ్వకుక్షా
వతితీవ్రవేగం ॥

టీ॥ బహళవాగి జలపానమాడువదరిందలూ, విషమవాదఆహారవంతె
గదుకొళ్ళువదరిందలూ, మలమూత్రాదిగళు తడెయాగువదరిందలూ,
తనగె హొన్దిసదెయిద్ద ఆహారవంతెగదుకొళ్ళువదరిందలూ, హొట్టె
యొళగె ఆమహెచ్చి శూలెయన్నుంటుమాడువదు. ఎదెయల్లియూ, పా
ర్శ్వదల్లియూ కుక్షియల్లియూ అతివేగవాగి తీవ్రవాదవేదనెయన్నుం
టుమాడువుదు ఆమశూలెయన్నిసికొళ్ళువదు.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶೂಲಸ್ತೀವ್ರೋ ಜಾಯತೇ ವಾತಗುಲ್ಮೇ । ಸಮ್ಯಕ್ಸ್ನಿಗ್ಧೇ ತೇನ ವಿ
ಣ್ಮೂತ್ರಸಂಗಃ ॥ ಛರ್ದ್ಯುದ್ಗಾರಃ ಸ್ವೇದಮೂರ್ಛಾತಿಸಂಗಾಃ । ಏನಂ
ವೈದ್ಯಾ ಗುಲ್ಮಶೂಲಂ ವದಂತಿ ॥

ಟೀ॥ ವಾತಗುಲ್ಮದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾದ ವೇದನೆಯುಂಟಾಗುವದು. ಅಭ್ಯಂಗಸ್ನಾನವಮಾಡಿದರೂ ಮಲಮೂತ್ರದ ಕಟ್ಟು ವುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಓಕರಿಕೆವುಂಟಾಗಿ ವಾಂತಿಯಹುದು. ಬೆವರುಂಟಾಗುವದು, ಮೂರ್ಛೆವುಂಟಹುದು. ಹೀಗಿರುವದನ್ನ ವೈದ್ಯರು ಗುಲ್ಮಶೂಲೆಯೆಂಬುವರು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಟ್ಯಾಂಪೃಷ್ಠೇ ಪಾರ್ಶ್ವಯೋರ್ನಾಭಿಮೂಲೇ । ವಸ್ತೌ ಪಾಯೌ
ಶರ್ಕರಾತಿಪ್ರವೃದ್ಧಾ ॥ ಕುರ್ಯಾತ್ತೋದಂ ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರಂ ಸುಘೋರಂ।
ಸೋಯಂ ಸದ್ಭಿಃ ಶರ್ಕರಾಶೂಲ ಉಕ್ತಃ ॥

ಟೀ॥ ಕಟಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲೂ, ಹೊಕ್ಕುಳಲ್ಲೂ, ವಸ್ತಿಸ್ಥಾನದಲ್ಲೂ ಗುಳಲಿನಹಾಗೆ ಶರ್ಕರೆಹೆಚ್ಚಿ ಬಹಳವಾದ ವೇದನೆಯುಂಟುಮಾಡುವದು. ಬಹಳ ವೇದನೆಯೊಡನೆ ಮೂತ್ರ ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕ್ಕಿ ಬಿಡುವುದು. ಇದನ್ನು ಬಲ್ಲಂಥಾ ವೈದ್ಯರು ಶರ್ಕರಾಶೂಲೆಯೆಂಬುವರು.

ಶ್ಲೋ॥ ಗುಲ್ಮಕರ್ಮಾಖಿಲಂ ಶೂಲೇ ಪ್ರಯುಂಜ್ಯಾದವಿಚಾರತಃ॥

ಟೀ॥ ಈ ಯೇಳುವಿಧವಾದ ಶೂಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವಿಚಾರಿಸದೆ ಗುಲ್ಮಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ನಡೆಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ನಿರ್ಗುಂಡ್ಯೇರಂಡವರುಣಗೋಕ್ಷುರದ್ವಿಪುನರ್ನವೈಃ। ಪಂಚಕೋ
ಲಾಭಯಾಶಿಗ್ರುಕಾಳುಕ್ಥೈಃ ಸಂಶ್ರುತಂ ಜಲಂ ॥ ಸಕ್ಷಾರಹಿಂಗುಲವಣಂ
ಸರ್ವಶೂಲನಿಬರ್ಹಣಂ॥

ಟೀ॥ ಲೊಕ್ಕಿಬೇರು, ಔಡಲದಬೇರು, ಮಟಮುಲ್ಲಂಗಿಬೇರು, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಕೊಂಮೆಬೇರು, ಬಿಳೀಕೊಂಮೆಬೇರು, ಪಂಚಕೋಲ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ನುಗ್ಗೇಬೇರು, ಕರೀಕುರಳಿ, ಇವಿಷ್ಟೂಕಷಾಯವಕಾಯಿಸಿ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಹಿಂಗು, ಸೈಂಧವಗಳ ಚೂರ್ಣಸಿ ಬೆರಸಿಕೊಡಿಸಲು ಸಕಲವಾದ ಶೂಲೆಗಳೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿಶ್ವಭೇಷಜಸಮಾಗಧಿಪಥ್ಯಾ । ಗ್ರಂಥಿಚವ್ಯದಶಮೂಲಶೃ
ತಾಂಭಃ ॥ ಕ್ಷಾರಯುಗ್ಮಪಟುರಾಮಠಯುಕ್ತಂ ಬೋಧನೀಯ್ಯ ಚಪಲಾ

ಕುಬೇರದೃಕ್ ॥ ಏತಸ್ಯಚೂರ್ಣಂ ಸಹಿತಂಚನಿಪೀತಂ । ಸಪ್ತಶೂಲಾನ್
ಪಹುಂತಿಚಿತ್ರೋತ್ಥಂ ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಚವ್ಯ, ದಶಮೂಲ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವಂ ಕಾಯಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸರ್ಜಕ್ಷಾರ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಸೈಂಧವ, ಹಿಂಗು, ಬಜೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಗಜ್ಜುಗದಕಿರುಳು, ಈ ೭ ದಿನಸನ್ನೂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ, ಆ ಕಷಾಯವ ಕೊಡಿಸಲು ಏಳುಪ್ರಕಾರವಾದ ಶೂಲೆಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವದು.

(ಶೋಜಮಹೋದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಥ್ಯಾಕುಲುತ್ಥಯೋಃ ಕ್ವಾಥಃ ಪ್ರಾತಃ ಪೀತಸ್ಸಹಿಂಗುಕಃ । ಏ
ರಣ್ಡತೈಲಸಂಯುಕ್ತಸ್ಸದ್ಯಶ್ಶೂಲಮಪೋಹತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಅಳಲೆಕಾಯನ್ನೂ, ಕರೀಹುರಳಿಯನ್ನೂ ಹಾಕಿ ಕಷಾಯವ ಕಾಸಿ, ಆ ಕಷಾಯಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕೈಯಂಣೆ ಬೆರಸಿ, ಹಿಂಗಿನ ಚೂರ್ಣ ಸಹಿತ ಹಾಕಿ ಕೊಡಿಸಲು ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಉದರಶೂಲೆಯು ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಕ್ವೈವ ಕುಬಿರಾಕ್ಷೀ ಸದ್ಯಶ್ಶೂಲವಿನಾಶಿನೀ । ಕಿಂಪುನರ್ಲ
ಶುನೋಪೇತಾ ಹಿಂಗುಸೈಂಧವಸಂಯುತಾ ॥

ಟೀ ॥ ಗಜ್ಜುಗದಕಿರುಳು ಒಂದನ್ನೇ ಬಿಸಿನೀರಲ್ಲರದು ಕೈಯೆಣ್ಣೆಯಿಂದ ಕೊಡಿಸಲು ಸದ್ಯಃ ಶೂಲೆಪರಿಹಾರ. ಉಳ್ಳಿ, ಹಿಂಗು, ಸೈಂಧವ, ಇವೆಲ್ಲವಂ ಕೊಡಿಸಲು ಹೇಳುವದೇನು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ರಸೋನಶುಂಠೀದಶಮೂಲಸಿದ್ಧಂ । ವಾತೋತ್ಥಿತೇ ಸೈಂಧವಹಿಂಗುಯು
ಕ್ತಂ ॥ ಶೂಲೇ ಭವೇತ್ಪಿತ್ತಭವೇ ವರಾಂಬು । ಕಫಾತ್ಮಕೇ ತ್ರ್ಯೂಷಣಸೋನಸಿದ್ಧಂ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ಉದರಶೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಳ್ಳೀ, ಶುಂಠಿ, ದಶಮೂಲ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ಹಿಂಗು ಸೈಂಧವಸಹಿತ ಕೊಡಿಸುವದು. ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಉದರಶೂಲೆಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಫಲಕಷಾಯವ ಕೊಡಿಸುವದು. ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಉದರಶೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಉಳ್ಳಿಗಳ ಕಷಾಯವಂ ಕೊಡಿಸುವದು.

(ವೈದ್ಯಾಮೃತದಲ್ಲಿ)

ಶ್ಲೋ॥ ಕಿಂಶುಕವಲ್ಕಲಶುಣ್ಠೀವಕ್ಷಾರಭೂಲಶುನದಲನಾಂಭಃ । ಸೈಂಧವಹಿಂಗುಸನಾಥಂಸಲಶಾಪನಿಹಂತಿಕಫಭವಂಶೂಲಂ ॥

ಟೀ ॥ಮುಳ್ಳುಮುತ್ತುಗದಒಳನಾರು, ಶುಂಠಿ, ಅಡಿಕೆಪುಟ್ಟನಬೇರು, ಪುಳ್ಳಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನು ಕಷಾಯನಕಾಯಿಸಿ ಹಿಂಗು, ಸೈಂಧವಸಹಿತಕೊಡಿಸಲು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ವುದರಶೂಲೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವದು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಆಮಶೂಲೇತುಕರ್ತವ್ಯಂವಚಾಲವಣವಾರಿಭಿಃ । ವಮನಂಪ್ರಥಮಂಶೀಘ್ರಂಲಂಘನಂಚಾಪ್ಯತಃಪರಂ॥ ಸ್ವೇದೋಪವಾಸಪಾಚ್ಯಾದೀನಾಮಶೂಲೇತುಕಾರಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಆಮದಿಂದವುಂಟಾದಶೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಜೆಯನ್ನು ಲವಣವನ್ನು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ವಮನವಮಾಡಿಸುವದು. ಮತ್ತು ಲಂಘನವ ಮಾಡಿಸುವದು. ಸ್ವೇದವೆಂದರೆ ಶೇಕ, ವುಪವಾಸ, ವಾಂತಿ, ವಿರೇಚನಮೊದಲಾದವನ್ನು ಆಮಶೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸುವದು.

(ಮತಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಿಬೇತ್ಕೊಷ್ಣಾಂಬುನಾಶ್ವೇತಸರ್ಷಪಂಕಲ್ಕಮೇವವಾ ॥ ಆಮಶೂಲಮುದಾವರ್ತಂಪಕ್ವಶೂಲಂವ್ಯಪೋಹತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಬಿಳೀಸಾಸುವೆಯನ್ನು ಬಿಸಿನೀರಿಂದರದು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿಕೊಡಿಸಲು ಆಮಶೂಲೆ, ವುದಾವರ್ತ, ಪರಿಣಾಮಶೂಲೆ, ಯಿವಿಷ್ಟೂಪರಿಹಾರವಾಗುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಾಲಶಾಕಾಭಯಾವ್ಯೋಷರಸೋನಪಟುಹಿಂಗುಭಿಃ ॥ ಸಿದ್ಧಧಾನ್ಯಾಮ್ಲಮಚಿರಾದಾಮಶೂಲಂವ್ಯಪೋಹತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಕರಿಬೇವು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಉರಳಿ, ಸೈಂಧವ, ಹಿಂಗು, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನು ಅಂಬಿಲದಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಕಾಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಆಮಶೂಲೆ ಪರಿಹಾರವಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದಶಮೂಲರಸೋನಾಭ್ಯಾಂಸಮಾಭ್ಯಾಂಸಾಧುಸಾಧಿತಂ ॥ ಚಿತ್ರೈಲಾವಿಲಂಬಾಷ್ಠೋಗುಲ್ಮಶೂಲನಿಬರ್ಹಣಂ ॥

ಟೀ ॥ ದಶಮೂಲ, ಪುಳ್ಳಿ, ಯಿವುಗಳನ್ನು ಸಮಭಾಗವಾಗಿ ಕಷಾಯವಕಾಸಿ

ಆಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ತೈಲಮೆಂಣೆ ವೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಗುಲ್ಮಶೂಲೆಪರಿಹಾರ.

(ಮಹಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಹಿಂಗುತ್ರಿಗುಣಂ ಸೈಂಧವಮಸ್ಮಾತ್ತ್ರಿಗುಣಂ ಚ ತೈಲಮೈರಂಡಂ।
ತತ್ತ್ರಿಗುಣರಸೋನರಸಂ ಗುಲ್ಮೋದಾವರ್ತಶೂಲಘ್ನಂ॥

ಟೀ॥ ಹಿಂಗು ಹಣವಡ್ಡತೂಕ, ಸೈಂಧವ ೩ ಹಣವಡ್ಡತೂಕ, ತೈಲಮಿಣ್ಣೆ ೧೨ ಹಣವಡ್ಡತೂಕ, ವುಳ್ಳೀರಸ ೩ ಹಣವಡ್ಡತೂಕ, ಯೀ ಪ್ರಕಾರವಾದಲ್ಲಿ ಹಿಂಗು ಮೊದಲಾದ ನಾಲ್ಕು ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ೭ ವರಹಾ ತೂಕವನ್ನು ಕೊಡಿಸಲು ಗುಲ್ಮ, ಉದಾವರ್ತ, ಉದರಶೂಲೆ, ಇವುಗಳಂ ಪರಿಹರಿಸುವದು, ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶರೀರದಬಲವರಿತು ೧ ಪಲ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಿಸುವದು. ಕೆಲವುಮಂದಿ ವೈದ್ಯರುಗಳು ಹಿಂಗುಮೊದಲಾದ ೪ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಕರ್ಷಪ್ರಮಾಣ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುವರು. ಅದು ಹ್ಯಾಗಂದರೆ, ಹಿಂಗು ಮುಪ್ಪಾಗತೂಕ, ಸೈಂಧವ ಯಿಪ್ಪಣಹಾಗತೂಕ, ತೈಯಣ್ಣೆ ೭ಹಣ ಮುಪ್ಪಾಗತೂಕ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿರಸ ೨೦ ಹಣತೂಕ, ಹೀಗೆ ಈ ನಾಲ್ಕು ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಕರ್ಷಪ್ರಮಾಣ ಕೊಡಿಸುವದೆಂಬರು. ಅದುಯುಕ್ತವಲ್ಲ, ಹ್ಯಾಗಂದರೆ, ಹಿಂಗುಮೊದಲಾದ ಔಷಧ ಕಲ್ಕವೂ ಅಲ್ಲ, ಮೋದಕವೂ ಅಲ್ಲ, ಮೋದಕವೆಂದರೆ ವಟಕ ಚೂರ್ಣವಲ್ಲ.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಲ್ಕಮೋದಕಚೂರ್ಣೇಷು ಕರ್ಷಮರ್ಧಂತು ತೇಷು ನ। ಕರ್ಷ
ದ್ವಯಂ ಪಲಂ ಚಾಪಿ ಯೋಜ್ಯಂ ರೋಗಾದ್ಯಪೇಕ್ಷಯಾ॥

ಟೀ॥ ಕಲ್ಕ ಮೋದಕ ಚೂರ್ಣಗಳನ್ನು ಕರ್ಷಪ್ರಮಾಣ ಕೊಡಿಸಬೇಕು. ಕರ್ಷವೆಂದರೆ ೨ ವರಹಾತೂಕ. ಲೇಹ್ಯವಾದರೆ ೨ ಕರ್ಷಪ್ರಮಾಣವಂ ಕೊಡಿಸುವದು, ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದೇಹದಬಲವಂ ನೋಡಿಕೊಂಡು ೧ ಪಲವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಿಸಬೇಕು, ಎಂದು ವಚನವಿದ್ದಹಾಗೆ ಹಿಂಗ್ವಾದಿ ಔಷಧವನ್ನು ಕರ್ಷಪ್ರಮಾಣ ಕೊಡಿಸುವದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಲ್ಲ.

ಶ್ಲೋ॥ ಹಿಂಗುಸೈಂಧವಕೃಷ್ಣಾನಾಂ ಚೂರ್ಣಂ ಚ ದ್ವಿಗುಣೋಭಯಂ।
ಉಷ್ಣಾಂಬುನಾ ಪ್ರಗೇ ಪೀತ್ವಾ ಗುಲ್ಮಶೂಲಾತ್ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ॥

ಟೀ॥ ಹಿಂಗು, ಸೈಂಧವ, ಹಿಪ್ಪಲಿಗಳ ಚೂರ್ಣ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ತೂಕ, ಅಳಲೇಕಾಯಿಚೂರ್ಣ ೨ ತೂಕವೆರಸಿ ಉಷ್ಣೋದಕದಿಂದ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಮೊದ

ಲೇ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಗುಲ್ಮಶೂಲೆ ಬಿಡುಗಡೆಯಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಹಿಂಗುಭಾಗೋಭವೇದೇಕೋವಚಾಯಾದ್ವಿಗುಣೋಭವೇತ್ । ಬಿಡಾಚ್ಚತ್ರಿಗುಣಂಚೈವಶೃಂಗಿಬೇರಾಚ್ಚತುರ್ಗುಣಂ ॥ ಯವಾನೀಪಂಚಕಗುಣಾಷಡ್ಗುಣಾಚಹರೀತಕೀ । ಏತಚ್ಚೂರ್ಣಂಪಿಬೇತ್ಂವಾತೇಗುಲ್ಮೋದಾವರ್ತಶೂಲನುತ್ ॥

ಟೀ॥ ಹಿಂಗು ೧ ಭಾಗ, ಬಜೆ ೨ ಭಾಗ, ಬಿಡಾಲವಣ ೩ ಭಾಗ, ಶುಂಠಿ ೪ ಭಾಗ, ವಾದಕ್ಕಿ ೫ ಭಾಗ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ ೬ ಭಾಗ, ಈರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಬಿಸಿನೀರಿಂದ ಕೊಡಿಸಲು ಗುಲ್ಮ, ಉದಾವರ್ತ ಶೂಲೆಗಳು ಪರಿಹಾರವಹವು.

(ಕಂಕ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ)

ಶ್ಲೋ॥ ಕ್ವಥಿತಾರನಾಳಪೀತೋಗೃಹಧೂಮಶ್ಶೂಲಮಾಶುವಿನಿಹಂತಿ॥

ಟೀ॥ ಅಂಬಲವ ಕಾಸಿ ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಿದ್ದಹಾಗೆ ಇಲ್ಲಣದ ಚೂರ್ಣವ ಕದಡಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡೆ ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಉದರದಲ್ಲಿ ಯಿದ್ದಶೂಲೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು,

ವಾ॥ ತೈಲೇನಪಿಷ್ಟ್ವಾಪಿಣ್ಯಾಕಂವಧೂಕಂಶೂಲವಾನ್ಪಿಬೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಹಿಪ್ಪಿಹಿಂಡಿಯ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಗುಲ್ಮಶೂಲೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ನಸ್ಯಂವಿದಧ್ಯಾತ್ಪಟುಬಿತ್ರಿಪತ್ರಿಕಂ । ಗುಳೋಷಣಂಚಾಪಿಜಲೇನಶೂಲೇ ॥ ಪಾಮೇಹಿಆಜ್ಞ್ಯೋದರ್ಧಕುನಂವಿಶೇಷಾ । ಕೃಚ್ಛ್ರವರ್ಧನಂ ಬಾಹುಸಿರಾದಿಮೋಕ್ಷಃ॥

ಟೀ॥ ಔಡಲದ ಎಲೆಯರಸವಂ ಹಿಂಡಿಕೊಂಡು ಆರಸದಲ್ಲಿ ಸೈಂಧವದ ಚೂರ್ಣವೆರಸಿ, ನಸ್ಯವಮಾಡಿಸಲು ಆನುಶೂಲೆ ಪರಿಹಾರ. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೀರಲ್ಲಿ ಹಿಪ್ಪಲಿಕೆರ್ದು ಬೆಲ್ಲವೆರಸಿ ನಸ್ಯವಂಗೈಯಲು ಆಮಶೂಲೆಪರಿಹಾರ. ಆಶೂಲೆಗೆ ಹಿಂಮಡಿಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತಹಾಕಿಸುವದು, ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವಾಂತಿಗೆ ಕೊಡಿಸುವದು. ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತೋಳಿನಲ್ಲಿ ನರಗಳಭೇದವರಿತು ಶಸ್ತ್ರವಹಾಕಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಂಚಕೋಲಕುಳುತ್ಥಾನಾಂಯವಾಗೂಶೂಲಸೂದನೀ । ಹಂಸಪಾದಿಜಟಾವ್ಯೋಷತೈಲದಧ್ಯಲಶುನೈಃಖಳೈಃ ॥ ವಿಲೇಪನಾತ್ಪ್ರಯೋಕ್ತವ್ಯಾ ಗುಲ್ಮಶೂಲಾರ್ತಿಸಾರಿಣಾಂ॥

ಟೀ ॥ ಪಿಪ್ಪಲಿ, ಪಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಕುರಳ್ಳಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ, ಕಷಾಯವಮಾಡಿ ಆಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಅಂಬಿಲಕಾಸಿ ಕಲೆಸಿಕೊಡಿಸಲು ಉದರಶೂಲೆಪರಿಹಾರ. ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹುಂಸಪಾದಬೇರು, ಸೈಂಧವ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಪಿಪ್ಪಲಿ, ಕರಿಬೇವು, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲರದು ಕದಡಿ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಪಲ್ಯವಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಉದರಶೂಲೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟನ್ನೂ, ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲರದು ಕದಡಿಅಂಬಿಲಬಿಟ್ಟು ಕಲೆಸಿಕೊಡಲು ಶೂಲೆ, ಮತ್ತುಅತಿಸಾರವುಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಹರೀತಕಮಂಜರೀತೈಲಂ ಅನುವಾಸನೆ ಯೋಜ್ಯಂ)

ಶ್ಲೋ ॥ ತನ್ನಾಲಂಸೈಂಧವಂತೈಲೆಕಲ್ಕಂಚೆತ್ತುಕುವರ್ಧಕಿ। ಸ್ವೇದಾ
ಭ್ಯಂಗಪರೀಷತ್ತಾ ಲಂಘನಂಚಪ್ರಯೋಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಕುಪ್ಪಕೀರೆಯಸಮೂಲವಂ ಮೇಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಕಲೆಸಿ ಕಾಸಿ ಅನುವಾಸನೆಯಮಾಡಿಸುವದು. ಕುಪ್ಪಕೀರೆಯಬೇರನ್ನೂ, ಸೈಂಧಲವಣವನ್ನೂ ಕೂಡಾಅರದು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸುವದು. ಸ್ವೇದ, ಅಭ್ಯಂಗ, ಅಪಗಾಹನಂಗಳನ್ನೂ, ಲಘುವಾದಆಹಾರಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕೃಶಾನುಶಿಗ್ರುನಿರ್ಗುಂಡೀಗೋಕಂಟಕಶೃತಂಜಲಂ । ಕೃಷ್ಣಾ
ಪರಾಗಸಂಮಿಶ್ರಂಶರ್ಕರಾಶೂಲನಾಶನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಚಿತ್ರಮೂಲ, ನುಗ್ಗೆಬೇರು, ಲಕ್ಕೀಬೇರು ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವಕಾಸಿ ಪಿಪ್ಪಲಿಯ ಚೂರ್ಣವಂ ಪ್ರತಿಪಾಪವಹಾಕಿ ಕೊಡಿಸಲು ಶರ್ಕರಾಶೂಲೆಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕುಲುತ್ಥಪಥ್ಯೋಷಣಭಾರಿಭದ್ರೈಃ । ಕುಳುತ್ಥಬಿಲ್ವಾಗ್ನಿಲಶುನಾ
ಷಧೈರ್ವಾ ॥ ಸಹಿಂಗುಕಂಪಾಕ್ಯಮಿದಂಪಿಬುಂಪಿಬೇತ್ । ಕ್ರೈಷ್ಠರ್ಕರಂ
ಶರ್ಕರಿಲಂಬಶೂಲಂ ॥

ಟೀ ॥ ಕರೀಕುರಳೀ, ಅಳಲೆಕಾಯಿ, ಮುಳ್ಳುಮುತ್ತುಗದಬೇರು, ಇವನ್ನಾದರೂ, ಕುರಳೀ, ಬೌಡಲದಬೇರು, ಶುಂಠಿ, ಇವನ್ನಾದರೂ, ಕಷಾಯವಮಾಡಿ ಹಿಂಗುಸಹಿತ ಕೊಡಿಸಲು ಶರ್ಕರೆಯೊಂಬಮೂತ್ರಾಘಾತಶರ್ಕರೆಸಹಿತಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಶತಶ್ಲೋಕ್ಯಾಂ)

ಶ್ಲೋ ॥ ನಿರ್ಗುಂಡೀಷಣಪಂಚಕೋಲಲಶುನಾಜಾಜಿ ದಂಷ್ಟ್ರಾಭ-

ಯಾ। ಪಾಷಾಣಭೇದ್ವಯಾಬಿಲ್ವಬರ್ಬರಕುಳುತ್ಥೈರಣ್ಡಯೂಷಾದಿಭಿಃ॥ ಭ
ದ್ರಾಂಸ್ತ್ರೈರ್ವೃಕಪಾರಿಭದ್ರವರಣೈರಿತ್ಯೈಃ ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ ಜಲಂ । ಶೂಲಾರ್ತ
ಸಾಶ್ಮರಿಶರ್ಕರಾಮಪಿಹರೇತ್ಸಿಂಧೂತ್ಥಹಿಂಗೂಲ್ಬಣಂ॥

ಟೀ॥ ತೊಕ್ಕೀಬೇರು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಮೆಣಸು, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಜೀರಿಗೆ, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಅಳಲೆಕಾಯಿ, ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ಅಡಕೆಪುಟ್ಟನಬೇರು, ಬಿಲ್ಲಪತ್ರದಬೇರು, ನಾರುಂಬೇಳೆಬೇರು, ಹುರಳಿ, ಔಡಲದಬೇರು, ಗಜ್ಜುಗದಬೇರು, ದೇವದಾರು, ಸಣ್ಣಗೋರಂಟೆಬೇರು, ಮುಳ್ಳುಮುತ್ತುಗದಬೇರು, ಮಟಮಾಲಂಗಿಬೇರು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವಮಾಡಿಕೊಡಿಸಲು ಉದರಶೂಲೆ, ಕಲ್ಲುಕಟ್ಟು, ಶರ್ಕರಾಮೇಹ, ಮೂತ್ರಾಘಾತ, ಇವೆಲ್ಲ ಪರಿಹಾರವಹವು. ಕಷಾಯವ ಕೊಡಿಸುವಾಗ ಹಿಂಗು ಸೈಂಧವ ವೆರಸಿ ಕೊಡಿಸುವದು.

(ಪ್ಲೀಹಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅತ್ಯಾಶಿನಸ್ತುಸಂಕ್ಷೋಭಾದ್ವಾಹನಾದ್ಯಾತಿಚೇಷ್ಟಿತೈಃ । ಅತಿ
ವ್ಯವಾಯಭಾರಾಧ್ವವಮನಾಶ್ವಾದಿಕರ್ಷಣೈಃ ॥ ವಾಮಪಾರ್ಶ್ವ
ಶ್ರಿತಃಪ್ಲೀಹಃಚ್ಯುತಃಸ್ಥಾನಾದ್ವಿವರ್ಧತೇ । ಶೋಣಿತಂವಾರಸಾಧಿಕ್ಯೈರ್ವಿವ
ರ್ಧಿತಂವಿವರ್ಧಯೇತ್॥ಸೋಷ್ಠೀಲೇವಾತಿಕಠಿನಃಪ್ರೋನ್ನತಃಕೂರ್ಮ
ಪೃಷ್ಠವತ್ । ಮುಷ್ಟಿಮಾತ್ರಪ್ಲೀಹಸಾಧ್ಯಸ್ತ್ವರಿತಂಸಮುಪಾಚರೇತ್।ಅ
ತಿಪ್ರಮಾಣವೃದ್ಧಸ್ತುನಸಿಧ್ಯತಿಕಥಂಚನ ॥

ಟೀ॥ ಅತ್ಯಂತವೆಗ್ಗಳವಾಗಿ ಆಹಾರವ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಆಯಾಸಪಡುವದರಿಂದಲೂ, ಅತಿಯಾಗಿ ದಾರಿನಡೆಯುವದರಿಂದಲೂ, ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಬೆರಳನಿಕ್ಕಿ ವಾಂತಿಯಮಾಡುವದರಿಂದಲೂ, ಅಶ್ವ ಮೊದಲಾದ ವಾಹನವಂ ಬಹುವಾಗಿ ಏರುವದರಿಂದಲೂ, ಆವಾಹನಗಳು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿನಡೆಯದೆ ವಿಷಮವಾಗಿನಡೆಯುವದರಿಂದಲೂ ಅತ್ಯಂತವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗವಂಮಾಡುವದರಿಂದಲೂ, ಅತ್ಯಂತಭಾರವಹೊರುವದರಿಂದಲೂ, ಮನುಷ್ಯನ ಎಡದಪಾರ್ಶ್ವದ ಅಳ್ಳೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ಲೀಹವೆಂಬ ಒಂದುಮಾಂಸಖಂಡವಿರುವದು, ಆ ಅಳ್ಳೆಯಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಸ್ಥಾನತಪ್ಪಿ ಬೆಳವುದು, ತಾಬೆಳೆಯದಿದ್ದರೂ ರಕ್ತವನ್ನು ಗ್ರಂಥಿರೂಪವಾಗಿ ರಸಾದಿಧಾತುಗಳಿಂದ ವೆಗ್ಗಳವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವದು, ಆಪ್ಲೀಹ ಹೊಡನೆ ಅಷ್ಠೀಲವ್ಯಾಧಿಯಾಕೂಡಿದರೆ ಅತಿಕಠಿಣ[illegible] ಆಮೆಬೆನ್ನಿನಹಾಗೆ

అత్యంతవున్నతవాగి తిళియువదు. ఆప్లీహవ్యాధి ముష్టిప్రమాణక్కె హెచ్చాదిద్దాగలే శీఘ్రవాదల్లే చికిత్సెయమాడిసువదు. ముష్టిప్రమాణక్కె హెచ్చిదరె అసాధ్యవహుదు, చికిత్సెగె ఒళగాగలారదు.

శ్లో॥ స్నేహస్వేదవిరేకాదివిధేయంప్లీహరోగిణాం॥

టీ॥ ప్లీహవ్యాధిగె ముంచితవాగి స్నేహవిధి స్వేదవిధి విరేచనవిధి మొదలాద చికిత్సెగళంమాడిసువదు.

శ్లో॥ శాఖాంజనశిఖాక్వాథస్సైంధవాగ్నికణాన్వితః। హింగ్వాదిచూర్ణక్షారాజ్యంయుంజీయాద్యథాబలం॥

టీ॥ నుగ్గెబేరినకషాయదల్లిసైంధవ, చిత్రమూల, హిప్పలిగళంచూర్ణిసిహాకి కుడియకొడె ప్లీహపరిహారవహుదు. అదల్లదిద్దరె హింగ్వాదిచూర్ణవన్నాదరూ, యవక్షారవన్నాదరూ హసువినతుప్పదల్లి కలిసి సేవిసలు ప్లీహ పరిహారవహుదు. దేహంబలవరితు అదక్కె తక్కష్టన్నేకలిసి మెల్లిసలు ప్లీహపరిహారవాగువదు.

వా॥ పలాశక్షారోదకేనయవక్షారంఅగ్నిసాదిత్రిలవణాదీంక్షారానరిష్టాదీంశ్చపిబేత్। ఘృతంచషట్ఫలంమహాషట్ఫలంవాపిబేత్॥

టీ॥ ముత్తుగదబూదియన్నూ యవక్షారదచూర్ణవన్నూ నీరినల్లిహాకి కుడియకొడె ప్లీహపరిహార, అగ్నిమాంద్యకూడిదప్లీహదల్లి త్రిలవణాదిచూర్ణవన్నాదరూ, క్షారగళన్నాదరూ, గండీరమొదలాద అరిష్టగళన్నాదరూ, షట్ఫలఘృతవన్నాదరూ, మహాషట్ఫలఘృతవన్నాదరూ, కొడిసువదు.

(అర్కపత్రలవణ.)

శ్లో॥ అర్కపత్రంసలవణమంతర్ధూమంవిపాచయేత్ ॥ మస్తునాతత్పిబేత్క్షారప్లీహరోగహరంపరం ॥

టీ॥ కల్లుప్పుహుడిమాడి ఒందుమడికెయల్లి ఒందుబెరళఉందక్కె హరహి, అదరమేలె యక్కదెలెయంహరహి, అదరమేలె వుప్పు; అదరమేలె యక్కదెలె, ఈమేరె మడికెతుంబాహాకి బాయిగెముచ్చళవముచ్చి, ఆంధ్రిసి, జీరమణ్ణుగొండు పుటవిట్టు తెగదు చూర్ణిసి మొసరనీ

ರಿಂದ ಕೊಡಿಸಲು, ಪ್ಲೀಹರೋಗ ಪರಿಹಾರವಾಗುವದು. ************

(ವರ್ಷಾಭೂಲಶುನಾದಿಘೃತ)

ಶ್ಲೋ ॥ ವರ್ಷಾಭೂದಶಮೂಲವಹ್ನಿಲಶುನಕ್ವಾಥಸ್ಯ ಪಾತ್ರೈಃ ಪೃಥಕ್ । ಛಾಗಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರಶುಕ್ತಿರಸಯೋಃ ಪಾತ್ರೈರ್ವಿಪಕ್ವಂ ಘೃತಂ ॥ ದ್ವಿಪ್ರಸ್ಥಂ ತ್ರಿಕಣಾಗ್ನಿವಿಶ್ವಚವಿಕಾದ್ವಿಕ್ಷಾರಸಿಂಧೂದ್ಭವಾ । ಜಾಜ್ಯೌದ್ವೌರುಚಕಯುಕ್ಸಹಿಂಗುಮರಿಚೈರ್ಗುಲ್ಮಪ್ಲೀಹವಾತಾನ್ಜಯೇತ್॥

ಟೀ॥ ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ದಶಮೂಲ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಈ ೧೩ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೪ ಕುಲಗಳ ಪರಿಕಾರ ನಾಗಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ೧ ಕೊಳಗ ವುಳಿಯುವಹಾಗೆ ಕಾಯಿಸಿ, ಆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಆಡಿನಹಾಲು ೧ ಕೊಳಗ, ಸಮುದ್ರದ ಕಪ್ಪೆಚಿಪ್ಪಿನಕಷಾಯ ೧ ಕೊಳಗ, ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ, ಎಳ್ಳು ತುಪ್ಪವನು ನಿಸಿ ಪಾಕವಮಾಡುವಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಗಜಹಿಪ್ಪಲಿ, ನೀರ್ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಚವ್ಯ, ಸದ್ಯಕ್ಷಾರ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಸೈಂಧವ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಜೀರಿಗೆ, ಕರೀಜೀರಿಗೆ, ಹಿಂಗು, ಮೆಣಸು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮೇಲುವರಹಾಮೂಕ ಮೂಣಿಸಿಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಗುಲ್ಮ, ಪ್ಲೀಹ, ವಾತ, ಇವೆಲ್ಲಪರಿಹಾರವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ನಿರ್ಗುಂಡ್ಯಜಗಂಧಾನಲಲವಣೈಘನಭೂಕುಭುರ್ತ್ಥಯೂಷಿಣ। ಗುಲ್ಮಪ್ಲೀಹಪಿಬೇತ್ಖದಿರಿಕಪಲಾಶಶುಕ್ತಿಜಕ್ಷಾರಂ॥

ಟೀ॥ ಲೊಕ್ಕೀಬೇರು, ನಾರುಂಬೇಳಿಬೇರು, ಚಿಕ್ರಿಮೂಲದಬೇರಿನತೊಕ್ಕು, ಯಸಗದಮೂಲ, ಕೊಂಮೆಬೇರು, ಕರೀಕುರಳಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ಆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ವುತ್ತರಣೆಬೂದಿ, ಮುತ್ತುಗದಬೂದಿ, ಕಪ್ಪೆಚಿಪ್ಪಿನ ಬೂದಿ, ಇವಷ್ಟನ್ನೂ ಕದಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಗುಲ್ಮಪ್ಲೀಹರೋಗಗಳು ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಕಂಠಾರಿಂಕರದಲ್ಲಿ)

ಶ್ಲೋ॥ ಇಕ್ಷುರಕಸ್ಯಕದಳ್ಯಾಸ್ತಿಲನಾಳಾನಾಂಚಯಕ್ಷಾರಂ । ತೈಲವಿಪಕ್ವಂತೈಲಂಪ್ಲೀಹಾನವಹಂತಿಗುಲ್ಮಂಚ॥ ಕಕ್ಷಿಸ್ಥಂಸರ್ಪಿರ್ವಾ ಪ್ಲೀಹಕುಕುರಂಚಾಮಶೂಲಘ್ನಂ॥

ಟೀ॥ ಕೊಳವಳಿಕೆಭಸ್ಮ, ಬಾಳೆಕೆಳರಗಿನಭಸ್ಮ, ಮುಳ್ಳಕಸಕಸೆಭಸ್ಮ, ಈ

ಮೂರುಬಗೆ ಭಸ್ಮಗಳಂ ಕೂಡಿಸಿ ಕಷಾಯವಮಾಡಿಸಿ ಹುಸುವಿನ ಉಪ್ಪನ್ನಾದರೂ ಮೆಂಣೆಯನ್ನಾದರೂ ಆಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಹುಯ್ದು ಆಮೂರುಭಸ್ಮಗಳನ್ನ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಹಾಕಿ ಕಾಸಿರುದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿಕೊಂಡು ದಿನಂಪ್ರತಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲು ಗುಲ್ಮ, ಪ್ಲೀಹ, ಆನಾಹ, ಶೂಲೆ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಪಂಚಾಗ್ನಿವಟಕ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪಂಚಾಗ್ನಿಃ ಪಂಚಲವಣಂ ದ್ವೌಕ್ಷಾರೌ ರಾಮಠಂವಚಾ । ಕಟುತ್ರಿಕಾಜಮೋದಂಚಜೀರಕದ್ವಯಸಂಯುತಂ॥ ವಸ್ಥಾಭೂಲವಣಂಚೈವಸ್ನುಹಿಕ್ಷೀರೇಣಮರ್ದಯೇತ್ । ಸೂರಣಾಭ್ಯಂತರೇಕ್ಷಿಪ್ತ್ವಾ ಪಚೇದ್ಗೋಮಯವಹ್ನಿನಾ ॥ ಪಯಸಾಸರ್ಪಿಷಾವಾಪಿತಕ್ರೇಣೋಷ್ಣವಾರಿಣಾ ।ಅಷ್ಟಗುಲ್ಮಂನಿಹಂತ್ಯಾಶುಸಪ್ತಶೂಲಂನಿಯಚ್ಛತಿ। ಅಷ್ಟೋದರಾಣಿಚಾಧ್ಮಾನಂಜಲಕೂರ್ಮಮಪ್ರೋಹತಿ॥

ಟೀ॥ ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಸೂರಣದಗಡ್ಡೆ, ಮಂಗರವಳ್ಳಿ, ಕನ್ನೆಕಿಅಳುಕನಗಡ್ಡೆ, ಹಂಜಿಯಗಡ್ಡೆ, ಪಂಚಲವಣ, ಸದ್ಯಕ್ಷಾರ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಹಿಂಗು, ಬಜೆ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಜೀರಿಗೆ, ಕರೀಜೀರಿಗೆ, ಕೊಂಮೆಬೇರು, ಯಸಗದಬೇರು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಮುಂಡಗಳ್ಳಿಯ ಹಾಲಲ್ಲಿಮರ್ದಿಸಿ ಆಮುದ್ದೆಯನ್ನು ಸೂರಣದ ಗೆಣಸು ಕೊರದು ಅದರೊಳಗೆ ಇರಿಸಿ ಮುಚ್ಚಿ ಬೇರಮಣ್ಣುಗೊಂಡು ಪುಟವಿಕ್ಕಿ ತೆಗದು ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಲಿಂದಲಾದರೂ ತುಪ್ಪದಿಂದಲಾದರೂ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಿಂದಲಾದರೂ ಬಿಸಿನೀರಿಂದಲಾದರೂ ಅನುಪಾನಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ೮ ಲ್ಮ, ೭ ಬಗೆವುದರಶೂಲೆ, ೮ ಬಗೆ ಮಹೋದರಗಳು, ಆಧ್ಮಾನ, ಜಲಕೂರ್ಮ, ಇವಿಷ್ಟೂಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಜಲಕೂರ್ಮಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ಯದಾಶ್ಲೇಷ್ಮಪ್ರಕುಪಿತೋವಾಯುನಾಸಮುದೀರಿತಃ। ವಾಮೇವಾದಕ್ಷಿಣೇವಾಪಿಪಾರ್ಶ್ವೇಸಮುಪಚೀಯತೇ ॥ ಆಯತಃಕಠಿನಶ್ಚಾಪಿವೇದನಾನಚಜಾಯತೇ ।ಪೀಡನಂಸಕ್ಥಿದೌರ್ಬಲ್ಯಂಪಾಂಡುತಾವಂಕಚೋತಿಚ ॥ ಜಲಕೂರ್ಮಂತುತಂವಿಂದ್ಯಾತ್ಶ್ಲೇಷ್ಮವಾತಸಮುತ್ಥಿತಂ । ತಸ್ಯಾಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರಯತ್ನೇನಪ್ಲೀಹರೋಗಚಿಕಿತ್ಸಿತಂ ॥ ಶಾಕತ್ಯೈನಾತ್ರವಿತರೇದ್ಗುಲ್ಮೋಕ್ತಂಚಚಿಕಿತ್ಸಿತಂ॥

ಟೀ ॥ ಆವಾಗ ಒಂದುವೇಳೆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮಪ್ರಕೋಪಿಸಿ, ವಾಯುವಿನಿಂದಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿ, ಎಡದಅಳ್ಳೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಬಲದಅಳ್ಳೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಬೆಳೆಯುತಲಿದ್ದೀತು. ನೀಟವಾಗಿಯೂ, ಕಠಿಣವಾಗಿಯೂ, ವೇದನೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕಾಲುಗೆಟ್ಟಿಕೊಡೆಗಳಿಗೆ ಕ್ಷೀಣವಿಲ್ಲದೆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಬಲಹಾನಿಯನ್ನೂ ಪಾಂಡುವರ್ಣವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದೀತು. ಅದನ್ನು ಜಲಕೂರ್ಮವೆಂದು ವೈದ್ಯರುಹೇಳುವರು. ಶ್ಲೇಷ್ಮವಾತದಿಂದಹುಟ್ಟುವದು, ಆವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪ್ಲೀಹಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನೂ ಸಾಕಲ್ಯವಾಗಿ ಗುಲ್ಮಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕ್ಷೀರೇಣೈರಂಡಜಂತೈಲಂಪಿಬೇನ್ಮಾಸಮತಂದ್ರಿತಃ । ಪಿಬ
ಷಡೀರಣೋ ವಾಪಿಜಲಕೂರ್ಮನುಪ್ರೊಹರಿ॥

ಟೀ ॥ ಹಸುವಿನಹಸೀಹಾಲಲ್ಲಿ ಹರಳೆಣ್ಣೆವೆರಸಿ ಒಂದುತಿಂಗಳು ಯಾವರೀತಿಯಾಗಿ ಕೊಡಿಸಲು ಜಲಕೂರ್ಮ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ದೀಪನವಹುದು, ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಷಡೀರಣವನ್ನಾದರೂ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿಅರದು ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಜಲಕೂರ್ಮ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ಜಲಕೂರ್ಮವೆಂದರೂ ಗೆಂಡೆಯೆಂದರೂ ಒಂದೇಅರ್ಥ. ಷಡೀರಣವೆಂದರೆ:—

ಶ್ಲೋ॥ ಚಿತ್ರಕೇಂದ್ರಯವಾಪಾಠಾಕಟುಕಾತಿವಿಷಾಭಯಾಃ । ಮಹಾ
ವ್ಯಾಧಿಪ್ರಶಮನೋಯೋಗಃಷಡೀರಣಸ್ಸ್ಮೃತಃ॥

ಟೀ ॥ ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಕೊಡಸೀಗನಚಕ್ಕೆ, ಅಗಿಲುಶುಣ್ಠಿ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಅತಿಬಜೆ,ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಈ ೬ ದ್ರವ್ಯಗಳಂಕೂಡಿಸಿದರೆ ಷಡೀರಣವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುವು. ಈಷಡೀರಣವೆಂಬಪ್ರಯೋಗಮಹಾವ್ಯಾಧಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡಿಸುವದು.

(ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಾರ್ವ್ಯಗ್ನಿಕಾದಹನಸೂರಣವಜ್ರವಲ್ಲಿ । ಚೂರ್ಣಂಪಿಬೇದು
ಷಸಿತಂಮಥಿತೇನಸಾರ್ಧಂ ॥ ಗುಲ್ಮೋದಕೂರ್ಮಗುದಕೀಲಭಗಂಧರ
ಘ್ನಂ । ಪಂಚಾಗ್ನಿನಾಮಜಠರಾಗ್ನಿಕರಂನರಾಣಾಂ॥

ಟೀ ॥ ಮಂಜೀಗಡ್ಡೆ, ತನ್ನುಕುಗನಗಡ್ಡೆ, ಚಿತ್ರಮೂಲ,ಸೂರಣ, ಮಂಗರವಳ್ಳಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಒಣಗಿಸಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ವಸ್ತ್ರಗಾಳಿತವಮಾಡಿ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಿಂದ ಕೊಡಿಸಲು ಗುಲ್ಮ, ಜಲಕೂರ್ಮ, ಗುದಕೀಲ, ಭಗಂಧರ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಪುನರ್ನವಾದಿಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪುನರ್ನವಂಶತಪಲಂತದರ್ಧಂಚಿತ್ರಕಸ್ಯಚ । ತತ್ಸಮಂಲಶುನಾತ್ಕ್ಕಾಂದಂಕುಲತ್ಥಸ್ಯಾರ್ಧಕಂತಥಾ ॥ ಶುಂಠೀಗ್ರಂಥಿಕಪೂತೀಕಪಿಪ್ಪಲೀದ್ವಯಗೋಕ್ಷುರಂ । ತ್ರಿವೃದ್ದಂತೀವಚಾಚವ್ಯಗವಾಕ್ಷೀಶ್ರುಸುಮೋರಟಂ ॥ ಪೃಥಕ್ ದ್ವಿಪಲಿಕಂಕ್ಷುಣ್ಣಂಚತುರ್ದ್ರೋಣಜಲೇಪಚೇತ್ । ಅಷ್ಟಭಾಗಾವಶಿಷ್ಟೇಸ್ಮಿನ್ಕ್ವಾಥಕಂಸರ್ಪಿಷಃಪಚೇತ್ ॥ ದ್ವಿಗುಣಕ್ಷೀರಸಂಯುಕ್ತಂಪಿಪ್ಪಲ್ಯಾದಿಗಣೇನಚ । ಕಲ್ಕೀಕೃತೇನತತ್ಸಿದ್ಧಂಗುಲ್ಮಶೂಲಪ್ಲೀಹಾಪಯಾನ್ ॥ ಜಲಹರ್ಮಯಕೃದಷ್ಠೀಲಾಧ್ಮಾನಾನಾಹೋದರಕ್ರಿಮೀನ್ । ವೃದ್ಧಿಂಚ ನಿದ್ವಯಾಷ್ಠೀಲವಹ್ನಿಸಾದಾಂಶ್ಚನಾಶಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು ೧೦೦ಪಲ, ಚಿತ್ರಮೂಲ ೫೦ಪಲ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿಬೀಜ ೫೦ಪಲ, ಕರೀಹುರಳಿ ೧ಕೊಳಗ, ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಕೊಡಸೀಗನಬೆಕ್ಕೆ, ಗಜಹಿಪ್ಪಲಿ, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ತಿಗಡೆ, ದಂತಿ, ಬಜೆ, ಚವ್ಯ, ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆಬೇರು, ಮುಗ್ಗೆಬೇರು, ಮುರಟಿಗೆಬೇರು, ಇವಿಷ್ಟೂಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ಪಲ, ಇವೆಲ್ಲವಂ ಸಣ್ಣನಾಗಿಕತ್ತರಿಸಿ, ಜಜ್ಜುಗುಟ್ಟಿ, ಒಂದು ಕೊಪ್ಪರಿಗೆಯಲ್ಲಿಹಾಕಿ, ೧೬ಕೊಳಗನೀರುಹುಯ್ದು ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ, ೨ಕೊಳಗನೀರುಳಿವಹಾಗೆಕಾಸಿ ೧ಕೊಳಗತುಪ್ಪವಹುಯಿಸಿ, ತುಪ್ಪದಯಿಮ್ಮಡಿ ಹಸುವಿನಹಾಲಹುಯಿಸಿ, ಹಿಪ್ಪಲ್ಯಾದಿಗಣವ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿಹಾಕಿ, ತುಪ್ಪವುಳಿಯಕಾಸಿ, ಹದದಲ್ಲಿ ಇಳುಹಿ ಆತುಪ್ಪವಂ ಮಾತ್ರೆಯಾಗಿಸೇವಿಸಲು, ಗುಲ್ಮಶೂಲೆ, ಪ್ಲೀಹ, ಜಲಹಾರ್ಮ, ಯಕೃತ್, ಅಷ್ಠೀಲ, ಆಧ್ಮಾನ, ಆನಾಹ, ಮಹೋದರ, ಕ್ರಿಮಿ, ಆನ್ತ್ರವೃದ್ಧಿ, ತುನಿ, ಪ್ರತಿತುನಿ, ಅಷ್ಠೀಲ, ಪ್ರತ್ಯಷ್ಠೀಲ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹವು.

(ಆಧ್ಮಾನನಿದಾನ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸಾಟೋಪಮತ್ಯುಗ್ರರುಜಮಾಧ್ಮಾನಮುದರೇಭೃಶಂ । ಊರ್ಧ್ವಾಧೋವಾತರೋಧೇನತಮಾನಾಹಂಪ್ರಚಕ್ಷತೇ ॥

ಟೀ॥ ಉದರದಲ್ಲಿ ಬಹಳಧ್ವನಿ ಬಹಳನೋವುಂಟಾಗಿ, ಹೆಗ್ಗಳವಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರಿಸಿಕೊಂಡು, ವಾಯು ಅಧೋಮುಖ, ಊರ್ಧ್ವಮುಖವೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಬಂಧಿಸಿಕೊಂಡಿರುವದು. ಅದನ್ನು ವೈದ್ಯರು ಆನಾಹವೆಂಬರು.

(అష్ఠీలనిదాన.)

శ్లో॥ ఘనోష్ఠీలోపమోగ్రంథిరష్ఠీలోర్ధ్వాంసమున్నతిః। ఆనా
హలింగంతిర్యక్ఛప్రత్యష్ఠీలాతథాకృతిః ॥

టీ ॥ హొట్టెయొళగె కఠిణవాగియూ అష్ఠీలకల్లు సరియాగియూ
గంటాగియూయిరుదు, మేలక్కెహాయ్వదు. ఆనాహద లక్షణగళెల్ల
వూ అష్ఠీలకూ వుంటాగిరువు. మేలక్కాగి, ఈటియింద బుబ్బువం
తె యిరువదు అష్ఠీల అడ్డవాగిబుబ్బువదు అత్యష్ఠీల.

(తుని ప్రతితుని నిదాన.)

శ్లో ॥ పక్వాశయాద్గుదోపస్థంవాయుస్తీవ్రరుజశ్చరన్। తున్య
త్యేతప్రతితునిస్సఏవాతోపపర్యయః॥

టీ॥ పక్వాశయదిందతెళక్కె అపానప్రదేశ, గుహ్యప్రదేశగళల్లి తీ
ళ్ముంతాద తీవ్రవేదనెయుంటాగి చలిసువంతావాయు తునియెన్ని
సికొళ్ళుబదు. అదక్కెవిపరీతవాగి అపానప్రదేశదింద పక్వాశయ
స్థానక్కె మేలుముంతాగిహాయువదు. వేదనెవుంటుమాడువవాయు
ప్రతితునియెన్నిసికొళ్ళుబుదు.

శ్లో॥ ఆతపతవిధిః కార్యః ప్లీహాష్ఠీలాయకృత్సుచ ॥

టీ॥ ఆదకారణ ప్లీహ, అష్ఠీల, ఆధ్మాన, ఇవుగళల్లి ఒందేప్రకారచి
కిత్సెయంమాడువదు.

(మహోదరచికిత్సె.)

శ్లో॥ దోషాతిమాత్రోపచయాత్స్రోతోమార్గనిరోధనాత్।
మహోదతోభవేత్తస్మాన్నిత్యంతత్రవిరేచయేత్॥

టీ॥ వాతపిత్తశ్లేష్మగళింద బందదోషగళు అత్యంతహెచ్చాగెయింద
లూ, నాడీరంధ్రగళ తడెయిందలూ, మహోదరవెంబవ్యాధి జనిసువ
దు, అదక్కెనిత్యవూ విరేచనవమాడిసువదు.

(సంగ్రహదల్లి.)

శ్లో ॥ అజీర్ణాన్మలినైశ్చాన్నైర్మర్మందాగ్నిమలసంచ
యాత్। స్రోతోమార్గనిరోధాచ్చఉదరంజాయతేనృణాం॥

ಟೀ॥ ಅಜೀರ್ಣದಿಂದಲೂ, ಮಲಿನವಾದ ಆಹಾರವಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಬುವದರಿಂದಲೂ, ಮಂದಾಗ್ನಿಯಿಂದಲೂ, ಮಲದ ಸಂಗ್ರಹದಿಂದಲೂ, ನಾಡೀರಂಧ್ರ ಮುಳಡೆಯುವದರಿಂದಲೂ, ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಮಹೋದರವ್ಯಾಧಿಯುಂಟಾಗುವದು.

(ಉದರಪೂರ್ವರೂಪ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಆಧ್ಮಾನಮಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯಂಚ ರತಿರಲ್ಪಾ ಕೃಶಾಂಗತಾ। ಶೋಫಸ್ಪಂದನಮಂಗಾನಾಂ ದಾಹಸ್ತಂದ್ರಾ ವಿವರ್ಣತಾ॥ ವಿಡ್ವಾತಸಂಗ್ರಹಃ ಪಾದಶ್ವಯಥುಶ್ಚಾಗ್ರಲಕ್ಷಣಂ॥

ಟೀ॥ ಆಧ್ಮಾನ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ ಅಲ್ಪವಾಗಿರುವದು, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಬಡತನ, ಶೋಫೆ, ಕೈಕಾಲು ಅದರುಬರುವದು, ತಾಪ, ತೂಗಡಿಕೆ, ಮೈಬಣ್ಣ ಕುಂದುವದು, ಮಲಸಂಗ್ರಹ, ವಾತಸಂಗ್ರಹ, ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ಶೋಫೆ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪೂರ್ವರೂಪವು.

(ಅಸಾಧ್ಯಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಶೂಲಾರ್ತ್ಯಂ ಗುಹ್ಯಶೋಫಾಢ್ಯಮಂತಃಕ್ಲಿನ್ನತನುತ್ವಚಂ। ವಿರೇಚನಾದ್ಯಾತಾನಾಹಮಾನಾಢ್ಯಂ ತಂ ಪುನಃಪುನಃ॥ ಹತಸ್ವರಂ ಹತಾಗ್ನಿಂಚ ತ್ಯಜೇದುದರಿಣಂ ಬುಧಃ॥

ಟೀ॥ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕುಳಿಬಿದ್ದು, ಗುಹ್ಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಶೋಫೆಯುಂಟಾಗಿ, ಶರೀರವು ಅಂಟಂಟಾಗಿ ಯಿರುವದು, ವಿರೇಚನವ ಮಾಡಿಸಿದರೂ ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರವುಂಟಾಗಿರುವದು, ಮತ್ತುಮತ್ತು ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರವುಂಟಾಗಿದ್ದವನನ್ನೂ, ಮಹೋದರವ್ಯಾಧಿಷ್ಠನನ್ನೂ ಬಲ್ಲ ವೈದ್ಯನು ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಡುವನು.

(ವಾತೋದರಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ತೋದರುಗ್ಭೇದಶಬ್ದಾಢ್ಯಂ ಪಾಣಿಮುಷ್ಕಾದಿಶೋಫವತ್। ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಶಿರಾನದ್ಧಮುದರಂ ವಾತಜಂ ಸ್ಮರೇತ್॥

ಟೀ॥ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಸಿಕ್ಕಸಿಕ್ಕಾಗಿ ನೋವುಂಟಾಗಿರುವದು, ಹೊಟ್ಟೆ ಮೊರೆಯುವದು, ಕೈಕಾಲು ಅಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಬಾತುವುಂಟಾಗಿರುವದು, ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕಪ್ಪಾಗಿ ನರಗಳೇಳುವದು, ಇದು ವಾತೋದರವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬದು.

(ಪಿತ್ತೋದರ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಮೃದುಸ್ಪರ್ಶಜ್ವರಸ್ವೇದತೃಷ್ಣಾದಾಹಭ್ರಮಾನ್ವಿತಂ। ನೀಲಪೀತಶಿರಾಕ್ರಾಂತಂ ಜಠರಂ ಪೈತ್ತಿಕಂ ವದೇತ್॥

టీ॥ హొట్టెయన్ముట్టినోడలు మృదువాగి, జ్వర, బివరు, బాయారికె, తాప, భ్రమెగళింకూడియిరువణ, నీలవర్ణవాగియాదరూ, హళదీవర్ణవాగియాదరూ, హొట్టెయమేలె నరగళు తోరల్పడువదు, ఈలక్షణగళుంటాద మహోదర పిత్తదింజనిసిద్దెందు తిళియువదు.

(శ్లేష్మోదరలక్షణ.)

శ్లో॥ సొక్లై-దగౌరవంశ్వేక్ష సొద్గా రారుచిసజ్వరం। శ్లేష్మోదరంవిశేష్ జ్ఞేయంఘనపీతశిరాజితం॥

టీ॥ మైయల్లబివరూ గురుత్వవూ ఉంటాగిరువణ, ఓకరికెవుంటాగిరువణ, అరోచక, జ్వరవుంటాగిరువణ, హొట్టెయన్ను ముట్టినోడలు కఠిణవాగి యిరువణ, హొట్టెయమేలె పీతవర్ణవాదనరగళు వుంటాగిరువణ, ఈలక్షణగళుళ్ళద్దు శ్లేష్మదిందుంటాదమహోదరవెందరివుదు.

(త్రిదోషదిందుంటాద మహోదర.)

శ్లో॥ స్త్రీదత్తనఖరొమాదిమూత్రవిట్కావిషదూషణాత్। సన్నిపాతొదరంవింద్యాత్సర్వలింగసమన్వితం॥

టీ॥ స్త్రీయరుగళు తమ్మవుగురుగళు తమ్మ మండెకూదలు, కణ్ణినజారు మొదలాద యిక్కు-మద్దు యిక్కు-వదరిందలూ, విషదోషగళిందలూ త్రిదోషజ మహోదర హుట్టువదు. అదరల్లి వాతపిత్త శ్లేష్మంగళ లక్షణగళెల్ల వుంటాగిరువు, అదన్ను త్రిదోషజమహోదరవెందరివుదు.

(మరణాంతదల్లి.)

శ్లో॥ విణ్మూత్రసంగ్రహశ్వాసశోఫయిధ్మాజ్వరభ్రమైః। మూర్ఛాఛర్ద్యతిసారైశ్చజఠరంహంతిదుర్బలం॥

టీ॥ మలమూత్రగళంతడె, శ్వాస, శోఫ, బిక్కట్టు, జ్వర, భ్రమె, మూర్ఛె, ఛర్ది, అతిసార, ఇవిష్టూ వుంటాగిద్దరె ఆ మహోదర అసాధ్యవెందరివుదు.

శ్లో॥ పాత్రేజఠరిణాంయుంజ్యాత్సుక్షీరేణభావితాః। పిప్పలీనిత్యశస్సివ్యాసుఖంతస్యాషవాప్నుయాత్॥

టీ॥ ముండగళ్ళియహాలినల్లి పిప్పలియన్ను యేళుభారి భావనెయం

మాడి హాగె ఆ భావనెమాడిద పిప్పలియన్ను ప్రాతఃకాలదల్లి కొడలు మహోదరపరిహారవాగి సుఖవుంటాగువదు.

శ్లో॥ పాయయేత్తైలమైరండం సమూత్రం సపయోపివా॥

టీ॥ ఔడలెణ్ణె హుల్లి గోమూత్రవెరసియాదరూ, హాలంబెరెసియాదరూ, కొడిసలు మహోదర పరిహారవహుదు.

శ్లో॥ దశమూలపంచకోలత్రిఫలాదంతిత్రివృత్సిద్ధం॥ తోయమశ్నీ షంత్రపయోజ్జరాణ్యపి తోయకూర్మాంచ॥

టీ॥ దశమూల, పంచకోల, త్రిఫలె, దంతి, తిగడె, ఇవిష్టు, కషాయమాడిసి కొడలుస మస్తవాదమహోదర, జలకూర్మ, ఇవు పరిహారవహవు.

(తంత్రాంతరదల్లి.)

శ్లో ॥ విశ్వకణతుల్యదంతిద్విగుణితపథ్యాంతదర్ధపటుభాగం।
ఉష్ణాంబుపీతమేతచ్చూర్ణం చూర్ణం నిహంత్యుదరం॥

టీ॥ శుంఠి, పిప్పలి, దంతి, ఈమూరూ సమభాగ, అళలేకాయి యిమ్మడి, అదర అర్ధభాగ సైంధవ, ఈరీతియల్లి ఇష్టన్నూ చూర్ణిసి బిసినీరిందకొడిసలు మహోదరవన్ను పరిహరిసువదు.

(పంచగవ్యఘృత.)

శ్లో॥ మూత్రంచతక్రంచ ఘృతంచదుగ్ధం। శకృద్రసంచైతిపచేత్సమానం॥ త్రివృద్వాదంతిగవాక్షిపిష్టైః స్నుహీపయఃకాంచనదుగ్ధకల్పైః॥ తత్పంచగవ్యంఘృతముత్తమాఖ్యం। పానాద్ధరేచ్ఛోఫమహోదరంచ ॥

టీ॥ గోమూత్ర, హసువినమజ్జిగె, హసువినతుప్ప, హసువినహాలు, హసువినసగణిరస, ఈ ౫ ప్రత్యేక ౧ బళ్ళ, ఇవిష్టన్నూ కూడిసికాసువాగ అదక్కెహాకువకల్కద్రవ్య—తిగడె, త్రిఫలె, దంతి, హావుమెక్కెబేరు, ఇవిష్టన్నూ హాలిందరదు కదడి అదరల్లి ముండగళ్ళిహాలు ౧ సోలిగె, అత్తిహాలు౧ సోలిగె, ఈ యెరడన్నూకూడిసి, కాసి హదదల్లియిళుహి, ప్రాతఃకాలదల్లి కొడిసలు శోఫ, మహోదర మొదలాద రోగంగళు పరిహారవహవు.

(ಪ್ರಕಾರಾಂತರ ಪಂಚಗವ್ಯಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಗೋಮೂತ್ರಭೃಂಗಸ್ವರಸಾಂಬುದುಗ್ಧದಧಿಭಿಸ್ಸರ್ಪಿಃಶೃತಂಕೇವಲಂ । ಯದ್ವಾಕೇಸರಧಾವಸಿದ್ಧ್ವಯವರಾತಾಳೀಸಕೃಚ್ಛ್ರಾನ್ವಿತೈಃ ॥ ಉನ್ಮಾದಜ್ವರಕಾಮಿಲಾಗ್ರಹಣಿಕಾಪಸ್ಮಾರಪಾಂಡುಪ್ರಣೀ । ಸ್ನುಕ್ಷೀರೇಣಚಪಂಚಗವ್ಯಮುದರೋದಾವರ್ತಶೋಫಾಪಹಂ ॥

ಟೀ॥ ಗೋಮೂತ್ರ, ಕಂಪುನಿನಸಗಣಿಃರಸ, ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ಈ ೪ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಬಳ್ಳ, ತುಪ್ಪ ೧ ಬಳ್ಳ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯವಿಲ್ಲದೇನೆ ಹಾಗಿಯೆ ಕಾಸುವಣ, ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾಗಕೇಸರ, ಒಂದೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ಮೂರೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ತ್ರಿಫಲೆ, ತಾಳೀಸಪತ್ರೆ, ಯೇಲಕ್ಕಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಲ್ಕವಂಮಾಡಿಯಾದರೂ, ತುಪ್ಪವ ಕಾಸಿ ಹದದಲ್ಲಿ ಯಿಳುಹಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಉನ್ಮಾದ, ಜ್ವರ, ಕಾಮಾಲೆ, ಗ್ರಹಣಿ, ಅಪಸ್ಮಾರ, ಪಾಂಡು, ಇಷ್ಟೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು. ಈಘೃತವಂ ಮುಂಡಗಳ್ಳಿ ಹಾಲು ಬೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು, ಮಹೋದರ, ಉದಾವರ್ತ, ಶೋಫೆ, ಇವು ಪರಿಹಾರವಹುವು,

(ಚಿತ್ರಕಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಚತುರ್ಗುಣೇಜಲೇಮೂತ್ರೇದ್ವಿಗುಣೇಚಿತ್ರಕೋತ್ಪಲೇ। ಕಲ್ಕೇಸಿದ್ಧಂ ಘೃತಪ್ರಸ್ಥಂಸಕ್ಷೀರಂಜಠರೀಪಿಬೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ನೀರು ನಾಗಳ, ಗೋಮೂತ್ರ ೨ ಕೊಳಗ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೇತುಪ್ಪ ೧ ಬಳ್ಳವ ಹನಿಸಿ, ೧ ಹುಲ ಚಿತ್ರಮೂಲವನ್ನು ನೂತ್ನವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ೧ ಹಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಹಾಕಿ ಕಾಸಿ ಹದದಲ್ಲಿ ಯಿಳುಹಿ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ಮಹೋದರ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಗವಾಕ್ಷೀಶಂಖಿನೀದಂತೀ । ತಿಲ್ವಕಃಪಥ್ಯಾಪುನರ್ನವಾ ॥ ಸಕಣಂಜಠರಾಧ್ಮಾನಗುಲ್ಮಾರ್ಶೋವಿಡ್ಗ್ರಹಾಪಹಂ ॥

ಟೀ ॥ ಹಾಪುಮೆಕ್ಕೆಬೇರು, ಈಶ್ವರಿಬೇರು, ದಂತಿ, ತಿಗಡೆ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಚೂರ್ಣವಮಾಡಿ, ಬಿಸಿನೀರಿಂದ ಕೊಡಿಸಲು ಆಧ್ಮಾನ, ಗುಲ್ಮ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಮಲಬಂಧ, ಇವಿಷ್ಟು ಪರಿಹಾರವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಿಪ್ಪಲೀಕಲ್ಕಮೇಕಂವಾ । ಪಿಬೇತ್ತ್ವಾಕೇನಸುಖಾಂಬುನಾ ॥

ಜಠರಾಣಾಂನಿವೃತ್ಯರ್ಥಂ । ಕ್ಷೀರಾಶೀಚಭವೇನ್ನರಃ ॥ ********

ಟೀ॥ ಬರೀಪಿಪ್ಪಲಿ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಮಹೋದರ ಪರಿಹಾರ, ಹಾಲುಅನ್ನಪಥ್ಯ ಇರುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಗ್ನಿಸಾದೇತ್ರಿಲವಣಕ್ಷಾರಾರಿಷ್ಟಾಂನ್ಪಿಬೇನ್ನರಃ ॥

ಟೀ॥ ಮಹೋದರವುಳ್ಳಾತಂಗೆ ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯವುಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ತ್ರಿಲವಣಾದಿ ಚೂರ್ಣವನ್ನಾದರೂ ಕ್ಷಾರಗಳನ್ನಾದರೂ ದೀಪನಾರ್ಥವಾಗಿ ಕೊಡಿಸುವದು; ಗುಡಾರಿಷ್ಟಮೊದಲಾದಅರಿಷ್ಟಗಳನ್ನಾದರೂದೀಪನಾರ್ಥವಾಗಿ ಕೊಡಿಸುವದು.

(ಪ್ಲೀಹ, ಅಷ್ಠೀಲ, ಮಹೋದರ, ಆನಾಹ, ಗುಲ್ಮ, ಅಂತ್ರವೃದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಅಪಥ್ಯಗಳು.)

ಶ್ಲೋ॥ ಶಿಂಬಿಧಾನ್ಯಾನಿನಿಷ್ಪಾವಶಾಲೂರಂಪಿಷ್ಟಪೈತ್ತಿಕಂ । ಶೀತರಪಿಂಡಾಲಪಿಣ್ಯಾಕಂಮಾಂಸಮಾನೂಪಸಂಭವಂ ॥ ಅಲಾಬುದಧಿಬಿಲ್ವಾನಿಕಠಿನಾನಿಗುರೂಣಿಚ । ಪ್ಲೀಹಾಷ್ಠೀಲೋದರಾನಾಹಗುಲ್ಮವಿದ್ರಧಿಶತ್ರವಃ ॥

ಟೀ॥ ಚಿತ್ತಲವರೀಕಾಯಿ ಮೊದಲಾದ ಶಿಂಬಿಧಾನ್ಯ, ಅವರೆ, ತಾವರೆಗೆಣಸು, ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಸರ್ವದಹಿಟ್ಟು, ಕಂಬಿಟ್ಟು, ಸೀತವಾದವಸ್ತು, ಕೋಟಸೂರಣ, ಚಿಂಡಿ, ಅನೂಪಮಾಂಸ, ಸೋರೆಕಾಯಿ, ಮೊಸರು, ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆಕಾಯಿ, ಕಠಿಣಾಹಾರ, ಗುರ್ವಾಹಾರ, ಇವಿಷ್ಟು ಪ್ಲೀಹ, ಅಷ್ಠೀಲ, ಮಹೋದರ, ಆನಾಹ, ಗುಲ್ಮ, ವಿದ್ರಧಿ, ಇತ್ಯಾದಿ ವ್ಯಾಧಿಗಳಿಗೆ ಅಪಥ್ಯ.

(ಮತಾಂತರದಲ್ಲಿ ಗುಲ್ಮಕ್ಕೆ ಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವ್ಯಾಯಾಮಂಗ್ರಾಮ್ಯಧರ್ಮಂಚಪಿಷ್ಟಾನ್ನಂಪಲ್ವಲಂದಧಿ॥ಗ್ರಾಮ್ಯಾನೂಪೌದಮಾಂಸಂಚ ಗುಲ್ಮೀಕುಪರಿವರ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ವ್ಯಾಯಾಮ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗಯೋಗ, ಶೊಟ್ಟಿಮುಂತಾದ ಪಿಷ್ಟವಿಕಾರ, ಉಪ್ಪು, ಮೊಸರು, ಗ್ರಾಮಸಾರಜಲ, ಅನೂಪಮಾಂಸ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನು ಗುಲ್ಮರೋಗದವರು ವರ್ಜಿಸುವದು.

(ಪ್ಲೀಹ, ಆನಾಹ, ಅಷ್ಠೀಲ, ಮಹೋದರ, ಗುಲ್ಮ, ಅಂತ್ರವೃದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕುಲುತ್ಥಂಬೃಹತೀವಾಪಿದ್ವೇಪಟೋಲಂಪುನರ್ನವಂ। ಪಕ್ವಕೂಷ್ಮಾಂಡಕತಕಮಿಸಿಚಿಂಗುಸಜೀರಕಂ॥ ಗವ್ಯಂತಕ್ರಂಮೃಷ್ಟಿಕಾಲಿಮುಂಡಿನಾರಂಗಮೇವಚ । ಪ್ಲೀಹಾಷ್ಠೀಲೋದರಾನಾಹಗುಲ್ಮವೃಧ್ಯಾದಿಮಿತ್ರಿಕಂ॥

ಟೀ ॥ ಹುರಳಿ, ಚಕೋತ್ರದಸೊಪ್ಪು, ಗುಳ್ಳ, ಪಡವಲಕಾಯಿ, ಕೈಪಡವಲ, ಕೊಮ್ಮೆ, ಬೂದಿಗುಂಬಳದಹಣ್ಣು, ಬಿಲ್ಲದಕಾಯಿ, ಸಬ್ಬಸಿಗೆಸೊಪ್ಪು, ಜೆಂಸು, ಜೀರಿಗೆ, ಹಸುವಿನಮಜ್ಜಿಗೆ, ಜೇನುಬಾಳದಸೊಪ್ಪು, ಮೋಳದರಗನಸೊಪ್ಪು, ಹೇರಳೆಕಾಯಿನವುಪ್ಪಿನಕಾಯಿ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪ್ಲೀಹ, ಮಹೋದರ, ಅಷ್ಠೀಲ, ಆನಾಹ, ಗುಲ್ಮ, ಆಂತ್ರವೃದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಪಥ್ಯವರ್ಗ.

(ಶುದ್ಧ ಮಹೋದರಕ್ಕೆ ಅಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅತ್ಯಂತೋಷ್ಣಾಮ್ಲಲವಣಂರೂಕ್ಷಗ್ರಾಹಿಶಿಶಿರಂಗುರು । ಗುಳಂತಿಲಕೃತಂಶಾಕಂಜಲಪಾನಾವಗಾಹನೇ ॥ ಆಯಾಸಾಧ್ವದಿವಾಸ್ವಪ್ನಪಾನಯಾನಾನಿವರ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಅತ್ಯಂತವುಷ್ಣಾಹಾರ, ಅತ್ಯಾಮ್ಲ, ಅತಿಲವಣ, ರೂಕ್ಷಾಹಾರ, ಗ್ರಾಹಿಯಾದವಸ್ತು, ಶೀತವಾದವಸ್ತು, ಗುರುವಾದಆಹಾರ, ಬೆಲ್ಲ, ಎಳ್ಳುಹುಡಿ ಹಾಕಿದ ಮೇಲೋಗರ, ಜಲಪಾನ, ತಣ್ಣೀರಿನಸ್ನಾನ, ದೇಹಪ್ರಯಾಸ, ದಾರಿನಡೆಯುವಣ, ಹಗಲುನಿದ್ರೆ, ವಾಹನಾದಿಗಮನ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಮಹೋದರವ್ಯಾಧಿವುಳ್ಳವಂಗೆ ಅಪಥ್ಯ.

(ಮಹೋದರಕ್ಕೆ ಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ನಾತ್ಯಂಬುಪಾದ್ರಿಕ್ತಲವಣಂಪಾನೇತಕ್ರಂಪ್ರಶಸ್ಯತೇ॥

ಟೀ ॥ ಬಹಳನೀರಹನಿಸದೆ ಹಂಶೀಶುಂಠಿಯುಬಜ್ಜಿಹಾಕಿ, ಸ್ವಲ್ಪಲವಣವಂಬೆರಸಿದ ಹಸುವಿನಮಜ್ಜಿಗೆ ಪಾನಯೋಗ್ಯ.

ಶ್ಲೋ॥ ಶೋಭಂಜನಸ್ಯನಿಷ್ಕ್ವಾಥಂಸರ್ಪಿಸ್ಸೈಂಧವಸಂಯುತಂ। ಶುಕ್ಲೋದರೇಪ್ರಯುಂಜೀತಭಿಷಗ್ಭಿಸ್ತದುದೀರಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ನುಗ್ಗೆಬೇರಿನಕಷಾಯವನ್ನು ಹಸುವಿನತುಪ್ಪ ಸೈಂಧವಸಹಿತ ಕುಡಿಯಕೊಡಲಿ ಶುಕ್ಲೋದರ ಶಮನವಹುದೆಂದು ಬಲ್ಲಂತಾವೈದ್ಯರುಹೇಳುವರು.

(ಮಹೋದರಕ್ಕೆ ವಿರೇಚನ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ತ್ರಿಕಟುತ್ರಿಫಲಾಸೂತಂಶುದ್ಧಂಗಂಧಕಟಂಕಣಂ । ಸರ್ವಂ ಸಮಾಂಶಂಸಿಪಾಳಂನೃಪಯೋಗ್ಯಂವಿರೇಚನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಮೆಣಸು. ಅಳಲೇಕಾಯಿ ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ತಾರೇಕಾಯಿ, ಪಾದರಸ, ಪಜ್ಜೆಶುದ್ಧ, ಗಂಧಕ, ಬಿಳಿಗಾರ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನು ಸಮಭಾಗ, ಇಷ್ಟರಸಮ

భాగ జాపాళదబీజ, ఇవిష్టన్నూ బిసినీరిందఅరదు గుంజాప్ర
మాణదష్టు గుళిగెయంమాడి అనుపానవరితు కొడలు విరేచనవహుదు.
ఇదు రాజయోగ్య.

శ్లో ॥ భూహేమతిలదానానిఘ్నంతిసర్వామయాన్ ధ్రువం॥

టీ ॥ భూదాన, సువర్ణదాన, తిలదానగళంమాడిదరె సమస్తరో
గంగళూ పరిహారవహువు.

ఇంతు వైద్యసారసంగ్రహదొళు ౬నేప్రకరణవు సంపూర్ణవు.

శ్రీధన్వంతరయేనమః.

(అథపాండురోగచికిత్సా ప్రారమ్భః.)

శ్లో॥ తీక్ష్ణామ్లలవణాసాత్మ్యన్యత్తికాదినిషేవణాత్ । పాండురో
గాస్స్యుతాఃపంచవాతపిత్తకఫైస్త్రయః ॥ చతుర్థస్సంనిపా
తేనపంచమోభక్షణాన్మృదః ॥

టీ॥ తీక్ష్ణవాద ఆమ్లాహారదిందలూ, అత్యంత లవణసేవనెయిందలూ,
సాత్మ్యవల్లద ఆహారవం భుజిసువదరిందలూ పాండురోగకుట్టు
వదు. ఆ పాండురోగ ౫ తెరనాగికుదు. అవుయావవందరె, వాత
పాండు, పిత్తపాండు, శ్లేష్మపాండు, వాతపిత్తశ్లేష్మగళింబ దో
షత్రయదింద సన్నిపాతపాండు, మృద్భక్షణజపాండువెందు, వైద్యశ
ల్పతఘునల్లి హేళల్పట్టిదె.

శ్లో॥ పాండురోగఃపంచవిధోదోషైరేకైకశస్త్రిభిః । మృ
ద్భక్షణాచ్చపవనంపిత్తంహృదయసంశ్రయః ॥ రస్యాదశసువ్య
క్తంథమనీషుప్రవర్తయన్ । ధాతుప్రవేశంకురుతేపాండుభా
వంత్వగాదిషు ॥ తేనశ్చైథిల్యమంగానాంస్యాదోజోబలసంక్షయః

టీ॥ పాండురోగ ౫ తెరనాగికుదు, యావవందరె, వాత, పిత్త, శ్లే
ష్మ, సన్నిపాత, మణ్ణుతిన్నువణ, ఇంతివేళిద తీక్ష్ణాహార మొదలా
ద ఆహార, ఇవుగళింద వాయుహృదయవన్నాశ్రయిసి ఇద్దపిత్తవన్ను తెద
రిసి ఉత్తునాడిగళల్లిగసూప్రవర్తిసి, ధాతుగళన్నైదువదు. అదరింద

త్వక్కు-మొదలాదవల్లి పాండువర్ణవుంటాగువదు. కైకాలుమొద లాదవుగళల్లి శైథిల్యవాగుదు, కాంతియన్నూ బలవన్నూ కెడిసువదు.

శ్లో॥ ఇన్ద్రియాపాటవంరౌక్ష్యంమరుచిశ్శ్యామగాత్రతా। వక్త్రాక్షికూటశ్వయథుశ్శిరోరుక్శ్వాసనంవిశః॥ వాతజే పాణ్డురోగేతుజ్ఞేయంచిహ్నంమనీషిభిః॥

టీ॥ పంచేంద్రియంగళిగె అసామర్థ్య, శరీరదల్లిరూక్ష, అరోచక, మైమేల్లవూ నీలవర్ణవాగువణ, ముఖదల్లియూ కడెగణ్ణినల్లియూ బావు, మండెనోవు, మలశోషణ, ఇవిష్టూ వాతపాణ్డువిన లక్షణవెందరివుదు.

శ్లో॥ పాండౌతుపిత్తజేపిత్తరక్తనేత్రశిరానఖాః। కృష్ణాస్యే చోజ్వరామూర్ఛావిట్ఛిదావక్త్రతిక్తతా॥

టీ॥ పిత్తదిందుంటాద పాండురోగదల్లి కుళదియూ కెంపుగూడిద వర్ణ కణ్ణినల్లియూ నరగళల్లియూ నఖగళల్లియూ వుంటాగిరుదు. బాయారికె, బెవరు, జ్వర, మూర్ఛె, మలవడదు బీళువణ, బాయికహియాగిరువణ, ఇవిష్టూలుంటాగువదు.

శ్లో॥ శ్లేష్మజేశ్వేత్రాదీనాంశౌక్ల్యంలవణవక్త్రతా। కాసఛర్దిస్స్వరభ్రంశోగాత్రాణాంగౌరవంభృశం॥

టీ॥ శ్లేష్మదిందుంటాద పాండురోగదల్లి దేహ శుక్లవర్ణవాగిరుదు. మైయల్లియూ హొట్టెయమేలూ బిళుపాద నరగళేళువవు. బాయెల్ల ఉప్పాగిరుదు, కెమ్ము వాకరికెవుంటాగిరుదు, స్వరభ్రంశవరుదు, కైకాలు మైగళు భారసికొండిరువు.

శ్లో॥ సర్వజే సర్వలింగంతుశోఫస్తల్లింగమాననే। మెహనేపాదయోర్నాభౌవిడ్భేదస్స్రక్రిమిఘ్నవేత్॥ సర్వదోషోద్భవః పాణ్డుర్దుస్తరఃపరికీర్తితః॥

టీ॥ దోషత్రయదిందుంటాద పాండువినల్లి వాతపాండు, పిత్తపాండు, శ్లేష్మపాండు, ఈమూరర లక్షణంగళూ కూడిరువు, సన్నిపాతద లక్షణంగళుంటాగిరువు. ముఖ, మేఢ్ర, పాద, నాభిస్థాన ఇవిష్టరల్లియూ బాకువుంటాగిరువదు. క్రిమిసహితమలవడదు బిడువదు. ఇవెల్ల వుం

ಟಾಗಿದ್ದಪಾಂಡು ಸರ್ವದೋಷಜವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬದು. ಅದು ದುಸ್ತರವೆಂದರಿವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಮೃತ್ತಿಕಾಭುಕ್ತದೇಹಸ್ಯ ಪಾಂಡುರೋಗಸ್ಸುದುಸ್ತರಃ । ಜಾಯತೇ ಕ್ರಿಮಿಕುಷ್ಠಂಚ ಶೋಥಾತಿಸಾರಕಃ ಕ್ಷುಧಾಭ್ರಮಃ ॥ ಶೂಲಾತಿಕಾಟಃ ಕಂಡೂಲಃ ಶ್ವೇತಪಾಣಿಪದ್ಮೋಚಿತಃ । ಅತಿಶ್ವೇತೋತಿದಗ್ಧಾಂಗಃ ಛರ್ದಿಮೂರ್ಛಾರ್ತೃಷಾನ್ವಿತಃ ॥

ಟೀ॥ ಮೃತ್ತಿಕಾಭಕ್ಷಣವಮಾಡಿದವನ ಪಾಂಡುರೋಗ ದುಸ್ತರವಾಗಿರುವದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿಬೀಳುವದು, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಠ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುಂಬದು, ಕಣ್ಣುಗುಣಿಕೆಗಳು ಕುಳಿಬಿದ್ದಿರುವವು, ಕೀವಿಟವುಂಟಾಗಿರುವದು, ಕೈಕಾಲುಬಿಳುಪಾಗುವವು, ಮರವೆವುಂಟಾಗಿರುದು, ಮೈಯು ಅತಿಬಿಳುಪಾಗಿ ವುರಿತವುಂಟಾಗಿರುದು, ವೋಕರಿಕೆ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಮೂರ್ಛೆ, ಇವಿಷ್ಟೂವುಂಟಾಗಿಇದ್ದದ್ದು ಮೃದ್ಭಕ್ಷಣಜಪಾಂಡುರೋಗವೆಂದು ತಿಳಿವುದು.

(ಅಸಾಧ್ಯಪಾಂಡುರೋಗಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪಾಂಡುದಂತನಖೋ ಯಸ್ತು ಪಾಂಡುನೇತ್ರಶ್ಚ ಯೋ ಭವೇತ್ । ಪಾಂಡುಸರ್ವಾಂಗದರ್ಶೀ ಚ ಪಾಂಡುರೋಗೀ ವಿನಶ್ಯತಿ ॥ ಅಂತೇಷ್ಥಾನಕೃಶೋ ಮಧ್ಯೇ ಮಧ್ಯೇಷ್ಥಾನಕೃಶೋಂತಿಕೇ । ಸವರ್ಜೋಗುದಶೋಫೀ ಯೋ ಜ್ವರಾತೀಸಾರಸಂಯುತಃ ॥

ಟೀ॥ ಹಲ್ಲುಗಳೂ ಉಗುರುಗಳೂ ಸರ್ವಾಂಗಗಳೂ ಪಾಂಡುವರ್ಣವಾಗಿದ್ದ ಪಾಂಡುರೋಗಿ ಜೀವಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದರಿವುದು. ಉಡಿಯಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಾವುವುಂಟಾಗಿರುವನ, ಉಡಿಯಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಸಣ್ಣನಾಗಿರುವನ, ಉಡಿಯಿಂದ ಕೆಳಗೂ ಮೇಲೂ ಸಣ್ಣನಾಗಿರುವನ, ಅಪಾನಪ್ರದೇಶ, ಗುಹ್ಯಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಾವುವುಂಟಾಗಿರುವನ, ಜ್ವರಾತಿಸಾರವುಂಟಾಗಿರುವನ, ಈರೀತಿಯಿರುವ ಪಾಂಡುರೋಗವುಳ್ಳಾತ ಜೀವಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದರಿವುದು.

(ಬಾಹಟದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪಾಂಡುರೋಗಶ್ವಯಥುಮಾನ್ಪೀತಾಕ್ಷೀನಖದರ್ಶನಃ । ತಂದ್ರಾನಾಸಾರುಚಿಛರ್ದಿಮೂರ್ಛಾತಾಪಾಧ್ಮಾತಿಸಾರವಾನ್ ॥

ಟೀ॥ ಕಣ್ಣುಗಳೂ, ವುಗುರುಗಳೂ, ಅರಿಸಿನವರ್ಣವಾಗಿ, ಶೋಫಯೊಡನೆ ಗೂಡಿ, ತೂಕಡಿಕೆ, ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರ, ಅರೋಚಕ, ಮೂರ್ಛೆ, ಛರ್ದಿ,

ಅತಿಸಾರ, ಇವಿಷ್ಟಾವುಂಟಾದ ಪಾಂಡುರೋಗ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದರಿವುದು.

(ಲಂಕಾಪ್ರಿಂಕರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪಾಂಡುರೋಗೀಪಿಬೇತ್ಸರ್ಪಿಃ ರಾದೌಕಲ್ಯಾಣಕಾರ್ಯ್ವಯಂ ।ಪಂ
ಚಗವ್ಯಂಮಹಾತಿಕ್ತಂಶ್ವೃತಮಾರಗ್ವಧಾದಿನಾ ॥

ಟೀ॥ ಪಾಂಡುರೋಗವುಳ್ಳಾತನು ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಕಲ್ಯಾಣಘೃತಸೇವಿಸುವ ದು. ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪಂಚಗವ್ಯಘೃತವನ್ನಾದರೂ, ಮಹಾತಿಕ್ತಘೃತವನ್ನಾದ ರೂ, ಅರಗ್ವಧಾದಿಗಣದ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಸೇವಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ವಾಸಾಗುಡೂಚೀತ್ರಿಫಲಾಕಟುಭೂನಿಮ್ಬನಿಂಬಕ್ವೈಃ । ಕ್ವಾಥಕ್ಷಾ
ದ್ರಯುತೋಹಂತಿಪಿತ್ತಾಸ್ರಃಪಾಣ್ಡುಕಾಮಿಲಾಃ॥

ಟೀ॥ ಆಡುಸೋಗೆ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ತ್ರಿಫಲೆ, ತಿಕ್ತಕಟುಕ, ನೆಲಬೇವು, ಬೇವು, ಇ ವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ರಕ್ತಪಿತ್ತ ದಿಂದುಂಟಾದ ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಪಾಣ್ಡುರೋಗ, ಕಾಮಾಲೆ, ಇಷ್ಟು ಪರಿಹಾರ.

ಶ್ಲೋ॥ ವರಾವ್ಯೋಷವಿಡಂಗಾಬ್ದೈಸ್ತ್ರಯಃಪಾತ್ರೀಣ ಸಾಧಿತಂ । ಕ್ಷಾ
ದ್ರಾನ್ವಿತಜಲಂಪಾಂಡುಕಾಮಿಲಾಮೇಹಶೋಫನುತ್ ॥

ಟೀ॥ ತ್ರಿಫಲೆ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ವಾಯುವಿಡಂಗ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಬ್ಬಿಣದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವ ಕಾಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಪಾಂ ಡುರೋಗ, ಕಾಮಾಲೆ, ಪ್ರಮೇಹ, ಶೋಫೆ, ಇವಿಷ್ಟು ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕೃಶಾನುನಾಗರನಿಶಾಸಿದ್ಧಂಮಧ್ವಾವಿಲಂಜಲಂ। ಪಾಂಡುರೋ
ಗಾತುರಃಪೀತ್ವಾ ಭವೇನ್ನೀಲಾಂಬುದದ್ಯುತಿಃ॥

ಟೀ॥ ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಅರಿಸಿನ, ಇವಿಷ್ಟು ಕಷಾಯವಕಾಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪ ವೆರಸಿಕೊಡಿಸಲು ಪಾಂಡುರೋಗ ಹರಿದು ನೀರುಂಟಮೇಘದ ಕಾಂತಿ ಯುಂಟಾಗುವದು.

(ಲಂಕಾಪ್ರಿಂಕರದಲ್ಲಿ)

ಶ್ಲೋ॥ ಘನನಿರ್ವಾನಿಂಬಪಟೋಲಶುಣ್ಠೀ । ತಿಕ್ತಾಮೃತಾದಾರ್ವ್ಯಭ
ಯಾಕಷಾಯಃ ॥ ಸರ್ವಾಂಗಶೋಫೋದರಕಾಸಶೂಲ । ಶ್ವಾಸಾ
ನ್ವಿತಂಪಾಂಡುಗದಂಚಹಂತಿ॥

ಟೀ॥ ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ಬೇವಿನಕಡ್ಡಿ, ಕೈತ್ರಪಡವಲ, ಶುಂಠಿ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ,

అప్పుతబళ్ళి, మరదరిసిన, అళలేకాయి, ఇవిష్టన్నూ అష్టావశేషవాగి కషాయవకాసి కొడిసలు సర్వాంగదల్లూ వుంటాదశోఫ, మహోదర, కాస, ఉదరశూలి, శ్వాస, ఇవుగళొడనేమాడిద పాండురోగవం పరిహరిసువుదు.

(సంగ్రహదల్లి)

శ్లో॥ వ్యోషాగ్నివేల్లత్రిఫలా-ముస్తైస్తుల్యమయోరజః। చూర్ణితంతత్రిమధ్వాజ్యంకోష్ణతోయేనయోజితం॥ కామిలాపాండుహృద్రోగకుష్ఠార్శోమేహనాశనం॥

టీ॥ త్రికటుక, చిత్రమూల, వాయువిళంగ, త్రిఫలె, భద్రముస్తె, కబ్బిణఅరదపుడి, ఇవిష్టన్నూ సమాంశవాగిచూర్ణిసి, యమ్మెమజ్జిగెయిందలాదరూ, జేనుతుప్పదిందలాదరూ, బిసినీరిందలాదరూ కొడిసలు కామాలె, పాండురోగ, హృద్రోగ, కుష్ఠ, మూలవ్యాధి, ప్రమేహ, ఇవెల్లవూ పరిహారవహవు.

(తంత్రాంతరదల్లి.)

శ్లో॥ యఃపిబతిపాండురోగీమథితంలోహోషితంకృష్ణాం। నాసేన్నైకేనభృశంసభవతినీలోత్పలశ్యామః॥

టీ॥ కబ్బిణదపాత్రెయల్లి యమ్మెమజ్జిగెయింద హిప్పలిచూర్ణవం రాత్రి నెనెయిక్కి ఒందుతింగళపర్యంత ప్రాతఃకాలదల్లి కొడిసలు పాణ్డురోగవుళ్ళాతను కన్నైదిలె వర్ణవుళ్ళాతనాగువను.

(వైద్యకల్పతరువినల్లి.)

శ్లో॥ సప్తగుణవట్టదరసేభృష్టంపశ్చాత్పురాణకిట్టరజః। సమధుపరనగుళజగ్ధంచూర్ణంపాండుక్షయక్షయదం॥

టీ॥ ౭ బళ్ళద గరుగనరసదల్లి ౧ బళ్ళకబ్బిణ పురాతనవాద కిట్టదచూర్ణవన్ను కబ్బిణదపాత్రెయల్లి ౭ బళ్ళద గరుగనరస తీరువపర్యంత హురిదు చూర్ణిసువదు, మత్తె నెనెయిక్కి హురివదు, తిరిగి చూర్ణిసువదు, ఈరీతియల్లి హురిదు చూర్ణిసి గరుగనసొప్పినరసదల్లి ౨ వరహతూకద చూర్ణవ నెనెయిక్కి బెల్లవ బెరెయిసి కొడిసలు పాండు

ಕ್ಷಯ ಪರಿಹಾರವಹುದು.***************************

(ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸಪ್ತರಾತ್ರಂ ಗವಾಂ ಮೂತ್ರೈರ್ಭಾವಿತಂ ವಾಪ್ಯಯೋರಜಃ। ಪಾಂಡುರೋಗಪ್ರಶಾಂತ್ಯರ್ಥಂ ಪಯಸಾ ಪಾಯಯೇದ್ಭಿಷಕ್॥

ಟೀ॥ ಗೋಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದಪುಡಿಯನ್ನು ೭ ರಾತ್ರಿ ನನೆಯಿಕ್ಕಿ ತೆಗದು ಒಣಗಿಸಿ ಚೂರ್ಣವಮಾಡಿ ೨ ವರಹತೂಕವನ್ನು ಹಾಲಿಂದ ಕೊಡಿಸಲು ಪಾಂಡುರೋಗಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಮಂಡೂರದವಟಿಕ)

ಶ್ಲೋ॥ ತಾಪ್ಯಂ ದಾರ್ವೀತ್ವಚಂ ವ್ಯೋಷಂ ಗ್ರಂಥಿಕಂ ದೇವದಾರು ಚ। ವ್ಯೋಷಾದಿವಟಿಕಂ ಚೈವ ಚೂರ್ಣಯೇದ್ದ್ವಿಗುಣಂ ತತಃ॥ ಮಂಡೂರಂ ಚಾಂಜನನಿಭಂ ಸರ್ವತೋಷ್ಟಗುಣೈರ್ಧಕು। ಪೃಥಗ್ವಿಪಕ್ವೆ ಗೋಮೂತ್ರೆ ವಟಿಕೀಕರಣಕ್ಷಮೆ॥ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ಯ ವಟಕಾನ್ಕುರ್ಯಾತ್ತಾನ್ಖಾದೇತ್ತಕ್ರಭೋಜನಃ। ಏತೇ ಮಂಡೂರವಟಕಾಃ ಪ್ರಾಣದಾಃ ಪಾಂಡುರೋಗಿಣಾಂ॥ ಕುಷ್ಠಾನ್ಯಜರಣಂ ಶೋಫ ಮೂರುಸ್ತಂಭಮರೋಚಕಂ॥ ಅರ್ಶಾಂಸಿ ಕಾಮಿಲಾಮೇಹಾನ್ ಪ್ಲೀಹಾಂಚ ಶಮಯತ್ಯಲಂ॥

ಟೀ॥ ಹೇಮಮಾಕ್ಷಿಕ, ಮರದರಸಿನ, ಇದರಮೇಲಣತೊಕ್ಕು, ಚವ್ಯ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಕುಪ್ಪಹೀನಬೇರು, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲಿಚೆಟ್ಟು, ತಾರೇಕಾಯಿ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಇದರಯಿಮ್ಮಡಿ ಗರಗದರಸದಲ್ಲಿ ಸುರಿದು, ಶುದ್ಧಿಯಂಮಾಡಿದ ಕಬ್ಬಿಣದ ಕಿಟ್ಟಿಯಂಚೂರ್ಣಿಸಿ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೆ ಯೆಂಟುಮಡಿ ಗೋಮೂತ್ರವನ್ನು ಬೇರೇವೊಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಯೆರಡುಮೂರುದಿನ ಕಾಸಿ ಶುಂಠಿ ಲೇಹ್ಯದಂತೆ ಪಾಕಬಂದದ್ದಂ ನೋಡಿ, ಆಪಾಕವಾದ ಗೋಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿದ ಹೇಮಮಾಕ್ಷಿಕಮೊದಲಾದ ಔಷಧಗಳಂಹಾಕಿ ಸಟ್ಟಗದಲ್ಲಿ ಕಲಕುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕೊಳೆಸಿ ಕಾಸಿ ಘಟ್ಟಿಗೊಂಡಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ವಟಕಗಳಂಮಾಡಿ, ದಿನಂಪ್ರತಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುವರಹಾತೂಕ ವಟಕವಂ ಯಮ್ಮೆಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತೆಗದುಕೊಳ್ಳಲು ಅಜೀರ್ಣ, ಶೋಫೆ, ಊರುಸ್ತಂಭ, ಅರೋಚಕ, ಮೂಲರೋಗ, ಕಾಮಾಲೆ, ಪ್ರಮೇಹ, ಪ್ಲೀಹ, ಇವಿಷ್ಟುಪರಿಹಾರ.

(శకారిన్నపథ్య)

శ్లో॥ కిట్టస్యఫలమేకంస్యాత్ సైంధవస్యఫలత్రయం । సం
చూర్ణ్యమూత్రేనిష్కాథ్యథచిత్రమూలకులుత్థకే ॥ పృథక్పృథ
క్సప్తవారంభర్జయిత్వావిచూర్ణ్యచ । నిష్కార్ధంమస్తునిఘృతే
దధితక్రేణయోజయేత్ ॥ సోపద్రవంహరేత్పాండుంమండలాత్ప
థ్యసేవినః॥

టీ॥ కబ్బిణదకిట్టియచూర్ణ ౧ తొల, సైంధవలవణ ౩ తొల, ఈ ఎరడ
న్నూ గోమూత్రదల్లి ఏళావర్తి, హురళియకషాయదల్లి ఏళా
వర్తి ఈ మేరె హురిదు చూర్ణిసి ఒన్నుగూడిద చూర్ణవన్నూ మొ
సరల్లాదరూ తుప్పదల్లాదరూ మజ్జిగెయల్లాదరూ కూడిసలు ఉపద్రవ
దొడనెకూడిద పాండురోగ ఒందుమండలదినక్కె పరిహారవాగు
దు, పథ్యదల్లిరబేకు.

(త్ర్యూషాద్యఘృత.)

శ్లో॥ త్ర్యూషబిల్వద్విరజనీద్విఫలాద్విపునర్నవా । ముస్తాభయామో
రజఃపాఠావిడంగంచైవదారుచ ॥ వృశ్చికాళీచభార్గీచసక్షీ
రైస్తైఃశ్రుతంఘృతం । సర్వాన్ప్రశమయత్యాశువికారా
న్మృత్తికాకృతాన్ ॥

టీ॥ శుంఠి, మెణసు, హిప్పలి, బిల్వపత్రదబేరు, అరిసిన, మరదరిసిన, అళ
లేకాయి, నెల్లిచట్టు, తారెకాయి, కొంమెబేరు, అడకెపుట్టనబే
రు, కొన్నారిగడ్డె, అరదకుడి, అగిలుశుంఠి, వాయువిళంగ, కుప్పదే
వదారు, జేకుబాలదబేరు, గంటుభారంగి, ఇవిష్టన్నూ ప్రత్యేక ౧
వరహతూకవ చూర్ణిసి, కల్కవమాడి, ౧ కొళగదనీరు శుద్ధాంబు
కషాయవకాసి, ౧ బళ్ళహాలన్నూ ౧ బళ్ళ తుప్పవన్నూ కూడిసి ఘృ
తదల్లి ఇరిసి సేవిసలు మృత్తికాభక్షణదిందుంటాద పాండురోగ
పరిహారవాగుదు.

(నీల్యాదిలేహ్య.)

శ్లో॥ నీలీచిత్రకమూలానాం తుల్యాంశత్వాపృథక్పృథక్ ।

ಪೃಥಕ್ಪ್ರಪಲಂ ಕ್ಷುಣ್ಣಂ ದಶಮೂಲಸ್ಯ ಚಾಂಭಸಃ॥ ದ್ರೋಣಪಕ್ವೇ ನವಿ
ಪಚೇದಷ್ಟಭಾಗಾವಶೇಷಿತಂ । ತತ್ಕಷಾಯಂ ಪರಿಸ್ರಾವ್ಯ ತುಲಾಂ ಶುದ್ಧ
ಗುಳಸ್ಯ ಚ ॥ ಮೇಷಶೃಂಗಸ್ಯ ಚ ರಸಂ ತ್ರಿಪ್ರಸ್ಥಂ ತತ್ರ ನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ । ಸು
ಸಿದ್ಧಶೀತ್ಯೇ ತಾಂಗಾಲೇಪ್ರತಿವಾಪಂ ವಿನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥ ತ್ರಿಕಟು ತ್ರಿಫಲಾ ಮು
ಸ್ತಾ ವಿಳಂಗಂ ಚಿತ್ರಕಂ ಪೃಥಕ್ । ಅಮೋಘಜ್ಞತ್ರಿಪಲಂ ಪಕ್ಷಂ ಧಾನ್ಯ
ಸ್ಥಿತಂ ಲಿಹೇತ್॥ ಪಾಂಡುಶೋಫೋದರಶ್ವಾಸಗುಲ್ಮಾಗ್ನಿಸದನಾರುಚೀಃ ।
ಅರ್ಶಾಂಸಿ ಗ್ರಹಣೀದೋಷಂ ನಾಶಯೇನ್ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥

ಟೀ॥ ಸೀಲೀಬೇರು, ಚಿತ್ರಮೂಲದಬೇರು, ಇಕರಕೊಕ್ಕು, ಕಬ್ಬಿಣಪಕುಡಿ, ಇ
ವಿಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧೦೦ ಹಲ, ಬಿಲ್ಲವತ್ರದಬೇರು, ನರುವಲದಬೇರು, ಕವನೀಬೇ
ರು, ಪಾದರೀಬೇರು, ಜೆಮ್ಮರದಬೇರು, ಗುಳ್ಳದಬೇರು, ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ಒಂದೆಲೆ
ಹೊನ್ನೆ, ಮೂರೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಈ ೧೦ ಬೇರು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧೦ ಹಲ, ಇ
ವಿಷ್ಟನ್ನು ೨ ರ ಕೊಳಗದನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯ ಮಾಡಿ ಅಷ್ಟಭಾಗಾವಶೇಷಿತವಾಗಿ
ಕಷಾಯವ ಕಾಸಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು, ೧೦೦ ಹಲ ಶೋಧಿಸಿದ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಹಾಕಿ
ಕೊರಟಿಗೆಯ ಸೊಪ್ಪಿನ ರಸ ಮೂರು ಬಳ್ಳವನ್ನು ಆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ಲೇ
ಹ್ಯಪಾಕದಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಿ ಪಾಕಬಂದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇಳುಹುವಾಗ ಹಾಕುವ ಚ
ಲ್ಪ್ಯದ್ರವ್ಯ—ಪ್ರತಿವಾಪದ್ರವ್ಯ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ನೆ
ಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ತಾರೇಕಾಯಿ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಚಿತ್ರಮೂಲ,
ಅರದಪುಡಿ, ಇವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೩ ಹಲ, ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ ಘಟ್ಟುಗ
ದಲ್ಲಿ ತೊಳೆಸಿ ಇಟ್ಟು ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಧಾನ್ಯರಾಶಿಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ತೆಗದು ದಿನಂಪ್ರತಿ
ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ೮ ವರಹ ತೂಕವಂ ಸೇವಿಸಲು ಪಾಂಡು, ಶೋಫೆ, ಮ
ಹೋದರ, ಶ್ವಾಸ, ಗುಲ್ಮ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಅರೋಚಕ, ಅರ್ಶವ್ಯಾಧಿ
ಗ್ರಹಣೀರೋಗ, ಇವೆಲ್ಲವಂ ಪರಿಹರಿಸುವದು, ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

(ಕಾಮಾಲೆಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಯಃ ಪಾಂಡುರೋಗೀ ಸೇವೇತ ಪಿತ್ತಲಂ ತಸ್ಯ ಕಾಮಿಲಾ । ಕೋ
ಷ್ಠಶಾಖಾಶ್ರಯಾ ಪಿತ್ತಂ ದಗ್ಧ್ವಾಸೃಙ್ಮಾಂಸಮಾವಹೇತ್॥ ಹಾರಿದ್ರಮೂ
ತ್ರನೇತ್ರತ್ವಙ್ನಖವಕ್ತ್ರಶಕೃತ್ತಥಾ । ದಾಹಾವಿಪಾಕತೃಷ್ಣಾವಾನ್
ಭೇಕಾಭೋ ದುರ್ಬಲೇಂದ್ರಿಯಃ॥ ಭವೇತ್ಪಿತ್ತೋಲ್ಬಣಾನಾಂ ಚ ಪಾಂಡುರೋ

ಗಾದ್ಯತೆಪಿವಾ।ಉಪೇಕ್ಷಯಾಚಶೋಫಾಢ್ಯಾಸಾಕೃಚ್ಛ್ರಾಕುಮ್ಭಕಾಮಿಲಾ॥

ಟೀ॥ ಪಾಂಡುರೋಗವುಳ್ಳಾತನು ಅತ್ಯಂತಪಿತ್ತಕರವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಸೇವಿಸುತನಿದ್ದರೆ ಆತಂಗೆ ಕಾಮಾಲೆರೋಗವುಂಟಾಗುವದು. ಆಗ ರೋಗವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಯಿದ್ದಪಿತ್ತವನ್ನು ದಹಿಸಿ ರಕ್ತವನ್ನೂ ಮಾಂಸವನ್ನೂ ಯಿದುವದು. ಆಗ ಮಲ, ಮೂತ್ರ, ತ್ವಕ್, ನಖ, ಮುಖ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅರಿಸಿನವರ್ಣವಾಗಿರುವದು, ತಾಪವುಂಟಾಗಿರುದು, ಅನ್ನಜೀರ್ಣಾವಸ್ಥೆಗೆ ಬಾರದು, ಬಾಯಾರಿಕೆ ಉಂಟಾಗಿರುದು, ದೇಹಕಪ್ಪೆಮೈಬಣ್ಣದಹಾಗೆಯಿರುವದು, ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಂಗಳೂ ದುರ್ಬಲವಾಗಿರುವು, ಈ ಕಾಮಾಲೆಯೆಂಬ ವ್ಯಾಧಿಯು ಬಹುಪಿತ್ತಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಯಿದ್ದವರಿಗೆ ಪಾಂಡುರೋಗಹೊರತಾಗಿ ಪಿತ್ತಕರವಾದ ಆಹಾರಗಳಿಂದಲೂ ಹುಟ್ಟುವದು, ಈ ಕಾಮಲೆವ್ಯಾಧಿಗೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಮಾಡದೆ ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಕೈಕಾಲುಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ಶೋಫತೋರುವದು, ಅದು ಕುಂಭಕಾಮಿಲೆಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುಂಬುದು, ಬಳಿಕಲದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಿತ್ತಘ್ನೈರೌಷಧೈಃಪೂರ್ವಂಕಾಮಿಲಾರ್ತಮುಪಕ್ರಮೇತ್ ।
ಪ್ರಾಯಃಕಫಕರೈಃಪಶ್ಚಾತ್ಕಫಪಿತ್ತಂರುಣದ್ಧಿಯತ್ ॥

ಟೀ॥ ಕಾಮಾಲೆಯಿಂದ ಕಂಗೆಟ್ಟು ಇರತಕ್ಕವರಿಗೆ ಮೊದಲು ಪಿತ್ತಹರವಾದ ಔಷಧಗಳನ್ನೇ ಉಪಕ್ರಮಿಸುವದು. ಬಳಿಕ ಶ್ಲೇಷ್ಮವನ್ನೂ ಪಿತ್ತವನ್ನೂ ಕೆಡಿಸುವಂತ ಔಷಧಗಳಿಂದ ಕಿಂಚಿತ್ ಶ್ಲೇಷ್ಮಕರವಾಗಿ ಯಿದ್ದರೂ ಆ ಔಷಧವನ್ನೇ ಕೊಡಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಥ್ಯಾಶತರಸೇಪಥ್ಯಾವೃಂತಾರ್ಧಶತಕಲ್ಕಿತಃ । ಪ್ರಸ್ಥಸ್ಸಿದ್ಧೋಘೃತಾದ್ಗುಲ್ಮಕಾಮಿಲಾಪಾಣ್ಡುರೋಗಜಿ ॥

ಟೀ ॥ ೧೦೦ ಅಳಲೆಕಾಯಿಗಳನ್ನ ನಾಗಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ೧ ಕೊಳಗ ನೀರುಳಿಯಕಾಸಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುಗದು ಅದರಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳ ತುಪ್ಪವಹನಿಸಿ ಈ ನೂರು ಅಳಲೆಕಾಯತೊಟ್ಟಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನು ಸಹ ಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ ಕಲಸಿ ತುಪ್ಪ ಉಳಿಯಕಾಸಿ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ರವರಹಾಕಾಕವಂ ಸೇವಿಸಲು ಗುಲ್ಮ, ಕಾಮಿಲೆ. ಪಾಂಡುರೋಗ, ಯಿವಿಷ್ಟೂಪರಿಹಾರವಹವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಿಬೇನ್ನಿಕುಮ್ಭಕಲ್ಕಂವಾದ್ವಿಕರ್ಷಂಶೀತವಾರಿಣಾ । ಕುಂಭಸ್ಯಚೂರ್ಣಂಸಕ್ಷೌದ್ರಂತ್ರಿಫಲಾರಸಸಿನವಾ ॥ ಸಶರ್ಕರಾಂತ್ರಿಭಂ

ಡಿಂವಾಗವಾಕ್ಷೀಂವಾಪ್ರಿಯೋಜಯೇತ್ ॥ತ್ರಿಫಲಂವಾಗಳೂಚಿಂವಾದಾ ರ್ವ್ಯಾನಿಮ್ಬಸ್ಯವಾರಸಂ । ಪ್ರಾತಃಪ್ರಾತರ್ಮಧುಯುತಂಕಾಮಿಲಾ ರ್ತಾಯಯೋಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ೧೦ವರಹಾತೂಕ ದಂತಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣೀರಲ್ಲಿಅರದು ಕಲ್ಕ-ವಮಾಡಿಕೊಡಿ ಸಲು ಕಾಮಾಲೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ತಿಗಡೆಯಚೂರ್ಣ ೧ವರ ಹಾತೂಕವನ್ನು ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿಕೊಡಿಸಲು ಕಾಮಾಲೆಪರಿಹಾರವಹುದು. ಅ ದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತ್ರಿಫಲೆಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಿಸುವದು. ತಿಗಡೆಚೂರ್ಣವ ನ್ನು ಸಕ್ಕರೆವೆರಸಿಕೊಡಿಸುವದು. ಹಾವುಮೆಕ್ಕೇಬೇರನ್ನುಚೂರ್ಣಿಸಿ ಸ ಕ್ಕರೆವೆರಸಿಕೊಡಿಸಿದರೆ ಕಾಮಾಲೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ತ್ರಿಫಲೆಯಕಷಾಯ ವನ್ನಾದರೂ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿಯನ್ನಾದರೂ, ಮರದರಿಸಿನವನ್ನಾದರೂ, ಬೇವಿನ ಸೊಪ್ಪನ್ನಾದರೂ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಪ್ರಾತಃಕಾ ಲದಲ್ಲಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿಕೊಡಿಸಲು ಕಾಮಾಲೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಪ್ರಯೋಗಸಾರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಗಿರಿಕರ್ಣ್ಯಾಶ್ಚಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷೀನೀಲ್ಯಾಃಕರ್ಕೋಟಕಸ್ಯಚ। ಮೂ ಲಂಸುಪಿಷ್ಟಂಪಯಸಾಕಾಮಿಲಾರ್ತಾಯಯೋಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಸಟ್ಟಿಗನಬೇರನ್ನಾದರೂ,ಹೊನಗನ್ನೇಬೇರನ್ನಾದರೂ,ನೀಲಿಬೇರನ್ನಾ ದರೂ ಕಾಡಕಾಟಿಯಬೇರನ್ನಾದರೂ ಹಸುವಿನ ಹಸೀಹಾಲಲ್ಲಿಅರದು ಕುಡಿ ಯಕೊಡೆ ಕಾಮಾಲೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಚಿಕಿತ್ಸಾಸ್ಮೃತದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಯಷ್ಟೀಯುಕ್ತಂಮಾಷಿಷಂತಾಳಶೇಯಂ । ಮೃತ್ಪಾತ್ರಸ್ಥಂಸ್ಥಾ ಪಯಿತ್ವೈಕರಾತ್ರಿಂ॥ಪ್ರಾತಃಪೀತಂಕಾಮಿಲಾರಕ್ತಪಿತ್ತಂ। ಘೋರಂ ದಾಹಂಪಂಚಷ್ಟೈರ್ದಿನೈರ್ವಾರ್ತ್ತೈಃ॥

ಟೀ ॥ ಮೆಮ್ಮೆಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ ೧ತೂಕವಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ ಒಂ ದುರಾತ್ರಿಯಿರಿಸಿ ಮಾರನೆಯದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಕಾಮಾ ಲೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ಪಿತ್ತವೂ, ವಿಶೇಷ ವಾದದಾಹವೂ ೫ದಿನಗಳೊಳಗಾ ಗಿ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಾಮಿಲಾಂನಿರ್ಹರೇತ್ಪಿತ್ತಂಗೋಕ್ಷೀರಂಶಂಖಚೂರ್ಣಕಾಯುಕ್ ।

ಶೀತೋದಕೇಶಂಖಚೂರ್ಣಂ ಕಾಮಿಲಾರ್ತಿಹರಂಪರಂ॥

ಟೀ॥ ಹಸುವಿನಹಾಲಲ್ಲಾದರೂ, ಯಳನೀರಿನಲ್ಲಾದರೂ ೨ತೊಲ ಶಂಖಭಸ್ಮದಚೂರ್ಣವನ್ನು ಹಾಕಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ಕಾಮಾಲೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಯೋಗಾಮೃತದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಫಲತ್ರಿಕಾಮೃತಾವಾಸಾ ತಿಕ್ತಾಭೂನಿಂಬನಿಂಬಜಃ । ಕ್ವಾಥಃ ಕ್ಷೌದ್ರಯುತೋಹನ್ಯಾತ್ಪಾಂಡುರೋಗಂ ಸಕಾಮಿಲಂ॥

ಟೀ॥ ತ್ರಿಫಲೆ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಆಡಸೋಗೆ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ನೆಲಬೇವು, ಬೇವು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯಹಾಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿಕಾಯಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿಕೊಡಿಸಲು ಪಾಂಡುರೋಗ, ಕಾಮಾಲೆಗಳು ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ದಶನಿಷ್ಕಾ ಘುಟಾಶುಂಠ್ಯೋರ್ದ್ವಿನಿಷ್ಕಾ ಜಗಸತ್ತಯೋಃ। ಕಾಮಿಲಾರ್ತಃ ಪಿಬೇದೇತಾಂ ಜಿಘ್ರೇದ್ವಾಪಿ ಘುಟಾಂತಿಕಾ॥

ಟೀ॥ ೧೦ತೊಲ ಕಿರಿನೆಲ್ಲಿಯಸಮೂಲ, ೨ತೊಲ ಶುಂಠಿ, ಈ ಎರಡನ್ನೂ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಕಾಮಾಲೆಪರಿಹಾರವಹುದು. ಎಮ್ಮೆಗಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಿರಿನೆಲ್ಲಿಸಮೂಲವನ್ನರದು ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಕಾಮಾಲೆ ಶಮನವಹುದು. ಕಾಮಾಲೆವ್ಯಾಧಿಯುಳ್ಳಾತನು ಕಿರಿನೆಲ್ಲಿಯನ್ನು ಜಿಸಿಕಿ ಮೂಸಿನೋಡಿದರೂ ಕಾಮಾಲೆ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುವದು.

(ನಾರಾಯಣೀಯದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಯಷ್ಟ್ಯಾಮಲಕನಿಷ್ಕಾಭ್ಯಾಂ ಕ್ವಥಃ ಕರ್ಷೋ ವಾತ್ಕುಸಂಜಿತಃ । ಧೃವಂಪ್ರಶಮಯತ್ಯಾಶು ವಿಕಾರಂ ಕಾಮಿಲಾಕೃತಂ ॥

ಟೀ॥ ೧ತೊಲ ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ೧ತೊಲ ನೆಲ್ಲಿಚಟ್ಟು, ಈ ೨ನ್ನೂ ೧ಬಳ್ಳನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಹಾಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿಕೊಡಿಸುವದು. ಅಥವಾ ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ ೨ತೊಲ, ಅಂತೂ ೪ ಶರಕಾತೊಲವ ನೀರಿಂದರದು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಕಾಮಾಲೆಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಮಹಾಸಾರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಫಲಂಕಷಾಯಂನಿಂಬಪಟೋಲದಾರ್ವೀಫಲತ್ರಯಂಭಿನ್ನರುಹಾಂಬು

ಟಾಬ್ದೈಃ । ನಿಕುಂಭಕೃಷ್ಣಾಸಣಿಕ್ತೈಶ್ಚ್ಯೃಹಾಂಕೋಕುಲೀಮಕಂಚಾಪಿ ಸಕುಂಭ ಕಾಮಿಲಾಂ॥

ಟೀ ॥ ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಬೇವಿನಕಡ್ಡಿ, ಕ್ರೈಪಡವಲ, ಮರದರಿಸಿನ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಕಿರಿನೆಲ್ಲಿ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ದಂತಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯೆರಡು ತೂಕವನ್ನು ೧೬ ಬಳ್ಳನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯ ಹಾಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಕಾಮಾಲೆ, ಕುಲೀಮಕ, ಈ ಯೆರಡು ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಶಿರೋಲೇಪ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕುಕ್ಷಪತ್ರಮಜಾಕ್ಷೀರಪಿಷ್ಟಿತಂ ಶಿರಸೀನ್ಯಸೇತ್ । ಕದ್ಬ್ರತ್ಯೈವ ರಸಂ ತೈಲಂ ಪೀತಂ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ಚ ಲೇಪನಂ ॥ ಏವಂದಿನತ್ರಯಾತ್ಕುಂಭಕಾಮಿಲಾನಾಶನಂಪರಂ । ನಿಷಿಂಚೇತ್ಕಾಮಿಲಾರ್ತಸ್ಯಶಿರಸಿಭ್ರ ಮರೀರಸಂ ॥

ಟೀ ॥ ಕುರುವೇಸೊಪ್ಪನ್ನು ಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರದು ೩ ದಿನದವರಿವಿಗೂ ಮಂಡೆಗೆ ಮೆತ್ತಲು ಕಾಮಾಲೆ ಶಮನವಹುದು. ಒಂದೆಲಗನಸೊಪ್ಪಿನರಸವನ್ನೂ ಯೆಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಸಮವಾಗಿ ಕಲಸಿ ಮಂಡೆಗೆ ಲೇಪನಮಾಡಿಸುವದಲ್ಲದೆ, ಒಡಲಿಗೂ ಸರಿ ಪಾನವಮಾಡಿಸಿದ್ದೊಡೆ ಕಾಮಾಲೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ಈ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ೩ ದಿನದವರಿವಿಗೂ ಮಾಡಿಸುವದು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಗರುಗನರಸವನ್ನು ೩ ದಿನಮಂಡೆಗೊತ್ತಲು ಕಾಮಾಲೆವ್ಯಾಧಿಯು ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಕಾಮಾಲೆಗೆ ಅಮೃತಬಳ್ಳೀಸಕ್ಕರೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಗಳೂಚ್ಯಾಸ್ಥೂಲಮೂಲಾನಿ ಕ್ಷಿಪ್ತ್ವಾ ಸಂಕ್ಷುದ್ಯ ವಾರಿಣಾ । ಪುನಃಪುನಃಪರಿಪ್ರಾವ್ಯ ತದ್ರಸಂ ಶೋಷಯೇದ್ಭಿಷಕ್ ॥ ಶರ್ಕರಾಂ ಶಂಖಧವಳಾಂ ಸಂಯೋಜ್ಯ ಮಧುಸರ್ಪಿಷಾ । ಸಂಲಿಹ್ಯಾತ್ಕಾಮಿಲಾರೋಗೀ ಮೂತ್ರರೋಗೀ ಬಲೇರುಮೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಅಮೃತಬಳ್ಳಿಯು ಬಲಿತಕುಂಬನ್ನು ತಂದು ಕತ್ತರಿಸಿ ಮೇಲಣ ಹುರುಕುತೆಗದು ಒರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಝಡಿದು, ಒಂದು ಭಾಂಡದಲ್ಲಿ ನೀರು ಹಾಕಿ, ಆ ನೀರಲ್ಲಿ ಕುಳಿದ ಮುದ್ದೆಯಂ ಕದಡಿ ಕಸನತೆಗದು ಹಾಕಿ, ತಿಳಿಯು ಸಕ್ಕ ನೀರಂ ಬಸಿದು ಮರಳಿ ಹೊಸ್ತು ನೀರು ಹೊಯ್ದು ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಸಿದು ಈ ರೀತಿಯೊಳು ಏಳೆಂಟಾವರ್ತಿ ಶೋಧಿಸಲು ಶಂಖವರ್ಣವಾಗಿ ಅಕ್ಷಾಜನದಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆ ಯಿಳಿಯುವದು. ಆಸ

ಕ್ಕರೆಯನ್ನು ೩ ತೊಲ ಸೀಸಕ್ಕರೆ, ಜೇನುತುಪ್ಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿಸಲು ಕಾಮಾಲೆಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ನಿಶಾಗೈರಿಕಧಾತ್ರೀಣಾಂ ಚೂರ್ಣಂವಾಸಂಪ್ರಕಲ್ಪಯೇತ್॥

ಟೀ॥ ಅರಿಸಿನ, ಕಾವಿಕಲ್ಲು, ನೆಲ್ಲೀಚೆಟ್ಟು, ಈ ೩ನ್ನು ಸಮವಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ ಸಕ್ಕರೆವೆರಸಿ ತುಪ್ಪ ಜೇನುತುಪ್ಪಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಲು ಕಾಮಾಲೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಧಾರೋಷ್ಣಗವ್ಯದುಗ್ಧೇನಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷೀಂವಿಶ್ವಭೇಷಜಂವಾಪಿ । ಯಃ
ಪಿಬತಿಸರಕ್ತೋಪಿಸಮುಂಚತಿತಂಕಾಮಿಲಾಸದ್ಯಃ॥

ಟೀ॥ ಕಸುವಿನಧಾರೋಷ್ಣವಾದ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಸಕ್ಕರೆಯನ್ನಾದರೂ ಶುಂಠಿಯಚೂರ್ಣವನ್ನಾದರೂ ಬೆರಸಿ ಸೇವಿಸಲು ಕಾಮಾಲೆ, ಉಷ್ಣವ್ಯಾಧಿಗಳುಪರಿಹಾರವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ತ್ರಿಫಲಾದ್ವೇಹರಿದ್ರೇಚ ಕಟುರೋಹಿಣ್ಯಯೋರಜಃ । ಚೂರ್ಣಿ
ತಂಮಧುಸರ್ಪಿರ್ಭ್ಯಾಂಲೇಹಯೇತ್ಕಾಮಿಲಾಪಹಂ॥

ಟೀ॥ ತ್ರಿಫಲೆ, ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಅರದಹುಡಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದಸೇವಿಸಲು ಕಾಮಾಲೆಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಸಿರಸ್ಸಿಗೆಲೇಪ.)

ಶ್ಲೋ॥ಉದುಂಬರಾಶ್ವತ್ಥಕಪಿತ್ಥನಿಂಬವಟಪ್ರರೋಹೋದಕಚಂದನಾನಿ।
ಧಾತ್ರೀಮುಶೀರಂಚಘೃತೇನಪಿಷ್ಟ್ವಾಕ್ಷೀರೇಣಲಿಹ್ಯಾಚ್ಛಿರಸಿಪ್ರದಾಹೇ॥

ಟೀ॥ ಅತ್ತೀರಸ, ಅರಳೀರಸ, ಬೇಲದರಸ, ಬೇವಿನರಸ, ಆಲದಬೀಳಲಿನರಸ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತಚಂದನ, ನೆಲ್ಲಿಚಟ್ಟು, ಲಾಮಂಚ, ಇವುಗಳನ್ನು ಅರದು ತುಪ್ಪವನ್ನೂ ಹಸುವಿನಹಾಲನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ನೆತ್ತಿಗೆ ಒತ್ತಲು ೫ದಿನಕ್ಕೆ ಕಾಮಾಲೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಕಾಮಾಲೆಗೆ ಅಂಜನ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಂಜನಂಕಾಮಿಲಾರ್ತಾನಾಂ ದ್ರೋಣಪುಷ್ಪರಸಂಶುಭಂ॥
ದ್ರೋಣಪುಷ್ಪರಸೋಪೇತಾರೋಚನಾಲೋಚನಾಂಜನಂ॥

ಟೀ॥ ತುಂಬೆಕುಪ್ಪೆನರಸದಲ್ಲಿ ಗೋರೋಚನವಂತೇಯ್ದು ಕಣ್ಣಿಗೆಹಚ್ಚಲು ಕಾಮಾಲೆರೋಗವು ಶಮನವಾಗುವದು.

శ్లో॥ నిర్గుండీస్వరసంనిత్రినిషిక్తంకామిలాపహం॥

టీ॥ లక్కీసొప్పినరస కణ్ణిగెహుట్టలు కామాలె రోగశమనవహుదు.

(కామాలిగె నస్య.)

శ్లో॥ నస్యంకర్కోటకీకందం కాంజికేనప్రకల్పయేత్॥

టీ॥ బంజెవాగలదగెణసన్ను అంబలదల్లి తెగదు నస్యవంహాకలు కామాలెరోగ పరిహారవహుదు.

(కంఠాగ్రంథరదల్లి.)

శ్లో॥ సనాగరంగవాంక్షీరంకామిలీకుపిబిద్యది। కాలపాశగతో వాపిపునరభ్యేతిజీవితం॥

టీ॥ ఒణశుంఠి చూర్ణవన్ను హసువినహాలినల్లిసేవిసలు కాలపాశబద్ధనాదరూజీవిసువను.

(తుప్ప.)

శ్లో॥ సక్షీరంరజనీసిద్ధంఘృతం కామాలినాంహితం॥

టీ॥ ౧ కొళగ సిద్ధాంబుకషాయదల్లి ౧బళ్ళ హసువినహాలు, ౧బళ్ళ హసువినతుప్పవన్నుహాకి, ౨పల అరిసినచూర్ణవ కల్కవమాడిహాకి తుప్ప ఉళియకాయిసి మాత్రెయాగిసేవిసలు కామాలె పరిహారవహుదు.

శ్లో॥ హరిద్రాత్రిఫలానింబాబలామధుకసాధితం। సక్షీరం మాహిషంసర్పిః కామిలాహరముత్తమం॥

టీ॥ ౧ కొళగ శుద్ధాంబుకషాయదల్లి ౧బళ్ళ హసువినహాలన్ను ౧బళ్ళ యెమ్మెయతుప్పవన్నుహనిసి అరిసిన, త్రిఫలె, బేవినకడ్డి, హళ్ళంగడలె, యష్టిమధుక, యివిష్టన్ను ప్రత్యేక, ౨తూకగళన్ను కల్కవమాడిహాకి తుప్ప ఉళియకాసి సేవిసలు కామాలెరోగ నివృత్తియహుదు.

(దార్వ్యాదిఘృత.)

శ్లో॥ దార్వీచందనపద్మకోత్పలబలావాశాస్థిరాశారిభా।
యష్టీనింబఫలత్రయాంబుదకణాకాలేయపుండ్రాద్రవ్యైః॥

పిష్టైస్త్రిభిన్నగుడాదసేసమపయఃసర్పిఃసచేన్నాశయిషం ।సిద్ధంతద్వి
నిశుంఠిపంచమదిన్నైఃపానాన్ధ్రువంకామిలాః॥

టీ॥ అమృతబళ్ళియంతెందు సణ్ణనాగి ఒందుకొళగక్కె తక్కష్టన్ను నాగళనీరల్లి కషాయవెర్తి చాకుభాగావశేషితవాగి కషాయవ కాయిసి అదరల్లి ౧బళ్ళ దనువినహాలన్నూ ౧బళ్ళ యమ్మెతుప్పవన్నూ కూడు కాసువాగ, అదరల్లి, హాకువ కల్కద్రవ్య,గళ్యావవంతె—మరదరసిన, శ్రీగంధ, పద్మక, న్యైదిలే, కళ్ళంకడలె, ఆడుసోగె, మూరేలేహొన్నె, సొగదె, యష్టిమధుక, బేవినచక్కె, త్రిఫలె, కొన్నారిగడ్డె, చిప్పలి, రక్తచందన, పుండ్రక, ఇవిష్టూ ప్రత్యేక అవర హాకూకమూణిసి, కల్కవమాడి అదకొభహాకి కాయిసి హదక్కిల్లి ఇళుచికొండు ప్రతిదినదొళు ఉదయకాలదల్లి నాల్కుతూక తుప్పవం సేవిసలు ఐదారుదినగళొళగె కామాలె పరిహారవహుదు.

(కుంభకామిలచికిత్సె)

శ్లో॥ ఉపేక్షయాచశోఫాఢ్యా సాకృభాత్రికుమ్భకామిలా । దగ్ధమాంసరుధిరాచపిత్తతఃకామిలాభ్రమత్తృషావిదాహినీ ।పీత వర్ణనఖరాక్ష్యుపేక్షయా । శోఫయుక్పవకిరుమ్భకామిలా॥

టీ॥ కామాలెవ్యాధియన్ను ఉపేక్షిసిదరె శోఫెవుంటాగి కుమ్భకామిలెయహుదు. బళిక కష్టసాధ్యవాగిఇరువు. అదరింద పిత్తఅధికవాగి దేహద రక్తమాంసగళన్ను దహిసి భ్రమె, బాయారికె, తాప,ఉంటుమాడువదు. కణ్ణు, ఉగురుగళు, అరసినబణ్ణవాగి యిరువు.

(చికిత్సె)

శ్లో॥ గోమూత్రేణపిబేత్కుంభకామిలాంయాంశిలాజితుం। మాసంమాక్షికధాతుంవాకిట్టంవాలోహసంభవం॥

టీ॥ గోమూత్రదల్లి కల్లసార మూణిసిహాకి, ప్రాతఃకాలదల్లి ఒందుతింగళవరిగూ కొడిసలు కామాలె పరిహార. స్వేమమాక్షికద చూర్ణవన్నాదరూ మండూరవన్నాదరూ గోమూత్రదింద ఒందుతింగళుసేవిసలు కుంభకామాలె పరిహారవహుదు.

ಶ್ಲೋ ॥ ಲೋಹಮಲಾಮಲಕನಿಶಾತ್ರಿಕಟುಕಘನಧುಶರ್ಕರಾಶ್ಚ ಚೂರ್ಣಿತಂ । ಆಸ್ವಾದಿತಸ್ತ್ವಮಾಲಂ ನಾಶಯತಿಘಟಕಾಮಿಲಾಮಾಶು ॥

ಟೀ ॥ ಮಂಡೂರ, ನೆಲ್ಲೀಚೆಟ್ಟು, ಅರಿಸಿನ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಇವಿಷ್ಟ ನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಸಮಭಾಗ ಸಕ್ಕರೆ ಬೆರಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪ ದೊಳಗೆ ಕಲೆಸಿ ಲೇಹ್ಯವಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಕುಂಭಕಾಮಿಲೆ ಶಮನವಹುದು.

(ಹಲೀಮಕಚಿಕಿತ್ಸಾ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಹಲೀಕಶ್ಯಾಮನೇತ್ರತ್ವಂ ಪಾಂಡುರೋಗೇ ಯದಾ ಭವೇತ್ । ವಾತ ಪಿತ್ತಾದ್ಭ್ರಮಸ್ತೃಷ್ಣಾಸ್ತ್ರೀಷ್ವಹರ್ಷೋ ಮೃದುಜ್ವರಃ ॥

ಟೀ ॥ ಕಣ್ಣು, ಉಗುರು, ದೇಹ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಸುರುವರ್ಣವಾದರೂ, ಕಪಿಲ ವರ್ಣವಾದರೂ ವುಂಟಾಗುವದು, ಪಾಂಡುರೋಗದಲ್ಲಿ ವಾತಪಿತ್ತಗಳು ಹೆಚ್ಚಿ ಭ್ರಮೆ, ತೃಷೆ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗದಲ್ಲಿ ಯಿಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದೇಯಿರುವದು, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸ್ವ ಲ್ಪವಾದ ಜ್ವರ, ಇಷ್ಟೂ ವುಂಟಾಗಿಯಿರುವದು. ಹಲೀಮಕರೋಗ ವೆನ್ನಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ತಂದ್ರಾಬಲಾನಲಭ್ರಂಶೋ ಲೋಧರಂ ತಂ ಹಲೀಮಕಂ । ಅಲಸಂ ಚೇತಿ ತಂ ಸಂತಿ ವಕ್ಷ್ಯೇ ತತ್ಕ್ರಿಯಯಾಕ್ರಮಃ ॥

ಟೀ ॥ ತಂದ್ರೆ, ಬಲಹಾನಿ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಯಿಷ್ಟುವುಂಟಾದದ್ದು ಹಲೀಮಕ ರೋಗವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುವದು. ಇದಕ್ಕೇನೆ ಲೋಧರವೆಂದೂ ಅಲಸವೆಂದೂ ಹೆಸರುಂಟಾಗಿಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸಾಕ್ರಮ ಹ್ಯಾಗಂದರೆ,—

ಶ್ಲೋ॥ ಗಳೂಚಿಸ್ವರಸಕ್ಷೀರಸಾಧಿತೇನ ಹಲೀಮಕೇ । ಮಹಿಷೀಹವಿಷಾ ಸಿದ್ಧಂ ಪಿಬೇದ್ಧಾತ್ರೀರಸೇನ ವಾ ॥

ಟೀ ॥ ಅಮೃತಬಳ್ಳಿಯರಸ ೧ ಬಳ್ಳ, ಎಮ್ಮೆಹಾಲು ೧ ಬಳ್ಳ, ಎಮ್ಮೆತುಪ್ಪ ೧ ಬಳ್ಳ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನು ಕೂಡಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ ಕೊಂಡು ಪ್ರತಿ ದಿನಂ ಸೇವಿಸಲು ಹಲೀಮಕರೋಗ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೆ ಲ್ಲೀಕಾಯಿರಸವಂ ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಂಡಾದರೂ ತುಪ್ಪ ಕಾಯಿಸಿ ಸೇವಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಹರೀತಕೀತ್ರಿವೃಚ್ಚೂರ್ಣಂ ಲಿಹ್ಯಾದ್ವಾ ಶರ್ಕರಾಮಧು । ಹ ಲೀಮಕಂ ನಿಹಂತ್ಯಾಶು ರೋಗದ್ವಯಮುಪಸ್ಥಿತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಅಳಲೇಕಾಯಿಯನ್ನು ತಿಗಡೆಯನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ

రతూరతమాణ్ణవన్ను సక్కరె జేనుతుప్పవబెరసి కొడిసలు కలీమ
కరోగ పరిహారవహుదు. ఇంచెపేళిద తుప్పగళెరడన్నూ సేవిసదా
తనిగె కలీమకరోగ ఈప్రయోగదిందలూ మాణువదు.

శ్లో॥ కామిలాయాంతుసృష్ఠాయాంవృత్తాకారాందహేద్భిషక్।
హస్తయోర్మణిబన్ధేచ రక్షాంగుష్ఠపదాచరేత్ ॥

టీ॥ కామాలె బరువాగి బలితరె కైగళ మణికట్టినప్రదేశదల్లియూ
అంగుష్ఠమూలదల్లియూ, ౧అంగులబిట్టు రక్షెయన్ను వృత్తాకారవాగి
హాకిసువదు. రక్షెహాకిదకుణ్ణిగె బిందకుణ్ణినచికిత్సెయం మాడువద
రింద లేవుపచరిసువదు,

శ్లో॥ యస్యాభిధానముచ్చార్య ధారయేత్కుటాశిఫాం। సాంకపి
న్యిష్టిద్ధీమాన్ కామిలా శాన్తిమేతివై ॥

టీ॥ తానువాగదదిన మానదల్లిద్దు కిరినెల్లిబేరంతెత్తు కామాలెరో
గదవన హెసరుగొండు బిసిలిరువస్థళదల్లిహాకలు ఆబేరువణగువష్టరొ
ళగె కామాలెపరిహారవహుదు.

(పిత్త చికిత్సె.)

వా॥ జ్వరచికిత్సితోక్తద్రాక్షాదిశీతకషాయాశ్చయోజ్యాః॥

టీ॥ జ్వరచికిత్సెయల్లి హేళిద ద్రాక్షాదిశీత కషాయవన్ను కామిల
రోగదల్లి ప్రయోగిసువదు. అదేరీతియల్లే పిత్తదల్లి హేళిద చికిత్సె
యన్నూ కామిలెయల్లి ప్రయోగిసువదు.

శ్లో॥ భూధాత్రీమజిసీరక్రీపీతాహంకామిలాంజయేత్ ॥

టీ॥ కిరునెల్లియసమూలవన్ను మేకెమజ్జిగెయిందరదు కుడిమే ౭ ది
నదల్లి కామాలె పరిహారవహుదు.

(కామాలెగెధూప.)

శ్లో॥ వచాసర్షపదేవాహ్వనిమ్బపత్రైస్సగుగ్గులైః। ధూపయేద్ధ్య
యనస్థానం కామిలాగ్రహశాంతయే ॥

టీ॥ బజె, సాసువె, దేవదారు, బేవినసొప్పు, అరిసిన, గుగ్గళ, ఇ
విష్టన్నూ కూడిసి కామిలవ్యాధిస్థను మలగువస్థళదల్లి ధూపవనిక్కలు

ಕಾಮಿಲೆಯೆಂಬ ಗ್ರಿಹ ಪರಿಹರಿಸುವದು.*********************

(ಪಾಂಡುರೋಗಕಾಮಿಲಾದಿಗಳಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕಾಮಿಲಾಪಾಂಡುರೋಗೇಷು ದೇಯಂ ಶಕ್ತ್ಯಾಚ ಕಾಂಚನಂ। ಶಿವಬ್ರಾಹ್ಮಣಪೂಜಾಂಚ ಕುರ್ಯಾತ್ಸ್ನಾನೋಪಚಾರಕೈಃ ॥

ಟೀ॥ ಕಾಮಾಲೆ ಪಾಂಡುರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಶಿನ್ನ ಶಕ್ತ್ಯಾನುಸಾರ ಸುವರ್ಣದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವದಲ್ಲದೆ, ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ನಾನಾದ್ಯುಪಚಾರಗಳಿಂದ ಭಕ್ತಿಯೊಡನೆ ಮಾಡಿಸುವದು.

ವಾ॥ ಕಾಮಿಲಾಕುಂಭಕಾಮಿಲಾಹಲೀಮಕಾ ನಾಮಕಜಾತಿ ಕ್ವಾಪಿ ಸಹ ಏಕತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಕರ್ತವ್ಯಾ॥

ಟೀ॥ ಕಾಮಾಲೆ, ಕುಂಭಕಾಮಾಲೆ, ಹಲೀಮಕ, ಈಮೂರು ಒಂದೇಜಾತಿಯಾದಕಾರಣ ಯೀ ಮೂರಕ್ಕೂ ಒಂದೇಚಿಕಿತ್ಸೆಯು ಮಾಡಿಸುವದು.

(ಪಾಂಡುಕಾಮಾಲೆ ಹಲೀಮಕಗಳಿಗೆ ಅಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವ್ಯಾಘ್ರೀದ್ವಯಂತಿಲಜಸರ್ಷಪ ಸಮದ್ಯಮಾಂಸ ಮಾನೂಪಮಾಂಸತಿಲಚೂರ್ಣವಿದಾಹಿಚಾನ್ನಂ। ತಾಂಬೂಲಮಾಷಕಮಪೂಪಮಲಂಬುಶಿಂಬಿಂ ರಾತ್ರಿಂರತಿಂತ್ಯಜತ ಪಾಂಡುಷು ಕಾಮಿಲಾಯಾಂ ॥

ಟೀ॥ ಗುಳ್ಳದಕಾಯಿ, ನೆಲಗುಳ್ಳದಕಾಯಿ, ಯೆಣ್ಣೆ, ಸಾಸುವೆ, ಮದ್ಯ, ಮಾಂಸ, ಅನೂಪಮಾಂಸ, ಯೆಳ್ಳಿನಚೂರ್ಣ, ದಾಹ ವುಂಟುಮಾಡುವ ಆಹಾರ, ತಾಂಬೂಲ, ಚಿಂಗು, ದೋಸೆ, ಸೋರೇಕಾಯಿ, ಚಿತ್ತಲವರೇಕಾಯಿ, ಮೊದಲಾದ ಶಿಂಬಿಧಾನ್ಯಗಳು ಯಾತುನಾದವಸ್ತು ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ, ಇನಿಷ್ಟೂ ಪಾಂಡುರೋಗಕ್ಕೂ ಕಾಮಾಲೆಗೂ ಅಪಥ್ಯಗಳು.

(ಪಥ್ಯವರ್ಗ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಬಿಂಬೀಫಲಂಫಲಂಧಾತ್ರ್ಯಾಃ ಪಟೋಲಂತಂದುಲೀಯಕಂ। ಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷೀಪಕ್ವಕೂಶ್ಮಾಂಡಮಪಕ್ವಂಕದಲೀಫಲಂ॥ ಜೀವಂತೀಮುದ್ಗಯೂಷಂಚಗವ್ಯಂತಕ್ರಂಪಯೋಘೃತಂ। ಶಾಲಯೋಯವಗೋಧೂಮಖರ್ಜೂರವೃಷಪರ್ಪಟಾಃ॥ ಪಯೋಭಿರನ್ನಮಶ್ನೀಯಾದ್ಯಾಜ್ಞಾಂಗಲಂ ಸಲಿಲಂತಥಾ। ನವನೀತಂಗೋಸ್ತನೀಚ ಪಾಂಡುಕಾಮಿಲರೋಗಿಣಿ ಹಿತಂ॥ ಸರ್ವೇಷಾಂಪಾಂಡುರೋಗಾಣಾಂ ಪಾಚಿಷಂಚಘೃತಂಹಿತಂ ॥

టీ॥ తొండేకాయి, నెల్లికాయి, పడవలకాయి, బెలకిగె సొప్పు, హొన్నగన్నె సొప్పు, బలితబూదిగుంబళకాయి, గుళ్లబాళేకాయి, సీబాళెసొప్పు, హెసరకొప్పె, హసుబినమజ్జిగె, హసువినహాలు, హసువినతుప్ప, సణ్ణక్కియోగర, యవె, గోధుమె, ఖర్జూర, ఆడసోగె, పర్పాటక, క్షీరాన్న, జాంగలమాంస, బిణ్ణె, ద్రాక్షిహణ్ణు, ఇవిష్టు పాండురోగకారోగిగళల్లి పథ్యవర్గ. సకలవాద పాండురోగంగళల్లియూ యెమ్మెతుప్ప జిరివదుదు.

(శోఫచికిత్సే)

శ్లో॥ క్షీణమాంసస్య సర్వాఙ్గరసాభిష్యందసేవనాత్ । ఉత్సేధలక్షణశ్శోఫోజాయతేనసదాత్మకః ॥

టీ॥ మాంసధాతు క్షీణవాగిద్దవరిగె సర్వాహార అమ్లరసద్రవ్యగళొడనె కూడిదఆహారవంతేగను కొళ్ళువదరింద బాతుకొండిరువదే స్వరూపవాదశోఫవుంటాగువదు, ఆశోఫకె తెరనాగిరువదు, అదెంతెనె —

(శోఫచికిత్సాలక్షణగళు.)

శ్లో॥ దోషైఃపృథగ్ద్వయైస్సర్వైరభిఘాతాద్విషాదపి । ద్విధానిజమాగంతుం సర్వాంగైకాంగజం తథా ॥ పృథూన్నతాంగవిషమైశ్శోఫత్రిధా విదుః॥

టీ॥ ప్రత్యేక వాతపిత్తశ్లేష్మగళిందలూ ద్వంద్వగళిందలూ త్రిదోషగళిందలూ అభిఘాతదిందలూ విషదిందలూ కూడి ౯ తెరనాగి శోఫెయుంటాగువదు. ఇదల్లదె నిజవెందూ ఆగంతుకవెందూ ౨ తెరనాగిరుదు. మత్తు సర్వాంగజవెందూ ఏకాంగజవెందూ ౨ తెరనాగిరుదు. కెలవు గాత్రవాగియూ కెలవు ఉన్నతవాగియూ యిరువు. యిన్నూ కెలవు గాత్రవూ ఉన్నతవూ అల్లదె శరీరవన్ను సరిసి కొండిరువదు. ఈ తెరదల్లి శోఫెమూరుతెరనాగిరువదు.

(సాధ్యాసాధ్యలక్షణ).

శ్లో॥ నవోనుపద్రవశ్శోఫస్సాధ్యోసాధ్య ఇతీర్యతే । తంద్రాదాహారుచిచ్ఛర్దిమూర్ఛాతృష్ణాతిసారవాన్ ॥ అనేకోపద్ర

ವಯುತಃ ಪಾದಾಭ್ಯಾಂ ಪ್ರಸೃತೋ ನರಂ। ನಾರೀಂ ಶೋಫೋ ಮುಖಾದ್ಧಂತಿ ಕುಕ್ಷಿಗುಹ್ಯಾದುಭಾವಪಿ ॥ ರಾಜೀಮತ್ಸ್ರವದ್ದೀರ್ಣಜ್ವರಶ್ವಾಸಾತಿಸಾರವಾನ್ । ಜ್ವರಾತಿಸಾರೌ ಶೋಫಾಂತೇ ಶ್ವಯಥುರ್ವಾ ತಯೋಃ ಕ್ಷಯೇ ॥ ಶ್ವಯಥುರ್ಯಸ್ಯ ಪಾದಸ್ಥಃ ಪರಿಸ್ರಸ್ತೇ ಚ ಪಿಂಡಿಕೇ । ಶ್ಲಥಿತೇ ಸಕ್ಥಿನೀ ಚೈವ ತಂ ಭಿಷಕ್ಪರಿವರ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಹೊಸದಾಗಿಯಿದ್ದ ಶೋಫೆಯೂ ಅತಿಸಾರ ಮೊದಲಾದ ಉಪದ್ರವಸಹಿತವಾಗಿದ್ದ ಶೋಫೆಯೂ ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದು. ಅಸಾಧ್ಯವುಯಾವವೆಂದರೆ,—ತಂದ್ರಿ, ತೃಷಾ, ಅರುಚಿ, ಛರ್ದಿ, ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು, ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರ, ಅತಿಸಾರ ಇಷ್ಟು ಕೆಲವು ಉಪದ್ರವಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಯಿದ್ದ ಶೋಫೆಯು ಪುರುಷನಿಗೆ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮುಖದಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದು. ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರುಗಳಿಗಿಬ್ಬರಿಗೂ ಕುಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಗುಹ್ಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಶೋಫೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಅಸಾಧ್ಯ—ಶೋಫೆಯುಮೇಲೆರಾಗಿಯು ಹೋರಕ್ಕೆ ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಬೊಕ್ಕೆವುಂಟಾಗಿ ಆಬೊಕ್ಕೆ ಒಡೆದು ನೀರುಸುರಿಯುತಲಿದ್ದರೂ ಜ್ವರ, ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಅತಿಸಾರ, ಇವುಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದು. ಶೋಫೆಯುಂಟಾದಮೇಲೆ, ಜ್ವರ, ಅತಿಸಾರಾದಿಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರೂ, ಅಥವಾ, ಜ್ವರ, ಅತಿಸಾರ ಇವುವುಂಟಾದಮೇಲೆ ಶೋಫೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಅಸಾಧ್ಯ. ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಶೋಫೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಮೊಣಕಾಲ ಚಿಪ್ಪುಗಳು ಸಡಲಿ ಜೋಲಿಬಿದ್ದು ತೊಡೆಗಳಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದರಿಯುವುದು.

ವಾ॥ ಸರ್ವೇಷು ಶ್ವಯಥುಷು ಆದೌ ಲಂಘನಪಾಚನಶೋಧನಾನಿ ಪ್ರಯೋಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಸಕಲವಾದ ಶೋಫೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲು ಲಂಘನ ಪಾಚನ ಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶುಂಠ್ಯಾಗ್ನಿಪಥ್ಯಾಮರದಾರುಮುಸ್ತಾ ಕಣಾಕಣಾಮೂಲಪುನರ್ನವೋತ್ಥಂ । ಪಾಚ್ಯಂ ಪ್ರಪೀತಂ ವಿಧಿನಾರಿಶೋಫಜ್ವರಾತಿಸಾರಾನ್ಸಕಲೋದರಂ ಚ ॥

ಟೀ॥ ಶುಂಠಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ದೇವದಾರು, ಕೊನ್ನಾರಿಗೆಡ್ಡೆ ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಕೊಮ್ಮೆ ಇವಿಷ್ಟನ್ನು ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಶೋಫೆ ಜ್ವರ ಅತಿಸಾರ ಮಹೋದರ ಇವಿಷ್ಟು ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ರೋಗಾಮ್ಯಕೆದಲ್ಲಿ)

ಶ್ಲೋ॥ ಆರ್ದ್ರಕಗೋಕ್ಷುರಕೇಶುರಪಥ್ಯಾದಾರುಪುನರ್ನವಮುರ್ಮ್ಮರಸಿದ್ಧಂ॥
ಮೊರಟಪತ್ರಹರೀತಕಿಜಂವಾ ಪಾಕ್ಯಮಿದಂಶ್ವಯಥೂನ್ಪರಿಮಾರ್ಷ್ಟಿ॥

ಟೀ॥ ಶುಂಠಿ, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಕೊಳವಳಿಕೆಬೇರು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ದೇವದಾರು, ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ಮುರುಮುರಿಯಸೊಪ್ಪು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವಿಟ್ಟು ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸುವದು, ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹುರಟಿಗೆ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಈ ೨ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಶೋಫೆ ಪರಿಹರಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಆರಗ್ವಧಸ್ಯಕ್ವಥ್ಯಪಥ್ಯಾ । ಶ್ರುತಂಶೋಫಪನಾಶನಂ ॥

ಟೀ॥ ಕಕ್ಕೆಕೊಕ್ಕೆನ್ನೂ ಅಳಲೇಕಾಯನ್ನೂ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ಶೋಫನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಹರೀತಕೀತ್ರಿವೃನ್ಮೂಲಕುಟುಕ್ವಥ್ಯಸ್ಸಾಧುಸಾಧಿತಂ । ಕ್ವಾಥಂಗೋಮೂತ್ರತೈಲಾಢ್ಯಂಶೋಫಾನಾಹೋದರಾಪಹಂ ॥

ಟೀ॥ ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ತಿಗಡೆ, ಹುರಳಿ ಯೀ ಮೂರನ್ನೂ ಕಷಾಯ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಂಚ ಗೋಮೂತ್ರ, ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ಯೆರಡನ್ನೂ ಬೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಶೋಫೆ, ಆನಾಹ, ಮಹೋದರ, ಯಿವಿಷ್ಟೂ ಪರಿಹಾರವಹವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಂಚಕೋಲಾಭಯಾದಾರುದಶಮೂಲಪುನರ್ನವಂ । ಕಫವಾತೋತ್ಥಿತೆಶೋಫೆಸನ್ನಿಪಾತೇಚಶಸ್ಯತೆ ॥

ಟೀ॥ ಪಂಚಕೋಲ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ದೇವದಾರು, ದಶಮೂಲ, ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದಲೂ, ವಾತದಿಂದಲೂ, ಸನ್ನಿಪಾತದಿಂದಲೂ ವುಂಟಾಗುವಶೋಫೆ ಶಮನವಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಜಾಜಿಪಾಠಾಘನಪಂಚಕೋಲವ್ಯಾಘ್ರೀರಜನ್ಯಸ್ಸುಖಕೋಯಪೀತಾಃ । ತ್ರಿದೋಷಶೋಫಂಚಿರಜಂಪ್ರವೃದ್ಧಂನಿಹಂತಿಭೂನಿಂಬಮಹೌಷಧೈಶ್ಚ ॥

ಟೀ॥ ಜೀರಿಗೆ, ಅಗಲುಶುಂಠಿ, ಕೊನ್ನೇಬೇರು, ಪಂಚಕೋಲ, ಗುಳ್ಳ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಅರಿಸಿನ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ತ್ರಿದೋಷದಿಂದುಂಟಾದಶೋಫೆ ಪರಿಹರಿಸುವದು. ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೆಲಬೇವು ಶುಂಠಿ, ಈ ೨ ಕಷಾಯವಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ತ್ರಿದೋಷದಿಂದುಂಟಾಗಿ ಬಹುಕಾಲದಿಂದ

ಬಿಳದಶೋಫೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು.**************************

ಶ್ಲೋ ॥ ವರ್ಷಾಭೂದ್ವಯದೇವದಾರುದಹನಾಶುಂಠೀಮುರುಂಗ್ಯೂಷ
ಟಾ। ಮೂಲಂಮೋರಟಪಿಂಗಳಿತುರಘುನಾಕ್ಷೀತ್ರಿಕಂಟಕಂಮುರ್ಮುರೀ॥
ಜಿಂಸ್ರಾರಗ್ವಧಮೂಲಧಾನ್ಯಕವಿಶಾಲಾಗ್ನೀಕಿವೃದ್ಧಾಬ್ಧಿಜ್ಜಿಕಾ ।
ಕೈಡರ್ಯಃಕಣಮೂಲಕೈಕ್ಷನಿಕಃ ಕ್ವಾಥಸ್ತುಶೋಫಪ್ರಣುತ್ ॥

ಟೀ॥ ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು ಅಡಕೆಪುಟ್ಟನಬೇರು, ದೇವದಾರು, ಶುಂಠಿ, ಚಿಪ್ಪಲಿ, ನುಗ್ಗೆಬೇರಿನತೊಕ್ಕು, ಕಿರುನೆಲ್ಲಿಬೇರು, ಕೊರಟಿಗೆಬೇರು, ಕೊಳವಳಿಕೆಬೇರು, ಕೊನ್ನಾರೀಗಡ್ಡೆ, ಸುಳ್ಳ, ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ಬಳ್ಳಿಸುಂಡೆಬೇರು, ಮುರುಮುರಿಯಸೊಪ್ಪು, ಜೀರೇಬೇರು, ಕಕ್ಕೆಬೇರು, ಕೊತ್ತುಂಬರೀ, ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆಬೇರು, ಚಿತ್ರಿಮೂಲ, ಕಿಗಚಿ, ಒಂದೆಲಗ, ಕರಿಬೇವು, ಚಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಇವಿಷ್ಟು ಹಾಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಶೋಫೆ ವಾಸಿಯಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶ್ವದಂಷ್ಟ್ರಾದ್ರ್ದಕಧಾನ್ಯಾಕಪಿಪ್ಪಲೀಸುರದಾರುಭಿಃ। ಜಲಂಘೃತಾದಿನಾಪೀತ್ವಾಪಿತ್ತಶೋಫಾತ್ಪ್ರಮುಚ್ಯತೆ॥

ಟೀ॥ ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಶುಂಠಿ. ಕೊತ್ತಂಬರಿ, ಚಿಪ್ಪಲಿ, ದೇವದಾರು, ಇವಿಷ್ಟು ಹಾಕಿ, ಕಷಾಯವಮಾಡಿ, ಗೋಘೃತ ಮಿಶ್ರಿತವಾಗಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ, ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಶೋಫೆಪರಿಹರಿಸುವದು..

ಶ್ಲೋ॥ ಪಟೋಲಮೂಲತ್ರಾಯಂತಿಯಷ್ಟ್ಯಾಹ್ವಕಟುಕಾಭಯಾ। ದಾರುದಾರ್ವೀಮಿಸಂಜಾರ್ಕವಿಶಾಲಾನಿಶುಳಂಕಣಾ ॥ ಕಲ್ಕಾಕ್ವಾಥಸ್ಸಘೃತಃಪೀತೋಹಂತಿಸಂತಾಪತೃಡ್ಭ್ರಮಾನ್ । ಸನ್ನಿಪಾತವಿಸರ್ಪಾರ್ಶೋವಿದಾಹವಿಷಮಜ್ವರಾನ್॥

ಟೀ॥ಕಹಿಪಡವಲದಬೇರು, ಕಟ್ಟವತ್ತಿಗೆಬೇರು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ದೇವದಾರು, ಮರದರಿಸಿನ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಯಕ್ಕೆಬೇರು, ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆಬೇರು, ಹಬ್ಬೇಬೇರು, ಚಿಪ್ಪಲಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂಹಾಕಿ, ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ತಾವ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಭ್ರಮೆ, ದೋಷತ್ರಯದಿಂದುಂಟಾದ ವಿಸರ್ಪ, ಶ್ಲೋಫೆ, ಅರ್ಶವ್ಯಾಧಿ ಇವಿಷ್ಟೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು.

వా॥ పిత్తజశోఫేపి త్తహరద్రవ్యైణ లేపక్వాథౌ కార్యౌ.)

టీ॥ పిత్తదిందుంటాద శోఫెయల్లి పిత్తహరవాద ద్రవ్యగళింద కషాయవన్నూ లేపనవన్నూ మాడిసువదు.

(కంఠాంత్రిందరదల్లి)

శ్లో ॥ నాగరాతివిషాదారువిళంగేంద్రయవోషణం। అథవావిజయాశుంఠీదేవదారుపునర్నవం ॥ నవాయసం వాచోషాఢ్యం శుద్ధమూత్రహరీతకీ। వరాక్వాథేన కటుకారుమాయస్త్ర్యూషణాని వా ॥ అథవా గుగ్గులం తద్వచ్ఛిలాజిత్వాశ్మసంభవం ॥ మందాగ్నిశ్శీలయేదాశు వక్ష్యమాణాని బద్ధవిట్ । తక్రం సౌవర్చలవ్యోషతైలైర్యుక్తం గుడాభయం ॥ తక్రానుపానమథవాతద్వద్గుడనాగరం। గుడాభయం వా గుడనాగరం వా గుడాభయా పూగఫలం తథాపి। దుగ్ధం పిబేత్సానుపునర్నవస్య క్వాథం జిశోఫోపహమాయమర్త్యః॥

టీ॥ శుంఠి, అళిబజె, దేవదారు, వాయువిళంగ, కొడశిగన కొంబు, హిప్పలి, ఇవిష్టన్నూ అష్టావశేషవాగి కషాయవ కాయిసి కుడియ కొడలి శోఫె పరిహారవాగువదు. హాగిల్లదిద్దరె అళలెకాయి, శుంఠి, దేవదారు, కొమ్మెబేరు ఇవిష్టన్నూ అష్టావశేషవాగి కషాయవ కాయిసి కొడిసువదు. హొసదాద లోహభస్మవన్నూ అరిసినపుడియన్నూ అనుపానవమాడి బిసినీరిందకుడియిసలు పరిహారవాగువదు. అథవా గోమూత్రదల్లి శోధిసి కొండు అదరల్లి అళలెకాయి చూర్ణవ రవరహాతూకవ హాకి కొడిసువదు. ఆగిల్లదిద్దరె త్రిఫలె కషాయదల్లి కటుకరోహిణి, నాళి కాలిగచ్చె, లోహభస్మ, శుంఠి, మెణసు, హిప్పలి, ఇవిష్టన్నూ చూర్ణిసి, రవరహతూకవన్ను కొడిసువదు. అథవాయిల్లదిద్దరె త్రిఫలెకషాయదల్లి గుగ్గుళధూపవన్ను శోధిసి కొండు రవరహతూకవ కొడిసువదు. హాగిల్లదపక్షక్కె త్రిఫలెకషాయదల్లి శిలాజిత్తు అంధరె కల్లునారన్ను చూర్ణిసి రవరహతూకవ హాకి కొడిసువదు, మందాగ్నియాగి మలబద్ధవాగి ఇద్దమనుష్యనిగె మజ్జిగె

ಯಲ್ಲಿ ಸಂವತ್ಸರಲವಣ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಚೂರ್ಣಿ
ಸಿ ಹಾಕಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕೊಡಿಸುವದು. ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಲ್ಲವ
ನ್ನೂ ಅಳಲೇಕಾಯಿ ಚೂರ್ಣವನ್ನೂ ೮ ವರಹತೂಕ ಹಾಕಿಕೊಡಿಸುವ
ದು. ಅಥವಾ ಬೆಲ್ಲ, ಶುಂಠಿ, ಈ ಚೂರ್ಣಗಳನ್ನು ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಕೊಡಿಸುವದು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಟೀ॥ ಶುಂಠಿ, ಬೆಲ್ಲಗಳನ್ನಾದರೂ ಅಳಲೇಕಾಯಿ ಬೆಲ್ಲಗಳನ್ನಾದರೂ ಬೆಲ್ಲ,
ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕಳಿಅಡಿಕೆ, ಇವುಗಳನ್ನಾದರೂ ಹಸುವಿನಹಾಲಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಕು
ಡಿಯ ಕೊಡಿಸುವದು. ಅಥವಾ ಕೊಮ್ಮೆಬೇರಿನ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡ
ಲು ಅಗ್ನಿಯುಂಟಾಗಿ ಮಲಹರಣವಹುದು. ಅದರಿಂದ ಶೋಫೆ ಶಮನವಹುದು.

(ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವಸ್ತ್ರಬದ್ಧೇಕ್ಷುರಕ್ಷಾರೇಕ್ವಥಿತಂನಾರಿವಾರಯೇತ್। ಶ್ವಯಥೂ
ದರಗುಲ್ಮಾರ್ಶಃಪ್ಲೀಹಾಷ್ಠೀಲಾಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯನುತ್ ॥

ಟೀ॥ ಕೊಳವಳಿಕೆಯ ಒಣಗಿದ ಕಡ್ಡಿಗಳಂತೆಂದು ಭಸ್ಮವಮಾಡಿ ಆ ಭಸ್ಮವಂ ಪಾವ
ಡೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಟುಕಟ್ಟಿ ೧ ಮಾನಭಸ್ಮಕ್ಕೆ ೧ ಬಳ್ಳ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಕಾಯಿ
ಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಶೋಫೆ, ಮಹೋದರ, ಗುಲ್ಮ, ಮೂಲ, ಪ್ಲೀಹ, ಅಷ್ಠೀಲ,
ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಇಕ್ಷುರಕ್ಷಾರಸವಿಲೆಪಕ್ವಾ ಭುಕ್ತಂ ವಿನಾಶಯೇತ್ । ಶೋಫಂಸ
ರ್ವಾಂಗಸಂಭೂತಂಗೋಮೂತ್ರೇವಾಘೃತಾನ್ವಿತಂ ॥

ಟೀ॥ ಕೊಳವಳಿಕೆಯ ಭಸ್ಮದಲ್ಲಿ ನೀರುಹುಯಿದು ಊರಲಿಕ್ಕೆ ತಿಳಿನೀರಂಬ
ಸಿದು ಕೊಟ್ಟಂತು ಆ ನೀರಲ್ಲಿ ಅನ್ನವಂ ಮಾಡಿ ಭೋಜನಮಾಡಿಸಲು ಶೋಫೆಪ
ರಿಹಾರವಹುದು. ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಗೋಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅನ್ನವಮಾಡಿ ತುಪ್ಪವೆರಸಿ
ಭೋಜನವಮಾಡಿಸಿದ್ದುಂಟಾದರೆ ಶೋಫೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಶೋಫೆಗೆ ಲೇಪ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅಳರ್ಕತ್ತುರಕಾರ್ಪಾಸಮುಷ್ಕರೀಕ್ಷಾರಜಂಜಲಂ। ಆಪಾದ
ಮಸ್ತಕಂಲೇಪ್ಯಂವ್ಯಾಪ್ತಂಚಶ್ವಯಥುಂಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಬಳ್ಳಿಸುಂಡೆಸಮೂಲ, ಕೊಳವಳಿಕೆಸಮೂಲ, ಹತ್ತಿಕಟ್ಟಿಗೆಯಭಸ್ಮ, ಇ
ವನ್ನೂ ನೀರಿನಿಂದರೆದು ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲೂ ಲೇಪವಮಾಡಿಸಲು ಸರ್ವಾಂಗಗ

ಆಳ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದಶೋಫೆ ಡಿರುಗುವದು. ********************
(ಕಂಠಾ೦ಂಶರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ರಾಸ್ನಾವಿಷಾರ್ಕ್ಕತ್ರಿಫಲಾವಿಳಂಗಶ್ಮಿಗುರಿತ್ವಚಸುರಿವಷಕನ್ಯ ಕಾಚ। ಬಿಮ್ಬೀಜಯಾವ್ಯಾಘ್ರನಖಸ್ವಮೂರ್ವಾಸುವರ್ಚಲಾರಿಕ್ತಕ ಶೋಣಿನೀಚ॥ ಸಕಾಕಮಾಚೀಬೃಹತೀಸಕುಷ್ಠಾಪುನರ್ನವಾನಾಗರ ಚಿತ್ರಕಾಚ। ಉದ್ವರ್ತನಂಶೋಫಿಷುಮೂತ್ರಪಿಷ್ಟಂಶಸ್ತಂತಥಾಕ್ವಾ ಥಕೃತೋಂಗಸೇಕಃ॥

ಟೀ॥ ರಾಸ್ನೆ, ಅತಿಬಜೆ, ಯಕ್ಕೆಬೇರು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ತಾ ರೇಕಾಯಿ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ನುಗ್ಗೇಬೇರಿನತೊಕ್ಕು, ಆಡಸೋಗೇಬೇರು, ಕೋಳಸರದಬೇರು, ತೊಂಡೇಬೇರು, ಕಗ್ಗೀಬೇರು, ವ್ಯಾಘ್ರನಖ, ಹುರಟಿಗೆ ಬೇರು, ಸಂವತ್ಸರಲವಣಾ ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಕಟುಕಶೋಣಿನಿ, ಬಿಲ್ಲಗಣಿಕೆಬೇರು, ಗುಳ್ಳದಬೇರು, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಟು, ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ಶುಂಠಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಇವಿ ಷ್ಟನ್ನೂ ಗೋಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣನಾಗಿಅರೆದು ಬಿಸಿಮಾಡಿ ಸರ್ವಾಂಗಲೇಪನಂ ಮಾಡಲು ಶೋಫೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ಈ ಔಷಧಗಳನ್ನೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಆನೀರಿಂದಶೇಕವಮಾಡಿಸಲು ಶೋಫೆಪರಿಹಾರ.

ಶ್ಲೋ॥ ಶಿಗ್ರುಮೂಲತ್ವಚಂಶ್ಚೈವಜೀರ್ಣಪಿಣ್ಯಾಕಮೇವಚಾ। ದುತ್ತೂರ ರಸಜಂಬೀರಂಭಾಗಮೂತ್ರೇಣಪಿಷಿತಂ॥ ಕೋಷ್ಣಲೇಪನಮಾತ್ರೇಣ ಶೋಫಾರ್ಸಂಮುಚ್ಯತೇಧ್ರುವಂ॥

ಟೀ॥ ನುಗ್ಗೇಬೇರಿನತೊಕ್ಕನ್ನೂ ಹಳೇದಾದಮ್ಮೆಳ್ಳುಹಿಂಡಿಯನ್ನೂಕೂಡಾ ಇಡಿದು ಉಮ್ಮತ್ತದರಸದಲ್ಲಿಯೂ, ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸದಲ್ಲಿಯೂ, ಆಡಿನಮೂ ತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಮರ್ದಿಸಿ ಬಿಸಿಮಾಡಿಮೈಗೆಲೇಪಿಸಲು ಶೋಫೆಪರಿಹರಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪುಟದಗ್ಧಶಂಖಭಸಿತಂಜೀರ್ಣಪಲಾಶಂಚಗೇಹಧೂಮಂಚ। ವ ಸ್ವರ್ತರುದ್ರಸಪ್ತೈಶ್ಚೂರ್ಣಂಮೂತ್ರೇಣಶೋಫಜಿತ್ಸಿದ್ಧಂ॥

ಟೀ॥ಪುಟವಹಾಕಿದ ಶಂಖಭಸ್ಮ, ಮುತ್ತುಗದಕಟ್ಟಿಗೆಭಸ್ಮ, ಯಿಲ್ಲಣವನ್ನು ಕ್ರಮ ದಿಂದ ೮—೧೨—೧೧ ಭಾಗದಕ್ರಮದಲ್ಲಿಕೂಡಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಗೋಮೂತ್ರದ ಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಕ ಕೂಕ ಚೂರ್ಣವಸೇವಿಸಲು ಶೋಫೆಪರಿಹಾರ.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಿಷ್ಟ್ವಾಬಸ್ತಪುರೀಷಂಕುಲಿನ್ಯಾಕ್ರೇಣಪ್ರಲೇಪಯೇತ್॥

ಟೀ॥ ಆಡಿನಪಿಕ್ಕೆಯನ್ನು ಆಡಿನಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣನಾಗಿಅರದು ಬಿಸಿಮಾಡಿ ಲೇಪಿಸಲು ಶೋಫೆ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ತ್ರಿಫಲಾವ್ಯೋಷಜಂತುಘ್ನ ತಿಕ್ತಾದಂತೀಭಪಿಪ್ಪಲೀ । ದೇವಕಾಷ್ಠಂಬವರ್ಷಾಭೂಶ್ಚೂರ್ಣಂತದ್ವಿಗುಣಂರಜಃ । ಶೋಫಸ್ಯಾಪಿಪಿಬೇದೇತತ್ ತ್ರಿಷ್ಟಾಃಶ್ವಯಥುನಾಶನಃ॥

ಟೀ॥ ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ತಾರೇಕಾಯಿ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ದಂತಿ, ಗಜಪಿಪ್ಪಲಿ, ಕುಪ್ಪದೇವದಾರು, ಕೊಮ್ಮೆ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ ಆಚೂರ್ಣದಯಿಮ್ಮಡಿ ಲೋಹಭಸ್ಮವಂಕೂಡಿಸಿ ಬಿಸಿನೀರಿಂದಲಾದರೂ ಗೋಮೂತ್ರದಿಂದಲಾದರೂ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಶೋಫೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕೃಷ್ಣಾಗ್ನಿಭಿಕ್ಷ್ವಘನಜೀರಕದೇವದಾರುಪಥ್ಯಾಪುನರ್ನವನಿಶಾಮಗಧಾಜ್ಝಟಾನಾಂ । ಚೂರ್ಣಂತದುಷ್ಣಸಲಿಲೈರವಲೋಹ್ಯಪೀತಂ ನಾಶಃಪರಂಶ್ವಯಥುರೋಗಹರಂನರಾಣಾಂ ॥

ಟೀ॥ ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಜೀರಿಗೆ, ಕುಪ್ಪದೇವದಾರು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ಅರಿಸಿನ, ಗಜಪಿಪ್ಪಲಿ, ಕಿರಿನೆಲ್ಲಿ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ ನಾಲ್ಕುತೊಲಚೂರ್ಣವ ಬಿಸಿನೀರಿಂದಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಶೋಫೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಔಷಧಬೇರೆಯಿಲ್ಲ.

(ದಶಮೂಲಾದಿಲೇಹ್ಯ:)

ಶ್ಲೋ॥ ದಶಾಂಘ್ರಿಸೌಭಂಜನಪಂಚಕೋಲಸ್ನುರಧ್ರುವರ್ಷಾಭುಕಷಾಯಕಾಂಶೇ। ಗುಳಂಪ್ರಯುಂಜ್ಯಾದಥಪಂಚವಿಂಶತ್ರಿಥಾದ್ರಿಗಂತದ್ವಪಚೇದ್ಘೃತೇಸ್ಮಿನ್ ॥ ತ್ರಿಕತ್ರಯಾದ್ವಾಯಸಪಿಂಗುದೀಪ್ಯಾತ್ ರಜೋತ್ವಮಾತ್ರಂಪೃಥಗೇವದತ್ವಾ । ಕ್ಷೌದ್ರಂಗುಳಾರ್ಧಂಚನಿಹಂತಿಲೇಹ್ಯೋಶೋಫಾರುಚಿಶ್ವಾಸನೃಪಾಮಯಾದೀನ್॥

ಟೀ॥ ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆದಬೇರು, ನರುವಲಬೇರು, ಶಿವನೀಬೇರು, ಪಾದರೀಬೇರು, ಪೆಮ್ಮರದಬೇರು, ಗುಳ್ಳದಬೇರು, ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ಒಂದೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ಮೂರೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ನುಗ್ಗೇಬೇರು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರ

ಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಕುಪ್ಪದೇವದಾರು, ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇ
ಕ ೧೦ತೊಲಗಳನ್ನು ನಾಗಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ೧ಕೊಳಗನೀರುಳಿಯ
ಕಾಯಿಸಿ, ಆಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೨೫ತೊಲ ಬಿಲ್ಲವ ಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ ೨೫ತೊಲ ಹ
ಸೀಶುಂಠಿರಸವನ್ನುಹಾಕಿಕಾಯಿಸಿ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಅಳಲೇಕಾ
ಯಿ, ನೆಲ್ಲೀಚೆಟ್ಟು, ತಾರೇಕಾಯಿ, ಲವಂಗತೊಕ್ಕೆ, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ಕೊ
ನ್ನಾರೀಗಡ್ಡೆ, ಲುಕ್ಕಿನಭಸ್ಮ, ಹಿಂಗು, ನಾದರ್ಕ, ಈ ೧೨ ಔಷಧಗಳ
ನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುವರಹಾತೂಕದಷ್ಟು ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಲೇಹ್ಯಪಾಕಬಂದ
ಸಮಯದಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಇಳುಹಿಕೊಂಡು ೧೨ತೊಲ ಜೇನುತುಪ್ಪವಹನಿಸಿ ಚ
ನ್ನಾಗಿಕಲೆಸಿ ಧಾನ್ಯಪುಟದಲ್ಲಿ ೧೫ದಿನದವರಿವಿಗೆಯಿರಿಸಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ
ಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುವರಹಾತೂಕವನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನಂ ಸೇವಿಸಲು ಕಾಲುಮಂಡಲಕ್ಕೇ
ನೇ ಶೋಫ ಕ್ಷಯಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವದು.

(ದ್ವಿಪಂಚಮೂಲಾದಿಹರೀತಕಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ದ್ವಿಪಂಚಮೂಲಾರ್ದ್ರಕಚವ್ಯದಾರುಪುನರ್ನವಗ್ರಂಥಿಕಕೃಶಾನುಸಿ
ದ್ಧೇ। ಕಷಾಯಕಾಂಶೇವಿಪಚೇತ್ಪಥ್ಯಾಶತಂಚಕತ್ತುಲ್ಯಗುಳಸ್ಯಚೂರ್ಣಂ॥
ಚತುಷ್ಪಲಂತ್ರಿಕಟುತ್ರಯಸ್ಯತ್ರಿಜಾತಕಸ್ಯತ್ರಿಫಲಂತ್ರಿಶಂಪರ್ಣಂ। ಕ್ಷಾರ
ತ್ರಯಸ್ಯಪ್ರತಿವಾಪ್ಯಶೀತೇಮಧುಪ್ರದದ್ಯಾತ್ಕುಡುಬದ್ವಯಂಚ॥ ಏಷಾಭ
ಯಾಹಂತಿನಿಷೇವ್ಯಮಾನಾ ಪ್ರವೃದ್ಧಶೋಫಜ್ವರಗುಲ್ಮಶೂಲಾನ್। ವೈವ
ರ್ಣ್ಯಮೂತ್ರಾಮಯಶುಕ್ಲದೋಷಶ್ವಾಸಾರುಚಿಪ್ಲೀಹಗರೋದರಾಣಿ॥

ಟೀ॥ ಮಹಾಪಂಚಮೂಲ, ಲಘುಪಂಚಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಚವ್ಯ, ಕುಪ್ಪದೇವ
ದಾರು, ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇ
ಕ, ೧೦ತೊಲಗಳನ್ನು ನಾಗಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ೧ಕೊಳಗನೀರುಳಿಯ
ಕಾಸಿ ೧೦೦ತೊಲ ಬಿಲ್ಲವಂ ಶೋಧಿಸಿಹಾಕಿ ೧೦೦ತೊಲ ಅಳಲೇಕಾಯಿ ಚೂ
ರ್ಣವಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಲೇಹ್ಯಪಾಕಬಂದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಶುಂಠಿ ೨೧ತೂಕ
ಮೆಣಸು ೨೧ತೂಕ, ಹಿಪ್ಪಲಿ ೨೧ತೂಕ, ಏಲಕ್ಕಿ ೧ತೊಲ, ಲವಂಗದತೊಕ್ಕೆ
೧ತೊಲ, ಲವಂಗಪತ್ರೆ ೧ತೊಲ, ಸದ್ಯಕ್ಷಾರ ೮ತೂಕ, ಯವಕ್ಷಾರ ೮ತೂಕ,
ಬಿಳಿಗಾರ ೮ತೂಕ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಪ್ರತಿವಾಪವಹಾಕಿ ಇಳುಹಿ ಆ
ರಿದಮೇಲೆ ೨ಸೂನ ಜೇನುತುಪ್ಪವಹನಿಸಿ ಚನ್ನಾಗಿಕಲೆಸಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು

దినంప్రతి ఉదయకాలదల్లి రకూకశేర్య్యవన్ను కాలుమండలపర్యంతర కొడిసలు శోఫి, జ్వర, గుల్మ, శూలి, మైయి వివర్ణవాగువణ, మూత్రదోష, శుక్లదోష, శ్వాస, అరోచక, ప్లీహ, క్రిమసకు, మహోదర యివిష్టూ పరిహారవహువు.

(పునర్నవాదిఘృత.)

శ్లో॥ పునర్నవాక్వాథకనాగరస్యసంమిశ్రితేనస్వరసాధకేన।
కృష్ణాదికల్కంపరిపక్వమాజ్యంపూజ్యంగ్రహణ్యాంశ్వయథౌచగుల్మే॥

టీ॥ కొమ్మె సమూలరస ౨బళ్ళ, హసీశుంఠిరస ౨బళ్ళ, ఇవెరడు కొళగదస్వరసదల్లి ఎరడుబళ్ళతుప్పవహునిసి పిప్పల్యాదిగణవన్నే కల్కదవ్యవంమాడి హదదల్లి అట్టుఇళుహికొండు ఉదయకాలదల్లి ఈవరహాకూకద తుప్పవంసేవిసలు గ్రహణీ, శోఫి, గుల్మ, ఇవిష్టూ పరిహారవహువు.

(ఆర్ద్రకఘృత.)

శ్లో ॥ ఆర్ద్రకస్వరసేసర్పిఃపంచకోలేనసాధితం । తక్రేణ శోఫహాసాగ్ని సాదపాండునిబర్హణం ॥

టీ॥ ౧ కొళగహసీశుంఠిరసదల్లి ౧బళ్ళతుప్పవన్నూ, అదక్కె సమనాగి మజ్జిగెయన్నూ హునిసి పంచకోలద చూర్ణసిహాకి తుప్పఉళివ హాగె హదదల్లి కాయిసి ఇళుహికొండు ఈకూకతుప్పవన్ను ఉదయ కాలదల్లి సేవిసలు శోఫి, కాస, అగ్నిమాంద్య, పాండు, ఇవెల్లవూ పరిహారవాగువవు.

(చిత్రకాదిఘృత.)

శ్లో॥ సచిత్రకంధాన్యయవానిచౌరాసౌవర్చలకూష్యషణవేత సాష్ఠాత్ । బిల్వోత్పలం దాడిమయావశూకసపిప్పలీమూల మథాపిచవ్యం ॥ పిష్ట్వాక్షమాత్రాణిజలాఢకేన పక్త్వాఘృతప్రస్థమతఃప్రదద్యాత్ । అర్శాంసిగుల్మంశ్వయథుంచకృచ్ఛ్రంనిహంతి వహ్నేశ్చకరోతిదీప్తిం॥

టీ॥ ౧ కొళగనీరినల్లి ౧బళ్ళ తుప్పవన్నూ, ౧బళ్ళహాలన్నూ హునిసి

ఒళిమేలిట్టు కాసువాగ అదక్కె హాసువకల్కదివ్యగళు. చిత్రమూల, కొత్తంబరి, యవె, నరళీబేరు, అగిలుశుంఠి, సంవత్సరలవణ, త్రికటుక, వాటెరుళి, బిల్లవత్తదకాయి, దాళింబేకాయి, యవక్షార, హిప్పలిమూల, చవ్య, ఇవిష్టన్నూ ప్రత్యేక రవరహాకూకవ చూర్ణమాడి హాకి ఇరిసి ప్రాతఃకాలదల్లి సేవిసలు మూలవ్యాధి, గుల్మ శోఫ, మూత్రకృచ్ఛ్ర, అగ్నిమాంద్య ఇవిష్టు పరిహారవహవు.

శ్లో॥ రాస్నాయాస్స్వరసేసిద్ధం తైలంశోఫవినాశనం॥

టీ॥ ఒందుబళ్ళ రాస్నెయస్వరసదల్లి యెణ్ణెయంహనిసి అట్టుఇరిసి కొండు ఉదయకాలదల్లి కుడిసలు శోఫ పరిహారవహుదు.

(ప్రియంగ్వాదితైల.)

శ్లో॥ స్పృక్కాయాగురుకుష్టరేణుకనఖైఃస్పృక్కా చతుర్జాతకైః।
మాంసీమాగధికాప్రియంగుజలదైఃపాటీరకుంభైస్తథా॥
దేవాహ్వాంశవర్ని వారిదయుతైఃపద్మాంబుకాలీయకైః।పిష్ట్వా
గంధఫలాశకైర్విపచితంసిద్ధంపరంశోఫనుత్॥

టీ॥ కిరిగోరంటిబేరు, అగిలు, చంగలకోష్ఠ, రేణుక, నఖ, స్పృక్కెయెంబ గంధద్రవ్యయాలక్కి, లవంగ, లవంగద తొక్కు, లవంగపత్రె, నాగకేసర, జటామాంసి, హిప్పలి, నెళలు సణ్ణకొన్నారిగడ్డె, శ్రీగంధ, కరికిగడ్డె, సణ్ణదేవదారు, చిత్రమూల, వెగ్గొనారిగడ్డె, తావరకేసర, ముడివాళ, తాళిసపత్రె, గంధపలాశ, ఇవిష్టన్నూ ప్రత్యేక గవరహాకూకవం కల్కవమాడికొండు యెణ్ణెయంకాసి ఒళగూ మేలగూ ప్రయోగిసలు శోఫె పరిహారవహుదు.

శ్లో॥ యుక్త్యాగుళాద్రకంసేవ్యం క్షీరయూషరసేనవా। శోఫశోషోదరోన్మాదగుల్మాశఃశ్వాసశిద్ధమే॥

టీ॥ యుక్తియింద శుంఠి, బెల్లగళన్ను తుప్పదిందకలిసి దినంప్రతి గుళిగెక్కె తక్కష్టు తెగదుకొండు క్షీరాహార, హెసరుకట్టిందకలిసిద ఆహారవంమాడలు, క్షయ, శోఫె, మహోదర, ఉన్మాద,

గుల్మ, మూలవ్యాధి, కాస, శ్వాస ఇవిష్టూ పరిహారవహువు.

శ్లో ॥ తిలభూహేమదానానిగవాంగ్రాసస్యశస్యతే॥

టీ॥తిలదాన, భూదాన, సువర్ణదాన, ఇవుగళన్ను మాడిసలూ గో
వుగళిగె హుల్లుహాకిసలూ శోషిముంతాదరోగపరిహారవహువు.

(శోషిగెఅపథ్య.)

శ్లో ॥ దధినిష్పావతైలాంబ్లమత్స్యమద్యవిదాహిభిః।తీక్ష్ణానూ
పామిషామాషైఃశోషిణానాచికిత్సంవిదుః॥

టీ ॥ శోషవ్యాధి వుంటాగిద్దవంగె మొసరు, అవరె, ఖార, హుళి
మత్స్య, మద్య, ఈఆహారగళు దాహవుంటుమాడువవల్లదె బహళ తీక్ష్ణ,
వాగిరువవు. అనూపమాంస, ఉద్ద, ఇవిష్టూ అపథ్యగళు.

(పథ్యవర్గ.)

శ్లో ॥కులుత్థయూషంచసపిప్పలీకం।మాద్గంచసకూర్చ్యషణయా
వశూకః ॥ రసస్తథావిష్కిరజాంగలానాంసకూర్మగోధాశి
ఖిశల్యకానాం। సువర్చలాగ్రంజనకంపటోలంసవాయసీమూ
లకవేత్రనింబం॥ శాకార్థినాంశాకమపిప్రశస్తం। క్షౌద్రైపురా
ణక్షయవక్షశాలిః॥ గోధూమరక్తకిలక్త్మైలపునర్నవాబ్జ। నాదా
ద్రికేత్తురమపిక్షయఘోర్జితంస్యాత్॥

టీ ॥ పిప్పలీసహితవాద హురళీకట్టాదరె పథ్య. త్రికటుకకూడిదహెస
రుకట్టుపథ్య. యవక్షార, విష్కిర, జాంగలమాంస, ఆమె, ఉడ, న
విలు, శల్యమృగ, ఇవరమాంస పథ్య. మెణసిగెసొప్పు, ఉల్లి, పడవ
లదకాయి, బిల్లగణికె, ముళ్ళంగి, బిత్తదయళ్లేకోడి, బేవు, హళె
గోధి, హళేసణ్ణక్కిఅన్న, మజ్జిగె, ఎళ్ళెణ్ణె, కొమ్మెసొప్పు, చిల
కీరేసొప్పు, హసీశుంఠి, కొళవళికెసొప్పు, ఇవిష్టూ పథ్యవర్గగళు.

(విసర్పచికిత్స.)

శ్లో॥స్యాద్విసర్పోభిఘాతాన్నదోషైర్దూష్యైశ్చశోఫవత్।
త్ర్యధిష్ఠానంచతంప్రాహుర్బాహ్యాంతరుభయాశ్రయాత్॥

టీ॥విసర్పయెంబవ్యాధియల్లి ప్రత్యేక దోషంగళిందలూ, ద్వంద్వ

ದೋಷಗಳಿಂದಲೂ, ದೋಷತ್ರಯದಿಂದಲೂ, ಅಭಿಘಾತದಿಂದಲೂ, ದುಷ್ಯವಾದವಿಷಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ, ಶೋಫವುಂಟಾಗುವದು. ಆವಿಸರ್ಪ ಎಂಟುತೆರನಾಗಿರುವವು. ಅದಕ್ಕೆ ಮೂರುಸ್ಥಳ ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವದು. ಆದಕಾರಣ ಬಾಹ್ಯವಿಸರ್ಪ, ಅಂತರವಿಸರ್ಪ, ಉಭಯವಿಸರ್ಪವೆಂದು, ಮೂರುತೆರವಾದ ಆಶ್ರಯವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಯಿರುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿಸರ್ಪಃ ಕಾಸವೈವರ್ಣ್ಯಜ್ವರಮೂರ್ಛಾಂಗಭಂಗವಾನ್।
ಭ್ರಮಾಸ್ಯಶೋಷಹೃಲ್ಲಾಸದೇಹಸಾದಾತಿಸಾರವಾನ್। ಯಥೋತ್ತರಂ
ಚ ಸಾಧ್ಯಾ ಧಾತಸ್ತ್ರಿದೋಷಾ ಯಥಾಯಥಂ । ಪೃಥಗ್ದೋಷೈಸ್ತ್ರಯ
ಸ್ಸಾಧ್ಯಾದ್ವಂದ್ವಜಾಶ್ಚಾನುಪದ್ರವಾಃ । ಅಸಾಧ್ಯಾಃ ಕ್ಷತಜಾಸ್ಸರ್ವೇ ಸ
ರ್ವೇ ಚಾಕ್ರಾಂತಮರ್ಮಕಾಃ । ಶೀರ್ಣಸ್ನಾಯುಶಿರಾಮಾಂಸಾಃ ಪ್ರ
ಕ್ಲಿನ್ನಾಶ್ಶವಗಂಧಿನಃ ॥

ಟೀ ॥ ವಿಸರ್ಪವೆಂಬವ್ಯಾಧಿಯು, ಕೆಮ್ಮು, ಮೈಬಿವರ್ಣ, ಜ್ವರ, ಮೂರ್ಛೆ, ಮೈನೋವು, ಮೊದಲಾದ ಹಿಂದೆಹೇಳಿದ ವುಪದ್ರವಗಳೊಡನೆ ಕುಟಿಬಾಯಿ ಉತ್ತುವಣ, ಎದೆನೋವು, ದೇಹದಲ್ಲಿಬಡತನ, ಅತಿಸಾರ, ಇವಿಷ್ಟೂವುಂಟಾಗಿದ್ದದ್ದಾದರೆ ಯಥೋತ್ತರವಾಗಿ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿಯಿರುವವು, ದ್ವಂದ್ವದೋಷಗಳಿಂದ ವುಂಟಾದವಿಸರ್ಪವು ಕೆಮ್ಮುಮೊದಲಾದ ಹಿಂದೆಹೇಳಿದ ವುಪದ್ರವಗಳೊಡನೆಕೂಡಿದರೆ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವು. ಕೂಡದೆಯಿದ್ದದ್ದಾದರೆ ಸಾಧ್ಯವಹುದು. ಘಾಯದಿಂದುಂಟಾದ ವಿಸರ್ಪಗಳೆಲ್ಲವು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿಯಿರುವವು. ಮರ್ಮಸ್ಥಾನವನ್ನೈದಿದ ವಿಸರ್ಪಗಳು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿಯಿರುವವು. ಮತ್ತು ಶಿಥಿಲವಾದನರಗಳೂ ಮಾಂಸಗಳೂವುಂಟಾಗಿ ಮೈಯಲ್ಲಿಬಿವರುವುಂಟಾಗಿ ಶವಗಂಧವುಂಟಾಗಿಯಿದ್ದವಿಸರ್ಪ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶ್ಯಾಮತ್ವಕ್ಕ್ಲೇಶಶೋಫಾಢ್ಯಃ ಶಿರೋರುಕ್ತೋದಸಂಯುತಃ ।
ಯಥಾ ವಾತಜ್ವರೇ ಚಿಹ್ನಂ ತಥಾ ವಾತವಿಸರ್ಪಕೇ ॥

ಟೀ ॥ ತ್ವಕ್ಕು ಶ್ಯಾಮವರ್ಣವಾಗಿ ಕ್ಲೇಶವಾಗಿರುವದು, ಬಾವುನೊಡನೆ,ಸಂಡೆನೋವು ಮೈನೋವುಂಟಾಗಿರುವದು. ವಾತಜ್ವರಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲ ಕೂಡಿಯಿದ್ದರೇ ವಾತಜನಿತವಾದ ವಿಸರ್ಪವು.

(ಪಿತ್ತವಿಸರ್ಪಲಕ್ಷ.)

ಶ್ಲೋ॥ ದಾಹತೃಷ್ಣಾಭ್ರಮಯುತೋಯಲ್ಲಿಂಗಂಪಿತ್ತಜೇಜ್ವರೇ । ತಲ್ಲಿಂಗಂತುವಿಜಾನೀಯಾದ್ವಿಸರ್ಪೇಪಿತ್ತಸಂಭವೇ॥

ಟೀ॥ ತಾಪ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಇಷ್ಟೂವುಂಟಾಗಿರುವು. ಪಿತ್ತಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಯಾವಲಕ್ಷಣಗಳುಂಟಾಗಿರುವವೋ ಅವು ಪಿತ್ತವಿಸರ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ ವುಂಟಾಗಿರುವು.

(ಶ್ಲೇಷ್ಮಜವಿಸರ್ಪಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ಜಡಃಕಂಡೂಯುತಃಸ್ನಿಗ್ಧಃಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರಸಮಾನರುಕ್ ।ವಿಸರ್ಪಃಸ್ಯಾಜಾನೀಯ್ಯಾಲ್ಲಿಂಗಂಶ್ಲೇಷ್ಮಭವಸ್ಯತು॥

ಟೀ॥ ಜಾಡ್ಯ, ತಿಮಿರ, ಮೈಯಲ್ಲಿಮೆಣ್ಣೆ ಸವರಿದಹಾಗೆಮಿಂಚಾಗಿರುದು. ಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲ ವುಂಟಾಗಿರುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದ್ವಂದ್ವಜೆದ್ವಂದ್ವಚಿಹ್ನಂತುಸರ್ವಂಸ್ಯಾತ್ಸನ್ನಿಪಾತಕೇ। ಅಭಿಘಾತಜ್ವರೆಪ್ರೋಕ್ತಂಲಕ್ಷಣಂತದ್ವಿಸರ್ಪಕೇ॥

ಟೀ ॥ ದ್ವಂದ್ವಜನಿತವಾದವಿಸರ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ವಾತಪಿತ್ತಾದಿದ್ವಂದ್ವಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ. ತ್ರಿದೋಷದಿಂದುಂಟಾದ ವಿಸರ್ಪದಲ್ಲಿ ದೋಷತ್ರಯಲಕ್ಷಣಗಳು ಕೂಡಿರುವು. ಅಭಿಘಾತದಿಂದುಂಟಾದ ವಿಸರ್ಪದಲ್ಲಿ ಅಭಿಘಾತಜ್ವರಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ವುಂಟಾಗಿರುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಆದಾವೇವವಿಸರ್ಪೇಷುಹಿತಂಲಂಘನರೂಕ್ಷಣಂ । ರಕ್ತಾವಮೋಕ್ಷೋವಮನಂವಿರೇಕಸ್ನೇಹನಂತುನ ॥ ಪ್ರಧರ್ಷಣಂವಿಸರ್ಪಘ್ನಂಸಯಷ್ಟೀಂದ್ರಯವಂಫಲಂ।ಪಟೋಲಪಿಪ್ಪಲೀನಿಂಬಪಲ್ಲವೈರ್ವಾಸಮನ್ವಿತಂ॥

ಟೀ॥ ವಿಸರ್ಪವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಲಂಘನವೂ ರೂಕ್ಷದ್ರವ್ಯದಆಹಾರವೂ ಹಿತವಹುದು. ರಕ್ತವತೆಗೆಯಿಸುವದು, ವಮನವಂಮಾಡಿಸುವದು, ವಿರೇಕವಮಾಡಿಸುವದು. ಸ್ನೇಹವಿಧಿಯಂಮಾಡಲಾಗದು. ಯಷ್ಟಿಮಧುಕವನ್ನೂ ಕೊಡಸೀಗನಬೀಜವನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಪ್ರಯೋಗವಮಾಡಿಸುವದು. ಕಹಿಪಡವಲ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ಇವನ್ನ ಕೂಡಿಸಿ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು ವಮನವಂಮಾಡಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ರಸೇನಯುಕ್ತಂತ್ರಾಯಂತ್ಯಾ ಧಾತ್ರ್ಯಾಮಾರಿಫಲೇನವಾ । ವಿರೇಚನಂತ್ರಿವೃಚ್ಛೂರ್ಣಂಪಯಸಾಸರ್ಪಿಷಾಪಿವಾ॥

టీ॥ కడిదరసినసొప్పినరసదల్లియాదరూ ఉసిఉకాలల్లాదరూ తుప్ప దల్లాదరూ దాౖక్షీఉణ్ణు, త్రిఫలె, కిగడె, ఇవుగళన్నచూర్ణిసి సిహాకి విరేచనవమాడిసిదరె విసర్పవ్యాధిపరిహారవహుదు.

శ్లో॥ యోజ్యం కోష్ఠగతే దోషే విశేషేణ విశోధనం । సద్యస్తు శోధ్య దోషాల్పే శమనం చందనోత్పలం ॥ ముస్తానింబపటోలం వా పటోలాదికమేవ వా । శారిభామలకోశీరముస్తం వా క్వథితే జలే ॥

టీ॥ దోషకోష్ఠవన్నెయిద్దరె వెగ్గళవాగి విరేచనవమాడిసువదు. విరేచనమాడిసి దోష శాంతవాదమేలె శమనవాద కషాయవం కొడిసువదు, ఆకషాయవావుదెందరె,—శ్రీదిలెగడ్డె, కొన్నారిగడ్డె, బేవనకడ్డి, కడిపడవల, ఇవన్నాదరూ పటోలగణవన్నాదరూ, కాడుమాగలి, నెల్లిచట్టు, లామంచ, కొన్నారిగడ్డె, ఇవన్నాదరూ కషాయవమాడికొడలు శమనవహుదు.

శ్లో॥ దురాలాభా పర్పటకం గుడూచీ విశ్వభేషజం। పాక్యం శీతకషాయం వా తృష్ణావీసర్పవాన్పిబేత్ ॥

టీ॥ కురిబినబేరు, అమృతబళ్ళి, పర్పాటక, శుంఠి, ఇవిష్టన్నూ ప్రత్యేక రవరహాకూకవన్న ౧బళ్ళనీరినల్లిహాకి కషాయవేత్తి, అష్టావశేషవాగికాయిసి, ప్రాతఃకాలదల్లి కొడిసలు విసర్పశమనవహుదు, అదల్లదిద్దరె శీతవెంబకషాయవన్నాదరూ కొడిసువదు. అదరింద దాహ, విసర్ప, ఇవెరడూశమనవహవు.

శ్లో॥ దార్వీపటోలకటుకామసూరాత్రిఫలాతథా । సనింబయష్టికాత్రాయం శీతక్వథితాఘృతమూర్ఛితా ॥ ధాత్రీపటోలముద్గానాం క్వాథో వాసితయాయుతః॥

టీ॥ మరదరిసిన, కడిపడవల, కటుకరోహిణి, చాణంగి, త్రిఫలి, బేవినకడ్డి, యష్టిమధుక, కడిదరసి, ఇవిష్టన్నూ కషాయవకాసి తుప్ప వెరసికుడియకొడె విసర్పశమనవహుదు. నెల్లిచెట్టు, కడిపడవల, హెసరు, ఇవిష్టూ ప్రత్యేక ర వరహాకూకవన్ను ౧ బళ్ళనీరినల్లి కషా

ಯವೆತ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿಕಾಸಿ, ಸರ್ಕರೆವೆರಸಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿಕೊ
ಡಿಸಲು ವಿಸರ್ಪಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಾರಿಭಾಮಲಕಸೇವ್ಯಪರ್ಪಟೈಃ। ಸ್ಸಾಮೃತೌಷಧದುರಾಲಭಾಂ
ಬುದೈಃ॥ಸಾಧಿತಂಸಲಿಲಮಾಶುನಾಶಯೇ। ತ್ಸಾರಿಸಾರಕವಿಸರ್ಪಕಜ್ವರಾನ್॥

ಟೀ ॥ ನೆಲಮಾಗಳಿ, ನೆಲ್ಲೀಚೆಟ್ಟು, ಲಾಮಂಚ, ಪರ್ಪಾಟಕ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ,
ಶುಂಠಿ, ಕುರಿಚಿನಬೇರು, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ವರಹಾತೂ
ಕವನ್ನು ಹೊಂದುಬಳ್ಳ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ, ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿಕಾ
ಸಿ, ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ವಿಸರ್ಪಶಮನವಹುದು. ಅತಿಸಾರಜ್ವರ
ಗಳು ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮುಸ್ತಾರಿಷ್ಟಪಟೋಲದಾರುರಜನೀದಾಕ್ಷಾಬಲಾನಾಗರೈಃ ।
ತ್ರಾಯಂತ್ಯುತ್ಪಲಧನ್ವಯಾಸಧನಿಕಾಭೂನಿಂಬಸೇವ್ಯಾಂಬುಭಿಃ॥ ಶ್ರೇ
ಷ್ಠಾನಿಂಬಪಟೋಲಕೈಸ್ತ್ರಿಫಲಸಕಣ್ಯೈಶ್ಶುದ್ಧೈಃಕಷಾಯೋಮರು । ತ್ಪಿತ್ತ
ಶ್ಲೇಷ್ಮವಿಸರ್ಪದರ್ಪಶಮನಃಪ್ರೋಕ್ತಸ್ಸುಧಾಸನ್ನಿಭಃ॥

ಟೀ॥ ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಬೇವು, ಕಹಿಪಡವಲ, ಮರದರಿಸಿನ, ಅರಿಸಿನ, ದ್ರಾಕ್ಷೆಹ
ಣ್ಣು, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆ, ಶುಂಠಿ, ಚೆಕರಾಶಿ, ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಕುರಬನಬೇರು, ಕೊ
ತ್ತುಂಬರಿ, ನೆಲಬೇವು, ಲಾಮಂಚ, ಮುಡಿವಾಳ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಹೆಂಮರದತೊಗಟೆ,
ದೊಡ್ಡಪಡವಲ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವಕಾಸಿಕೊಡಿಸಲು ವಾತಪಿ
ತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಿಂದುಂಟಾದ ವಿಸರ್ಪವಂಕೆಡಿಸುವದು. ಈಕಷಾಯ ಅಮೃತ
ಕ್ಕೆ ಸರಿಯೆಂಬರು.

ಶ್ಲೋ॥ ವಾಶಾಫಲತ್ರಿಯಪಟೋಲಗುಡೂಚ್ಯರಿಷ್ಟೈ । ಠಂಭಶ್ರಿತಂಸಖ
ದಿರಂಸುಖಕೃದ್ವಿಸರ್ಪೇ॥ಲೇಪಸ್ಸಿರೀಷರಜನಿದ್ವಯಕುಷ್ಠಯಷ್ಟಿ। ಮಾಂ
ಸೀಕೃಟಿಸ್ಸರಳವಾಲುಕಚಂದನೈಶ್ಚ॥

ಟೀ॥ ಆಡಸೋಗೆ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಕಹಿಪಡವಲೆ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಬೇವಿನಕಡ್ಡಿ, ಇವಿ
ಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವಕಾಸಿ, ಕಾಚಿನ ಚೂರ್ಣವೆರಸಿ, ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ವಿಸ
ರ್ಪಶಮನವಹುದು. ಬಾಗೆಬೀಜ, ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠು,
ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಜಟಾಮಾಂಸಿ, ಮೇಲಕ್ಕಿ, ಸರಳದೇವದಾರು, [illegible]ವಾಲುಕ,
ರಕ್ತಚಂದನ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ನೀರಲ್ಲರದು ಲೇಪವಮಾಡಲು ವಿಸರ್ಪಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪ್ರಾತಃಪಯಸಾಲಿಪ್ತಾಪೀತಾದಪಿಸರ್ಪಕಂಜಮೆನ್ನಿಲೀ॥

ಟೀ॥ ನೀಲೀಬೇರನ್ನು ನೀರಲ್ಲರೆದು, ಲೇಪವಮಾಡುವಣ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀಲೀಬೇರನ್ನು ಕ್ಷೀರದಲ್ಲಿಅರದುಕುಡಿಯಕೊಡುವಣ, ಇವುಗಳಿಂದವಿಸರ್ಪಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಳಧಾತಘೃತಂಲಿಂಪೇತ್ಕ್ಷೀರವೃಕ್ಷತ್ವಗಂಬುನಾ । ವಿಸರ್ಪಶಿವಿ
ನಾಶಾಯದಾಹತೃಟ್ಶಮನಾಯಚ॥

ಟೀ॥ ಬಹುಕಾಲದ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಅತ್ತಿಹಾಲನ್ನು ಅರಳೀಮರದಚಕ್ಕೆಗಳ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ ಲೇಪವಮಾಡಿಸಲು ವಿಸರ್ಪವಂ ಪರಿಹರಿಸುವದು. ಉರಿ, ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳು ಶಮನವಹುವು.

(ವಾತದಿಂದುಂಟಾದ ವಿಸರ್ಪಕ್ಕೆ ಲೇಪನ)

ಶ್ಲೋ॥ಯಷ್ಟ್ಯಾನಿಶಾಚಂದನವಾರಿಲೋಧ್ರೈಃ।ಲೇಪೋವಿಧೇಯಸ್ಸಲಿಲೇವಿಸರ್ಪೇ॥

ಟೀ॥ ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಅರಿಸಿನ, ರಕ್ತಚಂದನ, ಮುಡಿವಾಳ, ಶಾಬರ, ಲೋಧ್ರ, ಇಷ್ಟನ್ನು ನೀರಲ್ಲರೆದು ಲೇಪವಂಮಾಡಲು ವಾತಜ ವಿಸರ್ಪಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಳಾಂಬ್ವಮುಸ್ತಾವಾಲಾಂಡಿವಂಶಾತದ್ರುಳಧಾನ್ಯಕಂ ।ಸುರಾಹ್ವ
ಕೃಷ್ಣಗಂಧಾಚಕುಷ್ಠಂಚಾಲೇಪ್ಯವಾತಜೇ॥

ಟೀ॥ ಸಬ್ಬಸಿಗೆ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ನೆಲದಾಳಿಗೆಣಸು, ಬಿದಿರಿನಬೇರು, ಕರೀಗೋರಂಟೆಬೇರು, ಕೊತ್ತುಂಬರೀಬೀಜ, ದೇವದಾರು, ಕಾಡನುಗ್ಗೇಬೇರು, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಟ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನು ನೀರಿಂದರೆದು ಲೇಪವಮಾಡಲು ವಿಸರ್ಪಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಘನಸಪ್ತಾಹ್ವಖದಿರೈದೇವದಾರುಕುರಂಟಕೈಃ।ಸಮುಸ್ತಾರಗ್ವಧೈ
ರ್ಲೇಪೋವಾರಣಾದಿಗಣೇನವಾ॥

ಟೀ॥ ಬಿಜ್ಜಲಬೇರು, ಮೇಳೆಲೆವಾಳೆಕಡ್ಡಿ, ಕಗ್ಗಲಿಕೊಬ್ಬು, ದೇವದಾರು, ಗೋರಂಟೆಬೇರು, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಕಕ್ಕೆಕೊಬ್ಬು, ಇವಿಷ್ಟವನ್ನು ನೀರಲ್ಲಿಅರದು ಲೇಪವಂಮಾಡಿಸಲು ವಾತದಿಂದುಂಟಾದ ವಿಸರ್ಪಶಮನವಹುದು. ವರಣಾದಿವರ್ಗದಲೇಪವು ವಿಸರ್ಪಶಮನವಹುದು.

(ವಾತವಿಸರ್ಪಕ್ಕೆ)

ಶ್ಲೋ॥ ಆರಗ್ವಧಸ್ಯಪತ್ರಾಣಿಶ್ವೇತಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಕೋದ್ಭವಾಃ । ಇಂದ್ರಾ
ಣಿಕಾಕಂಕಾಕಾಬ್ಜಶಿರೀಷಕುಸುಮಾನಿಚ ॥ ಸೇಕಾಭ್ಯಂಜನಲೇಪ್ರೈಷ್ಟೂ
ಕ್ತೈರ್ವಿಸರ್ಪನಾಶಕಾಃ॥

టీ॥ కక్కెలెబిగురు, బెళ్ళెవ్రొళెనాగ, అపామార్గేకీనసు, బిల్లగణికెబేరు బాళెపుష్ప, ఇవిష్టన్నూ నీరిందకాయిసి సేకవమాడిసువదు. తుప్ప దల్లికాయిసి అభ్యంజనవ మాడిసువదు, నీరిందరదు లేపమాడిసువదు, ఈక్రియగళంనమాడిసలు వాతదిందుంటాద విసర్పశమనవాగుదు.

(పిత్తవిసర్పక్కెలేప)

శ్లో॥ న్యగ్రోధాదిగణైశ్శుష్కైః పద్మోత్పలాదికైః తథా। న్యగ్రోధపాదంస్తరుణం కదళీగర్భసంయుతం॥ బిసగ్రంథియుతం లింపేత్ శతధౌతఘృతప్లుతం॥

టీ॥ న్యగ్రోధాదిగణవన్నాదరూ, పద్మోత్పలాదిగణవన్నాదరూ నీరల్లిఅరదు లేపవమాడలు విసర్పశమనవాగుదు. ఆలదబీళిననయిళే మొగరు, బాళెగడ్డె, తావరగేణసినదంటు, ఇవిష్టన్నూ నీరల్లరదు శత ధౌతఘృతదల్లి కలెసి లేపవమాడలు పిత్త విసర్పశమనవాగుదు.

శ్లో॥ పద్మినీకర్దమంయుక్తంపిష్టంమౌక్తికమేవవా। శంఖప్రవాళశుక్తిర్వాగైరికంసాఘృతాన్వితం॥

టీ॥ తావరెగేణసినల్లిరువ కెసరన్న అరదు లేపవమాడిసువదరిం ద విసర్పశమనవాగుదు. శంఖవన్నాదరూ, హవళవన్నాదరూ, ముత్తి నచిప్పియన్నాదరూ, కావికల్లన్నాదరూ అరదు తుప్పదింద లేపవం మాడలు పిత్తదిందుంటాద విసర్ప పరిహారవాగుదు.

శ్లో॥ న్యగ్రోధోదుంబరాశ్వత్థప్లక్షజాంబురవారిద్యైః। ఉశీ రమధుకైర్లేపైర్నిర్వాపణకరంపరం॥

టీ॥ ఆలదమొగ్గుగళు, అత్తిమొగ్గుగళు, అరళిమొగ్గుగళు, పణియాలదమొ గ్గుగళు, కొన్నారిగడ్డె, లామంచ, యష్టిమధుక, ఇష్టన్నూ నీరల్లర దు మృగె లేపవంమాడలు విసర్పపరిహారవాగుదు.

శ్లో॥ హరీతకీధాత్రీభూనింబకుమారీస్వరసేనచ। సిద్ధయుక్త ఘృతేనాశుపిత్తవిసర్పనాశనం॥

టీ॥ అరళెకాయిభూనింబవన్న లోళసరదరసదల్లరదు, సేకలేపం గళంమాడిసలు పిత్తవిసర్పశమనవాగుదు.

(ಶ್ಲೇಷ್ಮವಿಸರ್ಪಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ತ್ರಿಫಲಾಪದ್ಮಕೋಶೀರಸಮಂಗಾಕರವೀರಕಂ। ನಲಮೂಲಾದ್ಯನಂತಾಚಲೇಪಃಶ್ಲೇಷ್ಮವಿಸರ್ಪಹಾ॥

ಟೀ॥ ತ್ರಿಫಲೆ, ಪದ್ಮಕ, ಲಾಮಂಚ, ಮುಟ್ಟಿದರೆಮುನಿವ, ಕಣಗಿಲಬೇರು, ಇವನ್ನಾದರೂ ನೀರಲ್ಲರದು ಲೇಪಮಾಡಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ವಿಸರ್ಪಶಮನ.

ರಕ್ತಮೋಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ಶಾಖಾದುಷ್ಟಿಕುರುಧಿರೇರಕ್ತಮೇವಾದಿತೋಹರೇತ್ ।ತ್ವಙ್ಮಾಂಸಸ್ನಾಯುಸಂಕ್ಲೇದೋರಕ್ತಕ್ಲೇದಾದಿಜಾಯತೇ ॥ ವಿರಾಮೇಶ್ಲೇಷ್ಮಣಿಕ್ಷೀಣೇವಾತಪಿತ್ತೋತ್ತರೇಹಿತಂ । ಘೃತಂತಿಕ್ತಂಮಹಾತಿಕ್ತಂಮೃತಂವಾತತ್ರಿಯಮಾಣಯಾ ॥ ನಿರ್ಹರೇತ್ಪ್ರವಿಶುದ್ಧಂತದ್ದೋಷಂತ್ವಙ್ಮಾಂಸಸಂಶ್ರಿಯಂ। ಬಹಿಕ್ರಿಯಾಪ್ರಯೋಗಸ್ಯಾತ್ಸದ್ಯೋವೀಸರ್ಪನಾಶಕೃತ್ ॥

ಟೀ॥ ದೇಹದಲ್ಲೂ ಹಸ್ತಪಾದಗಳಲ್ಲೂ ರಕ್ತಹೆಚ್ಚಾಯಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ತೆಗೆಯಬೇಕು. ತ್ವಕ್, ಮಾಂಸ, ಸ್ನಾಯು, ಯಿದರಲ್ಲಿದ್ರವೀಭಾವವೆಂಬುದು ರಕ್ತದ್ರವತಾವದಿಂದುಂಟಾಗಿಹುದು, ರಕ್ತಮೋಕ್ಷಣವಮಾಡಿಸಲು ಆಮವರ್ಣವಹುದು, ಅದರಿಂದ ಶ್ಲೇಷ್ಮಶಮನವಹುದು, ಅದರಿಂದ ವಾತಪಿತ್ತಂಗಳು ಹೆಚ್ಚಿಗೆಯಾಗಿಹುದು, ಅದಕ್ಕೆ ತಿಕ್ತಘೃತವನ್ನಾದರೂ, ಮಹಾತಿಕ್ತಘೃತವನ್ನಾದರೂ, ಕಹಿದರಿಸಿನ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ, ಕಗ್ಗೀಸೊಪ್ಪಿನಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿಸಲು ಹಿತಕರವಾಗಿಹುದು. ರಕ್ತಮೋಚನವಾದರೆ ಒಳಗೆ ತ್ವಙ್ಮಾಂಸವನ್ನಾಶ್ರೈಸಿರುವ ದೋಷವೇಶುದ್ಧವಹುದು. ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಬಾಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಿದ್ದೇವುಂಟಾದರೆ ವಿಸರ್ಪಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶತಧೌತಘೃತೇನಾಶುಪ್ರಲಿಂಪೇತ್ಕೇವಲೇನವಾ ॥

ಟೀ॥ ನೂರುಸಾರಿಶುದ್ಧಿಮಾಡಿದ ತುಪ್ಪ ಒಂದನ್ನೇ ಮೈಗೆಲೇಪವಂಮಾಡಿಸಲು ವಿಸರ್ಪಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪೀತಾಂಭಸಾಂತೋಜಜತ್ರೈಃಕ್ಷೀರೇಣೇಕ್ಷುರಸೇನವಾ । ಪಾನಲೇಪನಸೇಕೇಷುಮಹಾತಿಕ್ತಂಪರಂಹಿತಂ॥

ಟೀ॥ ಮಹಾತಿಕ್ತಘೃತವನ್ನು ಸರ್ಕರೆಪಾನಕದಿಂದಲಾದರೂ, ತಾವರೆಗೆಣಸಿನ ರಸದಿಂದಲಾದರೂ, ಹಸುವಿನಹಾಲಿಂದಲಾದರೂ, ಕಬ್ಬಿನರಸದಿಂದಲಾ

ಜಯ, ಪ್ರಯೋಗಮಾಡಿಕೊಡಿಸಲು ವಿಸರ್ಪಶಮನವಹುದು.*********

(ದೂರ್ವಾದಿಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ದೂರ್ವಾದುಗ್ಧವನಸ್ಪತಿತ್ವಚಿರಸಿಕ್ಷೀರಾನ್ವಿತೈಶ್ಶಾರಿಕಾ। ಯ
ಷ್ಟೀಕುಷ್ಠಕಶೇರುಪದ್ಮಕಹಿಮದ್ರಾಕ್ಷಾವರೀವಾರಿಜೈಃ ॥ ಸೋಶೀರಂ
ದುಬಿದಾರಿದಾರುರಜನೀಲೋಧ್ರೋತ್ಪಲಾಂಕೋಬಿಸೈ। ಸ್ಸಿದ್ಧಂಸರ್ಪಿರಿ
ದಂವಿಸರ್ಪಶಮನಂಸ್ಯಾತ್ಪಾನಲೇಪಾದಿಭಿಃ॥

ಟೀ॥ಗರಿಕೆಯಸಮೂಲದರಸ ೨ಬಳ್ಳ, ಆಲದಚಕ್ಕೆಯಕಷಾಯ ೨ಬಳ್ಳ, ಹಾ
ಲು ೧ಬಳ್ಳ, ಇವೆಲ್ಲವಂಕೂಡಿಸಿ ೫ಬಳ್ಳ, ಅದರಲ್ಲಿ ೧ಬಳ್ಳ ತುಪ್ಪವಹುನಿಸಿ, ಕಾ
ಯಿಸುವಾಗ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯವು—ನೆಲಹಾಗಲೀಬೇರು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ,
ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಶೀಪಿಯಗಡ್ಡೆ, ಪದ್ಮಕ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಆಷಾಢಿ,
ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಲಾಮಂಚ, ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ,ನೆಲಗುಂಬಳದಗಡ್ಡೆ, ತುಪ್ಪದೇ
ವದಾರು, ಅರಿಸಿನ,ಲೋಧ್ರ, ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಮುಡಿವಾಳ, ತಾವರೆಗೆಣಸು, ಈ
೧೮ಔಷಧಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ತೂಕಹಾಕಿ ಕಾಸಿ ಹುದದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂ
ಡು ದಿನಂಪ್ರತಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ೭ತೂಕವಂ ಸೇವಿಸಲು, ವಿಸರ್ಪಶಮನವ
ಹುದು. ಈತುಪ್ಪದಿಂದಲೇ ಲೇಪವಮಾಡಿಸಲು ಶಮನವಹುದು-

(ಕ್ಷೀರವೃಕ್ಷಾದಿಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕ್ಷೀರವೃಕ್ಷಪ್ರವಾಳಾದಿಮಧುಕೋಶೀರಚಂದನಂ। ಶಾರಿಕೋತ್ಪ
ಲಕುಷ್ಠಂಚಫಲಾರ್ಧಂಸ್ಯಾತ್ಪೃಥಕ್ಪೃಥಕ್॥ ಚತುರ್ಗುಣೇನಪಯಸಾ
ದೂರ್ವಾಯಾಸ್ಸ್ವರಸೇನಚ । ನವಸ್ಯಸರ್ಪಿಷಃಪ್ರಸ್ಥಂಯೋಕಾಪೇನವಿ
ಪಾಚಯೇತ್ ॥ಪಾನಾದಾಶುಜಯೇತ್ಪತುಂಸರ್ಪಿರ್ವಿಸರ್ಪನಾಶನಂ॥

ಟೀ ॥ ಗರಿಕೆಯಸಮೂಲದರಸದಲ್ಲಿ ೧ಕೊಳಗ, ಇದರಲ್ಲಿ ೧ಬಳ್ಳತುಪ್ಪ, ತು
ಪ್ಪದ ೪ಮಡಿಹುಸುವಿನಹಾಲನ್ನುಹುನಿಸಿ ಕಷಾಯವಕಾಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆಹಾ
ಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ಆಲದಮುಂಗುರುಳು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಲಾಮಂಚ, ಸೊಗ
ದೆ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ,ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರತ್ಯೇಕಚೂ
ರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ ಒಂದುದಿನಕಾಯಿಸಲು ಪಕ್ವವಾಗುವದು, ಅದನ್ನ ಹುದದಲ್ಲಿಯಿ
ಟ್ಟುಕೊಂಡು ದಿನಂಪ್ರತಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುತೂಕವಂಸೇವಿಸಲು
ವಿಸರ್ಪಶಮನವಹುದು.

(ಗೋಪಾಂಗನಾದಿಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಗೋಪಾಂಗನಾಚಂದನಕುಷ್ಠಯಷ್ಟಿ । ಕ್ಷೀರದ್ರುಮಾಂಕುರಬಿ
ಸೋತ್ಪಲಪಂಚಗರ್ಭಂ ॥ ದೂರ್ವಾರಸೇಜಯತಿಸಾಧಿತಮಾಜ್ಯಮಾಶು।
ಕ್ಷೀರೇಣಸಾರ್ಧಮಿಹಸರ್ವವಿಸರ್ಪಮಾರ್ಗಂ॥

ಟೀ ॥ ಗರಿಕೆಯ ಸಮೂಲ ರಸ ೧ ಕೊಳಗದಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳ ತುಪ್ಪವನ್ನೂ ೧ ಬಳ್ಳ ಹಾಲನ್ನೂ ಹನಿಸಿ, ಪಾಕಮಾಡುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ಸೊಗದೆಬೇರು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಲಾಮಂಚ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಆಲದಮುಗುಳು, ತಾವರೆಗೆಣಸು, ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೩ ತೊಲದ ಮೇರೆ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ, ಕದಡಿ ಕಾಸಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿಕೊಂಡು, ದಿನಂಪ್ರತಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ೨ ತೊಲವಂ ಸೇವಿಸಲು ವಿಸರ್ಪ ಶಮನವಹುದು.

(ದೂರ್ವಾದಿತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ದೂರ್ವಾಗಳೂಚೀತುಲಸೀಕುಮಾರೀ।ನೀಲೀವಿಷಘ್ನೀಮುನಿ
ವೃಕ್ಷಭೃಂಗೈಃ ॥ ರಸೈಸ್ತುತೇಷಾಂವಿಪಚೇತ್ತೈಲಂ।ಸಮಾನದುಗ್ಧಂಸಘೃ
ತಂಸುಪಿಷ್ಟೈಃ॥ಸಶಾರಿಬಾಚಂದನದಾರುಚೋರಕೈಃ।ಪೃಕ್ಕಾಶ್ವಗಂಧಾ
ತ್ರಿಫಲಾತ್ರಿಜಾತಕೈಃ॥ ಉಶೀರಪಾಠಾಮೃಗನಾಭಿಮುಸ್ತೈಃ।ಸ್ಪೃಕ್ಕಾರಭೀ
ಕುಂಕುಮವಾರಕೋತ್ಪಲೈಃ॥ಸವ್ಯೋಷಕುಷ್ಠೈಸ್ಸಮೃಣಾಳಮಾವೈಃ।
ನಿರ್ಹಂತಿವೀಸರ್ಪಮಸೂರಿಕಾದೀನ್ ॥ ಅಶೇಷಲೂತಾವಿಷದೋಷಪಾ
ಮಾ।ಕಂಡೂತಿವಿಸ್ಫೋಟವಿದಾಹಕಾದ್ಯಾನ್ ॥

ಟೀ ॥ ಗರಿಕೆಯ ಸಮೂಲ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಶ್ರೀತುಲಸಿ, ಲೋಳೆಸರ, ನೀಲಿ, ಬೇಲುಬಾಲದಸೊಪ್ಪು, ಅಗಚೆಸೊಪ್ಪು, ಗರಗನಸೊಪ್ಪು, ಇವುಗಳ ರಸ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ಮಾನತೆಗೆದು, ಒಂದೊಂದು ಕೊಳಗ ಸ್ವರಸದಲ್ಲೊಂದೊಂದು ಬಳ್ಳ ಯಣ್ಣೆಯ ಹನಿಸಿ, ಆ ಎಣ್ಣೆಗೆ ಸಮಾನ ಹಸುವಿನ ಹಾಲನ್ನೂ ೧ ಬಳ್ಳ ತುಪ್ಪವನ್ನೂ ಹನಿಸಿ ಕಾಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯವು—ಸೊಗದೆಬೇರು, ಶ್ರೀಗಂಧ, ತುಪ್ಪದೇವದಾರು, ಕಚೋರ, ಗ್ರಂಥಿಕತಗರ, ಪಿರೀಮದ್ದಿನಬೇರು, ತ್ರಿಫಲೆ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗಚಕ್ಕೆ, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ಲಾಮಂಚ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಕಸ್ತೂರಿ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಕರೀಜೀರಿಗೆ, ಕುಂಕುಮಕೇಸರಿ, ಮುಡಿವಾಳ, ನೈದಿಲೆಗಡ್ಡೆ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಟ, ತಾವರೆಗೆಣಸು,

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

ಕುರಟಿಗೆಬೇರು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಕದಡಿಕಾಸಿ, ಕುಡದಲ್ಲಿಇಳುಹಿ ದಿನಂ
ಪ್ರತಿಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ೮ ವರಹಾತೂಕದಷ್ಟೇ ಸೇವಿಸಲು ವಿಸರ್ಪ, ಮ
ಸೂರಿಕೆ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತವ್ರಣ, ಲೂತಾದಿ ವಿಷದೋಷ, ಖಜ್ಜಿ, ತಿಮಿರ,
ಸ್ಫೋಟಕ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಮಸೂರಿಕಾಚಿಕಿತ್ಸಾ)

ಶ್ಲೋ॥ ಪಿತ್ತಂತ್ವಚಿಸ್ಥಿತಂಕುರ್ಯಾದ್ವಿಸ್ಫೋಟಕಮಸೂರಿಕೇ॥
ಟೀ॥ತ್ವಕ್ ಧಾತುವನ್ನೈದಿದ ಪಿಸ್ಫೋಟಕವು ಮಸೂರಿಕೆವುಂಟುಮಾಡುವದು.

(ಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ)

ಶ್ಲೋ॥ ಮಸೂರಿಕಾಕೃತಿಸ್ಸಂಸ್ಥಾನವರ್ಣಗಾತ್ರಸಮನ್ವಿತಾ। ಮಸೂರಿಕೇ
ತಿವಿಜ್ಞೇಯಾಪೀಡಕಾಜ್ವರಸಂಯುತಾ॥
ಟೀ॥ ಚಾಣಂಗೀಬೇಳೆಯಹಾಗೆ ಸರ್ವಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಫೋಟಕಗಳುಂ
ಟಾಗುವವು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಬೊಕ್ಕೆಗಳುಂಟಾಗುವವು.

(ಅಸಾಧ್ಯಚಿಕಿತ್ಸೆ)

ಶ್ಲೋ॥ ವಿದಾಹಕಂಪಾರತಿರುಜಾತಿಸಾರೈ। ತೃಷ್ಣಾರತಿಹಿಕ್ಕಾರುಚಿಶ್ವಾಸ
ಮೋಹೈಃ॥ಯುಕ್ತಾನಿಹಂತ್ಯಾಶುಮಸೂರಿಕಾನರಂ। ಮುಖೇಚನಾಸ್ರೀ
ಣಚಸನ್ನಿಭವರ್ಣೈಃ॥
ಟೀ॥ ನಡುಕ, ತಾಪ, ಅತ್ಯಂತಮೈನೋವು, ಅತಿಸಾರ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಅ
ತ್ಯಂತಬಿಕ್ಕಟ್ಟು, ಉಸೋಬಗ, ಕೆಮ್ಮು, ಮೂರ್ಛೆ, ಇವುಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ
ರುವ ಮಸೂರಿಕೆ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪ್ರವಾಳಗುಳಿಕಾಭಾಸಾಯಸ್ಯಗಾತ್ರೇಮಸೂರಿಕಾಃ।ನತತ್ಯಾ
ಶುವಿನಶ್ಯಂತಿಸಚಕಾಲಾತ್ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ॥
ಟೀ॥ಯಾರಶರೀರದಲ್ಲಿ ಹವಳದಮಣಿಯ ಆಕಾರವಾಗಿ ಸ್ಫೋಟಕವುತೋರಿ
ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಗುವವೋ ಆಪುರುಷನುಬಂದು ರಾತ್ರಿಕಾಲವಾದರೂಜೀವಿಸನು.

(ಮಸೂರಿಕೆಯಪೂರ್ವರೂಪ)

ಶ್ಲೋ॥ ಜ್ವರಸ್ಯಶೋಫಾಂಗವಿಮರ್ದಸಂಧಿ।ವಿಶ್ಲೇಷಣಾರೋಚಕಶೋಷ
ಕಂಪಾಃ॥ ಶಿರೋರ್ತಿನೇತ್ರಾಮಯಪೀನಸಾಶ್ಚ। ಮಸೂರಿಕಾಣಾಂ
ಪ್ರಭವಂತಿಚಾಗ್ರೇ॥

ಟೀ ॥ ಜ್ವರ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಮೈನೋವು, ಸಂದುಗಳುಸಡಿಲುವಣ, ಅರೋಚಕ, ರೋಮಾಂಚ, ಮಣ್ಡೆನೋವು, ಕಣ್ಣುನೋವು, ನೆಗಡಿ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಮಸೂರಿಕಾವ್ಯಾಧಿಯ ಪೂರ್ವರೂಪ.

ಶ್ಲೋ॥ ಮಸೂರಿಕಾಶ್ಚಾಷ್ಟವಿಧಾಧನ್ವಂತರಿಸಮೀರಿತಾ । ಮಸೂರಿಕಾ
ಪರ್ಪಟಿಕಾಅಜಕಾಕೋದ್ರವಸ್ತಥಾ॥ ಕಂಕುರ್ವಿಸ್ಫೋಟಕಃಪಾಕೋ
ವಿಸರ್ಪಶ್ಚಾಷ್ಟಮಸ್ಸ್ಮೃತಃ॥

ಟೀ ॥ ಮಸೂರಿಕೆ ೮ಪ್ರಕಾರ ಇರುವದೆಂದು ಧನ್ವಂತರಿಯಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಅವು ಯಾವವಂದರೆ—ಮಸೂರಿಕೆ, ಪರ್ಪಟಿಕೆ, ಅಜಕೆ, ಕೋದ್ರವ, ಕಂಕು, ವಿಸ್ಫೋಟಕ, ಪಾಕ, ವಿಸರ್ಪ, ಎಂಬವುಗಳು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶೋಫಃಕಂಡೂಜ್ವರಸ್ತಂದ್ರಾಯುಕ್ತಾಸೂಕ್ಷ್ಮಮಸೂರಿಕಾ॥

ಟೀ॥ ನಾಲಿಗೆಒಣಗುವಣ, ತಿಮಿರು, ಜ್ವರ, ತಂದ್ರೆ, ಇದರೊಡನೆಕೂಡಿ ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಮೈಮೇಲೆಸ್ಫೋಟಕಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಅದು ಮಸೂರಿಕೆ ಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪರ್ಪಟಾಕೃತಿತದ್ವರ್ಣಾದಾಹಪಾಕಜ್ವರೈರ್ಯುತಾ । ರಕ್ತಾ
ಭಮೂತ್ರದಸ್ಸಾಥಾಪಿತ್ತಾತ್ಪರ್ಪಟಿಕಾಕೃತಿಃ ॥

ಟೀ॥ ಆಕಾರದಿಂದಲೂ ವರ್ಣದಿಂದಲೂ ಪರ್ಪಟಕಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮೈಮೇಲೆ ಸ್ಫೋಟಕವೆದ್ದು ದಾಹ ಜ್ವರವುಂಟಾಗಿ ಯಿರುವದು ಪಾಕಜವೆಂದಗಿವುದು. ಸಾಸುವೆಯಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಾಸುವೆಯವರ್ಣವಾಗಿ ಮೈಮೇಲೆ ಸ್ಫೋಟಕವುಂಟಾಗಿ ತಾಪದಿಂ ಮೈಕಂದುವಣ, ಜ್ವರದೊಡನೆಕೂಡಿಯಿರುವಣ, ಮೂತ್ರ ರಕ್ತವರ್ಣವಾಗಿಬಿಡುವಣ, ಇದು ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾಗುವದು. ಈಸ್ಫೋಟಕ ಎರಡುತೆರನಾಗಿಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಲಾಯಸಹಶಾಂಗಾಢಾಶ್ಯಾಮಾಂಸವರ್ಣಸ್ಯಶೋಷಿಣೀಂ ।
ದಾಹಕ್ಲೇಶವ್ರಣಾಂಮೂಢಾಮಜಕಾಂಶ್ಲೇಷ್ಮಪಿತ್ತಜಾಂ॥

ಟೀ॥ ಕಡಲೆಯಕಾಳತೋರ ಮೈಮೇಲೆಬೊಕ್ಕೆಗಳೆದ್ದು, ಕುಳಿಬಿದ್ದು, ಕಪ್ಪಾಗಿ ಸಂದುಗಳು ಶುಷ್ಕವಾಗಿ, ಬಾಯಿಒಣಗಿ, ತಾಪ, ಬೆವರು, ವ್ರಣ, ಮೂರ್ಛೆ, ಇವಿಷ್ಟೂವುಂಟಾಗಿರುವದು ಅಜಕವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬದು, ಶ್ಲೇಷ್ಮಪಿತ್ತಗಳಿಂದ ವುಂಟಾಗುವದು.

శ్లో ॥ శీఘ్రద్రవం శీఘ్రదాహా కారం రక్తపిత్తసముద్భవం । స్ఫో
టకం విరళం యస్య జాయతే మృత్యుసన్నిభం॥

టీ ॥ శీఘ్రవెంబస్ఫోటక హాగకదొప్పందదల్లియూ, హారకద
వర్ణవాగియూ, మైయెల్లఅరళికొండు మేల్బాగ. ఒణగికొం
డుబరువదు, అదు మృత్యువిగె సరియెందు తిళియువదు.

శ్లో ॥ కంకోస్తండులసంకాశైర్నిరంతరవిసర్పిభిః। స్ఫోట
శ్లేష్మసముద్భూతైర్గాత్రపూర్ణం కంకురిష్యతే ॥

టీ॥కంకువెంబస్ఫోటక మైయెల్ల నుచ్చక్కిసురిదహాగె బిళుపాగి ఎ
డబిడదె దేహదల్లి తుంబామేలువదు. అదుశ్లేష్మదిందుంటాగువదు.

శ్లో ॥అగ్నిదగ్ధైరివస్ఫోటైరాకీర్ణంకఫరక్తజం ।విస్ఫో
టకమితిప్రోక్తుః కష్టసాధ్యంవిచక్షణః॥

టీ॥బెంకియల్లిసుట్టహాగె సేదుకొండు మైమేలె తుంబాస్ఫోటక
గళెద్దు శ్లేష్మరక్తగళింద హుట్టువదన్న వైద్యరుగళువిస్ఫోటకవెంబరు.

శ్లో ॥ శీఘ్రంవిపక్వమాయాతిసర్వాంగస్ఫోటలక్షణః। వాత
శ్లేష్మసముద్భూతోవిపాకస్సముదీరితః ॥

టీ ॥ మైమేలె యెల్లకడెయల్లూ స్ఫోటకవెద్దు శీఘ్ర కొండిరువ
దు వాతశ్లేష్మదిందహుట్టువదు, ఇదన్ను విపాకవెందరివుదు.

శ్లో ॥ విసర్పతస్సర్పతిసర్వగాత్రే।శోఫాన్వితస్సజ్వరదాహ
యుక్తః॥విసర్పకంతంప్రవదంతిసంతః। కాలేనసాధ్యః కఫరక్తజాతః॥

టీ॥విసర్పదహాగె మైమేలె ఒందువేళెయల్లాతావినల్లియూ శోఫె
యొడనెకూడి జ్వర తాపవుంటాగిహదు. అదన్ను బల్లంతావైద్యరువి
సర్పవెంబరు.

(కాశ్యపీయమతదల్లి.)

శ్లో ॥పృథగ్విసర్పదోషాద్యైరష్టధాప్యాన్మసూరికా।విపద్రు
మాణాంప్రసవస్యగంధాదాగంతురన్యైస్త్రనవవిస్మృతాసా॥క్వ
క్త్వాసంసర్గజాన్యేజీత్వప్రికారంపత్రకుతే॥

టీ ॥ వాతపిత్తశ్లేష్మగళిప్పప్రత్యేకదోషగళిందలూ, వాతపిత్తాది

ದ್ವಂದ್ವದೋಷಗಳಿಂದಲೂ, ದೋಷತ್ರಯದಿಂದಲೂ, ಮಸೂರಿಕೆಯೆಂಬದು ಎಂಟುಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಜನಿಸುವದು. ವೃಷವೃಕ್ಷದ್ಯೋತಾಂಕುಳ ಆಘ್ರಾಣಿಸುವದರಿಂದಲೂ, ೯ನೇ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಮಸೂರಿಕೆ ಆಗಂತುಕವೆಂದುಂಟಾಗುವದು. [illegible] ಮಸೂರಿಕೆ ೯ತೆರನೆಂದು ಕಾಶ್ಯಪರು ತಿಳಿಸಿದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲಬರುಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಸಂಸರ್ಗಜವಾದ ಮೂರು ತೆರನಂಬಿಟ್ಟು ಆರುವಿಧ ಮಸೂರಿಕೆಯೆಂಬರು.

(ವಾತದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಮಸೂರಿಕೆಯಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅನವಸ್ಥಿತಸಾಕಾಠಿರುಜಾ ಕೃಷ್ಣಾ ಚ ವಾತಜಾ। ಸದಾಹಾ ಪಿತ್ತಜಾ ಶೀ
ಘ್ರಪಾಕಾ ಸರ್ಷಪಸನ್ನಿಭಾ ॥ ಚಿರಪಾಕಾ ಚ ಕಠಿನಾ ಶ್ಲೇಷ್ಮಜಾ ತಂಡು
ಲಾಕೃತಿಃ । ಅಜಕಾನಾಸು ಸಾ ಜ್ಞೇಯಾ ದ್ವಿಲಿಂಗಾ ಸ್ಯಾದ್ವಿದೋಷಜಾ। ತ್ರಿ
ದೋಷಲಿಂಗೈಸ್ತ್ರಿಸ್ಸಂಲಕ್ಷ್ಯಾ ಕೃಚ್ಛ್ರಸಾಧ್ಯಾ ತ್ರಿದೋಷಜಾ । ರಕ್ತಜಾ ರ
ಕ್ತವರ್ಣಾ ಸ್ಯಾತ್ತೀವ್ರದಾಹಸಮನ್ವಿತಾ॥ ಆಗಂತುಜಾ ಸಾ ವಿಜ್ಞೇಯಾ ತ್ರಿ
ದೋಷೋಕ್ತಾನಲಕ್ಷಣಾ ॥

ಟೀ॥ ವಾತದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಮಸೂರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಮೇಲೇಕುಂಬಾಸ್ಫೋಟಕಂಗಳೇಳುವದು, ಎದ್ದಿದ್ದುಬೇಗನೆ ಒಡೆದುಹೊಮ್ಮುವದು, ಅತ್ಯಂತವೇದನೆಯೊಡನೆ ಶ್ಯಾಮವರ್ಣವಾಗಿರುವು. ಪಿತ್ತಜಮಸೂರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿತಾಪವುಂಟಾಗಿ, ಸಾಸುವೆಯಗಾತ್ರಮೈಮೇಲೆಯೇಳುವವು. ಬೇಗನೆನೀರುತುಂಬಿ ಒಡೆದೊಂಮುವವು. ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಮಸೂರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಮೇಲೆ ಅಕ್ಕಿಯಹಾಗೆ ಸ್ಫೋಟಕಂಗಳೇಳುವವು. ದ್ವಂದ್ವಜವಾದಮಸೂರಿಕೆಗೆ ಯೆರಡೆರಡು ದೋಷಗಳುಳ್ಳ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕೂಡಿರುವವು. ದೋಷತ್ರಯಲಕ್ಷಣಂಗಳು ಮೂರೂಕೂಡಿಇದ್ದರೆ ತ್ರಿದೋಷದಿಂದುಂಟಾದ ಮಸೂರಿಕೆಯೆಂದರಿವುದು. ಅದುಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿಯಿರುವುದು. ರಕ್ತದೋಷದಿಂದುಂಟಾದ ಮಸೂರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಮೇಲೆಕೆಂಪಾಗಿ ರಕ್ತವರ್ಣ ಸ್ಫೋಟಕಂಗಳುಯೇಳುವವು. ತೀವ್ರವಾದ ತಾಪದೊಡನೆಕೂಡಿರುವು. ಆಗಂತುಜವಾದ ಮಸೂರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ದೋಷತ್ರಯದಲಕ್ಷಣಂಗಳುಕೂಡಿರುವು, ಅದು ಮಹಾಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದು.

(ಭರದ್ವಾಜಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ)

ಶ್ಲೋ॥ ಮಸೂರಿಕಾಗ್ರರೂಪಿಷು ಲಂಘನಂ ವಮನಂ ತಥಾ । ಯಷ್ಟೀಮ
ಧುಕನಿಂಬತ್ವಗಂಬುಭಿಸ್ಸಿತಯಾ ಸಹ ॥ ವಿರೇಚನಂ ತ್ರಿವೃಚ್ಚೂರ್ಣಾನಿಂ

ಬರ್ಹಿಗಭಯಾದಿಭಿಃ॥ ಸಿರಾಂ ಪ್ರವಿಧ್ಯ ರುಧಿರಂ ದಾಹಯುಕ್ತೇ ವಿಮೋಕ್ಷಯೇತ್॥

ಟೀ॥ ಮಸೂರಿಕೆಯು ಪೂರ್ವಚಿಹ್ನೆ ಕಂಡಕೂಡಲೇ ಲಂಘನವನ್ನೂ ವಮನವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸುವದು. ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಬೇವಿನಹೊಳನಾರುಗಳ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಶರ್ಕರೆಬೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ವಿರೇಚನವಹುದು. ಬಹಳವಾಗಿ ತಾಪವುಂಟಾದರೆ ಶಸ್ತ್ರವಹಾಕಿ ರಕ್ತವತೆಗೆಯಿಸುವದು.

(ವೃದ್ಧಾತ್ರೇಯಮತದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಉಪಾನದಂಘ್ರಿಸ್ವರಸಂ ಸತೈಲಂ। ಕುಮಾರಿಕಾಯಾಸ್ಸಲಿಲಾಂತರಸಂಚ॥ ತಥೈವ ಧಾತ್ರ್ಯಾಃ ಪಿಬತಾಂ ಪ್ರಭಾತೇ। ಮಸೂರಿಕಾಸ್ಸ್ಯುರ್ನ ಭವಾಂತರೇಪಿ॥

ಟೀ॥ ಹಂಸಪಾದಿರಸವನ್ನೂ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಟ್ಟರಾಗಲಿ, ಕಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಲೋಳಸರದ ರಸವನ್ನೂ ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರವನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಟ್ಟರಾಗಲಿಯೂ ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿರಸವನ್ನೂ ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರವನ್ನೂ ಹಾಕಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡೆ ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರಕ್ಕೂ ಮಸೂರಿಕೆ ಆಗಲಾರದು.

ಶ್ಲೋ॥ ನಿಂಬವಲ್ಕವರಾಕೃಷ್ಣಾ ಪಾಟಲಾಸಾಧಿತಂ ಜಲಂ। ಜಲಂ ವ ಶಾರಿಭಾಯುಕ್ತಂ ಜಿನಸ್ತ್ಯಾಶು ಮಸೂರಿಕಾಂ॥

ಟೀ॥ ಬೇವಿನಹೊಳನಾರು, ತ್ರಿಫಲೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಜಾಜೀಬೀಗು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವ ಕಾಸಿ ಕೊಡಿಸುವದು, ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶಾಗಭಾದಿಗಣ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಿಸುವದು, ಶಾರಿಭಾಯೆಂದರೆ ಸೊಗದೆ.

(ಭಿಷಕ್ಸ್ಪಷ್ಟಿಯೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸಪಿಪ್ಪಲೀಕಂ ಪ್ರಪಿಬೇತ್ ನಿಂಬಕ್ವಾಥಂ ಘೃತಾನ್ವಿತಂ। ಮಸೂರಿಕಾಸು ಸರ್ವಾಸು ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಶಸ್ತಂ ವಿಸರ್ಪಕೇ॥

ಟೀ॥ ಬೇವಿನಹೊಳನಾರಿನ ಕಷಾಯವನ್ನು ಹಿಪ್ಪಲಿಚೂರ್ಣ, ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪ ಸಹಿತ ಕುಡಿಯ ಕೊಡೆ ಸಕಲಹಾದ ಮಸೂರಿಕೆಗಳು ಶಮನವಹವು. ವಿಸರ್ಪವ್ಯಾಧಿಯೂ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶುಂಠೀಬಲಾನಿಂಬಪಟೋಲಮುಸ್ತೈ। ಸ್ಸಧಾನ್ಯಕೈಸ್ಸಾಮಳಕೈಸ್ಸಮುಸ್ತೈಃ॥ ಶೃತಃ ಕಷಾಯೋ ವಿನಿಹಂತಿ ಪೀತೋ। ಮಸೂರಿಕಾಮಷ್ಟವಿಧಾಂ ಮಧೂಕ್ತಃ॥

ಟೀ॥ ಶುಂಠಿ, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಬೇವಿನ ಒಳನಾರು, ಕಹಿಪಡವಲ, ಬಂಗಲ

ಕೋಷ್ಠ, ಕೊತ್ತಂಬರಿಬೀಜ, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಇವನ್ನು ಕಷಾಯವಕಾಸಿ, ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಲಾಕೆರದ ಮಸೂರಿಕೆ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಾರಿಭಾಮಧುಕೋಶೀರನಂ ಕಾಚಂದನಪಂಕಜೈಃ । ಮಸೂರಿಕಾಂ ಕುಶೀತಾಕ್ವಾಥಃ ಕದಲೀಕಂದಜಸ್ತಥಾ ॥

ಟೀ ॥ ಸೊಗದೇಬೇರು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಲಾಮಂಚ, ಕುರಿಚಿನಬೇರು, ಶ್ರೀಗಂಧ, ತಾವರೆಕೇಸರ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಷಾಯವಕಾಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಮಸೂರಿಕೆ ಶಮನವಹುದು; ಹಾಗೆಯೇ ಬಾಳೇಗಡ್ಡೆಯ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಿಸಲು ಮಸೂರಿಕೆ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ನಾಶಾಮೃತಾರಗ್ವಧನಿಶಾಪಿಚುಮಂದವಲ್ಕ । ಸ್ಪಿಂಡೀಫಲತ್ರಿಯಪಟೋಲಮಹಾವಧಾನಾಂ ॥ ಕ್ವಾಥಂ ಸಮಾಕ್ಷಿಕಪುರಂ ಪ್ರಪಿಬದ್ಧಿನಾದಾ । ವಿಸ್ಫೋಟದಾಹವರಿಸರ್ಪಮಸೂರಿಕಾಸು ॥

ಟೀ ॥ ಆಡಸೋಗೆಸೊಪ್ಪು, ಅಮೃತಬಳ್ಳೀಕುಂಬು, ಮರದರಿಸಿನ, ಬೇವಿನಬಳನಾರು, ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ತ್ರಿಫಲೆ, ಕಹಿಪಡವಲ, ಶುಂಠಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವಕಾಸಿ, ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಂ ಮಾಡಿ, ಗುಗ್ಗುಲದ ಚೂರ್ಣವನ್ನೂ ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನೂ ಕಲೆಸಿ ಕೊಡಲು ಸ್ಫೋಟಕ, ವಿಸರ್ಪ, ಮಸೂರಿಕೆಗಳು ಶಮನವಹುವು. ಈ ಕಷಾಯ ವೃದ್ಧರುಗಳಾದ ವೈದ್ಯರುಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದದ್ದು.

(ಶತಶ್ಲೋಕಿಯಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಜೀವಂತೀತ್ರಿಫಲಾಪಟೋಲರಜನೀವಾಶಾನ್ಯತಾಶಾರಿಭಾ। ಪಾಠಾನಾಗರಧನ್ವಯಾಸಧನಿಕೋಪಾನತ್ಕನಿಂಬಾಂಬುಭೈಃ। ಸೋಶೀರಾಂಬುಜಿಮ್ಮೈಸ್ಸಯಷ್ಟಿಮಧುಕೈಃ ಶಭಿರ್ಯಥಾಲಾಭತಃ। ಕ್ವಾಥಸ್ಫೋಟಮಸೂರಿಕಾಜ್ವರತೃಷಾದಹಾರ್ವಿಸರ್ಪಾಪಹಃ॥

ಟೀ॥ ಸೀಹಾಳೆ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಕಹಿಪಡವಲ, ಅರಿಸಿನ, ಆಡಸೋಗೆ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ ಕುರಿಚಿನಬೇರು, ಕೊತ್ತುಂಬರಿಬೀಜ, ಹಂಸಪಾದಿ, ನೆಲಬೇವು, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಲಾಮಂಚ, ಮುಡಿವಾಳ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನಾದರೂ ದೊರಕಿದಷ್ಟನ್ನಾದರು ಕೂಡಿಸಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಷಾಯಕಾಸಿ ಕೊಡಲು ಸ್ಫೋಟಕ, ಮಸೂರಿಕೆ, ಜ್ವರ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ವಿಸರ್ಪ ಇವಿಷ್ಟೂ ಶಮನ.

ಶ್ಲೋ॥ ಮುಸ್ತಾಮೃತಾಲಕೋಶೀರಚಾವೀರ್ಯಾಶ್ಯಾಮಹಾವಧಂ ದಶ

ಮೂಲಂಚತತ್ಕ್ವಥಶ್ಛಿಂದ್ಯಾದ್ವಾತಮಸೂರಿಕಾಂ॥

ಟೀ॥ ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಕುರಿಚಿನಬೇರು, ಲಾಮಂಚ, ಮರದರಿಸಿನ, ರಾಸ್ನೆ, ಶುಂಠಿ, ದಶಮೂಲ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ವಾತದಿಂದುಂಟಾದ ಮಸೂರಿಕೆ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಯಃ ಕಂಟಕಾರೀಬೃಹತೀಶ್ವದಂಷ್ಟ್ರಾ । ಕುಸ್ತುಂಬರೀನಾಗರಪಿಪ್ಪಲೀಭಿಃ ॥ ಶೃತಃ ಕಷಾಯೋಮಧುನಾಚಯುಕ್ತೋಮಸೂರಿಕಾಮಷ್ಟವಿಧಾಂನಿಹಂತಿ ॥

ಟೀ॥ ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ಗುಳ್ಳದಬೇರು. ಕಿರುನೆಗ್ಗಿಲು, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ತಿಪೂಕವನ್ನು ವೊಂದುಬಳ್ಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಷಾಯವ ಕಾಸಿ, ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಿಸಲು ೮ ತೆರನಾದ ಮಸೂರಿಕೆಯೂ ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಆಮ್ಲಾತಕೀಗಳೂಚ್ಯಾಶ್ಚಕಷಾಯಂಶರ್ಕರಾಯುತಂ । ಶಾರಿಭಾದಿಕಷಾಯಂವಾ ಪ್ರಪಿಬೇತ್ಪಿತ್ತರುಗ್ಧಿತಃ॥

ಟೀ॥ ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟಿನಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ, ಅಮೃತಬಳ್ಳೀ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ, ಸೊಗದೇಬೇರಿನಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಶರ್ಕರೆಬೆರಸಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಮಸೂರಿಕೆ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಇದಮತಿಪರಮರಹಸ್ಯಂಸಸಿತಂಬ್ರಾಹ್ಮೀದ್ರವಂಪಿತಂಪೇಯಂ॥

ಟೀ॥ ಇದೊಂದು ಪರಮರಹಸ್ಯ—ಒಂದೆಲಗನರಸವನ್ನು ಶರ್ಕರೆಸಹಿತ ಪಾನಮಾಡಿಸಲು ಮಸೂರಿಕಾವ್ಯಾಧಿ ಹೊರಟುಹೋಗುವದು. ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿಗಲ್ಲಿಗೊಂದೊಂದು ತೋರಿ ಹೋಗುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಉಶೀರಲೇಪನಂಗಾತ್ರೇ ನಶ್ಯೇತ್ಸರ್ವಮಸೂರಿಕಾಃ । ಚಂದನೇನತಥಾಸ್ನಾನಂ ಶಯನಂಮಂದಮಾರುತೇ॥

ಟೀ॥ ಲಾಮಂಚವಂ ತಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣನಾಗಿಅರದು ಮೈಗೆಲೇಪವಂಮಾಡಿಸಿ ಶ್ರೀಗಂಧವಂಅರದು ನೀರಿನಲ್ಲಿಕದಡಿ, ಆನೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನವಂಮಾಡಿಸಿ, ತಂಗಾಳಿಗೆಮೈಚಾಗಿ ಶಯನವಂಮಾಡಿಸಲು ಮಸೂರಿಕೆ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಬ್ರಾಹ್ಮೀರಸೇನಚಾರ್ಧಂತುಚಂದನಂಪ್ರಪಿಬೇನ್ನರಃ । ಉರ್ವಾರುಬೀಜಂಕರ್ಕಂತುಯಷ್ಟೀಮಧುಕಮೇವಚ । ತಂಡುಲೋದಕಸಂಯು

ಕ್ತಂ ಪ್ರಾತಃ ಶಿವಪಿಬೇನ್ನರಃ॥ ****************************

ಟೀ ॥ ಒಂದೆಲಗನಸೊಪ್ಪಿನ ರಸ ೧ ಸೊಲಿಗೆ, ಶ್ರೀಗಂಧದ ರಸ ಅರ್ಧ ಸೊಲಿಗೆ ಈ ತಿನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡುವಣ, ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಾಕೇ ಕಾಯಿಬೀಜವನ್ನು ಯಷ್ಟಿಮಧುಕವನ್ನು ಅಕ್ಕೀಗಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಅರೆದು ಕುಡಿಸಲು ಸಮಸ್ತವಾದ ಮಸೂರಿಕೆ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಧಾತ್ರೀಚಂದನಯೋಃ ಕಲ್ಕಮುಶೀರಸಹಿತಂ ಪಿಬೇತ್ । ತ್ರಿವೃತಾ ಕಲ್ಕಸಂಯುಕ್ತಂ ತ್ರಿಫಲಾಯಾ ರಸಂ ಪಿಬೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ನೆಲ್ಲೀಚೆಟ್ಟು, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಲಾಮಂಚ, ಯೀ ಮೂರನ್ನು ಕಣ್ಣೀರಿನಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಕಲ್ಕವ ಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸುವದು. ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತ್ರಿಫಲೆ ಕಷಾಯವ ಮಾಡಿ ನಾಳಿಕಾ ತಿಗಡೆ ಚೂರ್ಣವೆರಸಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡಿಸಲು ಮಸೂರಿಕೆ ಶಮನ.

(ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅಂಜನ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅಥ ಕಂಕಿಂ ಶ್ರೇಣೀಬೀಜಂ ಸ್ಪಾಸ್ತನ್ಯೇನ ಯೋಷಿತಃ। ಕಲ್ಪಯಿಸ್ಸೇ ಚಯೇನ್ನೇತ್ರೇ ಯದ್ವಾ ಲಾಲಾಜಲಂ ಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥ ಅಂಜನೇ ನಿಂಬನಿರ್ಯಾಸಂ ಸ್ತನ್ಯಘೃಷ್ಟಂ ವಿಲೋಚನೇ । ಅಥವಾ ಯಷ್ಟಿ ಭಾಂಡಸ್ಯ ಮಷ್ಟಿಂ ಲಾಲಾಕ್ತ ಮಂಜಯೇತ್ ॥ ಯದ್ವಾಂಜನಶಿಲಾಂ ಸ್ತನ್ಯೇನೋದ್ಘೃಷ್ಟಂ ತಿಮಸೂರಿಕಾ॥

ಟೀ ॥ ಕೊಗರಿಯನ್ನಾದರೂ ಕುಣಿಸೇಬೀಜವನ್ನಾದರೂ ಮೊಲೆಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಿಕ್ಕಿ, ಆ ಹಾಲನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಯರಚಲೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹುಟ್ಟಲು ಮಸೂರಿಕೆ ಏಳದು, ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವುಗುಳನೀರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಯರಚಲೂ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಮಸೂರಿಕೆ ಏಳದು. ಬೇವಿನ ಹುಗಿನು ಮೊಲೆಹಾಲಲ್ಲಿ ತೇಗದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚಲು ಮಸೂರಿಕೆ ಏಳದು. ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಯಷ್ಟಿಮಧುಕವನ್ನು ಅಟ್ಟಿದ ಮಡಿಕೆಯ ಮಸಿಯನ್ನು ವುಗುಳನೀರಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೂ ಸರಿಯೆ, ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಂಜನದ ಶಿಲೆಯನ್ನು ಮೊಲೆಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ತೇಗದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚಲೂ ಕಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಮಸೂರಿಕೆ ಯೇಳದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಭಸ್ಮನೋದ್ಧೂಳಯೇದಂಗಂ ಪಕ್ವಾಭಿಸ್ತಾಭಿರರ್ದಿತಃ । ತೇನ ಕಂಡೂತಿ ದಾಹಾರ್ತಿಃ ಪಾಪಂ ಚಾಪಿ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ॥

ಟೀ॥ ಮಸೂರಿಕೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಕೀವು ತುಂಬಿ ಮೊರಹೊಂಮಿಕ್ಕೊಡೆದು ನೀರು ಸುರಿಯುತಿದ್ದರೆ ಬೆರಣೀಬೂದಿ ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಕೊಚ್ಚಿ ಮಲಗುವ ವಸ್ತ್ರಕಕ್ಕೆ ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಹಾಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿ ಮೈಗೂ ಧೂಳಿತವ ಮಾಡಿಸುವಣ, ಅದರಿಂದ

ತಿಮಿರ ಶಮನವಹುದು. ನೀರುಸುರಿವದು ನಿಲ್ಲುವದು. ಸದ್ಯಃ ಪಾಪಶಮನ.

ಶ್ಲೋ ॥ ತ್ವಗಕ್ಷಿರೋಗಾಪಸ್ಮಾರ ರಾಜಯಕ್ಷ್ಮಮಸೂರಿಕಾಃ। ದರ್ಶನಾ
ತ್ಸ್ಪರ್ಶನಾದ್ದಾನಾತ್ಸಂಕ್ರಾಮಂತಿನರಾನ್ನರಂ॥

ಟೀ॥ ಕುಷ್ಠಮೊದಲಾದ ತ್ವಗ್ರೋಗ, ಕಣ್ಣುಬೇನೆ, ಅಪಸ್ಮಾರ, ಕ್ಷಯರೋಗ, ಮಸೂರಿಕೆ, ಈ ಐದು ರೋಗಗಳುಳ್ಳವರನ್ನ ನೋಡಿದರೂ ಮುಟ್ಟಿದರೂ ದಾನರೂಪವಾಗಿ ಇವರುಗಳಿಂದ ಯೇನಾದರು ತೆಗದುಕೊಂಡರೂ ಮುಟ್ಟಿದವರ ಮುಟ್ಟಿದಮನುಷ್ಯನಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಅಂಟುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಶೋಫಕುಷ್ಠಜ್ವರಲೋಚನಾಮಯಂ । ತಥೋಪಮಾರ್ಗಪ್ರ
ಭವಾಮಸೂರಿಕಾ ॥ ತದಂಗಸಂಸ್ಪರ್ಶನಿವಾಸಭೋಜನಾ । ನ್ನರಾ
ನರಂಕ್ಷಿಪ್ರಮಿವವ್ರಜಂತಿತೇ॥

ಟೀ॥ ಮಸೂರಿಕೆ ಮೈಮೇಲೆ ಬರುಳವಾಗಿದ್ದರೆ, ಕಲೆನಿಲ್ಲದಹಾಗೆ ಲೇಪ, ಇದರರ್ಥ ಮೇಲೆ ಬರದಿರುವ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೆ ಬರದಿದೆ.

ಶ್ಲೋ॥ ಗಜಾಸ್ಥಿಗೈರಿಕನಿಶಾಚೂರ್ಣಮಾಕ್ಷಿಕಸಂಯುತಂ। ಪ್ರಲೇಪಯೇ
ತ್ಕ್ರಣಂರುಸ್ಯಾತ್ ಕೇವಲಂವಾಗಜಾಸ್ಥಿಜಂ॥

ಟೀ॥ ಆನೆಯದಂತವನ್ನಾದರೂ ಅಸ್ಥಿಯನಾದರೂ, ಕಾವೀಕಲ್ಲು ಅರಿಸಿನಸಹ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ ಲೇಪಿಸಲು ಕಲೆನಿಲ್ಲುವದು.

(ಪುಷ್ಪಾಶ್ವತ್ಥತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪುಷ್ಪಾಶ್ವತ್ಥಕದೂರ್ವಾದುಗ್ಧಾರ್ದ್ವಾಯಿಕೈಸ್ಸರ್ವೈಸ್ತೈಲಂ ।
ಪಾದಾಂಶೈಃಪರಿಪಕ್ವಂವಿಸ್ಫೋಟಮಸೂರಿಕಾಂರುಣ್ಯಾತ್॥

ಟೀ ॥ ರೂಪದಚಕ್ಕೆ, ಗರಿಕೆಬೇರು, ನೆಲಸುಂಬಳ, ನಾಗಕೇಸರ, ಇಷ್ಟನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೪ ವರಹಾತೂಕವನ್ನು ಚೂರ್ಣಿಸಿ ೧ ಬಳ್ಳಹಾಲು, ೧ ಬಳ್ಳಕುಪ್ಪಸಜಿಕೆ ಪಾಕವಮಾಡಿ ಉದದಲ್ಲಿಯಿಳುಪಿ ಮೈಗೆಲೇಪಿಸಲು ವಿಸ್ಫೋಟಕ, ಮಸೂರಿಕೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶಮನವಹುವು.

(ಕ್ಷೀರವೃಕ್ಷಾದಿತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಕ್ಷೀರವೃಕ್ಷತ್ವಕ್ಕ್ವಾಥೋತ್ಥೈಃಕುಮಾರೀದೂರ್ವಾರೋರಸ್ತೈಃ ।
ಪಚೇತ್ದ್ವಿಗುಣಕ್ಷೀರೈಸ್ತೈಲಂಕಲ್ಕೀಕೃತೈಶ್ಚಷಧ್ಯೈಃ॥ ಯಷ್ಟಿಚಂದನಕು
ಷ್ಠಾಬ್ದ ಶಾರಿಭಾಮಳಕೋತ್ಪಲೈಃ। ಪ್ರಿಬಿರೋಶೀರನೀಲಾಹ್ವಾಚೋರ

ನೀಲೀತ್ರಿಗಂಧತೈಲೈಃ ॥ ಮಧೂಕಸರ್ಜಗಂಧಾಭ್ಯಾಂ ಕ್ಷೀರವೃಕ್ಷಾಂಕು
ರೈರಪಿ। ಪಕ್ವದಭ್ಯಂಜನಾದ್ಧಂತಿ ವಿಸ್ಫೋಟಕಮಸೂರಿಕಾಂ॥ ವಿಸರ್ಪಪಾ
ಮಾಸಂದಾಹಾನಂಗದಾಹಾನ್ವಿಶೇಷತಃ॥

ಟೀ॥ ಆಲದಮರದಚಕ್ಕೆ, ಅರಳೀಮರದಚಕ್ಕೆ, ಅತ್ತೀಚಕ್ಕೆ, ಇವನ್ನು ಕಷಾಯ ಪಕ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ, ೧ ಬಳ್ಳ ಹೋಳೆಸರದರಸ, ೧ ಬಳ್ಳ ಗರಿಕೆಯರಸ, ಕಷಾಯಸಹ ೩ ಬಳ್ಳರಸಕ್ಕೆ ೩ ಬಳ್ಳ ಹಾಲುಹನಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳ ಎಣ್ಣೆಯ ಹನಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ— ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ತ್ರಿಗಂಧ, ಹಂಗಲನೀರಕೋಷ್ಠ, ಕೊನ್ನಾರಗಡ್ಡೆ, ಸೊಗದೆ, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಮುಡಿವಾಳ, ಲಾಮಂಚ, ಹೊಂಗೇವೃಕ್ಷದಬೇರು, ಖರ್ಜೂರ, ನೀಲಿ, ಮೇಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗಕೊರಟ, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ಜಿಪ್ಪಿಲುಪ್ಪು, ಈಶ್ವರಿ, ಆಲದಮೊಗಳು, ಅತ್ತೀಚಿಗರು, ಅರಳೀಮೊಗಳು, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ವರಹಾ ತೂಕವಂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ, ಪಾಕವಮಾಡಿ ಹದದಲ್ಲಿಳುಹಿ, ಈ ತೈಲದಿಂದ ಅಭ್ಯಂಗವಮಾಡಿಸಲು ಸ್ಫೋಟಕ, ಮಸೂರಿಕೆ, ವಿಸರ್ಪ, ಖಜ್ಜಿ, ಕೊರ್ಕೆನವುರಿ ಮೊದಲಾದ ಉಷ್ಣವ್ಯಾಧಿಗಳು ಶಾಂತವಹವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಉಪಾನತ್ಪಾದಸಾರೇಣ ತೈಲಂ ಹಂತಿ ಮಸೂರಿಕಾಂ। ಅಭಿಷಿ
ಚ್ಯಾಂಬುಭಿಶ್ಶೀತೈರನುಲಿಪ್ಯ ಚಿಮೇನಚ ॥ ಪ್ರಣಮ್ಯ ರಕ್ಷ ರಕ್ಷೇತಿ ಪ್ರಾರ್ಥ
ನೀಯೋ ಮಹೇಶ್ವರಃ ॥

ಟೀ॥ ಹಂಸಪಾದಿರಸವನ್ನೂ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಸಮವಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ, ಮೈಗೆ ಲೇಪವಮಾಡಿಸಿ, ಶ್ರೀಗಂಧವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿ, ತಣ್ಣೀರಿನಿಂದ ಸ್ನಾನವಮಾಡಿಸಲು ಮಸೂರಿಕೆ ಶಮನವಹುದು. ಆಮೇಲೆ ಈಶ್ವರಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಹೇಶ್ವರನನ್ನು ರಕ್ಷರಕ್ಷಯೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಮ್ಮಾಡುವದು.

(ವಿಸ್ಫೋಟಕಚಿಕಿತ್ಸಾ.)

ಶ್ಲೋ॥ ದೇಹೋಷ್ಮಣಸ್ತ್ವಕ್ಕರೀದಾಹಜ್ವರಾಂಗಸದನಾನ್ವಿತಾಃ। ಜಾಯಂ
ತೇಪಿ ತ್ರೈಷಮ್ಯಾತ್ ವಿಸ್ಫೋಟಾಸ್ಸರ್ವದೇಹಗಾಃ ॥ ಮಸೂರಾದ್ವಿದ
ಳಪ್ರಖ್ಯಾಸ್ತಥಾವಿಮ್ರಮಸನ್ನಿಭಾಃ । ಅಂತರ್ವಕ್ತ್ರಾ ತ್ರಿಕಿಣಾಭಾಶ್ಚವಿ
ಸ್ಫೋಟಾದೇಹನಾಶಕಾಃ ॥

ಟೀ॥ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಉಷ್ಣ, ಕೊರ್ಕೆನಲ್ಲಿ ತಾಪ, ಜ್ವರ, ಬಡತನ, ಇವುಗಳೊಡನೆ

ಶೂಲೆ, ಪಿತ್ತವವೈಷಮ್ಯದಿಂದ ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲೂ ಗಾತ್ರವಾಗಿ ಸ್ಫೋಟಕಗಳು ಏಳುವವು, ಕೆಲವು ಬಾಣಂಗಿಯಬೀಳಿಯ ಆಕಾರವಾಗಿರುವು, ಕೆಲವು ಹವಳದ ಮಣಿಯ ಆಕಾರವಾಗಿರುವು, ಅದರನಡುವೆ ಕುಳಿಬಿದ್ದು ಸೀದಹಾಗೆಯಿದ್ದರೂ ಗಂಟಾಗಿದ್ದರೂ ದೇಹವಂನಾಶವ ಮಾಡುವವು.

ಶ್ಲೋ॥ ವಿಸ್ಫೋಟೇಷುಮಸೂರ್ಯಾಂಚಶ್ರೇಷ್ಠಂಸಮ್ಯಗ್ವಿರೇಚನಂ ॥

ಟೀ॥ ಸ್ಫೋಟಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಸೂರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ವಿರೇಚನವಮಾಡಿಸುವದು ಉತ್ತಮ.

ಶ್ಲೋ॥ಚಂದನಪರ್ಪಟಕಾಮೃತವಲ್ಲೀಧಾನ್ಯಕಸೇವ್ಯಜಲಾಂಬುದಸಿದ್ಧಂ।
ಉಗ್ರವಿದಾಹತೃಷಾರ್ತಿವಿಮಿಶ್ರಂಸ್ಫೋಟಮಪೋಹತಿಪೀತಮಶೇಷಂ ॥

ಟೀ॥ ಶ್ರೀಗಂಧ, ಪರ್ಪಾಟಕ, ಅಮರದವಳ್ಳಿ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಲಾಮಂಚ, ಮುಡಿವಾಳ, ಕೊನ್ನಾರೀಗಡ್ಡೆ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ತವರಹಾತೂಕ ವೊಂದು ಬಳ್ಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಉಗ್ರವಾದತಾಪ, ಬಾಯಾರಿಕೆ ಸಹಿತವಾದ ವಿಸ್ಫೋಟಕಗಳು ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ನಿಮ್ಬಪಲಾಶಾಮೃತಾಧಾತ್ರೀಸಪ್ತಲಾಸಾಧಿತಂಜಲಂ। ತ್ರಿಫಲಾ
ನಿಂಬಸಿದ್ಧಂವಾ ಪರಂಸ್ಫೋಟನಿಬರ್ಹಣಂ ॥

ಟೀ॥ ಬೇವಿನವೊಳೆನಾರು, ಅಮರದವಳ್ಳಿ, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ಜಾಜೀಬೇರು, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ತತೂಕವನ್ನು ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಸ್ಫೋಟಕ ಶಮನವಹುದು. ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತ್ರಿಫಲೆ, ಬೇವಿನ ವೊಳೆನಾರು ಇವನ್ನ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ತತೂಕ ಕಷಾಯವಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲುಸ್ಫೋಟಕಶಮನ.

ಶ್ಲೋ॥ ತ್ರಾಯಮಾಣೋತ್ತಮಾದ್ರಾಕ್ಷಾಕಟುಕಂಸ್ಫೋಟಜಿದ್ಭವೇತ್ ।
ದೂರ್ವಾಘೃತಂವಿಸರ್ಪೋಕ್ತಂ ಪಾನಲೇಪಾದಿಷೂತ್ತಮಂ ॥ ತಿಕ್ತ
ಕಂಚಪಚೇತ್ಸರ್ಪಿರ್ವಿಸ್ಫೋಟಕನಿವೃತ್ತಯೇ॥

ಟೀ॥ಕಹಿದರಸಿ, ತ್ರಿಫಲೆ, ದ್ರಾಕ್ಷೀಹಣ್ಣು, ಚಿಲ್ಲದಬೀಜ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ತತೂಕವಂ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಸ್ಫೋಟಕಶಮನ.

(ಸ್ಫೋಟಕದಲ್ಲಿ ದೂರ್ವಾದಿಘೃತ ವಿಸರ್ಪೋಕ್ತಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಜೀರಕಚಂದನನಂ ಕುಷ್ಠಂಧಾನ್ಯಂದೂರ್ವಾಂಕುರಂಜಲೈಃ । ಪಿ
ಷ್ಟ್ವಾಶರ್ಕರಯಾಪೀತಂಮಸೂರೀಸ್ಫೋಟನಾಶನಃ॥

ಟೀ ॥ ಜೀರಿಗೆ ದವನದಕೊನ್ರು, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಗರಿಕೆಯ ಮೊಳೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅವರದಾಕಾರ ನೀರಲ್ಲಿಅರದು ಶರ್ಕರೆಬೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಮಸೂರಿಕೆ ಸ್ಫೋಟಕಗಳು ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಜಂಬೀರನೀರಪರಿಪೀತಗುಡಂನರಾಣಾಂ । ಪ್ರಾರಂಭಪೂರ್ವಸಮಯೇಷುಮಸೂರಿಕಾಣಾಂ ॥ ಸದ್ಯಶ್ಶಮಂನಯತಿಗೋಪಯಸಾಪ್ರಭಾತೆ । ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಪ್ಯಲಮತೀವರಹಸ್ಯಮೇತತ್ ॥

ಟೀ॥ ಮಸೂರಿಕೆ ತೊಡಗುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸದಲ್ಲಿ ಬೆಲ್ಲದಪಾನಕವಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸುವದು, ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹಸುವಿನಹಸೀಹಾಲಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯನ್ನ ತೇದುಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಮಸೂರಿಕೆ ಏಳಲಾರದು, ಆದರೂ ಅಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ತೋರಿ ಹೋಗುವದು.

(ಶೀತಪಿತ್ತ ಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವಿಸ್ತೀರ್ಣೈರ್ಮಂಡಲೈಃ ಶೋಷ್ಠೈರ್ಬಹುಳೈಶ್ಶೋಣಿತಪ್ರಭೈಃ । ತನುಂಪಿತ್ತಕಫಕೃದ್ಧೈರ್ಯುತಃಕಂಡುಸಂಯುತಾಂ ॥ ಶೀತಪಿತ್ತಮಿತಿಪ್ರಾಹುರಾಮ್ಲಪಿತ್ತಂಚತಂಗದಂ॥

ಟೀ॥ ಅಗಲವಾಗಿಯೂ, ಬಟುವಾಗಿಯೂ, ಕೆಂಪಾಗಿಯೂ, ಬಹಳವಾಗಿಯೂ, ಮೈಮೇಲೆಗಂಧೆ ಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಹೆಚ್ಚಿಗೆಯಿಂದ ಏಳುವದು, ಅದನ್ನ ಶೀತಪಿತ್ತವೆಂತಲೂ ಆಮ್ಲಪಿತ್ತವೆಂತಲೂ ಹೇಳುವರು.

(ಭಗೀರಥ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಹೃಲ್ಲಾಸಸ್ತ್ವಗ್ರುಕ್ಸ್ವಾಂಬರಕ್ತಲೋಚನತಾರುಚಿಃ । ಛರ್ದಿಶ್ಶೋಫೋಜ್ವರಃಕಂಡೂಃಶೀತಪಿತ್ತಸ್ಯಲಕ್ಷಣಂ॥

ಟೀ॥ ಎದೆನೋವು, ಮೈಭಾರ, ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಾಗುವದು, ಅರೋಚಕವುಂಟಾಗುವದು, ಛರ್ದಿ, ಜ್ವರ, ಶೋಫೆ, ತೀಟೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶೀತಪಿತ್ತಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಮೃತಾರಜನೀನಿಂಬಾಧನ್ವಯಾಸಃಪೃಥಕ್ಕೃತಾಃ। ಪ್ರಾಣದಾಃ ಕ್ವಾಣದಾಃಪೀತಾಃಶೀತಪಿತ್ತವಿಕಾರಿಣಾಂ॥

ಟೀ॥ ಅಮರದವಳ್ಳಿ, ಅರಿಸಿನ, ಬೇವಿನಮ್ರೊಳನಾರು, ಕುರಿಜಿನಬೇರು, ಇವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಯಾದರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯಾದರೂ ಕಷಾಯವಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಶೀತಪಿತ್ತ ಶಮನವಹುದು. ಪ್ರಾಣವಕಾವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಆರಗ್ವಧಭಯಾಕೃಷ್ಣಾಖದಿರೈಃಕಂಪಿಸೋನಿತಂ।ಲೇಪ್ವಕಾರಾಸ್ಲ ಪಿತ್ತಾರ್ತೈಃಪಿಯಂಚವೈರ್ಯಥಾಸ್ವೃತಂ ॥

ಟೀ॥ ಕಕ್ಕೇಮರದಕೊಕ್ಕು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕಾಚು, ಇಷ್ಟುಪ್ರ ತ್ಯೇಕ ೮ ತೂಕವಂ ೧ ಬಳ್ಳ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಟ್ಟು ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಆಮ್ಲಪಿತ್ತ, ಶೀತಪಿತ್ತ, ಇವು ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಗುಳೂಚಿಂಸರ್ಷಪಂಪಿಷ್ಟ್ವಾಶೀತಪಿತ್ತೇಪ್ರಲೇಪಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಅಮೃತದವಳ್ಳಿಯ ಕಂಬನ್ನೂ ಸಾಸುವೆಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಅರದು ಮೈಗೆ ಲೇಪನವಮಾಡಿಸಲು ಶೀತಪಿತ್ತ ಹರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕ್ಷೀರದ್ರುಮಾಂಕುರೋಶೀರಗುಳೂಚೀನೀರಗೈರಿಕೈಃ।ಸಕುಷ್ಠಂ ಪಯಸಾಪಿಷ್ಟ್ವಾಶೀತಪಿತ್ತೆಪ್ರಲೇಪಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಆಲದಮೊಗಳು, ಅತ್ತೀಮೊಗರು, ಅರಳೀಮೊಗರು, ಲಾಮಂಚ, ಅಮೃ ರದವಳ್ಳಿ, ಮುಡಿವಾಳ, ಕಾವಿಯಕಲ್ಲು, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಇವನ್ನ ಸಮಾಂಶ ವಾಗಿ ಹಾಲಲ್ಲಿಅರದು ಮೈಗೆ ಲೇಪವಮಾಡಿಸಲು ಶೀತಪಿತ್ತ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ವಿಶ್ವಚೂರ್ಣಸಹಿತೋಷ್ಣಭಸ್ಮನಾ । ಗಾತ್ರಮಾಶುಪರಿಲೇಪಯೇ ನ್ಮನುಜಃ॥ ಶೀತಪಿತ್ತಶಮನಾಯಚಂದನಂ।ಛಿನ್ನರೋಹರಸಪಿಷ್ಟಿತಂತಥಾ॥

ಟೀ॥ ಶುಂಠೀಚೂರ್ಣವಂ ಬಿರಣಿಯಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆಸಿ ಬಿಸಿಮಾಡಿ ದೇಹಕ್ಕೆ ಧೂಳಿತವಮಾಡಿಸಲು ಶೀತಪಿತ್ತಹರವಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀಗಂಧವನ್ನೂ ಅ ಮರದವಳ್ಳೀರಸವನ್ನೂ ಅರದು ಮೈಗೆ ಲೇಪವಮಾಡಿಸಲು ಶೀತಪಿತ್ತಹರ.

ಶ್ಲೋ॥ಶಾರಿಭಾಚಂದನಂಕುಷ್ಠಂಕ್ಷೀರೇಣಪರಿಪಿಷಯೇತ್ । ಪ್ರಲಿಂಪೇಚ್ಛೀತ ಪಿತ್ತಂತತ್ಸದ್ಯಏವವಿನಶ್ಯತಿ॥

ಟೀ॥ ಸೊಗದೆ, ಗೆಣಸು, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಈ ೩ ನ್ನೂ ಹಸು ವಿನಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರದು ಮೈಗೆ ಲೇಪವಮಾಡಿಸಲು ಶೀತಪಿತ್ತ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಮೃತದಳಿಮಸರ್ಷಪಮಾಷಿಷಪಿಷ್ಠಂತಥೋಶೀರಂ। ತುಲಸೀ ದಳತಿಲಯುಕ್ತಂಮುನಿತರುದಳಸೇವ್ಯಕುಷ್ಠಂವಾ॥ನಲದಕೃತಮಾಲಚಂದನ ಸರ್ಷಪಘನನಿಂಬಕುಟಜಾನಿ । ಕುಷ್ಠಂಚಾಸುಹರಿದ್ರಾನ್ಪಿತ್ತಮಾ ಲಾದುನಿಘ್ನಂತಿ॥

ಟೀ॥ ಅಮೃತದವಳ್ಳಿಯಸೊಪ್ಪು, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಸಾಸುವೆ, ಇವನ್ನ [illegible]

ಟೀ ॥ ಜೀರಿಗೆ ದವನದ ಕೊನ್ನೆ, ಬಂಗಲ ಕೋಷ್ಠ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಗರಿಕೆಯ ಮೊಳೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅವರದಾಗೂಕ ನೀರಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಸಕ್ಕರೆ ಬೆರಸಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡೆ ಮಸೂರಿಕೆ ಸ್ಫೋಟಕಗಳು ಶಮನವಹವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಜಂಬೀರನೀರಪರಿಪೀತಗುಡಂ ನರಾಣಾಂ । ಪ್ರಾರಂಭಪೂರ್ವ್ವಸಮೆತು ಮಸೂರಿಕಾಣಾಂ ॥ ಸದ್ಯಶ್ಶಮಂ ನಯತಿ ಗೋಪಯಸಾ ಪ್ರಭಾತೇ । ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಪ್ಯಲಮತೀವರಸಸ್ಯಮೇತತ್ ॥

ಟೀ॥ ಮಸೂರಿಕೆ ತೋರುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನ ರಸದಲ್ಲಿ ಬೆಲ್ಲದ ಪಾನಕವ ಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸುವದು, ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹಸುವಿನ ಹಾಲಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯನ್ನ ತೇದು ಕುಡಿಯ ಕೊಡಲು ಮಸೂರಿಕೆ ಮೇಲೇಳಲಾರದು, ಆದರೂ ಅಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಗೊಂಚೊಂಚು ತೋರಿ ಹೋಗುವದು.

(ಶೀತಪಿತ್ತ ಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವಿಸ್ತೀರ್ಣೈರ್ಮಂಡಲೈಃ ಶೋಷ್ಠೈರ್ಬಹುಳೈಶ್ಶೋಣಿತಪ್ರಭೈಃ । ತನುಂ ಪಿತ್ತಕಫಕ್ರುದ್ಧೈತನುತಃ ಕಂಡುಸಂಯುತಾಂ ॥ ಶೀತಪಿತ್ತಮಿತಿ ಪ್ರಾಹುರಾಮ್ಲಪಿತ್ತಂ ಚ ತಂ ಗದಂ॥

ಟೀ॥ ಅಗಲವಾಗಿಯೂ, ಬಟುವಾಗಿಯೂ, ಕೆಂಪಾಗಿಯೂ, ಬಹಳವಾಗಿಯೂ, ಮೈಮೇಲೆ ಗಂಧೆ ಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳ ಹೆಚ್ಚಿಗೆಯಿಂದ ಏಳುವದು, ಅದನ್ನ ಶೀತಪಿತ್ತವೆಂತಲೂ ಆಮ್ಲಪಿತ್ತವೆಂತಲೂ ಹೇಳುವರು.

(ಭಗೀರಥ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಹೃಲ್ಲಾಸಜ್ಞಗುರುತ್ವಾಂಗರಕ್ತಲೋಚನತಾರುಚಿಃ । ಛರ್ದಿಶ್ಶೋಫೋಜ್ವರಃ ಕಂಡೂಃ ಶೀತಪಿತ್ತಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ॥

ಟೀ॥ ಎದೆನೋವು, ಮೈಭಾರ, ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಾಗುವಣ, ಅರೋಚಕವುಂಟಾಗುವಣ, ಛರ್ದಿ, ಜ್ವರ, ಶೋಫೆ. ತೀಟೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶೀತಪಿತ್ತಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಮೃತಾರಜನೀನಿಂಬಾಧನ್ವಯಾಸಿಃ ಪೃಥಕ್ಕೃತಾಃ। ಪ್ರಾಣದಾಃ ಕ್ವಾಣದಾಃ ಪೀತಾಃ ಶೀತಪಿತ್ತವಿಕಾರಿಣಾಂ॥

ಟೀ॥ ಅಮರದವಳ್ಳಿ, ಅರಿಸಿನ, ಬೇವಿನ ಪ್ರೊಳನಾರು, ತುರಿಚಿನಬೇರು, ಇವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಯಾದರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಆದರೂ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಶೀತಪಿತ್ತ ಶಮನವಹುದು. ಪ್ರಾಣವ ಕಾವುದು.

శ్లో॥ ఆరగ్వధభయాకృష్ణాఖదిరైః కంపరిపాచితం। తద్వా శాతం సాస్థం
పిత్తార్తైః పిబేయందేవ్యైర్యథాసృతం ॥

టీ॥ కక్కేమరదకొంబు, అళలేకాయి, హిప్పలి, కాచు, ఇష్టూ ద్ర
వ్యేక ర కూళవం ౧ బళ్ళ నీరినల్లి కషాయవేత్తి అష్టావశేషవాగి
నిల్లిసి కొడిసలు ఆస్లపిత్త, శీతపిత్త, ఇవు శమనవహువు.

శ్లో॥ గళూచింసర్షపంపిష్ట్వా శీతకపిత్తే ప్రలేపయేత్ ॥

టీ॥ అమరదవళ్ళియ కుంబన్నూ సాసువెయన్నూ కూడ ఆరదు మ్మైగె
లేపనవమాడిసలు శీతపిత్త కురవహుదు.

శ్లో॥ క్షీరద్రుమాంకురోశీరగళూచీనీరజైరికైః।సకుష్ఠం
పయసాపిష్ట్వా శీతపిత్తే ప్రలేపయేత్ ॥

టీ॥ ఆలదమొగళు, అత్తిమొగరు, అరళీమొగరు, లామంచ, అమ
రదవళ్ళి, ముడినాళ, కావియకల్లు, చంగలకోష్ఠ, ఇవన్న సమాంశ
వాగి హాలల్లి అరదు మ్మైగె లేపవమాడిసలు శీతపిత్త శమనవహుదు.

శ్లో॥ విశ్వచూర్ణసహితోష్ణభస్మనా। గాత్రమాశుపరిలేపయే
న్మహుః॥ శీతపిత్తశమనాయచందనం।భిన్నకోకురసపేషితంతథా॥

టీ॥ శుంఠీచూర్ణవం బిరణియబూదియల్లి బెరెసి బిసిమాడి దేహకే
ధూళికవమాడిసలు శీతపిత్తకురవహుదు. హాగెయే శ్రీగంధవన్నూ అ
మరదవళ్ళీరసవన్నూ అరదు మ్మైగె లేపవమాడిసలు శీతపిత్తకుర.

శ్లో॥శారిభాచందనంకుష్ఠంక్షీరేణపరిపిషయేత్ । ప్రలింపేత్తేన
పిత్తంతత్సద్యఏవవినశ్యతి॥

టీ॥ సొగదె, గేణసు, శ్రీగంధ, చంగలకోష్ఠ, ఈ ౪ న్నూ హసు
వినహాలల్లి అరదు మ్మైగె లేపవమాడిసలు శీతపిత్త శమనవహుదు.

శ్లో॥ అమృతదళవిమసర్షపమాషపిష్ఠంతథోశీరం। తులసీ
దళతిలయుక్తంమునితరుదళసేవ్యకుష్ఠంవా॥నలదకృతమాలచందన
సర్షపఘననింబకుటజాని । కుష్ఠంచారురురిద్రాసనక్తమా
లాబనిఘ్నంతి॥

టీ॥ అమరదవళ్ళియసొప్పు, శ్రీగంధ, స్థాసువె, ఇవన్న మ్మైయ

హాలల్లి అరదు మైగె లేపనవమాడిసలు శీతపిత్త శమనవహుదు. హా గల్లదిద్దరె లామంచ, తులసీసొప్పు, యెళ్ళు, ఈ మూరన్నాదరూ యెమ్మెయహాలినింద అరదు లేపనమాడిసువదు. అల్లదిద్దరె అగసీ సొప్పు, లామంచ, చంగలనీరుకోష్ఠ, ఇవన్నాదరూ యెమ్మెయ హాలినిందఅరదు లేపనమాడిసువదు. అదల్లదిద్దరె జటామాసి, తక్కె- మరదచక్కె, శ్రీగంధ, లాసువె, కొన్నారెగడ్డె, బేవినకడ్డి, కొడ సిగనచక్కె, కుష్ఠ, మరదరిసిన, హొంగేబిగరు, ఇవుగళన్న యెమ్మె యహాలినింద అరదు మైగె లేపనమాడిసలు రక్తపిత్తదగంధె శమన.

(కషాయ.)

శ్లో॥ యష్టీమధుకనీలీచసరాస్నాచందనద్వయం। నిదుండి సకణాక్వాథఃశీతపిత్తజ్వరస్మృతః॥

టీ॥ ఎష్టిమధుక, నీలిబేరు, రాస్నె, శ్రీగంధ, రక్తచందన, తొటికె బేరు, పిప్పలి, ఇవుగళన్నెల్లప్రత్యేక ౮ తూకవం ౧ బళ్ళనీరినల్లి క షాయవెత్తిఅష్టావశేషవాగి కాయిసి కొడిసలు శీతపిత్తశమనవహుదు.

శ్లో॥ యష్టీకషాయసంయుక్తాపర్పటీశీతపిత్తనుత్ ॥

టీ॥ యష్టిమధుక, పర్పాటక, ఈ ౨ న్నూ ప్రత్యేక ౨ తూక, ఒం దుబళ్ళ నీరినల్లికషాయవెత్తి అష్టావశేషవాగి కాయిసి కొడిసలు శీతపిత్తజ్వర.

శ్లో॥ కాకమాచీదళరసైర్నస్యంచాపితథాభవేత్ ॥

టీ॥ బిల్లగణికెసొప్పినరసవన్ను నశ్యవమాడలు శీతపిత్తజ్వర.

శ్లో॥ విలేపాచ్ఛీతపిత్తఘ్నంమరీచంధాన్యభస్మచ॥

టీ॥ మెణసన్నూ కొత్తంబరిభస్మవన్నూ కూడిసిచూర్ణిసి మైగె లేపిసలు శీతపిత్తశమనవహుదు.

శ్లో॥ ఖదిరంనింబపత్రాణిమసూరవిదళైస్సహ। ఘృష్ట్వాజ్యైనాం భసావాథలేప్యోయంశీతపిత్తనుత్॥

టీ॥ కగ్గలి, బేవినసొప్పు, చాణంగిబేళె, ఈ ౩ న్నూ తుప్పదిందలాద రూ నీరినిందలాదరూ అరదు మైగె లేపవంమాడలు శీతపిత్తశమన.

శ్లో॥ తులసీదళతైలాభ్యాంలేపఃపరమభేషజం॥ ************

టీ॥ తులసీరస, ఎణ్ణె ఈ ఎన్నూ సమానవాగి కూడిసి మైగె లేపిసలు శీతపిత్తగందె శమనవహుదు.

శ్లో॥ తిక్తకంబపిబేత్సర్పిఃక్షీరకాలానుషంగిణి॥

టీ॥ మహాతిక్తఘృతవంపానవంమాడిసలు బహుకాల అనువర్తిసిబంద శీతపిత్తశమనహుదు.

శ్లో॥ ససైంధవేనకోష్ణేనసర్పిషాభ్యంగమాచరేత్ । తైలేన వాసుశీతేనతథాసలభతేసుఖం॥

టీ॥ సైంధవదచూర్ణసహిత కాసిద తుప్పదిందలాదరూ కాసదె యిరువ తైలదిందలాదరూ అభ్యంగమాడిసలు శీతపిత్తశమనవాగిసుఖవహుదు.

శ్లో॥ తైలందారురుజాసజ్జయష్టిపాఠాపచూర్ణితం। శీతపిత్తే మృతారాజికల్కంచాభ్యంగలేపనం॥

టీ॥ తుప్పదేవదారు, చంగలకోష్ఠ, సజ్జరస, యష్టిమధుక, అగిలు శుంఠి, ఈ ఇన్ను సణ్ణనాగి చూర్ణిసి, ఎణ్ణెయల్లికలెసి సర్వాంగకూ అభ్యంగవమాడిసి ఉగురుబెచ్చగాద నీరింద స్నానవంమాడిసువాగ అమరదవళ్ళియన్నూ సాసువెయన్నూ కూడ అరదు సర్వాంగకూ ఉజ్జి స్నానవమాడిసలు శీతపిత్తశమనవహుదు.

(క్షుద్రమసూరికెయచికిత్సె.)

శ్లో॥ కఫపిత్తప్రకోపినతాస్యుఃక్షుద్రమసూరికాః। జ్వరపూర్వాతిసారాంతాస్తబ్ధాఃసర్వాంగసంతతాః॥ మత్స్యనాసాం తుతాంకేచిదాహుఃపండితమానినః। జ్వరాతిసారవిధయఃసాత్మ్యాగాత్రప్రజాతాః॥

టీ॥ శ్లేష్మపిత్తప్రకోపదింద క్షుద్రమసూరికెగళు వుంటాగువవు. క్షుద్రమసూరికెయెందరె, గోణిదడారా. అవు మైమేలెయడబిడదె శరీరవెల్లా వ్యాపిసికొండు యేళువవు. ఆగోణిదడారవన్ను మత్స్యనాసియెందు వైద్యరుగళునుడివరు. క్షుద్రమసూరికె తోరువాగజ్వరమొదలువుంటాగువదు. కడెయల్లి అతిసారవుంటాగువదు. ఆదకారణ

ಜ್ವರಾತಿಸಾರಕ್ಕೆ ವಿಧಿಸಿಯಿರುವ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಕಲ್ಯವಾಗಿ ನಡಿಸುವದು:

ಶ್ಲೋ॥ ಕೃಷ್ಣಾಗ್ರಂಥಿಕಮುಸ್ತಾದ್ವಿನಿಶಾಮಯದೇವದಾರುವಿಶ್ವೌಷಧೈಃ ।
ಕ್ವಾಥಃ ಪ್ರಾತಃ ಪೀತಃ ಕ್ಷುದ್ರಮಸೂರೀಜ್ವರಾತಿಸಾರಘ್ನಃ॥

ಟೀ॥ ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಕುಷ್ಠ, ದೇವದಾರು, ಶುಂಠಿ, ಈ ೮ನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೮ ವರಹಾತೂಕವನ್ನು ಕಷಾಯವೆರ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಗೋಣಿದಡಹುರ, ಜ್ವರಾತಿಸಾರವಂ ಪರಿಹರಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ದುಸ್ಪರ್ಶಪಾಠಾತಿವಿಷಾಬ್ದಪಿಷ್ಟೈಃ ಸ್ಥಿತ್ವೈವಪಾಠಾಂಬುದ ನಾಗರೈರ್ವಾ । ಪ್ರಸಿದ್ಧಮಂಭಸ್ಸಕಲಾತಿಸಾರಾನ್ನಿವಾರಯೇನ್ಮಸೂರ್ಯ ನಸಾಂಬಪೀತಂ॥

ಟೀ॥ ಕುರಿಚಿಬೇರು, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಅತಿಬಜೆ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಶುಂಠಿ, ಈ ೫ನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ತೂಕವನ್ನೊಂದುಬಳ್ಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆರ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿಕೊಡಿಸುವದು, ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಶುಂಠಿ, ಈ ಮೂರನ್ನಾದರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ತೂಕವನ್ನೊಂದುಬಳ್ಳ ನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆರ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಜ್ವರಾತಿಸಾರ, ಮಸೂರ್ಯನಾಪೆ ಮೊಸಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಗೋಣಿದಡಹುರಶಮನ.

ಶ್ಲೋ॥ ದುಸ್ಪರ್ಶಾಧಕಿಥಾನ್ಯೋತ್ಥಿತಸ್ತ್ರೈರಧ್ಯಾಶಿತಾಶನಂ । ಧನ್ವಯಾಸಾಢಕೀಕ್ವಾಥಃ॥ ಕ್ವಥಿತಂ ಮಧಿಕಂತಥಾ। ದುಸ್ಪರ್ಶ್ಯಾಸ್ತ್ರೋಪಥಕ್ವಾಥೋಹರೇತ್ ಕ್ಷುದ್ರಮಸೂರಿಕಾಃ॥

ಟೀ॥ ಕುರುಚಿನಬೇರು, ತೊಗರಿ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಇವ್ವನ್ನಾ ಹಾಕಿ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ಆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಕ್ಲುಪ್ತಾಹಾರವಾಗಿ, ಪಥ್ಯಮಾಡಿಸುವದು, ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತೊಗರಿ, ಕುರಚನಬೇರು, ಈ ಯೆರಡನ್ನೂ ಕಷಾಯ ಕಾಯಿಸಿ ಆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಪಥ್ಯವ ಕೊಡಿಸುವದು. ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬಿಸಿನೀರಲ್ಲಾದರೂ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಿಂದಲಾದರೂ ಪಥ್ಯವ ಕೊಡಿಸುವದು. ಕುರಚನಬೇರು, ಶುಂಠಿ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಈ ಮೂರರ ಕಷಾಯವ ಹಾಕಿ ಕೊಡಿಸೆ ಗೋಣಿದಡಹುರ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕ್ಷುದ್ರಕೇಪಿತರೆದ್ಧೀಮಾರ್ಗ್ಯಾಯಥಾವಸ್ಥಂಬಲಂಘನಂ॥

ಟೀ॥ ಕ್ಷುದ್ರಮಸೂರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಲವರಿತು ಲಂಘನವಂ ಮಾಡಿಸುವದು.

(ಶೀತಪಿತ್ತಮಸೂರಿಕೆ ವಿಸರ್ಪಗಳಿಗೆ ಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪುರಾಣಶಾಲಿಗೋಧೂಮಪಟೋಲಂತಂಡುಲೀಯಕಂ । ಧಾತ್ರೀಪತ್ರಾರಘ್ವರಸಿದಾ ದ್ರಾಕ್ಷಾ ದಾಡಿಮಚಂದನಂ ॥ ಶೀತಪಿತ್ತಮಸೂರೀಷುವಿಸರ್ಪೇಷುಹಿತಂವಿದುಃ ॥

ಟೀ॥ ಹಳೇಅಕ್ಕಿ, ಗೋಧಿ, ಪಡವಲಕಾಯಿ, ಚಿಲಕೀರೆಸೊಪ್ಪು, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ, ಜೊನಗನ್ನೇಸೊಪ್ಪು, ಕಚಿದರಸಿ, ದ್ರಾಕ್ಷಿಹಣ್ಣು, ದಾಳಿಂಬಹಣ್ಣು, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಇವ್ವು ಶೀತಪಿತ್ತಮಸೂರಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವಿಸರ್ಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪಥ್ಯವರ್ಗವು.

(ಅಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ದಧಿಕ್ಷೀರಗುಡಾನೂಪಮಾಷನಿಷ್ಪಾವಸರ್ಷಪಂ। ವಿದಾಹಿಮತ್ಸ್ಯಮದ್ಯಾಮ್ಲವ್ಯಾಯಾಮಂ। ಕ್ರೋಧಮಾತಪಂ ॥ ಮಸೂರಿಶೀತಪಿತ್ತೇಷುವಿಸರ್ಪೇಷ್ವಹಿತಂತಥಾ ॥

ಟೀ॥ ಮೊಸರು, ಹಾಲು, ಬೆಲ್ಲ, ಅನೂಪ, ಉದ್ದು, ಅವರೆ, ಸಾಸುವೆ, ವಿದಾಹಿಯಾದಆಹಾರ, ಮದ್ಯ, ಮಾಂಸ, ಹುಳಿ, ವ್ಯಾಯಾಮ, ಕೋಪ, ಬಿಸಿಲು, ಇವುಗಳು ಅಪಥ್ಯವರ್ಗಗಳು.

(ಕುಷ್ಠಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವೇಗರೋಧಾಚ್ಛರ್ದಿರೋಧಾತ್ ವ್ಯಾಯಾಮಾರೂಕ್ಷಸೇವನಾತ್ । ಶೀತೋಷ್ಣಲಂಘನಾದ್ಯೈಶ್ಚ ದೇವತಾಗುರುದೂಷಣಾತ್ ॥ ಪಾಪಿಷ್ಠಾನಾಂ ಜಂತೂನಾಂ ಕುಷ್ಠಂಸಂಪದ್ಯತೇಧ್ರುವಂ। ಅಜೀರ್ಣಾದ್ಯಶನಾಂಚೈವಪಂಚಕರ್ಮಕೃತಾತ್ಯಯಾತ್ ॥ ನವಾನ್ನದಧಿಮತ್ಸ್ಯಾದಿವಿರುದ್ಧಾಹಾರಿಣಾಮಪಿ ॥

ಟೀ॥ ಮಲಮೂತ್ರಾದಿ ವೆಗ್ಗಳವಂತಡೆಯುವದರಿಂದಲೂ, ಬಂದಛರ್ದಿಯಂತಡೆಯುವದರಿಂದಲೂ, ವ್ಯಾಯಾಮದಿಂದಲೂ, ರೂಕ್ಷಾಹಾರಸೇವನೆಯಿಂದಲೂ, ಅತಿಶೀತ, ಅತ್ಯುಷ್ಣ, ಅತಿಲಂಘನ ಮಾಡುವದರಿಂದಲೂ, ದೇವತಾದೂಷಣ ಗುರುದೂಷಣ ಮೊದಲಾದವಂ ಮಾಡುವದರಿಂದಲೂ, ಪಾಪಿಷ್ಠರುಗಳಿಗೆ ಕುಷ್ಠವ್ಯಾಧಿವುಂಟಾಗುವದು. ಅಜೀರ್ಣಕರವಾದಆಹಾರವಂತೆಗದುಕೊಳ್ಳುವದರಿಂದಲೂ, ವಮನವಿರೇಕ ಮೊದಲಾದ ಪಂಚಕರ್ಮವೈಷಮ್ಯದಿಂದಲೂ, ಹೊಸಅಕ್ಕಿ ಓರಗ, ಮೊಸರು, ಮತ್ಸ್ಯಮೊದಲಾದ ವಿರುದ್ಧಾಹಾರಗಳಂ ತೆಗದು

శోకాఖ్యవదరింలూ, కుష్ఠవ్యాధి వుంటాగువదు.**************

శ్లో॥ కుష్ఠానిస ప్తధాదోషైః పృథగ్ద్వంద్వైః సమాగతైః । స
ర్వేష్వపి త్రిదోషేషు వ్యపదేశోధికత్వతః॥

టీ॥ కుష్ఠ రోగదప్రకార. వాతమొదలాద ప్రత్యేకదోషగళిందలూ,
వాతపిత్తాదిద్వంద్వరోగగళిందలూ, సన్నిపాతదిందలూ, కూడి రో
గుపత్తికార అవాంతర భేదదహెసరుగళింద అధిక వెంబువరు.

(నిత్యనాథీయదల్లి.)

శ్లో॥ వాతాదయస్త్రయోదోషా స్త్వగ్రక్తంమాంసమంబు
చ । దూషయంతి తథాకుష్ఠంజాయతేవివిధాభిధం ॥

టీ॥ వాతపిత్తాది దోషంగళు దుష్టగళాగి, త్వక్కు, రక్త, మాంస,
బసిగళన్నూ దూషిసువవు, విస్ఫోటవుంటాగువదు, నానాహెసరు
గళు వుంటాగువవు.

(మతాంతరదల్లి.)

శ్లో॥ పుండరీకంచవిస్ఫోటం పామాచర్మదళంతథా । సర్వే
స్యాత్కాకణంపూర్వం త్రికందద్రుసకానసం ॥ పుండరీకాఖ్య
జిహ్వంచ మహాకుష్ఠానిస ప్తధా॥

టీ॥ పుండరీకవెంతలూ, పామెయెంతలూ, చర్మదళవెంతలూ, దో
షత్రయగళింద కాకణవెంతలూ, దద్రుకాననవెంతలూ, పుండరీకజి
హ్వెయెంతలూ, మహాకుష్ఠంగళు యేళుతెరనాగిరువవు.

శ్లో॥ వాతేనకుష్ఠంకాపాలంపిత్తాదౌదుంబరంకఫాత్ । మండ
లాఖ్యంవిచర్చీకద్దిశ్యాఖ్యంవాతపిత్తజం ॥ చర్మైకకుష్ఠకిటి
పసిధ్మాలసవిపాదికాః । వాతశ్లేష్మోద్భవాశ్లేష్మపిత్తాద్దద్రు
శతారికం ॥

టీ ॥ వాతదింద హుట్టిద కుష్ఠకాపాల, పిత్తదిందుంటాద కుష్ఠ ఔ
దుంబర, శ్లేష్మదింద మండలాఖ్యవెంతలూ, విచర్చియెంతలూ, వాతపిత్త
దింద ద్విశ్యయెంతలూ, చర్మైకకుష్ఠ, కిటప, సిధ్మా, అలసవిపాదికవెం
తలూ, వాతశ్లేష్మదింద శ్లేష్మవాతదింద దద్రుశతారికవెంతలూహెసరు,

శ్లో॥ అకృఛ్రంకఫవాతోత్థం త్వక్ స్థమేకమలం తథా। యాప్యం మేదోగతంకృఛ్రంపిత్తద్వంద్వాస్రమాంసగం ॥ సర్వదో షోల్బణంయచ్చ మజ్జాశుక్లాస్థిసంశ్రయం॥

టీ॥ కఫవాతంగళిందుంటాద కుష్ఠ సుఖ సాధ్య, హాగెయే త్వగ్గతవాద కుష్ఠవు. ఒందుదోషదింద హుట్టిద కుష్ఠవు సాధ్యవాగిరుదు. మేదోగతవాద కుష్ఠయాప్యసాధ్య, పిత్తశ్లేష్మంగళిందుంటాగువకుష్ఠ రక్తవన్నాదరూ, మాంసవన్నాదరూ, దోషత్రయదింద వుంటాగియాదరూ, మజ్జె, శుక్ల, అస్థి, ఇవన్నాశ్రయిసియాదరూ యిద్దరె అదు అసాధ్యవాగిరుదు.

(బాహుటిదల్లి.)

శ్లో ॥ కుష్ఠంవిశీర్యమాణాంగంరక్తనేత్రంహతస్వరం। మందాగ్నింజంతుభిర్జుష్టంహంత్యేష్ణాతిసారిణం ॥

టీ ॥ కుష్ఠవు, శరీరవొడెదు కణ్ణు కెంపాగి ధ్వనియొడదు మందాగ్నియుళ్ళవనాగి హొట్టెయొళగె జంతుహెచ్చి బాయారికెయిగూ అతిసారవూవుళ్ళపురుషనన్ను కొల్లువదు.

(పూర్వరూప.)

శ్లో ॥ ఖరస్పర్శస్వేదదాహకండూకోదవివర్ణతాః। కఠినోన్యతిశ్లాష్ణ్యం కుష్ఠస్యాగ్రిజలాంఛనం॥

టీ॥మైముట్టినోడలు కఠినవాగిరువణ, తాప,మైయల్లికీ-టి, మైనోవు, దేహదల్లివివర్ణ, మైయల్లి చర్మకఠినవాగిరువణ, హరదిడనాగిరువణ, మైకప్పాగిరువణ,యివుగళెల్ల కుష్ఠవ్యాధియ పూర్వలక్షణగళు.

(వాతజకుష్ఠదల్లి.)

శ్లో ॥ కఠినంచారుణంరూక్షంవాతకుష్ఠంసవేదనం ॥

టీ ॥ ముట్టినోడిదరె కఠినవాగియూ కెంపాగియూ రూక్షయుక్తవాగియూ నోవుసహితవాగియూయిరువదు వాతకుష్ఠలక్షణగళు.

(పిత్తకుష్ఠ.)

శ్లో ॥ పిత్తాత్ప్రకుపితోదాహో రాగసాన్వాన్వితంమతం ॥

టీ॥ పిత్తదహెచ్చిగెయింద శరీరదల్లితాపవుంటాగి కెంపాగినీరుసురివుదు.

(శ్లేష్మకుష్ఠ.)

శ్లో॥ కఫాత్ క్లేదిఘనంస్నిగ్ధంసకండూశ్వైత్యశైత్యగౌరవం॥

టీ॥ శ్లేష్మదిందుంటాద కుష్ఠదల్లి మైత్వొడెదు నీరుసురివదు, చర్మదప్పవాగియూ బెణ్ణెయంతె జిడ్డాగియూ, శీతవుంటాగియూ, మైభారవాగియూ, బెళ్ళగాగియూ ఇరువదు.

శ్లో॥ ద్వంద్వజేద్వంద్వచిహ్నంతుసర్వలింగంతుసర్వజే । సర్వలింగయుతంత్యాజ్యం మనశ్చోపద్రవంచయత్ ॥

టీ॥ ద్వంద్వజవాద కుష్ఠదల్లి వాతపిత్తాది ద్వంద్వలక్షణగళుంటాగిరువు, త్రిదోషదిందుంటాద కుష్ఠదల్లి మూరులక్షణగళూకూడిరువు, దోషత్రయదిందుంటాద లక్షణగళుళ్ళ కుష్ఠవన్ను అసాధ్యవెందు త్యజిసబేకు. హాగెయే అనేక ఉపద్రవగళొడనె కూడిరువ కుష్ఠవన్నూ త్యజిసబేకు.

(కుష్ఠరోగగళసంఖ్యె.)

శ్లో॥ కపాలౌదుంబరాఖ్యంచ మండలంచవిచర్చికా । ఋశ్యజిహ్వంచచర్మాఖ్యం కిటిభంసిధ్మనామకం ॥ అలసంచవిపాదాఖ్యం దద్రుకుష్ఠశతారుషా । పుండరీకంచవిస్ఫోటంపామాచర్మదళంతథా ॥ జిహ్వాఖ్యంకాకనంచేతిప్రోక్తనామదశాష్టకం ॥

టీ॥ కపాల, ఔదుంబర, మండల, విచర్చికె, ఋశ్యజిహ్వికె, చర్మాఖ్య, కిటిభ, సిధ్మ, అలస, విపాద, దద్రు, శతారుష, పుండరీక, విస్ఫోట, పామె, చర్మదళ, జిహ్వె, కాకన, హీగెహదినెంటుకుష్ఠగళు.

శ్లో॥ సర్వేషాంకుష్ఠినామాదౌ పంచకర్మసమాచరేత్ । పక్షేపక్షేచవమనం మాసిమాసేవిరేచనం ॥ షణ్మాసేచశిరామోక్షోనస్యంసప్తదినాంతరే॥

టీ॥ సకలకుష్ఠరోగగళల్లియూ ఆదియల్లి పంచకర్మవన్నుమాడిసువదు. పక్షక్కె ఒందువేళె వమనవనుమాడిసువదు, తింగళుతింగళిగొందావర్తి విరేచనవమాడిసువుదు, ఆరుతింగళిగొమ్మె శస్త్రవనుయిసి

ರಕ್ತವಂತೆಗೆಯಿಸುವದು, ಏಳುದಿನಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನಶ್ಯವಮಾಡಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಯಂಚಿರಸ್ಥಿತೆ ಕಾರ್ಯಃ ಕ್ರಮೋನ್ಯಶ್ಚಿರ ಕುಷ್ಠಕೆ ॥

ಟೀ॥ ಬಹುಕಾಲದಕುಷ್ಠಕ್ಕೆ ಈ ಕ್ರಮವಂನಡಿಸುವದು. ಎಳೇಕುಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಬೇರೇ ಕ್ರಮವನ್ನನಡೆಯಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕುಷ್ಠಘ್ನೈಃಸ್ನಿಗ್ಧೈಸ್ತೀಕ್ಷ್ಣೈಃಪಂಚಕರ್ಮೋಪಶೋಧಿತಃ ।
ಕುಷ್ಠೀನಿಸ್ರುತರಕ್ತೋಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚಮನಮರ್ಹತಿ ॥

ಟೀ॥ ಕುಷ್ಠಹರವಾದ ಮತ್ತು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದತೈಲಗಳಿಂದ ಮೈಗೆಲೇಪವಮಾಡಿಸಿ ಬಳಿಕ ಶಸ್ತ್ರವಹಾಯಿಸಿ ರಕ್ತವಂತೆಗೆಯಿಸಲು ಕುಷ್ಠಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಲಲಾಟಹಸ್ತಪಾದೇಷುಶಿರಾಂಚಾಸ್ಯವಿಮೋಕ್ಷಯೇತ್ । ಕುಷ್ಠಿನಂಸ್ನೆಹಪಾನೇನಯಃಪೂರ್ವಂಸಮುಪಾದಯೇತ್ ॥ ತತ್ರವಾತೋತ್ತರೆ ತೈಲಂಘೃತಂವಾಸಾಧಿತಂಹಿತಂ ॥

ಟೀ॥ ಹಣೆ, ಹಸ್ತ, ಪಾದಂಗಳಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರದಿಂದಶಿರೆಹಾಯ್ದು ರಕ್ತವಂತೆಗೆಯಿಸುವದು. ಆಮೇಲೆ ಕುಷ್ಠಹರವಾದತೈಲವಂ ಮೈಗೆ ಲೇಪನವಮಾಡಿಸುವದು, ವಾತೋತ್ತರವಾದ ಕುಷ್ಠದಲ್ಲಿ ಕುಷ್ಠಹರವಾದತೈಲವನ್ನಾದರೂ ಘೃತವನ್ನಾದರೂ ಸೇವಿಸಿ ಹಿತವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಟೋಲತ್ರಿಫಲಾರಿಷ್ಟಗುಡೂಚೀದಾವನೀವಿಷ್ಟೈಃ । ಸಕರಂಜೈಃ ಕಷಾಯೋಯಂಕುಷ್ಠಜಿದ್ವಜ್ರಕಃಸ್ಮೃತಃ ॥

ಟೀ॥ ಕಹಿಪಡವಲ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ಅಮರದವಳ್ಳಿ, ಮೆರಡೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ಅಡಿಬಜೆ, ಹೊಂಗೇಬೇರು, ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಷಾಯವಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಕುಷ್ಠಹರವಹುದು. ಇದು ವಜ್ರಯೋಗವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಟೋಲಮೂಲತ್ರಿಫಲಾವಿಶಾಲಾಃ । ಪೃಥಕ್ತ್ರಿಭಾಗಾಃಪಚಿತತ್ರಿಶಾಣಾಃ ॥ ಸ್ಯಾತ್ತ್ರಾಯಮಾಣಾಕಟುರೋಹಿಣೀಚ । ಭಾಗಾರ್ಧಕೆ ನಾಗರಪಾದಯುಕ್ತೆ ॥ ಪಲತ್ರಯಂಜರ್ಜರಿತೆವಿಪಕ್ವಂ । ಜಲಂಪಿಬೇತ್ಕುಷ್ಠನಿವಾರಣಾಯ ॥ ಜೀರ್ಣೇರಸೈರ್ಧನ್ವಮೃಗಾದ್ವಿಜಾನಾಂ । ಪುರಾಣಶಾಲ್ಯೋದನಮಾದಧೀತ ॥ ಕುಷ್ಠಾನಿಶೋಫಗ್ರಹಣೀಪ್ರದೋಷ । ಮರ್ಶಾಂಸಿಕೃಛ್ರಾಣಿಹಲೀಮಕಂಚ ॥ ಷಡಾತ್ರಯೋಗೇನನಿಹಂತಿಚೈತ । ದ್ವಿವಸ್ತಶೂಲಂವಿಷಮಜ್ವರಂಚ ॥

ಟೀ ॥ ಕಡಿಪಡವಲದಬೇರು, ತ್ರಿಫಲೆ, ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆಬೇರು, ಈ ೩ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ವರಹಾತೂಕ. ಕಡಿದರಸಿನ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಈ ೨ ಪ್ರತ್ಯೇಕ, ೧ ವರಹಾತೂಕ. ಶುಂಠಿ, ೧ ಹೊನ್ನುತೂಕ. ಈ ೮ ಔಷಧಗಳಂ ಕೂಡಿಸಿ ೧೨ ವರಹತೂಕ. ಇಷ್ಟನ್ನೂ ೧ ಬಳ್ಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯಮಾಡಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ರಾತ್ರಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕಷಾಯವಂ ಕೊಡಿಸಲು ಕುಷ್ಠ, ಶೋಫ, ಗ್ರಹಣಿ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರ, ಹಲೀಮಕ, ಉದರಶೂಲೆ, ವಿಷಮಜ್ವರ, ಇವುಗಳು ಶಮನವಹುವು. ಆರುರಾತ್ರಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು. ಈ ಓಷಧಿಜೀರ್ಣಿಸಿದಮೇಲೆ ಜಾಂಗಲಮೃಗ, ಜಾಂಗಲಪಕ್ಷಿ, ಹಳೇಅಕ್ಕಿ ಓಗರ ಪಥ್ಯ, ಕುರಟನಬೇರು ಕಷಾಯವಂ ಕೊಡಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ನಿಶೋತ್ತಮಾನಿಮ್ಬಪಟೋಲಮೂಲ। ತಿಕ್ತಾವಚಾರೋಹಿಣಿಯಷ್ಟಿಕಾಭಿಃ ॥ ಕೃತಃ ಕಷಾಯಃ ಕಫಪಿತ್ತಕುಷ್ಠಂ । ಸುಸೇವಿತೋಧರ್ಮಇವೋಷ್ಟಿನತ್ತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಅರಸಿನ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಬೇವು, ಕಡಿಪಡವಲ, ದಶಮೂಲ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಬಜೆ, ಉಪ್ಪಿಸಗನಬೇರು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಈ ೧೦ನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ವರಹಾತೂಕವಂ ೧ ಬಳ್ಳ ನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯಮಾಡಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಕುಷ್ಠವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ದಾರ್ವೀಖದಿರನಿಮ್ಬಾನಾಂ ಕ್ವಾಥಃ ಕುಷ್ಠನಿಷೂದನಃ ॥

ಟೀ॥ ಮರದರಿಸಿನ, ಕಗ್ಗಲಿಚಕ್ಕೆ, ಬೇವಿನಬಳನಾರು, ಈ ೩ನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧೦ ವರಹಾತೂಕವನ್ನು ೧ಬಳ್ಳ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯಮಾಡಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಕುಷ್ಠಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದಾರ್ವೀಖದಿರನಿಮ್ಬಾನಾಂ ವರಾಶಂಮ್ಯೈಕಪರ್ಣಿಭಿಃ ।
ಕಷಾಯಃ ಕುಷ್ಠನಾಶಾಯ ಕಾರ್ತವ್ಯಃ ಪರಮೌಷಧಂ ॥

ಟೀ ॥ ಮರದರಿಸಿನ, ಕಗ್ಗಲಿಚಕ್ಕೆ, ಬೇವಿನಬಳನಾರು, ತ್ರಿಫಲೆ, ಕಕ್ಕೆಕೊಡು, ಪರ್ಪಾಟಕ, ಈ ೬ ಔಷಧಗಳನ್ನು ೧ಬಳ್ಳ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಮಾಡಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಕುಷ್ಠಶಮನವಹುದು.

(ತಿಕ್ತಕಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪಟೋಲನಿಮ್ಬಕಟುಕಾದಾರ್ವೀಪಾಠಾದುರಾಲಭಾ । ಪರ್ಪಟತ್ರಾಯಮಾಣಂಚ ಪಲಾರ್ಧಂಪಾಚಯೇದಪಾಂ ॥ ದ್ವ್ಯಾಢಕೇಷ್ಟಾಂಶಶೇಷೇಣ ತೇನಕಲ್ಕೋರ್ನ್ಮಿತಂತಥಾ । ತ್ರಾಯಂತಿಮುಸ್ತಭೂನಿಮ್ಬಾಕಲಿಂಗಾಕಣಚಂದನೈಃ ॥ ಸರ್ಪಿಷೋದ್ವಾದಶಪಲಂಪಚೇತ್ತಿಕ್ತಕಂಜಯೇತ್ ।ಪಿತ್ತಕುಷ್ಠಪರೀಸರ್ಪಪೀಲಕಾದಾಹತೃಡ್ಭ್ರಮಾನ್ ॥ ಪಾಂಡುಕಂಡ್ವಾಮಯಾಗಂಡಾನ್ದುಷ್ಟನಾಡೀವ್ರಣೋಪಚೀತ್ । ವಿಸ್ಫೋಟವಿದ್ರಧೀಗುಲ್ಮಶೋಫೋನ್ಮಾದಗದಾನಪಿ ॥ ಹೃದ್ರೋಗತಿಮಿರವ್ಯಂಗಗ್ರಹಣೀಶ್ವಿತ್ರಕಾಮಿಲಾಂ । ಭಗಂದರಮಪಸ್ಮಾರಮುದರಂಪ್ರದರಂಗದಂ ॥ ಅರ್ಶೋಸ್ರಪಿತ್ತಮನ್ಯಾಂಶ್ಚಸಕೃಛ್ರಾನ್ಪಿತ್ತಜಾನ್ಗದಾನ್ ॥

ಟೀ ॥ ಕಹಿಪಡವಲ, ಬೇವಿನಹೊಳನಾರು, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಮರದರಿಸಿನ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಹೆದ್ದುರಿಚಿನಬೇರು, ಪರ್ಪಾಟಕ, ಕಹಿದರಿಶಿ, ಈ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಂದೂವರೆ ವರಹಾತೂಕದಮೇರೆ ೧೬ಹಲವನ್ನೂ ೮ಕೊಳಗ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ೧೨ಹಲ ತುಪ್ಪವಹುನಿಸಿ ಕಾಯಿಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ— ಮರದರಿಸಿನ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ನೆಲಬೇವು, ಕಾಡಿಬೀರು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೮ವರಹಾತೂಕವಂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಮೃದ್ವಗ್ನಿಯಿಂದ ಪಾಕವಮಾಡಿ, ಹದದಲ್ಲಿಇಳುಹಿಕೊಂಡು, ದಿನಂಪ್ರತಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ಪಿತ್ತಕುಷ್ಠ, ವಿಸರ್ಪ, ಪೀಳಕ, ತಾಪ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಭ್ರಮೆ, ಪಾಂಡು, ಕೀಟೆ, ಗಂಡಮಾಲೆ, ದುಷ್ಠವಾದನಾಡೀವ್ರಣ, ಉಪಜೀತ್, ಸ್ಫೋಟಕ, ವಿದ್ರಧಿ, ಗುಲ್ಮ, ಶೋಫೆ, ಉನ್ಮಾದ, ಹೃದ್ರೋಗ, ನೇತ್ರತಿಮಿರ, ಅಂಗತ್ತುಯ, ಗ್ರಹಣಿ, ಬಿಳೀಕುಷ್ಠ, ಕಾಮಾಲೆ, ಭಗಂದರ, ಅಪಸ್ಮಾರ, ಉದರವ್ಯಾಧಿ, ಪ್ರದರ, ವಿಷ, ಮೂಲವ್ಯಾಧಿ, ರಕ್ತಪಿತ್ತ, ಇವುಮೊದಲಾದ ಕೆಲವುವ್ಯಾಧಿಗಳೂ, ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರ, ಪಿತ್ತಪಕಾರ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು.

(ಮಹಾತಿಕ್ತಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಪ್ತಚ್ಛದಂಪರ್ಪಟಕಂಶಮ್ಯಾಕಂ ಕಟುಕಂವಚಾ । ತ್ರಿಫಲಾಪದ್ಮಕಂಪಾಠಾರಜನ್ಯಾಶಾರಿಬೇಕಣೇ ॥ ನಿಮ್ಬಚಂದನಯಷ್ಟ್ಯಾಹ್ವಾ

ವಿಶಾಲೇಂದ್ರಯವಾಮೃತಾಃ ।ಕಿರಾತತಿಕ್ತಂಸಂಸೇವ್ಯಂವೃಷದೂರ್ವಾ
ಶತಾವರೀ ॥ ಪಲಾರ್ಯೋತಿವಿಷಾಮುಸ್ತಾತ್ರಾಯಂತೀದನ್ವಯಾಸಕಂ ।
ತಜ್ಜಲೇಷ್ಟಗುಣೇಸರ್ಪಿರ್ದ್ವಿಗುಣಾಮಳಕೀರಸಂ । ನಿಕುಂಬಾದಿಗಣೈಸ್ತ್ರೈಃತ
ಚ್ಚೂರ್ಣೈಸ್ತೈಸ್ಸಿದ್ಧಮಿದಂಘೃತಂ ॥ ಮಹಾತಿಕ್ತಮಿದಂಖ್ಯಾತಂಗುಣೈಸ್ತೈ
ರಪ್ಯಧಿಕಂಸಮಂ ॥

ಟೀ ॥ ಪಳಿಶಿ ಬಾಳಿಶಿ, ಪರ್ಪಾಟಕ, ಕಕ್ಕೆಯಚಕ್ಕೆ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಬಜೆ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಪದ್ಮಕ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಹಾಗಲಿಗೆಣಸು, ಸೊಗದೇಬೇರು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಗಜಹಿಪ್ಪಲಿ, ಬೇವಿನವೊಳನಾರು, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆಬೇರು, ಕೊಡಸೀಗನಚಕ್ಕೆ, ಅಮರದವಳ್ಳಿ, ನೆಲಬೇವು, ಲಾಮಂಚ, ಅಡಸೋಗೆಬೇರು, ಆಷಾಢಿಗೆಣಸು, ಕಹಿಪಡವಲ, ಅತಿಬಜೆ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಕಹಿದರಶಿಬೇರು, ಈ ೩೧ ಔಷಧಗಳನ್ನು ೮ ತೊಲಗನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳ ತುಪ್ಪವನ್ನೂ ೨ಬಳ್ಳ ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿರಸವನ್ನೂ ಹುನಿಸಿ ಕಾಯಿಸುವಾಗ ನಿಕುಂಭಾದಿಗಣಗಳನ್ನ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೮ ಪರಹಾಪೂತವನ್ನು ಕಲ್ಕವ ಮಾಡಿ ಹಾಕಿ ಕದಡಿ, ಕಾಯಿಸಿ ಹುದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ, ದಿನಂಪ್ರತಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ತಿಕ್ತ ಘೃತಕ್ಕಿಂತ ಶತಾಧಿಕಗುಣವುಂಟು, ಇದುಮಹಾತಿಕ್ತಘೃತವೆನ್ನಿಸಿ ಕೊಂಬುದು.

(ಭೂನಿಂಬಾದಿಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಭೂನಿಂಬನಿಂಬತ್ರಿಫಲಾಪದ್ಮಕಾತಿವಿಷಾಕಣಾಃ । ಮೂರ್ವಾಪ
ಟೋಲದ್ವಿನಿಶಾಪಾಠಾತಿಕ್ತೇಂದ್ರವಾರುಣೈಃ ॥ಸವಿಳಂಗವಚಾಬ್ಜೈರ್ವದ್ವಿ
ಗುಣಾಬಯಾಘೋತ್ತರಂ ।ಲಿಹ್ಯಾದ್ಧಂಟಿತ್ರಿವೃದ್ಬ್ರಹ್ಮಿಚೂರ್ಣಾಭ್ಯಾಂ
ಮಧುಸರ್ಪಿಷಾ ॥ ಕುಷ್ಠಮೇಕಪ್ರಸುಪ್ತೀನಾಂಪರಂಸ್ಯಾಚ್ಛ್ರೇಷ್ಠಮೌಷಧಂ॥

ಟೀ ॥ ನೆಲಬೇವು, ಬೇವಿನವೊಳನಾರು, ತ್ರಿಫಲೆ, ಪದ್ಮಕ, ಅತಿಬಜೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕುರಟಿಗೆಬೇರು, ಕಹಿಪಡವಲ, ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆಬೇರು, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಬಜೆ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಯಿಡಿದು ಚೂರ್ಣಿಸಿ ವಸ್ತ್ರಗಳಿತವಮಾಡಿ, ಈಚೂರ್ಣದ ಸರಿಯಾಗಿ ಪ್ರೊಂಚೆಲಗ, ತಿಗಡೆ, ಈ ೨ ಚೂರ್ಣವನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿಬೆರಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದಲಾದರೂ ತುಪ್ಪದಿಂದ

ಲಾದರೂ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಕುಷ್ಠ, ಮೇಹ, ಸುಪ್ತವಾತ, ಇವಿಷ್ಟು ಶಮನವಹುವು.

(ಅಂಕೋಲಾದಿಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಂಕೋಲವೆಲ್ಲಾಭ್ರಕಕಾಂತರೌಪ್ಯಸೀರಾಜಕುಬ್ಜ್ಯೋಷಫಲತ್ರಯಾಣಾಂ ॥ ಚೂರ್ಣಂಕುವಾರಾಹಿರಜಸ್ಸಮಾಂಶಂ ಕುಷ್ಠಾನಿಲೀಢಂ ಮಧುನಾಘ್ನುನೋತಿ॥

ಟೀ ॥ ಅಂಕೋಲೆಬೇರು, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಅಭ್ರಕಭಸ್ಮ, ಕಾಂತಭಸ್ಮ, ಹೇಮಾಕ್ಷಿಕ, ಕರ್ಪೂರಶಿಲಾಜಿತ್, ತ್ರಿಕಟುಕ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಿ ನೆಲದಾಳು ಚೂರ್ಣವಂಬೆರಸಿ, ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ಕುಷ್ಠವ್ಯಾಧಿ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಕೃಷ್ಣೋನ್ಮತ್ತಾದಿಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕೃಷ್ಣೋನ್ಮತ್ತಸ್ಯಪಂಚಾಂಗಂಗಳೂಚೀಗುಗ್ಗುಳಂತಥಾ । ಶಂಖಪುಷ್ಪೀತಥಾಬ್ರಹ್ಮೀನಿಂಬಪಂಚಾಂಗಸಂಯುತಂ॥ ಭಲ್ಲಾತಕಂಪಿಪ್ಪಲೀಚವಿಳಂಗಂವಾಕುಚೀತಥಾ । ತ್ರಿಫಲಾಚೂರ್ಣಸಂಯುಕ್ತಂಘೃತೇನಸಹಭಕ್ಷಯೇತ್ ॥ ಸಪ್ತಜನ್ಮಾಂತರಂಕುಷ್ಠಂಶೀಘ್ರಮೇವವಿನಶ್ಯತಿ । ಪೂಜ್ಯಪಾದಕೃತೋಯೋಗೋನರಾಣಾಂಹಿತಕಾರಕಃ ॥

ಟೀ ॥ ಕರೀಉಮ್ಮತ್ತದಪಂಚಾಂಗ, ಅಮರದವಳ್ಳಿ, ಗುಗ್ಗುಳ, ಕಟ್ಟವತ್ತಿಗೆ, ಒಂದೆಲಗ, ಬೇವಿನಪಂಚಾಂಗ, ಗೇರಹುರಳು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಬಾಗುಂಜೀಬೀಜ, ತ್ರಿಫಲೆ ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪದಿಂದ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ಕುಷ್ಠ ಶಮನವಹುದು.

(ನಿರ್ಗುಂಡೀಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ನಿರ್ಗುಂಡೀಮೂಲಮಾದಾಯತಿಲತೈಲೇನಭಕ್ಷಯೇತ್ । ಕುಷ್ಠಾನಷ್ಟಿಗಳಾನಾಶುನಾಶಯೇನ್ಮಾಸಮಾತ್ರತಃ ॥

ಟೀ॥ ಲಕ್ಕೀಬೇರಂತಂದು ಒಣಗಿಸಿ ಚೂರ್ಣವಂಮಾಡಿಸಿ, ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ೧ ತಿಂಗಳಕಾಲಸೇವಿಸಲು ಕುಷ್ಠ ಶಮನವಹುದು.

(ಲೇಪ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ಥೈರ್ಯಕಜತ್ವಕ್ಪುಷ್ಪಂಕಾಪಾಸೀರಾಜವೃಕ್ಷವಕಾಂತಿ ।

ಪಿಷ್ಟ್ವಾಚ ಕಾಕಮಾಚಿಂ ಲಿಪಃ ಕುಷ್ಠಾನಿ ಸರ್ವಥಾ ಹಂತಿ ॥**********

ಟೀ॥ ಬಾಗೇತೊಕ್ಕು, ಬಾಗೇಪುಷ್ಪ, ಮರಹುತ್ತಿಯ ಸೊಪ್ಪು, ಕಕ್ಕೆಯ ಚಿಗರು, ಬಿಲ್ಲಗಣಿಕೆ ಸೊಪ್ಪು, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಅರದು ಲೇಪನಂಗೈಯಲು ಕುಷ್ಠವ್ಯಾಧಿ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಿಷ್ಟ್ವಾ ಜಮ್ಬೀರನೀರೇಣ ಭೂಶಿರೀಷಾಗ್ನಿಲಾಂಗಲೀಃ । ಲಿಂಪೇತ್ಸರ್ವಾಣಿ ಕುಷ್ಠಾನಿ ನಾಶಯೇತ್ವಗ್ಗತಾನ್ಯಪಿ॥

ಟೀ॥ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನ ರಸದಿಂದ, ನೆಲಬಾಗೇಬೇರು, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಕೋಳಿಕುಟುಮನಗಡ್ಡೆ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಮರ್ದಿಸಿ, ಲೇಪನಂಗೈಯಲು ತ್ವಗ್ಗತವಾದ ಕುಷ್ಠಶಮನ.

ಶ್ಲೋ॥ ಸಿಲಾತಾಳನಿಶಾಕುಷ್ಠಲಾಂಗುಲೀವಹ್ನಿವಾಕುಚೀಃ । ಗೋಮೂತ್ರೇಣ ಸಮಂ ಪಿಷ್ಟ್ವಾ ಹಂತಿ ಲಿಪ್ತೋ ವಿಚರ್ಚಿಕಾಃ॥

ಟೀ॥ ಮಣಿಸಿಲೆ, ತಾಳಕ, ಅರಿಸಿನ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಕೋಳಿಕುಟುಮನಗಡ್ಡೆ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಬಾಗುಂಜೀಬೀಜ, ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಗೋಮೂತ್ರದಿಂದ ಅರದು ಲೇಪಿಸಲು ಕುಷ್ಠ, ವಿಸ್ಫೋಟಕಗಳು ಶಮನವಹವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪ್ರಪುಂನಾಡಕಕೀಟಘ್ನಾರರಜನೀಧಾತ್ರೀಫಲಂಚಿತ್ರಕಂ । ಪಥ್ಯಾರಗ್ವಧರಕ್ತಮಾಲಕುಪಿಸೀಕೋಷ್ಠಂ ವಚಾವಾಕುಚೀಃ॥ ಗೋಮೂತ್ರೇಣ ಕುಪಿಷ್ಟಮೇತ್ರಿದಿವಸಂ ತೈಲೇನ ಚೋದ್ವರ್ತನಾತ್ । ಕುಷ್ಠಂ ಚರ್ಮದಳಂ ಸಕಂಡುಕಿಮಿರಂ ದದ್ರೂಂ ವಿಸರ್ಪಾನಪಿ॥

ಟೀ॥ ತಗಚೀಬೀಜ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಅರಸಿನ, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕಕ್ಕೇತ್ವಕ್ಕು, ಹೊಂಗೇತ್ವಕ್ಕು, ಕೋಳಿಕುಟುಮನಗಡ್ಡೆ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಬಜೆ, ಬಾಗುಂಜೀಬೀಜ, ಇವುಗಳನ್ನು ಗೋಮೂತ್ರದಿಂದ ಅರದು ಮೂರುದಿನ ಲೇಪಿಸಲು ಕುಷ್ಠ, ಗಜಚರ್ಮ, ಕೀಟಿ, ದದ್ರು, ವಿಸರ್ಪ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರವಹವು.

(ಕಪಿತ್ಥಾದಿತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕಪಿತ್ಥತಿಂತ್ರಿಣೀನಿಮ್ಬಶುಷ್ಕತ್ವಕ್ಕರಕರ್ಪರಾತ್ । ಆವರ್ತನೀಮೂಲಯುಕ್ತಾತ್ಪಾತಾಳೆ ತೈಲಮಾಹರೇತ್ ॥ ತೇನ ಪ್ರಲೇಪಯೇದ್ದೇಹಂ ಚರ್ಮಕುಷ್ಠಾನಿ ನಾಶಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಬೇಲದಚಕ್ಕೆ, ಹುಣಿಸೇಚಕ್ಕೆ, ಬೇವಿನಚಕ್ಕೆ, ತೆಂಗಿನಬೇರು, ನುರಿ

ಗಿನಬೇರು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಚನ್ನಾಗಿ ಒಣಗಿಸಿ, ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ, ಮಡಕೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಪಾತಾಳಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ತೈಲವಂ ತೆಗೆದು, ಆತೈಲವಂ ಮೈಗೆ ಲೇಪವಮಾಡಿಸಲು ಗಜಚರ್ಮ ಕುಷ್ಠಗಳು ಶಮನವಹುವು.

(ಕನ್ಯಾದಿತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಉತ್ತಮಕನ್ಯಾಮೂಲಂಕರವೀರಪುನರ್ನವಾವರಣಂ । ಚಿತ್ರಕಮುಸ್ತಾರಾಖ್ಯಂಪಿಚುಮಂದದ್ವಿಕರಂಜಪಿಸ್ಫೋಟಂ ॥ ಖದಿರಾಸನನಿಮ್ಬಾಸಾಂಸಾರಂಭೂಮಿಶಿರೀಷಕಂ । ಭಲ್ಲಾತಕಸ್ನುಕ್ಪುನ್ನಾಗವಾಕುಚೀಕೃತಮಾಲಕಂ ॥ ಏಷಾಂಕಷಾಯೇಹರಿತಾಳಗಂಧ । ಪಾಷಾಣಪಥ್ಯಾನಲಚಕ್ರಮರ್ದೈಃ । ನಿಶಾ ಮನೋಹ್ವಾಮಯತಾತಜಂಘಾಕರಂಜಬೀಜೋಗ್ರಕಟುತ್ರಯೈಶ್ಚ ॥ ಕಟಂಕಟೇರೀನತಸಿಂಧುವಾಕುಚೀವಿಡಂಗವಿಶ್ವೌಕ್ಷ್ಯವಧೂಮಸರ್ಷಪೈಃ । ತದ್ವೈವಶಮ್ಯಾಕದಳೈಸ್ಸಮೂಲಕೈಃಫಲೈತ್ರಿಮರ್ದ್ದಕಾನಿಂಬಫಲೈಶ್ಚಪಾಚಯೇತ್ ॥ ತಿಲಸ್ಯತೈಲಂಚ ಕರಂಜನಿಂಬಯೋಃತೈಲಂಪೃಥಕ್ತ್ರಿಸಮಂಪನಿಷ್ಟಿಪೇತ್ । ಅತಸೀನಿಮ್ಬಕಕರಂಜಸಾರಕಳಾನೃಪದ್ರುಮಾಲಾಬುಪಟೋಲಪತ್ರಜಃ ॥ ಕೋಶಾತಕ್ಯಾಶ್ಚಪೃಷ್ಟ್ಯಾಶ್ಚಗೋಮೂತ್ರಂಕಾಂಜಕಾನ್ವಿತಂ । ಷೋಡಶಾಂಶಂಸ್ನುಹಿಕ್ಷೀರಂಪಕತೈಲಂಪರಿಶ್ರುತಂ ॥ ಅಷ್ಟಾದಶಾನಿಕುಷ್ಠಾನಿ ಶ್ವಿತ್ರದದ್ರುಂವಿನಾಶಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ತೋಳಸರದಬೇರು, ಕಣಗಿಲಬೇರು, ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ಬಿಳೀಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ಮಟಮಾಲಂಗಿಯಬೇರು, ಚಿತ್ರಮೂಲದಬೇರಿನತೊಗಟೆ, ಉಂಪತ್ತದಬೇರು, ಬೇವಿನಒಳನಾರು, ಹೊಂಗೇನಾರು, ಕವಸದನಾರು, ಸಟ್ಟುಗದಬೇರು, ಕಗ್ಗಲಿಚಿಗುರು, ಹೊಂಗೇಚಿಗುರು, ಬೇವಿನಚಿಗುರು, ನೆಲವಾಗೇಬೇರು, ಗೇರಬೇರು, ಮುಂಡಗಳ್ಳಿಯಬೇರು, ಸುರಹೊನ್ನೇಬೇರು, ಬಾಗುಂಜೀಬೀಜ, ಕಕ್ಕೇಬೇರು, ಈ ೨೦ ಓಷಧಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೮ ತೊಲಗಳಂತೆ ಕೊಳಗನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯ ವೆತ್ತಿ, ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳಯೆಣ್ಣೆ, ೧ ಬಳ್ಳ ಬೇವಿನಯೆಣ್ಣೆ, ೧ ಬಳ್ಳಮಜ್ಜಿಗೆ, ಬಳ್ಳಿಹುಂಡೆಯರಸ ೧ ಬಳ್ಳ, ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪಿನರಸ ೧ ಮಾನ, ಹೊಂಗೇಸೊಪ್ಪಿನರಸ ೧ ಮಾನ, ಸಾತಳಿದುಂಬದರಸ ೧ ಮಾನ, ಕಕ್ಕೇಸೊಪ್ಪಿನರಸ ೧ ಮಾನ, ಕಹಿಸೋರೆಸೊಪ್ಪಿ

ನರಸ ೧ ಮಾನ, ಕಹಿಪಡವಲದರಸ ೧ ಮಾನ, ಕಹಿಪೀರೇಸೊಪ್ಪಿನರಸ ೧ ಮಾನ, ನೆಲದಾಳಿಗಡ್ಡೆಯರಸ ೧ ಮಾನ, ಗೋಮೂತ್ರ ೧ ಮಾನ, ಅಂಬಿಲ ೧ ಮಾನ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ೬ ಮಾನ ಕಳ್ಳೀಹಾಲನ್ನೂ ಹನಿಸಿ, ಕಾಯಿಸುವಾಗ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ಅರಿದಳ, ಗಂಧಕ, ಮಣಿಶಿಲೆ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಕಗಚೇಬೀಜ, ಅರಿಸಿನ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಎಲುವಿನಸಂಧಿಯಬೇರು, ಹೊಂಗೇಬೀಜ, ಬಜೆ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಮರದರಸಿನ, ಗಂಧಕಕಗರ, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಬಾಗುಂಚೀಬೀಜ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಇಲ್ಲಣ, ಸಾಸುವೆ, ಕಕ್ಕೇಬೇರು, ಚಿಗರು, ಕಾಯಿ, ಕುರುಕಬೇವಿನಬೀಜ, ಈ ೨೪ ಓಷಧಿಗಳನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨೨ ತೂಕವಂ ಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ, ಮೈಗೆ ಇಕ್ಕಸಲು ೧೮ ತೆರದ ಕುಷ್ಠ, ಶ್ವಿತ್ರದದ್ದು, ಮುಂತಾದ ಸಕಲವ್ರಣಗಳೂ ಶಮನವಹವು.

(ಜೀಮೂತಾದಿತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಜೀಮೂತಭೃಂಗಕರವೀರನಿಶಾರ್ಕಚಿಂಚಾ। ತ್ರಿಷಾಂರಸಕಿಲಜ
ಮಾಶುನಿಹಂತಿಕುಷ್ಠಂ॥ ಸಿದ್ಧಂಶಿಲಾರಸಸಗಂಧಕನಕ್ತಮಾಲಾ। ಗುಂಜಾ
ಫಲಂತ್ರಿಕಟುವಾಕುಚಿಗಾಜಿಕಾಭಿಃ॥

ಟೀ॥ ಕೊಡನಾರೆಗಡ್ಡೆಯಸ್ವರಸ, ಗರಿಗನಸ್ವರಸ, ಕಣಿಗಲಬೇರಿನಕಷಾಯ, ಹಸೀಅರಸಿನದರಸ, ಮೆಕ್ಕೇಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಹುಣಿಸೇಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಇವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಬಳ್ಳ, ಈರಸದಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳ ಎಣ್ಣೆಯಂ ಹನಿಸಿ, ಕಾಯಿಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ಮಣಿಸಿಲೆ ರಸ, ಗಂಧಕ, ಹೊಂಗೇಬೀಜ, ಗುರುಗಂಜೀಬೀಜ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಬಾಗುಂಚೀಬೀಜ, ಬಿಳೀಸಾಸುವೆ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೮ ವರಹಾತೂಕವಂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಕಲ್ಕವಮಾಡಿಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ ಮೈಗೆಯಿಕ್ಕಸಲು ಕುಷ್ಠ ಶಮನವಹುದು.

(ವಾತಾರಿತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಮಾಕ್ಷೀಕಂಗಂಧ ತಾಳಂತ್ರಿಕಟುಕಮದನಂತ್ರಿಫಲಂಕುಷ್ಠಕೊ
ಷ್ಠಂ। ಸಿಂಧೂರಂ ನಾಗಜಾತಂನಿಶಿವಿಷರುಚಿಕಂಸಿಂಧುಕ್ಷಾರತ್ರಿಕಂಚ॥
ರಂಭಂಪಥ್ಯಾವಲೀಕಂ ಹುನಟಿಸಮಯುತಂತೈಲಪಾಕುರ್ಧಭಾಗಂ।
ವಜ್ರಾಕ್ಷಾಪೀರಕುಂಡೀನೃಪತರುಕಟುಕೀವಾರುಣಿಕ್ವಾಥಸಾಧ್ಯಂ॥

ద్వావింశద్ద్రోజలం ప్యాత్సం చిరవిపయసో భాగమేకే త్రకమి
శ్రం । తైలంపక్త్వాథలింపేదఖిలతనుభృతాంశీతవాతస్యనాశం॥
పామాకండూవిసర్పంవ్రణవిషమకరంమూలలూతీవినాశం ।
నామ్నా వాతారితైలంనిఖిలసుఖకరంభాషితంపూజ్యపాదైః॥

టీ॥ ముండగళ్ళియబేరు, యక్కెయబేరు, గేరినబేరు, తొండేబేరు, కక్కెయబేరు, సొండేబేరు, హావుమెక్కెయబేరు, ఇష్టరల్లియూ ప్రత్యేక ౧౦ హలగళన్ను నాగళ నీరినల్లి కషాయవ త్తి నాకుభాగా వశేషితవాగికాయిసి, శోధిసికొండు, అదరల్లి ౨౨మాన గో మూత్రవన్ను ప్రత్యేకవాగి ౧౧మాన ముండగళ్ళిహాలన్ను ఎక్కె హాలన్ను హునిసి, ౧౧ బళ్ళ యెణ్ణెయంహునిసి, పాకవమాడువాగ అ దక్కె హాకువకల్క ద్రవ్య—హేమాక్షిక, గంధక, తాళక, త్రికటుక, మగ్గారేకాయి, త్రిఫలె, పట్టకుష్ఠ, బంగలకోష్ఠు, నాగసింధూర, అరిసిన, వత్సనాభి, సైంధవ, తొక్కెయబేరు, సద్యక్షార, యవక్షార, టింకగార, సజ్జరస, ధూప, హెబ్బేవు, మణిసిలె, ఇష్టన్ను ప్రత్యేక ౨౨ వరహాతూకవన్ను సణ్ణనాగి చూర్ణిసి కదడికాయిసి, పాకద ల్లియుళిద మైగె లేపనవంమాడిసలు రాంతెరవాద వాత, కజ్జి, తీటె విసర్ప, కెట్టహుణ్ణు, మూలవ్యాధి, లూతిహుణ్ణు .ఇష్టువాతమనవహువు. ఇ. దు పూజ్యపాదరింద విరచిసల్పట్ట వాతారితైలవెందు ప్రసిద్ధవాయితు.

(కుష్ఠక్కె పథ్యవర్గ.)

శ్లో॥ శాలయోయవగోధూమ కోరదూషాః ప్రియంగవః ।
ముద్గామసూరాంతుమరీ తిక్తశాకానిజాంగలం ॥ వరాపటోల
నిమ్బానివచారుష్కరకంచితం॥

టీ॥ సణ్ణక్కి, యవె, గోధి, నవణెఅక్కి, హామెఅక్కి, యివుగళ అన్నకుష్ఠక్కెపథ్యవు. హాగెమేహెసరుకట్టు, హెసరుతొవ్వె, బాణంగి బేళెయహెసరు, ఉపపుర, తొగరిబేళెకట్టు, హాగలకాయిమొదలాద కహియాద మేలోగర, జాంగలమాంస, అళలేకాయి, నెల్లికాయి, కారేకాయి, పడవలకాయి, బేవినసొప్పు, బజె, గేరు, ఇవిష్టుపథ్య.

(ಕುಷ್ಠಕ್ಕೆ ಅಪಥ್ಯವರ್ಗ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಮದ್ಯಾನ್ಯೋಷಧಿಗರ್ಭಾಣಿ ಮಥಿತಂಚೋಂದುರುಸ್ತಥಾ । ಅನ್ನಪಾನಂಚತಿಲಂಕುಷ್ಠಿನತ್ಯಾಮ್ಲಲವಣೈರ್ಯುತಂ ॥ ದಧಿದುಗ್ಧಗುಡಾನೂಪತಿಲಮಾಷಾಂಸ್ತ್ಯಜೇತ್ತರಾಂ॥

ಟೀ॥ ಓಷಧಿಗಳು ಕೂಡಿದಮದ್ಯ, ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಇಲಿಯಮಾಂಸ, ವೆಗ್ಗಳವಾದ ಹುಳಿ, ಉಪ್ಪುಕೂಡಿದಅನ್ನ, ಮೊಸರು, ಹಾಲು, ಬೆಲ್ಲ, ಅನೂಪಮಾಂಸ, ಎಳ್ಳು, ಉದ್ದು, ಇವಿಷ್ಟೂ ಕುಷ್ಠಕ್ಕೆ ಅಪಥ್ಯವು.

(ಮತಾಂತರದಲ್ಲಿ ಅಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ದಧಿದುಗ್ಧಗುಡಕ್ಷಾರ ಕಟುಕಾನೂಪಮಾಮಿಷಂ । ಮಾಷಂಚಮದ್ಯಂತಿಲಂಚೈವ ಕುಷ್ಠಕಾರಣಮಾದಿಶೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಮೊಸರು, ಹಾಲು, ಬೆಲ್ಲ, ಕ್ಷಾರದ್ರವ್ಯ, ಖಾರ, ಅನೂಪಮಾಂಸ, ಉದ್ದು, ಮದ್ಯ, ಎಳ್ಳು, ಇವಿಷ್ಟೂ ಕುಷ್ಠಕ್ಕೆ ಅಪಥ್ಯವು.

(ಮತಭೇದದಲ್ಲಿಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಖುರಸೀನಿಂಬಕುಸುಮಂ ಪತ್ತೂರಂತಂಡುಲೀಯಕಂ । ಧಾತ್ರೀಪಟೋಲಕುಟಜಂ ಕುಷ್ಠಾನಾಂಚಹಿತಮಾದಿಶೇತ್॥

ಟೀ॥ ಕಚಿದರಿಸಿಸೊಪ್ಪು, ಬೇವಿನಹುವ್ವು, ಹೊನ್ನಗನ್ನೆಸೊಪ್ಪು, ಚಿಲಕೀರೆಸೊಪ್ಪು, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ, ಪಡವಲದಕಾಯಿ, ಕೊಡಸೀಗೆ, ಇವಿಷ್ಟೂಕುಷ್ಠಕ್ಕೆಪಥ್ಯವರ್ಗ.

(ಶ್ವಿತ್ರ ಕುಷ್ಠಚಿಕಿತ್ಸೆ ಬಿಳೀತೊನ್ನಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕುಷ್ಠೈಕಸಂಭವಂಶ್ವಿತ್ರಂಕಿಲಾಸಂಚಾರುಣಂಭವೇತ್ । ನಿರ್ದಿಷ್ಟಂಪರಿತಸ್ರಾವಿತ್ರಿಧಾತೂದ್ಭವಸಂಶ್ರಯಃ ॥

ಟೀ॥ ಕುಷ್ಠಬಲಿತು ಬಹಳದಿನಮೀರಿದರೆ, ಅದರಿಂದ ಶ್ವಿತ್ರಕಿಲಾಸವೆಂತಲೂ, ಅರುಣವೆಂತಲೂ ಎರಡುತೆರನಾಗುವದು, ಇದು ಎಲ್ಲಾಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ರಸಿಕೆಸುರಿಯುತ್ತಿರದು, ರಕ್ತ ಮಾಂಸ ಮೇಧಸ್ಸುಗಳೆಂಬ ಮೂರುಧಾತುಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಅವುಗಳನ್ನೇ ಆಶ್ರೈಸಿಯಿರುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ವಾತಾದ್ರೂಕ್ಷಾರುಣಂಪಿತ್ತಾತ್ತಾಮ್ರಂಕಮಲಪತ್ರವತ್ ।ಸದಾಹಂರೋಮವಿಧ್ವಂಸಿಕಫಾಚ್ಛ್ವೇತಂಘನಂಗುರು ॥ ಸಕಂಡುಚಕ್ರಮಾ

ದ್ರಕ್ತಮಾಂಸಮೇದಸ್ಸುಚಾದಿಶೇತ್ ।ದ್ವಂದ್ವಜೇಶ್ವಿತಮುಭಯಂಕೃಛ್ರಂ
ಕಷ್ಟೋಕ್ತರೋತ್ತರಂ ॥

ಟೀ॥ವಾತದಿಂದುಂಟಾದ ಶ್ವಿತ್ರ, ರೂಕ್ಷಮೊಡನೆಕೂಡಿ ಕೆಂಪಾಗಿ ಯಿರು
ದು. ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದಶ್ವಿತ್ರ ಕೆಂದಾವರೆಯ ತಳದ ಯಸಳಿನಹಾಗೆ ಕೆಂಪಾ
ಗಿ ತಾಪವುಂಟಾಗಿರುದು. ಈಕುಷ್ಠ ಉಂಟಾದತಾವಿನಲ್ಲಿ ರೋಮಂಗಳುದು
ರಿಹೋಗುವವು. ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಶ್ವಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ವೇತವರ್ಣವುಂಟಾಗಿ ಮೈ
ಭಾರವಾಗಿ ತಿಮಿರವುಂಟಾಗಿರುದು. ಈಮೂರುತೆರದ ಶ್ವಿತ್ರಗಳೂ ಕ್ರಮದಿಂ
ದ ರಕ್ತಧಾತುವನ್ನೂ ಮಾಂಸಧಾತುವನ್ನೂ ಆಶ್ರಯಿಸಿಇರುವು. ವಾತಪಿತ್ತ
ದ್ವಂದ್ವದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಶ್ವಿತ್ರಕ್ಕೆ ಎರಡುಲಕ್ಷಣವೂ ಕೂಡಿಯಿರುದು.
ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವು.

(ಅಸಾಧ್ಯಕುಷ್ಠಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ಅಶುಕ್ಲರೋಮಬಹುಳಮಸಂಸೃಷ್ಟಂಮಿಥೋಯುತಂ ।ಅನಗ್ನಿ
ದಗ್ಧಂಚಾಂ ಸಾಧ್ಯಂಶ್ವಿತ್ರಂವರ್ಜ್ಯಮತೋನ್ಯಥಾ।ಗುಹ್ಯಪಾಣಿತಳೋ
ಷ್ಠೇಷುಜಾತಮಪ್ಯಚಿರಂತನಂ॥

ಟೀ ॥ಕುಷ್ಠದಮೇಲಿದ್ದರೋಮಂಗಳು ಕಪ್ಪಾಗಿ ಬಿಳುಪಿಲ್ಲದೆ ಬಹುಳವಾಗಿಯಿದ್ದ
ರೂ, ರೋಮಂಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡದಿದ್ದರೂ,ಶ್ವಿತ್ರಹೊಸದಾಗಿ
ದ್ದರೂ, ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಬೇಯದೆಯಿದ್ದರೂ, ಯಿವು ಸಾಧ್ಯವಹುವು. ಹಿಂದೆಹೇಳಿ
ದ್ದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತಗಳಾಗಿಯಿರುವ ಶ್ವಿತ್ರಂಗಳು ಅಸಾಧ್ಯವು. ಗುಹ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ,
ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿಯೂ, ತುಟಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಹೊಸದಾಗಿ ಇದ್ದರೆಸಾಧ್ಯವಹುದು.

(ಕುಷ್ಠಕ್ಕೆ ಕಾರಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಬ್ರಹ್ಮದ್ರೋಹಾತ್ಪರಸ್ವಾಪಹರಣಾತ್ಪರದಾರಾಭಿಮರ್ಶನಾತ್ । ಪಾ
ಪ್ಮಾಪಾಪಕೃತಾಮೇಷಕುಷ್ಠ ಇತ್ಯಭಿಶಬ್ದಿತಃ॥

ಟೀ॥ಬ್ರಾಹ್ಮಣದ್ರೋಹದಿಂದಲೂ, ಪರದ್ರವ್ಯಾಪಹಾರದಿಂದಲೂ,ಪರಸ್ತ್ರೀ
ಸಂಗಮದಿಂದಲೂ, ವುಂಟಾದಪಾಪವೇ, ಕುಷ್ಠರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವದು.

(ಕುಷ್ಠವಿಮೋಚನ.)

ಶ್ಲೋ, ॥ ಕೃತಯಮದಮಸೇವಾತ್ಯಾಗಶೀಲಾಭಿಯೋಗಾ ।ದ್ವಿಜಗುರುಸು
ರಪೂಜಾಸರ್ವಸತ್ವೇಷುಮೈತ್ರಿ ॥ ದಿನದಿನಕೃತಹೋಮೋಭಾಸ್ಕರಾ

రాధనాని।ప్రకటితమలపాపంకుష్ఠముగ్రంనిహంతి॥

టీ॥యమ, నియమ, దమెగళు, ఆచరిసువదరిందలూ, దానధర్మంగళు మాడువదరిందలూ, ద్విజరుగళు, దేవతెగళు, గురుగళు, ఇవరుగళం పూజిసువదరిందలూ, సకలప్రాణిగళల్లియూ దయాళువాగిరువదరిందలూ, ప్రతిదినదల్లియూ యజ్ఞేశ్వరనం పూజిసువదరిందలూ, సూర్యప్రార్థనా పూజా, నమస్కారాదిగళం, మాడువదరిందలూ, కుష్ఠవ్యాధి శమనవహుదు.

శ్లో॥ పూర్వోక్తకుష్ఠచికిత్సామత్రాపిపరియోజయేత్ ॥

టీ॥ మొదలుహేళిదకుష్ఠచికిత్సెయం ఈశ్విత్రవ్యాధియల్లిప్రయోగిసువదు.

శ్లో॥గవ్యంమూత్రంపిబేత్త్రికట్వ్యుపయుక్తం। సర్పిర్యుక్తంక్షాళితంక్షౌద్రమిశ్రం॥ పక్వాపక్వాశుష్కప్లీనాపియమేక। శ్వార్యంబాస్మిత్కుష్ఠదృష్టంనిదానం॥

టీ॥ హసువినమూత్రదల్లి, శుంఠి, మెణసు, హిప్పలిగళంచూర్ణిసిహాకి, హసువినతుప్పవన్ను స్వల్ప జేనుతుప్పవన్ను బెరసి, పాకవమాడి సేవిసలు, కుష్ఠదబిళుపు పరిహరిసి కృష్ణవాగిగువదు.

శ్లో॥మార్కవమథవాబాజేత్ భృష్టం తైలేనలోహపాత్రస్థం॥

టీ॥ గరగదసొప్పన్నుతందుశోధిసి, కబ్బిణదపాత్రెయల్లి ఎణ్ణెయంబిట్టుహురిదు ప్రతిదినసేవిసలు, కుష్ఠ శ్విత్ర, యివుశమనవహవు.

శ్లో॥ గంధకగృహధూమనిశాస్సైంధవతోశాతకీబీజం। చూర్ణంనవనీతసఖంప్రలేపమిత్థామయేశ్విత్రం॥

టీ॥ గంధక, ఇల్లణ, అరిసిన, సైంధవ, తపిహీరేబీజ, యివన్ను సమాంశవాగిచూర్ణిసి బెణ్ణెయల్లికలెసి బిళీకుష్ఠక్కెలేపిసలు బిళుపు శమనవహుదు.

శ్లో॥ భల్లాతకద్వీపిసుధార్కమూలం। గుంజాఫలత్ర్యూషణ శంఖచూర్ణం॥ చూర్ణంసతుత్థంలవణానిపంచ। క్షారద్వయం లాంగలికాటపక్వా॥ స్నుహ్యర్కదుగ్ధేనసమాయసస్థం। శలాకయాలిద్విదధీతలేపం॥కుసేరిలాసిబిరకాలజేట। అశేషదుర్నా

ಮಣಿಚರ್ಮಕೀಲೌ॥**************************

ಟೀ ॥ ಗೇರುಹುರಳು, ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ಮುಂಡಗಳ್ಳಿಯಬೇರು, ಯಕ್ಕೆದಬೇರು, ಗುರುಗಂಜಿಯಬೀಜ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಶಂಖಭಸ್ಮ, ಮೈಲುತುತ್ಥ, ಪಂಚಲವಣ, ಸುಣ್ಣ, ಸದ್ಯಕ್ಷಾರ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಕೋಳಿಕುಟುಮನಗಡ್ಡೆ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಯಕ್ಕೆದಹಾಲು, ಮುಂಡಗಳ್ಳಿಯಹಾಲುಗಳಿಂದ ಮರ್ದನೆಮಾಡಿ, ಆಹಾಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕದಡಿ ಕಬ್ಬಿಣದಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಿ ಲೇಪವಮಾಡಿಸಲು ಕುಷ್ಠ, ಕಿಲಾಸ, ಬಹುಕಾಲದಕುಷ್ಠ, ಗಜಚರ್ಮ, ಇವುಮುಂತಾದ ಸಕಲ ವ್ರಣಗಳೂ ಶಮನವಹುವು.

(ಕ್ರಿಮಿಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಜ್ವರೋವಿವರ್ಣತಾಶೂಲಂ ಹೃದ್ರೋಗಸ್ಸದನಂಭ್ರಮಃ ॥ಭ
ಕ್ತದ್ವೇಷಾತಿಸಾರಶ್ಚ ದಿಷೆಸ್ಯಾತ್ಕ್ರಿಮಿಸಂಭವೇ॥

ಟೀ ॥ ಆಹಾರವಂತೆಗದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಅತಿ ಮಧುರವಾಗಿಯೂ ಶ್ಲೇಷ್ಮಕರವಾಗಿಯೂಯಿರುವ ಆಹಾರವಂತೆಗದುಕೊಂಡರೆ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಕ್ರಿಮಿಹುಟ್ಟುವದು. ಅದರಿಂದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಜ್ವರಕಾಣಿಸಿಕೊಂಬುವದು, ದೇಹವಿವರ್ಣವಾಗುವದು, ಹೊಟ್ಟೆನೋವುದು, ಮೆದೆನೋವುದು, ಬಳಲಿಕೆ, ಭ್ರಮೆ, ಅನ್ನದ್ವೇಷ, ಅತಿಸಾರ, ಇವಿಷ್ಟು ವುಂಟಾಗಿಹುದು, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿಹುಟ್ಟಿದರೆ ಈಲಕ್ಷಣಂಗಳುಂಟಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮುಸ್ತಾಖುಪರ್ಣೀದ್ರುನಿಶಾಸುಶಿಗ್ರುಕ್ವಾಥೋ ಸಕೃಷ್ಣಃಕ್ರಿಮಿಶ
ತ್ರುಕಲ್ಕಃ ॥ ತಾಲದ್ವಯೇನಾಪಿಬಿರಪ್ರವೃದ್ಧಾನ್ಕ್ರಿಮೀನ್ನಿಹನ್ಯಾತ್
ಕ್ರಿಮಿಜಾಂಶ್ಚರೋಗಾನ್ ॥

ಟೀ ॥ ಕೊನ್ನಾರೆಗಡ್ಡೆ, ಪರಟಿಸೊಪ್ಪು, ಮರದರಿಸಿನ, ನುಗ್ಗೇಬೇರು, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುತೊಲವನ್ನೊಂದುಬಳ್ಳ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹಿಪ್ಪಲಿ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಈ ಯೆರಡನ್ನೂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಈಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಕೊಡಿಸಲು, ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ವುಂಟಾದ ಸಕಲಕ್ರಿಮಿಗಳೂ ಕ್ರಿಮಿಯದೆಸೆಯಿಂದ ವುಂಟಾದ ರೋಗಗಳೂ ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ಖದಿರಃಕುಟಜಃಪಿಚುಮಂದವಜಾತ್ರಿಕಟುತ್ರಿಫಲಾತ್ರಿವೃತಾಶ್ಚಸಮಾಃ॥

ಪಶುಮೂತ್ರಯುಕ್ತಾನ್ಯನುಜಃ ಪ್ರಪಿಬೇತ್ಕ್ರಿಮಿಕೋಟಿಶತಾಂಶ್ಚವಿನಾಶಯತಿ॥

ಟೀ॥ ಕಗ್ಗಲಿಯ ಚಕ್ಕೆ, ಬೇವಿನ ಪ್ರೊಳ ನಾರು, ಕೊಡಸೀಗನ ಚಕ್ಕೆ, ಬಜೆ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ತ್ರಿಫಲೆ, ತಿಗಡೆ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಗೋಮೂತ್ರದಲ್ಲರೆದು ಗೋಮೂತ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಕದಡಿ ಕೊಡಿಸಲು, ಕ್ರಿಮಿಕೋಟಿಶತಗಳನ್ನು ಕೆಡಿಸುವದು, ದೇಹಕ್ಕೆ ಸುಖವುಂಟುಮಾಡುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಆಖುಕರ್ಣೀಕಿಸಲಯೈಸ್ಸುಪಿಷ್ಟೈಃ ಪಿಷ್ಟಮಿಶ್ರಿತೈಃ॥ ಪಕ್ತ್ವಾಪೂಪಾಂಶ್ಚ ಸಂಖಾದೇದ್ಧಾನ್ಯಾಮ್ಲಂ ಪ್ರಪಿಬೇನ್ನರಃ॥

ಟೀ॥ ಇಲಿಕಿವಿಯ ಸೊಪ್ಪಂ ತಂದು ಅಡೆಸಿ ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟು ಸಹಿತ ರೊಟ್ಟಿಯ ಗಟ್ಟಿ ಕೊಡಿಸುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಪಾನ ೧ ಶಾರೆ ಅಂಬಲಿವಂ ಕೊಡಿಸುವದು

ಶ್ಲೋ॥ ವಿಳಂಗಚೂರ್ಣಮಿಶ್ರೈರ್ವಾಪಿಷ್ಟೈರ್ಭಕ್ಷ್ಯಾಣಿ ಪ್ರಕಲ್ಪಯೇತ್॥ ಲಿಹ್ಯಾತ್ಕ್ಷೌದ್ರೇಣವೈಳಂಗಚೂರ್ಣಂ ಕ್ರಿಮಿಹರಂ ಭವೇತ್॥

ಟೀ॥ ವಾಯುವಿಳಂಗಚೂರ್ಣಸಹ ಅಕ್ಕಿಯ ಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರೊಟ್ಟಿಯ ಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸುವದು, ವಾಯುವಿಳಂಗದ ಚೂರ್ಣವಂ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ಕೊಡಿಸಿದರೂ ಕ್ರಿಮಿಹರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಮಹೌಷಧಯೂಷಣಸಪ್ಪ್ಯೂಷಕೈರ್ಯುತೋಹಿಂಗುವಿಳಂಗವಾನ್॥ ಕಾಸಶ್ವಾಸಾಗ್ನಿಸದನಕ್ರಿಮಿಗುಲ್ಮೋದರಾಪಹಃ॥

ಟೀ॥ ಹುರಳೀಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಂಗು, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಚನ್ನಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಯೆಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ಬೆರಸಿ ಕೊಡಲು ಕಾಸ, ಶ್ವಾಸ, ಅಗ್ನಿಮಾಂದ್ಯ, ಕ್ರಿಮಿ, ಗುಲ್ಮ, ಮಹೋದರ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪರಿಹಾರವಹವು.

(ಕ್ರಿಮಿಗೆ ಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪಟೋಲಾರಿಷ್ಟವೇತ್ರಂ ವಾ ವಾಸ್ತುಕಂ ಮೂಲಕಾನಿಚ॥ ಉದಶ್ವಿನ್ಮುದ್ಗಯೂಷಂಚ ಪುರಾಣಾಶ್ಶಾಲಿಷಷ್ಟಿಕಾಃ॥

ಟೀ॥ ಪಡವಲಕಾಯಿ, ಬೆತ್ತದಕುಡಿ, ಬುಡಮೇಕಾಯಿ, ಮುಲ್ಲಂಗಿ, ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಹೆಸರುಕಟ್ಟು, ಹಳೇಸಣ್ಣಕ್ಕಿಅನ್ನ, ಅರವತ್ತುದಿನಕ್ಕೆ ಬೆಳದ ಬಹುಧಾನ್ಯ, ಇವು ಪಥ್ಯವರ್ಗ.

(ಕ್ರಿಮಿಗೆ ಅಪಥ್ಯವರ್ಗ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕ್ಷೀರಾಣಿಮಾಂಸಾನಿಘೃತಂಗುಡಂಚ। ದಧೀನಿಶಾಕಾನಿಚಪರ್ಣ

ವಂತಿ ॥ ಸಾಮಾನ್ಯಶೋಮ್ಲಾಮಧುರಾರಸಾಶ್ಚ । ಕ್ರಿಮಿಷ್ವಿಷ್ಟಾಂಸುಃ ಪರಿವರ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಹಾಲು, ಮಾಂಸ, ತುಪ್ಪ, ಬೆಲ್ಲ, ಮೊಸರು, ಸೊಪ್ಪು, ಪ್ರಧಾನವಾದಶಾಕಂಗಳು, ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಆಮ್ಲ, ಮಧುರ, ಮೊದಲಾದ ರಸಗಳು, ಕ್ರಿಮಿರೋಗವುಳ್ಳಾತನಿಗೆ ಅಪಥ್ಯಂಗಳು.

ಇಂತು ವೈದ್ಯಸಾರಸಂಗ್ರಹದೊಳು, ಪಾಣ್ಡು, ಕಾಮಿಲಾ, ಕುಂಭಕಾಮಿಲಾ, ಹಲೀಮಕ, ಶೋಫ, ವಿಸರ್ಪ, ಮಸೂರಿಕಾ, ವಿಸ್ಫೋಟಕ, ಶೀತಪಿತ್ತ, ಕ್ಷುದ್ರಮಸೂರಿಕಾ, ಕುಷ್ಠ, ಕ್ರಿಮಿಚಿಕಿತ್ಸೆಯೆಂಬ, ಸಪ್ತಮಪ್ರಕರಣವು ಸಂಪೂರ್ಣವು.

ಅಷ್ಟಮಪ್ರಕರಣ.

(ವಾತಚಿಕಿತ್ಸಾ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅರ್ಥಾನರ್ಥಕರೋವಾಯು ರದುಷ್ಟೋದುಷ್ಟಏವಸಃ । ತಸ್ಮಾದ್ದುಷ್ಟಂಪ್ರಯತ್ನೇನ ಪ್ರಕ್ರಮೇತಚಿಕಿತ್ಸಿತುಂ ॥

ಟೀ॥ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯೂ ಸಕಲವಾದ ಅನರ್ಥಂಗಳೂ ವಾಯುವಿನಿಂದಲೇ ಉಂಟಾಗುವದು, ಅದೆಂತೆಂದರೆ, ವಾಯು ದೋಷರಹಿತವಾಗಿ ನಿಜವಾಗಿದ್ದರೆ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವದು, ವ್ಯಾಧಿವಿದ್ದೂರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಸುಖವಾಗಿಯಿರುವದು. ವಾಯುದೋಷದುಷ್ಟವಾದರೇ, ಸಕಲವಾದಅನರ್ಥಂಗಳುಮಾಡುವದು, ಆದಕಾರಣ ದೋಷದೂಷಿತವಾದ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿಬಹುಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂಮಾಡುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಶೀತಿರ್ವಾತಜಾರೋಗಾ ಜಾಯಂತೇತತ್ಪ್ರಕೋಪತಃ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತಪ್ರಕೋಪದಿಂದ ೮೦ ತೆರನಾದ ವಾತವ್ಯಾಧಿ ಹುಟ್ಟುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಷಾಯೋಷಣತಿಕ್ತೈಶ್ಚ ಬಹುರೂಕ್ಷಾನ್ನಭೋಜನೈಃ। ಅತಿಭೀಶೋಕಚಿಂತಾಭಿರತಿಸ್ತ್ರೀಸಂಗತಾಪನೈಃ ॥ ನಿಶಾಜಾಗರಣೋದ್ವೇಗಧಾರಣಾಧಾರಣೈರಪಿ। ಕುಪಿತಃಕುರುತೇವ್ಯಾಧೀನ್ಗಂಧವಾಹಸ್ತ್ವನೇಕಧಾ॥

ಟೀ ॥ ಕಷಾಯ, ಖಾರ, ಕಹಿ, ಬಹುವಾದ ರೂಕ್ಷಾನ್ನಭೋಜನದಿಂದಲೂ,

ಅತಿಭೀತಿ, ಅತಿಶೋಕ, ಅತಿಸ್ತ್ರೀಸಂಗಮ, ಅತ್ಯಂತಕೂಗಿ ನುಡಿವುದು, ರಾತ್ರಿಜಾಗರಣೆ, ಮಲಮೂತ್ರಗಳ ವೇಗವ ತಡೆಯುವದು, ಅದನ್ನೇ ಬಹಳವಾಗಿ ಬಿಡುವದು, ಈ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದಲೂ ವಾಯು ಪ್ರಕೋಪಿಸಿ ಅನೇಕವಿಧವಾದ ವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳುಂಟಾಗುವದು.

(ನಿತ್ಯನಾಥಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಟುತಿಕ್ತಕಷಾಯಾಣಿರೂಕ್ಷಭೋಜನಲಂಘನೈಃ । ಅತ್ಯಾಶನಭಯೋದ್ವೇಗಾದುಷ್ಟಭಾಷಣಮೈಥುನಾತ್ ॥ ಅತಿಜಾಗರಣಾಚ್ಛೋಕಾಚ್ಛೀತವಾತಾತಿಸೇವನಾತ್ । ವರ್ಷಾಶೀತಾಗಮೇಚೈವಪ್ರಕೋಪೋಮರುತೋಭವೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಖಾರ, ಕಹಿ, ಒಗರು, ವೆಗ್ಗಳವಾದಆಹಾರ, ಅತಿರೂಕ್ಷವಾದಆಹಾರ, ಅತಿಲಂಘನ, ಅತ್ಯಾಶನ, ಭಯ, ಬೆದರುವದು, ಕೂಗಿನುಡಿಯುವದು, ಅತಿಮೈಥುನ, ಅತಿಜಾಗರ, ಅತಿಶೀತ, ಅತಿಶೋಕ, ಇವುಗಳಿಂದಲೂ, ವರ್ಷಾಕಾಲ, ಹೇಮಂತಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಾಯುವು ಪ್ರಕೋಪಿಸುವದು.

(ಪ್ರಕೋಪಿತ ವಾಯುವಿನಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಾರ್ಶ್ವಸಂಕೋಚಶೂಲಾರ್ತಿ ಶ್ಚೇಷ್ಟಾಭಂಗೋತಿಶೀತತಾ । ಅಂಗೇತೋದಃಖರಶ್ಶ್ಯಾವಃನಿಸ್ಸತ್ವಂಚಪ್ರಜಾಯತೇ॥

ಟೀ ॥ ಪಾರ್ಶ್ವಸಂಕೋಚ, ಮೈನೋವು, ಬಳಲಿಕೆ, ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟೆ, ಮೈತಣ್ಣಗೆ ಇರುವಣ, ನರಂಗಳು ಕುರ್ದು ನೋಯುವಣ, ಚರ್ಮ ಕಠಿಣವಾಗಿಯೂ ಬಿರುಸಾಗಿಯೂ ಇರುವಣ, ಮೈಬಣ್ಣ ಕಪ್ಪಾಗಿರುವಣ, ಕೈಕಾಲು ಸತ್ವವಿಲ್ಲದೆಯಿರುವಣ ಇಷ್ಟು ವಾತಪ್ರಕೋಪಲಕ್ಷಣಗಳು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ವೇದಾಭ್ಯಂಗಕಟುಕ್ಷಾರಸ್ನಿಗ್ಧೋಷ್ಣಭೋಜನೈರ್ಘೃತೈಃ । ತೈಲೈಶ್ಚರಸಾಪಥ್ಯೈರ್ದಿವ್ಯೈರ್ಮಾರುತಂನಾಶಯೇದ್ಭಿಷಕ್ ॥

ಟೀ॥ ಸ್ವೇದನವಿಧಿಯಿಂದಲೂ, ಅಭ್ಯಂಗನದಿಂದಲೂ, ಖಾರಕ್ಷಾರಗಳಿಂದಲೂ ತೈಲಗಳಿಂದಲೂ, ಉಷ್ಣಭೋಜನಗಳಿಂದಲೂ, ರಸೌಷಧಗಳಿಂದಲೂ, ವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನು ವೈದ್ಯನು ಪರಿಹರಿಸುವನು.

(ಅಶೀತಿವಾತರೋಗದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಜಾಯಂತೇತೇಷುವಿಖ್ಯಾತಾಸ್ತೇಷಾಂನಾಮೋಚ್ಯತೇಕ್ರಮಾತ್ ॥

ಟೀ ॥ ೮೦ ತೆರನಾದ ವಾತವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದ ವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳು ೨೪. ಇವುಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಯಾವವೆಂದರೆ.

ಶ್ಲೋ ॥ ತತ್ರಾಪತಾನಕಾಕ್ಷೇಪಪಕ್ಷಾಘಾತಾಪತಂತ್ರಕಾಃ । ಬಾಹ್ಯಾಂತರಾಯಾಮಹನುಸ್ತಂಭಪ್ರಂಸಶ್ಶಿರೋಗ್ರಹಃ ॥ ಜಿಹ್ವಾಸ್ತಂಭೋರ್ದಿತಃ ಖಂಜಃ ಪಂಗುಃ ಕ್ರೋಷ್ಟುಕಶೀರ್ಷಕಃ । ಕಳಾಯಖಂಜೋಪಬಾಹುರ್ದಂಡಕೋ ವಾತಕಂಟಕಃ ॥ ಊರುಸ್ತಂಭಃ ಪಾದದಾಹಃ ಪಾದಹರ್ಷಾಖಲ್ವೀಚಗೃಧ್ರಸಿಃ । ವಿಶ್ವಚಿಶ್ಚೇತಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತಾಶ್ಚತುರ್ವಿಂಶತಿರಾಮಯಾಃ ॥

ಟೀ ॥ ಅಪತಾನಕ, ಆಕ್ಷೇಪಕ, ಪಕ್ಷಘಾತ, ಅಪತಂತ್ರಕ, ಬಾಹ್ಯಾಯಾಮ, ಅಂತರಾಯಾಮ, ಹನುಸ್ತಂಭ, ಹನುಪ್ರಂಸ, ಶಿರೋಗ್ರಹ, ಜಿಹ್ವಾಸ್ತಂಭ, ಅರ್ದಿತ, ಖಂಜ, ಪಂಗು, ಕ್ರೋಷ್ಟುಕ, ಶೀರ್ಷಕ, ಕಳಾಯಖಂಜ, ಅಪಬಾಹುಕ, ದಂಡಕ, ವಾತಕಂಟಕ, ಊರುಸ್ತಂಭ, ಪಾದದಾಹ, ಪಾದಹರ್ಷ, ಖಲ್ವಿ, ಗೃಧ್ರಸಿ, ವಿಶ್ವಚಿಕ್, ಎಂದು ೨೪ ತೆರನಾದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ವ್ಯಾಧಿಗಳು. ೮೦ ವ್ಯಾಧಿಗಳೊಳಗೆ ೨೪ ಹೋಗಲಾಗಿ ನಿಂತ ೫೬ ವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳೊಳು ಕೆಲವು ಅಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೂ ಕೆಲವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೂಯಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸದೆಯಿದ್ದದರಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತು ನಾಲ್ಕು ತೆರದ ಲಕ್ಷಣಗಳೇ ಯಿಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಡುತವೆ.

ಶ್ಲೋ ॥ ವಾಯುರ್ಯದಾಕ್ಷಿಪತ್ಯಂಗಂ ನಿಸ್ಸಂಜ್ಞಸ್ಸೋಪತಂತ್ರಕಃ । ಸಏವ ಚಾಪತಾನಾಖ್ಯೋ ಹೃದಂ ಸಾಯಂ ವಿಮುಂಚತಿ ॥

ಟೀ ॥ ವಾಯು ಶರೀರವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಬಿಗಿದು ಹಿಡಿಯುತ್ತದೋ ಆಗ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಣೆತಪ್ಪಿ ನಿಸ್ಸಂಜ್ಞನಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವನು. ಇದೇ ಅಪತಂತ್ರಕವೆನಿಸಿ ಕೊಂಬುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಅಪತಾನಕವೆಂಬ ಹೆಸರೂವುಂಟು. ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎದೆಯಂ ಬಿಟ್ಟು ಸಡಿಲವಹುದು. ಆಗ ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ನೋವಿರುವದು. ಪುನಃ ಉದಯಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರ್ವಾಂಗಗಳೂ ಬಿಗಿದು ಹಿಡಿದು ನೋವುವುಂಟಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮುಹುರ್ಮುಹುಶ್ಚಾಕ್ಷಿಪಣಾದ್ವಾತಶ್ಚಾಕ್ಷೇಪಕಸ್ಸ್ಮೃತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಮತ್ತುಮತ್ತು ಶರೀರವಂ ಮುರಿದು ಹಿಂಡುವದರಿಂದ ಆಕ್ಷೇಪಕವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪ್ರವಿಶ್ಯಧಮನೀರೂರ್ಧ್ವಾಂ ಶಿರಾಶ್ಶೀರ್ಷಾಂತಪೀಡಯೇತ್ ।

దేహార్ధం శవవత్కుర్యాత్ తత్కుర్యాన్నిశ్చేష్టతాం యది ॥ పక్షాఘాతస్స విజ్ఞేయో హ్యయమేవాపతంత్రకః ॥

టీ ॥ సణ్ణనాద నాడీరంధ్రగళన్ను వాయు ప్రవేశిసి ఆనరగళల్లియూ హణేయల్లియూ బహళవాగి వేదనెయుంటుమాడి దేహవన్ను అర్ధశవదంతె మాడువుదు. ఇదన్ను పక్షఘాతవెంబరు. ఇదన్నే కెలబరు అపతంత్రకవెంబరు.

శ్లో ॥ అంతర్ధనురివాంగం స్యాత్ సోన్తరాయామసంజ్ఞితః ।
దేహస్య బహిరాయామో బాహ్యాయామ ఇతి స్మృతః ॥

టీ ॥ శరీరవు ఒళబిల్లినంతె ముందక్కాగి బగ్గిసి నోయిసువదు అంతరాయామవెనిసికొంబుదు. ఇదన్నే మున్బిరుకెంబరు దేహవు బిల్లినంతె హిందక్కె మురిదు బగ్గిసి నోవుంటుమాడి కష్టపడిసువదు బాహ్యాయామవెనిసికొంబుదు. ఇదన్నే హిందిరుకెంబరు.

శ్లో ॥ బాహ్యాయామం ధనుష్కంపం బ్రువతే వేగినం తతః ॥

టీ ॥ బహళ వేగవుంటాద బాహ్యాయామవన్నే కెలబరు ధనుష్కంపవెంబరు. అసాధ్య ధనుర్వాత.

శ్లో ॥ వివర్ణదంతవదనస్స్రస్తాంగో నష్టచేతనః । ప్రస్విన్నశ్చ ధనుష్కంపీ దశరాత్రం న జీవతి ॥

టీ ॥ ధనుర్వాతవుంటాదవంగె దంతంగళల్లూ ముఖదల్లూ వివర్ణవుంటాగి మైసందుగళు సడలి, నెనపుతప్పి, మైబెవరిదు, వెగ్గళవాగి బెవరుంటాదరె హత్తు రాత్రియొళగాగి తీరిహోగువను.

శ్లో ॥ హనుమూలాశ్రితః కుర్యాద్ధనుస్తంభం సమీరణః ॥

టీ ॥ దాడెగళ మూలవన్నాశ్రయిసి యిరువ వాయు దాడెగళం స్తంభిసి నోవు వుంటుమాడువుదు. ఇదు హనుస్తంభవెన్నిసికొంబుదు.

శ్లో ॥ రక్తమాశ్రిత్య పవనః కుర్యాన్మూర్ధధరాస్సిరాః । రూక్షాస్సవేదనాః సస్తాః సో సాధ్యస్స్యాత్ శిరోగ్రహః ॥

టీ ॥ వాయు రక్తధాతువన్నాశ్రయిసి శిరస్సంధరిసియిరువ నరగళన్ను రూక్షవాగియూ వేదనెయొడనెయూ సడలిసి, వేదనెయుంటు

మాడువదు శిరోగ్రహవెన్నిసికొళ్ళుంబుదు. ఇదు అసాధ్య.

శ్లో ॥ వాగ్వాదినీసిరాసంస్థోజిహ్వాంస్తంభయతేనిలః॥

టీ ॥ వాగ్వాదినియెంబ నరవన్నాశ్రియిసియిరువంథా వాయు జిహ్వ స్తంభనవమాడువుదు. ఇదు జిహ్వాస్తంభవెన్నిసికొంబుదు.

శ్లో॥ వాయుఃప్రవృద్ధోవివిధైర్వాతకైరూర్ధ్వమాశ్రితః॥ వక్రీ
కరోతివక్త్రార్ధముక్తంహసితమీక్షితం ॥ తమాహురర్దితంకే
చిదేకాయామమథాపరే ॥

టీ ॥ నానాప్రకారవాద వాతప్రకోపవంమాడువ ఆహారగళింద వాయు మేలకాగియేరి అల్లినింతుకొండు, ముఖద అర్ధభాగ వన్నూ, నుడియన్నూ, నగెయన్నూ, నోటవన్నూ, ఓరెమాడువదు, అదు అర్దితవెనిసికొళ్ళుంబుదు. ఇదన్నేకెలబరు ఏకాయామవెంబరు.

శ్లో ॥ వాయుఃకట్యాంస్థితఃసక్థ్నఃకండరామాక్షిపేద్యది । తదా
ఖంజోభవేజ్జంతుఃపంగుస్సక్థిద్వయేపిచ॥

టీ ॥ వాయు కటియనాశ్రియిసి తొడెసందిన నరగళంతుయ్యువణ, బిగిదుకొండు తొడెగళు శ్రాణవిల్లదె హేరళవాగి నేతాడువణ, ఇదన్ను పంగువాతవెంబరు.

శ్లో ॥ వాతశోణితజశ్శోఫోజానుమధ్యేమహారుజం । జ్ఞే
యఃక్రోష్టుకశీర్షస్తుస్థూలఃక్రోష్టుకశీర్షకః॥

టీ ॥ వాతశోణితదింద వుంటాదశోఫె మొళకాలినల్లి మహావే దనెయన్నుంటుమాడి మొళకాలుసందుగళు బాతుకొండు, నరియత లెయ ఆకారవాగిరువదు క్రోష్టుకశీర్షకవెనిసికొంబుదు.

శ్లో ॥ కంపతేగమనారంభేఖంజన్నివచయాతిసః । కళాయఖంజం
తంవింద్యాదుక్తసంధిప్రబంధనం ॥

టీ ॥ నడెయబేకెందు తొడగిదరె నడుకు వుంటాగువదు, ఆమేలె మెల్లగెయళదాడువహాగె హెజ్జెయనిక్కువణ, కాలుసందుగళు సడలు వణ, ఇంథా చిహ్నెగళుళ్ళద్దన్న కళాయఖంజవెంబరు.

శ్లో ॥ అంసమూలస్థితోవాయుజనయత్యపబాహుకం॥

ಟೀ ॥ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ವಾಯು ಆಶ್ರೈಸಿಕೊಂಡು, ಬಾಹುಮೂಲದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಂದನೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದನ್ನ ಅಪಬಾಹುಕವೆಂಬರು. ಅದು ಬೀಳು-ದೋಳಿಂಚೆನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದಂಡವತ್ ಸ್ತಮ್ಭಯೇದ್ದೇಹಂ ದಂಡವಾತಇತಿಸ್ಮೃತಃ॥

ಟೀ ॥ ದೇಹವನ್ನು ದಂಡದಂತೆ ಸ್ತಂಭಿಸುವದು ದಂಡವಾತವೆಂಬರು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಗುಲ್ಮಮಾಶ್ರಿತ್ಯಯೋವಾಯುರ್ವೇದನಾಂಕುರುತೇಭೃಶಂ ।ತಂ
ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರತತ್ವಜ್ಞಾಃವಾತಕಂಟಕಮೂಚಿರೆ॥

ಟೀ ॥ ಯಾವವಾಯು ಗುಲ್ಮವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಬಹಳವೇದನೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತದೊ ಅದನ್ನು ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ವಾತಕಂಟಕವೆಂಬರು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶ್ಲೇಷ್ಮಮೇದೋನ್ವಿತೋಭೂತ್ವಾವಾಯುರೂರುದ್ವಯಾಶ್ರಿತಃ ।
ಊರುಸ್ತಂಭಂತರೋತ್ಯುಗ್ರಂಸದಾಗೌರವರೂಪಧೃಕ್॥

ಟೀ ॥ಶ್ಲೇಷ್ಮ ಮೇದಸ್ಸುಗಳೊಡನೆಕೂಡಿ, ತೊಡೆಗಳೆರಡನ್ನಾಶ್ರೈಸಿಕೊಂಡು ತೊಡೆಗಳಸ್ತಂಭಿಸುತ, ಸದಾ ಮೈಭಾರವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದನ್ನ ಊರುಸ್ತಂಭವೆಂಬರು.

ಶ್ಲೋ ॥ಪಾದಯೋಃಕುರುತೇದಾಹಂಪಿತ್ತಾಸೃಕ್ಸಹಿತೋನಿಲಃ । ಆಯಾಸಲಕ್ಷಣಂತ್ರಿಮತೇಪಾದದಾಹಂತಮಾದಿಶೇತ್॥

ಟೀ ॥ ವಾಯು ಪಿತ್ತರಕ್ತಗಳೊಡನೆಕೂಡಿ ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ ತಾಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಬಹಳಶ್ರಮದಿಂದ ನಡದರೆ ಇದನ್ನು ಪಾದದಾಹವೆಂಬರು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಹೃಷ್ಯೇತೇಚರಣೌಯಸ್ಯಭವೇತಾಂಚಪ್ರಸುಪ್ತವತ್ । ಪಾದಹರ್ಷಸ್ಸವಿಜ್ಞೇಯಃಕಫಮಾರುತಕೋಪಜಃ ॥

ಟೀ ॥ಪಾದಗಳು ಜೋಮೇರಿ ಚುಮುಚುಮುಗುಟ್ಟುತ್ತ ಆಕಾರಪ್ರಸಾರವಿಲ್ಲದೆನಿದ್ರೆಗೊಂಡವರಕಾಲುಗಳಂತೆ ಇರುವದನ್ನ ವೈದ್ಯರು ಪಾದಹರ್ಷವೆಂಬರು. ಈವಾತ ಶ್ಲೇಷ್ಮವಾತದಿಂದ ವುಂಟಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ ।ಪಾರ್ಷ್ಣಿಪ್ರತ್ಯಂಗುಲೀನಾಂಚಕಂಡರಾಯಾಮಾರುತಾರ್ದಿತಾ।ಸಕ್ಥಿಕ್ಷೇಪಂನಿಗೃಹ್ಣಾತಿಗೃಧ್ರಸೀಂತಾಂಪ್ರಚಕ್ಷತೇ॥

ಟೀ ॥ ಪಾಷ್ಣಿಗಳಹಿಂಬಡಿ ಸಮಸ್ತಬೆರಳುಗಳ ಕೀಲುಗಳನ್ನುಬಿಗಿದು ಹಿಡಿದು ನೋಯಿಸಿ, ತೊಡೆಯಶಕ್ತಿ ಹೆಜ್ಜೆಯ ನಿಕ್ಕುವದಕ್ಕೆ ಅಶಕ್ಯವಾಗಿರುವ

ದನ್ನು ವೈದ್ಯರು ಗೃಧ್ರಸಿಯೆಂಬುವರು.***********************

ಶ್ಲೋ ॥ ತಲಂಪ್ರತ್ಯಂಗುಲೀನಾಂಚ ಕಂಡರಾಂಬಾಹುಪೃಷ್ಠತಃ । ಬಾಹುಚೇಷ್ಟಾಪಹರಿಣೀ ವಿಶ್ವಭಿನ್ನಾಮಸಾಸ್ಮೃತಾ॥

ಟೀ ॥ ಎಲ್ಲಾಬೆರಳುಗಳ ತಳವನ್ನೋಯಿಸಿ ಕಂಡರವೆಂಬ ನರವನ್ನೂ ತೋಳಿನ ಹಿಂಭಾಗವನ್ನೂ ನೋಯಿಸಿ, ತೋಳುಗಳಂಯುಕ್ತಲಿಸದೆ, ವೇದನೆಪಡಿಸುವದನ್ನ ವೈದ್ಯರು ವಿಶ್ವಭಿತ್ತೆಂಬುರು.

ಶ್ಲೋ॥ ವಿಶ್ವಭೃದ್ಗೃಧ್ರಸೀಪ್ರೋಕ್ತಾ ಖಲೀತೀವ್ರರುಜಾನ್ವಿತಾ॥

ಟೀ ॥ ವಿಶ್ವಭಿತ್ ಮತ್ತು ಗೃಧ್ರಸೀಯೆಂಬ ಯಾವುದೂ ವಾತಂಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳುಕೂಡಿ, ತೀವ್ರವಾಗಿ ವೇದನೆಯುಂಟುಮಾಡಿದರೆ ಅದನ್ನೇ ವೈದ್ಯರು ಖಲೀಯೆಂಬುವರು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕೇವಲಾನಿಲಜೇ ಕಾರ್ಯಂ ಸ್ನೇಹಸ್ವೇದಾವುಪಾಚರೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಕೇವಲ ವಾತದಿಂದ ನೊಂದಾತಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಸ್ನೇಹವಿಧಿ, ಸ್ವೇದವಿಧಿಗಳಂ ಮಾಡಿಸುವುದು.

(ಬಾಹುಟದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸ್ನೇಹಾಕ್ತಂಸ್ವಿನ್ನಮಂಗಂತುವಕ್ರಂಸ್ತಬ್ಧಂಸವೇದನಂ । ಯಥೇಷ್ಟಮಾನಂಸಯಿತುಂಸುಖಮೇವಹಿಶಕ್ಯತೇ ॥ ಶುಷ್ಕಾಣ್ಯಪಿಹಿಕಾಷ್ಠಾನಿ ಸ್ನೇಹಸ್ವೇದೋಪನಾಹನೈಃ । ಶಕ್ಯಂಕರ್ಮಣ್ಯತಾಂನೇತುಂಕಿಮುಗ್ರಾತ್ರಾಣಿದೇಹಿನಾಂ॥

ಟೀ॥ ವಾತದಿಂದಕೈಕಾಲು ಸೇದಿಕೊಂಡು, ಬಿಗುವಾಗಿಬಾಗದೆಯಿರುವ ವಾತವ್ಯಾಧಿಯುಳ್ಳ ಪುರುಷನಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಸ್ನೇಹವಿಧಿ, ಸ್ವೇದವಿಧಿಗಳಂಮಾಡಿಸಲು ಶರೀರಮೃದುವಹುದು, ಸಂಧಿಬಂಧಂಗಳು ಹರ್ಷಗೂಡಿ ಮಣಿತವುಂಟಾಗುವದು, ಸ್ನೇಹವಿಧಿ, ಸ್ವೇದವಿಧಿ, ಉಪನಾಹವಿಧಿಗಳಿಂದ ಒಣಗಿದ ಮರಗಳನ್ನಾದರೂ, ಮೆಲ್ಲನೆ ಬಾಗಿಸಬಹುದಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಮನುಷ್ಯರಶರೀರ ಮಣಿತಬರುವದಕ್ಕೇನು ಸಂದೇಹ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಹರ್ಷತೋದರುಜಾಯಾಮ ಶೋಫಸ್ತಂಭಗ್ರಹೋದಯಃ । ಸ್ವಿನ್ನಸ್ಯಾಶುಪ್ರಶಾಮ್ಯಂತಿಮಾರ್ದವಂಕೆನಜಾಯತೇ॥

ಟೀ ॥ ಸ್ವೇದವಿಧಿಯಂಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡವನಿಗೆ ಮೈಸುಂಪುರೆದ್ದುಕೊಂಡು

ಬರುವ, ಮೈನೋವು, ವಾತವ್ಯಾಧಿಯವೇಗವು, ಶೋಫೆಯು ಸ್ತಂಭವು ಮೊದಲಾದವೆಲ್ಲ ಶಮನವಹವು, ಅದರಿಂದ ಶರೀರ ಮೃದುವಹುದು.

(ಶತಶ್ಲೋಕಿಯಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವಾತೇಭ್ಯಂಗಸ್ಸ್ವೇದನಂಸ್ನೇಹಪಾನಂ।ವಸ್ತಿರ್ನಸ್ಯಂಸ್ನೇಹಯುಕ್ತೋವಿರೇಕಃ॥ ಮದ್ಯಂಮಾಂಸಂಮೇದುರಂಸ್ವಾದುವೃಷ್ಯಂ।ಸ್ನಿಗ್ಧಂ ಚಾಮ್ಲಂಸ್ನೇಹನಂಚೋಪನಾಹಂ॥

ಟೀ॥ ವಾತವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿ ತೈಲಾಭ್ಯಂಗ, ಸ್ವೇದನ, ತೈಲಪಾನ, ವಸ್ತಿ, ನಸ್ಯ, ಸ್ನೇಹಗೂಡಿದವಿರೇಕ, ಮದ್ಯ, ಮಾಂಸ, ಸಿಹಿಯಾದವಸ್ತು, ವೀರ್ಯವೃದ್ಧಿಕರವಾದವಸ್ತು, ತುಪ್ಪ, ಬೆಣ್ಣೆಗೂಡಿದಅನ್ನ, ಆಮ್ಲಪದಾರ್ಥ, ಸ್ನೇಹನವಿಧಿ, ಉಪನಾಹವಿಧಿ, ಇವುಗಳಂಮಾಡಲು ವಾತಶಮನವಹುದು.

(ವಾತಪ್ರಕೋಪ.)

ಶ್ಲೋ॥ ರೂಕ್ಷಶೀತಾಲ್ಪಲಘ್ವನ್ನತೀವ್ರವ್ಯಾಯಾಮಜಾಗರೈಃ।ಲಂಘನೈಶ್ಶೋಣಿತಸ್ರಾವೈರತಿವೇಗಾಧ್ವಸೇವನೈಃ॥ ಮಲಮೂತ್ರನಿರೋಧಾದ್ಯೈರ್ವಾಯುರ್ಭವತಿಕೋಪಿತಃ॥ * *

ಟೀ॥ ರೂಕ್ಷವಾದಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ, ಶೀತದಿಂದಲೂ, ಅತ್ಯಂತಲಘ್ವಾಹಾರದಿಂದಲೂ, ತೀವ್ರವ್ಯಾಯಾಮದಿಂದಲೂ, ಅತ್ಯಂತಜಾಗರದಿಂದಲೂ,ಲಂಘನಗಳಿಂದಲೂ, ರಕ್ತವಂತೆಗೆಯಿಸುವದರಿಂದಲೂ, ಅತಿವೆಗ್ಗಳವಾಗಿನಡೆಯುವದರಿಂದಲೂ, ಮಲಮೂತ್ರನಿರೋಧದಿಂದಲೂ, ವಾಯುಪ್ರಕೋಪಿಸುವದು.

(ವಾತಚೇಷ್ಟೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವದನವಿರಸತಾಸ್ಯಾದ್ಭಾಷಣೇಕರ್ಕಶತ್ವಂ। ಭವತಿವಪುಷಿ ಕಾರ್ಶ್ಯಂರಾತ್ರಿನಿದ್ರಾನಿವೃತ್ತಿಃ॥ ತ್ವಚಿಚಪರುಷತಾಸಾತ್ಸ್ಯಾದ್ವೈಷಮ್ಯಮಗ್ನೇ।ರಿತಿಪವನವಿಕಾರಲಕ್ಷಣಂಚೋಕ್ತಮೇತತ್॥

ಟೀ॥ ಬಾಯಿಹೇವರಿಕೆಯಾಗಿರುವಿಕೆ, ನಿಷ್ಠುರವಾದನುಡಿ, ಶರೀರಬಡತನ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲದಿರುವಣ, ಚರ್ಮಕಠಿಣವಾಗಿರುವಣ, ಅಗ್ನಿವೈಷಮ್ಯ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ವಾತವಿಕಾರಲಕ್ಷಣಗಳೆಂದು ವೈದ್ಯರುಗಳು ನುಡಿವರು.

(ವಾತಶಮನ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಮಧುರೈಸ್ತೈಲಲವಣಾಮ್ಲಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸೈ। ದಧಿದುಗ್ಧಾಜ್ಯರು

ಚುಕ್ತಧಾನ್ಯಯೂಷೈಃ ॥ ತಿಲವಸ್ತಿರಸೈಸತ್ತೈಲಮಾಷೈಃ । ರಸಿಲಂಸ್ವೇದನಮರ್ದನೈರ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಮಧುರ, ಲವಣ, ಆಮ್ಲ, ಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸ, ಮೊಸರು, ಹಾಲು, ತುಪ್ಪ, ಹುರಳೀಕಟ್ಟು, ಯೆಳ್ಳು, ವಸ್ತಿವಿಧಿ, ಹುಳಿ, ಯೆಣ್ಣೆ, ಉದ್ದು, ಸ್ವೇದನವಿಧಿ, ಮರ್ದನ, ಇವುಗಳಿಂದ ವಾತಶಮನವಹುದು.

(ಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅತಿತೀಕ್ಷ್ಣೋಷ್ಣಕಟುಕಶುಷ್ಕಶಾಕಾದಿಕಂಪರಂ । ವಿಷಮಾಶನಕೋಪಾಗ್ನಿಧೂಮಘರ್ಮಾಧ್ವಪೀಡನಾತ್ ॥ ಶರದ್ಗ್ರೀಷ್ಮಾತಪೈಃ ಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪೋಜಾಯತೇನೃಣಾಂ ॥

ಟೀ॥ ಅತಿತೀಕ್ಷ್ಣ, ಉಷ್ಣ, ಖಾರ, ಒಣಗಿದಶಾಖಂಗಳು, ವಿಷಮಾಹಾರ, ಕೋಪ, ಕಿಚ್ಚು, ಹೊಗೆ, ಬಿಸಿಲು, ದಾರಿನಡೆ, ಶರತ್ಕಾಲದಬಿಸಿಲು, ಗ್ರೀಷ್ಮಕಾಲದಬಿಸಲು, ಇವುಗಳಿಂದ ಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪವಹುದು.

(ಪಿತ್ತಚೇಷ್ಟೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವಾಂತಿರ್ಭ್ರಾಂತಿರ್ಭ್ರಮೋಮೂರ್ಛಾಪ್ರಲಾಪಾರ್ತಿಶ್ಶಿರೋರುಜಃ। ಕಾಸೋರುಚಿಸ್ತೃಷಾಶೋಷಃ ಪಿತ್ತಾದ್ಭವತಿದಾರುಣಃ ॥

ಟೀ ॥ ವಾಂತಿ, ಭ್ರಾಂತಿ, ಭ್ರಮೆ, ಮೂರ್ಛೆ, ಪ್ರಲಾಪ, ಬಳಲಿಕೆ, ಅತ್ಯಂತಮಂಡೆನೋವು, ಕಾಸ, ಅರೋಚಕ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ನಾಲಗೆಒಣಗುವಣ, ಇಷ್ಟೂಪಿತ್ತಚೇಷ್ಟೆಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

(ಪಿತ್ತಶಮನ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಧುರೈಶ್ಶೀತಳಾಹಾರೈಸ್ಸ್ನಾನಪಾನೈರುಪಾಚರೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಮಧುರವಾದಆಹಾರದಿಂದಲೂ, ಶೈತ್ಯವಾದಆಹಾರದಿಂದಲೂ, ಸ್ನಾನಪಾನಾದಿಗಳಿಂದಲೂ, ಪಿತ್ತಶಮನವಹುದು.

(ಶ್ಲೇಷ್ಮಪ್ರಕೋಪ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅವ್ಯಾಯಾಮದಿವಾಸ್ವಪ್ನಮಧುರಪ್ರಾಯಶೀತಳೈಃ । ಭೋಜನೈಶ್ಶೀತತೋಯೈಶ್ಚ ಕಫಃ ಪ್ರಕುಪಿತೋಭವೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಸಂಚಾರಮಾಡದೆಯಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಹಗಲುನಿದ್ರೆಗೈವುದರಿಂದಲೂ, ಶೀತವಾದ ಮತ್ತು ಮಧುರವಾದಆಹಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಶೀತೋದಕಪಾನಮಾಡು

ಪದರಿಂದಲೂ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಪ್ರಕೋಪಿಸುವದು. ********************

(ಕಫಚೇಷ್ಟೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಂದಾಗ್ನಿರ್ಗುರುತಾಗಾತ್ರೇಕಾಸಶ್ವಾಸೋತಿಶೀತತಾ। ತಂದ್ರಾಕಂಡೂಶ್ಶಿರಸ್ತೋದಃಷ್ಠೀವನಂಚಕಫಾದ್ಭವೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಮಂದಾಗ್ನಿ, ಮೈಭಾರ, ಕೆಮ್ಮು, ವುಬ್ಬಸ, ದೇಹ ಅತಿಶೀತವಾಗಿರುವಣ, ತೂಗಡಿಕೆ, ಮೈಕೆರೆತ, ಮಂಡೆನೋವು, ಅಡಿಗಡಿಗೆವುಗುಳುವಣ, ಇಷ್ಟೂ ಶ್ಲೇಷ್ಮಚೇಷ್ಟೆಯೆಂದರಿವುದು.

(ಶ್ಲೇಷ್ಮಶಮನ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಂಜನನಸ್ಯಷ್ಠೀವನಧೂಮಾಶ್ಛರ್ದಿರ್ವಿರೇಚನಂತಥಾ। ಕಟುತಿಕ್ತೋಷ್ಣಕಷಾಯಕರೂಕ್ಷಾನ್ನಮಪಿಯೋಜಯೇತ್ ಶ್ಲೇಷ್ಮಗದೇ ॥

ಟೀ ॥ ಅಂಜನ, ನಸ್ಯ, ವುಗುಳುವದು, ಧೂಮಪಾನ, ಛರ್ದಿ, ವಿರೇಚನ, ಖಾರ, ತಿಕ್ತ, ವುಷ್ಣಕಷಾಯ, ವುಷ್ಣಾಹಾರ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಶ್ಲೇಷ್ಮಶಮನದ್ರವ್ಯಗಳು.

(ವಾತವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಮಾಷವಾರ್ತಾಕಬೃಹತೀಕಾರವಲ್ಲಿಕಾ। ವಾಸ್ತುಕಂಚಾಸಮರ್ದಶ್ಚವೃಶ್ಚಿಕಾಲಿಪುನರ್ನವಾ ॥ ಕೃಷ್ಣಾಕುಳುತ್ಥಗೋಧೂಮಾಸ್ತಿಲಂತಿಕ್ತಾಪಟೋಲಕಂ। ಕೋಶಾತಕೀಪುಷ್ಕರಂಚಟುಂಟುಕಂಕತಕಂತಥಾ ॥ ಕರ್ಕಾರುಸ್ಸೂರಣಂಮುಂಡೀಮಿಸೀಜೀರಕರಾಮಠಂ। ಪುರಾಣಧಾನ್ಯಮಭ್ಯಂಗೋಮಿತ್ರಿವರ್ಗೋನಿಲಾಪಹೇ ॥

ಟೀ ॥ ಕುಂಬಳದಕಾಯಿ, ವುದ್ದು, ಗುಳ್ಳದಕಾಯಿ, ಬದನೇಕಾಯಿ, ಹಾಗಲಕಾಯಿ, ಚಕ್ರವರ್ತಿಸೊಪ್ಪು, ಯಲಕುರಿಯಸೊಪ್ಪು, ಚೇಳಬಾಲದಸೊಪ್ಪು, ಕೊಮ್ಮೆಸೊಪ್ಪು, ಕರೀಹುರಳಿ, ಗೋಧಿ, ಯೆಳ್ಳು, ಕಹಿಪಡವಲ, ಹೀರೇಕಾಯಿ, ಪುಷ್ಕರ, ಪೆಂಪುರದತೊಕ್ಕ, ಚಿಲ್ಲದಕಾಯಿ, ಕರ್ಕಾರು, ಸೂರಣ, ಬೋಳದರಸ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ಜೀರಿಗೆ, ಹಿಂಗು, ಹಳೇಅಕ್ಕಿಅನ್ನ, ಅಭ್ಯಂಗ, ಯಿಷ್ಟೂ ವಾತವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿಪಥ್ಯವರ್ಗ.

(ವಾತಕ್ಕೆ ಅಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ತಿಕ್ತಾಃಕಷಾಯಾಃಕಟುಕಾಶ್ಚವೇಗಾಃ । ಘಾತಾಃಪ್ರಿಯಂಗ್ವಾಢಕಿಮುದ್ಗಶಿಂಬಾಃ ॥ ಶಮ್ಯಾಕಕಂಗುವರ್ಚರಕಾಮಸೂರಾ । ಶ್ಯೋ

ದ್ರಾಕ್ಷಾಕಾಮಲಕಧಾತ್ರೀಮಾಕ್ಷಂ ॥ ಶೀತಲಾಂಬುಶಾಕಟಃ ಕಂದತ್ರಪುಸಾ
ಲಾಬುಮುದ್ಗಜಂ । ಗುರೂಣಿಸರ್ವಶಾಕಾನಿನಿಷ್ಪಾವಶ್ಚಾಗ್ನಿಸರ್ಷ
ಪಂ ॥ ಕದಲೀ ದಾಡಿಮಾ ವಾಶ್ಚಿಂಬೀನವಧಾನ್ಯಾನಿಲಂಘನಂ । ಮೃಣಾಳ
ಶ್ಲೂರಸೀರಂಭಾತಿಕ್ತಬಿಂಬೀಪಿ ತಾನಿಲಃ ॥ ಕೋಶಾತಕೀದ್ವಯಂಚೈ
ವಪಾವನಾಶೀತಿಶತ್ರಿಃ ॥

ಟೀ ॥ ಕಡಿ, ವಗರು, ಖಾರ, ಶೀತಪ್ರಧಾನ, ಪಿಟ್ಟುಕಾಸುವಣ, ನವಣೆ, ತೊ
ಗರಿ, ಹೆಸರು, ಅವರೇಕಾಯಿ, ಹಾವೆಅಕ್ಕಿ ಅನ್ನ, ಹಾರಕ, ಹಾಣಂಗೀಬೀಳೆ,
ಅಲಸಂದಿ, ವಾತಕರವಾದವಸ್ತುಗಳು, ಅತ್ಯಂತ ಬಳಲುವಹಾಗೆ ವುದ್ಯೋ
ಗಮಾಡುವದು, ತಂಣೀರು, ಕೆಸವುಗೆಣಸುಗಳು, ತ್ರಿಪುಸಾ, ಸೋರೇ
ಕಾಯಿ, ಹೆಸರಕಾಯಿ, ಸಾಸುವೆ, ಕಡಲೆ, ಯಾವೆ, ಚಿತ್ತಲವರೇಕಾಯಿ,
ಹೊಸಧಾನ್ಯಂಗಳು, ಲಂಘನ, ತಾವರೆಗೆಣಸು, ಕಹಿದರಸಿ, ಬಾಳೇಹಣ್ಣು,
ಬಾಳೆಕಾಯಿ, ಕಹಿತೊಂಡೇಕಾಯಿ, ಬಿಬ್ಬನಿಬಳ್ಳಿಸಂಬಾರ, ಗಾಳಿ, ಹೀರೆ
ಕಾಯಿ, ತುಳಿಹೀರೆಕಾಯಿ, ಇಷ್ಟೂ ಯೆಂಭತ್ತು ತೆರದ ವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಅ
ಪಥ್ಯಂಗಳು.

(ಅಸಾಧ್ಯವ್ಯಾಧಿಗಳು.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವಾತವ್ಯಾಧಿರಪಸ್ಮಾರೀಕುಷ್ಠೀಜಾಡ್ಯೋದರೀಕ್ಷಯೀ । ಗುಲ್ಮೀಮೇ
ಹೀಚ ತಾನ್ ಕ್ಷೀಣಾನ್ ಕಾರೇಲ್ಪೇಪಿ ವರ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತವ್ಯಾಧಿ, ಅಪಸ್ಮಾರ, ಕುಷ್ಟ, ಮಹೋದರ, ಕ್ಷಯ, ಗುಲ್ಮ, ಈ
ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಕ್ಷೀಣವಾದಶರೀರವುಳ್ಳವರಿಗೆ ಸಂಭವಿಸಿದರೆ ಯಾವ್ಯಾಧಿಗಳು
ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿದ್ದರೂ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂಮಾಡದೆ ವರ್ಜಿಸುವದು.

(ವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳಿಗೆ ಮಹಾನಾರಾಯಣತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ದಶಮೂಲಬಲಾರಾಸ್ನಾವಾಜಿಗಂಧಾಶತಾವರೀ । ವರಣೈ
ರಂಡನಿರ್ಗುಂಡೀಕರಂಜಖದಿರಾಸನಾಃ ॥ ಪ್ರಸಾರಿಣೀಸಹಚರಾಃ ಪಾ
ಠಸೌಭಂಜನಾಮೃತಾ । ಪೂತಿಕಾರಗ್ವಧಂಹಿಂಸ್ರಾವೃಶ್ಚಿಕಾಲೀಪುನ
ರ್ನವಾ ॥ ಚಿತ್ರಕೇಕ್ಷುರಕಂಶಿಗ್ರುಮಿಶಿಪರ್ಣಿದ್ವಯಂತಥಾ । ಅರ್ಕಾ
ಶ್ವಕರ್ಣಂಚ ಸರಳದೇವದಾರುನಿಶಾದ್ವಯಂ ॥ ಮರಾಲಭಾಚಯೂಪೀಲು
ಜೀರ್ಣವಂಶೀಚಬಲಾದ್ವಯಂ । ಪೃಥಗ್ದಶಪಲಾನ್ ಭಾಗಾನ್ ಸಂಕ್ಷುಣ್ಣ್ಯಾ

యసభాజనే ॥ చతుర్ద్రోణజలే పక్త్వా చతుర్భాగావశేషితే । త
స్మిన్ కషాయే పూతే తు కల్కద్రవ్యాణి దాపయేత్ ॥ కాకోలీక్షీ
రకాకోలీమంజిష్ఠా మధుకం బలా । జీవంతీ సరళం దారు మధు
కం కటుకత్రయం ॥ త్రిఫలా పిప్పలీమూలం చవ్యం పద్మక శారిభా ।
శతాహ్వా రజనీ ద్రాక్షా ముస్తా మూర్వా త్రిజాతకం ॥ సర్జపా
టిపిష్టాలోధ్రమజాజీపుష్కరం శఠీ ॥ మాంసీ శ్రైలేయకం మిశి
చిత్రం సాంద్రదీప్యకసైంధవం ॥ జీవకర్షభకౌ రాస్నా కు
ష్ఠం కంకుణికారిభిః । కుంకుమాగురుకస్తూరీ జాతీకక్కోల
చందనైః ॥ తగరోశీర కాశ్మర్యముస్తారగ్వధకేసరం । సమ్య
గాలోడ్య విపచేత్తైలం క్షీరసమన్వితం ॥ శతావర్యా రసం చై
వ తైలతుల్యం ప్రదాపయేత్ । అభ్యంగపానకౌజ్యేషు వస్తౌన
స్యే ప్రయోజయేత్ ॥ గజానాం వాజినాగ్నానాం మర్త్యానాం చ
నృణామపి । కలాయఖంజగృధ్రస్యాం బాహ్యాంయామే గళగ్ర
హే ॥ ఆక్షేపకేऽనుస్తంభే శిరోరోగే చ దారుణే । అధోభా
గే చ యే రోగాశ్శిరోమధ్యగతాశ్చ యే ॥ మన్యాస్తంభేऽనుస్తం
భే గ్రీవాస్తంభే విశేషతః । యకృదష్ఠీలికానాహప్లీహోదరమ
హోదరాః ॥ ఉన్మాదం చాపస్మృతిభ్రంశగుదకీలభగందరాః । అ
శ్మరీం మూత్రకృచ్ఛ్రం చ కర్ణరోగం తథోదితం ॥ పక్షఘాతం
యోనిశూలం శర్కరాశూలమేవ చ ॥ ఆనాహశూలం కుక్షిశూల
మాంత్రవృద్ధిం చ విద్రధిం ॥ ఊరుస్తంభం సుప్తవాతం ఖంజత్వం ప
లితం వలిం ॥ ఇంద్రలుప్తం చ బాధిర్యం గండమాలాం కఫోదితం ।
సూర్యావర్తం వాతరక్తం వాతకంటకమేవ చ ॥ కుష్ఠం విచర్చి
కాం పామాం కిటిభం వాతకుండలిం । నిత్యాభ్యాసాద్వాతసంభూతా
న్రోగాన్నశ్యేద్దారుణాన్ ॥ బల్యం పుష్టికరం వృష్యం సర్వ
వ్యాధివినాశనం । సమ్యక్సిద్ధమిదం తైలమాత్రేయమునిపూజితం ॥
నాడికాయ ప్రదాతవ్యం బృహన్నారాయణం స్మృతం ॥

౫౯॥ దశమూల, కళ్ళంగడలె, రాస్నె, ఇరేమద్దు, అశ్వగంధి, మటమా

ಲಂಗಿ, ಔಡಲದಬೇರು, ಕೊಕ್ಕೀಬೇರು, ಹೊಂಗೆ, ಕಗ್ಗಲಿ, ಹೊನ್ನೇಬೇರು, ಕಳ್ಳನಜಾರಿ, ಬಂಣಗೊರಜಿ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಕಾಡನುಗ್ಗೆ, ಅಮರದಬಳ್ಳಿ, ಕವಸದಹಾಕು, ಕಕ್ಕೆಕೊಕ್ಕು, ಹುಳಿಚೀರೆ, ಜೇಕುಬಾಲದಬೇರು, ಚಿತ್ರಿಮೂಲ, ಕೊಳವಳಿಕೆಬೇರು, ನುಗ್ಗಿಬೇರಿನಕೊಕ್ಕು, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ವೊಂದಿಲೆಹೊನ್ನೆ, ಮೂರೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ಉತ್ಕಟಬೇರಿನಕೊಕ್ಕು, ಬಳ್ಳಿನುಗ್ಗೆಬೇರು, ಸರಳತಿಗಚೆ, ದೇವದಾರು, ಅರಿಶಿನ, ಮರದರಸಿನ, ಕುಂಚಿನಬೇರು, ಶುಂಪು ಸಂಧ, ಸೀಹಾಲೆಬೇರು, ಬಿಟ್ಟಾಮುಟ್ಟಿ, ಇಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹತ್ತುತೊಲಗಳು ಚನ್ನಾಗಿ ವೊಣಗಿಸಿ, ಜಜ್ಜುಗುಟ್ಟಿ, ಕಬ್ಬಿಣದಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಹಾಕಿ, ಹದಿನಾರು ಕೊಳಗನೀರುಹುನಿಸಿ, ಚಾಕುಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ, ವೊಂದು ಕೊಳಗ ಮೆಣ್ಣೆ, ವೊಂದು ಕೊಳಗ ಹಸುವಿನಹಾಲು, ವೊಂದು ಕೊಳಗ ಆಷಾಢಿ ಗೆಣಸಿನರಸ, ಯಿಷ್ಟನ್ನು ಕಷಾಯದಲ್ಲಿಹುನಿಸಿ, ಕಾಯಿಸುವಾಗ ಇದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ಕೊಡ್ಡಿ, ಹಾಲುಕೊಡ್ಡಿ, ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರಿನಚೊಕ್ಕೆ, ಸೀಹಾಲೇಬೇರು, ಸರಳದೇವದಾರು, ಕುಪ್ಪದೇವದಾರು, ಹಿಪ್ಪಿಕುಪ್ಪೆ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಪದ್ಮಕ, ಹಾಗಲಿ, ನೆಲಹಾಗಲಿ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ಕವಿದರಸಿ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಕೊರಟಿಗಬೇರು, ಲವಂಗಚೆಕ್ಕೆ, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಸಾಸುವೆ, ಅಕಿಬಜೆ, ಶಾಬರಲೋದ್ರಿ, ಜೀರಿಗೆ, ಕರ್ಪೂರಶುಂಠಿ, ಜಟಾಮಾಂಸಿ, ಕಲ್ಲುನಾರು, ಮೇದೆ, ಅರಿಮೇದೆ, ಹಿಂಸ್ರಿ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಜೀವಕ, ವೃಷಭಕ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಗಂಸುಂಗೆ, ಕಾಗಭಿ, ಕುಂಕುಮ, ಅಗಿಲು, ಕಸ್ತೂರಿ, ಜಾಕಾಯಿ, ಕಕೋಲ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ತಗರ, ಲಾಮಂಚ, ಕಕ್ಕೆಬೇರಿನಚಕ್ಕೆ, ಬಗುಳದಚಕ್ಕೆ, ಇಷ್ಟನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮೂರುವರಹಾತೂಕವಹಾಕಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಆತೈಲಗಳಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ, ಆತೈಲದಿಂದ, ಅಭ್ಯಂಗಸ್ನಾನ, ಭೋಜನವಮಾಡುವವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ, ತೆಗದುಕೊಂಬುವಣ, ವಸ್ತಿಯಕಟ್ಟುವಣ, ನಸ್ಯವಮಾಡಿಸುವಣ. ಈರೀತಿಯಾಲ್ಲಿ ದೇಹಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು, ಅಧೋಭಾಗಂಗಳಲ್ಲಿವುಳ್ಳಂತಾ ಸಮಸ್ತರೋಗಂಗಳೂ, ಶಿರಃಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿವುಳ್ಳಂತಾ ರೋಗಂಗಳೂ, ಮನ್ಯಾಸ್ತಂಭ, ಹನುಸ್ತಂಭ, ಗ್ರೀವಾಸ್ತಂಭ, ಯಕೃತ್, ಅಷ್ಠೀಲಿಕೆ, ಆನಾಹ, ಪ್ಲೀಹ, ಉದರವ್ಯಾಧಿ, ಮಹೋದರ, ಉನ್ಮಾ

ಷಾಯ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಗುಗ್ಗುಲಧೂಪದ ಚೂರ್ಣವಂ ಬೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಐದು ತೆರದ ವಾಯುರೋಗಗಳೂ ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವ್ಯೋಷಾಗ್ನಿಮುಸ್ತಾತ್ರಿಫಲಾಲವಂಗೈರ್ಗುಗ್ಗುಳಂಸಮಂ। ಖಾ
ದೇತ್ಸರ್ವಾನ್ನಯೇದ್ವ್ಯಾಧೀನ್ಮೇದಶ್ಲೇಷ್ಮಾನಿಲಾರ್ತಿಜಿತ್ ॥

ಟೀ ॥ ತ್ರಿಕಟುಕ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಕೊಡಸಾರೆಗಡ್ಡೆ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಲವಂಗ, ಯಿವು ಸಮಾಂಶ, ಯಿವಿಷ್ಟರ ಸಮತೂಕ ಗುಗ್ಗಳವನ್ನೂ ಕೂಡಾ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ತುಪ್ಪ ವೆರಸಿ ಸೇವಿಸಲು ಸಕಲವಾತ, ಕಾಸ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಂಗಳು ಪರಿಹರವಹುವು.

(ನಸ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವರ್ಷಾಭೂತೈಲಮರಿಚಂನಿರ್ಗುಂಡೀಸೈಂಧವಂವಚಾ । ಎ
ರಂಡಲಶುನಂಹಿಂಗುಪಿಪ್ಪಲೀವಿಶ್ವಭೇಷಜಂ ॥ ಪುಟಪಾಕಪ್ರಯೋಗೇಣ
ಪಕ್ತ್ವಾನಸ್ಯಂತುಕಾರಯೇತ್ । ಮನ್ಯಾಸ್ತಂಭೇಹನುಸ್ತಂಭೇ ಕರ್ಣಶೂ
ಲೇಹನುಗ್ರಹೇ । ಆಕ್ಷೇಪಕೇಚಾರ್ದಿತೇಚಪಕ್ಷಾಘಾತೇಚಶಸ್ಯತೇ॥

ಟೀ॥ ಕೊಂಮೆಸೊಪ್ಪು, ಯೆಳ್ಳು, ಮೆಣಸು, ಲಕ್ಕೀಸೊಪ್ಪು, ಸೈಂಧವ, ಬಜೆ, ಔಡಲದಹರಳು, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಹಿಂಗು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳಂ ಗೋಮೂತ್ರದಿಂದರದು ಮುದ್ದೆಯಮಾಡಿ, ಯಾಮುದ್ದೆಯಂ ಔಡಲದಯೆಲೆಯಿಂದ ಸುತ್ತಿ ಕೆಂಮಂಣಿನಿಂದ ಜೇರಮಣ್ಣುಗೊಂಡು, ಲಘುಪುಟದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಬೇಯಿಸಿ ತೆಗದು ಹಿಂಡಿಕೊಂಡು ನಸ್ಯಂಗೈಯ್ಯಲು ಮನ್ಯಾಸ್ತಂಭ, ಹನುಸ್ತಂಭ, ಕರ್ಣಶೂಲೆ, ದಾಡೆಬಂಧ, ಯಿವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹರವಹುವು.

(ವಾತಕ್ಕೆ ರೋಹಿಣ್ಯಾದಿಲೇಹ್ಯ)

ಶ್ಲೋ॥ ರೋಹಿಣೀಹ್ಲಾದಿನೀದೇವ್ಯಂಸರ್ಪಪಂಚಿತ್ರಮೂಲಕಂ । ಅರ್ಕ
ಮೂಲಂಶಿಗ್ರುಮೂಲಂಗೃಂಜನಂಪ್ರಾಕ್ತಕಶ್ವಚಃ ॥ ವಚಾವ್ಯೋಷಶತಾ
ಹ್ವಾಚಪೀಲುದಾರುಪಟುರ್ವ್ಯಕಂ । ವಜ್ರಿನಿರ್ಗುಂಡಿಮಾತಾರ್ಣಡೀತೈ
ಸ್ಸಂಪಿಷಯೇದ್ಬುಧಃ॥ ಲೇಪೋದ್ವರ್ತನಮಾತ್ರೇಣವಾತವ್ಯಾಧಿನಿವಾರಣಂ॥

ಟೀ ॥ ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಹಂಸಪಾದಿಮೂಲ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಹಾಸುವೆ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಯಕ್ಕದಬೇರು, ನುಗ್ಗೇಬೇರಿನತೊಕ್ಕು, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಶವಸಗಸಾರು, ಬಜೆ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ಉಲಗಿನು, ತುಪ್ಪಜೇವದಾರು, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಇವನ್ನು ಸಂಣನಾಗಿ ಮುಂಡಗಳ್ಳಿರಸದಿಂದ ಅರದು ಭಾವಿಸಿ, ಯೆಕ್ಕೀರಸದಿಂ

ಖರ್ಜೂರ, ಇವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕು ತೊಲವಂ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಅರದು ಕದಡಿ, ಕಮಲಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಕಂಗೈದು, ಉದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ, ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಯಾತ್ಮೆಲವಂ ಮಂಡಲಪರ್ಯಂತ ಮೈಗೆಯಿಕ್ಕಿಸಲು ಶೋಣಿತವಾತ, ವಾತಾಸೃಕ, ಸಂಧಿವಾತ, ಅರ್ದಿತ, ಇಷ್ಟೂ ಪರಿಹಾರವಾಗುವವು.

(ಅನ್ಯಚ್ಚ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅರ್ಕಕ್ಷೀರಸುಜಕ್ಷೀರಂನಿರ್ಗುಂಡೀರಂಶಿಗ್ರೀಣೀರಸಂ । ಏರಣ್ಡತೈಲಸಂಯುಕ್ತಂವಾತಾಶೀತಿನಿವಾರಣಂ ॥

ಟೀ ॥ ಯಕ್ಕದಹಾಲು, ಆಡಿನಹಾಲು, ಲಕ್ಕಿರಸ, ನುಗ್ಗಿಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಇವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದುಮಾನವನ್ನೂ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಔಡಲದ ಯಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಕೂಡಿ ಕಾಯಿಸಿ ಉದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ ಮೈಗೆಯಿಕ್ಕಿಸಲು ಯೆಂಭತ್ತುತೆರದವಾತಗಳೂ ಪರಿಹರವಹವು॥

(ವಾತಹರಗಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ದಶಮೂಲಬಲೈರಣ್ಡನಿರ್ಗುಂಡೀಶಿಗ್ರುಬರ್ಬರೈಃ ಪಂಚಕೋಲೈಶ್ಚಲಶುನ್ಯೈಸ್ತ್ರೈರ್ಯಕ್ತೈರ್ವಾತಹಾಗಣಃ

ಟೀ ॥ ದಶಮೂಲ, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರಿನತೊಕ್ಕು, ಔಡಲದಬೇರು, ನುಗ್ಗೀಬೇರು, ನಾರುಂಬೀಳಿಬೇರು, ಪಂಚಕೋಲ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಮುಳ್ಳುಗೋರಂಟಿ, ಇವುಗಳಚೂರ್ಣವನ್ನಾದರೂ ಕಲ್ಕಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಡಿಸಲು ವಾತಹರವಹುದು.

(ಸ್ನೇಹಪೊಟ್ಟಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪುನ್ನಾಗೈರಣ್ಡನಿಂಬೈರ್ಬಕುಳಧನದದ್ಯುಜ್ನಾರಿಕೇಳೈಃ ಕರಂಜೈಃ । ಕಾರ್ಪಾಸೈಶ್ಶಿಗ್ರುಜಂಬೂಫಲಮುನಿಬಣಕೈಸ್ಸರ್ಷಪಾಂಕೋಲಬೀಜೈಃ ॥ ರಾಸ್ನಾಗುಗ್ಗುಲ್ಮತೈಃ ಮಧುಕೈಃ ಸ್ತೈಲಲಶುನವಜಾಹಿಂಗುಸಿಂಧೂತ್ಥಯುಕ್ತೈಃ । ಸರ್ವಸ್ನಿಗ್ಧೈಃ ಕೃತಂ ತತ್ಸಕಲಪಟಯುತಂ ಪೊಟ್ಟಣಂ ವಾತಭಂಜಿ ॥

ಟೀ ॥ ಸುರಹೊನ್ನೆಬೀಜ, ಔಡಲದಹರಳು, ಬೇವಿನಬೀಜ, ಬಕುಳದಬೀಜ, ಗಜ್ಜುಗದತಿರುಳು, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಕೊಪರಿ, ಹೊಂಗೇಬೀಜ, ಹತ್ತೀಹರಳತಿರುಳು, ನುಗ್ಗೇಬೀಜ, ಚಿಪ್ಪೀಬೀಜ, ಅಗಸೇಬೀಜ, ಹುಸೀಕಡಲೆ, ಸಾಸುವೆ, ಅಂ

ಕೋಲೆಬೀಜ, ರಾಸ್ನಾ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಕುರಳಿ, ಮೆಣಸು, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಬಜೆ, ಹಿಂಗು, ಸೈಂಧವ, ಪಂಚಲವಣ, ಯಿವುಗಳನ್ನ ಸಣ್ಣನಾಗಿಯಿಡಿದು, ಹೊಂಗೆ, ಹಿಪ್ಪೆ, ಬೇವು, ಎಳ್ಳು, ಓಡಲ, ಈ ಐದುಬಗೆ ಎಣ್ಣೆಯಿಂಬಿಟ್ಟು ಕಲೆಸಿಮುದ್ದೆಯಾಗಿಮಾಡಿ, ಪೊಟ್ಟಣವಮಾಡಿ, ಸಾನಹಿಯಲ್ಲಿಕಟ್ಟಿ ಅಗ್ಗಿಷ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂಟನಿರಿಸಿ, ಕಾದಹೆಂಚಿನಮೇಲೆ ಈ ಪೊಟ್ಟಣವಮಡಗಿ ಕೆಗದು ಬಿಸಿಕಾವುವಕಾಗೆ ನೋಯುವ ತಾವಿಗೆ ಪೊಟ್ಟಣವಿಕ್ಕಿಸಲು ಸಕಲವಾತವೂ ಪರಿಹರವಹುದು.

(ಲಶುನಕಬಳ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪಿಷ್ಟ್ವಾನಿಮುಕ್ತವಲ್ಕಲಶುನಪಲಶತಂಪಾಲಿಕೆಪ್ರೋಷಿತಂ ಸುದ್ವಿಕ್ಷಾರಂಗತ್ರಿಂಥ್ಯಜಾಜಿದ್ವಯಮಿಸಿಥನಿಕಾಪಂಚಪಟ್ವಗ್ನಿದೀಪ್ಯಂ॥ ಆಜ್ಯಾತ್ಕೈಲಾತ್ಕಷ್ಟ್ಠಾನಂಶುದುಬಮಪಿಕಿಲಾಶ್ಸರ್ವಪಾದಾಜ್ಯಭಾಂಡೇ॥ಪಕ್ವಂಸಂರಕ್ಷ್ಯಭಕ್ಷ್ಯಂಪುನರನುಪಿಬತಾಂಗಲತ್ರಿಮುಷ್ಣೋದಕಂವಾ ॥ ಜಯೆಲ್ಲಶುನಪಿಂಡೋಯಂಸರ್ವಾಂಗೈಕಾಂಗಮಾರುತಂ । ಆಢ್ಯವಾತಮಪಸ್ಮಾರಂಶ್ವಾಸಕಾಸಂಗರೋದರಂ ॥

ಟೀ ॥ ಶೇಸಾಗಿಸಿಪ್ಪೆಯತೆಗದ ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿಬೀಳೆ ನೂರುಪಲಪ್ರಮಾಣವಂ ಪೊರಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣನಾಗಿಕಿರುವಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಂಗು, ಸದ್ಯಕ್ಷಾರ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಜೀರಿಗೆ, ಕರೀಜೀರಿಗೆ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ಗಜ್ಜುಗದಕಿರುಳು, ಪಂಚಲವಣ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಯಿವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದುಪಲವಂ ಸಣ್ಣನಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ, ಸಾಸುವೆಚೂರ್ಣ, ಅರಮಾನಕೊಳದು ಕುರಿದ ಎಳ್ಳಿನಚೂರ್ಣ ಅರೆಮಾನ ಹಾಕಿಕಲೆಸಿ, ಒಂದುಮಾನಎಣ್ಣೆ, ಒಂದುಮಾನತುಪ್ಪವಬೆರಸಿ, ಪಗ್ಗರಣೆಯ ಕೊಟ್ಟು, ತುಪ್ಪವುಂಡ ಮಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಿರಿಸಿ, ಪ್ರತಿದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲೂ ನಾಲ್ಕುತೂಕವಂಸೇವಿಸಿ,ಮಜ್ಜಿಗೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಬಿಸಿನೀರನ್ನಾಗಲಿ, ಹೋಲಿ ಕಾಡಿಯ ಅನುಪಾನವಾಗಿಕೊಡಿಸಲು, ಸರ್ವಾಂಗವಾತ, ಏಕಾಂಗವಾತ, ಆಢ್ಯವಾತ, ಅಪಸ್ಮಾರ, ಶ್ವಾಸಕಾಸ, ವಿಷ, ಮಹೋದರ, ಇಷ್ಟೂ ಪರಿಹರವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶುಂಠೀಸಹಚರೈರಂಡದಶಮೂಲಶೃತಾಂಬುಭಿಃ । ಪಂಚಕೋಗುಗ್ಗುಳಃಪೀತಃಪಂಚಾನಿಲಗದಾಪಹಃ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ಬಣ್ಣಗೋರಟೆಬೇರು, ಔಡಲದಬೇರು, ದಶಮೂಲ, ಇವುಗಳ

షాయ అష్టావశేషవాగి కాయిసి గుగ్గులధూపద చూర్ణవం బెరసి కొడిసలు బహుకాలద వాయురోగగళూ శమనవహవు.

శ్లో ॥ త్ర్యూషాగ్నిముస్తాత్రిఫలాలవంగైస్సర్వైర్గుగ్గుళంసమం । ఖాదేత్సర్వాన్నయేద్వ్యాధీన్మేదశ్శ్లేష్మానిలార్తిజిత్ ॥

టీ ॥ త్రికటుక, చిత్రమూల, కొడసనాగెగడ్డె, త్రిఫలె, లవంగ, యివుగళంశ, యివిష్టర సమతూక గుగ్గళవన్నూ కూడా చూర్ణిసి తుప్ప వెరసి సేవిసలు సకలవాత, కాస, శ్లేష్మంగళు పరిహరవహవు.

(నస్య.)

శ్లో ॥ వర్షాభూశ్శైలమరిచంనిర్గుండీస్సైంధవంవచా । ఏరండలశునంహింగుపిప్పలీవిశ్వభేషజం ॥ పుటపాకప్రయోగేణ పక్త్వానస్యంతుకారయేత్ । మన్యాస్తంభేహనుస్తంభే కర్ణశూలేహనుగ్రహే । ఆక్షేపకేచార్దితేచపక్షాఘాతేచశస్యతే ॥

టీ॥ కొమ్మెసొప్పు, మెళ్సు, మెణసు, లక్కిసొప్పు, సైంధవ, బజె, ఔడలదహరళు, బెళ్ళుళ్ళి, హింగు, హిప్పలి, శుంఠి, ఇవుగళం గోమూత్రదింగరదు ముద్దెయమాడి, యీముద్దెయం ఔడలదయెలెయింద సుత్తి కెంమంణినింద జేడిమణ్ణుగొండు, లఘుపుటదింద స్వల్పబేయిసి తెగదు హిండికొండు నస్యంగెయ్యలు మన్యాస్తంభ, హనుస్తంభ, కర్ణశూలె, దాడెబంధ, యివెల్లవూ పరిహరవహవు.

(వాతక్కె రోహిణ్యాదితైల)

శ్లో॥ రోహిణీహంసపాదీదీప్యంసర్షపంచిత్రమూలకం । అర్కమూలంశిగ్రుమూలంగృంజనంపూతికత్వచః ॥ వచావ్యోషశతాహ్వాచపీలుదారుపటుర్యుతం । వజ్రినిర్గుండిమాతార్ణ్డనీశ్చ స్సంపిషమిద్బుధః॥ తేనైవోద్వర్తనమాత్రేణ వాతవ్యాధినివారణం॥

టీ ॥ కటుకరోహిణి, హంసపాదిమూల, వాదక్కి, హాసువె, చిత్రమూల, ఎక్కదబేరు, నుగ్గేబేరినకొక్కు, బెళ్ళుళ్ళి, తవసగనారు, బజె, త్రికటుక, సబ్బసిగె, ఉలగిను, తుప్పదేవదారు, సైంధవలవణ, ఇవన్ను సంణనాగి ముండగళ్ళిరసదింద అరదు భావిసి, లొక్కిరసదిం

ద వొందుమర్దనె, యళ్కదసొప్పినరసదిందవొందుమర్దనె, హీగె మూరురసగళింద మర్దనెయంమాడి, తేపరిసుదుగళిరడన్నూమాడిసలు సకల వాతవ్యాధిగళూ శమనవహువు.

(బలాకోరండతైల.)

శ్లో॥ బలామూలశతంచ్చైవ కోరండంచ్చైవతత్సమం । దశమూలాశ్వగంధాచనిర్గుండీభూమిపీలుకం ॥ వరణార్కగళంచ్చైవ జయాఘరిపునర్నవా । సోమవల్లీస్నుహీచ్చైవశిగ్రుమూలార్కమూలకం ॥ యవకోలకుళుత్థంచబిల్వమూలప్రసారిణీ । కుటజపశుగంధాచముండినీభద్రదారుచ॥ ఏషాంచతుష్ఫలంచ్చైవక్షుణ్ణంతత్రవినిక్షిపేత్ , చతుర్ద్రోణజలేతస్మిన్ చతుర్భాగావశేషితే॥ తైలాఢకంపచేత్సమ్యక్ క్షీరద్విగుణసంయుతం । అత్రి కల్కానిమాన్ద్యాక్షచజానిప్రదాపయేత్ ॥ దేవదారువచాకుష్ఠంసరళంచందనంతథా । మాంసీగాన్నాశతాహ్వాచతైలేయాగరుచోరకం ॥ కాకోలీక్షీరకాకోలీజీవకర్షభకౌవుభౌ। మేదాచ్చైవమహామేదీపత్రంగంరక్తచందనం॥ మధుకోశీరమంజిష్ఠకుంకిఈవ్యాఘ్రనఖంతథా । త్రిగంధానాగపుష్పంచ సుస్థిరంపద్మకంతథా॥ సిద్ధంప్రతిశుత్రిందంసమ్యగ్గుప్తమేతంనిధాపయేత్ । పానానువాసనాభ్యంగేవస్తౌనస్యేచపూజితం ॥ అధ్యవాతికశాఖంజేసుప్తవాతేవబాహుకే । మన్యాస్తంభేహనుస్తంభేగ్రీవాస్తంభేపతానకే ॥ ఆక్షేపకేశిరఃకంపేపక్షాఘాతేర్దితేతథా । ఊరుస్తంభేకటిస్తంభేతథావాతేబలాసకే ॥ యోనిశూలేవస్తిశూలేహృదిశూలేతథైవచ । కుక్షిశూలేపార్శ్వశూలేకర్ణశూలేతథైవచ ॥ ఏతత్తైలంమహావీర్యమశ్విభ్యాంనిర్మితంపురా ॥

టీ॥ కళ్ళంగడలెబేరినకొరుడు నూరుతుల, హళదిగొరటెబేరునూరుతుల, దశమూల, హిరియమద్దినబేరు, ఎక్కెయబేరు, నెలసిందదబేరు, మటమాలింగిబేరు, బళ్ళిసుండెబేరు, నరువలబేరు కోంమెబేరు, సోమల తె

ಮುಂಡಗಳ್ಳಿಬೇರು, ಸುಗ್ಗೀಬೇರು, ಯೆಕ್ಕದಬೇರು, ಯೆಲಚೀಬೇರು, ಕರೀಕುರಳಿ, ಚಿತ್ರಿಮೂಲ, ಕಳ್ಳನಚಾರಿ, ಕುರಟಿಗೆ, ನಾರುಂಬೇಳಿ, ಜೋಳದರಗ, ದೇವದಾರು, ಯಿವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲು - ತೊಲ ತಂದಿ ನಾಗು ಕೊಳಗ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ, ನಾಗಳ ನೀರು ವುಳಿಯು ಕಾಯಿಸಿ ಆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೊಳಗ ಯೆಂಣೆಯನ್ನೂ ಯೆರಡು ಕೊಳಗ ಹಸುವಿನ ಹಾಲನ್ನೂ ಹಾಸಿಸಿ ಪಾಕವ ಮಾಡುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ — ದೇವದಾರು, ಬಜೆ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಸರಳದೇವದಾರು, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಜಟಾಮಾಂಸಿ, ರಾಸ್ನೆ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ಕಲ್ಲುನಾರು, ಅಗಿಲು, ಖಜೋರ, ಕೊಡ್ಡಿ, ಹಾಲುಕೊಡ್ಡಿ, ಜೀವಕ, ವೃಷಭಕ, ಮೇದಿ, ಅತಿಮೇದೆ, ಪತಂಗ, ರಕ್ತಚಂದನ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಲಾಮಂಚ, ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ರೇಣುಕ, ವ್ಯಾಘ್ರನಖ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗಚೆಕ್ಕೆ, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ನಾಗಕೇಸರಿ, ಪ್ರೊಂದೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ಪದ್ಮಕ, ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಆರುಕಾಸಕವಂ ಸಂಣನಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ, ಚನ್ನಾಗಿ ಕೊಳಸಿ, ಮಂದಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಪಾಕಂಗೈದು, ಚಿಕ್ಕಣ ಪಾಕದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ ಯಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಪಾನ, ಅನುವಾಸ ಅಭ್ಯಂಗ ವಸ್ತಿ ನಸ್ಯ, ಯಿಷ್ಟನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಲು ಆಢ್ಯವಾತ, ಕಳಾಯಖಂಜ, ಸುಪ್ತವಾತ, ಮನ್ಯಾಸ್ತಂಭ, ಮನುಸ್ತಂಭ, ಗ್ರೀವಾಸ್ತಂಭ, ಅಪತಾನಕ, ಆಕ್ಷೇಪಕ, ಶಿರಃಕಂಪ, ಪಕ್ಷಾಘಾತ, ಅರ್ದಿತ, ಊರುಸ್ತಂಭ, ಕಟಿಸ್ತಂಭ, ಬಲಾಸಕ, ಯೋನಿಶೂಲೆ, ವಸ್ತಿಶೂಲೆ, ಹೃದಯಶೂಲೆ, ಕುಕ್ಷಿಶೂಲೆ, ಪಾರ್ಶ್ವಶೂಲೆ, ಕರ್ಣಶೂಲೆ, ಯಿಷ್ಟೂ ಪರಿಹಾರವಹವು. ಅಶ್ವಿನೀವೈದ್ಯರುಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಯೀ ಬಲಾಕೋರಂಡತೈಲವು ಸಹಾ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದು.

(ಅಶ್ವಗಂಧಿತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಮೂಲಂಚೈವಾಶ್ವಗಂಧಾನಾಂ ಶೋಷಿತಂ ಖಂಡಶಃ ಕೃತಂ ।
ಪಂಚಾಶತ್ಪಲಮಾತ್ರಂ ತು ಜಲೇ ದ್ರೋಣೇ ವಿಪಾಚಯೇತ್ ॥ ಪಾದಶೇಷಂ
ಹರೇತ್ಕ್ವಥಂ ತತ್ಪಾದಾಂಶಂ ತಿಲೋದ್ಭವಂ । ತೈಲಾಚ್ಚತುರ್ಗುಣಂ ಕ್ಷೀ
ರಂ ಗವ್ಯಂ ವಾ ಛಾಗಸಂಭವಂ ॥ ಮಾಂಸಿ ತ್ವಕ್ಪತ್ರಮಂಜಿಷ್ಠಾದ್ರವಂತೀ
ಸುರಸಾರ್ಘುಷಾ ! ಬಲಾ ಚಾರುಷ್ಠಿರಾಯಷ್ಟಿ ರಾಸ್ನೈಲಾ ಪೌಷ್ಕರಂ
ವಚಾ । ಶ್ವದಂಷ್ಟ್ರಾ ಕುಷ್ಠಪೂತೀಕಶತಾಹ್ವಾ ಸಪುನರ್ನವಾ ॥ ವ್ಯಾ
ಘ್ರೀ ಕ್ಷೀರಪಯಸ್ಯಾ ಚ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಕರ್ಷಮಾತ್ರಕಂ । ಸಂಚೂರ್ಣ್ಯ

చత్వావిపచేత్తైలశేషం సముద్ధరేత్ ॥ అభ్యంగే భోజనే పానే నస్యకర్మణి యోజయేత్ । కళాయఖంజం పంగుత్వం ఊరుస్తంభం కుబ్జకం । ధనుర్వాతం కంపవాతం సర్వవాతం వినాశయేత్ ॥

టీ॥ బిళిక హిప్పెమద్దిన బేరు ఇందు సణ్ణ నాగిక త్తరిసి వణగిసి ఐదు తూకలగళం నాగళ నీరినల్లి కషాయవెత్తి, ఒందు కొళగనీరులియ కాయిసి, ఒందు బళ్ళ యెణ్ణెయన్నూ ఒందు కొళగ కుసువిన హాలన్నాదరూ ఆడిన హాలన్నాదరూ కూడిసి, పాకవమాడువాగ అదక్కె హాకువ కల్కద్రవ్య—జటామాంసి, లవంగ కొట్ట, లవంగపత్రె, మంజిష్ఠె, బిళికవియ సొప్పు, శ్రీకుళసి, కిరునెల్లి, కశ్యంగడలె, దేవదారు, మురచెలి మొన్న, యష్టిమధుక, రాస్నె, యాలక్కి, పుష్కరమూల, బజె, నెగ్గిలబేరు, చంగలకోష్ఠ, కవసదనారు, సబ్బసీగె, కొమ్మెబేరు, నెలగుళ్ళ, లామంచ, సీహాలె, ఇవు ప్రత్యేక నాల్కు తూకవం చూర్ణిసి హాకి, కుదదల్లి ఇళుహి, పాన, అభ్యంగ, నస్యంగళ మాడిసలు కళాయఖంజ, పంగుత్వ, ధనువాత, ఊరుస్తంభ, కటివాత, పాదాబంధ, కంపవాత, ఇవు మొదలాద సమస్తవాతంగళూ పరిహరవాగువు.

(లఘువిషముష్టితైల.)

శ్లో ॥ ప్రసారిణ్యాః కషాయేచతైలః ప్రస్థం పయఃస్సమం । జీవకర్షభకం మేధాకాకోలీకుష్టచందనం ॥ శతాహ్వాదారు మంజిష్ఠా రాస్నానాం కల్కవాపితం । వస్తిపానాదికే యోగ్యం తైలం వాతామయాపహం ॥

టీ ॥ నారుకుల కళ్ళనబారియ ఇందు, నాగళ నీరినల్లి కషాయవెత్తి, ఒందు కొళగ పులియ కాయిసి, ఆ కషాయదల్లి ఒందు బళ్ళ యెణ్ణెయన్నూ ఒందు బళ్ళ కుసువిన హాలన్నూ కూడిసి, కాసువాగ అదక్కె హాకువ కల్కద్రవ్య, జీవక, వృషభ, మేదె, అతిమేదె, కాకోలి, క్షీరకాకోలి, చంగలకోష్ఠ, చందన, సబ్బసీగె, దేవదారు, మంజిష్ఠె, రాస్నె, ఇవు ప్రత్యేక నాల్కు తూకవం చూర్ణిసి హాకి, కుదదల్లి ఇళుహి, వస్తి, పానాభ్యంగ, ఈ క్రియాకలాపంగళం నడెయిస

೮. ಸಕಲವಾತವ್ಯಾಧಿಗಳೂ ಶಮನವಹುವು.********************

(ನಿರ್ಗುಂಡಿತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಗ್ರಾಹ್ಯಂ ನಿರ್ಗುಂಡಿಕಾಮೂಲಂ ಪಲಾನಾಂ ಶತಮಾತ್ರಕಂ । ಜಲದ್ರೋಣೇ ವಿಪಕ್ತವ್ಯಂ ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷಿತಂ ॥ ತಿಲತೈಲಂ ಪ್ರಸ್ಥಮಾತ್ರಂ ಗೋಕ್ಷೀರಂ ತತ್ಸಮಾಂಶಕಂ । ಮಂಜಿಷ್ಠಾ ಕುಷ್ಠ ರಾಸ್ನಾ ಚ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತೀ ವಿಳಂಗಕಂ॥ ಕಟುತ್ರಯಂ ರೋಹಿಣೀ ಚ ವಚಾ ಸರ್ಷಪ ಚವ್ಯಕಂ। ಪೃಥಕ್ಕರ್ಷಂ ವಿಚೂರ್ಣ್ಯಾಥ ತ್ರಿಕ್ಷಿಪ್ತ್ವಾ ಮೃದ್ವಗ್ನಿನಾ ಪಚೇತ್ ॥ ಅಭ್ಯಂಗಪಾನ ನಸ್ಯಾದ್ಯೈಃ ಸರ್ವವಾತಹರಂ ಪರಂ। ಪಕ್ಷಾಘಾತೇ ಹನುಸ್ತಂಭೇ ಕಟಿಸ್ತಂಭೇ ಚ ದಾರುಣೇ । ಜಂಘಾವಾತೇ ಗುಲ್ಮವಾತೇ ಮುಷ್ಕವಾತೇ ಚ ಶಸ್ಯತೇ । ನಾಮ್ನಾ ನಿರ್ಗುಂಡಿಕಾತೈಲಂ ವಾತಾಶೀತಿನಿವಾರಣಂ ॥

ಟೀ॥ ನೂರುಪಲ ಲಕ್ಕೀಬೇರ ಹಾಗಳನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿತ್ತಿ, ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷವಮಾಡಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನ ಹಾಲನ್ನೂ ಹನಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ, ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಚಂಗಲನೀರ ಕೋಷ್ಠ, ರಾಸ್ನೆ, ಗಂಗುಂಗೆ, ವಿಳಂಗ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಬಜೆ, ಸಾಸುವೆ, ಚವ್ಯ, ಇವು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕು ತೂಕವಂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ, ಹದದಲ್ಲಿ ಇಳುಹಿ, ಪಾನ, ಅಭ್ಯಂಗ, ನಸ್ಯ ಮೊದಲಾದವಂ ಮಾಡಿಸಲು ಸಕಲವಾತಹರ. ಪಕ್ಷಾಘಾತ, ಹನುಸ್ತಂಭ, ಕಟಿಸ್ತಂಭ, ಜಂಘಾವಾತ, ಗುಲ್ಫವಾತ, ಅಂಡವಾತ ಮುಂತಾದ ಯೆಂಭತ್ತುತೆರದ ವಾತಂಗಳೂ ಶಮನವಹುವು. ಇದು ನಿರ್ಗುಂಡಿತೈಲವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬದು.

(ಮಹಾವಿಷಮುಷ್ಟಿತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವಿಷತರುಫಲಮಜ್ಜಾಪ್ರಸ್ಥಯುಗ್ಮಾರ್ಕಶಿಗ್ರು । ಸ್ವರಸನಿಕುಚವಾರಿಪ್ರಸ್ಥಮೇಕೈಕಶಸ್ತತ್ ॥ ಕನಕವರಣಚಿತ್ರಾಪತ್ರನಿರ್ಗುಂಡಿಕಾಸ್ನುಕ್ । ಸ್ವರಸಕುರಗಗಂಧಾವೈಜಯಂತೀಜಯಂತೀ ॥ ಪೃಥಗಪಿ ಪರಿಕಲ್ಪ್ಯಂ ಪ್ರಸ್ಥಭಾಗಸ್ಸಮಸ್ತಂ । ವಿಷತರುಫಲಮಜ್ಜಾತೈಲಸಾಮ್ಯಂ ಚ ಯುಕ್ತಂ ॥ ನತಮರಿಚಯವಾನೀಲಾಂಗಲೀಚೋರವೆಲ್ಲಾ। ಕಪಿಲಭುಜಗಭಾರ್ಜೀಚವ್ಯಪೂರೀಕರಾಸ್ನಾ॥ ದಹನಮಿಶಿಯವಾನೀಕಲ್ಕತೋಯೈಸ್ಸುಸಿದ್ಧಂ । ಹರತಿಸಕಲವಾತಂಘೋರದುಃಸಂಹ್ಯಸಾಧ್ಯಂ ॥

ಟೀ ॥ ವಿಷಮುಷ್ಟಿಯಹಣ್ಣಿನಬೀಜ ಯೆರಡುಬಳ್ಳವಂಶಿಗದು, ಯಕ್ಕೆದಸೊಪ್ಪಿನರಸ ವೊಂದುಬಳ್ಳ, ನುಗ್ಗಿಸೊಪ್ಪಿನರಸ ಒಂದುಬಳ್ಳ, ನಿಂಬೀಹಣ್ಣಿನರಸಒಂದುಬಳ್ಳ, ಉಮ್ಮತ್ತಿಸೊಪ್ಪಿನರಸ ಒಂದುಬಳ್ಳ, ಪಟಮಾಲಂಗಿರಸ ಒಂದುಬಳ್ಳ, ಯಲಿಕಿವಿಯಸೊಪ್ಪಿನರಸ ಒಂದುಬಳ್ಳ, ತೊಕ್ಕೀಸೊಪ್ಪಿನರಸ ಒಂದುಬಳ್ಳ, ಮುಂಡಗಳ್ಳಿ ಯಸ್ವರಸಒಂದುಬಳ್ಳ, ಕಗ್ಗಿಸೊಪ್ಪಿನರಸ ಒಂದುಬಳ್ಳ, ನರುವಲಸೊಪ್ಪಿನರಸ ಒಂದುಬಳ್ಳ, ಇಷ್ಟನ್ನೂಒಂದಾಗಿಕೂಡಿಸಿ, ಕಬ್ಬಿಣದಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿಹನಿಸಿ, ಎರಡುಬಳ್ಳ ಯೆಣ್ಣೆಯಹನಿಸಿ, ಪಾಕವಮಾಡುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆಹಾಕುವಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ, ಗಂಧಿಕತಗರ, ಮೆಣಸು, ಜೀರಿಗೆ, ಕೊಳಿಕುಟುಮ, ಲವಂಗ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಕಪಿಲ, ನಾಗಕೇಸರ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಜವ್ವ, ಕಪಸದನಾರು, ರಾಸ್ನೆ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ನಾದಕ್ಕೆ, ಇವುಪ್ರತ್ಯೇಕ ಎರಡುವರಹಾಕೂಕವಂ ಸಣ್ಣನಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ ಕಡಡಿ, ಮೃದ್ವಗ್ನಿಯಿಂದ ಪಾಕವಮಾಡಿ ಇಳುಹಿ, ದೇಹಕ್ಕೆ ಯಿಕ್ಕೆಸಲು ಸಕಲವಾದ ಅಸಾಧ್ಯವಾತಂಗಳೂಪರಿಹರವಹುವು.

[ಬಲಾಪುನರ್ನವೀತೈಲ.]

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಲಾಪುನರ್ನವೀಪೀಲುಬಹುಕಜ್ಜಾಲಚಿತ್ರಕಂ ಪ್ರಸಾರಿಣೀರನಿಸಿಶಾ ಕೋರಗ್ಗೈರಂಡಪೂತಿಕಂ। ವರಣಾವಜ್ರಿವೃಕ್ಷುಂಬ ಮೊರಟಂನಕ್ತಮಾಲಕಂ । ತೇಷಾಂಪಲಶತಂಚೂರ್ಣಂಕುಂಭದ್ವಿಗುಣಕಂಭಸಾ ॥ ತೀಕ್ಷ್ಣಾಢಕೆಜಲದ್ರೋಣೆಪಚೆತ್ತ್ವಾದಾವಶೇಷಿತೆ । ಅಷ್ಟಭಾಗಾವಶೆಷಿತುತ್ತೈಲಪಾತ್ರಿನಿಧಾಪಯೇತ್ ॥ ಅಜಾಪಯಃಪ್ರಸ್ಥಮಿತಂಪ್ರಸ್ಥಾರ್ಧಂ ಚಾರ್ದ್ರಮುಖ್ಯಕಂ। ಭರದ್ವಾಜೀಚನಿರ್ಗುಂಡೀಜಯಂತೀವಾರುಣೀರಸಂ। ಪ್ರತ್ಯೇಕಂಪ್ರಸ್ಥಮಾದಾಯಸರ್ವಮೇಕತ್ರಕಾರಯೇತ್ ॥ ತತಃಕಲ್ಕಾನಿಮಾರ್ದದ್ಯಾತ್ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂಕುಡ್ವನಿಷ್ಕಕಂ। ದಾರುದಾರ್ವೀಜಟಾಮಾಂಸಿಕೃಷ್ಣಜೋಂಗಕರಾಮಠಂ ॥ ರಾಸ್ನಾವಿಳಂಗಂದ್ವಿಕ್ಷಾರಂಪುರಸ್ಯ ಜ್ವರಸಂವ ಕಾ। ಕುಷ್ಠಜೋರಕಯಷ್ಟ್ಯಾಹ್ವಾಚಂದನಂಜೀರಕದ್ವಯಂ ಷಷ್ಠೀ ॥ ಮರೀಚಗುಂಜಿಷ್ಠಪಟುಪಂಚಕಶಿಗ್ರುಜಂ । ಗ್ರಂಥಿಕಂತಗರಂ ಶುಂಠೀಶೃಂಗಿಬರ್ಬಮೇವಚ। ಪಿಷ್ಟ್ವಾಸರ್ವಂಸಮಾಲೋಡ್ಯಪೃಥಭಾಗ್ಡ್ರೆವಿಪಾಚಯೇತ್ ॥ ಸುದಿನೆಶುಭನಕ್ಷತ್ರೆ ಸಮ್ಯಕ್ಪಾಕವಕಾರಯೇತ್ ಅಭ್ಯಂ

గవస్తిన స్యాద్రైలైః సమీరణగణాజయేత్ ॥ జిహ్వాస్తమ్భహను
స్తమ్భబాధిర్యకర్ణశూలకే । పీనసేపూతిగంధేచశిరోరో
గేచదారుణే ॥ పక్షాఘాతేచపంగుత్వే గృధ్రస్యామర్దితే తథా ।
బలాపునర్నవీతైలం సర్వవాతనివారణం ॥

టీ ॥ కళ్ళంగడలిబేరు, కొంమెబేరు, సింధదబేరు, కాడసుగ్గిబేరు, చి
త్రిమూలదబేరినకొక్కు, కళ్ళనబారిసమూల, మొక్కదబేరు, అరిశిన,
కోరటిబేరు, ఔడలదబేరు, తవసదనారు, పాటమాలంగిబేరు, ముం
డగళ్ళిబేరు, మరగచిబేరు, డొంగెబేరినకొక్కు, ఇష్టన్నూ ప్రత్యే
క ఆయా కాలుకులవం సణ్ణనాగి కత్తరిసి, ప్రోరళల్లియిడిదు, యెంటు
కొళగనీరంకషాయవత్తి అష్టభాగావశేషవాగి కాయిసి, ప్రొందుకొ
ళగమెణసు కాగళ నీరల్లి చాకుభాగావశేషవాగి కాయిసి; అదర
సంగడ యీమూలికె కషాయవన్ను కూడిసి, ఇదరల్లి ఒందుకొ
ళగయెణ్ణె, ఒందుకొళగ ఆడినహాలు, యెరడుమాన యక్కదహా
లు, భారఙ్గాజీరస, లక్కిరస తగ్గిరస, హావుమెక్కెసొప్పినరస,
ఇవు ప్రత్యేక ప్రొందుబళ్ళ పాకమాడువాగ ఇదక్కె హాకువకల్క
ద్రవ్య,—దేవదారు, మరదరిశిన, జటామాంసి, హిప్పలి. కరీఅగిలు, హిం
గు, రాస్నె, విళంగ, యవక్షార, సద్యక్షార, గుగ్గుళ, సజ్జరస, ఆళలే
కాయి, నెల్లీచట్టు, తారేకాయి, ఉంగలకోష్ఠ, ఖర్జూర, యష్టిమ
ధుక, శ్రీగంధ, జీరిగె, కరీజీరిగె. సణ్ణకర్జూర, మెణసు, మంజిష్ఠె
పంచలవణంగళు, సుగ్గేబేరు, హిప్పలిమూల, గంధికతగర, శుంఠి క
కాటకశృంగి, నారుంబేళిసమూల, ఇవుప్రత్యేక యెరడుకాకవం
చూర్ణిసి ఆయెణ్ణెయల్లికదడి, చన్నాగి పాకవమాడి, సుదిన, శుభనక్ష
త్రదల్లి సుపాకదల్లి ఇళుహి, అభ్యంగ, వస్తి, నస్యమొదలాదవంనచెయి
సలు, సకలవాతంగళూ పరిహార, జిహ్వాస్తంభ, హనుస్తంభ, బాధిర్య
కర్ణశూలె, పీనస, దుర్గంధ, పక్షాఘాత, పంగుత్వ, గృధ్రసి, అర్దిత ఇష్టూ
పరిహార, ఇదు బలాపునర్నవీతైలవెందు ప్రసిద్ధవాగిరువుదు.

(భూపీలు సర్షపత్తైల.)

శ్లో ॥ భూపీలుశ్చిత్రజయన్తీదశమధుశిగ్రుపునర్నవా । పంచ
మూలద్వయంచైవద్విశరంజాశ్వగంధకం ॥ వరణంసింధువారం
చ సోమంచార్కప్రసారిణీ । గ్రింశాసలుర్ధవచ్చింద ఉపు
షాదక్రివృద్బలా ॥ శ్రైలేయకోనుకావృక్షో గభూబీదశశా
వరీ । రాశ్నాశాపాసబీజంద భద్రదారుమకాబలా । య
వకోలవబాదంశారత్త్రైవకృణపంచకం । యేతాన్పృథక్పంచ
పలాన్ జలద్రోణచతుష్టయే ॥ అష్టభాగావశేషితు తైలంపా
త్రపమాఢకం । చతుర్గుణేనదధ్నాదధాన్యామ్లాఢకసంయు
తం ॥ఆత్రిశల్కనిమ్నాదద్యాత్కర్షమాత్రాన్పృథక్పృథక్।
వరుణాగరుదార్వీదశుంఠీరాశ్నవచాశణా ॥ కురంగగంధ
మూలంచ హింగుసౌభంజనంతథా । కుష్ఠశ్శైలేయవేలాబలవం
గంచోరకంతథా ॥ మాంసీమధుకమంజిష్ఠ దేవదారు సచిత్ర
కం । జీవకర్షభకాంతీదశతాహ్వమరిచంనిశా ॥ ఏతత్సర్వంస
మాలోడ్యశన్త్రైమృద్వగ్నినాపచేత్ । పానాభ్యంజనవస్తౌచ
నస్యేపిపరిషేచనే ॥ అశీతిర్వాతజాన్రోగాన్ హన్తిద్వ్య
క్రోడకి।ఊర్ధ్వజత్రువికారేచపక్షాఘాతేచజానుకే॥బాధిర్యే
కర్ణశూలేచహన్వాదిగతేచవిశేషతః । యోనిశూలేదంతశూలేకో
ష్ఠశూలేచదారుణే ॥బాహ్యాభ్యంతరదోషాణామస్త్యాస్తమ్భేత
థైవచ । అక్షికంపంశిరఃకంపంహస్తపాదగతేతథా । గృధ్రి
సీకేగభోద్ధివాతకంటకపవచ । భూపీలుసర్షపంతైలంని
మినానిర్మితంపురా।

టీ ॥ నేలసింధదబీరు, నరువలబేరు, మగ్గేబేరినకొక్కు, కొమ్మే
బేరు. మహాపంచమూల, లఘుపంచమూల. ఓంగేబేరినకొరుకు, తే
వసదనారు, వరిమద్దినబేరు, మటమాలంగిబేరు, కొట్టిబేరు, కొ
కెక్కబేరు, గేరినబేరు, యెక్కదబేరు, కళ్ళనచారి, కవిశీరేబేరు, క
రీకురళి, చిత్రమూల, అబ్బిబేరు, తిగడె, కళ్ళంగడలేబేరు, వెంమర

ದತೊಕ್ಕು, ಅಮರದಬಳ್ಳಿ, ಆಷಾಢೀಗೆಣಸು, ರಾಸ್ನೆ, ಹತ್ತೀಅರಳು, ಭದ್ರ
ದಾರು, ಹೆಗ್ಗಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಯವೆ, ಯಲಚೀಬೇರು, ಬಜೆ, ಸಣಬಿನಬೀಜ,
ತೃಣಪಂಚಮೂಲ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಐದುಹಲಗಳನ್ನು ಹದಿನಾರು ಕೊಳ
ಗನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ, ಅಷ್ಟಭಾಗಾವಶೇಷಿತವಾಗಿ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ,
ಆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೊಳಗ ಸಾಸುವೆಎಣ್ಣೆಯಂ ಹನಿಸಿ, ಆಯೆಣ್ಣೆಗೆ ಹಾ
ಲು ಪಡಿಮೊಸರನೀರೂ, ಒಂದು ಕೊಳಗಅಂಬಿಲನ್ನು ಹನಿಸಿ, ಕಾಯಿಸುವಾ
ಗ ಹಾಕುವಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ- ಮಟಮಾಲಂಗಿಬೇರಿನತೊಕ್ಕು, ಕರಿಅಗಿಲು, ಮರದರಿ
ಶಿನ, ಶುಂಠಿ, ರಾಸ್ನೆ, ಬಜೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿರೀಮದ್ದಿನಬೇರು, ಹಿಂಗು, ನುಗ್ಗೇಬೇರಿನತೊ
ಕ್ಕು, ಹುಂಗಲನೀರಕೋಷ್ಠ, ಕಲ್ಲಸಾಸು, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗ, ಖರ್ಜೂರ,
ಜಟಾಮಾಂಸಿ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಮಂಜಿಷ್ಠೆ. ದೇವದಾರು, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಜೀವಕ,
ರಿಷಭಕ, ರೇಣುಕ, ನಬ್ಬುಸೀಗೆ, ಮೆಣಸು, ಅರಿಶಿನ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ
ನಾಲ್ಕುವರಹಾತೂಕಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಆ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕದ
ಡಿ ಕಾಯಿಸಿ ಮೃದ್ವಗ್ನಿಯಿಂದ ಹದದಲ್ಲಿಅಟ್ಟು ಇಳುಹಿಕೊಂಡು, ಅಭ್ಯಂಗ
ನಸ್ಯ, ವಸ್ತಿ, ಪಾನ, ಪರಿಷೇಕಗಳಂ ಮಾಡಿಸಲು ಸಕಲ ವಾತರೋಗಗಳೂ ಪ
ರಿಹರವಹುವು. ಯಂಭತ್ತುತೆರದವಾತ ಊರ್ಧ್ವಜತ್ರು, ಪಕ್ಷಾಘಾತ, ಜಾನುವಾ
ತ, ತಿವುಡು, ಕರ್ಣಶೂಲೆ, ಅರ್ದಿತ, ಯೋನಿಶೂಲೆ, ಕೋಷ್ಠಶೂಲೆ, ಬಾಹ್ಯ
ವಾತ, ಅಭ್ಯಂತರವಾತ, ಮನ್ಯಾಸ್ತಂಭ, ಅಕ್ಷಿಕಂಪ, ಶಿರಃಕಂಪ, ಹಸ್ತಕಂಪ
ಪಾದಕಂಪ, ಗೃಧ್ರಸಿ, ಕೊರಳಮೇಲೆ ಧನುರ್ವಾತ, ಗಳಗ್ರಹವಾತ, ಕಂಟ
ಕವಾತ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವದು. ಇದುಕ್ಷೀರಪಿಲುಸರ್ಷಪತೈಲ, ನಿಮಿಚಕ್ರವ
ರ್ತಿಯಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು.

(ವಿಜಯಭೈರವೀತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಮಾಕ್ಷೀಕಂರಸಗಂಧಕಾಳಕಯುತಂತುತ್ಥಂತಥಾಕರ್ಪರಂ । ನಾ
ಭಿರ್ಮೃಷಿಕಟಂಕಣಂಚಕನಟೀಸಿಂಧೂದ್ಭವಂಹಿಂಗುಳಂ ॥ ವಜ್ರೀ
ಕ್ಷೀರಪಯಸಾವಿಮರ್ದ್ಯಮಖಿಲಂಸಮ್ಯಗ್ವಿಲಿಪ್ಯಾಂಬರಂ । ಛಾಯಾ
ಶುಷ್ಕಕೃತಂಪಿಧಾಯಚತಥಾತೈಲಾರ್ಧವರ್ತೀಕೃತಂ ॥ ದೀಪಾಗ್ರಾ
ದ್ಗಳಿತಂಸುತೈಲಮಖಿಲಂಸನ್ನಾಗವಲ್ಲೀದಳೇ । ಲಿಪ್ತ್ವಾಭಕ್ಷ್ಯಮಿದಂಪ್ರ
ಶಸ್ಯಮರುತಃಶೂಲಂಪ್ರಣಂನಾಶಯೇತ್ ॥ ಛಾರ್ದ್ಯಾಯಾಮಶಿರೋಗ್ರ

కార్దితకుసుస్తమ్భాపతానాఖ్యకం । వ్రీకాంగోర్ధ్వితదండవాతక
మహోరుస్తమ్భరుస్తోర్ధ్వవాత్ ॥ నానాదోషవినాశనం సుఖక
రం కాయస్య కాంతిప్రదం । తైలం ప్యాద్విజయాఖ్యభైరవమిదం
శ్రీపూజ్యపాదోదితం ॥

టీ॥ మాక్షిక, రస, గంధక, తాళక, కుర్థ, యతిగప్పలి, నాభి, యిలీపాషా
ణ, బిసగార, మణిశిలె, సైంధవలవణ, ఇంగలీక, యిష్టన్నూ ముండగ
ళ్ళియ హాలినల్లి మూరుదినమర్దనె, మేకెద హాలినింద మూరుదినమ
ర్దనె, ఈరీతియింద ఎరడు మర్దనెమాడి పావడెగె లేపిసి, సురళిబత్తి
యమాడి, నెళలల్లి వొణగిసి, ఆబత్తియం ఎణ్ణెయల్లి అద్ది దీవిగెయల్లి
హత్తిసి, కంచినపాత్రెయల్లి తళతళగాగి బిడియులు తైలబీళువదు, ఆతై
లవం తెగదుకొండు గాజినభరణియల్లి తుంబికొండు. స్వల్ప
వం తెగదు వీళ్యదెలెయశీళల్లి లేపిసి మెల్లకొడలు వెగ్గళవాదవాత
శూలె, వ్రణ, జింబిరగు, శిరోగ్రహ, అర్దితవాత, హనుస్తంభ, అ
పతానక, పక్షాంగవాత, దండకవాత, ఊరుస్తంభ, హస్తవాత, ఇంతా
నానారోగంగళెల్లవూ శమనవహువు, శరీరసుఖవుంటాగువదు. కా
యదల్లి కాంతి వుంటాగువదు. ఇదు విజయభైరవీతైల వెన్నిసికొం
బుదు—పూజ్యపాదరింద నిరూపిసల్పట్టద్దు.

(అర్దితక్కె పూతికాదితైల.)

శ్లో ॥ పూతీకస్వరసాఢకేజిలభవప్రస్థం బలాశారిబా రాస్నా
శింగ్వభయావిళంగరజనీదేవాహ్వ స్థిరేయుక్తైః శ్రైలమోగాహ్రం
యిగంధినాంసమధుకస్యోనాకమిథానుతైః సక్షీరంపరిప
క్వమిరదఖిలం సద్యోజయేదర్దితం ॥

టీ ॥ కవసదనారం ఈస్నానగిబిసలల్లి వణగిసి వరళల్లి జజ్జుగుట్టి హన్నెర
డుకులగళన్ను నాల్కత్తెంటుకులనీరల్లి కషాయవెర్తి బాకుభాగావ
శేషవాగి కాయిసి ఆకషాయదల్లి హన్నెరడుకులపరిమాణతైలవ హనిసిర
న్నెరడుకులహసువినహాలన్ను హనిసి పాకవమాడువాగహాకువకల్కద్ర
వ్య—కళ్ళంగడలెబేరు, సొగదెబేరు, రాస్నె, యింగు, అళలెకాయి వా

యువిళంగ, అరిసిన, దేవదారు, గోరటిబేరు, కల్లనారు, బజె, హి
రీమద్దినబేరు, జటామాంసి, యష్టిమధుక, పెంపగడకొళ్కు, మేదె,
చెంగలకోష్ఠ, యిష్టన్నూ ప్రత్యేకంయిరడురూకగళచూర్ణిసి ఆయం
కోయల్లికడడి మందాగ్నియల్లి పాకమాడి కుదదల్లియిళుచి మెత్తగెయి
కిసలు అర్ధికమాణ్బుదు.

(స్వేదన.)

శ్లో॥ ఏరండార్కకరంజశిగ్రుతులసీతర్కారినిర్గుండికా ।
ముండీదుస్స్పృశమగ్నిపుంఖకటికీతుంబిన్యజీకుండలీ॥ మంజి
ష్ఠాథసుబర్బరామరిచికాసౌవర్ణవైకుంఠికా। వర్షాభూస్ను
హివక్రమర్దవిషముష్ట్యాళర్కమార్గ్వాయుతా ॥ నారంగంజ
పుజంభవాగుణిలతావజ్రాహ్వకాలాబుకం। ఏతత్పత్రకజాపురీ
షయుతగోమూత్రంసధాన్యామ్లకం ॥ క్వాథంబాధతకుర్ధ
శేషకకృతంక్వాథాదికంస్వేదయేత్। క్షిప్త్వాతత్రజతత్ప్రతప్తము
పలంస్వేదంచకాశీతజిత్ ॥ శోఫంమారుతసన్నిపాతకఫను
త్వాతంతథాప్యర్దితం । జంఘావాతపచోరుజాతకటిశూలం
సర్వశూలంజయేత్ ॥

టీ॥ ఔడలదయెలె, ఎక్కదయెలె, నొచ్చిసొప్పు, నుగ్గేసొప్పు,
తులసీసొప్పు, తొగచేసొప్పు, కరిలక్కిసొప్పు, బోళదరగనసొ
ప్పు, కురజనసొప్పు, ముళ్ళుకొగ్గియసొప్పు, కడిసోరెయసొప్పు,
మొండగళ్ళి, యెసగదసొప్పు, మంజిష్ఠె, నారుంబేళిసొప్పు, మెణసిన
సొప్పు, ఉమ్మత్తియసొప్పు, కొంమెసొప్పు, ఆడసోగెసొప్పు
వైకుంఠకెయసొప్పు, యిట్టేసొప్పు, కురటిగెసొప్పు, నెరళియసొ
ప్పు, నింబేసొప్పు, నావుమెక్కెయసొప్పు, మంగరవళ్ళి, సోరే
సొప్పు, యిష్టుబగె సొప్పుగళంబందు భాణ్డదల్లికుంబి. అడినచిక్కె
యన్ను ఒరళల్లి కుట్టిదు, ఆసొప్పుగళమేలెహాకి, ఆభాణ్డదల్లి గో
మూత్ర, ధాన్యామ్ల, నీరు, యిష్టన్నూతుంబి, అష్టావశేషవాగియాద
రూ, చాతుర్భాగావశేషవాగియాదరూ కాయిసి, ఒక్కొట్టొళ్ళనం

ತೆಗೆಸಿ, ಆಹಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಆಭಾಂಡವಂ ಅಮರಿಕೆಯಾಗಿ ಯಿರಿಸಿ, ಆಹಳ್ಳದ ಅರಗಿ ನಲ್ಲಿ ಹಳಿಕು ಕೊಂಡು, ಹುಚ್ಚಡವ ಕೊರಳಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಆಭಾಂಡವು ಮುಚ್ಚುವಹಾಗೆ ಮೈತುಂಬಾ ಮುಸುಕುಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಸೆಖೆಗೆ ಮೈ ಆದ್ಯಂತ ಬೆವರುವದು, ಮತ್ತು ಆಭಾಂಡದಲ್ಲಿ ಕಾದಕಲ್ಲನ್ನಾದರೂ ಇಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನಾದರೂ ಹಾಕಲು ಮತ್ತು ಆಭಾಂಡದನೀರು ಕುದಿವದು, ಆಸೆಖೆಯುವುಬ್ಬಿಕಾಯಲು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸರ್ವಾಂಗವೂ ಬೆವರುವದು. ಈಪ್ರಕಾರ ಬೆವರಿಸುವದುಸ್ವೇದವೆನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಇದರಿಂ ಸಕಲವಾತಂಗಳೂ ಪರಿಹರವಹವು. ಸನ್ನಿವಾತ, ಧನುರ್ವಾತ, ಅರ್ದಿತವಾತ, ಜಂಘಾವಾತ, ಊರುವಾತ, ಪಾದವಾತ, ಕಟಿವಾತ, ಸಕಲವಾದ ಮೈನೋವುಗಳೂ ಪರಿಹರವಹವು.

(ವಾತಶೋಣಿತಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿದಾಹ್ಯನ್ನೈರ್ವಿರುದ್ಧೈಶ್ಚ ತತ್ತ್ವಾಸೃಕ್ಪ್ರದೂಷ್ಯತೇ । ಭಜತಾಮತಿಮಾತ್ರಂ ಚ ಸ್ವಪ್ನಜಾಗರಮೈಥುನಂ ॥ ಪ್ರಾಯೇಣ ಸುಕುಮಾರಾಣಾಂ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನಾಶನಭೋಜಿನಾಂ । ಅಭಿಘಾತಾದಶುದ್ಧ್ಯಾ ಚ ಪ್ರದುಷ್ಟೇ ಶೋಣಿತೇ ನೃಣಾಂ ॥*॥ ಕ್ರುದ್ಧೋರುದ್ಧಗತಿರ್ವಾಯುಶ್ಚ ಕುಪಿತೇನಾಸ್ರೇಣ ಸಂದೂಷ್ಯತೇ । ಪ್ರಾಕ್ಪಾದಾತದನು ಪ್ರಧಾವತಿ ಪುರಃ ಕಟ್ವಾರ್ತಿಸುಪ್ತ್ಯಾದಯಃ ॥ ಜಾಯಂತೇ ಕರಪಾದಸಂಧಿಷು ಮುಹುರ್ವಾತೇಃ ಕ್ರಮಾತ್ತತ್ರತೇ । ಕ್ರುದ್ಧೋದೋಷ್ಣಿಕಹಾಚಿದಾಖುವಿಷವತ್ಕೃತ್ಸ್ನಂ ವಪುರ್ಧಾವತಿ ॥

ಟೀ ॥ ವಿದಾಹವುಂಟುಮಾಡುವ ಅನ್ನದಿಂದಲೂ, ವಿರುದ್ಧವಾದ ಆಹಾರದಿಂದಲೂ, ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದ ರಕ್ತಧಾತು ದೋಷ ದುಷ್ಟವಹುದು. ಅತ್ಯಂತ ವೆಗ್ಗಳವಾದ ನಿದ್ರೆ, ಅತಿವೆಗ್ಗಳವಾದಜಾಗರ, ಅತಿಮೈಥುನ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸಲು ಶೋಣಿತವಾತ ವುಂಟಾಗುವದು. ಮತ್ತು ಮೃಷ್ಟಾನ್ನವನ್ನೇ ಭುಂಜಿಸಿಕೊಂಡು ಅತಿಕೋಮಲವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳ ಜನರಿಗೆ ಅಭಿಘಾತದಿಂದಲೂ, ಅಶುಚಿಯಾದ ಅನ್ನವನ್ನುಂಬುವದರಿಂದಲೂ ರಕ್ತದೋಷದುಷ್ಟವಹುದು. ವಾಯುವುಪ್ರಕೋಪದಿಂದ ರಕ್ತದೋಷ ದುಷ್ಟವಾಗಿ ಮೊದಲು ಪಾದಗಳಂಗ್ರಹಿಸುವದು, ಅದರಿಂದ ತಿಮಿರು, ಜಳಲಿಕೆ, ಆಸಾರಪ್ರಸಾರಗಳಿಗೆ ಅಶಕ್ಯವಾದಸುಪ್ತತ್ವವು ವುಂಟಾಗಿ, ಕರಗಳಲ್ಲೂ ಪಾದಗಳಲ್ಲೂ ಊರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಕೈಯಿಂದ ಕೋಳಿಗೂ ಏರುವದು. ಇಲಿಯವಿಷದಹಾಗೆ ಆಮೇಲೆಸರ್ವಾಂ

ಗವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ವುರಿ, ಕೀಟಿ, ಬಳಲಿಕೆ, ಇವುಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದು.*

(ಭಗೀರಥಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕ್ಷುಧಾರ್ದಿತಸ್ಯ ಮರ್ತ್ಯಸ್ಯ ಸರ್ವಾಹಾರಪರಸ್ಯ ಚ । ಜಾನುಸಂಧಿಷು ಶೋಫಾಢ್ಯಃ ಸರುಕ್ಸರ್ವಾಂಗದಾಹವಾನ್ ॥ ರಕ್ತವರ್ಣಯುತಶ್ಶೋಫಃ ಕಿಂಚಿಚ್ಚಿಮಿಚಿಮಾನ್ವಿತಃ । ಆಢ್ಯರೋಗಂ ಬಲಂ ವಾತಂ ಬಲಾಸಂ ವಾತಶೋಣಿತಂ ॥ ಸದಾಖುನಾಮಕಸ್ಸೃಷ್ಟಪೂರ್ವಂ ಪಾದಾಪ್ರಿಧಾವತಿ । ಪಾದಯೋರ್ಮೂಲಮಾಸ್ಥಾಯ ಕದಾಚಿದ್ಧಸ್ತಯೋರಪಿ ॥ ಪೃಥಗ್ದೋಷೈಸ್ಸಮಸ್ತೈಶ್ಚ ದ್ವಂದ್ವಜೈಶ್ಚ ವಿಶೇಷತಃ । ಸಮುದ್ಭವಿದಸ್ಯಾತಃ ಯುಕ್ತ್ಯಾ ಲಿಂಗಂ ವಿಚಾರಯೇತ್ ॥ ಏಕದೋಷಾನುಗಸ್ಸಾಧ್ಯೋ ನವೋ ಯಾಪ್ಯೋ ದ್ವಿದೋಷಜಃ । ತ್ರಿದೋಷಜಂ ತ್ಯಜೇತ್ಸ್ರಾವಿ ಸ್ತಬ್ಧಮರ್ಬುದಕಾರಿ ಚ ॥

ಟೀ ॥ ಹಸಿದಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲದೆ ನಾನಾವಿರುದ್ಧಾಹಾರಗಳಂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಮೊಳಕಾಲು ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾವಿನೊಡನೆಗೂಡಿ ವೇದನೆಸಹಿತವಾಗಿ ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ತಾಪವುಂಟಾಗಿ, ರಕ್ತವರ್ಣವಾಗಿ ಶರೀರವಣಗಿಕೊಂಡು, ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಚುಮಚುಮಗುಟ್ಟುತ ದೇಹದಲ್ಲಿ ವುರಿತವುಂಟಾಗಿಹುದು. ಹೀಗಿದ್ದ ವಾತರೋಗವನ್ನು ವೈದ್ಯರು ಆಢ್ಯವಾತವೆಂದೂ, ಬಲವಾತವೆಂದೂ, ಬಲಾಸವಾತವೆಂದೂ, ಶೋಣಿತವಾತವೆಂದೂ ನಾಲ್ಕು ಹೆಸರಿನಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುವರು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಹೆಸರುಳ್ಳ ವಾತಶೋಣಿತ ಮೊದಲು ಪಾದಗಳಂ ಗ್ರಹಿಸುವದು. ಪಾದಗಳ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು, ಬಳಿಕ ಒಂದುವೇಳೆ ಕೈಗಳಿಗೈದಿ ಚುಮಚುಮಗುಟ್ಟಿ ಉರಿತವುಂಟಾಗಿ ನೋಯಿಸುವದು. ಈ ವಾತಶೋಣಿತವು ವಾತದಿಂದಲೂ, ಪಿತ್ತದಿಂದಲೂ ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದಲೂ, ದ್ವಂದ್ವದೋಷಂಗಳಿಂದಲೂ, ದೋಷತ್ರಯದಿಂದಲೂ, ಕೂಡಿ ಭೇದಿತರನಾಗಿರುವದು. ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಲಕ್ಷಣಗಳನರಿವುದು. ಒಂದು ದೋಷದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ವಾತಶೋಣಿತ ಸುಖಸಾಧ್ಯ. ತರುಣವಾದ ವಾತಶೋಣಿತವೂ, ದ್ವಂದ್ವದೋಷದಿಂದುಂಟಾದ ಶೋಣಿತವೂ ವಿಳಂಬದಿಂ ಸಾಧ್ಯ. ದೋಷತ್ರಯದಿಂದ ವುಂಟಾದ ವಾತಶೋಣಿತ ಅಸಾಧ್ಯ. ಕೈಕಾಲುಬಿರತುಕೊಂಡು ರಕ್ತಮುಕ್ಕಳಿಸಿ ಬಾವು ತೋರಿದ್ದ ವಾತಶೋಣಿತ ಅಸಾಧ್ಯ.

(మకరాంకరదల్లి అసాధ్యలక్షణ.)

శ్లో ॥ దాహాస్యశోషమూర్ఛార్తి భ్రమమదాస్వప్నజాడ్య
కం । హన్తిసర్వామయక్షీణస్వరధాతుబలానిలం ॥

టీ ॥ శోణితవాత, మరవే, మూర్ఛే, మద, నిద్రాభంగ, వేదనే, ఇవు
గళుంటాదరె మాడిద్దరే అసాధ్యవెందరియబేకు.

(భగీరథసంజీవియల్లి.)

శ్లో॥శృంగిగ్రాహ్యజలూకాభిర్దుష్టాస్రంబహుశోహరేత్। శృం
గతుండస్థితుబీభాకందాభిహరశోభనేత్ ॥రక్తశోఫహశూలఘ్న
ప్రోపర్వయోర్జ్యాపిశేవరేః॥

టీ ॥ కొంబుగళిందలాదరూ జిగళిగళిందలాదరూ దుష్టవాదరక్తవం
బహళవాగి తెగెయువదు. హాగెకొంబరక్తవం తెగెయువదరిందహు
మబునుమెంబ మృత్యువినిగవు శమనవహుదు. మత్తు నెత్తరవాద రక్తశో
ధిరవాగి ఇరువ లేపగళంమాడిసువదు.

(వాతశోణితక్కె లేపన.)

శ్లో ॥ ధాన్యామ్లపిష్టజింబామ్లం పటుతైలేనసంయుతం । శతా
హ్వాక్షీరసంపిష్టాసతిలాసయవాథవా॥ వాతరక్తవినాశాయహిత
ద్ధితంలేపనంభృశం ॥

టీ ॥ అంబిలదల్లి హుణిసేహణ్ణన్నూ సైంధవవన్నూ అరదు, ఎణ్ణెయన్నే
కూడిసి లేపవంమాడిసలు శోణిత వాతశమనవహుదు. అదల్లదిద్దరే
సబ్బసిగెయన్నూ, హాలినల్లి, ఎళ్ళు సహితవాగియాదరూ యవసహిత
వాగియాదరూ అరదు లేపనంగైయలు శోణిత వాత శమనవహుదు.

(సంగ్రహదల్లి,)

శ్లో ॥ మధుసిక్థశిగ్రుమంతద్వ ద్విసధాన్యామ్లసంయుతం । ము
హూర్తమపిలిప్తంతత్ తస్మిన్వాతశమో భవేత్॥

టీ ॥ బిప్పిబేరినతొగటె, నుగ్గెబేరినతొగటె, జావరిగెణసు, జవుగ
ళన్ను కూడ అంబిలదల్లరదు, ఒందు ముహూర్తవాదరు లేపిసలు వాత
శ్లేష్మదింమంటాద శోణిత వాతశమనవహుదు.

శ్లో॥ గృహధూమవచాకుష్ఠశతాహ్వారజనిద్వయం॥ప్రలేపోఽష్టా లజిహ్వాశరక్తి వాతశక్షోత్తరే॥

టీ॥ ఇల్లణ, బజె, దంగల కోష్ఠ, సబ్బసీగె, అరశిన, మరదరిశిన, ఇ వ్టన్నూ అంబిలదల్లరదు లేపనం గ్యాయలు నోవూ, శ్లేష్మదిందలూ వా తదిందలూ ఉంటాద శోణితవూ శమనవహుదు.

[సంగ్రహదల్లి.]

శ్లో॥ గళూచీబశతాహ్వావచోయంలక్ష్మీఫలంతథా। మృణా శచందనోశీరకతకాహ్వాక్షశిఫాంకురం ॥ చిత్రపుష్పంతిలంచ్చైవ మృగనాభిస్తథ్మైవచ। సర్వంసమ్మిళితంవారుయథాలాభమథా పివా॥ ఆరనాళేనసంపిష్యసఘృతంశీతలేపనం। వాతర క్తంసదా హంచసశూలంశోఫనాశనం ॥ సంసర్గసన్నిపాతోత్థ మూరు స్తంభంచనాశయేత్ ॥

టీ॥ అమరదవళ్ళి, సబ్బసీగె, ముడివాళ, తాళిసోప్పు, జాకాయి, తా వరెగెణసు, శ్రీగంధ, లామంచ, తాళేమరదమొళె, ఔదలదరూవు, యెళ్ళు, కస్తూరి, ఇవెల్లవన్నాదరూ, దొరకిద్దన్నాదరూ అంబిలదల్లర దు ఉసువినకుప్పవెరసి తణ్ణీరువాగ లేపనవమాడిసలు శోణిత వాత, ఉరి, మ్మైనోవు, శోభె, ఊరుస్తంభ, సంసర్గసంనిపాతం గళింఉంటాద శోణిత వాతంగళు శమనవహువు.

(సంగ్రహదల్లి.)

శ్లో॥ చందనంమృగనాభించలింపేత్పవనశోణితే । లింపిత్వా తామ్రపాత్రాయమృగనాభిమథాపివా॥ క్షీరేణైరండతైలంవా ప్రయుజ్యప్రపిబేన్నరః ॥

టీ॥ శ్రీగంధవన్నూ కస్తూరియన్నూ అంబిలదల్లరదు లేపవమాడి సువదు, అదల్లదిద్దరె బరీకస్తూరియన్నే అంబిలదల్లరదు లేపవమాడి సలు శోణితవాత శమనవహుదు. అదల్లదిద్దరె ఉసువినహాలల్లి కది యెణ్ణెయకూడిసి పానవంమాడిసలు శోణితవాతదిందుంటాద నో వు శమనవహుదు.

[తంత్రాంతరదల్లి.]

శ్లో ॥ ఏరణ్డపుష్పకల్కస్తు కోష్ణతైలసమన్వితః । వాతశోణిత నాశాయ ఉపనాహోనిగద్యతే ॥

టీ ॥ హరళదగిడద మొగ్గెయన్ను నీరిందఅరదు ఉసువినకుప్పవెరసి, నోయువభాగక్కె కట్టిసలు శోణితదిందుంటాద నోవు వాతరుఘు శమనవహుదు.

[వైద్యకల్పతరువినల్లి.]

శ్లో ॥ కోకిలాక్షస్యనిర్యూహః పీతస్తద్భాగభోజనం । కఫ వాతసముద్భూతంవాతరక్తంనియచ్ఛతి ॥

టీ ॥ కోళవళికెయ సమూలవన్ను కషాయవ మాడిసికొట్టు అ దొప్పన ఆహారవన్ను పథ్యవ కొడిసలు శ్లేష్మవాతంగళింద హుట్టిద శోణితవాత శమనవహుదు.

శ్లో ॥ గడూచీశర్కరాచూర్ణంమధునాప్రాతభోజకం । లిహ్యాద్వపిదరవాతాసృగ్రక్తపిత్తంభశామ్యతి ॥ ధాత్రీచూర్ణంమూత్రియుక్తంవా క్షీరంఘృతానుభోజనం ॥

టీ ॥ అమరదవళ్ళియ శర్కరెకూడి జేనుతుప్పదల్లికలెసి, ప్రాతఃకాల కొడిసలు బిళిశీరె శోణితవాత, రక్తపిత్త ఇవుగళు శమనవహువు. ధాత్రీచూర్ణవాద ఉసువినకాలల్లి ఉసువినమూత్రవెరసి కుడియకొడలు వాతశోణిత శమనవహుదు.

శ్లో॥ త్రివృచ్చూర్ణంపిబేత్ క్షీరేపిత్తరక్తావృతానిలే ॥

టీ ॥ తిగడెచూర్ణవన్ను గోక్షీరదిందకుడియిసలు రక్తపిత్తవాత రోగంగళుశమనవహువు.

(శతశ్లోకియల్లి.)

శ్లో॥ మంజిష్ఠాకుటజామృతాఘనవచాశుంఠీహరిద్రాద్వయం । క్షుద్రారిష్టపటోలకుష్ఠకటుకాభార్ఙీవిశాలాగ్నికం ॥ గాయత్రీత్రిఫలాకిరాతకమహానింబాసనారగ్వధా । మూర్వాదారుకలింగభృంగమగధత్రాయంతిపాఠావరీ ॥ వాశాపర్పటశా

రిభాపత్రికవిషాసంకొజలంతుంపనం । మంజిష్ఠాద్యమిదంకషాయ
విధినానిత్యంపుమాన్యఃపిబేత్ ॥ త్వగ్దోషాస్త్వచిరేణయాంతివి
లయం కుష్ఠానిచాష్టాదశ। మేదోశోపకపాండుకొసపిటకా
వాతాస్రవాదీన్జయేత్ ॥

టీ ॥ మంజిష్ఠి, కోలుమురుకనతళ్ళి, అమరదవళ్ళి, కొడనాగిగడ్డె, బజె, శుంఠి, అరిశిన, మరదరిశిన, నెలగుళ్ళ, కచివడవల, కోష్ఠ, కటుకరోహిణి, గంటుభారంగి, కావుమెళ్ళిబేరు, చిత్రమూల, తగ్గలిచళ్ళి, త్రిఫలె, నెలబేవు, వాగెబేరు, తళ్ళిబేరు, కురటిగెబేరు, దేవదారు, కరిబేవు, గరుగనసమూల, పిప్పలి, కచిదరసి, అగిలుశుంఠి, ఆపాడీ, అడసోగె, పర్పాటక, సోగదె, అతిబజె, కురిచ, ముడివాళ, శ్రీగంధ, మంజిష్ఠి, యివిష్టన్నూకషాయమాడువక్రమదింద కషాయవమాడి, నిత్యలుదయకాలదల్లిసేవిసలుత్వగ్దోష, హదినెంటు తరదకుష్ఠ, ప్రమేహ, అశోథక, పాండు, కెమ్ము, మేహ, పిటక మొదలాద సమస్తవ్రణంగళూ శోణితవాత, ఇవ్వూపరిహరవహువు.

(తంతాత్రంతగదల్లి.)

శ్లో॥ బలాకతావరీతాశ్చాదశమూలసపీలుభిః । శ్యామ్యేరం
డస్థిరాభిశ్చవాతాస్రఘ్నంశృతంపయః ॥

టీ ॥ కల్ళంగడతిబేరు, ఆపాడీ, రాష్ణె, దశమూల, సిద్ధదళ్ళి, తిగడె, ఔడలబేరు, మూరెలెహొన్నె, ఇష్టన్నూఅష్టావశేషవాగి కషాయవకాయిసి కొడిసలు శోణితవాత శమనవహుదు.

(వైద్యామృతదల్లి చందనాదితైల.)

శ్లో॥ చందనంమధుకంకుష్ఠంఅశ్వగంధాసురద్రుమం। ఉశీర
ముత్పలంమాంసిపతాత్రగరునిశాబలా॥ హ్రీబేరనాగకుసుమంస్పృ
క్కామంజిష్ఠశారిబా। తగరంమృగనాభిశ్చశతపుష్పీరేణుకా ।
మూత్కో లాడత్వచశ్చైవబబరాశైన్నకల్కైః॥ తైలంక్షీరస్య
రసేసమ్యక్ సత్వీతశిలంపచేత్ । పతదభ్యంజనాత్యైత్రవాత
శోణితనాశనం ॥ అంగదాహేశిరోదాహేగాత్రదాహేపశస్యతే।

ಜ್ವರಿತವಿಷಮಶೀತೇ ಪುರಾಶ್ವಿಭ್ಯಾಂವಿನಿರ್ಮಿತಂ ॥*************

ಟೀ ॥ ಶ್ರೀಗಂಧ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಚಂಗಲನೀರ ಕೋಷ್ಠ, ಹೀರೇಮದ್ದು, ದೇವದಾರು, ಲಾಮಂಚ, ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಜಟಾಮಾಂಸಿ, ತಮಾಲಪತ್ರೆ, ಅಗಿಲು, ಅರಿಶಿನ, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆ, ಮುಡಿವಾಳ, ನಾಗಕೇಸರ, ಸ್ಪೃಗ್ಬಿಂಬ, ಪರಿಮಳದ್ರವ್ಯ, ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಸೊಗದೆ, ಗಂಧಿಕಹಗರ, ಕಸ್ತೂರಿ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ರೇಣುಕ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗಚಕ್ಕೆ, ನಾಕುಂಚೇಲಿಬೀಜ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುತೂಕಗಳಂಕಲ್ಕವಮಾಡಿ, ಕಾಲಿಮೋಕೆರಸ ಒಂದುಕೊಳಗ, ಹಾಲುಒಂದುಕೊಳಗ, ಮೊರಡನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಎಣ್ಣೆಯಂ ಹನಿಸಿ, ಆಕಲ್ಕವನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿಕದಡಿ ಮೃದ್ವಗ್ನಿಯಿಂದ ಕಾಯಿಸಿ, ಉದವರಿಕುಯಿಳಿಸಿ, ಅಭ್ಯಂಗ ಪಾನ ನಸ್ಯಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಂಮಾಡಲು ಶೋಣಿತವಾತ, ಕರಚರಣಾದ್ಯಂಗತಾಪ, ಶಿರಸ್ತಾಪ, ಮೈಉರಿ, ವಿಷಮವಾದಶೀತಜ್ವರ, ಯಿಷ್ಟೂಶಮನವಹುವು.

(ಗುಗ್ಗುಳಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ನಿಂಬಾಮೃತಾವೃಷಪಟೋಲನಿದಿಗ್ಧಿಕಾನಾಂ । ಭಾಗಾನ್ಪೃಥಗ್ದಶಪಲಾನ್ವಿಪಚೇದ್ಘಟೇರ್ಧ್ವೇ ॥ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷಿತರಸೇನಪುನಶ್ಚತೇನ । ಪ್ರಸ್ಥಂಘೃತಸ್ಯವಿಪಚೇತ್ಪಿಚುಭಾಗಕಲ್ಕೈಃ ॥ ಪಾಠಾವಿಡಂಗಸುರದಾರುಗಜೋಪಕುಲ್ಯಾ। ದ್ವಿಕ್ಷಾರನಾಗರನಿಶಾಮಿಶಿಚವ್ಯಕುಷ್ಠೈಃ॥ ತೇಜೋವತೀಮರಿಚವತ್ಸಕದೀಪ್ಯಕಾಗ್ನಿ। ರೋಹಿಣ್ಯರುಷ್ಕರವಚಾಕಣಮೂಲಯುಕ್ತೈಃ ॥ ಮಂಜಿಷ್ಠಯಾತಿವಿಷಯಾಸ್ಥಿರಯಾಯವಾನ್ಯಾ । ಸಂಶುದ್ಧಗುಗ್ಗುಳುಪಲೈರಪಿಪಂಚಸಂಖ್ಯೈಃ ॥ ತತ್ಸೇವಿತಂಪ್ರಶಮಯತ್ಯತಿಪ್ರಬಲಂಸಮೀರಂ। ಸಂಧ್ಯಸ್ಥಿಮಜ್ಜಗತಮಪ್ಯಥಕುಷ್ಠಮೀದೃಕ್ ॥ ನಾಡೀವ್ರಣಾರ್ಬುದಭಗಂಧರಗಂಡಮಾಲಾ । ಜತ್ರೂರ್ಧ್ವಸರ್ವಗದಗುಲ್ಮಗುದೋತ್ಥಮೇಹಾನ್ ॥ ಯಕ್ಷ್ಮಾರುಚಿಶ್ವಸನಪೀನಸಕಾಸಶೋಷಂ । ಹೃತ್ಪಾಂಡುರೋಗಮಥವಿದ್ರಧಿವಾತರಕ್ತಂ॥

ಟೀ ॥ ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ಅಮರದವಳ್ಳಿ, ಆಡಸೋಗೆ, ಕಹಿಪಡವಲ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಈ ಐದು ಓಷಧಿಗಳು, "ದ್ವಿಗುಣಂಯೋಜಯೇದಾರ್ದ್ರಂ" ಎಂಬ ವಚನಬಲದಿಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹತ್ತುತೂಲವೆಂಬಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ತೂಲಗಳನ್ನು ನಾಗಳನೀರಲ್ಲಿ ಬೆಂ

ಟು ಕೊಳಗನೀರಲ್ಲಿ ಐದುದಿನ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗುವಹಾಗೆ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ, ಉಳಿದ ಒಂದು ಕೊಳಗ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪವ ಹಂನಿಸಿ, ಕಾಸುವಾಗ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ ಅಗಿಲು, ಶುಂಠಿ, ವಿಳಂಗ, ದೇವದಾರು, ಗಜಪಿಪ್ಪಲಿ, ಸದ್ಯಕ್ಷಾರ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಶುಂಠಿ, ಅರಿಶಿನ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ಚವ್ಯ, ಜಂಗಲನೀರಕೋಷ್ಠ, ಗಂಗುಂಗೆಬೀಜ, ಮೆಣಸು, ಕೋಳಮುರಕನಚಕ್ಕೆ, ಪಾದರಿಚಕ್ಕೆ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ನೀರಹುರಳು, ಬಜೆ, ಪಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಅತಿಬಜೆ, ಹೊಂಗೆ, ಖುರಾಸಾನಿ, ಗುಗ್ಗುಳ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದುವರಹದತೂಕಗಳನ್ನು ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ, ಆತುಪ್ಪ ಕೂಡಿದ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳಿಚಿ, ಪ್ರತಿದಿನ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಐದುಪಲಪ್ರಮಾಣ ಸೇವಿಸಲು ಬಲವಂತವಾದ ಶೋಣಿತವಾತ, ಸಂಧುವಾತ, ಅಸ್ಥಿಗತವಾದವಾತ, ಮಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿರುವವಾತ, ಕುಷ್ಠ, ನಾಡೀವ್ರಣ, ದಂತಾರ್ಬುದ, ಭಗಂದರ, ಗಂಡಮಾಲೆ, ಸೊಂಟದಿಂದಮೇಲೆ ವುಂಟಾಗುವ ಸಕಲರೋಗಗಳೂ, ಗುಲ್ಮ, ಅಪಾನಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಹುಟ್ಟುವ ಸಕಲಮೇಹರೋಗಗಳು, ಕ್ಷಯ, ಅರೋಚಕ, ಶ್ವಾಸ, ಪೀನಸ, ಕಾಸ, ಮೈಕೆರೆವದು, ಹೃದ್ರೋಗ, ಪಾಂಡು, ವಿದ್ರಧಿಮೊದಲಾದ ಸರ್ವರೋಗಂಗಳೂ ಶಮನವಹವು.

(ಶೋಣಿತವಾತಕ್ಕೆ ಅಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ದಿವಾಸ್ವಪ್ನಂಚಸಂತಾಪಂ ವ್ಯಾಯಾಮಂಮೈಥುನಂತಥಾ। ಕಟೂಷ್ಣಮಪ್ಯಭಿಷ್ಯಂದಿ ಲವಣಾಮ್ಲಂಚವರ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಹಗಲುನಿದ್ರೆ, ಮನಃಕ್ಲೇಶ, ವ್ಯಾಯಾಮ, ಮೈಥುನ, ಖಾರ, ಉಷ್ಣ, ಬಹಳದ್ರವಗೂಡಿದ ಆಹಾರ, ಲವಣ, ಆಮ್ಲ ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಶೋಣಿತವಾತದವನು ವರ್ಜಿಸಬೇಕು

(ಭಗೀರಥಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಟ್ವಾಮ್ಲಗುರುವಿಷ್ಟಂಭಿವಿದಾಹೀಭೃಶಶೀತಳಂ। ಮತ್ಸ್ಯವಾರಾಹಪಿಶಿತಂ। ವಾತಶೋಣಿತಕಾರಣಂ ॥

ಟೀ॥ ಖಾರ, ಹುಳಿ, ಗುರ್ವಾಹಾರ, ಮಲಬಂಧಕರವಾದ ಆಹಾರ, ಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸ, ವರಾಹಮಾಂಸ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಶೋಣಿತವಾತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವವು.

(ಶೋಣಿತವಾತಕ್ಕೆ ಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಾಲಿಗೋಧೂಮವಾರ್ತ್ತಾಕ ಕಾರವೆಲ್ಲಪಟೋಲಕಂ। ಪಕ್ವಕೂ

ಷ್ಮಾಂಡಪಕ್ವಾರಂಕಣ್ಣುಲೀಯಪಳವಾಸ್ತುಕಂ॥ ಸುನಿಷಂಣಕವೇತ್ರಾಗ್ರಂ ಕಾ
ಕಮಾಚೀಕಕಾವರೀ । ಜೀವನ್ಮ್ಯಪ್ಯೋದಕೀಶಾಕಂಶಾಕಂಸಂಪರ್ಣಲಂಕ
ಥಾ ॥ ಅಥಕ್ಯಾಷ್ಟಣಕಾಮುದ್ಗಾಮಸೂಪಾ ಮಾತುಲಾಸ್ತಥಾ । ಭೋಜ
ನಾರ್ಥೇಪ್ರಯೋಕ್ತವ್ಯಾವಿಷ್ಕರಪಿತುದಾಯಿಕಾಃ ॥ ವ್ಯಂಜನಾರ್ಥೇಣಿ
ಕಂಗವ್ಯಂ ಮಾಷಿಷಾಜಪಯಾಸ್ತಥಾ । ಗವಾಂಘ್ನೃತೇನಚಾಭ್ಯಂಗಂ
ವಾತಶೋಣಿತನಾಶನಂ ॥

ಟೀ॥ ನಂಣಕ್ಕಿ- ಅನ್ನ ಗೋಧಿರೊಟ್ಟಿ, ಮುಳೇಬದನೇಕಾಯಿ, ಹಾಗಲಕಾಯಿ, ಪಡವಲದಕಾಯಿ, ಬಲಿತಬೂದಸುಂಬಳಕಾಯಿ, ಜೊನಗನ್ನೇಸೊಪ್ಪು, ಬಕೊಕ್ಕರೆಕದಸೊಪ್ಪು, ಪುಳ್ಳಂಪುರಚೆಸೊಪ್ಪು, ಬೆತ್ತದಕುಡಿ, ಬೆಲ್ಲಗಣಿಕೆಸೊಪ್ಪು, ಅಷಾಢೀಗೆಣಸು, ಸೀಹಾಲೆ, ಬಸಳೆಸೊಪ್ಪು, ಮೆಣಸಿನಸೊಪ್ಪು, ಕೋಗರೀಬ್ಯಾಳೆ, ಕಡಲೆಬೇಳೆ, ಉದ್ದಿನಬೇಳೆ, ವಿಷ್ಕರ, ಮಾಂಸ ಪ್ರಿಕುದವೆಂಬಮಾಂಸ, ಹಸುವಿನಹಾಲು, ಯಮ್ಮೆಹಾಲು, ಆಡಿನಹಾಲು, ಹಸುವಿನತುಪ್ಪದಿಂದ ಅಭ್ಯಂಗ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಶೋಣಿತವಾತ ಶಮನಕರಗಳು ॥

(ಆವರಣಚಿಕಿತ್ಸೆ)

ಶ್ಲೋ ॥ ವಾಯೋರಾವರಣಂಚಾಪೊಬಹುಭೇದಂಪ್ರಚಕ್ಷತೇ । ಲಂ
ಘನಾಯಾಸರೂಕ್ಷೋಷ್ಣಕಟ್ವಾಮ್ಲಲವಣಾದಿಭಿಃ ॥ ವಾತಾದಿದೋಷಾಃ
ಕ್ರಮಶೋಧಾತೂನ್ಸರ್ವಾಂಗಮೇವಚ । ಆವೃತ್ಯಕುರ್ವತೇಯಸ್ಮಾ
ತ್ತಸ್ಮಾದಾವರಣಂವಿದುಃ ॥

ಟೀ॥ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ವಾಯುವಿನ ಆವರಣವನ್ನೂ ಅದರಭೇದಂಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುವೆವು,—ಉಲ್ಲಂಘನದಿಂದಲೂ, ಆಯಾಸದಿಂದಲೂ, ರೂಕ್ಷಾಹಾರ, ಉಷ್ಣಾಹಾರ, ಖಾರ, ಹುಳಿ, ಉಪ್ಪು, ಮೊದಲಾದ ಆಹಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಹುಟ್ಟುವ ವಾತಮೊದಲಾದ ದೋಷಂಗಳು ಕ್ರಮೇಣ ಸರ್ವಾಂಗಗಳನ್ನೂ ಸರ್ವಧಾತುಗಳನ್ನೂ ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ದೇಹದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಧಿಯಂ ಪುರುಷಾಗಿ ಪುಂಟುಮಾಡುವದರಿಂದ ಆವರಣವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ವಾಯುವಿನಿಂದವುಂಟಾದ ಆವರಣ ಯಿಪ್ಪತ್ತೆರಡು ವಿಧವೆಂದು ಆಚಾರ್ಯರುಹೇಳಿದರು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪ್ರಾಣಾದೀನಾಂಚಪಂಚಾನಾಂಮಿಶ್ರಮಾವರಣಂಮಿಥಃ । ಪಿ

ತ್ತಾದ್ದಾಹಃ ಕಫಾಮುಷ್ಣಃ ವಾತಾದತ್ಯಂತವೇದನಾ ॥ ತ್ವಚಿಸ್ಥೋಥಶೋಣಿ
ತೇತು ತಾಪೋಮಾಂಸೇತಿಶೋಷಣಂ । ಮೇದೋಗತೇತು ತಂದ್ರಾಸ್ಯಾತ್
ಸ್ಥಿತೇಸ್ತುವಿಶೇಷತಃ ॥ ಅತ್ಯುಷ್ಣಂ ಮಜ್ಜಗೆ ಶುಕ್ಲೇ ಶುಕ್ಲಸ್ಯ ಸಂಕ್ಷ
ಯಃ । ಮೂತ್ರೇ ಮೂತ್ರನಿರೋಧಃ ಸ್ಯಾದ್ದಾಧ್ಮಾನಂಚ ನಿರೋಧನಂ ॥ ಸ
ರ್ವಧಾತ್ವಾಶ್ರಯೋ ವಾಯುಃ ಶೋಣಿತಂ ಕುಣಪಸ್ತ್ವಗಃ । ದಾಹಾದ
ಯುಷ್ಣಜಾಗುಂತೆ ಜ್ಞಾನೀ ಸಮ್ಯಕ್ ಚಿಕಿತ್ಸಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಪ್ರಾಣ, ಅಪಾನ, ಉದಾನ, ಸಮಾನ ವ್ಯಾನಗಳೆಂಬ ಪಂಚವಾಯುಗ
ಳೊಂದಕ್ಕೊಂದು ಕೂಡಿ ಆವರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಕಲ ರೋಗಂಗಳನ್ನು
ಪುಟ್ಟಿಸುವವು. ಪಿತ್ತ ಅಧಿಕವಾದ ಆವರಣ ಪಿತ್ತಾವರಣವೆನಿಸಿಕೊಂಬು
ದು. ಅದಕ್ಕೆ ದಾಹವೆಗ್ಗಳ, ಶ್ಲೇಷ್ಮವೆಗ್ಗಳವಾದ ಆವರಣ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾವರಣವೆಂನಿ
ಸಿಕೊಂಬುದು, ಅದಕ್ಕೆ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಉರಿ, ತಾಪ, ವೆಗ್ಗಳವಾಗಿಹುವು.
ವಾತಪಿತ್ತಾದ ಆವರಣ ವಾತಾವರಣವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು, ಅದಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ
ವೇದನೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಪುಂಟಾಗಿಹುದು. ಪ್ರಾಣಾದಿ ಪಂಚವಾಯುಗಳು ತ್ವಗ್ಧಾ
ತುವಂನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ಯೆಲ್ಲವೂ ಕೂಡಿಯಿದ್ದರೆ ತೊಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಶೋಷಿ
ಕಾಣಿಸುವದು. ಯೆಲ್ಲಾ ಕೂಡಿ ರಕ್ತಧಾತುವನಾಶ್ರಯಿಸಿಯಿದ್ದರೆ ತಾಪವುಂಟಾ
ಗಿಹುದು. ಮಾಂಸಧಾತುವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಯಿದ್ದರೆ ಅತ್ಯಂತಶೋಷಣವಹು
ದು. ಮೇದೋಧಾತುವನ್ನು ಪಿಡಿದಿದ್ದರೆ ತಂದ್ರೆಯುಂಟಾಗಿಹುದು. ಅಸ್ಥಿಧಾತು
ವನ್ನು ಹೊಂದಿಯಿದ್ದರೆ ಮೈ ಅತ್ಯಂತವುಷ್ಣವಾಗಿಹುದು. ಮಜ್ಜಾಧಾತುವನ್ನೈದಿ
ಯಿದ್ದರೆ ಬಹಳ ಬಾಯಾರಿಕೆಯುಂಟಹುದು. ಶುಕ್ಲಧಾತುವನ್ನೈದಿಯಿದ್ದರೆ ಶುಕ್ಲ
ನಷ್ಟವಹುದು. ಮೂತ್ರವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಯಿದ್ದರೆ ಮೂತ್ರನಿರೋಧವಹುದು,
ಮತ್ತು ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರ, ಮಲನಿರೋಧಗಳುಂಟಹುವು. ಸಕಲಧಾತುಗಳನ್ನು
ಪ್ರಾಣಾದಿವಾಯುಗಳೈದಿದ್ದರೆ ಪೂರನಾರು, ತೊಡೆಸಂದು, ಬೆನ್ನು ಇವು ನೋ
ವು, ಹಿಂದೆಹೇಳಿದ ದಾಹಮೊದಲಾದವೆಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಉಂಟಾಗಿಹವು,
ಇದನ್ನು ವೈದ್ಯರು ಸೂಕ್ಷ್ಮದಲ್ಲಿ ತಿಳಿದು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜೀವಂತಿದ್ವಯಮೇಲಾದ್ವಂ ಪಿಪ್ಪಲೀಮೂಲಧಾನ್ಯಕಂ ಮಂಜಿ
ಷ್ಠಾಮುಳಕಂ ವ್ಯಾಘ್ರೀಥಿನ್ಘ್ನವಮಹಾವಧ್ಯೈಃ ॥ ಎಭಿರೇವಾಷಧೈ
ಸ್ಸಿದ್ಧಮಾಪ್ಲುತಾನ್ವಿನಿಕುಂತ್ಯಲಂ ॥

ಟೀ ॥ ಸೀಕಾಳಿಬೇರು, ಸಣ್ಣ ನಾಲಕ್ಕಿ, ದೊಡ್ಡ ನಾಲಕ್ಕಿ, ಹಿಪ್ಪಲೀಮೂಲ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಹಂಜಿಷ್ಠೆ, ನೆಲ್ಲಿಯಚಿಟ್ಟು, ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ಅಮರದವಳ್ಳಿ, ಶುಂಠಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಷಾಯ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ತ್ರಿದೋಷಗಳಿಂದ ವುಂಟಾದ ಆವರಣವ್ಯಾಧಿಗಳು ಪರಿಹರಿಸುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಲಾದ್ವಯಂ ವರೀಹಸ್ತಂ ಜೀರಕದ್ವಯದೀಪ್ಯಕಂ । ಪಾಠಾ ದುರಾಲಭಾ ಭಾರ್ಗೀ ಸಿದ್ಧಂ ಶುಳಸಮಾಯುತಂ । ಘೃತಮಿಶ್ರಂ ನಿಹಂತ್ಯಾಶು ಸರ್ವಾವೃತಹನು ಗ್ರಹಾನ್ ॥

ಟೀ॥ ಹೆಗ್ಗಳ್ಳಂಗಡಲೆ, ಕಿರುಗಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಅಷಾಢೀಗೆಣಸು, ಹಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಜೀರಿಗೆ, ಪಾದರಿ, ಅಗಿಲುಶುಂಠಿ, ಹುರುಳಿನಬೇರು, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಷಾಯಮಾಡಿಸಿ ಬೆಲ್ಲ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಮಿಶ್ರವಾಗಿ ಕೊಡಿಸಲು ಸಕಲವಾದ ಆವರಣವಾಯುಬಾಧಾಬಂಧವೂ ಪರಿಹರಿಸುವದು.

(ಅಂತ ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ, ಐಳೀಯಾದಿಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಐಳೀಯಂ ಮುಸಲೀ ದ್ರಾಕ್ಷಾ ಜೀವನೀಯೋ ಗಣಸ್ತಥಾ । ಸರಳಂ ಚಂದನಂ ಚೋಚಂ ಕುಮುದೋತ್ಪಲ ವಾಳುಕಂ ॥ ತಚ್ಚೂರ್ಣಂ ತ್ರಾಯಂತಿ ಧಾತ್ರೀ ವಿದಾರೀ ಖರ್ಜೂರೀ ರಸೈಃ । ಸಕ್ಷೀರ ಶರ್ಕರಂ ಪೀತಂ ಕ್ಷಯಪಿತ್ತಾಸ್ರ ಕಾಮಿಲಾಃ । ಶಿರೋಂಗದಾಹಮೂರ್ಛಾದಂ ಶೋಷಭ್ರಮ ಮದಾತ್ಯಯಂ ಪುಷ್ಪನಾಶಂ ಚ ಸಮಯೋ ಸವಾತಾವರಣವಾರಣಂ ॥

ಟೀ ॥ ಸುಗುಸುರುಕೆಬೇರು, ನೆಲಗೆಣಸು, ದ್ರಾಕ್ಷಿಹಣ್ಣು, ಜೀವನೀಯ್ಯಾಗಣ, ಜೀವನೀಯ್ಯಾಗಣವೆಂದರೆ ॥

ಶ್ಲೋ॥ ಜೀವಂತಿ ಕಾಕೋಳ್ಯೌ ದ್ವೇ ಮೇದೇ ಮುದ್ಗಮಾಷಪರ್ಣ್ಯೌ ಚ । ವೃಷಭಕ ಜೀವಕ ಮಧುಕಂ ಚೇತಿ ಗಣೋ ಜೀವನೀಯಾಖ್ಯಃ ॥

ಟೀ ॥ ಸೀಕಾಳಿಕೊಡ್ಡಿ, ಕಾಲಕೊಡ್ಡಿ, ಮೇದೆ, ಮಹಾಮೇದೆ, ಕಾಡುದ್ದು, ಕಾಡಹೆಸರು, ಋಷಭಕ, ಕಡಿಹಾಲೆ, ಜೀವಕ, ಮೇಲೆ ಕಿಳೆಬಾಳೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಇವೀಗ ಜೀವನೀಯ್ಯಾಗಣ, ಶಿವಕ್ಷೀರ, ಸರಳ ದೇವದಾರು, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಲವಂಗದ ಚೆಕ್ಕೆ, ನೆಯ್ದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಕೆಂನೆಯ್ದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಮುಡಿವಾಳ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ವಸ್ತ್ರಗಾಳಿತಮಾಡಿ ಬೆಟ್ಟನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿರಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾವನೆ, ನೆಲಗುಂಬಳದರಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾವನೆ, ಕಬ್ಬಿನ ಹಾಲಿಂದಾ ಒಂದು ಭಾವನೆ

ಅಷ್ಟಾಧಿ ಗೆಣಸಿನರಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಾವನೆ, ಈ ಪ್ರಕಾರ ಭಾವನೆಮಾಡಿದ ಚೂರ್ಣದೊಂದಿಗೆ ಸಕ್ಕರೆಬೆರಸಿ ಹಸುವಿನಹಾಲಿನಿಂದ ಸೇವಿಸಲು ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರ, ರಕ್ತಪಿತ್ತ, ಕಾಮಾಲೆ, ಶಿರೋದಾಹ, ಅಂಗದಾಹ, ಉನ್ಮಾದ, ಶಿರೋಭ್ರಮಣೆ, ಅಪಸ್ಮಾರ, ಪುಷ್ಪನಾಶ ಅಂದರೆ (ಬರುಕಾಲಮೈನೆರೆಯದೇ ಇರುವಣ) ಇವಿಷ್ಟೂ ನಾಶವಾಗುವುವು.

(ಭಗೀರಥಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಏತೆಯಕಟುಲಾಂಪಕ್ತ್ವಾ ಜಲದ್ರೋಣೇಷ್ಟಶೇಷಿತೇ। ಶತಾವರೀವಿದಾರೀಕ್ಷುರಸಕ್ಷೀರಾಢಕಾನ್ವಿತೇ॥ ಶರ್ಕರಾರ್ಧತುಲಾಂಪಕ್ತ್ವಾಯಷ್ಟೀಮಧುಪಿಪ್ಪಲೀ । ಮುಸ್ತಾಪದ್ಮಕಹ್ರೀಬೇರಕಾರೀಬಾಮಧುಕೋತ್ಪಲಂ ॥ ಶಣಬಂದನಖರ್ಜೂರಚತುರ್ಜಾತಂಪೃಥಕ್ಪಲಂ । ಚತುಷ್ಪಲಂತು ತಾಕ್ಷೀರ್ಯಾಃಕ್ಷೌದ್ರಪ್ರಸ್ಥಂತುನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥ ಲೇಹ್ಯಂಪ್ರಾತಃಪ್ರಯೋಕ್ತವ್ಯಂ ಪಿತ್ತಾವರುಣಶೋಷಜಿತ್ । ಸರ್ವಂಚಾವರಣಂಸ್ತ್ರೈಕ್ಯಂರಕ್ತಪಿತ್ತಂಚ ನಾಶಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ನೂರುಹಲಗಳಷ್ಟು ಸುರುಸುರಿಕೆಬೇರನ್ನು ನಾಗಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಆ ಕಷಾಯದೊಡನೆ ಅಷ್ಟಾಧಿಗೆಣಸಿನರಸ ಒಂದುಬಳ್ಳ, ನೆಲಗುಂಬಳದ ಗೆಣಸಿನರಸ ಒಂದುಬಳ್ಳ, ಕಬ್ಬಿನಹಾಲು ಒಂದುಬಳ್ಳ, ಹಸುವಿನಹಾಲು ಒಂದುಬಳ್ಳ ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ, ಐವತ್ತುಹಲ ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನೂ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದಬಂದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಡಕೆ, ದ್ರಾಕ್ಷೇಹಣ್ಣು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಪದ್ಮಕ, ಮುಡಿವಾಳ, ಸೊಗದೇಬೇರು, ಹಿಪ್ಪೇಹೂವು, ನೆಯ್ದಿಲೆಗಡ್ಡೆ, ಸಣಬಿನಬೀಜ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಖರ್ಜೂರದಹಣ್ಣು, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ಲವಂಗಚಕ್ಕೆ, ನಾಗಕೇಸರ ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಒಂದುಹಲ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ ತವಕ್ಷೀರದ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ನಾಲ್ಕುಹಲಹಾಕಿ ಇಳುಹಿ ಲೇಹ್ಯವಾಗಿ ತೊಳಸಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಜೇನುತುಪ್ಪವಂಹನಿಸಿ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸಮರಸವಾಗುವಹಾಗೆ ತೊಳಸಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು, ಪಿತ್ತಾವರಣ, ಮೈಕಾರುವದು, ಸಕಲವಾದ ಆವರಣರೋಗ, ರಕ್ತಪಿತ್ತ, ಸ್ತ್ರೈಕ್ಯ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವದು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ರಸಾಯನವಿಧಾನೇನ ಲಶುನಂ ಹಂತಿ ಶೀಲಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ರಸಾಯನ ವಿಧಾನದಿಂದ ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಲು ಸಕಲವಾದ ಆವರಣವೂ ಶಮನವಹುದು.

(ಚಂದನೋಶೀರಾದಿ ತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಚಂದನಂ ಚೋಶೀರಕಂ ಚ ಗಲೂಚೀ ಚ ಕಶೇರುಕಂ । ಯಷ್ಟಿಃ ಧಾತಪುಷ್ಪಂ ಚ ಶಾರಿಭಾ ಚ ವಿದಾರಿಕಾ ॥ ಉತ್ಪಲಂ ದ್ವಿಜೀರಕಂ ಚ ಮೃದ್ವೀಕಾ ಚ ಪರೂಷಕಾ । ಕುಷ್ಠಂ ಕುವಲಯಂ ಚೈವ ಯಿಕ್ಷುಕಾಂಡಂ ಶತಾವರೀ ॥ ಕುಮುದಾಮಲಕಂ ಚೈವ ಲಾಕ್ಷಾ ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ । ಏತತ್ಸರ್ವಂ ಸಮಾಹೃತ್ಯ ಬಲಾಮೂಲಂ ಚ ತತ್ಸಮಂ ॥ ಉಲೂಖಲೇ ಚ ಸಂಕ್ಷುದ್ಯ ಚತುರ್ದ್ರೋಣಜಲೇ ಪಚೇತ್ । ಚತುರ್ಥಾಂಗಾವಶೇಷಂ ತು ಕಷಾಯಮವತಾರಯೇತ್ ॥ ತತ್ಕಷಾಯಂ ಪರಿಸ್ರಾವ್ಯ ದೃಢಭಾಂಡೇ ನಿಧಾಪಯೇತ್ । ಅತ್ರ ಕಲ್ಕಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಮಧೂಕೋಶೀರಚಂದನಂ ॥ ಕುಷ್ಠಂ ಕುಟಂನಟಂ ಚೈವ ಕುಂಕುಮಾಗರುಣೀ ತಥಾ । ಮಧೂಕಪುಷ್ಪಂ ಮೃದ್ವೀಕಾ ಚಾಮಲಕ್ಯಸ್ತಥೈವ ಚ ॥ ಏಲಾಲವಂಗಚೋಚಂ ಚ ಮಂಜಿಷ್ಠಾ ಚ ಶತಾವರಿ । ಕಾಕೋಲೀ ಕ್ಷೀರಕಾಕೋಲೀ ಜೀವಕರ್ಷಭಕಾವುಭೌ ॥ ಮೇಧಾ ಚೈವ ಮಹಾಮೇಧಾ ಶರ್ಕರಾ ಕಟುರೋಹಿಣೀ । ಹ್ರೀಬೇರಂ ಚ ಶತಾಹ್ವಾ ಚ ವ್ಯಾಘ್ರೀನಖಕಶೇರುಕಂ ॥ ಪ್ರಪೌಂಡರೀಕಂ ಲೋಧ್ರಂ ಚ ಶೈಲೇಯಕಮೃಣಾಳಕಂ । ಕರ್ಪೂರಂ ಮೃಗನಾಭಿಶ್ಚ ತಕ್ಕೋಲಂ ಕಟುಕೀಫಲಂ ॥ ತ್ರಿಫಲಾ ಮಾಲತೀಪುಷ್ಪಂ ನಿರ್ಯಾಸಂ ಗೈರಿಕಂ ತಥಾ । ಏತತ್ಸರ್ವಂ ಸಮಾಹೃತ್ಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕಂ ಕರ್ಷಸಮ್ಮಿತಂ ॥ ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮಕಲ್ಕಪಿಷ್ಟಂ ಚ ಕಷಾಯೇಣ ಚ ಲೋಳಿತಂ । ತಿಲತೈಲಾಢಕಂ ಚೈವ ಗೋಕ್ಷೀರಂ ಚಾಢಕದ್ವಯಂ ॥ ಏತತ್ಸರ್ವಂ ಸುಪಾತ್ರಸ್ಥಂ ಶನೈರ್ಮೃದ್ವಗ್ನಿನಾ ಪಚೇತ್ । ದರ್ವ್ಯಾವಘಟ್ಟನಂ ಕೃತ್ವಾ ಸುಪಕ್ವೇ ಚಾವತಾರಯೇತ್ ॥ ಸೌವರ್ಣೇ ರಾಜತೇ ತಾಮ್ರೇ ಕಾಂಸ್ಯೇ ವಾ ಭಾಜನೇ ಶುಭೇ । ಭಾಜನಂ ಸಾಧಿತಂ ಕೃತ್ವಾ ಚಂದನಾಗರುಧೂಪಿತಂ ॥ ಮಾಲತೀಮಲ್ಲಿಕಾಪುಷ್ಪ ಪಾಟಲೀಕುಸುಮೋತ್ಪಲೈಃ । ಏವಂ ಸುರಭಿತೇ ಗಂಧಂ ಭಾಜನೇ ಸಂಪ್ರವೇಶಯೇತ್ ॥ ಅಚ್ಛಿದ್ರಸಾ

ಕ್ಷಿಪಸ್ತ್ರೀಣಶಂಖಮಂದುಭಿಘೋಷಣ್ಯೈಃ । ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣವೈದ್ಯಾಂಶ್ಚ ಪೂಜಯಿತ್ವಾಸಮಾಹಿತಃ ॥ ಸುಮುಹೂರ್ತೇಸುನಕ್ಷತ್ರೇ ಯೋಜಯೇದ್ಭಿಷಗುತ್ತಮಂ । ಪಾನಾಭ್ಯಂಜನನಸ್ಯಾದ್ಯೈಃ ವಸ್ತಾವಪರಿಷೇಚನೇ ॥ ಸರ್ವಪಿತ್ತವಿಕಾರೇಷು ಸಂಸರ್ಗೇಸನ್ನಿಪಾತಕೇ । ಶಿರೋರೋಗೇಷು ಸರ್ವೇಷು ನೇತ್ರರೋಗೇಷು ಶಸ್ಯತೇ ॥ ಪಾದದಾಹೇನಿತ್ರಶುದ್ಧೌ ಹ್ಯಾವೃತೇ ಚ ವಿಶೇಷತಃ । ವಾಗಿತಿಚಿತ್ರವಪಾಲಿತ್ಯೇ ಕೇಶಶಾತನಕೇತಥಾ ॥ ಚಂದನಾದಿಬಲಾತೈಲ ಮಶ್ವಿಭ್ಯಾಂನಿರ್ಮಿತಂಪುರಾ । ಭೃಂಗಾಮಲಕತೈಲಂವಾಯೋಜಯೇತ್ ಮಹಾನಾರಾಯಣತೈಲಂವಾಯೋಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಚಂದನ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಲಾಮಂಚ, ಅಮರದಬಳ್ಳಿ, ಕೊತ್ತಿಗೆಡ್ಡೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಹಿಪ್ಪೀಹೂವು, ಸೊಗದೆ, ನೆಲಗುಂಬಳ, ನೈದಿಲಗೆಡ್ಡೆ, ಮುಡಿವಾಳ, ದ್ರಾಕ್ಷೆಹಣ್ಣು, ಖರ್ಜೂರದಹಣ್ಣು, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಕೆನ್ನೈದಿಲೆಗೆಡ್ಡೆ, ಕೊಳವಲಿಕೆಬೇರು, ಆಷಾಢಿಗೆಣಸು, ತಾವರೆಗೆಣಸು, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ಅಗಸು, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಇವುಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹತ್ತುಹಲ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಿ ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಯಿವುಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ತೊಳೆದು ಒರಳಲ್ಲಿಹಾಕಿ, ಜಜ್ಜುಕುಟ್ಟಿ ಹದಿನಾರುಕೊಳಗನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ, ಚಾಕುಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಆಕಷಾಯವನ್ನು ದೃಢವಾದ ಭಾಂಡದಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದುಕೊಳಗ ಯಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯನ್ನೂ, ಯೆರಡುಕೊಳಗಹಸುವಿನ ಹಾಲನ್ನೂಹನಿಸಿ ಕಾಸುವಾಗ ಹಾಕುವಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ,—ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಲಾಮಂಚ, ಮುಡಿವಾಳ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಹೆಮ್ಮರದತೊಕ್ಕು, ಕುಂಕುಮ, ಅಗಿಲು, ಹಿಪ್ಪೀಹೂವು, ದ್ರಾಕ್ಷೆಹಣ್ಣು, ಕಿರುನೆಲ್ಲಿ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗತೊಕ್ಕು. ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಆಷಾಢಿ, ಕೊಡ್ಡಿ, ಹಾಲುಕೊಡ್ಡಿ, ಶೀಹಾಲೆ, ಕಹಿಹಾಲೆ, ಮೇದೆ, ಮಹಾಮೇದೆ, ಸಕ್ಕರೆ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ಮುಡಿವಾಳ, ವ್ಯಾಘ್ರನಖವೆಂಬ ಗಂಧದ್ರವ್ಯ, ಖರ್ಜೂರ, ಕರ್ಪೂರ, ಬೆಂಚೆ. ಶಾಬರಲೋಧ್ರ, ಕಲ್ಲನಾರು, ತಾವರೆಗೆಣಸು, ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ, ಕಸ್ತೂರಿ, ತಕ್ಕೋಲಿ, ಸುಂಡೇಕಾಯಿ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಜಾಜೀಹೂವು, ಯಿಂಗು, ಕಾವಿಕಲ್ಲು ಯಿವೆಲ್ಲವಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಾಲ್ಕುವರಹಾತೂಕವಂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಹದವರಿತು ಯಿಳುಹಿ ಸುವರ್ಣರಜತ ಮೊದಲಾದ ಒಳ್ಳೇಭಾಜನದಲ್ಲಿ ಯಿರಿಸಿ

ಶಂಖಭೇರಿಯ ಧ್ವನಿಯುಸಹಿತ ಚಂದನ ಅಗಿಲುಗಳ ಧೂಪದೊಡನೆ, ಮಲ್ಲಿ ಗೆಜಾಜಿಪಾಂಡರಿಕೆಂನೆದ್ದುಲೆ ಯಿವುಗಳ ವಾಸನೆಕೊಟ್ಟು ಯಿದ್ದಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತೈಲವಂಯಿರಿಸಿ ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣರುಗಳನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡಿ ಸುಮುಹೂರ್ತ ಸುನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ವೈದ್ಯನು ಪಾನ ಅಭ್ಯಂಗಸೇಚನ ವಸ್ತಿ ಪರಿಷೇಚನ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಲು ಸಕಲಪಿತ್ತವಿಕಾರ, ದ್ವಂದ್ವಜವ್ಯಾಧಿಗಳು, ದೋಷತ್ರಯದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಸಕಲದೋಷ, ಶಿರೋರೋಗ, ವಾತರೋಗ, ಅಂಗದಾಹ, ಪಾದದಾಹ, ಪಿತ್ತಾವರಣ, ವಾತಾವರಣ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಾವರಣ, ವಲಿಪಲಿತ, ಕೇಶನಾಶ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವದು. ಇದು ಅಶ್ವಿನೀ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾದದ್ದಾಗಿರುತ್ತೆ. ಆವರಣರೋಗಕ್ಕೆ ಭೃಂಗಾಮಲಕತೈಲವನ್ನಾದರೂ,ಮಹಾನಾರಾಯಣ ತೈಲವನ್ನಾದರೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಹುದು.

(ಪಿತ್ತಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಕಟ್ವಾಮ್ಲ ತೀಕ್ಷ್ಣವೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಸ್ತುಗಳಿಂ ಪಿತ್ತ ಹೆಚ್ಚುವದು, ಭ್ರಮೆ ಮದಮುಖಶೋಷವೆಂಬ ಹಿಂದೆಹೇಳಿದ ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಾರ ಪಿತ್ತಚಿಹ್ನೆಗೆ ಪಿತ್ತರೋಗದಲ್ಲಿ ಆಮ್ಲಪಿತ್ತದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನೂ ಪಿತ್ತಜ್ವರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುವದು.

(ಕೂಷ್ಮಾಂಡಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕೂಷ್ಮಾಂಡೀಚೇಕ್ಷುರಂಪದ್ಮಂ ಶಾಕಪತ್ರೇಕ್ಷುವಾಯಸೀ। ಶತಾವರೀಬಹುಮೂಲೀಚಗಳೂಚೀಸಹದೇವಿಕಾ ॥ ಸರ್ವೇಷಾಂಸ್ವರಸಂಕ್ಷೀರಂನಾಳಿಕೇರಜಲಂಘೃತಂ । ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯಾಣಿಪಿಷ್ಟ್ವಾಣಿದ್ರಾಕ್ಷಾಮಧುಕಚಂದನಂ ॥ ಮಧೂಕಂಕತಕಂರಾಕ್ಷೀ ವಾಲುಕಂಕಟುರೋಹಿಣೀ । ಖರ್ಜೂರಂಧಾನ್ಯಕಂಮಾಂಸೀಚಾತುರ್ಜಾತಂಫಲತ್ರಯಂ ॥ ಮಂಜಿಷ್ಠಾಕುಷ್ಠಕಾಲೀಯಶಾರಿಬಾನತಪದ್ಮಕೈಃ। ವಾಶಾದ್ವಿಜೀರಕಕೋಲಲಕಲ್ಹಾರಕಮಲೋತ್ಪಲಂ ॥ ಏಭಿಃಸಿದ್ಧಮಿದಂಸರ್ಪಿಃಪಿತ್ತೋನ್ಮಾದವಿಸರ್ಪನುತ್ ।ಪಿತ್ತಾವೃತಂಮಹಾರಕ್ತಂಚಾಸ್ಥಿಸ್ರಾವಹಸೃಗ್ಧರಂ ॥ ಸರ್ವಾಂಗದಾಹವಿಸ್ಫೋಟಂಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರಂತೃಷಾಮಯಂ। ಕಾಮಿಲಾಂಪಾಂಡುರೋಗಂಚ ಹನ್ಯಾದ್ವೃಷ್ಯಂರಸಾಯನಂ ॥ ದೇಹಪುಷ್ಟಿಕರಂ ಬಲ್ಯಂಸಪ್ತಧಾತುವಿವರ್ಧನಂ।ಗರ್ಭಿಣೀಬಾಲವೃದ್ಧಾನಾಂ ಹಿತಂವಂ

ధ్యాసుతప్రదం॥ సితాక్షీరం పిబేద్ధాత్రీయష్టిక్వాథం సితాన్వితం।
పిబేత్పిత్తప్రశాంత్యర్థం సేవేత కోమనబంధనం॥

టీ॥ బూరుగుంబళద కాయి, కూళవళికె, తావరె, హుసుహురుకె, కబ్బు, బిల్లగణికెసొప్పు, తాళేహూవె, ఆకాశిగెణసు, అమరదవళ్ళి, సరంజేపి, ఇవుగళ స్వరస ప్రత్యేక ఒందు బళ్ళ, హాలు ఒందు బళ్ళ, ఎళనీరు ఒందు బళ్ళ, ఇవిష్టన్నూ ఒందు దృఢవాద భాండదల్లి హనిసి అదరల్లి ఒందు బళ్ళ హసు వినతుప్పవం హనిసి కాసువాగ హాకువ కల్కద్రవ్య,—ద్రాక్షిహణ్ణు, యష్టిమధుక, శ్రీగంధ, జిప్పేరహూవు, బిళ్లదబీజ, లామంచ, ముడివాళ, కటుకరోహిణి, ఖర్జూర, కొత్తుంబరి, జటామాంసి, యాలకి, లవంగపత్రె, లవంగచక్కె, నాగకేసర, అళలేకాయి, నెల్లిచెట్టు, తారెకాయి, మంజిష్టె, బంగలనీరుకోష్ఠ, అరలు, సొగడె, గంధకచోర, పద్మక, ఆనెసోగెబేరు, జీరిగె, కరిజీరిగె, తక్కోల, తావరెగెణసు, నెద్దిలగడ్డె, ఇవిష్టన్నూ ప్రత్యేక మూరువరహాతూక హావింద సణ్ణవాగి అరెదు ఆ తుప్పదల్లి కలెసి పాకవమాడి హసదల్లియిట్టు దినం ప్రతి ఉపయోగకాలదల్లి సేవిసలు జ్వర, భ్రమె, ఉన్మాద, పిత్తవిసర్ప, పిత్తావరణ, శోణిత్తను, అస్థిస్రావ, అసృగ్దర, సర్వాంగదాహ, స్ఫోట, మూత్రకృచ్ఛ్ర, రాజయక్ష్మ, కామాలె, పాండురోగ ఇవిష్టూ శమనవాగుత్తవె. మత్తు వీర్యవృద్ధి, దేహపుష్టి, సప్తధాతుగళ అభివృద్ధి ఇవుగళన్నుంటుమాడువవు. గర్భిణీ బాలవృద్ధరుగళిగె హితకర. బంజెయరుగళిగె పుత్రోత్పత్తియాగుత్తదె. ఈ తుప్ప తెగదుకొండబళిక సక్కరె హాలుగళన్ను అనుపానవాగి తెగదుకొళ్ళువదు, అదిల్లదిద్దరె యష్టిమధుకద కషాయదొడనె సేరిసి కుడిసువదు. అథవా తణ్ణీరల్లి శ్రీగంధవం తేదు కుడియువదు.

(అంత్రాంతరదల్లి దశసారప్రయోగ.)

శ్లో॥ యష్టీధాత్రీఫలం ద్రాక్షాపలాచందనవాలకం। మధూకపుష్పం ఖర్జూరం ధాన్యాకం దాడిమం సమం॥ సర్వసామ్య సితాయోజ్యా కషాయార్థం భతుమోన్సదా। దశసారమిదం

ಖ್ಯಾತಂಸರ್ವಪಿತ್ತವಿಕಾರಜಿತ್ ॥***********************

ಟೀ ॥ ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ, ದ್ರಾಕ್ಷೀಹಣ್ಣು, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಲಾಮಂಚ, ಹಿಪ್ಪೀಕುವು, ಖರ್ಜೂರ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ದಾಳಿಂಬಿಹಣ್ಣು, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಸೇರಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಕ್ಕರೆ ಸೇರಿಸಿ, ದಿನಂಪ್ರತಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೂರುವರಹಾತೂಕವನ್ನು ಸೇವಿಸಲು ಸಕಲವಾದ ಪಿತ್ತವಿಕಾರಗಳೂ ಶಮನವಹವು.

(ಏಲಾದಿಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಏಲಾಮಾಂಸಿಲವಂಗನಾಗರಕಣಾಮುಸ್ತಾಹಿಮಂಧಾನ್ಯಕಂ ।
ಖರ್ಜೂರಂಚತಮಾಲಪತ್ರಿಮಧುಕೋಶೀರದ್ವಯಂಪದ್ಮಕಂ ॥ ದ್ರಾ
ಕ್ಷಾಚಂದನಕುಷ್ಠಕೇಸರತವಕ್ಷೀರಂಚಜಾಜೀಫಲಂ । ಗೋಕ್ಷೀರಂಚಪುನರ್ನ
ವೀಮುಸಲಿಕಾನಿಂಬಾಶ್ವಗಂಧಾನ್ವಿತಾ ॥ ಏತೇಷಾಂಸಮಭಾಗಿಕಂಸಮಸಿ
ತಂಸರ್ವಯುಕ್ತಂಖಾದಯೇ । ತ್ಪಾಂಡುಕ್ಷೀಣಬಲಾಸಪೀನಸರುಜಪಿ
ತ್ತಾರ್ಶಃಕಾಸಾಪಹಾ ॥ ಹಿಕ್ಕಾಕಾಮಿಲಮೂತ್ರರೋಗಮದಪಿತ್ತೋನ್ಮಾ
ದದಾಹೋಷ್ಮಹಾಂ । ನಾಸತ್ಯೋಕ್ತರಸಾಯನಂವರಮಿದಂಶ್ರೀನಿತ್ಯ
ನಾಥೋದಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಜಟಾಮಾಂಸಿ, ಲವಂಗ, ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಪಚ್ಚೆಕರ್ಪೂರ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಖರ್ಜೂರ, ತಮಾಲಪತ್ರೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಲಾಮಂಚ, ಮುಡಿವಾಳ, ಪದ್ಮಕ, ದ್ರಾಕ್ಷೀಹಣ್ಣು, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಚಂಗಲನೀರುಕೊಷ್ಠ, ನಾಗಕೇಸರ, ತವಕ್ಷೀರ, ಜಾಕಾಯಿ, ನೆಗಿಲಬೇರು, ಕೊಂಬೇಬೇರು, ನೆಲಪನೆಗೆಣಸು, ಬೇವಿನಬಳನಾರು, ಹಿರೀಮದ್ದು, ಅಮರದನಳ್ಳಿ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮನಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಕ್ಕರೆ ಸೇರಿಸಿ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪದಿಂತೆಗದುಕೊಳ್ಳಲು, ಪಾಂಡು, ಕ್ಷಯ, ಪೀನಸ, ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಅರ್ಶಃ ಪಿತ್ತಕಾಸ, ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು, ಕಾಮಾಲೆ, ಮೂತ್ರರೋಗ, ಮದ, ಪಿತ್ತೋನ್ಮಾದ, ಅಂಗದಾಹ, ಯಿವಿಷ್ಟೂ ಶಮನವಹವು. ಇದು ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು, ಹಾಗೆ ನಿತ್ಯನಾಥನು ಹೇಳಿದ್ದು.

(ಅಮ್ಲಪಿತ್ತಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿರುದ್ಧದುಷ್ಟಾಮ್ಲವಿದಾಹಿಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪಪಾನಾನ್ನಶನಭೋಜನೈ

ಭೃಶಂ । ಪಿತ್ತಂ ಸ್ವಹೇತೂಪಚಿತಂ ಪುರೋಯತ್ತದಾಮ್ಲಪಿತ್ತಂ ಪ್ರವದಂತಿ ಸಂತಃ ॥

ಟೀ ॥ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಆಹಾರಗಳಿಂದಲೂ, ದುಷ್ಟವಾದ ಆಹಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಆಮ್ಲವಾದ ಆಹಾರಗಳಿಂದಲೂ, ವಿದಾಹವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಆಹಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಪಿತ್ತಪ್ರಕೋಪವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಆಹಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಇತರ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ ಪಿತ್ತಹೆಚ್ಚಿ ಹುಳಿಯಾಗಿ ವಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದು. ಅದನ್ನು ಆಮ್ಲಪಿತ್ತವೆಂದು ಪಂಡಿತರು ಹೇಳುತಿರುವರು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅವಿಪಾಕಃ ಕ್ಲಮಃ ಕ್ಲೇಶಸ್ತಿಕ್ತಾಮ್ಲಾಸ್ಯಂ ಚ ಗೌರವಂ । ಅರುಚಿಃ ಕಂಠಹೃದ್ದಾಹೋ ಮೋಹಮೂರ್ಛಾ ವಮಿರ್ಭ್ರಮಃ ॥ ತಿಕ್ತಾಮ್ಲಕಟುಕೋದ್ಗಾರ ಸ್ವೇದಹೃಲ್ಲಾಸತಾಪಕೃತ್ । ಶಿರೋರುಕ್ಪ್ರಲಾಪಶ್ಚ ಆಮ್ಲಪಿತ್ತಸ್ಯ ಲಕ್ಷಣಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅನ್ನ ಜೀರ್ಣಾವಸ್ಥೆಗೆ ಬಾರದಿರುದು, ಬಳಲಿಕೆಯುಂಟಾಗಿರುದು, ಜೇರುಅಂಟಾಗಿರುದು, ಬಾಯಿಕಯ್ಯಾಗಿರುದು, ಹುಳಿಯಾಗಿಯಿರುದು, ದೇಹಭಾರವಾಗಿರುದು, ಅರೋಚಕ, ಕೊರಳು ಎದೆಗಳು ಉರಿಯುವಣ, ಮೋಹ, ಮೂರ್ಛೆ, ವಾಕರಿಕೆ, ಭ್ರಮೆ, ಕಹಿಯಾಗಿಯೂ ಹುಳಿಯಾಗಿಯೂ ಖಾರವಾಗಿಯೂ ತೇಗುಬರುವಣ, ಬೆವರು, ಮೈದೆನೋವು, ಉರಿ, ತೃಷೆ, ಮಂಡೆನೋವು, ಪ್ರಲಾಪ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಆಮ್ಲಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣವಹುದು.

(ಆಮ್ಲಪಿತ್ತಕ್ಕೆ ಖಂಡಾಮಲಕ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಧಾತ್ರೀಫಲರಸದ್ರೋಣೇ ಶರ್ಕರಾರ್ಧತುಲಾಸ್ಮೃತಂ । ಚತುಷ್ಪಲಂ ಚ ಪಕ್ತ್ವಾಸ್ಮಿನ್ ಪೃಥಗರ್ಧಪಲಂ ಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥ ವೆಲ್ಲಾನಲಚತುರ್ಜಾತಯಷ್ಟಿಜೀರಕಸೈಂಧವಂ । ಫಲಾಂಶೇ ಪಕ್ವಮಗ್ನಿಚೆಸ್ಸ್ಯಾದ್ವಿಕಾಯಾಕ್ಷುಪ್ಪಲಂ ॥ ಪ್ರಸ್ಥಂ ಕಶಾಕ್ಷಿವೃಕಯೋಃ ಪ್ರಸ್ಥಂ ಪುಷ್ಪರಸಸ್ಯ ಚ । ಕಖಂಡಾಮಲಕಂ ನಾಮ ಪಾಂಡುಶ್ವಯಥುಕಾಮಿಲಾಃ । ಶಿರೋಭ್ರಮಾಮ್ಲಪಿತ್ತಾಸೃಕ್ ಪ್ಲೀಹಾನಾಹಾಂಶ್ಚ ನಾಶಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿರಸ ಷಾಯಸು ಸಾಗಳದಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆ ಐವತ್ತುಕುಲವನ್ನೂ, ನಾಲಕುಕುಲ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪವನ್ನೂ ಹಾಕಿ ಪಾಕವಮಾಡಿ ಲೇಹ್ಯದ ಪಾಕಬಂದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಡಕೆ ಹಾಕುವ (ಪರಿಮಾಣದ್ರವ್ಯ—ಜಾಯಿಪಳಂಗ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗತೊಕ್ಕೆ, ಲವಂಗಚಕ್ಕೆ, ನಾಗಕೇಸರ, ಯಷ್ಟಿ

మధుక, జీరిగె సైంధవలవణ, ఈ ఒంభత్తూ ప్రత్యేక, శుంఠి, మెణసు గళు ప్రత్యేక అర్ధతులద, ఒందు తుల ద్రాక్షీహణ్ణు, నాల్కు తుల పి ప్పలి, తిగచేగళు ప్రత్యేక హదినారు తుల, యివిష్టన్నూ లేహాగి మా డిసి, రసాయన పాకబందాగ హాకి యిళుహిదనంతర కొళెసి, హదినా రు తుల జేనుతుప్పవన్ను కూడిసి, సమరసవాగువ హాగె కలసి యిరిసి కొండు ప్రతిదిన ఉషఃకాలదల్లి నాల్కు వరహాతూక సేవిసలు పాండు, శోఫె, కామాలె, శిరోభ్రమె, అమ్లపిత్త, అసృగ్దర, ప్లీహ హొట్టెయుబ్బర, యివిష్టూ శమనవాగువదు.

(ఖండకూష్మాండ.)

శ్లో ॥ కూష్మాండస్వరసప్రస్థాగావ్యఃపలానాంశతమాత్రకం । ర సతుల్యం గవాంక్షీరం ధాత్రీచూర్ణం పలాష్టకం । మృద్వగ్ని నాపచేత్తావద్యావద్ఘనపిండతాం ॥ ధాత్రీతుల్యా సితా యో జ్యా పలార్ధం భక్షయేదను । ఖండకూష్మాండకం ఖ్యాతమమ్ల పిత్తనిబర్హణం ॥

టీ॥ బూదిగుంబళదహణ్ణిన రసనూరు తుల, హసువిన హాలు నూరు తుల, ఈయె రడన్నూ శేరిసి అదరల్లి నెల్లిచెట్టన్ను ఎంటు తుల చూర్ణిసి వస్త్రగాళితవం మాడి సమేతె అదర చూర్ణగళన్ను హాకి కదడి మృద్వగ్నియింద మె ల్లనె కాయిసి రసబత్తిదమేలె నెల్లిచెట్టిగె సమాన శక్కరెయన్ను హాకి ర సాయన పాకదల్లి యిళుహి అరిమడ్డిబాద బళిక నాల్కు తుల జేనుతు ప్పవం బెరసి, దినంప్రతి ఉషఃకాలదల్లి అర్ధతులవన్ను సేవిసలు అమ్ల పిత్త శమనవాగువదు.

(ఖండపిప్పలి)

శ్లో ॥ ఖండప్రస్థం కణాచూర్ణం కుడుబం షట్పలం ఘృతం । శ తావరీరసప్రస్థాక్షీరప్రస్థార్ధాడకే పచేత్ ॥ త్రిజాతామలకధా న్యాకచోరకుజార్తకం చ నాగరం । అభయామరిచాంభోదశిఖా వీరజీరకం । నిష్కాంశంత్రిపలంక్షౌద్రం దత్తం క్షిపేత్తాం ఖండపిప్ప లీ । భక్షితా కర్షమాత్రేణ అమ్లపిత్తనిబర్హణం । దీపనం

ఛర్ద్యర్శోల్లాసతృష్ణారుచివినాశినీ ॥*********************

టీ ॥ కండసక్కరె హదినారు తుల, పిప్పలిచూర్ణ హదినారు తుల, తుప్ప ఆరు తుల, అషాఢిగెణసినరస ఎంటు తుల, హసువినహాలు మూవత్తెరడు తుల, యివుగళన్ను కూడిసి పాకవమాడి, రసాయనపాక బంద సమయదల్లి, ఈకాణువ ప్రతివాపద్రవ్య,—నెల్లిచెట్టు, కొత్తంబరి, యాలక్కి, లవంగపత్రి, లవంగచక్కె, నాగకేసర, శుంఠి, అళలేకాయి, మెణసు, కాడనారెగెడ్డె, చిత్రమూల, కాచు, జీరిగె, యివుగళన్ను ఒందువరహాతూక ప్రత్యేకవాగిచూర్ణిసి హాకి చన్నాగి కొళెసి, మూరు తుల జేనుతుప్పవంహనిసి లేహవాగికలెసి యిరిసికొండు దినంప్రతి ఉదయకాలదల్లి సేవిసలు ఆమ్ల పిత్తశమనవహుదు. దీపనవుంటాగువదు, ఛర్ది, ఎదెనోవు, బాయారికె, అరోచక, ఇవిష్టూనివృత్తియాగువదు.

(తంత్రాంతరదల్లి)

శ్లో ॥ బిల్వమూలశరపుంఖకషాయైర్ద్యావశ్యకసుశర్క-
రాయుతం । త్రిత్రిజాతసచికంసమాక్షికంబామ్లపిత్తహరమగ్ని-
దీపనం॥

టీ ॥ బిల్లపత్రదబేరు, ముళ్ళుకొగ్గెబేరు, ఈ యెరడు బగెబేరుగళన్ను ప్రత్యేక మూవత్తెరడు తులగళతూక నాగళనీరినల్లిహాకికషాయవెత్తి చాకుభాగావ శేషవాగి కాయిసి హదినారు తులగళ హళే బెల్లవన్ను శోధిసిహాకి, లేహ్యపాకబందసమయదల్లి ఆళలేకాయి, నెల్లిచెట్టు, తారేకాయి, శుంఠి, మెణసు, పిప్పలి, యాలక్కి, లవంగచక్కె, లవంగపత్రి, నాగకేసరి, యివిష్టన్ను ప్రత్యేక నాలకువరహాతూక చూర్ణిసిహాకి లేసాగికొళసి స్వల్పఆరిదమేలె ౮ తుల జేనుతుప్పవంహనిసి సమరసవాగిమాడి ఇరిసికొండు దినంప్రతిఉదయకాలదల్లి నాలకువరహాతూకవన్ను సేవిసలు ఆమ్లపిత్తశమనవహుదు.

(ఆమ్లపిత్తక్కె తాళీసాదిచూర్ణ.)

శ్లో ॥ తాళీసంతింత్రిణీకంచచాకుజాతంకటుత్రియం । తవ
క్షీరంచమృద్వీకాంఖర్జూరంచైవదాడిమం॥ జాతీఫలంశటీ

ಶೃಂಗೀಅಭಯಾಜೀರಕದ್ವಯಂ । ಚ್ರೀಬಿಗಂಧಿವಕುಸುಮಂಸೂಕ್ಷ್ಮ
ಚೂರ್ಣಾನಿಕಾರಯೇತ್ ॥ ಏತಾನಿಯಾವದ್ದ್ರವ್ಯಾಣಿತಾವದ್ದ್ಯಾಚ್ಛರ್ಕ
ರಾಂ। ಅಮ್ಲಪಿತ್ತಂಕ್ಷಯಂಕಾಸಂಮೂರ್ಛಾಂಛರ್ದಿಂಭ್ರಮಂಕ್ಲಮಂ॥
ರಕ್ತಪಿತ್ತಂಜ್ವರಂಶ್ವಾಸಂಪಕ್ಷಶೂಲಂವಿಶೇಷತಃ। ತಾಳೀಸಾದ್ಯಮಿದಂ
ಚೂರ್ಣಂಬಲವರ್ಣಾಗ್ನಿವರ್ಧನಂ ॥

ಟೀ ॥ ತಾಳೀಸಪತ್ರೆ, ಹುಣಸೇಪುಷ್ಪ, ಚಾತುರ್ಜಾತಕ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ತವಕ್ಷೀರ, ದ್ರಾಕ್ಷೀಹಣ್ಣು, ಖರ್ಜೂರ, ದಾಳಿಂಬರೆಹಣ್ಣು, ಜಾಜೀಕಾಯಿ, ಕರ್ಪೂರಶುಂಠಿ, ಕರ್ಕಾಟಕಶೃಂಗಿ, ಅಳಲೀಕಾಯಿ, ಯರಡುಬಗೆಜೀರಿಗೆ, ಮುಡಿವಾಳ, ಲವಂಗ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಣ್ಣನಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪದಿಂಸೇವಿಸಲು, ಅಮ್ಲಪಿತ್ತ, ಕ್ಷಯ, ಕಾಸ, ಛರ್ದಿ, ಭ್ರಮೆ, ಬಳಲಿಕೆ, ಓಕರಿಕೆ, ರಕ್ತಪಿತ್ತ, ಜ್ವರ, ಶ್ವಾಸ, ಪಾರ್ಶ್ವಶೂಲೆ ಇವಿಷ್ಟೂ ಪರಿಹರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಮ್ಲಪಿತ್ತೇತುವಮನಂತದಂತೇಮೃದುರೇಚನಂ । ಊರ್ಧ್ವಗಂ
ವಮನೈರ್ಹನ್ಯಾದಧೋಗಂತುವಿರೇಚನೈ । ತಿಕ್ತಪ್ರಾಯಸ್ತ್ವಮಾಹಾರಂಪಾ
ನಂವಾಪಿಪ್ರಕಲ್ಪಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಅಮ್ಲಪಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಗಿಯೇ ವಮನಕ್ರಿಯೆಯಂಮಾಡಿಸುವದು. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಮೃದುವಾಗಿ ವಿರೇಚನವಂಮಾಡಿಸುವದು. ಊರ್ಧ್ವಗತವಾದ ಅಮ್ಲಪಿತ್ತವನ್ನು ವಮನಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಪರಿಹರಿಸುವದು. ಅಧೋಗತವಾದ ಅಮ್ಲಪಿತ್ತವನ್ನು ವಿರೇಚನದಿಂದ ಶಮನಪಡಿಸುವದು.

(ಗರ್ಭಿಣಿಯಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕುಳುತ್ಥರಾಮಠಕ್ಷಾರಕಟುಕಾಮ್ಲನಿಷೇವಣಾತ್ । ಯಾನವಾಹನ
ಸಂಕ್ಷೋಭಾದ್ಗರ್ಭಶೂಲಂಭವೇತ್ ಸ್ತ್ರಿಯಾಃ ॥ ಪುಷ್ಪದೃಷ್ಟಿಥವಾಶೂಲೆ
ಪ್ರತಿಮಾಸಂಭವೇತ್ಪುನಃ ॥

ಟೀ॥ ಹುರಳಿ, ಯಿಂಗು, ಕ್ಷಾರದ್ರವ್ಯ, ಅತಿಖಾರ, ಅತಿಹುಳಿ, ಇವುಗಳಸೇವನೆಯಿಂದ ಗರ್ಭಿಣಿಯರಿಗೆ ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯುಂಟಾಗುವದು. ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ, ಕುದುರೆ ಮೊದಲಾದ ವಾಹನದಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಬರುವಾಗ ಮೈಕುಲಿಕಿ ಘಾಸಿಯಾದರೂ ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯರುಗಳಿಗೆ ಗರ್ಭಶೂಲೆಯುಂಟಾಗುವದು- ಗರ್ಭಿಣಿಯರಿಗೆತಿಂಗಳತಿಂಗಳಿಗೆತಪ್ಪದೆ ರಕ್ತಕಂಡುಬಂದರೂ,ನಡುವೆ ಒಂದುವೇಳೆ ಪುಷ್ಪಕಂ

ಹುಬಂಟರೂ, ಶೂಲೆವೇದನೆಕಂಡರೂ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದು.

(ಮೊದಲನೆಯ ತಿಂಗಳ ವೇದನೆಗೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ತಗರಂಚಂದನೋಶೀರಮುತ್ಪಲಂಚಸಮಾಂಶಕಂ । ಕ್ಷೀರೇಣಪಿ
ಷ್ಟ್ವಾಪಾತವ್ಯಂ ಗರ್ಭಶೂಲಸ್ಯಶಾನ್ತಯೇ ॥

ಟೀ ॥ ಗಂಧಿತಗರ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಲಾಮಂಚ, ನೈದಿಲಗೆಡ್ಡೆ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸ
ಮಾಂಶವಾಗಿ ಹಸುವಿನಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಕುಡಿಯಿಸಲು ಮೊದಲನೇ ತಿಂಗಳ
ಲ್ಲಿ ವುಂಟಾಗುವ ಗರ್ಭಶೂಲೆ ಶಮನವಹುದು.

(ಯರಡನೆತಿಂಗಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ನೀಲೋತ್ಪಲಂಸಶಾಲೂಕಂಶೃಂಗಾಟಕಕಶೇರುಕಂ । ಶೀತತೋ
ಯೇನಪಾತವ್ಯಂಗರ್ಭಶೂಲಂಪ್ರಶಾನ್ತಯೇ ॥

ಟೀ ॥ ನೈದಿಲಗೆಡ್ಡೆ, ತಾವರೆಗೆಣಸು, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಕೊತ್ತಿಗೆಡ್ಡೆ, ಇವಿಷ್ಟ
ನ್ನೂ ತಣ್ಣೀರಿಂದಅರೆದು ಅದರಿಂದಲೇ ಸೇವಿಸಲು ಯೆರಡನೇತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ವುಂ
ಟಾಗುವ ಗರ್ಭಶೂಲೆ ಶಮನವಹುದು.

(ಮೂರನೇತಿಂಗಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಹ್ರೀಬೇರಂಪದ್ಮಕಂಮೂಲಂಜೀಮೂತದ್ವಯಪಾಟಲಂ । ಕ್ಷೀ
ರೇಣಪಿಷ್ಟ್ವಾಶೀತೇನ ಪೀತಂಹನ್ತಿಗರ್ಭಶೂಲಜಿತ್ ॥

ಟೀ॥ಮುಡಿವಾಳ, ಪದ್ಮಕಮೂಲ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಪಾದರಿಬೇರು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂಹ
ಸೀಹಾಲಿಂದಅರೆದು ಕುಡಿಸಲು ಮೂರನೇತಿಂಗಳಗರ್ಭಶೂಲೆ ಪರಿಹರವಹುದು.

(ನಾಲ್ಕನೇತಿಂಗಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಉತ್ಪಲಮೃಣಾಳಗೋಕ್ಷುರಕದಳೀಮೂಲಂಚಪಿಪಿತಂಪಯ
ಸಾ । ಪೀತಮಪ್ರೋಹತಿಶೂಲಂಗರ್ಭಗತಂಜಯತಿಗರ್ಭಿಣೀರಕ್ತಂ ॥

ಟೀ ॥ ನೈದಿಲಗೆಡ್ಡೆ, ತಾವರೆಗೆಣಸು, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಬಾಳೇಗೆಣಸು, ಇವಿಷ್ಟ
ನ್ನೂ ಹಾಲಿಂದಅರೆದುಕುಡಿಯ ಕೊಡಿಸಲು ನಾಲ್ಕನೆಯತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಶೂ
ಲೆಯೂ, ಗರ್ಭಿಣಿಯರಕ್ತವೂ ಶಮನವಹುದು.

(ಐದನೆಯತಿಂಗಳಗರ್ಭಶೂಲೆಗೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ನೀಲೋತ್ಪಲಂಮೃಣಾಳಂಚಪಯಸಾಗರ್ಭಶೂಲಜಿತ್ । ದ್ರಾ
ಕ್ಷಾಮೃಣಾಳಶಾಲೂಕಂಗೋಕ್ಷುರಂಗರ್ಭಶೂಲಜಿತ್ ॥

ಟೀ ॥ ನೆಗ್ಗಿಲಿಗೆಡ್ಡೆ, ತಾವರೆಗೆಣಸು, ಯಿವುಗಳನ್ನು ಹಸೀಹಾಲಿಂದ ಅರೆದು ಕುಡಿಯಕೊಡುವದು. ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ದ್ರಾಕ್ಷೀಹಣ್ಣು, ನೆಯ್ದಿಲಗೆಡ್ಡೆ, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಇವುಗಳನ್ನು ಹಾಲಿಂದಅರೆದು ಕುಡಿಯಕೊಡಿಸಲು ಐದನೇತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಶೂಲೆ ಶಮನವಹುದು.

(ಆರನೇತಿಂಗಳಶೂಲೆಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ಕಪಿತ್ಥಬೀಜಂತನ್ಮೂಲಂಶರ್ಕರಾಲಾಜಮಿಶ್ರಿತಂ।ಗೋಕ್ಷೀರೇಣಚ
ಪಾತವ್ಯಂಗರ್ಭಶೂಲಹರಂಪರಂ॥ಅಥವಾಗಳೂಚ್ಯತಿವಿಷಾಶೀರಬಲಾ
ಕಟ್ವಾಂಗಧಾನ್ಯಕೈಃ।ಏಭಿರೇವೌಷಧೈಃಕ್ವಾಥಃಷಷ್ಠೇಗರ್ಭರುಜಾಪಹಃ॥

ಟೀ ॥ ಬೇಲದಹಣ್ಣಿನಬೀಜ, ಬೇಲದಮರದಬೇರು, ಭತ್ತದಅರಳು, ಸಕ್ಕರೆ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಹಸುವಿನಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಆರನೇತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಶೂಲೆ ಪರಿಹರವಹುದು. ಅಥವಾ ಅಮರದವಳ್ಳಿ, ಅತಿಬಜೆ, ಲಾಮಂಚ, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೇಬೇರು, ಪೆಸ್ಸರದಕ್ವಕ್ಕು, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಹಸುವಿನ ಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಕಲ್ಕವನ್ನಾದರೂ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಆರನೇತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಶೂಲೆ ಪರಿಹರವಹುದು.

(ಏಳನೆಯತಿಂಗಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಖರ್ಜೂರಂಪೌಷ್ಕರಂಮೂಲಂ ಶೋಕ್ಷ್ಮೈರ್ವಾನೀಲಮುತ್ಪಲಂ।
ಪಿಷ್ಟ್ವಾತಂಸಪ್ತಮೇಮಾಸಿ ಕ್ಷೀರೈಃಪೀತ್ವಾಪ್ರಶಾಮ್ಯತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಖರ್ಜೂರ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ, ನೈದಿಲಗೆಡ್ಡೆ, ಯೀಮೂರನ್ನೂ ನೀರಿನಲ್ಲಾದರೂ ಹಾಲಿನಲ್ಲಾದರೂ ಹಾಕಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಏಳನೇತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಶೂಲೆ ಶಮನವಹುದು.

(ಎಂಟನೆತಿಂಗಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಣಾದ್ವಿಕಯಥಾಧಾನ್ಯಾಕ ಪದ್ಮಕೋತ್ಪಲಕಂತಥಾ ॥

ಟೀ ॥ ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಗಜಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ತಾವರೆಕೇಸರ, ನೆಯ್ದಿಲಕೇಸರ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ನೀರಿನಲ್ಲಾದರೂ ಹಾಲಿನಲ್ಲಾದರೂಅರೆದು ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಎಂಟನೇತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಶೂಲೆ ಪರಿಹರವಹುದು.

(ಒಂಭತ್ತನೆತಿಂಗಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಧುಕಂಪದ್ಮಕಂಚೈವ ಮೃಣಾಳೋತ್ಪಲಕಂತಥಾ ॥

ಟೀ ॥ ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ತಾವರೆಗೆಣಸು, ನೆಯಿಲಗಡ್ಡೆ, ಯಿನಿಷ್ಟನ್ನೂ ನೀರಿಂದ ಲಾದರೂ ಹಾಲಿಂದಲಾದರೂ ಅರೆದು ಕುಡಿಯಕೊಡಿಸಲು ಒಂಭತ್ತನೆಯ ತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಶೂಲೆ ಪರಿಹರವಹುದು.

(ಹತ್ತನೇತಿಂಗಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪದ್ಮಕಂಮಧುಕಂಪಾಠಾ ಕಶೇರುನೀಲಮುತ್ಪಲಂ । ಶೀತಂಶೀ
ತೇನಪಯಸಾ ಗರ್ಭಶೂಲಪ್ರಶಾನ್ತಯೆ ॥

ಟೀ ॥ ಪದ್ಮಕ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಅಗುಳಶುಂಠಿ ಕೊತ್ತಿಗೆಡ್ಡೆ, ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಹಸೀಹಾಲಿಂದ ಅರೆದು ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಹತ್ತನೇತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಶೂಲೆ ಶಮನವಹುದು.

(ಹತ್ತುತಿಂಗಳಿಗೂ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಔಷಧ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಗೋಕ್ಷುರಂಕದಲೀಮೂಲಂ ಕ್ಷೀರೇಪಕ್ವಾ ಸಧಾನ್ಯಕಂ ॥ ತತ್ಪಿ
ಬೇದ್ಗರ್ಭಶೂಲೇಷು ಸದಾದೇಹವಿಶೇಷತಃ ॥

ಟೀ ॥ ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಬಾಳೇಗೆಡ್ಡೆ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ. ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಹಸೀಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿದರೂ ಕಷಾಯ ಮಾಡ್ಯಾದರೂ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ದಾಹದೊಡನೆಕೂಡಿದ ಸಮಸ್ತವಾದ ಗರ್ಭಶೂಲೆಗಳೂ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶುಂಠೀಧಾನ್ಯಕನಿಷ್ಕ್ವಾಥಂ ಗರ್ಭಿಣೀಸರ್ಪಿಷಾಸಹ॥ ಸ
ಹತೈಲೇನವಾಪೀತ್ವಾ ಗರ್ಭಶೂಲಾತ್ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ ॥

ಟೀ॥ ಶುಂಠಿ ಕೊತ್ತುಂಬರಿಕಷಾಯವನ್ನು ತುಪ್ಪಬೆರಸಿಆದರೂ ಎಣ್ಣೆಬೆರಸಿಯಾದರೂ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀ ಪಾನವಮಾಡಲು ಸಕಲವಾದ ಗರ್ಭಶೂಲೆಗಳೂ ಪರಿಹರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಂಚಮೂಲಬಲಾಸಿದ್ಧಂ ಸಲಿಲಂಕ್ಷೀರಸಂಯುತಂ ॥ ಪಾಯ
ಯೆನ್ನಪರೀಕ್ಷೇತಗರ್ಭಶೂಲಹರಂಪರಂ॥

ಟೀ॥ ಪಂಚಮೂಲವಂದರೆ, ಗುಳ್ಳ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಒಂದೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ಮೂರೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಈಪಂಚಮೂಲವನ್ನೂ ಹಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರನ್ನೂ ಕಷಾಯಹಾಕಿತೆಗದು ಕೊಟ್ಟಲು ಎಲ್ಲಾತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಶೂಲೆಗಳೂ ಶಮನವಹುದು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಉತ್ಪಲಬಲಾಪಯಸ್ಯಾಗೋಪ್ಯಾಹ್ವೋಶೀರಸಂಭೃತೆ ಕ್ವಾಥಃ॥

ಸಕ್ಷೀರಃ ಪರಿಪೀತೋ ಗರ್ಭಸ್ರಾವಾರ್ತಿಹಾಪಕಃ ಸ್ಯಾ॥

ಟೀ ॥ ನೆಯ್ದಿಲಗೆಡ್ಡೆ, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೀಜ, ಬಿಳೀಸಾದೇಬೇರು, ಲಾಮಂಚ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯಮಾಸಿ ಹಸುವಿನ ಹಾಲುಬೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಗರ್ಭಸ್ರಾವವೂ ವೇದನೆಯೂ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಾಠಾಬಪಿಪ್ಪಲೀಮೂಲಂಕುಷ್ಠಂಕಟುಕರೋಹಿಣೀ ॥ ಶರ್ಕರಾಮಧುಸಂಯುಕ್ತಂಗರ್ಭಶೂಲೇಪಯಃಪಿಬೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಅಗುಳಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲೀಮೂಲ, ಬಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಹಾಕಿ ಕಷಾಯಮಾಸಿ ಸಕ್ಕರೆ ಜೇನು ತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡಲು ಗರ್ಭಶೂಲೆಯು ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ಶಿರೀಷಪುಷ್ಪಂಪಯಸಾಪ್ರಪಿಬೇತ್ಪ್ರಾತರುತ್ಥಿತಾ । ಗರ್ಭಿಣೀಪೀತಮಾತ್ರೇಣ ಗರ್ಭಶೂಲಾತ್ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ॥

ಟೀ ॥ ಬಾಗೆಪುಷ್ಪವನ್ನು ಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಕೊಡಲು ಗರ್ಭಶೂಲದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವಳು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಲಾಜಾತುಕುದಾದ್ರಾಕ್ಷಾಯಷ್ಟಿಮಧುದ್ರವ್ಯಶರ್ಕರಾಯುಕ್ತಾಃ॥ ಪೀತಾವಾತ್ಥಾಮೋತ್ಪಲಮೃದ್ವೀಕಾಗರ್ಭಶೂಲಹರಾಃ॥

ಟೀ ॥ ಅರಗು, ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ದ್ರಾಕ್ಷೀಹಣ್ಣು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಹಸುವಿನತುಪ್ಪ, ಸಕ್ಕರೆ, ಇವುಗಳೊಡನೆಕೂಡಿಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಗರ್ಭಶೂಲೆ ಶಮನವಹುದು. ಅದಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ಕನ್ನೈದಿಲೆಗೆಡ್ಡೆ, ದ್ರಾಕ್ಷೀಹಣ್ಣು, ಇವುಗಳನ್ನಾದರೂ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಗರ್ಭಶೂಲೆ ಶಮನವಹುದು.

(ಗ್ರಂಥಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅತಿತರುಣನಾರಿಕೇಳೀಕುಸುಮಸದಾಫಲಫಲಾಂಬುದಕ್ವಾಥಃ ॥ ಶಮಯತಿಗರ್ಭಸ್ರಾವಂಜಲಾರಿಕಾಕ್ಷೀರವೃಕ್ಷತೋಯಂಚ॥

ಟೀ॥ಅತ್ಯಂತಮೆಳೇದಾದ ತೆಂಗಿನಹೊಂಬಾಳೆ ಕುಸುಮ, ಅತ್ತಿಕಾಯಿ, ಕೊಡನಾಶೀಗೆಡ್ಡೆ ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಹಾಕಿ ಕಷಾಯವ ಮಾಸಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡಲು ಗರ್ಭಸ್ರಾವ ನಿಲ್ಲುವದು, ಅಥವಾ ಜಾಲಾರಿ, ಆಲದಮರದ ಮೊಗಟು, ವಳನಾರು ಇವುಗಳನ್ನಾದರೂ ಹಾಕಿ ಕಷಾಯವ ಮಾಡಿ ಕೊಡಲು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಗರ್ಭಸ್ರಾವ ನಿಲ್ಲುವದು.

(ಆಂಶಾಂಶರದಲ್ಲಿ—ಒಂಭತ್ತನೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಯಸ್ಯಾಸ್ತು ಪ್ರಥಮೇ ಮಾಸಿ ಗರ್ಭೇ ಭವತಿ ವೇದನಾ। ಪದ್ಮಕಂ ಚಂದನಂ ಸೇವ್ಯಂತು ಕಾಚಸಮಭಾಗಿಕಂ॥ ಶೀತತೋಯೇನ ಪಿಷ್ಟ್ವಾ ತು ಕ್ಷೀರೇಣಾಲೋಡ್ಯ ಪಾಯಯೇತ್ । ವಿಶ್ಲಿಷ್ಟಗರ್ಭೋ ನಪತೇತ್ ಶೂಲಂಚಾಪಿಶಾಮ್ಯತಿ॥

ಟೀ॥ ಗರ್ಭಿಣಿಸ್ತ್ರೀಗೆ ಮೊದಲನೇತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭವೇದನೆಯುಂಟಾದರೆ ಪದ್ಮಕ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಲಾಮಂಚ, ತವಕ್ಷೀರ, ಈ ನಾಲ್ಕುನ್ನೂ ಸಮಭಾಗವಾಗಿ ತಣ್ಣೀರಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಹಸೀಹಾಲಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಿಸಲು ಗರ್ಭಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವದಲ್ಲದೆ ಗರ್ಭಶೂಲೆಸಹ ಶಮನವಹುದು.

(ಎರಡನೇತಿಂಗಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಯಸ್ಯಾದ್ವಿತೀಯಮಾಸೇತು ಗರ್ಭೇ ಭವತಿ ವೇದನಾ । ನೀಲೋತ್ಪಲ ದಳಂಚೈವ ಶೃಂಗಾಟಕಕಸೇರುಕಂ॥ ಶೀತತೋಯೇನಪಿಷ್ಟ್ವಾತು ಕ್ಷೀರೇಣಾಲೋಡ್ಯ ಪಾಯಯೇತ್ ।ದ್ವಿತೀಯೇ ನಪತೇದ್ಗರ್ಭಶ್ಶೂಲಂಚಾಪಿ ಪ್ರಣಶ್ಯತಿ॥

ಟೀ॥ ಗರ್ಭಿಣಿಸ್ತ್ರೀಗೆ ಎರಡನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯುಂಟಾದರೆ ಓಷಧ, ಕನ್ನೈದಿಲ ಕೇಸರ, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಕೊತ್ತಿಗೆಡ್ಡೆ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ತಣ್ಣೀರಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಹಸುವಿನಹಾಲಲ್ಲಿ ಕದಡಿಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಗರ್ಭವೇದನೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವದು.

(ಮೂರನೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಯಸ್ಯಾಸ್ತೃತೀಯಮಾಸೇತು ಗರ್ಭೇ ಭವತಿ ವೇದನಾ। ಪದ್ಮಕಂ ಚಂದನಂ ಸೇವ್ಯಂತು ಕಾಚಸಮಭಾಗಕಂ॥ ಶೀತತೋಯೇನಪಿಷ್ಟ್ವಾತು ಕ್ಷೀರೇಣಾಲೋಡ್ಯ ಪಾಯಯೇತ್ ।ತೃತೀಯೇನಪತೇದ್ಗರ್ಭಶ್ಶೂಲಂಚಾಪಿಪ್ರಶಾಮ್ಯತಿ॥

ಟೀ॥ ಯಾವ ಗರ್ಭಿಣಿಸ್ತ್ರೀಗೆ ಮೂರನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭವೇದನೆಯುಂಟಾಗುವದೋ ಆಕೆಗೆ, ಪದ್ಮಕ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಲಾಮಂಚ, ತವಕ್ಷೀರ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ತಣ್ಣೀರಲ್ಲಾದರೂ ಹಸುವಿನಹಾಲಿನಲ್ಲಾದರೂ ಅರೆದು ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಗರ್ಭಸ್ಥಿರವಾಗಿನಿಲ್ಲುವದು.

(ನಾಲ್ಕನೇತಿಂಗಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಯಸ್ಯಾಶ್ಚತುರ್ಥಮಾಸೇತು ಗರ್ಭೇ ಭವತಿ ವೇದನಾ। ಗೋಕ್ಷುರಂ ಕದಳೀಮೂಲಂ ಧಾನ್ಯಕಂ ಸಮಭಾಗಕಂ॥ ಶೀತತೋಯೇನಪಿಷ್ಟ್ವಾತು ಕ್ಷೀರೇಣಾಲೋಡ್ಯ ಪಾಯಯೇತ್ ।ಚತುರ್ಥೇ ನಪತೇದ್ಗರ್ಭಶ್ಶೂಲಂಚಾಪಿಪ್ರಶಾಮ್ಯತಿ॥

ಟೀ ॥ ಯಾವ ಗರ್ಭಿಣಿಗೆ ನಾಲ್ಕನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯುಂಟಾಗುವದೋ ಆಕೆಗೆ ನೆಗ್ಗಿಲುಬೇರು, ಬಾಳೇಗೆಣಸು, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನು ಸಮಭಾಗವಾಗಿ ತಣ್ಣೀರಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಹಸುವಿನ ಹಾಲು ವೆರಸಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡಲು ನಾಲ್ಕನೇ ತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಸ್ರಾವ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಐದನೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಯಸ್ಯಾಸ್ತು ಪಂಚಮೇ ಮಾಸೇ ಗರ್ಭೇ ಭವತಿ ವೇದನಾ । ನೀಲೋತ್ಪಲಂ ಚ ಕಾಕೋಲೀ ಮೃಣಾಳಂ ಸಮಭಾಗಕಂ ॥ ಶೀತತೋಯೇನ ಪಿಷ್ಟ್ವಾ ತು ಕ್ಷೀರೇಣಾಲೋಡ್ಯ ಪಾಯಯೇತ್ । ಪಂಚಮೇ ನಪತೇದ್ಗರ್ಭಶ್ಶೂಲಂ ಚಾಪಿ ಪ್ರಶಾಮ್ಯತಿ ॥

ಟೀ॥ ಯಾವ ಗರ್ಭಿಣಿಸ್ತ್ರೀಗೆ ಐದನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಶೂಲೆಯುಂಟಾಗಿ ಇರುತ್ತೋ ಆಕೆಗೆ ಕನ್ನೈದಿಲ ಗೆಡ್ಡೆ, ಹಾಲಗೊಡ್ಡಿ, ತಾವರೆಗೆಣಸು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ತಣ್ಣೀರಿಂದ ಅರೆದು ಹಸುವಿನ ಹಾಲಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡೆ ಐದನೇ ತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಸ್ಥಿರವಾಗಿರುದು, ಮತ್ತು ಶೂಲೆ ಸಹ ನಿಲ್ಲುವದು.

(ಆರನೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಯಸ್ಯಾಸ್ತು ಷಷ್ಠೇ ಮಾಸೇ ತು ಗರ್ಭೇ ಭವತಿ ವೇದನಾ । ಬೀಜಪೂರಂ ಮೃಣಾಳಂ ಚ ನೀಲೋತ್ಪಲಸಕೇಸರಂ ॥ ಶೀತತೋಯೇನ ಪಿಷ್ಟ್ವಾ ತು ಕ್ಷೀರೇಣಾಲೋಡ್ಯ ಪಾಯಯೇತ್ । ಷಷ್ಠೇ ತು ನಪತೇದ್ಗರ್ಭಶ್ಶೂಲಂ ಚಾಪಿ ಪ್ರಶಾಮ್ಯತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಯಾವ ಗರ್ಭಿಣಿಸ್ತ್ರೀಗೆ ಆರನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭವೇದನೆಯುಂಟಾಗುತ್ತೋ ಅವಳಿಗೆ ದಾಳಿಂಬರ ಹಣ್ಣಿನ ಬೀಜ, ತಾವರೆಗೆಣಸು, ಕನ್ನೈದಿಲ ಕೇಸರ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನು ತಣ್ಣೀರಿಂದ ಅರೆದು ಹಾಲಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಕೊಡಲು ಆರನೇ ತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಶೂಲೆ ಶಮನವಹುದು.

(ಏಳನೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಯಸ್ಯಾಸ್ತು ಸಪ್ತಮೇ ಮಾಸಿ ಗರ್ಭೇ ಭವತಿ ವೇದನಾ । ಕಪಿತ್ಥಾಮಲಕೀ ಮೂಲಂ ಜಾತೀಪತ್ರಿ ಸಮನ್ವಿತಂ ॥ ಶೀತತೋಯೇನ ಪಿಷ್ಟ್ವಾ ತು ಕ್ಷೀರೇಣಾಲೋಡ್ಯ ಪಾಯಯೇತ್ । ಸಪ್ತಮೇ ನಪತೇದ್ಗರ್ಭಶ್ಶೂಲಂ ಚಾಪಿ ಪ್ರಶಾಮ್ಯತಿ ॥

ಟೀ॥ ಯಾವ ಗರ್ಭಿಣಿಸ್ತ್ರೀಗೆ ಯೇಳನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭವೇದನೆಯುಂಟಾಗುವ

ಚೋ ಆಕೆಗೆ ಬಿಲ್ವಪತ್ರೆಬೇರು, ಬೆಟ್ಟನೆಲ್ಲೀಬೇರು, ಜಾಜೀಸೊಪ್ಪು, ಯಿವಿಷ್ಟ
ನ್ನೂ ತಣ್ಣೀರಲ್ಲಿಅರೆದು, ಹಸುವಿನ ಹಾಲಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಯೇ
ಳನೇ ತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಸ್ರಾವ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಯೆಂಟನೇತಿಂಗಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ಯಸ್ಯಾಸ್ತ್ವಷ್ಟಮಮಾಸೇತುಗರ್ಭೇಭವತಿವೇದನಾ। ಪಲಾಶಬೀಜಂ
ನ್ಯಗ್ರೋಧ ಮೂಲಾಂಕುರಸಮನ್ವಿತಂ॥ ಶೀತತೋಯೇನಪಿಷ್ಟ್ವಾತುಕ್ಷೀ
ರೇಣಾಲೋಡ್ಯಪಾಯಯೇತ್। ಅಷ್ಟಮೇನಪತೇದ್ಗರ್ಭಶ್ಶೂಲಂಚಾಪಿಪ್ರಶಾಮ್ಯತಿ॥

ಟೀ॥ ಯಾವಸ್ತ್ರೀಗೆ ಯೆಂಟನೇತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭವೇದನೆಯುಂಟಾಗುತದೋ
ಆಕೆಗೆ ಮುತ್ತುಗದಬೀಜವನ್ನೂ, ಆಲದಬೀಳಿನ ಮೊಗರನ್ನೂ ನೀರಿಂದ ಅರೆ
ದು ಹಸುವಿನ ಹಾಲಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಯೆಂಟನೇತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಸ್ಥಿ
ರಪಟ್ಟು ಶೂಲ ಶಮನವಹುದು.

(ಒಂಭತ್ತನೇತಿಂಗಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ಯಸ್ಯಾಸ್ತುನವಮೇಮಾಸೇಗರ್ಭೇಭವತಿವೇದನಾ। ಮಧುಕಂಪದ್ಮಕಂ
ಚೈವಉತ್ಪಲಂಸಮಭಾಗಕಂ॥ ಶೀತತೋಯೇನಪಿಷ್ಟ್ವಾತು ಕ್ಷೀರೇಣಾ
ಲೋಡ್ಯಪಾಯಯೇತ್।ನವಮೇನಪತೇದ್ಗರ್ಭಶ್ಶೂಲಂಚಾಪಿಪ್ರಶಾಮ್ಯತಿ॥

ಟೀ॥ ಯಾವತೊಬ್ಬಸ್ತ್ರೀಗೆ ಒಂಭತ್ತನೇತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭವೇದನೆಯುಂಟಾ
ಗುವದೋ ಅವಳಿಗೆ ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಪದ್ಮಕ, ನೈದಿಲಕೇಸರ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂನೀ
ರಲ್ಲಿಅರೆದು ಹಾಲಿಂದಕದಡಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಒಂಭತ್ತನೇತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಸ್ಥಿ
ರವಾಗಿನಿಂತು ಶೂಲೆಯು ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಹತ್ತನೇತಿಂಗಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಯಸ್ಯಾಸ್ತುದಶಮೇಮಾಸೇಗರ್ಭೇಭವತಿವೇದನಾ। ದ್ರಾಕ್ಷಾಂಚಶ
ರ್ಕರಾಂಚೈವಯಷ್ಟೀಮಧುಕಚಂದನಂ॥ದಾಡಿಮೀಫಲಬೀಜಾನಿಸಮಕ್ಷೀ
ರೇಣಪಾಯಯೇತ್। ದಶಮೇನಪತೇದ್ಗರ್ಭಶ್ಶೂಲಂಚಾಪಿಪ್ರಶಾಮ್ಯತಿ॥

ಟೀ॥ ಹತ್ತನೇತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭವೇದನೆಯುಂಟಾದರೆ ದ್ರಾಕ್ಷೆಹಣ್ಣು, ಸಕ್ಕರೆ
ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಚಂದನ, ದಾಳಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನಬೀಜ, ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹಾಲಲ್ಲಿಅರೆ
ದು ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಹತ್ತನೇತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದಶೂಲೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಕಂಠಾಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ)

ಶ್ಲೋ॥ ಪ್ರಥಮೆಗರ್ಭಶೂಲೆತುಬಲಾಸಿದ್ಧಂಪಯಃಪಿಬೇತ್ । ದ್ವಿತೀಯೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಸಿದ್ಧಂ ತೃತೀಯೆಬೃಹತೀಪಯಃ ॥ ಚತುರ್ಥಂಶುಮತೀಸಿದ್ಧಂ ಗೋಪಿಸಿದ್ಧಂಚಪಂಚಮೆ । ಷಷ್ಠೆನಿದಿಗ್ಧಿಕಾಸಿದ್ಧಂ ಪಾಷಾಕ್ವಾಥಂತುಸಪ್ತಮೆ । ಗರ್ಭಿಣೀಂಗರ್ಭವೃಧ್ಯರ್ಥಂ ಪಾಯಯೇತ್ ಕ್ಷೀರಮಷ್ಟಮೆ॥

ಟೀ॥ ಮೊದಲನೇತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಶೂಲೆಯಾದರೆ ತಳ್ಳಂಗಡಲೆಯ ಕಷಾಯವಮಾಡಿಕೊಡಿಸುವದು. ಯೆರಡನೇತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಶೂಲೆಯಾದರೆ ಕೆಂಪಿನ ಹೂವತಾಳಿಬೇರಿನ ಕಷಾಯವಣಾಕಿ ಕೊಡಿಸುವದು. ಮೂರನೇತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಶೂಲೆಗೆ ಗುಳ್ಳದಬೇರಿನ ಕಷಾಯವಂಕೊಡಿಸುವದು. ನಾಲ್ಕನೇ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಒಂದೆಲೆ ಹೊನ್ನೆಯಕಷಾಯವಂಕೊಡಿಸುವದು. ಐದನೇತಿಂಗಳಿಗೆಸೊಗದೇಬೇರಿನಕಷಾಯವಂ ಕೊಡಿಸುವದು. ಆರನೇತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಶೂಲೆಗೆನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರಿನ ಕಷಾಯವಂಕೊಡಿಸುವದು. ಯೇಳನೇತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಶೂಲೆಗೆ ಅರಗಿನಕಷಾಯವಂಕೊಡಿಸುದು. ಯೆಂಟನೇತಿಂಗಳ ಗರ್ಭಶೂಲೆಗೆ ಹಸುವಿನಹಾಲನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿಕಾಯಿಸಿ ಗರ್ಭವೃಧ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕುಡಿಯಕೊಡುವದು.

(ಗರ್ಭಸ್ರಾವಆಗದಹಾಗೆ ಔಷಧ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಜಂಬೂಪಲ್ಲವಕಲ್ಕಂತುಪಿಷ್ಟ್ವಾತಂಡುಲವಾರಿಣಾ । ಪಾಯಯೆ ತ್ಪಯಸಾಪಾಥಗರ್ಭಸ್ರಾವಾತ್ಪ್ರಮುಚ್ಯತೆ ॥

ಟೀ॥ ಗರ್ಭಸ್ರಾವದ ಶಂಕೆಯಾದರೆನೇರಳೇಚಿಗರನ್ನು ಅಕ್ಕಿಗಚ್ಚಿನಲ್ಲಾದರೂ, ಹಸುವಿನಹಾಲಲ್ಲಾದರೂಅರೆದುಕುಡಿಯ ಕೊಡೆ ಗರ್ಭಸ್ರಾವಶಮನವಹುದು.

(ಸುಕಾಂಥದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಶಾರಿಭಾಚಂದನಂದ್ರಾಕ್ಷಾಲೋಧ್ರಕ್ವಾಥಂಪಯೋನ್ವಿತಂ । ಸಸಿತಂಶೀತಳಂಗರ್ಭಸ್ರಾವಾರಂಭೆಪಿಬೆದ್ವಧೂಃ ॥

ಟೀ॥ ಸೊಗದೇಬೇರು, ಶ್ರೀಗಂಧ, ದ್ರಾಕ್ಷೀಹಣ್ಣು, ಲೋಧ್ರ ಯಿಷ್ಟನ್ನು ಹಾಕಿ ಕಷಾಯಕಾಯಿಸಿ ಹಸುವಿನಹಾಲುವೆರಸಿ ಗರ್ಭಸ್ರಾವ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಗರ್ಭಸ್ರಾವಆಗುವದಿಲ್ಲವು.

(ಅಸಾಧ್ಯಗರ್ಭಸ್ರಾವಕ್ಕೆ)

ಶ್ಲೋ॥ ಬಹೂಪದ್ರವಶೂಲಾರ್ತಂಗರ್ಭಸ್ರಾವಂವಿವರ್ಜಯೇತ್ ।

టీ ॥ బహుఉపద్రవగళొడనె కూడిద గర్భస్రావ అసాధ్యవహుదు.

(సుఖప్రసవకె.)

శ్లో॥ అపామార్గస్యమూలంతు యానారీదుఃఖభాగినీ। ధా
రయేద్యోనిమధ్యేతు సాసుఖేనప్రసూయతే॥

టీ ॥ స్త్రీయరుగళు సైరలారదె బహువేదనెయుంటాగి కష్టపడుతలి
ద్దరె వుత్తరణెయ బేరన్ను యోనిమధ్యదల్లి చతురంగులప్రమాణ ధ
రిసికొండు యిద్దరె శీఘ్రదల్లియె సుఖప్రసవాగువదు.

శ్లో ॥ మధుకంచందనంపీత్వా కువిష్టామాషిణచ। లాంగ
లీచగణాలిప్తా సుఖసూత్యై ప్రశస్యతే ॥

టీ ॥ యష్టిమధుక, శ్రీగంధ, యివుగళన్ను అరెదు యమ్మెకుప్పదిం
ద కుడియకొడె సుఖప్రసవవహుదు.

బేరొందువిధ.—కోలికుటుమన గెడ్డెయన్న జేనుతుప్పదింద
అరెదు పాదకె లేపనవమాడిసలు సుఖప్రసవవాగువదు.

శ్లో ॥ క్వథితేనారనాళేనరామఠంస్సైంధవాన్వితం । సద్యఃప్ర
సూతయేదేయం మూఢగర్భేప్రశస్యతే ॥

టీ ॥ కాద అంబిలదల్లి యింగన్నూ సైంధవవన్నూ కూడిమాడి నా
లకువరహాతూకహాకి కదడి కుడియకొడె సుఖప్రసవవహుదు. ఈ
యోగ మూఢగర్భదల్లి ప్రశస్తవాగి యిరుదు.

శ్లో ॥ పిశాచేక్షురసంచ్చైవ నాళికేరోదకంపిబేత్ । సద్యఃప్ర
సూయతేనారీ మూఢగర్భేచశస్యతే ॥

టీ॥ హెగ్గబ్బినరసవన్నాదరూ, యళనీరన్నాదరూ కుడియకొడె ఆ
క్షణల్లియే సుఖప్రసవవాగువదు.

శ్లో ॥ గర్భసంగేతుధూపాయేద్యోనింకృష్ణాహికంచుకైః ॥

టీ ॥ సుఖప్రసవవాగదె వేదనె పడుతిద్దరె కాళింగన సోలెయన్ను
తందు యోనిగె హొగెహాకిదరె కూడలే ప్రసవాగువదు.

శ్లో ॥ లాంగలీకందవేకంతు శ్లక్ష్ణంధృషదిపిషయేత్ । లేపనం
యోనిమూలేతుగర్భప్రసవదంపరం ॥

ಟೀ ॥ ಕೋಳಿಕುಟುಮನಗೆಡ್ಡೆಯನ್ನು ಕಲ್ಲುಮೇಲೆ ಸಣ್ಣಾಗಿ ಅರೆದು ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದಲಾದರೂ ಬಿಸಿನೀರಿಂದಲಾದರೂ ನಾಭಿಕೆಳಗೆ ಲೇಪಿಸಲು ಸದ್ಯಃ ಸುಖಪ್ರಸವವಹುದು.

(ಮಾಸುಬೀಳುವದಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸೌವರ್ಚಲಾಂವಿಶಾಲಂವಾಜಲೇಪಿಷ್ಟ್ವಾತುಪಾಯಯೇತ್ । ಜರಾಯುಃಕ್ಷಣಮಾತ್ರೇಣಪತತ್ಯೇವನಸಂಶಯಃ ॥

ಟೀ ॥ ಮೆಣಸಿನಬೇರನ್ನಾದರೂ ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆಬೇರನ್ನಾದರೂ ನೀರಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಕುಡಿಸಲು ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಮಾಸುಬೀಳುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಏರಂಡತೈಲಸಂಮಿಶ್ರಂ ತಿಲಪತ್ರರಸಂಪಿಬೇತ್ । ಜರಾಯುಸ್ತತ್ಕ್ಷಣಾದೇವಪತತ್ಯೇವಸಸಂಶಯಃ ॥

ಟೀ ॥ ಎಳ್ಳಿನಸೊಪ್ಪನ್ನು ಅರೆದು ಕೈಯಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ ಮೆಲ್ಲಿಸಲು ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಸುಬೀಳುವದು.

(ಗರ್ಭಿಣಿಯರ ಜ್ವರಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಂಪಿಷ್ಯಶಾರಿಭಾಪಾಠಾತೋಯತೋಯದನಾಗರಾನ್ । ಅಥವಾಶೃತಸೀತಂವಾ ಗರ್ಭಿಣೀಜ್ವರನಾಶನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಸೊಗದೇಬೇರು, ಅಗುಳುಶುಂಠಿ, ಮುಡಿವಾಳ, ಕೊಡನಾರೇಗೆಡ್ಡೆ, ಶುಂಠಿ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಜ್ವರ ಶಮನವಹುದು. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಔಷಧಿಗಳನ್ನೇ ಕಷಾಯ ಕಾಸಿ ಆರಿಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಧೂಕಂಮಧುಕಂಲೋಧ್ರಂಪಯಸ್ಯಾಶಾರಿಭಾಬಲಾ । ಏಷಾಂಕಷಾಯಸ್ಸಕ್ಷೀರೋ ಗರ್ಭಿಣೀಜ್ವರನಾಶನಃ ॥

ಟೀ ॥ ಹಿಪ್ಪೇಹೂವು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಲೋಧ್ರ, ಬಿಟಕೀಬೇರು, ಸೊಗದೇಬೇರು, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವಮಾಡಿ ಅದರೊಡನೆ ಹಸುವಿನ ಹಾಲುಬೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಗರ್ಭಿಣೀಜ್ವರ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಭಿನ್ನಾಶ್ರೀಪರ್ಣಿಕಾಕ್ವಾಥಃ ಸಿತಾಕ್ಷೌದ್ರಯುತೋಹರೇತ್ । ಗರ್ಭಿಣೀನಾಂಜ್ವರಂಘೋರಂ ಲಂಕೇಶಮಿವರಾಘವಃ ॥

ಟೀ ॥ ಅಮರದವಳ್ಳಿ, ಶಿವನೀಬೇರು, ಈಮೆಗಡನ್ನೂ ಕಷಾಯ ಕಾಸಿ ಸಕ್ಕರೆ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಅತ್ಯುಗ್ರವಾದ ಗರ್ಭಿಣೀಜ್ವರ ಶ

మనవగుదు. రామభద్రనింద లంకేశనాద రావణను హ్యాగే నా శవాదనో హాగే ఈ జ్వరవూ నాశవాగువదు.

శ్లో ॥ చందనంశారిబాలోధ్రంమృద్వీకాశర్కరాయుతం ।
క్వాథంశృతప్రదాతవ్యంగర్భిణీజ్వరశాన్తయే ॥

టీ ॥ శ్రీగంధ, సోగదేబేరు, లోధ్ర, ద్రాక్షేహణ్ణు, ఈ నాల్కన్నూ కషాయవమాడి సక్కరెవెరసి కొడిసలు గర్భిణీజ్వరనిల్లువదు.

శ్లో ॥ పాఠాబపిప్పలీమూలంకుష్ఠంకటుకరోహిణీ । ఏషాం
క్వాథస్సితాయుక్తోగర్భిణీజ్వరసూదనః ॥

టీ ॥ అగుళశుంఠి, హిప్పలీమూల, చెంగలకోష్ఠ, కటుకరోహిణి, యివిష్టన్నూ కషాయవమాడి సక్కరెవెరసి కుడియకొడె గర్భిణీజ్వర శమనవగుదు.

(గర్భిణియరశీతజ్వరక్కె.)

శ్లో ॥ విష్ణుక్రాంతామృతాపాఠాబలాక్వాథోఘృతాన్వితః ।
శీతజ్వరవినాశాయగర్భిణీంపాయయేద్భిషక్ ॥

టీ ॥ విష్ణుక్రాంతియసమూల, అమరదవళ్ళి, అగుళశుంఠి, కళ్ళంగడలె ఇవిష్టన్నూ కషాయమాడి తుప్పవెరసి కుడియకొడె శీతజ్వర పరిహరవగుదు.

శ్లో ॥ పాఠాదర్భికకషాయంవాబలాదర్భికశృతంజలం । పా
ఠాంబుసఘృతంపాజ్యంగర్భిణీశీతనాశనం ॥

టీ ॥ అగుళశుంఠి, శుంఠికషాయవన్నాదరూ, కళ్ళంగడలె, శుంఠికషాయవన్నాదరూ, బరీఅగుళశుంఠీ కషాయవన్నాదరూ, సక్కరె తుప్ప హాకి కుడియిసలు గర్భిణియరశీతజ్వర శమనవగుదు.

(గర్భిణియర రక్తపిత్తక్కె.)

శ్లో ॥ ద్రాక్షాస్థిరాబలాధాత్రీవాసామధుకసివ్యకం । క్వా
థఃక్షీరయుతఃపీతోగర్భిణీరక్తపిత్తజిత్ ॥

టీ ॥ ద్రాక్షేహణ్ణు, మూరెలెహొన్నె, కళ్ళంగడలెబేరు, నెల్లిచెట్టు, ఆడసోగె, యష్టిమధుక, లామంచ, యివిష్టన్నూ కషాయకాసి కు

సువిన హాలు వెరసి కుడియకొండలు గర్భిణియర రక్తపిత్త శమనవహుదు.

శ్లో॥ మధుకోశీరసంసిద్ధం ద్రాక్షామలకసాధితం । పిబేత్ క్షీరం యవాసాం వా గర్భిణ్యా రక్తపిత్తజిత్ ॥

టీ॥ యష్టిమధుక, లామంచ, ఈ కషాయవన్నాదరూ ద్రాక్షీహణ్ణు, నెల్లీచెట్టు, యివుగళ కషాయవన్నాదరూ హాలంబిలియన్నాదరూ కుడియకొండె గర్భిణియర రక్తపిత్త శమనవహుదు.

శ్లో॥ మాంసీపర్ణీబలావాశాసూ రాస్నాక్వా రక్తపిత్తజిత్ ॥

టీ॥ జటామాంసి, కాడహెసరు, కళ్ళంగడలె, జిడిజిడికనబేరు, ఇవిష్టన్నూ హాకి కషాయకాయిసి కుడిసలు గర్భిణియర రక్తపిత్త శమనవహుదు.

శ్లో॥ పృశ్నిపర్ణీబలావాశానిర్యూహా రక్తపిత్తజిత్ ॥

టీ॥ మూరెలెహొన్నె, కళ్ళంగడలెబేరు, ఆడుసోగె సొప్పు, యివుగళన్ను కషాయ హాకి కుడియకొండె రక్తపిత్తశమనవహుదు.

(గర్భిణియర శ్వాసకాసక్కె.)

శ్లో॥ హరీతకీ వచా వాసా శుంఠీ భార్ఙీ కటుకరోహిణీ । గుడేన సహ సంలీఢం గర్భిణీ శ్వాసకాసజిత్ ॥

టీ॥ అళలేకాయి, బజె, శుంఠి, గంటుభారంగి, కటుకరోహిణి, ఇవిష్టన్నూ చూర్ణిసి బెల్లసహిత వెరసికొడిసలు, గర్భిణియర శ్వాసకాస పరిహరవహుదు.

శ్లో॥ మరీచస్య తు చూర్ణం వాసితాక్షౌద్రసమన్వితం । గర్భిణీశ్వాసకాసఘ్నం పూజ్యపాదేన భాషితం ॥

టీ॥ ఘట్టిమెణసిన చూర్ణవన్ను సక్కరె జేనుతుప్ప వెరసి నెక్కిసలు గర్భిణియర కాసశ్వాస శమనవహుదు. ఇదు పూజ్యపాదరింద నిరూపిసిద్దు.

శ్లో॥ ఆర్ద్రకక్వాథసంయుక్తం క్షీరం ఘృతయుతం పిబేత్ । పిప్పలీచూర్ణసంయుక్తం గర్భిణీశ్వాసకాసజిత్ ॥

టీ॥ శుంఠీ కషాయదొడనె హాలన్ను కూడిసి జేనుతుప్ప హనిసి మెణసిన పుడియన్ను ఆ కషాయదల్లి వెరసి కుడియకొండె గర్భిణియర శ్వాసకాసగళు శమనవహుదు.

(ಗರ್ಭಿಣಿಯರಅತಿಸಾರಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ದುರಾಲಭಾಬಲಾಪಾಠಾನಾಗರಾಂಬುದಸಂಭೃತಂ । ಗರ್ಭಿಣೀಂಪಾಯಯೇತ್ಕ್ವಾಥಮತಿಸಾರೇಷುಸರ್ವದಾ॥

ಟೀ॥ ಗಂಡುದುರುಬನಬೇರು, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆ, ಅಗುಳಶುಂಠಿ, ಕೊಡನಾಗೇಗೆಡ್ಡೆ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಭಾಗಹಾಕಿ ಕಷಾಯಕಾಯಿಸಿ ಗರ್ಭಿಣಿಯರಿಗೆ ಕೊಡಸಲು ಅತಿಸಾರ ಶಮನವಹುದು.

(ಪಿತ್ತಾತಿಸಾರಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ದಾರ್ವೀಚಮಧುಕಂಮುಸ್ತಾ ಶ್ರೀಪರ್ಣೀಶಾರಿಭಾಬಲಾ । ಗರ್ಭಿಣೀಂಪಾಯಯೇತ್ಕ್ವಾಥಂ ಪಿತ್ತಾತೀಸಾರನಾಶನಂ ॥

ಟೀ॥ ಮರದರಿಶಿನ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಶಿವನೀಬೇರು, ಸೊಗದೇಬೇರು, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಯಿಷ್ಟನ್ನೂ ಹಾಕಿ ಕಷಾಯಮಾಡಿಕೊಡಲು ಗರ್ಭಿಣೀಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಪಿತ್ತಾತಿಸಾರ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಿಬೇತ್ತಿಲಕಷಾಯಂವಾ ಯೋನಿಶೂಲವಿನಾಶನಂ । ರಕ್ತಶೂಲಂರಕ್ತಗುಲ್ಮಂಕೃಚ್ಛ್ರಂಮೇಹಂಚನಾಶಯೇತ್॥

ಟೀ॥ಯಳ್ಳಿನಕಷಾಯವನ್ನು ಗರ್ಭಿಣಿಯರ ಯೋನಿಶೂಲೆಗೆ ಕೊಡಿಸುವದು, ಈಕಷಾಯದಿಂದ ಗರ್ಭಿಣೀಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ರಕ್ತಶೂಲೆ, ರಕ್ತಗುಲ್ಮ, ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರ ಪ್ರಮೇಹ ಯಿವಿಷ್ಟೂ ಶಮನವಹವು.

(ಗರ್ಭಿಣಿಯರಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಹಿಕ್ಕಾಯಾಂಬಿಲ್ವಬಲಯೋರಂಭಃಕ್ಷೀರೇಣಪಿಬೇತ್ । ಪಾಯಯೇಚ್ಛರ್ದಿನಾಶಾಯಲಾಜಚೂರ್ಣೇನಸಂಯುತಂ ॥

ಟೀ॥ ಬಿಲ್ಲಪತ್ರದಬೇರನ್ನೂ ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಯಬೇರನ್ನೂ ಬಾಳೇಗೆಡ್ಡೆಯರಸದಲ್ಲಿಅರೆದು ಕುಡಿಸಲು ಗರ್ಭಿಣಿಯರ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಮಾಣುವುದು. ಭತ್ತದ ಅರಳಿನ ಚೂರ್ಣವೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಛರ್ದಿಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅತಿಸಾರೇಷುಗರ್ಭಿಣ್ಯಾಂ ಧಾನ್ಯಾಮ್ಲಂಪಾಯಯೇದ್ಭಿಷಕ್॥ ಪಾಚನಂಗ್ರಾಹಿಣಂವಿದ್ಯಾದ್ದೀಪನಂಚವಿದುರ್ಬುಧಾಃ ॥

ಟೀ॥ ಅತಿಸಾರಗಳಲ್ಲಿಗರ್ಭಿಣಿಯರಿಗೆ ಅಂಬಲವ ಕೊಡಿಸಲು ಅತಿಸಾರ ಶಮನವಹುದು. ದೀಪನಪಾಚನಗಳುಂಟಾಗುವವು.

(ಕಂಕ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪ್ರೀಬೆರಗೈರಿಕರಕ್ತಚಂದನಬಲಾಧಾನ್ಯಕವತ್ಸಾದನೀಮುಸ್ತೋ
ಶೀರಯವಾಸಪರ್ಪಟವೃಷಾಃ ಕ್ವಾಥಂಪಿಬೇದ್ಗರ್ಭಿಣೀ । ನಾನಾವರ್ಣರು
ಜಾತಿಸಾರಕಗದೆ. ಗರ್ಭಸ್ರುತೌಸಜ್ವರೆ ॥ ಯೋಗೋಯಂಮುನಿಭಿಃಪು
ರಾನಿಗದಿತಃಸರ್ವಾತಿಸಾರಾಪಹಃ ॥

ಟೀ ॥ ಮುಡಿವಾಳ, ಹೆಮ್ಮರದಕ್ವೆಕಲ್ಲು, ರಕ್ತಚಂದನ, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆ, ಕೊ
ತ್ತುಂಬರಿ, ಅಮರದವಳ್ಳಿ, ಲಾಮಂಚ ಗಂಡುದುರುಬಿನಬೇರು, ಪರ್ಪಾಟಕ, ಆಡ
ಬಜೆ, ಯಿವಿಷ್ಟೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದುವರತೂಕವನ್ನು ಒಂದುಬಳ್ಳ ನೀರ
ಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ನಾನಾ
ವೇದನೆಸಹಿತವಾದ ಅತಿಸಾರ, ಗರ್ಭಸ್ರಾವ, ಜ್ವರ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವೃತ್ತುಕಸ್ಯತ್ವಚೋಮುಸ್ತಾದಾರ್ವೀಚಸುರದಾರುಚ ।ಷಷಾಂಕ
ಷಾಯಃಪಾತವ್ಯಆಮಾತೀಸಾರನಾಶನಃ ॥

ಟೀ ॥ ಕೋಲುಮುರುಕನಚಕ್ಕೆ, ಕೊಡನಾರಿಗೆಡ್ಡೆ, ಮರದರಸಿನ, ದೇವ
ವದಾರು, ಯೀನಾಲ್ಕನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುವರತೂಕ ಒಂದುಬಳ್ಳ
ನೀರಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿಕುಡಿಯಕೊಡಲು
ಗರ್ಭಿಣಿಯರಿಗೆ ಆಮಾತಿಸಾರ ಶಮನವಹುದು,

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಿಲ್ವಲಾಮಂಚಲಾಜಾಂಬುಪಿಬೇತ್ ಕ್ಷೌದ್ರೇಣಗರ್ಭಿಣೀ । ಸರ್ವ
ಛರ್ದಿವಿನಾಶಸ್ಯಾತ್ಸರ್ವಾತಿಸಾರನಿವಾರಣಂ ॥

ಟೀ ॥ ಬಿಲ್ಲವತ್ತದಬೇರು, ಲಾಮಂಚ, ಭತ್ತದಅರಳು, ಯೀಮೂರನ್ನು ಪ್ರ
ತ್ಯೇಕ ಆರುವರತೂಕ ಒಂದುಬಳ್ಳನೀರಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವ
ಶೇಷವಾಗಿಕಾಯಿಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಗರ್ಭಿಣಿಯರಿಗೆ ಸಮಸ್ತವಾದಛರ್ದಿ
ವಿಕಲ್ಪಟ್ಟುಗಳು ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶುಂಠೀಬಿಲ್ವಕಷಾಯಂತುಯವಸಕ್ತುವಿಮಿಶ್ರಿತಂ । ಗರ್ಭಿ
ಣೀಂಪಾಯಯೇದ್ವೈದ್ಯಃಸರ್ವಛರ್ದಿನಿವೃತ್ತಯೆ ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ಬಿಲ್ಲವತ್ತದಬೇರು, ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯೆಂಟುವರತೂಕಗಳನ್ನು
ಒಂದುಬಳ್ಳನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿಕಾಯಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿನಾ
ಲ್ಕುವರತೂಕ ಯವೇಹಿಟ್ಟನ್ನುಹಾಕಿ ಕದಡಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಸಕಲ

ಪಾದಭೇದೀಯು ಪರಿಹಾರವಹುದು.*************************

ಶ್ಲೋ ॥ ಲಾಜ್ಯೈಣಾಂಕೋಲಮಜ್ಜಾಂಬುಸಸಿತಂವಾಸ್ತಿನಾಶನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಭತ್ತದಅರಳು, ...ಲಕ್ಕಿ, ಅಂಕೋಲೆಬೇರಿನಕಡ್ಡಿ, ಈಮೂರನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕವನ್ನು ಒಂದುಬಳ್ಳನೀರಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಕಷಾಯವತ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಶರ್ಕರೆನೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಸಕಲ ಪಾದಭೇದೀಯು ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಗರ್ಭಿಣಿಯರ ಉದಾವರ್ತಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಉದಾವರ್ತಂತುಗರ್ಭಿಣ್ಯಾಸ್ಸ್ನೇಹಸ್ತುಸಕಲಂಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಗರ್ಭಿಣೀಯರ ಉದಾವರ್ತವ್ಯಾಧಿಗೆ ಸ್ನೇಹಪಾನವಮಾಡಿಸಲು ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಲಾದುರಾಲಭಾಶಾತಾಶುಂಠೀಮುಸ್ತಾಕಷಾಯಕಂ । ಪುನರ್ನವಾನಾಗರಾಭ್ಯಾಂಕ್ವಾಥಃಕ್ಷೀರಯುತೋನಿಶಿ । ಪೀತೋಹರೇದುದಾವರ್ತಂಗುಲ್ಮಂಶೋಫಂಚನಾಶಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಕಳ್ಳಂಗಡಲೇಬೇರು, ಗಂಡುಮರುಟನಬೇರು, ಅಸುಳಶುಂಠಿ, ಕೊಡನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಈ೫ನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕ ಒಂದುಬಳ್ಳ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕಷಾಯವತ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹಾಲುನೆರಸಿ ರಾತ್ರಿ ಕೊಡಿಸಲು ಗರ್ಭಿಣಿಯರಉದಾವರ್ತವ್ಯಾಧಿಶಮನವಹುದು. ಅಥವಾ ಕೊಮ್ಮೆಬೇರನ್ನೂ ಶುಂಠಿಯನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದುಬಳ್ಳ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವತ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹಾಲುನೆರಸಿ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಉದಾವರ್ತಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಗುಡಾಜ್ಯಸಹಿತಃಕ್ವಾಥೋವರ್ಷಾಭೂಮೂಲಸಾಧಿತಃ॥ ಉದಾವರ್ತಂಚಶೋಫಂಚಗರ್ಭಿಣೀನಾಂಪ್ರಶಸ್ಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಒಂದುಹಲ ಕೊಮ್ಮೆಬೇರನ್ನು ಒಂದುಬಳ್ಳನೀರಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಬೆಲ್ಲ, ತುಪ್ಪನೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಉದಾವರ್ತಶೋಫೆಗಳು ಶಮನವಹುವು.

(ಗರ್ಭಿಣೀಯರ ಮೂತ್ರರೋಗಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಲೇಕ್ಷುಗೋಕ್ಷುರಕ್ವಾಥೋಗರ್ಭಿಣೀಮೂತ್ರರೋಗಜಿತ್ ॥

ಟೀ॥ ಕಳ್ಳಂಗಡಲೇಬೇರು, ರಸ್ತಾಳಿಕಬ್ಬು, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಐದುತೂಕವನ್ನು ಒಂದುಬಳ್ಳ ನೀರಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಷಾಯ ಕಾಯಿಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಗರ್ಭಿಣೀಯರ ಮೂತ್ರರೋಗಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶ್ವದಂಷ್ಟ್ರಬಲಯೋಃ ಕ್ವಾಥೋ ಗರ್ಭಿಣೀಮೂತ್ರರೋಗಜಿತ್॥

ಟೀ॥ ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆ, ಈ ಯೆರಡನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಎಂಟುತೂಕಗಳ ಒಂದುಬಳ್ಳ ನೀರಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಕಷಾಯ ಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಗರ್ಭಿಣೀಯರ ಮೂತ್ರರೋಗ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸಮೂಲೇಕ್ಷುರಕ ಕ್ವಾಥೋ ಯವಕ್ಷಾರೇಣ ಸಂಯುತಃ॥ ನಿಹಂತಿ ಸರ್ವಕೃಛ್ರಂ ಗರ್ಭಿಣೀನಾಂ ವಿಶೇಷತಃ॥

ಟೀ॥ ಕೊಳವಳಿಕೆಯ ಸಮೂಲ ಒಂದುಹಲಕ್ಕೆ ಕಕ್ಕ-ಷ್ಟು ಒಂದುಬಳ್ಳನೀರನ್ನುಹಾಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಷಾಯ ಕಾಯಿಸಿ ಕುಡಿಯುಕೊಡೆ ಗರ್ಭಿಣೀಯರ ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಗರ್ಭಿಣೀಯರ ಭೇದಿನೋವಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸ್ವರಸಂ ಮಾತುಲುಂಗಸ್ಯ ಪಿಪ್ಪಲೀಸೈಂಧವಾನ್ವಿತಂ। ಗರ್ಭಿಣೀಂ ಪಾಯಯೇಚ್ಛೂಲಕಾಸಕೃದ್ರೋಗಶಾಂತಯೇ॥

ಟೀ॥ ಕೋಟಿಮಾದಳಹಣ್ಣಿನ ರಸದಲ್ಲಿ ಒಂದುವರಹತೂಕ ಹಿಪ್ಪಲೀಚೂರ್ಣ, ಸೈಂಧವಚೂರ್ಣಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಕದಡಿಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಗರ್ಭಿಣೀಯರ ಉದರಶೂಲೆ, ಕಾಸ, ಭೇದಿನೋವು, ಯಿವಿಷ್ಟೂ ಶಮನವಹವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಶೇರುಶೃಂಗಾಟಕಪದ್ಮಕೋತ್ಪಲಂ ಸಮುದ್ಗಯಷ್ಟೀಮಧುಕಂ ಸಶರ್ಕರಂ॥ ಸಶೂಲಗರ್ಭಸ್ರುತಿಪೀಡಿತಾಂಗನಾಂ ಪಯೋಪಿಮಿಶ್ರಂ ಪಸುಪಾಯಯೇದ್ಭಿಷಕ್॥

ಟೀ॥ ಕೊತ್ತಿಗಡ್ಡೆ, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಪದ್ಮಕ, ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಹೆಸರು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮೂರುವರಹತೂಕ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿಯಾದರೂ, ಕಷಾಯವಮಾಡಿಯಾದರೂ, ಹಾಲು ಶರ್ಕರೆವೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಗರ್ಭಿಣೀಯರಿಗೆ ಶೂಲೆಯೊಡನೆಕೂಡಿದ ಗರ್ಭಸ್ರಾವ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಕೋರುಬೂಕಾನಾಂ ಮೂಲಂ ಗೋಕ್ಷುರಕಸ್ಯಚ। ಶೃತಂ ದುಗ್ಧಸಿತಾಯುಕ್ತಂ ಗರ್ಭಿಣ್ಯಾಶ್ಶೂಲನುಜ್ಜ್ವರಂ॥

ಟೀ॥ ಬಾದಿಗುಂಬಳದಬೇರು, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಔಡಲದಬೇರು, ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಐದು ವರಹಾತೂಕಗಳನ್ನು ಮೂರುಮಾನನೀರಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಚಾತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹಾಲು ಶರ್ಕರೆ ಬೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಗರ್ಭಿಣೀಯರ ಉದರಶೂಲೆ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಶೇರುಶೃಂಗಾಟಕಜೀವನೀಯ। ಪದ್ಮೋತ್ಪಲೈರ್ಲಾಬ್ಧಕಶಾವರೀಭಿಃ ॥ ಸಿದ್ಧಂಪಯಶ್ಶರ್ಕರಯಾವಿಮಿಶ್ರಂ। ಗರ್ಭೋದ್ಭವಂಶೂಲಮಪೋಹತಿತುಶಾಕ್ ॥

ಟೀ॥ ಕೊತ್ತಿಗಡ್ಡೆ, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು. ಸೀಹಾಳೆ, ಕಾಪರಿಕೆಸರು, ನೆಯ್ದಲೆಗಡ್ಡೆ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಕೊನ್ನಾರಿ, ಆಷಾಢಿ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಹಾಲುಶರ್ಕರೆ ಬೆರಸಿ ಕೊಡಲು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಶೂಲೆಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶುಂಠೀಬಿಲ್ವಬಲಾಕ್ವಾಥಂರಾಮಠೇನಸಮನ್ವಿತಂ। ಪ್ರಪಿಬೇತ್ಸರ್ವಶೂಲೇಷುಗರ್ಭಿಣೀಹಿಂಗುನಾವಿನಾ ॥

ಟೀ॥ ಶುಂಠೀ, ಬಿಲ್ಲಪತ್ರದಬೇರು, ಕಳ್ಳಂಗಡೇಬೇರು, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪೊಂದುತೂಕವನ್ನು ಒಂದುಬಳ್ಳನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಸಕಲವಾದ ಉದರಶೂಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಗಿನಚೂರ್ಣ ಬೆರಸಿ ಕುಡಿಸುವದು. ಗರ್ಭಿಣೀಸ್ತ್ರೀಗೆ ಮಾತ್ರ ಇಂಗುವಿನಾ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಶೂಲೆ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪುತ್ರಶ್ರೇಣೀರಸಂಕ್ಷೌದ್ರಲಂಭಗಾಚೂರ್ಣವಿಮಿಶ್ರಿತಂ। ಗರ್ಭಿಣೀಂಪಾಯಯೇದ್ವೈದ್ಯೋ ಗರ್ಭಶೂಲಪ್ರಶಾಂತಯೇ॥

ಟೀ॥ ಆಷಾಢಿಗೆಣಸಿನರಸವನ್ನೂ, ಜುಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಅಳಲೇಕಾಯಿ ಚೂರ್ಣದೊಡನೆ ಕೂಡಿಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಗರ್ಭಶೂಲೆ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಹರೀತಕೀಶೃಂಗಿಬೇರಂವಾಜಿಗಂಧಾಶತ್ಯೈತಥಾ। ಅಜಶೃಂಗಂಚ ಮಂಜಿಷ್ಠಾಭಾರ್ಗಮೂಲಪುನರ್ನವಾ ॥ ಲೇಪಶ್ಶೂಲಹರೋಲೇಪೋ ಗರ್ಭಿಣೀನಾಂವಿಶೇಷತಃ ॥

ಟೀ॥ ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಶುಂಠಿ, ಜಿರೀಮದ್ದಿನಗೆಣಸು, ಕೊರಟಿಗೆಬೇರು, ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಮೆಕ್ಕೇಬೇರು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ನೀರಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಸ್ವಲ್ಪಬಿಸಿಮಾಡಿ ಉದರಕ್ಕೆ ಲೇಪನಂಮಾಡಿಸಲು ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಗರ್ಭಶೂಲೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ಇದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗರ್ಭಿಣೀಯರಿಗೆ ಹಿತಕರವು.

శ్లో ॥ పునర్నవాదర్వీశఠాహ్వాకం సక్షీరమనిశంపిబేత్ । శో
ఫోదావర్తశూలార్తశాంత్యర్థం గర్భిణీనిశి ॥

టీ॥ కొమ్మెబేరు, మరిశుంఠి, ఇవుగళ కషాయవన్ను రాత్రియల్లి సక్ష్య
న్నూ హాలుకూడిసి కొడిసలు శోఫి, ఉదావర్త, శూల్య, ఆర్త, ఇ
వెల్లవూ శమనవహువు.

(గర్భిణీయరశోఫిగె.)

శ్లో ॥ వర్షాభూమూలనిష్క్వాథోభద్రదారుసమన్వితః । పి
ప్పలీచూర్ణసంయుక్తో గర్భిణీశోఫనాశనః॥

టీ ॥ ఒందుహల కొమ్మెబేరన్ను ఒందుబళ్ళనీరల్లి కషాయవెత్తి అష్టా
వశేషవాగి కాయిసి తుప్ప దేవదారు, హిప్పలీచూర్ణగళన్ను ప్ర
త్యేక ఒందువరహతూకహాకి కుడియ కొడలు గర్భిణియర శోఫి
శమనవహుదు.

శ్లో ॥ పునర్నవంధాన్యాకంవచాకుష్ఠంకరీకకేః।పతత్కల్క
స్యలేపస్తుగర్భిణ్యాశ్శోఫనాశనః।

టీ॥ కొమ్మెబేరు, కొత్తుంబరి, బజె, చంగలకోష్ఠ, అళలేకాయి
యివిష్టన్నూ నీరిందఅరెదు స్వల్పబిసిమాడి లేపనమాడిసలుగర్భిణీ
యర శోఫిశమనవహుదు.

శ్లో ॥ చందనంమధుకొశీరంనాగపుష్పంఫలంతథా। దూర్వా
పత్రింజకాలేయంశారిభాతండులీయకం ॥ ఏషశోఫహరోలే
ఫోబాత్రిక్షీరసమన్వితః ॥

టీ ॥ శ్రీగంధ, యష్టిమధుక, లామంచ, నాగకేసర, జాయికాయి,
గరికెయెలె, రక్తచందన, సొగదె, చిల్లకీరె, ఇష్టన్నూ సమాంశవాగి
ఒందలగన రసదింద మర్దిసి స్వల్పబిసిమాడి లేపనవం మాడిసలు గ
ర్భిణీయర శోఫిపరిహరవహుదు.

(గర్భిణీయర కామాలెగె.)

శ్లో ॥ పిప్పల్యాంకొలమూలేచ తయగంధరసేనచ। దద్యాచ్చమా
జిష్ఠైవగర్భిణీకామిలాపహం ॥

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

ಟೀ॥ ಅಂಕೋಲೇಬೇರೂ, ಹಿಪ್ಪಲಿ; ಇವುಗಳನ್ನು ಹಿರೀಮದ್ದಿನಸೊಪ್ಪಿನರಸದಿಂದ ಮರ್ದಿಸಿ ಎಮ್ಮೆಮೊಸರಿನಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಿಸಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡೆ ಕಾಮಾಲೆ ಶಮನವಹುದು.

(ಬಾಣಂತಿ ಸೂತಿಕಾವಾಯುವಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ದಶಮೂಲಬಲಾಶುಂಠೀಸಪಾಠಾ ಸೂತಿಕಾಗದೆ ॥

ಟೀ॥ ಬಿಲ್ಲಪತ್ರೆಬೇರು, ನಗುವಲಬೇರು, ಶಿವನೀಬೇರು, ಪಾದರಿಬೇರು, ಕುಳ್ಳದ ಬೇರು, ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ಒಂದೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ಮೂರೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಶುಂಠಿ, ಅಗುಳಶುಂಠಿ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಕಷಾಯವಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಸೂತಿಕಾವಾಯು ಶಮನವಹುದು.

(ಸೂತಿಕಾರೋಗಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸಮೂಲಪತ್ರಮಾದೃಗ್ಯ ನಿರ್ಗುಂಡೀಂ ಖಂಡಶಃ ಕೃತಾಂ । ಜಲದ್ರೋಣೇ ವಿಪಕ್ತವ್ಯಾ ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷಿತೇ ॥ ಭೃಂಗರಾಜರಸಪ್ರಸ್ಥಂ ತೈಲಪ್ರಸ್ಥಂಚ ಪಾಚಯೇತ್ । ಗರ್ಭಿಣೀಬಾಲವೃದ್ಧಾನಾಂ ಸೂತಿಕಾನಾಂ ವಿಶೇಷತಃ ॥ ಬಲವಾನಿಂಚ ಕಾರ್ಶ್ಯಂಚ ನಾಶಯೇನ್ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ॥

ಟೀ॥ ಲಕ್ಕೀ ಸಮೂಲವನ್ನು ತಂದು ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿ, ಒರಳಲ್ಲಿ ಜಜ್ಜುಗುಟ್ಟಿ, ನಾಗಳನೀರಿಗೆ ಒಂದು ಕೊಳಗಕ್ಕೆ ಲೆಕ್ಕಸ್ಟು ಹಾಕಿ ನಾಲ್ಕು ಭಾಗವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಗರುಗದಸೊಪ್ಪಿನ ರಸವನ್ನೂ, ಒಂದುಬಳ್ಳ ಯೆಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಯೆಣ್ಣೆಪಾಕವ ಕಾಸಿ ಹದದಲ್ಲಿ ಯಿಳುಹಿ ಯಿಕ್ಕಿಸಲು ಬಾಣಂತಿಯರ ಸಕಲವಾದ ಸೂತಿಕಾವಾಯುವೂ ಪರಿಹರವಹುದು. ಸ್ನಾನವ ಮಾಡಿಸಬಹುದು. ಗರ್ಭಿಣೀಯರು, ಬಾಲಕರು, ವೃದ್ಧರು, ಯೆಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿತಕರವಾದ ತೈಲ. ಸಕಲವಾದ ವಾತಗಳನ್ನೂ ಶಮನಮಾಡುವದು.

(ಗರ್ಭಿಣೀಯರ ದೀಪನಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅಜಮೋದಾಶ್ವಗಂಧಾಚಜೀರಕಂಪಿಪ್ಪಲೀದ್ವಯಂ । ಸಹೌ ದ್ರಂ ಸಗುಡಂ ಲೇಹ್ಯಂ ಗರ್ಭಿಣ್ಯಾ ಹ್ಯಗ್ನಿದೀಪನಂ ॥

ಟೀ॥ ಓದಕ್ಕಿ, ಹಿರೀಮದ್ದಿನಬೇರು, ಜೀರಿಗೆ, ಗಜಹಿಪ್ಪಲಿ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಬೆಲ್ಲ ಜೇನುತುಪ್ಪ ದೊಡನೆ ಮೆಲ್ಲಿಸಲು ದೀಪನ ಪಾಚನವಹುದು.

(ಗರ್ಭಿಣೀಯರ ಜ್ವರಾತಿಸಾರಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಮಧೂಲಭಾವಿಶ್ವಬಲಾ ದಶಮೂಲಶೃತಂ ಜಲಂ । ಪೀತ್ವಾ ಜ್ವ

ಶಾಸಿಹಾಕಾಭ್ಯಾಂ ಮುಚ್ಯತೇಗರ್ಭಿಣೀಜ್ವರಃ ಧ್ರುವಂ ॥

ಟೀ ॥ ಗಂಡುಮರುಜಿನಬೇರು, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೇಬೇರು, ದಶಮೂಲ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಹಾಕಿ ಕಷಾಯ ಕಾಯಿಸಿ, ಕುಡಿಯ ಕೊಡಿಸೆ ಜ್ವರಾಶಿಸಾರ ಶಮನವಹುದು.

(ಗರ್ಭಿಣೀಯರಿಗೆ ಪಜ್ರ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅತಿವ್ಯಾವಾಯಮಾಯಾಸಂ ಭಾರಂ ಪ್ರಾವರಣಂ ಗುರುಂ । ಅಕಾಲಜಾಗರಸ್ವಪ್ನ ಕಠಿಣೋತ್ಕಟಾಸನಂ ॥ ಶೋಕ ಕ್ರೋಧ ಭಯೋದ್ವೇಗ ವೇಗಶ್ರದ್ಧಾವಿಧಾರಣಂ । ಉಪವಾಸಾಧ್ವತೀಕ್ಷ್ಣೋಷ್ಣ ಗುರುವಿಷ್ಟಂಭಿ ಭೋಜನಂ ॥ ರಕ್ತಂ ನಿವಸನಂ ಶ್ವಭ್ರಕೂಪೇಕ್ಷಾ ಮದ್ಯಮಾಮಿಷಂ । ಉತ್ತಾನಶಯನಂ ಯಚ್ಚ ಸ್ತ್ರೀಯೋನೇಚ್ಛಂತಿ ತತ್ಯಜೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಅತ್ಯಂತ ಸಂಭೋಗ, ಅತ್ಯಂತವಾದ ಕಷ್ಟಕಾರ್ಯ, ಭಾರವಾದ ಹೊರೆ, ದಪ್ಪವಾದ ಶೀತವು ಡಿಗೆ, ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾಗರ, ಅಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿದ್ರೆ, ಕಠಿಣಾಸನ ಕುಕ್ಕುಟಾಸನ, ಶೋಕ, ಕ್ರೋಧ, ಭಯ, ಉದ್ವೇಗ, ಮಲಮೂತ್ರಾದಿ ವೇಗನಿರೋಧನ, ಬಯಕೆಯಾದವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತೆಗದು ಕೊಳ್ಳದೆ ಯಿರುವಣ, ಉಪವಾಸ, ದಾರಿನಡೆಯುವಣ, ತೀಕ್ಷ್ಣೋಷ್ಣವಾದ ಆಹಾರ, ಗುರುಭೋಜನ ಮಲವಂಬಂಧಿಸುವ ಆಹಾರ, ರಕ್ತವಸ್ತ್ರಧಾರಣ, ಬರುಳ ಆಳವಾದ ಬಳ್ಳ ಭಾವಿಗಳ ನೋಟ, ಮದ್ಯಮಾಂಸ, ಅಂಗಾತ ಮಲಗುವದು, ಇಷ್ಟುಗಳ ಗರ್ಭಿಣೀಯರು ವರ್ಜಿಸುವದು. ಮತ್ತು ಕಿಳಿದಂತಾ ಪ್ರಾಥ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗರ್ಭಿಣಿಯರಿಗೆ ಆಗದೇ ಬ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ವರ್ಜಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮುಸ್ತಾನಾಗರಪಥ್ಯಾನಾಂ ಭಕ್ಷಯೇತ್ಸ ಗುಡಂ ರಜಃ । ಕಾಸ ಶ್ವಾಸಹರಂ ವಿದ್ಯಾದ್ಧನ್ವಂತರಿವಚೋ ಯಥಾ ॥

ಟೀ ॥ ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಶುಂಠಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಬೆಲ್ಲ ಸೇರಸಿ ಮೆಲ್ಲಲು ಗರ್ಭಿಣೀಯರ ಶ್ವಾಸ ಕಾಸ ಪರಿಹರವಹುದು.

(ಇದು ಧನ್ವಂತರಿಮತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಹರಿದ್ರಾಪಿಪ್ಪಲೀವಿಶ್ವ ಮರೀಚಾನಾಂ ರಜಸ್ಸಮಂ । ಲಿಹೇತ್ತೈಲಗುಡೋಪೇತಂ ಕಾಸಶ್ವಾಸಹರಂ ಪರಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅರಿಶಿನ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಈ ನಾಲ್ಕನ್ನೂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಆಚೂರ್ಣವನ್ನು ಯೆಣ್ಣೆ ಬೆಲ್ಲಸಹಿತ ಕೊಡಿಸಲು ಶ್ವಾಸಕಾಸ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ತ್ರಿಕೋಷಣವಿಶ್ವೈಲಾಚೂರ್ಣಂಘೃತಮಧುಪ್ಲುತಂ । ಲಿ
ಹ್ಯಾಚ್ಛ್ವಾಸವಿನಾಶಾಯ ಸಿದ್ಧಯೋಗಉದಾಹೃತಃ॥

ಟೀ ॥ ಕಾಪಿಚಲ್ಲು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಶುಂಠಿ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ತುಪ್ಪ, ಜೇನುತುಪ್ಪಗಳೊಡನೆ ಸೇವಿಸಲು ಶ್ವಾಸಕಾಸ ಶಮನವಹುದು.

(ಸಿದ್ಧಯೋಗ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ರಸೀವಟಪ್ರರೋಹಸ್ಯಚೂರ್ಣಂಮಧುಕಲಾಜಯೋಃ। ಪಿಷ್ಟ್ವಾ
ಕ್ಷೌದ್ರಿಯುತಂಲಿಹ್ಯಾತ್ಸದ್ಯಶ್ಛರ್ದಿವಿನಾಶನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಆಲದ ಬೀಳಿನರಸದಲ್ಲಿ ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಭತ್ತದಅರಳು, ಇವುಗಳ ಚೂರ್ಣವ ಕಲೆಯಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂ ತೆಗದು ಕೊಳ್ಳಲು, ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೆ ಗರ್ಭಿಣೀಯರ ಛರ್ದಿ ಶಮನವಹುದು.

(ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ನಾಗರಂಗುಡಸಂಯುಕ್ತಂಮಧುಕಂಮಧುಸಂಯುತಂ । ಲೇಹ
ನಾನ್ನಾಶಯೇದ್ಧಿಕ್ಕಾಂತಥಾಕೃಷ್ಣಾಸಿತಾನ್ವಿತಾ ॥

ಟೀ ॥ ಬೆಲ್ಲಗೂಡಿದಶುಂಠಿಯ ಚೂರ್ಣವಾದರೂ, ಜೇನುತುಪ್ಪಗೂಡಿದ ಯಷ್ಟಿಮಧುಕದ ಚೂರ್ಣವನ್ನಾದರೂ ಶರ್ಕರೆಗೂಡಿದ ಹಿಪ್ಪಲಿಯ ಚೂರ್ಣವನ್ನಾದರೂ ಮೆಲ್ಲಿಸಲು ಗರ್ಭಿಣೀಯರ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಯೋನಿಶೂಲೆಗೆ)

ಶ್ಲೋ॥ ಪಯಸಾವಾರುಣೀಕ್ವಾಥಂ ಘೃತೇನಸಹಪಾಯಯೇತ್ ।ಯೋ
ನಿಶೂಲೇಷುಗರ್ಭಿಣ್ಯಾಃಶ್ರೇಷ್ಠಮೇತದ್ವಿಧೀಯತೇ॥

ಟೀ ॥ ಮಟಪಾಲಂಗಿಯ ಬೇರಿನಕೊಕ್ಕನ್ನು ಕಷಾಯಕಾಯಿಸಿ ಹಾಲುತುಪ್ಪಗಳೊಡನೆಕೂಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಯೋನಿಶೂಲೆ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ನಾಗಕೇಸರಸಿತೋಪಲಚೂರ್ಣಂಕ್ಷೌದ್ರಲೀಢಮಪಹನ್ತಿಹಿಕ್ಕಾಂ।

ಟೀ ॥ ನಾಗಕೇಸರ, ಕಪ್ಪೂರ, ಶಿಲಾಧಾತು, ಈಮೂರದನ್ನೂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಶಮನವಹುದು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಗೋಕ್ಷೀರೇಣಸಮಂಸಿದ್ಧಂಪಯೋವಾನಾರಿಕೇರಜಂ ।ಕ್ವಾಥೋ
ಮೂಲಾರಜಃಕ್ಷೀರಯುಕ್ತೋಯೋನಿರುಜಾಪಹಃ॥

ಟೀ ॥ ಹಸುವಿನ ಹಾಲೊಡನೆ ಕಾಯಿಸಿದ ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿ ಹಾಲನ್ನಾದರೂ, ಹಸುವಿನ ಹಾಲುಗೂಡಿದ ಬಿಲ್ವಪತ್ರದ ಬೇರಿನ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಿಸಲು ಯೋನಿಶೂಲೆ ಶಮನವಹುದು.

(ಗರ್ಭಿಣೀಯರ ಮೈದೆನೋವಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅಗ್ನಿಮಂಥಬಲಾಬಿಲ್ವಾನಾಗರೈಶ್ಚಾಸ್ಥಿತಂಜಲಂ । ಪಾನಾನ್ಮಿಶ್ರ
ಯುತಾಶಾರ್ಧಂಕೃಷ್ಣಾಮೊಪದ್ರವಾಪಹಂ ॥

ಟೀ ॥ ನರುವಲಬೇರು, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಬಿಲ್ವಪತ್ರದಬೇರು, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನು ಹಸುವಿನ ಹಾಲೊಡನೆ ಕುಡಿಯ ಕೊಡಿಸಲು ಗರ್ಭಿಣೀಯರ ಮೈದೆನೋವು ಶಮನವಹುದು,

ಶ್ಲೋ ॥ ಶರ್ಕರೀಣನಾಳಿಕೇರಂಗಾಸ್ಲಾಂಪಿಪ್ಪಲೀಸೈಂಧವಾನ್ವಿತಂ । ಕ್ರ
ರೋಗೇಷುಪ್ರಯುಂಜೀತಸದ್ಯಃಪ್ರಶಮನಂಭವೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಾದಳಹಣ್ಣಿನ ರಸವಂ ಹಿಂಡಿ ಪಿಪ್ಪಲಿ ಸೈಂಧವಚೂರ್ಣ ವೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಗರ್ಭಿಣೀಯರ ಮೈದೆನೋವು ಪರಿಹರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಹಿಂಗುಸೈಂಧವಪಿಪ್ಪಲ್ಯಾಶ್ಚತುರ್ಥಾಂಶೌಂಡೀರೀತಕೀ । ಉಷ್ಣೋ
ದಕೇನಪಾತವ್ಯಾ ಸರ್ವಶೂಲಗ್ರಹಾಪಹಾ ॥

ಟೀ ॥ ಇಂಗು ಹುರಿದಚೂರ್ಣ, ಸೈಂಧವ ಲೋಣಚೂರ್ಣ, ಶುಂಠಿ ಒಂದುಭರಣ ಚೂರ್ಣ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ ಹುರಿದಚೂರ್ಣ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಉಷ್ಣೋದಕದಿಂದ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಸಮಸ್ತವಾದಶೂಲೆಗಳೂ ಶಮನವಹವು.

(ಗರ್ಭಿಣೀಯ ಅತಿಸಾರಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಆಮ್ರಾಸ್ಥಿಧಾತಕೀಲೋಧ್ರಂ ಬಿಷಮುಸ್ತಂ ತಂಡುಲಾಂಬುನಾ । ಪಾಯ
ಯೇದ್ಗರ್ಭಿಣೀಂ ಸದ್ಯಸ್ತೀವ್ರಾತೀಸಾರನಾಶನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಮಾವಿನಓಟೆತಿರಳು, ಧಾತಕೀಪುಷ್ಪ, ಶಾಬರಲೋಧ್ರ, ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಅಕ್ಕಿಗಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಗರ್ಭಿಣೀಯರ ಅತಿಸಾರ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮುಸ್ತಾಂಬಷ್ಠಾಪಸಂಗಾನಾಂ ಕ್ವಾಥಂ ಕ್ಷೀರೇಣ ಸಂಯುತಂ ।
ಗರ್ಭಿಣೀಂ ಪಾಯಯೇದ್ವೈದ್ಯಃ ಅತಿಸಾರಪ್ರಶಾಂತಯೇ ॥

ಟೀ ॥ ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಅಂಬಷ್ಟೆಯ ಬೇರಿನ ನಾರು, ಮುಟ್ಟಿದರೆಮುನಿವ ಸಮೂಲ,

యిష్టన్నూ కషాయమాడిసి హసువినహాలువెరసి కుడియకొడె గ
ర్భిణీయర అతిసార శమనవాగువదు.

శ్లో ॥ జంబ్వామ్రప్లక్షవటాశ్వత్థపల్లవాని సమాక్షికం । దధ్నాపి
ష్ట్వాపిబేత్సద్యస్సరక్తగ్రహణీంహరేత్ ॥

టీ ॥ నేరళేబిగురు, గోణిబిగురు, ఆలదబిగురు, అశ్వత్థదబిగురు, ఈ
నాలు-బగె బిగురుగళన్ను మొసరల్లిఅరదు కలిసి జేనుతుప్పవెరసి
కొడిసలు గర్భిణీయరరక్తాతిసార శమనవాగువదు.

శ్లో ॥ అంబష్ఠాధాతకీపుష్పపద్మకేసరదీప్యకాః । తక్రేణ
పాయయేత్సార్ధంరక్తాతీసారనాశనం ॥

టీ ॥ అంబష్టియప్రోళసారు, ధాతకీకుసుమ, శుంఠి, తావరెకేసర, ఓ
దకి, ఇవిష్టన్నూ మజ్జిగెయిందఅరదు కదడికొడె గర్భిణీయరర
క్తాతిసార శమనవాగువదు.

శ్లో ॥ మాళూరస్యఫలంమూలంకుండలీయాస్యవాపిబేత్ ।క్షీ
రేణసహితాక్షౌద్రంరక్తాతీసారనాశనం ॥

టీ ॥ బిల్వపత్రదకాయి, అదరబేరు, యివుగళన్ను హాలల్లి అరెదు శ
ర్కరెవెరసి కుడియకొడె రక్తాతిసార శమనవాగువదు. అదల్లదిద్దరె, ఎ
సగబేరన్ను హాలల్లిఅరదు శర్కరె జేనుతుప్పవెరసి కుడియకొడె
రక్తాతిసారనిల్లువదు.

శ్లో ॥ పాఠానాగరభూనింబదారుముస్తాప్రసాధితః । క్వా
థోహన్యాదతీసారంజ్వరంచాపినియచ్ఛతి ॥

టీ ॥ అగళశుంఠి, శుంఠి, నెలబేవు, తుప్పదేవదారు, భద్రముస్తె, ఇ
వుగళకషాయవన్ను కుడియకొడలు అతిసారజ్వరగళు శమనవాగువవు.

(గర్భస్రావకె.)

శ్లో ॥ యష్టీమధుకనీలాబ్జమూలేక్షీరేణపాయయేత్ ।గర్భ
స్రావాతురానారీమహారక్తాఘశాన్తిదం॥

టీ ॥ యష్టిమధుక, నైదిలగడ్డె, ఇవెరడన్నూ హసువినహాలల్లి అరదు
కుడియకొడె గర్భస్రావవూ మహారక్తస్రావవూ శమనవాగువవు.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಾಲಮಾಷಸ್ಯಬೀಜಾನಿಪಿಷ್ಟ್ವಾಕ್ಷೀರೇಣಪಾಯಯೇತ್ । ಸರ್ಪಿ-
ಷಾಸಹಿತಂಸದ್ಯೋಗರ್ಭಸ್ರಾವಪ್ರಶಾಂತಿದಂ ॥

ಟೀ ॥ ಕರೀಉದ್ದನ್ನು ಹಸುವಿನಹಾಲಲ್ಲಿಅರದು ತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ
ಗರ್ಭಸ್ರಾವ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಧಾತಕೀಕುಸುಮಂಲೋಧ್ರಂಮೂಲಂನೀಲೋತ್ಪಲಸ್ಯಚ । ಪಾ-
ಯಯೇತ್ಪಯಸಾಪಿಷ್ಟ್ವಾಗರ್ಭಸ್ರಾವೋಪಶಾಂತಿದಂ ॥

ಟೀ ॥ ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಲೋಧ್ರ, ಕನ್ನೈದಿಲೆಗೆಣಸು, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನು ಹಾ-
ಲಲ್ಲಿಅರದು ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಗರ್ಭಸ್ರಾವ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜಪಾಯಾಮುಕುಳಂವಾಪಿತಂಡುಲೀಮೂಲಕಂತುವಾ । ತಂಡು-
ಲೋದಕಪಿಷ್ಟಂತುಕ್ಷೌದ್ರೇಣಸಹಿತಂಪಿಬೇತ್ ॥ ಲೋಹಿತಂಪ್ರದರಂಹನ್ಯಾತ್
ಸ್ತ್ರೀಣಾಮತ್ಯಂತದುಸ್ತರಂ ॥

ಟೀ ॥ ದಾಸವಾಳದಮೊಗ್ಗನ್ನಾದರೂ ಚಿಲಕೀರೆಬೇರನ್ನಾದರೂ ಅಕ್ಕಿಗಚ್ಚಿ-
ನಿಂದಅರದು ಅದರಲ್ಲೇಕದಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಗರ್ಭಿಣೀ
ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಕೆಂಪಾಗಿ ಸೀರೆಕೆಡುವದು ನಿಲ್ಲುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸರಸಿಜಮಕರಂದಂಚಂದನಂತಂಡುಲೀಯಂ । ಮಧುಕಮಮೃತ-
ವಲ್ಲೀಶರ್ಕರಾಭೀರುತಾರ್ಕ್ಷ್ಯಂ ॥ ಸಮಧುಸಹಿತಮೇತಚ್ಛ್ವಾರ್ಣಿತಂಸುಂ-
ದರೀಣಾಂ । ರುಧಿರಮುಪನಿರುಂಧ್ಯಾದ್ಯೋನಿಮಾರ್ಗಪ್ರವೃದ್ಧಂ ॥

ಟೀ ॥ ತಾವರೆ ಕೇಸರ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಚಿಲಕೀರೆಬೇರು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಅಮರ-
ದವಳ್ಳಿ, ಶರ್ಕರೆ, ಮುಟ್ಟಿದರೆಮುನಿವ, ರಸಾಂಜನ, ಇಷ್ಟನ್ನು ಚೂರ್ಣವ
ಮಾಡಿ, ಶರ್ಕರೆ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಗರ್ಭಿಣಿಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆಮೆ-
ತ್ತಿದ ಹೆಂನೆತ್ತಲು ಶಮನವಹುದು.

(ಗರ್ಭಿಣೀಯರಿಗೆಸಕಲವ್ಯಾಧಿಹರಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಮೃಣಾಳಲೋಧ್ರಮೃದ್ವೀಕಾರಕ್ತಚಂದನನಾಗರೈಃ । ಮಧೂ-
ಕಪುಷ್ಪಕಾಶ್ಮರ್ಯಶರ್ಕರಾಶಾರಿಬಾನ್ವಿತಂ ॥ ಸಿದ್ಧಂಚತುರ್ಗುಣೇ
ಕ್ಷೀರೇ ಘೃತಮೇತದ್ವಿಧೀಯತೇ । ಕಾಸಶ್ವಾಸೇಚಹೃದ್ರೋಗೇಕಾಮಿ-
ಲಾ ಮೂತ್ರಕೃಚ್ಛ್ರಯೋಃ ॥ ಶೂಲೇಷುಪಾಂಡುರೋಗೇಷುವಿಷ್ಟಂಭೇಚಾ-
ತಿದಾರುಣೇ । ಮೃಣಾಳಾದ್ಯಮಿದಂಸರ್ಪಿಃ ಗರ್ಭರಕ್ಷಾಕರಂಪರಂ ॥

ಟೀ ॥ ತಾವರೆಗೆಣಸು, ಲೋಧ್ರ, ದ್ರಾಕ್ಷೀಹಣ್ಣು, ರಕ್ತಚಂದನ, ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪೇಹೂವು, ಹೆಗ್ಗುಳದಬೇರು, ಕರ್ಜೂರಿ, ಸೊಗದೇಬೇರು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕವಂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದುಕೊಳಗ ಹಸುವಿನಹಾಲನ್ನು ಹನಿಸಿ ತುಪ್ಪವುಳಿಯ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ ಗರ್ಭಿಣೀಸ್ತ್ರೀಗೆ ಕೊಡಿಸಲು, ಕಾಸ, ಶ್ವಾಸ, ಹೃದ್ರೋಗ, ಕಾಮಾಲೆ, ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರ, ಉದರಶೂಲೆ, ಪಾಂಡುರೋಗ, ಮಲಬದ್ಧ, ಯಿವೆಲ್ಲವೂ ಶಮನವಹವು.

(ಬಾಲಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಜಾತಮಾತ್ರಂವಿಶೋಧ್ಯಾಲಂಬಾಲಂಸ್ಯೈಂಧವಸರ್ಪಿಷಾ । ಪ್ರಸೂತಿಕ್ಲೆಶಿತಂಚಾಪಿ ಬಲಾತೈಲೆನಸೇಚಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಆಗಲೇಹುಟ್ಟಿದಶಿಶುವಿಗೆ ಸ್ಯೈಂಧವಲವಣಗೂಡಿದತುಪ್ಪವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪವೂಡಿಸಲು ಮಲಶೋಧನೆಯಹುದು. ಆಮೇಲೆ ಪ್ರಸವಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಹುಕ್ಲೇಶವಹುದು, ಬಲಾತೈಲವಂ ಮೈಗೆ ಲೇಪನವಮಾಡಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಸಿಂಧೂತ್ಥಕಣಾವಚೋಗ್ರಾಬ್ರಾಹ್ಮೀಸುಗಂಧೋತ್ಪಲಕಲ್ಕಸಿದ್ಧಂ । ಬ್ರಾಹ್ಮೀರಸೇಸರ್ಪಿರಿದಂಕುರಷ್ಟಾ । ಮೇಧಾಧೃತಿಶ್ರೀಸ್ಮೃತಿಕಾನ್ತಿದಂಸ್ಯಾತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಆಗಲೇಹುಟ್ಟಿದ ಶಿಶುವಿಗೆ ಬಿಳೀಸಾಸುವೆ, ಸ್ಯೈಂಧವ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಬಜೆ, ಒಂದೆಲಗನಸೊಪ್ಪು, ರಾಸ್ನೆ, ಕನ್ನೈದಿಲೆಗಡ್ಡೆ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕವಂ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕೊಳಗಬ್ರಾಹ್ಮೀರಸದಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ತುಪ್ಪವಹನಿಸಿ ಈಕಲ್ಕವನ್ನು ಕದಡಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ ಆತುಪ್ಪವನ್ನುವೂಡಿಸಲು ಶಿಶುವಿಗೆ ರಕ್ಷೆ, ಧೈರ್ಯ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ನೆನಹು, ಕಾಂತಿ, ಯಿವೆಲ್ಲವೂ ವುಂಟಾಗುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಾತುರೇವಪಿಬೇತ್ಸ್ತನ್ಯಂತದಲಂದೇಹವೃದ್ಧಯೇ। ಸ್ತನ್ಯಾಭಾವೆ ಪಯಶ್ಛಾಗಂಗವ್ಯಂವಾತದ್ಗುಣಂಭವೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಹುಟ್ಟಿದಮಗುವಿಗೆ ತಾಯಿಮೊಲೆಹಾಲನ್ನೇ ಕೊಡಿಸುವದು, ಯಿದುದೇಹಕ್ಕೆ ಮಹಾಪುಷ್ಟಿಕರ, ತಾಯಿ ಮೊಲೆಹಾಲುಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಡಿನಹಾಲನ್ನುಕುಡಿಸಿದರೆ ಅದರಿಂದ ತಾಯಿಮೊಲೆಹಾಲು ಕೊಟ್ಟಷ್ಟು ಗುಣವುಂಟು.

ಶ್ಲೋ । ಕ್ರೋಧೇರ್ಷ್ಯಾಲಂಘನಾಯಾಸಾ ಸ್ತನ್ಯನಾಶಸ್ಯಹೇತವಃ ॥

ಟೀ ॥ ಕೋಪ, ಲಂಘನ, ಕರುಬಲು, ಆಯಾಸಪಡುವದು, ಯಿವು ತಾಯಿಗೆ ಮೊಲೆಹಾಲು ಹೋಗುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವಾಗುವವು.

ಶ್ಲೋ॥ ವಿದಾರೀಕ್ಷುಬಲಾದ್ರಾಕ್ಷಾಶಾರಿಕಾಂಶೋನಿಷಿವಿಕಂ । ಸ್ತನ್ಯವೃದ್ಧಿಕರಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಂ ಘೃತಂ ಕ್ಷೀರಮಥಾಪಿ ವಾ ॥

ಟೀ ॥ ನೆಲಗುಳ್ಳದಗೆಣಸು, ಕಬ್ಬು, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ದ್ರಾಕ್ಷೀಹಣ್ಣು, ನೆಲಮಾಗಳಿ, ಯಿವೆಲ್ಲವಂ ಕಷಾಯಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ತಾಯಿಗೆ ಮೊಲೆಹಾಲುಬರುವದು. ಇದು ಮಹಾಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು, ಹಾಗೆಯೇಘೃತಪಾನ ಕ್ಷೀರಪಾನಗಳು ಸ್ತನ್ಯವೃದ್ಧಿ ಕರಗಳು.

(ಸ್ತನ್ಯವರ್ಧನಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಜೀವನೀಯಶೃತಂಕ್ಷೀರಂ ಪೇಯಂ ಸ್ತನ್ಯವಿವರ್ಧನಂ॥

ಟೀ॥ ಸೀಹಾಲೆಬೇರು, ಕೊಡ್ಡಿ, ಹಾಲುಕೊಡ್ಡಿ, ಮೇದೆ, ಮಹಾಮೇದೆ, ಕಾಡುದ್ದು, ಕಾಡಹೆಸರು, ಕಪಿಹಾಲೆ, ಪಳಿಲೆಬಾಳೆ, ಇವಿಷ್ಟೂಜೀವನೀಯಗಣ. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹಸುವಿನಹಾಲುಹಾಕಿಕಾಯಿಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಸ್ತನ್ಯವರ್ಧನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿರುದ್ಧಾಹಾರಯುಕ್ತಾಯಾಃ ಕ್ಷುಧಿತಾಯಾವಿಶೇಷತಃ । ಪ್ರದುಷ್ಟಧಾತೋರ್ಗರ್ಭಿಣ್ಯಾಸ್ತನ್ಯಂರೋಗಕರಂಶಿಶೋಃ॥

ಟೀ॥ ಬಾಣಂತಿಯಾದಸ್ತ್ರೀ ವಿರುದ್ಧಾಹಾರಂಗಳಂವುಂಡರೆ ಹಸಿಮೈಯ್ಯಾದಕಾರಣ, ಬಹಳಹಸಿವುಂಟಾದರೂ, ಹಸಿಮೈಯುಳ್ಳ ಸಪ್ತಧಾತುಗಳೂ ವಾತಾದಿದೋಷ ದುಷ್ಟವಹವು, ಅದದರಿಂದಲೇ ಮೊಲೆಹಾಲು ವುಂಡಕೂಸಿಗೆ ರೋಗಂಗಳುಂಟಾಗುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಾಠಾನಾಗರಸುರಕರುಘನಾಮೃತಾಶಾರಿಭೆಂದ್ರಿಯವಪೂರ್ವಾಃ। ಕಟುಕಾಕಿರಾತತಿಕ್ತಾವಗೋರ್ಜ್ಞಾಯಂಸ್ತನ್ಯಶುದ್ಧಿಕರಃ ॥

ಟೀ ॥ ಅಗುಳಶುಂಠಿ, ಶುಂಠಿ, ದೇವದಾರು, ಕೊಡಸಾರೆಗಡ್ಡೆ,ಅಮರದವಳ್ಳಿ, ಕೊಡಸೀಗನಬೀಜ, ಹುರುಟಿಗೆ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ನೆಲಬೇವು, ಯಿವೆಲ್ಲವಂ ಕಷಾಯಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಬಾಣಂತಿಗೆ ಮೊಲೆಹಾಲು ಶುದ್ಧವಹುದು. ಇದು ಪಾಠಾದಿಗಣ, ಮಹಾಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದು.

(ಬಾಲಂಟದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವಚಾಹರಿದ್ರಾದಿಕಂಪಾ ಯೋಜಯೇತ್ ಸ್ತನ್ಯಶುದ್ಧಯೇ

ಟೀ॥ ವಚಾದಿಗಣದಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಹರಿದ್ರಾದಿಗಣದಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಬಾಣಂತಿಗೆ ಕೊಡಿಸಲು ಸ್ತನ್ಯದದೋಷಪರಿಹರವಹುದು. ಅಗಶಿನ, ದೇವದಾರು, ಶುಂಠಿ, ಅತಿಬಜೆ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಈಆರೂ ವಚಾದಿಗಣವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು. ಅರಿಶಿನ, ಮರದರಿಶಿನ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಕೊಡಸೀಗನಬೀಜ, ಈಐದೂ ಹರಿದ್ರಾದಿಗಣವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸರ್ವಸ್ಮಾದ್ವಾರ್ಯತೇಬಾಲಸ್ತನ್ಯಾನ್ನಪರಿವಾರ್ಯತೇ । ವ್ಯಾಧೌಯದ್ಯಸ್ಯಭೈಷಜ್ಯಂಸ್ತನಸ್ತೈನಪ್ರಲೇಪಿತಃ ॥ ಸ್ಥಿತೋಮುಹೂರ್ತಂಧೌತೋನುಪೀತಸ್ತುತಂಜಯೇದ್ಗದಂ ॥

ಟೀ॥ ಶಿಶುವಿಗೆ ರೋಗವುಂಟಾದರೆ ಯೆಲ್ಲವನ್ನುವರ್ಜಿಸುವದು. ಸ್ತನ್ಯಪಾನವೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರವರ್ಜಿಸಲಾಗದು. ಶಿಶುವಿಗೆ ಯಾವರೋಗ ವುಂಟಾಗುತದೆಯೋ ಆರೋಗಕ್ಕೆತಕ್ಕ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಸ್ತನಗಳಿಗೆ ಬಿಸನೀರಿಂದ ಲೇಪನವನ್ನುಮಾಡಿಸಿ, ಒಂದುಮುಹೂರ್ತ ಅಂದರೆ ಯೆರಡುಆರೆಗಳಿಗೆಯಿರಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಬಿಸನೀರಿಂದ ಸ್ತನಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿತೊಳೆದು ಶಿಶುವಿಗೆ ಆಸ್ತನ್ಯವೇಕೊಡಲು ವುಣ್ಣಿಸಲು ಆಔಷಧಂಗಳಂಲೇಪನಮಾಡಲು ರೋಗಗಳುಶಮನವಹವು.

(ಬಾಲಂಟದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಶಿಶೂನಾಂಸ್ತನ್ಯಸಂಯುಕ್ತಮಾತ್ರಯಾಸಂತುಭೇಷಜಂ । ಅತಃಪರಂಕುಮಾರಾಣಾಂತುಚೇನ್ನೈವಪ್ರದಾಪಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಶಿಶುಗಳಿಗೆ ರೋಗಹರವಾದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಮೂರುತಿಂಗಳಪರಿಯಂತ ಮೊಲೆಹಾಲಲ್ಲೇಕೊಟ್ಟು ಆಮೇಲೆ ಬೆಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಔಷಧಂಗಳ ಕೊಡಿಸುವದು.

(ಬಾಲಕಜ್ವರಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಮಸ್ತಕೇಘೃತಲೇಪಸ್ತುಜ್ವರಿತಸ್ಯಸದಾಹಿತಃ ॥

ಟೀ॥ ಶಿಶುಗಳಿಗೆ ಜ್ವರಕಾಯುತಿದ್ದರೆ ಮಸ್ತಕಕ್ಕೆ ತುಪ್ಪಒತ್ತಿಸಲು ಹಿತವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ರೋಹಿಣೀಕಲ್ಕಸಂಯುಕ್ತಂನವನೀತಂನವಂಶೃತಂ । ಪಾನಲೇಪನಯೋರ್ಯೋಜ್ಯಂಬಾಲಾನಾಂಪಿತ್ತಜೇಜ್ವರೇ॥

ಟೀ॥ ಕಟುಕರೋಹಿಣಿಯಂ ಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಹಸುವಿನ ಹೊಸಬೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ

ಪುಡಿರಿಸಿ ಕಾಯಿಸಿ ಆಕುಪ್ಪವನ್ನು ಪಾನಲೇಪನವಂ ಮಾಡಿಸಲು ಪಿತ್ತಜ್ವರಹರ,

ಶ್ಲೋ॥ ಕಟುಕರೋಹಿಣೀಚೂರ್ಣಂಪಿಬೇತ್ ಸ್ತನ್ಯೇನಸಂಯುತಂ। ಸರ್ವಜ್ವರಹರಂ ಶೀಘ್ರಂಶಿಶೂನಾಂಚವಿಶೇಷತಃ॥

ಟೀ॥ ಕಟುಕರೋಹಿಣಿಯಂಚನ್ನಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ ಮೊಲೆಹಾಲಲ್ಲಿ ಕುಡಿಸಲು ಶಿಶುಗಳಜ್ವರ ಶಮನವಹುದು. ಶಿಶುಗಳಿಗೆ ಪರಮೌಷಧ.

ಶ್ಲೋ॥ ಚೂರ್ಣಂಪರ್ಪಾಟಕಾನಾಂತುಸ್ತನ್ಯೈಕಿಜ್ವರನಾಶನಂ॥

ಟೀ॥ ಪರ್ಪಾಟಕವಂಚೂರ್ಣಿಸಿ ಮೊಲೆಹಾಲಲ್ಲಿ ಅಟ್ಟಿಸಲು ಶಿಶುಗಳಿಗೆ ಜ್ವರಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸಹದೇವಿರಸೇಪಿಷ್ಟ್ವಾತಥಾಕಟುಕರೋಹಿಣೀಂ। ಪಾನಲೇಪನಯೋರ್ಯೋಜ್ಯಂಸರ್ವಜ್ವರವಿನಾಶನಂ॥

ಟೀ॥ ಸಹದೇವಿಯರಸದಲ್ಲಿ ಕಟುಕರೋಹಿಣಿಯಂ ಅರೆದು ಪಾನಲೇಪನಗಳಂ ಮಾಡಿಸಲು ಜ್ವರಶಮನವಹುದು.

(ಕಷಾಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅಶ್ವತ್ಥಪಲ್ಲವೋಶೀರಚಂದನಾನಾಂಶೃತಂಜಲಂ। ಸರ್ವಜ್ವರಹರಂಪೀತಂಬಾಲಾನಾಂತೃಡ್ವಿನಾಶನಂ॥

ಟೀ॥ ಅರಳೀಚಿಗರು, ಲಾಮಂಚ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಇವನ್ನು ಕಷಾಯಕಾಯಿಸಿ ಕುಡಿಸಲು ಮಕ್ಕಳಜ್ವರ ಬಾಯಾರಿಕೆಗಳು ಶಮನವಹುವು. ಕೂಸುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಾಲಂಕಾಯಿಸಿಕೊಡಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಶ್ವತ್ಥಸ್ಯಪ್ರವಾಳಾನಿಮುಷ್ಟಿಮಾತ್ರಂತುಪಾಚಯೇತ್। ಜಲೇತಸ್ಮಿನ್ಶೃತೇಕ್ಷೀರಂ ಬಾಲಾನಾಂಜ್ವರನಾಶನಂ॥

ಟೀ॥ ಅರಳಿಯಚಿಗುರು ಒಂದುಕಾಲದಷ್ಟು ಕಷಾಯಕಾಯಿಸಿ, ಆಕಾಷಯದಲ್ಲಿ ಹಾಲಂಹನಿಸಿ, ಆಕಷಾಯ ಬತ್ತುವವರೆಗೆ ಕಾಯಿಸಿ ಆಹಾಲಂ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಬಾಲಕನಜ್ವರ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಉಶೀರಜಂಬ್ವಾಮ್ರವಟಪ್ರರೋಹೈಃ ಕ್ವಾಥೋರಸೋವಾಮಧುಸಂಪ್ರಯುಕ್ತಃ। ಪೀತೋಜ್ವರಚ್ಛರ್ದ್ಯತಿಸಾರತೃಷ್ಣಾ। ಬಾಲಸ್ಯಮೂರ್ಛಾಮಪಹಂತಿಸದ್ಯಃ॥

ಟೀ॥ ಲಾಮಂಚ, ನೇರಲಚಿಗುರು, ಮಾವಿನಕಳಿರು, ಆಲದಬೀಳಿನಮೊಗ್ಗು,ಯಿ

ವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಷಾಯ ಕಾಯಿಸಿಯಾದರೂ, ಸ್ವರಸವನ್ನಾದರೂ ಕುಡಿಯ ಕೊಡಿಸಲು ಬಾಲಕರ ಜ್ವರ, ಛರ್ದಿ, ಅತಿಸಾರ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶಮನವಹುವು. ಮೂರ್ಛೆಯು ತಿಳಿಯುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಣಾರೋಹಿಣಿಕಾಕಲ್ಕಂಪಿಬೇತ್ ಸ್ತನ್ಯೇನಸಂಯುತಂ । ಜ್ವರಾನಷ್ಟವಿಧಾನ್ ಶೀಘ್ರಂಬಾಲಾನಾಂಹರತಿಧ್ರುವಂ ॥

ಟೀ॥ ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಮೊಲೆಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಕುಡಿಯಕೊಡಿಸಲು ಬಾಲಕರಿಗೆ ಎಂಟುವಿಧವಾದ ಜ್ವರಗಳೂ ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಟೋಲತ್ರಿಫಲಾರಿಷ್ಟಕಟುಕೋಕ್ಷ್ಯವತ್ಸಕಾಃ । ಭೂನಿಂಬಾಮೃತಪಾಠಾಶ್ಚಶಿಶೂನಾಂಜ್ವರನಾಶನಾಃ॥

ಟೀ॥ ಕಹಿಪಡವಲ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಕೊಡಸೀಗೆಚಕ್ಕೆ, ನೆಲಬೇವು, ಅಮರದವಳ್ಳಿ, ಅಗುಳಶುಂಠಿ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಹಾಲಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿಕೊಡಿಸಲು ಜ್ವರ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶುಕ್ಲಕಂದಕಣಾಶೃಂಗೀಚೂರ್ಣಂಕ್ಷೌದ್ರೇಲಿಹೇಚ್ಛಿಶುಃ । ಛರ್ದಿಕಾಸಜ್ವರವ್ಯಾಧೀನ್ ಕ್ಷೌದ್ರೇಣಾತಿವಿಷಾಯಥಾ ॥

ಟೀ॥ ಅತಿಬಜೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕರ್ಕಾಟಕಶೃಂಗಿ, ಈಮೂರನ್ನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂ ಕೊಡಲು ಛರ್ದಿ, ಕಾಸ, ಜ್ವರಗಳು ಶಮನವಹುವು. ಅತಿಬಜೆಯನ್ನ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂ ಕೊಡಲು ಛರ್ದಿ, ಕಾಸ, ಜ್ವರಗಳು ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪುಷ್ಕರಾತಿವಿಷಾಶೃಂಗೀಮಾಗಧೀಧನ್ವಯಾಸಕಾಃ । ತಚ್ಚೂರ್ಣಂಮಧುನಾಲೀಢಂಶಿಶೂನಾಂಜ್ವರಕಾಸಜಿತ್ ॥

ಟೀ॥ ಪುಷ್ಕರಮೂಲ, ಅತಿಬಜೆ, ಕರ್ಕಾಟಕಶೃಂಗಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಗಂಡುದುರುಬನಬೇರು, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ನೆಕ್ಕಿಸಲು ಮಕ್ಕಳ ಜ್ವರ ಕಾಸಗಳು ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಭಾರ್ಗೀಕಣಾವಿಶ್ವತುಲೀರಶೃಂಗೀ । ಚೂರ್ಣಂಪ್ರದದ್ಯಾನ್ಮಧುನಾಶಿಶೂನಾಂ ॥ ಶ್ವಾಸೇಷುಕಾಸೇಷುಚಬಾಲಕಃಪಿಬೇತ್ । ಕ್ಷೀರೇಬೃಹತ್ಯಾಃಫಲಮೂಲಸಿದ್ಧಂ ॥

ಟೀ॥ ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಶುಂಠಿ, ಕರ್ಕಾಟಕಶೃಂಗಿ, ಇವುಗಳ ಚೂ

ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ನೆಕ್ಕಿಸಲು ಶಿಶುವಿಗೆ ಶ್ವಾಸಕಾಸಜ್ವರಗಳು ಶಮನವಹುವು. ಹುಳ್ಳದಹಣ್ಣನ್ನು, ಹುಳ್ಳದಬೇರಿನ ತೊಗಟೆನ್ನು ಹಾಲಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಶಿಶುವಿಗೆ ಕುಡಿಯಕೊಡುವೆ ಕೆಮ್ಮು, ಶ್ವಾಸ, ಜ್ವರ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶೃಂಗೀಟಮುಸ್ತಾತಿವಿಷಾಸಕೃಷ್ಣಾ । ಲೇಹ್ಯಂಸ ಕ್ಷೌದ್ರದದ್ಯಾನ್ಮಧುನಾಶಿಶೂನಾಂ ॥ ಕಾಸಜ್ವರಚ್ಛರ್ದಿಭಿರರ್ದಿತಾನಾಂ । ಸಮಾಕ್ಷಿಕಂ ಚಾತಿವಿಷಾಮಥೈಕಂ ॥

ಟೀ ॥ ಕರ್ಕಾಟಕಶೃಂಗಿ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಅತಿಬಜೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ಲೇಹ್ಯವಮಾಡಿಕೊಡಿಸಲು ಕಾಸ, ಜ್ವರ, ಛರ್ದಿ, ಇವುಗಳು ಪರಿಹಾರವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಿಲ್ವಮೂಲಂಜಲೇಸಿದ್ಧಂ ಲಾಜಮಿಶ್ರಂಪಯಶ್ಶಿಶುಃ । ಪಿಬೇತ್ ಕ್ಷೌದ್ರೇಣಸಂಯುಕ್ತಂ ಛರ್ದ್ಯತೀಸಾರನಾಶನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಬಿಲ್ವಪತ್ರದಬೇರಿನ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಭತ್ತದ ಅರಳನ್ನು ಹಾಲನ್ನೂ ಹನಿಸಿ ಹಾಲು ಪುಳಿಯುವತನಕ ಕಾಯಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ನೆಕ್ಕಿಸಲು ಮಕ್ಕಳ ಛರ್ದಿ ಅತಿಸಾರಗಳು ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಾರ್ಙ್ಗೇಷ್ಟಸ್ವರಸಃಪೀತೋ ರಂಭಾಪುಷ್ಪರಸಸ್ತಥಾ । ಶಾರ್ಙ್ಗೇರ್ವಾಸ್ಸ್ವರಸಃಕ್ಷೌದ್ರಯುಕ್ತಸ್ಸರ್ವಾತಿಸಾರಜಿತ್ ॥

ಟೀ॥ ಕಿರುಗಡಲೆಗಿಯ ರಸವನ್ನಾದರೂ, ಬಾಳೇಹೂವಿನ ರಸವನ್ನಾದರೂ, ಪುಳ್ಳಂಪುರುಚಿಸೊಪ್ಪಿನ ರಸವನ್ನಾದರೂ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಿಸಲು ಶಿಶುಗಳಿಗೆ ಸರ್ವಾತಿಸಾರ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪುಷ್ಪಂಕದಲ್ಯಾಃಸಹಚಾಂಗೇರಿತ್ವಾ । ಶಾರ್ಙ್ಗೇರಿಕಾಚಾಮಲಕೀದಳೈಸ್ತು ॥ ಕ್ವಾಥೋಥವಾಚೈಷಸ್ವರಸೋಮಧ್ವಾಢಃ । ಪ್ರವಾಹಿಕಾಂಹನ್ತಿಚಿರೇಣಜಾತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಬಾಳೆಹೂವು, ಮಾವಿನಕಳಿಸು, ಕಡಿಪಡವಲದಸೊಪ್ಪು, ಪುಳ್ಳಂಪುರುಚಿಸೊಪ್ಪು, ಕಿರುನೆಲ್ಲಿಸೊಪ್ಪು, ಇವುಗಳನ್ನು ವೊಂದು ಕುಡಿಕೆಯಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಬಾಯಗೆ ಮುಚ್ಚಳಮುಚ್ಚಿ, ಸಂದುಲೇಪನಂಮಾಡಿ, ಕೇರಮಣ್ಣುಕೊಟ್ಟು, ಬೆವರುವಹಾಗೆಪುಟವಿಟ್ಟು ತೆಗದು, ಆಸೊಪ್ಪುಗಳ ಸ್ವರಸವಂಹಿಂಡಿಕೊಂಡು, ಅದಕ್ಕೆ

ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡೆ ಶಿಶುಗಳಿಗೆ ಸರ್ವಾತಿಸಾರ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸಮಂಗಾಧಾತಕೀಪುಷ್ಪಂಶಾರಿಬಾಲೋಧ್ರಸಂಭವಃ।ನಿಷ್ಕ್ವಾಥೋಮಧುಸಂಯುಕ್ತೋಬಾಲಾತೀಸಾರನಾಶನಃ ॥

ಟೀ॥ ಮುಟ್ಟಿದರೆಮುನಿವ, ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ನೆಲನಾಗಲಿ, ಶಾಬರಲೋಧ್ರ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಷಾಯಕಾಯಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಸರ್ವಾತಿಸಾರಶಮನವಹುದು

ಶ್ಲೋ॥ ರಂಭಾಪುಷ್ಪಂನಾರಿಕೇಳಸ್ಯಪುಷ್ಪಂಜಂಬೂತ್ವಕ್ಕೋದುಂಬರೋತ್ಥಂಫಲಂಚ। ಬಿಂಬಾಮೂಲಂಕೋಯದಂತಕ್ಕಷಾಯಂರಕ್ತೋದ್ಭೂತಾನ್ಹಂತ್ತಿಸದ್ಯೋತಿಸಾರಾನ್॥

ಟೀ॥ಬಾಳೇಹೂವು, ತೆಂಗಿನಹೊಂಬಾಳೆ, ನೇರಿಲತೊಗಟೆ, ಅತ್ತಿಕಾಯಿ, ತುಣಸೇಬೀಗು, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಷಾಯಮಾಡಿ ಕೊಡಲು ಸರ್ವಾತಿಸಾರ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕುಟಜಾತಿವಿಷಾಕಲ್ಕಂಸ್ತನ್ಯಯುಕ್ತಂಕಣಾನ್ವಿತಂ। ಪಾಯಯೇತ್ತತ್ಶಿಶುಂವೈದ್ಯಸ್ಸರ್ವಾತೀಸಾರನಾಶನಂ॥

ಟೀ॥ ಕೋಲುಮುರುಕನತೊಗಟೆ, ಅತಿಬಜೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಈಮೂರನ್ನೂ ಮೊಲೆ ಹಾಲಲ್ಲಿಅರದು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಸರ್ವಾತಿಸಾರ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಮಧುನಾತಿವಿಷಾಶೃಂಗೀಪಿಪ್ಪಲೀಲೇಹಯೇಚ್ಛಿಶುಂ।ಏಕಾಂವಾತಿವಿಷಾಂಕಾಸಜ್ವರಚ್ಛರ್ದಿನಿವೃತ್ತಯೇ॥

ಟೀ॥ ಅತಿಬಜೆ, ಕರ್ಕಾಟಕಶೃಂಗಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಈಮೂರನ್ನೂ ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿಕಲೆಸಿ ಕುಡಿಸಲು ಅತಿಸಾರ, ಜ್ವರ, ಛರ್ದಿ, ಇವೆಲ್ಲವೂಶಮನವಹುದು. ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅತಿಬಜೆ ಒಂದನ್ನೇಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಕೊಡಿಸಲು ಜ್ವರಾತಿಸಾರ ಛರ್ದಿಗಳು ಶಮನವಹವು.

ಶ್ಲೋ॥ಪ್ರಸೃತಿಶಾಲಿಲಾಜಾನಾಂಯವಾಗೂಮುಪಕಲ್ಪಯೇತಾಂ।ಸಸಿತಾಂ ಮಧುಸಂಯುಕ್ತಾಂಲೇಹಯೇಚ್ಛರ್ದಿಶಾಂತಯೇ॥

ಟೀ॥ ಮೊರಡುಹುಲ ಭತ್ತದ ಅರಳನ್ನು ನೀರಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಅಂಬಲಿಕಾಯಿಸಿ ಸಕ್ಕರೆ ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಶಿಶುಗಳ ಛರ್ದಿ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಆಮ್ರಾಸ್ಥಿಲಾಜಸಿಂಧೂತ್ಥೈರ್ಲೇಹಯೇತ್ಕ್ಷೌದ್ರಸಂಯು

ಕ್ಷೌ।ಬಾಲಾನಾಂಛರ್ದಿನಾಶಸ್ಸ್ಯಾದಿತಿಧನ್ವಂತರೇರ್ಮತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಮಾವಿನಹೋಟೆಯ ತಿರುಳು, ಭತ್ತದರಳು, ಸೈಂಧವ, ಈ ಮೂರನ್ನು ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ಲೇಹ್ಯವಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಬಾಲಕರ ಛರ್ದಿ ಶಮನವಹುದೆಂದು ಧನ್ವಂತರಿಯಮತ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಇಂದ್ರಪುಷ್ಪೀವರ್ಷಫಲಂಬೀಜಮುರ್ವಾರುಕಸ್ಯಚ। ಮೂಷಕಸ್ಯಪುರೀಷಂಚಗೋರಕ್ಷಾಬೀಜಮೇವಚ ॥ ಏತಾನಿಸಮಭಾಗಾನಿಪಿಷ್ಟ್ವಾಭೃಂಗರಸೇನಚ । ಲೇಪಯೇನ್ನಾಭಿವಸ್ತಾಚಮೂತ್ರವಿಟ್ಸಂಗ್ರಹಾಪಹಂ॥

ಟೀ ॥ ಇದ್ರಪುಷ್ಪಿ, ವರ್ಷಫಲ, ಸೌತೇಬೀಜ, ಎಲಿಹಿಕ್ಕೆ, ಗೋರಕ್ಷಾಬೀಜ, ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ, ಸಮಭಾಗವಾಗಿ ಗರಿಗನರಸದಲ್ಲಿ ಮರ್ದಿಸಿ ನಾಭಿಗೂ ನಾಭಿಯ ಕೆಳಗೂ ಲೇಪನಂಗೆಯ್ಯಲು ಜಲಮಲಗಳಕಟ್ಟು ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ಕೃಷ್ಣಾಶ್ಮಭಿತ್ಸಿತಾಕ್ಷೌದ್ರಸೂಕ್ಷ್ಮೈಲಾಸೈಂಧವೈಃಕೃತಂ।ಮೂತ್ರಗ್ರಹೇಪ್ರದಾತವ್ಯಂಶಿಶೂನಾಂಲೇಪನಂಪರಂ॥

ಟೀ॥ ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಟ್ಟುಹರಳಿನಬೇರು, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಸೈಂಧವ, ಇವುಗಳಂಚೂರ್ಣಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಶರ್ಕರೆಬೆರಸಿ ನಾಭಿಯಿಂದಕೆಳಕ್ಕೆ ಲೇಪನಮಾಡಿಸಲು ಜಲಕಟ್ಟೆ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶ್ವದಂಷ್ಟ್ರಾಫಲಚೂರ್ಣಂತುಶಿಶೋರ್ದದ್ಯಾನ್ಮಧುಪ್ಲುತಂ। ಮೂತ್ರಕೃಛ್ರಾಪಹಂಕ್ಷೀರಂಪೀಯಂತನ್ಮೂಲಸಾಧಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ನೆಗ್ಗಿಲಕಾಯಿಚೂರ್ಣವಂ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ಕೊಡಿಸಲು ಶಿಶುವಿನಮೂತ್ರಕೃಛ್ರ ಶಮನವಹುದು. ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರಂ ಹಾಲಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಆಹಾಲಂ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಶಿಶುಗಳಮೂತ್ರಕೃಛ್ರಶಮನವಹುದು. ಈರೋಗ ದೊಡ್ಡವರಿಗೂ ಆಗುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ರಜನೀದಾರುಸರಳಶ್ರೇಯಸೀಬೃಹತೀದ್ವಯಂ । ಪೃಶ್ನಿಪರ್ಣೀಶತಾಹ್ವಾಚಲೀಢಂಮಾಕ್ಷಿಕಸರ್ಪಿಷಾ ॥ಗ್ರಹಣೀಂಮಾರುತಾರ್ತಿಂಚಕಾಮಿಲಾಂಚೈವನಾಶಯೇತ್ । ಜ್ವರಾತೀಸಾರಪಾಂಡುಘ್ನಂಬಾಲಾನಾಂಸರ್ವದೋಷನುತ್ ॥

ಟೀ॥ ಅರಿಶಿನ, ಮರದರಿಶಿನ, ಸರಳದೇವದಾರು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಗುಳ್ಳದಬೇರು,

ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ಮೂರೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ಸಬ್ಬಸಿಗೆ, ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೂಡಿಸಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಉಪ್ಪು, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಈಯೆರಡನ್ನೂ ಬೆರಸಿ, ಯಿದರಲ್ಲಿ ಯೀ ಚೂರ್ಣ ಕಲೆಸಿ ಶಿಶುಗಳಿಗೆ ಕೊಡಿಸಲು ಗ್ರಹಣಿವಾತ, ಕಾಮಾಲೆ, ಜ್ವರಾತಿಸಾರ, ಪಾಂಡು, ಇವು ಮೊದಲಾದ ಸಕಲರೋಗಗಳೂ ಶಮನವಹವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಧಾತಕೀಬಿಲ್ವಧಾನ್ಯಾಕಲೋಧ್ರೇಂದ್ರಯವವಾಲುಕೈಃ । ಲೆಹ್ಯಂಕ್ಷೌದ್ರೇಣಬಾಲಾನಾಂಜ್ವರಾತೀಸಾರನಾಶನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರದಬೇರು, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಶಾಬರಲೋಧ್ರ, ಕೊಡಸೀಗೆಚಕ್ಕೆ, ಅದರಬೀಜ, ಲಾಮಂಚ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಬಾಲಕರ ಅತಿಸಾರ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಘನಕೃಷ್ಣಾರುಣಾಶೃಂಗೀಚೂರ್ಣಂಕ್ಷೌದ್ರೇಣಸಂಯುತಂ।ಶಿಶುಜ್ವರಾತಿಸಾರಘ್ನಂಕಾಸಶ್ವಾಸವಮೀರ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಕೊಡಸಾರೆಗಡ್ಡೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಅತಿಬಜೆ, ಕರ್ಕಾಟಕಶೃಂಗಿ, ಈ ನಾಲ್ಕನ್ನೂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಆಚೂರ್ಣವಂ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಲು ಮಕ್ಕಳಜ್ವರಾತಿಸಾರ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವಾತಜ್ವರೇಪಿತ್ತಕಫೋದ್ಭವೇವಾ ರಾಸ್ನಾಸಿತಾವಿಶ್ವಯುತಾಕ್ರಮೇಣ ॥ ಏತಾಪಿಯೋಜ್ಯಾಕಟುರೋಹಿಣೀಯಂ ಕಲ್ಕೀಕೃತಾವಾ ಕ್ವಥಿತೀಕೃತಾವಾ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ವಾತಜ್ವರಕ್ಕೆ ರಾಸ್ನೆ, ಪಿತ್ತಜ್ವರಕ್ಕೆ ಶರ್ಕರೆ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರಕ್ಕೆ ಶುಂಠಿ, ಯೀತೆರದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕವನ್ನಾದರೂ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಶಿಶುಗಳ ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಜ್ವರಗಳು ಶಮನವಹವು.

ಶ್ಲೋ ॥ಮರಿಚವಿಶ್ವಕಣಾಲಶುನಂಕ್ರಮಾ ದ್ವಿಗುಣವರ್ಧಿತಶರ್ಕರವಿಭಾಗತಃ ।ಕ್ವಥಿತವಾರಿನಿಪೀತಮಿದಂಶಿಶೋಶ್ಶಿಶಿರಕಂಪಯುತಜ್ವರನಾಶನಂ॥

ಟೀ ॥ ಮೆಣಸು ಯೆರಡುಭಾಗ, ಶುಂಠಿ ಮೂರುಭಾಗ, ಹಿಪ್ಪಲಿ ನಾಲ್ಕುಭಾಗ, ವುಳ್ಳಿಆರುಭಾಗ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಯೀಕ್ರಮದಿಂದ ಕಷಾಯಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಶಿಶುಗಳಿಗೆ ಛಳಿನಡಕಕೂಡಿದ ಜ್ವರಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಲಶುನಸ್ಯಪಲಾನಷ್ಟಾವಾಥಕೇನಿಪಚೇಜ್ಜಲೈಃ। ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶಿ

ಷ್ಟಿಸ್ಮಿರ್ಘೃತಂಪ್ರಸ್ಥಂಪಯಸ್ತಥಾ ॥ ಪಂಚಕೋಲಯವಕ್ಷಾರಂಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯಾಣಿ ದಾಪಯೇತ್ ।ಘೃತಶೇಷಂಪಚೇದ್ಧೀಮಾನ್ವಸ್ತ್ರನಿಷ್ಪೀಡ್ಯದಾಪಯೇತ್ ॥ಬಾಲಾನಾಂಶ್ವಾಸಕಾಸಘ್ನಂತುರಯೋದಾವರ್ತಕಂತಥಾ। ಸರ್ವಜ್ವರಘ್ನಂಶೂಲಘ್ನಂಛರ್ದಿಂಚಾಪಿವ್ಯಪೋಹತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಎಂಟುಹಂಲ ಹಿಪ್ಪಲಿಯಬೇರಿಯನ್ನು ಒಂದು ಕೊಳಗನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ಚಾಕುಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರೊಂದುಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪವನ್ನು ಹಂನಸಿ, ತುಪ್ಪದಸರಿ ಹಸುವಿನಹಾಲನ್ನು ಬೆರಸಿ, ಪಾಕವಮಾಡುವಾಗ ಹಾಕುವಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಚವ್ಯ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯೆಂಟು ವರಹ ತೂಕವಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಕದಡಿ ಪಾಕವಮಾಡಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯೆರಡುವರಹತೂಕ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಶಿಶುಗಳಿಗೆಕೊಡಿಸಲು ಸಕಲಜ್ವರ, ಉದರಶೂಲೆ, ಛರ್ದಿ, ಯಿವೆಲ್ಲವೂ ಶಮನವಹವು.

(ಬಾಲಕರ ಜ್ವರಕ್ಕೆ ಲಾಕ್ಷಾತೈಲಾ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಲಾಕ್ಷಾರಸಸಮಂತೈಲಂಪ್ರಸ್ಥಂಮಸ್ತುಚತುರ್ಗುಣಂ ।ಅಶ್ವಗಂಧಾನಿಶಾದಾರುಕಾಂಕೀಕುಷ್ಠಾದ್ಯಚಂದನೈಃ ॥ ಸಮೂರ್ವಾಕೊಟಿಣೀರಾಸ್ನಾ ಶತಾಹ್ವಾಮಧುಕೈಸ್ಸಮೈಃ । ಸಿದ್ಧಂಲಾಕ್ಷಾದಿಕಂನಾಮತೈಲಮಭ್ಯಂಜನಾದಿಭಿಃ ॥ ಬಲ್ಯಂಜ್ವರಕ್ಷಯೋನ್ಮಾದಶ್ವಾಸಾಪಸ್ಮಾರವಾತಜಿತ್ । ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸಭೂತಘ್ನಂಗರ್ಭಿಣೀನಾಂಚಶಸ್ಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಅರಗನ್ನು ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರೊಂದುಕೊಳಗ ನೀರಲ್ಲಿಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ, ಚಾಕುಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಒಂದುಬಳ್ಳ ಅರಗಿನಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ನಾಲ್ಕುಬಳ್ಳ ಮೊಸರನೀರನ್ನೂ ಹನಿಸಿ ಕಾಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕತಕ್ಕ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ಹಿರೀಮದ್ದಿಂಬೇಗು, ಅರಿಶಿನ, ದೇವದಾರು, ರೇಣುಕ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಕೊಡನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಕುರುಟಿಗೆಬೇರು, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ರಾಸ್ನೆ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಇವನ್ನೆಲ್ಲಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುತೂಕಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣನಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ,ಜ್ವರಬರತಕ್ಕ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಯಿಕ್ಕಿಸಲು ಬಲಕರವಹುದು, ಕ್ಷಯಾ, ಉನ್ಮಾದ, ಜ್ವರ, ಶ್ವಾಸ, ಅಪಸ್ಮಾರ, ವಾತ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶಮನವ

ಹವು. ಈ ತೈಲಪಾನದಿಂದ ಕೇಸು ಯಕ್ಷರಾಕ್ಷಸಭೂತಾದಿಗಳು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವವು. ಲಾಕ್ಷಾತೈಲಗರ್ಭಿಣೀಯರಿಗೂ ಮಹಾಪ್ರಶಸ್ತವಾದುದು.

(ಬಾಲಕರ ನೇತ್ರರೋಗಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಮನಶ್ಶಿಲಾಶಂಖನಿಶಾಪಿಪ್ಪಲೀಚರಸಾಂಜನಂ । ವರ್ತಿಃ ಕ್ಷೌದ್ರೇಣ ಸಂಯುಕ್ತಾ ಬಾಲಸರ್ವಾಕ್ಷಿರೋಗನುತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಮಣಿಶಿಲೆ, ಶಂಖ, ಅರಿಸಿನ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ರಸಾಂಜನ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸದಿಂದ ಮರ್ದಿಸಿ, ಕುಡುವಮಾಡಿ, ನೆರಳಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿ, ಬಾಲಕರನೇತ್ರರೋಗಗಳಿಗೆ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ತೆಯಿದು ಹಚ್ಚಲು ಅತಿತಿಮಿರ, ನೀರುಸುರಿವದು ಮೊದಲಾದ ಸಕಲನೇತ್ರರೋಗಗಳೂ ಶಮನವಹವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಾತಿಸಾರಂ ಮಹಾಧ್ಮಾನಂ ಸಶೂಲಂ ಜಠರಂ ಶಿಶೋಃ । ಬಿಂದುಭಿರ್ಬಹುಭಿರ್ವ್ಯಾಪ್ತಂ ದಹೇತ್ಸೂಕ್ಷ್ಮಶಲಾಕಯಾ ॥

ಟೀ ॥ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಅತಿಸಾರವಿಲ್ಲದೆ ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರಿಸಿಕೊಂಡು ನೋವುವುಂಟಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆಯುಬಳಸಿ ಹೊಂಗಳು ವುಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಕ್ಕಳಬಳಿ ಸಣ್ಣನಾದ ಕಬ್ಬಿಣದಕುಡುಕಿನಿಂದ ರಷೆಹಾಕಿಸಲು ಅತಿಸಾರಶಮನವಹುದು.

(ಇತಿ ವೈದ್ಯಸಾರಸಂಗ್ರಹೇ ಅಷ್ಟಮಪ್ರಕರಣಂ ಸಮಾಪ್ತಂ.)

(ಬಾಲಗ್ರಹ ಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವರಪ್ರಸಾದಂ ಗೋಕರ್ಣೇ ಲಬ್ಧ್ವಾ ರಾವಣಸೂನುನಾ । ಕೃತಂ ಕುಮಾರತಂತ್ರಂ ಯತ್ತತ್ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯೇ ಸಮಾಸತಃ ॥

ಟೀ ॥ ರಾವಣನಮಗನಾದ ಅಕ್ಷಯಕುಮಾರನು ಗೋಕರ್ಣಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಾದೇವರಿಂದ ವರವಂ ಪಡೆದು ಲೋಕೋಪಕಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಾಲಗ್ರಹಚಿಕಿತ್ಸಾತಂತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅದನ್ನ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಿ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ವಾ॥ ಪ್ರಥಮದಿವಸೇ ವಾ ಮಾಸೇ ವಾ ವರ್ಷೇ ವಾ ಯದಾ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ಬಾಲಕಂ ನಂದಿನೀ ನಾಮ್ನಾ ಮಾತಾ ತಯಾ ಗೃಹೀತಮಾತ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಂ ಜ್ವರೋ ಭವತಿ, ಅತ್ಯುಗ್ರಶೋಫೋ ಭವತಿ, ಅಶನಂ ಚನ ಗೃಹ್ಣಾತಿ, ಬಲಿಂ ತಸ್ಯ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಪನಮುಂಚಂತಿ ಮಾತರಃ, ನದ್ಯುಭಯತಟೀಮೃತ್ತಿಕಾಂ ಗೃಹೀ

ತ್ವಾ, ಪುತ್ತಲಿಕಾಂ ಕಾರಯೇತ್, ಶುಕ್ಲೋದನಂ, ಶುಕ್ಲಗಂಧಾನುಲೇಪನಂಚ
ಕೃತ್ವಾ ಶುಕ್ಲಪುಷ್ಪೈರರ್ಚಯೇತ್, ಪಂಚಧ್ವಜಾಃ, ಪಂಚಸ್ವಸ್ತಿಕಾಃ,
ಪಂಚಪ್ರದೀಪಾಃ, ಪೂರ್ವಾಹ್ಣೇ ಪೂರ್ವಸ್ಯಾಂದಿಶಿ ಬಲಿಂದದ್ಯಾತ್, ತತ್ರ
ಧೂಪಃ, ಪ್ರದಾತವ್ಯಃ, ರಾಜಸರ್ಷಪೋಶೀರ, ಶಿವನಿರ್ಮಾಲ್ಯ, ಮಾರ್ಜಾರ
ರೋಮ, ಮನುಷ್ಯಕೇಶ, ನಿಂಬಪತ್ರ, ಗವ್ಯಘೃತ, ವಚಾ, ತಿಲತೈಲ, ಸರ್ಪ
ನಿರ್ಮೋಕೈಸ್ತ್ರಿಸ್ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲೇ ಬಾಲಂಧೂಪಯೇತ್. ದಿವಸತ್ರ
ಯಂಬಲಿಂದದ್ಯಾತ್. ಓಂನಮೋಭಗವತಿ, ನಂದಿನೀ, ಬಲಿಂಗೃಹಾಣ, ಬಾ
ಲಕಂಮುಂಚಮುಂಚಸ್ವಾಹಾ, ಇತಿಬಲಿಮಂತ್ರಃ. ಓಂ ಚಿತ್ರೀಂ ಫಟ್
ಸ್ವಾಹಾ ಇತಿವಾ, ಚತುರ್ಥೆದಿವಸೇ ಪಂಚಪಲ್ಲವೋದಕೇನ ಸ್ನಾಪಯೇತ್.
ಪಂಚಪಲ್ಲವಾನಿ, ಪ್ಲಕ್ಷಾಶ್ವತ್ಥೌದುಂಬರಜಂಬ್ವಾಮ್ರಸಂಭವಾನಿ. ಬ್ರಾ
ಹ್ಮಣಂ ಭಿಕ್ಷುಕಂ ಮಾಣವಕಂವಾ ಭೋಜಯೇತ್. ಯಥಾಶಕ್ತಿಸುವ
ರ್ಣದಾನಂ ಕುರ್ಯಾತ್, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೈರ್ನಮಸ್ಕಾರಯೇತ್, ಏವಂ
ಕೃತೇಬಾಲಃಕ್ಷೇಮೀಭವತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಶಿಶುಹುಟ್ಟಿದ ಮೊದಲುದಿನ ಮೊದಲುಮಾಸ ಮೊದಲುವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದ
ದೇವತೆ ನಂದಿನೀಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬದು. ಆ ದೇವತೆಹಿಡಿದ ಮಾತ್ರದಲ್ಲೇ ಶಿಶುವಿ
ಗೆ ಜ್ವರಕೋರುವದು, ಮೈಬಾಪುದು, ಬಿಚ್ಚಿಬಿಚ್ಚಿಆಡುವದು, ಮೊಲೆಯುಣ್ಣ
ದು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಯಿಹುದು, ಅಳುವದು, ಅದಕ್ಕೆ ಬಲಿ—ನೀರದುಕಡಿಯುಮ
ಣ್ಣಿಂತಂದು ಪುತ್ತಳಿಯಮಾಡಿ, ಬಿಳೀಕೂಳು, ಬಿಳೀಗಂಧ, ಬಿಳೀಅನುಲೇಪನ, ಬಿಳೀ
ಹೂವು, ಬಿಳೀವಸ್ತ್ರ, ಇವುಗಳಿಂದ ಅರ್ಚನೆಯಮಾಡಿ, ಪೊಂಬಳ್ಳ ಅ
ಕ್ಕಿಯಅನ್ನವಮಾಡಿ, ಅಯಿದುತೆಕ್ಕೆ, ಅಯ್ದುಸ್ವಸ್ತಿಕ, ಅಯ್ದು ದೀವಿಗೆ
ಆಅನ್ನದಮೇಲೆ ಆತ್ತೆಕ್ಕೆಯನ್ನೂ ಆಸ್ವಸ್ತಿಕದೀವಿಗೆಗಳನ್ನೂ ಯಿರಿಸಿ ಆ
ಪತ್ರಿಮೆಯ ಮುಂದೆ ಮಡಗಿ, ಓಂನಮೋ ನಂದಿನೀ, ಬಲಿಂಗೃಹ್ಣಾ, ಬಾಲಕಂ
ಮುಂಚಮುಂಚಸ್ವಾಹಾ ಎಂದು ಮಂತ್ರದಿಂದ ಆಪತ್ರಿಮೆಗೆ ಬಲಿಯಂಕೊಟ್ಟು
ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನಿರಿಸಿ, ಪೂರ್ವಾಹ್ಣದಲ್ಲಿ ಮೂರುದಿನ ಬಲಿಯಂಹಾಕಿಸುವದು. ಬಿ
ಳೀಸಾಸುವೆ, ಲಾಮಂಚ, ಶಿವನಿರ್ಮಾಲ್ಯ, ಬೆಕ್ಕಿನರೋಮ, ಮನುಷ್ಯರತಲೆ
ಕೂದಲು, ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ಹಸುವಿನತುಪ್ಪ, ಬಜೆ, ಎಳ್ಳು, ಹಾವಿನಪೊರೆ,
ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಮೂರುದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಶಿಶುವಿಗೆ ಧೂಪಹಾಕಿಸುವದು. ನಾ

ಲ್ಕನೇದಿವಸದಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿ, ಅರಳಿ, ಆಲ, ಮಾವು, ನೇರಲು, ಯೀ ಅಯ್ದುಬಗೆಯ ಪಲ್ಲವದನೀರಂ ಶಿಶುವಿಗೆ ಪ್ರೋಕ್ಷಿಸುವದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಅನ್ನವನಿಕ್ಕುಸುವದು. ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದಾನವಮಾಡಿಸುವದು. ಹೋಮವನಿಕ್ಕುಸುವದು. ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಬಾಲಕನಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯವಹುದು.

ವಾ ॥ ದ್ವಿತೀಯೇ ದಿವಸೇ ಮಾಸೇ ವರ್ಷೇ ಸುನಂದಾನಾಮಮಾತಾ ಬಾಲಂ ಗೃಹ್ಣಾತಿ, ಗೃಹೀತಮಾತ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಂ ಜ್ವರೋ ಭವತಿ, ದಂತಾನ್ ಖಾದತಿ, ಅಕ್ಷಿಣೀ ನಿಮೀಲಯತಿ, ಅಹೋರಾತ್ರಂ ರೋದತಿ, ಸ್ತನ್ಯಂ ನಗೃಹ್ಣಾತಿ, ಉದರಾಧ್ಮಾನಂ ಚ ಭವತಿ, ಬಲಿಃ, ತಂಡುಲಪ್ರಸ್ಥಮೇಕಂ ಪುತ್ತಳಿಕಾಂ ಕಾರಯೇತ್, ತ್ರಯೋದಶ ಸ್ವಸ್ತಿಕಾನ್, ತ್ರಯೋದಶ ಧ್ವಜಾನ್, ಚತುಃಪ್ರದೀಪಾನ್ ದತ್ವಾ ಅರ್ಧಪ್ರಸ್ಥಪರಿಮಿತಮನ್ನಂ ಶುಕ್ಲಂ ಅಪೂಪ ಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸಯುಕ್ತಂ ಪಶ್ಚಿಮಸ್ಯಾಂ ದಿಶಿ ಪಶ್ಚಿಮಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ದಿನ ಪಂಚಕಂ ಬಲಿಂ ದಾಪಯೇತ್. ಧೂಪಸ್ನಾನಮಂತ್ರಾಃ ಪೂರ್ವವತ್ ॥

ಟೀ॥ ಯೆರಡನೆದಿವಸ, ಯೆರಡನೇಮಾಸ, ಯೆರಡನೇವರ್ಷ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಲಕನನ್ನು ಸುನಂದಾದೇವಿಯೆಂಬ ದೇವತೆ ಹಿಡುವಳು. ಆ ಶಿಶುವಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಜ್ವರಬರುವುದು, ಹಲ್ಲುಕಚ್ಚುವದು, ಕಣ್ಣುಬಿಡದು, ಹಗಲಿರುಳು ಅಳುವದು, ಮೊಲೆಯನುಣ್ಣದು, ಮೈಮುರಿವದು, ಕೈಕಾಲಂಸೆಡಿಸುವದು, ಅದಕ್ಕೆ ಬಲಿ ಒಂದು ಬಳ್ಳ ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರತಿಮೆಯಂ ಮಾಡಿ, ಬಿಳೀ ವಸ್ತ್ರ, ಬಿಳೀ ಹುವ್ವು, ಬಿಳೀ ಅಕ್ಷತೆ, ಯಿವುಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಯಂ ಮಾಡಿ, ಮೊದಲು ಮಾನ ಅಕ್ಕಿ ಬೇಯಿಸಿ, ವ್ರೊಂಬಳಕ್ಕೆತೆಯಲ್ಲಿ ಯಿರಿಸುವದು. ಆ ಅನ್ನದಮೇಲೆ ಹದಿಮೂರು ಸ್ವಸ್ತಿಕ ಹದಿಮೂರು ಶೆಕ್ಕೆ, ಯೆಂಟು ದೋಸೆ, ಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸಸಹ ಆಬಕ್ಕರೇಲಿ ಯಿರಸಿ, ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಮುಂದಿಟ್ಟು. ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತಿ, ಸುನಂದೆ, ಬಲಿಂಗೃಹ್ಣ ಬಾಲಕಂ ಮುಂಚ ಮುಂಚ ಸ್ವಾಹಾ, ಯೆಂದು ಆಬಕ್ಕರೆ ಕೂಳಂ ಬಲಿಕೊಟ್ಟು ತಾಂಬೂಲ ದಕ್ಷಿಣೆ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಆಬಕ್ಕರೇಲಿಯಿರಿಸಿ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಯಂಕಾಲದೊಳು ಐದುದಿನಯೀರೀತಿ ಬಲಿಹಾಕಿಸುವದು. ತವರಿಂ ಪಂಚಪಲ್ಲವನೀರುಗಳಿಂದ ಸ್ನಾನಗಳನ್ನೂ ಮೊದಲುಹೇಳಿದ ಮರ್ಯಾದೆಯಲ್ಲಿ ಧೂಪವನ್ನೂ ಹಾಕಿಸಲು ಶಿಶುವಿಗೆ ಸ್ವಸ್ಥವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ತೃತೀಯೇ ದಿವಸೇ ಮಾಸೇ ವರ್ಷೇ ವಾ ಪೂತನೀ ನಾಮ ಮಾತೃಕಾ

ಲಂ ಗೃಹ್ಣಾತಿ, ಗೃಹೀತಮಾತ್ರಸ್ಯ ಜ್ವರೋ ಭವತಿ, ರೋಮಹರ್ಷೋ ಭವ
ತಿ, ಅಂಗಭೇದಂ ಕರೋತಿ, ಅಕ್ಷಿಣೀ ನಿಮೀಲಯತಿ, ಆಹಾರಂ ನ ಗೃಹ್ಣಾ
ತಿ, ತಸ್ಯ ಬಲಿಃ, ತಂಡುಲಪ್ರಸ್ಥಮೇಕಂ ಪುತ್ತಳಿಕಾಂ ಕಾರಯೇತ್, ತಂಡುಲ
ಪ್ರಸ್ಥಮೇಕಂ ರಕ್ತೌದನಂ, ರಕ್ತಧ್ವಜಂ, ಸ್ವಸ್ತಿಕಂ, ರಕ್ತಪುಷ್ಪಾಕ್ಷ
ತಾನುಲೇಪನಂ, ಪಶ್ಚಿಮಸಂಧ್ಯಾಯಾಮುತ್ತರಸ್ಯಾಂ ದಿಶಿ ಬಲಿಂ ಕ್ಷಿಪೇತ್,
ಧೂಪಸ್ನಾನಭೋಜನಮಂತ್ರಾಃ ಪೂರ್ವವತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಮೂರು ದಿನ ಮೂರು ಮಾಸ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಪೂತನೀಯೆಂಬ ದೇ
ವತೆ ಹಿಡಿಯುವದು, ಹಾಗೆ ಹಿಡಿದ ಶಿಶುವಿಗೆ ಜ್ವರವುಂಟಾಗುವದು, ರೋ
ಮಾಂಚವುಂಟಾಗುವದು, ಮೈನೋರುವದು, ಕಣ್ಣುಗಳು ಮುಚ್ಚಿಕುವದು, ಆಹಾರವ
ನೊಲ್ಲದು, ಅದಕ್ಕೆ ಬಲಿ ಒಂದು ಬಳ್ಳ ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪುತ್ತಳಿಯಂ
ಮಾಡಿ, ಒಂದು ಬಳ್ಳ ಅಕ್ಕಿ ಅನ್ನವ ಮಾಡಿ, ಬಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಸುರಿದು, ಕೆಂಪಾ
ಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಕೆಂಪಿನ ಧ್ವಜ, ಕೆಂಪಿನ ಸ್ವಸ್ತಿಕ, ಕೆಂಪಿನ ಗಂಧ, ಕೆಂಪಿನ
ಹೂವು, ಕೆಂಪಿನ ಅಕ್ಷತೆಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿ, ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತಿ, ಪೂತಿನಿ, ಬ
ಲಿಂ ಗೃಹ್ಣ, ಬಾಲಕಂ ಮುಂಚ ಮುಂಚ ಸ್ವಾಹಾ ಯೆಂದು ಅಪ್ರತಿಮೆಯಂ ಬಕ್ಕ
ರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ತಾಂಬೂಲ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನಾಯಿರಿಸಿ, ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉ
ತ್ತರದಿಕ್ಕಿನೊಳು ಬಲಿಯಂ ಹಾಕಿಸುವದು, ಧೂಪಸ್ನಾನ ಭೋಜನ ಮೊದ
ಲಾದವುಗಳಂ ಮುಂಚಿನಂತೆ ಮಾಡಿಸುವದು.

ವಾ॥ ಚತುರ್ಥೇ ದಿವಸೇ ಮಾಸೇ ವರ್ಷೇ ವಾ ಶಿಶುಂ ಮುಖಮಂಡಲಿಕಾ ನಾ
ಮ ಮಾತಾ ಗೃಹ್ಣಾತಿ, ಗೃಹೀತಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಂ ಜ್ವರೋ ಭವತಿ, ಗಾತ್ರಭೇ
ದಂ ಕರೋತಿ, ರೋಮಹರ್ಷೋ ಭವತಿ, ಶಿರೋ ನಿಮ್ನಯತಿ, ತಸ್ಯ ಬಲಿಃ,
ತಿಲಪಿಷ್ಟೇನ ಪುತ್ತಳಿಕಾಂ ಕಾರಯೇತ್, ಶುಕ್ಲಪುಷ್ಪಂ, ಶುಕ್ಲಸ್ವಸ್ತಿಕಂ, ಶುಕ್ಲ
ಧ್ವಜಂ, ಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸಂ ಪ್ರಸ್ಥಂ, ತಂಡುಲೌದನಂ, ಅಪೂಪಂ, ಶಷ್ಕುಲಿ
ಕಾಂ, ಪರ್ಪಟಿಕಾಂ ಚ ಬಲಿಂ ದತ್ವಾ, ಪುತ್ತಳಿಕಾಂಗಂ, ಬಿಲ್ವಕಂಟಕೈ
ರ್ವೇಧಯೇತ್. ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತಿ, ಮುಖಮಂಡಲಿಕೇ ಬಲಿಂ ಗೃಹ್ಣ ಗೃ
ಹ್ಣ, ಬಾಲಕಂ ಮುಂಚ ಮುಂಚ ಸ್ವಾಹಾ ಇತಿ ಬಲಿಂ ದತ್ವಾ ಧೂಪಯೇ
ತ್ ಗೋಶೃಂಗ ಲಶುನ ಸರ್ಷಪ ಸರ್ಪನಿರ್ಮೋಕ ಮಾರ್ಜಾರರೋಮ
ಮನುಷ್ಯಕೇಶ ನಿಂಬಪತ್ರ ಗವ್ಯಘೃತೈರ್ಬಾಲಂ ಧೂಪಯೇತ್, ಪಶ್ಚಿಮ

స్యాందిశి సంధ్యాకాలే బలింక్షిపేత్, స్నానాదికంపూర్వవత్ ॥

టీ॥ నాల్కనెయదివస మాస వర్షగళల్లి శిశువన్ను ముఖమండలికె యెంబదేవతె పిడియువదు, అదరచేష్టె—మొదలుజ్వర, మైమురివుదు, శోషమాంటవరుదు, నెత్తిబాయిహుళ్ళవరుదు, అదక్కెబలి—ఎప్పుబిగుళి యింద ఒందుపుత్తళియంమాడి, ఆపుత్తళిగెయన్న బిళీవస్త్ర గంధ అక్షతెపుష్పగళిందర్చిసి, ఒందుబళ్ళఅక్కి అన్నవమాడి బక్కరెయల్లియిరిసువదు, బిళీతెక్కెయం ఆఅన్నదమేలిట్టు, స్వస్తికవన్ను ఆబక్కరెయల్లి హాకి, మత్స్య, మాంస, దోసె, చక్కలి, కజ్జాయ, ఇష్టన్నూ బక్కరెయల్లియిరిసి, ఓంనమోభగవతి, ముఖమండలికె, బలింగృహాణ, బాలకంముంచముంచస్వాహా, యెందు అప్రతిమెయం ఆబక్కరెయల్లిరిసి, తాంబూల దక్షిణెగళన్నూ, దీపిగెయన్నూయిరిసి, మగువిన మండెయింద కాలకెళకెక్కెగి నివాళిసి తెగదు, పడువణదిక్కినల్లి సంధ్యాకాలదొళు మూరుదివస బలియంహాకిసువదు. ధూపస్నానపూజనవన్ను మొదలంతెయేలూచిసికొంబదు. ఈరీతియిందనడెయిసలు బాలకనిగె సుఖవరుదు.

వా॥ పంచమే దివసే మాసే వర్షేవా బాలకంబిడాలికానామ మాతాగృహ్ణాతి, తదా తస్యప్రథమంజ్వరోభవతి, శోఫశ్వాస కాస శూలానాహ విక్షేపాశ్చభవంతి, తస్యబలిః—తండులప్రస్థేన్తై కాం పుత్తళికాం కృత్వా శుక్లోదనే, శుక్లార్కపంచధ్వజాన్ పంచస్వస్తికాం పంచదీపాంశ్చ స్థాపయిత్వా. పుత్తళికాం శుక్లవస్త్రైరలంకృత్వా, శుక్లగంధపుష్పాక్షతాదిభిరభ్యర్చ్య, ఓంనమోభగవతి, బిడాలికే, బలింగృహాణ, బాలకం ముంచముంచస్వాహా యితి మంత్రేణ బలిందత్వా, తస్యతాంబూలందక్షిణాంచ దత్వా, దక్షిణస్యాందిశి సంధ్యాకాలే దినత్రియంచ బలిందద్యాత్, ఏవంచేద్బాలకః సుఖీభవతి ॥

టీ॥ అయిదనెయదివస, మాస, వర్షగళల్లి శిశువం బిడాలికెయెంబ దేవతె పిడియువదు, హాగె పిడిద శిశువిగె మొదలు జ్వరకండు దేహ

ದಲ್ಲಿ ಬಾಕು, ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಮೈನೋವು, ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರ, ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು, ಯುವಿಷ್ಟೂವುಂಟಾಗುವವು. ಅದಕ್ಕೆ ಬಲಿ—ಒಂದು ಬಳ್ಳ ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ತ್ರೀಪ್ರತಿಮೆಮಾಡಿ ವೊಂದುಬಳ್ಳ ಅಕ್ಕಿ ಅನ್ನಮಾಡಿ ಅದನ್ನ ಒಂದುಬಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿಸುರಿದು, ಆ ಅನ್ನದಮೇಲೆ ೩ ಬಿಳೀಶಿಕ್ಕೆ, ೩ ಸ್ವಸ್ತಿಕ, ೩ ದೀವಿಗೆಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿಯಿರಿಸಿ, ಆಪ್ರತಿಮೆಗೆ ಬಿಳೀವಸ್ತ್ರವನ್ನುಡಿಸಿ, ಬಿಳೀದಾದ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೆಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿ, ಓಂನಮೋಭಗವತಿ, ಬಿಡಾಲಿಕೆ, ಬಲಿಂಗೃಹಾಣ ಬಾಲಕಂಮುಂಚಮುಂಚ ಸ್ವಾಹಾ ಯೆಂದು ಆ ಅನ್ನವಂ ಬಲಿಕೊಟ್ಟು, ಕೆಂಬುಬಾಲ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನಿರಿಸಿ, ಆಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಆಬಕ್ಕರೆಯಮೇಲೆಯಿರಿಸಿ, ಆಶಿಶುವಿನ ಶಿರಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕಾಗಿ ನಿವಾಳಿಸಿ, ತೆಂಕಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ, ಸಾಯಂಕಾಲದೊಳು ಈಪ್ರಕಾರ ಮೂರುದಿನ ಬಲಿಹಾಕಿಸುವದು, ಧೂಪಸ್ನಾನಗಳು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡುವದು, ಶಿಶುವಿಗೆಸುಖವಹುದು.

ಷ ॥ ಷಷ್ಟೇ ದಿವಸೇ ಮಾಸೇ ವರ್ಷೇವಾ ಶಕುನೀನಾಮಮಾತೃಕಾ ಬಾಲಂ ಗೃಹ್ಣಾತಿ, ಗೃಹೀತಮಾತ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಂಜ್ವರೋಭವತಿ, ಅಕ್ಷಿಣೀನಿಮೀಲಯತಿ, ಈಷತ್ತಾಪಃಪ್ರಲಾಪಶ್ಚಭವತಿ, ದಂತಸಂಘಟ್ಟನಂಭವತಿ, ಅಶನಂನಗೃಹ್ಣಾತಿ, ಶಿರಸ್ತೋದೋಭವತಿ, ಉದ್ವೇಜಯತಿ, ಗಾತ್ರಶೋಷಂಕರೋತಿ, ತಸ್ಯಬಲಿಃ—ತಂಡುಲಪ್ರಸ್ಥೈಸ್ತ್ರಿಕಾಂಪ್ರತಿಮಾಂಕಾರಯೇತ್, ಕೃಷ್ಣಪುಷ್ಪಂ ಕೃಷ್ಣಧ್ವಜಚತುಷ್ಟಯಂ, ಅಷ್ಟಾಸ್ವಸ್ತಿಕಾನ್ಕಾರಯೇತ್, ಕ್ಷೀರಪಾಯಸಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸಂಅರ್ಧಪ್ರಸ್ಥೋದನಂ ಪಾಂಡಂಬಬಲಿಂದತ್ವಾ, ಪೂರ್ವಾಹ್ಣೇ ಪಶ್ಚಿಮಸ್ಯಾಂದಿಶಿ ಬಲಿಂಕ್ಷಿಪೇತ್, ಧೂಪಸ್ನಾನಮಂತ್ರಾಃ ಪೂರ್ವವತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಆರನೆಯದಿವಸ ಮಾಸವರ್ಷಂಗಳಲ್ಲಿ, ಬಾಲಕನನ್ನ ಶಕುನಿಯೆಂಬ ದೇವತೆಪಿಡಿಯುವದು, ಪಿಡಿದಶಿಶುವಿಗೆ ಮೊದಲು ಜ್ವರವುಂಟಾಗುವದು, ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವದು, ತಾಪ ಪ್ರಲಾಪ ವುಂಟಾಗಿರುವದು, ಹಲ್ಲುಕಚ್ಚುವುದು, ಆಹಾರಕೊಳ್ಳದು, ಮಂಡೆನೋವು, ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಬಲಿ—ಒಂದು ಬಳ್ಳ ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ತ್ರೀಪ್ರತಿಮೆಯಂಮಾಡಿ ಕಪ್ಪಿನವಸ್ತ್ರ, ಕಪ್ಪಿನ ಗಂಧಾಕ್ಷತೆಗಳು, ನಾಲ್ಕು ಕರೀತಕ್ಕೆ, ಯೆಂಟುಸ್ವಸ್ತಿಕ, ಇವುಗಳನ್ನು ಯಿರಿಸಿ ಪೂಜೆಯಂಮಾಡಿ, ಯೆರಡುಮಾನಅಕ್ಕಿ ಅನ್ನವನ್ನು ಹಾಲು

ಪಾಯಸ, ಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸ, ರಸದಾಳಿ ಕಬ್ಬು, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಒಂದುಬಕ್ಕರೆಯ
ಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಓಂನಮೋಭಗವತಿ, ಶಕುನಿ, ಬಲಿಂಗೃಹಾಣ, ಬಾಲಕಂಮುಂಚಮುಂಚ
ಸ್ವಾಹಾಯೆಂದು ಬಲಿಯಂಕೊಟ್ಟು, ಆಪ್ರತಿಮೆಯಂ ಬಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಬಾ
ಲಕನಮಂಚದಿಯಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ನಿವಾಳಿಸಿ, ತಾಂಬೂಲ ಕಾಣಿಕೆಯೊಡನೆ ಪೂ
ರ್ವಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನೊಳು ಬಲಿಯಂ ಹಾಕಿಸುವದು. ಧೂಪಸ್ನಾನಗ
ಳುಮೊದಲಂತೆಯೇ ಮಾಡಿಸಲು ಬಾಲಕನಿಗೆ ಸುಖವುಂಟಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸಪ್ತಮೇ ದಿವಸೇ ಮಾಸೇ ವರ್ಷೇವಾ, ಶುಷ್ಕರೇವತೀ ನಾಮ
ಮಾತಾ ಬಾಲಂಗೃಹ್ಣಾತಿ, ಗೃಹೀತಮಾತ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಂಜ್ವರೋಭವತಿ,
ಗಾತ್ರಭೇದಂಕರೋತಿ,ಉದ್ಗಾರೋಭವತಿ,ಅಶನಂಚನಗೃಹ್ಣಾತಿ,ತಸ್ಯ
ಬಲಿಃ—ತಂಡುಲಪ್ರಸ್ಥ ಪುತ್ತಳಿಕಾಮೇಕಾಂಕಾರಯೇತ್. ತಸ್ಯಾಸ
ಪ್ತಧ್ವಜಾಃ, ಸಪ್ತಸ್ವಸ್ತಿಕಾಃ, ಸಪ್ತಪುಷ್ಪಾಣಿದತ್ವಾ, ಗಂಧಾದಿಭಿ
ರಭ್ಯರ್ಚ್ಯ, ಅರ್ಧಪ್ರಸ್ಥೋದನಂ ಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸಸಹಿತಬಲಿಂದತ್ವಾ,ತಾಂ
ಬೂಲಂದಕ್ಷಿಣಾಂಚದತ್ವಾ, ಉತ್ತರಸ್ಯಾಂದಿಶಿಪೂರ್ವಾಹ್ಣೇ ದಿನತ್ರ
ಯಂಬಲಿಂದದ್ಯಾತ್॥ ಧೂಪಸ್ನಾನ ಮಂತ್ರಾಃಪೂರ್ವವತ್

ಟೀ॥ ಏಳನೆಯದಿವಸ ಮಾಸವರ್ಷಂಗಳಲ್ಲಿ, ಬಾಲಕನನ್ನು ಶುಷ್ಕರೇವತಿ
ಯೆಂಬದೇವತೆ ಹಿಡಿಯುಂ, ಹಿಡಿದ ಶಿಶುವಿಗೆ ಮೊದಲು ಜ್ವರಕಗಲುವದು, ಮೈ
ಮುರಿವುದು, ಓಕರಿಕೆವುಂಟಾಗಿರುದು, ಆಹಾರವನೊಲ್ಲನು,ಅದಕ್ಕೆ ಬಲಿ—ಒಂ
ದುಬಳ್ಳ ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮೆಯಂಮಾಡಿ, ಬಿಳೀವಸ್ತ್ರವನುಡಿಸಿ, ಯೇಳು
ತೆಕ್ಕೆ, ಏಳುಸ್ವಸ್ತಿಕ, ಏಳುದೀವಿಗೆಗಳನ್ನುಯಿಕ್ಕಿ, ಏಳುಪುಷ್ಪಗಳಿಂದಅರ್ಚಿ
ಸಿ, ಗಂಧಾಕ್ಷತೆಗಳನಿಕ್ಕಿ, ಯೆರಡುಮಾನಅಕ್ಕಿ ಯೋಗರಗಳನ್ನು ಮತ್ಸ್ಯ
ಮಾಂಸಸಹಿತವಾಗಿ ಒಂದುಬಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ತಾಂಬೂಲ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು
ಇರಿಸಿ, ಓಂನಮೋಭಗವತಿ, ಶುಷ್ಕದೇವತಿ, ಬಲಿಂಗೃಹಾಣ, ಬಾಲಕಂ ಮುಂಚ
ಮುಂಚಸ್ವಾಹಾಯೆಂದು ಬಲಿಯಂ ಕೊಟ್ಟು,ಪೂರ್ವಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರದಿ
ಕ್ಕಿನೊಳು ಮೂರುದಿನ ಬಲಿಯಂಹಾಕಿಸುವದು, ಧೂಪಸ್ನಾನಗಳು ಮೊದ
ಲಿನಂತೆಮಾಡಿಸುವದು. ಈಪ್ರಕಾರಮಾಡಿಸಲುಬಾಲಕನಿಗೆಸುಖವುಂಟಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಷ್ಟಮೇ ದಿವಸೇ ಮಾಸೇ ವರ್ಷೇವಾ,ವಿದಾರಿಕಾನಾಮಮಾತಾಬಾ
ಲಂಗೃಹ್ಣಾತಿ, ಗೃಹೀತಮಾತ್ರಸ್ಯಪ್ರಥಮಂಜ್ವರೋಭವತಿ, ಗಾತ್ರ

ಭೇದಂಕರೋತಿ, ದಿವಾರಾತ್ರಂರೋದಿತಿ, ಜಿಹ್ವಾಶೋಷೋಭವತಿ, ಅಂಗಂ
ಪೀಡಯತಿ, ಅಕ್ಷಿಣೀನಿಮೀಲಯತಿ, ಆಹಾರಂನಗೃಹ್ಣಾತಿ, ತಸ್ಯಬಲಿಃ,
ತಂಡುಲಪ್ರಸ್ಥೈಸ್ತ್ರಿಕಾಂಪುತ್ತಳಿಕಾಂಕಾರಯೇತ್, ಪ್ರಸ್ಥಾರ್ಧತಂಡುಲೌದ
ನಂ, ಪಾಯಸಗುಡಸರ್ಪಿರ್ಯುಕ್ತಂ, ಏಕಸ್ಮಿನ್ಪಾತ್ರೇನಿಕ್ಷಿಪ್ಯ, ತ
ತ್ರಿಧ್ವಜಚತುಷ್ಟಯಂ, ದೀಪಚತುಷ್ಟಯಂ, ಲಾಜ, ಮಾಂಸ, ಮಾಷಾ
ಪೂಪ ಸರ್ಪಿಃ ಶಷ್ಕುಲೀಕಾಶ್ಚದತ್ವಾ, ರಕ್ತಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತಾದಿಭಿರ
ಭ್ಯರ್ಚ್ಯ, ಓಂನಮೋಭಗವತಿ, ಬಿದಾರಿಕೇ, ಬಲಿಂಗೃಹ್ಣ, ಬಾಲಕಂ
ಮುಂಚಮುಂಚಸ್ವಾಹಾ ಇತಿಮಂತ್ರೇಣ ಬಲಿಂದತ್ವಾ, ತಾಂಬೂಲಂ
ದಕ್ಷಿಣಾಂಚದತ್ವಾ, ದಕ್ಷಿಣಸ್ಯಾಂದಿಶಿ ಸಂಧ್ಯಾಯಾಂದಿನತ್ರಯಂ
ಬಲಿಂದದ್ಯಾತ್, ಧೂಪಸ್ನಾನಾದಿಪೂರ್ವವತ್ ॥

ಟೀ॥ ಎಂಟನೆಯದಿನಮಾಸವರ್ಷಂಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದಾರಿಕೆಯೆಂಬ ದೇವತೆಪಿಡಿಯು
ವದು, ಅದರಚೇಷ್ಟೆ—ಮೊದಲುಜ್ವರಬರುವದು, ಮೈಮುರಿವದು, ಹಗಲಿರುಳುಅಳು
ವದು, ನಾಲಿಗೆಒಣಗುವದು, ಕೈಕಾಲನಿಗರಿಸುವದು, ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಬುದು,
ಆಹಾರಂಗೊಳ್ಳದು, ಅದಕ್ಕೆ ಬಲಿ—ಒಂದುಬಳ್ಳಅಕ್ಕಿಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಓಂದುಪ್ರತಿ
ಮೆಯಂ ಮಾಡಿ ಕೆಂಪಿನಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೆಗಳಿಂದರ್ಚಿಸಿ, ಎರಡುಮಾನಅಕ್ಕಿ
ಅನ್ನ ಒಂದು ಬಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಪಾಯಸ, ಬೆಲ್ಲ, ತುಪ್ಪಗಳನ್ನು
ಹಾಕಿ, ಆಬಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಠಕ್ಕೆ, ನಾಲ್ಕುದೀಪ, ಭತ್ತದಅರಳು,
ಮಾಂಸ, ಉದ್ದಿನವಡೆ, ಹಪ್ಪಳ, ಚಕ್ಕುಲಿ ಇವುಗಳನ್ನಿರಿಸಿ, ಓಂನಮೋಭ
ಗವತಿ, ಬಿದಾರಿಕೆ, ಬಲಿಂಗೃಹ್ಣ, ಬಾಲಕಂ ಮುಂಚಮುಂಚಸ್ವಾಹಾ ಯೆಂ
ದು ಬಲಿಯಂಕೊಟ್ಟು, ತಾಂಬೂಲ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನಿರಿಸಿ, ತೆಂಕಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ
ಸಾಯಂಕಾಲದೊಳು ಮೂರುದಿನ ಬಲಿಯಂಹಾಕಿಸಲು ಶಿಶುವಿಗೆ ಸುಖವುಂ
ಟಾಗುವದು,

ವಾ॥ ನವಮೇ ದಿವಸೇ ಮಾಸೇ ವರ್ಷೇವಾ ಸುದಮೇದಸಾ ನಾಮಮಾತಾಬಾ
ಲಂಗೃಹ್ಣಾತಿ, ಗೃಹೀತಮಾತ್ರಸ್ಯಜ್ವರಶ್ಛರ್ದ್ಯಾರ್ಧ್ಮಾನ ಗ್ರಹಣೀಕಾ
ಸಶ್ವಾಸಶೂಲಶೋಷೋಭವತಿ, ಗಾತ್ರಭೇದಾಭವಂತಿ, ತತ್ರಬಲಿಃ—ತಂ
ಡುಲಪ್ರಸ್ಥೈಸ್ತ್ರಿಕಾಂ ಪುತ್ತಳಿಕಾಂಕಾರಯೇತ್, ಶುಕ್ಲೋದನ, ಮತ್ಸ್ಯ
ಮಾಂಸ. ಶಷ್ಕುಲಿ, ಪರ್ಪಟಿಕಾಭಿಃ ಶುಕ್ಲಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತಾದಿಭಿ ರರ್ಚ

ಇತ್ವಾ, ಉತ್ತರಸ್ಯಾಂದಿಶಿ ಸಾಯಂಕಾಲೇ ದಿನತ್ರಯಂ ಬಲಿಂದದ್ಯಾ
ತ್,ಧೂಪಸ್ನಾನಾದಿಪೂರ್ವಕಂ, ಓಂನಮೋಭಗವತಿ, ಮದಮೇದಸೆ,
ಬಲಿಂಗೃಹ್ಣಾಣಬಾಲಕಂ ಮುಂಚಮುಂಚ ಸ್ವಾಹಾ ಇತಿ ಬಲಿಂದದ್ಯಾತ್॥

ಟೀ॥ಒಂಭತ್ತನೆಯ ದಿವಸ ಮಾಸವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮದಮೇದಸೆಯೆಂಬ ದೇವತೆ
ಹಿಡಿಯುವುದು,ಹಿಡಿದ ಮಾಸಿಗೆ ಮೊದಲು ಜ್ವರಮಕ್ಕಂ, ವೋಕರಿಕೆ, ಹೊಟ್ಟೆವು
ಬ್ಬರ, ಅತಿಸಾರ, ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ವುದರಶೂಲೆ, ಕೈಕಾಲುಮೈ, ಇವಗಳು
ಬಾತುಮೈಮುರಿವುದು, ಇವೆಲ್ಲವುಂಟಾಗಿರುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಬಲಿ—ಒಂದುಬಳ್ಳ ಅ
ಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಒಂದುಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರತಿಮೆಯಂಮಾಡಿ, ಬಿಳೀವಸ್ತ್ರವನುಡಿಸಿ, ಬಿ
ಳೀದಾದ ಗಂಧಾಕ್ಷತೆ ಪುಷ್ಪಗಳಿಂದರ್ಚಿಸಿ, ಮೊಸರು ಮಾನಅಕ್ಕಿ ಓಗರಮಾ
ಡಿ, ವೊಂದುಬಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಸುರಿದು, ಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸ, ಚಕ್ಕುಲಿ, ಉಪ್ಪಳಸ
ಹಿತ ವೊಂದುತಕ್ಕೆ ,ಒಂದು ಸ್ವಸ್ತಿಕ, ವೊಂದುದೀಪ, ಇವುಗಳನ್ನು, ತಾಂ
ಬೂಲದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಅನ್ನದಮೇಲೆ ಯಿರಿಸಿ, ಓನ್ನಮೋಭಗವತಿ, ಮದ
ಮೇದಸೆ,ಬಲಿಂಗೃಹ್ಣಾಣ,ಬಾಲಕಂ ಮುಂಚಮುಂಚಸ್ವಾಹಾ ಯೆಂದು ಬಲಿಯಂ
ಕೊಟ್ಟು ನಿವಾಳಿಸಿ, ಬಡಗಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಯಂಕಾಲದೊಳು ಮೂರುದಿನ ಹಾ
ಕಿಸುವದು, ಧೂಪಸ್ನಾನ ಭೋಜನಗಳಂ ಮೊದಲಿನಂತೆಮಾಡಲು ಮಗುವಿಗೆ
ಸುಖವುಂಟಾಗುವದು.

ವಾ॥ದಶಮೇ ದಿವಸೇ ಮಾಸೇ ವರ್ಷೇವಾ, ರೇವತೀ ನಾಮ ಮಾತಾ ಬಾಲಕಂಗೃ
ಹ್ಣಾತಿ, ಗೃಹೀತಮಾತ್ರಸ್ಯ ಪ್ರಥಮಂಜ್ವರೋಭವತಿ, ಛರ್ದಿ ಕಾಸ
ಶ್ವಾಸ ಶೂಲಾಧ್ಮಾನಾನ್ನದ್ವೇಷಾಭವಂತಿ,ತಸ್ಯಬಲಿಃ—ತಂಡುಲಪ್ರ
ಸ್ಥೇನಪುತ್ತಳಿಕಾಂಕೃತ್ವಾ, ತಾಂಬಿಲ್ವಕಂಟಕೈರಷ್ಟಾಂಗೇಷುವೇಧಯೇತ್,
ರಕ್ತಗಂಧಾಕ್ಷತ ಪತ್ರಪುಷ್ಪೈರಭ್ಯರ್ಚ್ಯ, ಘೃತಗುಡಸಹಿತಮೋದನಂ,
ಪಂಚವಿಂಶತಿ ದೀಪಾನ್, ತಾಂಬೂಲದಕ್ಷಿಣಾಂಚದತ್ವಾ, ಓಂನಮೋ
ಭಗವತಿ, ವೈಶ್ವದೇವಾಯ ಹನಹನಹುಂಫಟ್ ಸ್ವಾಹಾ ಯಿತಿಮಂತ್ರೇ
ಣ ಬಲಿಂದದ್ಯಾತ್, ಧೂಪಸ್ನಾನಾದಿಪೂರ್ವಕಂ॥

ಟೀ॥ಹತ್ತನೆಯದಿವಸ ಮಾಸ ವರ್ಷಂಗಳಲ್ಲಿ ರೇವತಿಯೆಂಬದೇವತೆಹಿಡಿಗುಂ,
ಅದರಚೇಷ್ಟೆ—ಜ್ವರ, ವೋಕರಿಕೆ, ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬರ, ಹೊ
ಟ್ಟೆನೋವು, ಹೊಟ್ಟೆಆಧ್ಮಾನ, ಅನ್ನದ್ವೇಷ, ಯಿವಿಷ್ಟೂ ವುಂಟಾಗುವದು,

ಅದಕ್ಕೆ ಬಲಿ—ಮೊದಲಿನಂತೆಯೇ ಪುತ್ತಳಿಯಂ ಮಾಡಿ, ಅಷ್ಟಾಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಲ್ಲನತ್ತದ ಮುಳ್ಳುಗಳಂ ಚುಚ್ಚಿ, ರಕ್ತಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೆಗಳಿಂದರ್ಚಿಸಿ, ಕುಪ್ಪ ಬಿಲ್ಲಗೂಡಿದ ಬಿಳೀಅನ್ನವನ್ನು ಬಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ತೆಕ್ಕೆ, ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸ್ವಸ್ತಿಕ, ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ದೀಪಗಳಂ ಇರಿಸಿ, ತಾಂಬೂಲದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನಿರಿಸಿ, ಓಂನಮೋಭಗವತೇ, ವೈಶ್ವದೇವಾಯ ಹನಹನಹುಂ ಫಟ್ ಸ್ವಾಹಾ ಎಂಬಮಂತ್ರದಿಂದ ಬಲಿಯಂಕೊಟ್ಟು, ತೆಂಕಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಯಂಕಾಲದೊಳು ಮೂರುದಿನ ಬಲಿಯಂ ಕೊಡುವದು, ಧೂಪಸ್ನಾನಗಳನ್ನು ಮೊದಲಿನಂತೆಮಾಡಿಸಲು ಬಾಲಕನಿಗೆ ಸುಖವುಂಟಾಗುವದು.

ವಾ ॥ ಏಕಾದಶೇದಿವಸೇ ಮಾಸೇವರ್ಷೇವಾ, ಅರ್ಜನಾಮಮಾತೃಕಾ ಗೃಹ್ಣಾತಿ, ಗೃಹೀತಮಾತ್ರಸ್ಯಪೂರ್ವಂಜ್ವರೋಭವತಿ, ಅನ್ನದ್ವೇಷ, ಶೋಷ, ಗಾತ್ರಭೇದೋರ್ಧ್ವದೃಷ್ಟಯಶ್ಚಭವಂತಿ, ರೋದತಿ, ತಸ್ಯಬಲಿಃ—ಪೂರ್ವವತ್, ಪ್ರತಿಮಾಂಕೃತ್ವಾ, ಶುಕ್ಲಗಂಧಾದಿಭಿರರ್ಚಯಿತ್ವಾ, ಪಾತ್ರಸ್ಥಿತಶುಕ್ಲೋದನೇ ಪಂಚವಿಂಶತಿಧ್ವಜ ಪಂಚವಿಂಶತಿಸ್ವಸ್ತಿಕದೀಪಾನ್ದತ್ವಾ, ಓಂನಮೋಭಗವತೇ, ನಾರಾಯಣಾಯ, ವಜ್ರಹಸ್ತಾಯ, ಜ್ವಲಜ್ವಲನ ದುಷ್ಟಗ್ರಹ ಹುಂಫಟ್ ಸ್ವಾಹೇತಿಮಂತ್ರೇಣ ಬಲಿಂದತ್ವಾ, ತಾಂಬೂಲಂದಕ್ಷಿಣಾಂಚ, ದಕ್ಷಿಣಸ್ಯಾಂದಿಶಿ ಸಂಧ್ಯಾಯಾಂ ದಿನತ್ರಯಂ ಬಲಿಂದದ್ಯಾತ್, ಸ್ನಾನದೀಪಾದಿ ಪೂರ್ವವತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ದಿವಸಮಾಸ ವರ್ಷಂಗಳಲ್ಲಿ, ಅರ್ಜನಾಯೆಂಬ ದೇವತೆ ಹಿಡಿಗುಂ, ಅದರಚೇಷ್ಟೆ—ಜ್ವರ, ಅನ್ನದ್ವೇಷ, ಮೈಬಣಗುವಣ, ಮೈಮುರಿವದು, ಊರ್ಧ್ವದೃಷ್ಟಿ ವುಂಟಾಗಿರುದು, ಅಳುವದು, ಅದಕ್ಕೆ ಬಲಿ—ಮೊದಲಿನಂತೆ ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮೆಯಂ ಮಾಡಿ, ಬಿಳೀ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೆಗಳಿಂದರ್ಚಿಸಿ, ಮೊರದುಮಾನ ಅಕ್ಕಿಅನ್ನವನ್ನು ಒಂದುಬಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಸುರಿದು; ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ತೆಕ್ಕೆಯನ್ನೂ, ಅಷ್ಟಸ್ವಸ್ತಿಕ, ಅಷ್ಟದೀಪಂಗಳನ್ನೂ ಬಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ತಾಂಬೂಲ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನೂ ಇರಿಸಿ, ಓಂನಮೋಭಗವತೇ, ನಾರಾಯಣಾಯ, ವಜ್ರಹಸ್ತಾಯ, ಜ್ವಲಜ್ವಲನದುಷ್ಟಗ್ರಹ ಹುಂಫಟ್ ಸ್ವಾಹಾ ಯೆಂದು ಬಲಿಯಂಕೊಟ್ಟು, ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯಂ ಆಬಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಆ ಬಾಲಕನಿಗೆ ನಿವಾಳಿಸಿ, ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಯಂಕಾಲದೊಳು ಮೂರುದಿನ

ಬಲಿಯಂಕೊಡಿಸುವದು. ಧೂಪಸ್ನಾನಗಳು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಮಾಡಿಸುವದು, ಈರೀತಿ ನಡೆಸಲು ಬಾಲಕನಿಗೆ ಸ್ವಾಸ್ಥವಹುದು.

ವಾ॥ ದ್ವಾದಶೇದಿವಸೇಮಾಸೇ ವರ್ಷೇವಾ, ಅದ್ಭುತಾನಾಮ ಮಾತಾ ತಾ ಗೃಹ್ಣಾತಿ, ಗೃಹೀತಮಾತ್ರಸ್ಯ ಜ್ವರ ದಂತಖಾದನಾತಿಸಾರದಿವಾರಾತ್ರಿರೋದನಾ ಕ್ಷಿರೋಗೋರ್ಧ್ವರೋಮತಾಶ್ಚಭವಂತಿ, ತಸ್ಯಬಲಿಃ—ಪೂರ್ವವತ್, ಪುತ್ತಳಿಕಾಂಕೃತ್ವಾ, ಶುಕ್ಲಗಂಧಾಕ್ಷತ ಪುಷ್ಪಾದಿಭಿರರ್ಚಯಿತ್ವಾ, ಅರ್ಧಪ್ರಸ್ಥತಂಡುಲೋದನಂ, ಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸ ಪರ್ಪಟಿಕಾಸಹಿತಂ, ತ್ರಯೋದಶಧ್ವಜ ಸ್ವಸ್ತಿಕದೀಪಯುಕ್ತಾಂಬಲಿಂ ದಕ್ಷಿಣಸ್ಯಾಂದಿಶಿ ಸಾಯಂದದ್ಯಾತ್, ತಾಂಬೂಲ ದಕ್ಷಿಣಾದೀಪ ಧೂಪ ಸ್ನಾನಾನಿಪೂರ್ವವತ್. ಬಲಿಮಂತ್ರಃ—ಓಂನಮೋನಾರಾಯಣಾಯ, ಪ್ರಜ್ವಲಪ್ರಜ್ವಲ, ಹನಹನ, ಶೋಧಯಶೋಧಯ, ಮರ್ದಯಮರ್ದಯ, ಪಾತಯಪಾತಯ, ಹುಂಪಟ್ ಸ್ವಾಹಾ, ಹುಂಹುಂಹುಂ ಹನಹನ, ದುಷ್ಟಸತ್ವಾನಾಂ ಮಾರೀರಿ ಹುಂಪಟ್ ಸ್ವಾಹಾ, ಇತಿ ರಾವಣೀಯಮತಂ ಬಾಲಗ್ರಹತಂತ್ರಂ ಸಮಾಪ್ತಂ॥

ಟೀ॥ ಹನ್ನೆರಡನೆಯದಿನ ಮಾಸ ವರ್ಷಂಗಳಲ್ಲಿ, ಅದ್ಭುತೆಯೆಂಬದೇವತೆಪಿಡಿಸುಂ, ಪಿಡಿದಶಿಶುವಿಗೆ ಜ್ವರ, ಹಲ್ಲುಕಚ್ಚುವದು, ದಿವಾರಾತ್ರಿ ಅಳುವದು, ಕಣ್ಣುಬೇನೆ, ಊರ್ಧ್ವರೋಮ. ಯಿವಿಷ್ಟಾ ವುಂಟಾಗುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಬಲಿ—ಅಕ್ಕಿ ಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಆಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರೊಂಡುಪ್ರತಿಮೆಯಂಮಾಡಿ, ಬಿಳೀಗಂಧ ಅಕ್ಷತೆ ಪತ್ರಿಪುಷ್ಪಗಳಿಂದರ್ಚಿಸುವದು. ಯೆರಡುಸೂನ ಅಕ್ಕಿ ಅನ್ನವಮಾಡಿ, ಒಂದುಬಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಅದರಮೇಲೆ ಮತ್ಸ್ಯ ಮಾಂಸ ಹಪ್ಪಳಗಳನ್ನಿರಿಸಿ, ಹದಿಮೂರುಧ್ವಜ, ಹದಿಮೂರು ಸ್ವಸ್ತಿಕ, ಹದಿಮೂರುದೀಪ, ಯಿಷ್ಟನ್ನೂಯಿರಿಸಿ, ತಾಂಬೂಲದಾಣಿಕೆಗಳನ್ನಿರಿಸಿ, ಬಲಿಯಂಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ಮಂತ್ರ—ಓಂನಮೋನಾರಾಯಣಾಯ, ಪ್ರಜ್ವಲಪ್ರಜ್ವಲ, ಹನಹನ, ಶೋಧಯಶೋಧಯ, ಮರ್ದಯಮರ್ದಯ, ಪಾತಯಪಾತಯ, ಹುಂಪಟ್ ಸ್ವಾಹಾ, ಹುಂಹುಂಹುಂ ಹನಹನ, ದುಷ್ಟಸತ್ವಾನಾಂಮಾರೀರಿಹುಂಸ್ವಾಹಾ, ಎಂಬಮಂತ್ರದಿಂದ ಬಲಿಯಂಕೊಟ್ಟು, ಆಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಆಬಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಸಾಯಂಕಾಲದೊಳು ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮೂರುದಿನ ಬಲಿಯಂ

ಹಾಕಿಸುವದು. ಧೂಪಸ್ನಾನಾದಿಗಳು ಮೊದಲಿನಹಾಗೆ ಮಾಡಿಸುವದು, ಈ ರೀತಿಮಾಡಿಸಲು ಬಾಲಕನಿಗೆ ಸುಖವಹುದು. ಇದು ರಾವಣನಕುಮಾರನಾದ ಅಕ್ಷಯಕುಮಾರನಿಗೆ ಮಹಾದೇವನಪ್ರಸಾದಲಬ್ಧವಾದ ಬಾಲಗ್ರಹತಂತ್ರವು ಸಮಾಪ್ತವು. ********************************

ಅಥಪಕ್ಷಿದೋಷಪ್ರಾರಂಭಃ.

ಬಾಲಗ್ರಹದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಪಕ್ಷಿದೋಷಪ್ರಾರಂಭವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಾಲೇನುಕ್ತೇನಿಶಾಪ್ರೋಕ್ತಾದೇಶೇನುಕ್ತೇಚತುಷ್ಪಥಃ । ದ್ರವ್ಯೇನುಕ್ತೇನ್ನಮಾತ್ರಂತುಬಲಿಂದದ್ಯಾದ್ವಿಚಕ್ಷಣಃ ॥

ಟೀ॥ ಕಾಲವಂಹೇಳದೆಯಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಯಂಕಾಲವೆಂದರಿವುದು. ಸ್ಥಳವಂಹೇಳದೆಯಿರುವಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುದಾರಿಗೂಡಿದ ತಾವೆಂದರಿವುದು. ಬಲಿಯಂಹೇಳದೆಯಿರುವಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಅನ್ನವೇಬಲಿಯೆಂದುಬಲ್ಲವರುಹೇಳಿಕೊಂಬರು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಕ್ಷಿಣಸ್ತ್ವಥಚತ್ವಾರೋವಂಧ್ಯಾಸ್ತ್ರೀಪುನ್ನಪುಂಸಕಾಃ । ಸಾಮಾನ್ಯಲಕ್ಷಣಂತೇಷಾಂವಕ್ಷ್ಯತೇಥನಿಬೋಧತ ॥

ಟೀ॥ ಪಕ್ಷಿಗ್ರಹಂಗಳು ನಾಲ್ಕುಪ್ರಕಾರ, ಅದೆಂತೆನೆ, ವಂಧ್ಯಾಪಕ್ಷಿ, ಸ್ತ್ರೀಪಕ್ಷಿ, ಪುರುಷಪಕ್ಷಿ, ನಪುಂಸಕಪಕ್ಷಿ, ಯೀನಾಲ್ಕುಪ್ರಕಾರವಾದ ಪಕ್ಷಿಗ್ರಹಂಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತವೆ. ವಿಚಾರಿಸಿಅರಿದುಕೊಂಬುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಛರ್ದ್ಯತಿಸಾರಬಾಹುಲ್ಯಂಪೀನಸೋಜ್ವರಏವಚ । ಶೋಷಶ್ಚಸರ್ವಗಾತ್ರೇಷುನಗೃಹ್ಣಾತಿಸ್ತನಂತಥಾ ॥ ಕಂಪತೇಸ್ವಪ್ನನಾಶಶ್ಚ ಸರ್ವಾಂಗಂಮ್ಲಾನಮೇವಚ । ಕಂಠೇಪೃಷ್ಠೇಚನಿಮ್ನತ್ವಂತಥಾಮೂರ್ಧ್ನಿ ಚನಿಮ್ನತಾ ॥

ಟೀ॥ ಪಕ್ಷಿಗ್ರಹ ಹೊಡಗಿದ ಶಿಶುವಿಗೆ ವೋಕರಿಕೆಯುಂಟಾಗಿರುವುದು, ಹೊಟ್ಟೆಯು ಸುರಾಗಿ ಹೋಗುವದು, ಬಹಳ ಬಾಯಾರಿಕೆ ವುಂಟಾಗಿಹುದು, ಜ್ವರ ಕಾಯುವದು, ಕೈಕಾಲು ಮೈಯೆಲ್ಲವೂ ಬತ್ತುವದು, ಮೊಲೆಯನುಣ್ಣದು, ನಡುಕವುಂಟಾಗುವದು. ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲದೆ ಯಿಹುದು, ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಲಿಕೆ ಯುಂಟಾಗಿಹುದು, ಕೊರಳು, ಬೆನ್ನು, ನೆತ್ತಿಬಾಯಿಗಳು ಕುಳಿಬಿದ್ದಿಹುದು, ಈಲಕ್ಷಣಂಗಳು

ವುಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ಇದು ಪಕ್ಷಿಗ್ರಹದಶಂಕೆ ಎಂದು ತಿಳಿವುದು. ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯಲಕ್ಷಣ.

(ವಿಶೇಷಲಕ್ಷಣವೆಂತೆಂದರೆ.)

ವಾ ॥ ಅಥ ವಂಧ್ಯಾಗೃಹೀತಸ್ಯ ಕ್ಲಮತಾಪಾಗ್ನಿನಿಮ್ನತಾಃ । ಛರ್ದ್ಯತೀಸಾರತೃಷ್ಣಾ ಶ್ಚ ಪರಿದಾಹಶ್ಚ ಜಾಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ವಂಧ್ಯಾಪಕ್ಷಿದೋಷಲಕ್ಷಣ,—ಬಹಳ ಬಳಲಿಕೆಯುಂಟಾಗಿರುದು, ನೆತ್ತಿ ವಾಯಿಕುಳಿಬಿದ್ದಿರುದು, ಕಾರುವದು, ವುಚ್ಚುವದು, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಮೈಯಲ್ಲಿ ವುರಿ, ತಾಪ, ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳುಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ವಂಧ್ಯಾಪಕ್ಷಿ ಹಿಡಿದದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವದು.

ಸ್ತ್ರೀಪಕ್ಷಿ—ಶ್ಲೋ॥ ಸರ್ವಾಂಗಕಂಪಸಂಯುಕ್ತೋ ದಾಹತೃಷ್ಣಾತಿಸಾರ ವಾನ್ । ಸ್ತನಂ ಚಾಪಿ ನ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ಸ್ತ್ರೀಪಕ್ಷಿಗ್ರಹಪೀಡಿತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಸ್ತ್ರೀಪಕ್ಷಿಗ್ರಹಪಿಡಿದಿದ್ದರೆ ಶಿಶುವಿಗೆ ಸರ್ವಾಂಗವೂ ಕಂಪಿಸುವದು, ತಾಪ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ವುಚ್ಚುವದು, ಮೊಲೆಯನ್ನುಣ್ಣದೆಯಿರುದು.

ಪುಂಪಕ್ಷಿ—ಶ್ಲೋ ॥ ದೃಷ್ಟ್ಯಾಂ ಚ ನಿಮ್ನತಾ ಗಾತ್ರಶೋಷೋ ದಾಹಾತಿಸಾ ರವಾನ್ । ತೃಷ್ಣಾ ಜಿಹ್ವಾಪ್ರಲಂಬಶ್ಚ ಪುಂಪಕ್ಷಿಗ್ರಹಪೀಡಿತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಪುಂಪಕ್ಷಿಹಿಡಿದಿದ್ದರೆ ಕಣ್ಣು ಕುಳಿಬೀಳುವದು, ಮೈತಾರುವದು, ತಾಪವುಂಟಾಗಿರುದು, ಹಸುರಾಗಿ ವುಚ್ಚುವದು, ಬಾಯಾರಿಕೆವುಂಟಾಗಿರುದು, ನಾಲಿಗೆಯಂ ನೀಡಿಕೊಂಡಿರುದು.

ನಪುಂಸಕಪಕ್ಷಿ—ಶ್ಲೋ॥ ಸ್ಕಂಧಪೃಷ್ಠೆ ಚ ನಿಮ್ನತ್ವಂ ಗಾತ್ರದಾಹಶ್ಚ ಜಾಯತೇ । ಛರ್ದ್ಯತೀಸಾರತೃಷ್ಣಾಶ್ಚ ಕ್ಲೀಬಗ್ರಹನಿಪೀಡಿತಃ ॥

ಟೀ ॥ ನಪುಂಸಕಪಕ್ಷಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದರೆ ಮುಡುಕುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕುಳಿಬಿದ್ದಿರುದು, ಮೈ ವುರಿವುಂಟಾಗಿರುದು, ಕಾರುವದು, ವುಚ್ಚುವದು, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಯಿವೆಲ್ಲವುಂಟಾಗಿರುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕುರ್ಯಾತ್ಪಕ್ಷಿಗ್ರಹಾರ್ತಾನಾಂ ದಾನಹೋಮಬಲಿಕ್ರಿಯಾಃ । ಔಷಧಾನಿ ಚ ಮಂತ್ರಾಶ್ಚ ತಥಾ ದೇವದ್ವಿಜಾರ್ಚನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಪಕ್ಷಿಗ್ರಹಗೃಹೀತವಾದ ಶಿಶುಗಳಿಗೆ, ದಾನ, ಹೋಮ, ಬಲಿಕ್ರಿಯೆ, ಔಷಧ, ಮಂತ್ರ, ದೇವತಾ ರಾಧನೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪೂಜೆ, ಇವುಗಳಂ ಮಾಡಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದದ್ಯಾತ್ಕುಟಜನಿಷ್ಕ್ವಾಥರಸಂ ತೈಲೇನ ಸುಸ್ತ್ರತೇ । ಪಾನಲೇಪನ ಮೋಸ್ತ್ವನ್ಯಬೀಜಂ ಯುಂಜ್ಯಾಚ್ಚ ಸರ್ವದಾ ।

ಟೀ॥ ಕೊಡಸೀಗನಮೆಲೆಯ ರಸವನ್ನೂ, ಚಪ್ಪೆಸೊಪ್ಪಿನರಸವನ್ನೂ, ಯೆಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಮಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಒತ್ತಿಸಲು ಪಕ್ಷಿಗ್ರಹ ಪರಿಹಾರವಾಗುವದು. ಚಪ್ಪೆಕಾಯಿಬೀಜವನ್ನು ತೇದು ಪಾನಲೇಪನಗಳಂಮಾಡಿಸಲು ಪಕ್ಷಿದೋಷ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಫಣಿಜ್ಝಕಂಹಂಸಪಾದಿಂಶಿಶುಂಮೂರ್ಧ್ನಾದಧಾರಯೇತ್ ।
ತನ್ಮೂಲಪವಬಾಲಸ್ಯರಕ್ಷಾಂಕುರ್ಯಾಚ್ಚಭಸ್ಮನಾ ॥

ಟೀ॥ ಕಕ್ಕೊರಲೆ, ಹಂಸಪಾದಿಗಳಸೊಪ್ಪನ್ನು ಶಿಶುವಿನಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಧರಿಸಲು ಪಕ್ಷಿಗ್ರಹದೂರವಹುದು. ಕಕ್ಕೊರಲೆಬೇರನ್ನೂ ಹಂಸಪಾದಿಬೇರನ್ನೂ ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮಮಾಡಿ ಶಿಶುವಿಗೆ ಲೇಪನವಂಮಾಡಿಸಲು ಪಕ್ಷಿಗ್ರಹದೋಷದೂರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಿಚುಮಂದಸ್ಯಪುಷ್ಪಾಣಿಭೃಂಗರಾಜಂಕರೂಟಕಂ।ಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷೀ
ಮತ್ಸ್ಯಶಕಲಾಂಚಕ್ಷೌದಯಿತ್ವಾರಸಂಪೃಥಕ್ ॥ ಸಮಾಂಶೇನತುತೈಲ
ಸ್ಯಶಿರೋಭ್ಯಂಗಃಖಗಾಪಹಃ ॥

ಟೀ॥ ಬೇವಿನಹೂವು, ಗರುಗನಸೊಪ್ಪು, ಕುರುಟಗೆಸೊಪ್ಪು, ಯಿವುಗಳರಸದೊಡನೆ ಯೆಣ್ಣೆಯಂಕೂಡಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಆಮಾರುಬೇರುಗಳನ್ನೂ ಅರದು ಕದಡಿಕಾಯಿಸಿ, ಅಭ್ಯಂಗವಮಾಡಿಸಲು ಪಕ್ಷಿಗ್ರಹಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಬಲಿಃ—ಶ್ಲೋ॥ ಗುಡಾನ್ನಂಪಾಯಸಂಸರ್ಪಿಃಸುರಾಪೂಪಲಿಕಾಕೃಶಂ।
ಕುಲ್ಮಾಷಶ್ಚತಿಲಾಚೂರ್ಣಂಗಂಧಪುಷ್ಪಂಸಚಂದನಂ ॥ ಚತುಷ್ಪಥೇಬ
ಲಿಂದದ್ಯಾತ್ಸರ್ವಗ್ರಹವಿಮೋಕ್ಷಣಂ ॥

ಟೀ॥ ಸರ್ವಗ್ರಹನಿವಾರಣಬಲಿಃ,—ಬೆಲ್ಲದೋಗರ, ಪಾಯಸ, ತುಪ್ಪ, ಸುರೆ, ದೋಸೆ, ಹುರುಳಿ, ಯೆಳ್ಳಿನಚೂರ್ಣ, ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೆ, ದೀಪ, ಧೂಪ, ದಕ್ಷಿಣೆ, ತಾಂಬೂಲಗಳನ್ನು ಯಿರಿಸಿ ನಾಲ್ಕುಬಟ್ಟೆಗೂಡಿದ ತಾವಿನಲ್ಲಿ ಯಿರಿಸಿ ಬಲಿಯಂಹಾಕಿಸಲು ಸಕಲಗ್ರಹನಿವೃತ್ತಿಯಹುದು. ಬಾಲಗ್ರಹ ಪಕ್ಷಿಗ್ರಹ ಯಿವೆಲ್ಲವೂ ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಪಿತ್ಥಾಶ್ವತ್ಥಪಾಲಾಶಬಿಲ್ವೋದುಂಬರಪಲ್ಲವಾಃ । ಸ್ನಾನಾರ್ಥಂ
ಪಂಚಭಂಗಂತುಬಾಲಾನಾಂಗ್ರಹನಾಶನಂ ॥

ಟೀ॥ ಬೇಲ, ಅಶ್ವತ್ಥ, ಮುತ್ತುಗ, ಬಿಲ್ವಪತ್ರ, ಅತ್ತಿ, ಯೀ ಅಯಿದು ಪಲ್ಲವಗಳ

ಸ್ನಾ ನೀರಲ್ಲಿನೆನೆಯಿಸಿಕ್ಕೆ ಆನೀರು ಮೈಗೆಯಾರೆಯಿಸಲು ಸಕಲ ಬಾಲಗ್ರಹ ವೂ ನಿವಾರಣವಹುವು.

(ದಿನಚಿಕಿತ್ಸೆ—ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅತಃಪರಂಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಬಾಲರಕ್ಷಾಂಯಥಾಕ್ರಮಂ । ಪ್ರಥ ಮೇಹನಿಗೃಹ್ಣಾತಿ ಬಾಲಕಂಪಾಪನಾಗ್ರಹೀ ॥ ತಯಾಗೃಹೀತಮಾತ್ರಸ್ಯ ಚೇಷ್ಟಿ ತಾನ್ಯುಪಲಕ್ಷಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಬಾಲಕರಕ್ಷೆಯು ಯಥಾಕ್ರಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತೆ. ಅದೆಂತೆನೆ:—ಹುಟ್ಟಿದದಿವಸದಲ್ಲಿ ಬಾಲಕನನ್ನು ಪಾಪನೆಯೆಂಬ ಗ್ರಹಪಿಡಿಯುವದು, ಹಿಡಿದ ಶಿಶುವಿನದೇಹದಲ್ಲಿ ಆಗುವಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನು ನೋಡುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಗಾತ್ರೋದ್ವೇಗೋನಿರಾಹಾರೋಗ್ರೀವಾಚೈವನಿವರ್ತತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಮೈಮುರಿವುದು, ಮೊಲೆಯನ್ನುಣ್ಣದು, ಕೊರಳು ಹಿಂದುಪಾರ್ಶ್ವಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಕೊಂಡಿಹುದು.

(ಅದಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಲಿಂಪೇತ್ತಂಧಾತಕೀಲೋಧ್ರಮಂಜಿಷ್ಠಾಬಾಲಚಂದನೈಃ । ಧೂಪಯೇತ್ಸರ್ಷಪಾತ್ವೇಣತೋಮುಂಚಂತಿಸಾಗ್ರಹೀ ॥

ಟೀ ॥ ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಲೋಧ್ರದಚಕ್ಕೆ, ಮಂಜಿಷ್ಠ, ಲಾಮಂಚ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ನೀರಿಂದಅರದು ಶಿಶುವಿನ ಮೈಗೆ ಲೇಪನ ಮಾಡಿಸಿಸುಗ್ಗಳಧೂಪ ಹಾಕಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದ್ವಿತೀಯೇಭೀಷಣೀನಾಮ ದಿನೇಗೃಹ್ಣಾತಿಬಾಲಕಂ । ತಚ್ಚೇಷ್ಟಾಃಕಾಸನಿಶ್ವಾಸಗಾತ್ರಸಂಕೋಚನಾನಿಚ ॥ ಉಗ್ರಾಪಾಮಾರ್ಗಕಾಲೇಯಾಹ್ವಬಸ್ತಮೂತ್ರೇಣಲೇಪಯೇತ್ । ಗೋಶೃಂಗದಂತಕೇಶೈಸ್ತುಧೂಪಯೇನ್ಮುಂಚತಿಗ್ರಹೀ॥

ಟೀ ॥ ಎರಡನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಶಿಶುವನ್ನು ಭೀಷಣೀಯೆಂಬದೇವತೆ ಪಿಡಿಗುಂ. ಅದರಚೇಷ್ಟೆ—ಶ್ವಾಸ, ಕಾಸ, ಉಬ್ಬಸ, ಮೈಬಿರಿದುಕೊಂಡು ಸಂಕೋಚವಾಗಿಹುದು, ಅದಕ್ಕೆ ಬಜೆ, ಉತ್ತರಣೆಯಬೇರು, ಕರಿಯಅಗಿಲು, ಇಷ್ಟನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಆಡಿನಮೂತ್ರದಿಂದ ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಅರದು, ಶಿಶುವಿನಮೈಗೆ ಲೇಪನವಂಮಾಡಿಸಲು, ಬಾಲಗ್ರಹ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ಹಸುವಿನಕೊಂಬು, ಅದರಹ

ಳ್ಳು, ಮಂಚೆಕೂದಲು, ಈಮೂರನ್ನೂ ಹಾಕಿ ಹೊಗೆಹಾಕಿಸುವದು. ಅದ
ರಿಂದ ಶಿಶುವಿಗೆ ಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ತೃತೀಯೇಹನಿಗೃಹ್ಣಾತಿಘಂಟಾಲೀಬಾಲಕಂಗ್ರಹೀ । ತಚ್ಚೇಷ್ಟಾ
ರೋಚಕೋದ್ವೇಗತಾಶಾಶ್ವಾಸಾಸ್ಯಶೋಷಣಂ॥ಅಜಾಕ್ಷೀರೇಣಗೋ
ಹಸ್ತಿದಂತರಾಕಾಪಿಷ್ಟ್ವಾಪ್ರಲೇಪಯೇತ್ । ರಜನೀನಿಂಬಕದಳಧೂಪಿತ್ತ
ಮುಂಚತಿಸಾಗ್ರಹೀ ॥

ಟೀ ॥ ಮೂರನೆಯ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಶಿಶುವನ್ನು ಘಂಟಾಲೀಯೆಂಬ ದೇವತೆಪಿಡಿ
ಸುಂ, ಅದರಚೇಷ್ಟೆ,—ಅರೋಚಕ, ಬೆಚ್ಚುವದು, ಕೆಮ್ಮು, ಉಬ್ಬಸ, ಬಾಯಿ
ಶೋಕರಿಕೆ, ಒಣಗುವಣ, ಯಿವಿಷ್ಟಾವುಂಟಾಗಿಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಆನೆಯಹಲ್ಲ
ನ್ನೂ, ಹಸುವಿನಹಲ್ಲನ್ನೂ, ಆಡಿನ ಹಾಲಿಂದ ಅರದು ಮೈಗೆ ಲೇಪವಮಾಡಿ
ಸುವದು, ಅರಿಶಿನಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು ಧೂಪವನಿಕ್ಕಸಲು ಶಿಶುವಿಗೆ ಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಚತುರ್ಥೇಹನಿಗೃಹ್ಣಾತಿಕಾಕೋಲೀಬ್ರಗಹೀಶಿಶುಂ । ತಚ್ಚೇಷ್ಟಾ
ರೋಚಕೋದ್ವೇಗಫೇನೋದ್ಗಾರದಿಗೀಕ್ಷಣಂ॥

ಟೀ ॥ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಕಾಕೋಳಿಯೆಂಬ ದೇವತೆ ಪಿಡಿಸುಂ, ಅದರಚೇ
ಷ್ಟೆ—ಹಗಲಿರಳು ಅಳುವದು, ಬೆಚ್ಚಿಆಡುವದು, ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೊರೆಸುರಿವುತ್ತಿಹದು,
ತೇಗುವದು, ಶೋಕರಿಕೆಯುಂಟಾಗಿಹುದು, ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನೋಡುವ
ದು, ಅದಕ್ಕೆ, ಆನೆಯದಂತ, ಹಾವಿನಸೋಲಿ, ಸಾಸುವೆ, ಈಮೂರನ್ನೂ
ಆಡಿನಮೂತ್ರದಿಂದ ಅರದು, ಮೈಗೆ ಲೇಪಿಸುವದು. ಸಾಸುವೆ, ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು,
ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿಯಹೊಟ್ಟು, ಮಂಚೆಕೂದಲು, ಯಿಷ್ಟನ್ನೂ ಹಾಕಿ ಕವರಕೊಡಲು
ಬಾಲಕನಿಗೆಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಂಚಮೇಹನ್ಯಹಂಕಾರಗ್ರಹೀಗೃಹ್ಣಾತಿಬಾಲಕಂ । ತಚ್ಚೇಷ್ಟಾ
ಜೃಂಭಶೋಶ್ವಾಸ ಮುಷ್ಟಿಬಂಧೋರ್ಧ್ವವೀಕ್ಷಣಂ ॥ ತೈಲೇಯಕವ
ಚಾಲೋಗ್ರಮೇಷಶೃಂಗೈಃಪ್ರಲೇಪಯೇತ್ । ಅರಿಷ್ಟನಿಂಬಸಿದ್ಧಾರ್ಥೈರ್
ಧೂಪಯೇನ್ಮುಂಚತಿಗ್ರಹೀ॥

ಟೀ ॥ ಐದನೆಯದಿನದಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರೀಯೆಂಬದೇವತೆಪಿಡಿಸುಂ. ಅದರಚೇ
ಷ್ಟೆ—ಆಕಳಿಸುವದು, ಉಬ್ಬಸವಹುದು, ಕೈಮುಷ್ಟಿಗಳಂಬಿಗಿದು ಹಿಡಿವುದು, ಊ
ರ್ಧ್ವದೃಷ್ಟಿಯುಂಟಾಗಿಹುವು, ಅದಕ್ಕೆ, ಕಲ್ಲನಾರು ಬಜೆ, ಶೋಂಥ್ರಿ, ತಗರ,

ಕೊಂಬು, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಗೋಮೂತ್ರದಿಂದರದು ಮೈಗೆ ಲೇಪವಮಾಡಿಸುವದಲ್ಲ
ದೆ ಉಳ್ಳಿ, ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ಸಾಸುವೆ, ಯಿವು ಮೂರನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಧೂಪ
ವನಿಕ್ಕಿಸಿದಲ್ಲಿ ಶಿಶುವಿಗೆ ಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಷಷ್ಠೇಹನಿಘಟಾಕರಗ್ರಹೀಗೃಹ್ಣಾತಿಬಾಲಕಂ । ತಚ್ಚೇಷ್ಟಾಗಾ
ತ್ರವಿಕ್ಷೇಪಸ್ವರರೋದನಪೀಡನಂ ॥ ಕುಷ್ಠಗುಗ್ಗುಳಸಿದ್ಧಾರ್ಥಗಜದಂ
ತೈಃಘೃತಾನ್ವಿತೈಃ। ಲೇಪಯೇದ್ಧೂಪಯೇಚ್ಚಾಪಿತತೋಮುಂಚತಿಸಾಗ್ರಹೀ॥

ಟೀ॥ ಆರನೆಯದಿವಸದಲ್ಲಿ ಘಟಾಕರೀಯೆಂಬ ದೇವತೆ ಪಿಡಿಗುಂ, ಅದರ ಚೇಷ್ಟೆ—ಮೈ
ಮುರಿವದು, ದೀನಧ್ವನಿ, ದಿವಾರಾತ್ರಿರೋದನ, ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಮೂರ್ಛೆ, ಯಿವಿ
ಷ್ಟೂ ವುಂಟಾಗಿಹುದು, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಗುಗ್ಗುಳಧೂಪ, ಸಾಸುವೆ, ಆನೆದಂತ,
ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ತುಪ್ಪದಿಂದರದು ಮೈಗೆ ಲೇಪಿಸುವದು. ಈ ಓಷಧಿಗಳಿಂದಲೇ ಧೂ
ಪಹಾಕುವದು, ಅದರಿಂದ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಪ್ತಮೇಹನಿಗೃಹ್ಣಾತಿಮುಕ್ತಕೇಶಗ್ರಹೀಶಿಶುಂ। ತಚ್ಚೇಷ್ಟಾಃಕಾ
ಸದುರ್ಗಂಧನಾದಜೃಂಭಣರೋದನಂ ॥ ಲಿಂಪೇದ್ವಗಾಮಯೋಗ್ರಾಭಿಃ
ಪಿಷ್ಟ್ವಾಗೋಮೂತ್ರಕೈಃಶಿಶುಂ! ನವೀನಸಾಜ್ಯಧೂಪಸ್ಯಾತ್ತತೋಮುಂಚ
ತಿಸಾಗ್ರಹೀ ॥

ಟೀ ॥ ಏಳನೆಯದಿವಸದಲ್ಲಿ ಕೂಸಿಗೆ ಮುಕ್ತಕೇಶಿನೀಯೆಂಬದೇವತೆ ಪಿಡಿಗುಂ, ಅದ
ರಚೇಷ್ಟೆ—ಕೆಮ್ಮುವುಂಟಾಗಿ ಮೈನಾರುವದು. ಕೂಗುವದು, ಆಕಳಿಸುವದು, ಯಾ
ವಾಗಲೂ, ಅಳುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಲವಂಗಚಕ್ಕೆ. ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಬಜೆ, ಈ
ಮೂರನ್ನೂ ಗೋಮೂತ್ರದಿಂದರದು ಶಿಶುವಿನ ಸರ್ವಾಂಗಕ್ಕೂ ಲೇಪಿಸಿ
ನಖವೆಂಬ ಗಂಧದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಹಸುವಿನತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಧೂಪವಹಾಕಿಸಲು ಶಿ
ಶುವಿಗೆ ಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಷ್ಟಮೇಹನಿಗೃಹ್ಣಾತಿ ಗ್ರಹೀಬಾಲಂತ್ರಿದಂಡಿಕಾ । ತಚ್ಚೇಷ್ಟಾ
ರೋದನೋದ್ವೇಗದಿಶಾಲೋಕನತಾಶನಂ ॥ ವಚಾಲಶುನಸಿದ್ಧಾರ್ಥಹಿಂ
ಗುಭಿರ್ಲೇಪಧೂಪನಾತ್ । ಸದ್ಯೋಮುಂಚತಿತಂಬಾಲಂಪ್ರೀತಾತದ್ಧೂ
ಪನಾದ್ಗ್ರಹೀ ॥

ಟೀ॥ ಎಂಟನೆಯದಿವಸದಲ್ಲಿ ತ್ರಿದಂಡಿನೀಯೆಂಬದೇವತೆ ಪಿಡಿಗುಂ, ಅದರ ಚೇಷ್ಟೆ—ದಿವಾ
ರಾತ್ರಿಯೂ ರೋದನ, ಬೆದರುವದು, ಹತ್ತುದಿಕ್ಕನ್ನೂ ನೋಡುವದು, ಕೆಮ್ಮು

వదు. అదక్కె- బజె, బెళ్ళుళ్ళి, బిళీసాసువె, హింగు, ఇష్టన్నూ గోమూత్రదిందరదు మైగె లేపవంమాడిసువదు, ఆఔషధగళిందలే హొగెయంహాకిసువదు, అదరింద దేవతె ప్రీతిపట్టు బిట్టుహోగువదు.

శ్లో॥నవమేబాలకంగృహ్ణాతిఅజమేషాగ్రహీశిశుం।చేష్టాఃకాసన్నొ
ద్వేగస్వముష్టిద్వయరోదనం। అబ్దబంధనకుష్ఠోగ్రసర్షపైస్తం
ప్రలేపయేత్ ।నఖవానరరోమభ్యాంధూపయేన్మంచకేగ్రిహే॥

టీ॥ఒంభత్తనేయదినదల్లి అజమేషినీయెంబదేవతె హిడిగుం. అదరచేష్టె-కెంమువదు, బెదరువదు, తన్న కైముష్టిమాడికొండు అళువదు, అదక్కె- కొడనాళెగడ్డె, శ్రీగంధ, బంగలకోష్ఠ, బజె, సాసువె, యివిష్టన్నూ గోమూత్రదిందరదు మైగె లేపవంమాడి నఖవెంబ గంధిద్రవ్య, వానరరోమగళ ధూపవహాకిసలు శిశువిగె సుఖవహుదు.

శ్లో ॥ దశమేరుణిగృహ్ణాతి బాలకంరోదనీగ్రహీ।చేష్టాఃకాస
నంశబ్దఃసౌగంధ్యంనీలవర్ణతా॥కుష్ఠోగ్రాసర్జసిద్ధార్థైర్ల
లింపిన్నింబినధూపయేత్ । సద్యోమంచకేతా దేవీప్రోక్తామి
తేదినగ్రహాః॥

టీ॥హత్తనేయదినదల్లి రోదనీయెంబదేవతెహిడిగుం. అదరచేష్టె-అడిగడిగెకెమ్ము, దేహదల్లి పరిమళగంధవుంటాగిహుదు, మైయెల్లవు హసురుబణ్ణవాగిహుదు, అదక్కె- కోష్ఠ, బజె, సజ్జరస, ధూప, బిళీసాసువె, యిష్టన్నూ గోమూత్రదల్లి అరదు మైగె లేపిసి బేవినసొప్పిన హొగెయంహాకిదరె, శిశువిగె సుఖవాగువదు.

పార్వతీదేవి లోమశమునిగ్రహార్థవాగి నిరూపిసిద బాలకం
తాంత్రదల్లిన దినగ్రహ చికిత్సె సంపూర్ణవు.

శ్లో ॥మత్స్యమాంససురాయుక్తం తేషాంరాత్రౌబలింహరేత్॥

టీ॥ హిందెహేళిద హత్తుదినగళల్లియూ లేపనధూపగళు మాడిసిదమేలె వాయుకడెగె బలియంహాకిసువదు,

శ్లో॥ అపామార్గాంకురోశీర చందనశ్యామధారిణా ॥ శ

ತಾಭಿಮಂತ್ರಿತಂಸ್ನಾತ್ವಾತ್ರಿಗಂಧ್ಯಂಪರಿಷಿಚಯೇತ್ । ಯಾವತ್ತ್ರಿಂಶ
ದ್ದಿನಂತಸ್ಯಾದೇವಂಧೂಪಾದಿಕಾಃಕ್ರಿಯಾಃ ॥

ಟೀ ॥ ಉತ್ತರೇಣಿಸೊಪ್ಪು, ಲಾವಂಚ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಇವುಗಳ ಕಷಾಯದಿಂದ ಮೂರುಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಜ್ಜನವಮಾಡಿಸುವದು. ಹಿಂಚೆ ಹೇಳಿದ ಲೇಪಧೂಪ ಬಲಿಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ ತಿಂಗಳಪರಿಯಂತ ಮಾಡಿಸಲು ಸುಖವಹುದು.

ದಿನಗ್ರಹಚಿಕಿತ್ಸೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವು.

(ಮಾಸಗ್ರಹಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪ್ರಥಮೇಮಾಸಿಗೃಹ್ಣಾತಿಬಾಲಕಂಶಕುನೀಗ್ರಹೀ। ಕಾಸಶೋದ
ನನಿಶ್ವಾಸ ಗೃಧ್ರಗಂಧಾಕ್ಷಿಮೀಲನಂ ॥ ರಕ್ತಮೂತ್ರಪುರೀಷಂಚ ತ
ಜ್ಜೇಷ್ಟಾಂಸಂಪ್ರವರ್ತತೇ। ಪ್ರಸ್ಥಾನ್ನಂಪಾಯಸೋಪೇತಂ ತಿಲದೀಪಾಸ
ವಾನ್ವಿತಂ ॥ಚತುರ್ವಿಧೇನಮಾಂಸೇನಪೀತವಸ್ತ್ರೇಣಶೋಭಿತಂ । ಯಾ
ಮ್ಯೇಕರಂಜಮಾಶ್ರಿತ್ಯ ಸಪ್ತಾಹಂಬಲಿಮಾಹರೇತ್ । ನಖಗೋದಂತ
ಧೂಪಶ್ಚ್ಯಾ ತ್ಸಪ್ತಾಮುಂಚತಿಶಾಗ್ರಹೀ॥

ಟೀ॥ ಮೊದಲನೇಯತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಶುವನ್ನು ಶಕುನಿಯೆಂಬ ದೇವತೆಪಿಡಿಸುಂ.ಪಿಡಿದ ಶಿಶುವಿಗೆ ಕೆಮ್ಮು, ಶೋಧನ, ಉಬ್ಬಸ, ಮೈಯಲ್ಲಿ ಹದ್ದಿನಗಂಧ, ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚುವದು, ಮಲಮೂತ್ರಗಳನ್ನು ರಕ್ತವರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಡುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಳ್ಳ ಅಕ್ಕಿ ಓಗರಮೊಡನೆ ಪಾಯಸ, ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯದೀಪ, ಮದ್ಯ, ನಾಲ್ಕುಬಗೆಮಾಂಸ, ಇವುಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿ ತೆಂಕಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಹೊಂಗರದ ಕೆಳಗೆ ಏಳುದಿನ ಪೂರ್ವಾಹ್ಣದಲ್ಲಿ ಬಲಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಸುವದು, ನಖ, ಹಸುವಿನ ದಂತಗಳ ಧೂಪಹಾಕಿಸಲು ಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದ್ವಿತೀಯೇಮಾಸಿಗೃಹ್ಣಾತಿಬಾಲಕಂಮುಕುಟಾಗ್ರಹೀ । ಗ್ರೀವಾನಿ
ವೃತ್ತಿರ್ನಿಷ್ಪಂದೋ ವಪುಷ್ಯಪಿಚಶೀತತಾ॥ ವರ್ತ್ರಿಸಂಶೋಷಣಾದಾ
ಹಾಶೋಥತಾನಿತದಾತ್ರಿಯಾತ್ । ಕ್ಷೀರಾನ್ನಂಕೃಸರಾಪೂಪಮು
ದ್ಗಾಪೂಪಸಮನ್ವಿತಂ ॥ ಕೃಷ್ಣಪುಷ್ಪಂಶುಕಾಲೇಪೈಸ್ತತ್ರಮಾಲ್ಯೈಚ
ಲಂಕರೇತ್ । ಕುಸುಂಭಲಶುನೈರ್ನಿಂಬೈರ್ಧೂಪಯೇನ್ಮುಂಚತಿಗ್ರಹೀ ॥

టీ ॥ ఎరడనేయతింగళల్లి శిశువన్ను మకుటేయెంబ దేవతెపిడిసుం, అదరచేష్టె—కొరళు ఒందుపార్శ్వక్కె తిరుగికొండిరుదు, శరీరటిరకు కొండు చలనవిల్లదె యిరువు, దేహవెల్ల తంణగెయిరుదు. బాయి ఒణగువదు, రోమాంచవుంటాగిరుదు, బాయిఅశోషవాగిరుదు, అదక్కెబలి—హాలోగరవన్ను, బిసులి, దోసె, హెసరు, వడెసహితవాగి శరీపుష్ప, శరీగంధ, శరీవస్త్రగళింద అర్చిసి, అనంతర బలియం కొడువదు, కుసుబివిత్తిణ, బెళ్ళుళ్ళిగళింద ధూపవన్నిక్కువదు.

శ్లో ॥ తృతీయేమాసిగృహ్ణాతిబాలకంగోముఖీగ్రహీ। తచ్చేష్టా రోదనంనిద్రావిణ్మూత్రాప్రవణంతథా। గోగంధోమధుగంధోవాయథావదుపలక్షయేత్ । ప్రియంగుతిలకుల్మాషభక్ష పిణ్యాకశాకక్త్ర్త్రైః ॥ జపాకుసుమసంయుక్తైఃమధ్యాహ్నేబలిమాహరేత్ । ధూపయేత్తిలసిద్ధార్థైఃస్తతోముంచతిసాగ్రహీ॥

టీ॥మూరనేయతింగళల్లి శిశువన్ను గోముఖియెంబదేవతె పిడిసుం, అదరచేష్టె—అళువుదు, బహళనిద్రెగైవుదు, మలమూత్రప్రవేరళవాగి యిరుదు, హొత్తుహొత్తిగె మైకుసువినగంధదంతె గంధవుళ్ళద్దాగిరుదు. హాగల్లదిద్దరె జేనుతుప్పద గంధవుళ్ళద్దాగిరుదు, అదక్కె నవణెఅక్కిఅన్నవన్నూ ఎళ్ళు,హురళి, ఈమూరన్నూకూడిసి హుగ్గియమాడి, హిండిసొప్పుమాడి బడిసి, దాసవాళదహూవినింద అర్చిసి ఆబలియంకొట్టు మధ్యాహ్నదల్లి మూరుదిననాలుబట్టె కూడిద స్థళదల్లి హాకిసువదు,ఎళ్ళు బెళ్ళుళ్ళి సాసువెగళింద ధూపవన్నిక్కువదు,

శ్లో ॥ చతుర్థేమాసిగృహ్ణాతి బాలకంపింగళాగ్రహీ।పయఃపానారుచిశ్శైత్యంభుజస్పందాస్యశోషణం। పూతిగంధయుతోదేహో నాస్తితత్రప్రతిక్రియా ॥

టీ॥నాల్కనేయతింగళల్లి శిశువన్ను పింగళెయెంబదేవతె పిడిసుం,అదరచేష్టె—మొలెహాలల్లి ద్వేష,మైయిఅద్యంతవు తంణగిరువు. తోళుగళు హారువుదు, కుటిబాయి బత్తువదు, నాలిగెఒణగువదు, మైయల్లిహొలసుగంధ, ఈచేష్టెగళుంటాగిరువు. ఇదక్కె ప్రతీకారవిల్ల,అసాధ్యవు.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಂಚಮೇ ಮಾಸಿ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ಬಾಲಕಂ ಬಹುಲಾ ಗ್ರಹೀ । ತಚ್ಚೇಷ್ಟಾ ರೋಚಕಂ ಕಾರ್ಶ್ಯಂ ಮುಖಶೋಷಣ ರೋದನೇ ॥ ಶಾಲ್ಯನ್ನಂ ಮತ್ಸ್ಯ ಪಿಶಿತಂ ಪಿಷ್ಟಭಕ್ಷ್ಯೈರ್ಬಲಿಂ ಹರೇತ್ । ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ದಿಶಿ ಯಾಮ್ಯಾಯಾಂ ತತೋ ಮುಂಚತಿ ಸಾ ಗ್ರಹೀ ॥

ಟೀ ॥ ಅಯಿದನೇಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಶುವನ್ನು ಬಹುಲೆಯೆಂಬ ದೇವತೆ ಹಿಡಿಯುವಳು, ಹಾಗೆ ಹಿಡಿದ ಶಿಶುವಿಗೆ, ಅರೋಚಕ, ದೇಹಕಾರ್ಶ್ಯ, ಬಾಯಿ ಒಣಗುವಣ, ದಿವಾರಾತ್ರಿ ರೋದನ, ಇವೆಲ್ಲವುಂಟಾಗುವುವು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕಿನಹಿಟ್ಟನ್ನು ನೀರಿನಿಂದ ಕಲೆಸಿ ಮುದ್ದೆಯಂಮಾಡಿ, ಅದರೊಂದಿಗೆ ಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸ ಕಾಳಿದಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿ, ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದೊಳು ಬಲಿಯಂ ಹಾಕಿಸಿದರೆ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಷಷ್ಠೇ ಮಾಸಿ ಚ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ಪದ್ಮಾನಾಮ ಗ್ರಹೀ ಶಿಶುಂ । ಕುಕ್ಷಿಶೂಲ ಸ್ವರಭ್ರಂಶ ರೋದನಾನಿ ತದುದ್ಭವಾಃ ॥ ಶಿಖಿಕುಕ್ಕುಟಮೇಷಾಣಾಂ ಮಾಂಸಂ ಮಾಷೋದನಂ ಸುರಾಂ । ಕುಟಸ್ಥಂಚೇತಿ ಸಾಯಾಹ್ನೇ ಬಲಿಭಿರ್ಮುಂಚತಿ ಗ್ರಹೀ ॥

ಟೀ ॥ ಆರನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಶುವನ್ನು ಪದ್ಮೆಯೆಂಬ ದೇವತೆ ಹಿಡಿಯುವಳು, ಅದರ ಚೇಷ್ಟೆ—ಹೊಟ್ಟೆನೋವು, ಸ್ವರಭಂಗ, ದಿವಾರಾತ್ರಿ ರೋದನ, ಅದಕ್ಕೆ ಬಲಿ—ನವಿಲಮಾಂಸ, ಕೋಳೀಮಾಂಸ, ಕುರೀಮಾಂಸ, ಈ ಮೂರು ಬಗೆ ಮಾಂಸ ಸಹಿತ, ಉದ್ದಿನಕುಗ್ಗಿಯನ್ನು, ಹುರುಳಿಯ ಗುಗ್ಗರಿಯನ್ನು, ಮದ್ಯಸಹಿತ ನಾಲ್ಕು ಬಟ್ಟೆಗೂಡಿದ ತಾವಿನಲ್ಲಿ, ಸಾಯಂಕಾಲದೊಳು ಬಲಿಯಂ ಹಾಕಿಸಿದೊಡೆ ಶಿಶುವಿಗೆ ಸುಖವುಂಟಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಪ್ತಮೇ ಮಾಸಿ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ಬಾಲಕಂ ಶೀತಳಾ ಗ್ರಹೀ । ನಿರಾಹಾರೋಂಗವಿಕ್ಷೇಪೋ ಜಾತಿಸೌಗಂಧ್ಯವಾಸನೇ ॥ ರೋದನಂ ದಂತದಂಶಶ್ಚ ತಚ್ಚೇಷ್ಟಾ ಸ್ಯಾದ್ವ್ಯಧೋದಿತಾ । ಮಾಂಸಾನ್ನ ಶಾಕ ಕುಲ್ಮಾಷ ಸುರಾಪೂಪ ತಿಲೈಸ್ಸಹಂ ॥ ತತ್ರ ರಾತ್ರೌ ಬಲಿಂ ದದ್ಯಾತ್ತತೋ ಮುಂಚತಿ ಸಾ ಗ್ರಹೀ ॥

ಟೀ ॥ ಏಳನೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಶುವನ್ನು ಶೀತಳೆಯೆಂಬ ದೇವತೆ ಹಿಡಿಯುವಳು. ಅದರ ಚೇಷ್ಟೆ—ಮೊಲೆಯನುಣ್ಣದು, ಮೈಮುರಿವುದು, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಜಾಜಿಹೂವ ವಾಸನೆ, ಕೆಮ್ಮುವುಂಟಾಗಿರುವುದು, ಹಗಲಿರುಳು ಅಳುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಮೂರ

ಒಂದುಬಳ್ಳ ಅಕ್ಕಿ ಅನ್ನವನಿಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿ ಮಾಂಸ, ಕಾಳಿನ, ಹುರಳಿ,ಪಪ್ಪು, ಮದ್ಯ, ದೋಸೆ, ಮೊಸ್ರು, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನಿರಿಸಿ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುಬತ್ತಿ ಕೂಡಿದತಾವಿನಲ್ಲಿ ಬಲಿಯಂಹಾಕಿಸಲು ಅದರಿಂದ ಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಷ್ಟಮೇಮಾಸಿಗೃಹ್ಣಾತಿಬಾಲಕಂಯಮುನಾಗ್ರಹೀ । ಗಾತ್ರೇ ಷುಸ್ಫೋಟಕಾನ್ಯಸ್ಯಾಃಕಂಪೋಮೋಹಾರ್ತಿಶೋಷಣೇ । ತಚ್ಚೇಷ್ಟಾ ಸರ್ವಥಾತಾವನ್ನಾಸ್ತಿತತ್ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾ ॥

ಟೀ ॥ ಎಂಟನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಶುವನ್ನು ಯಮುನೆಯೆಂಬದೇವತೆ ಪಿಡಿಗುಂ, ಅದರಚೇಷ್ಟೆ—ಮೈಮೇಲೆ ಸಣ್ಣಸಾದಹುಣ್ಣುಗಳು,ಮೈನಡುಗುವದು, ಬಾಯಿಶೋಣಗುವದು, ಈ ಚೇಷ್ಟೆಗಳುಳ್ಳದಕ್ಕೆ ಸರ್ವಥಾ ಪ್ರತೀಕಾರವಿಲ್ಲವು,ಅಸಾಧ್ಯ.

ಶ್ಲೋ॥ನವಮೇಮಾಸಿಗೃಹ್ಣಾತಿಬಾಲಕಂಕುಂಭಕರ್ಣಿಕಾ।ತಚ್ಚೇಷ್ಟಾ ಕೋಪ ಕಚ್ಛರ್ದಿಜ್ವರಪಾಟಲಗಂಧಕಾ॥ ಕುಲ್ಮಾಷಪಲಲಕ್ಷೀರಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸ ಸುರಾನ್ವಿತಂ। ಐಶಾನ್ಯಾಂದಿಶಿಮಧ್ಯಾಹ್ನೇಬಲಿನಾಮುಂಚತಿಗ್ರಹೀ॥

ಟೀ ॥ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಕುಂಭಕರ್ಣಿಯೆಂಬದೇವತೆ ಪಿಡಿಗುಂ. ಅದರಚೇಷ್ಟೆ—ಅರೋಚಕ, ಕಾರುವಣ, ಜ್ವರ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪಾದರಿಹೂವಿನಗಂಧವುಂಟಾಗಿರುವಣ, ಅದಕ್ಕೆ ಬಲಿ—ಹುರಳಿ, ಮಾಂಸ, ಹಾಲು, ಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸ, ಮದ್ಯ, ಇಷ್ಟರೊಡನೆಕೂಡಿದ ಅನ್ನವನ್ನು ಈಶಾನ್ಯದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದೊಳು ಬಲಿಯಂಹಾಕಿಸಲು ಶಿಶುವಿಗೆ ಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದಶಮೇಮಾಸಿಗೃಹ್ಣಾತಿಬಾಲಕಂತಾಪಸೀಗ್ರಹೀ ।ತಚ್ಚೇಷ್ಟಾಗಾತ್ರ ವಿಕ್ಷೇಪೋಕ್ಷೀರದ್ವೇಷಾಕ್ಷಿಮೀಲನಂ ॥ ಶೀತರಕ್ತೌದನಾಪೂಪಮತ್ಸ್ಯ ಮಾಂಸಸುರಾನ್ವಿತೈಃ । ಪಿಷ್ಟಘಂಟಾಪತಾಕಾಭ್ಯಾಮುದೀಚ್ಯಾಂಬ ಲಿಮಾಹರೇತ್ ॥ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸಮಯೇತಾವತ್ತತೋಮುಂಚತಿಸಾಗ್ರಹೀ॥

ಟೀ॥ ಹತ್ತನೆಯತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಶುವನ್ನು ತಾಪಸಿಯೆಂಬದೇವತೆಪಿಡಿಗುಂ.ಹಾಗೆ ಪಿಡದಶಿಶು ಮೈಮುರಿವುದು, ಹಾಲನೊಲ್ಲದು, ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಬಲಿ—ಹುಳಿದೀಅನ್ನ, ಕೆಂಪಾದಕೂಳು, ದೋಸೆ,ಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸ,ಮದ್ಯ, ಹಿಟ್ಟಿನಘಂಟೆ, ಶಿಕ್ಕೆ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನಿರಿಸಿ ಬಡಗಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದೊಳು ಬಲಿಯಂಹಾಕಿಸಲು ಅದರಿಂದ ಮಗುವಿಗೆಸುಖವಹುದು.

ಲಸುಗಂ೪॥ ಮಾಸೇತ್ವೇಕಾದಶೇಬಾಲಂಗ್ರಹೀಗೃಹ್ಣಾತಿರಾಕ್ಷಸೀ । ತಚ್ಚೇಷ್ಟಾ

ನೇತ್ರಯೋ ರಾಂಧ್ಯಂ ನಾಸ್ತಿ ತತ್ರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾ ॥

ಟೀ ॥ ಹನ್ನೊಂದನೇಯತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಶುವನ್ನು ರಾಕ್ಷಸಿಯೆಂಬದೇವತೆಪಿಡಿಯಲು ಆಶಿಶುವಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಕಾಣಿಸದು, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀಕಾರವಿಲ್ಲವು. ಅಸಾಧ್ಯ

ಶ್ಲೋ ॥ ದ್ವಾದಶೇ ಮಾಸಿ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ಬಾಲಕಂ ನಾಳಿಕಾಗ್ರಹೀ । ತಚ್ಚೇಷ್ಟಾ ಶೋಫಕಶ್ವಾಸತ್ರಾಸನಂಬಯಥೋದಿತಂ ॥ ದಧ್ಯನ್ನತಿಲಕುಲ್ಮಾಷ ಮೋದಕಾನ್ನೈರ್ಬಲಿಂ ಹರೇತ್ । ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸಮಯೇ ಪ್ರಾಚ್ಯಾಂ ತತೋ ಮುಂಚತಿ ಸಾಗ್ರಹೀ ॥

ಟೀ ॥ ಹನ್ನೆರಡನೇಯತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಶುವನ್ನು ನಾಳಿಕೆಯೆಂಬದೇವತೆಪಿಡಿಸುಂ. ಹಾಗೆ ಪಿಡಿದಶಿಶುವಿಗೆ ಅಶೋಫಕ, ಶ್ವಾಸ, ಬೆದರಿಕೆ, ಯಿವೆಲ್ಲವುಂಟಾಗುವವು. ಅದಕ್ಕೆ ಮೊಸರೋಗರ, ಎಳ್ಳು, ಹುರಳಿಯಪಪ್ಪು, ಯಿವುಗಳನ್ನಿಕ್ಕೆ ಮೂಡಲದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದೊಳು ಬಲಿಯಂ ಹಾಕಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಮಾಸಿ ಕಾಸ್ತ್ರಿಗ್ರಹಾಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ಪೂತನಾಖ್ಯಾನಪೂರ್ವಗಾಃ । ತೇಷಾಂ ಯಥೋದಿತೈರ್ದ್ರವ್ಯೈರ್ಬಲಿಂದತ್ವಾ ವಿಧಾನತಃ । ಕ್ಷೀರವೃಕ್ಷಕಷಾಯೇಣ ಸ್ನಾಪಯೇತ್ತ್ರಿಕ್ಷಾನ್ತಮು ॥

ಟೀ ॥ ಮೊದಲನೇಯತಿಂಗಳಾರಭ್ಯ ಹನ್ನೆರಡುತಿಂಗಳಿಗೂ ಪೂತನಿಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳು ಪಿಡಿಯಲು ಅವುಗಳಿಗೆ ಹಿಂದೆಪೇಳಿದದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಬಲಿಯಂ ಹಾಕಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಅತ್ತಿ, ಆಲ, ಅರಳಿ, ಗೋಣಿ, ಬಸರಿ, ಯೀಐದನ್ನೂ ಕಷಾಯಮಾಡಿಸಿ ಮೈಗೆ ಹುರಬಿಸುವದು.

(ವರ್ಷಗ್ರಹ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪ್ರಥಮೇ ವತ್ಸರೇ ಬಾಲಂ ಗ್ರಹೀ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ನಂದಿನೀ । ಅಶೋಫತಾಕ್ಷಿ ನಿಕ್ಷಿಪ್ತಗಾತ್ರೋದಾಹಪ್ರಶೋಷಣಂ ॥ ಪತನಂ ಚ ಸದಾ ಭೂಮೌ ಚೇಷ್ಟಿತಂ ತತ್ರ ಲಕ್ಷಯೇತ್ । ಗುಡಾನ್ನಂ ದಧಿ ಕುಲ್ಮಾಷಂ ಪೂಲಿಕಾ ನಿಮಿಷಾಮಿಷೈಃ ॥ ತಿಲಚೂರ್ಣಾಮಿಷೋಪೇತಂ ಪ್ರಾಚ್ಯಾಂ ದಿಶಿ ಬಲಿಂ ಹರೇತ್ । ಕೇಶಗೋಖುರಗೋದಂತೈರ್ಧೂಪಯೇನ್ಮುಂಚತಿ ಗ್ರಹೀ ॥

ಟೀ ॥ ಒಂದುವರ್ಷದಕೂಸನ್ನ ನಂದಿನಿಯೆಂಬದೇವತೆಪಿಡಿಸುಂ, ಹಾಗೆಪಿಡಿದ ಕೂಸು ನೆಲದಲ್ಲಿಬೀಳುವದು, ಕಣ್ಣುಬಿಡದು, ಅಶೋಫಕವುಂಟಾಗುವದು, ಮೈಯು, ಹಗಲಿರುಳುಅಳುವದು, ಯಾವಾಗಲೂಭೂಮಿಯಮೇಲೆಬಿದ್ದಿರೋ

వదు, నిశ్శక్తియుంటాగిరుదు, అదక్కె-బలి—బెల్లదహ్యోగర, మొసరు, హుళసందిపరపు, హోళిగె, మత్స్యమాంస, ఎళ్ళుహుడి, మాంస, ఇవిష్ట న్నూ మూడలదిక్కినల్లి సంధ్యాకాలదొళు బలియంకొడువదు. ఆ మేలె మంజికూదలు, హసువిన కాలకొళగు, హసువినహుల్లు, యివుగళ హొగెయంహాకిసువదు, బళిక పంచపల్లవదనీరం మిత్రమేలెమిశేచు వదు. బలిమంత్ర మొదలాదవం పూజిసికొంబుదు.

శ్లో॥ ద్వితీయేవత్సరే బాలంగృహ్ణాతి రోదనీ। రక్తమూర్తి జ్వరాధ్మానపద్మకేసరవర్ణకాః॥ రోదనం రంస్తతంపశ్యచేష్టితం తత్రలతుయేత్। తిలముద్గళగుల్మాష సుశాన్నదధిమొదక్రైః॥ సఫలంసప్రతిక్షంచందంపాత్రేబాల్యంచిశిబలింహరేత్। ధూపయేత్సర్వ నిర్మోకరాజిభ్యాంముంచతిగ్రహీ॥

టీ॥ ఎరడనెయవర్షద బాలకనం రోదనియెంబ దేవతె పిడిసుం, అదరచేష్టె—మూర్తిరక్తవర్ణవాగిరువదు, జ్వర, హొట్టెయుబ్బర, మైకావరి కేసరదబణ్ణ, హగలిరలు ర్క్రోదన, కణ్ణియం రుణిసువదు, అదక్కె-బలి—ఒందు హ్రిమెయంమాడి బెల్లదహ్యోగర, ఎళ్ళుచూర్ణ, హెసరుకొబ్బె, ఆ హుళసందిపరపు, మొసరు, హూరణదకడుబు, హణ్ణు, కాయి, వీళ్య, క్షాణికె, ఇవుగళసహిత మూడణదిక్కినల్లి బలియంహాకిసువదు. ఆమేలె హావినసోలె, బిళిసాసువె, యివుగళ ధూపవనిక్కువదు.

శ్లో॥ తృతీయేవత్సరేబాలంగృహ్ణాతిధనదాగ్రహీ। అపేతుణమనాహారోజ్వరశ్శోషాంగసాదనే॥ స్ఫురణంవామసాదస్యజ్ఞాతవ్యంతత్రచేష్టితం। దధిమాంససురామత్స్యముద్గాన్నతిలపిష్టక్రైః॥ ఫలకస్థపత్రిమయాసహితాంభ్యాంబలింహరేత్। ధూపయేత్తుశిరోమభ్యాంతతోముంచతిసాగ్రహీ॥

టీ॥ మూరనెయవర్షదల్లి శిశువన్ను ధనదియెంబ దేవతెపిడిసుం, ఆ కూసినచిన్హ—కణ్ణుముచ్చికొండిరువదు, ఆహారవొల్లదు, జ్వరవుంటాగిరువదు, దేహక్షీణిసువదు, మైనోవుదు, యెడదకాలుకుణియువదు, అదక్కె హెసరుకుగ్గియంమాడి మొసరు, మాంస, మద్య, మీను, ఎళ్ళ

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

ಚೂರ್ಣಸಹಿತ ಒಂದು ಹಲಿಗೆಯಮೇಲೆ ಅಕ್ಕಿಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಮೆಯಂ ಮಾಡಿ, ಆ ಪ್ರತಿಮೆಗೆ ಬಲಿಯಂ ಕೊಟ್ಟು, ಹಣ್ಣು, ಕಾಯಿ, ಕಾಣಿಕೆ, ವೀಳ್ಯಸಹಿತ, ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಸಂಗಡ ಬಲಿಅನ್ನವನ್ನು ನಿವಾಳಿಸಿ ಬಡಗಣದಿಕ್ಕಿನೊಳು ನಾಕುಬಟ್ಟೆಗೂಡಿದ ಠಾವಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಬಲಿಯಂ ಹಾಕಿಸಲು ಶಿಶುವಿಗೆ ಸುಖವುಂಟಾಗುವದು. ಹಸುವಿನ ಕಾಲಕೊಳಗು, ಮಂಡೆಕೂದಲುಗಳಿಂದ ಧೂಪಹಾಕಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಚತುರ್ಥೇ ವತ್ಸರೇ ಬಾಲಂ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ಚಂಚಲಾ। ಚೇಷ್ಟಿತಂ ತಸ್ಯ ವಿಜ್ಞೇಯಂ ಜ್ವರಗಾತ್ರಾತಿಸಾದನೇ॥ ತಿಲಕೃಷ್ಣಾನ್ನವಾಸೋಭಿಃ ಸಾಯಂತತ್ರ ಬಲಿಂ ಹರೇತ್। ಮೇಷಶೃಂಗೇಣ ಧೂಪಸ್ಸ್ಯಾತ್ ತತೋ ಮುಂಚತಿ ಸಾಗ್ರಹೀ॥

ಟೀ॥ ನಾಲ್ಕನೇಯ ವರ್ಷದ ಶಿಶುವನ್ನು ಚಂಚಲೆಯೆಂಬ ದೇವತೆ ಪಿಡಿಗುಂ, ಅದರ ಚೇಷ್ಟೆ—ಜ್ವರಮಕ್ಕುಂ, ಬೆಚ್ಚಿಆಡುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಕರೀಕೂಳು, ಕರೀವಸ್ತ್ರ, ಕರೀಪುಷ್ಪ, ಕರೀಯೆಳ್ಳುಕುಡಿಸಹಿತ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುಬಟ್ಟೆಗೂಡಿದ ಠಾವಿನಲ್ಲಿ ಬಲಿಯಂ ಹಾಕಿಸಿ ಬಳಿಕ ಕುರೀಕೊಂಬಿನ ಧೂಪವನಿಕ್ಕುವದು. ತರುವಾಯ ಪಂಚಪಲ್ಲವದನೀರನ್ನೆರಚುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಂಚಮೇ ವತ್ಸರೇ ಬಾಲಂ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ನರ್ತನೀ। ಉದ್ವೇಜನಂ ಮುಹುರ್ಮೂತ್ರೇ ಸ್ರವಣಂ ಗಾತ್ರಸಾದನಂ॥ ಮುಖಶೋಷಣಮೇವ ಸ್ಯಾಚ್ಚೇಷ್ಟಿತಂ ತತ್ರ ಲಕ್ಷಯೇತ್। ಮತ್ಸ್ಯಮೂಲಕಮಾಂಸಾನಿ ಫಲಾನಿ ಕೃಸರಂ ಪಯಃ॥ ಪಾಯಸಂ ಚ ಸುರಾಮಸ್ತು ತಿಲಂ ಚೋಕ್ತ್ವಾ ಬಲಿಂ ಹರೇತ್। ಸಪ್ತರಾತ್ರಂ ತಥಾ ರಾಜಿಲಶುನೈರಪಿ ಧೂಪಯೇತ್। ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಂ ಸನ್ನಿಧಾನೇನ ತತೋ ಮುಂಚತಿ ಸಾಗ್ರಹೀ॥

ಟೀ॥ ಐದನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಶಿಶುವನ್ನು ನರ್ತನಿಯೆಂಬ ದೇವತೆ ಪಿಡಿಗುಂ. ಅದರ ಚೇಷ್ಟೆ—ಬೆಚ್ಚಿಬೆಚ್ಚಿಆಡುವದು, ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಮೂತ್ರಿಸುವದು, ಮೈಬಡವಹುದು, ಬಾಯಿಒಣಗುವದು, ಮೈವಿವರ್ಣವಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಅನ್ನವಂ ಮಾಡಿ ಮತ್ಸ್ಯ, ಮುಲ್ಲಂಗಿಯ ಕಾಳಿನ, ಅವಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೆಣಸಿನಕಾಳಿನ, ಮಾಂಸ, ಭಕ್ಷ್ಯ, ಕಜ್ಜಾಯ, ಚಿಗಳಿ, ಹಾಲುಪಾಯಸ, ಮದ್ಯ, ಮೊಸರುನೀರು, ಎಳ್ಳುಚೂರ್ಣ, ಇವುಗಳುಗೂಡಿ ತನ್ನಮನೆಯಹಿಂದೆ ಮೂರುರಾತ್ರಿ ಬಲಿಯಂಹಾಕಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಮಂಡೆಕೂದಲು, ಸಾಸುವೆ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಮೂರುದಿನ ತ್ರಿಸಂಧ್ಯೆಯಲ್ಲೂ ಹೊಗೆಯಂಹಾಕಿಸುವದು. ಅನಂತರ ಪಂಚಪಲ್ಲವನೀರನ್ನೆರಚುವದು.

శ్లో॥ షష్ఠేవత్సరేబాలంగృహ్ణాతియమునాగ్రహీ। తచ్చేష్టాశోదనోద్గార హాసాహారవిరక్తతాః॥ మత్స్యమాంసంసకృసరం పోళికాపాయసందధి। సురామోదకమిశ్రైశ్చకారయేత్తత్ప్వ తేబలిం॥ గోరోమఖురసంమిశ్రైర్ధూపయేన్మంత్రవిద్గ్రహీ॥

టీ॥ ఆరనేయవరుషదల్లి శిశువన్ను యమునేయెంబ దేవతెపిడిగుం అదరచేష్టె—దివారాత్రి అళువుదు, హారువుదు, నగువుదు, ఆహారవతొరెవుదు. అదక్కె ఒందుబళ్ళఅక్కి అన్నదమేలె మత్స్యమాంస, చిగళి, హూరణదహోళిగె, పాయస, మొసరు, మద్య, హూరణదకడుబు, ఇష్టన్నా యిగిసె హణ్ణు, కాయి, వీళ్య, దక్షిణెయన్ను యిరిసి, సాయంకాలదల్లి హాళుమనెయ నాల్కు గోడెయమధ్యదల్లి ఇరిసిదబళిక, పంచపల్లవద నీరంమ్మైగెయెరెయిసలు ఆదేవతె బింగిహోగువదు.

శ్లో॥ సప్తమేవత్సరేబాపిజాతవేదాగ్రహీశిశుం। గృహ్ణాతిచేష్టితంతత్రహాసాహారపరక్తతాః॥ మత్స్యమాంసందధిక్షౌద్రం సఘృతంపాయసంపయః। కృసరంమోదకంచైతైః ప్రోక్తైస్త్రిభిర్బలింహరేత్। కృత్వాచతుష్పథేకుండంమంత్రేణానేనసంత్రపేత్। త్రిరాత్రంపంచరాత్రంవాసర్పిస్సంజుహుయాత్తిలైః॥ రాజనింబదళాభ్యాంచధూపయేన్మంత్రవిద్గ్రహీ॥ మంత్రః—ఓం కూశ్మాండి, భగవతి, రాగిణి, ముసుండికె, జుహుయాం, ముంచముంచ, దహదహ, బాలకాదపగచ్ఛతుస్వాహా.

టీ॥ ఏళనేయవరుషద బాలకనం జాతవేదెయెంబ దేవతెపిడిగుం. అదరచేష్టె—నగెయుంటాగిరువుదు, ఆహారవనొల్లదు, అదక్కె బలి,—ఒందుబళ్ళ అక్కి-అన్నవమాడి అదరకూడె మత్స్యమాంస, మొసరు, జేనుతుప్ప, పాయస, హాలు, చిగళి, హూరణకడుబు, ఇష్టన్నాన్నఇరిసి, గంధపుష్పాక్షతెగళిందపూజెయంమాడి, వీళ్య దక్షిణె సహిత నివాళిసి మూరుదినసాయంకాలదొళు నాల్కుబట్టెగూడిద తావినల్లి బలియంహాకిసువదు. బళిక నాల్కుబట్టెగూడిద తావినల్లి హోమకుండవంమాడి అగ్నిప్రతిష్ఠెయం మాడికొండు, అగ్నియల్లి ఓం కూశ్మాండభగవతీ,

ರಾಗಿಣೀ, ಮುಸುಂಡಿಕೆ ಜುರುಯಾಂ, ಮುಂಚಮುಂಚ, ದಹದಹ, ಓಂ ಹರಹರ, ಬಾಲಕಾದವಗೃಹ್ಣಕು ಸ್ವಾಹಾ ಎಂದು ಹೋಮವನ್ನುಯೆಳ್ಳಿನಿಂದ ಮೂರು ರಾತ್ರಿಯಾದರೂ ೫ ರಾತ್ರಿಯಾದರೂ ಸಹಸ್ರಾವರ್ತಿಮಾಡಿಸುವದು. ಬಳಿಕ ಸಾಸುವೆ, ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪುಗಳಿಂದ ಧೂಪವ ಹಾಕಿಸುವದು, ಪಂಚಪಲ್ಲವದ ನೀರನ್ನುಮೈಗೆಯೆರಚಿಸುವದು, ಈರೀತಿ ನಡೆಸಲು ಬಾಲಕನಿಗೆಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ಅಷ್ಟಮೆವತ್ಸರೆಬಾಲಂಗೃಹ್ಣಾತಿನಳಿನೀಗ್ರಹೀ।ಬಾಹ್ವೋ ರಾಸ್ಫೋ
ಟನಂತ್ರಾಸಗರ್ಜನೇತತ್ರಚೇಷ್ಟಿತಂ॥ ಕೃಸರಾಪೂಪಕುಲ್ಮಾಷಪಾಯಸೈ
ರ್ಬಲಿಮಾಹರೇತ್।ನಖಚರ್ಮಾಸ್ಥಿಮಯಪುಷ್ಪೈರ್ಧೂಪಮಸ್ಯಾಂಬರೇಗ್ರಹೀ॥

ಟೀ॥ ಎಂಟನೇವರುಷದ ಬಾಲಕನಂ ನಳಿನಿಯೆಂಬದೇವತೆ ಪಿಡಿಗುಂ. ಅದರಚೇಷ್ಟೆ—ಕೋಲುಗಳು ಯೆತ್ತಿಯೆತ್ತಿಹಾಕುವದು, ಚೆಚ್ಚಿಬಿಚ್ಚಿಆಡುವದು, ಕೂಗುವದು, ಅದಕ್ಕೆ— ಅನ್ನ, ಬಿಗಳಿ, ದೋಸೆ, ಅಲಸಂದೆಗುಗ್ಗರಿ, ಪಾಯಸ, ಇವುಗಳುಕೂಡಿ ಗಂಧ,ಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೆಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿ, ನಾಲಕುಬಟ್ಟೆಕೂಡಿದರಾವಿನಲ್ಲಿ ಬಲಿಯಂಹಾಕಿಸುವದು.ಬಳಿಕ ನಖ, ಹಾವಿನಸೋಗೆ, ಬಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಗುಗ್ಗಳ ಧೂಪವನಿಕ್ಕಿಸುವದು, ಪಂಚಪಲ್ಲವದ ನೀರಿಂದ ಮೈಯಂ ತೊಳೆಸಿದಲ್ಲಿ ಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ನವಮೆವತ್ಸರೆಬಾಲಂಕಲಹಂಸೀತಿಸಾಗ್ರಹೀ। ಗೃಹ್ಣಾತಿಚೆ
ಷ್ಟಾತತ್ರಾಂಗದಾಹೊಂಗಕೃಶತಾಜ್ವರಃ॥ ಪೋಳಿಕಾಪೂಪದಧ್ಯನ್ನೈಃ
ಪಂಚರಾತ್ರಿಂಬಲಿಂಹರೇತ್ । ಕುಷ್ಠೋಗ್ರಿರಾಜಿಲಶುನೈಃಲೇಪಯೆದ
ಪಿಧೂಪಯೇತ್ ॥ ಪಂಚಪಲ್ಲವತೋಯೆನಸ್ನಾನಾನ್ಮುಚ್ಯಂತಿಸಾಗ್ರಹೀ॥

ಟೀ॥ ಒಂಭತ್ತನೆಯ ವರ್ಷದ ಬಾಲಕನನ್ನು ಕಲಹಂಸಿಯೆಂಬದೇವತೆ ಪಿಡಿಗುಂ, ಅದರಚೇಷ್ಟೆ—ಮೈಉರಿತ, ದೇಹಬಡತನ, ಜ್ವರ. ಅದಕ್ಕೆ ಬಲಿ—ಹೂರಣದಹೋಳಿಗೆ, ದೋಸೆ, ಮೊಸರು, ಮೊಸರೋಗರ, ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೆಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿ, ಮೂಡಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ರಾತ್ರಿ ಬಲಿಯಂಹಾಕಿಸುವದು. ಬಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಬಜೆ, ಸಾಸುವೆ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಯಿವುಗಳ ಹೊಗೆ ಹಾಕಿಸುವದು. ಪಂಚಪಲ್ಲವದನೀರನ್ನೆರೆಚಿಸುವದು, ಇದರಿಂದ ಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ದಶಮೆವತ್ಸರೆಬಾಲಂದೇವದೂತೀಗ್ರಹಿಸ್ಮೃತಾ । ಗೃಹ್ಣಾತಿ
ಚೇಷ್ಟಿತಂತಸ್ಯನೃತ್ಯಂಗಮನಧಾವನಂ ॥ ವಿಣ್ಮೂತ್ರಸ್ರವಣಂಕ್ರೀಡಾ

ಕಂಸನಂಪ್ರಕೃಪೆತ್ತುಣಂ । ಯಾಮಿಯಾನಿನಾಳಿವಬನಂನೇತ್ರಶೋಗಾಂಗ
ಸಾದನಂ ॥ ಸದಾಹೀನಾಶನಶ್ರದ್ಧಾನಿಷ್ಠುರಾಲಾಪನಂತಥಾ । ಕ್ಷೌ
ದ್ರಖ್ರೋದನಕುಲ್ಮಾಷಪೋಳಿಕಾದಧಿಮೋದಕೈಃ ॥ ಶೃತಮತ್ಸ್ಯವಿಶೋ
ಷಿತಸಾಜ್ಯಗಕ್ತಾನ್ನಸಾಧಕೈಃ । ಶಾಶ್ವಸಾರಪ್ರಸೂನೈಸ್ತ್ರಿಸಂಧ್ಯಂಬ
ಲಿಮಾಹರೇತ್ ॥ ಮಂತ್ರೇಣಾನೇನ ಜುಹುಯಾತ್ಪೂರ್ವವನ್ನುಂಬಕಿಗ್ರ
ಹೇ ॥ ಮಂತ್ರಃ—ಉನ್ನುಂಭೋನ್ನುಂಭ, ಪಿರೋಜಯ ಪಿರೋಜಯ, ಆ
ಗಚ್ಛಾಗಚ್ಛ, ಬಾಲಿಕೇಸ್ವಾಹಾ ॥

ಟೀ ॥ ಹತ್ತನೆಯವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬಾಲಕನನ್ನು ಜೇವಧಾರಿಣಿಯೆಂಬ ದೇವತೆ ಪಿಡಿಸುಂ. ಹಾಗೆಪಿಡಿದವನು ಕುಣಿಕುಣಿದಾಡುವನು, ಕ್ರೋಡಿಆಡುವನು, ದೂರವ್ರೋಡುವನು, ಬಹಳವಾಗಿ ಮಲಮೂತ್ರ ಬಂಬಿಸುವನು, ತನ್ನ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಆಡುವನು, ನಗುವನು, ತನ್ನ ಮನೆಯಿಂನೋಡುವನು, ಹೋದೆನು ಹೋದೆನು ಯೆಂದುನುಡಿದು ಕ್ರೋಡಿಮಾಡುವನು, ಕಣ್ಣುಬಿನೆಯುಂಬಾಗಿರುದು, ಬಡವಾಗುವದು, ಯಾವಾಗಲೂ ಪುಂಡೇನು, ನೀರುಕುಡಿದೇನು ಯೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಂಟಾಗಿರುವುದು, ಕಂಡವರನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಷ್ಠುರವಾಡುವನು, ಅದಕ್ಕೆ—ನವಣೇಅಕ್ಕಿ, ಅನ್ನ, ಅಲಸಂದಿಸುಗ್ಗರಿ, ಹೂರಣದ ಹೋಳಿಗೆ, ಮೊಸರು, ಹೂರಣದಕಡಬು, ಬೆಂದ ಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸ, ತುಪ್ಪ, ಕೆಂಪಿನಕೂಳು, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೆಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿಸಿದಬಳಿಕ, ಕೆಂಪಿನಕಣಿಗಿಲಹೂವುಗಳಿಂದಅರ್ಚಿಸಿ, ಮೂರುಸಂಧ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉನ್ನುಂಭೋನ್ನುಂಭ, ಪಿರೋಜಯ ಪಿರೋಜಯ, ಆಗಚ್ಛಾಗಚ್ಛ, ಬಾಲಿಕೆಸ್ವಾಹಾ ಯೆಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಬಲಿಯಂಕೊಟ್ಟು, ಬಳಿಕಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ಬಜೆ, ಪುಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಹೊಗೆಯಂಹಾಕಿ, ಪಂಚಪಲ್ಲವನೀರನ್ನೆರದು ಮೈಯಂತೊಳೆಸಲು ಬಾಲಕನಿಗೆ ಸುಖವಹುದು. ಆಮಂತ್ರದಿಂದಲೇ ಮೊದಲು ಮಸ್ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ಹೋಮವ ಮಾಡಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ವರ್ಷೇಚೈಕಾದಶೇ ಬಾಲಂ ಗೃಹ್ಣಾತಿ ಬಾಲಿಕಾ । ತಾನಶ್ವಾ
ಸಾತ್ಕಿರೋಗಾಶ್ಚ ಕಾಕಾ ಕಾವಷ್ಟಕದ್ಗುಣಾಃ ॥ ಪ್ರೋಳಿಕಾಗುಡಕುಲ್ಮಾ
ಷಶಷ್ಕುಲೀಶಾಕಮೋದಕೈಃ । ಪಕ್ವಮತ್ಸ್ಯಮಿಷಕ್ಷೀರಸಂಯುತಂಬಲಿ
ಮಾಹರೇತ್ ॥ ತ್ರಿರಾತ್ರಂನಿಂಬಸಿದ್ಧಾರ್ಥೈಃ ಧೂಪಯೇನ್ನುಂಬಕಿಗ್ರಹೇ ॥

ಟೀ ॥ ಹನ್ನೊಂದನೆಯವರುಷದ ಬಾಲಕನನ್ನು ಬಾಲಿಕಾಯೆಂಬ ದೇವತೆ

ಪಿಡಿಸುಂ. ಅದರಚೇಷ್ಟೆ—ಕೆಮ್ಮು, ಉಬ್ಬಸ, ಕಣ್ಣುನೋವು, ಕಾಗೆಯಧ್ವನಿ ಇವು
ವುಂಟಾಗಿರುವುವು. ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದುಬಳ್ಳಅಕ್ಕಿ ಹೋಗರ, ಹೂರಣದಹೋಳಿಗೆ,
ಬಿಲ್ಲ, ಅಲಸಂದೆಪಕಪು, ಚಕ್ಕುಲಿ, ಕಾಳಿವ, ಹೂರಣದಕಡುಬು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನಾಮ
ಡಗಿ ಗಂಧಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೆಗಳಿಂದಬೆರಸಿ, ಅನಂತರ ತಾಂಬೂಲ ಕಾಣಿಕೆಸಹಿತಬಲಿ
ಯಂಕೊಟ್ಟು, ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ಬಿಳಿಸಾಸವೆ, ಇವುಗಳ ಧೂಪವನಿಕ್ಕಿ, ಪಂಚ
ಪಲ್ಲವದನೀರಂಮೈಗೆಯೆರೆಚುವದು. ಈರೀತಿಮಾಡಲು ಬಾಲಕನಿಗೆಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದ್ವಾದಶೇವರ್ಷೇ ಬಾಲಂಗೃಹ್ಣಾತಿ ವಾಯಸೀ । ತಚ್ಚೇಷ್ಟಾ
ವಕ್ತ್ರಸಂಶೋಷೋ ಮುಖವಾದ್ಯಾಂಗಸಾದನಂ । ರಕ್ತದ್ರವ್ಯೈಸ್ತ್ರಿಬಲಿಂ
ತತ್ರೇರೇನ್ಮುಂಚತಿ ಸಾಗ್ರಹೀ ॥

ಟೀ ॥ ಹನ್ನೆರಡನೆಯವರುಷದಲ್ಲಿ ಬಾಲಕನನ್ನು ವಾಯಸಿಯೆಂಬ ದೇವತೆಪಿ
ಡಿಸುಂ. ಅದರಚೇಷ್ಟೆ—ಬಾಯಿಒಣಗುವದು, ಬಾಯಿಬಾಯಿ ಹೊಡಕೊಂಬದು,
ದೇಹಬಡವಹುದು, ಅದಕ್ಕೆ ಕೆಂಪನಗಂಧ ಪುಷ್ಪಾಕ್ಷತೆಗಳು, ಕೆಂಪಿನಹಾಳು,
ಇವುಗಳಿಂದ ಮೂರುದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುಬತ್ತಿಕೂಡಿದ ತಾವಿನೊಳು
ಬಲಿಯಂ ಹಾಕಿಸುವದು. ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಹೊಗೆಯಂಹಾ
ಕಿಸುವದು. ಅನಂತರ ಪಂಚಪಲ್ಲವದ ನೀರಿಂದ ಮೈತೊಳೆಯಿಸಲು ಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವರ್ಷೇತ್ರಯೋದಶೇಬಾಲಂ ಗೃಹ್ಣಾತಿಯಕ್ಷಿಣೀ । ತಚ್ಚೇಷ್ಟಾ
ಶಿಲಕೃಷ್ಠಾಂ ಜ್ವರಶೋಷನಭಂಜನಂ ॥ ಶಾಲ್ಯೋದನಸುರಾಮಾಂಸ
ಮತ್ಸ್ಯಕುಲ್ಮಾಷಪಾಯಸೈಃ । ದದ್ಯಾತ್ಸಕೃಸರಂಪ್ರೋಕ್ತೈರ್ಮಧ್ಯಾ
ಹ್ನೇತ್ರಿದಿನಂಬಲಿಂ ॥ ಪಿಬೇದ್ಘ್ರಾಭ್ಯಂಜಮೇಕಸ್ಪರ್ಶಸ್ತ್ರತೋಮುಂಚತಿಸಾಗ್ರಹೀ ॥

ಟೀ ॥ ಹದಿಮೂರನೆವರುಷದಲ್ಲಿ ಬಾಲಕನನ್ನು ಯಕ್ಷಿಣಿಯೆಂಬದೇವತೆಪಿ
ಡಿಸುಂ. ಅದರಚೇಷ್ಟೆ,—ಎದೆನೋವು. ಜ್ವರ, ಅಳುವಣ, ಮೈನೋವು, ಇಷ್ಟಾ
ವುಂಟಾಗುವವು. ಸಣ್ಣಅಕ್ಕಿಓಗರ, ಮತ್ಸ್ಯಮಾಂಸ, ಮದ್ಯ, ಅಲಸಂದೆಗುಗ್ಗ
ರಿ, ಪಾಯಸ, ಚಿಗಳಿ, ತಾಂಬೂಲ ಕಾಣಿಕೆಸಹಿತ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸಮಯದ
ಲ್ಲಿ, ಮೂರುದಿನ ಬಲಿಯಂಹಾಕಿಸುವದು, ಘೃತಪಾನಮಾಡಿಸುವದು, ಧೂಪಸ್ನಾ
ನಾದಿಗಳಂ ಮೊದಲಂತೆಮಾಡಿಸಲುಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವರ್ಷೇಚತುರ್ದಶೇಬಾಲಂಸ್ವಚ್ಛಂದಾನಾಮಮಾತೃಕಾ । ಗೃ
ಹ್ಣಾತಿಚೇಷ್ಟಾಕತ್ರಿಸ್ಯಾತ್ಕ್ಷೋಣಿತಸ್ರವಣಂಸದಾ । ಶೂಲಂಚ ನಾಭಿಮೂಲೇ

ಸ್ಯಾತ್ತತ್ರನಾಸ್ತಿಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾ ॥ ********************

ಟೀ ॥ ಹದಿನಾಲ್ಕನೆಯ ವರ್ಷದ ಬಾಲಕನನ್ನು ಸ್ವಸ್ಥಂಚಿಯೆಂಬ ದೇವತೆ ಪಿಡಿಗುಂ. ಅದರ ಚೇಷ್ಟೆ—ಕಾರಿದರೆಯಾವಾಗಲೂ ರಕ್ತವೇ ಸುರಿವುದು, ಹೊಕ್ಕುಳ ಕೆಳಗೆ ವೇದನೆಯುಂಟಾಗಿರುವುದು, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀಕಾರವಿಲ್ಲ.

ಶ್ಲೋ ॥ ವರ್ಷೇಪಂಚದಶೇಬಾಲಂಗೃಹ್ಣಾತಿವಾರುಣೀ । ತತ್ರೇದಂ ಚೇಷ್ಟಿತಂವಿಂದ್ಯಾತ್ ಜ್ವರಸ್ತಂದ್ರಾವಿಹಸ್ತತಾ ॥ ಕುಲ್ಮಾಷಕೃಸರಾಪೂಪಪೋಳಿಕಾಪಾಯಸಾಸವೈಃ । ಸಮುದ್ಗಕ್ತೈರ್ಬಲಿಂದದ್ಯಾತ್ತ್ರಿರಾತ್ರಂ ಚಾಪಿಧೂಪಯೇತ್ ॥ ಚಂದನೇನಾಜ್ಯಸಂಯುಕ್ತಂತತೋಮುಂಚತಿಸಾಗ್ರಹೀ ॥

ಟೀ ॥ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷದ ಬಾಲಕನನ್ನು ವಾರುಣಿಯೆಂಬ ದೇವತೆ ಪಿಡಿಗುಂ. ಅದರ ಚೇಷ್ಟೆ—ಜ್ವರವುಂಟಾಗಿರುವುದು, ಹಸ್ತಗಳು ಬಹಳ ಬೆವರುವವು, ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದುಪಡಅಕ್ಕಿ ಓಗರದಲ್ಲಿ ಅಲಸಂದೆಪರುಪು, ಎಳ್ಳುಚಿಗಳಿ, ದೋಸೆ, ಹೋಳಿಗೆ ಪಾಯಸ, ಮದ್ಯ, ಇವುಗಳನ್ನೂ ತಾಂಬೂಲ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಇರಿಸಿ, ಪೂಜೆಮಾಡಿ, ಅನಂತರ ಬಲಿಯಂ ಕೊಟ್ಟು, ಧೂಪಸ್ನಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಮಾಡಿಸಲು ಸುಖವಹುದು. ತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಶ್ರೀಗಂಧವನ್ನು ಧೂಪಹಾಕಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಷೋಡಶೇವತ್ಸರೇಬಾಲಂಗೃಹ್ಣಾತಿದುರ್ಜಯಾ । ತಚ್ಚೇಷ್ಟಾ ಹಾಸನಂಕಂಪ್ರೋಯಾಸ್ಯಾನ್ಮೀಲಿತಚೋಮುಹುಃ ॥ ಕುಲ್ಮಾಷಕೃಸರಾಪೂಪತಿಲಪಿಷ್ಟಾನ್ನಮೋದಕೈಃ । ದಧ್ನಾಸಹಬಲಿಂದದ್ಯಾತ್ಪ್ರಾಚ್ಯಾಂ ದಿಶಿದಿನತ್ರಯಂ ॥ ಧೂಪಯೇನ್ನಖಗೋಶೃಂಗಲಶುನೈರ್ಮುಂಚತಿಗ್ರಹೀ ॥

ಟೀ ॥ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದ ಬಾಲಕನನ್ನು ದುರ್ಜಯೆಯೆಂಬ ದೇವತೆ ಪಿಡಿಗುಂ. ಅದರ ಚೇಷ್ಟೆ— ನಗುವದು, ನಡುಗುವದು, ಹೋದೇನು ಹೋದೇನುಯೆಂದುಯೆದ್ದೆದ್ದುವ್ರೋಡುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಅನ್ನದಮೇಲೆ ಅಲಸಂದೆಪರಪು, ಎಳ್ಳುಚಿಗಳಿ, ದೋಸೆ, ಎಳ್ಳುಚೂರ್ಣ, ಹೂರಣಕಡುಬು, ತಾಂಬೂಲ ದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿ, ಮೊಸರನ್ನು ಹನಿಸಿ, ಮೂಡಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮೂರುದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲದೊಳು ಬಲಿಯಂ ಹಾಕಿಸುವದು. ಹಸುವಿನ ಕೊಂಬು, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಇವುಗಳ ಧೂಪವಂ ಹಾಕಿಸುವದು. ಪಂಚಪಲ್ಲವದ ನೀರನ್ನೆರೆಯಲು ಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೋ । ವರ್ಷೇಸಪ್ತದಶೇಬಾಲಂಗೃಹ್ಣಾತಿಬಾಲಿಕಾ । ತತ್ರಾಪಿ ಚೇಷ್ಟಾದ್ರಷ್ಟವ್ಯಾಭದ್ರ್ಯರೋಮಕಕಂಪನಂ । ತಾಸಶ್ವಾಸೋಭವಿಜ್ಞೇಯಾ

నాస్తితత్రప్రతిక్రియా॥ ****************************

టీ ॥ ఈదినేళనిగూ వర్షదబాలకనన్ను బాలేయెంబ దేవతెపిడిగువు. అదరచేష్టె—కొరువుదు, అరోచక, నడుక, కెమ్ము, ఉబ్బస, యివి ష్టూ వుంటాగువదు. అదక్కె ప్రతీకారవిల్ల, అసాధ్య.

శ్లో ॥ సంవత్సరోద్భవానాంతు తేషాంప్రోక్తాబలిక్రియా।
పలాశోదుంబరాశ్వత్థబిల్వన్యగ్రోధపల్లవైః ॥క్వథితేనకషా
యేణక్యభిషించేత్ప్రశాంతయే॥

టీ ॥ వర్షగళిగె హేళిద గ్రహంగళిగె బలివిధానహేళల్పట్టితు. ఆమే
లె ప్రోక్షణవం మాడువ పంచపల్లవగళు యావవందరె—ముత్తుగ, అ
త్తి, అశ్వత్థ, బిల్లపత్ర, ఆలద, ఇవుగళపల్లవగళన్ను ఒందుభాండదల్లి
హాకి కషాయమాయిసి, ఆకషాయవం మైగెయెరబలు సకలబాలగ్ర
హంగళూ తొలగువవు.

శ్లో ॥ కదంబశ్చకరంజశ్చబిభీతోనింబపాదప । అశ్వత్థోదుంబ
రోవాథశ్లేష్మాతకపటౌతథా ॥ మాతృవృక్షాఃక్రమేణోక్తా
స్తదధోబలిమాహరేత్॥

టీ ॥ కడవదమర, హొంగేమర, తారేమర,బేవినమర, అరళీమర, అ
త్తీమర,చెళ్ళేమర,ఆలదమర, ఈయెంటుమరగళూ క్రమదింద (బ్రాహ్మీ,
మాహేశ్వరీ, కౌమారీ,వైష్ణవీ,వారాహీ,మాహేంద్రీ,చాముండీ,మ
హాలక్ష్మియెంబ యెంటుమాతృకెగళ వృక్షంగళు. ఈవృక్షంగళకెళగె
హిందెహేళిద బలిగళన్నుహాకిసువదు. ఎంటువృక్షంగళల్లి యావయా
వవృక్షంగళు దొరకువవో ఆవృక్షదకెళగె బలియంహాకిసువదు.

శ్లో॥ యత్రాశానామనుక్తానాంప్రోక్తాదిగ్వదక్షిణైః।
యత్రవాచోదితేకత్రమాతౄణాంబలింహరేత్ ॥

టీ॥ దిక్కు హేళదెయిరువస్థళదల్లిమూడల దిక్కినల్లే బలియంహాకిసువ
దు. అథవా మనస్సిగెఎల్లియుంప్రోఆస్థళదల్లాదరూబలియంహాకిసువదు.

శ్లో॥ కృత్వానీరాజనాంతంబలిమితివిధివద్బాలమారోగ్యభూ
యః । స్సంస్పృశ్యాద్భిస్సమంత్రంశిరసిసకుసుమైరక్షతైర్భవ

ಯುಕ್ತಾ॥ ತಿಷ್ಠಸ್ತ್ವಗ್ರೇ ದೇವತಾಯಾ ವಿಧಿವದುಪಚಿತೈಸ್ತಂತ್ರಗೀತೈಸ್ಸಮಂತ್ರೈಃ। ಕುರ್ಯಾದ್ರಕ್ಷಾಂ ಸಮಷ್ಟಿತಂ ಕ್ಷಣಮಿವ ವಿಲಯಂ ಯಾತಿ ದುಷ್ಟಗ್ರಹಾಣಾಂ॥

ಟೀ ॥ ನೀರಾಜನವೇ ಕಡೇಯಾಗಿರುವ ಬಲಿಯನ್ನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕಮಾಡಿಸಿ, ಆ ಮೇಲೆ ಮಂತ್ರಸಹಿತವಾಗಿ ಪಂಚಪಲ್ಲವದ ಕಷಾಯದಿಂದ ಪ್ರೋಕ್ಷಣೆಯಂ ಮಾಡಿ, ಪುಷ್ಪಗೂಡಿದ ಅಕ್ಷತೆಗಳಿಂದ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ, ಬಾಲಕನ ಮಸ್ತಕದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಆ ಮೇಲೆ ತನಗೆ ಉಪದೇಶವಾಗಿರುವ ಮಂತ್ರದಿಂದ ವಿಭೂತಿಯನ್ನಿಕ್ಕಿಸಲು ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಬಾಲಗ್ರಹಶಮನವಹುದು.

ಸಕಲಬಾಲಗ್ರಹಹರ ನಾಡಬಲಿಮಂತ್ರ.—ಓನ್ನಮಶ್ಚಂಡೆ, ಚಾಮುಂಡೇ, ಭಗವತಿ, ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವೇ, ಹ್ರಾಂ, ಹ್ರೀಂಹ್ರೂಂ, ಮುಂಚಮುಂಚ, ರಕ್ಷಾಂಕುರುಕುರು, ಬಲಿಂಗೃಹಾಣ ಗೃಹಾಣ, ಬಾಲಕಂ ಮುಂಚಮುಂಚ ಸ್ವಾಹಾ.

ಬಾಲಗ್ರಹಾಣಾಂ ವಿಶ್ವೇಷಾಂ ಶಸ್ತಾ ಬಲಿನಿವೇದನಾ। ಬಾಲಗ್ರಹಾಪಹಾ ಮಂತ್ರ ಬಲೀ ರಕ್ಷಾಕರೌ ಸ್ಮೃತೌ॥

(ಬಾಲಗ್ರಹಸ್ತೋತ್ರಂ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪ್ರಣಮ್ಯ ಶಿರಸಾ ಶಾಂತಂ ಗಣೇಶಾನಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ। ಬಾಲಗ್ರಹಸ್ತವಂ ವಕ್ಷ್ಯೇ ಸಮಸ್ತಾಭ್ಯುದಯಪ್ರದಂ॥ ತಪಸಾ ಯಶಸಾ ದೀಪ್ತ್ಯಾ ವಪುಷಾ ವಿಕ್ರಮೇಣ ಚ। ವಿಶಿಷ್ಟೋ ಯಸ್ಸದಾ ಸ್ಕಂದಸ್ಸನೋ ದೇವಃ ಪ್ರಸೀದತು॥ ರಕ್ತಮಾಲ್ಯಾಂಬರಧರೋ ರಕ್ತಗಂಧಾನುಲೇಪನಃ। ರಕ್ತೋ ದಿವ್ಯೋಜ್ವಲಶ್ಶಾಂತಸ್ಸನೋ ದೇವಃ ಪ್ರಸೀದತು॥ ದೇವಸೇನಾಪತಿರ್ವ್ಯಕ್ತೋ ದೇವಸೇನಾರ್ಚಿತಸ್ಸದಾ। ದೇವಸೇನಾಪತಿಶ್ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸನೋ ದೇವಃ ಪ್ರಸೀದತು॥ ಪ್ರಿಯೋಧಾನುಪ್ರಿಯೋಧಾತ ಚೋಧನಾಸುಪ್ರಿಯೋಧನಾ। ಪ್ರಬುದ್ಧಾಸುಪ್ರಬುದ್ಧಾಚ ಪ್ರಸನ್ನಾಸುಮನಾಸ್ತಥಾ॥ ಮಹಾನ್ಮಾಲಿನಿ ವಿಖ್ಯಾತಾ ಯೋಗಿನ್ಯಃ ಪಾಂತು ಬಾಲಕಂ। ಜಾತರೂಪಾ ವಿರೂಪಾ ಚ ಬಹುರೂಪಾ ಮಹೋದಯಾ॥ ಮನೋಜವಾ ಜಯಾ ಪೂರ್ಣಾ ಶಾಶ್ವತಾ ದಮನೀ ಚ। ಭೂತಾ ಸಾಮಕ್ರಿಸಂಭೂತಾ ಯೋಗಿನ್ಯಃ ಪಾಂತು ಬಾಲಕಂ॥ ಸುಪ್ರತಾ ಕುಕ್ಷಿಣೀ ಚಂಡಾ ಚಂಡವೇಗಾ ವಿಭೀಷಣಾ। ವಿದ್ಯುಜ್ಜಿಹ್ವಾ ಮಹಾನಾಸಾ ಶತಾನಂದಾ ಮಹಾಪಗಾ॥ ಬಾಲಪ್ರಮಥನಾ ಚೇತಿ ಯೋಗಿನ್ಯಃ ಪಾಂತು ಬಾಲಕಂ। ಹರಿಣೀ ಬಾಧಹಾ ರಾಂಹೀ ವಾಗುರೀ ಕ್ರೋಷ್ಟುಕೀ ತಥಾ॥ ಕುಟಿಲಾ ಕೋಟರಾಕ್ಷೀ ಚ ಕುಂಭಕರ್ಣೀ ಪ್ರಚಂಡಿನೀ। ಬಾಲಾವಿಕಾರಿಣೀ ಚೇತಿ ಯೋಗಿನ್ಯಃ ಪಾಂತು ಬಾಲ

కం ॥ శుద్ధాః శుద్ధాకృద్ధాశ్చ యోగసిద్ధాః పిచుంపదా । సుభద్రా సు
ప్రితాగారీ కలాపకాణికాశ్చ ॥ నానాః జ్ఞానవిఖ్యాతా యోగిన్యః పాంతు
బాలకం । లంబా ప్రలంబా నీలంబా లంబకర్ణా విలంబికా ॥ జ్వాలా
కరాళా కాళిందీ కాళీ చేకితసమ్మతా । స్వచ్ఛందాచారసంపన్నా
యోగిన్యః పాంతు బాలకం ॥ పక్షిణీ కాసుపక్షిణీ కాపచనాశినీః శ్వమాని
కీ । విమలా కమలా మాలా శీలా రౌద్రీ చ విభ్రమా ॥ విఘరంక్యో
యథా కాలం యోగిన్యః పాంతు బాలకం । వాయువేగా మహావేగా సువే
గా వేగవాహినీ ॥ హంసినీ శశినీ సృష్టిః పుష్టిర్జ్యేష్ఠా చ సిద్ధిదా । దివ్యా
నుభావా వాదిన్యో యోగిన్యః పాంతు బాలకం ॥ భ్రమణీ భ్రామణీ ని
త్యా నిత్యక్లిన్నా భగాంకుశా । క్లేదినీ ద్రావిణీ వామా యోగిన్యః పాంతు
బాలకం । రుద్రశక్తిః నిష్ఠాంతాప కాశీ కీ క్రమోదితాః । యోగినీ
బృందమేతద్ధి సిద్ధవిద్యాధరార్చితం ॥ స్కందగ్రహాదిదైత్యేభ్యో బాల
కం పాతు సర్వదా । శకునీ రేవతీ దేవీ శిఖా చ ముఖమండికా ॥ బడబా
పూతనాఖ్యా చ కటపూతనికా పునః । బిడాలీ గోముఖీ ధూమ్రా మార్కండ
మాలా తథాపరా । అధోలంబా చ పద్మా చ కుముదా పృథులాంబికా । తా
పినీ చైవ కాళీ చ దేవీ ప్రీతముఖీ పరా ॥ ఐంద్రీ మార్జాలికా భూతాః
కురంగీ చ శుభా కృశా । కాళరాత్రీ చ మాయా చ మోచికా పింఛపింఛిలా ॥
భీకారణీ చక్రవ్యాదభీమణీ మజ్జయా వరా । కంపనీ కంటకా కాళీ చ
ముక్తకేశీ మహాబలా ॥ అహంకారీ జయా తద్వద్గజమేషాకృతిదండికా ।
రోదనీ వకుటాఖ్యా లలాటా పింగళా తథా ॥ శీతళా చలినీ చైవ తా
పసీ చైవ రాక్షసీ । మానసాధనదా దేవీ చలనీ వర్తనీ పరా । యమ
రాజా శవేదా చ నందినీ కలహంసినీ । బాలికా దేవదూతీ చ వాయసీ దక్షి
ణా తథా ॥ స్వచ్ఛందా పాలికా చైవ వామనా బాలికేతి చ । పరా మాతృగ
ణోక్తా నా ఋక్షకుష్ఠాభిస్సమీరితాః ॥ యోగిన్యోఽత్ర సంతుష్టాః స్కంధా
పస్మారదేవతాః । నానారక్షాధికారస్థా బాలకం పాంతు సర్వదా ॥

ఇతి బాలగ్రహస్తోత్రం సంపూర్ణం.

ఇతి వైద్యసారసంగ్రహే బాల్యచికిత్సకం నామ నవమప్రకరణం సంపూర్ణం.

(ವಂಧ್ಯಾಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ರಜೋಯೋನಿಗತೈರ್ದೋಷೈಃ ಪಾಪ್ಮಭಿಃ ಕರ್ಮಭಿಸ್ತಥಾ। ವಂಧ್ಯಾ ಭವೇದ್ವಧೂಸ್ತದ್ವತ್ಪುರುಷಶ್ಶುಕ್ಲಜೈರ್ಮಲೈಃ ॥

ಟೀ॥ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳು ರಜೋದೋಷಗಳಿಂದಲೂ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಪಾಪಂಗಳಿಂದಲೂ ಅಕೃತ್ಯಗಳು ಮಾಡುವದರಿಂದಲೂ, ಬಂಜೆಯರಾಗುವರು, ಹಾಗೆಯೇ ಪುರುಷರುಗಳು ಶುಕ್ಲದೋಷಗಳಿಂದಲೂ ಜನ್ಮಾಂತರದ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ತಾವು ಮಾಡಿದ ಅಕೃತ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಷಂಡರಾಗುವರು.

ಶ್ಲೋ॥ ಜನ್ಮವಂಧ್ಯಾ ಕಾಕವಂಧ್ಯಾ ಮೃತವಂಧ್ಯೇತಿ ತಾಸ್ತ್ರಿಧಾ। ಕದಾಪಿನ ಭವೇದ್ಗರ್ಭೋ ಯಸ್ಯಾಸ್ಸಾ ಜನ್ಮವಂಧ್ಯಕಾ ॥ ಪ್ರಾರ್ಥಂ ಪುತ್ರವತೀ ಯಾ ಸಾ ವಂಧ್ಯಾ ಭವತಿ ಚೇದ್ಯದಿ। ಕಾಕವಂಧ್ಯಾ ತು ಸಾ ಜ್ಞೇಯಾ ವಿದ್ವದ್ಭಿರಿತಿ ಕೀರ್ತಿತಾ ॥ ಗರ್ಭಸ್ಥೋ ಜಾತಪುತ್ರೋ ವಾ ಷಣ್ಮಾಸಾಚ್ಚವತ್ಸರಾತ್ । ಮ್ರಿಯತೇ ದ್ವಿತ್ರಿವರ್ಷಾದ್ವಾ ಯಸ್ಯಾಸ್ಸಾ ಮೃತವಂಧ್ಯಕಾ ॥

ಟೀ॥ ಬಂಜೆಯರುಗಳು ಜನ್ಮವಂಧ್ಯೆ, ಕಾಕವಂಧ್ಯೆ, ಮೃತವಂಧ್ಯೆ ಯೆಂದು ಮೂರು ತೆರನಾಗಿರುವರು, ಅವರಲ್ಲಿ ವಂದುವೇಳೆಯೂ ಗರ್ಭವಿಲ್ಲದೆ ಯಿರತಕ್ಕವಳು ಜನ್ಮವಂಧ್ಯೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಬಳು, ಮೊದಲು ವೊಂದು ಸಂತಾನವುಂಟಾಗಿ ಬಳಿಕ ಸಂತಾನವೇಯಿಲ್ಲದೆಯಿರುವಂತಾವಳು ಕಾಕವಂಧ್ಯೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಬಳು, ಯಾವಳ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಿರುವ ಶಿಶುವಾಗಲಿ, ನವಮಾಸತುಂಬಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಶಿಶುವೇಯಾಗಲಿ, ಯೆರಡುವರ್ಷ ಮೂರುವರ್ಷದ ಶಿಶುವೇ ಆಗಲಿ, ಜೀವಿಸದೆ ಹೋಗುತದದೋ ಆಕೆ ಮೃತವಂಧ್ಯೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಬಳು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅಥ ಸಂತಾನಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥಂ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಚಿಕಿತ್ಸಿತಂ। ತತ್ರಾಧಾರಾ ಸ್ತ್ರೀ ಬುಃಪ್ರೋಕ್ತಾ ಯಾಸ್ತಾಸು ತಾ ಗ್ಯಾಃ ತತಃ ಕ್ರಿಯಾ ॥ ದೇವದೋಷಗ್ರಹಗ್ರಸ್ತಾಃ ಸ್ತ್ರಿಯೋ ವಂಧ್ಯಾ ಭವಂತಿ ಹಿ। ಋತಾವೃತಾವಪೀತುಷ್ಟವತ್ಯ ಮಾಕ್ತ್ವೈಸ್ತು ಲಕ್ಷಣೈಃ ॥

ಟೀ॥ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಸಂತಾನಸಿದ್ಧ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವೆನೆಂದು ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂ ಮಾಡಿದರು. ಅದೆಂತೆನೆ—ಸಂತಾನಸಿದ್ಧಿ

ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳು ಆಧಾರ ವಾದಕಾರಣ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸಂತಾನಸಿದ್ಧಿಕರವಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನಡಸುವರು. ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳು ದೇವತಾಗ್ರಸ್ತರಾಗಿಯಾದರೂ, ಗ್ರಹಗ್ರಸ್ತರಾಗಿದ್ದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಬಂಜೆಯರಹರು. ಅಂತಾ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿತಿಂಗಳಲ್ಲೂ ಸೂತಕವಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

ಶ್ಲೋ॥ ದೃಷ್ಟಾರ್ತವಾನಷ್ಟಫಲಾಪಿವಂಧ್ಯಾ । ಸಕೃತ್ಪ್ರಸೂತಾಪಿ ಮೃತಪ್ರಜಾಚ ॥ ವಾತಳಾಹಾರಚೇಷ್ಟಾಯಾ ವಾತಯೋನಿಮುಪಾಗತೇ ॥ ಯೋನಿಸ್ಸಶಬ್ದರುಕ್ಫೇನತನುರೂಕ್ಷಾರುಣಾರ್ತವಾ । ಸತೋದಜ್ವರಕಾರ್ಕಶ್ಯಸ್ತಬ್ಧತಾಚೋಪಜಾಯತೇ ॥

ಟೀ॥ ತಿಂಗಳು ತಿಂಗಳು ಸೂತಕವಾದಾಗ್ಯೂ ಗರ್ಭವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವಂತಾವಳು ಜನ್ಮವಂಧ್ಯೆ, ಒಂದುಹೆತ್ತು ಮತ್ತೆ ಹೆರದೆಯಿರುವಂತಾವಳು ಕಾಕವಂಧ್ಯೆ, ಹೆತ್ತಮಕ್ಕಳಂ ಸಾವಕೊಡುವವಳು ಮೃತವಂಧ್ಯೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಬಳು, ವಾತಕರವಾದ ಆಹಾರದವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ವಾಯುಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಶಬ್ದವೂ ವೇದನೆಯೂ ವುಂಟಾಗುವದು. ಶರೀರ ಯಾವಾಗಲೂ ಬಿಸಿಯಾಗಿಯೂ ದಾತುವಾಗಿಯೂ ಇರುವದು. ಸೂತಕವಾಗುವಾಗ ಅತಿರಕ್ತವರ್ಣವಾದ ಸೂತಕವುಂಟಾಗಿರುವದು. ಮೈನೋವು, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕೃಶತ್ವ, ಜ್ವರ, ಜಡತ್ವ, ಇಷ್ಟೂವುಂಟಾಗಿರುವು. ಇವೆಲ್ಲ ವಾತದೋಷದಿಂದುಟಾದವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಿತ್ತೋಲ್ಬಣಾಶನಸ್ಥಾಯಾಃ ಪಿತ್ತೇ ರಕ್ತಂ ಗತೇ ಸದಾ । ನೀಲಪೀತಾಸೃಗಾಸ್ರಾವಾ ಯೋನಿಸ್ಸ್ಯಾತ್ತಿಕ್ತಗಂಧಿನೀ ॥ ದಾಹಪಾಕಜ್ವರೋಷ್ಣಾರ್ತಕಟಿಭಂಗಾಭವಂತಿಚ ॥

ಟೀ॥ ಪಿತ್ತಾಧಿಕವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಸೇವಿಸುವದರಿಂದ ಪಿತ್ತವು ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತವನ್ನಾಶ್ರೈಸಿ, ಅದರಿಂದ ಸೂತಕವಾಗುವಾಗ, ನೀಲಹಳದಿರಕ್ತಗೂಡಿ ಸೂತಕ ಕಾಣುವದು. ಯೋನಿತಿಕ್ತಗಂಧವುಂಟಾಗಿರುವದು. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ತಾಪವುಂಟಾಗಿರುವದು. ಶರೀರವು ದಿನವು ಬಿಸಿಯಾಗಿರುವದು, ಜ್ವರಂ ಉಷ್ಣಪೀಡೆ, ಕಟಿವೇದೆ, ಇವಿಷ್ಟೂವುಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ಪಿತ್ತದೋಷವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಫೋಲ್ಬಣಾಶನಸ್ಥಾಯಾ ವೃದ್ಧೋ ಯೋನಾ ಸವೇದನಾಂ । ಸಕಂಡೂಂ ಶೀತಲಾಂ ಪಾಂಡುಂ ಪಿಚ್ಛಲಾರ್ತಪ್ರವರ್ತಿನೀಂ ॥ ಯೋನಿಂ

తరోరుజ్ఝాలంశ్లేష్మజాంస్తాపరోగదాః ॥

టీ॥ శ్లేష్మభూయిష్టవాద ఆహారవన్ను బహుళవాగి తెగదుకొండస్త్రీ యె యోనియల్లిరక్తవన్ను శ్లేష్మవు అశ్రయిసి, వేదనెయన్నుంటుమాడు వుదు. కిమిగవన్నాగ్ని శైత్యవన్నాగ్ని బిళిదాదిది యన్నుంటుమాడువదు. గు ళువాగువ సమయదల్లి అంటాగి సూతక, మేదెనోవు, మత్తు తెలవు శ్లేష్మరోగంగళన్నుంటుమాడువదు.

శ్లో ॥ సుదారిదోషయాహారవిహారపరిశాసతః । యోనిగ ర్భాశయేదోషాయోనింయుంజతిలక్షణైః ॥ యోనిస్సదాహ కృష్ణోష్ణబహుళాతిపదారణా । అంగభంగక్వచిత్ఝాలంస్త్రీ మిత్యంబభవిద్ధరిసం ॥

టీ ॥ తిరిదోషకరంగళాద ఆహారవిహారగళన్ను మాడలు యోని గర్భాశయదల్లిగువంతా దోషగళాద తాప, కృష్ణవర్ణ, ఉష్ణ. యి వుగళన్నువుంటుమాడువదు. ఋతువాదసమయదల్లిబహుళవాగి తెరి కిట్టు నానావర్ణవాగిసురివుదు. మైనోవువుంటాగిరుదు, దేహకా ర్శసికొండిరుదు, యిదు సన్నిపాతదిందవుంటావయోనిదోష.

(అదక్కె చికిత్సెక్రమ.)

శ్లో ॥ స్నేహనస్వేదనస్త్యాదివాతలాసుపరియోజయేత్ । రక్తపి త్తహరంబాన్యత్ శీతలంపిత్తలాసుచ । శ్లేష్మళాస్వథరూక్షోష్ణక రంకుర్యాద్విచక్షణః ॥

టీ ॥ వాతదోషయుక్తవాద స్త్రీయరుగళల్లి స్నేహనవిధి, స్వేదవిధి వస్తివిధిమొదలాద వాతహరవాద ఔషధగళం ప్రయోగిసువదు. పి త్తదోషయుక్తవాద స్త్రీయరుగళిగె రక్తపిత్తక్కె హేళిదచికిత్సెయ న్నాగ్ని పిత్తహరవాద చికిత్సెయన్నాగ్ని మాడువదు. శ్లేష్మయుక్తవాద యోనిదోషదింద కూడిరువ స్త్రీయరుగళల్లి రూక్షోష్ణకరవాద చికిత్సెయం మాడువదు.

శ్లో॥ సన్నిపాతేతుమిశ్రంచసంసృష్టాసుసమాచరేత్ । యథా దోషన్నకృతైతేనపిచుంయోనౌప్రదాపయేత్ ॥

ಟೀ ॥ ಸನ್ನಿಪಾತ ಪ್ರಯುಕ್ತವಾದ ಯೋನಿದೋಷವುಂಟಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳಿಗೆ ತ್ರಿದೋಷಘ್ನಗಳಾದ ನಾಲ್ಕು ವರಹಾತೂಕ ತ್ರಿಫಲದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣಪಂಚೆಯಬತ್ತಿಗೆ ಯನ್ನದ್ದಿ ಯೋನಿಯವಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಗೊಳಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಹಕಾರಶಿಫಾದಾರು ವ್ಯಾಘೀಸ್ಸರ್ಪಿರ್ವೃತಃಪಚೇತ್ । ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಪಿಷ್ಟಂಗವಾಂಕ್ಷೀರೇವಾತಯುಗ್ಯೋನಿಸಿದ್ಧಯೇ ॥

ಟೀ॥ ಮಾವಿನಬೇರು, ದೇವದಾರು, ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ಶಿಗಡೆ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನಾ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮೂರುವರಹ ತೂಕವಂ ಹಸುವಿನ ಹಾಲಲ್ಲಿಅರದು ಕುಡಿಯಕೊಡಿಸಲು ವಾತದೋಷ ಯುಕ್ತವಾದ ಯೋನಿಶುದ್ಧವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ತಗರೋತ್ಪಲಯಷ್ಟ್ಯಾಹ್ವಕುಷ್ಠಚಂದನಶಾರಿಭಾಃ । ಪಿಷ್ಟ್ವಾ ಪಿಬೇತ್ಪಯೋಮಿಶ್ರಂಪಿತ್ತಲಾಯೋನಿಶುದ್ಧಯೇ ॥

ಟೀ ॥ ಗಂಧಿಕತಗರ, ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಯಿವಿಷ್ಟಾ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮೂರಡುವರಹ ತೂಕವನ್ನು ಹಸುವಿನ ಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರದು ಕುಡಿಯಕೊಡಿಸಲು ಪಿತ್ತದೋಷಯುಕ್ತವಾದಯೋನಿಶುದ್ಧವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಲಾದ್ವಯಕುಸುಂಭಾರ್ಕಫಲಿನೀನಾಗಕೇಸರಾಃ ।ಪಿಷ್ಟ್ವಾ ಪಿಬೇದ್ವಜಾಕ್ಷೀರೇಶ್ಲೇಷ್ಮಯುಗ್ಯೋನಿಶುದ್ಧಯೇ ॥

ಟೀ ॥ ಹೆಗ್ಗಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಕಿರುಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಕುಸುಂಬೆಬೇರು, ಯಕ್ಕೆಬೇರು, ಲಾಳದಬೇರು, ನಾಗಕೇಸರ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನಾ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮೂರಡುವರಹತೂಕ ಆಡಿನಹಾಲಿಂದ ಅರದು ಕುಡಿಯಕೊಡಿಸಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮಯುಕ್ತವಾದ ಯೋನಿಶುದ್ಧವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಯಷ್ಟಿಕುಷ್ಠೋತ್ಪಲಕಣಾತ್ರಿವೃದ್ವೃಕ್ಷಾಮ್ಲಚಂದನಾಃ ।ಪಿಷ್ಟ್ವಾಪಿಬೇದಜಾಕ್ಷೀರೇದೋಷಯುಗ್ಯೋನಿಸಿದ್ಧಯೇ ॥

ಟೀ ॥ ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಶಿಗಡೆ, ಹುಣಸೇಬೇರು, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನಾ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮೂರಡುವರಹ ತೂಕ ಆಡಿನ ಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರದು ಕುಡಿಯಕೊಡಿಸಲು ದೋಷತ್ರಯಯುಕ್ತವಾದ ಯೋನಿಶುದ್ಧವಹುದು.

ಶ್ಲೋ। ಯೋನ್ಯಾಂವಿಶುದ್ಧಿಂ ಸಮುಪಾಗತಾಯಾಂ।ಸಂತಾನಸಂಧಾನಕರೀಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಾಂ।ಮಹೌಷಧೀಮಿಷ್ಟದಿನೇಪ್ರಯುಂಜ್ಯಾತ್ಸಂತಾನಸಿದ್ಧಿಃಪ್ರಭವೇದವಶ್ಯಂ॥

ಟೀ ॥ ವಾತಪಿತ್ತಾದಿದೋಷಗಳಿಂದ ರಹಿತವಾಗಿ ಯೋನಿ ಶುದ್ಧವಾದಮೇಲೆ ಋಷಿಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಸಂತಾನಕರವಾದ ಓಷಧಿಯನ್ನು ಯಿಷ್ಟವಾದದಿನವಲ್ಲಿ ತಂದು ಶುಭದಿವಸದೊಳು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು ಅವಶ್ಯ ಸಂತಾನವಾಗುವದು.

(ವಂಧ್ಯಾತ್ವಪರೀಕ್ಷೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪುಷ್ಪಿತಾಯಾಃಸ್ತ್ರಿಯಾಯೋನೌಶಾಲಿನೀಬೀಜಮರ್ಪಿತಂ । ಪ್ರರೋಹತಿಕ್ಷಿತಾವುಪ್ತಂನೋಚೇದ್ವಂಧ್ಯಾಭವೇದ್ಧ್ರುವಂ ॥

ಟೀ ॥ ಸೂತಕವಾಗಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಕೀರೆಬಿತ್ತಣವನ್ನು ಗಂಟುಕಟ್ಟಿ ಮೂರುದಿನಯಿರಿಸಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಿ ನೀರುಸುರಿದಮೇಲೆ ಆಬಿತ್ತಣ ಮೊಳಕೆಹುಟ್ಟಿದಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಸಂತಾನವಾಗುವದೆಂದರಿವುದು. ಹಾಗೆ ಹುಟ್ಟದೇಹೋದರೆ ಬಂಜೆ, ಅವಳಿಗೆ ಸಂತಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂದರಿವುದು. ಸಂತಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಕರವಾದ ಔಷಧಗಳನ್ನುಮಾಡಿಯೂ ಗರ್ಭವಾಗದಿದ್ದರೆ ದೈವಚಿಕ್ಕಾದರೂ, ದೇವತಾದ್ರೋಹವಾದರೂ ವುಂಟಾಗಿದೆಯೆಂದುಅರಿವುದು. ದೈವಚಿಕ್ಕಿಗೆ ಯಂತ್ರಮಂತ್ರಗಳಂಹಾಕಿಸುವದು. ದೇವತಾದ್ರೋಹಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಯಿಷ್ಟದೇವರಿಗೆ ಹರಿಕೆ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನುಕಟ್ಟಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂ ಮಾಡಿಸಿ ಬಳಿಕ ಔಷಧಪ್ರಯೋಗಗಳಂಮಾಡುವದು.

(ಋತುವಾಗದವರಿಗೆಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಯಾವತ್ಕ್ಷೀರಿಣಿಕಾಮೂಲಂಪಿಬೇದುಷ್ಣೇನವಾರಿಣಾ । ಅನಾರ್ತವಾತುಯಾನಾರೀಸಾರ್ತವಾಭವತಿಧ್ರುವಂ ॥

ಟೀ ॥ ನೆನಯಕ್ಕಿಬೇರನ್ನುಅರೆದು ಬಿಸಿನೀರಲ್ಲಿಕಲೆಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಸೂತಕವಿಲ್ಲದಸ್ತ್ರೀ ಸೂತಕವಾಗುವಳು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಆಮ್ಲಿಕಾಮೂಲಮಾಹೃತ್ಯಪಿಷ್ಟ್ವಾಕ್ಷೀರೇಣಪಾಯಯೇತ್ । ನಾರೀಣಾಂನಷ್ಟಪುಷ್ಪಾಣಾಂಸದ್ಯೋರಕ್ತಂಪ್ರವರ್ತತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಕನ್ನೆಲೆಹುಳಿಕನಬೇರನ್ನು ಯಮ್ಮೆಹಾಲಲ್ಲಿಅರೆದು ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಸೂತಕವಿಲ್ಲದಸ್ತ್ರೀ ಸೂತಕವಹಳು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಪಾಮಾರ್ಗಸ್ಯಪುಷ್ಪಾಗ್ರಂಮಹಿಷೀಕ್ಷೀರಸಂಯುತಂ। ಋತುಸ್ನಾತಾಸತೀಪೀತ್ವಾಗರ್ಭಮುದ್ಧತ್ಯಸಂಶಯಂ ॥

ಟೀ ॥ ಉತ್ತರಣೇಹೂವಿನ ಅಗ್ರಭಾಗವನ್ನು ಯಮ್ಮೆಹಾಲಲ್ಲಿಅರೆದುಋ

ತು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡೆ ಗರ್ಭನಿಲ್ಲುವದು.*************

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಾಠಾಮೂಲಂಚತಕ್ರೇಣಶೀತೇನಚವಾರಿಣಾ । ಪಿಷ್ಟ್ವಾವಂ
ಧ್ಯಾಪಿಬೇನ್ನಾರೀತಸ್ಯಾಗರ್ಭೋಭವೇದ್ಧ್ರುವಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅಗುಳಶುಂಠಿಯಬೇರನ್ನೂ ಅದರಬೇರನ್ನೂ ತಣ್ಣೀರಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಸ್ನಾತೆಯಾದದಿವಸದಾರಭ್ಯ ಮೂರುದಿನಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಗರ್ಭನಿಲ್ಲುವದು.

(ಬಂಜೆಗೆ ಗರ್ಭಕರವಾದ ಫಲಸರ್ಪಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಂಜಿಷ್ಠಾಕುಷ್ಠತಗರತ್ರಿಫಲಾಶರ್ಕರಾವಚಾ । ದ್ವೇನಿಶೇಮಧು
ಕಂಮೇಧಾದೀಪ್ಯಕಂಕಟುರೋಹಿಣೀ ॥ ಪಯಸ್ಯಾಹಿಂಗುಕಾಕೋ
ಲೀ ವಾಜಿಗಂಧಾಶತಾವರೀ । ಪಿಷ್ಟ್ವಾಕ್ಷಾಂಶಾರ್ಘೃತಂಪ್ರಸ್ಥಂಪಚೇ
ತ್ಕ್ಷೀರಚತುರ್ಗುಣೇ ॥ ಯೋನಿಶುಕ್ರಪ್ರದೋಷೇಷುಸರ್ವತ್ರೈವಪ್ರಶಸ್ಯ
ತೇ । ಆಯುಷ್ಯಂಪುಷ್ಟಿದಂಮೇಧ್ಯಂಧನ್ಯಂಪುಂಸವನಂಪರಂ ॥ ಫಲಸರ್ಪಿ
ರಿದಂಖ್ಯಾತಂಪುಷ್ಪೇಪೀತಂಫಲಪ್ರದಂ । ಮ್ರಿಯಮಾಣಪ್ರಜಾನಾಂಚ
ಗರ್ಭಿಣೀನಾಂಚಪೂಜಿತಂ ॥ ಏತತ್ಪರಂಚಬಾಲಾನಾಂಗ್ರಹಘ್ನಂ
ದೇಹವರ್ಧನಂ । ಏತೈರೇವಪರಿಕ್ವಾಥೇಸಕ್ಷೀರಂಸಾಧಯೇದ್ಘೃತಂ ॥
ಪೂರ್ವಸ್ಮಾದಧಿಕಂವಿದ್ಯಾದೇತತ್ಪುಂಸವನಂಪರಂ ॥

ಟೀ ॥ ಒಂದುಕೊಳಗ ಶುದ್ಧಾಂಬುಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದುಕೊಳಗಹಸುವಿನ ಹಾಲು ಒಂದುಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪ ಯೀಮೂರನ್ನೂಕೂಡಿಸಿ ಕಾಯಿಸುವಾಗ ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಗಂಧತಗರ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಶರ್ಕರೆ, ಬಜೆ, ಅರಿಶಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಮೇಧೆ, ವಾದಕ್ಕಿ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಹಾಳ್ಳದಬೇರು, ಯಿಂಗು, ಕಾಕೋಳಿ, ಹಿರೀಮದ್ದು, ಆಷಾಢಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದುವರಹತೂಕ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ ಕದಡಿ ಮಂದಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿಮೇಲೆ ಪಾಕವಮಾಡಿ ಘಟದಲ್ಲಿಯಿಟ್ಟು ದಿನಂಪ್ರತಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ೧ ವರಹತೂಕವನ್ನುಸೇವಿಸಲು ಯೋನಿದೋಷ ಶುಕ್ಲದೋಷಗಳು ಶಮನವಹವು. ಆಯುಷ್ಮಂತನಾಗಿಯೂ ಮಹಾಪುಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿಯೂ ಪವಿತ್ರನಾಗಿಯೂಯಿರುವಮಗನು ಹುಟ್ಟುವನು. ಇದು ಫಲಸರ್ಪಿಯೆನಿಸಿಕೊಂಬುವದು. ಋತುಕಾಲಾರಭ್ಯವಾಗಿ ಸೇವಿಸಲು ಸಂತಾನವುಂಟಾಗುವದು. ಸತ್ತ ಮಕ್ಕಳುಸಾಯುವ, ಬಾಲಕರುಗಳಿಗೆ ಗ್ರಹಹರ, ದೇಹಪುಷ್ಟಿ, ಯಾಗಲ್ಯ

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

ಟೀ ॥ ಸ್ನೀ ಆಷಾಢೀಬೇರಿನಕಷಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳಹಾಲು ಒಂದುವ ಳಿಯುಪ್ಪವಂಹಾಕಿಸಿ ಕಾಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಎಂಟನೇಪಾಲುಗುಣವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ಸಂತಾನವುಂಟುಮಾಡುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಶ್ವತ್ಥಮೂಲಂಸಂಗೃಹ್ಯ ಬಂದಾಂವಾಪಿಪಯೋಯುತಾಂ।
ಪಿಬೇತ್ತದುಭಯಂವಾಪಿ ಪ್ರಶಸ್ತಂಗರ್ಭಧಾರಣೆ॥

ಟೀ ॥ ಅಶ್ವತ್ಥಮೂಲವನ್ನಾದರೂ ಅದರಬಂದಣಿಕೆಯನ್ನಾದರೂ ಶುಭದಿನದಲ್ಲಿ ತಂದು ಹಾಲಲ್ಲಿಅರೆದು ಋತುಸ್ನಾತೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಗರ್ಭನಿಲ್ಲುವದು. ಆಯೆರಡನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿಯಾದರೂ ಹಾಲಿಂದಅರೆದು ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಗರ್ಭನಿಲ್ಲುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಿಷ್ಟ್ವಾಶಿರೀಷಪುಷ್ಪಂವಾಪಯೋಘೃತಸಮನ್ವಿತಂ । ಋತು
ಸ್ನಾತಾಪಿಬೇನ್ನಾರೀ ಲಭತೇಗರ್ಭಮುತ್ತಮಂ॥

ಟೀ ॥ ಬಾಗೇಹೂವನ್ನು ಹಾಲಿಂದಅರೆದು ತುಪ್ಪಸೇರಿಸಿ ಋತುಸ್ನಾತೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಕೊಡಿಸಲು ಗರ್ಭನಿಲ್ಲುವದು ಮತ್ತು ಉತ್ತಮವಾದ ಗರ್ಭವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಾಕಮಾಚೀಶಿಫಾಂಪುಷ್ಯೇ ಸಮ್ಯಙ್ನಿಷ್ಪೇಷ್ಯಕನ್ಯಯಾ । ಪಿ
ಬೇದ್ದುಗ್ಧೇಸರ್ಪಿಷಾನಾರೀಲಭೇದ್ಗರ್ಭಮನುತ್ತಮಂ ॥

ಟೀ ॥ ಪುಷ್ಯನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿಳ್ಳಗಣಿಕೇಬೇರನ್ನು ತಂದು ಹಾಲಲ್ಲಿ ಕನ್ಯಕೆಯ ಕೈಯಿಂದ ಅರೆಯಿಸಿ ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪಸೇರಿಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಬಹು ಉತ್ತಮವಾದ ಗರ್ಭನಿಲ್ಲುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಲೋಧ್ರಲಕ್ಷ್ಮೀಶಿಫಾಧಾತ್ರೀ ವಟಾಂಕುರಮರೇಣುಕಂ ।ಪಿಬೇ
ದೇತಾನಿಸಕ್ಷೀರಂ ಗರ್ಭಸಂಧಾನಸಿದ್ಧಯೇ ॥

ಟೀ ॥ ಲೋಧ್ರದಚಕ್ಕೆ, ತುಳಸೀಬೇರು, ಆಲದಮೊಸುಳು. ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಹಾಲಲ್ಲಿಅರೆದು ಋತುಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದದಿನದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಗರ್ಭಸಿದ್ಧಿಯಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಹದೇವೀಶಿಖೀಮೂಲಂ ಪಿಪ್ಪಲಾಗ್ರಸಮನ್ವಿತಂ । ಪಿಬೇ
ತ್ಕ್ಷೀರೇಣನಾರೀಣಾಂ ಗರ್ಭಲಾಭಾಯಶಸ್ಯತೆ॥

ಟೀ ॥ ಸಹದೇವಿಬೇರು, ಕ್ರೀಕೊಳಸೀಬೇರು. ಅಶ್ವತ್ಥದಮೊಗಳು, ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಹಸುವಿನಹಾಲಲ್ಲಿಅರೆದು ಋತುಸ್ನಾತೆಯಾದಸ್ತ್ರೀಗೆ

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

ಕೊಡಿಸಲು ಗರ್ಭವಾಗುವದು.***************************

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಲಾತಿಬಲಯೋರ್ಮೂಲಂ ಪಿಷ್ಟ್ವಾ ತೈಲೇನ ಪಾಯಯೇತ್ ।
ಶರ್ಕರಾತೈಲಸಂಯುಕ್ತಂ ಪರಾರ್ಥ್ಯಂ ಗರ್ಭಧಾರಣೇ ॥

ಟೀ ॥ ದೊಡ್ಡಕಣ್ಣಂಗಡಲೆ, ಕಿರುಕಣ್ಣಂಗಡಲೆ, ಈ ಯೆರಡರ ಬೇರನ್ನು ತಂದು ಜಜ್ಜಿಸಿನ ಹಾಲಿಂದ ಅರದು ಯೆಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ ಶರ್ಕರೆ ಬೆರಸಿ ಕುಡಿಸಲು ಗರ್ಭಧಾರಣವರುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಯಸಾಸೈಂಧವಂಪಿಷ್ಟ್ವಾ ಘೃತೇನ ಸಹ ಪಾಯಯೇತ್ ।ಗರ್ಭಸಂಧಾರಣೇ ಪ್ರೋಕ್ತೋ ಯೋಗೋಯಂ ಯೋಷಿತಾಂ ವರಃ ॥

ಟೀ॥ಸೈಂಧವವನ್ನು ಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರೆದು ತುಪ್ಪ ಸಹಿತ ಋತುಸ್ನಾತೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಕೊಡಿಸಲು ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯಾಗುವದು. ಈ ಪ್ರಯೋಗವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಾಲಮಾಷಾಣಿ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥೈಃ ಸಾರ್ಧಂ ಕ್ಷೀರೇಣ ಪಾಯಯೇತ್ ।
ಸಘೃತಂ ಕಾಮಿನೀ ಪ್ರಾತಃ ಸ್ನಾ ಗರ್ಭಂ ಲಭತೇ ಧ್ರುವಂ ॥

ಟೀ ॥ ಕರೀ ಉದ್ದನ್ನು, ಬಿಳೀಸಾಸುವೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಶರ್ಕರೆ ಬೆರಸಿ ಋತುಸ್ನಾತೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯಕೊಡೆ ಗರ್ಭವುಂಟಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಉನ್ಮಾದಾಃ ಷಟ್ ಪೃಥಗ್ದೋಷನಿಚಯಾಸ್ಸ್ವಿಷೋದ್ಭವಾಃ ।
ಉನ್ಮಾದೋ ನಾಮ ಮನಸೋ ದೋಷೈರುನ್ಮಾರ್ಗಗೈರ್ಮದಃ ॥ ಉನ್ಮಾದಲುಚ್ಯತೇ ತೇನ ಧೀವಿಜ್ಞಾನಸ್ಮೃತಿಭ್ರಮಾಃ । ದೇಹೋ ದುಃಖಸುಖಭ್ರಷ್ಟೋ ನಷ್ಟಂ ಸಾರಸ್ವತಂ ಭವೇತ್ ॥

ಟೀ॥ವಾತೋನ್ಮಾದ, ಪಿತ್ತೋನ್ಮಾದ, ಶ್ಲೇಷ್ಮೋನ್ಮಾದ, ತ್ರಿದೋಷಜೋನ್ಮಾದ, ಆಧಿಜೋನ್ಮಾದವೆಂದರೆ ಮನೋವ್ಯಥೆ, ವಿಷಜೋನ್ಮಾದ, ಎಂದು ಆರು ಪ್ರಕಾರ, ಉನ್ಮಾದವೆಂದರೆ ವಾತಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳು ಮಾರ್ಗ ಬಿಟ್ಟ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮದವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದು. ಅದೇ ಉನ್ಮಾದವೆನಿಸಿಕೊಂಬದು, ಅದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಜ್ಞಾನ ಸ್ಮರಣೆ ಇವುಗಳ ನಾಶನವನ್ನೈದುವದು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸುಖದುಃಖಗಳು ತಿಳಿಯದಾಗುವುದು. ಮೊದಲು ಓದಿಯಿದ್ದದ್ದು ಮರೆತುಹೋಗುವದು.

(ಶಂಕಾರ್ಂಗಧರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಉನ್ಮಾರ್ಗಗಾಮಿಭಿರ್ದೋಷೈಸ್ಸಂಭೃತೋ ಮನಸೋ ಮದಃ ।

ಉನ್ಮಾದಇತ್ಯುಚ್ಯತೇಸೋಸಚಷೋಢಾಭಿಧೀಯತೇ॥ ವಾತಾತ್ಪಿತ್ತಾತ್ಕಫಾ ತ್ಸರ್ವೇಭ್ಯಃ ಅಧಿನಾಚಗರೇಣಚ। ಸಾಮಾನ್ಯಲಕ್ಷಣಂ ತೇಷಾಮುನ್ಮಾದಾ ನಾಂನಿರೂಪ್ಯತೇ ॥ ಪ್ರಜ್ಞಾಘ್ರೋಚಕುಶಸ್ತ್ರತಕಾರ್ಯವಿಸ್ಮರಣಂ ಭ್ರಮಃ। ಶಕ್ತಿರ್ಮಾತಂಗಸಂರಂಭಃ ಪರಿತೋಧಾವನಂ ಮುಹುಃ ॥ ದೋಷಾನುಸಾ ರತಸ್ತತ್ತದ್ವಿಶೇಷಂ ಲಕ್ಷಯೇದ್ಬುಧಃ ॥

ಟೀ॥ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವಂತಾ ದೋಷಗಳಿಂದ ಕೂಡುವಂತಾ ಮನಸ್ಸಿನ ಮದವೇ ಉನ್ಮಾದವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು, ಆ ಉನ್ಮಾದ ಆರುತೆರ, ವಾತಜೋನ್ಮಾದ, ಪಿತ್ತಜೋನ್ಮಾದ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಜೋನ್ಮಾದ, ಸನ್ನಿಪಾತಜೋನ್ಮಾದ, ಆಧಿಜೋನ್ಮಾದ, ವಿಷಜೋನ್ಮಾದವೆಂಬದು. ಉನ್ಮಾದಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯಲಕ್ಷಣವು ಹೇಳಲ್ಪಡುವದು. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ, ಪ್ರಲಾಪ ಬಹಳವುಂಟಾಗಿರುವಣ, ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮರೆಯುವಣ, ಭ್ರಮೆ, ಮದಸೊಕ್ಕಿದ ಆನೆಯಹಾಗೆ ಸತ್ವವುಂಟಾಗಿರುವಣ, ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿಯೋಡಾಟ, ಇವುಗಳು, ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯಲಕ್ಷಣ, ಮತ್ತು ದೋಷಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಶೇಷಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವಿಷಮಾಶುಚಿಭೋಜನೋಪವಾಸೈರ್ಭಯವೈರಾಗ್ಯಮದಾತ್ಯ ಥಾಭಿಘಾತೈಃ। ಗುರುದೈವತಪಾವಕಾಪಚಾರೈಃ ತ್ರಿವಿಧೋನ್ಮಾದಉ ದಾಹೃತಸ್ತ್ರಿದೋಷೈಃ ॥

ಟೀ॥ ವಿಷಮಾಶನ, ಅಶುಚಿಭೋಜನ, ಉಪವಾಸ, ಭಯ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಅತಿ ಸಂತೋಷ, ಅತಿಕೋಪ, ಕ್ಷುದಾಭಿಘಾತ, ಗುರುದೇವಾಗ್ನಿಗಳನಿಂದೆ, ಇವುಗಳಿಂದ ಉನ್ಮಾದವ್ಯಾಧಿ ವುಂಟಾಗುವದು, ಆ ಉನ್ಮಾದ ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಿಂದ ಮೂರುತೆರನಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ತ್ರಿದೋಷಾಧಿಗತೇಭ್ಯಶ್ಚ ಭೂತೇಭ್ಯಶ್ಚ ಚತುರ್ವಿಧಃ। ಏವಂಸ ಪ್ತವಿಧೋನ್ಮಾದೋವಿದ್ವದ್ಭಿಃಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ॥

ಟೀ॥ ತ್ರಿದೋಷದಿಂದ ವುಂಟಾದ ಉನ್ಮಾದ, ಮನೋವ್ಯಥೆಯಿಂದ ವುಂಟಾದ ಉನ್ಮಾದ, ವಿಷಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ವುಂಟಾದ ಉನ್ಮಾದ, ಭೂತದಿಂದುಂಟಾದ ಉನ್ಮಾದ, ಯೆಂಬದಾಗಿ ಇವು ನಾಲ್ಕುತೆರ, ಯೆಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಉನ್ಮಾ

ದಗಳು ಮೇಲುತಿರವೆಂದು ತಿಳಿದವರು ಹೇಳುವರು.**************

ಶ್ಲೋ॥ ಗಾಢಂಲೀನೋಗಂಧಮಾಲ್ಯಾಭಿಲಾಷೀಶ್ಯಾಮೋವಾಗ್ಮೀನೃತ್ಯ ಸಂಗೀತರಕ್ತಃ । ಹಾಸ್ಯಾಸ್ಫೋಟಾಕ್ರಾಂತಿವಿಕ್ಷೇಪಲಕ್ಷ್ಯೋವಾತೋನ್ಮಾದಸ್ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಿಯಾಗಾನಶಾಲೀ॥

ಟೀ॥ ನಿಗ್ಗಳವಾಗಿ ಕೂಗಿರವಾಗಿರುವಣ, ಗಂಧಮಾಲ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಿರುವಣ, ಮೈಶ್ಯಾಮಲವರ್ಣವಾಗಿರುವಣ, ಬಹಳವಾಗಿ ಹರಟೆಯುಂಟಾಗಿರುವದು, ನೃತ್ಯಗೀತಗಳಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತವಾಗಿರುವದು, ನಗುವಣ, ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಜ್ಞಾನವುಂಟಾಗಿರುವಣ, ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಮರವು ವುಂಟಾಗಿರುವಣ, ಓಡಿಯಾಡುವಣ, ಈಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದರೆ ವಾತದಿಂದ ವುಂಟಾದ ಉನ್ಮಾದವೆಂದಗವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕೋಪಾಸಕ್ತೋರೋಷವೈಷಮ್ಯಯುಕ್ತಃಶೀತಾಹಾರಃಪ್ರೀತಿಯುಕ್ತಃಪ್ರಲಾಪೀ । ಭೀತೋಹರ್ಷಾದ್ರಾವಣೋದ್ವೇಗಯುಕ್ತಃಪಿತ್ತೋನ್ಮಾದೀಸ್ಯಾತ್ಸದಾಸೋಷ್ಣದೇಹಃ ॥

ಟೀ॥ ನೀರಲ್ಲಿಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಿರುವಿಕೆ, ಕೋಪವೈಷಮ್ಯಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿರುವಣ, ಶೀತಳವಾದ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ, ಪ್ರಲಾಪ, ಭಯ, ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಒಂದುವೇಳೆ ಹರ್ಷ, ಬೆವರು, ಉದ್ವೇಗ, ಇವುಗಳುಂಟಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಶರೀರ ಮಹಾವುಷ್ಣವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಪಿತ್ತೋನ್ಮಾದವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಾಮೀನಿದ್ರಾಲೋಚನಾರ್ತೋ ಮನಸ್ವೀಸಾಷ್ಠ್ಯೋಲಾಲಾಛರ್ದಿಕಾರ್ಶ್ಯನಿರೂಢಃ ॥ ಪಾಂಡುಸ್ನಿಗ್ಧೋನಿರ್ಜನಸ್ಥಾನಕಾಂಕ್ಷೀ ಶ್ಲೇಷ್ಮೋನ್ಮಾದೀಮಾನವಾನ್ಮಂದವೇಗಃ ॥

ಟೀ॥ ಕಾಮುಕನಾಗಿರುವದು, ನಿದ್ರೆಗೂಡಿದ ಕಣ್ಣುಗಳುಂಟಾಗಿರುವದು, ಒಳ್ಳೇ ಮನಸ್ಸುವುಂಟಾಗಿರುವದು, ಪ್ರಸನ್ನಮುಖವಾಗಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರೆವುಂಟಾಗಿರುವದು, ವೊಕರಿಕೆ, ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳುಂಟಾಗಿರುವದು, ಮೈ ಬಿಳೀಛಾಯೆಯೊಡನೆ ಮಿಂಚುವದು, ನಿರ್ಜನಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಿ ಮಾನವಾಗಿರುವಣ, ಮಂದವೇಗ ಇವಿಷ್ಟೂ ವುಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ಶ್ಲೇಷ್ಮೋನ್ಮಾದವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣೈರೇಭಿಃಕಾರ್ಯಂತತ್ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾ । ಸಂಮಿಶ್ರಲಕ್ಷಣೋಯಸ್ತುವರ್ಜ್ಯಸ್ಸಾಸನ್ನಿಪಾತಿಕಃ ॥

ಟೀ॥ ಮೇಲೆಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂಮಾಡು

వదు, యిల్లాలక్షణవూ కూడియిద్దరె అదన్న అసాధ్యవాద సన్నిపా తోన్మాదవెందరియు తొరెయువదు.

శ్లో॥ తీవ్రతాపప్రలాపశ్చ తృష్ణా దాహశ్చ శోథవాన్। నిద్రా కాంతివిహీనస్తు విష్ణో న్మాదస్య లక్షణమ్॥

టీ॥ తీవ్రవాద ఉరి, ప్రలాప, బాయారికె, ఉష్ణ, అతిసార, నిద్రా భంగ, కాంతియిందువదు, బడవాగిరువణ, ఈ లక్షణగళిద్దరె విషప్రయో గదింటుంటాద ఉన్మాదవెందరివుదు.

శ్లో॥ జ్ఞానశూన్యస్స దామందః కృశగాత్రస్తథానవాన్। మన స్సంతాపయుక్తశ్చ ఆధిజోన్మాద ఈరితః॥

టీ॥ జ్ఞానశూన్యనాగి మందవాగిరువణ, శరీరకృశదోళనె యావా గలూ మనఃక్లేశవుళ్ళవాగిరువణ, ఈ లక్షణగళుళ్ళవనన్న ఆధిజోన్మాద వుళ్ళవనెందరివుదు.

శ్లో॥ ప్రలాపో బహుధా యస్య కృశకాయశ్చ విస్మృతిః। గర్జతే ధావతే దంతిక్వచిత్ తిష్ఠతి మూకవత్॥ భూతోన్మాదస్స విజ్ఞేయస్స వికారం ప్రపశ్యతి॥

టీ॥ ప్రలాపబహువాగిరువణ, తాను మాడిద కార్యవన్ను మరెయువణ, కూ గువణ, ఓడియాడువణ, కండవరన్నెల్ల హొడియువణ, కూగ్లువణ, స్వల్పహొత్తు ఒందుకడె యిల్లి మూగనంతె యిరువణ, వికారదొడనె దిక్కు దిక్కుగళన్ను నోడువణ, ఈ లక్షణగూడిద్దరె అదన్ను భూతో న్మాదవెందరివుదు.

(భూతోన్మాదచికిత్సె.)

శ్లో॥ రక్తమేఖ్లృంఖలాబంధాత్ మూకశ్చైతాడమేర్వృశ్చైః। సర్వాన్ఘృతప్రలేపైశ్చ బాధార్థం దర్శయేద్భయం॥ పు త్రాన్ద్రా కాన్పిత్వా న్మాత్వా న్మాతరం చమృతాన్వదేత్। చోర రాజభయైశ్చైవాన్యైర్ బోధయేత్సంస్థితం తతః। రస్సైర్ధూపాంజ నైర్నసైశ్చ్యవర్ణం గ్రహోన్మత్తస్సము పాచరేత్॥

టీ॥ భూతోన్మాద, యుక్తనాదవనన్ను సంకోలె మొదలాదవుగళింద

ಬಂಧನವಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸುವದು, ಮೂಗನಂತೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೆ ಚಬಕಿಂದಲೂ ಯಿಸುವದು. ಹಾವು, ಬೆಂಕಿ, ಕಾಯಿದಕಬ್ಬಿಣ, ಇವುಗಳಂ ತೋರಿಸಿ ಬೆದರಿಸಿಎಚ್ಚರವುಂಟುಮಾಡುವದು. ಪುತ್ರ,ಸ್ತ್ರೀ, ತಂದೆ, ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರು,ತಾಯಿ ಇವರುಗಳು ಸತ್ತರೆಂದು ಅವನಮುಂದೆಹೇಳುವದು.ಚೋರಭಯ, ರಾಜಭಯ ಮೊದಲಾದಭಯಗಳಿಂದ ಬೆದರಿಸಿ ಎಚ್ಚರವುಂಟುಮಾಡುವದು, ಅದಕ್ಕೆ ರಸ ಧೂಪ,ಅಂಜನ,ನಸ್ಯ, ಮಂತ್ರ ಯಂತ್ರಮೊದಲಾದಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನುಮಾಡಿಸುವದು.

(ಸಿದ್ಧಸಾರದಲ್ಲಿ)

ಶ್ಲೋ॥ ಪ್ರಾಗ್ವಾತಜೇಸ್ನೇಹಪಾನಂಪ್ರಾಗ್ವಿರೇಕಂತುಪಿತ್ತಜೇ। ಕಫಜೇ ಪ್ರಾಕ್ಚವಮನಂಪಶ್ಚಾದನ್ಯಾಸನಾದಿಕಂ॥

ಟೀ॥ ವಾತದಿಂದ ವುಂಟಾದ ಉನ್ಮಾದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಸ್ನೇಹಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವದು,ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಉನ್ಮಾದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ವಿರೇಚನವಮಾಡಿಸುವದು, ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಉನ್ಮಾದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ವಮನವಂಮಾಡಿಸುವದು, ಯೆಲ್ಲಾದಕ್ಕೂ ಬಳಿಕ ನಿರೂಹ ಅನ್ವಾಸನ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಥಾಸ್ಯಶುದ್ಧದೇಹಸ್ಯಪ್ರಸಾದಂಲಭತೇಮನಃ। ಇತ್ಥಮಪ್ಯನುವೃತ್ತಾತುತೀಕ್ಷ್ಣಂವಾವಮನಂಜಲಂ॥ ಅಭ್ಯಂಗೋದ್ವರ್ತನಾಲೇಪಧೂಮಪಾ ಪಾನಂಚಸರ್ಪಿಷಃ।ಯುಂಜ್ಯಾತ್ತಾನಿವಿಶುದ್ಧಸ್ಯನಯಂತಿಪ್ರಕೃತಿಂಮನಃ॥

ಟೀ॥ ವಮನವಿರೇಚನಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳಾತನ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರಸನ್ನವಹುದು. ಹಾಗಾಗದೆ ಇನ್ನೂ ಮನೋವೈಕಲ್ಯವುಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ನಸ್ಯ, ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಅಂಜನ, ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದತೈಲಾಭ್ಯಂಗ, ತೈಲೋದ್ವರ್ತನ, ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದಔಷಧಲೇಪ, ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದಧೂಪ, ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದಘೃತಪಾನ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು. ಆಮೇಲೆಮನಸ್ಸು ನಿರ್ಮಲವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶತಾವರೀಂಪಿಪ್ಪಲೀಂಚವಿದಾರೀಂಚಕಶೇರುಕಾಂ। ಖರ್ಜೂರಂಮಧುಕಂಕ್ಷೌದ್ರಂಶರ್ಕರಾಂಚಘೃತಂತಥಾ । ಆಲೋಡ್ಯಪಾಯಯೇ ತ್ಪ್ರಾಜ್ಞಸ್ಸರ್ವೋನ್ಮಾದವಿನಾಶನಂ ॥

ಟೀ॥ ಆಷಾಢಿಗೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ನೆಲಗುಂಬಳದಗೆಣಸು, ಕೊತ್ತೀಗಡ್ಡೆ, ಖರ್ಜೂರದಹಣ್ಣು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಇವುಗಳನ್ನುಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಶರ್ಕರೆ, ತುಪ್ಪ, ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕೊಡಲುಸಕಲಉನ್ಮಾದಗಳೂ ಶಾಂತವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಧುಮಧುಕಮಾಗಧಮೃತಖರ್ಜೂರಶತಾವರೀಕಶೇರೂಣಾಂ।
ಸವಿದಾರೀಣಾಂಕಲ್ಕಃ ಪೀತೋನಾಮುನ್ಮಾದಮುಪಹಂತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಖರ್ಜೂರ, ಆಷಾಢಿಗೆಣಸು, ಕ್ಷೀರಗಡ್ಡೆನೆಲಗುಂಬಳಗೆಣಸು, ಇಷ್ಟನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ನೀರಿಂದ ಅರದು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ, ತುಪ್ಪ ಜೇನುತುಪ್ಪಗಳ ಬೆರಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಉನ್ಮಾದ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಿಪ್ಪಲೀಕಠಕಾಸ್ಥೀನಿ ನಾರೀಕ್ಷೀರೇಣಪಿಷಯೇತ್ । ತನ್ನಿಬಿತ್ವಾ
ಕರುಕ್ತಾಯ ಪಿತ್ತೋನ್ಮಾದಪ್ರಶಾಂತಯೇ ॥

ಟೀ ॥ ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಬಿಲ್ಲದಬೀಜ, ಇವುಗಳನ್ನು ಮೊಲೆಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಆ ಹಾಲಲ್ಲೇ ಕದಡಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡಲು ಪಿತ್ತೋನ್ಮಾದ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಉನ್ಮಾದಕ್ಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯಾದಿವರ್ತಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಬ್ರಾಹ್ಮೀಂ ಚೈಂದ್ರೀಂ ವಿಡಂಗಂ ಚ ಮಾದ್ರೀಂ ವ್ಯೋಷಂ ಚ ಹಿಂಗುಕೈಃ।
ವರಾಂ ವಿಷಘ್ನಾಂ ಲಶುನಂ ವಿಶಲ್ಯಾಂ ಸುರಸಾಂ ವಚಾಂ ॥ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮ
ತೀಂಚ ನುಸ್ಪಶಾಂ ಅಪಂಕೀಂಚ ಕೋಟಿಕಾಂ । ಆಕ್ಷಿಕಾಂಚ ಬಸ್ತ
ಮೂತ್ರೇಣ ಪಿಷ್ಟ್ವಾ ಛಾಯಾವಿಶೋಷಿತಾ ॥ ವರ್ತಿರ್ನಸ್ಯಾಂಜನಾಲೇಪ
ಧೂಪೈರುನ್ಮಾದನಾಶಿನೀ ॥

ಟೀ॥ ಒಂದೆಲಗನಸೊಪ್ಪು, ಮುಂಡಗಳ್ಳಿಯಬೇರು, ನಾಯಿವಿಳಂಗ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಚವ್ಯ, ಇಂಗು, ಜಟಾಮಾಂಸಿ, ಮಾಗ್ವಾ, ತ್ರಿಫಳೆ, ಅರಿಬಜೆ, ಉಳ್ಳಿ, ವಿಶಲ್ಯಾ, ರಾಸ್ನೆ, ಬಜೆ, ಗಂಸುಂಗೇಬೀಜ, ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ಗಂಡುಮಗುಚನಬೇರು, ಕುರುಟಿಗೆಬೇರು, ಕನ್ನೆಲೆಕುಳಿಕನಗಡ್ಡೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಆಡಿನಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅರದು, ಬತ್ತಿಮಾಡಿ, ನೆಳಲಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿ, ಗೋಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ನಸ್ಯ, ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನ ರಸದಿಂದ ಅಂಜನ, ಗೋಮೂತ್ರದಿಂದ ಅಂಗಲೇಪ, ಆಮುದುರುಗಳಿಂದ ಧೂಪ, ಇಷ್ಟನ್ನು ಮಾಡಿಸಲು ಉನ್ಮಾದ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ನಿಂಬಪತ್ರಾಸ್ಥಿಲಶುನಲೇಪಸ್ಸರ್ವಗ್ರಹಾಪಹಃ ॥

ಟೀ॥ ಬೇವಿನಎಲೆಗಳ ಉರಿಹಾಕಿದ ಗಡ್ಡೆಗಳನ್ನು, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿಯನ್ನು ಸಹ ಗೋಮೂತ್ರದಿಂದ ಅರದು ಮೈಗೆ ಲೇಪನಮಾಡುವದರಿಂದ ಸರ್ವಗ್ರಹೋನ್ಮಾದ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಿರೀಷಬೀಜಂ ಸಿಂಧೂತ್ಥಂ ಪಿಪ್ಪಲೀಂ ಮರಿಚಂ ತಥಾ। ಗೋಮೂ

ಶಿರೀಷಾಂಜನಂ ಕುರ್ಯಾಲ್ಲಶುನಂ ಮರಿಚಂ ವಚಾಂ॥ ***************

ಟೀ॥ ಬಾಗೀಬೀಜ, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಮೆಣಸು, ಇವು ನಾಲ್ಕನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಗೋಮೂತ್ರದಿಂದ ಅರದು ಗುಳಿಗೆಗಳುಮಾಡಿ, ಒಣಗಿಸಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಗೋಮೂತ್ರದಿಂದ ತೇಯದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚಲು ಉನ್ಮಾದಶಮನವಹುದು. ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಮೆಣಸು, ಬಜೆ ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಗೋಮೂತ್ರದಿಂದ ಅಂಜನವಿಕ್ಕುವದು.

[ಉನ್ಮಾದಕ್ಕೆ ಹಿಂಗ್ವಾದಿಘೃತ]

ಶ್ಲೋ॥ ಹಿಂಗುಸೌವರ್ಚಲವ್ಯೋಷೈರ್ದ್ವಿಪಲಾಂಶೈರ್ಘೃತಾಢಕಂ। ಸಿದ್ಧಂ ಸಮೂತ್ರಮುನ್ಮಾದಭೂತಾಪಸ್ಮಾರನುತ್ಪರಂ॥

ಟೀ॥ ಒಂದು ಕೊಳಗ ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕೊಳಗ ಹಸುವಿನ ಮೂತ್ರಹನಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಇಂಗು, ಸೌವರ್ಚಲವಣ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಈ ಆಯಿದೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಎರಡು ಪಲಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಕದಡಿ ಮೃದ್ವಗ್ನಿಯಿಂದ ಚನ್ನಾಗಿ ಪಾಕಮಾಡಿ ಹದದಲ್ಲಿ ಇಳುಹಿ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಕುವರಹ ತೂಕವಂ ದೇಹಬಲವರಿತು ಕೊಡಿಸಲು ಉನ್ಮಾದಶಮನವಹುದು.

(ಉನ್ಮಾದಕ್ಕೆ ಅಶ್ವಗಂಧಾದಿತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅಶ್ವಗಂಧಾಜಗಂಧೋಗ್ರಗಂಧಾಲಶುನಸರ್ಷಪೈಃ। ರಾಸ್ನಾವಯಸ್ಥಾಗೋಲೋಮೀ ಯುಕ್ತಂ ತೈಲಂ ವಿಪಾಚಯೇತ್॥ ಗೋಮೂತ್ರಸಕೃತಂ ಪಾನನಸ್ಯಾಭ್ಯಂಗಾನುವಾಸನೈಃ॥

ಟೀ॥ ಹಿರೇಮದ್ದಿನಗೆಣಸು, ನಾರುಂಬೇಳೆಬೇರು, ಬಜೆ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಸಾಸುವೆ, ರಾಸ್ನೆ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಗರಿಕೆ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಕುವರಹ ತೂಕವನ್ನು ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಒಂದುಬಳ್ಳ ತೈಲದಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಗೋಮೂತ್ರವನ್ನೂ ಹನಿಸಿ ಪಾಕಮಾಡಿ, ಹದದಲ್ಲಿ ಇಳುಹಿ ಪಾನ, ನಸ್ಯ, ಅಭ್ಯಂಗನ, ಅನುವಾಸನೆಗಳಂ ಮಾಡಿಸಲು ಸಕಲ ಉನ್ಮಾದ ಭೂತಗ್ರಹಂಗಳೂ ಶಮನವಹವು.

(ಕೂಶ್ಮಾಂಡ ಘೃತ)

ಶ್ಲೋ॥ ಪಾದಿಕಂ ಷೋಡಶಗುಣೇ ಕೂಶ್ಮಾಂಡಸ್ವರಸೇ ಘೃತಂ। ಯಷ್ಟಿಕಲ್ಕಂ ಪಿಬೇತ್ಪ್ರಾತರುನ್ಮಾದಾಪಸ್ಮೃತೀರ್ಜಯೇತ್॥

ಟೀ॥ ಹದಿನಾರುಬಳ್ಳ ಬೂದಿಗುಂಬಳದಕಾಯಿ ರಸದಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪವಹುನಿಸಿ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕವಂ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿ ಯಿಳುಹಿ, ದಿನಂಪ್ರತಿ ವುದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕ ಸೇವಿಸಲು ಸಕಲವುನ್ಮಾದಗಳೂ ಶಮನವಹುವು.

(ಬ್ರಾಹ್ಮೀಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ದ್ವಿಪ್ರಸ್ಥಸ್ವರಸಾದ್ಬ್ರಾಹ್ಮ್ಯಾಘೃತಪ್ರಸ್ಥಂವಿಪಾಚಿತಂ। ವ್ಯೋಷಶ್ಯಾಮಾತ್ರಿವೃದ್ದಂತೀಶಂಖಪುಷ್ಪೀನೃಪದ್ರುಮೈಃ॥ ಸಪ್ತಲಾಕೃಮಿಜಿತ್ಕಲ್ಕೈಃ ಸರ್ವೈಸ್ತೈರಕ್ಷಸಂಮಿತೈಃ। ಪಲವೃದ್ಧ್ಯಾಪ್ರಯುಂಜೀತಪಲಂಮಾತ್ರಾಂತಕುಷ್ಪಲಂ॥ ಉನ್ಮಾದಕುಷ್ಠಾಪಸ್ಮಾರಹರಂವಂಧ್ಯಾಸುತಪ್ರದಂ। ವಾಕ್ಸ್ಪಷ್ಟಸ್ವರಮೇಧಾಕೃದಗ್ರ್ಯಂಬ್ರಾಹ್ಮೀಘೃತಂಸ್ಮೃತಂ॥

ಟೀ॥ ಒಂದೆಲಗನಸೊಪ್ಪಿನರಸ ಯೆರಡುಬಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪವಹುನಿಸಿ ಕಾಯಿಸುವಾಗ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕರೀಕಿಗಡೆ, ಬಜೆ, ಕಟ್ಟಪಕ್ತಿ, ಗೇಬೀರು, ಕಕ್ಕೇಬೀರಿನ ಕೊರ್ಕು, ಪಳಿತ ಬಾಳೆಮೊಲೆಕುರಿ, ಯಿಷ್ಟನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕವಂ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕವಂ ತೊಡಗಿ ಒಂದುಹಲ, ಯೆರಡುಹಲ, ಮೂರುಹಲ, ನಾಲ್ಕುಹಲಪರ್ಯಂತ ಸೇವಿಸಲು ಉನ್ಮಾದ, ಕುಷ್ಠ, ಅಪಸ್ಮಾರಗಳು ಶಮನವಹುವು. ಬಂಜೆಯರುಗಳಿಗೆ ಸಂತಾನವುಂಟಾಗುವದು, ವಾಕ್ಶುದ್ಧಿ ವುಂಟಾಗುವದು, ಶೋಭನವಾದಸ್ವರ ವುಂಟಾಗುವದು, ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವದು, ಯಿದು ಬ್ರಾಹ್ಮೀಘೃತ(ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು.

(ಕಲ್ಯಾಣಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವರಾವಿಶಾಲಾಮರದೇವದಾರ್ವೈಲವಾಲುಕೈಃ। ದ್ವಿಶಾರಿಬಾದ್ವಿರಜನೀದ್ವಿಸ್ಥಿರಾಫಲಿನೀನತೈಃ॥ ಬೃಹತೀಕುಷ್ಠಮಂಜಿಷ್ಠಾನಾಗಕೇಸರದಾಡಿಮಂ। ವೆಲ್ಲಾತಾಲೀಸಪತ್ರೈಲಾಮಾಲತೀಮುಕುಳೋತ್ಪಲೈಃ॥ ಸದಂತೀಪದ್ಮಕಹಿಮೈಃಕರ್ಷಾಂಶೈಸ್ಸರ್ಪಿಷಃಪಚೇತ್। ಪ್ರಸ್ಥಂಭೂತಗ್ರಹೋನ್ಮಾದಕಾಸಾಪಸ್ಮಾರಪಾಪಜಿತ್॥ ಪಾಂಡುಕಂಡೂವಿಷಶೋಷಮೇಹ

ಮೋಹೇಜ್ವರೇಗರೇ ! ಅಲಕ್ಷ್ಯಲ್ಪರಜಸಿದ್ಧೈರ್ವೋಪಹತಚೇತಸಿ॥ ಅಮೇಧಸಿ ಷ್ಕ ಲಬ್ಧ್ವಾಪಿಸ್ಮೃತಿಕಾಮೇಲ್ಪಪಾವಕೇ। ಬಲ್ಯಂಮಾಂಗಲ್ಯಮಾಯುಷ್ಯಂಕಾಂ ತಿಲಾವಣ್ಯಪುಷ್ಟಿದಂ॥ಕಲ್ಯಾಣಕಮಿದಂಸರ್ಪಿಃಶ್ರೇಷ್ಠಂಪುಂಸವನೇಷುಚ॥

ಟೀ॥ ಒಂದು ಕೊಳಗ ಶುದ್ಧಾಂಬುಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪವನ್ನೂ, ಒಂದುಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನಹಾಲನ್ನೂಹಾಕಿಸಿ ಪಾಕವಮಾಡುವಸ ಮಯದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕ ದ್ರವ್ಯ-ತ್ರಿಫಲೆ, ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆ ಬೇರು, ಮೆಣಸು, ದೇವದಾರಿಬೇರು, ಸುಗುಮಗುಳಿ, ಮುಡಿವಾಳ, ಮಾಗಳಿಗೆಣಸು, ನೆ ಲಮಾಗಳಿಬೇರು, ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಸಿನ, ಒಂದೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ಮೂರೆಲೆಹೊನ್ನೆ ಗಳಬೇರು, ಲಾಳಗಬೇರು, ಗಂಧಿಕಠಗರ, ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು, ಕೋಷ್ಠ, ಮಂ ಜಿಷ್ಠೆ, ನಾಗಕೇಸರ, ದಾಳಿಂಬದಬೀಜ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ತಾಳೀಸಪತ್ರಿ, ಮೇ ಲೆಕ್ಕಿ, ಜಾಜಿಮೊಗ್ಗು, ನೆಯಿದಲಗಡ್ಡೆ, ಕಿಗಡೆ, ಪದ್ಮಕ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಇವ್ವ ನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕು ವರಹತೂಕ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ, ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ, ಪಾಕವಮಾಡಿ, ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ, ದಿನಂಪ್ರತಿ ವುದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾ ಲ್ಕು ವರಹತೂಕವಸೇವಿಸಲು ಭೂತಗ್ರಹ, ಉನ್ಮಾದ, ಕಾಸ, ಅಪಸ್ಮಾರ, ಪಾಂಡು, ತಿಮಿರ, ವಿಷ, ತುರಿ, ಮೂರ್ಛೆ, ಪ್ರಮೇಹ, ಜ್ವರ, ಕ್ರಿಮಿ, ವಿ ಷ, ಶುಕ್ಲವೃದ್ಧಿ, ಪುಷ್ಪವೃದ್ಧಿ, ದೇವತಾಪಚಾರದಿಂದ ವುಂಟಾದ ಮನೋವ್ಯೈ ಕಲ್ಯ, ಮೆದೆ, ಬಿಕ್ಕಳುಸುಡಿ, ನೆನಹು, ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂಪರಿಹಾರನಾಗಿ, ಅಗ್ನಿ ಬಲ, ಮಾಂಗಲ್ಯ, ಆಯುಷ್ಯ, ದೇಹಕಾಂತಿ, ರೂಪ, ಪುಷ್ಟಿ, ಇವುಗಳೂ ವುಂ ಟಾಗುವದು. ಇದು ಕಲ್ಯಾಣಘೃತ, ಮಹೋತ್ತಮ, ಸಂತಾನವುಂಟಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಉನ್ಮಾದಶಾಂತಯೇಭಕ್ತ್ಯಾಪೂಜಯೇದ್ವೃಷಭಧ್ವಜಂ। ಗ್ರ ಹಸ್ಯಭೂತವರ್ಗಸ್ಯಚೋನ್ಮಾದಸ್ಯಚಧೀಮತಾ॥ ವಿಶೇಷೇಣಪ್ರಕರ್ತವ್ಯ ಮಪಸ್ಮಾರಚಿಕಿತ್ಸಿತಂ ॥

ಟೀ॥ ಉನ್ಮಾದಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವೃಷಭಧ್ವಜನಾದ ಮ ಹಾದೇವನಂಪೂಜಿಸುವುದು, ಗ್ರಹ, ಭೂತ, ಉನ್ಮಾದ, ಯೀಮೂರಕ್ಕೂ ಅಪಸ್ಮಾರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂಮಾಡುವುದು.

(ಪ್ರತಾಪಲಂಕೇಶ್ವರರಸ ಕಲ್ಯಾಣಘೃತಂ)

ಶ್ಲೋ॥ ಪಕ್ಷೋದ್ವಿಕಾರಿಭಾದೀನಜಲೇಪಕ್ತ್ವೈಕಪಿಂಶತಿಂ। ರಸೇತಸ್ಮಿ

ಪಚೇತ್ಸರ್ಪಿಃ ಸ್ಪೃಷ್ಟಿಕ್ಷೀರಚತುರ್ಗುಣಂ॥ ವರಾರಿಮೇಧಾ ಕಾಕೋಳೀ ಕಪಿಕಚ್ಛೂ
ವಿಷಾಣಿಭಿಃ । ಸೂರ್ಯಸಣೀಯುಕ್ತೈರೇತಂ ಮಹಾಕಲ್ಯಾಣಕಂ ಘೃತಂ॥
ಬೃಂಹಣಂ ಸನ್ನಿಪಾತಘ್ನಂ ಪೂರ್ವಸ್ಮಾದಧಿಕಂ ಗುಣೈಃ॥

ಟೀ॥ ಇದರ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಔಷಧಂಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗಲಿ ಬೀಜ ಮೊದಲಾದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಔಷಧಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒತ್ತುಗಲ ನಾಗಳಸೇರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆರ್ತ್ತಿ, ಚಾತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಕೊಳಗ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಳ್ಳ ತುಪ್ಪ, ಒಂದು ಕೊಳಗ ಹಸುವಿನ ಹಾಲಂ ಹನಿಸಿ, ಪಾಕವಮಾಡುವಾಗ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ಕಾಕೋಳಿ, ಮೇದೆ, ಮಹಾಮೇದೆ, ಕ್ಷೀರಕಾಕೋಳಿ, ನಸುಗುನ್ನಿಬೀಜ, ಅಮರದವಳ್ಳಿ, ಕಾಡಹೆಸರು, ಇಷ್ಟನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುವರಹ ತೂಕವನ್ನು ಸಣ್ಣಗೆ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿ ಇಳುಹಿ, ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಸೇವಿಸಲು ಮಹಾಬೃಂಹಣ, ಸನ್ನಿಪಾತವಂದುಂಟಾದಲು ನ್ಯಾಸ, ಇವು ಪರಿಹರವಹುವು. ಈ ಕಲ್ಯಾಣಘೃತ ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ ಕಲ್ಯಾಣಘೃತಕಿಂತಲೂ ಅಧಿಕ ಗುಣವುಂಟಾಹುದು.

(ಮಹಾಕಲ್ಯಾಣಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕೂಶ್ಮಾಂಡೇಕ್ಷುಶತಾವರೀಕದಳೀ ಶಾಕಂ ದಂಡಕನ್ಯಾಮೃತಾ ।
ಮಾಸಂ ವ್ಯಾಘ್ರೀ ಸಹಸ್ರಪತ್ರಧರಣೀ ಸಂದಾನ್ಯತಾಮಾಮಲಿಕಾ ॥ ಶಾ
ಲ್ಮಲ್ಯಾಮಲಕೀ ಚ ಹೀರಸಹಿತಂ ಸರ್ವಾಂಬರಂ ಸಾಂಶಕಂ । ಪ್ರಸ್ಥಂಬಾ
ಷ್ಪಯೋಘೃತಂ ಸಮಪಯಸ್ಸ್ಯಾಕ್ಷ ಸತ್ಪಾತ್ರಿಕೇ ॥ ಯಷ್ಟೀಚಂದನಪು
ಷ್ಕರದ್ರಾಕ್ಷಕಟುಕಂ ಪಂಚಾಂಬುಮಾತ್ರೋದ್ಭವಾ । ತ್ರಿವೃತ್ತ್ರಯತ್ರಿಫಲಾವ
ಚಾಚವಿಕಾತಕ್ಕೋಲಜಾತೀಫಲಂ ॥ ಮೇಧಾಕರ್ಕಟಶೃಂಗಿಕಾಗ
ರುಜಟಾಕಾರೀ ಚ ಭಾರ್ಗೀ ನಿಶಾ । ಮೂಲಂ ಜೀರಕರೋಹಿಣೀದ್ರುಮ
ಯುತಾ ಮಂಜಿಷ್ಠಕಾ ವತ್ಸಕಾ॥ ಮೃದ್ವೀಕಾಘನನಾಗಜಾತಿಮುಕುಳಾಮು
ಸ್ತಾ ಚತುರ್ಜಾತಕಂ । ಜೀವಂತ್ಯುತ್ಪಲಶಾರಿಬಾ ಚ ಮಧುಕಾ ಮತ್ಸ್ಯಾ
ಕ್ಷೀಕಲ್ಕೈಃ ಪಚೇತ್ ॥ ಮಹಾಕಲ್ಯಾಣಕಂ ನಾಮ ಶಿವದೇವೇನ ಭಾಷಿತಂ ॥
ಮಂತ್ರೇಣ ರುದ್ರೋ ಶೋಗೀವ ಸರ್ವಪಿತ್ತವಿಕಾರಜಿತ್ ॥

ಟೀ॥ ಕುಂಬಳಕಾಯಿರಸ, ಕಬ್ಬಿನ ಹಾಲು, ಆಷಾಢೀ ಗೆಣಸಿನ ರಸ, ಬಾಳೆಗಡ್ಡೆ

ರಸ, ಕೋಡುಸರದರಸ, ಅಮರದವಳ್ಳಿಗರಸ, ನೆಲದಾಳಿಯರಸ, ಕಾವಲೆಗಣಸಿ ನರಸ, ಸಾಂಬೀರಸ, ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆರಸ, ತುಲಸಿನರಸ, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿರಸ, ಈಇನ್ನೆರಡು ರಸಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಂದೂವರೆಮಾನ, ಎಲ್ಲವೂ ಕೂಡಿ ವೊಂದು ಕೊಳಗರಸ, ಅದರಲ್ಲಿ ವೊಂದುಬಳ್ಳ ಉಸುಬಿನಉಪ್ಪವೂ, ಉಪ್ಪಿಗೆ ಸರಿ ಉಸುಬಿನಹಾಲೂ ಕೂಡಿಸಿ, ಕಾಯಿಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ— ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಬಿದರಕಡಲೆ, ಕೊರಟಿಗೆಬೇರು, ಕಲ್ಲನಾರು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ತಾರೇಕಾಯಿ, ಲವಂಗ, ಚವ್ಯ, ಚಿಕ್ಕೇಲ, ಜಾಯಿಕಾಯಿ, ಮೆಂತ್ಯ, ಕರ್ಕಾಟಕಶೃಂಗಿ, ಅಗಿಲು, ಜಟಾಮಾಂಸಿ, ರೇಣುಕ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಅರಿಸಿನ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಮೂಲ, ಜೀರಿಗೆ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ದೇವದಾರು, ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಕೊಡಸೀಗನಚಕ್ಕೆ, ದ್ರಾಕ್ಷೆಹಣ್ಣು, ಬಿಲುಕೀಬೇರು, ಜಾಜಿಮೊಗ್ಗು, ಕೊಡನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗಚೆಕ್ಕೆ, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ನಾಗಕೇಸರ, ಸೀಹಾಳೆಬೇರು, ನೆಯ್ದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಸೊಗದೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಹೊನ್ನಗನ್ನೆಬೇರು, ಇಷ್ಟು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವೊಂದುವರಹತೂಕವನ್ನು ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಆ ಕುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ ಪಾಕವಮಾಡಿ, ಘಟದಲ್ಲಿ ಯಿಟ್ಟು, ದಿನಂಪ್ರತಿ ವುದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕ ಸೇವಿಸಲು ಸಕಲವಾದ ಪಿತ್ತದಿಂದವುಂಟಾದ ರೋಗಗಳೂ, ಮಂತ್ರದಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಸರ್ಪ ಹೇಗೆ ಅಡಗುವದೋ ಹಾಗೆ ಅಡಗುವವು. ಇದು ಮಹಾಕಲ್ಯಾಣಘೃತ, ಶಿವದೇವನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮುಕ್ತಂ ಮನೋವಿಕಾರೇಣ ತ್ವಮಿತ್ಥಂ ಕೃತವಾನಿತಿ । ನ ಬ್ರೂಯಾ
ದ್ವಿಷಮೈರಿಷ್ಟೈಃ ಕ್ಲಿಷ್ಟಂ ಚೇತೋಸ್ಯ ವ್ಯಾಕುಲಮ್ ॥

ಟೀ॥ ಉನ್ಮಾದರೋಗಿಯು ಮನೋವಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಸ್ವಸ್ಥನಾಗಿಯಿರುವವನ ಕೂಡ ಉನ್ಮಾದವಾಗಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಿಂತಹ ಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದು, ಅತನಿಗೆ ಯಿಷ್ಟವಾದ ಆಹಾರಗಳಂ ಕೊಡಿಸಿ ಮೊದಲು ವಿಕಳವಾದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂತರ್ಪಣವ ಮಾಡಿಸುವದು.

(ಅಪಸ್ಮಾರಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಪಸ್ಮಾರಶ್ಚತುರ್ಭೇದೋ ವಾತಾದ್ಯೈರ್ನಿಚಯೇನ ಚ । ಜಾಯ

ಕುಪಿತಾ ಕೆಚಿತ್ತೇ ಚಿನ್ತಾಶೋಕಭಯಾದಿಭಿಃ ॥ ಉನ್ಮಾದವತ್ಪ್ರಕುಪಿತೈಶ್ಚಿತ್ತದೇಹಗತೈರ್ಮಲೈಃ । ಹತೇ ಸತ್ವೇ ಹೃದಿ ವ್ಯಾಪ್ತೇ ಸಂಜ್ಞಾವಾಹಿಷು ಖೇಷು ಚ । ತಮೋವಿಶನ್ಮೂಢಮತಿರ್ಬೀಭತ್ಸಾಃ ಕುರುತೇ ಕ್ರಿಯಾಃ । ದನ್ತಾನ್ ಖಾದನ್ವಮನ್ಫೇನಂ ಹಸ್ತೌ ಪಾದೌ ಚ ವಿಕ್ಷಿಪನ್ ॥ ಪಶ್ಯನ್ನಸನ್ತಿ ರೂಪಾಣಿ ಪ್ರಸ್ಖಲನ್ಪತತಿ ಕ್ಷಿತೌ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತಾಪಸ್ಮಾರ, ಪಿತ್ತಾಪಸ್ಮಾರ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಾಪಸ್ಮಾರ, ತ್ರಿದೋಷಜನ್ಯಾಪಸ್ಮಾರವೆಂದು, ಅಪಸ್ಮಾರ ನಾಲ್ಕು ವಿಧ, ಚಿಂತೆ, ಶೋಕ, ಭಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂ ಮನಸ್ಸು ಕ್ಷೋಭಿಸಿ, ಅದರಿಂದ ಅಪಸ್ಮಾರ ಉಂಟಾಗುವದು, ಸತ್ವಗುಣನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನಾಡೀರಂಧ್ರಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನಪ್ರವೇಶಿಸುವದು. ಆಮೇಲೆ ತಮೋಗುಣಹೆಚ್ಚಿ ಮೇಲೂಕೆಳಿಯು ಬಿಡೋಸುವದು, ಅದರಿಂದ ಭಯಂಕರವಾದ ಚೇಷ್ಟೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದು, ಹಲ್ಲುಕಚ್ಚುವನು, ನೊರೆಯು ಕಾರುವನು, ಕೈಕಾಲುಗಳಂ ನಿಮಿರಿಸುವನು, ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಾನಾ ರೂಪಗಳಂ ಕಾಣುವನು, ಎಡಹುವನು, ನೆಲವನ್ನು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬೀಳುವನು.

(ಬಾಹಟದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕೃಷ್ಣಪೀತಾಸಿತಾಭಾಸೋ ವಾತಪಿತ್ತಕಫೈಃ ಕ್ರಮಾತ್ । ಲಾಲಾಜಲಂ ವಮನ್ಸ್ವಾಪಾತ್ಸ ತ್ಯಾಜ್ಯಸ್ತ್ರಿದೋಷಜಃ ॥

ಟೀ ॥ ದೇಹ ಕಪ್ಪುಧಾತು ಕೂಡಿದ್ದರೆ ವಾತಾಪಸ್ಮಾರ, ಅರಿಸಿನಧಾತು ಕೂಡಿಯಿದ್ದರೆ ಪಿತ್ತಾಪಸ್ಮಾರ, ಬಿಳುಪುಧಾತು ಕೂಡಿಯಿದ್ದರೆ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾಪಸ್ಮಾರ, ಮೂರುಧಾತುಗಳೂ ಕೂಡಿ ನೊರೆ ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವದು ತ್ರಿದೋಷಜಾಪಸ್ಮಾರ, ಅದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿವುದು.

(ಭಗೀರಥಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಕಸ್ಮಾಜ್ಜಾಯತೇ ಮೂರ್ಛಾ ಫೇನಂ ನಿರ್ಯಾತಿ ಚೇನ್ಮುಖಾತ್ । ಸರ್ವಾಂಗಂ ಕಂಪತೇ ಯಸ್ಯ ಅಪಸ್ಮಾರೀ ಭವೇನ್ನರಃ ॥ ಪಂಚಕರ್ಮಾಣಿ ಕರ್ತ್ರಿದಾ ಯಥಾದೋಷಂ ಪ್ರಯೋಜಯೇತ್ । ಸರ್ವತಶ್ಶುದ್ಧದೇಹಸ್ಯ ಉನ್ಮಾದಂ ಕುರುತೇ ಕ್ರಿಯಾ ॥ ತೀಕ್ಷ್ಣಂ ಕುರ್ಯಾದಪಸ್ಮಾರೇ ಕರ್ಮಭಿರ್ವಮನಾದಿಭಿಃ । ವಾತಿಕಂ ಬಸ್ತಿಭೂಯಿಷ್ಠೈಃ ಪೈತ್ರ್ಯಂ ಪ್ರಾಯೋ ವಿರೇಚನೈಃ ॥ ಶ್ಲೈಷ್ಮಿಕಂ ಪಾಟನದ್ರವ್ಯೈರಪಸ್ಮಾರಮುಪಾಚರೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಮೂರ್ಛೆಯುಂಟಾಗಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೊರೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲೂ ಕಂಪನವುಂಟಾದರೆ ಅತನಂ ಅಪಸ್ಮಾರಿಯೆಂದು ತಿಳಿವುದು. ಅಂತಹ ಅಪಸ್ಮಾರಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ವಮನ, ವಿರೇಚನ, ನಸ್ಯ, ಆಸ್ಥಾಪನ, ನಿರೂಹಂಗಳೆಂಬ ಪಂಚಕರ್ಮಗಳಂ ಮಾಡಿಸುವುದು. ಪಂಚಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದದೇಹವುಳ್ಳವನಿಗೆ ಉನ್ಮಾದಹರವಾದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದು, ಅಪಸ್ಮಾರದಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ವಮನವಿರೇಚನಗಳಂ ಮಾಡಿಸುವದು, ವಾತದಿಂದುಂಟಾದ ಅಪಸ್ಮಾರಕ್ಕೆ ವಸ್ತಿಕರ್ಮವನ್ನೂ, ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಅಪಸ್ಮಾರಕ್ಕೆ ವಿರೇಚನವನ್ನೂ, ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಅಪಸ್ಮಾರಕ್ಕೆ ಪಚನವಾದ ಔಷಧವನ್ನೂ ಕೊಡಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ತ್ರಿಕಟುತ್ರಿಫಲಾದಾರುಹಿಂಗುಸೌವರ್ಚಲಂವಚಾ । ಕಷಾಯಂ
ಕ್ಷೌದ್ರಸಂಯುಕ್ತಮಪಸ್ಮಾರವಿನಾಶನಂ ॥

ಟೀ॥ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ತಾರೇಕಾಯಿ, ಕುಪ್ಪದೇವದಾರು, ಇಂಗು, ಸಂವರ್ಚಲವಣ, ಬಜೆ, ಯಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮೆಗದುವರಹತೂಕವನ್ನು ಒಂದುಬಳ್ಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ವುದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡಿಸಲು ಅಪಸ್ಮಾರಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕೂಶ್ಮಾಂಡಕಸಮುತ್ಥೇನರಸೇನಪರಿಪಿಷಿತಾ । ಅಪಸ್ಮಾರವಿನಾ
ಶಾಯಯಷ್ಟ್ಯಾಹ್ವಂಸಂಪಿಬೇತ್ತ್ರ್ಯಹಂ॥

ಟೀ॥ ಬೂದಿಗುಂಬಳದಕಾಯಿರಸದಲ್ಲಿ ಯಷ್ಟಿಮಧುಕವನ್ನು ಒಂದುಹಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಅರದು ಕುಡಿಯ ಕೊಡಿಸಲು ಅಪಸ್ಮಾರಶಮನವಹುದು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ತರುಲಂಬಿತಚೋರಸ್ಯಗಳಪಾಶಕೃತಾಂಮಷೀಂ । ಶೀತೇನವಾ
ರಿಣಾಪೀತ್ವಾಹಂತ್ಯಪಸ್ಮಾರಮದ್ಭುತಂ॥

ಟೀ॥ ಕಳ್ಳನಹಿಡಿದು ಶಿಕ್ಷೆಮಾಡಿ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಗ್ಗವಂಬೀರಿ ಮರದಮೇಲೆತೂಗುಹಾಕಿ ಯಿದ್ದಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆ ಹೆಣದಕೊರಳಲ್ಲಿ ಯಿದ್ದಹಗ್ಗವಂತೆಗದು ತಂದುಸುಟ್ಟುಕರಿಯಮಾಡಿ, ಆಕರಿಯನ್ನು ತಣ್ಣೀರಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಅತ್ಯಂತಅದ್ಭುತವಾದ ಅಪಸ್ಮಾರಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ತೀಲಕ್ಷುತ್ತೈಲಲಶುನಂಪಯಸಾಚಶತಾವರೀಂ॥ ಬ್ರಹ್ಮೀರಸಂ

ಕುಷ್ಠಯುಕ್ತಂ ವಚಾಂ ವಾ ಮಧುಸಂಯುತಾಂ ॥ ***************

ಟೀ॥ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ ಅರದು ಕುಡಿಸುವದು, ಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರದು ಅಷಾಢಿಯ ರಸವನ್ನು ಕುಡಿಸುವದು, ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವಂಜೆಲಗನಸೊಪ್ಪಿನ ರಸದಲ್ಲಿ ಚಂಗಲನೀರ ಕೋಷ್ಠವನ್ನು ಅರದು ಕುಡಿಸುವದು, ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬಜೆಯ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಸಿದರೆ ಅಪಸ್ಮಾರ ಶಮನವಹುದು.

(ನಸ್ಯತೈಲ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಿಗ್ರುಕುಷ್ಠಶಿಲಾಜಾಜಿಲಶುನವ್ಯೋಷಹಿಂಗುಭಿಃ । ಬಸ್ತಮೂತ್ರೇ ಶೃತಂ ತೈಲಂ ನಾವನಂ ಸ್ಯಾದಪಸ್ಮೃತೌ ॥

ಟೀ॥ ನುಗ್ಗೇಬೇರಿನ ತೊಗಟೆ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಮಣಿಶಿಲೆ, ಜೀರಿಗೆ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಇಂಗು, ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲಕು ವರಹತೂಕ ಆಡಿನಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅರದು ಒಂದುಬಳ್ಳ ಆಡಿನಮೂತ್ರವಂ ಹನಿಸಿ ಆ ಕಲ್ಕವನ್ನು ಕದಡಿ ಕಾಯಿಸಿ ಮೃದ್ವಗ್ನಿಯಿಂದ ಇಳುಹಿ ಮೂಗಿಗೆ ನಸ್ಯ ಮಾಡಿಸಲು ಅಪಸ್ಮಾರ ಶಮನವಹುದು, ಉನ್ಮಾದಶಮನ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಫಣಿಜ್ಝಕಂ ಯವಕ್ಷಾರಂ ದೇವದಾರು ಮಯೂರಕಂ। ತ್ರಿಫಲಂ ತ್ರ್ಯೂಷಣಂ ಬೀಜಂ ನಕ್ತಮಾಲಶಿರೀಷಯೋಃ ॥ ಬಸ್ತಮೂತ್ರೇಣ ವಿಪಚೇತ್ತೈಲಮೇಭಿರ್ಮಹೌಷಧೈಃ। ಸಾಧಿತಂ ನಾವನಂ ತೈಲಮಪಸ್ಮಾರವಿನಾಶನಂ॥ ನಾವನಂ ತದಪಸ್ಮಾರಮುನ್ಮಾದಂ ಚ ನಿಯಚ್ಛತಿ॥

ಟೀ ॥ ಕಗ್ಗುರಳಿಬೀಜ, ಯವಕ್ಷಾರ, ದೇವದಾರು, ಮಯೂರಶಿಖಿ, ತ್ರಿಫಲೆ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಹೊಂಗೇಬೀಜ, ಬಾಗೇಬೀಜ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೩ ವರಹ ತೂಕಗಳನ್ನು ಆಡಿನ ಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅರದು ಒಂದುಬಳ್ಳ ಆಡಿನಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಎಣ್ಣೆಯಂ ಹನಿಸಿ ಮೃದುಪಾಕದಲ್ಲಿ ಇಳುಹಿ ನಸ್ಯಮಾಡಿಸಲು ಅಪಸ್ಮಾರಶಮನವಹುದು, ಉನ್ಮಾದವೂ ಶಮನವಹುದು.

(ಶಂಖಪುಷ್ಪಘೃತಂ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಶತಪಲಕಶಂಖಪುಷ್ಪಕ್ವಾಥೇ ತೈಲಾನ್ವಿತೇ ಸಕಲ್ಕಾಢ್ಯೇ॥ ಪಕ್ವಂ ಸರ್ಪಿಃ ಪಾನಾತ್ಸರ್ವಾಪಸ್ಮಾರನಾಶನಾಯ ಸ್ಯಾತ್ ॥

ಟೀ॥ ನೂರುಹಲ ಕಟ್ಟಿವತ್ತಿಗೆಬೇರನ್ನು ನೂರುಹಲ ನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಎಣ್ಣೆ ಒಂದುಬಳ್ಳ,

కుసువినకుప్ప ఫ్రోందుబళ్ళకునిసి కషాయమాడువాగ అదక్కె -శట్టివ
శ్రీగెబేరు నాల్కు-కులవన్ను అరదు హాకి కదడి కాయిసి కుదదల్లియు
ళువి దినంప్రతి ఉదయకాలదల్లి నాల్కు-వరకుతూకవం సేవిసలు అ
పస్మారశమనవకువు.

(బ్రాహ్మ్యాదిఘృతం.)

శ్లో ॥ బ్రాహ్మీకంస్వరసేద్వ్యముష్టిమధుకేయుక్తేద్ధమాజ్యంతథా।
బ్రాహ్మీకాస్వరసేవయగ్గదవచాశంఖస్యచూర్ణైర్యుతే॥ మూ
త్రేపుంగవబస్తయోర్యదపినా సింధూత్థహింగుప్లుతే।తత్పీత
ప్రీతయంగ్రిష్టేస్సదుకులైకావనాదినాపస్మృతిం ॥

టీ ॥ ఫ్రోందుకొళగ నెల్లికాయిరస, ఫ్రోందుబళ్ళ కుసువినకుప్ప కు
నిసి, యెరడుకుల యష్టిమధుక చూర్ణిసిహాకి, పాకవమాడి కుదద
ల్లియుళువి దినంప్రతి ఉదయకాలదల్లి నాలకువరకుతూకకొడిసలు, గ్రి
కు, భూతే, అపస్మారగళు శమనవకువు. హాగెయే ఫ్రోందుకొళగ ఒం
డెలగనరసదల్లి ఫ్రోందుబళ్ళకుసువిన కుప్పవకునిసి అదరల్లిచంగలకో
ష్ఠ, బజె, శంఖభస్మ, ఈమూరన్ను ప్రత్యేక మూరువరకుతూకవం
చూర్ణిసి హాకి కాయిసి సేవిసలు మొదలహాగె, అదల్లదిద్దరె ఎ
రడుబళ్ళగోమూత్ర యెరడుబళ్ళ ఆడినమూత్ర, యెరడుకూడి ఫ్రో
దుకొళగదల్లి ఒందుబళ్ళకుసువినకుప్పవంకునిసి అదరల్లి సైంధవ, ఇం
గు, ప్రత్యేక ఫ్రోందుకులవం చూర్ణమాడి హాకికాయిసి కుదదల్లి
యళువి, ఆకుప్పవం కొడిసలు మొదలినంతెయే గుణవుంటాగువదు.

(పంచగవ్యఘృత)

శ్లో ॥ గోమయస్వరసక్షీర దధిమూత్రైస్త్రిశ్శృతంహవిః ॥ అప
స్మారగ్రహోన్మాదకామిలాంతకరంపిబేత్ ॥

టీ ॥ కుసువినసగణీరస ఫ్రోందుబళ్ళ, కుసువినహాలుఫ్రోందుబళ్ళ, ఆ
మూత్రఫ్రోందుబళ్ళ, ఆంతూమెల్లా కూడిఫ్రోందుకొళగ, యిదరల్లి
ఫ్రోందుబళ్ళ కుసువినకుప్పవం కునిసి కాయిసిదకుప్పవన్ను దినంప్రతి
నాలకువరకుతూకసేవిసలు అపస్మార, గ్రహ, ఉన్మాద, కామాలే ఇవి

ಸ್ಥೂಲಶಮನವು. **********************************

(ಮಹಾಪಂಚಗವ್ಯಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ದ್ವಿಪಂಚಮೂಲಂತ್ರಿಫಲಾದ್ವಿಬಲಾಕುಟಜತ್ವಚಂ।ಸಪ್ತಪರ್ಣಮ
ಪಾಮಾರ್ಗಂನೀಲಿನೀಂಕಟುರೋಹಿಣೀ॥ಶಮ್ಯಾಕಪುಷ್ಕರಜಟಾನಚಾ
ಫಲ್ಗುದುರಾಲಭಾ । ದ್ವಿನಿಶಾಚಜಲದ್ರೋಣೇಪಕ್ತ್ವಾಪಾದಾವಶೇಷಿತೇ॥
ಭಾರ್ಙ್ಗೀಪಾಠಾಢಕೀಕುಂಭನಿಕುಂಭವ್ಯೋಷರೋಹಿಷೈಃ । ಮೂರ್ವಾ
ಚನಿಂಬಪೂತೀಕ ಶ್ರೇಯಸೀಶಾರಿಬಾದ್ವಯೈಃ ॥ ಮದಯಂತ್ಯಾಗ್ನಿ
ನಿಚುಳೈಃಕರ್ಷಾಂಶೈಸ್ಸರ್ಪಿಷಃಪಚೇತ್।ಪ್ರಸ್ಥಂತದ್ವದ್ದ್ರವೈಃಪೂರ್ವೈಃ
ಪಂಚಗವ್ಯಮಿದಂಮಹತ್ ॥ಜ್ವರಾಪಸ್ಮಾರಜಠರಭಗಂಧರಹರಂಪರಂ।
ಶೋಫಾರ್ಶಃಕಾಮಿಲಾಪಾಂಡು ಗುಲ್ಮಕಾಸಗ್ರಹಾಪಹಂ ॥

ಟೀ॥ಬಿಲ್ಲಪತ್ರೆಬೇರು,ನರುವಲಬೇರು,ಶಿವನೀಬೇರು,ಪಾದರಿಬೇರು,ತಿಮ್ಮರದಕೊಕ್ಕೆ, ಗುಳ್ಳದಬೇರು,ನೆಲಗುಳ್ಳದಬೇರು,ಮುರಚೆಲೆಹೊನ್ನೆ,ಮೂರೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ನೆಗ್ಗಿಲಬೇರು,ತ್ರಿಫಲೆ,ದೊಡ್ಡಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು.ಕಿರುಗಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಕೊಡಸೀಗನಕೊಕ್ಕೆ, ಏಳೆಲೆಬಾಳೇಗೆಡ್ಡೆ, ಉತ್ತರಣೆಬೇರು,ನೀಲಿಬೇರು,ಕಟುಕರೋಹಿಣೀ,ಕಕ್ಕೇಬೇರಿನಕೊಕ್ಕೆ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ, ಜಟಾಮಾಂಸೀ, ಬಜೆ, ಕಾಡತ್ತಿಯಬೇರು, ಕುರಂಜಿನಬೇರು, ಅರಿಶಿನ, ಮರದರಿಶಿನ, ಈ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಔಷಧಿಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಐದುವರಹತೂಕವಂ ನಾಗಳನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯ ಇಕ್ಕಿ, ನಾಲ್ಕುಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿಕಾಯಿಸಿ, ಆಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಗೋಮಯದ ರಸ ಒಂದುಬಳ್ಳ, ಗೋಕ್ಷೀರ ಒಂದುಬಳ್ಳ, ಗೋವಿನಮೊಸರು ಒಂದುಬಳ್ಳ, ಗೋಮೂತ್ರಒಂದುಬಳ್ಳ, ಇಷ್ಟನ್ನೂಕೂಡಿಸಿ ಪಾಕವಮಾಡುವಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಅಗುಳಶುಂಠಿ, ಕೊಗರೀಬೇರು, ದಂತಿ, ತಿಗಡೆ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಶಾರಿವಾಣದಬೇರು, ಕುರಟಿಗೆಬೇರು, ಬೇವಿನಬಳನಾರು, ಈಪಸದನಾರು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಹಾಗಲ್ಲಿ, ನೆಲಹಾಗಲಿಬೇರು, ಶೇಣುಕ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಅಬ್ಬಿಬೇರು,ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹಾಲಹುವರಹತೂಕವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಹಾಕಿ ಪಾಕವಮಾಡಿ ಇಂದಗಲ್ಲಿಯಿಟ್ಟು ದಿನಂಪ್ರತಿ ಪುದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕುವರಹತೂಕದಾಗಭ್ಯ ಜೇಲುಬಲವರಿತು ಕೊಡಿಸಲು ಜ್ವರ, ಅಪಸ್ಮಾರ,ಉದರರೋಗ, ಭಗಂಧರ, ಶೋಫ, ಮೂಲರೋಗ, ಕಾಮಾಲೆ

ಪಾಂಡು, ಗುಲ್ಮ, ಕಾಸ, ಕ್ಷಯ, ಇವಿಷ್ಟೂಶಮನವಹುವು.************

(ಕೂಶ್ಮಾಂಡಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕೂಶ್ಮಾಂಡಸ್ವರಸೇಸ್ಸರ್ಪಿರಷ್ಟಾದಶಗುಣೈಶ್ಶೃತಂ । ಯಷ್ಟಿ
ಕಲ್ಕಮಪಸ್ಮಾರಹರಂಧೀವಾಕ್ಸ್ವರಪ್ರದಂ ॥

ಟೀ॥ ಬೂದಿಗುಂಬಳದಕಾಯಿಯರಸ ಹದಿನೆಂಟುಬಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಒಂದುಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪವಂಕುನಿಸಿ, ನಾಲ್ಕುಪಲಯಷ್ಟಿಮಧುಕದಚೂರ್ಣವನ್ನು ಆತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕಲಸಿ ಪಾಕವಮಾಡ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ ಉಭಯಕಾಲದಲ್ಲಿಸೇವಿಸಲು ಅಪಸ್ಮಾರಶಮನವಹುದು. ಬುದ್ಧಿಕರ, ಸುಸ್ವರವುಂಟಾಗುವದು.

(ಅಪಸ್ಮಾರಕ್ಕೆ ನಸ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಕೃದ್ರಸೋವಚಾಸಗ್ಯಷ್ಣಿಭಿರಪಿಚಾಂಜನಂನಸ್ಯಂ । ಉನ್ಮಾ
ದಾಪಸ್ಮಾರೇಶಸ್ತಂ ಜಾಮೂತ್ರಪಿಷ್ಟಾಭಿಃ ॥

ಟೀ ॥ ಕೊಡಸೀಗನಚಕ್ಕೆ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಬಜೆ, ಹಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಯೀಐದನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಆಡಿನಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣನಾಗಿಅರದು ಆಡಿನಮೂತ್ರದಿಂದ ನಸ್ಯ, ಅಂಜನಕ್ರಿಯೆಗಳಮಾಡಿಸಲು ಉನ್ಮಾದ. ಅಪಸ್ಮಾರಗಳು ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ತ್ರ್ಯೂಷಣಂಹಿಂಗುಲವಣಂವಚಾಕಟುಕರೋಹಿಣೀ । ಶಿರೀಷನ
ಕ್ತಮಾಲಾಭ್ಯಾಂಬೀಜಂಶ್ವೇತಾಶ್ಚಸರ್ಷಪಾಃ ॥ ಗೋಮೂತ್ರಪಿಷ್ಟೈ
ಶ್ಶ್ಲಕ್ಷ್ಣೈರ್ವರ್ತಿನೇತ್ರಾಂಜನಂಹಿತಂ । ಚಾತುರ್ಥಿಕಮಪಸ್ಮಾರಮುನ್ಮಾ
ದಂಚನಿಯಚ್ಛತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಇಂಗು, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಬಜೆ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಬಾಗೇಬೀಜ, ಹೊಂಗೇಬೀಜ, ಬಿಳೀಸಾಸುವೆ, ಯಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಗೋಮೂತ್ರದಿಂದರದು ಕುಡಹಮಾಡಿ ನೆರಳಲ್ಲಿಒಣಗಿಸಿ, ಗೋಮೂತ್ರದಿಂದಲಾದರೂ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸದಲ್ಲಾದರೂ ತೇದು ಕಣ್ಣಿಗೆಹಚ್ಚಲು ಚಾತುರ್ಥಿಕಜ್ವರ ಉನ್ಮಾದ ಅಪಸ್ಮಾರ ಯಿಷ್ಟೂ ಶಮನವಹುವು.

(ಅಪಸ್ಮಾರಕ್ಕೆ ಧೂಪ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ನಕುಲೋಲೂಕಮಾರ್ಜಾರಗೃಧ್ರಕೀಟಾಹಿಕಾಕಜೈಃ । ತುಂ
ಡೈಃಪಕ್ಷೈಃಪುರೀಷೈಶ್ಚಧೂಪಮಸ್ಯಪ್ರಯೋಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಮೂಸರಿಯಮಲ, ಗೂಗೆಯಗರಿ, ಬೆಕ್ಕಿನಮಲ, ಹದ್ದಿನಗರಿ, ಚೇಳಬಾಲ ಹಾವಿನಪೊರೆ, ಕಾಗೆಗರಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಕೂಡಿ ಧೂಪವಿಕ್ಕಲು ಭೂತ ಅಪಸ್ಮಾರ ಉನ್ಮಾದಗಳು ಶಮನವಹುವು.

(ಉನ್ಮಾದಾಪಸ್ಮಾರಗಳಿಗೆ ಅಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಮತ್ಸ್ಯಮದ್ಯವಿರುದ್ಧಾನ್ನಂ ತೀಕ್ಷ್ಣೋಷ್ಣಂ ಗುರುಭೋಜನಂ। ಅತಿವ್ಯವಾಯಂ ವ್ಯಾಯಾಮಂ ಶೋಕಂ ಕ್ರೋಧಂ ಚ ಲಂಘನಂ ॥ ಅಪಸ್ಮಾರೇತಥೋನ್ಮಾದೇಽಪ್ಯಪಥ್ಯಂ ಕಥ್ಯತೇಬುಧೈಃ॥

ಟೀ॥ ಮತ್ಸ್ಯ, ಮದ್ಯ, ವಿರುದ್ಧಾನ್ನಭೋಜನ, ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಆಹಾರ, ಗುರುಭೋಜನ, ಅತ್ಯಂತ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ, ಅತ್ಯಂತ ಸಂಚಾರ, ಶೋಕ, ಕ್ರೋಧ, ಲಂಘನ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಪಸ್ಮಾರಕ್ಕೂ ಉನ್ಮಾದಕ್ಕೂ ಅಪಥ್ಯಗಳು.

(ಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪತ್ತೂರಶಾಲಿಗೋಧೂಮಮುದ್ಗಯೂಷಘೃತಾದಿಭಿಃ । ಧಾತ್ರೀಪಟೋಲಕೂಶ್ಮಾಂಡತಂಡುಲೀಯಕವಾಸ್ತುಕಂ ॥ ಕಪಿತ್ಥದಾಡಿಮದ್ರಾಕ್ಷಾಲಘುಪಿತ್ತಹರಾಣಿಚ । ಉನ್ಮಾದೇಚಿತ್ತವಿಭ್ರಂಶೇಽಪ್ಯಪಸ್ಮಾರೇಹಿತಂಸದಾ ॥

ಟೀ॥ ಹೊನ್ನಗನ್ನೆಸೊಪ್ಪು, ಸಣ್ಣಕ್ಕಿಅನ್ನ, ಗೋಧಿ, ಹೆಸರಕಟ್ಟು, ತುಪ್ಪ, ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ, ಪಡವಲಕಾಯಿ, ಬೂದಿಗುಂಬಳದಕಾಯಿ, ಚಿಲುಕೀರೆ, ಚಕ್ಕೋತ, ಬೇಲದಹಣ್ಣು, ದಾಳಿಂಬದಹಣ್ಣು, ದ್ರಾಕ್ಷೀಹಣ್ಣು, ಲಘ್ವಾಹಾರ, ಪಿತ್ತಹರವಾದ ಆಹಾರಗಳು, ಇಷ್ಟೂ ಪಥ್ಯವರ್ಗ, ಉನ್ಮಾದಾಪಸ್ಮಾರಂಗಳಲ್ಲಿ ಹಿತ.

(ಭೂತಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪುರಾಕಾಲವಧೋದ್ಯುಕ್ತಃ ಕಾಲಹಾ ಕ್ರೋಧಮೂರ್ಛಿತಃ । ನಸಜ್ಜದುರ್ಜಯಾನನ್ಯಗ್ರಹಾನ್ಸಂಗ್ರಾಮಮೂರ್ಧನಿ ॥ ತೇಷಾಂದುರಾಸನ್ನೇಶಸ್ಯಶರೀರಾತ್ಕಾಮರೂಪಿಣಃ । ಶತಕೋಟಿವಿಭಾಗೇನ ಗ್ರಸಂತಸ್ಸಚರಾಚರಂ ॥ ವಾಮದಕ್ಷಿಣಭಾಗಾಭ್ಯಾಂ ಸ್ತ್ರೀಣಾಷ್ಟಪುರುಷಾಷ್ಟಕೇ । ಮುಖಬಾಹೂರುಪಾದೇಭ್ಯಷ್ಟಪಕ್ಷೈರ್ಭಿನ್ನಾಷ್ಟಕೇಗ್ರಹಾಃ ॥ ಸೌಮ್ಯಾಸೌಮ್ಯಸ್ವರೂಪಾಶ್ಚ ಲಕ್ಷಣೈಶ್ಚ ಶುಭಾಶುಭೈಃ । ರೂಪಾಣಿ

ಕೇಷಾಮಾದ್ಯಂತಂ ಕರ್ತುಂ ಕೋ ವಾ ಪಟುರ್ಭವೇತ್ ॥ ಸೋತ್ಸಾಹ ಗ್ರಿದಾ
ದೃಶಿದೇವಾದ್ವತ್ತೈಸ್ಸಂಕ್ಷಿಪತಸ್ತುತಾನ್ । ಅಮರಾ ರಾಕ್ಷಸಾ
ನಾಗಾ ಭೂತಾಸ್ಸುರಾಃ ಕೃಶಾಃ ॥ ಗಂಧರ್ವಾಃ ಪಿತರೋ ಹಿಂ
ಸ್ರಾಃ ಪಿಶಾಚಾ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಾಃ । ವೈನಾಯಕಾಶ್ಚ ಕುಮಾರಾಃ
ನಿಸ್ತೇಜೋಭಸ್ಮಕಾಸ್ತಥಾ ॥ ಪಲಾಪಾಃ ಕಶ್ಮಲಾಶ್ಚೇತಿ ದಶಾಷ್ಟೌ ತೇ ಮ
ಹಾಗ್ರಹಾಃ । ರಮನ್ತಿ ಸ್ವೇಷ್ಟಯಾ ಲೋಕೇ ಕೋಟಿಭಿಸ್ತೈರುಪಸ್ಥಿತೈಃ ॥

ಟೀ ॥ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನು ಕಾಲನನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಾಲಾಂತಕನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಕೋಪಾವಿಷ್ಟನಾಗಿ, ಮತ್ತಾರಿಂದಲೂ ಜಯಿಸಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದನು. ಆಗಲಾಗ್ರಹಗಳು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಶರೀರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವು, ಅವು ಕಾಮರೂಪಿಗಳಾಗಿರುವು ಅನೇಕ ಕೋಟಿ ವಿಭಾಗದಿಂದ ಈ ಚರಾಚರಗಳನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಂಡು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವು. ಪರಮೇಶ್ವರನ ವಾಮಶರೀರಭಾಗದಿಂದ, ಪುರುಷಗ್ರಹಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು, ಇದಲ್ಲದೆ ಮುಖ, ತೋಳುಗಳು, ತೊಡೆಗಳು, ಪಾದಗಳು, ಇವುಗಳಿಂದಲೂ ಅಸಂಖ್ಯಾತವಾದ ಗ್ರಹಗಳು ಹುಟ್ಟಿದವು. ಆಗ್ರಹಗಳು ವರ್ಣಗಳಿಂದಲೂ, ಸಾಮ್ಯಾಸೌಮ್ಯ ಸ್ವರೂಪಗಳಿಂದಲೂ, ಶುಭಾಶುಭಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದಲೂ, ನಾನಾರೂಪಿಗಳಾದವು. ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಆದ್ಯಂತವಾಗಿ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಪರಮೇಶ್ವರನೊಬ್ಬನು ಹೊರತಾಗಿ ಮಿಕ್ಕವನ್ಯಾವನೂ ಸಮರ್ಥನಲ್ಲವು. ಆದಕಾರಣ ಸಂಕ್ಷೇಪದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಅದೆಂತೆನೆ—ದೇವಗ್ರಹ, ರಾಕ್ಷಸಗ್ರಹ, ನಾಗಗ್ರಹ, ಭೂತಗ್ರಹ, ಅಸುರಗ್ರಹ, ಕೃಶಗ್ರಹ, ಗಂಧರ್ವಗ್ರಹ, ಪಿತೃಗ್ರಹ, ಹಿಂಸ್ರಗ್ರಹ, ಪಿಶಾಚಗ್ರಹ, ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಗ್ರಹ, ವೈನಾಯಕಗ್ರಹ, ಕುಮಾರಗ್ರಹ, ನಿಸ್ತೇಜಗ್ರಹ, ಭಸ್ಮಗ್ರಹ, ಪಲಾಪಗ್ರಹ, ಕಶ್ಮಲಗ್ರಹ, ಮೊಂದು ಗ್ರಹಗಳು ಹದಿನೆಂಟು ತರನಾದ ಜಾತಿಯುಳ್ಳವು, ಮಹಾಗ್ರಹಗಳು ತಮಗೆ ಇಷ್ಟಬಂದಹಾಗೆ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಟಿಭೇದಗಳುಳ್ಳವಾಗಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತಲಿರುವವು.

(ಆಗ್ರಹಗಳಿರುವಸ್ಥಾನ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಆರಾಮೋದ್ಯಾನವಾಪೀಗಿರಿಶಿಖರನದೀತೀರಸಿದ್ಧಾದಿವಾಸಾಃ ।
ಪ್ರಾಸಾದಾಟ್ಟಾಲಶೂನ್ಯಾಲಯಜಲಧಿನದಾಗೋಕುಲಾವರ್ತಕೇಷು ॥

సీమాస్థానశ్మశానప్రేతవనసరిత్ క్షేత్రకూపాదిషునిత్యం। భూమౌ-
భిః తాః ప్రభూతాస్స్మరహరవశగాస్తే గణాస్సంచరంతి॥

టీ ॥ ఉపవనంగళు, ఉద్యానవనంగళు, క్రీడార్థరచితభూమిగళు, ప-
ర్వతకోడుగల్లుగళు, నదీతీరంగళు, పుష్కరిణిగళు, అట్టాళికెగళు,
శూన్యమనెగళు, గుహెగళు, దనదట్టిగళు, నదిగళసంగమగళు, ముళ్ళిగ
ట్టిదస్థళగళు, శ్మశానగళు, ప్రసిద్ధవాద సత్క్షేత్రగళు, భావిగళు, ఇవు
గళల్లినిత్యవూ పరమేశ్వరన అధీనవాదంతహ భూతగణగళు వాసవాగి
రుత భూమియల్లి సంచారమాడువవు.

(గ్రహగళు మనుష్యరన్ను హిడియువదక్కె కారణ.)

శ్లో ॥ పూజోపచారమననాపేక్షమాణావమానాత్ ।గృహ్ణం
తిమానవానేతేవక్ష్యేతేషాంగుణానపి ॥

టీ ॥ గ్రహగళు బలిపూజెయ అపేక్షెయిందలాదరూ కొందుహాక
బేకెంబ ఇచ్ఛెయిందలాదరూ మత్యావమన్ననెయిందలాదరూ మనుష్య
రన్ను హిడియువవు. అవుగళ గుణగళన్ను ముందెహేళువెను.

శ్లో ॥ లుబ్ధంక్రుద్ధంభయార్తం ర్యపితమతిశయం పూర్వవైరా
నుబంధం । నష్టద్రవ్యంవిముక్తం ప్రతిహతమశుచిం ప్రాప్తకాలం
సరోగం ॥ హాసోన్మత్తంకాంతదేహంనిధినిలయశరం కాతరం
భూషితాంగం । కాంతావేశాంతికంతంస్మరమథనగణాస్తేపు
మాంసంగ్రసంతి ॥

టీ ॥ లోభవుళ్ళవనన్నూ, కోపిష్ఠనన్నూ, భయపట్టిరువవనన్నూ,
బహళకుపువుళ్ళాతనన్నూ, అత్యంతదుసిగారనన్నూ, పూర్వజన్మద
వైరవుళ్ళవనన్నూ, ద్రవ్యవన్ను నాశనపడిసువంతావవనన్నూ, స్త్రీయ
గలిదవనన్నూ, అన్యరిందపకరిసల్పట్టవనన్నూ, ఆచారభ్రష్టనన్నూ,
నిందేయువనన్నూ, అశుచియాగిరువవనన్నూ, ఆసన్నమృత్యువాగిరువవన
న్నూ, రోగగ్రస్తనాగియిరువవనన్నూ, బహుఅట్టహాసవుళ్ళాతనన్నూ,
మదాతిందవుళ్ళాతనన్నూ, నిధియంకిత్తాతనన్నూ, తంగెట్టిద్దాతనన్నూ
కటుతమాకుటాద్యలంకారవుళ్ళవనన్నూ, రాత్రియల్లి ఒబ్బనేసంచరిసుత

ರಿಸುವವನನ್ನೂ, ಪುರುಷನನ್ನೂ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಅಧೀನವಾದ ಗ್ರಹಂಗಳು ಹಿಡಿಯುವವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶ್ರೀಲಾಭ್ಯಕ್ತಾಂಪ್ರನೂತಾಮಭಿನವಸುರತಾಂಮದ್ಯಮಾಂಸಾಸು ರಕ್ತಾಂ । ನಗ್ನಾಮುತ್ಪಂನಸತ್ವಾಂಸ್ಮರಶರವಿವಶಾಂಸುಪ್ತಮಾನಾಂ ವಿಚಾರ್ತೈಃ ॥ ರಥ್ಯಾಶೃಂಗಾಟಕಸ್ಥಾನುಕುಸುಮಯುಗತಾಂಪುಂಶ್ಚಲೀ ಕಾಂರುದಂತೀ । ಮೇತಾಂತಾಂತಾಂಕಿಚೇತಾಂಸ್ತ್ರೀಯಮಪಿವಿಷಮಾಸು ಪ್ತಾಂಸ್ತಿಸ್ಪೃಶಂತಿ ॥

ಟೀ॥ ಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳನ್ನೂ, ಅಭ್ಯಂಗಮಾಡಿಕೊಂಡವಳನ್ನೂ, ಹೆತ್ತಿರುವವಳನ್ನೂ, ನೂತನಸುರತಕ್ರೀಡೆಯುಳ್ಳವಳನ್ನೂ, ಮದ್ಯಮಾಂಸಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವಂತಾವಳನ್ನೂ, ನಿರ್ವಾಣವಾಗಿಯಿರುವಸ್ತ್ರೀಯನ್ನೂ, ಗರ್ಭಿಣೀ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನೂ, ಮನ್ಮಥೋದ್ರೇಕವುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನೂ, ಅತಿಕ್ರೀಡಾಸಕ್ತಿಯಾದಸ್ತ್ರೀಯನ್ನೂ, ಬೀದಿಬೀದಿತಿರುಗುತಿರುವವಳನ್ನೂ, ಚಾಬೀದಿಕೂಡಿದಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಯಿರುವವಳನ್ನೂ, ಋತುಸಮಯದಲ್ಲಿರುವಸ್ತ್ರೀಯನ್ನೂ, ವ್ಯಭಿಚಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವವಳನ್ನೂ, ಯಾವಾಗಲೂ ಅಳುತಿರುವವಳನ್ನೂ, ಒಬ್ಬಳೇ ಒಂಟಿಮನೆಯಲ್ಲಿರುವವಳನ್ನೂ, ಮಹಾ ಅಂದವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವಳನ್ನೂ, ವಿಷಮವಾಗಿಯಿರುವ ಸುಪ್ತಕಗ್ರಹಂಗಳು ಸೋಂಕುವವು.

(ಗ್ರಹಂಗಳ ಸ್ವರೂಪ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಸೌಮ್ಯೋರಕ್ತಾನನೋಹೃಷ್ಟಃಪ್ರಗಲ್ಭಃಕಟನಶ್ಶುಚಿಃ । ಸ್ವಲ್ಪಮೂತ್ರಪುರೀಷಶ್ಚಧೀಶೋದೇವಗ್ರಹಸ್ಮೃತಃ ॥

ಟೀ॥ ಸೌಮ್ಯನಾಗಿ, ಮುಖಕೆಂಪಾಗಿ, ಹರ್ಷವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಪ್ರೌಢವಾಕ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಶುಚಿಯಾಗಿ, ಸ್ವಲ್ಪಮಲಮೂತ್ರವುಳ್ಳವನಾಗಿ ಧಟ್ಟನಾಗಿದ್ದರೆ, ದೇವಗ್ರಹವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸ್ವಮಾಂಸಾದಸ್ಸುರಾಸಕ್ತಶ್ಚಪಲಃಪಿಂಗಳೋಶುಚಿಃ । ಶೂನ್ಯಾಲಯರತೋಧೃಷ್ಟೋಬಲವಾನ್ರಾಕ್ಷಸಗ್ರಹಃ ॥

ಟೀ॥ ತನ್ನಮೈಯಮಾಂಸವನ್ನು ತಾನೇಕಚ್ಚಿತಿಂಬುವನು, ಮದ್ಯಪಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಿಯವುಂಟಾಗಿರುವನು, ಅಶುಚಿಯಾಗಿರುವನು, ಯಾವಾಗಲೂ ಹಾಳುಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಯಿರುವನು, ಧಟ್ಟನಾಗಿ ಮಹಾಬಲವಂತನಾಗಿರುವನು, ಪೀತಿಗೆಯಿದ್ದರೆ

ರಾಕ್ಷಸಗ್ರಹವೆಂದು ತಿಳಿವುದು.**************************

ಶ್ಲೋ॥ ಧೀರಸ್ತ್ಯಾಗೀಮನೋಗಾಮೀರಕ್ತವರ್ಣಾನನೇಕ್ಷಣಃ। ಭೋಗಾಂ
ಭೋಗಂಧವಾಹಾಶೀಕ್ಷ್ಣೈರ್ಮೋಯಕ್ಷಗ್ರಹಃಕೃಮೀ॥

ಟೀ॥ ಧಟ್ಟನಾಗಿರುವಣ, ಶೀಲಶಾಗಿರುವಣ, ತನ್ನಮನಸ್ಸುಬಂದಹಾಗೆ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡುಯಿರುವಣ, ಮುಖವುಕಣ್ಣುಗಳುಕೆಂಪಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಸಂಭೋಗದಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತಿವುಂಟಾಗಿರುವಣ, ವಾಳಾಹಾರವಂಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಣ, ಕ್ಷಮೆಯುಂಟಾಗಿರುವಣ, ಈಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿಯಿದ್ದರೆ ಯಕ್ಷಗ್ರಹವೆನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಮಧ್ಗಮಾಲ್ಯಪ್ರಿಯೋಸಷ್ಯೋಲಜಷ್ವಿನಗಾಶ್ರಯಃ। ರ
ಕ್ತಾಕ್ಷಸ್ಸಿಂಧುಕೋಯಾರ್ಥೀವಕ್ರೀನಾಗಗ್ರಹೋಮತಃ॥

ಟೀ॥ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿಯೂ ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಿರುವಣ, ನಾಲಿಗೆಯನ್ನಿಡುವಣ, ಓಡಿಹೋಗಿ ಮರವನ್ನೇರುವಣ, ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಓಡಿಹೋಗುವಣ, ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿರುವಣ, ನದಿಯನೀರಲ್ಲಿಯೇ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಂಟಾಗಿರುವಣ, ವಕ್ರನಾಗಿಯೇ ನಡೆಯುವಣ, ಯಾರೀತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ನಾಗಗ್ರಹವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪರಿಹಾಸಪ್ರಿಯೋನಿತ್ಯಂಸಿದಾಗ್ರಹಭೋಜನೆರತಃ। ದುಷ್ಮಾ
ಧಿಕೋಪೀಮವಾಕ್ಯೈಃಕ್ರೋಧೀಭೂತಗ್ರಹಸ್ಸ್ಮೃತಃ॥

ಟೀ॥ ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಿಹಾಸವನ್ನೇಮಾಡುವಣ, ಯಾವಾಗಲೂ ಕೂಗಡಿಸುವಣ, ಭೋಜನದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಿರುವಣ, ಓಡಿಹೋಗಿ ಮರವನ್ನೇರುವಣ, ಯಾವಾಗಲೂ ದುರ್ಭಾಷೆಯನ್ನೇನುಡಿಯುವಣ, ಮಹಾಕೋಪವುಂಟಾಗಿರುವಣ, ಈಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಭೂತಗ್ರಹವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕ್ರೂರದೃಜ್ನಿರ್ಭಯೋದೃಪ್ತಃಪ್ರಭೂತಾಶೀಸಪಸ್ಮಯಃ।
ದ್ವಿಜವೈದ್ಯಸುರದ್ವೇಷೀಗರ್ವಾಂಧಶ್ಚಾಸುರಗ್ರಹಃ॥

ಟೀ॥ ಕ್ರೂರದೃಷ್ಟಿಯುಂಟಾಗಿ ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ಕೊಬ್ಬಿಆಡುವಣ, ಬಹಳಅನ್ನವನ್ನುಂಬುವಣ, ಐಶ್ವರ್ಯಪಡುವಣ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವೈದ್ಯರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ದ್ವೇಷವುಂಟಾಗಿರುವಣ, ಗರ್ವದಿಂದಯೇನೇನೂ ಸದ್ದೆಮಾಡದೆಯಿರುವಣ, ಹೀಗೆಇದ್ದರೆ ಆಸುರಗ್ರಹವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ವಿವಿಕ್ತಸೇವೀಶುಷ್ಕಾಂಗೋಭುಭುಕ್ಷುರ್ದಾರುಣಧ್ವನಿಃ। ದಿಕ್ಷು

ಪ್ರಹಾರೀಸೋದ್ವೇಗೋಯುಕ್ತೋಮಾನೀಕೃಶಗ್ರಹಃ ॥

ಟೀ ॥ ಏಕಾಂತಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವನು, ದೇಹಬಣಗಿಹೋಗುವನು, ಭೋಜನದಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆಯುಂಟಾಗಿರುವನು, ಭಯಂಕರವಾದ ಧ್ವನಿಯುಂಟಾಗಿರುವನು, ನಾನಾದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರವುಂಟಾಗಿರುವನು, ಉದ್ಭ್ರಮಿಯಾಗಿ ಒಬ್ಬರ ಸಂಗಡಲೂ ಮಾತನಾಡದೆಯಿರುವನು, ಹೀಗೆಯಿದ್ದರೆ ಕೃಶಗ್ರಹವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಗಂಧಮಾಲ್ಯಪ್ರಿಯೋಹೃಷ್ಟೋನೃತ್ತವಾದ್ಯಃಪರೋರತಃ ।
ಗೀತನೃತ್ಯಪರೋರಾತ್ರೌಜ್ಞೇಯೋಗಂಧರ್ವಕಗ್ರಹಃ ॥

ಟೀ ॥ ಗಂಧಮಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಿರುವನು, ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವನು, ಕಾಲಿನಲ್ಲಿಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಿರುವನು, ನೃತ್ಯಗೀತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಿಯವುಂಟಾಗಿರುವನು, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಿರುವನು, ಹೀಗೆಯಿದ್ದರೆ ಗಂಧರ್ವಗ್ರಹವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ತಿಲಮಾಷಗುಡಾಕಾಂಕ್ಷೀಪಿತೃಕಾರ್ಯಪರಾಯಣಃ । ಶಾಂ
ತೋಪರಾಹ್ಣಸಂಚಾರೀಸಜ್ಯೋನ್ನವ್ಯಃಪಿತೃಗ್ರಹಃ ॥

ಟೀ ॥ ಎಳ್ಳು, ಉದ್ದು, ಬೆಲ್ಲ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಿರುವನು, ಅಪರಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿವುಂಟಾಗಿರುವನು, ಶಾಂತನಾಗಿರುವನು, ಪೂರ್ವಾಹ್ಣದಲ್ಲಿಸುಮ್ಮನೆಯಿದ್ದು ಅಪರಾಹ್ಣದಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಚಾರಮಾಡುವನು, ಈ ಲಕ್ಷಣವುಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ಪಿತೃಗ್ರಹವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪ್ರಲಾಪೀನಿಷ್ಠುರಾಲಾಪೋಭೀಮಶ್ಶೂನ್ಯರತಿಶ್ಶಠಃ । ಮಹಾಗಂ
ಧೀಹ್ಯೋಮಲಿನಸ್ಸ್ಯಾತ್ಪಿಶಾಚಗ್ರಹಪೀಡಿತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಪ್ರಲಾಪವುಂಟಾಗಿರುವನು, ನಿಷ್ಠುರಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವನು, ಭಯಂಕರವಾಗಿರುವನು, ಶೂನ್ಯವಾದರತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವನು, ಮಹಾಶುಚಿಯಾಗಿರುವನು, ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸಗ್ರಹವೆಂದು ತಿಳಿವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಚೀತ್ಕಾರನಿಯುಕ್ತೋದ್ಗಾರೀದೃಷ್ಟಪಾದರಜಾಬಲೀ । ಜಲನೇತ್ರ
ದರ್ಶನಾದುಂತಿಸೂರೋಷ್ಟೈನಾಯಕಗ್ರಹಃ॥

ಟೀ ॥ ಯಾವಾಗಲೂ ಚೀತ್ಕಾರವಂಮಾಡುತ, ಗಜಚರಣವಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಧೂಳುವುಂಟಾಗಿ, ಮಹಾಬಲವುಂಟಾಗಿ, ಹಲ್ಲನೆರನೆರನೆ ಕಚ್ಚುತ, ಶೂರನಾಗಿದ್ದರೆ ವೈನಾಯಕಗ್ರಹವೆಂದು ತಿಳಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಉತ್ಸಂಗಶಯನಾಸಕ್ತಃ ಪಾಂಸುಕ್ರೀಡಾಪರಸ್ಸದಾ। ಸ್ನಿಗ್ಧಪಾ
ಶ್ಯಾಮದೇಹೋತ್ಸಾಹಸ್ಸ್ಯಾತ್ಕುಮಾರಗ್ರಹೋಪಸೃತಃ ॥

ಟೀ॥ ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಗಿರುವನು, ಸ್ನೇಹ
ಗೂಡಿದ ಮಾತುವುಂಟಾಗಿರುವನು, ಮಹೋತ್ಸಾಹವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವನು, ಮೃದ
ಪ್ರಕೃತಿಯುಂಟಾಗಿರುವನು, ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಕುಮಾರಗ್ರಹವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ನಿಷ್ಪ್ರಭೋ ವಿಹ್ವಲೋ ವಕ್ತಾ ನಿರ್ನಿಮೇಷಾವಲೋಕನಃ । ನಿರಾಕೃ
ತಭಿಷಗ್ವಾಕ್ಯೋ ನಿಸ್ತೇಜಾಖ್ಯೋ ಗ್ರಹಸ್ಸ್ಮೃತಃ ॥

ಟೀ॥ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಕಾಂತಿಕುಂದುವದು, ನುಡಿವುಂಟಾಗಿರುವದು, ಎವೆಹೊ
ಡೆದೆ ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡುವದು, ವೈದ್ಯರುಗಳ ಮಾತನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವದು, ಹೀಗಿ
ಯಿದ್ದರೆ ನಿಸ್ತೇಜಗ್ರಹವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ತ್ವಗಸ್ಥಿಭೂತೋ ಬಹುಭುಕ್ ಶೀತಾಂಗಸ್ತಿಮಿತೇಕ್ಷಣಃ। ಹಾ
ಸಯುಕ್ತಾಭಿಧಾಯೀ ಚ ನಿರ್ಮತೋ ಭಸ್ಮಕಗ್ರಹಃ ॥

ಟೀ॥ ದೇಹದಲ್ಲಯೆಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಅಸ್ಥಿಚರ್ಮಮಾತ್ರವೇವುಂಟಾಗಿರುವನು,
ಬಹಳ ಅನ್ನವನ್ನುಂಬುವನು, ಮೈತಣ್ಣಗೆಯಿರುವನು, ಅಡ್ಡಲಾಗಿ ನೋಟವುಂಟಾ
ಗಿರುವನು; ನಗೆಗೂಡಿದ ನುಡಿವುಂಟಾಗಿರುವದು, ಶುಚಿಯಾಗಿರುವದು, ಹೀಗೆಯಿ
ದ್ದರೆ ಭಸ್ಮಗ್ರಹವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ನರ್ತಕಸ್ಸಹಸಾ ಹಾಸೀ ಬಹುವಕ್ತಾ ಪ್ರಭೂತಭುಕ್ । ಶುಷ್ಕಾಂ
ಗೋ ಜೃಂಭಣಪರಃ ಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಲಾಪಗ್ರಹಸ್ಥಿತಃ ॥

ಟೀ॥ ಕುಣಿದಾಡುವನು, ಅಡಿಗಡಿಗೆ ನಗುವನು, ಬಹುವಾಗಿ ಹರಟುವನು, ಬಹು
ಅನ್ನವನ್ನುಂಬುವನು, ಮೈಕೆರಿಕೊಂಬುವನು, ಆಕಳಿಕೆಯುಂಟಾಗಿರುವನು,
ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಪ್ರಲಾಪಗ್ರಹವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ರಾಗೀ ಪರಾರ್ಥಹೃತ್ಕ್ರುದ್ಧಃ ಸ್ತ್ರೀದ್ರೋಹೀ ಕಲಹಪ್ರಿಯಃ।
ಬಹ್ವಾಶೀ ಭೀಷಣೋ ಲುಬ್ಧಃ ಸ್ತಬ್ಧವಾಕ್ ಕಶ್ಮಲಗ್ರಹಃ ॥

ಟೀ॥ ಅನುರಾಗವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವನು, ಪರದ್ರವ್ಯಾಪಹಾರವಂ ಮಾಡುವನು, ಕೋ
ಪಿಷ್ಠನಾಗಿರುವನು, ಸ್ತ್ರೀದ್ರೋಹವುಳ್ಳವನಾಗಿರುವನು, ಕಲಹಪ್ರಿಯನಾಗಿರು
ವನು, ಹೇರಳವಾಗಿ ಅನ್ನತಿಂಬುವನು, ಅತ್ಯಂತಲೋಭವುಂಟಾಗಿರುವನು, ಹೀ
ಗಿದ್ದರೆ ಕಶ್ಮಲಗ್ರಹವೆಂದು ತಿಳಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಷ್ಟಾದಶಗ್ರಹಾಶ್ಚೈತೇ ಲಕ್ಷಣೈರುಪದರ್ಶಿತಾಃ । ಲಿಂಗೈರ್ಗ್ರಹಾಣಾಂ ಪರಿಜ್ಞಾಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾಂ ಸಮುಪಾಚರೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಹೀಗೆ ಹದಿನೆಂಟು ತೆರದ ಗ್ರಹಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ಆ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಗ್ರಹಗಳ ಜಾತಿಭೇದವನ್ನು ತಿಳಿದು ಆಮೇಲೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದು॥

ಶ್ಲೋ॥ ತೇ ಪುನಃ ಪೃಥಕ್ಕೋಟಿಪರಿವಾರಾ ಇತೀರಿತಾಃ । ಮಂತ್ರೀ ಗ್ರಹೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಪ್ರತಿಕೂಲಂ ನ ನಾಚರೇತ್ । ಸಮಂತ್ರೀ ಚಾತುರಂ ಹಂತಿ ಕ್ರುದ್ಧಾಸ್ತೇ ಹಿ ಮಹೌಜಸಃ ॥

ಟೀ॥ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಹದಿನೆಂಟು ತೆರದ ಗ್ರಹಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕೋಟಿಪರಿವಾರಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಹವು. ಮಾಂತ್ರಿಕನಾಗಿರುವವನು ಸಮಸ್ತಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತಿಕೂಲವನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗದು. ಪ್ರತಿಕೂಲವಂ ಮಾಡಿದ ವೈದ್ಯನು, ಗ್ರಹಗ್ರಸ್ತನಾದ ಪುರುಷನನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಕೊಂದವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನಂದರೆ, ಆ ಗ್ರಹಂಗಳು ಕೋಪಗೊಂಡರೆ ಮಹಾಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವುಗಳಾದದರಿಂದ ವಿಪರೀತವನ್ನೇ ಮಾಡುವವು, ಮಿಕ್ಕಾದ ಯಂತ್ರ ತಂತ್ರ ಅಂಜನ ನಸ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಕಾರ ನೋಡಿಕೊಂಬುದು. ಇಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥವಿಸ್ತಾರದ ಭಯದಿಂದ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವು.

(ಅಂಜನನಸ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಮಹಾನೀಲೀಂ ಸ್ಮಶಾನಸ್ಥಾಂ ನಿಶಾಯಾಂ ತು ಸಮುದ್ಧರೇತ್ । ಸಮ್ಯಕ್ಕೃಷ್ಣಚತುರ್ದಶ್ಯಾಂ ತಸ್ಯಾ ಲಂಕಟುತೈಲಕೈಃ । ಅಂಜಯೇತ್ಸರ್ವಭೂತಘ್ನಂ ಸರ್ವಗ್ರಹನಿವಾರಣಂ ॥

ಟೀ॥ ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿರುವ ವಜ್ರನೀಲಿಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶೀದಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಸಾಸುವೆಯೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ತೇದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚಲು, ಸಕಲಭೂತಗ್ರಹ ಸಕಲಗ್ರಹಂಗಳೂ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕಟುತುಂಬ್ಯರ್ಥತೈಲೇನ ಮೂಲಂ ಚೈವ ಧೂರ್ತಜಂ । ನಿಘೃಷ್ಯ ತತ್ಕೃತಂ ನಸ್ಯಂ ಭೂತಾಪಸ್ಮಾರನಾಶನಂ ॥

ಟೀ॥ ಕೈಸೋರೆಬೀಜದ ತೈಲದಿಂದ ಚಿಪ್ಪೀಬೇರನ್ನು ತೇದು ನಸ್ಯವ ಮಾಡಲು ಭೂತಾಪಸ್ಮಾರಗ್ರಹಗಳು ಶಮನವಹವು.

ಶ್ಲೋ॥ ತಿಲಕ॥ ಕೃಷ್ಣಗರ್ದಭಮೂತ್ರಂ ತು ಪಾಚನೇನ ಘನೀಕೃತಂ । ಮ

ಚುಂದರೀಚೂರ್ಣಯುಕ್ತಂತಿಲಕಂಸರ್ವಭೂತನುತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಕಪ್ಪಾದ ಕತ್ತೆಯಮೂತ್ರವನ್ನು ಕಾಯಿಸಿದರೆ ಘಟ್ಟಿಯಾಗುವದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂಗಿಲಿಯಚೂರ್ಣವ ಹಾಕಿ ತಿಲಕವನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಆತನಮುಖವಂ ಕಂಡರೆ ಬ್ರಹ್ಮರಾಕ್ಷಸ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಹಗಳು ತೊಲಗಿಹೋಗುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ನಿರ್ಗುಂಡೀರಸಹಿಂಗೋತ್ಥನಸ್ಯಂಚಾಪಸ್ಮೃತಿಂಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ನಿರ್ಗುಂಡೀಸೊಪ್ಪಿನರಸದಲ್ಲಿ ಹಿಂಗುವಿನನಸ್ಯವ ಮಾಡಿಸಲು ಅಪಸ್ಮಾರ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸರ್ಷಪೋನಿಂಬಪತ್ರಾಣಿಭೂರ್ಜಪತ್ರಂವಚಾಘೃತಂ । ಧೂಪೋವಾಜಿನಖೋಯುಕ್ತಸ್ಸರ್ವಗ್ರಹನಿಬರ್ಹಣಃ ॥

ಟೀ ॥ ಸಾಸುವೆ, ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ಭುಜಪತ್ರೆ, ಬಜೆ, ತುಪ್ಪ, ಕುದುರೆಕೊಳಗು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹೊಗೆಯಂ ಹಾಕಲು ಸರ್ವಗ್ರಹಗಳೂ ನಿವಾರಣವಾಗುವವು.

(ಕೃಶಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಶ್ವಗಂಧಾವಿದಾರ್ಯಾದ್ಯಾವೃಷ್ಯಾಶ್ಚೌಷಧಯೋಹಿತಾಃ ॥

ಟೀ ॥ ಹಿರೇಮದ್ದು, ನೆಲಗುಂಬಳ ಮೊದಲಾದ ವೀರ್ಯವೃದ್ಧಿಕರವಾದ ಔಷಧಗಳು ಶರೀರಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಿತಾಶ್ವಗಂಧಾಪಯಸಾರ್ಧಮಾಸಂಘೃತೇನತೈಲೇನಸುಖಾಂಬುನಾವಾ ॥ ಕೃಶಸ್ಯಪೋಷಾಯಭವೇನ್ನರಸ್ಯ । ಬಾಲಸ್ಯಸಸ್ಯಸ್ಯಯಥಾಸುವೃಷ್ಟಿಃ ॥

ಟೀ ॥ ಹಿರೇಮದ್ದಿನಬೇರನ್ನು, ಹದಿನೈದುದಿನ ತುಪ್ಪದಿಂದಲಾದರೂ, ಎಣ್ಣೆಯಿಂದಲಾದರೂ, ಬಿಸಿನೀರಿಂದಲಾದರೂ, ಸೇವಿಸಲು ಕೃಶವಾದ ಪುರುಷನಶರೀರವು ಯೆಳೇಪೈರು ಮಳೆಯಿಂದ ಹ್ಯಾಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನುಹೊಂದುವದೋ ಹಾಗೆ ಪುಷ್ಟಿಯಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶುಷ್ಕಸ್ಫಿಗುದರಗ್ರೀವಃಸ್ಥೂಲಪರ್ವಸಿರಸ್ತಥಾ । ಉಚ್ಯತೇತಿ ಕೃಶಸ್ತತ್ರಪ್ರಾಗುಕ್ತೋಬ್ರಹ್ಮಣೋವಿಧಿಃ ॥

ಟೀ ॥ ಪಕ್ಕೆ, ಹೊಟ್ಟೆ, ಕೊರಳು, ಇವಿಷ್ಟೂ ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಬತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವನು, ಕೈಕಾಲುಗಳ ಬೆರಳುಗಳಸಂಧಿ ದಪ್ಪವಾಗಿರುವನು, ಮೈಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ನರಗ

ಶಕ್ತಿಕೊಂಡಿರುವಣ, ಹೀಗೆಯಿದ್ದರೆ ಕೃಶನೆಂದು ಅರಿವುದು, ಅಲ್ಲಿಬ್ರಹ್ಮಣವಿಧಿಯಂ ಮಾಡುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಭುಕ್ತ್ವೋತ್ತರಂಪಿಬತಿಯೋಮನುಜಃಕೃಶಾಂಗಃ । ಶಾಲ್ಯಾದಸಿಕ್ಥಘನಶೀತಲದಾಂಯವಾಗುಂ॥ ಕೂಷ್ಮಾಂಡಮಾಂಸದಧಿದುಗ್ಧಘೃತೈಃಕಿಮುಕ್ತೈಃ । ಸಂಸಿದ್ಧಮಾಂಸಲದೃಢಾಂಗಭರೋಭವೇತ್ಸಃ ॥

ಟೀ ॥ ಶರೀರಕೃಶನಾಗಿರುವವನು ಭೋಜನೋತ್ತರದಮೇಲೆ ಸಣ್ಣಕ್ಕಿಯನು ಬೆಷ್ಟು ಹಾಕಿ ಅಟ್ಟಿ ಅಂಬಲಿಯನ್ನಾರಿಸಿ ತೆಗದುಕೊಳ್ಳಲು, ಮೈಬರುವದು, ಹಾಗೆಯೇ ಬೂದಿಗುಂಬಳದಕಾಯಿ, ಮಾಂಸ, ಹಾಲು, ತುಪ್ಪಮೊಸರು, ಇವುಗಳಿಂದ ಮೈಬರುವದು, ಶರೀರದೃಢವಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಮತ್ಸ್ಯಾನಿಮಾಂಸಾನಿಪಯಾಂಸಿಸರ್ಪಿರ್ಜಲಾವಗಾಹಾಸುದಶಾಬ್ದಖಂಡಾಃ । ಮನೋನುಕೂಲಾಸ್ಸುಕೃದಸ್ತ್ರಿಯಶ್ಚದ್ರವ್ಯಾದಿಲಾಭೋಪಿಚಪುಷ್ಟಯಂತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಮತ್ಸ್ಯಗಳು, ಮಾಂಸಗಳು, ಹಾಲು, ತುಪ್ಪ, ನೀರಲ್ಲಿಮುಳುಗಿ ಆಟ, ಬಿಲ್ಲು, ಕಜ್ಜಾಯ, ಮನಸ್ಸಿಗೆಅನುಕೂಲವಾದ ಸ್ನೇಹಿತರು, ಮನಸ್ಸಿಗೆಅನುಕೂಲವಾದ ಸ್ತ್ರೀಗಳು, ದ್ರವ್ಯಮೊದಲಾದ ಲಾಭಗಳು, ಇವಿಷ್ಟೂ ಮೈಬರುವದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವವು.

(ಸ್ಥೂಲಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅತಿಸ್ಥೂಲಶರೀರೋದಂತಾಂಕಿಲತೈಲಂಪ್ರಗೇಪಿಬೇತ್ । ಪಿಬೇದಸನಸಾರಸ್ಯಕ್ವಾಥಂವಾಮಧುಸಂಯುತಂ ॥

ಟೀ॥ ಬಹಳಮೈಬಂದಿದ್ದವರಿಗೆ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯಂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲಕ್ಕೆ ಮೊದಲೆಕೂಡಿಸುವದು, ದಿನಂಪ್ರತಿ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಐದುಹಣಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಷ್ಟನ್ನು ಕೊಡಿಸಲು ಮೈಕರಗೆಯುವದು, ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೊನ್ನೆಮರದಚೆಕ್ಕೆ ಎರಡುಹಣಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಷ್ಟನ್ನು ಒಂದುಬಳ್ಳನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷಮಾಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪಬೆರಸಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಮೈಕರಗೆಯುವದು, ಊಟಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಕುಡಿಯಕೊಡುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಮಾಸತ್ರಯಂಪ್ರಭಾತೇದಶಮರಿಚೋಪಿತತಾಂಬೂಲಂ। ಖಾದ್ವಾಸುಶೀತಮಂಭಃಪಿಬತಿಕೃಶಸ್ಸ್ಯಾದ್ಧತಿಸ್ಥೂಲಃ ॥

ಟೀ ॥ ಎರಡುತಿಂಗಳು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಹತ್ತುಮೆಣಸುಸಹಿತ ತಾಂಬೂಲ

ಚೂರ್ಣಮಾಡಿ ಕಣ್ಣೀರು ಪಾನಮಾಡಲು ಅತಿಸ್ಥೂಲವಾದವನು ಕೃಶವಹನು.

ಶ್ಲೋ॥ ವರಾಸನಾಗ್ನಿ ಗಜಪಿಪ್ಪಲೀನಾಂ ಶಾಕಾಗ್ನಿಮಂಥಂ ಮಧುಪಲ್ಲಕಂ । ದ್ವಿರದ ಸ್ಥೂಲಶಿಶೋಪಿ ಪಿಬನ್ಸಾಪ್ತಾಕ್ಕೃಶೋಭವೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ತ್ರಿಫಲೆ, ಹೊನ್ನೇಮರದಕೆತ್ತೆ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ತಾಳೀಸಪತ್ರೆ, ಅತಿವಿಷ, ಯಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮತೂಕ ಯೆರಡುವರಹ ತೂಕವನ್ನು ಒಂದುಬಳ್ಳ ನೀರಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅಷ್ಟಾಂಶಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು ಜೇನುತುಪ್ಪಬೆರಸಿ ದಿನಪ್ರತಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ಆನೆಯಗಾತ್ರದ ಶರೀರವಾದಾಗ್ಯೂ ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ಮೈಕರಗಿ ಕೃಶವಹನು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕ್ಷೌದ್ರಂ ಜಲೇನ ಸಂಯುಕ್ತಂ ಸ್ಥೂಲಃ ಪ್ರಾತಃ ಪಿಬೇನ್ನರಃ । ಕೃಶೋಭವತಿಯಾತ್ಯಸ್ಯ ಬಲಂ ತಸ್ಯ ನ ನಶ್ಯತಿ ॥

ಟೀ॥ ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನು ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಬೆರಸಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಿನಪ್ರತಿ ಕುಡಿಸಲು ಜೇನುತುಪ್ಪ ಯಾತುದ್ರವ್ಯವಾದ ಕಾರಣ ಶರೀರ ಕರಗಿದರೂ ಬಲ ಕೆಡುವದಿಲ್ಲವು.

ಶ್ಲೋ॥ ದಿನೇದಿನೇ ಕೃಷ್ಣತಿಲಪ್ರಕುಂಚಂ ಸಮಶ್ನತಾಂ ಶೀತಜಲಾನುಪಾನಂ ।
ಕಾರ್ಶ್ಯಂ ಶರೀರಸ್ಯ ಭವತ್ಯನಲ್ಪಂ ದೃಢೀಭವಂತ್ಯಾಮರಣಂ ಚ ದಂತಾಃ ॥

ಟೀ॥ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಉದಯಕಾಲದೊಳು ಒಂದುಕಾಲು ಕರೀಯೆಳ್ಳನ್ನು ಭಕ್ಷಣಮಾಡಿ ತಣ್ಣೀರ ಪಾನವಮಾಡಲು ಮೈಬಡವಾಗಿ ಕೃಶವಹುದು. ಮರಣಪರ್ಯಂತ ದಂತಗಳು ದೃಢವಾಗಿರುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ವಿಡಂಗಂ ನಾಗರಂ ಕ್ಷಾರಂ ಕಾಲಲೋಹರಜೋ ಮಧು । ಯವಾಮಲಕಚೂರ್ಣಂ ವಾ ಯೋಗೋಽತಿಸ್ಥೌಲ್ಯದೋಷಜಿತ್ ॥

ಟೀ॥ ವಿಡಂಗ, ಶುಂಠಿ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಉಕ್ಕಿನಭಸ್ಮ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಉದಯಕಾಲದೊಳು ನಾಲ್ಕುತೂಕ ಸೇವಿಸಲು ಸ್ಥೂಲವಾದಶರೀರ ಕೃಶವಹುದು. ಯವೆ, ನೆಲ್ಲೀಚೆಟ್ಟು, ಯಿವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ಕೂಡಿಸಲು ಸ್ಥೂಲಶರೀರ ಕೃಶವಹುದು.

(ಅಂತ್ರವೃದ್ಧಿರೋಗದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪ್ರೋಕ್ಷಾಕಟ್ವಭಯಾಶಿವು ತ್ರಿಫಲಂ ಗಾರಿವಿಷಾಸ್ಥಿರಾಃ । ಹಿಂಗು ಸೌವರ್ಚಲಾಜಾಜಿಯಮಾನಿ ಧಾನ್ಯಚಿತ್ರಕೈಃ । ನಿಶೆಬೃಹತ್ಯಾಹುಪುಷ

ಪಾಠಾಮೂಲಂಚಸಂಯುತಂ । ಏಷಾಂ ಚೂರ್ಣಂ ಮಧುಘೃತಂ ತೈಲಂ
ಚಸದೃಶಾಂಶಕಂ । ಸಕ್ತುಭಿಃ ಷೋಡಶಗುಣೈರ್ಯುಕ್ತಂ ಪೀತಂ ನಿಹಂತಿ
ತತ್ । ಅತಿಸ್ಥೌಲ್ಯಾದಿಕಾನ್ಸರ್ವಾನ್ ರೋಗಾನನ್ಯಾಂಶ್ಚ ತದ್ವಿಧಾನ್ ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಸೊಂಡೇಬೇರು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ನುಗ್ಗೇಬೇರಿನಹೊಸ್ಕ, ವಿಳಂಗ, ಅತಿಬಜೆ, ಮೂರಿಲೆಹೊನ್ನೆ, ಇಂಗು, ಸೌವರ್ಚಲವಣ, ಜೀರಿಗೆ, ನಾದಕ್ಕಿ, ಕೊತ್ತುಂಬರಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಗುಳ್ಳ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ನೀರಹುಬ್ಬೆ, ಅಗಳಶುಂಠಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಯಾವೊನಾದ ಹದಿನಾರುಮಡಿ ಸತ್ತುವಿಟ್ಟನ್ನು ಬೆರೆಸಿ, ತುಪ್ಪ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಎಣ್ಣೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮವಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಆ ಚೂರ್ಣವಂ ಕಲೆಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ದೇಹಸ್ಥೌಲ್ಯವೂ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಸಹ ಶಮನವಹವು.

(ನಿದ್ರಾಭಂಗಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವಿರೇಕಃ ಕಾಯಶಿರಸೋರ್ವಮನಂ ರಕ್ತಮೋಕ್ಷಣಂ। ಧೂಮಃ ಕ್ಷುತ್ತೃಟ್ತಥಾ ಹರ್ಷಃ ಕ್ರೋಧಮೈಥುನಭೀಶ್ರಮಃ ॥ ಚಿಂತೋತ್ಕಂಠಾಸುಖಾಶಯ್ಯಾ ಸತ್ವಾಚಾರ್ಯಂ ತಮೋಜಯಃ। ರೂಕ್ಷಾನ್ನಂ ಚಹಿತಾನಿದ್ರಾಂ ವಾರಯಂತಿ ಪ್ರಸಂಗಿಣೀ । ಏತೇ ಪಂಚವಿಜ್ಞೇಯಾ ನಿದ್ರಾನಾಶಸ್ಯ ಹೇತವಃ॥

ಟೀ ॥ ವಿರೇಚನ, ವಮನ, ನಸ್ಯ, ರಕ್ತಮೋಕ್ಷಣ, ಹೊಗೆ, ಹಸಿವು, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಹರ್ಷ, ಅತಿಕ್ರೋಧ, ಮೈಥುನ, ಭಯ, ಕೋಪ, ಚಿಂತೆ, ಲವಲವಿಕೆ, ಸೌಖ್ಯವಿಲ್ಲದ ಹಾಸಿಗೆ, ಸತ್ವಗುಣದ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ, ತಮೋಗುಣದ ಜಯ, ರೂಕ್ಷಾನ್ನ ಭೋಜನ, ಇವಿಷ್ಟೂ ನಿದ್ರಾಭಂಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಾಲಶ್ಶೀಲಕ್ಷಯೋ ವ್ಯಾಧಿವೃದ್ಧಿಶ್ಚಾನಿಲಪಿತ್ತಯೋಃ ॥

ಟೀ ॥ ಕಾಲ, ಶೀಲಕ್ಷಯ, ವ್ಯಾಧಿ, ವಾತಪಿತ್ತದ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ, ಇವಿಷ್ಟೂ ನಿದ್ರಾನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣ॥

ಶ್ಲೋ ॥ ಶೀಲಯೇನ್ಮಂದನಿದ್ರಸ್ತು ಕ್ಷೀರಮಿಕ್ಷುರಸಂ ದಧಿ । ಆನೂಪೌದಕಮಾಂಸಾನಿ ಭಕ್ಷ್ಯಂ ಗೌಡಿಕಪೈಷ್ಟಿಕಂ॥ ಶಾಲಿಮುದ್ಗಾನಿ ಮಾಷಾಶ್ಚ ಕೀಲಾಟೋ ಮಾಹಿಷಂ ದಧಿ । ಅಭ್ಯಂಗೋದ್ವರ್ತನಸ್ನಾನಂ ತಥಾ ಶ್ರವಣಪೂರಣಂ॥ ಚಕ್ಷುಷಸ್ತರ್ಪಣಂ ಲೇಪಶ್ಶಿರಸೋ ವದನಸ್ಯ ಚ । ಪ್ರಭಾತೀಸುರಭಾದಿಶೇ ಸುಖಶಯ್ಯಾಯಿ ಭೋಜಿತಂ; ಸಂವಾಹನಸಂಸ್ಪರ್ಶಸುಖಂ ಚಿತ್ತ

ಶ್ಚಿತ್ರೈರನುಜೀವಿಭಿಃ।ಸರ್ಪಿಃಕ್ಷೀರಾನುಪಾನಂಚಜೀವನೀಯೈಃಶೃತಂಪಿಬೇತ್॥

ಟೀ॥ ನಿದ್ರಾಭಂಗವುಂಟಾದವನಿಗೆ ಕ್ಷೀರಪಾನ, ಕಬ್ಬಿನಹಾಲು, ಮೊಸರು, ಅನೂಪೋದಕಪಾನ, ಮಾಂಸಭಕ್ಷಣಗಳು, ಸಾರಾಯಿ, ಪಿಷ್ಟವಿಕಾರವಾದ ಮದ್ಯ, ಸಣ್ಣಕ್ಕಿ ಓಗರ, ವೃಕ್ಷಗಳಿಂದವುಂಟಾಗುವಮದ್ಯ, ಉದ್ದಿನಭಕ್ಷ್ಯ, ಘಟ್ಟಿಮಜ್ಜಿಗೆ, ಯಮ್ಮೆಮೊಸರು, ಅಭ್ಯಂಗ, ಅಂಗಮರ್ದನ, ಉಷ್ಣಜಲಸ್ನಾನ, ಕಿವಿಗಳಿನಸ್ಯ, ಚಕ್ಷುಸ್ಸಂತರ್ಪಣ, ಚಕ್ಷುಸ್ಸುಗಳಿಗೆಲೇಪ, ಮುಖಕ್ಕೆಲೇಪ, ಪರಿಮಳಯುಕ್ತವಾದಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೇಹಾಸಿಗೆ, ತನಗೆಪ್ರಿಯಕರವಾದ ಸೇವಕರಿಂದ ಅಂಗಮರ್ದನ, ಘೃತಪಾನ, ಕ್ಷೀರದೊಡನೆಸೇರಿದ ಜೀವಂತ್ಯಾದಿಗಣದ ಕಷಾಯದಪಾನ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಹಿತವಹವು.

(ಅಕ್ಷಿರೋಗಚಿಕಿತ್ಸಾ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವಿದಾಹ್ಯಸಾತ್ಮ್ಯಾತಿವಿರುದ್ಧಶೀತ । ಹಾರಾಮ್ಲತೀಕ್ಷ್ಣೋಷ್ಣಗುರುದ್ರವಾನ್ನೈಃ ॥ ತೀಕ್ಷ್ಣೋಷ್ಣಗಂಧಾದಿಕಹಾಸಭಾಷಾ । ಕ್ರೋಧಾತಿಶೋಕೈಃಪ್ರತತೇಕ್ಷಣಾದ್ವಾ॥ಮದ್ಯಾಂಗನಾಧ್ವಾತಿನಿಷೇವಣಾಚ್ಚ।ಮೂರ್ಧಾಭಿಘಾತಾಚ್ಚನಿಶಿಜಾಗ್ರಾಚ್ಚ॥ ಅವಾಕ್ಶಿರಸ್ಕೋರ್ಧ್ವಪ್ರತಶಾಯಿನೋಚ್ಚ। ಜ್ವರೋಪತಾಪಾದೃತುಪರ್ಯಯಾಚ್ಚ ॥ಉಷ್ಣಾಭಿತಪ್ತಸ್ಯಜಲಪ್ರವೇಶಃ। ದೂರೇಕ್ಷಣಾತ್ಸ್ವಪ್ನವಿಪರ್ಯಯಾಚ್ಚ ॥ ಶುಕ್ತಾರನಾಳಾಮ್ಲಕುಲುತ್ಥಮಾಷ । ನಿಷೇವಣಾದ್ವೇಗವಿನಿಗ್ರಹಾಚ್ಚ ॥ ಸ್ವೇದಾದ್ರಜೋಧೂಮನಿಷೇವಣಾಚ್ಚ । ಛರ್ದೇರ್ವಿಘಾತಾದ್ವಮನಾತಿಯೋಗಾತ್ ॥ಬಾಷ್ಪಗ್ರಹಾತ್ಸೂಕ್ಷ್ಮನಿರೀಕ್ಷಣಾಚ್ಚ।ನೇತ್ರೇವಿಕಾರಾಞ್ಜನಯಂತಿದೋಷಾಃ ॥

ಟೀ॥ ವಿದಾಹವುಂಟುಮಾಡುವ ಅಸಾತ್ಮ್ಯಭೋಜನದಿಂದಲೂ, ಅತಿಶೀತಕರವಾದ ಆಹಾರದಿಂದಲೂ, ಅತ್ಯಂತ ವಿರುದ್ಧಾಹಾರದಿಂದಲೂ, ಆಮ್ಲತೀಕ್ಷ್ಣೋಷ್ಣವಾದ ಆಹಾರಗಳಿಂದಲೂ, ತೀಕ್ಷ್ಣೋಷ್ಣವಾದ ಪರಿಮಳವನ್ನೇ ಆಘ್ರಾಣಿಸುವದರಿಂದಲೂ, ಅತ್ಯಂತನಗುವದರಿಂದಲೂ, ಅಧಿಕಮಾತುಗಳಿಂದಲೂ, ಅತಿಕ್ರೋಧದಿಂದಲೂ, ಅತಿಶೋಕದಿಂದಲೂ, ನಿಟ್ಟಿಸಿನೋಡುವದರಿಂದಲೂ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗದಿಂದಲೂ, ಬಹಳವಾಗಿ ದಾರಿನಡೆಯುವದರಿಂದಲೂ, ಶಿರಸ್ತಾಡನದಿಂದಲೂ, ಬಹಳವಾಗಿನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವದರಿಂದಲೂ, ತಲೆಕೆಳಗಾಗಿ ಮಲಗುವದರಿಂದಲೂ, ಅತ್ಯಂತಯೆತ್ತರವಾಗಿ ಮಲಗುವದರಿಂದಲೂ, ಜ್ವರಸಂತಾಪದಿಂದ

ಲೂ, ಋತುವಿಪರ್ಯಯದಿಂದಲೂ, ಬಹಳ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನೀರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗುವದರಿಂದಲೂ, ನಿದ್ರಾವಿಪರ್ಯಯದಿಂದಲೂ, ಮದ್ಯ, ಅಂಬಿಲಹುಳಿ, ಹುರುಳಿ, ಉದ್ದುಗಳ ಆಹಾರಗಳಿಂದಲೂ, ಮಲಮೂತ್ರಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವದರಿಂದಲೂ, ಧೂಳು ಹೊಗೆಗಳ ಸೇವನೆಯಿಂದಲೂ, ವಮನವಂತಡೆಯುವದರಿಂದಲೂ, ಅತ್ಯಂತವಮನದಿಂದಲೂ, ಕಣ್ಣೀರು ತಡೆಯುವದರಿಂದಲೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮಿಸಿನೋಡುವದರಿಂದಲೂ, ವಾತಾದಿದೋಷಗಳಿಂದಲೂ, ನೇತ್ರರೋಗಗಳುಂಟಾಗುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸರ್ವೇಷಾಮಕ್ಷಿರೋಗಾಣಾಮಾದಾವಾಶ್ಚ್ಯೋತನಹಿತಂ । ದೃಕ್ತೋದಕಂಡೂಘರ್ಷಾಶ್ರುದಾಹರಾಗನಿಬರ್ಹಣಂ ॥

ಟೀ॥ ಸಮಸ್ತ ನೇತ್ರರೋಗಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚ್ಯೋತನವಮಾಡಿಸುವದು, ಆಶ್ಚ್ಯೋತನವೆಂಬದು ಓಷಧಿಗಳಂ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿದ ಕಷಾಯವನ್ನು ಧಾರೆಯಾಗಿ ಕಣ್ಣೊಳಗೆ ಹೊತ್ತುಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಿಡುವದು, ಆಶ್ಚ್ಯೋತನದಿಂದನೋವು ಮಾಡುವಹಾಗೆ ಇರುವಯುರಿ, ತಿಮಿರ, ಗಾಯ, ನೀರುಸುರಿವುದು, ಪುರಿತ, ಕೆಂಪು, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪರಿಹರವಹವು.

ಬಾಹಟದಲ್ಲಿ.—ಶ್ಲೋ ॥ ಆಶ್ಚ್ಯೋತನಮಭಿಷ್ಯಂದೇಯುಂಜೀತೋರ್ಧ್ವಂ ದಿನತ್ರಯಾತ್ ॥

ಟೀ॥ ಆಶ್ಚ್ಯೋತನವಿಧಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿನೀರುಸುರಿಯುವದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದ ಮೂರುದಿನಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು.

ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ.—ಶ್ಲೋ ॥ ತಾಂಬೂಲಚಂಕ್ರಮಣಶಾಕಜಲಾಭಿಷೇಕ । ಪಾನೀಯಮೈಥುನಪರಾಗಬಹುಪ್ರಲಾಪಾನ್ ॥ ತೇಜೋನಿರೀಕ್ಷಣದಿವಾಕರಧೂಮದೀಪ । ನಾತಾನ್ನವಾತುಗದಿನಃಪರಿವರ್ಜಯೇಯುಃ ॥

ಟೀ ॥ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಣ್ಣುಬೇನೆಯುಂಟಾದವರು ತಾಂಬೂಲಚರ್ವಣ, ಇತ್ತಅತ್ತಸಂಚಾರ, ಬದನೇಕಾಯಿ ಮೊದಲಾದಶಾಕಗಳು, ನೀರಸ್ನಾನ, ಜಲಪಾನ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಯೋಗ, ಧೂಳು, ಹೆಗ್ಗಳವಾದಪ್ರಲಾಪ, ಬಿಸಿಲು, ಸೂರ್ಯಾದಿಗಳ ನೋಟ, ಧೂಪ, ದೀಪ, ಗಾಳಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ವರ್ಜಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಆದಿತ್ಯಮಗ್ನಿಮಾದರ್ಶಮಾಕಾಶಂಮಾರುತಂರಜಃ। ಪರಿಶೋಗಂಚ ಚಂದ್ರಸ್ಯಧೂಮಂಚಕರವಾಳಕಂ॥ ನಪಶ್ಯೇದ್ದಶ ರಾತ್ರಿಂತುಮೈಥುನಂಪರಿವರ್ಜಯೇತ್ । ವ್ಯಾಯಾಮಮುಚ್ಚೈರ್ಭಾಷಾಂಚದಿವಾಸ್ವಪ್ನಂತಥೈವಚ॥

ಟೀ॥ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಣ್ಣುಬೇನೆಯುಂಟಾದವನು, ಸೂರ್ಯನು, ಅಗ್ನಿ, ಕನ್ನಡಿ, ಆಕಾಶ, ಧೂಳಿ, ಚಂದ್ರಮಂಡಲ, ಹೊಗೆ, ಕತ್ತಿಮೊದಲಾದ ಆಯುಧಗಳು, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ನೋಡಲಾಗದು, ಋತುದಿನ ಸ್ತ್ರೀಸಂಗವಾಗದು, ದಾರಿನಡೆಯಲಾಗದು, ಕೂಗಿಮಾತನಾಡಲಾಗದು, ಹಗಲುನಿದ್ರೆಯಾಗದು.

ಶ್ಲೋ॥ ವಕ್ಷ್ಯಂತೇ ಚಾಕ್ಷಿರೋಗಾಣಾಂ ಸ್ಥಾನಸಂಖ್ಯಾಃ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ । ಪಕ್ಷ್ಮಸ್ವೇವ ಚತುರ್ವಿಂಶತ್ ನವ ಸಂಧೌ ತ್ರಯೋದಶ ॥ ಶುಕ್ಲೇ ಕೃಷ್ಣೇ ಪಂಚ ದೃಶೋಸ್ಸಪ್ತವಿಂಶತ್ತಥೋದಿತೇ। ಷೋಡಶೇತ್ಯತ್ರ ಸಂಭೂತಾಶ್ಚತುರ್ನವತಿರಾಮಯಾಃ॥

ಟೀ॥ ನೇತ್ರರೋಗಂಗಳ ಸ್ಥಾನಂಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತವೆ. ಅದೆಂತೆನೆ— ಕಣ್ಣರೆಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ೨೪, ಕಣ್ಣುಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ೯, ಬಿಳೀಯುವೆಯಲ್ಲಿ ೧೩, ಕರಿಯಾಲಿಯಲ್ಲಿ ೫, ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ೨೭, ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವತ್ರ ೧೬, ಅಂತು ಎಲ್ಲಾ ಕೂಡಿ ೯೪ ನೇತ್ರರೋಗಗಳು.

ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ— ಶ್ಲೋ॥ ಕೃಷ್ಣೇ ಪಂಚ ನವೈವ ಸಂಧಿಷು ದಶ ತ್ರೀಣ್ಯತ್ರ ಶುಕ್ಲೇಬಿಲೇ । ಜಾತಾಷ್ಷೋಡಶ ಪಕ್ಷ್ಮಜಾಃ ಖಲು ಚತುರ್ವಿಂಶದ್ದೃಶೋರ್ವಿಂಶತಿಃ ॥ ಸಪ್ತಾಶೇಷಯುತಾಶ್ಚತುರ್ನವತಿರಿತ್ಯಕ್ಷ್ಣೋರಶೇಷಾಮಯಾಃ । ಯೋ ವೇತ್ತಿ ವ್ಯವಹರ್ತುಮೇಷ ವಿದುಷಾಮಗ್ರೇ ಸಮರ್ಥೋ ಭವೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಕರಿಯಾಲಿಯಲ್ಲಿ ೫, ಕಣ್ಣಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ೯, ಬಿಳಿಯಾಲಿಯಲ್ಲಿ ೧೩, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ೧೬, ಕಣ್ಣರೆಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ೨೪, ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ೨೭, ಅಂತೂ ಕೂಡಿ ೯೪ ನೇತ್ರರೋಗಗಳು. ಈ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಯಾವನರಿತಿರುವನೋ ಅವನೇ ವೈದ್ಯರುಗಳ ಮುಂದೆ ಸಮರ್ಥನೆನಿಸಿಕೊಂಬನು.

(ಹೊಸದಾದ ಕಣ್ಣುಬೇನೆಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಮುಷ್ಟಿಮಾತ್ರಂ ಸಮಾದಾಯ ತಿಂತ್ರಿಣೀನಿಂಬಪತ್ರಕಂ । ಕುಮಾರೀದಳಮಧ್ಯಸ್ಥಂ ಪುಟಪಾಕಂ ವಿಧಾಯ ಚ ॥ ಪಶ್ಚಾದಾದಾಯ ನಿಷ್ಪೀಡ್ಯ ತದ್ರಸೇ ತ್ರಿಫಲಾಮಪಿ । ಅಯಃ ಕರಕಬೀಜಂ ಚ ಘರ್ಷಯೇಲ್ಲೇಖ್ಯತಾಂಗಕಂ॥ ತಂ ಲೇಹ್ಯಂ ಲೇಪಯೇತ್ಸಮ್ಯಕ್ ಅಕ್ಷ್ಣೋಸ್ತು ಪರಿತೋ ಮುಹುಃ । ಶೂಲರಾಗಾಸ್ರಸಂಜಾತಮಕ್ಷಿರೋಗಂ ಜಯೇದ್ಧ್ರುವಂ ॥

ಟೀ॥ ಹುಣಸೇಸೊಪ್ಪು ೧ ಪಲ, ಬೇವಿನಚಿಗರು ೧ ಪಲ, ಈ ಎರಡನ್ನೂ ಲೋಳೆಸರದ ಮಟ್ಟೆಯೊಳು ತುಂಬಿ ಮೇಲೆ ಮುಚ್ಚಿ, ಲಘುಪುಟವಿಟ್ಟು ತೆಗೆದು ಅದರಿಂದ

ಸೊಪ್ಪುಗಳಿಂಹಿಂಡಿಕೊಂಡು, ಆರಸದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಫಲೆ, ಅರಪುಶಿ, ಬಿಲ್ಲದಬೀಜ-
ಯ್ ೫ ನ್ನು ಸಣ್ಣನಾಗಿಅರದು ಕಣ್ಣಬಳಿಸಿ ಲೇಪನಮಾಡಲು ನೋವು, ಕೆಂ
ಪುನೀರುಸುರಿಯುವದು, ಇವೆಲ್ಲವೂಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ಹರೀತಕೀಂಚರಜನೀಂಜೀರಕಂಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಚೂರ್ಣಿತಂ।ಕೃತ್ವಾತಶ್ಯಾ
ಮಜ್ಜಯಾತಂಮೃದುವಸ್ತ್ರೇಣಪೋಟಲೀಂ॥ ದತ್ವಾದಶವಾಬಿಂದೂನ್
ಪೀಡಯೇನ್ನೇತ್ರನಿಕ್ಷಿಪೇ ॥

ಟೀ॥ ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಅರಿಸಿನ, ಜೀರಿಗೆ, ಈಮೂರನ್ನೂ ಸಣ್ಣನಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ
ತೊಳೆಸರದ ಹುಳಿಕಿನಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿನಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಪೊಟ್ಟಣವಕಟ್ಟಿಹತ್ತುಹನಿಹನ್ನೆ
ರಡುಹನಿ ಕಣ್ಣಿನೊಳಕ್ಕೆ ಬೀಳುವಹಾಗೆ ಹಿಂಡಿಕೊಳ್ಳಲುಕಣ್ಣುನೀರುಕೀರುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ರಸಾಂಜನಾಭಯಾದಾರ್ವೀಗೈರಿಕೈಸ್ಸೈಂಧವಾನ್ವಿತೈಃ । ಜ
ಲಪಿಷ್ಟೈರ್ಬಹಿರ್ಲೇಪಸ್ಸರ್ವನೇತ್ರಾಮಯಾಪಹಃ॥

ಟೀ॥ರಸಾಂಜನ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ,ಮರದರಿಸಿನ, ಕಾವಿಕಲ್ಲು, ಸೈಂಧವ, ಇವನ್ನು
ನೀರಿಂದಅರದು ಬಿಸಿಮಾಡಿ ಹೊರಲೇಪನಮಾಡಿಸಲು ನೋವು ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಭೃಂಗರಾಜಸ್ಯಮೂಲಂತುಪಿಷ್ಟ್ವಾಜಂಬೀರವಾರಿಣಾ । ಕ
ತ್ವಾಪೋಟಲಿಕಾಂಯುಂಜ್ಯಾನ್ನವನೇತ್ರರುಜಾಪಹಂ ॥

ಟೀ ॥ ಗರಿಗನಬೇರಂ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸದಿಂದಅರದು ಪಾವಡೆಯಲ್ಲಿಪೊಟ್ಟಣಕ
ಟ್ಟಿ ಕಣ್ಣಿಗೆಒತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ವೇದನೆಶಮನವಹುದು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)—ಶ್ಲೋ॥ ತಾಂಬೂಲಶಿಗ್ರುಕರವೀರಶಿರೀಷದಂತಿ।
ಶ್ಯಾಮಾದಧಿತ್ಥಸುಮನೋಸುರಸಾರ್ಜಕಾನಾಂ॥ ಪತ್ರೈಕಶೋಮಧು
ಯುತಸ್ಸ್ವರಸೋಂಜನೇನ।ಶೋಫಂನಯನಯೋಸ್ಸಹಸೈವಹಂತಿ॥

ಟೀ॥ ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ನುಗ್ಗೇಸೊಪ್ಪು, ಕಣಿಗಲಯಲೆ, ಬಾಗೇಸೊಪ್ಪು, ಕಟ್ಟವತ್ತಿ
ಗೆಸೊಪ್ಪು, ನೆಲಮಾಗಳಿಸೊಪ್ಪು, ಬೇಲದಸೊಪ್ಪು, ಜಾಜೀಸೊಪ್ಪು,ಮತ್ತೀ
ಸೊಪ್ಪು, ಈಸೊಪ್ಪುಗಳ ಪತ್ರೈಕರಸಗಳನ್ನು ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ
ಯಚ್ಚಲು ಹೊಸದಾದ ಕಣ್ಣಬಿನೆ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ವಾತಪಿತ್ತಕಫಸನ್ನಿಪಾತಜಾಂ। ನೇತ್ರಯೋರ್ಬಹುವಿಧಾಮಪಿವ್ಯ
ಥಾಂ॥ಶೀಘ್ರಮೇವಜಯತಿಪ್ರಯೋಜಿತ।ಶಿಗ್ರುಪಲ್ಲವರಸಸ್ಸಮಾಕ್ಷಿಕಃ।

ಟೀ॥ ನುಗ್ಗೇಸೊಪ್ಪಿನರಸವನ್ನು ಜೇನುತುಪ್ಪವೆರಸಿ ಕಣ್ಣಿಗೆಯಚ್ಚಲು ವಾತಪಿತ್ತ

ಶ್ಲೇಷ್ಮ ತ್ರಿದೋಷದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ಸಕಲನೇತ್ರರೋಗಗಳೂ ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಥ್ಯಾಕುಷ್ಠಾಕುಲ್ಯಾಪಾದೋಮರಿಚಂತಯೋರ್ಯುಂಗುಲಿಕಾ। ಶಾ
ಮಾರೀರಿಪ್ಪುಥಿವ್ಯಾಂಪ್ರಥಿತಾನವನಯನರೋಗನಾಶಾಯ ॥

ಟೀ॥ ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕುಷ್ಠ, ಇವು ಸಮಭಾಗ, ಅವುಗಳ ನಾಲ್ಕರಲ್ಲೊಂದುಭಾಗ ಮೆಣಸು, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸದಲ್ಲಿಮರ್ದಿಸಿ ಗುಡುಕುಗಳಮಾಡಿ ನೆಳಲಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸದಲ್ಲಿತೇಯ್ದುಕಣ್ಣಿಗೆಹಚ್ಚಲು ಹೊಸತಾದನಯನರೋಗಗಳು ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕುಷ್ಠನಾಗರಯಷ್ಟೀಭಿರ್ನಿಂಬಸ್ವರಸೈಃ ಕೃತಃ। ಸ್ತನ್ಯೇನಾಕ್ಷ್ಯೋ
ತನಂತು ಹ್ಯಾಜ್ಜಮಿದಕ್ಷ್ಣೋರ್ನವಂಗದಂ ॥

ಟೀ॥ ಪಚ್ಚಕುಷ್ಠ, ಶುಂಠಿ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸದಿಂದ ಮರ್ದಿಸಿ, ಮೊಲೆಹಾಲಲ್ಲಿ ತದಡಿಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆಬಿಡಲು ಹೊಸತಾದಕಣ್ಣುಬೇನೆಶಮನವಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕುಷ್ಠಾಕ್ಷಧಾತ್ರೀಫಲಮಜ್ಜಬೀಜೈ। ರ್ದ್ವಿತ್ರ್ಯೇಕಭಾಗೈಃ ವಿದಧೀತ ವರ್ತಿಂ॥
ತಯಾಂಜಯೇದಸ್ರಮತಿಪ್ರವೃದ್ಧಂ ಪಕ್ಷ್ಣೋಃ ಕೇರ್ಕಷ್ಟಸರಪ್ರಕೋಪಂ॥

ಟೀ॥ ಪಚ್ಚಕುಷ್ಠ, ತಾರೇಕಾಯಿಬೀಜದತಿರಳು, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿಬೀಜದತಿರಳು, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಕ್ರಮದಿಂದ ಒಂದು ಮೂರು ಯೆರಡು ಭಾಗದಲ್ಲಿಕೂಡಿ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನ ರಸದಿಂದ ಮರ್ದಿಸಿ, ಗುಡುಕುಮಾಡಿ, ಛಾಯಾಶುಷ್ಕಂಗೈದು, ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸದಿಂದಲಾದರೂ ಮೊಲೆಹಾಲಿಂದಲಾದರೂ ಕಣ್ಣಿಗೆಹಚ್ಚಲು ಅತ್ಯಂತ ನೋವುಕೂಡಿಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರುಸುರಿವುದು ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಚಿಂಚಾಪತ್ರಸ್ವರಸೇಪರಿಪಿಷ್ಟಾದ್ದೃಷದಿಲವಣಮೃತ್ಸ್ನಾ ಸಾ। ಗು
ಳಿಕೀಕೃತಾರ್ಮಕಂಡೂಶ್ಯಾವ್ಯಧಿಮಂಥಸತಿಮಿರಪಿಲ್ಲಹರೀ ॥

ಟೀ॥ ಹುಣಸೇಸೊಪ್ಪಿನರಸದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಪ್ಪಿನೊಳಗಿರುವ ಮಣ್ಣನ್ನುಸಣ್ಣನಾಗಿ ಅರದು ಗುಡುಕುಮಾಡಿ ಮೊಸರುನೀರಿಂದಹಚ್ಚಲು ವ್ರಣ, ತೀಟಿ, ಮಂಜು, ಮಾಂಸಗ್ರಂಥಿ, ಇವಿಷ್ಟೂಶಮನವಹುವು.

(ಕಣ್ಣಲ್ಲಿರುವ ಗ್ರಂಥಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ರಸಾಂಜನಶಿಲಾಶಂಖಸೈಂಧವೈಃ ಕ್ಷೌದ್ರಸಂಯುತೈಃ। ನೇತ್ರರೋ
ರಂಜಯೇದ್ವೈತ್ರದ್ಯಃ ಕುಕೂಣಕಕುರಂಪರಂ ॥

టీ ॥ రసాంజన, మణిశిలే, శంఖ, సైంధవ, యివన్నూ సమాంశవాగి నింబేహణ్ణినరసదింద మర్దిసి గుడుగు మాడి, జేనుతుప్పదిం యెజ్జలు కణ్ణల్లి కడ్డి కసకాగి గంటుకట్టియిద్దరే శమనవాగువదు.

శ్లో ॥ వృషామ్లవధ్యాజ్యయుతంసతైలం । సక్షౌద్రసింధుంస్వరసిలవణ్యాః ॥ తామ్రేణకంపిబరుశోఫఘృష్య । కుర్యాణకంకణ్ణ కృచ్ఛేవరుంకి ॥

టీ ॥ చన్నాగిశోధిసిద హుళీహుణసేహణ్ణు, మొసరు, తుప్ప, యెణ్ణె, జేనుతుప్ప, సైంధవ, ఇవుగళన్ను సమాంశవాగి యెసగదసొప్పిన రసదల్లి కంచినకణిగిమేలె చొంబినింద లేసాగి మర్దిసి, తామ్రద భరణియల్లియిరిసి కొండు కణ్ణిగె ఇక్కలు కణ్ణల్లియిరువ గ్రంధికరగువదు.

(చంద్రోదయాంజన.)

శ్లో ॥ కర్పూరాబ్దవ వాటికాత్రిఫలికాసింధూత్థతుత్థాంజనం । తార్క్ష్యంపీతకరోహిణీజిమనిశేపుండ్రాహ్వయష్ట్యాహ్వయం ॥ ఫేనంకేశనుషీకటుత్రియగదోలోధ్రంబలాహుంరజః । పిష్ట్వైత్రాణిచభాగసంగరసకేస్సర్పిర్మధుభ్యాంయుతం ॥ పకిల్గంతి కుర్యాణకంసకిమిరంకాచంబశుక్లవ్రణం । నక్తాంధ్యంపటలంచకుంకిసరుసానామ్నాచచంద్రోదయః ॥

టీ ॥ పచ్చకర్పూర, కొడనారెగడ్డె, కవటె, త్రిఫలె, సైంధవ, తుత్థ, రసాంజన, నీలాంజన, గరుడపచ్చె, పీత రోహిణి, శ్రీగంధ, అరిసిన, బిళీకబ్బసక్కరె, యష్టిమధుక, కడలనొరె, మండెకూదలకరి, త్రికటుక, చంగల కోష్ఠ, శాబరలోధ్ర, అరపుడి, ఇవుగళన్ను సమాంశవాగి మాదళదహణ్ణినరసదింద మర్దిసి, గుడుగుమాడి హసువినతుప్ప, జేనుతుప్పగళింద కణ్ణిగెయిక్కసలు, కణ్ణినల్లిరువ గ్రంధి, మంజు, కాచు, బిళపు, వ్రణ, సంజెగణ్ణు, పటల, ఇవుగళెల్లవూ శమనవాగువు. ఇదు చంద్రోదయాంజన.

(చందనాద్యంజన.)

శ్లో ॥ చందనస్త్వైరికలాక్షాజాతీముకులనిశాంబుపిష్టాసా । వ్రణ

ಶುಕ್ಲಘ್ನೀವರ್ತಿಃ ಪ್ರಸಾರಿಣಂಜಯೇತ್ಘುಷರ್ತಿಮಿರಂಚ ॥
ಟೀ ॥ ಶ್ರೀಗಂಧ, ಕಾವಿಕಲ್ಲು, ಅರಳು, ಜಾಜೀಮೊಗ್ಗು, ಇವುಗಳನ್ನು ಹಸೀ ಅರಿಸಿನದರಸದಿಂದಮರ್ದಿಸಿ, ಉಡುಕುಮಾಡಿ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನ ರಸದಿಂದಲಾದರೂ, ಮೊಲೆಹಾಲಿಂದಲಾದರೂ, ತೇದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚಲು, ವ್ರಣ, ಬಿಳುಪು, ಉಷ್ಣ, ಮಂಜು, ಇವುಗಳು ಶಮನವಹವು. ದೃಷ್ಟಿಪ್ರಸನ್ನವಹುದು.

(ಪ್ರಕಾರಾಂತ್ರಚಂದನಾದ್ಯಂಜನ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಚಂದನಂಸೈಂಧವಂಫೇನಂಕುಕ್ಕುಟಾಂಡಕಪಾಲಕಂ। ಶಂಖಂ ಮುಕ್ತಾಪಿಪ್ಪಲೀಚಸ್ಫಟಿಕಂಕತಕೋಷಣಂ ॥ ಪಕ್ತೈತಸ್ಸರ್ವೈಸ್ಸಮಂತುತ್ಥಂಜಂಬೀರರಸಮರ್ದಿತಂ। ವರ್ತಿರ್ವಾರ್ದ್ರಾಪವರ್ತ್ಯಾಸರ್ವನೇತ್ರಾಮಯಾಪಹಃ ॥
ಟೀ ॥ ಶ್ರೀಗಂಧ, ಸೈಂಧವ, ಕಡಲನಾಲಿಗೆ, ಕೋಳಿಮೊಟ್ಟೆಯಚಾಟಿ, ಶಂಖ, ಮುತ್ತು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಸ್ಫಟಿಕ, ಚಿಲ್ಲದಬೀಜ, ಯಿವುಗಳು ಸಮಾಂಶ, ಇವುಗಳೆಲ್ಲದರಸಮ ಪಚ್ಚತುತ್ಥ, ಯಿವಿಷ್ಟನ್ನು ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸದಿಂದ ಮರ್ದಿಸಿ ಉಡುಕುಮಾಡಿ ಹಸಿಯದನ್ನಾದರೂ ಒಣಗಿದನ್ನಾದರೂ ಕಣ್ಣಿಗೆಯಿಕ್ಕಲು ಸಕಲನೇತ್ರರೋಗಗಳೂ ಶಮನವಹವು.

(ನಾಳಿಕೇರಾಂಜನ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ದಾರ್ವೀವರಾಮಧುಕಮಂಭಸಿ ನಾಳಿಕೇರೇ । ಪಕ್ತ್ವಾಷ್ಟಭಾಗಪರಿಶಿಷ್ಟರಸಂಪ್ರಾನಸ್ತ ॥ ಕಾಸ್ಯಂದ್ರಂವಿಪಾಚ್ಯಶಶಿಸೈಂಧವಮಾಕ್ಷಿಕಾಢ್ಯಂ । ಯುಂಜ್ಯಾದ್ವ್ರಣಾರ್ಮತಿಮಿರಾದಿಷುಪಿತ್ತಜೇಷು॥
ಟೀ ॥ ಹದಿನಾರುಹಲ ಪ್ರೊಂದುಬಳ್ಳವೆಂಬಲೆಕ್ಕದಿಂದ ಯೆರಡುಬಳ್ಳ ಯೆಳನೀರಲ್ಲಿ ಮರದರಸಿನ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ, ತಾರೇಕಾಯಿ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಈ ಐದನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯೇಳುವರಹ ತೂಕಗಳನ್ನು ಜಜ್ಜುಕುಟ್ಟಿ, ಯೆರಡು ರಾತ್ರಿ ಒಂದು ಭಾಂಡದಲ್ಲಿಯಿರಿಸಿ, ಮೂರುದಿನ ಎಂಟುಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಆ ಕಷಾಯವನ್ನು ಯಿಂಮಡಿಸಿದ ಘಟ್ಟಿಪಾವಡೆಯಿಂದ ಶೋಧಿಸಿ, ಆ ಕಷಾಯವನ್ನು ಎಂಟುಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿ ಮಂದಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಕರಹತ್ತದಹಾಗೆ ಕಾಸುವುದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ ಹೊನ್ನುತೂಕ, ಸೈಂಧವಹೊನ್ನುತೂಕ, ಈ ಎರಡನ್ನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ ಇಳುಹಿ

ಟನ್ನಾಗಿ ಸಮರಸವಾಗುವಂತೆ ತೊಳಸಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಆರಿದಮೇಲೆ ಶೋಧಿಸಿದ ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನು ಯೆಂಟುವರಹತೂಕವನ್ನಾದರೂ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸರಿಬರುವಷ್ಟಾಗಾದರೂ ಔಷಧಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ, ಬೆಳ್ಳಿಭಾಜನದಲ್ಲಿ ಯಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಲು ಹುಣ್ಣುಗಣ್ಣು, ರಕ್ತಗಣ್ಣು, ಪಿತ್ತದೋಷ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತನೇತ್ರರೋಗಂಗಳೂ ಶಮನವಹವು.

(ಸುನೇತ್ರಾಂಜನ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಫಲತ್ರಯಂ ಚಾಪಿ ಕಟುತ್ರಯಂ ಚ । ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮ ಕಾರಂಜಫಲಂ ಗಬೀಜಂ ॥ ಪ್ರಪೌಂಡರೀಕಂ ಮಧುಕಂ ಸತಾಮ್ರಂ । ಸಿಂಧೂದ್ಭವಂ ಚ ಸ್ಫಟಿಕಂ ಸಶಂಖಂ ॥ ರಸಾಂಜನೇ ಗೈರಿಕಚಂದನೇ ದ್ವೇ। ದ್ರಾಕ್ಷಾ ನಿಶಾ ಶಾಬರಲೋಧ್ರಕಂ ಚ ॥ ತುತ್ಥಂ ಚ ಪೀತಾಹ್ವಯರೋಹಿಣೀ ಚ । ಪಿಷ್ಟ್ಯಂ ಕರಂಜಸ್ಯರಸೇನ ಸರ್ವಂ ॥ ತುತ್ಥಾದಿಭಾಗೋ ದ್ವಿಗುಣೋ ವಚಾಃ । ಪ್ರಪೌಂಡರೀಕಾದಿಗಣಸ್ತ್ರಿಭಾಗಃ ॥ ಶೇಷಂ ಚ ತುಲ್ಯಾಂಶಮಿಯಂ ನಿಹನ್ಯಾ ದ್ವರ್ತಿಸ್ಸುನೇತ್ರಾ ಸಕಲಾಕ್ಷಿರೋಗಾನ್ ॥ ಕಾಚಂ ಸಪುಷ್ಪಂ ಪಟಲಂ ವ್ರಣಂ ಚ । ಶೋಫಂ ಚ ಕಂಡೂಂ ತಿಮಿರಂ ಚ ಶುಕ್ಲಂ ॥ ಸ್ರಾವಂ ಚ ದಾಹಂ ಚ ಶಾಂಧತಾಂ ಚ । ತಥಾಕ್ಷಿರಾಗಂ ಚ ನಿಹಂತಿ ಶೀಘ್ರಂ ॥

ಟೀ॥ ಪಚ್ಚೆತುತ್ಥ, ಐಶರೋಹಿಣಿ, ಈ ಯೆರಡೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವರಹತೂಕ, ಬಜೆ, ರಸಾಂಜನ, ನೀಲಾಂಜನ, ಕಾವಿಕಲ್ಲು, ಶ್ರೀಗಂಧ, ರಕ್ತಚಂದನ, ದ್ರಾಕ್ಷೇಹಣ್ಣು, ಅರಿಸಿನ, ಶಾಬರಲೋಧ್ರ, ಯಿವೊಂಭತ್ತೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ವರಹತೂಕ, ಪ್ರಪೌಂಡರೀಕ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ತಾಮ್ರ, ಸೈಂಧವ, ಸ್ಫಟಿಕ, ಯೀಆರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೩ ವರಹತೂಕ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ, ತಾರೇಕಾಯಿ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ನಸುಗುನ್ನಿಬೀಜ, ಹೊಂಗೇಬೀಜ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಈ ಒಂಭತ್ತೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ತೂಕ, ಯಿಷ್ಟನ್ನೂ ಹೊಂಗೇಗೋಳ ಸಾರಿನ ಕಷಾಯದಿಂದ ಮರ್ದಿಸಿ, ಗುಳುಗುಗಳ ಮಾಡಿ, ಛಾಯಾಶುಷ್ಕಂಗೈಯು, ಕಣ್ಣಿಗೆ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸದಿಂದ ಮೆಚ್ಚಲು, ಕಾಚದೋಷ, ಕಣ್ಣಪೂವು, ಪೊರೆ, ವ್ರಣ, ಕಣ್ಣತಿನೆ, ಕೀಚು, ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯ, ಬಿಳುಪು, ಕಣ್ಣನೀರು, ಉರಿತ, ಸಂಜೆಗಣ್ಣು, ಕುಮಾಂಸವೃದ್ಧಿ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪರಿಹರವಹವು.

(ಕರಂಜಾದ್ಯಂಜನ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕರಂಜಶಿಗ್ರುನಿಂಬಾನಾಂಮಜ್ಜಾಕೇಶಮಷೀಃಪೃಥಕ್ ।ದ್ವಿಪಂಚ ಮಜ್ಜಾಶಿಗ್ರಸ್ಥಾಯಾಃಪಿಶಾಚೀತುಮಷೀತಥಾ ॥ ಅಷ್ಟನಿಷ್ಕಂತುತಾಂ ಮ್ರಂಸ್ಯಾತ್ ಶರ್ಕರಾಸಪ್ತನಿಷ್ಕಕಂ । ಷಣ್ಣಿಷ್ಕಂತುದ್ರಿಶುಬುಕಂ ಪಂಚನಿಷ್ಕಂಮುರುಂಡಕಂ॥ಕಪಾಲಶಂಖಕಂಕಂಸವೃತಿಕುಷ್ಠಂಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ । ತ್ರಿನಿಷ್ಕಮಂಜನೀಕುಷ್ಠಚಂದನೇಪೀತರೋಹಿಣೀ ॥ ಮಾಗಧೀ ಕೃಷ್ಣಸರ್ಪಾಸ್ಥ್ಯಾಕ್ ದ್ವಿನಿಷ್ಕಂಸ್ಯಾತ್ ಪೃಥಕ್ ಪೃಥಕ್ । ತ್ರಿಪಾದೀಶ್ವೇತ ಪೂಲಾಸಪುನರ್ನವಶಿಫಾರ್ಜುಟಾಃ॥ಪದ್ಮಶಾಕ್ವರಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷಿನೀಲೀಪೃ ಥಕಲೋಧ್ರಕಂ । ಪಾದೋನನಿಷ್ಕದ್ವಿತಯಂಪ್ರತ್ಯೇಕಂಚಾಯಸಂ ರಜಃ ॥ ದಾರ್ವೀಮನೋಹ್ವಾಕಾಂತಾರಕುಕ್ಕುಟಾಂಡಕಪಾಲಕಂ । ಸಾರಂಗಶೃಂಗಂಗೋದಂತಂಸೈಂಧವಂಕೂರ್ಮಪೃಷ್ಠಕಂ ॥ ಖರದಂ ತಂವ್ಯಾಘ್ರನಖಂಕರ್ಷಾರ್ಧಂಚಪೃಥಗ್ಭವೇತ್ । ಪ್ರವಾಳಯುಕ್ತಾಕ ನಕರೌಪ್ಯಂನಿಷ್ಕಂಪೃಥಗ್ಭವೇತ್ ॥ ತ್ರಿಫಲಾತಾಳಜಂಬೀರಧಾನ್ಯಾಮ್ಲ ವಶಿರಾಂಭಸಿ । ಪೃಥಗ್ದಿನತ್ರಯಂಪಿಷ್ಟ್ವಾಛಾಗದುಗ್ಧೇದಿನತ್ರಯಂ ॥ ತತ ಸ್ತಾಮ್ರಕುಸಂಲಿಪ್ತಾವರ್ತಿಃಛಾಯಾವಿಶೋಷಿತಾ । ಸ್ಯಂದಾರ್ಮತಿಮಿ ರಾಂಧ್ಯೇಷುಸ್ತೈಮಿರ್ಯಪಟಲಾದಿಷು॥ಶುಕ್ರಾಣಿವರ್ತ್ಮರೋಗೇನಕ್ತಾಂ ಧ್ಯೇಜಾಲಿಮಂಡಲೇ । ಷಣ್ಣವತ್ಯಕ್ಷಿರೋಗೇಷುಹಿತಂಸುಶ್ರುತಪೂಜಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಹೊಂಗೇಬೀಜದತಿರುಳು, ನುಗ್ಗೇಬೀಜದತಿರುಳು, ಬೇವಿನಬೀಜದತಿರುಳು, ಮಂ ಡೆಕೂದಲಕರಿ, ಈ ೪ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧೦ ತೂಕ, ಅಳಲೇಕಾಯಿತಿರುಳು, ನೆಲ್ಲೀಕಾ ಯಿತಿರುಳು, ತಾರೇಕಾಯಿತಿರುಳು, ಹೆಗ್ಗಬ್ಬಿನಮಷೀ, ಈ ೪ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೮ ತೂ ಕ, ತಾಮ್ರ, ರಾಯಿಪುಡಿಶರ್ಕರೆ, ಈ ೨ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೭ ತೂಕ, ಗುಳಿಘ್ರೋಡು ೬ ವರಹಾತೂಕ, ಮುರುಂಡ ೫ ತೂಕ, ಮನುಷ್ಯರತಲೆಬ್ರೋಡು, ಶಂಖ, ಕಂಚಿ ನಭಸ್ಮ, ಪಚ್ಚೆಕುಷ್ಠ, ಈ ೪ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೩ ತೂಕ, ರಸಾಂಜನ, ನೀಲಾಂಜನ, ಕೋ ಷ್ಠ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ರಕ್ತಚಂದನ, ಪೀತರೋಹಿಣಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಕಾಳಿಂಗಸಾಗರ ಸೋಲೆ, ಈ ೮ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ತೂಕ, ಚಿನ್ನದಾರೆ, ಬಿಳೀಕೂಲಿಬೇರು, ಬಿಳೀ ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ಕಿರುನೆಲ್ಲೀಬೇರು, ತಾವರೆಕೇಸರ, ಎತ್ತಿನನಾಲಿಗೆಬೇರು, ಹೊ ನ್ನಗನ್ನೆಬೇರು, ನೀಲೀಬೇರು, ಲಾಮಂಚ, ಲೋಧ್ರ, ಈ ೧೦ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಾಲು

ಕಡಮೆ ೨ತೂಕ, ಕಬ್ಬಿಣದಪುಡಿ, ಮರದರಿಸಿನ, ಮಣಿಶಿಲೆ, ಕಾಡಕೋಳಿಯಮೊಟ್ಟೆಯ ಹಾಟೆ, ಸಾರಗನಕೊಂಬು, ಹಸುವಿನಕಲ್ಲು, ಸೈಂಧವ, ಆಮೆಬೆನ್ನ ಹಾಟೆ, ಕತ್ತೆಕಲ್ಲು, ಹುಲಿಯುಗರು, ಈ ೧೦ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೩ ತೂಕ, ಹವಳ, ಮುತ್ತು, ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ಈ ೩ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ತೂಕ, ಈ ೧೩ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ತ್ರಿಫಲೆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೩ ಮರ್ದನೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮೀರಸದಲ್ಲಿ ೩ ಮರ್ದನೆ, ಗಜಪಿಪ್ಪಲಿ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೩ ಮರ್ದನೆ, ಅಂಬಲಿಯಲ್ಲಿ ೩ ಮರ್ದನೆ, ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸದಲ್ಲಿ ೩ ಮರ್ದನೆ, ಆಡಿನಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ೩ ಮರ್ದನೆ, ಯೀ ರೀತಿಮರ್ದಿಸಿ, ಹುಡುಕುಗಳಂ ಮಾಡಿ, ಛಾಯಾಶುಷ್ಕ ಮಾಡಿ. ನಿಂಬೇಹುಳಿ, ಮೊಲೆಹಾಲು, ಜೇನುತುಪ್ಪಗಳಿಂದ ಕಣ್ಣಿಗೆಯೆಚ್ಚಲು, ಸಮಸ್ತನೇತ್ರರೋಗಗಳೂ ಶಮನವಹವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶಂಬೂಕಂವಾವರಾಟಂವಾದಗ್ಧಂಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂಶಚೂರ್ಣಿತಂ।
ಅಂಜಯೇನ್ನವನೀತೇನಹಂತಿಪುಷ್ಪಂಚಿರಂತನಂ ॥

ಟೀ॥ ಸುಣ್ಣೇವಾಟೆಯನ್ನಾದರೂ, ಕವಡೆಗಳನ್ನಾದರೂ, ಭಸ್ಮಮಾಡಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ವಸ್ತ್ರಗಳಿತವಮಾಡಿ, ಹಸುವಿನಬೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಚಿನತಳಿಗೆಮೇಲೆ ಚೊಂಬಿನಿಂದ ಮರ್ದಿಸಿ ಕಣ್ಣಿಗೆಯೆಚ್ಚಲು ಬಹುಕಾಲದ ಹೂವು ಹರಿದುಹೋಗುವದು.

ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲೀ.—ಶ್ಲೋ॥ ಫೇನಂಕುರಂಡಂಕತಕಸ್ಯಬೀಜಂ। ಪುಂಸಃ
ಕಪಾಲಂಸಕುಕ್ಕುಟಾಂಡಂ॥ ಮನಶ್ಶಿಲಾಮಾಕ್ಷಿಕಸಂಪ್ರಯುಕ್ತಾಂ।
ಆಜನ್ಮಜಾತಂಕುಸುಮಂನಿಹಂತಿ ॥

ಟೀ॥ ಕಡಲನಾಲಿಗೆ, ಶಂಖ, ಚಿಲ್ಲದಬೀಜ, ಮನುಷ್ಯರತಲೆಪ್ರೋಟೆ, ಕಾಡಕೋಳಿಯಪ್ರೋಟೆ, ಮಣಿಶಿಲೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸದಿಂದ ಲೇಸಾಗಿಮರ್ದಿಸಿ, ಹುಡುಕುಗಳಮಾಡಿ, ಛಾಯಾಶುಷ್ಕವಂ ಮಾಡಿ, ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದತೇದು ಕಣ್ಣಿಗೆಯೆಚ್ಚಲು ಜನ್ಮಪ್ರಭೃತಿವುಂಟಾದಕಣ್ಣಹೂವು ಹರಿದುಹೋಗುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕುಕ್ಕುಟಾಂಡಸಫೇನಸುಶಂಖಂ। ಶಿಗ್ರುಬೀಜಮಪಿಸೈಂಧವ
ಯುಕ್ತಂ॥ ಶಿಗ್ರುಪತ್ರಜರಸೇನಸುಮರ್ದ್ಯಂ। ಚಾಂಜಯೇತ್ಸಮಧು
ಹಂತಿಚಪುಷ್ಪಂ॥

ಟೀ॥ ಕಾಡಕೋಳಿಯಮೊಟ್ಟೆ, ಕಡಲನಾಲಿಗೆ, ಶಂಖಭಸ್ಮ, ನುಗ್ಗೆಬೀಜದ ತಿರುಳು, ಸೈಂಧವ, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ನುಗ್ಗೇಸೊಪ್ಪಿನರಸದಲ್ಲಿ ಮ

ರ್ದಿಸಿ, ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚಲು ಕಣ್ಣುರಿಯುವುದು ಹೋಗುವದು.

ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.—ಶ್ಲೋ ॥ ಚಂದನಂ ಸೈಂಧವಂ ಪಥ್ಯಾಪಲಾಶತರುಶೋಣಿತಂ । ಕ್ರಿಮವೃದ್ಧಮಿದಂ ಚೂರ್ಣಂ ಜಂಬೀರರಸಮರ್ದಿತಂ ॥ ವರ್ತಿಂ ಕೃತ್ವಾ ವಿಧಾಯಾಶು ಛಾಯಾಶುಷ್ಕಾಂ ಚ ತ್ರೈಕುಚ್ಛ್ರೈಃ । ರಕ್ತೈರ್ವಾ ಮಧುನಾ ಜಿಹ್ವ್ಯಾಷ್ಟುಕ್ಲಾಮಾದಿವಿಲೇಪನಂ ॥

ಟೀ ॥ ರಕ್ತಚಂದನ, ಸೈಂಧವ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಮುತ್ತುಗದಹೂಗಿನ. ಈ ನಾಲ್ಕನ್ನು ಕ್ರಿಮವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನ ರಸದಿಂದ ಮರ್ದಿಸಿ, ಹುಡುಕುಗಳ ಮಾಡಿ, ನೆಳಲಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿ, ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನ ರಸದಿಂದಲಾದರೂ, ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದಲಾದರೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚಲು ಬಿಸುವು, ಅರ್ಮ, ಕಾಚ ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ತ ನೇತ್ರರೋಗಂಗಳೂ ಮಾಣುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಹತ್ಯಂಧಕಾಂ ಶರ್ಕರಯಾಭಿಷಿಕ್ತ । ನಕ್ತಾಂಧಕಾಂ ಗೋಶಕೃತಾಸಕೃಷ್ಣಾ ॥ ರಸಾಂಜನಂ ವ್ಯೋಷಯುತಂ ಚ ಪಿಲ್ಲಾಂ । ಕಾಚಂ ಸಶುಕ್ಲಂ ಮಧುನಾ ಚ ಶುಕ್ಲಂ ॥

ಟೀ ॥ ಶರ್ಕರೆಯನ್ನು, ಕಡಲನಾಲಿಗೆಯನ್ನು, ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚಲು ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯ ಶಮನವಹುದು. ಹಸುವಿನ ಸಗಣೀರಸದಿಂದ ಹಿಪ್ಪಲಿಯಂ ತೇದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚಲು ಇರುಳುಗಣ್ಣು ಮಾಣುವದು. ರಸಾಂಜನವನ್ನು ತ್ರಿಕಟುವನ್ನು, ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ಹಚ್ಚಲು ಪಿಲ್ಲಗಣ್ಣು ಗುಣವಹುದು. ಕಾಚವನ್ನು ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ಹಚ್ಚಲು ಬಿಳುಪು ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದಧ್ನಾಭಿಘೃಷ್ಟಂ ಮರಿಚಂ ರಾತ್ರ್ಯಾಂಧ್ಯಾಂಜನಮುತ್ತಮಂ । ಸತೈಲಂ ದ್ರೋಣಪುಷ್ಪಾಂಬು ಕೃಷ್ಣಾ ವಾ ಸಶಕೃದ್ರಸಾ ॥

ಟೀ ॥ ಮೊಸರನೀರಿಂದ ಮೆಣಸಂ ತೇದು ಹಚ್ಚಲು ಇರುಳುಗಣ್ಣು ಮಾಣುವದು. ತುಂಬೇಹೂವಿನ ರಸವನ್ನು ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯೊಡಗೂಡಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚಲು ಇರುಳುಗಣ್ಣು ಮಾಣುವದು. ಹಸುವಿನ ಸಗಣೀರಸದಿಂದ ಹಿಪ್ಪಲಿಯಂ ತೇದು ಹಚ್ಚಲು ಸಂಜೆಗಣ್ಣು ಮಾಣುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮುನಿತರುದಳರಸಯುಕ್ತಂ ದಿನಕರಕರಶೋಷಿತಂ ಮರಿಚಂ । ಪುನರಪಿ ತೇನ ವಿಘೃಷ್ಟಂ ಪ್ರಣುದತಿ ದೋಷಾಂಧ್ಯಮಂಜನಂ ತೀವ್ರಂ ॥

ಟೀ ॥ ಅಗಸೇಸೊಪ್ಪಿನ ರಸದಲ್ಲಿ ಘಟ್ಟಿ ಮೆಣಸಂ ನೆನೆಯಿಕ್ಕಿ, ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿ,

ಪುನಃ ನೆನಯಿಸಿ ಒಣಗಿಸುವದು. ಏಳುಬಾರಿ ಒಣಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ರಸದಲ್ಲಿ ತೇಯುದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚಲು ಇರುಳುಗಣ್ಣು ಮಾಣುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಿಂಧೂತ್ಥತೈಲಂ ಸ್ತನಜೋಷಣಂಚ । ಶಾರ್ಙ್ಗೇರಿಪತ್ರಸ್ವರಸೇನ ಘೃಷ್ಟಂ । ಶಾಮ್ಯೇನ್ನನಕ್ತಾಂಧ್ಯಮಿದಂ ನಿರುನ್ಯಾ । ನಿಂಬಸ್ಯ ಬೀಜಂ ಮಧುಕಾಂಜನಂ ವಾ ॥

ಟೀ ॥ ಸೈಂಧವವನ್ನು, ಮೆಣಸನ್ನು, ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ಮೊಲೆಹಾಲು, ಪುಳ್ಳಂಪುರಚೀಸೊಪ್ಪು, ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಂಚಿನ ತಳಿಗೆಮೇಲೆ ತೆಯಿಸಿ ತಾಮ್ರದ ಚೊಂಬಿನಿಂದ ಮರ್ದಿಸಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚಲು ಸಂಜೆಗಣ್ಣು ಮಾಣುವದು. ಹಾಗೆಯೇ ಯಷ್ಟಿಮಧುಕವನ್ನು ಬೇವಿನಬೀಜದ ತಿರುಳನ್ನು ತಳಿಗೆಮೇಲೆ ಮರ್ದಿಸಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚಲು ಸಂಜೆಗಣ್ಣು ಹೋಗುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಘೃತಸಿದ್ಧಾನಿ ಜೀವಂತ್ಯಾಃ ಪಲ್ಲವಾನಿ ಚ ಭಕ್ಷಯೇತ್ । ಸಿದ್ಧಂ ಘೃತಂ ಕುಂಭಯೋನೇಃ ಪತ್ರೈಃ ಪಾನೇನ ಪೂಜಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಸೀಹಾಲೆಸೊಪ್ಪನ್ನು ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಹುರಿದು ಮೆಲ್ಲಲು ಸಂಜೆಗಣ್ಣು ಮಾಣುವದು. ಅಕಲ್ಲಸಿದ್ದರೆ ಅಗಸೇಸೊಪ್ಪಿನ ರಸದಿಂದ ಪಾಕವಮಾಡಿದ ತುಪ್ಪವಂ ಪಾನಮಾಡಿಸಲು ಸಂಜೆಗಣ್ಣು ಮಾಣುವದು.

(ಸರ್ವನೇತ್ರರೋಗಕ್ಕೆ ಅನಂತಾದಿಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅನಂತಯಾ ಚಂದನಸಿತಯಾ ಮಧುಕೇನ ಚ । ಉತ್ಪಲೈಸ್ತ್ರಿಜ ಮೃಣಾಲೈಸ್ತ್ರಿಪದಾರ್ದ್ರ್ಯಾಚ ಕಶೇರುಕೈಃ ॥ ಅಜಾಪಯಸಾ ಪಿಷ್ಟ್ವಾ ಸರ್ಪಿಃ ಸಂಜಂ ವಿಪಾಚಯೇತ್ । ನಸ್ಯೈತತ್ಕರ್ಣೇ ವೇದಂ ಪರಿಷೇಕೇಷು ಶಸ್ಯತೇ ॥ ತಿಮಿರೇ ಕಾಚರೋಗೇ ಚ ನೇತ್ರಶೂಲೇ ತಥೈವ ಚ । ಅಭಿಷ್ಯಂದೇ ಚ ನಕ್ತಾಂಧ್ಯೇ ವರ್ತ್ಮಶುಕ್ಲೇ ಚ ಪೂಜಿತಂ । ಅನಂತಾದ್ಯಮಿದಂ ಸರ್ಪಿಃ ಸರ್ವನೇತ್ರಾಮಯಾಪಹಂ ॥

ಟೀ ॥ ಗಂಡುಮುರುಚನಬೇರು, ಶ್ರೀಗಂಧದ ಕೆತ್ತು, ಶರ್ಕರೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ತಾವರೆಗೆಣಸು, ನೆಲಗುಂಬಳದ ಗೆಣಸು, ಕೊತ್ತಿಗಡ್ಡೆ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಆಡಿನ ಹಾಲಿಂದ ಅರದು, ಆಡಿನ ತುಪ್ಪ ಕಲ್ಲಿಕಲೆಸಿ ನಸ್ಯ, ಆಶ್ಚ್ಯೋತನಗಳಂ ಮಾಡಿಸಲು ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯ, ಕಾಚರೋಗ, ನೇತ್ರಶೂಲೆ, ನೀರುಸುರಿವುದು, ಇರುಳುಗಣ್ಣು, ಹುಣ್ಣುಗಣ್ಣು, ಇವಿಷ್ಟೂ ಪರಿಹಾರವಹುವು. ಇದು ಅನಂತಾದ್ಯನಘೃತ, ಸಕಲ ನೇತ್ರರೋಗಹರ.

(ನೇತ್ರರೋಗಕ್ಕೆ ಜೀವಂತೀಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ತುಲಾಂಪಚೇತ್ಜೀವಂತ್ಯಾಃ ದ್ರೋಣೇ ಪಾದಶೇಷಿತೇ ತೇನ ಕ್ವಾಥೇನ ದ್ವಿಗುಣಂ ಕ್ಷೀರಂ ಘೃತಪ್ರಸ್ಥಂ ವಿಪಾಚಯೇತ್ ॥ ಪ್ರಪೌಂಡರೀಕ ಕಾಕೋಲೀ ಪಿಪ್ಪಲೀ ಲೋಧ್ರ ಸೈಂಧವೈಃ । ಶತಾಹ್ವಾ ಮಧುಕ ದ್ರಾಕ್ಷಾ ಸಿತಾ ದಾರು ಫಲತ್ರಿಭಿಃ ॥ ಕಾರ್ಷಿಕೈರ್ನಿಶಿ ತತ್ಪೀತಂ ತಿಮಿರಾಹರಣಂ ಪರಂ ॥

ಟೀ॥ ನೂರುಹಲ ಸೀಹಾಲೆಸೊಪ್ಪನ್ನು ನಾಗುಳನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ನಾಲ್ಕುಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಉಳಿದ ಒಂದು ಕೊಳಗ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕೊಳಗ ಹಾಲಂ ಹನಿಸಿ, ಒಂದು ಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಹನಿಸಿ ಕಾಯಿಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ಪ್ರಪೌಂಡರೀಕ, ಹಾಲಶೊಡ್ಡಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಶಾಬರಲೋಧ್ರ, ಸೈಂಧವ, ಸಬ್ಬಸೀಗೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ದ್ರಾಕ್ಷೀಹಣ್ಣು, ಶಕ್ಕರೆ, ದೇವದಾರು, ತ್ರಿಫಲೆ, ಇಷ್ಟನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುವರಹ ತೂಕ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿ ಇಳುಹಿ ರಾತ್ರಿಹೊತ್ತು ಕುಡಿಸಲು ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯಪರಿಹಾರ, ಸಕಲನೇತ್ರರೋಗಹರ. ಇದು ಜೀವಂತೀಘೃತ.

(ಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷೀಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷೀಸ್ವರಸೇಸಿದ್ಧಂಘೃತಂಕ್ಷೀರಂಚತುರ್ಗುಣಂ । ಚಂದನೋತ್ಪಲಯಷ್ಟ್ಯಾಹ್ವಪತ್ತೂರಂತಂಡುಲೀಯಕಂ॥ ಕಲ್ಕೀಕೃತ್ಯತತೋಯೋಜ್ಯಂತರ್ಪಣಾರ್ತ್ರೈಃಪ್ರಣೇಷುಚ । ಅಭಿಷ್ಯಂದೇಧಿಮಂಥೇಚರಾಗೇಶೋಫೇಚದಾರುಣೇ ॥

ಟೀ॥ ಹೊನ್ನಗನ್ನೇಸೊಪ್ಪಿನರಸ ಒಂದು ಕೊಳಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನ ಹಾಲನ್ನು ಹನಿಸಿ ಕಾಯಿಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ಶ್ರೀಗಂಧ, ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಹೊನ್ನಗನ್ನೇಬೇರು, ಚಿಲಕೀರೆಬೇರು, ಇಷ್ಟನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಲ್ಕುವರಹ ತೂಕಗಳನ್ನು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಹಾಕಿ ಪಾಕದಲ್ಲಿ ಇಳುಹಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಆಶ್ಚ್ಯೋತನಗಳ ಮಾಡಿಸಲು ಹುಣ್ಣುಗಣ್ಣು, ನೀರು ಕೆಂಪು, ಇವೆಲ್ಲ ಪ್ರಶಮನವಹವು.

(ಪಂಚಾಮೃತಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವಟಾಕಶುಕ್ತಿಸ್ವಾರಸ್ಯಸ್ತನ್ಯದುಗ್ಧಂಚತಾಳಕಃ । ನಂದ್ಯಾವರ್ತಪ್ರಸೂನಂಚಶೀಗ್ರುಪಲ್ಲವಕೋರಸಃ ॥ ಕ್ಷೀರೋತ್ಥಿತಂಚಸರ್ಪಿಶ್ಚ

ಪೃಥುಕುಂಡುಬಮಾವಿಶೇತ್ ।ದಾರ್ವೀಚಂದನಯಷ್ಟೀಭಿಃಕಷಾಯಂಶ್ಚೈರ್ವಿಪಚೇದ್ಘೃತಂ ॥ ವ್ರಣಶುಕ್ಲಾಭಿಷ್ಯಂದಮಾಸ್ರಾವಂಸರಕ್ತಸಂಭವಂ। ತರ್ಪಣೇನಜಯೇತ್ಸರ್ವಾನ್ನೇತ್ರರೋಗಾನ್ನಸಂಶಯಃ ॥ ವಿದೇಹಾಧಿಪತಿಪ್ರೋಕ್ತಂಪಂಚಾಮೃತಮಿದಂಘೃತಂ॥

ಟೀ ॥ ಕಪ್ಪಿಬಿಪ್ಪಿನತೈಲ, ಮೊಲೆಹಾಲು, ಓಲೇಮರದರಸ, ನದ್ಯಾವರ್ತ ಹೂವಿನರಸ, ನುಗ್ಗೇಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಈ ೫ ಸ್ವರಸಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದುಮಾನ, ಹಸುವಿನಹಾಲಂಕಡೆದತೆಗೆದ ಬೆಣ್ಣೆ ಕಾಯಿಸಿದತುಪ್ಪ ಒಂದುಮಾನ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಮರದರಿಸಿನ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಈ ಮೂರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನಾಕುತೂಕವನ್ನು ಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ, ತುಪ್ಪವುಳಿಯ ಕಾಯಿಸಿ, ಆತುಪ್ಪವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಆಶ್ಚ್ಯೋತನವಮಾಡಿಸಲು ಹುಣ್ಣುಗಣ್ಣು, ಬಿಳುಪು, ನೀರುಸುರಿವದು, ಜಾಡು, ಕೆಂಪು, ಇವುಮೊದಲಾದ ಸಕಲನೇತ್ರರೋಗಗಳೂ ಶಮನವಹವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಚಂದನಗೈರಿಕಲಾಕ್ಷಾಜಾತೀಕುಸುಮಾನಿಚಾಂಬುಭಿಃಪಿಷ್ಟ್ವಾ। ವರ್ತಿರ್ಮಧುಸಾಕ್ತಾಕ್ಷ್ಣೋಃಪ್ರಸಾದಿನೀಸರ್ವತಿಮಿರಘ್ನಾ ॥

ಟೀ ॥ ಶ್ರೀಗಂಧ, ಕಾವಿಕಲ್ಲು, ಅರಗು, ಜಾಜಿಮೊಗ್ಗು, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ನೀರೊಳಗೆಅರದು ಕುಡುಕುಮಾಡಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂತೆಚ್ಚಲು ಹುಣ್ಣುಗಣ್ಣು, ಬಿಳುಪು, ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯ, ಇಷ್ಟೂ ಶಮನವಹವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದಂತೈರ್ದಂತಿವರಾಹೋಷ್ಟ್ರಗವಾಶ್ವಾಜಖರೋದ್ಭವೈಃ । ಸಶಂಖಮೌಕ್ತಿಕಾಂಭೋಧಿಫೇನೈರ್ಮರಿಚಪಾದಕೈಃ ॥ ಕ್ಷತಶುಕ್ಲಮಪಿನ್ಯಸ್ತಾದಂತವರ್ತಿರ್ನಿವರ್ತಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಆನೇದಂತ, ಕಾಡಹಂದಿಕೋರೆದಾಡೆ, ಒಂಟೆಹಲ್ಲು, ಹಸುವಿನಹಲ್ಲು, ಕುದುರೇಹಲ್ಲು, ಆಡಿನಹಲ್ಲು, ಕತ್ತೇಹಲ್ಲು, ಶಂಖ, ಮುತ್ತು, ಕಡಲನಾಲಿಗೆ, ಮುಷ್ಟಾಸಮಾಂಶ, ಇವುಗಳಚತುರಾಂಶ ಮೆಣಸು, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನಹೋಪದಮರ್ದಿಸಿ, ಕುಡುಕುಮಾಡಿ, ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದಹಚ್ಚಲು ವ್ರಣ, ಬಿಳ್ಗಂಡಿರುವಷ್ಟನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವದು.

(ಕಣ್ಣಪರೆಗೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕುಷ್ಠಕಮಧುಕಾಮಲಕಂಬದರೀಪತ್ರಸ್ಯಸಂಪುಟೇದಗ್ಧಂ॥ [illegible] ಪಮಾತ್ರಂತತ್ಸ್ಯಾಲ್ಲೋಚನಲೋಮಪ್ರಣಾಶನಂಚೂರ್ಣಂ॥

టీ॥ కప్పురి, గుప్పిమధుక, నెల్లీచట్టు, ఇవన్నూ నింబీహణ్ణిన రసదింద మర్దిసి, ముద్దెయమాడి, ఆముద్దెయన్ను బలబీజపొప్పిన మధ్యదల్లి యిట్టు ముచ్చి లఘుపుటహాకి తెగదు, పౌషవెయష్టు జేనుతుప్పదింద కణ్ణిగె మి ట్టలు మరవె శమనవహుదు.

శ్లో॥ సికంపునర్నవీమూలంఘృతంఘృష్టంస దాంజయేత్ । జల స్రావందిఱంకణ్యాశుకనన్యాలంగజనీచూరం ॥ అంజనేవ్రకశోషా ణినభవంతికదాచన ॥

టీ॥ బిళిః కొమ్మెబేరన్ను జేనుతుప్పదల్లి తేమసవర్దా కణ్ణిగె హ ట్టలు నీరుసురివుదు నిల్లువదు. ఆబేరన్నూ అరిసినవన్నూ జేనుతుప్పదిం దలాదగూ తుసి, అరిసినరసదిందలాదరూ కణ్ణిగెమెచ్చలు కణ్ణినల్లిహుట్టిన వ్రణశోఽమశమనవహుదు.

శ్లో॥ విఘృష్యనృకపాలంతు నారీస్తన్యేనచాంజయేత్ । కా లంసతిమిరంహంతిపుష్పంచైవసుగదుర్ధరం ॥

టీ॥ మనుష్యర తలెవాచెయన్ను మొలెహాలినల్లి తేదు కణ్ణిగె మెచ్చలు నోవు, దష్టిమాంద్య, ఇవెల్లా శమనవహువు. ఇన్నొగ్గిలబేరం తుసు పిన హాలింద తేదు కణ్ణిగెమెచ్చలు కణ్ణహూవు పరిహరవహుదు.

శ్లో॥ శంఖహరీతకిసైంధవకృష్ణాటంకణఫేనసలోధ్రకసు ర్థం॥ గృంజనపత్రరసేనసుపిష్టంహంత్యధిమాంసజలస్రవకాచాన్॥

టీ॥ శంఖ, అళలేకాయి, సైంధవ, బిళిగార, కడలనాలిగె, లో ధ్ర పచ్చెకర్పూర, ఇవన్నూ వుళ్ళియలెయరసదల్లి మర్దిసి, గుళిగెమాడి అరిసి జేనుతుప్పదిందమెచ్చలు, దుర్మాంసబెళెయుదు, నీరుసురివుదు, చొన్నగిల్లవూ శమనవహువు.

చూతగళతకణలవణపిశ్వకుష్ఠైకభాగవివృద్ధైస్సమానశర్కరకైః। నగళమాంనీరపిష్టావర్తిష్షణ్ణావతినేత్రరోగఘ్నా ॥

టీ॥ సైంధవలవణ శుంఠి, కప్పురి. ఈనాల్కన్నూ ఏకో త్తరభాగకూడిసి, ఇవెల్లవసమ రాయపుతశర్కరెయం కూడిసి తీర్థరసదిందమర్దిసి భరణియల్లిరిసికొండు కణ్ణిగెమెచ్చలు

ಹೊಂಭತ್ತಾಗಿ ತೆರದ ಕಣ್ಣರೋಗಂಗಳೂ ಶಮನವಹುವು.***********

ಶ್ಲೋ ॥ ತಾಮ್ರಾಶಿತಾರರಸಪೀತಕರೋಹಿಣೀಂದು । ಶೌಂಡೀರಸಾಂಜನನವೀಜಕುರಂಗಗಂಧೈಃ ॥ವರ್ತಿಃ ಕೃತಾಸಕಲಸಮ್ಮಿತಹಂಸಪಾದಿ। ಮೂತ್ರೈ ನಿಹಂತಿನಯನಾಮಯಜಾಲಮಾಶು ॥

ಟೀ ॥ ತಾಮ್ರ, ಸೀಸ, ಬೆಳ್ಳಿ, ರಸ, ಪೀತರೋಹಿಣಿ, ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ರಸಾಂಜನ, ಸೈಂಧವ, ಜಿರೀಮದ್ದು, ಈ ೧೧ರ ಸಮಾಂಶ ಹಂಸಪಾದಿಯಬೇಗು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸದಲ್ಲಿ ಮರ್ದಿಸಿ, ಗುಳಿಗುಳಿಗಳ ಮಾಡಿ, ಕಣ್ಣಿಗೆಯಚ್ಚಲು ಸಕಲ ನೇತ್ರರೋಗಗಳೂ ಶಮನವಹುವು.

(ಅಕ್ಷಿರೋಗಕ್ಕೆ ಅಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಟತ್ಕುಮ್ಲ್ಯಂಭವೆಚ್ಚಾರಂಅಟತ್ಕುಮ್ಲ್ಯಂಸುರಾದಧಿ । ಅಟತ್ಕುಷ್ಯಂಗುಲವಣೇಪಿಣ್ಯಾಕಂಪಿಷ್ಟಮಾಮಿಷಂ॥ ಸ್ನಾನಂವ್ಯವಾಯಪಾನೀಯಂತಾಂಬೂಲಂಕ್ರೋಧಮಾತಪಂ । ತೇಜೋನಿರೀಕ್ಷಣಂಜಲ್ಪಮಕ್ಷಿರೋಗೀವಿವರ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಕಜ್ಜಲಿ, ಕಾಳಿದಗಳು, ಮದ್ಯ, ಮೊಸರು, ಇಂಗು, ಉಪ್ಪು, ಹಿಂಡಿ, ಹಿಟ್ಟು, ಮಾಂಸ, ಸ್ನಾನ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ, ಜಲಪಾನ, ತಾಂಬೂಲ, ಕ್ರೋಧ, ಬಿಸಿಲು, ಬೆಳಕುಬೆಂಕಿಗಳ ನೋಟ, ಕೂಗಿದನುಡಿ, ಯಿಷ್ಟೂ ನೇತ್ರರೋಗದವರಿಗೆ ಅಪಥ್ಯ.

ಕರ್ಣರೋಗಚಿಕಿತ್ಸೆ.—ಶ್ಲೋ ॥ ಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯಜಲಕ್ರೀಡಾಕರ್ಣಕಂಡ್ವಾದಿಭಿರ್ಮರುತ್ ।ಮಿಥ್ಯಾಯೋಗೇನಶಬ್ದಸ್ಯಕುಪಿತೋನ್ಯೈಶ್ಚಕೋಪನೈಃ ॥ ಪ್ರಾಪ್ಯಶ್ರೋತ್ರಸಿರಾಃಕುರ್ಯಾಚ್ಛೂಲಂಸ್ರೋತ್ರಸ್ಯತೈಕಥಾ॥

ಟೀ ॥ ನೆಗಡಿ, ಜಲಕ್ರೀಡೆ, ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ನೆಗ್ಗಳವಾಗಿ ಒತ್ತಿಒತ್ತಿ ತುಗ್ಗಿ ತೆಗೆಯುವಣ, ಅತ್ಯಂತಜಲಪಾನಮಾಡುವಣ, ಪ್ರತಿಕೂಲವಾದಶಬ್ದಗಳಂಕಿವಿಗೆ ದಿಂಮುಟ್ಟುವರಾಗೆ ಕೇಳುವಣ, ಇವುಗಳಿಂದಲೂ, ಮತ್ತು, ಕೆಲವು ವಾತಪ್ರಕೋಪಕಾರಣಗಳಿಂದಲೂ, ವಾಯುಪ್ರಕೋಪಿಸಿ, ಕಿವಿಗಳಂ ಆಶ್ರೈಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನರಗಳನ್ನಿತ್ತಿದಿ ಆನರಗಳಲ್ಲಿಅನೇಕವಿಧವಾದರೋಗಗಳನ್ನುಂಟು ಮಾ[illegible]

ಶ್ಲೋ ॥ ದೋಷಃಪೃಥಕ್ಸಮಸ್ತೈನರಕ್ತೇನೈಕಿಪಂಚಧಾ । ಶೂಲಂ[illegible] ಷ್ಟಬಾಧಿರ್ಯಂಪ್ರತಿನಾಹಂಸ್ತಥೈವಚ ॥ ಕರ್ಣಕಂಡೂಃಕರ್ಣ[illegible] ಘಃಪೂತಿಕರ್ಣ್ಯಾಖ್ಯಕರ್ಣಕಾ । ಕರ್ಣಪಿದ್ರಧಿಕರ್ಣಾರ್ಶಃ[illegible]

ಕರ್ಣಶ್ಚಪಿಪ್ಪಲಿಃ ॥ ಕರ್ಣಾರ್ಬುದವಿದಾರ್ಯಾಖ್ಯೌ ಕರ್ಣಶಷ್ಕುಲಿಪಾಲಿಕಾ । ಶೋಷಾಚಕಂಟ್ರಿಕಾಚೈವಪರಿಪೋಟಶ್ಚ ಮಂಥನಃ ॥ ದುಃಖವರ್ಧನಲಿಹ್ಯಾಖ್ಯಾಃ ಪಂಚವಿಂಶತಿಕರ್ಣಗಾಃ । ರೋಗಾ ಇತಿಬುಧಾಃ ಪ್ರಾಹುಸ್ತೇಷಾಂ ಕುರ್ಯಾಚ್ಚಿಕಿತ್ಸಿತಂ ॥

ಟೀ॥ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಾತಪಿತ್ತ ಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಶೂಲೆಗಳು ೩, ದೋಷತ್ರಯದಿಂದ ವುಂಟಾಗುವ ಕರ್ಣಶೂಲೆ ೧, ರಕ್ತದಿಂದವುಂಟಾಗುವ ಕರ್ಣಶೂಲೆ ೧, ಹೀಗೆ ಕರ್ಣಶೂಲೆಗಳು ೫ ಪ್ರಕಾರ. ನಾದ, ಬಾಧಿರ್ಯ, ಪ್ರತಿನಾಹ, ಕರ್ಣಕಂಡು, ಕರ್ಣಶೋಥ, ಪೂತಿಕರ್ಣ, ಕ್ರಿಮಿಕರ್ಣ, ಕರ್ಣವಿದ್ರಧಿ, ಕರ್ಣಾರ್ಶ, ಕೂಚಿಕರ್ಣ, ಕರ್ಣಾರ್ಬುದ, ವಿದಾರಿ, ಕರ್ಣಶಷ್ಕುಲಿ, ಪಾಲಿಕಾಶೋಷ, ಕಂಟ್ರಿಕಾ, ಪಾರಿಪೋಟ, ಮಂಥನ, ದುಃಖವರ್ಧನ, ಲಿಹ್ಯ, ಹೀಗೆಂದು ಕರ್ಣರೋಗಂಗಳಿಲ್ಲ ೫ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಕರ್ಣಶೂಲೆಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿ ೨೫ ಪ್ರಕಾರ.

ಅದಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ—ಶ್ಲೋ॥ ವಾತಘ್ನಂ ಸಾಧಿತಂ ತೈಲಂ ಕರ್ಣಂ ಸ್ವಿನ್ನಂ ಚ ಪೂರಯೇತ್ । ಪಿತ್ತಶೂಲೇ ಕಣಾಯುಕ್ತಘೃತೈಸ್ಸ್ನಿಗ್ಧಂ ವಿರೇಚಯೇತ್ । ಧೂಮನಾವನಗಂಡೂಷಸ್ವೇದಾನ್ ಕುರ್ಯಾತ್ಕಫೋಚ್ಛ್ರಿತೇ ॥

ಟೀ। ವಾತದಿಂದವುಂಟಾದ ಕರ್ಣಶೂಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾತಹರವಾಗಿಮಾಡಿದ ತೈಲವನ್ನು ಸೇಕದಿಂದಬೆವರಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ತುಂಬುವದು. ಪಿತ್ತದಿಂದವುಂಟಾದ ಕರ್ಣಶೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಪ್ಪಲಿಕೂಡಿದ ಘೃತದಿಂದ ಸ್ನೇಹವಿಧಿಯಂ ಮಾಡಿದಮೇಲೆ ವಿರೇಚನಮಾಡಿಸುವದು. ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದವುಂಟಾದ ಕರ್ಣಶೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಧೂಮ, ನಸ್ಯ, ಗಂಡೂಷ, ಸೇಕಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ರಕ್ತಜೇಪಿತ್ತವತ್ಕಾರ್ಯಂ ಸಿರಾಮಾಶುವಿಮೋಕ್ಷಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ರಕ್ತದಿಂದವುಂಟಾದ ಕರ್ಣಶೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತಶೂಲೆಯಪ್ಪಂದದಲ್ಲಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಮಾಡಿಸುವದು. ನರಭೇದವಂ ನೋಡಿ ಶಸ್ತ್ರವಂ ಹೊಯಿಸಿ ರಕ್ತವಂ ತೆಗೆಯಿಸುವದು.

ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ—ಶ್ಲೋ॥ ನಿರ್ಗುಂಡಿಜಾತಿರವಿಭೃಂಗರಸೋನರಂಭಾ । ಶಿಗ್ರುಸುರಸಾದ್ರಕಕಾರವಲ್ಯಾಃ ॥ ತೇಷಾಂರಸೇತಿಲ ಘೃತಮಾಶುನಾದ। ಬಾಧಿರ್ಯಶೂಲಮಪಹಂತಿಚಪೂತಿಕರ್ಣಂ॥

ಕರ್ಣಪ್ರ— ಲಕ್ಕೀಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಜಾಜೀಸೊಪ್ಪು, ಎಕ್ಕದಎಲೆ, ಗರಗನಸೊ

ಪ್ಪು, ಉಳ್ಳಿ, ಬಾಳೇಗಡ್ಡೆ, ಗುಳ್ಳದಸೊಪ್ಪು, ನುಗ್ಗೇಸೊಪ್ಪು, ತುಲಸೀಸೊಪ್ಪು, ಹಸೀಶುಂಠಿ, ಹಾಗಲಸೊಪ್ಪು, ಇವುಗಳ ರಸಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ಮಾನ, ಮೆಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ೧ಬಳ್ಳ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಪಾಕವಮಾಡಿ, ಮೆಣ್ಣೆವುಳಿಯ ಕಾಯಿಸಿ, ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ, ಆ ತೈಲವನ್ನು ಕಿವಿಗೆನಸ್ಯವಮಾಡಲು ನಾದ, ಬಾಧಿರ್ಯ, ಶೂಲ, ಪೂತಿಕರ್ಣ, ಇವಿಷ್ಟೂ ಶಮನವಹುವು.

ಕಂಠಾಗ್ರಂಥರದಲ್ಲೀ—ಶ್ಲೋ॥ನಿರ್ಗುಂಡೀರವಿಶಿಗ್ರುಮಾರ್ಕತುಲಸೀಧುತ್ತೂ
ರಕಾಶೋದ್ಭವೈ। ರಂಭಾಬರ್ಬರನೀಲಿಕಾಳಿರಜನೀಘೃಷ್ಟ್ಯಾರ್ದ್ರಕಶೋ
ಣ್ಠಿರಸೈ॥ ರಾಜ್ಯಗ್ರಾಲಶುನದ್ರುಕುಷ್ಠಪಟುಭಿರ್ವ್ಯೋಷಾಗ್ನಿಭಿಸ್ತೈತ್ರ
ಶೃತಂ। ತೈಲಂಬಸ್ತಜಲೇನಕರ್ಣಜಗದಾನ್ಸರ್ವಾನ್ನಿಹಂತಿಧ್ರುವಂ॥

ಟೀ॥ ಲೊಕ್ಕೀರಸ, ಮೆಕ್ಕೆಮೆಣಿಯರಸ, ನುಗ್ಗೇಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಹುರುಳಿಗೆರಸ, ತುಳಸೀರಸ, ವುಮ್ಮತ್ತದರಸ, ಕಾಳೀಮೋತೆರಸ, ಬಾಳೇಗಡ್ಡೆರಸ, ನಾರುಂಬೇಳೆರಸ, ನೀಲೀರಸ, ಅರಸಿನದರಸ, ನೆಲಪನೆಗೆಣಸಿನರಸ, ಹಸೀಶುಂಠೀರಸ, ಈಸ್ವರಸಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ಮಾನ, ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ ೧ಬಳ್ಳ, ಆಡಿನಮೂತ್ರ ೧ಬಳ್ಳ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಕಾಯಿಸುವಾಗ ಹಾಕುವಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ಸ್ವಾಸುವೆ, ಬಜೆ, ಉಳ್ಳಿ, ದೇವದಾರು, ಕೋಷ್ಠ, ಸೈಂಧವ, ಲವಣ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ವರಹತೂಕ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ, ಕಾಯಿಸಿ ಮೃದ್ವಗ್ನಿಯಿಂದಯಿಳುಹಿ, ಕಿವಿಗೆಹಿಂಡಲು ಯಿಪ್ಪತ್ತೈದು ವಿಧವಾದ ಕರ್ಣರೋಗಗಳು ವಾಸಿಯಾಗುವುವು.

ಶ್ಲೋ॥ಸಪದಿಕುಸರ್ಷಪತೈಲಂಶಮಯತಿಕರ್ಣೋದ್ಭವಂಶೂಲಂ॥

ಟೀ॥ ಸಾಸುವೆಯೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಕಿವಿಗೆಹಿಂಡಲು ಸದ್ಯಃ ಶೂಲೆಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಲಶುನಾರ್ದ್ರಕಶಿಗ್ರೂಣಾಂಮುರುಂಗ್ಯಾಮೂಲಕಸ್ಯಚ। ಕದ
ಳ್ಯಾಸ್ಸ್ವರಸಶ್ರೇಷ್ಠಃಕದುಷ್ಣಃಕರ್ಣಪೂರಣೇ॥

ಟೀ॥ ಉಳ್ಳೀ, ಹಸೀಶುಂಠಿ, ನುಗ್ಗೇಸೊಪ್ಪು, ನುಗ್ಗೇಬೇರು, ಬಾಳೇಗಡ್ಡೆ, ಇವುಗಳರಸಗಳು ಒಂದೊಂದನ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಬಿಸಿಮಾಡಿ ಕಿವಿಗೆಹಿಂಡಲು ಕರ್ಣಶೂಲೆ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸುರಸರುಸರ್ಷಪಸಿದ್ಧಂತಿಲಜಂವಾಸಿಂಧುವಾರರಸೈ। ತೈ
ಲಂಬಕರ್ಣೇವಿನಿಹಂತಿಶ್ರೋತ್ರಜಾನ್ರೋಗಾನ್॥

ಟೀ॥ ಶೊಕ್ಕೆಯಸೊಪ್ಪಿನರಸ ೧ ಬಳ್ಳದಲ್ಲಿ ೧ ಮಾನ ಯೆಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯಂದುಸೇರಿಸಿ, ಸಾ
ಸುವೆ, ದೇವದಾರುಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ವರಹತೂಕವಂಹಾಕಿ ಯೆಣ್ಣೆವುಳಿಯು
ವವರ್‍ಯಂತ ಕಾಯಿಸಿ ಇಳುಹಿ ಕಿವಿಗೆಹುಂಬಲು ಕರ್ಣಶೋಕ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಲಶುನಂರವಿವತ್ರಿಣಪುಟಪಕ್ವಂಪ್ರಪೀಡಯೇತ್ । ತದುಷ್ಣ
ಸ್ತದ್ರಸಸ್ಸದ್ಯಃಕರ್ಣಶೂಲನಿವಾರಕಃ ॥

ಟೀ॥ ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿಯನ್ನು ಯೆಕ್ಕೆಯೆಲೆಗಳ ಆರೇಳುಸವಡಿಸಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಕಟ್ಟಿಕೆಂ
ಡದಲ್ಲಿಬೇಯಿಸಿ ತೆಗದು ಹಿಂಡಿದ ರಸವನ್ನು ಬಿಸಿಯಾಗುವದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನವೇ
ಕಿವಿಗೆ ಹಿಂಡಲು ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಕರ್ಣವ್ಯಾಧಿ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ತೀವ್ರಶೂಲಾದಿತೇ ಕರ್ಣೇ ಸಶಬ್ದೇಕ್ಲೇದವಾಹಿನಿ। ಬಸ್ತಮೂ
ತ್ರಂಕ್ಷಿಪೇತ್ಕೋಷ್ಣಂಸೈಂಧವೇನಸಮನ್ವಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಗುಂಮೆಂದುಧ್ವನಿಯೊಡನೆ ಕೀವುಸುರಿಯುತ ತೀವ್ರವಾಗಿನೋಯುತ್ತಿ
ರುವ ಕರ್ಣಶೋಕಕ್ಕೆ ಆಡಿನಮೂತ್ರವಂ ಬಿಸಿಮಾಡಿ ಸೈಂಧವಸಹಿತ ಕಿವಿ
ಗೆಹಿಂಡಲು ಧ್ವನಿ, ಕೀವುಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶಿಗ್ರುಮೂಲಲಶುನೈರವಿಪತ್ರೈ। ಸ್ಸೈಂಧವೈಸ್ಸತಿಲತೈಲವಚಾಭಿಃ॥
ಭೂಮಿನಾಗಸಹಪಕ್ವಮಿದಂಯಾ। ತ್ಕರ್ಣಶೂಲಗದಹಂತಿಬಿಸರ್ವಂ॥

ಟೀ॥ ಯೆಕ್ಕೆಯಸೊಪ್ಪಿನರಸ ೧ ಮಾನದಲ್ಲಿ ೧ ಮಾನದಯೆಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯಂಹುನಿಸಿ ನು
ಗ್ಗೇಬೇರು, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಸೈಂಧವ, ಬಜೆ, ಭೂನಾಗ, ಈ ೫ನ್ನೂಪ್ರತ್ಯೇಕವರ
ಹತೂಕಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕಿವಿಗೆಬಿಡಲು ಕರ್ಣಶೂಲೆಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಧೂಪನಂಕರ್ಣದೌರ್ಗಂಧ್ಯೇಗುಗ್ಗುಳಂಶ್ರೇಷ್ಠಮುಚ್ಯತೇ ॥

ಟೀ॥ ಪೂತಿಕರ್ಣವೆಂಬ ಕರ್ಣಶೋಕಕ್ಕೆ ಕಿವಿನಾರುವದು, ಅದಕ್ಕೆ ಗುಗ್ಗ
ಳಧೂಪಕೊಡಿಸಲು ದುರ್ಗಂಧ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ರಾಜಾಸಫಲಸಾರಿಣವಿಶಾಲಾಸ್ವರಸೇನಚ । ವಿಶಾಲಾ
ಮೂಲಕಲ್ಕೇನಸಿದ್ಧಂತೈಲಂನಿಹಂತಿತತ್ ॥ ಷಡ್ಬಿಂದವಃಕರ್ಣರುಜಂವಿ
ಶೇಷಾತ್ಪೂಯವಾಹಿನಂ ॥

ತ್ರೀ ಕಾಯಿರಸ ೧ ಮಾನ, ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ ೧ ಮಾನ,
ಶೊ ಮಾನ, ಈ ೩ನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆಬೇರಿನಕಲ್ಕವನ್ನು ತ
ರ್ಪ್ರತಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕಿವಿಗೆ ೬ ಬಿಂದುಗಳು ಬಿಡಲು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿಕೀವುಸುರಿವವ್ಯಾ

థిగళు శమనవహువు. విశేషవాగి పూతికర్ణవెంబదు పరిహారవహుదు.

శ్లో ॥ కర్ణశూలహరఃక్షిప్రంలవణాద్రకయోరసః ॥

టీ ॥ హసీశుంఠీరసవన్ను సైంధవవెరసి కివిగెబిడలు సద్యః కర్ణశూలిశమనహుదు.

శ్లో॥ అబ్ధిఫేనవచాశుంఠిసైంధవంచసమంసమం। సమస్తైలాద్రకద్రావైఃపక్వైకస్మిన్పలద్వయే ॥ పూపూర్ణేక్తచూర్ణకర్షాంశంక్షిప్త్వాక్వాథ్యసుశీతళం ॥తైలంక్షిపేత్కర్ణే పూయగంధవినాశకృత్ ॥

టీ॥హసీశుంఠిరస ౨ హల, ఎణ్ణె ౨ హల, ఈయెరడన్నూకూడిసి పాకవనూడువాగ కడలనాలిగె, బజె, శుంఠి, సైంధవ, ఇవుగళు ప్రత్యేక ౧ తూకవంచూర్ణిసిహాకి కాయిసి కివిగెబిడలు దుర్గంధశమనవహుదు.

కివిగె కీణబిద్దోక్కె—శ్లో ॥ దంతీనద్యావర్తయోర్మూలంనంద్యావర్తపలాశయోః ॥ కల్కాలాపూరితేకర్ణే ధ్రువంగోమక్షికాక్రిమిః ॥

టీ ॥ నంద్యావర్తదబేరన్నూ ముత్తుగదబేరన్నూ సరియాగికూడిసి బాణల్లిహాకి కొండు అగెదు కివికుంబ పుగళలు కివియొళగెద్దొక్కీణబి హొరటుహోగువదు.

శ్లో ॥ అర్కపత్రద్రవంతైలంపూరయేత్కర్ణశూలజిత్ ॥

టీ ॥ యెక్కెయఎల్లెలిరసవన్నూ యెణ్ణెయన్నూ సరియాగికూడిసి కివిగెబిండలు కర్ణశూలి శమనవహుదు.

శ్లో ॥ లశునస్యరసంకోష్ణంపూరయేచ్ఛబ్దశాంతయే ॥

టీ ॥ బెళ్ళుళ్ళిరసవం బిసిమాడి కివిగెబిండలు కివియల్లివుంటాగువ శబ్దశమనవహుదు.

శ్లో ॥ మేఘనాదద్రవైఃపూర్ణేకర్ణేపూయంప్రణశ్యతి ॥

టీ ॥ బిలకీరెసొప్పిన రసవన్ను బిసిమాడి కివిగెబిండల నీరుసురివదు నిల్లువదు.

శ్లో ॥ ముసలీనాళులీచూర్ణంఖాదేద్బాధిర్యశాంతయే ॥

ಟೀ॥ ನೆಲದಾಳಿಗಡ್ಡೆ, ಬಾಗುಂಜೀಬೀಜಗಳ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಬಿಸಿನೀರಿನಿಂದಲಾದರೂ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದಲಾದರೂ, ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕೊಡಿಸಲು ಬಾಧಿರ್ಯಶಮನವಹುದು.

(ಕರ್ಣಮೂಲದ ಸ್ಫೋಟಕಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಕತಕಂಶಿಗ್ರುಲವಣಮಾರನಾಳೇನಪಿಷಯೇತ್ । ಕರ್ಣಮೂಲಂಸ್ಥಿತಂಸ್ಫೋಟಂಸೋಷ್ಣಲೇಪಾದ್ವಿನಾಶಯೇತ್॥

ಟೀ॥ ಚಿಲ್ಲನಬೀಜ, ನುಗ್ಗೇಬೇರು, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಇವುಗಳನ್ನು ಅಂಬಿಲದಲ್ಲರದು ಬಿಸಿಮಾಡಿ ಲೇಪವಮಾಡಿಸಲು ಕರ್ಣಮೂಲದಲ್ಲಿರುವ ಬೊಬ್ಬೆ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪುತ್ರಜೀವಿಫಲಸ್ಯಾಪಿಮಜ್ಜಾಜಲವಿಪಿಷಿತಾ । ಲೇಪಃಕರ್ಣಗಳೇಕಕ್ಷೇಸ್ಫೋಟಂಹಂತ್ಯುರುವೇದನಂ॥

ಟೀ॥ ಪುತ್ರಜೀಃ ಬೀಜದತಿರಳನ್ನು ನೀರಲ್ಲಿಅರದು, ಬಿಸಿಮಾಡಿ ಲೇಪವಮಾಡಿಸಲು ಕಿವಿಗಳಲ್ಲೂ, ಕೊರಳಲ್ಲೂ, ಕಂಕಳಲ್ಲೂ ವುಂಟಾಗುವ ಅತಿವೇದನೆ ಸಹಿತವಾದ ಸ್ಫೋಟಕ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಹಿಂಗುತುಂಬರಶುಂಠೀಃಶ್ಚಕಟುತೈಲೇನಪಾಚಯೇತ್ । ತತ್ತೈಲಂಪೂರಯೇತ್ಕರ್ಣೇವ್ಯಥಾಂದೋಷಂಚನಾಶಯೇತ್॥

ಟೀ॥ ಹಿಂಗು, ತುಂಬರದಬೇರು, ಶುಂಠಿ, ಇವುಮೂರನ್ನೂ ಸಾಸುವೆಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕಿವಿಗೆತುಂಬಬಿಡಲು ಕರ್ಣಶೂಲೆ ಕರ್ಣದೋಷಗಳುಶಮನವಹವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸಹಿಂಗೂಷ್ಣಾರನಾಳಂವಾಕ್ಷಿಪ್ತಂಕರ್ಣವ್ಯಥಾಪಹಂ॥

ಟೀ॥ ಇಂಗಿನಚೂರ್ಣವಂಅಂಬಿಲದಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿಬಿಡಲು ಕರ್ಣಶೂಲೆ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅರ್ಕಪತ್ರಸ್ತುಸಂವೇಷ್ಟ್ಯಸ್ನುಹೀಪತ್ರಂಪ್ರತಾಪಯೇತ್। ತದ್ರಸಂಸ್ರಾವಯೇತ್ಕರ್ಣೇ ನಾಶಮೇತ್ತೀವ್ರವೇದನಾಂ॥

ಟೀ॥ ಎಲೆಗಳ್ಳಿಯೆಲೆಯನ್ನು ಎಕ್ಕೆಯೆಲೆಗಳಿಂದಸುತ್ತಿಕಟ್ಟಿ, ಅದುಬೆವರುವಹಾಗೆ ಕೆಂಡದಮೇಲೆ ಪಾಕವಮಾಡಿತೆಗದು ಆಕಳ್ಳಿಯೆಲೆಯರಸವಂಹಿಂಡಿಕೊಳ್ಳಲು ತೀವ್ರವಾದಕರ್ಣಶೂಲೆಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಕ್ವಾರ್ಕಪತ್ರಮಾಜ್ಯಾಕ್ತಂಸಿಕ್ತ್ವಾಸ್ಯಾತ್ಪ್ರವಣೇಸುಖೀ॥

ಎಕ್ಕೆಯಹಣ್ಣೆಲೆಯನ್ನು ತುಪ್ಪವಸೊಡವಿ ಕೆಂಡದಲ್ಲಿಕಾಯಿಸಿ ಹಿಂಡಿ ರ್ಕಸ್ರಾ ಕಿವಿಗೆಬಿಡಲು ಕರ್ಣಶೂಲೆಶಮನವಹುದು.

శ్లో ॥ సౌవర్చలంబిడంమూత్రంక్షిప్తంకర్ణరుజాపహం ॥

టీ ॥ మేణసి గెబేరన్నూ, బిడాలవణవన్నూ, గోమూత్రదల్లి కేదు కివిగెబిడలు కర్ణవేదనె శమనవహుదు.

శ్లో ॥ హరిద్రాంగంధకంపిష్ట్వాధుత్తూరరసభావితం । కటుతైలే నసంపక్తంకర్ణనాడీవ్రణాపహం ॥

టీ॥ అరిసినవన్నూ గంధకవన్నూ ఉమ్మత్తదసొప్పినరసదల్లి మర్దిసి ఆరసదల్లియే ఒందు భావనెయంమాడి బళిక ఆకల్కవన్ను సాసువె యెణ్ణెయల్లి కదడి కాయిసి ఆదరల్లియిరిసి కివిగెబిడలు కివియనాళియ హుణ్ణుమాణువుదు.

శ్లో । దేవదారువచాకుష్ఠంహింగుసైంధవనాగరం । గోధూమస్వరసేతైలంపాచ్యంతైలావశేషకం ॥ తత్తైలంనిక్షిపేత్కర్ణే బాధిర్యంనాశమేష్ధ్రువం ॥

టీ ॥ ౧ బళ్ళగోధువెయన్ను ౧ బళ్ళనీరల్లి కషాయవెరిత్తి అష్టావశేషవాగికాయిసి ౧ మానయెణ్ణె కూడిసి కాయిసువాగ అదక్కె హాకువ కల్కద్రవ్య—దేవదారు, బజె, కోష్ఠ, ఇంగు, సైంధవ, శుంఠి, ఇవుగళన్ను ప్రత్యేక ౧వరహతూకవం చూర్ణిసిహాకి, యెణ్ణె ఉళియకాయిసి ఆతైలవన్ను కివిగెబిడలు బాధిర్య శమనవహుదు.

శ్లో ॥ లశునంమూలకంకాళంపిష్ట్వాతైలేచతుర్గుణే । తైలాచ్చతుర్గుణక్షీరంపాచ్యంతైలావశేషకం ॥ తత్తైలంనిక్షిపేత్కర్ణే బాధిర్యం నాశమేష్ధ్రువం ॥

టీ ॥ ౧మానయెణ్ణెగె ౧బళ్ళ హసువినహాలంకూడిసి ఆదరల్లి బెళ్ళుళ్ళి, మూలంగి, కాళక, ఈ ౩ ప్రత్యేక ౧ వరహతూకవం చూర్ణిసిహాకి తైల ఉళియకాయిసి కివిగెబిడలు కివుడు పరిహారవహుదు.

శ్లో ॥ ముసల్యాపామార్గయోశ్చమూలచూర్ణంమధుప్లుతం । భక్షమేకపక్షమాత్రంతు బాధిర్యస్యప్రశాంతయే ॥

టీ ॥ నెలదాళిగెణసు, ఉత్తరణెబేరు, ఇవెరడన్నూ చూర్ణిసి జే తుప్పసహిత తెగదుకొళ్ళలు కివుడు శమనవహుదు.

శ్లో ॥ తైలసిక్తేనవస్త్రేణవేష్టయేద్దేవదారుకం । అథవాబిల్వకాష్ఠంవాసంతప్తాత్తైలమాహరేత్ ॥ తైలేనపూరయేత్కర్ణౌ వ్యథాం హంతితదుద్భవాం ॥

టీ॥ హావడెయను ఎణ్ణెయల్లిఅద్దిదేవదారుకడ్డియాదరూ బిల్లపత్రకడ్డియాదరూ ఆహావడెయల్లిసుత్తి, సుత్తిదకడ్డియన్ను బెంకియల్లిఉత్తిసి తలెకెళగాగి హిడియలు తైలబీళువదు, ఆతైలవన్ను కివిగెహిండలు కర్ణశూలె పరిహార,

శ్లో ॥ ఘృతదుగ్ధంత్రికట్కేన అజామూత్రంససైంధవం । జాజీపత్రరసంకోష్ణంగోమూత్రేణయుతంక్షిపేత్ ॥ కర్ణపీడాహరంక్షిప్రంకోష్ణంవాలశునంరసం ॥

టీ॥ ఆడినమూత్రవన్ను బిసిమాడి సైంధవసహిత కివిగెహిండలు కర్ణశూలెశమనవాగువదు. అథవా అదల్లదిద్దరెజాజీసొప్పినరసవన్ను స్వల్పబిసిమాడి గోమూత్రసహిత కివిగెహిండలు శూలెశమనవాగువదు. అదల్లదిద్దరె బెళ్ళుళ్ళి తైలవన్నుబిసిమాడి కివిగెహిండువదు.

(కర్ణవర్ధన.)

శ్లో ॥ ముసలీకందచూర్ణంతుమాహిషీనవనీతకం । మర్దయేద్ధారయేద్భాండే ధాన్యరాశౌనివేశయేత్ ॥ సప్తాహాదుద్ధృతంలేప్యంకర్ణపాళీవివర్ధనం ॥

టీ॥ నెలదాళినచూర్ణవన్ను ఎమ్మెబెణ్ణెయల్లికలెసిఒందుగడిగెయల్లిహాకి బాయిముచ్చి ధాన్యరాశియల్లి ఏళు రాత్రియిరిసి బళిక తెగదు కివిగెహొచ్చలు కివిబెళెయువుదు.

శ్లో ॥ అశ్వగంధావచాకుష్ఠంగజపిప్పలికాసమం । మాహిషీనవనీతేనలేపనాత్కర్ణవర్ధనం ॥

టీ॥ హిరేమద్దినబేరు, బజె, కోష్ఠ, గజపిప్పలి, ఇష్టన్ను సమాంశవాగి చూర్ణిసి ఎమ్మెబెణ్ణెయల్లికలెసి కివిగెలేపవమాడిసలు కివిబెళెవువు.

శ్లో ॥ గుంజామూలంఫలంచూర్ణంమహిషీక్షీరసంయుతం । శృతశ్శుర్యాన్నవనీతంతదుద్ధృతం ॥ కర్ణరోలేపయేన్నిత్యం వర్ధతేనాత్రసంశయః ॥

టీ ॥ గులుగంజీబేరన్నూ గులుగంజీబీజవన్నూ సణ్ణనాగిచూర్ణిసి ఎమ్మె హాలల్లికదడి కాయిసి మొసరుమాడి కడదు తెగదబెణ్ణెయన్నూ కివిగెలేపిసలు కివిగళుబెళయువవు, సందేహవిల్ల.

శ్లో ॥ వరాహోత్థేనతైలేనలేపాత్కర్ణవివర్ధనం ॥

టీ ॥ హందిగొబ్బవన్ను కివిగళిగెలేపిసలు కివిగళుబెళయువవు.

శ్లో ॥ కుటజంశరవీరంచలాంగలీకందచిత్రకం । అశ్వగంధామహానాగదంతిలతైలేవిమిశ్రితం ॥ కర్ణవర్ధనమేతత్తులేపాత్స్తనవివర్ధనం ॥

టీ॥ కొడసిగెగనబేరు, కణిగలబేరు, కోలికుటుమనగడ్డె, చిత్రమూలబేరినబేరు, దేవమద్దినగిణసు, ఉత్తరణేబేరు, ఇవుగళన్ను చూర్ణిసి యెణ్ణెయల్లికలెసి కివిగెలేపిసలు కివిబెళెయువదు. ఈయోగదింద స్తనగళువివర్ధిసువవు.

శ్లో ॥ అశ్వగంధాతథాలాబుచందనంసర్షపంసహం । జలపిష్టంప్రలిప్యాత్తుకర్ణవర్ధనముత్తమం॥

టీ॥ హిరేమద్దు, సోరెకాయి, శ్రీగంధ, సాసువె, ఇవుగళన్ను నీరల్లి అరదు కల్కవమాడి కివిగళిగెలేపిసలు బెళెయువదు.

శ్లో ॥ హింగుతుంబురుశుంఠీభిఃసాంకుల్యంకల్కంప్రకల్పయేత్ ॥ కలాంశ్చతుర్గుణంతైలంసర్షపోత్థంప్రకల్పయేత్ ॥ తైలాచ్చతుర్గుణస్తోయైఃపాక్యంతైలావశేషకం । తేనైవపూరయేత్కర్ణంకర్ణశూలంప్రణశ్యతి ॥

టీ ॥ ౧ కొళగనీరల్లి ౧ బళ్ళసాసువెయెణ్ణెయంహనిసి, కాయిసువాగ అదక్కె హాకువ కల్కద్రవ్య—ఇంగు, తుంబారదబేరు, శుంఠి, ఈ మూరన్నూ ప్రత్యేక ఒందూకాలుతొలగళన్ను సణ్ణనాగిచూర్ణిసిహాకి కదడి తైల ఉళియువపర్యంత కాయిసి హదదల్లియిళిసి, ఇరిసికొండు కివిగెహిండలు కర్ణశూలె శమనవాగువదు.

(నాసారోగచికిత్సె.)

శ్లో ॥ అవశ్యాయానిలరజోభాషాతిస్వప్నజాగరైః ।

ತುಷಾರೋಪಧಾನೇನಪೀಶೀತಾನ್ಯೇನವಾರಿಣಾ ॥ ಅತ್ಯಂಬುಪಾನಾರಮಣ ಛರ್ದಿಬಾಷ್ಪಗ್ರಹಾದಿಭಿಃ । ಕೃದ್ಧೋವಾತೋಲ್ಬಣೋದೋಷೋನಾಸಾ ಯಾಂಸಂಸ್ಥಿತಾಗದಾಃ ॥ ಜನಯಂತಿಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯಂವರ್ಧಮಾನಂ ಕ್ಷಯಂಪರಂ ॥

ಟೀ॥ ನೆಗಡಿ, ಗಾಳಿ, ಧೂಳು, ಬಹಳವಾದನುಡಿ, ಅತಿನಿದ್ರೆ, ಜಾಗರ, ತಗ್ಗಾದತಲೆದಿಂಬು, ನಿಯಮವಿಲ್ಲದೆ ನಾನಾಕಡೆಜಲಪಾನ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗವಿಲ್ಲದೆಯಿರುವಣ, ಛರ್ದಿ, ಕಣ್ಣುನೀರುಗಳತಡೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ವಾತೋಲ್ಬಣವಾಗಿ ಅದರದೋಷಂಗಳು ಪ್ರಕೋಪಿಸಿ ನಾಸಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರೋಗಂಗಳಂವುಂಟುಮಾಡುವದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾದರೆ ಕ್ಷಯವ್ಯಾಧಿಯಂವುಂಟುಮಾಡುವುದು.

(ನಾಸಾರೋಗಭೇದ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವಾತಪಿತ್ತಕಫೈರ್ದೋಷೈಸ್ಸಮುದಾಯೇನರಕ್ತತಃ । ಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯೋಭವೇತ್ಪಂಚದುಷ್ಟಾಖ್ಯಃಪೀನಸಸ್ತಥಾ ॥ ಕ್ಷವಥುರ್ನಾಸಿಕಾಶೋಷೋನಾಸಾನಾಹಸ್ತಥೈವಚ । ತತ್ಪಾಕೋನಾಸಿಕಾಸ್ರಾವೋನಾಸಾದೀಪ್ತಿಸ್ತುಪೀನಸಃ ॥ ಪೂತಿನಾಸಃಪೂತಿರಕ್ತಃಪಿಟಕೋನಾಸಿಕಾರ್ಶಸಿ । ನಾಸಿಕಾರ್ಬುದಇತ್ಯಷ್ಟಾದಶನಾಸಾಗದಾಸ್ಸ್ಮೃತಾಃ ॥

ಟೀ॥ ವಾತಜಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯ, ಪಿತ್ತಜಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಜಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯ, ಸಮುದಾಯಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯ, ರಕ್ತಜಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯ ಯೆಂದು, ಐದುತೆರಪೀನಸ, ದುಷ್ಟಪೀನಸ, ಕ್ಷವಥು, ನಾಸಿಕಾಶೋಷ, ನಾಸಾನಾಹ, ನಾಸಾಪಾಕ, ನಾಸಿಕಾಸ್ರಾವ, ನಾಸಾದೀಪ್ತಿ, ಪೀನಸ, ಪೂತಿನಾಸ, ಪೂತಿರಕ್ತ, ನಾಸಾಪಿಟಕ, ನಾಸಾರ್ಶಃ, ನಾಸಿಕಾಬುದಃ, ಯೀಗೆ ೧೮ ತೆರದ ನಾಸಾರೋಗಗಳು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಾಧಾರಣಂಚಸರ್ವೇಷಾಂಲಕ್ಷಣಂಸಕಲಕ್ಷವಃ । ಕೃಥಿತ್ರ ಸ್ರೋತ್ಸ್ವಸನಂಘ್ರಾಣನಾಸಿಕಸ್ವಂಚಪೀನಸಃ ॥ ನಾಸಿಕಾಪೂತಿಗಂಧಿಸ್ಯಾಚ್ಛಿರೋರುಗ್ಗೌರವಂಭೃಶಂ ॥

ಟೀ॥ ಸಕಲನಾಸಾರೋಗಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಾಧಾರಣವಾತಲಕ್ಷಣ, ಯಾವಾಗ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿಶ್ವಾಸ ಕಷ್ಟದಿಂದಹೊರಡುವಣ, ಮಾತುಮೂಗಿನಿಂದ ಶೋ ನಾಗೆಯಿರುವಣ, ನೆಗಡಿಯುಂಟಾಗಿರುವಣ, ದುವಾಸನಾರುವಣ, ಮಂ ಕೆ ತ್ರ ಗ ವೆಗ್ಗಳವಾಗಿ ನೋವುಂಟಾಗಿರುವಣ.

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

(ವಾತಜಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯಃ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವಾತಜೇತುಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯೇಮುಖಶೋಷೋಭೃಶಂಕ್ಷುವಃ । ದಂತಶಂಖಶಿರೋರುಕ್ಚಸ್ವರಸಾದಃಕಫಸ್ರುತಿಃ ॥ ಚಿರಾತ್ಪ್ರಕಷ್ಟಶೀತೇಷ್ಟಾಲಿಂಗಮೇತದುದೀರಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತದಿಂದವುಂಟಾಗುವ ಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯೆದಲ್ಲಿ ಮುಖಶಾಂತಿಗುಂದಿಯಿರುವದು, ಪೆಗ್ಗಳವಾಗಿ ಸೀನುವುಂಟಾಗಿರುವದು, ಕಲ್ಲನೋವು, ಕಿವಿನೋವು, ಶಿಶೋವೇದನೆ, ಇಷ್ಟೂ ವುಂಟಾಗಿರುದು, ಸ್ವರಭಂಗ, ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮಸುರಿವಣ, ನಿಗಡಿ, ವಿಳಂಬದಿಂ ಬಲಿಯುವಣ, ಶೀತವಾದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೇಯಿಷ್ಟೆ, ಇದು ವಾತದಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯೆ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

(ಪಿತ್ತಜಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯಃ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಿತ್ತಜೇಕೃಟ್ಜ್ವರೋದಾಹೋಘ್ರಾಣಸ್ತಾಮ್ರೋಷ್ಣಯುಕ್ಸದಾ। ಪೀತಸ್ರುತಿಶ್ಚಪಾಕಶ್ಚಲಿಂಗಮೇತದುದೀರಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಪಿತ್ತದಿಂದವುಂಟಾದ ಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯೆಯಲ್ಲಿ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಜ್ವರ, ತಾಪ, ನಾಸಿಕೆಯಲ್ಲಿರಕ್ತವರ್ಣ, ಉಷ್ಣ, ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಅರಿಸಿನವರ್ಣವಾಗಿ ನೀರುಸುರಿವಣ,ಇವಿಷ್ಟೂ ಪಿತ್ತಜಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯೆ ಲಕ್ಷಣಗಳು.

(ಶ್ಲೇಷ್ಮಜಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯಃ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಫಜೇತುಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯ್ಯೇದಲ್ಲಿ [illegible]ಸಶ್ವಾಸೋರುಚಿರ್ವಮಿಃ । ಭವೇದಾ ಸ್ಯೇಚಮಾಧುರ್ಯಂನಾಸಾಯಾಂಶುಕ್ಲಸಂಸ್ರುತಿಃ ॥

ಟೀ ॥ ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಮ್ಮು, ಶ್ವಾಸ, ಅರೋಚಕ, ವಮನ, ಬಾಯಿಸೀಯಿ, ಮೂಗಿನಲ್ಲಿಬಿಳುಪಾಗಿ ನೀರುಸುರಿವಣ.

ಶ್ಲೋ ॥ ತ್ರಿದೋಷಜಸ್ಸರ್ವಲಿಂಗಇತಿವೈದ್ಯವಿದೋವಿದುಃ ॥

ಟೀ॥ ತ್ರಿದೋಷದಿಂದ ವುಂಟಾದಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆಹೇಳಿದ ಸಕಲಲಕ್ಷಣಂಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಯಿರುವದೆಂದು ವೈದ್ಯರುಹೇಳುವರು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಯಾಪ್ಯಮೇತೇಷುಸರ್ವೇಷುದುಷ್ಟಪೀನಸಮುಲ್ಬಣಂ ॥

ಟೀ ॥ ಈ ೧೮ ತೆರದ ನಾಸಾರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟಪೀನಸ ಯಾಪ್ಯಸಾಧ್ಯ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸರ್ವೇಷುಪೀನಸೇಷ್ವಾದೌಸಿವಾತಾಗಾರಸೋಭವೇತ್ । ಇ ನಸ್ವೇದವಮನಧೂಮಗಂಡೂಷಧಾರಣಃ ॥ ಲಘ್ವಾಮ್ಲಸ್ನಿಗ್ಧಲ,

ಷ್ಣಶೋಜನಮದ್ರವಂ । ಧನ್ವಯಾಸಗುಳಕ್ಷೀರಂಚಣಕಸ್ತ್ರಿಕಟೂತ್ಕ-
ಟಂ ॥ ಬಲಾಮೂಲಕ ಯೂಷಂಚಕುಲುತ್ಥೋತ್ಥಂಚಪೂಜಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ೧೮ ತೆರನಾದ ಸಕಲಶೀನುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೊದಲು ಘಾಳಿಮಳೆಯಾದ ಮಾಳಿಗೆಮನೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕು, ಬಳಿಕ ಸ್ನೇಹವಿಧಿ, ಸೀಕೆ, ವಮನ, ಧೂಮ, ಗಂಡೂಷಂಗಳು, ಬೆಣ್ಣೆ ಉಪ್ಪುಗೂಡಿದವುಪ್ಪು ಹುಳಿಯಾದಅನ್ನ, ಮೊಸರು ಜೊರಕಾಗಿ ಬಿಸಿಅನ್ನವುಂಬುವದು. ಗಂಡುಹುರುಳಿನಬೇರಂ ಹಾಕಿಕಾಯಿಸಿದಹಾಲನ್ನು ಬೆಲ್ಲಸಹಿತ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದು. ತ್ರಿಕಟುಕ, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಗಳಂ ಕೂಡಿಸಿ ಕಾಯಿಸಿದಕಡಲೆಕಷಾಯವಂ ಕೊಡಿಸುವದು. ಹಾಗೆಯೇ ಹುರಳೀಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ತ್ಯಜೇತ್ಸ್ನಾನಂಶುಚಂಕ್ರೋಧಂಭೃಶಂಶಯ್ಯಾಂಹಿಮಂಜಲಂ ॥

ಟೀ॥ಪೀನಸವ್ಯಾಧಿಯುಳ್ಳವನು, ಸ್ನಾನವಂವರ್ಜಿಸಬೇಕು, ದುಃಖವನ್ನೂ, ಕ್ರೋಧವನ್ನೂ ಬಿಡಬೇಕು. ಹೆಗ್ಗಳವಾಗಿನಿದ್ರೆಗೈಯಬಾರದು, ತಣ್ಣೀರುಬಿಡಬಾರದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಂಡೂಕಪರ್ಣೀಮರಿಚೋದ್ಭವಂವಾ। ಮಹಾಷಧೋತ್ಥಂಲಶುನೋದ್ಭವಂವಾ ॥ ಸ್ಯಾತ್ಪೀನಸೇವ್ಯೋಷಭವಂಕಷಾಯಂ । ಪಥ್ಯಾನ್ವಿತಾನಾಗರದಾರುಜಂವಾ ॥ ಕವೋಷ್ಣಂದಶಮೂಲಂವಾಸಕಣಂಪೀನಸೇ ಪಿಬೇತ್ । ಅಥವಾರಜನೀಕ್ವಾಥಂಪಿಪ್ಪಲೀಕ್ಷೌದ್ರಸಂಯುತಂ ॥

ಟೀ॥ ಒಂದೆಲಗನಸೊಪ್ಪನ್ನೂ ಮೆಣಸನ್ನೂ ಕಷಾಯವ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಪೀನಸಶಮನವಹುದು. ಹಾಗಲ್ಲದ್ದರೆ ಶುಂಠಿಕಷಾವನ್ನಾದರೂ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ, ತ್ರಿಕಟುಕದ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಅಮರದವಳ್ಳಿ, ಶುಂಠಿ, ದೇವದಾರುಗಳ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ, ಹಿಪ್ಪಲಿ ಚೂರ್ಣಸಹಿತವಾದ ದಶಮೂಲದ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ, ಜೇನುತುಪ್ಪಸಹಿತ ಅರಿಸಿನದ ಕಷಾಯವನ್ನಾದರೂ, ಕೊಡಿಸಲುಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ಕುಳುತ್ಥಯೂಷರಜನೀಕಲ್ಕಯುಕ್ತಂಪಿಬೆನ್ನಿಶಿ।ನವಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯಹರಂಸ್ವೇದಯೇಚ್ಚರಣಾವಪಿ ॥

ಟೀ॥ ಹುರಳೀಕಷಾಯವನ್ನು ಅರಿಸಿನದ ಕಲ್ಕಸಹಿತ ಕುಡಿಯಕೊಡಿಸಲು ಶೋ, ಅಗ್ಗಿಷ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಲುಪೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಬೆವರಿಸೆ ಪ್ರತಿ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಭೃಂಜನಸ್ಯ ರಸೇ ಸಿದ್ಧಂ ಮುನಿಪತ್ರರಸೇಥವಾ। ತೈಲಂ ಸೈಂಧವಸಂಯುಕ್ತಂ ಸಾಧ್ಯಮೇತ್ಪೀನಸಾಪಹಂ ॥

ಟೀ ॥ ೧ ಮಾನ ಬಿಳ್ಳುಳ್ಳಿರಸದಲ್ಲಿ, ೧ ಮಾನ ಎಣ್ಣೆಯಂ ಕೂಡಿಸಿ ಎಣ್ಣೆ ಉಳಿಯ ಕಾಯಿಸಿ ಸೈಂಧವಚೂರ್ಣವ ಸೇರಿಸಿ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ನಸ್ಯವಂ ಮಾಡಿಸಲು ಸಕಲವಾದ ಪೀನಸಂಗಳೂ ಶಮನವಹವು. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅಗಸೇಸೊಪ್ಪಿನ ರಸದಲ್ಲಿ ಪಾಕವ ಮಾಡಿದ ತೈಲವು ಸಕಲ ಪೀನಸವ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನೂ ಪರಿಹರಿಸುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶುಂಠೀಕುಷ್ಠಕಣಾವೆಲ್ಲದ್ರಾಕ್ಷಾಕಲ್ಕಕಷಾಯವತ್ । ಸಾಧಿತಂ ತೈಲಮಾಜ್ಯಂ ವಾ ನಸ್ಯಾತ್ ಕ್ಷವಪಟುಪ್ರಣುತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ಕೋಷ್ಠ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ವಿಳಂಗ, ದ್ರಾಕ್ಷೀಹಣ್ಣು, ಇವುಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೮ ವರಹತೂಕಗಳನ್ನು ೧ ಬಳ್ಳ ನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ೧ ಮಾನ ನೀರುಳಿಯ ಕಾಯಿಸಿ ಆ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೧ ಮಾನ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನಾದರೂ ತುಪ್ಪವನ್ನಾದರೂ ಕೂಡಿಸಿ ಆ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ವರಹತೂಕಗಳನ್ನು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ೧ ಬಳ್ಳ ಹಾಲನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ, ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿ ಮೂಗಿಗೆ ನಸ್ಯವಂ ಹಿಂಡಲು ನಾಸಿಕದಲ್ಲಿರುವ ವ್ರಣ ಮೊದಲಾದ ಸಕಲ ರೋಗಂಗಳೂ ಶಮನವಹವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ತುಲಸೀಸ್ವರಸೇ ಸಿದ್ಧಂ ಕುಂದುರುಕ್ಷೋದಸಂಯುತಂ । ಪೂತಿನಾಶಂ ಭೃಶಂ ಹನ್ಯಾತ್ತೈಲಂ ದುಷ್ಟಜಲಸ್ರುತಿಂ ॥

ಟೀ ॥ ತುಲಸೀಸೊಪ್ಪಿನ ರಸ ೧ ಬಳ್ಳದಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳ ಎಣ್ಣೆಯಂ ಕೂಡಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ, ತದುಕಿನ ಧೂಪದ ಚೂರ್ಣವಂ ಹಾಕಿ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂಡಲು ಮೂಗಿನ ನಾತ, ಮೂಗಿನ ದುಷ್ಟವಾದ ನೀರುಸುರಿವಣ, ಇವುಗಳು ಶಮನವಹವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಿಬೇದ್ವಾತಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯೇ ಸರ್ಪಿರ್ವಾತಘ್ನಸಾಧಿತಂ । ಪಟುಪಂಚಕಸಿದ್ಧಂ ವಾ ವಿದಾರ್ಯಾದಿಗಣೇನ ವಾ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತದಿಂದುಂಟಾದ ಪ್ರತಿಶ್ಯಾಯೆಯಲ್ಲಿ ವಾತಹಾರವಾದ ಔಷಧಂಗಳಿಂದ ಪಾಕವಮಾಡಿದ ತುಪ್ಪವನ್ನಾದರೂ, ಪಂಚಲವಣಗಳಿಂದ ಕಾಯಿಸಿದ ತುಪ್ಪವನ್ನಾದರೂ, ವಿದಾರಿಗಣವಂ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿದ ತುಪ್ಪವನ್ನಾದರೂ ಪಾನವಮಾಡಿಸಲು ಪೀನಸಶಮನವಹುದು. ವಿದಾರ್ಯಾದಿಗಣವೆಂದರೆ.—

ಶ್ಲೋ॥ ವಿದಾರಿಪಂಚಾಂಗುಲಿವೃಶ್ಚಿಕಾಳಿ। ವೃಶ್ಚೀಕದೇವಾಹ್ವಯಮಾಷಪರ್ಣ್ಯಃ। ಕಂಡೂಕರೀಜೀವನಹ್ರಸ್ವಸಂಜ್ಞೇ। ದ್ವೇಪಂಚಕೇ ಗೋಪಸುತಾತ್ರಿಪಾದೀ।

ಟೀ ॥ ನೆಲಗುಂಬಳ, ಔಡಲ, ಬೇಳುವಾಲ, ಬಿಳೀಕಣಿಗಲೆ, ದೇವದಾರು, ಜಾ
ಡಪಿಸರು, ಕಗಚೆ, ಇವುಗಳೆ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಭೀರೂವೀರಾಜೀವಂತೀಜೀವಕರ್ಷಭಕೈಸ್ಸ್ಮೃತಂ ॥
ಟೀ ॥ ಆಷಾಢಿ, ಕೊಡ್ಡಿ, ಸೀಹಾಲೆ, ಪಳಲಿಬಾಳೆ, ಕಪಿಹಾಲೆ, ಈ ಅಯಿ
ದೂ ಜೀವನಪಂಚಮೂಲಗಳು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಹ್ರಿಸ್ವಾಂಬೃಹತ್ಯಂಶುಮತೀದ್ವಯಗೋಕ್ಷುರಕೈಸ್ಸ್ಮೃತಂ ॥
ಟೀ ॥ ಗುಳ್ಳ, ನೆಲಗುಳ್ಳ, ಒಂದೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ಮೂರೆಲೆಹೊನ್ನೆ, ನೆಗ್ಗಿಲಬೀಜ,
ಈ ಅಯಿದೂ ಹ್ರಿಸ್ವಪಂಚಮೂಲ. ಸೊಗದೆ, ಹಂಸಪಾದಿ, ಇಷ್ಟೂಕೂಡಿ
ವಿದಾರ್ಯಗಣವೆನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಹಾಷಟ್ಫಲಸರ್ಪಿರ್ನಾಕಶುಂಠೀಂಚಾಪಯಸಾಪಿಬೇತ್ । ಸ
ರ್ವಕ್ಷಾರಯುತಂತೈಲಂಕ್ರೂರಸ್ವರಸಸಾಧಿತಂ ॥ ಪಾನಾಭ್ಯಂಜನ
ನಸ್ಯಾದ್ಯೈಸ್ಸರ್ವನಾಸಾಮಯಾಪಹಂ ॥
ಟೀ ॥ ಮಹಾಷಟ್ಫಲಘೃತವನ್ನಾದರೂ, ಶುಂಠೀಚೂರ್ಣಸಹಿತವಾದ ಹಾಲ
ನ್ನಾದರೂ, ಕ್ರೂರವಾದ ಕಪಿಸೋರೆ, ಕಹಿಜೀರೆಮೊದಲಾದ ಸ್ವರಸಗ
ಳೊಂದುಬಳ್ಳದಲ್ಲಿ ೧ ಮಾನ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೂ, ೧ ಮಾನ ಆಡಿನಹಾಲನ್ನೂ,
ಹನಿಸಿ ಸದ್ಯಕ್ಷಾರಮೊದಲಾದ ಸಕಲಕ್ಷಾರಗಳನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ವರಹ
[illegible]ನನ್ನ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿಹಾಕಿ, ಕಾಯಿಸಿ ಪಾಕವಮಾಡಿಯಿಳುಹಿ, ಬಿಂದಿ
ಕೊಂಡು ಪಾನಾಭ್ಯಂಗನಸ್ಯಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಂ ಮಾಡಿಸಲು ಸಕ
ಲ ನಾಸಿಕರೋಗಂಗಳೂ ಶಮನವಹವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವ್ಯೋಷತಾಳೀಸವಿಕೃತಿಂತಿಂತ್ರಿಣೀಕಾಮ್ಲವೇತಸಂ । ಸಾಜ್ಞಜಾ
ಜೀರಪಲಿಕಮೇಲಾಕ್ವಕ್ಪತ್ರಿಸಾಧಿತಂ ॥ ಜೀರ್ಣಾದ್ಗುಡಾತ್ತುಲಾರ್ಧೇನವ
ಕ್ವಿನವಟಕೀಕೃತಂ । ಪೀನಸಶ್ವಾಸಕಾಸಘ್ನಂರುಚಿಸ್ವರಕರಂಪರಂ॥
ಟೀ ॥ ತ್ರಿಕಟುಕ, ತಾಳೀಸಪತ್ರೆ, ಚವ್ಯ, ಹುಣಸೆ, ಉದ್ದುಹುಳಿ, ಹುಬ್ಬೀ
ರು, ಚಿತ್ರಮೂಲ. ಜೀರಿಗೆ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗತೊಕ್ಕು, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ಈ
ಓಷಧಿಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿಹಳೇಬೆಲ್ಲ ೫೦ ಹಲವಂಪಾ
ಕಮಾಡಿ ಆಚೂರ್ಣವಂ ಕಲೆಸಿ ವಟಕವಮಾಡಿ ದಿನಂಪ್ರತಿವುದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ೧
ವಂ ಸೇವಿಸಲು ಸಕಲವಾದಪೀನಸಂಗಳೂ ಶಮನವಹವು.

ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲೀ,—ಶ್ಲೋ ॥ ಪ್ರತಿವಾಪಿತವಿಶ್ವನಿಶಾಚೂರ್ಣಂ ಸಲಿಲಂ
ತು ನಾಳಿಕೇರಸ್ಯ ॥ ಪೀತಂ ಶಮಯತಿ ಸದ್ಯಃ ಪೀನಸಮತಿನಿಸ್ಸೃತಾಸಾರಂ ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿ, ಅರಿಸಿನಗಳ ಕೊಕ್ಕನ್ನು ತೆಗದು ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಯೆಳನೀರಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕೊಡಿಸಲು ಅತ್ಯಂತ ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಸುರಿವ ಪೀನಸಗಳು ಶಮನವಹವು.

(ಜಿಹ್ವಾರೋಗಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಆದಾನೈಃ ಪೂರ್ವಮುದ್ದಿಷ್ಟೈರ್ದುಷ್ಟಾ ದೋಷಮುಖಾಮಯಾನ್ । ಸಪ್ತಸ್ವಾಯತನೇಷ್ವೇವ ನವಷಷ್ಟಿಂ ಪ್ರಕುರ್ವತೆ ॥ ಜಿಹ್ವಾ ತಾಲುಶ್ಚ ಕಂಠಶ್ಚ
ಓಷ್ಠೌ ದಂತಾಸ್ತಥೈವ ಚ । ತನ್ಮೂಲಮಾಸ್ಯದೇಶಶ್ಚ ಸಪ್ತೈವಾಯತನಾನಿ ಚ ॥

ಟೀ ॥ ಮೊದಲು ಪೀನಸರೋಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಆದಾನದಿಂದ ವಾತಮೊದಲಾದ ದೋಷಂಗಳು ದುಷ್ಟವಾಗಿ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಯೇಳುತಾವಿನಲ್ಲಿ ೬೯ ತೆರಗಳನ್ನು ವುಂಟುಮಾಡುವವು. ಆ ಯೇಳುತಾವಾವದೆನೆ—ಜಿಹ್ವೆ, ಕಟವಾಯಿ, ಕೊರಳು, ತುಟಿಗಳು, ದಂತಗಳು, ಬಾಯಿ, ಯೆಂದು ಯೇಳುಸ್ಥಾನಂಗಳು. ಯಾವಯಾವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಪ್ಪ ರೋಗಂಗಳಿವೆ.—

ಶ್ಲೋ ॥ ಜಿಹ್ವಾಯಾಂ ಷಟ್ ತಾಲುಗಾಷ್ಟೌ ಕಂಠೇ ಚಾಷ್ಟಾದಶ ಸ್ಮೃತಾಃ ।
ಓಷ್ಠೇ ನವೈವ ದಂತೇಷ್ಟೌ ತನ್ಮೂಲೇ ದಶ ಪಂಚ ಚ ॥ ಆಸ್ಯೇ ಪಂಚವಿಧಾಃ
ಪ್ರೋಕ್ತಾಃ ಜಿಹ್ವಾಲಕ್ಷಣಮಗ್ರತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಜಿಹ್ವಾರೋಗಗಳು ೬, ಕಟವಾಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ರೋಗ ೮, ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ರೋಗ ೧೮, ತುಟಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ರೋಗ ೯, ದಂತಮೂಲಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ರೋಗ ೧೫, ಆಸ್ಯರೋಗ ೫, ಅಂತು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ರೋಗ ೬೯.

(ಅವುಗಳೊಳು ಮೊದಲು ಜಿಹ್ವಾರೋಗ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹೇಳಲ್ಪಡುತವೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಜಿಹ್ವಾಲಸೋಧಿಜಿಹ್ವೋಪಜಿಹ್ವಾ ದೋಷೈಃ ಪೃಥಕ್ತ್ರಯಂ ।
ರೋಗಾಷ್ಷಡೇತೇ ಜಿಹ್ವಾಯಾಂ ಸಂಜಾತಾಸ್ಸಮುದೀರತಾಃ ॥

ಟೀ॥ ನಾಸಾರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಆದಾನಗಳಿಂದ ಜಿಹ್ವೆಯಲ್ಲಿ ಆರುತೆರನಾಗಿ ರೋಗಂಗಳು ಹುಟ್ಟುವವು, ಅವು ಯಾವವೆಂದರೆ—ಜಿಹ್ವಾಲಸ, ಅಧಿಜಿಹ್ವೆ, ಉಪಜಿಹ್ವೆ, ವಾತಜಿಹ್ವೆ, ಪಿತ್ತಜಿಹ್ವೆ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಜಿಹ್ವೆಯೆಂಬ ಆರುತೆರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜಿಹ್ವಾತಲೇ ಭವೇಚ್ಛೋಫಃ ಕಫರಕ್ತಸಮುದ್ಭವಃ । ಜಿಹ್ವಾಲಸ ಇ
ತಿಖ್ಯಾತಃ ಪಕ್ವಶ್ಚೇದ್ವಿಸ್ರಗಂಧವಾನ್ ॥

ಟೀ॥ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶೋಫೆಯು ಶ್ಲೇಷ್ಮರಕ್ತಗಳಿಂದವುಂಟಾ
ಗುವದು, ಅದನ್ನು ಜಿಹ್ವಾಲಸವೆಂಬರು, ಅದು ಬಲಿತರೆ ಹೊಲಸು ಸೋರುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಿತ್ತರಕ್ತಕಫೈಶ್ಶೋಫೋಜಿಹ್ವಾಧೋಮೂಲಮಾಶ್ರಿತಃ । ಸ
ಲಾಲಸ್ಸೋಽಧಿಜಿಹ್ವೇತಿ ವಾಕ್ಯಸ್ತಂಭಕೃದುನ್ನತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಪಿತ್ತರಕ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಿಂದ ಅಧಿಜಿಹ್ವೆಯೆಂಬ ಜಿಹ್ವಾರೋಗವುಂಟಾ
ಗುವದು, ನಾಲಿಗೆ ಬಾತುಕೊಂಬುದು, ಜೊಲ್ಲು ಸುರಿವುದು ಮಾತನಾಡಿಸಲೀಯ
ದು, ನಾಲಿಗೆ ಬಹಳ ದಪ್ಪವಾಗಿರುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜಿಹ್ವಾಸ್ತಂಭಕರಶ್ಶೋಫೋಜಿಹ್ವಾಮೂಲೋಪರಿಸ್ಥಿತಃ ।
ಜಿಹ್ವಾಗ್ರಸದೃಶೋರಕ್ತಕಫಜೋ ವಾಕ್ಯರೋಧಕೃತ್ ॥ ಕಂಡೂಪ್ರಸೆ
ಕಯುಕ್ತೋಸಾವುಪಜಿಹ್ವೇತಿಕೀರ್ತಿತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಶ್ಲೇಷ್ಮರಕ್ತಗಳಿಂದ ಜಿಹ್ವೆಯ ಮೂಲದ ಮೇಲಣಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಾವುಂ
ಟಾಗಿ ನಾಲಿಗೆ ಕಿರುಗಡೆ ತೆರದುಕೊಂಡು ಮಾತನಾಡಲೀಯದೆ ನಾಲಿಗೆಯ ಆಕಾ
ರದಲ್ಲಿ ಇರುವ, ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಹುವಾಗಿ ನೀರು ಸುರಿವುದು, ಈ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ
ರುವದು ಉಪಜಿಹ್ವೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಿರುದ್ಧರಸಸಂಕಾಶಾ ಸ್ಫುಟಿತಾ ವಾತಜಿಹ್ವಿಕಾ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತಜಿಹ್ವೆಯೆಂಬದು ಮರದ ಎಲೆಯಹಾಗೆ ನೀಲವರ್ಣವಾಗಿ ಬಹಳ
ಒಡೆದುಕೊಂಡಿರುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಿತ್ತೇನಪೀತದಗ್ಧಾಕಾರಕ್ತೈರ್ಮಾಂಸಾಂಕುರೈಶ್ಚಿತಾ॥

ಟೀ ॥ ಪಿತ್ತಜಿಹ್ವೆಯೆಂಬದು ಹಳದೀವರ್ಣವಾಗಿ ಬೆಂದಹಾಗೆಯಿರುವದು, ಕೆಂ
ಪಾದಮಾಂಸದ ಅಂಕುರಗಳುಂಟಾಗಿರುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಾಲ್ಮಲೀಕಂಟಕಾಕಾರಕಂಟಕಾ ಕಫಜಿಹ್ವಿಕಾ ॥

ಟೀ ॥ ಬೂರಗದಮರದ ಮುಳ್ಳಿನಹಾಗೆ ಮುಳ್ಳುವುಂಟಾಗಿರುವದು, ಇದು ಶ್ಲೇಷ್ಮಜಿ
ಹ್ವೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಬುದು. (ಇದು ಅತ್ರಿಮತ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ತ್ರಿಭಿರ್ದೋಷೈಃ ಪ್ರಜಾಯಂತೇ ಜಿಹ್ವಿಕಾಃ ಕಂಟಕಾಶ್ರಿತಾಃ ।
ಜಿಹ್ವಾಲಸೋಪಜಿಹ್ವೇತಿ ಪಂಚಧೈವೇತಿ ಸುಶ್ರುತಃ ॥

ಟೀ॥ ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಿಂದ ಮುಳ್ಳುವುಂಟಾಗಿರುವ ಜಿಹ್ವಾರೋಗಂಗಳುಮೂ
ರು, ಜಿಹ್ವಾಲಸೆ, ಉಪಜಿಹ್ವೆಯೆಂದು ಯೆರಡು, ಅಂತೂಕೂಡಿ ಜಿಹ್ವಾರೋಗ

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

ಅಯಿದು ಕೆರನಾಗಿರುಕದೆಂದು ಸುಶ್ರುತಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುತದೆ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಏಷುಜಿಹ್ವಾಲಸಾಖ್ಯಂಚತ್ಯಜೇಲ್ಪ್ಕೋಪಜಿಹ್ವಿಕಾಂ। ಕು ರ್ಯಾದ್ವ್ಯಾಕೆಲ್ಪ್ರಿಕೋಪ್ರೋಕ್ತಂಕಂಟಕೇಷ್ವನಿಲಾದಿಷು ॥ ಜಿಹ್ವಾ ಯಾಂಪಿತ್ತಜಾತೇಷುಸೃಷ್ಟ್ವಾಸ್ರುಧಿರಶೇಚನೆ । ಪ್ರತಿಸಾರಣಗಂಡೂಷ ನಾವನಂಚಧುರೈರ್ಹಿತಂ ॥ ಕೇಷ್ಮೋತ್ಥಃಕಫ್ರೋಕ್ತೇಷ್ವೇವಂಚಘರ್ಷಣಂ ಪ್ರ್ಯೂಷಣಾದಿಭಿಃ ॥

ಟೀ ॥ ಅರುಪ್ರಕಾರವಾದ ಜಿಹ್ವಾರೋಗಗಳಲ್ಲಿ, ಜಿಹ್ವಾಲಸವನ್ನೂ, ಪ ಕ್ವವಾದ ಉಪಜಿಹ್ವಿಕೆಯನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಡುವದು. ವಾತದಿಂದುಂಟಾದ ಮು ಳ್ಳುಗಳಲ್ಲಿ ವಾತಪ್ರಕೋಪಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದು. ಪಿತ್ತ ದಿಂದುಂಟಾದ ಮುಳ್ಳುಗಳಲ್ಲಿ ಪಿತ್ತಹರವಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಉಜ್ಜಿ, ಆಮೇಲೆ ರಕ್ತವನ್ನು ತೆಗಯಿಸಿದಬಳಿಕ ಮಧುರವಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಸಾರಣ, ಗಂ ಡೂಷ, ನಸ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸುವದು. ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಮುಳ್ಳುಗಳಲ್ಲಿ ತ್ರಿಕಟುಕ ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಘರ್ಷಣವ ಮಾಡಿಸುವದು.

ಬಾಹಟದಲ್ಲಿ —ಶ್ಲೋ ॥ ಕಂಟಕೇಷುಕಫ್ರೋಕ್ತೇಷುಲಿಖಿತೇಷ್ವಸೃಜಃಕ್ಷಯೇ। ಪಿಪ್ಪಲ್ಯಾದಿಂಚಧುಯುಕಂಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರತಿಸಾರಣಂ ॥ ಗೃಣ್ಣೀಯಾ ತ್ಕಬಳಾಂಶ್ಚಾಪಿಗೌರಸರ್ಷಪಸೈಂಧವೈಃ ॥

ಟೀ ॥ ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಜಿಹ್ವೆಯ ಕಂಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಚನ್ನಾಗಿಉಜ್ಜಿ ರಕ್ತವಂಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಬಳಿಕ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸುಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ ಜಿಹ್ವೆಗೆ ತೊಡೆಯಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಮುಳ್ಳುಗಳೆಲ್ಲ ಶಮನವಹುವು. ಬಿಳೀಸಾಸುವೆ ಸೈಂಧವಗಳನ್ನು ಯಿಡಿದು, ತುಪ್ಪ ದಲ್ಲಿಕಲೆಸಿ ಕವಳವ ಕೊಡಿಸಲು ಜಿಹ್ವೆಯಲ್ಲುಂಟಾದ ಮುಳ್ಳುಗಳುಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕರಂಜಕ್ವಾಯನಿರ್ಗುಂಡೀಸುರಸಾದೇವದಾರುಭಿಃ । ತ್ರಿಪಿಪ್ಪ ಲೀಕಮುದ್ದಿಷ್ಟಕ್ವಾಥೋಜಿಹ್ವಾಗಜಾಪಹಃ ॥

ಟೀ ॥ ಹೊಂಗೆಪ್ರೊಳನಾರು, ಕಣಸಕನಾರು, ಲಕ್ಕೀಸೊಪ್ಪು, ತುಲಸೀಸೊ ಪ್ಪು, ತುಪ್ಪದೇವದಾರು, ಸಣ್ಣಹಿಪ್ಪಲಿ, ದೊಡ್ಡಹಿಪ್ಪಲಿ, ಗಜಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹೆಸರು, ಇವನ್ನೂ ಕಷಾಯಕಾಯಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಜಿಹ್ವಾರೋಗ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ತ್ರಿಫಲಾಂಖಾದಿರಂಸಾರಮರಿಮೇಧಪುನರ್ನವಾ । ಪಕ್ತ್ವಾಗಂ

ಘರ್ಷಣಂಕುರ್ಯಾಜ್ಜಿಹ್ವಾಕಂಟಕಶಾನ್ತಯೇ ॥

ಟೀ ॥ ತ್ರಿಫಲೆ, ಕಗ್ಗಲಿಚೆಕ್ಕೆ, ಬಿಳೀಕಗ್ಗಲಿಕೆಚ್ಚು, ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೮ ವರಹತೂಕಗಳಂ ೨ ಮಾನನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷಿತವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡಲು ಜಿಹ್ವೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮುಳ್ಳುಗಳು ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜಿಹ್ವಾಲಸೇನವೋತ್ಥೇತೀಕ್ಷ್ಣಾಃಪ್ರತಿಸಾರಣಾದಿಯಾಃ ॥

ಟೀ॥ ಹೊಸದಾದ ಜಿಹ್ವಾಲಸವೆಂಬ ಜಿಹ್ವಾರೋಗದಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದಔಷಧಿಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಸಾರಣವನ್ನು ಮಾಡುವದು, ಪ್ರತಿಸಾರಣವೆಂಬುದು ಜಿಹ್ವಾಲೇಪ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಿಲಾಜದಾರ್ವೀಪಟುಯಾವಶೂಕ । ನಿಶಾವಟಂಗೋಷ್ಯುತ
ಮಾಕ್ಷಿಕಾಭ್ಯಾಂ ॥ ವಕ್ತ್ರೇಣಧಾರ್ಯೋದ್ವಿಜಮೂಲಕಂಠ । ಜಿಹ್ವೋ
ಷ್ಠತಾಲ್ವಾಮಯಜಿತ್ಕ್ಷಣೇನ ॥

ಟೀ॥ ಕಲ್ಲುಮದ, ಮರದರಿಸಿನ, ಸೈಂಧವ, ಯವಕ್ಷಾರ, ಅರಿಸಿನ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪ, ಜೇನುತುಪ್ಪಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ, ೮ ತೂಕವಂ ಕೊಡಿಸಲು ದಂತಮೂಲವೆಂಬ ದಂತವ್ಯಾಧಿ, ದಂತರೋಗ, ಕಂಠರೋಗ, ಜಿಹ್ವಾರೋಗ, ಓಷ್ಠರೋಗ, ತಾಲುರೋಗಗಳು ಕೂಡಲೇಶಮನ.

ವೈದ್ಯಕಲ್ಪತರುವಿನಲ್ಲಿ —ಶ್ಲೋ॥ ಹರೀತಕೀಚಶೋಫಘ್ನೀಮರಿಚಂವಿಶ್ವಭೇ
ಷಜಂ। ಗೋಮೂತ್ರಕ್ವಥಿತಂಹನ್ಯಾದ್ಗಂಡೂಷಾನ್ಮಾಂಸಕಂಟಕಾನ್ ॥

ಟೀ ॥ ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಕೊಮ್ಮೆಬೇರು, ಮೆಣಸು, ಶುಂಠಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ೨ ವರಹತೂಕವನ್ನು ೨ ಮಾನಗೋಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷಿತವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಗಂಡೂಷವಮಾಡಿಸಲು ಮಾಂಸಕಂಟಕಗಳುಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಿರಾವೇಧಃಪ್ರಶಸ್ತಸ್ಯಾತ್ಪ್ರಕರ್ಷಣಬಾಧಕೇತ್ । ಉನ್ನಮ್ಯ
ಬಡಿಸೇನಾಧಿಜಿಹ್ವಾಂಛಿಂದ್ಯಾದ್ವಿಚಕ್ಷಣಃ ॥ ಉಪಜಿಹ್ವಾಂತುಶಾಕ
ಸ್ಯಪತ್ರೈರ್ಗೋಪ್ರತಿಘರ್ಷಯೇತ್ । ಯವಕ್ಷಾರೈಸ್ತ್ವಮಧುನಾಸಹಿತೈಃಪ್ರ
ತಿಸಾರಣಂ॥ ಜಿಹ್ವಾರೋಗೇಸಿರಾವೇಧೈರ್ಜಲೂಕೈರಾಸ್ರಮೋಕ್ಷಣಂ॥

ಟೀ ॥ ಜಿಹ್ವಾರೋಗದಲ್ಲಿ ನರಗಳಂನೋಡಿ ವೇಧಿಸುವದು. ಪ್ರಶಸ್ತಶಸ್ತ್ರಕರ್ಮವಾಗದು. ಅಧಿಜಿಹ್ವೆಯೆಂಬದರಲ್ಲಿ ಮುಖವಮೇಲಕ್ಕೆಯೆತ್ತಿ ಕೂಡಿಸಲು ನಾಲಿಗೆಯಮೇಲೆ ಕಿರುನಾಲಿಗೆಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರುವುದು, ಅದನ್ನು ಕತ್ತರಿ

ಯಿಂದ ಅಗ್ರವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವದು. ಉಪಜಿಹ್ವೆಯೆಂಬದನ್ನು ತೆಂಗಿನಯತೆ
ಯಿಂದ ವುಜ್ಜಿಸುವದು. ಯವಕ್ಷಾರವನ್ನೂ ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನೂ ನಾಲಿಗೆಗೆ
ತೊಡೆಯಿಸುವದು. ಜಿಹ್ವಾರೋಗದಲ್ಲಿ ಶಿರಾವೇಧೆಗಳಿಂದಲೂ ಜಿಗುಳಿಗಳಿಂ
ದಲೂ ರಕ್ತವಂ ತೆಗೆಯಿಸುವದು.

ಯೋಗಾಮೃತದಲ್ಲಿ॥ ಶ್ಲೋ॥ ನಿರ್ಗುಂಡೀಭೃಂಗಜಾತೀನಾಂ ಕಾಕಮಾಚ್ಯಾ
ರಸಾಢಕೆ॥ ತೈಲಪ್ರಸ್ಥಂ ವಚಾಭಾರ್ಙ್ಗೀಕಣಾನಾಗರಶಿಗ್ರುಭಿಃ॥ ಶ್ವೇತಸರ್ಷ
ಪಪಾಠಾಗ್ನಿಕುಂದಕುಂಕುಮಸೈಂಧವೈಃ॥ ಹಿಂಗುಶುಂಠಿಯುತೈಃ ಕರ್ಷ
ಸಂಮಿತೈಃ ಕಲ್ಕಿತಂ ಪಚೇತ್ ॥ ತೈಲಂ ಜಿಹ್ವಾಮಯಾನ್ಸರ್ವಾನುಪಜಿ
ಹ್ವಾಂಪಿ ಶೇಷತಃ। ಅಷ್ಟಷಷ್ಟಿವಿಧೋಮ್ಯಾಖ್ಯಾತಾನ್ರೋಗಾನಾಶುವ್ಯಪೋಹತಿ॥

ಟೀ॥ ತೊರ್ಕೀಸೊಪ್ಪಿನರಸ ೧ ಬಳ್ಳ, ಬಿಲ್ಲಗಣಿಕೆಸೊಪ್ಪಿನರಸ ೧ ಬಳ್ಳ,
ಗರಗನಸೊಪ್ಪಿನರಸ ೧ ಬಳ್ಳ, ಜಾಜೀಸೊಪ್ಪಿನರಸ ೧ ಬಳ್ಳ, ಅಂತು ೧ ಕೊ
ಳಗರಸದಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳ ಯೆಣ್ಣೆ ಹುಂಹುನಿಸಿ ಕಾಯಿಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ
ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ಬಜೆ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಹಿಂಗು, ಶುಂಠಿ, ನುಗ್ಗೇಬೇರಿನ
ತೊಕ್ಕು, ಬಿಳೀಸಾಸುವೆ, ಅಗುಳಶುಂಠಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲದಬೇರಿನ ತೊಕ್ಕು, ನ
ರುವಲಬೇರು, ಕುಂಕುಮಕೇಸರ, ಸೈಂಧವ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ವ
ರಹ ತೂಕಗಳನ್ನು ಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ, ಪಾನ
ಗಂಡೂಷಗಳಂ ಮಾಡಿಸಲು ಸಕಲ ಜಿಹ್ವಾರೋಗಂಗಳೂ ಶಮನವಹವು.
ಅರವತ್ತೆಂಟು ಪ್ರಕಾರವಾದ ಮುಖರೋಗಂಗಳೂ ಶಮನವಹವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಜಿಹ್ವಾರೋಗೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಶಸ್ತಃ ಕುಸುಮಾಕರಃ। ಬೀಜ
ಪೂರಾದ್ರ್ಕರಸವ್ಯೋಷಸಿಂಧೂತ್ಥವೇಷು ವಾ॥

ಟೀ॥ ಸಮಸ್ತ ಜಿಹ್ವಾರೋಗಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕುಸುಮಾಕರ ರಸವನ್ನು ದಾ
ಳಿಂಬದಹಣ್ಣಿನ ರಸದಲ್ಲಾದರೂ, ಖಾರಗೆಣಸಿನ ರಸದಲ್ಲಾದರೂ, ತ್ರಿಕಟುಕ,
ಸೈಂಧವ ಕಲ್ಕದಲ್ಲಾದರೂ, ಕೊಡಿಸಲು ಜಿಹ್ವಾರೋಗ ಶಮನವಹವು.

(ಕುಸುಮಾಕರರಸಃ.)

ಶ್ಲೋ॥ ರಸಗಂಧಕತಾಮ್ರಾಣಿ ಸಮಭಾಗಾನಿ ಕಲ್ಪಯೇತ್ । ತಾಮ್ರಪ
ತ್ರಾಣಿ ಬಲಿನಾ ಲಿಂಪಿತ್ವಿಷ್ಟೈನ ಕಾಂಜಿಕೈಃ॥ ಶರಾವಸಂಪುಟೇ ದಗ್ಧಂ ನಿಷ್ಪಿಂ
ಚೆದ್ಬಲಿಕಲ್ಕತಃ। ಸಪ್ತಧಿತ್ರವಂ ವಿಧಾಯಾತ ಭಸ್ಮ ಶುಲ್ಬಂ ಕುತತ್ಪುನಃ॥

కుమారీస్వరసేనైవ వింశద్వారం విమర్దయేత్ । మర్దితం తత్
క్షిపేత్సమ్యగేకవారమతః పరం ॥ సిద్ధోఽయం సర్వరోగఘ్నం
రసగంధకసంయుతం । చూర్ణితం తం పుటయేదేభిః ప్రసూనైస్స్వ
రసైర్భిషక్ ॥ కేతకీమల్లికాజాతిసేవంతీశాల్మలోద్భవైః ।
కదంబధన్వకూష్మాండతిక్తకోశాతకీభవైః ॥ శిరీషతులసీ
దేవగాంధారీచంపకోద్భవైః । వాసంతీమార్కవోన్మత్తరా
జవృక్షోద్భవైరపి ॥ ఏతేషాం ద్వితిపాకస్య పుష్పాణాం వక్ష్యతే
క్రమః । మధుపిష్టేన సంలిప్య టంకణే నాతపే క్షిపేత్ ॥ పుష్పేభ్యస్త
స్మాత్ త్రిదృతిర్నిష్పతతి ద్రుతం । తత్రైవ మర్దయేదేవం రసమి
శ్రీతకశోధితం ॥ పుటమేకం విధాయాశు భావయేదేభిరౌషధైః । దా
రుశిగ్రుఖచోరాబ్దమోళజాతిఫలాన్వితైః ॥ మాంసీత్వగేలాశ్రీ
ఖండకృష్ణాగరుభిరాప్లుతైః । శోధితం క్షీరయోగేన క్రిమిలం సం
పరియోజితం ॥ సప్తాహేనైవ సంభూతరోగానుత్పాటయేత్పటుః ।
వాతజాన్సర్వజాన్ముఖ్యాన్ కృష్ణామండలసంభవాన్ ॥ తిమిరాణి చ
కాచాంశ్చ లింగనాశాదికం జయేత్ । స్తన్యేన ముఖజాన్ రోగాన్ము
ఖపాకం విశేషతః ॥ శిగ్రునీరైశ్శిరోరోగాన్ దృగ్రోగాన్ మాక్షికై
ర్జితః । పయోభిరాజ్యైర్జాడ్యేషు పీనసేషు విశేషతః ॥ కరి
ణీమూత్రయోగేన కటిస్తంభం హయోద్భవైః । ఊరుస్తంభే ప
యోభిశ్చాద్య వర్జ్యమస్మిన్నిదం విదుః ॥ తైలం బిల్వం బురుబకం
చించామ్లం బదరం దధి । కాంచికం విదళం చైవ వర్జనీయాని యు
క్తితః ॥ పాదపస్యైవ దేహస్య సలిలం పల్లవాని వా । వర్ధయత్యే
వ సంయోగాద్రసోఽయం కుసుమాకరః ॥ రసక్రియాయుక్తో
ఽన్యాదృగ్రోగాన్ జత్రూర్ధ్వసంభవాన్ ॥ మనశ్శిలాసైంధవసం
ప్రయుక్తం । రసాంజనం చూర్ణితమేవ సమ్యక్ ॥ క్షుద్రోగయు
క్తం వినియుజ్యమానం । రసక్రియేతి ప్రవదంతి సంతః ॥

టీ ॥ రస, గంధక, తామ్రగళు సమభాగవాగి తాకికొండు ముందె
హేళువ స్వరసగళింద ప్రత్యేక వొందుదిన మర్దిసువదు. తామ్రవన్ను భ

ಸ್ಮಮಾಡಿಕೊಂಬುದು. ತಾಮ್ರಭಸ್ಮ ಪ್ರಕಾರವೆಂತೆಂದರೆ— ತಾಮ್ರವಂ ತೆಳು ವಾಗಿ ತಗಡುತಟ್ಟಿಸಿ ಅಂಬಿಲದಲ್ಲಿ ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ, ಗಂಧಕವನ್ನು ಸಣ್ಣನಾಗಿಅರದು ತಾಮ್ರದತಗಡುಗಳಿಗೆ ಲೇಪಿಸಿ, ಶರಾವೆಯೊಳಿರಿಸಿ, ಮೇಲೊಂದುಶರಾವೆಯಂಮುಚ್ಚಿ. ಸಂದುಶೀಲುಮಣ್ಣುಗೊಟ್ಟು, ಪುಟಪಟ್ಟುತೆಗದು, ಗಂಧಕಕಲ್ಕವಂ ಕೂಡಿಸಿ ಕಲೆಸಿ ಪುಟಹಾಕುವದು. ಈರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯೇಳುಪುಟವಂಹಾಕಲುನಿರುದ್ಧಭಸ್ಮವಹುದು. ಆಭಸ್ಮವನ್ನು ಲೋಳಸರದ ರಸದಲ್ಲಿ ೨ದಿನ ಮರ್ದನೆಭಾವನೆಗಳಂಮಾಡಿ ಬಳಿಕ ಶರಾವೆಯೊಳಿಕ್ಕಿ, ಮೇಲೊಂದುಶರಾವೆಯಂಮುಚ್ಚಿ ಆಂದ್ರಿಸಿ ಸಂದುಶೀಲುಮಣ್ಣುಗೊಟ್ಟು, ವೊಂದುಪುಟವಿಕ್ಕಿ, ಸ್ವಾಂಗಶೀತಳವಾದಮೇಲೆ ತೆಗೆಯಲು ನಿರ್ದೋಷವಾದ ತಾಮ್ರಭಸ್ಮವೆನಿಸಿಕೊಂಬುದು, ಆತಾಮ್ರಭಸ್ಮವನ್ನೂ ರಸಗಂಧಕಗಳನ್ನೂ ಮರ್ದಿಸುವುದು. ಆಸ್ವರಸಗಳಾವವೆ— ತಾಳಿಮೋತೆಯರಸ, ಮಲ್ಲಿಗೆಹೂವಿನರಸ, ಜಾಜೀಹೂವಿನರಸ, ಕುರುಬನಕಷಾಯ, ಬೂರಗದಹೂವಿನರಸ, ಕಡಬೇಹೂವಿನರಸ, ಕುಂಬಳದಹೂವಿನರಸ, ತಂಗುಂಬಳದಕಾಯಿರಸ, ಕಹಿಹೀರೇರಸ. ಬಾಗೇಹೂವಿನರಸ, ತುಳಸೀರಸ, ದೇವಗಂಟೆರಸ, ಸಂಪಿಗೆಹೂವಿನರಸ, ಆದುರಗಂಟಿ ಹೂವಿನರಸ, ಗರುಗನರಸ, ಉನ್ಮತ್ತದರಸ, ಕಕ್ಕೇಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ಈಸ್ವರಸಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದುದಿನ ಮರ್ದಿಸುವದು. ಪುಷ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ರಸಬರುವವುಪಾಯ— ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂ ಬಿಳಿಗಾರವನ್ನ ಸಣ್ಣನಾಗಿಅರದು ಪುಷ್ಪಗಳಿಗೆತೊಡೆದು ಒಂದುಪಾತ್ರೆಯುಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಬಿಸಲಲ್ಲಿಡಲು ಸ್ವರಸಯಿಳಿಯುವುದು. ಆಸ್ವರಸಗಳಿಂದಮರ್ದಿಸಿದ ಕಲ್ಕವನ್ನು ಒಂದುಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಮುಚ್ಚಿ ಸಂದು ಲೇಪವಂಮಾಡಿ, ಒಂದುಪುಟವಿಟ್ಟುತೆಗದು ಅದನ್ನು ದೇವದಾರುವಿನ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೧ಭಾವನೆ, ಸುಗ್ಗೀಬೇರಿನತ್ವಕ್ಕಿನ ರಸದಿಂದ ೧ಭಾವನೆ, ಖರ್ಜೋರದಕಷಾಯದಿಂ೧ಭಾವನೆ, ಕೊಡನಾರೆಗಡ್ಡೆಯ ಕಷಾಯದಿಂದ ೧ಭಾವನೆ, ಮೋಳದಕಷಾಯ, ಜಾಯಿಕಾಯಿಕಷಾಯ, ಜಟಾಮಾಂಸಿಕಷಾಯ, ಲವಂಗತೊಕ್ಕಿನ ಕಷಾಯ, ಯಾಲಕ್ಕಿಕಷಾಯ, ಶ್ರೀಗಂಧದಕಷಾಯ, ಕರಿಅಗಿಲಿನಕಷಾಯ, ಇವುಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಒಂದೊಂದುಭಾವನೆ, ಅನಂತರ ಬಿಲ್ಲೆಗಳುಮಾಡಿ, ನೆರಳಲ್ಲಿ ಒಣಗಿಸಿ, ನೇತ್ರರೋಗದಲ್ಲಿ ಹಸುವಿನಹಾಲಿಂದ ಏಳುದಿನಕೊಡಿಸಲು ನೇತ್ರರೋಗಂಗಳು ಶಮನವಹುವು. ಕಣ್ಣರೆಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿರುವರೋಗ, ಕರಿಯಾಲೆ, ಬಿಳಿ

ಯಾಳಿ, ಮಿಕ್ಕಾದಸ್ಥಳಂಗಳಲ್ಲಿರುವ ನೇತ್ರರೋಗಗಳು ಶಮನ. ತಿಮಿರ, ಕಾಚ, ದೃಷ್ಟಿಮಾಂದ್ಯ, ಇವುಗಳು ಶಮನವಹುವು. ಮೊಲೆಹಾಲಿಂದ ಕೊಡಿಸಲು ಮುಖರೋಗ, ಆಸ್ಯಪಾಕಂಗಳು ಶಮನವಹುವು. ನುಗ್ಗೇಬೇರಿನಕಷಾಯದಿಂದ ಕೊಡಿಸಲು ಶಿರೋರೋಗ, ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ಹೃದಯರೋಗ, ಹಾಲುತುಪ್ಪಗಳಿಂದ ಜಾಡ್ಯ, ಪೀನಸಗಳು, ಹುಲ್ಲೆ ಮೂತ್ರದಿಂದ ಕಟಿಸ್ತಂಭ, ಹುಮರಿಹಾಲಿಂದ ಊರುಸ್ತಂಭ, ಇವೆಲ್ಲವು ಶಮನವಹುವು. ಅದಕ್ಕೆ ಎಣ್ಣೆ, ಬಿಲ್ಲಕ್ತದಕಾಯಿ, ಮಾದಳದ ಕಾಯಿ, ಹುಣಸೇಹಣ್ಣು, ಯಾಲಬೇಹಣ್ಣು, ಮೊಸರು, ಅಂಬಿಲ, ಬಿದಳ, ಇವುಗಳನ್ನು ವರ್ಜಿಸುವುದು. ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ನೀರನೆರದರೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಪಲ್ಲವಿತವಹುದೊ ಹಾಗೆ ಧಾತುವೃದ್ಧಿಯಹುದು. ಇದು ಕುಸುಮಾಕರರಸವೆನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ರಸಕ್ರಿಯಾನುಪಾನದಿಂದ ರೋಗಗಳಿಂದ ಮೇಲೆಹುಟ್ಟಿದ ರೋಗಂಗಳು ಈ ಕುಸುಮಾಕರರಸದಿಂದ ಶಮನವಹುವು. ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಸೈಂಧವ, ರಸಾಂಜನ, ಈ ಮೂರರ ಚೂರ್ಣ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಜೊಡನೆ ಕೂಡಿಸಲು ರಸಕ್ರಿಯೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

(ತಾಲುರೋಗಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಗಳಶುಂಡೀತುಂಡಿಕೇರಿಪಿಟಕಾರ್ಬುದಕಚ್ಛಪಾಃ । ತಥೈವ ಮಾಂಸಸಂಘಾತಸ್ತಾಲುಪರ್ಪಟಕಸ್ತಥಾ ॥ ತಾಲುಶೋಷಸ್ತಾಲುಪಾಕಶ್ಚಾಷ್ಟ ತಾಲುಗತಾಗದಾಃ ॥

ಟೀ ॥ ಗಳಶುಂಡಿ, ತುಂಡಿಕೇರಿ, ಪಿಟಕಾರ್ಬುದ, ಕಚ್ಛಪ, ಮಾಂಸಸಂಘಾತ, ತಾಲುಪರ್ಪಟ, ತಾಲುಶೋಷ, ತಾಲುಪಾಕಗಳೆಂದು, ಕಟವಾಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ರೋಗಗಳು ಎಂಟುಪ್ರಕಾರವಾಗಿಹವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಫರಕ್ತಭವಶ್ಶೋಫಸ್ತಾಲುಮೂಲೇವ್ಯವಸ್ಥಿತಃ । ಕಾಸಛರ್ದಿಕಫಾಢ್ಯಾನವಸ್ತಿಸ್ಯಾದ್ಗಳಶುಂಡಿಕಾ ॥

ಟೀ ॥ ರಕ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಿಂದ ಕಟವಾಯ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಶೋಫವುಂಟಾಗುವದು, ಛರ್ದಿಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳುಂಟಾಗಿರುವದು, ಕೆಮ್ಮುಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಊಮವುಂಟಾಗಿರುವದು, ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕೂಡಿಯಿರುವದು ಗಳಶುಂಡಿಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದಾಹತೋದಪ್ರಕೋಪಾಢ್ಯಾಸ್ಥೂಲಾಸ್ಯಾತ್ತುಂಡಿಕೇರಿಕಾ ॥

ಟೀ॥ ಉರಿ, ನೋವು, ಬಾವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದರೆ ತುಂಡಿಕೇರಿ ತಾಲುರೋಗವು.

శ్లో ॥ తాలుమధ్యేను జాశోఫః కఫైస్తుపిటకావృతః। గళశో
గకరస్సజ్జైః పిటకార్బుదఈరితః ॥

టీ ॥ కటవాయినహుణ్ణ ప్రదేశదల్లి బావు తోరువదు, శ్లేష్మగళింద
హొక్కె-గళుంటాగిరువదు, అన్న పానంగళు హోగగొడదె తొరళుబం
ధసి కొండిరువదు, వేగిరువదు పిటకార్బుదవెన్ని కొంబుదు.

శ్లో ॥ తాలుమూలేభవేత్పీడాశోఫశ్శ్వాసోర్ద్ధ్వగ్రంథిలాకఫః। అ
స్యవ్యాదానరోధీచ కచ్ఛపస్సముదీరితః ॥

టీ ॥ కటవాయిమూలదల్లి మహావేదనెయుంటాగిరువదూ, గంటలక
ట్టిశోఫెయుంటాగువదూ, శ్లేష్మాధిక్యదింద వుంటాగిరువదూ, బాయి
తెరెయలిక్క సదేయిగువదూ, కచ్ఛపవెన్నిసి కొంబుదు.

శ్లో ॥ మోదితస్తాలుదేశోత్థమాంససంఘాతకః కఫాత్ ॥

టీ ॥ శ్లేష్మదింద కటవాయిప్రదేశదల్లి మాంసగ్రంథి వుంటాగిరువ
దు మాంసఘాతవెంబ తాలురోగవెందరివుదు.

శ్లో ॥ బదరీఫలవచ్ఛోఫః కప్పుటస్తాలుదేశజః ॥

టీ ॥ యలచీకాయినహాగె కటవాయల్లి బావువుంటాగిరువదు తా
లుకప్పుటవెంబ తాలురోగవెందరివుదు.

శ్లో ॥ తాలుదాహోఘనశ్శోషశ్శోషస్యాద్వాతపిత్తజః ॥

టీ॥ కటవాయివురివణ, దప్పవాగి బావుకొండిరువణ, ఇదు వాతపిత్తగ
ళిందుంటాగువదు, అదన్ను తాలుశోషియెంబ తాలురోగవెందరివుదు.

శ్లో ॥ పిత్తజస్తాలుపాకస్స్యాత్పూయసావీరుజాన్వితః ॥

టీ॥ పిత్తదింద కటవాయినల్లి హొక్కె-గళుంటాగిరువదన్నూ, కీవుసు
రివుదన్నూ, తాలుపాకవెంబ తాలురోగవెందరివుదు.

శ్లో ॥ ఏషుకచ్ఛపకోసాధ్యః కేథాపిపిటకార్బుదః ॥

టీ ॥ ఈ ఆరెరద తాలు రోగంగళల్లి కచ్ఛపవెంబదూ, పిటకార్బుద
వెంబదూ, అసాధ్యవెందరివుదు.

అదక్కె చికిత్సె—పూర్వోక్తేనానుపానేననియుంజ్యాత్కుసుమాకరం॥

టీ ॥ మొదలుహేళిదఅనుపాన హాలిందలాదరూ, తుప్పదిందలాదరూ

ರಸಕ್ರಿಯೆಯೆಂಬ ಅನುಪಾನದಿಂದಲಾದರೂ, ಕುಸುಮಾಕರರಸವಂ ಕೊಡಿಸಲು ಕಫ್ಫ ಪಿಟಕಾರ್ಬುದವೆಂಬ ಮೊದಲಾದವುಗಳಾಗಿ ಮಿಕ್ಕ ತಾಲುರೋಗಂಗಳು ಶಮನವಹವು.

ಶ್ಲೋ॥ ತೀಕ್ಷ್ಣಾತ್ರಿಕಟುಸಿಂಧೂತ್ಥಚಿತ್ರಜ್ಯೋತಿಷ್ಮತೀನಿಶಾಃ । ತಾಸಾಂ ಚ ಗೃಹಧೂಮಂ ಚ ಮಧುನಾ ಕಲ್ಕಿತಂ ಮುಖೇ ॥ ಗಳಶುಂಡೀಮನೇನೈವ ಘರ್ಷಯೇದುಪಶಾಂತಯೇ ॥

ಟೀ॥ ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಸೈಂಧವ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಗಂಗುಂಗೇಬೀಜ, ಅರಿಸಿನ, ರಾಶ್ಮೆ, ಇಲ್ಲಣ, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದ ಅರದು, ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ, ಕಟವಾಯಿಗೆ ಉಜ್ಜಿಸಲು ಗಳಶುಂಡಿಯೆಂಬ ತಾಲುರೋಗ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸ್ವರಸೋ ಮಾತುಲುಂಗಸ್ಯ ಸಂಯುಕ್ತೋ ಮಧುಸರ್ಪಿಷಾ । ತಾಲುಶೋಷೇಷು ಶಿಷ್ಯೋಯಂ ಮೂರ್ಧ್ನಿ ದೇಯಸ್ಸಸೈಂಧವಂ ॥

ಟೀ॥ ಮಾದಳದಹಣ್ಣಿನ ರಸವನ್ನು, ಉಪ್ಪು, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ತುಪ್ಪಗಳೊಡನೆ ಕೂಡಿಸಿ, ಶಿಹ್ಯವಟಾಡಿಸಲು ತಾಲುಶೋಷ ಶಮನವಹುದು.

(ಕಂಠರೋಗಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವಾತಪಿತ್ತಕಫಾಸ್ರಕ್ತಾಸನ್ನಿಪಾತೇನ ಪಂಚಧಾ । ರೋಹಿಣೀ ಕಂಠಶಾಲೂಕೈರಧಿಜಿಹ್ವೋ ಬಲಾಸಕಃ ॥ ವಲಯಶ್ಚೈವ ವಿಜ್ಞೇಯೋ ವೃತ್ತಾಖ್ಯಂ ಚ ಶತಘ್ನಿಕಾ । ಗಳಾಯುಶ್ಚ ಸ್ವರಘ್ನಶ್ಚ ಗಳವಿದ್ರಧಿರಿತ್ಯಪಿ ॥ ಗಳಶೋಷೋ ಮಾಂಸತಾನಶ್ಚ ವಿದಾರೀ ಚೇತಿ ಕಂಠಜಾಃ ॥

ಟೀ॥ ಕಂಠರೋಗಗಳು ವಾತಜನ್ಯ, ಪಿತ್ತಜನ್ಯ, ಶ್ಲೇಷ್ಮಜನ್ಯ, ರಕ್ತಜನ್ಯ, ಸನ್ನಿಪಾತಜನ್ಯವೆಂದು ೫ ವಿಧ, ಅದಲ್ಲದೆಬೇರೆ ರೋಹಿಣೀ, ಕಂಠ, ಶಾಲೂಕ, ಅಧಿಜಿಹ್ವೆ, ಬಲಾಸಕ, ವಲಯ, ವೃತ್ತಾಖ್ಯ, ಶತಘ್ನಿ, ಗಳಾಯು, ಸ್ವರಘ್ನ, ಗಳವಿದ್ರಧಿ, ಗಳಶೋಷ, ಮಾಂಸತಾನ, ವಿದಾರಿಯೆಂದು ೧೩ ವಿಧ, ಅಂತೂ ಹಿಂದೆಹೇಳಿದ ಐದೂ ಕೂಡಿ, ಕಂಠರೋಗ, ೧೮ ವಿಧಗಳು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಷ್ಟಾದಶಗದಾಸ್ತತ್ರ ವಾತಜಸ್ತೀವ್ರವೇದನಃ । ಪಿತ್ತಜೇ ಪಿಟಕಾಃ ಕಂಠೇ ಶ್ಲೇಷ್ಮಗ್ರಂಥಿಂ ಕಫೋದ್ಭವೇ ॥ ರಕ್ತಸ್ರಾವೀ ರಕ್ತಜೇತು ಸರ್ವಲಿಂಗಂ ತ್ರಿದೋಷಜೇ ॥

ಟೀ॥ ಈ ೧೨ ಕಂಠರೋಗಂಗಳಲ್ಲಿ ಕೊರಳುಬಾತುಕೊಂಡು ತೀವ್ರವಾಗಿ ವೇದನೆಯುಂಟಾಗಿರುವದು ವಾತದಿಂದುಂಟಾದದ್ದೆಂದರಿವುದು. ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಕಂಠರೋಗಂಗಳಲ್ಲಿ ಕೊರಳೊಳಗೆ ಬಹಳ ಬೊಕ್ಕೆಗಳುಂಟಾಗಿ ಆದರಿಂದ ಉಣ್ಣುವದಕ್ಕಾಗದೆಯಿರುವದು. ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಕಂಠರೋಗಂಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮದಗಂಟು ಗಂಟಲೊಳಗೆ ಬಾಧೆಪಡಿಸುವುದು. ರಕ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಕಂಠರೋಗಂಗಳಲ್ಲಿ ಕೊರಳುಒಡೆದು ರಕ್ತಗಂಧಿಗಂಧಿಯಾಗಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಸುರಿವುದು. ತ್ರಿದೋಷದಿಂದುಂಟಾದ ಕಂಠರೋಗಂಗಳಲ್ಲಿ ವಾತಪಿತ್ತ ಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳ ಮೂರುಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಕೂಡಿರುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸರೋಗೋರೋಹಿಣೀ ನಾಮ ಕಂಠಸ್ರೋತೋನಿರೋಧಿನೀ । ಪಿತ್ತಾಧಿಕ್ಯಭವಾ ಕೃಷ್ಣಾಜ್ವರದಾಹಾರ್ತಿಕಾರಿಣೀ ॥

ಟೀ॥ ಪಿತ್ತಾಧಿಕ್ಯದಿಂದುಂಟಾಗಿ, ಕೊರಳ ನರಗಳಂ ಬಿಗಿದು ಬಾಯಾರಿಕೆ, ತಾಪ, ಬಳಲಿಕೆ, ಇವುಗಳಂವುಂಟುಮಾಡುವದು ರೋಹಿಣೀ ಎಂಬ ಕಂಠರೋಗವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕೋಲಾಕಾರೋ ಗಲೇ ಗ್ರಂಥಿಃ ಕಫಜಃ ಕಠಿನಸ್ಥಿರಃ । ಶಸ್ತ್ರಸಾಧ್ಯಸ್ಸ ವಿಜ್ಞೇಯಃ ಕಂಠಶಾಲೂಕಸಂಜ್ಞಿಕಃ ॥

ಟೀ॥ ಎಲಚೀಹಣ್ಣಿನಂತೆ ಕೊರಳೊಳಗೆ ಶ್ಲೇಷ್ಮಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಗ್ರಂಥಿ ಕಠಿಣವಾಗಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದು ಕಂಠಶಾಲೂಕವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು, ಅದು ಶಸ್ತ್ರದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜಿಹ್ವಾಗ್ರಸದೃಶಶ್ಶೋಫೋ ಜಿಹ್ವಾಗಳಸಮೀಪಗಃ । ಅಧಿಜಿಹ್ವಾಹ್ವಯಃ ಪಕ್ವಸ್ತ್ವಸಾಧ್ಯಃ ಪರಿಕೀರ್ತಿತಃ ॥

ಟೀ॥ ಜಿಹ್ವಾಗ್ರಶೋಫಿಸಿ ಪ್ರೋಣಗುವದೂ, ಜಿಹ್ವೆಗೂ ಕೊರಳಿಗೂ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಿಯುಂಟಾಗಿರುದೂ, ಅಧಿಜಿಹ್ವಕವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು, ಅದು ಬಲಿತರೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಗಲೇ ವಾತಕಫಾಭ್ಯಾಂ ಶೋಫೋ ಜನಯೋತ್ತುಂಗಮುನ್ನತಂ । ಬಲಾಸಕ ಇತಿಖ್ಯಾತೋ ಮರ್ಮಭೇದೀ ಕುದುಸ್ತರಃ ॥

ಟೀ॥ ವಾತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಉನ್ನತವಾಗಿ ಗ್ರಂಥಿಯುಂಟುಮಾಡುವದು. ಆ ಗ್ರಂಥಿ ಬಲಾಸವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು, ಅದು ಮರ್ಮಭೇದಿಯಾದ ಕಾರಣ ದುಸ್ತರವಾಗಿಹುದು.

శ్లో ॥ ఆయతోన్నతయా శోఫో బటిరంతగళాశ్రయః । దు
స్తరో వలయాఖ్యోయం జ్వరమూర్ఛారుజాకరః ॥

టీ ॥ కొరళ హొరగూ ఒళగూ దప్పవాగి, ఉన్నతవాగి గంటుకట్టి
కొండు అదరింద జ్వర మూర్ఛె వేదనెగళుంటాదరె అదు వలయవెం
బ కంఠరోగ, అదు స్థిరవాదద్దు.

శ్లో॥ వృత్తాంతమధ్యశ్వయథుర్గురుస్తీవ్రరుజాకరః। అత్యున్న
తోవిదాహీ చ వృత్తాఖ్యోజ్వరకారకః ॥

టీ ॥ కొరళ ఒళగె కెళగూ మేలూ వృత్తాకారవాగి బాతుకొం
డు, దప్పవాగి తీవ్రవాద నోవు వుంటుమాడుత్తా, అత్యున్నతవాగి
గ్రంథియుంటాదరె అదు వృత్తాఖ్యవెంబ కంఠరోగ, అదు విదాహ
వన్నూ జ్వరవన్నూ వుంటుమాడువుదు, అదు కష్టసాధ్య.

శ్లో ॥ మాంసాంకురస్థిరగ్రంథిర్వర్తిర్యా పాకివేదనా । కంఠ
రోధిన్యసాధ్యా స్యాచ్ఛతఘ్నీ స్యాత్త్రిదోషజా ॥

టీ ॥ అంజనకుడుచిన ఆకారదల్లి గంటుగంటాగి మాంసగళ అంకుర
గళు కల్లినంతె కఠిణవాగి అవు కొరళంకట్టికొండు అత్యంతవేదనె
యుంటుమాడుత అన్నపానగళు హోగలిసదెయిరువదు శతఘ్నియెన్ని
సికొంబుదు, అదు త్రిదోషజన్యవాదద్దు, అసాధ్య.

శ్లో ॥ గళాంతరాళగః స్థూలో గళాయుః కఫరక్తజః । శ్వాసో
పరోధకారీ స్యాత్స్వరఘ్నస్స్వరక్షయాత్ ॥

టీ ॥ శ్లేష్మరక్తగళింద కొరళొళగె దప్పవాగి, గంటుగళుకట్టి
కొండు శ్వాసవం తడెదు, స్వరక్షయవాద కారణ స్వరభంగవాగి
మాతనాడిసువదు గళాయువెన్నిసికొంబుదు, అదు కష్టసాధ్య.

శ్లో ॥ సకలంగళమాక్రమ్య సశోఫదాహసంయుతః । గళవిద్ర
ధిరిత్యేష త్రిదోషోత్థస్సుదుస్తరః ॥

టీ ॥ కొరళ యెల్లప్రదేశవన్నూ వ్యాపిసికొండు, త్రిదోషగ
ళింద సకల ఉపద్రవగళొడనె కూడి గ్రంథియుంటాగిరువదు గళవిద్రధి
యెన్నిసికొంబుదు, ఆ వ్యాధిదుస్తరవాగిరుదు.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶ್ವಯಥುಃ ಕಫರಕ್ತೋತ್ಥಃ ಪಾನಾಹಾರನಿರೋಧಕೃತ್ । ಶ್ವಾಸರೋಧೀಯುತೋ ಜ್ವರೋ ಗಳೌಘಃ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಃ ॥

ಟೀ॥ ರಕ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಿಂದ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಬಾವುವುಂಟಾಗಿ ಪಾನಾಹಾರಂಗಳು ಹೋಗಲಿಸದೆ, ಶ್ವಾಸವಂತಡೆವುದು ಗಳೌಘವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು, ಅದು ವೇದನೆಯೊಡನೆ ಕೂಡಿರುವದು, ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪ್ರತಾಪೀ ಗಳಸಂರೋಧೀ ಪ್ರಲಂಬೀ ಪ್ರಾಣಹಾ ನೃಣಾಂ । ಮಾಂಸತಾನಸ್ತ್ರಿದೋಷೋತ್ಥಃ ಪಿತ್ತಜೋಂತರ್ಗಳಾಶ್ರಿತಃ । ವಕ್ತ್ರಮಾಂಸವಿದಾರೀ ಸ್ಯಾದ್ವಿದಾರೀ ಕೃಚ್ಛ್ರವ್ಯಥಾನ್ವಿತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಬಹಳ ತಾಪವುಂಟಾಗಿ, ಕೊರಳು ಬಿಗಿದು ಜಡಿದುಕೊಂಡು, ಗ್ರಂಥಿ ಕೊರಳೊಳಗೆ ನೇಲುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮಾಂಸತಾನವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಇದು ಮನುಷ್ಯರಂ ಕೊಲ್ಲುವದು. ಕೊರಳೊಳಗೆ ಪಿತ್ತದಿಂದ ಗಂಟುಗಳುಂಟಾಗಿ ಅಡ್ಡಡ್ಡಲಾಗಿ, ಜೀರುದಲ್ಲಿ ಸೆಕೆ, ಬಾಯಾರಿಕೆ, ಬಹಳ ವೇದನೆಗಳುಂಟುಮಾಡುವದು ಮಾಂಸವಿದಾರಿಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಇದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಷ್ಟೋಷ್ಠರೋಗಾ ದಾಶ್ಚೈವ ಜಾನವದ್ಧ್ಯೈಕ್ರಿಭಿರ್ಮಿಶ್ರೈಃ ಸನ್ನಿಪಾತೇನ ರಕ್ತೇನ ಮಾಂಸೇನಾಪಿ ಚ ಮೇದಸಾ ॥ ಕ್ಷತೇನಾಗಂತುಕಾಶ್ಚೈಕಾದಶ ವಾತೇ ನಖಕರ್ಕಶೌ । ಪರುಷೌ ಸ್ಫುಟಿತೌ ಸ್ಯಾತಾಂ ಪಿತ್ತಾನ್ನೀಲೌ ವಿದಾಹಿನೌ ॥ ಪಿಟಕಾಭಿಃ ಪರೀತೌ ಚ ಶ್ಲೇಷ್ಮಣಾ ಪಿಚ್ಛಿಲೌ ಗುರೂ । ಕಂಡೂಯುಜೌ ಭವೇತಾಂ ಚ ಸನ್ನಿಪಾತೇನ ದೂಷಿತೌ ॥ ಸಖರ್ಜೂರಕಿರು ರಕ್ತೇನ ರಕ್ತಚ್ಛಾಯಾಸ್ರವಾಸೃಜೌ ॥

ಟೀ ॥ ಓಷ್ಠರೋಗಂಗಳು ವಾತಜನ್ಯ, ಪಿತ್ತಜನ್ಯ, ತ್ರಿದೋಷಜನ್ಯ, ರಕ್ತಜನ್ಯ, ಮಾಂಸಜನ್ಯ, ಮೇದೋಜನ್ಯ, ಕ್ಷತಜನ್ಯವೆಂದು ೭ ತೆರ, ಆಗಂತುವೆಂಬುದು ವಿಷಪ್ರಯೋಗಗಳಿಂದ ವುಂಟಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಆಗಂತು ವಾತಾದಿದೋಷಜನ್ಯಗಳು ಕೂಡಿ, ಓಷ್ಠರೋಗ ೯ ತೆರ, ಅದೆಂತೆಂದರೆ— ವಾತದಿಂದುಂಟಾದ ಓಷ್ಠರೋಗದಲ್ಲಿ ತುಟಿಗಳು ಬಿರುಸಾಗಿರುವು, ಧಾರೆಯಾಗಿ ಬಿರುದಿರುವದು. ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಓಷ್ಠರೋಗದಲ್ಲಿ ತುಟಿಗಳು ನೀಲವರ್ಣವಾಗಿ ವುರಿತವುಂಟಾಗಿರುವು. ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಓಷ್ಠರೋಗದಲ್ಲಿ ತುಟಿಗಳು ಬೊಕ್ಕೆಗಳುಳ್ಳವಾಗಿ ಅಂಟುಅಂಟಾಗಿ ದಪ್ಪವಾಗಿರುವು, ತೀಟೆಯೊಡನೆ ಕೂಡಿರುವು. ತ್ರಿದೋಷದಿಂದುಂಟಾದ ಓಷ್ಠರೋಗದಲ್ಲಿ ತುಟಿಗಳು ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಲ್ಲಿಹೇ

ಳಿದ ಲಕ್ಷಣಕ್ರಿಯಿದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುವದು. ರಕ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಓಷ್ಠರೋಗದ ಲ್ಲಿ ತುಟಿಕೆಂಪಾಗಿಯೊಡೆದು ರಕ್ತಸುರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಾಂಸೇನ ಮಾಂಸಲೌಷ್ಠೌ ಮಾಂಸಪಿಂಡವದುತ್ಥಿತೌ ॥

ಟೀ ॥ ಮಾಂಸದಿಂದುಂಟಾದ ಓಷ್ಠರೋಗದಲ್ಲಿ ತುಟಿಗಳು ಬಹಳ ದಪ್ಪವಾಗಿ, ಮಾಂಸದಮುದ್ದೆಯಂತೆ ಇರುವದು, ವೇದನೆಯುಂಟಾಗಿರುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮೇದಸಾ ಘೃತಮಂಡಾಭೌ ಸ್ನಿಗ್ಧೌ ಶ್ವೇತೌ ಕಂಡುಯುಜಾವಪಿ ॥

ಟೀ॥ ಮೇದಸ್ಸಿನಿಂದುಂಟಾದ ಓಷ್ಠರೋಗದಲ್ಲಿ ತುಟಿಗಳು ಮೃದುವಾಗಿ ಕೊಳೆಯುಳ್ಳ ಬಿಳುಪುಳ್ಳವಾಗಿ ತೀಟೆಯೊಡನೆ ಕೂಡಿರುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕ್ಷತಜೌ ಶೋಣಿತಸ್ರಾವೌ ಗ್ರಂಥಿಮಂತೌ ವಿಖಂಡಿತೌ ॥

ಟೀ ॥ ಗಾಯಗಳಿಂದುಂಟಾದ ಓಷ್ಠರೋಗದಲ್ಲಿ ತುಟಿಗಳು ಒಡೆದು ತೀಟೆಗೂಡಿರುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಗ್ನಿಕೃತಿ ಕ್ರಿಯಾದ್ಯೈಸ್ತು ಸ್ಯಾದೋಷ್ಠೌ ಸ್ಯಾತಾಂ ರುಜಾನ್ವಿತೌ ॥

ಟೀ ॥ ಜಜ್ಜು, ಮದ್ದುಸೂಜಿಗಳಿಂದ ಪುಂಟಾದ ಓಷ್ಠರೋಗದಲ್ಲಿ ಅಗಂತುಕ ವೆನ್ನಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ತುಟಿಗಳು ಒಡೆದು ವೇದನೆಯೊಡನೆ ಕೂಡಿರುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ರಕ್ತಮಾಂಸೋದ್ಭವಂ ರೋಗಂ ಸನ್ನಿಪಾತಂ ವಿವರ್ಜಯೇತ್ ।
ಶೇಷಶ್ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯಾಶ್ಚೈತ್ಕ್ಷಾರಾಯತ್ರಕ್ರಿಯಾದಂಶವಾನಸೋ ॥

ಟೀ ॥ ಈ ಪ್ರಕಾರವಾದ ಓಷ್ಠರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ತಜನ್ಯವಾದ ಓಷ್ಠರೋಗವೂ ಸನ್ನಿಪಾತದಿಂದ ಪುಂಟಾದ ಓಷ್ಠರೋಗವೂ ಅಸಾಧ್ಯಗಳು, ಮಿಕ್ಕ ಓಷ್ಠರೋಗಗಳು ಶಸ್ತ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಹುವು.

(ದಂತರೋಗಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಚಲನಂ ಕ್ರಿಮಿದಂತಶ್ಚ ದಂತಹರ್ಷಃ ಪ್ರಭಂಜನಃ । ಶರ್ಕರಾ
ಶ್ಯಾವದಂತಶ್ಚ ಕುನುಮಾಂಶ್ಚ ಕಪಾಲಿಕಾ ॥ ಏವಮಷ್ಟವಿಧಾ ದಂತರೋ
ಗಾಃಪ್ರೋಕ್ತಾ ರುದೀರಿತಾಃ ॥

ಟೀ ॥ ದಂತರೋಗಗಳು ದಂತಚಲನ, ಕ್ರಿಮಿದಂತ, ದಂತಹರ್ಷ, ವಾತದಂತ, ಶರ್ಕರಾದಂತ, ಶ್ಯಾವದಂತ, ಕುನುದಂತ, ಕಪಾಲದಂತವೆಂದು ಎಂಟುಪ್ರಕಾರ.

ಅವುಗಳ ಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋ । ಚಲನಾದ್ದಂತಚಲನಮುರುರುಜ್ಯಾಗುತಾಶ್ಮಕಃ ॥

ಟೀ॥ ದಂತಚಲನವೆಂಬ ದಂತರೋಗದಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲುಗಳು ಅಲ್ಲಾಡುವವು. ವಾಯುವಿನಿಂದ ಮಹಾವೇದನೆಯುಂಟಾಗಿರುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕೃಷ್ಣಃಛಿದ್ರೀಚಲಃಪೂಯರಕ್ತಸ್ರಾವೀ ಕ್ರಿಮಿದಂತಕಃ॥

ಟೀ॥ ಕ್ರಿಮಿದಂತವೆಂಬ ದಂತರೋಗದಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲುಗಳು ಕಪ್ಪಾಗಿ, ರಂಧ್ರಗಳುಳ್ಳವಾಗಿ, ಆರಂಧ್ರಗಳಿಂದ ಕೀವೂ ರಕ್ತವೂ ಸುರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶೀತಸ್ಪರ್ಶಾನಸಹೋದಂತಹರ್ಷಃಸ್ಯಾದತಿವೇದನಃ॥

ಟೀ॥ ದಂತಹರ್ಷವೆಂಬ ದಂತರೋಗದಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲುಗಳು ತಣ್ಣೀರುಸಹಿಸವು, ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖದಲ್ಲಿಯೂ ಜುಮ್ಮುಹತ್ತಿ ಮಹಾವೇದನೆಯುಂಟಾಗಿರುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅತಿಸದ್ಧಂತಭಂಗಶ್ಚ ಗಂತವಕ್ತ್ರಶ್ಚಮಿವಚ । ಸ್ರಿಭಂಜನಸ್ಸವಿಜ್ಞೇಯಃ ಕಫವಾತೋದ್ಭವೋಗದಃ॥

ಟೀ॥ ವಾತದಂತವೆಂಬ ದಂತರೋಗದಲ್ಲಿ ದಂತಗಳು ಸಡಲಿಬೀಳುವವು, ಮಹಾವೇದನೆಯುಂಟಾಗಿರುವುದು, ಇದ್ದಹಲ್ಲುಗಳೂ ಡೊಂಕಾಗಿರುವು, ಇದು ಶ್ಲೇಷ್ಮವಾತಗಳಿಂದ ವುಂಟಾಗತಕ್ಕವು.

ಶ್ಲೋ॥ ವಾತಶುಷ್ಕಕಫೋದ್ಭೂತೋಗದೋಯಶ್ಶರ್ಕರಾನಿಭಃ । ಸ್ಥಿರೀಭೂತಸ್ಸವಿಜ್ಞೇಯಶ್ಶರ್ಕರಾದಂತಸಂಜ್ಞಕಃ॥

ಟೀ॥ ಶುಷ್ಕವಾದ ಶ್ಲೇಷ್ಮದೋಷಗಳಿಂದ ವುಂಟಾಗ ಶರ್ಕರಾದಂತವೆಂಬ ದಂತರೋಗದಲ್ಲಿ ಸುಣ್ಣಕಲ್ಲಿನಂತೆ ಕಠಿಣವಾಗಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ದಂತಗಳು ಹುಮುಹುಮುರಾಗಿ ವುದುರುವವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಿತ್ತಾಸೃಗ್ದೋಷದಗ್ಧತ್ವಾದ್ವಿಲೀನಶ್ಶ್ಯಾವದಂತಕಃ॥

ಟೀ॥ ಶ್ಯಾವದಂತವೆಂಬದಂತರೋಗದಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲುಗಳು ಪಿತ್ತರಕ್ತದೋಷಗಳಿಂದ ಬೆಂದುಕಂದುವಕಾರಣ, ಕಂಟಾಗಿರುವು, ಆದಕಾರಣ ಶ್ಯಾವದಂತವೆಂಬಹೆಸರು.

ಶ್ಲೋ। ಹನುಸಂಧಿಗತೋದಂತೋವಾತೇನೈವವಿಸಂಹತಃ । ವಕ್ರೀಭೂತಪಿವಕ್ತ್ರೀಂತಹನುಸಂಧಿರ್ನಿತ್ಸ್ರುತಃ॥

ಟೀ॥ ಹನುದಂತವೆಂಬ ದಂತರೋಗದಲ್ಲಿ, ಹಲ್ಲುಗಳು ಕಟವಾಯಿ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ವಾತದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ವಕ್ರವಾಗಿ, ಮುಖವನ್ನು ವಕ್ರವಾಗಿ ಮಾಡುವವು.

ಶ್ಲೋ॥ ದಶಂತಿಶರ್ಕರಾಕಾರಂದಂತಾ ಯಸ್ಯವಿಶೇಷತಃ । ವ್ಯಾಧಿದ್ದಂತಕಪಾಲಾಖ್ಯೋದಶನಾನಾಂವಿಘಾತಕೃತ್॥

ಟೀ ॥ ದಂತಕಪಾಲಿಕೆ ಯೆಂಬ ದಂತರೋಗದಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲುಗಳು ತನ್ನ ತಾನೆ ಪುಡಿಯ ದಂತಗಳು ನಷ್ಟವಾಗಿಹೋಗುವವು, ಈ ಮುಂತುಪ್ರಕಾರವಾದ ದಂತರೋಗಂಗಳಲ್ಲಿ ದಂತಹರ್ಷವೆಂಬ ದಂತರೋಗ ಯಾಪ್ಯಸಾಧ್ಯ, ಶ್ಯಾವದಂತವೆಂಬ ದಂತರೋಗವೂ, ಹಾಲದಂತವೆಂಬ ದಂತರೋಗವು, ಅಸಾಧ್ಯಂಗಳು.

(ದಂತಮೂಲರೋಗಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಶೀತದಂತೋದಂತವೇಷ್ಟಶ್ಚಲದಂತಃಪ್ರಪುಟ್ಟಕಃ । ಸೌಷಿರಶ್ಚಮಹಾಪೂರ್ವಸ್ಸೌಷಿರೋಥವಿವರ್ಧನಃ ॥ ವೈದರ್ಭೋಪಕುಶೋದ್ವಾಪಪ್ರವಿಧಾತೋಧಿಮಾಂಸಕಃ । ನಾಡ್ಯಷ್ಟಕಸ್ತಥಾದಂತಾನಾಂಮೂಲೇಪಂಚದಶಾಮಯಾಃ ॥

ಟೀ ॥ ದಂತಮೂಲರೋಗಂಗಳು, ಹದಿನೈದುಪ್ರಕಾರ, ಅದೆಂತೆನೆ. ಶೀತದಂತ, ದಂತವೇಷ್ಟ, ಚಲದಂತ, ಪುಪ್ಪುಟ, ಸೌಷಿರ, ಮಹಾಸೌಷಿರ, ವಿವರ್ಧನ, ವೈದರ್ಭ, ಉಪಕುಶ, ಪ್ರವಿಧಾತ, ಅಧಿಮಾಂಸ, ಎಂದುಇವು ೧೧ಪ್ರಕಾರ, ದಂತಗಳ ವ್ರಣನಾಲ್ಕು-ತೆರ, ಅಂತೂದಂತಮೂಲರೋಗಗಳು ಹದಿನೈದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದಂತಮಾಂಸಾನಿಶೀರ್ಯಂತೇಕೃಷ್ಣಾನಿಚಮೃದೂನಿಚ । ದುರ್ಗಂಧೀನಿಸ್ರವಂತ್ಯಸ್ರಂಶೀತಾಖ್ಯೋರಕ್ತಕಫಾತ್ ॥

ಟೀ ॥ ದಂತಗಳಿಗೆ ಆಧಾರವಾದ ಮಾಂಸಕೆಟ್ಟು, ಕಪ್ಪಾಗಿ, ಮೃದುವಾಗಿ, ದುರ್ಗಂಧಸಹಿತವಾಗಿ, ರಕ್ತಸುರಿಯುತಲಿದ್ದರೆ ಶೀತದಂತವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು, ಶ್ಲೇಷ್ಮರಕ್ತದಿಂದ ಹುಟ್ಟುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ರವಂತಿರುಧಿರಂದಂತಾಶ್ಚಲಂತಿಚವಿಗಂಧಿನಃ । ದುಷ್ಟಶೋಣಿತಸಂಭೂತೋದಂತವೇಷ್ಟಸ್ಸಉಚ್ಯತೇ ॥

ಟೀ॥ದಂತಗಳಿಂದರಕ್ತಸುರಿಯುತ, ನಾತವುಂಟಾಗಿ, ದಂತಗಳುಅಲ್ಲಾಡುತಲಿದ್ದರೆದಂತವೇಷ್ಟವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಈ ರೋಗ ದೋಷದುಷ್ಟರಕ್ತದಿಂದಹುಟ್ಟುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಡೋಲಾವದ್ದಂತಚಲನಂಭೃಶಂಸ್ಪರ್ಶಾಸಹಿಷ್ಣುತಾ । ಅತ್ಯಂತಚಲಸಂಯುಕ್ತಶ್ಚಲದಂತಸ್ಸಉಚ್ಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಉಯ್ಯಾಲದಂತೆ ದಂತಗಳು ತೂಗಲಾಡುತ, ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಮುಟ್ಟಿಸಲೀಯದೆ ಬಹಳ ನೋವುಗೂಡಿದ್ದರೆ ಚಲದಂತವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು, ಇದು ಶ್ಲೇಷ್ಮರಕ್ತಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕೋಲಾಸ್ಥಿದಲವಚ್ಛೋಫಸ್ಸರುಕ್ ಚಾಪ್ಯಲ್ಪದಂತಯೋಃ । ದ್ವಯೋರ್ವಾ ತ್ರಿಷು ವಾ ರಕ್ತಕಫಾಭ್ಯಾಂ ದಂತಪುಪ್ಪುಟಃ ॥

ಟೀ ॥ ಬೋರೆಬೀಜದ ಆಕಾರದೊಳು ಒಸಡುಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಟುಗಳು ಕಟ್ಟಿ, ಬಾತುಕೊಂಡು, ಮಹಾ ವೇದನೆಯುಂಟಾಗಿ, ಎರಡು ಹಲ್ಲು ಮೂರು ಹಲ್ಲುಗಳಾದರೂ ಬೆಂದಹಾಗೆ ಕಂದಿಕೊಂಡು, ವಿವರ್ಣವಾಗಿದ್ದರೆ ದಂತಪುಪ್ಪುಟವೆನ್ನಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಫರಕ್ತಭವಶ್ಶೋಫೋ ದಂತಮೂಲರುಜಾನ್ವಿತಃ । ಸೌಷಿರಸ್ಸ ಚ ಕಂಡೂಮಾನ್ ಲಾಲಾಸ್ರಾವೀ ಸಯುನ್ನದಃ ॥

ಟೀ॥ ಶ್ಲೇಷ್ಮರಕ್ತಗಳಿಂದ ಒಸಡು ಬಾತುಕೊಂಡು, ತೀವ್ರವಾದ ನೋವೊಡನೆ ತಿಮಿರುಂಟಾಗಿ, ಬಾಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಜೊಲ್ಲು ಸುರಿಯುತಿದ್ದರೆ ಸೌಷಿರವೆನ್ನಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದಂತಾಶ್ಚಲಂತಿ ವೇಷ್ಟೇಭ್ಯಸ್ತಾಲು ಚಾಪ್ಯವದೀರ್ಯತೇ । ಪ್ರಾಣಾನ್ಸೃಜೇತ್ತ್ರಿದೋಷೋತ್ಥೋ ಮಹಾಸೌಷಿರಸಂಜ್ಞಕಃ ॥

ಟೀ ॥ ಮಹಾಸೌಷಿರವೆಂಬ ದಂತಮೂಲರೋಗದಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲುಗಳು ಅಲ್ಲಾಡುವದು, ಕಟವಾಯಿಗಳೊಡೆಯುವವು, ಕೀವೂ ರಕ್ತವೂ ಸುರಿವವು, ಈ ರೋಗ ದೋಷತ್ರಯದಿಂದ ಹುಟ್ಟುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಧಿಕೋ ಜಾಯತೇ ದಂತೋ ಯತ್ರ ವಾತೇನ ತೀವ್ರರುಕ್ । ವಿವರ್ಧನಸ್ಸ ವಿಜ್ಞೇಯೋ ದಂತಮೂಲಸಮಾಶ್ರಯಃ ॥

ಟೀ ॥ ವಿವರ್ಧನವೆಂಬ ದಂತಮೂಲರೋಗ ವಾತಾಧಿಕ್ಯದಿಂದುಂಟಾಗಿ ದಂತಗಳು ಬಹಳ ನೀಟವಾಗಿ ವೇದನೆಯೊಡನೆ ಒಸಡುಗಳಲ್ಲಿ ನೋವುಂಟಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದಂತವೇಷ್ಟೇಷು ಸಂರಂಭೋ ಮಹಾನ್ ಶ್ವಯಥುಸಾಕ್ಷ್ಮಕಃ । ದಾಹಪಾಕೋತ್ಥಿತಾ ದಂತವೇಷ್ಟಾ ದಂತಾಃ ಪತಂತಿ ಚ ॥ ರಕ್ತವಾತೋದ್ಭವೋ ರೋಗೋ ವೈದರ್ಭ ಇತಿ ಕೀರ್ತಿತಃ ॥

ಟೀ ॥ ವೈದರ್ಭವೆಂಬ ದಂತಮೂಲರೋಗ ರಕ್ತವಾತಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟುವದು, ಒಸಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾ ವೇದನೆ ಉಂಟಾಗಿಹುದು, ದಂತಗಳು ಸಡಲಿ ಅಲ್ಲಾಡುವವು, ಹಲ್ಲುಗಳು ಬೀಳುವವು, ಒಸಡುಗಳು ಬೆಂದಹಾಗೆ ಕಂದಿಕೊಂಡು ವಿವರ್ಣವಾಗಿ ಉರಿಕೆಯುಂಟಾಗಿಹವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ರುತೇ ರಕ್ತೇ ಪುನಶ್ಶೋಫಃ ಪೂತಿಗಂಧಿ ಮುಖಂ ಭವೇತ್ । ಪಿತ್ತರಕ್ತೋತ್ಥಿತೋ ವ್ಯಾಧಿರಸಾವುಪಕುಶೋ ಮತಃ ॥

టీ॥ ఉపకుశవెంబ దంతమూలరోగదల్లి రక్తసురిదు శోఫవుంటాగువదు
తగ్గదు. బాయిదుర్గంధయుక్తవాగిరువదు. ఇదు రక్తపిత్తదింద హుట్టువదు.

శ్లో॥ దంతమూలానిదీర్ణానిసస్రవంత్యస్రమసకృత్। కఫపిత్తాస్రదుష్ట్యాసౌ వ్యాధిఃపరిధరాహ్వయః ॥

టీ॥ పరిధరవెంబ దంతమూలరోగదల్లి యొసడుగళు ఒడెదు యావా
గలూ రక్తసురివుదు. ఈ రోగవు శ్లేష్మపిత్తరక్తగళింద హుట్టువదు.

శ్లో॥ వర్ధతేదంతసంఘాతదంతశోఫస్సుదుర్ధరః । లాలాస్రావీకఫోద్భూతస్సోఽధిమాంసోనిగద్యతే ॥

టీ॥ అధిమాంసవెంబ దంతమూలరోగదొళు దాడెగళ మూలగళ
సందుగళల్లి బాకు కొంచవెగ్గళవాగి నోవుంటాగి జొల్లుసురివు
దు. ఈ రోగ శ్లేష్మదోషగళింద హుట్టువదు.

శ్లో॥ సంధయుక్తికదంతాద్యాస్సోప్తిగాకాస్తేషాముచికిత్సయా ।
దంతనాళ్యఃపంచజాయంతేపృథక్సర్వైశ్చదోషతః ॥

టీ॥ శీతదంత మొదలాద దంతమూలరోగగళన్ను శీఘ్రవాగి చికిత్సెయిం
ద బొధ్యమాడబేకు, ఉపేక్షెమాడిదరె నాళిబిద్దు నారియుసువు. ఆ
నాళిగళు వాతదిందలూ, పిత్తదిందలూ, శ్లేష్మదిందలూ, దోషత్రయదిం
దలూ, ఈ నాల్కువిధవాగి నాళీవ్రణవహుదు. నాళీవ్రణవే నారిహు
ణ్ణెసికొంబుదు.

(ఆస్యరోగచికిత్సె.)

శ్లో॥ పంచధావంతథిదోషైస్త్రిస్సుఖపాకసముద్భవః ॥

టీ॥ ఆస్యపాకవెంబ రోగ వాతజన్య, పిత్తజన్య, శ్లేష్మజన్య, రక్తజ
న్య, త్రిదోషజన్యవెందు ౫ ప్రకార.

(వాతదిందవుంటాద ఆస్యపాకలక్షణ.)

శ్లో॥ స్ఫోటైస్సతోదైర్యుక్తైర్వక్త్రముఖమావ్రియతేసర్వతః ।
వాతాత్సవర్ణఖరస్స్యాదయంముఖపాకఃప్రకీర్తితః ॥

టీ॥ బాయిహుణ్ణు బొబ్బెగళుంటాగి, చివుటిదరె బిసుసాగు
వదు, ఇదు వాతదిందుంటాగువదు.

ಶ್ಲೋ ॥ ಜಿಹ್ವೋಷ್ಠಸ್ಫುಟನಂಯತ್ರ ತತ್ರ ಶೈತ್ಯಾಭಿಲಾಷಿತಾ। ರಕ್ತೈಸ್ಸದಾಹೈಸ್ತನುಭಿಃ ಪಿತ್ತಜಿ ಕಫಜಿಪುನಃ ॥

ಟೀ॥ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತುಟಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಫೋಟಕಗಳುಂಟಾಗಿ, ರಕ್ತ ಕೂಡಿ, ಉರಿಯುಂಟಾಗಿ ಶೀತದ್ರವ್ಯದಮೇಲೆ ಇಚ್ಛೆಯುಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಪಿತ್ತಜನ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಂಡೂಮದ್ಭಿರರುಗ್ಭಿಶ್ಚ ರಕ್ತಜೈರಕ್ತಸಂಸ್ರುತಿಃ । ಸನ್ನಿಪಾತೋದ್ಭವೇ ಸರ್ವೈರ್ಲಿಂಗೈಸ್ಸ್ಫೋಟೋ ಮುಖೇಭವೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ಆಸ್ಯಪಾಕದಲ್ಲಿ ಬಾಯೊಳಗೆ ಬೊಕ್ಕೆ ತಿಮಿರಸಹಿತವಾಗಿ ನೋವಿಲ್ಲದೆಯಿರುವುದು. ರಕ್ತದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ಆಸ್ಯಪಾಕದಲ್ಲಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬೊಕ್ಕೆವುಂಟಾಗಿ ರಕ್ತವನ್ನು ಸುರಿಯುತಲಿರುವುದು. ಸನ್ನಿಪಾತದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ಆಸ್ಯಪಾಕದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಕೂಡಿ ಬಾಯೊಳಗೆ ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವುವು.

(ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅರ್ಶೋಗುಲ್ಮಾದಿಭಿರ್ವಾಯುರಧಃ ಪ್ರತಿಹತೋ ಮುಖೇ । ಊರ್ಧ್ವಮಾಗತ್ಯ ಪೂತಿತ್ವಂ ಕುರ್ಯಾದೂರ್ಧ್ವಗುದೋಹಿಸಃ ॥ ಕಪಾಲಾಂತಃ ಕಫಾತ್ಕಂಡೂಗಸಾವರ್ಬುದಮಾವಹೇತ್। ಕಪೋಲಾರ್ಬುದಮಿತ್ಯೇತತ್ಕಥಿತಂ ನಾಡ್ಯೈತ್ರಿವರ್ಧತೇ ॥ ಅಸಾಧ್ಯೋಯಂ ಮಹಾರೋಗಃ ಕ್ರಮಾದ್ಧ್ರಂಶಯತೇ ಮುಖಂ। ಮತ್ಸ್ಯೈಸ್ಸ್ರಸ್ತೈರ್ಭವೇತ್ಖ್ಯಾತಿವಕ್ತ್ರಂ ತತ್ಖ್ಯಾತಿವಕ್ತ್ರಕಂ ॥ ದಂತಶಾಮಾದಿವಿದ್ವೇಷಸ್ತತ್ರಾಸಾಧ್ಯಾವುಭಾಗದಾ। ಪ್ರೋಕ್ತಾವೂರ್ಧ್ವಗುದೋನ್ಯಸ್ಯಃ ಕಪೋಲಾರ್ಬುದಸಂಜ್ಞಕಃ ॥

ಟೀ॥ ಕೆಲವರುಆಚಾರ್ಯರುಗಳು ಐದು ತೆರನಾದ ಆಸ್ಯಪಾಕವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತು ಮೂರು ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಮುಖದಲ್ಲಿಯುಂಟೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಅದೆಂತೆನೆ—ಅರ್ಶಗುಲ್ಮಾದಿಗಳಿಂದ ವಾಯು ಅಪಾನಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಊರ್ಧ್ವಮುಖವಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಐದಿ ಮುಖದಲ್ಲಿ ದುರ್ಗಂಧವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದು. ಅದು ಊರ್ಧ್ವಗುದವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ದವಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷ್ಮದೋಷದಿಂದ ತಿಮಿರಸಹಿತ ಬೊಕ್ಕೆವುಂಟಾಗಿ ಅದು ಕಪೋಲಾರ್ಬುದವೆಂಬ ರೋಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದು. ಆ ಕಪೋಲಾರ್ಬುದವೆಂಬ ರೋಗವು ಛೇದನಾದಿಗಳಿಂದಹೆಚ್ಚಿ ಅಸಾಧ್ಯರೋಗಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮುಖವಂ ಕೆಡಿಸುವದು, ರಕ್ತದೊಡನೆ ಕೂಡಿದ ದೋಷತ್ರಯಗಳಿಂದ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ದುರ್ಗಂಧವುಂಟಾಗಿ ಪೂತಿ

ಗಂಧವನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು, ದಂತರಾಷ್ಟ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವುಂಟಾಗುವದು, ಈ ೩ ರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಊರ್ಧ್ವಗುದವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ರೋಗವೂ, ಕಪೋಲಾರ್ಬುದವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ರೋಗವೂ ಅಸಾಧ್ಯಗಳಾಗಿವೆ. ಓಷ್ಠರೋಗ ಮೊದಲಾದ ಈ ನಾಲ್ಕು ರೋಗಂಗಳೊಳಗಾಗಿಯೂ, ಸಾಧಾರಣ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಮಾಡುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಭಯಾನಿಂಬನಿರ್ಗುಂಡೀರಸೈಸ್ತೈಲಂವಿಪಾಚಯೇತ್ । ಕನ್ನಿಕಾಶಲ್ಕಕಂಕುಷ್ಠಾದ್ಯೋಷ್ಠಗಾನಷ್ಟಧಾಗದಾ॥

ಟೀ॥ ಅಳಲೇಕಾಯಿಕಷಾಯ ೨ ಬಳ್ಳ, ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ಲಕ್ಕಿಸೊಪ್ಪುಗಳ ಸ್ವರಸ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ಬಳ್ಳ, ಅಂತೂ ಎಲ್ಲವೂ ಕೂಡಿ ೬ ಬಳ್ಳರಸದಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯಂ ಹುಯಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕು ಹಲ ಅರಿಸಿನವಂ ಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ ಕದಡಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ, ಒಳಕ್ಕೆ ಕೊಡಿಸಿ, ಮೇಲಕ್ಕೂ ಲೇಪಿಸಲು, ಎಂಟುತೆರನಾದ ಓಷ್ಠರೋಗಗಳು ಪರಿಹರವಹವು.

ಶ್ಲೋ॥ಕುಸುಮಾಕರಪಾನಸಂಪ್ರಯೋಗಃ ಕುರುತೇ ದಂತಮುಖಾರ್ತಿಶಾಂತಿಕರ್ಮ॥

ಟೀ॥ ಕುಸುಮಾಕರ ರಸವನ್ನು ಅನುಪಾನವರಿತು ಕೊಡಲು ದಂತರೋಗ, ಮುಖರೋಗಂಗಳು ಶಮನವಹವು.

(ಅರಿಮೇಧತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅರಿಮೇಧತ್ವಚಃಪಕ್ತ್ವಾತುಲಾಂದ್ರೋಣಜಲೇಶನೈಃ । ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶಿಷ್ಟೇಸ್ಮಿನ್ ತೈಲಪ್ರಸ್ಥಂವಿಯಂಕ್ಷಿಪೇತ್ ॥ ಮಂಜಿಷ್ಠಾಮಧುಕಂ ಲೋಧ್ರಂಹರಿಮೇಧಸ್ಯವಲ್ಕಲಂ । ಮರಿಚಂಪತ್ಪಲಂಲಾಕ್ಷಾನ್ಯಗ್ರೋಧಾಂಬುಧರಶ್ಯಟೀ ॥ ತ್ವಕ್ಪತ್ರಜಾತಿಕಕ್ಕೋಲಲವಂಗೋಗರುದಾರ್ವ್ಕಂ । ಕರ್ಪೂರಂಸ್ತ್ರಿರಿಕಂಸೆವ್ಯಕಾತ್ವಾಧಾತಕೀಸುಮಂ ॥ ಪೃಥಗಕ್ಷುಪ್ರಮಾಣಾನಿಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯಾಣಿನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ । ಸುಪಕ್ವಂತೈಲಮೇತದ್ಧಿ ದಂತಮಾಲೋದ್ಭವಾಗದಾತ್॥ ಸಾಚರಾದೀನ್ನಿಹಂತ್ಯಾಶುಕ್ರಿಮಿ ದಂತಾದಿಕಾನಪಿ । ಸರ್ವೇಷುಮುಖರೋಗೇಷುದಾರ್ಗಂಧ್ಯಸಚಿತೇಷುಚ॥ ದಂತಪ್ರಸೇಷುದಂತಾನಾಂಸ್ಥೈರ್ಯಕೃದ್ವೀರ್ಯವರ್ಧನಂ ॥

ಟೀ॥ಕಗ್ಗಲಿಯ ತೊಕ್ಕು ೧೦೦ ಹಲವಂ ನಾಗುಳನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವ ಕ್ತಿಚಾತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ವುಳಿದ ಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೨ ಬಳ್ಳ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯಂ

ಜನಿಸಿ, ಕಾಯಿಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಯಷ್ಟಿ ಮಧುಕ, ಶಾಬರಲೋಧ್ರ, ಕಗ್ಗಲೆಚಕ್ಕೆ, ಮೆಣಸು, ಬಿಲ್ಲದಬೀಜ, ಅರಗು, ಆಲದಬೀಳು, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಕರ್ಪೂರಶುಂಠಿ, ಲವಂಗಚಕ್ಕೆ, ಲವಂಗಪತ್ರಿ, ಜಾಯಿಕಾಯಿ, ಲವಂಗ, ಕಕ್ಕೋಲ, ಗಗನ, ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ, ಕಾವಿಕಲ್ಲು, ಲಾಮಂಚ, ಸಬ್ಬಸಿಗೆ, ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಇವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ವರಹ ತೂಕಗಳನ್ನು ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ ಎಣ್ಣೆಉಳಿಯಕಾಯಿಸಿ, ದಿನಂಪ್ರತಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ೧ ವರಹತೂಕ ಸೇವಿಸಲು, ದಂತಮೂಲರೋಗಗಳು, ಶೌಷಿರವೆಂಬ ದಂತಮೂಲರೋಗ, ಕ್ರಿಮಿದಂತ ಮೊದಲಾದ ಮುಖರೋಗಂಗಳು, ಮುಖದುರ್ಗಂಧ, ದಂತರೋಗ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶಮನವಹುವು. ದಂತಗಳು ಸ್ಥಿರವಾಗಿನಿಲ್ಲುವವು.

(ಸಕಲವಾದ ಮುಖರೋಗಗಳಿಗೂ ನಾಗರಾದಿತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ॥ ನಾಗರಂಭಿಷಗಾದದ್ಯಾನ್ನಿಸ್ತ್ವಕ್ಪಲಶತದ್ವಯಂ। ತುಲಾಂಚಿತ್ರಕಮೂಲಸ್ಯಪಂಚತ್ವಕ್ಪಲಸಂಮಿತಂ ॥ ದೇವದಾರುಕರಂಜಾದ್ವಾಪಂಚವಿಂಶತಿಮಪ್ಪಲಾ। ಕರವೀರಾರಿಮೇಧಾವನಿಕುಂಭಾರ್ಕಸುರಾಣಿಚ ॥ ಪೃಥಕ್ಪಾರ್ಧಪಲಾನ್ಯೇವದ್ವಿದ್ರೋಣೇಪಿಪಚೇಜ್ಜಲೇ ॥ ಪಾದಶೇಷೇಕ್ಷಿಪೇತ್ತೈಲಮಾಢಕಪ್ರಮಿತಂತತಃ। ಪಿಪ್ಪಲೀಗಜಪಿಪ್ಪಲ್ಯೌಭಾರ್ಜೀರಾಸ್ನಾನಿಶಾದ್ವಯಂ ॥ ಶಾರ್ಜೇಷ್ಟಾಹುಪುಷಾಂಶೋದಶಟೀಪುಷ್ಕರಪದ್ಮಕಂ । ಮಧೂಚ್ಛಿಷ್ಟಂವಚಾಜಂಗಿಚಾತುರ್ಜಾತಕಚಂದನಂ ॥ ಮಾಂಸೀಲೋಧ್ರಾಗರುವರಾಕುಷ್ಠಮೇತಾಂಸ್ತುಕಾರ್ಷಿಕಾನ್ । ದ್ವಿಗುಣಕ್ಷೀರಸಂಯುಕ್ತಂಪಕ್ವಂತೈಲಂವ್ಯಪೋಹತಿ ॥ ಪಾನಾಭ್ಯಂಜನಗಂಡೂಷವಸ್ತಿನಸ್ಯವಿಧಾನತಃ । ಸರ್ವಾನಾಸ್ಯಭವಾನ್ರೋಗಾನ್ದಂತಸ್ಥೈರ್ಯಕೃದುತ್ತಮಂ ॥ ದಂತನಾಡೀವ್ರಣಾನಾಂಚಶೋಧನಂರೋಪಣಂಪರಂ ॥

ಟೀ॥ ಕೊಕ್ಕೆಶಿಗದ ಶುಂಠಿ ೨೦೦ತೊಲ, ಚಿತ್ರಮೂಲದ ಬೇರಿನಚಕ್ಕೆ ೧೦೦ತೊಲ, ದೇವದಾರು, ಹೊಂಗೆಯಬಳನಾರು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೫೦ತೊಲ, ಕಣಗಲೆಬೇರು, ಕಗ್ಗಲಿಚಕ್ಕೆ, ಇವೆರಡೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨೫ತೊಲ, ಕವಿಸೋತಿಬೇರು, ಮುಕ್ಕೆಯಬೇರು, ಗುಗ್ಗುಲ, ಇವುಮೂರೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧೪ತೊಲ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ೮ ಕೊಳಗದ ನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಟ್ಟು ಚಾತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷಿತವಾಗಿ

ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ೧ ಕೊಳಗ ಎಣ್ಣೆಯಂ ಕೂಡಿಸಿ ಕಾಯಿಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಗಜಹಿಪ್ಪಲಿ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ರಾಸ್ನೆ, ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಕಿರುಗಡಶೀಗೆ, ಅಬ್ಬೆ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಕರ್ಪೂರಶುಂಠಿ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ, ಪದ್ಮಕ, ಜೇನುಮೇಣ, ಬಜೆ, ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಲವಂಗಚೆಕ್ಕೆ, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ನಾಗಕೇಸರ, ರಕ್ತಚಂದನ, ಜಟಾಮಾಂಸಿ, ಲೋಧ್ರ, ಕರೀಅಗಿಲು, ತ್ರಿಫಲೆ, ಕೋಷ್ಠ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೪ ವರಹ ತೂಕಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ, ಕದಡಿ ಇಳುಹಿ, ಪಾನ, ಅಭ್ಯಂಜನ, ಗಂಡೂಷ, ಬಸ್ತಿ, ನಸ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಂ ಮಾಡಲು ಸಮಸ್ತ ಮುಖರೋಗಂಗಳೂ ಶಮನವಹವು. ದಂತನಾಡೀ ವ್ರಣಗಳು ಶಮನವಹವು. ದಂತಶೋಧನೆಯಹುದು.

ಶರಪುಂಖೀತೈಲ.—ಶ್ಲೋ॥ ಶರಪುಂಖಕಷಾಯೇಣ ಹರೀತಕ್ಯಾಶ್ಚ ಕಲ್ಕಿತಂ । ತೈಲಪ್ರಸ್ಥಂ ರದೋತ್ಥಾನಾಂ ರೋಗಾಣಾಮಪಕರ್ಷಣಂ ॥

ಟೀ॥ ಮುಳ್ಳುಗೊಗ್ಗಿಯ ಬೇರಿನ ಚೆಕ್ಕೆ ೧ ಕೊಳಗವನ್ನು ನಾಲ್ಕುಳನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ಚಾತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷಿತವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಪುಳಿದಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೧ಬಳ್ಳ ಎಣ್ಣೆಯಂ ಕೂಡಿಸಿ ೧ಮಾನ ಅಳಲೇಕಾಯಚೂರ್ಣವಂ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ ಪಾನಗಂಡೂಷಗಳಂ ಮಾಡಿಸಲು ಸಕಲದಂತರೋಗಂಗಳೂ ಶಮನವಹವು.

ನಾರಿಕೇಳತೈಲ—ಶ್ಲೋ ॥ ನಾಳಿಕೇರೋತ್ಥಚೇದುಗ್ಧೇ ಪಚೇದಾಢಕಸಮ್ಮಿತೇ । ತೈಲಪ್ರಸ್ಥಂ ಚಿತ್ರಮೂಲಪಾಠಾಭಾರ್ಙೀಕಟುತ್ರಯೈಃ ॥ ತ್ರಿಫಲಾರೋಹಿಣೀಮುಸ್ತಾನಿಂಬತ್ವಕ್ಕೋಲಸೈಂಧವೈಃ ॥ ಲೋಧ್ರೈಲಾಕಟ್ಫಲಾಜಾಜೀಫಲದಾರ್ವೀನಿಶಾಚಿಮೈಃ ॥ ಅರಿಮೇದಯುತೈರೇತೈಃ ಕಲ್ಕಿತಂ ಪಕ್ವಮುತ್ತಮಂ । ವ್ಯೋಷಚೂರ್ಣಯುತಂ ತೈಲಂ ಧಾರಯೇದಾನನೇ ಸದಾ । ಸರ್ವೇಷು ಮುಖರೋಗೇಷು ಚಲತ್ಸು ರದನೇಷು ಚ । ಓಷ್ಠರೋಗೇಷು ಸರ್ವೇಷು ದಂತಮೂಲಾಮಯೇಷು ಚ ॥ ಸಂಚಿತಂ ಸರ್ವದೋಷಘ್ನಂ ದಶನಸ್ಥೈರ್ಯಕಾರಣಂ ॥

ಟೀ॥ ಹಣ್ಣುತೆಂಗಿನಕಾಯನ್ನು ಸಣ್ಣನಾಗಿ ತುರಿದು ಹಿಂಡಿಕೊಂಡು, ಆ ಹಾಲು ೧ಕೊಳಗದಲ್ಲಿ ೧ಬಳ್ಳ ಎಣ್ಣೆಯಂ ಕೂಡಿಸಿ ಕಾಯಿಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ

ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕ-ದ್ರವ್ಯ-ಬಿಳಿಮೂಲ, ಬಜೆ, ಗಂಟುಭಾರಂಗಿ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಬೇವಿನಮೊಳನಾರು, ಯೆಲಬೇಬೇರು, ಸೈಂಧವ, ಲೋಧ್ರ, ಗಾಲಕೆ, ಬಿಲ್ಲದಬೀಜ, ಜಾಯಿಕಾಯಿ, ಮರದರಿಸಿನ, ಅರಿಸಿನ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಕಗ್ಗಲಿಚಕ್ಕೆ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ರವರಣ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ, ಗದಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಉದದಲ್ಲಿ ಯಿಳುವಿ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಪ್ರುದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗೋಕ್ಷೀರ ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ ಪಾನಮಾಡಿಸಲು ಸಕಲ ಮುಖರೋಗಗಳೂ ಶಮನವಹವು. ಅಥವಾ ತ್ರಿಕಟುಕ ಚೂರ್ಣ ವರೆಸಿ ಬಾಯೊಳಗೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವದು, ಅದರಿಂದ ಸಕಲವಾದ ದಂತರೋಗ, ಓಷ್ಠರೋಗ, ದಂತಮೂಲರೋಗ, ಆಸ್ಯಪಾಕಗಳು ಶಮನವಹವು, ದಂತಗಳು ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವವು.

(ಶಿರೋರೋಗಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಧೂಮಾತಪತುಷಾರಾಂಬುಕ್ರೀಡಾತಿಸ್ವಪ್ನಜಾಗರೈಃ । ಉತ್ಸ್ವೇದಾತಿಪುರೋವಾತಬಾಷ್ಪನಿಗ್ರಹರೋದನೈಃ ॥ ಅತ್ಯಂಬುಮದ್ಯಪಾನೈಶ್ಚ ಕ್ರಿಮಿಭಿರ್ವೇಗಧಾರಣೈಃ । ಗಂಧಕುಷ್ಟಾಂಬುಭಾಷಾದ್ಯೈಶ್ಶಿರಸ್ಯೈಕೋನವಿಂಶತಿಃ ॥

ಟೀ॥ ಹೊಗೆ, ಬಿಸಿಲು, ಇಬ್ಬನಿ, ಜಲಕ್ರೀಡೆ, ಅತಿನಿದ್ರೆ, ಅತ್ಯಂತಜಾಗರ, ಎತ್ತರವಾದತಲೆದಿಂಬು, ತಗ್ಗಾದತಲೆದಿಂಬು, ಮೂಡಣಗಾಳಿ, ಕಣ್ಣೀರತಡೆ ರೋದನ, ಅತ್ಯಂಬುಪಾನ, ಮದ್ಯಪಾನ, ಕ್ರಿಮಿ, ಮಲಮೂತ್ರಾದಿವೇಗದತಡೆ, ನಾರುವನೀರು, ಕೂಗಿದನುಡಿ, ಇಷ್ಟರಿಂದಲೂ ವಾತಮೊದಲಾದ ದೋಷಗಳು ದುಷ್ಟವಾಗಿ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊಂದು ಕಡಮೆ ೨೦ ರೋಗಂಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುತಲಿರುವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಕ್ರುದ್ಧಾಮೂರ್ಧ್ನಿಮಲಾಃ ಕುರ್ಯುಃ ಗದಾನತ್ಯಂತದುಸ್ತರಾನ್ । ಶಿರೋಭಿತಾಪಪ್ರಮುಖಾನ್ ಸೂರ್ಯಾವರ್ತಾರ್ಧಭೇದಕಾನ್ ॥ ಕ್ರಿಮಿಜಾನ್ದಾರುಣಾನ್ ಶಂಖ್ಯಾರೀನ್ಸುರುಷಸಂಜ್ಞಿತಾನ್ । ಇಂದ್ರಲುಪ್ತಮಿತಿಖ್ಯಾತಾನ್ರಕ್ತದೋಷೋದ್ಭವಾನ್ಗದಾನ್ ॥

ಟೀ॥ ಈ ಆದಾನಗಳಿಂದಲೂ ವಾತಾದಿದೋಷಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಕೋಪಿಸಿ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತದುಸ್ತರಗಳಾದ ರೋಗಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವವು. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ-ಶಿರೋಭಿತಾಪಮೊದಲಾದವು, ಅದಲ್ಲದೆ ಸೂರ್ಯಾವರ್ತ-ವೆಂಬವು,

ಅರ್ಧಾಭೇದಕವೆಂಬವು, ಯಿವು ಅರದಲೆಬೇನೆಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುವು, ಕ್ರಿಮಿಜವೆಂಬದು ಕ್ರಿಮಿಗಳಿಂದ ವುಂಟಾಗುವದು, ಕೇಶಚ್ಯುತಿಯೆಂಬದೊಂದು ಮಂಡೆಗೂದಲು ವುದುರುವದು. ಇಂದ್ರಲುಪ್ತವೆಂಬದೊಂದುಮಂಡೆಗೂದಲು ರೋಂದಾಯಿಲ್ಲದೆ ವುದಿರಿ ಮಂಡೆ ಯಿಚರ್ಮಮಾತ್ರಕಾಣಲ್ಪಡುವದು. ಅದನ್ನೇ ಪೆನಕರಿಯೆಂಬರು. ಕೇಶಚ್ಯುತಿ ಇಂದ್ರಲುಪ್ತವೆಂಬ ಯೆರಡೂ ಮತ್ತು ಕೆಲವುವಿಧಶಿರೋರೋಗಂಗಳು ರಕ್ತದೋಷದಿಂದಹುಟ್ಟುವವು.

(ವಾತಾದಿಗಳಿಂದುಂಟಾಗುವ ಶಿರೋರೋಗಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ನಿಸ್ತುದ್ಯತೇಭೃಶಂಶಂಖಃಘಾಟಂಸಂಭಿದ್ಯತೇತದಾ । ಭ್ರುವೋರ್ಮಧ್ಯೇಲಲಾಟೇಚಪತತೀವಾತಿವೇದನಾ ॥ ಬಾಧ್ಯೇತೇಸ್ವನತಶ್ಶ್ರೋತ್ರೇನಿಷ್ಕೃಷ್ಯೇತಇವಾಕ್ಷಿಣೀ । ಘೂರ್ಣತೀವಶಿರಸ್ಸರ್ವಂಸಂಧಿಭ್ಯಇವಮುಚ್ಯತೇ ॥ ಸ್ಫುರತ್ಯತಿಸಿರಾಜಾಲಂಕಂಧರಾಹನುಸಂಗ್ರಹಾಃ । ಶಿರೋಭಿತಾಪೇನಿಲಜೇವಾತವ್ಯಾಧಿವಿಧಿಂಚರೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತದಿಂದಶಿರೋಭಿತಾಪವೆಂಬ ಶಿರೋರೋಗಹುಟ್ಟುವದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹಣೆಗೆನ್ನೆಗಳಲ್ಲಿಅತ್ಯಂತವೇದನೆಯುಂಟಾಗುವದು. ಹುಬ್ಬುಗಳಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಹಣೆಯಲ್ಲಿಯೂ ವುರಿತವೇದನೆಯುಂಟಾಗುವದು. ಕರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯುಂಟಾಗಿ ಶೋರೆಂಬಶಬ್ದವುಂಟಾಗಿಹುದು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಿತ್ತುಬೀಳುವಹಾಗೆ ನೋಯುವದು. ಶಿರಸ್ಸುಪೊಡೆದುಘೂರ್ಣವಾಗುತದೆ ಯೆಂಬಂತೆಯಿಹುದು. ಶಿರಸ್ಸಿನ ಸಂದುಗಳು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುತವೆಯೆಂಬಂತೆಯಿಹುದು. ಶಿರಸ್ಸಿನಯೆಲ್ಲಕಡೆಯಯೂ ನರಗಳುಮಿದ್ದಿಹವು. ಕೊರಳಸಿರೆಯೂ ದವಡೆಯೂ ಬಿಗಿದುಕೊಂಡಿಹವು. ಈ ವಾತದಿಂದುಂಟಾದ ಶಿರೋಭಿತಾಪವೆಂಬ ರೋಗದಲ್ಲಿ ವಾತವ್ಯಾಧಿಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂಮಾಡುವುದು.

ಸಿದ್ಧಸಾರದಲ್ಲಿ.—ಶ್ಲೋ ॥ ವಾತಾಚ್ಛೀರ್ಷೇತಿಶೂಲಂಸ್ಯಾತ್ಪಿತ್ತಾದ್ದಾಹಃ ಕಫಾದ್ಗುರುಃ । ತ್ರಿದೋಷೇತ್ರೀಣಿಲಿಂಗಾನಿಕ್ರಿಮಿಜೇಕ್ರಿಮಿಶೂಲಯುಕ್ ॥ ವಾತಪಿತ್ತೋದ್ಭವಾಜ್ಞೇಯಾಸೂರ್ಯಾವರ್ತಾರ್ಧಭೇದಕಾ । ತೀವ್ರರುಕ್ಶಂಖಕಸ್ತ್ರ್ಯಾಜ್ಯೋವಾತರಕ್ತಕಫೋದ್ಭವಃ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಶಿರೋರೋಗದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತಶೂಲೆ ವುಂಟಾಗಿಹುದು, ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಶಿರೋರೋಗದಲ್ಲಿ ಉರಿತಾಪ ವುಂಟಾಗಿಹು

ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಶಿರೋರೋಗದಲ್ಲಿ ಮಂಡೆ ಭಾರವಾಗಿ ವೇಗನೆಯುಂಟಾಗಿರುವುದು, ದೋಷತ್ರಯದಿಂದುಂಟಾದ ಶಿರೋರೋಗದಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರು ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಕೂಡಿರುವುವು, ಕ್ರಿಮಿಯಿಂದುಂಟಾದ ಶಿರೋರೋಗದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿಗಳು ಮಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಡುವವು, ವೇದನೆಯುಂಟಾಗಿರುವುದು, ವಾತಪಿತ್ತಗಳಿರವರಿಂದ ಸೂರ್ಯಾವರ್ತ, ಅರ್ಧಭೇದಕಗಳೆಂಬ ಶಿರೋರೋಗಗಳುಂಟಾಗುವವು. ಸೂರ್ಯಾವರ್ತವೆಂಬದರಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತುಏರುತ ಏರುತ ವೇದನೆ ಹೆಚ್ಚುವದು, ಅರ್ಧಭೇದವೆಂಬದು ಅಗಲತಲೆಬೇನೆ, ವಾತರಕ್ತ ಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಿಂದ ಹಣೆಗೆನ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ ವೇದನೆ ವುಂಟಾಗಿರುವುದು. ಅದು ಶಂಖವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು ಅಸಾಧ್ಯವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಾರ್ಯಂ ವಾತಶಿರೋರೋಗೇ ವಾತವ್ಯಾಧಿಚಿಕಿತ್ಸಿತಂ । ಸ್ವೇದರೊದ್ವಾತಕೃತ್ಸಿಗ್ಧಭೋಜ್ಯೈರ್ವಾತಹರೌಷಧೈಃ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತದಿಂದುಂಟಾದ ಶಿರೋರೋಗದಲ್ಲಿ ವಾತರೋಗಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಮಾಡಿಸುವದು, ಅದಲ್ಲದೆಯೂ ವಾತಹರದ್ರವ್ಯಗಳು ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿದ ಉಷ್ಣೋದಕದಿಂದ ಸೇಕವ ಮಾಡಿಸುವದು. ವಾತಹರವಾದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ವಾತಹರವಾದ ಅನುಪಾನಗಳಿಂದ ಒಡಲೊಳಕ್ಕೆ ಕೊಡಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ನಿಗ್ಧಂ ನಸ್ಯಂ ತಥಾ ಧೂಮಃ ಶಿರಃ ಶ್ರವಣತರ್ಪಣಂ ॥

ಟೀ ॥ ಸ್ನೇಹಗೂಡಿದ ನಸ್ಯವನ್ನೂ ಧೂಮವಿಧಿಯನ್ನೂ ವಾತಜನ್ಯ ಶಿರೋರೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸುವದು. ಶಿರಸ್ಸಿಗೆ ವಾತಹರವಾದ ತೈಲವನ್ನು ಒತ್ತಿಸುವದು, ಕಿವಿಗಳಿಗೂ ನಸ್ಯವ ಮಾಡಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕದುಷ್ಣವತ್ಸಶಕೃತಃಪಿಂಡಸೇಕೋಮರುಜ್ಜಿತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಕರುವಿನ ಸಗಣಿ ಬಿಸಿಮಾಡಿ ಸೇಕವ ಮಾಡಿಸಲು ವಾತಜಶಿರೋರೋಗ ಪರಿಹರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಲಲಾಟೇ ಘೃತಮಂಡಾಕ್ತಿಸ್ಸರ್ವಶೀರ್ಷರುಜಾಪಹಃ ॥

ಟೀ ॥ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮೊಸರನೀರನ್ನೂ ತುಪ್ಪವನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ ಜಡಿದು ನೆತ್ತಿಗೆ ಒತ್ತಿಸಲು ಸಕಲ ಶಿರೋರೋಗಹರ.

ಪಿತ್ತಜಶಿರೋರೋಗದಲ್ಲಿ — ಶ್ಲೋ ॥ ಸಶರ್ಕರಂ ಕುಂಕುಮಮಾಜ್ಯಭೃಷ್ಟಂ । ನಸ್ಯಂ ವಿಧೇಯಂ ಪವನಾಸೃಗುತ್ಥೇ ॥ ಭ್ರೂಶಂಖಕರ್ಣಾಕ್ಷಿಶಿರೋರ್ಧಶೂಲಂ । ದಿನಾಭಿವೃದ್ಧಿಪ್ರಭವಂ ಚ ರೋಗಂ ॥

ಟೀ ॥ ಶರ್ಕರೆಯನ್ನೂ ಕುಂಕುಮಕೇಸರವನ್ನೂ ಘೃತದಲ್ಲಿ ಅರದು ಆಘೃತವಂ ನಸ್ಯವಮಾಡಿಸಲು ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಶಿರೋರೋಗ, ವಾತದಿಂದುಂಟಾದ ಶಿರೋರೋಗ, ಹುಬ್ಬುಗಳಲ್ಲಿವುಂಟಾದ ಶಿರೋವೇದನೆ, ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿವುಂಟಾದವೇದನೆ, ಅರ್ಧಶಿರಸ್ಸಿನವೇದನೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶಮನವಹುವು.

ವೈದ್ಯಾಮೃತದಲ್ಲಿ—ಶ್ಲೋ ॥ ಸಿದ್ಧಂದುಗ್ಧೇಯಷ್ಟಿಕಾಶರ್ಕರಾಭ್ಯಾಂ
ಸೂರ್ಯಾವರ್ತೇಚಾರ್ಧಭೇದೇಚಸರ್ಪಿಃ ॥ ನಸ್ಯಂಕುರ್ಯಾಚ್ಛರ್ಕರಾಕುಂ
ಕುಮಾಭ್ಯಾಂಸಿದ್ಧಂಸರ್ಪಿರ್ವಾತರಸಂವಾತಥೈವ ॥

ಟೀ ॥ ೧ ಮಾನ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ೮ ವರಹತೂಕ ಯಷ್ಟಿಮಧುವನ್ನೂ ೮ ವರಹತೂಕ ಶರ್ಕರೆಯನ್ನೂಹಾಕಿ ೧ ಮಾನ ಹಸುವಿನಹಾಲನ್ನೂಕೂಡಿಸಿ, ತುಪ್ಪ ವುಳಿಯಕಾಯಿಸಿ ಆತುಪ್ಪವನ್ನು ನಸ್ಯವಮಾಡಿಸಲು ಸೂರ್ಯಾವರ್ತವೆಂಬ ಶಿರೋರೋಗ, ಅರದಲೆಬೇನೆ, ಈಯೆರಡೂಮಾಣುವವು. ಅಥವಾ ಶರ್ಕರೆ ೮ ವರಹತೂಕ, ಕುಂಕುಮಕೇಸರ ೮ ವರಹತೂಕ, ಈಯೆರಡನ್ನೂಚೂರ್ಣಿಸಿಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿದತುಪ್ಪವನ್ನು ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ನಸ್ಯವಮಾಡಿಸಲು ಸೂರ್ಯಾವರ್ತವೆಂಬ ಅರದಲೆಬೇನೆ ಮಾಣುವದು.

ಭಗೀರಥಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ—ಶ್ಲೋ ॥ ಕುಷ್ಠಚಂದನಲಾಮಜ್ಜಾನಿಂಬನಿರ್ಗ್ಯಾಸ
ವಾಳಕಾಃ । ಪಿಷ್ಟ್ವಾದುಗ್ಧೇನಸಘೃತೋಲೇಪಃಪಿತ್ತಶಿರೋರ್ತಿನುತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಲಾಮಂಚ, ಬೇವಿನಕುಗಿನು, ಮುಡಿವಾಳ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಹಸುವಿನಹಾಲಿಂದ ಅರದು, ಹಸುವಿನತುಪ್ಪಬೆರಸಿ ಹಣೆಗೆಲೇಪನವಂಮಾಡಿಸಲು ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಸಕಲಶಿರೋವೇದನೆಗಳೂ ಶಮನವಹುವು.

(ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಶಿರೋರೋಗಕ್ಕೆ—)

ಸಿದ್ಧಸಾರದಲ್ಲಿ—ಶ್ಲೋ ॥ ನಸ್ಯಂವಿದಧ್ಯಾದ್ಗುಳನಾಗರಂವಾಮಹೌಷಧಂ
ಮಾಗಧಿಕಾಮಥೋವಾ ॥ ಘ್ರಾಣೇನಿರುಧ್ಯಾದ್ಧನುನೇತ್ರಕರ್ಣಾದಂಕೊ
ಷ್ಣಶೀರ್ಷಾನನಜಾಮಯೇಷು ॥

ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿಯನ್ನೂ ಬೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗೋಕ್ಷೀರದಲ್ಲಿ ಅರದುನಸ್ಯಂಗೈಯ್ಯುವದು, ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶುಂಠಿ, ಹಿಪ್ಪಲಿಗಳನ್ನಾದರೂ, ಗೋಕ್ಷೀರದಿಂದಅರದು ನಸ್ಯಂಗೈಯ್ಯಲು ದವಡೆ, ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿ, ದಂತ, ಕುತ್ತಿ, ಮಂಡೆ, ಬಾಯಿ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವುಂಟಾದರೋಗಂಗಳಲ್ಲಿ ವೇದನೆ ಶಮನವಹುದು

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ತನ್ಯಸಿಪೃಷ್ಟಾಶುಂಠೀಲೇಪಾದಪಿ ರಾಜ್ಞಿಶಿರೋರ್ತಿಮಪಹರತಿ॥
ಟೀ ॥ ಶುಂಠಿಯನ್ನು ಮೊಲೆಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರೆದು ಮಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಲೇಪನಮಾಡಿಸಲು ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಮಂಡೆನೋವು ಶಮನವಹುದು.

ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ,—ಶ್ಲೋ ॥ ಮುನಿತರುಪುತ್ರಸ್ವರಸಪಟುಯುಕ್ತಂನಾಗರಂ ನಿಹಂತಿರುಜಂ। ಪುನ್ನಾಗಬೀಜಮಜ್ಜಾಸಂಪಿಷ್ಟಾ ಕಾಂಜಿಕೇನವಾತಸ್ಯಾತ್॥
ಟೀ ॥ ಅಗಸೇಸೊಪ್ಪಿನ ರಸದಲ್ಲಿ, ಶುಂಠಿಯನ್ನೂ, ಸೈಂಧವಲವಣವನ್ನೂ, ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಬಿಡಲು, ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಶಿರೋರೋಗಪರಿಹಾರವಹುದು. ಅಥವಾ ಅಂಬಿಲದಲ್ಲಿ ಸುರಹೊನ್ನೆಬೀಜದ ತಿರುಳಂ ಅರೆದು ಮೂಗಿನಲ್ಲಿಬಿಡಲು ಸದ್ಯಃ ಶಿರೋವೇದನೆ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಮಹಾಷಡ್ಬಿಂದುತೈಲ)

ಬಾಹಟದಲ್ಲಿ—ಶ್ಲೋ ॥ ತೈಲಪ್ರಸ್ಥಸ್ಯಸದೃಶಂಕೀಕ್ಷ್ಣಂತೋಯಾಢಕೇಪಚೇತ್ । ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶಿಷ್ಟಂತತ್ತದ್ವದ್ಧಾತ್ರೀರಸಂಪುನಃ ॥ ಭೃಂಗಸ್ಯಸ್ವರಸಂಪ್ರಸ್ಥಂಕ್ಷೀರಪ್ರಸ್ಥಂವಿನಿಕ್ಷಿಪೇತ್ । ಅತ್ರಕಲ್ಕಂಪ್ರಯುಂಜೀತತಕ್ಕೋಲಂನಾಗರಂಪಟು ॥ ರಾಸ್ನಾವಿಳಂಗಂಜೀವಂತೀಮೂಲಮೇರಂಡಸಂಭವಂ । ಶತಾಹ್ವಾತಗರಂಯಷ್ಟಿಸ್ಸರ್ವಮೇಕತ್ರಕುಪ್ಪಲಂ ॥ ತತ್ಸಮಂಪಿಪ್ಪಲೀಚೂರ್ಣಂಪಕ್ವಾಪಾತೇವತಾರಯೇತ್ । ಜತ್ರೂರ್ಧ್ವಸರ್ವರೋಗಾಂಶ್ಚವಿಶೇಷಾಚ್ಛಿರಸೋಗದಾನ್ । ಹನ್ಯಾದನ್ಯಗದಾಂಶ್ಚೈವಘ್ರಾಣನೇತ್ರಗತಾನಪಿ । ಮಹಾಷಡ್ಬಿಂದುನಾಮೇದಂತೈಲಮೇತತ್ಪ್ರಯೋಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ೧ ಬಳ್ಳ ಘಟ್ಟಿಮೇಣಸನ್ನು ೧ ಕೊಳಗನೀರಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಚಾತುರ್ಭಾಗವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ, ಉಳಿದಕಷಾಯದಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿನ ರಸ, ೧ ಬಳ್ಳಗರಗದಸೊಪ್ಪಿನರಸ, ೧ ಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನಹಾಲು, ಇವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳಯೆಣ್ಣೆಯಂಹನಿಸಿ ಕಾಯಿಸುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ತಕ್ಕೋಲ, ಶುಂಠಿ, ಸೈಂಧವಲವಣ, ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಸೀಹಾಲೆಬೇರು, ಔಡಲದಬೇರು, ಸಬ್ಬಸಿಗೆ, ಗಂಧಿತಗರ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಈ ೧೦ ಔಷಧಗಳನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೬ ವರಹತೂಕಗಳ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ, ಕಾಯಿಸಿ, ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ, ಅಭ್ಯಂಗನಸ್ಯಂಗಳಂ

ಮಾಡಿಸಲು ಕೊರಳಿಂದಮೇಲೆವುಂಟಾದ ಸಕಲರೋಗ, ದಾಡಸ್ತಂಭ, ಧ
ಮನ್ಯಾಸ್ತಂಭ, ನಾಸಾರೋಗ, ನೇತ್ರರೋಗ, ಇವುಮೊದಲಾದ ಸಕಲ
ರೋಗಂಗಳೂ ಶಮನವಹುವು. ಇದುಮಹಾಷಡ್ಬಿಂದುತೈಲವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

(ಕುಮಾರೀತೈಲ)

ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ—ಶ್ಲೋ ॥ ಮಂಜಿಷ್ಠಾಂಜನಶಾರಿಭಾಬ್ಧಿಕಟುಕಾಕಕ್ಕೋಲ
ಜಾತೀಫಲಂ । ಶ್ರೀಗಂಧಂತ್ರಿಫಲಾಜಟಾತಗರಕಂಯಷ್ಟೀಚತುರ್ಜಾ
ತಕೈಃ ॥ಸೋಶೀರಾಗರುಚೋರಯುಗ್ಮಮೃಗನಾಭ್ಯೇಲೈಲ್ಪಲಾಂಶೋಬಿ
ಸೈ । ಸ್ತೈಲಂನೇತ್ರಶಿರೋರ್ತಿನಾಶನಪಯಸ್ಸಿದ್ಧಂಕುಮಾರೀರಸೈ॥

ಟೀ॥ ೧ ಬಳ್ಳಲೋಳೆಸರದರಸದಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳಹಸುವಿನಹಾಲುಹಾಕಿ ೧ ಬಳ್ಳಮೆಳ್ಳೆ
ಣ್ಣೆಯನ್ನುಹನಿಸಿ ಪಾಕವಮಾಡುವಾಗಅದಕ್ಕೆಹಾಕುವಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ಮಂ
ಜಿಷ್ಠೆ, ನೀಲಾಂಜನ, ಸೊಗದೆ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಕಕ್ಕೋ
ಲ, ಜಾಜಿಕಾಯಿ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ತ್ರಿಫಲೆ, ಜಟಾಮಾಂಸಿ, ಗಂಧಿತಗರ, ಚಂಗಲ
ಕೋಷ್ಠ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಯಾಲಕ್ಕಿ ಲವಂಗಚಕ್ಕೆ, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ನಾಗ
ಕೇಸರ, ಲಾಮಂಚ, ಅಗಿಲು, ಸಣ್ಣಕಚೋರ, ದೊಡ್ಡಕಚೋರ, ಕಸ್ತೂರಿ, ನೈದಿಲೆ
ಗಡ್ಡೆ, ಮುಡಿವಾಳ, ತಾವರೆಗೆಣಸು, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ವರಹತೂಕಗಳ
ನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿಕಾಯಿಸಿಚಿಕ್ಕಣಪಾಕದಲ್ಲಿಳುಹಿಅಭ್ಯಂ
ಗ, ನಸ್ಯಂಗಳಂಮಾಡಿಸಲು ನೇತ್ರರೋಗ ಶಿರೋರೋಗಗಳುಹಾಣುವವು.

(ಬಲಾಧಾತ್ರೀತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಏಕೋಭಾಗೋಬಲಾಧಾತ್ರ್ಯೋಃಗಳೂಚ್ಯಾಸ್ತದರ್ಧಕಂ ।
ಉಶೀರಸ್ಯತದರ್ಧಂಸ್ಯಾತ್ತದರ್ಧಂಜೀರಜೀರಕಂ॥ತದರ್ಧಂಚಂದನಂ
ಯಷ್ಟಿಪ್ರಸೂನಂವಕುಳಸ್ಯಚ । ದ್ರೋಣೇಪಾಂವಿಪಚೇತ್ಸಮ್ಯಕ್ಚತು
ರ್ಭಾಗಾವಶೇಷಿತೇ ॥ ಏತತ್ಕಲ್ಕಂಪ್ರದಾತವ್ಯಂಮಧುಕಂಚಂದನದ್ವ
ಯಂ । ಕುಷ್ಠಮುತ್ಪಲಮಬ್ಜಂಚಶಾರಿಭಾಚತ್ರಿಜಾತಕಂ ॥ ಜಾತೀಫಲಂಚ
ಕರ್ಪೂರಂತಕ್ಕೋಲಂಚಶತಾವರೀ । ಜೀವಕರ್ಷಭಕೌಮೇದಮೃ
ದ್ವೀಕಾಕುಂಕುಮಂತಥಾ॥ ಲಾಮಜ್ಜಕಂಚಶಾಲಾಕಂಚೋರಕದ್ವಯಪು
ಷ್ಕರಂ । ನಾಗಪುಷ್ಪಂನಖಂಸ್ಪೃಕ್ಕಾಮಂಜಿಷ್ಠಾಕಟುರೋಹಿಣೀ ॥
ಅಂಜನಂಸರಳಂದಾರುಚಂದನಂಮೃಗನಾಭಿಕಂ। ಮಧೂಕಪುಷ್ಪಂಮರಿ

ಚಂದ್ರಿಫಲಾಫಲಿನೀಮಿಶೀ ॥ ಮುಸ್ತಾಗರುಜಟಾಮಾಂಸೀತಗರಂಪದ್ಮಕೇಸರಂ । ಕಷಾಯಸ್ಯ ಸಮಂಕ್ಷೀರಂ ರಸಮಾಮಲಕಂ ತಥಾ ॥ ದತ್ವಾ ತದ್ವಕ್ಷತಾವದ್ಧ್ಯಾಸ್ತೈಲಪ್ರಸ್ಥಂ ವಿಪಾಚಯೇತ್ । ಏತತ್ತೈಲಂ ನಿಹಂತ್ಯಾಶು ಪಾನಾಭ್ಯಂಜನನಾವನೈಃ ॥ ಶಿರೋನೇತ್ರಗತಾನ್ರೋಗಾನ್ ಸ್ತನ್ಯಾರ್ತಿಪಿತ್ತಾನಿಲೋದ್ಭವಾನ್ । ಅಂಗದಾಹಂ ಶಿರೋದಾಹಂ ನೇತ್ರದಾಹಂ ಪ್ರಶಸ್ಯತೇ ॥ ಶುಕ್ರಕ್ಷಯಹರಂ ವೃಷ್ಯಂ ರಕ್ತಮಾಂಸಬಲಪ್ರದಂ । ಊರ್ಧ್ವಜತ್ರುಗತಾನ್ರೋಗಾನ್ವಿಶೇಷೇಣ ನಿವರ್ತಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಕಲ್ಯಂಗಡಲೆಬೇರು ೧ ಬಳ್ಳ, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ ೧ ಬಳ್ಳ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ ೧ ಬಳ್ಳ, ಲಾಮಂಚ ೨ ಮಾನ, ಮುಡಿವಾಳ ೧ ಮಾನ, ಶ್ರೀಗಂಧ ೨ ಹಲ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ವಕುಳದಹೂವು, ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಹಲ, ಈ ಬಲಾಧಾತ್ರೀತೈಲಕ್ಕೆ ಕಷಾಯ ಕಲ್ಪನೆ ಚತುರ್ಗುಣಪಕ್ಷದಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು ಪಟುವಹುದು ೧ಬಳ್ಳ ಎಣ್ಣೆಗೆ ಕಷಾಯದ್ರವ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಕೂಡಿಸಿದರೆ ನಾಲ್ಕುಬಳ್ಳವಹುದು, ಈ ಕಷಾಯದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ, ವಕುಳದಪುಷ್ಪ, ಈ ಎರಡುಹೊರತಾಗಿ ಒರಳಲ್ಲಿ ಜಜ್ಜುಗುಟ್ಟಿ, ನಾಗುಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ, (ಸಪ್ತಾಹಂ ಸರ್ವಮೂಲಾನಾಂ) ಯೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ೭ ದಿವಸ ಪಾಕವಮಾಡುವದು. ನೆಲ್ಲೀಕಾಯನ್ನು ವಕುಳದಹೂವನ್ನು ಬೇರೆ ಜಜ್ಜುಗುಟ್ಟಿ, (ಪಕ್ಷಾಹಂ ಶಾಕಜಾತೀನಾಂ ಪುಷ್ಪಸ್ಯ ಚ ಫಲಸ್ಯ ಚ) ಯೆಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ, ಏಳನೇದಿವಸದಲ್ಲಿ ಆ ಕಷಾಯದ ಕೂಡ ಹಾಕಿ ಒಂದುದಿನ ಪಾಕವಮಾಡಿ ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕಷಾಯವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು, ಎಂಟನೇದಿವಸದಲ್ಲಿ ೧ಬಳ್ಳಯೆಣ್ಣೆಯುಂಹನಿಸಿ, ೧ ಕೊಳಗ ಹಾಲನ್ನು, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿರಸ ಒಂದು ಕೊಳಗವನ್ನು, ಒಂದು ಕೊಳಗ ಅಷ್ಟಾಷ್ಟೀರಸವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಪಾಕವಮಾಡುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ರಕ್ತಚಂದನ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಕನ್ನೈದಿಲೆಹೂವು, ತಾವರೆಹೂವು, ಸೊಗದೆ, ಲವಂಗಚೆಕ್ಕೆ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಲವಂಗಪತ್ರಿ, ಜಾಕಾಯಿ, ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ, ತಕ್ಕೋಲ, ಆಷಾಢಿ, ಎಕ್ಕೀವಾಲೆ, ಮೆದೆ, ಅತಿಮೆದೆ, ದ್ರಾಕ್ಷಿ, ಕುಂಕುಮದಹೂವು, ಲಾಮಂಚ, ತಾವರೆಗೆಣಸು, ಸಣ್ಣಕಚೋರ, ದೊಡ್ಡಕಚೋರ, ಪುಷ್ಕರಮೂಲ, ನಾಗಕೇಸರ, ನಖ, ಸ್ಪೃಕ್ಕೆಂಬ ಗ್ರಂಥಿಕದ್ರವ್ಯ, ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ನೀಲಾಂಜನ, ಸ

ರಳ ದೇವದಾರು, ಚಂದನ, ಕಸ್ತೂರಿ, ಬಿಪ್ಪೀರೂವು, ಮೆಣಸು, ತ್ರಿಫಲೆ, ನೆಳಲು, ನಬ್ಬುಶೀಗೆ, ಭದ್ರಮುಸ್ತೆ, ಅಗಿಲು, ಜಟಾಮಾಂಸಿ, ಗಂಧಿಕಅಗರ, ಕಾವಕಕೇಸರ, ಈ ೭೦ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯಗಳು ಹಾಕಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವೊಂದುತೂಕವನ್ನು ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಲು, ತೈಲದ ಆರರೊಳಗೆ ವೊಂದು ಪಾಲು ಕಲ್ಕ ದ್ರವ್ಯವಹುದು, (ಕಲ್ಕಸ್ಯಯೋಜಯೇದಂಶಂ) ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸರಿಬರುವದು. ಈರೀತಿ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯವಂ ಹಾಕಿ ೩ ರಾತ್ರಿ ಮೃದ್ವಗ್ನಿಯಿಂದ ಪಾಕವಮಾಡಿ ಚಿಕ್ಕಣ ಪಾಕದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ ಚಿಂಡಿಕೊಂಡು, ಆ ತೈಲವನ್ನು ನವಧಾನ್ಯದ ರಾಶಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯ ರಾಶಿಯಮೇಲೆ ಯಿರಿಸಿ, ಧನ್ವಂತರಿ, ಗಣಪತಿ, ದುರ್ಗಾ, ಕ್ಷೇತ್ರಪಾಲಕ, ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಹ, ಪೂಜೆಯಂಮಾಡಿ, ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನಿಗೆ ತೈಲಾಹುತಿಯಂಕೊಟ್ಟು, ತೆಗದುಕೊಂಡು, ವೊಂದುಪಕ್ಷ ಧಾನ್ಯ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿಮಡಗಿ ತೆಗದುಕೊಂಡು, ಪಾನ, ಅಭ್ಯಂಜನ, ನಸ್ಯ, ಇವುಗಳಂ ಮಾಡಿಸಲು ಶಿರೋರೋಗ, ನೇತ್ರರೋಗ, ಮತ್ತೂ ಕೆಲವು ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾಗುವ ರೋಗಂಗಳು, ಶಿರೋವಾಯು, ಅಂಗದಾಹ, ಶಿರೋದಾಹ, ನೇತ್ರದಾಹಗಳೂ ಶಮನವಹುವು. ಘಾಯಪೊಡೆದವರಿಗೂ, ಕ್ಷಯವ್ಯಾಧಿಯುವರಿಗೂ, ಜೀವವಹುದು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಹುವು, ಕೊರಳಿಂದ ಮೇಲೆವುಂಟಾಗುವ ಸಕಲರೋಗಂಗಳೂ ಶಮನವಹುವು. ಈ ಬಲಾಧಾತ್ರೀತೈಲ ಮಹಾವುತ್ತಮವಾದದ್ದೆಂದು ಧನ್ವಂತರಿ ಒಪ್ಪಿಯಿರುತ್ತಾರೆ.

(ಗಳೂಚ್ಯಾಮಲಕತೈಲ.)

ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ–ಶ್ಲೋ॥ ಕ್ವಾಥೇಧಾತ್ರೀಗಳೂಚ್ಯೋರ್ವಿನಸಮಧುಕಬ
ಲಾಶಾರಿಶೋಶೀರಪದ್ಮೈಃ । ತಾ ಕೋಲೀಚತ್ರಕಾಂತಾಗುರುನರಳನು
ಧೂಕೋಕ್ಕಿಲಾಂತೊವರೀಭಿಃ ॥ ಶ್ರೀಸ್ಥಾಕಕೋಲಜಾತೀತಗರಮೃ
ಗಮದೈಸ್ತಂದನಾಬ್ದೇಂದುಚೋರೈಃ । ತೈಲಂಪಕ್ವಂನಮೂರ್ಧ್ನಂಶಮಯತಿನಿ
ತರಾಂರೋಗಜಾಲಂಶಿರೋತ್ಥಂ॥

ಟೀ॥ ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು ೨ ಬಳ್ಳ, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ ೨ ಬಳ್ಳ, ಈ ೧ ಕೊಳಗವನ್ನು ವೊರಳಲ್ಲಿಕ್ಕೆ ಜಜ್ಜುಗುಟ್ಟಿ ನಾಕುಳನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಚಾಕುಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿಕಾಯಿಸಿ ಆಕಷಾಯ ೧ ಕೊಳಗದಲ್ಲಿ, ೧ ಬಳ್ಳಯೆಣ್ಣೆಯನ್ನೂ, ೧ ಬಳ್ಳ ಹಸುವಿನಹಾಲನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ, ಪಾಕವಮಾಡುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾ

ಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ತಾವರೆಗೆಣಸು, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಸೊ
ಗದೇಬೇರು, ಲಾಮಂಚ, ತಾವರೆಕೇಸರ, ಹಾಲರೊಡ್ಡಿ, ಯಾಲಕ್ಕಿ, ಲವಂ
ಗಕೊಸ್ಕು, ಲವಂಗಪತ್ರೆ, ಅಗಿಲು, ಸರಳದೇವದಾರು, ಯಿಪ್ಪೆಹೂವು, ನೈದಿ
ಲೆಗಡ್ಡೆ, ಮುಡಿವಾಳ, ಆಷಾಢೀಗೆಣಸು, ತ್ರಿಫಲೆ, ತಕ್ಕೋಲ, ಜಾಯಿಕಾಯಿ,
ಗಂಧಿತಗರ, ಕಸ್ತೂರಿ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಪಚ್ಚಕರ್ಪೂರ, ಖ
ಚೋರ, ಈ ೨೨ ಓಷಧಿಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೨ ವರಹತೂಕ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ
ಕಾಯಿಸಿ ಪಾಕದಲ್ಲಿಳುಹಿಕೊಂಡು, ದೇವತಾರಾಧನೆಯಂ ಮಾಡಿ ಪಾನಾಭ್ಯಂ
ಜನ, ನಸ್ಯಗಳಂ ಮಾಡಿಸಲು ಸಕಲವಾದ ಶಿರೋರೋಗಗಳೂ ಶಮನವಹವು.

ಪ್ರಯೋಗಸಾರದಲ್ಲಿ—ಶ್ಲೋ ॥ ತುಂಗದ್ರುಮಸ್ಯತ್ವಗುಣಸ್ಯಜಲೇನುಗಂ
ಧಾ । ಲಾಮಜ್ಜ ಯಷ್ಟಿಮಧು ಕೋತ್ಪಲಚಂದನಾನಾಂ ॥ ಕಲ್ಕೇನ ದುಗ್ಧಸ
ಹಿತೇನ ವಿಪಕ್ವಮೇತ । ತೈಲಂ ಶಿರೋನಯನತರ್ಪಣಮರ್ಪಣೇನ ॥

ಟೀ॥ ೧ ಕೊಳಗ ತೆಂಗಿನಯೆಳನೀರಿನಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳ ಎಣ್ಣೆ ಯಹಾಕಿ, ಎಣ್ಣೆ
ಯಸಮ ಹಾಲಂಹನಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—ರಾಶ್ನೆ,
ಲಾಮಂಚ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ನೈದಿಲೆಗಡ್ಡೆ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ
೮ ವರಹತೂಕ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ, ಸುಪಕ್ವದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿಕೊಂ
ಡು, ನಸ್ಯಾಭ್ಯಂಜನಾಕ್ಷ್ಯೋತನಂಗಳಂ ಮಾಡಿಸಲು ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಶಿರ
ಶ್ಶೂಲೆ, ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ನೇತ್ರರೋಗ, ಯಿವುಮೊದಲಾದ, ಮತ್ತಾ ಕೆಲವು
ನೇತ್ರರೋಗಂಗಳೂ ಮಾಣುವವು.

(ಭೃಂಗಾಮಲಕತೈಲ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಭೃಂಗಾಮಳಕರಸಪ್ರಸ್ಥಂ ತೈಲಪ್ರಸ್ಥಂ ಪಲಂ ಚ ಮಧುಕಸ್ಯ । ಕ್ಷೀ
ರಾಢಕೇವಿಪಕ್ವಂ ಬಲಾತ್ಕಾಮಪಿ ಕೋಕಿಲಾಂ ಕುರುತೇ ! ಅಂಧಮನಂಧಂ
ಕುರುತೇ ಬಧಿರಮಬಧಿರಂ ತಥೈವ ಚಲದಂತಂ । ಉಪಚಿತಕರಿನೋರಸೋಕ್ಕ
ಭವತಿಯುವಾ ಸಪ್ತರಾತ್ರೇಣ ॥

ಟೀ॥ ಗರುಗದಸೊಪ್ಪಿನರಸ ೧ ಬಳ್ಳ, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯರಸ ೧ ಬಳ್ಳ, ಹಾಲು ೧ ಕೊಳ
ಗ, ಈಮೂರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ೧ ಬಳ್ಳ ಯೆಣ್ಣೆ ಯಂಹನಿಸಿ ಕಾಯಿಸು
ವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ಕಲ್ಕದ್ರವ್ಯ—೧ ಹಲ ಯಷ್ಟಿಮಧುಕವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ
ವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ, ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿಕೊಂಡು, ಪಾನಾಭ್ಯಂಜನ

ನಸ್ಯವಂಮಾಡಿಸಲು ಬೆಳ್ಳಕಿಲಿಯೂ ಹೋಗಿಬಿಡುವದು. ಅಂದರೆ ನಿರತವಂ ಚೆಕೂದಲುಗಳೆಲ್ಲ ಕಪ್ಪಾಗುವದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯ. ದೃಷ್ಟಿಬಲವಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿಬಲವುಂಟಾಗುವದು. ಕಿವಿಕೇಳದವಂಗೆ ಕಿವಿಕೇಳಿಸುವದು. ಅಲ್ಲಾಡುತಿದ್ದ ಹಲ್ಲುಗಳೂ ದೃಢವಾಗುವವು. ಶರೀರಪುಷ್ಟಿಯುಂಟಾಗಿ ವಕ್ಷಸ್ಥಳ ವಿಶಾಲವಾಗುವದು, ಈ ಕ್ರಿಲವನ್ನು ಸಪ್ತರಾತ್ರಿಸೇವಿಸಲು ವೃದ್ಧನಾದವನು ಪ್ರಾಯವಂತನಾಗುವನು.

(ಮಂಚೆಕುಣ್ಣಿಗೆ)

ಶ್ಲೋ ॥ ನಿಂಬುಜಸ್ಯರಸೇ ತೈಲಂ ಪಚೇನ್ಮರಿಚಗೌರಭಂ । ಕಲ್ಕಲೇಪ್ಯಾತ್
ದಭ್ಯಂಗಾತ್ಸ್ಯಾತ್ಶ್ಯಂಬ್ರಣಕಂಡುಹೃತ್ ॥

ಟೀ ॥ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸ ೧ ಬಳ್ಳದಲ್ಲಿ ೧ ಮಾನಮೆಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯುಂಹನಿಸಿ ೭ ತೊಲ ಮೆಣಸನ್ನುಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿಳುಹಿಕೊಂಡು, ಮಂಚೆಗೆ ಯಿಕ್ಕಲು ಕೂದಲುಬೆಳೆವುವು, ಮಂಚೆಕುಣ್ಣು ತಿಮಿರಗಳುಶಮನವಹುವು.

(ಮಂಚೆಕೂದಲು ಉದುರುವದಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ದತ್ತೂರಕಸ್ಯಸ್ವರಸೇತದ್ಬೀಜೈಸ್ಸೂಕ್ಷ್ಮಚೂರ್ಣಿತೈಃ । ಪಕ್ವಂ
ತೈಲಂನಿಹಂತ್ಯಾಶುಕಂಡೂಂಕೇಶಚ್ಯುತಿಂನೃಣಾಂ ॥

ಟೀ ॥ ಉಮ್ಮತ್ತದಸೊಪ್ಪಿನರಸ ೧ ಬಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಒಂದುಮಾನಮೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹನಿಸಿ, ೧ ತೊಲ ಉಮ್ಮತ್ತದಬೀಜವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿ ಯಿಳುಹಿಕೊಂಡು, ಮಂಚೆಗೆಯಿಕ್ಕಲು ತಿಮಿರ್ವಂ ಚೆಕೂದಲು ವುದುರುವದುನಿಲ್ಲುವದು, ಕೂದಲುಬೆಳೆಯುವದು.

(ಅರದಲೆಬೆನೆಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಗಾಂಧಾರೀಂಚಜಟಾಮಾಂಸೀಂಘೃತೇನಸಹಪಾಚಯೇತ್ । ತದಾ
ಜ್ಯನಸ್ಯಮಾತ್ರೇಣನಿಹಂತ್ಯರ್ಧಶಿರೋವ್ಯಥಾಂ ॥

ಟೀ ॥ ೭ ವರಹತೂಕ ದೇವಘಂಟೆಸೊಪ್ಪನ್ನೂ, ೭ ವರಹತೂಕ ಜಟಾಮಾಂಸಿಯನ್ನೂ ೧ ಮಾನ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿಕೊಂಡು ನಾಸಿಕದಲ್ಲಿ ನಸ್ಯವಂಮಾಡಿಸಲು ಅರದಲೆಬೆನೆ ಮಾಣುವದು.

(ಕಂಠಾರ್ಬುದರದಲ್ಲಿ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಏರಂಡಬೃಹತೀದ್ವೋರ್ಧ್ವಮೂಲಂಪಿಷ್ಟ್ವಾರನಾಳಕೈಃ । ಲಲಾ
ಟೇಲೇಪನಾದ್ಧಂತಿವಾತಜನ್ಯಶಿರೋವ್ಯಥಾಂ ॥

టీ ॥ ఓడలదబీజ, కగచేబీజ, ఈ యెరడన్ను సమాంశవాగి అంబిలదల్లి అరదు స్వల్పబిసిమాడి, మండగె లేపవం మాడిసలు వాతదిందుంటాద తలెనోవు శమనవకుదు.

శ్లో ॥ శిరశ్శూలే కుసంజాతే నాసాకర్ణాంసవేద్యది । దాడిమీపుష్పమామ్లోదకగసంకపూర్ణరమాక్షికం ॥ ఆమందుర్ధ్వంశిరో మద్యోణనస్యే పానేసి తాంపయః । దాపమేక్షి శ్తిరోగో క్తే శిరశ్శూలేసుదారణే

టీ ॥ పిత్తదింద మండెనోవు మత్తె మూగినశరెక్కోడెదు, రక్తసురిదరె దాళింబదహూవినరసవన్నూ గరికెయ ఎలెయరసవన్నూ సమాంశవాగికూడిసి స్వల్ప పచ్చకర్పూరవన్నూ జేనుతుప్పవన్నూబెరెసి నస్యవమాడిసలు, మత్తు మండెగె తాలంప్రోక్తిసువణ, ఒడలిగె శక్కరె వెరసిద హాలం పానవమాడిసువణ, యీ క్రియదిందలూ పిత్తదిందుంటాద శిరోరోగ, శిరశ్శూలెగళు శమనవకువు.

శ్లో ॥ ఉదుంబరఫలంపక్వంఘృతైః పీతంసితాయుతం । ఏలామరిచసంయుక్తంభుక్తంస్యాద్రక్తశాంతయే ॥

టీ ॥ మాగిద అత్తి కాయం తుప్పదల్లికరిదు, పాకవమాడి, శక్కరె, యాలక్కి, మెణసుగళచూర్ణవన్నుకూడిసి మెల్లిసలు మూగినశెర్రెక్కోడెదు రక్తసురియుకలిరువదు శమనవకుదు.

శ్లో॥ కంటకారీఫలరసేపిష్ట్వాలింపేచ్చనాగరం। శ్లేష్మోక్తే చార నాళీనపిష్ట్వాజీరంసనాగరం ॥

టీ ॥ నెలగుళ్ళద కాయరసదల్లి శుంఠియన్ను సణ్ణనాగి అరదు, శిరస్సిగె లేపవంగ్త్రియలు శ్లేష్మదిందుంటాద శిరశ్శూలె శమనవకుదు. జీరిగె శుంఠిగళన్ను అంబిలదల్లి అరదు లేపిసలు శ్లేష్మజన్యవాద శిరోవ్యాధి శమనవకుదు.

శ్లో ॥ శిగ్రుపత్రరసైర్మూర్ద్యోణం మరిచంమూర్ధశూలజిత్ ॥

టీ ॥ నుగ్గేసొప్పినరసదల్లి మెణసంఅరదు మండెగె లేపిసలు మండెనోవు శమనవకుదు.

ಶ್ಲೋ ॥ ಗಿರಿಕರ್ಣೀಫಲಂಮೂಲಂಸಜಲಂನಸ್ಯತೋಹರೇತ್ । ಮೂಲಂ ವಾಬಂಧಯೇತ್ಕರ್ಣೇನಿಹಂತ್ಯರ್ಧಶಿರೋವ್ಯಥಾಂ॥

ಟೀ ॥ ಸಟ್ಟುಗದಬೇರನ್ನು ಬೀಜವನ್ನು ನೀರಲ್ಲಿಅರದು ನಸ್ಯವಮಾಡಿಸಲು ಅರದಲೆಬೇನೆ ಶಮನವಹುದು. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಬಡಗಲಿಗೆಹರಿದ ಸಟ್ಟುಗದಬೇರನ್ನು ಅಷ್ಟವಿಧಾರ್ಚನೆಯಂ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಧೂಪವಕೊಟ್ಟು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿಕಟ್ಟಲು ಅರದಲೆಬೇನೆ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕುಷ್ಠಾಷ್ಟಾಚತುರ್ದ್ಧಾಮುಸ್ತಾರ್ಧಂಶಕ್ರಜಂಯಮಂ । ವಿಡಂಗಂಪಂಚದತ್ತೈವನಿಹಂತ್ಯರ್ಧಶಿರೋವ್ಯಥಾಂ ॥

ಟೀ॥ ೮ ಕುರಳಿ, ೪ ಹಿಸಗು, ೭ ಕೊಡಶೀಗನಬೀಜ, ೧ ವಾಯುವಿಳಂಗ, ಇ ವಿಷ್ಟನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿಅರದು ನಸ್ಯವಂಮಾಡಲು ಅರದಲೆಬೇನೆ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಗುಡಂಕರಂಜಬೀಜಂಚನಸ್ಯಮುಷ್ಣಜಲೈರ್ಹಿತಂ । ಮರಿಚಂಭೃಂಗಜೈರ್ದ್ರಾವೈರ್ಲೇಪನಾದ್ಧಂತಿತಾಂರುಜಂ ॥

ಟೀ॥ ಬೆಲ್ಲವನ್ನು ಹೊಂಗೇಬೀಜವನ್ನು ಬಿಸಿನೀರಿಂದ ನಸ್ಯವಂ ಗೈಯಲು ಅರದಲೆಬೇನೆ ಶಮನವಹುದು. ಗರಗದರಸದಲ್ಲಿ ಮೆಣಸನ್ನು ಸಣ್ಣಗಾಗಿಅರದು ಮಂಡೆನೋವಿಗೆ ಲೇಪವಂಮಾಡಲು ನೋವುಶಮನವಹುದು.

(ಮಂಡೆನೋವಿಂದ ಮೂಗಿನಶಿರೆಯೊಡೆದು ರಕ್ತಬಿದ್ದರೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ಶಿರಶ್ಶೂಲೇಸಂಜಾತೇನಾಸಾರಕ್ತಂಸ್ರವೇದ್ಯದಿ । ನಿಂಬತ್ವಕ್ತ್ರಿಫಲಾವಾಸಾಚೂರ್ಣಂಕಟುಪಟೋಲಜಂ॥ ಗೋಮೂತ್ರೈಶ್ಚತುರ್ಗ್ನೈಃಪಾಚ್ಯಂಚಾಂಶಂವಸ್ತ್ರಘಾಲಿತಂ ।ಆದಾಯಗುಗ್ಗುಲಂತುಲ್ಯಂಕ್ಷಿಪ್ತ್ವಾಪಕ್ವಂಪುನಃಪಿಬೇತ್ ॥ ಪಿಂಡಿತಂಭಕ್ಷಯೇತ್ಕರ್ಷಂಸ್ನಿಗ್ಧಮುಷ್ಣಂಚಭೋಜಯೇತ್ । ವಾತಶ್ಲೇಷ್ಮೋತ್ಥಿತಾಂಹಂತಿದುಸ್ಸಹಾಂಚಶಿರೋರುಜಂ॥

ಟೀ॥ ಬೇವಿನಚಕ್ಕೆ ೨ ತೊಲ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ ೨ ತೊಲ, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ ೨ ತೊಲ, ತಾರೇಕಾಯಿ ೩ ತೊಲ, ಆಡುಸೋಗೆಚೂರ್ಣ ೨ ತೊಲ, ಕಹಿಪಡವಲದಚೂರ್ಣ ೨ ತೊಲ, ಇಷ್ಟನ್ನು ೭೧ ತೊಲನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವನ್ನಿಕ್ಕಿ ಚಾತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷಿತವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ೧೮ ತೊಲ ಗುಗ್ಗುಲದಧೂಪವಹಾಕಿ, ಚನ್ನಾಗಿ ಮತ್ತೂ ಪಾಕವಮಾಡಿ, ರಸಾಯನಪಾಕದಲ್ಲಿ ತೆಗದು ದಿನಂಪ್ರತಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ೪ ವರಹತೂಕ ಸೇವಿಸಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಶಿರಶ್ಶೂಲೆ ಶಮನವಹುದು.

శ్లో ॥ గోక్షురకంకంటకారీంభఃరాజాన్యైః క్వథలేపచేత్ । పి
యం పార్శ్వశిరశ్శూలం శాంతిమాప్నోతి సాన్యథా ॥

టీ॥ నెగ్గిలబేరు, నెలగుళ్ళదబేరు, భర్త్తదఅగలు, ఇవుమూరన్ను ప్రత్యే
క ౧ తులవన్ను ౧ బళ్ళనీరల్లి కషాయవెర్తి అష్టావశేషిసవాగి కాయిసి
కుడియకొడె పార్శ్వశిరశ్శూలెగళుశమన, ఇల్లదిద్దరె శమనవాగదు.

(ఉత్పలాదితైల.)

శ్లో ॥ నీలోత్పలకణాయష్టిచందనంపుండరీకకం । ప్రతినిష్క
చతుష్కం స్యాత్తైలంషోడశకంపలం॥ చతుష్షష్ఠిపలంధాత్రీఫ
లానాంచసమాహరేత్ । పచేత్తైలావశేషంతన్నస్యేనాభ్యంజనే
నచ ॥ యోజ్యం హంతిశిరస్తోదం పలితం చవినాశయేత్ ॥

టీ॥ నెల్లీకాయిరస ౬౪ తులదల్లి ౧౬ తుల ఎణ్ణెయం హుయిసి కన్నైదిలె
గడ్డె, హిప్పలి, యష్టిమధుక, శ్రీగంధ, తావరెగెణసు, ఇవ్వన్నూర వర
హకూక సణ్ణనాగి హుసువినహాలల్లి అరదు ఆ ఎణ్ణెయల్లికదడి తైలవులియ
కాయిసి మృద్వగ్నియింద పాకమాడి, ఆ తైలవం పానాభ్యంజననస్య
గళమాడిసలు శిరశ్శూలె శమనవహుదు. నరెయుకూడ కప్పాగుకువదు.

(త్రిఫలాదితైల.)

శ్లో ॥ త్రిఫలోత్పలయష్ట్యాహ్వభృంగాసాంపట్పలంరసం । ర
సార్ధంతిలతైలం స్యాదాప్యేత్యం తైలావశేషకం॥ తల్లేపాత్ శప్ర
ధిస్స్యాగ్నశర్వంచపలిశేషకః ॥

టీ ॥ త్రిఫలే, యష్టిమధుక, ఈనాల్కన్నూ ప్రత్యేక ఒందొందుతుల
వన్ను ౧౬ తులనీరినల్లి కషాయవెర్తి చాకుభాగావశేషవాగి కా
యిసి మిక్క ౪ తుల, న్నైదిలగడ్డెరస ౧ తుల, గరుగదరస ౧ తుల, అం
తూ కషాయ స్వరసమాడి ౬ తుల, అదరల్లి ౨ తుల యెణ్ణెయంహుయిసి
మృద్వగ్నియింద యెణ్ణెవులియకాయిసి మంచెసియుత్తిసలు మంచె
కూదలు బెళెయువదు, హొట్టుకాసువదు, కూదలుదప్పవహుదు.

(అరుణ్యానివారణ)

శ్లో ॥కంటకారీఫలరసైస్తుల్యంతైలంవిపాచయేత్ । అపాపుష్ప

ದ್ರವಿನಾಥಶಿಪಾದಾಪುಣ್ಯಕಪ್ರಿಣುತ್ ॥***************

ಟೀ॥ ನೆಲಗುಳ್ಳದಹಣ್ಣಿನರಸ, ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ಈ ಎರಡನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ, ಎಣ್ಣೆವುಳಿಯ ಕಾಯಿಸಿ ಅಥವಾ ದಾಸವಾಳದ ಹೂವಿನರಸದಲ್ಲಾದರೂ ಕೂಡಿಸಿ ಅಟ್ಟು ಈ ತೈಲವನ್ನು ಲೇಪನಂಗೈಯಲು ಅರುಣ್ಯವು ನಾಶವಾಗುವದು.

(ಆಸ್ಯವೈರಸ್ಯಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಿಂಚಿಲ್ಲವಣಸಂಯುಕ್ತಮಾರನಾಳಂವಿಪಾಚಯೇತ್ । ತೇನಗಂಡೂಷಮಾತ್ರೇಣಆಸ್ಯವೈರಸ್ಯನಾಶನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಸ್ವಲ್ಪ ಲವಣವೆರಸಿ ಅಂಬಿಲಪಾಕವಮಾಡಿ, ಅದರಿಂದ ಮುಕ್ಕಳಿಸಿ ಉಗಿಯಲು ಬಾಯಿಯ ಅರೋಚಕ ಶಮನವಹುದು.

ಪ್ರಯೋಗಾಂತರೆ—ಶ್ಲೋ ॥ ಯವಕ್ಷಾರಂತುಕರ್ಷೈಕಂದ್ವಾತ್ರಿಂಶತಿಪಲೈರ್ಜಲೈಃ। ಪಾದಶೇಷಂಪಚೇತ್ಕ್ವಾಥಂಗಂಡೂಷಂಶ್ಲೇಷ್ಮದೋಷನುತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಯವಕ್ಷಾರ ೪ ವರಹತೂಕವನ್ನು ೩೨ ಹಲ ನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ಪಾದಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಮುಕ್ಕಳಿಸಲು ಆಸ್ಯವೈರಸ್ಯ ಶ್ಲೇಷ್ಮದೋಷಂಗಳು ಶಮನವಹವು.

ಪ್ರಯೋಗಾಂತರೆ—ಶ್ಲೋ ॥ ಬೀಜದ್ರಾವಂದಾಡಿಮಸ್ಯಗ್ರಾಹಂದ್ವಿಪಲಾಷ್ಟಕಂ । ಅಜಾಜಿನಿಷ್ಕಮಾತ್ರಿಂಚಕರ್ಷೈಕಂಸಿತಶರ್ಕರಾ ॥ ಪಲೈಕಕ್ಷೌದ್ರಸಂಯುಕ್ತಂಪೀತಂರುಚಿಕರಂಮುಖೇ ॥

ಟೀ॥ ದಾಳಿಂಬದಹಣ್ಣಿನರಸ ೭ ಹಲದಲ್ಲಿ ೧ ವರಹತೂಕ ಜೀರಿಗೆಚೂರ್ಣವನ್ನೂ, ೪ ವರಹತೂಕ ಶರ್ಕರೆಯನ್ನೂ ೧ ಹಲ ಜೇನುತುಪ್ಪವನ್ನೂ, ವೆರಸಿಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಆಸ್ಯವೈರಸ್ಯ ಶಮನವಾಗಿ ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ರುಚಿಯುಂಟಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶರ್ಕರಾದಾಡಿಮಂವಾಥದ್ರಾಕ್ಷಾಖರ್ಜೂರಮೇವಚ । ಕೇಸರಂಮಾತುಲುಂಗಸ್ಯಸೈಂಧವಂಮಧುನಾಪಿವಾ॥ ಆಸ್ಯವೈರಸ್ಯನಾಶಾರ್ಥಂಭಕ್ಷಯೇತ್ಕರ್ಷಮಾತ್ರಕಂ ॥

ಟೀ॥ ದಾಳಿಂಬದರಸಕ್ಕೆ ಶರ್ಕರೆಯನ್ನಾದರೂ, ದ್ರಾಕ್ಷಿಹಣ್ಣು, ಖರ್ಜೂರ, ಶರ್ಕರೆಯನ್ನಾದರೂ, ಜೇನುತುಪ್ಪ ಸೈಂಧವಬೆರಸಿದ ಮಾದಳದಹಣ್ಣಿನಕೇಸರಗಳನ್ನಾದರೂ ೪ ವರಹತೂಕವಂ ಕೊಡಿಸಲು ಆಸ್ಯವೈರಸ್ಯ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮುಸ್ತಾಲಾಜಾಮ್ರಕಾಶುಂಠೀಕ್ಷೈರಾತಕಂಕಿತ್ತಕಂಜಲೈಃ । ಕ್ವಾಥ

ಋತ್ವಾಪಿಬೇದುಷ್ಣಮಾಸ್ಯವೈರಸ್ಯಶಾಂತಯೇ ॥ *************

ಟೀ॥ ಕೊನ್ನಾರಿಗಡ್ಡೆ, ಭತ್ತದಅರಳು, ಅಮೃತಬಳ್ಳಿ, ಶುಂಠಿ, ನೆಲಬೇವು, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೮ ವರಹತೂಕವನ್ನು ೧೬ ಹಲನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ೮ ಹಲ ಉಳಿಯ ಕಾಯಿಸಿ ಉಷ್ಣಸಹಿತ ಪಾನವಮಾಡಿಸಲು ಆಸ್ಯವೈರಸ್ಯ ಶಮನವಹುದು.

(ವಾಕ್ಸಿದ್ಧಿಕರಪ್ರಯೋಗ.)

ಶ್ಲೊ॥ ಅಶ್ವಗಂಧಾಜಮೋದಶ್ಚ ಪಾಠಾಕುಷ್ಠಂ ಕಟುತ್ರಯಂ । ಶತಪುಷ್ಪಂ ಬ್ರಹ್ಮಬೀಜಂ ಸೈಂಧವಂ ಚ ಸಮಂ ಸಮಂ ॥ ಏತದರ್ಧಾಂ ವಚಾರ್ಧಾಂ ಚ ಚೂರ್ಣಿತಂ ಮಧುಸರ್ಪಿಷಾ । ಭಕ್ಷಯೇತ್ಕರ್ಷಮಾತ್ರಂ ತು ಜೀರ್ಣಾಂತೇ ಕ್ಷೀರಭೋಜನಂ ॥ ಸಹಸ್ರಗ್ರಂಥಧಾರೀ ಸ್ಯಾನ್ಮೂಕೋ ವಾ ವಾಕ್ಪತಿರ್ಭವೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಹಿರೇಮದ್ದಿನಬೇರು, ವಾದಕ್ಕಿ, ಅಗುಲುಶುಂಠಿ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಸಬ್ಬಸಿಗೆ, ಮುತ್ತುಗದಬೀಜ, ಸೈಂಧವ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಚೂರ್ಣದ ಅರ್ಧಾಂಶ ಬಜೆಯಚೂರ್ಣವ ಮಾಡಿ, ತುಪ್ಪದಿಂದಲಾದರೂ ಜೇನುತುಪ್ಪದಿಂದಲಾದರೂ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ೮ ವರಹತೂಕವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿ ಔಷಧಜೀರ್ಣವಾದನಂತರ ಕ್ಷೀರಾನ್ನ ಭೋಜನವಂ ಮಾಡಲು ಮೂಗನಾದರೂ ವಾಕ್ಪತಿಯಾಗುವನು. ಸಾವಿರಗ್ರಂಥ ಪಾಠ ಮಾಡುವಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವದು.

(ಸ್ತನರೋಗಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೊ ॥ ಪೈತ್ತ್ಯಾಧಿಕೆ ಸ್ತನೋ ರಕ್ತಃ ಪೀಡಾ ಭವತಿ ದಾರುಣಾ । ಮೂಲಂ ತು ಕರವೀರಸ್ಯ ಶೀತತೋಯೇನ ಪಿಷ್ಟಯೇತ್ ॥ ಸ್ತನಮಾಲೇಪಯೇತ್ತೇನ ಸುಖಮಾಪ್ನೋತಿ ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್ ॥

ಟೀ । ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಸ್ತನರೋಗದಲ್ಲಿ ಸ್ತನಗಳು ರಕ್ತವರ್ಣವಾಗಿ ಬಹು ವೇದನೆಯುಂಟಾಗಿರುವದು, ಅದಕ್ಕೆ ಕಣಗಲೆಬೇರನ್ನು ತಣ್ಣೀರಲ್ಲಿಅರದು ಸ್ತನಗಳಿಗೆ ಲೇಪಿಸಲು ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೊ॥ ರಕ್ತಮೋಕ್ಷಸ್ತದಾ ಕಾರ್ಯೋ ಜಲೂಕೈಶ್ಶಾಂತಿಮಾಪ್ನುಯಾತ್ ॥

ಟೀ॥ ಜಿಗುಳೆಬಿಟ್ಟು ಕಚ್ಚಿಸಿ ರಕ್ತವಂ ತೆಗೆಯಿಸಲು ಸ್ತನರೋಗ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೊ ॥ ವಾತೇನ ಕಠಿನಶ್ಶ್ಯಾಮಃ ಸ್ತನೋ ಭವತಿ ದಾರುಣಃ । ಪೂರ್ವೋಕ್ತೇನ ಪ್ರಲೇಪೇನ ಸುಖೋಷ್ಣೇನ ಸುಖಂ ಭವೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ವಾತದಿಂದುಂಟಾದ ಸ್ತನರೋಗದಲ್ಲಿ ಸ್ತನಗಳು ಕಠಿಣವಾಗಿ ಬಿಗಿದು ಕೊಂಡು ವೇದನೆಗೂಡಿರುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲುಹೇಳಿದ ಕಣಗಲೆ ಬೇರನ್ನು ಬಿಸಿನೀರಿಂದ ಅರದು ಸುಖೋಷ್ಣವಾಗಿ ಲೇಪಿಸಲು ಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶ್ವಯಥುಶ್ಚೈಕವರ್ಣಸ್ಸ್ಯಾತ್ ಸ್ತನೋನಾರ್ಯಾಃ ಕಫಾಧಿಕೇ । ಕುಷ್ಠಂಪ್ರತಿವಿಷಂ ಶೊಮ್ಯೈಃ ಪಿಷ್ಟ್ವಾ ಲೇಪಾತ್ಸುಖಂಭವೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಸ್ತನರೋಗದಲ್ಲಿ ಸ್ತನಗಳು ಬಾತುಕೊಂಡು ಬಿಳುಪು ಛಾಯೆಯೊಡನೆ ವೇದನೆಯುಂಟಾಗಿರುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಬಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಅತಿಬಜೆಗಳನ್ನು ನೀರಲ್ಲರದು ಸುಖೋಷ್ಣವಾಗಿ ಸ್ತನಗಳಿಗೆ ಲೇಪಿಸಲುಸುಖವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸರ್ವೇಷಾಂಸ್ತನರೋಗಾಣಾಂ ರಕ್ತಮೋಕ್ಷಃ ಪ್ರಶಸ್ಯತೇ ॥

ಟೀ॥ ಸಕಲವಾದ ಸ್ತನರೋಗದಲ್ಲೂ ರಕ್ತವಂತೆಗೆಯುಸುವದು ಬಹುಪ್ರಶಸ್ತ.

ಶ್ಲೋ॥ ಪೂಯಪಕ್ವಸ್ತನೋಯಸ್ಯಾಃ ಶೀಘ್ರೋಪಾಸ್ಯಾಚ್ಚಪಾಟನಂ । ಕರವೀರಸ್ಯಮೂಲಂತುಅಜಾಮೂತ್ರೇಣಲೇಪಯೇತ್ ॥ ಕತ್ತ್ರಿಕಾತ್ಸ್ಫುಟತೇಪಕ್ವಂಶಸ್ತ್ರೈರ್ವಾಸ್ಫೋಟಯೇದ್ಭಿಷಕ್ ॥

ಟೀ॥ ಯಾವಳ ಸ್ತನ ಕೀಲುಗೊಂಡು ಬಹುವಾಗಿಬಾತುಕೊಂಡು ದಡಿಯುತ್ತದೆಯೊ ಅವಳ ಸ್ತನಕ್ಕೆ ಕಣಿಗಲಬೇರನ್ನು ಆಡಿನಮೂತ್ರದಿಂದ ಅರದು ಲೇಪವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುವದು, ಪ್ರಕಾರಾಂತರದಿಂದಲಾದರೂ ಒಡೆಯಿಸುವದು, ಶಸ್ತ್ರವನ್ನಾದರೂ ಹಾಕಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಯಷ್ಟಿನಿಂಬಂಹರಿದ್ರಾಚನಿರ್ಗುಂಡೀಧಾತಕೀಸುಮಂ । ಚೂರ್ಣಂಸ್ತನವ್ರಣೇದೇಯಂರೋಪಣಂಗುರುಭೇದಿತಂ ॥

ಟೀ॥ ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ಅರಿಸಿನ, ಲಕ್ಕೀಸೊಪ್ಪು, ಧಾತಕೀಕುಸುಮ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಆ ಚೂರ್ಣವನ್ನು ಸ್ತನಗಳ ವ್ರಣಕ್ಕೆ ಲೇಪವಮಾಡಿಸಲು ವಾಸಿಯಾಗುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ವಟೋದುಂಬರಕಾಶ್ವತ್ಥಮಾಕಂದಾರ್ಜುನಜಂತ್ವಚಃ । ತೋಯೈಶ್ಚತುರ್ಗುಣೈಃಕ್ವಾಥ್ಯಂಪಾದಶೇಷಂಸಮಾಹರೇತ್ ॥ ತೇನಪ್ರಕ್ಷಾಳಯೇನ್ನಿತ್ಯಂವ್ರಣಂಪೂಯಾನ್ವಿತೇಸ್ತನೇ ॥

ಟೀ॥ ಆಲದಚೆಕ್ಕೆ, ಅತ್ತೀಚಕ್ಕೆ, ಅಶ್ವತ್ಥದಚಕ್ಕೆ, ಮಾವಿನಚಕ್ಕೆ, ಮತ್ತೀಚಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ತೊಲವನ್ನು ೪ತೊಲನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವೆತ್ತಿ ೧ತೊಲ

ನೀರಲಿ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕೀವು ಸುರಿವ ಸ್ತನವ್ರಣವನ್ನು ಕಷಾಯದಿಂ ತೊಳೆಯುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಧ್ವಾಜ್ಯೈಸ್ತ್ರಿವೃದಾಳೀಂ ಚ ಪಿಷ್ಟ್ವಾ ವರ್ಣಂ ಪ್ರಲೇಪಯೇತ್ ।
ಸಪ್ರಣೀ ಚ ಸ್ತನೇ ಕ್ಷಿಪ್ತ್ವಾ ರೋಪಣಂ ಕುರುತೇ ಕ್ಷಣಾತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಜೀವನಾಳಿ ಸೊಪ್ಪನ್ನು ತುಪ್ಪ, ಜೇನುತುಪ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಅರದು ಸಣ್ಣ ಪಾವಶಿಗೆ ತೊಡಿಸು ಸ್ತನದ ವ್ರಣಕ್ಕೆ ಹಾಕಲು ಆ ವ್ರಣ ಬೇಗನೆ ಮಾಳಿಬರುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಆಕಾಶಮೂಲಕಂ ಭೃಂಗಸಪ್ತಾಕ್ಷೀಜಾತಿಪಲ್ಲವಂ । ಲಾಂಗಲೀಮೇಷನಾದಂ ಚ ಜಲೇನ ಸಹ ಪಿಷಯೇತ್ ॥ ಲೇಪೋಯಂ ಸರ್ವದೋಷೋತ್ಥಸ್ತನದಾಹಹರೋ ಭವೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಆಕಾಶಗರುಡನಗೆಣಸು, ಗರುಗ, ಚನ್ನಂಗಿಲಬೇರು, ಜಾಜೀಸೊಪ್ಪು, ಕೋಳಿಕುಟುಮನಗಡ್ಡೆ, ಬಿಲಕೀರೆಬೇರು, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ನೀರಿಂದ ಅರದು ಸ್ತನಗಳಿಗೆ ಲೇಪಿಸಲು ತ್ರಿದೋಷಸ್ತನ, ಬಾಕಿಂದುಂಟಾದ ವೇದನೆ, ಇವು ಶಮನವಹವು.

(ಕಂಠಗಳಗಂಟಿಗೆ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಕುಷ್ಠಂ ಜೀರಕಂ ತೋಯೈಃ ಕಂಠಗ್ರಂಥಿಹರಂ ಪಿಬೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಜೀರಿಗೆ, ಯವುಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅರ್ಧ ತೊಲವನ್ನು ೧ ಬಳ್ಳ ನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಕುಡಿಸಲು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಗಂಟುಗಳು ಕರಗಿಹೋಗುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿಷಂ ಪುನರ್ನವೀಮೂಲಂ ಜಲೈರ್ಲೇಪಿ ನಕಂ ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ವತ್ಸನಾಭಿಯನ್ನಾದರೂ ಕೊಮ್ಮೆಬೇರನ್ನಾದರೂ ನೀರಲ್ಲಿ ತೇದು ತೊಡೆಯಲು ಕಂಠದ ಗಂಟು ಕರಗಿಹೋಗುವದು.

(ಸ್ತನಗಳು ಕಠಿಣವಾಗುವದಕ್ಕೆ)

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಲಾಶತಬಲಾಕುಷ್ಠವಚಾಚೂರ್ಣಂ ಚ ಲೇಪಯೇತ್ । ಮಹಿಷೀನವನೀತೇನ ಸ್ತನಃ ಪೀನಃ ಸ್ಥಿರೋ ಭವೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಕಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಹೆಗ್ಗಳ್ಳಂಗಡಲೆಬೇರು, ಕೋಷ್ಠ, ಬಜೆ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ಎಮ್ಮೇಬೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ ಸ್ತನಗಳಿಗೆ ಲೇಪವಂಗೈಯಲು ಸ್ತನಗಳು ದಪ್ಪವಾಗಿ ಪುಷ್ಟಿಯಾಗುವವು.

(ವ್ರಣಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಶೋಫಸ್ಯ ದ್ವ್ಯಂಗುಲೀ ತ್ಯಕ್ತ್ವಾ ಜಲೂಕಾಂ ಲಂಭಯೇದ್ಭಿಷಃ । ದಂಶ

ದಿಶಂಭಿಷಗ್ವೀಕ್ಷ್ಯಸ್ವಪ್ರಮಾಣಂಹರೇದಸೃಕ್॥**************

ಟೀ॥ ವ್ರಣ ಬಹುವಾಗಿ ಬಾತು ಕೊಂಡು ಒಡೆಯದೆ ನೋಯುತಲಿದ್ದರೆ ಆ ಬಾಯಿನ ಯೆರಡಂಗುಲ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೆಗಳಂಬಿಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸಿ ಆ ಅಷ್ಟೆ ಕಕ್ಷಿದಸ್ಥಳನೋಡಿ ವೈದ್ಯನು ತಕ್ಕಷ್ಟು ರಕ್ತವಂ ತೆಗೆಯಿಸುವದು,

ಶ್ಲೋ॥ ನಲೇಪನಸಹಸ್ರಾಣಿಪರಿಷೇಕಶತಾನಿಚ । ಶೋಣಿತಂಬಿಂದುಮಾತ್ರೇಣಹೃತಂಹರತಿವೇದನಾಂ ॥

ಟೀ॥ ಸಾವಿರ ಲೇಪನ ಮಾಡಿದರೂ ಸಾವಿರ ಶಾಖವಂ ಕೊಟ್ಟರೂ ಒಂದು ಬಿಂದುಮಾತ್ರ ರಕ್ತವಂ ತೆಗೆಯಿಸಲು ವೇದನೆ ಶಮನವಹುದು.

ಬಾರುಟದಲ್ಲಿ—ಶ್ಲೋ॥ ಶಾಲಿಕಿತ್ರೈರಂಡಫಲಂಭೃಷ್ಟ್ವಾಪಿಷ್ಟ್ವಾಘೃತೇನಪಕ್ತವ್ಯಂ।ಗ್ರಂಥಿಂವ್ರಣಶೋಫಾನಾಂಶಾಂತ್ಯೈತ್ರಸಂತರ್ಪಣಾಖ್ಯೋಲೇಪಃ॥

ಟೀ॥ ಸಣ್ಣಭತ್ತ, ಯೆಳ್ಳು, ಔಡಲದಕಾಯಿ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಹುರಿದು, ತುಪ್ಪದಲ್ಲೇ ಅರದು ಲೇಪಿಸಲು ಅದು ಸಂತರ್ಪಣಲೇಪ ವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

(ವ್ರಣಕ್ಕೆ ಅಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಜಾಗರಾಯಾಸಸಂಚಾರಾದಿವಾಸ್ವಾಪಶ್ಚಮೈಥುನಂ। ವ್ರಣೇಷು ಪರಿವರ್ಜ್ಯಂಸ್ಯಾನ್ನಿಷ್ಪಾವಾಢ್ಯಾಶ್ಚಗರ್ಜರಾಃ॥

ಟೀ॥ ಜಾಗರ, ಆಯಾಸ, ಸಂಚಾರ, ದಿವಾನಿದ್ರೆ, ಮೈಥುನ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ವ್ರಣಕ್ಕೆ ಅಪಥ್ಯ. ಅವರೇಕಾಳು, ಬದನೇಕಾಯಿ, ಇವು ಮೊದಲಾದ ಶಾಕವರ್ಗಂಗಳೂ ಆಗವು, ನಿಂದಿತಂಗಳು.

(ವ್ರಣಕ್ಕೆ ಪಥ್ಯವರ್ಗ)

ಶ್ಲೋ॥ ಯವಷಾಷ್ಟಿಕಗೋಧೂಮಶಾಲಿಶಿಗ್ರುಫಲಾನಿಚ । ವಾಸ್ತುಕಂ ಘೃತದುಗ್ಧಾದಿವ್ರಣೇಪಥ್ಯಮುದಾಹೃತಂ ॥

ಟೀ॥ ಯವೆ, ೬೦ ದಿನಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುವ ಧಾನ್ಯ, ಗೋಧಿ, ಸಣ್ಣಕ್ಕಿ, ನುಗ್ಗೇಕಾಯಿ, ಚಕ್ರವರ್ತಿಸೊಪ್ಪು, ಹಾಲು ಮೊದಲಾದವು ಪಥ್ಯ.

(ಜಾತ್ಯಾದಿಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಜಾತೀನಿಂಬಪಟೋಲಪತ್ರಕಟುಕಾದಾರ್ವೀನಿಶಾಶಾರಿಬಾ।ಮಂಜಿಷ್ಠಾಭ್ಯಾಯುತುತ್ಥಸಿಕ್ಥಮಧುಕೈರ್ನಕ್ತಾಹ್ವಬೀಜೈಸ್ಸಮೈಃ॥ ಸರ್ಪಿಸ್ಸಾಧ್ಯಮನೇನಸೂಕ್ಷ್ಮವದನಾಮರ್ಮಾಶ್ರಿತಾಸ್ರಾವಿಣೋ । ಗಂಭೀರಾಸ್ಸ

రుజాత్రణానగతిర్నాశ్మధ్యంకి రోఉంరేబ ॥**********

టీ॥ జాజీహూవ్వు, బేవినహూవ్వు, కచిపడవలదహూవ్వు, కటుకరోహిణి, మరదరిసిన, అరిసిన, హొగడె, మంజిష్ఠె, కుష్ఠ, జేనుమేణ, యష్టిమధుక, తొండేబీజ, ఇవుగళన్ను సమాంశవాగి చూర్ణిసి ఉళీ ఉసువిన తుప్పవంకాయిసి ఆ తుప్పద బత్తియంమాడి, వ్రణక్కె హాకిసలు సణ్ణనాగి బాయివుళ్ళవ్రణ, మర్మస్థానదల్లాశ్రిసిరువవ్రణ, కీవుసురియుత్తలిరువ వ్రణ, మహాగంభీరవాదవ్రణ, నోవుంటాదవ్రణ, యాతరిందలూ గుణవాగదె గతిగెట్టిరువ వ్రణంగళు శమనవహవు.

శ్లో॥ వ్రణోద్విధానిజాగంతుదుష్టశుద్ధవిభేదతః । నిజోదోషైశ్శరీరోత్థైరాగంతుర్బాహ్యహేతుజః ॥ దోషైరధిష్ఠితోదుష్టశ్శుద్ధస్తైరనధిష్ఠితః ॥

టీ॥ వ్రణవు నిజవ్రణ ఆగంతుకవ్రణవెందు ౨ ప్రకార, మత్తూ వ్రణాకారాంతరదల్లి దుష్టవ్రణ, శుద్ధవ్రణవెందు ౨ ప్రకార, శరీరదల్లి వుంటాద వాతాది దోషగళిందకుట్టిదవ్రణ నిజవ్రణవెన్నిసికొంబుదు, ప్రకారాంతరవాద బాహ్యవస్తుగళింద వుంటాదవ్రణ ఆగంతువెన్నిసికొంబుదు. అల్లి దోషగళింద ఆశ్రైసల్పట్టవు దుష్టవ్రణవెన్నిసికొంబుదు, దోషంగళింద ఆశ్రైసల్పడదేయిరువవ్రణగళు శుద్ధవ్రణవెన్నిసికొంబుదు.

(దుష్టవ్రణస్వరూప.)

శ్లో॥ సువృత్తంచవివృత్తం వా కఠినంమృదువాపి వా । అనాస్యమాతతం వాపిశీతంరక్తంచ పాండురం ॥ సర్వతః కృష్ణవర్ణం వా స్రావి పూయపరిప్లుతం । పూతిమాంససిరాస్నాయుమున్నతానితమాతియుక్ ॥ సంరంభదాహశ్వయథుకండ్వాదభిరుపద్రుతం । దీర్ఘకాలానుబంధం చవింద్యాద్దుష్టవ్రణంతుతం ॥

టీ ॥ వర్తులాకారవాగిద్దరూ, విస్తారవాగిద్దరూ, బహళబిరుసాగిద్దరూ, అత్యంతమృదువాగిద్దరూ, ఒందుకడెయల్లియూ ముఖవిల్లదిద్దరూ, అత్యంతవిశాలవాగిద్దరూ, అత్యంత విశాలవాగి శీతవాగిద్దాగ్యూ, అత్యంతరక్తవాగిద్దరూ, బిళుపుభాగవుంటాగిద్దరూ, యెల్లకడెయల్లూ ఆ

ತ್ಯಂತ ಕಪ್ಪಾಗಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ನಾರುತ ಬಹಳವಾಗಿ ಕೀವು ಸುರಿಯುತಲಿದ್ದರೂ, ನಾತ್ತಿದ್ದ ಮಾಂಸವಾದರೂ, ನರವಾದರೂ ಕರುಳಾದರೂ ಹೊರಟಿದ್ದಾಗ್ಯೂ, ಮೇಲಣ ತಾಗವು ಪ್ಪರವಿಲ್ಲದೆ, ಒಳಗೆ ಗಬ್ಬರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಅತಿವೇದನೆ ಯುಂಟಾಗಿದ್ದರೂ, ಬಹಳವಾಗಿ ಪ್ರಕೋಪಿಸಿಯಿದ್ದರೂ, ಉರಿಯುಂಟಾಗಿ, ಬಹಳ ಬಾಯಿಕೊಂಡು ತಿಮಿರವುಂಟಾಗುವಣ, ವ್ರಣವಾಗಿ ಬಹುಕಾಲವಾಗಿರುವಣ, ಮತ್ತೂ ಕೆಲವು ಉಪದ್ರವದೊಡನೆ ಕೂಡಿರುವಣ, ಈ ರೀತಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಂತಾ ವ್ರಣವನ್ನು ದುಷ್ಟವ್ರಣವೆಂಬರು, ಅದು ಕೆಟ್ಟಹುಣ್ಣು.

(ದುಷ್ಟವ್ರಣಭೇದ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಪ್ತಧಾಚಪೃಥಗ್ದೋಷೈಸ್ಸಂಸರ್ಗೇನಿಚಯೇನಚ। ಸಪ್ತಧೈವಚರಕ್ತಾದ್ಯೈರಿವಂದುಷ್ಟಾಶ್ಚತುರ್ದಶ ॥

ಟೀ ॥ ದುಷ್ಟವ್ರಣಂಗಳು ಪ್ರತ್ಯೇಕಪ್ರತ್ಯೇಕ ದೋಷಗಳಿಂದ ಮೂರುವಿಧ, ದ್ವಂದ್ವಜ ಮೂರುವಿಧ, ಸನ್ನಿಪಾತವಂದುವಿಧ, ಇವು ೭ ಪ್ರಕಾರ, ರಕ್ತ ಮೊದಲಾದ ಧಾತುವೈಷಮ್ಯಗಳಿಂದ ೭, ಅಂತು ದುಷ್ಟವ್ರಣ ೧೪ ಪ್ರಕಾರ ॥

(ಶುದ್ಧವ್ರಣಲಕ್ಷಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಜಿಹ್ವಾಪ್ರತಲಾಭೋಮೃದುಃಶ್ಲಕ್ಷ್ಣಶ್ಶ್ಯಾವೋಷ್ಠಃಪಿಟಕೀಸಮಃ। ಕಿಂಚಿದುನ್ನತಮಧ್ಯೋವಾವ್ರಣಶ್ಶುದ್ಧೋನುಪದ್ರವಃ॥

ಟೀ॥ ನಾಲಿಗೆಯಾಕಾರದಲ್ಲಿರುವದು, ಮೃದುವಾಗಿ ಪಕ್ವವಾಗಿರುವದು, ಕಪಿಲವರ್ಣವಾದ ಅಂಚುವುಳ್ಳದ್ದು, ಪೊಟ್ಟಣದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿರುವದು, ಸ್ವಲ್ಪವುನ್ನತವಾದ ಮಧ್ಯವುಳ್ಳ ವ್ರಣ, ಇವು ಶುದ್ಧವ್ರಣವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುವು.

(ಸ್ಥಾನಂಗಳು.)

ಶ್ಲೋ ॥ ತ್ವಗಾಮಿಷಸಿರಾಸ್ನಾಯುಸಂಧ್ಯಸ್ಥೀನಿ ವ್ರಣಾಶ್ರಯಾಃ। ಕೋಷ್ಠೋಮರ್ಮಚತಾನ್ಯಷ್ಟೌದುಸ್ಸಾಧ್ಯಾನ್ಯುತ್ತರೋತ್ತರಂ ॥

ಟೀ ॥ ತ್ವಕ್ಕು, ಮಾಂಸ, ನರ, ಕಾಳಖಂಡ, ಸಂದುಗಳು, ಅಸ್ಥಿ, ಕೋಷ್ಠ, ಮರ್ಮ, ಈ ಎಂಟೂ ವ್ರಣಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನಂಗಳು. ತ್ವಕ್ಕೇ ಆದಿಯಾಗಿ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಒಂದರಮುಂದೆ ಒಂದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವು.

(ಸುಖಸಾಧ್ಯವ್ರಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸುಸಾಧ್ಯಸ್ಸತ್ವಮಾಂಸಾಗ್ನಿವಯೋಬಲವತಿ ವ್ರಣಃ ॥

ಟೀ ॥ ಸತ್ವವುಳ್ಳವನಿಗೂ, ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಮಾಂಸವುಳ್ಳವನಿಗೂ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಬಲವುಳ್ಳವನಿಗೂ, ಯೌವನವುಳ್ಳವನಿಗೂ, ಬಲವುಳ್ಳವನಿಗೂ ವುಂಟಾಗುವ ವ್ರಣ ಸುಖಸಾಧ್ಯವಹುದು.

(ಅಸಾಧ್ಯವ್ರಣ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಥಾಸ್ಫಿಕ್ಪಾಯುಮೇಢ್ರಪೃಷ್ಠಾಂತರ್ವಕ್ತ್ರಗಂಡಕಃ। ಕೃಚ್ಛ್ರಸಾಧ್ಯೋಕ್ಷಿದಶನನಾಸಿಕಾಪಾಂಗನಾಭಿಷು ॥ ಸೇವನೀಜಠರಶೋತ್ರಪಾರ್ಶ್ವಕಕ್ಷಸ್ತನೇಷು ಚ। ಫೇನಪೂಯಾನಿಲವಹಶ್ಶಲ್ಯವಾನೂರ್ಧ್ವನಿರ್ಗತೀ ॥ ಭಗಂದರೋಂತರ್ಮುಖಸ್ತಥಾ ಕಟ್ಯಸ್ಥಿಸಂಶ್ರಿತಃ। ಕುಷ್ಠಿನಾಂ ವ್ರಣದುಷ್ಟಾನಾಂ ಶೋಷಿಣಾಂ ಮಧುಮೇಹಿನಾಂ। ವ್ರಣಾಃ ಕೃಚ್ಛ್ರೇಣ ಸಿಧ್ಯಂತಿ ಯೇಷಾಂ ಚ ಸ್ಯುರ್ವ್ರಣಾದ್ವ್ರಣಾಃ॥

ಟೀ ॥ ಕುಂಡಿ, ಅಪಾನ, ಮೇಢ್ರ, ಕುಟಿ, ಬೆನ್ನು, ಬಾಯಿ, ಗಂಡಸ್ಥಳ, ಕಣ್ಣು, ಹಲ್ಲು, ನಾಸಿಕೆ, ಕಡೆಗಣ್ಣು, ನಾಭಿ, ಅಳ್ಳೆ, ಹೊಟ್ಟೆ, ಕಿವಿಗಳು, ಕಂಕುಳ, ಮೊಲೆಗಳು, ಈ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವ್ರಣ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ, ಮತ್ತು ನೊರೆ ಕೀವುಂಟಾಗಿ ಸೂಲಾಡುತ್ತಿರುವ ವ್ರಣ, ಹುಸಿ ವೊಳಗೆ ಮೀರಿರುವ ವ್ರಣ, ಮೇಲೆಮೇಲಕ್ಕೆ ಯೇರುತ್ತಿರುವ ವ್ರಣ, ಭಗಂದರ, ಮುಖವಿಲ್ಲದಿರುವ ವ್ರಣ, ಕಟಿಯ ಮೆಲುವಿನಲ್ಲಾಗುವ ವ್ರಣ, ಕುಷ್ಠವ್ಯಾಧಿಯವರಿಗೆ ವುಂಟಾಗುವ ವ್ರಣ, ಮೊದಲು ವ್ರಣ ವುಂಟಾದವರಿಗೆ ಆಗುವ ವ್ರಣ, ಕ್ಷಯವ್ಯಾಧಿಯವರಿಗಾಗುವ ವ್ರಣ, ಮೇಹದವರಿಗೆ ಆಗುವ ವ್ರಣ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ವ್ರಣದ ಮೇಲೆ ವ್ರಣ ವುಂಟಾದರೂ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ನೈವ ಸಿಧ್ಯಂತಿ ವೀಸರ್ಪಜ್ವರಾತೀಸಾರಕಾಸಿನಾಂ ॥

ಟೀ ॥ ಹರಿಸ್ತಿಯವರಿಗೂ ಜ್ವರಾತಿಸಾರದವರಿಗೂ, ಶ್ವಾಸಕಾಸದವರಿಗೂ ಆಗುವ ವ್ರಣ ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ವ್ರಣಾನ್ವಿಶೋಧಯೇದ್ವರ್ತ್ಯಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಸ್ಯಾನ್ಸಂಧಿಮರ್ಮಗಾನ್। ಕೃತಯಾ ತ್ರಿವೃತಾದಂತೀಲಾಂಗಲ್ಯೈರ್ಮಧುಸೈಂಧವೈಃ ॥

ಟೀ ॥ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಸೂಜಿಮೊನೆಯಷ್ಟು ಬಾಯಿಯುಂಟಾದ ವ್ರಣವನ್ನೂ ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ವುಂಟಾದ ವ್ರಣಗಳನ್ನೂ, ಮರ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವುಂಟಾದ ವ್ರಣಗಳನ್ನೂ, ತಿಗಡ, ದಂತಿ, ಕೋಳಿಕುಟುಮನಗಡ್ಡೆ, ಸೈಂಧವ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಜೇನುತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಮರ್ದಿಸಿ ಬತ್ತಿಯಂ ಹಾಕಿಸಲು ಬಾಯಿ ಅಗಲವಾಗಿ ವ್ರಣ ಗುಣವಹುದು.

తంత్రాంతరదల్లి.—శ్లో ॥ నింబపత్రనిశాకల్క స్సతిలో మాక్షికా న్వితః । త్రికల్క ఇతివిఖ్యాతో వ్రణశోధనరోపణః ॥

టీ ॥ బేవినసొప్పు, అరిసిన, యెళ్ళు, ఈమూరన్నూ సమాంశవాగి జేనుతుప్పదల్లరదు వ్రణక్కె యిక్కెసలు వ్రణశోధనెయాగుదు. ఇదరింద ఖండకూట్టబరుదు. ఇదు త్రికల్కవెంబ ప్రసిద్ధవు.

శ్లో ॥ హరిద్రాద్వయాభ్రమో భాగాః నింబపత్రస్య చత్రయః । తిలస్యైకో మధునాశోధనం వ్రణరోపణం ॥

టీ ॥ అరిసిన ౨ భాగ, బేవినసొప్పు ౨ భాగ, యెళ్ళు ౧ భాగ, ఇష్టన్నూ జేనుతుప్పదల్లి అరదు యిక్కెసలు వ్రణదఖుల్లాహోగి ఖండ బెళెదు గుణవరుదు.

(ఘాయదచికిత్సె.)

శ్లో ॥ ఘృష్టావఘృష్టవిచ్ఛిన్నప్రవిలంబినిపాతితం । విద్ధంభిన్నం విదళితంకర్సద్యోవ్రణమష్టధా ॥

టీ ॥ తెరదఘాయ, తిసిదఘాయ, కత్తరియింద కత్తరిసిదఘాయ, కరళుజోరటఘాయ, బిద్దద్దరింద వుంటాదఘాయ, ఆయుధగళు నెట్టిదఘాయ, కైకాలుగళు తుండిసిదఘాయ, యెరడుభాగగళాగి సీళిదఘాయ వెందు ఘాయగళు ౮ ప్రకార.

శ్లో ॥ సద్యస్సద్యోవ్రణంశుద్ధంసంసివ్యాంజనలోధ్రకం । ఫలినీసర్జలాక్షాంశ్చదత్వాసంచూర్ణ్యబంధయేత్ ॥ ఆసప్తరాత్ర మాజ్యేనమధ్వాభ్యేనప్రసిచయేత్ ॥

టీ ॥ ఘాయవాద క్షణదల్లే హొలిదు సణ్ణసూజియింద పట్టునూలినల్లి హొలిదు ఆమేలె రసాంజన, శాబరలోధ్ర, నెళలబీజ, సజ్జరస, అరగు, ఇవుగళన్ను సమాంశవాగి చూర్ణిసి ఆఘాయక్కె కట్టి, తుసువినతుప్పజేనుతుప్పవెరసి ౭దినపర్యంత ఆఘాయక్కె బిడుతలిద్దరె అదు గుణవదు.

సిద్ధసారదల్లి—శ్లో॥ కాళస్యపిశింక్రిముకంచమోళం। లాక్షార సంసర్జరసంకపిత్థం। పథ్యాంచసంచూర్ణ్యపరిక్షతానాం। క్షతే ప్రుదత్వాపరిబంధనీయం ॥

ಟೀ ॥ ಓಲೆಮಟ್ಟೆಯಮೇಲಣ ತೊಕ್ಕು, ಅಡಿಕೆಯ ಕರೀಬೊಳ್ಳ, ಅರಗು, ಸಜ್ಜರಸ, ಬೇಲದಹುಗಿನು, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕಲೆಸಿ ಘಾಯಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಸಲು ಆ ಘಾಯ ಶಮನವಹುದು.

ಕಂಕಾಳಂತರದಲ್ಲಿ—ಶ್ಲೋ॥ ಪಾಚಿಕಲಿಕುಟಕವ್ರೋಷ್ಣಸ್ವರಸೇನವಿದಹ್ಯಬಂ
ಧಮ್ಯೇಕ್ಸದ್ಯಃ। ಸದ್ಯೋವ್ರಣಂಸಮಸ್ತಂವಿದಹ್ಯಾವಾಥಗಣಶುದ್ಧಪಿಂಡೇನ॥

ಟೀ॥ ಘಾಯವಾದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನ ರಸವಂ ಹುದಿಯಿಸಿ ಸುಖೋಷ್ಣವಾದ ರಸವನ್ನು ಘಾಯಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಸುವದು, ಅಥವಾ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಯೆಮ್ಮೆಯ ಸಗಣಿಯಂ ಬೇಯಿಸಿ ಕಟ್ಟಿಸಲು ಶಮನವಹುದು.

ಕಾಂಚೀನಾಥದಲ್ಲಿ—ಶ್ಲೋ॥ ಪತ್ರೇಣಖರಮಂಜರ್ಯಾಮೃದಿತೇನಾಥಪೀಡಿತಂ।
ಕ್ಷತೇವರುಧಿರಂತಿಷ್ಠೇತ್ಸೇತುಬಂಧಇವೋದಕಂ ॥

ಟೀ ॥ ಘಾಯವಾದಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಉತ್ತರಣೆಸೊಪ್ಪನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಹಿಕ್ಕಿ ಹಾಕಿ ಕಟ್ಟಿಸಲು ಸೇತುಬಂಧನೆ ಹ್ಯಾಗೆ ನೀರಂ ತಡೆಯುತದೆಯೊ ಹಾಗೆ ರಕ್ತವಂ ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸುವದು.

ಭೋಜಮತದಲ್ಲಿ—ಶ್ಲೋ ॥ ಸದ್ಯಸ್ಸದ್ಯೋವ್ರಣಾನ್ಸಿಂಚೇದ್ಯಷ್ಟೀಮಧುಕ
ಸರ್ಪಿಷಾ । ಕೀವ್ರವ್ಯಥಾಂಕವೋಷ್ಣೇನಬಲಾತೈಲೇನವಾಪುನಃ ॥

ಟೀ ॥ ಘಾಯತಗಲಿದಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಯಷ್ಟಿಮಧುಕವಂ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿದ ತುಪ್ಪವಂ ಹುಯಿಸುವದು, ಬಲಾತೈಲವಂ ಬೆಚ್ಚಗೆಮಾಡಿ ಸೇಚನವ ಮಾಡಿಸುವದು.

(ಬೆಂದಹುಣ್ಣಿನ ಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಾರ್ಪಾಸದೂರ್ವಾಸಹದೇವಿಕಾಕ। ಮಾಚ್ಯಾಖ್ಯನೀಲೀಖರ
ಮಂಜರೀಭಿಃ ॥ ಸಹಾಮ್ರಕಾಚಂದನಯಷ್ಟಿಕಾಭಿ। ಸ್ಸರ್ಪಿರ್ವಿಪಕ್ವಂ
ದಹನವ್ರಣಘ್ನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಹತ್ತೀಸೊಪ್ಪು, ದೂರ್ವೆ, ಸಹದೇವಿ, ಬಿಲ್ಲಗಣಿಕೆಸೊಪ್ಪು, ನೀಲಿಸೊಪ್ಪು, ಉತ್ತರಣಿಸೊಪ್ಪು, ಹಳದೀಗೋರಟಿಸೊಪ್ಪು, ಅಮರದವಳ್ಳಿ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ರಕ್ತಚಂದನ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಿ ಯಿಕ್ಕಿಸಲು ಬೆಂದಹುಣ್ಣು ಮಾಣುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ತಾಂಬೂಲಚೂರ್ಣಸಂದಗ್ಧೇಕಾಂಜಿಕಂಧಾರಯೇನ್ನ ... ಸಪಟಕ
ಬದರೀದಳಕಲ್ಕಾಢ್ಯೈ ಕಾಂಜಿಕೇಮಧಿತೇಥವಾ ॥ ... ಧೂಭವೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಸುಣ್ಣದಿಂದ ಬೆಂದಬಾಯಿಗೆ ಅಂಬಿಲವನ್ನು ಬಾಯೊಳಗೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಕಿಂಚಿತ್ಕಾಲವಿದ್ದು ಮುಕ್ಕಳಿಸುವದು. ಅಥವಾ ಯಲಬೇಸೊಪ್ಪನ್ನು ಅಂಬಿಲದಲ್ಲಿ ಅರದು ಅಂಬಿಲದಲ್ಲೇ ಕದಡಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವದು, ಅಥವಾ ಯಲಬೇಸೊಪ್ಪಿನ ಕಲ್ಕಸಹಿತ ಮಜ್ಜಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಬಾಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಮುಕ್ಕಳಿಸುವದು.

ಕಂಠಾಂತರದಲ್ಲಿ—ಶ್ಲೋ ॥ ಕ್ಷೀರವೃಕ್ಷತ್ವಚೋ ಧಾತ್ರೀಚಂದನಂ ಮಧುಯಷ್ಟಿಕಾ । ಏಷಾಂ ಕ್ವಾಥೇ ಜಪಾಪುಷ್ಪಕಲ್ಕಯುಕ್ತಂ ವಿಪಾಚಯೇತ್ ॥ ಕ್ಷೀರಪ್ರಸ್ಥಂ ಘೃತಾತ್ತೈಲಪ್ರಸ್ಥಂ ಚ ಪರಿಪಾಚಿತಂ । ಏತತ್ತೈಲಂ ನಿಹಂತ್ಯಾಶು ವ್ರಣಮಗ್ನಿಸಮುದ್ಭವಂ ॥

ಟೀ ॥ ಕ್ಷೀರವೃಕ್ಷಗಳ ತೊಕ್ಕ, ನೆಲ್ಲೀಚಟ್ಟು, ರಕ್ತಚಂದನ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೪ ತೊಲಗಳನ್ನು ನಾಗುಳ ನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಕ್ಕಿ ೧ ಕೊಳಗ ನೀರು ಉಳಿಯ ಕಾಯಿಸಿ ತುಪ್ಪ ೨ ಮಾನ, ಎಣ್ಣೆ ೨ ಮಾನ, ಹಾಲು ೧ ಬಳ್ಳ ಸಹ ಕೂಡಿಸಿ ದಾಸವಾಳದ ಹೂವಿನ ಕಲ್ಕವನ್ನು ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿ ಇಕ್ಕಲು ಬೆಂದಹುಣ್ಣು ಮಾಣ್ಗುಂ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮತ್ಸ್ಯಾಕ್ಷೀಸಾಧಿತಂ ಸರ್ಪಿರ್ದಹನವ್ರಣನಾಶನಂ ॥

ಟೀ ॥ ಹೊನ್ನಗನ್ನೆಸೊಪ್ಪು ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿದ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಬೆಂದಹುಣ್ಣಿಗೆ ತೊಡೆಯಲು ಶಮನವಹುದು.

(ಚಂದ್ರಿಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಶತಧೌತಾಜ್ಯಲೇಪಶ್ಚ ತೈಲಂ ಸಿಕ್ಥಕಸಾಧಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ನೂರುವರ್ಷದ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಲೇಪಮಾಡಲು ಬೆಂದಹುಣ್ಣು ಶಮನವಹುದು. ಜೇನುಮೇಣ ಹಾಕಿ ಕಾಯಿಸಿದ ಎಣ್ಣೆಯಿಂ ಬೆಂದಹುಣ್ಣಿಗೆ ಲೇಪವಂ ಮಾಡಿಸಲು ಶಮನವಹುದು.

(ಭಗಂದರಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಹಸ್ತ್ಯಶ್ವಪೃಷ್ಠಗಮನಕಠಿನೋತ್ಕಟಕಾಸನೈಃ । ಅರ್ಶೋಽಪಿ ಧಾನಾಭಿಘಾತೈರನಿಷ್ಟೈಸ್ತೈಶ್ಚ ನಿಷೇವಿತೈಃ ॥ ಅನಿಷ್ಟದಿಷ್ಟಪಾಕೇನ ಸದ್ಯೋ ವಾ ಸಂಪ್ರಜಾಗ್ನಭಿಃ । ಪ್ರಾಯೇಣ ಪಿಟಕಃ ಪೂರ್ವೋ ಯೋಂಗುಲೇ ದ್ವ್ಯಂಗುಲೇ ಗುದಾತ್ । ಪರಿಬ—ಮೂಲ ವ್ರಣಾಂತ ಬಾಹ್ಯೋ ವಾ ದುಷ್ಟಾಸೃಜ್ಮಾಂಸಗೋ

ಭವೇತ್ । ವಸ್ತಿಮೂತ್ರಾಶಯಾಭ್ಯಾಸಗತೈಸ್ಸ್ಯಂದನಾತ್ಮಕೈಃ ॥
ಭಗಂದರಸ್ಸಸರ್ವಾಂಶ್ಚ ದಾರಯತ್ಯಕ್ರಿಯಾವತಃ । ಭಗವಸ್ತಿಗುದಾಂ
ತ್ರೇಷು ದಾರ್ಯಮಾಣೇಷು ಭೂರಿಶಃ ॥ ವಾತಮೂತ್ರಶಕೃಚ್ಛುಕ್ರಂ ಖಸ್ಸ್ರಾ
ತ್ಸ್ಯ್ರವರ್ಣಕರೀತ್ರಿಮಾನ್ । ದೋಷೈಃ ಪೃಥಕ್ಸಮುದಿತೈಸ್ಸವೇತ್ರ ರೋಗಂ
ಕುಜಃಪಗಃ ॥ ಅಪಕ್ವಂ ಪಿಟಕಾಮಾಹುಃ ಪಾಕಪ್ರಾಪ್ತಂ ಭಗಂದರಂ ॥

ಟೀ ॥ ಆನೆಕುದುರೆಗಳ ಮೇಲೆ ಓಡಾಟದಿಂದಲೂ, ಕಠಿಣವಾದ ಆಸನದಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಕುಕ್ಕುಟಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರುವದರಿಂದಲಾದರೂ, ಮೂಲದ ಮೊಳಕೆಗಳು ಒತ್ತಿ ಒಡೆಯುವದರಿಂದಲಾದರೂ, ಮತ್ತೂ ಕೆಲವು ಅನಿಷ್ಟಗಳಾದ ಆಹಾರಗಳ ಸೇವನೆಯಿಂದಲೂ. ಅನಿಷ್ಟವಾದ ದೈವಾಧೀನದ ಪರಿಪಾಕದಿಂದಲೂ, ಅಸತ್ಕೃತ್ಯವಂ ಮಾಡುವದರಿಂದಲೂ, ಅಪಾನದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಒಂದುಬೆರಳುಬಿಟ್ಟಾದರೂ, ಎರಡುಬೆರಳುಬಿಟ್ಟಾದರೂ ಇಕ್ಕೆಲದಲ್ಲಿ ಮೊಕ್ಕೆಯ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ವ್ರಣವೊಳಗಾದರೂ ಹೊರಗಾದರೂ ದುಷ್ಟವಾದ ರಕ್ತಮಾಂಸಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿಕೊಂಡು ವಸ್ತ್ಯಾಶ್ರಯ, ಮೂತ್ರಾಶಯಗಳ ಸಮೀಪ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೊತ್ತಿರುವದರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ರಸಿಕೆಯಾಡುತಲಿರುದು. ಈ ವ್ರಣವನ್ನು ಭಗಂದರವೆಂದು ಬಲ್ಲವೈದ್ಯರುಗಳು ಹೇಳುವರು. ಅದಕ್ಕೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನಡೆಸದೆಯಿದ್ದರೆ ಯೆಲ್ಲಾತಾವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಶಾವಿಗೆಒರಳಿನಹಾಗೆ ರಂಧ್ರಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದು. ಭಗಪ್ರದೇಶ, ವಸ್ತಿಪ್ರದೇಶ, ಅಪಾನಪ್ರದೇಶದ ನರಗಳಲ್ಲಿ ಯೆಲ್ಲಾತಾವನ್ನೂ ವೇಧಿಸಿ ಕೊರದುಕೊಂಡು ವುಂಟಾಗುವದು. ಆವ್ರಣಂಗಳಲ್ಲಿ ವಾಯು, ಮಲ, ಮೂತ್ರ, ಶುಕ್ಲಂಗಳು ಹೊರಡುವವು. ಈ ಭಗಂದರ ಸಹಜವೆಂತಲೂ ಆಗಂತುವೆಂತಲೂ ೨ ಪ್ರಕಾರ. ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾಗುವದು ಸಹಜವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಪ್ರಕಾರಾಂತರದಿಂದ ವಾತಪಿತ್ತಾದಿ ಸಂಕರಂಗಳಿಂದಲೂ, ಪಿತ್ತಾದಿ ಸನ್ನಿಪಾತದಿಂದಲೂ ವುಂಟಾಗುವದು ಸಹಜವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಪ್ರಕಾರಾಂತರದಿಂದ ಭಗಂದರ ಆಗಂತುಕವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು, ಅದು ಹೊರಹೊಮ್ಮದೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿದ್ದರೆ ಪಿಟಕವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದರೆ ಭಗಂದರವೆನಿಸುವದು.

ಸಿದ್ಧಸಾರದಲ್ಲಿ.—ಶ್ಲೋ ॥ ಗುದಸ್ಯದ್ವ್ಯಂಗುಳೇದೇಶೇ ಪಾರ್ಶ್ವಯೋಃ ಪಿಟಕ
ಸ್ಸೃತಃ । ಭಿನ್ನೋ ಭಗಂದರೋಜ್ಞೇಯಸ್ಸೋಪಿ ಪಂಚವಿಧೋ ಭವೇತ್ ॥

టీ. అపానద్వారక్కె యిబ్బరళిన ప్రదేశదొళు హుక్కెగళు యే ళువదు, అదర హెసరు పిటకవెంబదు, అదు పక్వవాగి ఒడెదరె భగంధర వెంబ హెసరుళ్ళుదు. భగందర ఐదు ప్రకార అదెంతెందొడె.—

శ్లో ॥ బహుభిదొష్ట్రగ్రీవాఽస్రావిశంబూకశల్యజాః । క్రి మ్యాశ్రియాశ్చ కేస ర్వే ప్రాకాః స్యాతక్ప్రతిక్రియా ॥

టీ ॥ భగందరవు బహుభిద్రవెంతలూ, ఉష్ట్రగ్రీవెయెంతలూ, పరిస్రా వియెంతలూ, శంబూకావర్తనెంతలూ, శల్యజవెంతలూ, ఉన్మార్గి యెంతలూ, ౫ ప్రకార. అదక్కె శీఘ్రగళల్లియే చికిత్సెయం మాడు వుదు, ఇల్లదిద్దరె క్రిమిగళు పుట్టువవు.

వృద్ధాత్రేయసంహితెయల్లి—శ్లో॥ గుగ్గులుపంచపలంపలికాంశా। మాగధికాత్రిఫలాచపృథక్స్యాత్ ॥ త్వక్త్రుటికర్షయుతంమధు లీఢం । కుష్ఠభగందరగుల్మగదఘ్నం ॥

టీ ॥ గుగ్గుల ౫ హల, పిప్పలి ౧ హల, త్రిఫలె ప్రత్యేక ౧ హల, ల వంగకొక్కె యాలక్కి యెరడూ ప్రత్యేక ౮ వరహతూక, ఇవుగళ న్ను చూర్ణిసి జేనుతుప్ప బెరసి దేహదవ్రోళక్కె కొడిసలు కుష్ఠ, భ గందర, గుల్మ, ఈ మూరూశమనహవు.

శ్లో॥ అమృతాకృటివెల్లవత్సకం।కలివత్థ్యామలకంసగుగ్గులం॥ క్ర మవృద్ధమిదంమధుప్లుతం। పిటకాస్థౌల్యభగందరాన్జయేత్॥

టీ ॥ అమృతబళ్ళి, యాలక్కి, వాయువిళంగ, కొడసిగెబీజ, అళ లేకాయి, తారెకాయి, నెల్లిచెట్టు, గుగ్గుళ, ఇవుగళం క్రమదింద ఒక్కొ త్తరవృద్ధియింద కూడిసి, చూర్ణిసి, వస్త్రఘాలితవం మాడి, జేనుతుప్ప దింకలెసి వ్రోళక్కె కొడలు పిటకా, స్థూలక్వ, భగందర, ఇవుపరిహర.

శ్లో॥ నిర్గుండివరుణైరండబిల్వకైః క్వథితంజలం । సహసింధూ త్థతైలాభ్యాంపీతంహంతిభగందరం ॥

టీ॥ లక్కెబేరు, మటమూలంగిబేరు, ఇవెరడన్ను ప్రత్యేక ౪ వరహ తూకగళన్ను ౧ బళ్ళనీరల్లి కషాయవ త్తి అరపానవులియ కాయిసి ౧ వరహతూక సైంధవలవణవన్ను స్వల్ప తిలతైలవన్ను కూడిసి కు

ಡಿಯ ಕೊಡಲು ಭಗಂದರ ಶಮನವಹುದು.*********************

ಶ್ಲೋ॥ ಅರ್ಕಕಸ್ವರಸೆಸಿದ್ಧಂತೈಲಂತತ್ಕಲ್ಕಸಂಯುತಂ । ಭಗಂದರಹರಂಶ್ರೇಷ್ಠಂವೃದ್ಧಾತ್ರೇಯೇಣಭಾಷಿತಂ॥

ಟೀ॥ ಹಸೀಶುಂಠೀರಸದಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಕಾಯಿಸಿ ಆ ಕಲ್ಕಸಹಿತ ಪಾಕಮಾಡಿ ವ್ರಣಕ್ಕೆ ಕೊಡಿಸಲು ಗಂಡಮಾಲೆ ಮೊದಲಾದ ವ್ರಣಹರ. ಇದು ವೃದ್ಧಾತ್ರೇಯರಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು.

ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ.—ಶ್ಲೋ॥ ಪಿಬೇದ್ವಾತಾಧಿಕಾರೋಕ್ತಂಘೃತಂಗುಗ್ಗುಲುತಿಕ್ತಕಂ । ಯೋಜ್ಯಂಯತ್ವ್ಯಾಧಿಕಾರೋಕ್ತಂಸರ್ವಂಭೂಯಶ್ಚಗುಗ್ಗುಲಂ॥ ಭಗಂದರೇಷ್ವವಿಶೇಷಲುಕ್ತ್ಯೈಷಾಣಿತುಲ್ಯಾನಿಚಿಭೇಷಜಾನಿ। ವ್ರಣಾಧಿಕಾರೋದಿತಶೀಲನಂಚ। ಸಮ್ಯಗ್ವಿದಿತ್ವಾಪಟುಕಂವಿದಧ್ಯಾತ್॥

ಟೀ॥ ವಾತಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಹಾತಿಕ್ತಘೃತವನ್ನಾದರೂ ಗುಗ್ಗುಲುಘೃತವನ್ನಾದರೂ ಸೇವಿಸುವದು. ಕ್ಷಯಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಸಕಲಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುವದು. ಗುಗ್ಗುಳಕೂಡಿದಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ವೆಗ್ಗಳವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸುವದು. ಭಗಂದರವ್ಯಾಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಯಾವಿಶೇಷ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮಿಕ್ಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯೆಲ್ಲವೂ ಸಮಾನವ್ರಣಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಚನ್ನಾಗಿ ನಡೆಯಿಸುವದು.

(ಭಗಂದರವ್ಯಾಧಿಗೆ ವರ್ಜ್ಯಂಗಳು.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅಶ್ವಪೃಷ್ಠಗಮನಂಚಲರೋಧಂ।ಮದ್ಯಮೈಥುನಮಜೀರ್ಣಮಸಾತ್ಮ್ಯಂ ॥ ಸಾಹಸಾನಿವಿವಿಧಾನಿಚರೂಢೇ।ವತ್ಸರಂಪರಿಹರೇದಧಿಕಂವಾ॥

ಟೀ॥ ಕುದರೆಯೇರಾಟ, ವಾಯುನಿರೋಧ, ಮದ್ಯಪಾನ, ಮೈಥುನ, ಅಜೀರ್ಣ, ಅಸಾತ್ಮ್ಯಭೋಜನ, ಮತ್ತೂ ಕೆಲವು ನಾನಾಪ್ರಕಾರವಾದ ಅಪಥ್ಯಗಳನ್ನು ಭಗಂದರರೋಗಿ ಒಂದು ವರ್ಷವಾದರೂ ವರ್ಜಿಸಬೇಕು. ಮತ್ತೂ ಆರುತಿಂಗಳು ಅಧಿಕವಾಗಿ ವರ್ಜಿಸುವದು.

(ಗ್ರಂಥಿಚಿಕಿತ್ಸೆ)

ಶ್ಲೋ॥ ಕಫಃಪ್ರಧಾನಾಃಕುರ್ವಂತಿಮೇದೋಮಾಂಸಾಸೃಜಸ್ತ್ರಯಂ। ವೃತ್ತೋನ್ನತಂಚಶ್ವಯಥುಂಸಗ್ರಂಥಿಗ್ರಂಥನಾತ್ಸ್ಮೃತಃ ॥ ದೋಷಾಸೃಙ್ಮಾಂಸಮೇದೋಸ್ಥಿಮಜ್ಜಾಭಿರ್ಮಂತುಸ್ಸೋಭವೇತ್। ಪಕ್ವಂಭಿತ್ವಾನಿರ

ಸ್ಯಾಶುಪ್ರಾಯೋಥ ವ್ರಣವತ್ಕ್ರಿಯಾ ॥*******************

ಟೀ ॥ ಶ್ಲೇಷ್ಮಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವ ಮೇದೋಧಾತು ಮಾಂಸಧಾತುಗಳು ಬ
ಟುವಾಗಿಯೂ ಉನ್ನತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಬಾತನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವವು. ಆ
ಬಾತು ಬಹಳವಾಗಿ ಬಿಗಿಯುವದರಿಂದ ಗ್ರಂಥಿಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುವು. ಅದೇ
ಕೊಚೆವಾಳಿಯೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುವು, ಅದು ಮಾರಿಪಕ್ವವಾದಕೂಡಲೆ ಪ್ರೊಚೆ
ಯಿಸಿ ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಕೀವುಹೊರಡಿಸಿ, ವ್ರಣಂಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಮಾಡು
ವಂದದಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಮಾಡುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಗೋಘೃತಂ ಗೋಶಕೃದ್ಭಸ್ಮ ಬಹುಶಃ ಸಂಸಮರ್ದಿತಂ । ಗ್ರಂ
ಥೌ ಹಾತೋನ್ಮುಖಪಕ್ವೇ ಶೋಧಕೃಚ್ಛೇದನಂಭವೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಹಸುವಿನ ತುಪ್ಪವಂ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಹಸುವಿನ ಬೆರಣಿಯ ಬೂದಿಯನ್ನು ತಂಬಿನ
ಹರಿವಾಣದಮೇಲೆ ಇಕ್ಕಿ ಬಹುವಾಗಿ ಮರ್ದಿಸಿ ಅದನ್ನು ಗ್ರಂಥಿಪಚೆವದಕ್ಕೆ
ಮೊದಲೇ ಇಕ್ಕೆಸಲು ಬತ್ತಿಹೋಗುವದು. ಹೇಳಿದಓಷಧಿ ಮುಲ್ಲೇ ಲೇಪವಂ
ಮಾಡದೆಯಿದ್ದರೆ ಪಚೆವದು, ಅದರಿಂದ ವ್ಯಥೆ ಮೊದಲೋವುಗಳುಂಟಾಗುವವು.

ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ—ಶ್ಲೋ॥ ಪೂರಿತಸ್ಸೈಂಧವಜರಂಚ ಕ್ಷಾರಫಲಂ ಪಿದಧ್ಯಾ
ಮೃಲ್ಲಿಪ್ತಂ । ಅಥವಾ ಪಿಷ್ಟಂ ಪಯಸಾಸ ಹಾನುನ್ಮೂಲಯೇದ್ಗ್ರಂಥೀನ್ ॥

ಟೀ॥ ಮೂವದವಾದ ವುಮ್ಮತ್ತಕಾಯಿಯಂ ತಂದು ಬಿತ್ತಣವಂ ತೆಗದು ಸೈಂಧವಲ
ಣವಂ ಪುಡಿಮಾಡಿ ತುಂಬಿ ಬಾಯಿಗೆ ಆ ತೊಟ್ಟನ್ನೇ ಮುಚ್ಚಿ ಶೀರವಣ್ಣುಗೊಂಡು ಪು
ಟವಿಟ್ಟು ತೆಗದು ನೀರಿಂದ ಅರದು ಲೇಪವಂ ಗೈಯಲು ಸಕಲವಾದ ಕೊಚೆವಾ
ಳಿ ಗ್ರಂಥಿಗಳು ಬತ್ತಿ ಕರಗಿಹೋಗುವವು.

(ಉಪದಂಶ ಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ನಖದಂತಕ್ಷತಾ ವಾಪಿ ಸುಯೋನಿಗಮನಾದಿಭಿಃ । ಉಪದಂಶಾ
ಶ್ಚಜಾಯಂತೇ ದೋಷೈಃ ಪಂಚವಿಧಾಸ್ಮೃತಾಃ ।

ಟೀ॥ ಉಗುರು ತಾಕಿಯಾದರೂ, ಹಲ್ಲು ತಾಕಿಯಾದರೂ ಕುಯೋನಿವುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀ
ಸಂಗದಿಂದಲಾದರೂ ವುಪದಂಶವೆಂಬ ವ್ಯಾಧಿಯು ಶಿಶ್ನದಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟುವದು, ಅದು
ಐದು ತೆರ—ದ್ಯಾಗರದಕೆ,

ಶ್ಲೋ ॥ ಲೀವ್ರರುಜ್ಯಾಕ್ರಿಬಂಧಶ್ಚ ಸ್ತಾಲ್ಯಮಸ್ಯತಿಕಂಡುತಾ । ನಖದಂ
ತಕ್ಷತಾಶ್ಯಥೋ ಚೋಪದಂಶೆ ಪ್ರಜಾಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ನಖದಂತಕ್ಷತಾದಿಗಳಿಂದ ವುಂಟಾದ ಉಪದಂಶರೋಗದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾದವೇದನೆ, ಮೂತ್ರದಕಟ್ಟು, ಲಿಂಗ ಬಹಳದಪ್ಪವಾಗಿ ಕೀಟೆಯುಂಟಾಗಿರುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಲಿಂಗಮೂಲಪರಿಭೇದಂಚ ಸ್ರಾವಶ್ಚಾಪಿ ವಾತಜೇ ॥

ಟೀ ॥ ವಾತದಿಂದುಂಟಾದ ಉಪದಂಶದಲ್ಲಿ ಶಿಶ್ನಮೂಲ ಒಡೆದು ಅತ್ಯಂತವೇದನೆಯುಂಟಾಗಿ ಕೀವುಸುರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದಾಹಶ್ಚಾರುಣತಾರಕ್ತಸ್ರಾವಃ ಪಿತ್ತೋಪದಂಶಕೇ ॥

ಟೀ ॥ ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಉಪದಂಶದಲ್ಲಿ ಮೇಹನದಲ್ಲಿ ವುರಿತವುಂಟಾಗಿರುವುದು. ರಕ್ತವೂಸುರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪೂಯಸ್ರಾವಸ್ತೀವ್ರಕಂಡೂಃ ಶ್ಲೇಷ್ಮಜೇತೂಪದಂಶಕೇ ॥

ಟೀ । ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದುಂಟಾದ ಉಪದಂಶರೋಗದಲ್ಲಿ ಮೇಹನದಲ್ಲಿ ಕೀವುಸುರಿಯುವುದು, ತೀವ್ರವಾದ ಕೀಟೆವುಂಟಾಗಿರುವುದು.

ಶ್ಲೋ । ಕ್ರಿಮ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಶ್ಚ ಲಿಂಗೇತು ತ್ರಿದೋಷೋತ್ಥೋಪದಂಶಕೇ ॥

ಟೀ ॥ ತ್ರಿದೋಷದಿಂದುಂಟಾದ ಉಪದಂಶರೋಗದಲ್ಲಿ ಮೊದಲುಹೇಳಿದಮೂರುಲಕ್ಷಣಗಳೂಕೂಡಿ ಕ್ರಿಮಿಗಳುಂಟಾಗಿರುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ನಸಾಧ್ಯಸ್ತತ್ರಿದೋಷೋತ್ಥಸ್ತ್ವನ್ಯೇ ಸಾಧ್ಯಾಶ್ಚಿಕಿತ್ಸಿತೈಃ । ಅಪಕ್ವೇಚಿಜ್ಜಳೂಕೈರ್ವಾಶಸ್ತ್ರೈರ್ವಾಸ್ರಂ ವಿಮೋಚಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ತ್ರಿದೋಷದಿಂದುಂಟಾದ ಉಪದಂಶ ಅಸಾಧ್ಯ, ಮಿಕ್ಕಾದ ಉಪದಂಶಗಳು ಸಾಧ್ಯವಹವು. ಉಪದಂಶ ಪಕ್ವವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಜಿಗಳೆಯಬಿಟ್ಟಾದರೂ ರಕ್ತವಂ ತೆಗೆಯುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ರಾಜವೃಕ್ಷನಿಶಾಕಲ್ಕಕಷಾಯೈಃ ಕ್ಷಾಲಯೇತ್ತತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಕಕ್ಕೆಚಕ್ಕೆ, ಅರಿಸಿನ ಕಲ್ಕವನ್ನು ಲೇಪನಂಗೈಯ್ಯುವದು, ಅದರ ಕಷಾಯದಿಂ ತೊಳೆಯುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಉತ್ಪಲಾದಂತಕಲ್ಹಾರಕಂಟಶ್ರೀಪರ್ಣಿಕಾನ್ವಿತೈಃ । ಕೃತಕಲ್ಕವಿಲೇಪಿನಶ್ಚೋಪದಂಶೋನಿವಾರ್ಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಕಿರುಶಿವನೀಬೇರು, ಈ ಮೂರನ್ನು ನೀರಲ್ಲಿ ಅರದು ಲೇಪನಂಗೈಯಲು ಉಪದಂಶ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪ್ರಪೌಂಡರೀಕಂ ಮಧುಕಂ ರಾಸ್ನಾಂಚ ಸುರದಾರು ಚ । ಪೃಶ್ನಿ

ಕಾಲೀಯಕಂ ಪಿಷ್ಟ್ವಾ ಲೇಪಮೇತತ್ಪವನೋರ್ಥಿತೇ ॥ ***************

ಟೀ ॥ ಪ್ರಪೌಂಡರೀಕ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ರಾಸ್ನೆ, ದೇವದಾರು, ಚೇಳ್ಬಾಲ, ಜಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ನೀರಲ್ಲಿ ಅರದು ಲೇಪನಂಗೈಯಲು ವಾತದಿಂದುಂಟಾದ ಉಪದಂಶ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ರಸಾಂಜನಸಮಂಜಿಷ್ಠಶ್ರೀಖಂಡೋತ್ಪಲಕಂದಕಂ । ಪದ್ಮಕಂ ಮಧುಕಂ ವಾಲಂ ತ್ರೈರಿಕಂ ಚ ಸುಪೇಷಿತಂ ॥ ಲಿಪ್ತಂ ಪಿತ್ತೋಪದಂಶಂ ಚ ನಾಶಯೇದಚಿರಾದ್ಧ್ರುವಂ ॥

ಟೀ ॥ ರಸಾಂಜನ, ಮಂಜಿಷ್ಠೆ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ನೈದಿಲಗಡ್ಡೆ, ಪದ್ಮಕ, ಯಷ್ಟಿಮಧುಕ, ಲಾಮಂಚ, ಕಾವಿಕಲ್ಲು, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ನೀರಲ್ಲಿ ಅರದು ಲೇಪಮಾಡಲು ಪಿತ್ತದಿಂದುಂಟಾದ ಉಪದಂಶ ಶಮನವಹುದು, ನಿಶ್ಚಯವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಲಾಂಗಲೀಕಂ ಚಾಖುಕರ್ಣೀ ಶಾರಿಭಾಂ ಚೇಂದ್ರವಾರುಣೀಂ । ಪಿಷ್ಟ್ವಾ ಲಿಂಪೇತ್ ಶ್ಲೇಷ್ಮಜನ್ಯಮುಪದಂಶಂ ವಿನಾಶಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಕೋಳಿಕುಟುಮನಗೆಣಸು, ಇಲೀಕಿವಿಯಬೇರು, ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆಬೇರು ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ನೀರಲ್ಲಿ ಅರದು ಲೇಪಿಸಲು ಶ್ಲೇಷ್ಮದಿಂದಹುಟ್ಟಿದ ಉಪದಂಶ ಶಮನವಹುದು.

ತಂತ್ರಾಂತರದಲ್ಲಿ—ಶ್ಲೋ॥ ಮಂಡಲಂ ಪಟಲಂ ದದ್ರುಸ್ಫಟಿಕಂ ಕುಂಡಲಂ ತಥಾ । ಶ್ಯಾಮಕುಂಡಲಿಕಾ ಛಿದ್ರಂ ಶ್ವೇತಕುಂಡಲಿಕಾ ತಥಾ ॥ ಗ್ರಂಥಿ ಮೋದಕವಾತಂ ಚ ಕುಷ್ಠಂ ಕೇಶವಿನಾಶನಂ । ದ್ವಾದಶೈತ್ರೋಪದಂಶಾಸ್ಯುಸ್ತ್ರ್ಯಪೀಕಾರಲುಬ್ಧಕೇ ॥

ಟೀ॥ ಮಂಡಲ, ಪಟಲ, ದದ್ರುಸ್ಫಟಿಕ, ಕುಂಡಲಿಕೆ, ಶ್ಯಾಮಕುಂಡಲಿಕೆ, ಛಿದ್ರ, ಶ್ವೇತಕುಂಡಲಿಕೆ, ಗ್ರಂಥಿ, ಮೋದಕವಾತ, ಕುಷ್ಠ, ಕೇಶವಿನಾಶವೆಂದು ಉಪದಂಶರೋಗ ೧೨ ವಿಧ. ಉಪದಂಶವೆಂದರೂ, ಪುರುಷವ್ಯಾಧಿಯೆಂದರೂ, ಪರಂಗಿಹುಣ್ಣೆಂದರೂ ಒಂದೇಜಾತಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತೀಕಾರ ಹೇಳಲ್ಪಡುತಿದೆ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶುದ್ಧಸೂತಂ ದ್ವಿನಿಷ್ಕಂ ಚ ತ್ರಿಕಟು ನವನಿಷ್ಕಕಂ । ತ್ರಿಫಲಾ ನವನಿಷ್ಕಂ ಚ ಲಶುನಂ ಪಲಪಂಚಕಂ ॥ ಗುಡಂ ಸಪ್ತಪಲಂ ಚೈವ ದ್ವಿಪಲಂ ಖಾದಿರಂ ತಥಾ । ಅಜಮೋದಂ ಚಾರ್ಧಪಲಂ ತ್ರಿಪಲಮೇಕ ಕುಜೀರಕಂ ॥ ವಟಾಂಕುರಂ ಚಾರ್ಧಪಲಂ ಛಾಯಾ ದ್ವಿಪಲಂ ತಥಾ । ಚಿತ್ರಮೂಲಂ

త్రివిష్టంబనవర్ణం ఖల్వే విమర్దయేత్ ॥ త్రిదినం నాగవల్ల్యాస్తు రసైస్తత్తు ప్రమాణకం । త్రికాలం దాపయేద్వైద్యో గోఘృతైః సప్తవాసరం ॥ ఉపదంశాః ప్రశామ్యంతి ద్వాదశాపి న సంశయః । ఉపదంశారినామాయం రసో భైరవనిర్మితః ॥

టీ ॥ శుద్ధరస ౨ వరహతూక, త్రికటుక ౯ వరహతూక, త్రిఫలే ౯ వరహతూక, బిస్కళ్ళి ౫ హణ, బిల్ల ౭ హణ, శాబు ౨ హణ, ఓదకిక అర్ధహణ, జీరిగె ౧ హణ, ఆలదబీజ అర్ధహణ, బజె ౨ హణ, చిత్రమూల ౩ వరహతూక, ఇష్టన్నూ వీళ్యదెలెరసదల్లి మూరుదినబిడదె చన్నాగిఅరదు, అక్షుప్రమాణగుళిగెయంమాడి, ఉదయ మధ్యాహ్న సంజెగళల్లి ఒందొందుగుళిగెయం హసువినతుప్పవెరసి ఏళుదినకొడిసలు సమస్తవాద ఉపదంశ, పరంగిహుణ్ణు, కురుకహుణ్ణు, అదరల్లి హేణ్ణుహుణ్ణు, గందుహుణ్ణుగళెంబ సమస్తవాద ఉపదంశంగళూ శమనవహువు.

(పాదప్రభేదచికిత్సే.)

శ్లో ॥ క్షయంగతే శ్లేష్మణి పాదయోస్తు । సంచారిణాంజీహభృశం మజసౌ ॥ వాతస్సపిత్తోంఘ్రి తలేషు ముష్ణో । భిదాన్కరోత్య ప్రతిఘాతనిఘ్నాన్ ॥

టీ ॥ పాదంగళల్లిరువ శ్లేష్మనష్టవాగలు సంచారమాడుతలిరువ మనుష్యర పాదంగళల్లి పిత్తదొడనెకూడిద వాతవాయు, అంగాలుసీళెగళన్ను తడెయిల్లదె, అళవాగి వుంటుమాడువదు.

శ్లో ॥ వటాంకురారుష్కరసిక్థపూతే । నిర్యాససింధూత్థవమర్కదుగ్ధం ॥ ఏభిర్మహిష్యాపృతమృతం విపక్వం । పాదప్రభేదంవినిహంతి సద్యః ॥

టీ ॥ అదక్కె ఔషధ—ఆలదబీజ, గేరుహణ్ణు, మావినహగిను, సైంధవలవణ, ఎక్కెహాలు, ఇష్టన్నూ సమాంశవాగి ఎమ్మెతుప్పదల్లి కలెసి అంగాలిగెయిక్కలు కాలుబీళెహోగువువు.

శ్లో ॥ గుడగుగ్గుళసింధూత్థమధుశీరంసిక్థగైరికే । మదనంఘృతసంపిష్టం పాదస్ఫోటప్రశాంతికృత్ ॥

టీ ॥ బిల్ల, గుగ్గుళ, సైంధవ, లామంచ, కావికల్లు, జేనుమేణ, మగ్గారిశా

ಯು, ಇವುಗಳನ್ನು ಎಮ್ಮೇಕುಪ್ಪದಲ್ಲಿಮರ್ದಿಸಿ ಕಾಲಿಗೆಯಿಕ್ಕಸಲು ಕಾಲಿಸಬ್ಬೀಟ್ಟಿ ಹೋಗುವುದು. ೭ ದಿವಸ ಈ ಓಷಧಿ ಇಕ್ಕಸಲು ಕೆಂದಾವರೆಯಂತಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮದನಂಸಿಕ್ಥಕಂತುಲ್ಯಂಸಾಮುದ್ರಲವಣಂತಥಾ । ಮಹಿಷೀನವನೀತೇನತತ್ಸ್ವಾಸಂಲೇಪನಾದ್ಭವೇತ್ ॥ ಸಪ್ತಾಹಾತ್ಸ್ಫುಟಿತೈಃಪಾದಾಜಾಯಂತೇಪಂಕಜೋಪಮಾ ॥

ಟೀ ॥ ಮಗ್ಗಾರೆಕಾಯಿ, ಜೇನುಮೇಣ, ಕಲ್ಲುಪ್ಪು, ಇವುಗಳನ್ನು ಎಮ್ಮೆಬೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿಕಲಸಿ ಕಾಯಿಸಿಯಿಕ್ಕಸಲು ಏಳುದಿನಕ್ಕೆ ತಾವರೆಯೂವಿನಂತೆ ಪಾದಂಗಳು ಮೃದುವಾಗುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಗುಗ್ಗುಳಂಸೈಂಧವಂಕ್ಷೌದ್ರಂಗೈರಿಕಂಸಿಕ್ಥಕಂಘೃತಂ । ಲೇಪಸ್ಸಜ್ಜರಸೋಪೇತಸ್ಸ್ಫುಟಿತಸ್ಫೋಟಕವಾರಣಃ ॥

ಟೀ ॥ ಗುಗ್ಗುಳ, ಸೈಂಧವ, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಕಾವಿಕಲ್ಲು, ಇವುಗಳನ್ನುಕಲಸಿ ಕಾಲಿಗೆಯಿಕ್ಕಸಲು ಕಾಲುಬೀಟಿಕೆಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವಚಾಹರೀತಕೀಲಾಕ್ಷಾಕಟುರೋಹಿಣಿಚಂದನೈಃ । ತೈಲಂಪ್ರಸಾದಿತಂಪೀತಂಸಮೂಲಾಮುಪಚಿಂಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಬಜೆ, ಅಳಲೇಕಾಯಿ, ಅರಗು, ಕಟುಕರೋಹಿಣಿ, ಚಂದನ, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಾಕಿ, ತೈಲವಂಕಾಯಿಸಿ ಆತೈಲವಂ ಪಾನವಮಾಡಿಸಲು ಉಪಚೀಗ್ರಂಥಿ ಪರಿಹಾರ, ಉಪಚೀಯೆಂಬದು ಗಂಡಮಾಲೆಭೇದ.

(ತೊಡೆವಾಳಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ನಾಗಃಕಿಂಶುಕಸಾರೇಣಲಿಪ್ತೋನಾಗಕೃತೇನತು ॥ ಚಿಪಕೇನೋಪನಾಹಸ್ತ್ವ್ಯಧ್ನಂಡೇಮೇದಸ್ಸಮುತ್ಥಿತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಮುಳ್ಳುಮುತ್ತುಗದರಸದಲ್ಲಿ ಸೀಸವಂತೇದು ಮೇದಸ್ಸಿನಿಂದ ವುಂಟಾದ ಗ್ರಂಥಿಗೆಲೇಪಿಸಿ ಸೀಸದ ಬಟ್ಟಲಂಹಾಕಿ ಬಿಗಿದುಕಟ್ಟಲು ತೊಡೆವಾಳೆಬತ್ತುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ನಾರಂಗತ್ವಚಮುದ್ಧೃತ್ಯಬಧ್ನೀಯಾದ್ಗ್ರಂಥಿಶಾಂತಯೇ ॥

ಟೀ॥ ಹೇರಳೇಕಾಯಂಸುಲಿದು ಮೇಲಣಸಿಪ್ಪೆಯಂ ಮೇಲಣಪ್ರದೇಶವಳಕಾಗಿ ಗ್ರಂಥಿಗೆಹಾಕಿಬಿಗಿದುಕಟ್ಟಿಸಲು ತೊಡೆವಾಳೆಗ್ರಂಥಿಕರಗುವದು.

(ಶ್ಲೀಪದಗ್ರಂಥಿಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪಿಬೇದ್ವಾಪೃಥಭಯಾಕಲ್ಕಂಗೋಮೂತ್ರೇಣವಿಮಿಶ್ರಿತಂ । ಪಿಬೇ

ಕೃಷ್ಣಾಪತ್ರೈಲಂವಾ ಶ್ಲೀಪದಾನಾಂನಿವೃತ್ತಯೇ ॥

ಟೀ ॥ ಗೋಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಳಲೇಕಾಯಿಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಶ್ಲೀಪದವೆಂಬ ಗ್ರಂಥಿಶಮನವಹುದು. ಅಥವಾ ಸಾಸುವೆಯೆಣ್ಣೆಯಂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿಯೂ ಕೊಡಿಸಲು ಶ್ಲೀಪದವೆಂಬಗ್ರಂಥಿಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಗಾತ್ರಪ್ರದೇಶೇಕ್ವಚಿದೇವದೋಷಾಸ್ಸಂಮೂರ್ಛ್ಯಮಾಂಸಂಸಕಲಂಪ್ರದೂಷ್ಯ॥ವೃತ್ತಂಮೃದುಂಮಂದರುಜಂಮಹಾಂತ। ಮನಲ್ಪಮೂಲಂಚಿರವೃದ್ಧಿಜಾತಂ॥ಕುರ್ವಂತಿಮಾಂಸೋಚ್ಛ್ರಯಮತ್ಯಗಾಧಂ।ತಮರ್ಬುದಂಶಾಸ್ತ್ರವಿದೋವದಂತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಶರೀರದವೊಂದುಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ವಾತಾದಿದೋಷಗಳು ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಮಾಂಸವನ್ನು ದೋಷದುಷ್ಟಮಾಡಿ, ಅಲ್ಲಿಪಟುವಾಗಿ, ಮೃದುವಾಗಿ, ಬಹಳ ಬಿಸುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ, ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ವರ್ಧಿಸಿ ಮಾಂಸವನ್ನು ನಷ್ಟಮಾಡಿ ಗಂಭೀರವಾದ ಗಂಟುಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಅದನ್ನುಬಲ್ಲಂತಹವೈದ್ಯರು ಅರ್ಬುದವೆಂಬರು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅರ್ಕಾವಿಸ್ನುಹಿದುಗ್ಧಂಸಿಕ್ಥಂಪಟುತೈಲಸಂಯುಕ್ತಂ । ಪಿಷ್ಟಂಪಾದಪಲಿಪ್ತಂಕರೋತಿಕಮಲೋಪಮಂಪಾದಂ ॥

ಟೀ ॥ ಯೆಕ್ಕೆಲಹಾಲು, ಕುಲೀಹಾಲು, ಮುಂಡಗಳ್ಳಿಹಾಲು, ಜೇನುಮೇಣ, ಸೈಂಧವಲವಣ, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ವಸ್ತ್ರಘಳಿತವಮಾಡಿ, ಯೆಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿಕಲೆಸಿ ಅರೆದುಯಿಕ್ಕಲು ಕಾಲುಬೀಟುಶಮನವಾಗಿ ಪಾದಗಳು ಕಮಲದಮಗ್ಗ್ಯಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮೃದುವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಲಿಂಪೇತ್ಸ್ಯಂಜಲ್ಪೈಃಪಿಷ್ಟ್ವಾಶತಧೌತಘೃತೇನವಾ । ಪಾದದಾರೀಷುಚರಣೌಸಿಂಚೇತ್ಕಾಂಜಿಕಸರ್ಪಿಷಾ ॥

ಟೀ ॥ ಲಾಮಂಚವನ್ನು ನೀರಿಂದಲಾದರೂ, ನೂರುವರುಷಗಳತುಪ್ಪದಿಂದಲಾದರೂ, ಸಣ್ಣನಾಗಿ ಅರೆದು ಪಾದಂಗಳಬೀಟಿಗೆ ಲೇಪವಂಗೈಯಲು ಪಾದದಬೀಟಿ ಶಮನವಹುದು.

(ದೇಹದ ಬೆವರಿಗೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಹರೀತಕೀಂಕುಸಂಪಿಷ್ಯಗಾತ್ರಮುದ್ವರ್ತಯೇನ್ನರಃ।ಪಶ್ಚಾತ್ಸ್ನಾನಂಪ್ರಕುರ್ವೀತದೇಹಸ್ವೇದಃಪ್ರಶಾಮ್ಯತಿ ॥

టీ॥ అళలేకాయన్ను నీరల్లి సణ్ణాగి అరదు దేహక్కె కిసురనిక్కి ఆమేలె స్నానవమాడువుదు. ఈరీతి యెంటుదిన నడెయిసలు దేహదల్లి బరుళవాగిరువ బెవరు శమనవాగువుదు.

శ్లో॥ గోమూత్రేణసమాయోజ్యమాజిష్ఠాశకృన్నవం । శిన్నైవలేపనంకుర్యాద్దేహదౌర్గంధ్యనాశనం ॥

టీ॥ యోసదా ఎమ్మెసగణి యం గోమూత్రదల్లి కలెసి మైగె లేపవమాడిసి బళిక స్నానవమాడలు దేహదల్లిరువ దుర్గంధ శమనవహుదు.

శ్లో॥ తింత్రిణీకదళోద్భూతస్వరసంలేపయేన్నరః । బహుశో దేహదౌర్గంధ్యంకండూకోరవినాశనం ॥

టీ॥ హుణసేసొప్పినరస, రసబాళెగడ్డెరస, ఈయెరడు రసవన్ను సమవాగి కూడిసి మైగె లేపిసలు దేహదల్లి బహువాగిరువ దుర్గంధ శమనవహుదు, కిమిగళొక్కెగళూ శమనవహువు.

(గండమాలెగె.)

శ్లో॥ పేకుభిఃకంఠకోగోత్థైగ్రంథిమాలాభవేద్గళే। గండమాలామతో బ్రూయుర్వైద్యశాస్త్రవిశారదాః ॥

టీ॥ మొదలుహేళిద కంఠరోగద ఆదానదింద కొరళల్లి మాలాకారవాగి మాంసగ్రంథిగళు యేళువవు, అదన్ను వైద్యశాస్త్రజ్ఞరు గండమాలెయెంబువరు.

శ్లో॥ జలేనపిష్టమేకత్తుల్యంకాంచనంచిత్రకంవిషం । సప్తాహంలేపయేత్పిష్ట్వాగండమాలాపశాంతయే ॥

టీ॥ లుమ్మత్తదబేరు, చిత్రమూలబేరు, ఈయెరడన్ను నీరిందఅరదు ఏళుదిన లేపవమాడిసలు గండమాలెశమన.

శ్లో॥ స్ఫుటంతినాత్రసంచేహిఃస్ఫోటాలేపమిదంకురు।నిజదావిణసంపిష్ట్వాముండిమూలప్రలేపనాత్॥ గండమాలాతుయాంయాతిశీఘ్రసంచపిబేత్ఫలం ॥

టీ॥గండమాలె ఒడెయబేకాదరె అవశ్య మోళదరగనబేరం నీరల్లి అరదు లేపిసువదు, అదేరసదల్లి ఒందుహల దేహదబళక్కె కొడిసువదు.

శ్లో ॥ బ్రిహ్మదండ్యాక్షమూలంకుపిష్టంతండులవారిణా। లేపనా
గండమాలాకుష్టితానాశమాప్నుయాత్ ॥

టీ ॥ బ్రిహ్మదండియబేరన్ను అక్కిలెచ్చినల్లిఅరదు గండమాలెగె లే
పిసలు అక్షణదల్లియే ఒడెదు శీఘ్రవాగిగుణవకును.

శ్లో ॥ గండమాలాహరోలేపః కుమారీరసస్సైంధవైః ॥

టీ ॥ కుమారీరసదల్లి సైంధవవన్ను సణ్ణనాగిఅరదు లేపనమాడిసలు
గండమాలె శమనవకుదు.

శ్లో ॥ సమూలపత్రిమేరండంలవణంరాజసర్షపం । కుల్యాం
శంకలర్కమేక్త్రొమ్యైఃకల్కార్క్షైలంచతుర్గుణం ॥ క్షైలాచ్చతు
ర్గుణంపఙ్క్షీరందత్వాపచేత్ ।క్రైలశేషంవిశేషోయం
గండమాలాంభినత్యలం ॥

టీ ॥ హౌడలదబేరు, సొప్పు, కాయి, లవణ, బిళీసాసువె, ఇవుగళ
న్ను సమాంశవాగి కల్కవమాడి, కల్కద చతుర్గుణ యెణ్ణెయన్నుహాకుని
సి యెణ్ణెయచతుర్గుణ ముండుగళ్ళి హాలంహనిసి యెణ్ణెవుళియకాయి
సి లేపనంమాడిసలు గండమాలెవొడెదు గుణవకుదు.

శ్లో ॥ స్నుహ్యర్కక్షీరరజనీగుడక్రైలంసమాంశకైః ।సంహృదిత
కంకుణంస్థాప్యమాతపికస్యలేపనాత్ ॥ గండమాలాంనిహంత్యా
శుగండకీలంతదర్బుదం ॥

టీ ॥ ముండగళ్ళిహాలు, యెక్కెహాలు, అరిసిన, బెల్ల, ఇప్పన్నాన స
మాంశవాగి కూడిసి సణ్ణనాగిఅరదు లేపవమాడిసలు గండమాలె
శమనవకుదు, మత్తు గండకీలఅర్బుదవుసహ శమనవకువు.

శ్లో ॥ గోమూత్రేగిరికర్ణ్యాక్షమూలపానాత్త్రకర్త్రిణుత్ ॥

టీ ॥ బిళీసట్టుగదబేరన్ను గోమూత్రదల్లిఅరదు పానవమాడిసలు
గండమాలె పరిహారవకుదు.

శ్లో ॥ క్వాథంత్రైరండబీజస్యవహ్నివల్లీజటాయుతం । సమంభ
స్మీకృతంపూర్వంసమంభాగేనమేళయేత్ ॥ గుల్ఫజానుబధి
మధ్యేతిలకంతేనకారయేత్ ।త్రిదినాంతేభవేత్ స్ఫోటంసప్తాహే

ಸ್ಫಟಿಕೋಪಮಂ ॥ ನಿರ್ಗ್ರಾಸಮಾಂಸಪಿಂಡಂ ತು ಶರಪುಂಖ್ಯಾಸ್ತು ಪತ್ರಕಂ । ಪಿಷ್ಟ್ವಾ ವ್ರಣಂ ತು ಸಂಪೂರ್ಯ ವ್ರಣಂ ಯಾವದ್ವಿಶುಷ್ಯತಿ ॥ ಕಾಂಕ್ಷ ಗಂಡಮಾಲಾಪಿ ಗಳಿಶುಷ್ಯತಿ ನಾನ್ಯಥಾ । ವಾಮಕಂಠೇ ಯದಾ ಮಾಲಾ ದಕ್ಷಿಣೇ ಲೇಪಮಾಚರೇತ್ ॥ ದಕ್ಷಿಣೇ ವಾಮಕೇ ಲೇಪಃ ಸಿದ್ಧಯೋಗಲು ದಾರ್ಢ್ಯಕಃ ॥

ಟೀ ॥ ಔಡಲದ ಹುರಳಿನ ವಾಟೆ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಆಲದ ಬೀಳು, ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಭಸ್ಮಮಾಡಿ, ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸುಣ್ಣವ ಕೂಡಿ ಸಿಹುರಳಿಗೂ, ಮೊಣಕಾಲಿಗೂ, ಮೊಣಕಾಲು ಬಿಪ್ಪಿಗೂ, ನಡುವಣ ಪ್ರದೇಶ ಜಿಂಘಾಗದಲ್ಲಿ ಕಿಲಕದಂತೆ ಲೇಪಿಸಲು ಮೂರು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಆ ತಾವಿನಲ್ಲಿ ಬೊಕ್ಕೆ ಏಳುವದು, ಆ ಬೊಕ್ಕೆಗೆ ಮೆಣಸಿನ ಸಿಪ್ಪೆಯಂ ನೀರಿಂದ ಅರದು ಲೇಪಿಸಲು ಆ ಬೊಕ್ಕೆಯ ನಡುವೆ ಏಳು ದಿನದ ಮೇಲೆ ಸ್ಫಟಿಕದಂತೆ ಮಾಂಸಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ಏಳುವದು, ಅದಕ್ಕೆ ಮುಳ್ಳುಕೊಗ್ಗಿಯ ಸೊಪ್ಪನ್ನರದು ಆ ಬೊಕ್ಕೆಗೆ ಕಿಕ್ಕೆ ದಬಳಿಕ ೩ ದಿನಕ್ಕೆ ಆ ಬೊಕ್ಕೆ ಒಣಗುವದು, ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಗಂಡಮಾಲೆ ಒಣಗಿ ಹೋಗುವದು. ಎಡದ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಗಂಡಮಾಲೆ ಯಾದರೆ ಬಲದ ಕಾಲಿಗೆ ಲೇಪವ ಮಾಡುವದು, ಬಲದ ಕೊರಳಲ್ಲಿಯಾದರೆ ಎಡದ ಕಾಲಿಗೆ ಲೇಪಿಸುವದು, ಇದು ಸಿದ್ಧಪ್ರಯೋಗ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮೂಲಂ ಹಿ ಸಹದೇವ್ಯಾಶ್ಚ ರವಾಗ್ರ ಕಾಂತ್ಯಥ ಧಾರಯೇತ್ । ಗಂಡಮಾಲಾಂ ಹರೇತ್ಕ್ಷೇಮಕಾಗಿನೇನ ಭಾಷಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಆದಿತ್ಯವಾರ ಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಹದೇವೀ ಬೇರಂ ತಂದು ಧೂಪದೀಪನೈವೇದ್ಯಗಳಂ ಮಾಡಿ, ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಲು ಗಂಡಮಾಲೆ ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿ ಕರಗಿ ಹೋಗುವದೆಂದು ಶ್ರೀಪರಮೇಶ್ವರನು ನಿರೂಪಿಸಿದನು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಟುತ್ರಯಂ ಷಟ್ಪಲಂ ಸ್ಯಾತ್ತ್ರಿಫಲಾ ಚ ಪಲತ್ರಯಂ । ಕಾಂಚನಾಳತ್ವಚಶ್ಚೂರ್ಣಂ ಯೋಜಯೇದ್ದ್ವಾದಶಂ ಪಲಂ ॥ ಗುಗ್ಗುಲಂ ಸರ್ವತುಲ್ಯಂ ಸ್ಯಾತ್ಸರ್ವಮೇಕತ್ರ ಕುಟ್ಟಯೇತ್ । ತೊಲದ್ವಿಂಶತ್ಪಿಪಲಂ ದೇಯಂ ಗುಳಿಕಾಂ ಕರ್ಷಸಮ್ಮಿತಾಂ ॥ ಭಕ್ಷಯೇದ್ಗಂಡಮಾಲಾರೋಗಗ್ರಂಥಿಂ ಚ ನಾಶಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ತ್ರಿಕಟುಕ ೬ ಹಲ, ತ್ರಿಫಲೆ ೩ ಹಲ, ಕಂಚಿವಾಳದ ಬೀಜ ೧೨ ಹಲ, ಗುಗ್ಗುಳ ೨೧ ಹಲ, ಇವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಾ ಕುಟ್ಟಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ೬೦ ಹಲ ಜೇನುತುಪ್ಪವಂ ಹುನಿಸಿ ಕಲೆಸಿ, ೪ ವರಹದ ತೂಕ ಗುಳಿಗೆಯಂ ಮಾಡಿ ನಿತ್ಯವೂ ಸೇವಿಸಲು

ಅರ್ಧಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಗಂಡಮಾಲೆ, ಗಳಗ್ರಂಥಿ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶಮನವಹವು.

(ಗಂಡಮಾಲೆಗೆ ಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕುಲತ್ಥೈಸ್ಸಘೃತಂಭುಕ್ತಂಪಥ್ಯಂಸ್ಯಾದ್ಗಂಡಮಾಲಿನಃ ॥

ಟೀ ॥ ಹುರಳೀಕಟ್ಟನ್ನೂ ಅನ್ನವನ್ನೂ ತುಪ್ಪದಿಂದ ಭೋಜನವಂ ಮಾಡಲು ಗಂಡಮಾಲೆ ಶಮನವಹುದು.

(ನಾಡೀವ್ರಣಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅನುಪ್ರವಿಶ್ಯಮಾಂಸಾದೀನ್ದೂರಂಪೂಯೋವಿಧಾವತಿ। ಗತಿಸ್ಸಾದೂರಗಮನಾನ್ನಾಡೀನಾಳೀವಸಂಸ್ರವೇತ್ ॥ ನಾಡ್ಯೇಕಾರಜ್ಜುಗನ್ಯೇಷಾಂ ಸ್ರೈವಾನೇಕಗತಿರ್ಭವೇತ್ । ದೋಷೈಃಪೃಥಕ್ಸಮಸ್ತೈಶ್ಚಶಲ್ಯಹೇತುಶ್ಚಪಂಚಮೀ ॥ ವ್ರಣೇಷುದುಷ್ಟಸೂಕ್ಷ್ಮಾಸ್ಯಗಂಭೀರಾದಿಷುಸಾಧನಂ । ಯಾವಕ್ಷ್ಯಯಾನಿತೈಲಾಃತನ್ನಾಡೀಷ್ವಪಿಚೇಷ್ಯತೇ ॥

ಟೀ॥ ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದರೂ, ದೋಷತ್ರಯದಿಂದಲಾದರೂ ದಶಿತಾಕಿದ್ದರಿಂದಲಾದರೂ, ವ್ರಣವುಂಟಾಗಿ, ನಾಡೀದ್ವಾರದಿಂದ ಮಾಂಸ ಮೊದಲಾದ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಬಹಳ ದೂರ ಕೀವು ಮೇರಿ ನಡೆವುದು. ಆದಕಾರಣ ನಾಡಿ ಕೊಳವೆಯಂತೆ ಕೀವು ಸುರಿಯುವದು. ನೇರವಾಗಿರುವ ನಾಡಿ ಒಂದೇ ಮಿಕ್ಕ ವಕ್ರನಾದ ನಾಡಿಗಳ ಮಾರ್ಗವನ್ನೆತ್ತುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೂ, ಬಾಯಿ ಕಿರಿದಾಗಿಯೂ ಆಳವಾಗಿಯೂ ಗಡುಸಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕೆಟ್ಟಹುಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಯೆಷ್ಟುತೈಲಗಳು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವವೋ ಅಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು.

(ವಿಷಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ಥಾವರಂಜಂಗಮಂಚೇತಿಕೃತ್ರಿಮಂಚವಿಷಂತ್ರಿಧಾ ॥ ಯತ್ಕಂದಮೂಲಾದಿಷುಜಾಯತೇತ।ದ್ವಿದ್ಯಾದ್ವಿಷಂಸ್ಥಾವರಮುಗ್ರವೀರ್ಯಂ ॥ ಸರ್ಪಾದಿತೋಜಂಗಮಮುಚ್ಯತೇತತ । ದ್ರವ್ಯೈರನೇಕೈಃಕೃತಕಂತ್ವ[illegible] ।

ಟೀ॥ ವಿಷವು ಸ್ಥಾವರ, ಜಂಗಮ, ಕೃತ್ರಿಮವೆಂದು ೩ ವಿಧ. ಗೆಣಸುಗಡ್ಡೆ. [illegible] ಗಳಿಂದುಂಟಾಗಿ ಕೇವಲ ಉಗ್ರವಾಗಿರುವ ವಿಷ ಸ್ಥಾವರವಿಷವೆನ್ನಿಸಿ [illegible] ಸರ್ಪ, ಚೇಳು, ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದುಂಟಾಗುವ ವಿಷ [illegible] ಕೊಳ್ಳಂಬುದು. ದಂತ, ಕೇಶ, ನಖ, ನಾನಾತರದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ [illegible] ದ್ರವ್ಯಯೋಗದಿಂದುಂಟಾದ ವಿಷ ಕೃತ್ರಿಮವೆನ್ನಿಸಿ [illegible].

Funding: IKS/Tattva Heritage and IKS-MoE. Digitization: eGangotri.

ಸ್ಫಟಿಕೋಪಮಂ ॥ ನಿರ್ಗ್ಯಾಸಮಾಂಸಪಿಂಡಾಂಕುಶರಪುಂಖ್ಯಾಸ್ತುಪತ್ರ
ಕಂ । ಪಿಷ್ಟ್ವಾವ್ರಣಾಂಕುಸಂಪ್ರಾಗ್ಯವತ್ರಿಣಾಂಯಾವದ್ವಿಶುಷ್ಯತಿ ॥ ಕಾಂಚಟ
ಗಂಡಮಾಲಾಪಿಗಳಿಶುಷ್ಯತಿನಾನ್ಯಥಾ । ವಾಮಕಂಠೇಯದಾಮಾಲಾದಕ್ಷಿ
ಣೇಲೇಪಮಾಚರೇತ್ ॥ ದಕ್ಷಿಣೇವಾಮಕೋಲಿಪಃಸಿದ್ಧಯೋಗಲುದಾಹೃತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಔಡಲದಹುರಳಿನವಾಟಿ, ಚಿತ್ರಮೂಲ, ಆಲದಬೀಳು, ಈ ಮೂರನ್ನಾ
ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಭಸ್ಮಮಾಡಿ, ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸುಣ್ಣವಕೂಡಿ
ಸಿಹುರಹಿಗೂ, ಮೊಣಕಾಲಿಗೂ, ಮೊಣಕಾಲುಚಿಪ್ಪಿಗೂ, ನಡುವಣಪ್ರದೇಶ ಜಂಘಾ
ಗದಲ್ಲಿ ಕಿಲಕದಂತೆ ಲೇಪಿಸಲುಮೂರುದಿನದಮೇಲೆ ಆತಾವಿನಲ್ಲಿ ಬೊಕ್ಕೆಯೇ
ಳುವದು, ಆಬೊಕ್ಕೆಗೆ ಮೆಣಸಿನ ಸಿಪ್ಪೆಯಂ ನೀರಿಂದರೆದು ಲೇಪಿಸಲು ಆ
ಬೊಕ್ಕೆಯನಡುವೆ ಯೇಳುದಿನದಮೇಲೆ ಸ್ಫಟಿಕದಂತೆ ಮಾಂಸಮುದ್ದೆಯಾಗಿ
ಯೇಳುವದು, ಅದಕ್ಕೆ ಮುಳ್ಳುಕೊಗ್ಗಿಯ ಸೊಪ್ಪನ್ನರದು ಆ ಬೊಕ್ಕೆಗೆ ಇ
ಕ್ಕಿದಬಳಿಕ ೭ ದಿನಕ್ಕೆ ಆ ಬೊಕ್ಕೆ ವೊಣಗುವದು, ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಗಂಡ
ಮಾಲೆ ಒಣಗಿಹೋಗುವದು. ಯೆಡದಕೊರಳಲ್ಲಿ ಗಂಡಮಾಲೆಯಾದರೆ ಬ
ಲದಕಾಲಿಗೆ ಲೇಪವಮಾಡುವದು, ಬಲದ ಕೊರಳಲ್ಲಿಯಾದರೆ ಯೆಡದಕಾಲಿ
ಗೆ ಲೇಪಿಸುವದು, ಇದು ಸಿದ್ಧಪ್ರಯೋಗ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮೂಲಂಡಿಸಹದೇವ್ಯಾಶ್ಚರವಾಗ್ರಹಾಸ್ತ್ಯಥಧಾರಯೇತ್ । ಗಂಡ
ಮಾಲಾಂಹರೇತ್ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಮಹಾದೇವೇನಭಾಷಿತಂ ॥

ಟೀ ॥ ಆದಿತ್ಯವಾರ ಮಾನದಲ್ಲಿ ಸಹದೇವೀಬೇರಂತಂದು ಧೂಪದೀಪನೈವೇದ್ಯ
ಗಳಂಮಾಡಿ, ಕಿವಿಯಲ್ಲಿಕಟ್ಟಲು ಗಂಡಮಾಲೆ ನಿಶ್ಶೇಷವಾಗಿಕರಗಿಹೋಗುವ
ದೆಂದು ಶ್ರೀಪರಮೇಶ್ವರನು ನಿರೂಪಿಸಿದನು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಟುತ್ರಯಂಷಟ್ಪಲಂಸ್ಯಾತ್ತ್ರಿಫಲಾಚಪಲತ್ರಯಂ । ಕಾಂಚನಾಳ
ತ್ವಚಶ್ಚೂರ್ಣಂಯೋಜಯೇದ್ದ್ವಾದಶಂಪಲಂ ॥ ಗುಗ್ಗುಲಂಸರ್ವತುಲ್ಯಂ
ಸ್ಯಾತ್ಸರ್ವಮೇಕತ್ರಕುಟ್ಟಯೇತ್ । ತೋದಕಂಪಷ್ಟಿಸಲಂದೇಯಂಗುಳಿಕಾಂಕ
ರ್ಷಸಮ್ಮಿತಾಂ ॥ ಭಕ್ಷಯೇದ್ಗಂಡಮಾಲಾರ್ತೋರೋಗಳಗ್ರಂಥಿಂಚನಾಶಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ತ್ರಿಕಟುಕ ೬ ಹುಲ, ತ್ರಿಫಲೆ ೬ ಹುಲ, ಕಂಚಿವಾಳದಬೀಜ ೧೨ ಹುಲ, ಗುಗ್ಗಳ
೨೪ ಹುಲ, ಇವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಾಕುಟ್ಟಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ, ೬೦ ಹುಲಜೇನುತು
ಪ್ಪವಂಹುನಿಸಿ ಕಲೆಸಿ, ೪ ವರಹತೂಕ ಗುಳಿಗೆಯಂಮಾಡಿ ನಿತ್ಯವೂಸೇವಿಸಲು

ಅರ್ಧ-ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಗಂಡಮಾಲೆ, ಗಳಗ್ರಂಥಿ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಶಮನವಹುವು.

(ಗಂಡಮಾಲೆಗೆ ಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಉಪಕ್ಷೀರಸ್ಸಕೃತಂಭುಕ್ತಂಪಥ್ಯಂಚ್ಯಾದ್ಗಂಡಮಾಲನುತ್ ॥

ಟೀ ॥ಉರಳೀಕಟ್ಟನ್ನೂ ಅನ್ನವನ್ನೂ ಉಪ್ಪಿನಿಂದ ಭೋಜನವಂಮಾಡಲು ಗಂಡಮಾಲೆಶಮನವಹುದು.

(ನಾಡೀವಣಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಅನುಪ್ರವಿಶ್ಯಮಾಂಸಾದೀನ್ದೂರಂಪೂಯೋವಿಧಾವತಿ। ಗತಿಸ್ಸಾದೂರಗಮನಾನ್ನಾಡೀನಾಳೀವಸಂಸ್ರುತಿ॥ನಾಡ್ಯೇಕಾರಜ್ಜುಗನ್ಯೇಷಾಂಸ್ತ್ರಿವಾನೇಕಗತಿರ್ಭವೇತ್ । ದೋಷೈಃಪೃಥಗನೇಕೈಶ್ಚಶಲ್ಯಾಚ್ಚೇತುಪ್ತಪಂಚಮೀ ॥ ವ್ರಣೇಷುಕುಷ್ಟಸೂತ್ರಾಸ್ಯಗಂಭೀರಾದಿಷುಸಾಧನಂ । ಯಾವಚ್ಚಯಾನಿತೈಲಾನಿತಾನ್ನಾಡೀಷ್ವಪಿಚೇಷ್ಯತೇ ॥

ಟೀ॥ ವಾತಪಿತ್ತಶ್ಲೇಷ್ಮಗಳಿಂದಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದರೂ, ದೋಷತ್ರಯದಿಂದಲಾದರೂ ದಶತಾತಿದ್ದರಿಂದಲಾದರೂ, ವ್ರಣವುಂಟಾಗಿ, ನಾಡೀದ್ವಾರದಿಂದಮಾಂಸಮೊದಲಾದ ಧಾತುಗಳಂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಬಹಳ ದೂರ ಕೀವು ಹೋಗಿ ನಡೆವುದು. ಆದಕಾರಣ ನಾಡಿ ಕೊಳವೆಯಂತೆ ಕೀವುಸುರಿಯುವದು. ನೇರವಾಗಿರುವನಾಡಿ ಒಂದೇ ಮಿಕ್ಕವರನಾದನಾಡಿಗಳ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ತುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೂ, ಬಾಯಿ ಕಿರುದಾಗಿಯೂ ಆಳವಾಗಿಯೂ ಗಡುಸಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಕೆಟ್ಟಹುಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಯೆಷ್ಟುತೈಲಗಳು ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವವೋ ಅಷ್ಟನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು.

(ವಿಷಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಸ್ಥಾವರಂಜಂಗಮಂಚೈವಕೃತ್ರಿಮಂಚವಿಷಂತ್ರಿಧಾ ॥ ಯತ್ಕಂದಮೂಲಾದಿಷುಜಾಯತೇತದ್ವಿಷ್ಚಾದ್ವಿಷಂಸ್ಥಾವರಮುಗ್ರವೀರ್ಯಂ ॥ ಸರ್ಪಾದಿಕೋಜಂಗಮಮುಚ್ಯತೇತ । ದ್ರವ್ಯೈರನೇಕೈಃಕೃತಕಂಕೃತಂತತ್ ॥

ಟೀ॥ವಿಷವು ಸ್ಥಾವರ, ಜಂಗಮ, ಕೃತ್ರಿಮವೆಂದು ೩ ವಿಧ. ಗೆಣಸುಗಡ್ಡೆ, ಬೇರು ನಾರುಗಳಿಂದುಂಟಾಗಿ ಕೇವಲಉಗ್ರವಾಗಿರುವವಿಷ ಸ್ಥಾವರವಿಷವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಸರ್ಪ, ಚೇಳು, ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಂದುಂಟಾಗುವ ವಿಷ ಜಂಗಮವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ದಂತ, ಕೇಶ, ನಖ, ನಾನಾತೆರದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮೊದಲಾದ ದ್ರವ್ಯಯೋಗದಿಂದುಂಟಾದ ವಿಷ ಕೃತ್ರಿಮವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು.

(ಸ್ಥಾವರವಿಷ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ದಗ್ಧಾಜಿಹ್ವಾಸಿತತ್ವಕ್ ಕ್ಲಮವನನಭವಾವೇಪಥುಸ್ಸ್ವೇದದಾಹಾ ।
ಹಿಕ್ಕಾರ್ತಾ ಸಾಂದ್ರಶಬ್ದಸ್ಸ್ವಧಿಕಗುರುಶಿರಸ್ಸರ್ವಭೇದಃ ಪ್ರಕಾಮಂ ॥
ದೋಷಾಣಾಂಚ ಪ್ರಕೋಪಃ ಪ್ರವಿಗಳಿತಮತಿಃ ಸ್ಯಾದ್ಧಪೃಷ್ಠೋರುಭಂ
ಗೋ । ವೇಗೇಷ್ವೇವಂ ಗುಣಾನಿ ಕ್ರಮಶ ಇತಿ ನೃಣಾಂ ಸ್ಥಾವರೇ ಲಕ್ಷಣಾನಿ ॥

ಟೀ ॥ ನಾಲಿಗೆ ಬೆಂದಹಾಗಿರುವಣ, ಚರ್ಮ ಬಿಳೀವರ್ಣವಾಗಿರುವಣ, ಬಳಲಿಕೆ, ಛರ್ದಿ, ನಡುಕ, ಬೆವರು, ದಾಹ, ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು, ಕುಡಿಗೆಮ್ಮುಲು, ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ನರಗಳಧ್ವನಿ, ಮಂಡೆಭಾರ, ಸಂದುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊಚೆತ, ವಾತಪಿತ್ತಾದಿದೋಷಂಗಳ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ, ಬುದ್ಧಿಭ್ರಂಶ, ಕೊರಳು ಬೆನ್ನು ತೊಡೆಗಳನೋವು, ಇವು ಸ್ಥಾವರವಿಷ ತಾಕಿದ ಮನುಷ್ಯರಲಕ್ಷಣಂಗಳು.

ವಿಶ್ವನಾಥನಲ್ಲಿ.—ಶ್ಲೋ ॥ ಅನ್ಯತ್ರ ಮಂತ್ರೌಷಧಾನಾಂ ಸಾವ್ಯಕ್ತಸಿದ್ಧಿಃ
ಕ್ವಚಿತ್ಕ್ವಚಿತ್ । ವಿಷೇ ಮಂತ್ರೌಷಧಾನಾಂತು ತತ್ಕ್ಷಣಾತ್ಪ್ರತ್ಯಯೋ
ಭವೇತ್ ॥ ತಸ್ಮಾತ್ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನೇನ ವಿಷಮಂತ್ರಂ ಸಮಭ್ಯಸೇತ್ । ಚಿ
ಕಿತ್ಸಾಂ ತ್ವರಿತಂ ಕೃತ್ವಾ ಸದ್ಯಃ ಖ್ಯಾತಿಮುಪಾರ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಮಿಕ್ಕಾದ ರೋಗಂಗಳಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರೌಷಧಗಳು ಕೆಲವು ಕೆಲವು ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಸುವವು. ವಿಷರೋಗದಲ್ಲಿ ಯಾದರೂ ಮಂತ್ರೌಷಧಗಳು ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಸಿದ್ಧಿಸುವವು, ನೋಡಿದವರಿಗೆ ಮಹಾ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಹುದು. ಆದಕಾರಣ ಸರ್ವಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಲೂ ವಿಷಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವುದು. ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಷಚಿಕಿತ್ಸೆಯಮಾಡಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವದು ಲೇಸು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಂಭುನೋಕ್ತಂ ಸಮಾಸೇನ ವಿಷಂ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಂ । ಕೃತ್ರಿಮಂ
ಚೇತಿ ವಿಜ್ಞೇಯಮಿತಿ ತನ್ನಾನುಕಥ್ಯತೇ ॥

ಟೀ ॥ ಸ್ಥಾವರ, ಜಂಗಮ, ಕೃತ್ರಿಮವೆಂಬದಾಗಿ ವಿಷ ಮೂರುವಿಧವೆಂದು ಪರಮೇಶ್ವರನಿಂದ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು, ಅದೆಂತೆನೆ—

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಲಾಹೋವತ್ಸನಾಭಶ್ಚ ಮುಸ್ತಕಂ ಪುಷ್ಕರಂ ವಿಷಂ । ಕ್ರೌಂ
ಚಂ ಶರಂ ಮರ್ಕಟಂ ಬಹುರಿದ್ರಂ ಕಾಳಕೂಟಕಂ ॥ ಇಂದ್ರವಜ್ರಂ ಚೈ
ತವೀರಂ ಹರಿತಂ ಗಾಲವಂ ವಿಷಂ । ಶೃಂಗಿಕರ್ಕಟಶೃಂಗೀ ಚ ಮೇಷಶೃಂ
ಗಿ ಹಾಲಾಹಲಂ ॥ ಶುಕ್ಲಕಂ ರಕ್ತಶೃಂಗೀ ಚ ಅಂಜನಂ ಪುಂಡರೀಕಕಂ ।

ಸಂಕೋಚಂಮಧುಪಾಕಂಚ ಕೋಷಿಣಂಮುಗ್ಗರಂತಥಾ । ಪಂಚವಿಂಶ
ವಿಧೈರ್ಭೇದೈರ್ವಿಜ್ಞೇಯಂಸ್ಥಾವರಂವಿಷಂ । ಏತನ್ಮಧ್ಯೇಹ್ಯತಿಕ್ರೂರಂ
ಸಂಕೋಚಂಕಾಲಕೂಟಕಂ ॥ ಶೃಂಗಿಮುಸ್ತಂವತ್ಸನಾಭಂಪಂಚಕಂತು
ವಿಷಾದ್ವಿಷಂ । ದೇಹೇಷುಸಂಗಚ್ಛೇತ್ತೇಷಾಂಪಕ್ಷಾಂಲಕ್ಷಣಮುಚ್ಯತೇ ॥

ಟೀ॥ ಬಲಾಹ, ವತ್ಸನಾಭ, ಮುಸ್ತಕ, ಪುಷ್ಕರ, ಕ್ರಾಂಚ, ಶರ, ಮರ್ಕಟಿ, ಹರಿದ್ರ, ಕಾಲಕೂಟ, ಇಂದ್ರವಜ್ರ, ಏಕವೀರ, ಹರಿತ, ಗಾಲವ, ಶೃಂಗಿ, ಕರ್ಕಟಶೃಂಗಿ, ಮೇಷಶೃಂಗಿ, ಹಾಲಾಹಲ, ಸಲ್ಲಕ, ರಕ್ತಶೃಂಗಿ, ಅಂಜನ, ಪುಂಡರೀಕ, ಸಂಕೋಚ, ಮಧುಪಾಕ, ಶೋಷಿಣಿ, ಮುಗ್ಗರ, ಯೆಂಬದಾಗಿ ಹೀಗೆ ಸ್ಥಾವರವಿಷ ೨೫ ಭೇದಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿಹವು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅತಿಕ್ರೂರವಾದವಿಷ೫. ಸಂಕೋಚ, ಕಾಲಕೂಟ, ಶೃಂಗಿ, ಮುಸ್ತಕ, ವತ್ಸನಾಭ ವೆಂಬ ವಿಷಗಳು ದೇಹದಲ್ಲಿ ತಾಕಿಯಿದ್ದರೆ ಅದರ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಹ್ಯಾಗಂದರೆ.—

ಶ್ಲೋ ॥ ಭ್ರಾಂತಿಮೂರ್ಛಾತಿಸಾರಾಶ್ಚಶೂಲಂವಾಂತಿಶ್ಚಕಂಪನಂ ।
ಕಾಸಶ್ವಾಸಾತಿತೀವ್ರದಾಹಸ್ಸಂತಾಪೋಗದ್ಗದಸ್ವರಃ॥ ದೇಹೋವಿವರ್ಣತಾ
ಕ್ಲೇಶಶ್ಚಮೋಹೋಮ್ಲಾನಶರೀರತಾ । ಇತಿಲಕ್ಷಣಂಜ್ಞಾತ್ವಾಶೀಘ್ರಂತು
ಕುರ್ಯಾತ್ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಾಂ ॥

ಟೀ॥ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾವರವಿಷ ತಾಕಿದ್ದರೆ ಭ್ರಮೆ, ಮೂರ್ಛೆ, ಅತಿಸಾರ, ಮೈನೋವು, ವಾಂತಿ, ನಡುಕ, ಕಾಸ, ಶ್ವಾಸ, ತೀವ್ರವಾದ ಮೈತೀಟಿ, ಸಂತಾಪ, ಗದ್ಗದಸ್ವರ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಿವರ್ಣತ್ವ, ಕ್ಲೇಶ, ಅಜ್ಞಾನ, ಶರೀರಕಂದುವಣ, ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳುಂಟಾಗಿರುವವು. ಇವನ್ನರಿತು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂಮಾಡುವದು.

(ಇದಕ್ಕೆ- ಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಪುತ್ರಜೀವಫಲೋನ್ಮಜ್ಜಾಂಶೀತತೋಯೇನಪಿಷಯೇತ್ । ನಾವನೇ
ಚಾಂಜನೇಪಾನೇಲೇಪೇಸರ್ವಂವಿಷಂಹರೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಪುತ್ರಜೀವಿಯಬೀಜದ ತಿರುಳಂ ತಣ್ಣೀರಲ್ಲಿಅರದು ನಸ್ಯ, ಅಂಜನ, ಪಾನ, ಲೇಪನಂಗಳಂ ಮಾಡಿಸಲು ಸಕಲ ವಿಷದೋಷಂಗಳೂ ಪರಿಹರವಹವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ನೀಲಸರ್ಪಸ್ಯಪುಚ್ಛಂತುಕೃಕಲಾಸಸ್ಯಪುಚ್ಛಕಂ । ತಾಮ್ರೇಣವೇ
ಷ್ಟಿತಂಕೃತ್ವಾಮುದ್ರಿಕಾಂತಾಂತುಧಾರಯೇತ್ ॥ ತಯಾಸ್ಪೃಷ್ಟಜಲೇಪೀತೇ
ಸ್ಥಾವರಂಜಂಗಮಂಹರೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಹಸುರು ಹಾವಿನ ಬಾಲವನ್ನೂ, ಪ್ರೋತಿಯ ಬಾಲವನ್ನೂ, ಕತ್ತರಿಸಿ ತಾಮ್ರದ ವುಂಗರದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಬೆರಳಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಣ್ಣೀರಲ್ಲಿ ಮೂರುಕಡವೆ ತಿರುವಿ ಆನೀರಂ ಕುಡಿಯ ಕೊಡಲು ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮವಿಷಗಳು ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಭೂನಾಗಸರ್ವಸಂಜಾತಾಂ ಮುದ್ರಿಕಾಂ ಧಾರಯೇತ್ಕರೇ । ನತಸ್ಯ ಕ್ರಮತೇ ಸರ್ವಂ ವಿಷಂ ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮಂ ॥ ತತ್ಸ್ಪೃಷ್ಟೋದಕಪಾನೇನ ವಿಷಂ ಸರ್ವಂ ಚ ನಶ್ಯತಿ ॥

ಟೀ॥ ಒಂದು ಹಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸುಣ್ಣವನ್ನೂ ಕಡಿಮೆಣ್ಣೆಯನ್ನೂ ಕೂಡಹನಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಯರಕುಳಗಳಂ ಹಾಕಿ ಯರಿಸಲು ಯೆಲ್ಲವೂ ನೀರಾಗಿ ಮೇಕವಾಗುವದು. ಅದನ್ನು ಪ್ರೊಂದು ದಿನ ಹಾಗೆಯೇ ಯರಿಸಲು ಘಟ್ಟಿಯಾಗುವದು. ಅದನ್ನು ಮುದ್ದೆಮಾಡಿ ಮೂಸೆಯಲ್ಲಿಕ್ಕಿ ಬಿಳಿಗಾರಸಹಿತ ಕರಗಲು ತಾಮ್ರವಹುದು. ಆ ತಾಮ್ರದ ವುಂಗರವಂ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಲು ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮವಿಷ ಹೊಂಗದು. ಆ ವುಂಗರವಂ ಕಣ್ಣೀರಲ್ಲಿ ಮೂರು ವೇಳೆ ತಿರುವಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡಲು ಸಕಲಸ್ಥಾವರಜಂಗಮ ವಿಷಗಳೂ ಪರಿಹರವಹುವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶಿರೀಷಬದ್ಧಕಂಗಾತ್ರ್ಯಂ ಶಿವತಾಂಬುಂದನಾನ್ವಿತಂ । ನಿಘೃಷ್ಟಂ ಮರ್ದಿತಂ ಯಸ್ಯ ಸರ್ವಾಂಗೇ ವಿಷನಾಶನಂ ॥

ಟೀ॥ ಬಾಗೆಯ ಬಂದಣಿಕೆಯನ್ನು ರೇವತೀನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ತಂದು ಅರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಶ್ರೀಗಂಧಸಹಿತ ಗಂಧವಂ ತೇದು ಸರ್ವಾಂಗಕ್ಕೂ ಲೇಪಿಸಿ ತಿಗರಿಕ್ಕಲು ಸಕಲವಿಷಹರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ವರಾಹಗೋಧಾನಕುಲಶಶಕುಕ್ಕುಟಪಿತ್ತಕಂ। ಶ್ವೇತಕಾಯಾಪುರಾತಕಣ್ಯಾಕ್ಷಫಲಂ ಮೂಲಂ ವಿಪಿಷರೇತ್ ॥ ಪಾನಾತ್ಸರ್ವವಿಷಂ ಹಂತಿ ಮೃತೋಪ್ಯುತ್ತಿಷ್ಠತಿ ಧ್ರುವಾತ್ ॥ ನಾಮ್ನಾಚಾಮೃತಯೋಗೋಯಂ ಸ್ವಯಂ ರುದ್ರೇಣ ಭಾಷಿತಃ ॥

ಟೀ॥ ಕಾಡಹಂದಿ, ಉಡುವು, ತೀರ, ಮೊಲ, ಕೋಳಿ, ಇವುಗಳ ಪಿತ್ತವನ್ನೂ ಬಿಳೀ ಸಟ್ಟುಗದ ಕಾಯನ್ನೂ ಅದರ ಬೇರನ್ನೂ ಕೂಡಾ ಅರದು ನೀರಲ್ಲಿ ಕದಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ಸಮಸ್ತವಿಷಗಳೂ ಶಮನವಹುವು. ವಿಷಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಸತ್ತವನು ಬದುಕುವನು. ಇದು ಅಮೃತಯೋಗವೆಂದು ರುದ್ರನಿಂದ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟದು.

(ಸ್ಥಾವರವಿಷಮಂತ್ರ.)

ಓಂ ನಮೋ ಭಗವತೇ, ಓಡ್ಡಾಮರೇಶ್ವರಾಯ, ಖಚಿತವೃತ್ತಾಮೃತಜಟಾ

ಯ, ಭಸ್ಮೋದ್ಧೂಳಿತವಿಗ್ರಹಾಯ, ಶತಕೋಟಿಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶ ಕಾಯ, ಹುಂ ವಿಷಂ ಹರ ಸ್ವಾಹಾ, ಅನೇನಮಂತ್ರೇಣಜಲಂತ್ರಿವಾರಮಭಿಮಂತ್ರ್ಯ, ಅನಾಮಿಕಾಗ್ರಾಂತಂಕೃತ್ವಾಪಿಬೇತ್, ಸ್ಥಾವರವಿಷಂನಶ್ಯತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಈ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಮೂರುವೇಳೆ ನೀರುಮಂತ್ರಿಸಿ ಅನಾಮಿಕೆ ಅಂಗುಷ್ಠಗಳಿಂದ ಮೆತ್ತಿ ಕುಡಿಯಲು ಸ್ಥಾವರವಿಷಪರಿಹರವಹುದು.

(ಜಂಗಮ ವಿಷಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಜಾತೀನಾಮಿಹರೂಪಂಚಜಂಗಮಾನಾಮಿಹೋಚ್ಯತೇ । ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ಶ್ವೇತಸರ್ಪಸ್ತುಕ್ಷತ್ರಿಯೋರಕ್ತವರ್ಣಕಃ॥ ವೈಶ್ಯಸ್ತುಪೀತವರ್ಣಸ್ಸ್ಯಾತ್ಕೃಷ್ಣವರ್ಣಸ್ತುಶೂದ್ರಕಃ ॥

ಟೀ ॥ ಅತಿಬಿಳುಪಾಗಿರುವ ಸರ್ಪ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಯೆಂತಲೂ, ಕೆಂಪಾಗಿರುವ ಸರ್ಪ ಕ್ಷತ್ರಿಯಜಾತಿಯೆಂತಲೂ, ಹಳದೀವರ್ಣವುಳ್ಳ ಸರ್ಪ ವೈಶ್ಯಜಾತಿಯೆಂತಲೂ, ಕಪ್ಪುವರ್ಣವುಳ್ಳಸರ್ಪ ಶೂದ್ರಜಾತಿಯೆಂತಲೂ ತಿಳಿವುದು.

(ನಾಗಕುಲ ಯೆಂಟುವಿಧ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅನಂತೋಗುಳಿಕಶ್ಚೈವವಾಸುಕಿಶ್ಶಂಖಪಾಲಕಃ ॥ ತಕ್ಷಕಶ್ಚಮಹಾಪದ್ಮಃಕಾರ್ಕೋಟಃಪದ್ಮಏವಚ ॥ ಕುಲನಾಗಾಷ್ಟಕಂಹ್ಯೇತತ್ತೇಷಾಂಚಿಹ್ನಂಶಿವೋದಿತಂ॥

ಟೀ ॥ ಅನಂತ, ಗುಳಿಕ, ವಾಸುಕಿ, ಶಂಖಪಾಲ, ತಕ್ಷಕ, ಮಹಾಪದ್ಮ, ಕಾರ್ಕೋಟಕ, ಪದ್ಮಯೆಂದು ಸರ್ಪಗಳ ಕುಲ ೮ ವಿಧ. ನಾಗಕುಲ ಲಕ್ಷಣಂಗಳು ಶಿವನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟವು, ಅದೆಂತೆನೆ.—

ಶ್ಲೋ ॥ ಶ್ವೇತಪದ್ಮಮನಂತಸ್ಯಮೂರ್ಧ್ನಿಪೃಷ್ಠೇಚದೃಶ್ಯತೇ । ಶಂಖಶ್ಚೈವಸ್ಯಶಿರಸಿವಾಸುಕೇಃಪೃಷ್ಠಉತ್ಪಲಂ॥ ತ್ರಿನೇತ್ರಾಂಕಸ್ತುಕಾರ್ಕೋಟಸ್ತಕ್ಷಕಸ್ಸ್ವಸ್ತಿಕಾಂಕಿತಃ। ಜ್ವಲತ್ತ್ರಿಶೂಲಂಚಂದ್ರಾರ್ಧಂಶಂಖಪಾಲಸ್ಯಮೂರ್ಧನಿ॥ ರಾಜಾವರ್ತಸಮೋಬಿಂದುರ್ಮಹಾಪದ್ಮಸ್ಯಪೃಷ್ಠತಃ । ಪದ್ಮಸ್ಯಪೃಷ್ಠೇಸ್ಪೃಶ್ಯಂತೇಸುರಕ್ತಾಃಪಂಚಬಿಂದವಃ ॥ ಏವಂಯೋವೇತ್ತಿಜಾತ್ಯಾದಿನಾಮಚಿಹ್ನಂಶಿವೋದಿತಂ। ತಸ್ಯಮಂತ್ರೌಷಧಂಸರ್ವಂಸಿದ್ಧ್ಯತ್ಯೇವಹಿನಾನ್ಯಥಾ ॥ ದೂರತಸ್ತಸ್ಯಸರ್ಪಾದ್ಯಾಗಚ್ಛಂತಿಗರುಡಾದ್ಯಥಾ॥

ಟೀ ॥ ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಳೀದಾದಪದ್ಮವುಳ್ಳದ್ದು ಅನಂತನು,

ಶಿರಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶಂಖವುಳ್ಳದ್ದು ಶೇಷ, ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ನೈದಿಲಾಕಾರವಾಗಿರುವದು ವಾಸುಕಿ, ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಣ್ಣಿನಲಾಂಛನವುಳ್ಳದ್ದು ಕಾರ್ಕೋಟಕ, ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ತಿಕ ಲಾಂಛನವುಳ್ಳದ್ದು ತಕ್ಷಕ, ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ತ್ರಿಶೂಲ ಅರ್ಧಚಂದ್ರಾಕೃತಿಯಾದ ಲಾಂಛನವುಳ್ಳದ್ದು ಶಂಖಪಾಲ, ರಾಜಾವರ್ತದವರ್ಣವುಳ್ಳ ಬಿಂದುಗಳು ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿವುಳ್ಳದ್ದು ಮಹಾಪದ್ಮ, ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ರಕ್ತವರ್ಣವಾದ ಐದು ಬಿಂದುಗಳುಳ್ಳದ್ದು ಪದ್ಮ, ಎಂದು ಶಿವನಿಂದಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಜಾತಿಹೆಸರು ಗುರುಮುಖಗಳನ್ನು ಅರಿತವನಿಗೆ ಮಂತ್ರೌಷಧಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸಿದ್ಧಿಸುವವು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಿದ್ಧಿಸದು. ಸರ್ಪಮೊದಲಾದವು ಆತನಕಂಡರೆ, ಗರುಡನಂಕಂಡಂತೆ ಅಂಜುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ದಂಶಭೇದಮತೋವಕ್ಷ್ಯೇ ಶಿವೇನೋಕ್ತಂ ಯಥಾಪುರಾ । ಕ್ಷೀರೋ
ದಶವಿಧೋದಂಶೋಭುಜಂಗಾನಾಂಭಿಷಗ್ವರೈಃ ।ಭೀತೋನ್ಮತ್ತಾಕ್ಷುಧಾ
ರ್ತಶ್ಚ ಆಕ್ರಾಂತೋವಿಷದರ್ಪಿತಃ । ಆಹಾರಾರ್ಥೀಸ್ಪೃಷ್ಟಾರ್ತಶ್ಚಸ್ವಸ್ಥಾ
ನಪರಿರಕ್ಷಕಃ ॥ ನವಮೋವೈರಸಂಬಂಧೋದಶಮಃಕಾಲಸಂಜ್ಞಿಕಃ ॥

ಟೀ ॥ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಶಿವನಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ದಂಶಭೇದವುತಿಳಿಸಲ್ಪಡುತದೆ—ಸರ್ಪದಂಶ ಹತ್ತುತೆರ, ಅದೆಂತೆನೆ—ಸರ್ಪನು ಭಯಪಟ್ಟುಕಚ್ಚುವದು, ಹುಚ್ಚುಹಿಡಿದುಕಚ್ಚುವದು, ಹಸಿದುಕಚ್ಚುವದು, ಮೆಟ್ಟಿದರೆಕಚ್ಚುವದು, ವಿಷಕೊಬ್ಬಿಕಚ್ಚುವದು, ಆಹಾರವ ತೆಕ್ಕೊಂಡು ಸಂಚರಿಸುವಾಗ ಕಂಡುಕಚ್ಚುವದು, ಬಾಯಾರಿ ಕಂಗೆಟ್ಟುಕಚ್ಚುವದು, ತನ್ನಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಾದುಕೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಘಾತವಮಾಡಿದರೆ ಕಚ್ಚುವದು, ಪೂರ್ವದ ವೈರದಿಂದಕಚ್ಚುವದು, ಮೃತ್ಯುವಿನಿಂದಪ್ರೇರಿತವಾಗಿ ಕಚ್ಚುವದು, ಹೀಗೆ ಹತ್ತುಪ್ರಕಾರ.

(ಅಸಾಧ್ಯಸರ್ಪಸ್ಥಾನಗಳು.)

ಶ್ಲೋ॥ ಉದ್ಯಾನೇಜೀರ್ಣಕೂಪೇಚವಟಶೃಂಗಾಟಚತ್ವರೇ । ಶುಷ್ಕ
ವೃಕ್ಷೇಶ್ಮಶಾನೇಚಅಶ್ವಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಶಿಗ್ರುಕೇ ॥ ದೇವತಾಯತೇ ನಾಗಾರಖ
ರ್ಜೂರೇಶಾಕವೃಕ್ಷಕೇ।ಏಷುಸ್ಥಾನೇಷುಯೋದಷ್ಟೋನಸಜೀವತಿಮಾನವಃ ॥

ಟೀ ॥ ಉದ್ಯಾನವನ, ಹಾಳುಬಾವಿ, ಆಲದಮರ, ಮುಗ್ಗುಡ್ಡೆ, ಕಮ್ಮಾರರಕೊಟ್ಟಿಗೆ, ಒಣಗಿದಮರ, ಸ್ಮಶಾನ, ಅರಳೀಮರ, ಚಳ್ಳೇಮರ, ನುಗ್ಗೇಮರ, ದೇವಸ್ಥಾನ, ಹಾಳುಮನೆ, ಖರ್ಜೂರವೃಕ್ಷ, ಕರಿಬೇವಿನಮರ, ಈ ಸ್ಥಾನಂಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ಪಂಗಳು ಕಚ್ಚಿದರೆ ಬದುಕುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿವುದು.

(ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳು.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಭ್ರೂಮಧ್ಯೇ ವಾಧರೇಮೂರ್ಧ್ನಿ ಶಂಖನೇತ್ರಭ್ರುವೋಸ್ತಥಾ । ಗ್ರೀವಾಚುಬುಕಕಂಠೇಷು ಕರಮಧ್ಯೇ ಚ ತಾಲುಕೇ । ಸ್ತನಯೋಸ್ಕಂಧಯೋಃ ಕುಕ್ಷೌ ಲಿಂಗೇ ವೃಷಣನಾಭಿಷು । ಮರ್ಮಸಂಧಿಷು ಸರ್ವತ್ರ ಸರ್ಪದಷ್ಟೋ ನ ಜೀವತಿ ॥

ಟೀ ॥ ಹುಬ್ಬಿನಮಧ್ಯ, ಅಧರೋಷ್ಠ, ಶಿರಸ್ಸು, ಹಣೆ, ಕಣ್ಣು, ಹುಬ್ಬುಗಳು, ಕೊರಳು, ಗಡ್ಡ, ಹೆಗ್ಗತ್ತು, ಹಸ್ತಮಧ್ಯ, ಕಟವಾಯಿ, ಮೊಲೆಕಣ್ಣು, ಮುಡುಕುಗಳು, ಹೊಟ್ಟೆ, ಶಿಶ್ನ, ವೃಷಣ, ಹೊಕ್ಕಳು, ಮರ್ಮದಸಂದುಗಳು, ಈ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಪದಷ್ಟವಾದರೆ ಬದುಕುವದಿಲ್ಲವೆಂದರಿವುದು.

(ಅಸಾಧ್ಯವಾರಂಗಳು.)

ಶ್ಲೋ ॥ ರವೌಭೌಮೇಶನೌ ವಾಥ ಸರ್ಪದಷ್ಟೋ ನ ಜೀವತಿ ॥

ಟೀ॥ ಆದಿತ್ಯ, ಮಂಗಳ, ಶನಿ, ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಪದಂಶವಾದ ಮನುಷ್ಯನು ಬದುಕನು.

(ಅಸಾಧ್ಯತಿಥಿಗಳು.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಷ್ಟಮೀ ಪಂಚಮೀ ಪೂರ್ಣಾ ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ಚತುರ್ದಶೀ । ಅಶುಭಾಸ್ತಿಥಯಃ ಪ್ರೋಕ್ತಾಸ್ತಾಸು ದಷ್ಟೋ ನ ಜೀವತಿ ॥

ಟೀ॥ ಅಷ್ಟಮೀ, ಪಂಚಮೀ, ಪೌರ್ಣಮೀ, ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ, ಚತುರ್ದಶೀ, ಇವು ಅಶುಭತಿಥಿಗಳು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಪದಂಶವಾದರೆ ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಬದುಕುವದಿಲ್ಲ.

(ಅಸಾಧ್ಯನಕ್ಷತ್ರಂಗಳು.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಕೃತ್ತಿಕಾಶ್ರೋಣಮೂಲೇ ಚ ವಿಶಾಖಾ ಭರಣೀ ಮಘಾಃ । ಪೂರ್ವಾಸ್ತಿಸ್ರಸ್ತಥಾ ಚಿತ್ರಾ ಆಶ್ಲೇಷಾಃ ಪಾಪಸಂಜ್ಞಿಕಾಃ । ಏಷು ಋಕ್ಷೇಷು ದಂಶಶ್ಚೇತ್ಸನರೋ ನ ಚ ಜೀವತಿ ॥

ಟೀ॥ ಕೃತ್ತಿಕೆ, ಶ್ರವಣ, ಮೂಲ, ವಿಶಾಖೆ, ಭರಣಿ, ಮಘೆ, ಪೂರ್ವಾಷಾಢೆ, ಪೂರ್ವಾಭಾದ್ರಪದೆ, ಹುಬ್ಬೆ, ಚಿತ್ತೆ, ಆಶ್ಲೇಷೆ, ಇವು ಸರ್ಪದಂಶಕ್ಕೆ ಪಾಪನಕ್ಷತ್ರಂಗಳು. ಈ ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಪದಷ್ಟವಾದರೆ ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಬದುಕನು.

(ಕಾಲ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಸಂಧ್ಯಯೋಶ್ಚೈವ ಅರ್ಧರಾತ್ರನಿಶಾಂತಯೋಃ । ಕಾಲವೇಲಾ ಸಮಾಖ್ಯಾತಾ ಸರ್ಪದಷ್ಟೋ ನ ಜೀವತಿ ॥

ಟೀ॥ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಸಾಯಂಕಾಲ, ಅರ್ಧರಾತ್ರಿ, ರಾತ್ರಿಯಕಡೇಭಾಗ, ಈ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಪದಂಶವಾದರೆ ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಜೀವಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಸರ್ಪಸ್ಯ ಕಾಲುಮಧ್ಯೇಚ ದಂಷ್ಟ್ರಾಃ ಕಂಟಕಸನ್ನಿಭಾಃ। ವಿಮುಂಚಂತಿ ವಿಷಂ ಘೋರಂ ತೇನಾಯಂ ಕಾಲಸಂಜ್ಞಿತಃ ಏಕದಂತೇ ವಿಷಂನಾಸ್ತಿ ದ್ವಿದಂತೇ ಮಂತ್ರಸಾಧನಂ। ತ್ರಿದಂತೇ ಚೌಷಧೈಸ್ಸಾಧ್ಯಂ ಚತುರ್ದಂತೇ ನಜೀವತಿ॥

ಟೀ॥ ಸರ್ಪನ ಕಟವಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಶೀಗೆಮುಳ್ಳಿನಂತೆ ಹಲ್ಲುಗಳಿರುತವೆ, ಅವುಗಳಿಂದ ಘೋರವಾದ ವಿಷವಂ ಉಗುಳುವದರಿಂದ ಕಾಲಮೃತ್ಯುವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುವದು. ಒಂದುಹಲ್ಲುನೆಟ್ಟರೆ ವಿಷವಿಲ್ಲ, ಎರಡುಹಲ್ಲುನೆಟ್ಟರೆ ಮಂತ್ರಸಾಧ್ಯ, ಮೂರುಹಲ್ಲುನೆಟ್ಟರೆ ಔಷಧಸಾಧ್ಯ, ನಾಲ್ಕುಹಲ್ಲುನೆಟ್ಟರೆ ಜೀವಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದರಿವುದು.

ಪ್ರಯೋಗಸಾರದಲ್ಲಿ ಜಾತಿಭೇದ.—ಶ್ಲೋ॥ ಶೈಲೋದ್ಯಾನಸರಿತ್ಸರಸ್ಸುಗುಹಾದೇವಾಲಯೇಷುದ್ವಿಜಾಃ। ಪ್ರಾಕಾರಾಟ್ಟಚತುಷ್ಕತೋರಣಮಹಾಹರ್ಮ್ಯೇಷುಸಂಸ್ಥಾನೃಪಾಃ॥ ಶಾಲಾಗೋಕುಲಯಂತ್ರಕೇಷುಬಹುಶೋವೈಶ್ಯಾರಮಂತೇಬಹು। ಕಾಂತಾರಾಂಬುತಟಾಶ್ಮಕೂಟವಿಷಮಸ್ಥಾನೇಷುಶೂದ್ರಾಸ್ಸ್ಮೃತಾಃ॥

ಟೀ॥ ಪರ್ವತ, ಉದ್ಯಾನವನಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ಪನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿ. ಕೋಟೆ, ಅಟ್ಟ, ಚಾಬೀದಿ, ಹೊರಬಾಗಿಲು, ದೊಡ್ಡುಪ್ಪರಿಗೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ಪಗಳು ಕ್ಷತ್ರಿಯಜಾತಿ. ಕಂಮಾರರಕೊಟ್ಟಿಗೆ, ದನದಹಟ್ಟಿ, ಜಲದಾರಿ, ಬಚ್ಚಲುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ಪಂಗಳು ವೈಶ್ಯಜಾತಿ. ಅಡವಿ, ನೀರು, ಕಲ್ಲುಸಂದು, ಮೊದಲಾದ ವಿಷಮಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ಪಂಗಳು ಶೂದ್ರಜಾತಿಯೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಆಷಾಢೇಶ್ರಾವಣೇವಾಪಿ ನಾಭಿಗರ್ಭಾಭಿಸಂಭೃತಾ। ಕಾರ್ತಿಕೇ ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇವಾಪ್ರಸೂತೇಷ್ಟದಿನೋದಯೇ॥ ಅಂಡಾನಾಂನವವಾಸಪ್ತ ಭಿನ್ನೇಷ್ವೇಷ್ವರ್ಧಮಾಸತಃ। ಶಿಶವಸ್ತ್ರಸ್ಯದೃಶ್ಯಂತೇ ಸ್ತೋಕಾರ್ಕಾಂಕುಸನ್ನಿಭಾಃ॥ ಸಂಬಾಂಗುಲಾಯತಾಃಪೀತಾನೀಲಾಗ್ರಶಿರಸಸ್ತಥಾ। ಸ್ಪಷ್ಟಾನಿವರ್ಷಾಸ್ತ್ರಾಂತ್ಯಕಮಾಸ್ತ್ರಿಸರಿಪಾಂಬಮಾ॥ ತ್ರಯಸ್ತೇನಾಂಚಿಷ್ಯಂ ತೇತೇನಪುಂಸ್ತ್ರೀನಪುಂಸಕಾಃ। ಸಿತವರ್ಣಾಭವಂತ್ಯೇತೇ ಸಪ್ತಭಿರ್ದಿವಸೈಃ ಪುನಃ॥ ತ್ರೈಸ್ಸಂಜ್ಞಾಲಭ್ಯತೇಚೈವ ಪರಸ್ತಾತ್ಸಪ್ತಮೇದಿನೇ। ದಂತೋದ್ಗಮೋಭವೇದೇಷಾಂ ಏಕವಿಂಶತಿಮೇಕಥಾಃ ಮಾಸಾಷ್ಟನ್ತ್ರೈಶ್ಯನ್ತ್ರೈಷ್ಟ್ರಪುರುನ್ಮೀಲ್ಯಾ

ಶೋಲಕಾರಕಂ । ಬಿಂಬಂ ಪಶ್ಯಂತಿ ಸಾವಿತ್ರಂ ಭವಂತಿ ಸವಿಷಾಸ್ತಥಾ ॥
ಪೌಷಾ ಕಾಃ ಕಾರ್ತಿಕೇ ಮಾಸಿ ಸ್ವಲ್ಪವೀರ್ಯವಿಷಾಗಮಾಃ । ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷೇ
ಬಲೋದ್ರಿಕ್ತಾ ವಿಷಾಕೀರ್ಣಶಾಲಿನಃ ॥ ಮಾಸಂ ಮಾತ್ರಂ ಸಮಂ ನಾಗಾ
ವಿಚರಂತಿ ತತಸ್ತತಃ । ಕತಿಷ್ಟರಂತಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದಂ ಕ್ರಮೇಣ ಬಲಶಾಲಿನಃ ॥
ತ್ವಚಂ ಮುಂಚಂತಿ ಷಣ್ಮಾಸಾನ್ಮೃತಿಪ್ರಾಯಾ ಭುಜಂಗಮಾಃ ॥

ಟೀ॥ ಆಷಾಢಮಾಸದಲ್ಲಾದರೂ, ಶ್ರಾವಣಮಾಸದಲ್ಲಾದರೂ ನಾಭಿಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿವುಂಟಾದ ಗರ್ಭದಿಂದ ಬೆಳೆಯುವ ಹೆಣ್ಣುಸರ್ಪವು, ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಾದರೂ ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಾದರೂ ತನಗೆ ಪ್ರಮಾದಿಯುಂಟಾದ ದಿನದಲ್ಲಿ ೯ ಅಥವಾ ೭ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಇಕ್ಕುವದು. ಅವು ೧೫ ದಿನಗಳಿಗೆ ಒಡೆಯುವವು. ಆ ಹಾವಿನ ಮರಿಗಳು ಕೆಂಪಾದ ಕಂಬಳಿಹೂದಲಂತೆ ಕಾಣುವವು. ೫ ಅಂಗುಲ ನೀಟವಾಗಿ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪಿನೊಡನೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತವಾಗಿ, ವಿಷವಿಲ್ಲದಿರುವು. ಇವುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮದಿಂದ ಆ ಹೆಣ್ಣುಸರ್ಪ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಭಕ್ಷಿಸುವದು. ಅವುಗಳಪೈಕಿ ೩ ಮರಿಗಳು ಉಳಿಯುವವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ೧ ಹೆಣ್ಣು, ೧ ಗಂಡು, ೧ ನಪುಂಸಕಗಳಾಗುವವು. ಏಳು ದಿನಗಳಿಗೆ ಬಿಳುಪುವರ್ಣ ತಿರಿಗಿ, ಮತ್ತೇಳು ದಿನಗಳಿಗೆ ಚೈತನ್ಯವೂ ಜ್ಞಾನವೂ ಉಂಟಾಗುವವು, ತರುವಾಯ ಪಕ್ಷದಿವಸಗಳ ಮೇಲೆ ಮೊಟ್ಟೆಯೊಡೆದದು ೨೧ ದಿನಗಳಿಗೆ ದಂತಗಳುಂಟಾಗುವವು. ಮೊಟ್ಟೆಯೊಡೆದ ೩೦ ದಿನಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು ಚಲನವೂ ತಿರುಗಾಟವೂ ಉಂಟಾಗಿ ಆದಿತ್ಯಮಂಡಲವನ್ನು ನೋಡುವವು. ಆಗ ವಿಷೋತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವದು. ಕೆಲವು ಸರ್ಪಗಳು ಕಾರ್ತಿಕಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತವೆ, ಅವು ಸ್ವಲ್ಪ ಪರಾಕ್ರಮವಿಷಗಳುಳ್ಳವಾಗಿರುವು, ಮಾರ್ಗಶಿರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವು ವಿಶೇಷ ಬಲವಿಷಗಳುಳ್ಳವಾಗಿರುವು. ಆಮೇಲೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ತಾಯಿಯ ಕೂಡಲೂ ತರುವಾಯ ಏಕಾಕಿಯಾಗಿಯೂ ಸಂಚರಿಸುವವು, ಆರು ತಿಂಗಳಿಗೊಂದಾವರ್ತಿ ಪೊರೆಗಳೆಯುವವು, ಆಗ ಮರಣಾವಸ್ಥೆಯಂತೆ ಪರಿತಾಪಪಡುವವು.

ಶ್ಲೋ॥ ಮಯೂರಶ್ಯೇನನಕುಲಬಿಡಾಲಾವೃಕಸೂಕರೈಃ । ಗೋಖು
ರಾಶನಿದಾವೈರ್ವಾ ಪಿಕುಭಿರ್ವಾಥವಾಪರೈಃ ॥ ಯದಿ ನ ಸ್ಯಾನ್ಮೃತಿಸ್ತೇ
ಷಾಂ ಜೀವಂತಿ ಶರದಾಂ ಶತಮ್ ॥

ಟೀ॥ ನವಿಲು, ಗಿಡಗ, ಮುಂಗುಸಿ, ಬೆಕ್ಕು, ತೋಳ, ಕಾಡುಹಂದಿ, ದನಗಳ ಕಾಲಗೊರಸು, ಸಿಡಿಲು, ಕಾಡುಗಿಚ್ಚು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದಲೂ ಮಿಡಿಯಿಂ

ಕೆರದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಸರ್ಪಗಳಿಗೆ ಮರಣವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನೂರುವರ್ಷ ಬದುಕುವವು.

ಶ್ಲೋ॥ ವಿಂಶೋತ್ತರಂ ಶತಂ ದ್ವಂದ್ವಂ ತೇಷಾಂದಂ ಕಾಷ್ಟಕೀರ್ತಿತಾಃ। ನ ವೈವ ಸವಿಷಾಸ್ತೇಷಾಂ ದಂಷ್ಟ್ರಾಸ್ತ್ವಷ್ಟೌ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ॥ ಕಾಳರಾತ್ರೀ ಕರಾಳೀ ಚ ಯಮದೂತೀ ವಿಭೀಷಣೀ। ಭದ್ರಕಾಳೀ ಚ ಮುಖರೀ ಸರ್ಪದೂತ್ಯುಗ್ರಭೀಷಣೀ॥ ಅತ್ಯುಗ್ರಭೀಷಣೀ ಚೇತಿ ದಂಷ್ಟ್ರಾಸ್ತ್ವಷ್ಟೌ ಪ್ರಕೀರ್ತಿತಾಃ। ವಾಮದಕ್ಷಿಣ ಪಾರ್ಶ್ವಸ್ಥಾ ಅನ್ಯಾಶ್ಚೈವಾಗ್ರಸಂಸ್ಥಿತಾಃ॥ ಪೂರ್ವಾಶ್ಚತಸ್ರೋ ವಾಮಸ್ಥಾಶ್ಚತಸ್ರೋನ್ಯಾಶ್ಚ ದಕ್ಷಿಣೇ। ಅತ್ಯುಗ್ರಭೀಷಣೀ ನಾಮ್ನಾ ಚೈಕಾ ವಕ್ತ್ರಾಗ್ರಸಂಸ್ಥಿತಾ॥ ಆಸಾಂ ಕತಿಪಯಾಭಿಸ್ತು ದಂಷ್ಟ್ರಾಭಿರುರಗೋ ಭೃಶಂ। ಮನುಷ್ಯಂ ದಶತಿ ಕ್ಷಿಪ್ರಮನ್ವೇಷ್ಟವ್ಯಂ ಚತುರ್ವಿಧಂ॥ ಅವಲುಪ್ತಂ ಚ ದಷ್ಟಂ ಚ ವಿದ್ಧಂ ಖಂಡಿತಮಿತ್ಯಪಿ। ಅದಂಶಮವಲುಪ್ತಂ ಸ್ಯಾದ್ದಷ್ಟಮೇಕ ತು ಕಂಟಕಾ॥ ವಿದ್ಧಂ ತು ಕದ್ವಯಂ ಪ್ರೋಕ್ತಂ ಖಂಡಿತಂ ತು ಚತುಃಕ್ಷತಮ್॥

ಟೀ॥ ಸರ್ಪಂಗಳ ಹೆಡೆಯ ಉಭಯಪಾರ್ಶ್ವಂಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕೂಡಿ ೨೨೦ ದಂತಗಳುಂಟಾಗಿರುವು. ಕಾಳರಾತ್ರಿ, ಕರಾಳಿ, ಯಮದೂತಿ, ವಿಭೀಷಣಿ, ಭದ್ರಕಾಳಿ, ಮುಖರಿ, ಸರ್ಪಧೂತಿ, ಉಗ್ರಭೀಷಣಿ, ಅತ್ಯುಗ್ರಭೀಷಣಿ, ಎಂಬ ಒಂಭತ್ತು ವಿಷಹಲ್ಲುಗಳುಂಟು. ಎಡದದಾಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಳರಾತ್ರಿ, ಕರಾಳಿ, ಯಮದೂತಿ, ವಿಭೀಷಣಿ ಎಂಬ ೪ ಹಲ್ಲುಗಳಿರುವು. ಭದ್ರಕಾಳಿ, ಮುಖರಿ, ಸರ್ಪದಂತಿ, ಉಗ್ರಭೀಷಣಿ ಎಂಬ ೪ ಹಲ್ಲುಗಳು ಬಲದದಾಡೆಯಲ್ಲಿರುವು, ಅತ್ಯುಗ್ರಭೀಷಣಿ ಯೆಂಬ ಹಲ್ಲು ಮುಖದ ಮುಂಗಡೆಯಲ್ಲಿರುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕಚ್ಚುವವು, ಕಚ್ಚಿದಗಾಯ ೪ ವಿಧವಾಗಿರುವು, ಅದನ್ನು ಅರಸಿ ಕಾಣಬೇಕು, ಅದೆಂತೆನೆ— ಸರ್ಪದಂಶ, ಅವಲುಪ್ತ, ದಷ್ಟ, ವಿದ್ಧ, ಖಂಡಿತವೆಂಬ ೪ ತೆರ. ಗಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕಚ್ಚಿದ್ದು ಅವಲುಪ್ತವೆಂತಲೂ, ೧ ಹಲ್ಲುನೆಟ್ಟಿಗಾಯವಾದದ್ದು ದಷ್ಟವೆಂತಲೂ, ೨ ಹಲ್ಲುನೆಟ್ಟದ್ದು ವಿದ್ಧವೆಂತಲೂ, ೩ ಹಲ್ಲುನೆಟ್ಟದ್ದು ಖಂಡಿತವೆಂತಲೂ, ತಿಳಿಯುವದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಮಂತ್ರೌಷಧಗಳಿಂದ ಸಾಧ್ಯ, ೪ ನೆಯದಾದ ಖಂಡಿತವೆಂಬುದು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶೋಫಾಂಚಾಂಗದೃಗಾಸ್ಯಕಾರ್ಷ್ಣ್ಯಮುದರಾಟೋಪಂಚ ವೇಗಃ ಪರಃ। ಪ್ರಸ್ವೇದಾಸ್ಯವಿಶೋಷಣೇ ಅಪಿ ಪರೋ ವೈವರ್ಣ್ಯದೃಕ್ಸ್ರೋತಸಿ॥ ಘೂರ್ಣ್ಯುತ್ಕಂಪಮತಃ ಪರೋ ಹೃದಿ ರುಜಾ ಶಿಥ್ಯಾಭವಶ್ಲೋಪರಃ।

ನಿಶ್ವಾಸಂಕಟುಗೌರವಂಚಕುರುತೇಜಂತೋರ್ಮೃತಿಂಸಪ್ತಮಃ ॥

ಟೀ॥ ಸರ್ಪಕಚ್ಚಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ೭ ವೇಗವುಂಟು. ಮೊದಲನೇವೇಗ ರೋಮಾಂಚವನ್ನೂ, ಕಣ್ಣು ಬಾಯಿ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣವರ್ಣವನ್ನೂ, ೨ ನೇವೇಗ ವೆಗ್ಗಳವಾದ ಬೆವರನ್ನೂ, ಆಸ್ಯಶೋಷಣವನ್ನೂ, ೩ ನೇವೇಗ ದೇಹದಲ್ಲಿ ವಿವರ್ಣವನ್ನೂ, ಕಣ್ಣುಗತ್ತಲೆಯನ್ನೂ, ೪ ನೇವೇಗ ಛರ್ದಿಯನ್ನೂ ದೇಹದಲ್ಲಿನಡುಕವನ್ನೂ, ೫ ನೇವೇಗ ಎದೆನೋವು ಬಿಕ್ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನೂ, ೬ ನೇವೇಗ ಊರ್ಧ್ವಶ್ವಾಸವನ್ನೂ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಭಾರವನ್ನೂ, ೭ ನೇವೇಗ ಮರಣವನ್ನೂ ವುಂಟುಮಾಡುವದು.

(ಮಂಡಲವಿಷದವೇಗಗಳು.)

ಶ್ಲೋ॥ ಪೀತಾಸ್ಯಗಾತ್ರಶ್ವಯಥೂತ್ಕಟೋಸ್ಯಾದಂಶಾತ್ಸ್ರುತಿಸ್ಸ್ವೇದಕೃಷಿಕ್ಕೃತೀಯಃ॥ ಜ್ವರಂಚತುರ್ಥಸ್ತ್ವಪರೋವಿದಾಹಂಪರೋಮೃತಿಂಮಂಡಲಿನಾಂಷಡೇತೇ॥

ಟೀ॥ ಮಂಡಲವಿಷಕ್ಕೆ ಆರುವೇಗ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇವೇಗ ಮುಖದಲ್ಲಿಯೂ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಹಳದೀವರ್ಣವನ್ನೂ, ಮೈಯಲ್ಲಿ ಬಾತನ್ನೂ, ೨ ನೇವೇಗ ಕಚ್ಚಿದಘಾಯದಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಸುರಿಯುವಣವನ್ನೂ, ೩ ನೇವೇಗ ಬೆವರನ್ನೂ, ಬಾಯಾರಿಕೆಯನ್ನೂ, ೪ ನೇವೇಗ ಜ್ವರವನ್ನೂ, ೫ ನೇವೇಗ ದೇಹದಲ್ಲಿತಾಪವನ್ನೂ, ೬ ನೇವೇಗ ಮರಣವನ್ನೂ ವುಂಟುಮಾಡುವದು.

(ರಾಜಿಲ ವಿಷವೇಗಗಳು.)

ಶ್ಲೋ॥ ಆದ್ಯೋರಾಜಿಲಜಸ್ಸ್ತಥಾಃವಿತನುತೇವೇಗೋದ್ವಿತೀಯಃಪುನಃ । ಗಾ
ತ್ರಾಣಾಂಗುರುತಾಂಪರೋಽಸ್ರದನಘ್ರಾಣಾಕ್ಷಿದಂಶಸ್ರುತಿಂ॥ ಮನ್ಯಾಸ್ತಂ
ಭಶಿರೋಗುರುತ್ವಮಪರಶ್ಶೀತಜ್ವರಂಪಂಚಮೋ । ವಾಕ್ಸಂಗಂಚಮೃತಿಂ
ತಥಾವಿತನುತೇಷಷ್ಠೋಽಪಿವೇಗಃಪರಃ ॥

ಟೀ॥ ರಾಜಿಲಸರ್ಪನಿಂದ ವುಂಟಾದ ಮೊದಲನೇವೇಗದಿಂ ಮೈಮೇಲೆ ನರಗಳು ಏಳುವದು. ೨ ನೇವೇಗ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಭಾರವನ್ನೂ, ೩ ನೇವೇಗ ಬಾಯಿ, ಮೂಗು, ಕಣ್ಣು, ಕಚ್ಚಿದಘಾಯ, ಇವುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ರಕ್ತವನ್ನೂ, ೪ ನೇವೇಗದಾಡಾಭಂಗವನ್ನೂ ಮಂಡೆ ಭಾರವನ್ನೂ, ೫ ನೇವೇಗ ಶೀತಜ್ವರವನ್ನೂ ವಾಕ್ಸ್ತಂಭನವನ್ನೂ, ೬ ನೇವೇಗ ಮರಣವನ್ನೂ ವುಂಟುಮಾಡುವದು.

(ಸರ್ಪವಿಷಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ದಷ್ಟಮಾತ್ರೇದಷ್ಟದಾಶುಛಿದ್ಯಾದಗ್ರಾಂಸ್ವಯಂಭೃಶಂ। ನಿಷ್ಠೀವೇ

ನಸಮಾಲಿಂಪೇದ್ದಂಶಕರ್ಣಮಲಿನವಾ ॥ ಸೂತ್ರೇಣಪರಿಬಧ್ನೀಯಾದ್ದಂಶಾತ್ತುಚತುರಂಗುಳೇ ॥

ಟೀ ॥ ಕಚ್ಚಿದಕ್ಷಣವೇ ಘಾಯದೊಳು ರಕ್ತಹಾಕಿಸುವದು. ಅಥವಾ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಅಂಗವಂಕತ್ತರಿಸಿಹಾಕುವದು, ಅಥವಾ ಕಚ್ಚಿದಘಾಯದಲ್ಲಿ ಪುಗಳಿವುಜ್ಜುವದು. ಹಲ್ಲುಮಾಸಿಯನ್ನಾದರೂ ಕಿವಿಯಗುಗ್ಗೆಯನ್ನಾದರೂ ಹಾಕಿವುಜ್ಜುವದು. ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕುಬೆರಳುಬಿಟ್ಟು ಘಾಯದಮೇಲಕ್ಕೆ ಹಗ್ಗದಿಂದಕಟ್ಟಿ ಚನ್ನಾಗಿ ಬಿಗಿದು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಂಮಾಡುವದು.

ಮಹಾಪಾಠ.—ಶ್ಲೋ ॥ ಶಕೃದ್ರಸಸಮಂಸರ್ಪಿಃಪಾಯಯೇತ್ತುಗವಾಂ ಬುಧಃ ।ಹೃದಯಾವರಣಂನಾಮಜೀವರಕ್ಷಾಕರಂಪರಂ ॥

ಟೀ ॥ ಕಚ್ಚಿದಮಾತ್ರದಲ್ಲೇ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹಸುವಿನ ಸಗಣೀರಸವನ್ನು ಹಸುವಿನತುಪ್ಪವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡುವುದು. ಇದು ಹೃದಯಾವರಣವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಬುದು. ಜೀವರಕ್ಷಣಕರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮರಿಚಂಕುಡುಬಂಪಿಷ್ಟ್ವಾ ಘೃತಸ್ಯಕುಡುಬಂಪಿಬೇತ್ । ವಿಷಿಸರ್ವಶ್ರೇಮೇತಸ್ತಾಶ್ವೇತಾಬಗಿರಿಕರ್ಣಿಕಾ ॥

ಟೀ॥ ೮ ಹಲಮೆಣಸನ್ನು ೮ ಹಲ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡಿಸಲು ಸರ್ಪವಿಷ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ದರ್ವೀಕರ, ಮಂಡಲ, ರಾಜಿಲಗಳೆಂಬಮೂರುವಿಧವಾದ ಸರ್ಪವಿಷಂಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಳೀಸಟ್ಟುಗದಬೇರನ್ನು ನೀರಲ್ಲಿ ಅರದುಕೊಡಿಸಲು ವಿಷ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಕಂಟಕಪ್ರಯೋಗ)

ಶ್ಲೋ॥ ಸರ್ಪಾದಿವಿಷನಾಶಾಯ ಟಂಕಣಂಶೀತವಾರಿಣಾ । ಪಾನಲೇಪನಸ್ಯಾದ್ವೈತ್ರವಿಷಂಹನ್ಯಾದ್ರಹಸ್ಯಕಂ ॥

ಟೀ॥ಒಂದುಹಲ ಬಿಳಿಗಾರವನ್ನು ತಣ್ಣೀರಲ್ಲಿಅರದು ಪಾನನಸ್ಯಗಳಂಮಾಡಿಸಲು ಸಕಲವಾದಸರ್ಪವಿಷ ಪರಿಹಾರವಹುದು. ಇದು ರಹಸ್ಯಪ್ರಯೋಗ

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಿರೀಷಪುಷ್ಪಪತ್ರತ್ವಕ್ಫಲಮೂಲಕೃತೌಷಧಂ । ಸಿದ್ಧಂಪಂಚಶಿರೀಷಾಖ್ಯಂಚಸ್ಥಿರವಿಷಾಪಹಂ ॥

ಟೀ ॥ ಬಾಗೇಸುರದಪುಷ್ಪ, ಎಲೆ, ತೊಗಟೆ, ಕಾಯಿ, ಬೇರು, ಈಪಂಚಾಂಗಗಳನ್ನು ನೀರಲ್ಲಿಅರದು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಕುಡಿಯಕೊಡಿಸಲು ಸ್ಥಾವರಜಂಗ

ಮವಿಷವೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹರವಹುವು. ಇದರಹೆಸರು ಪಂಚಶಿರೀಷಪ್ರಯೋಗ. ಇದು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಪ್ರಯೋಗದ ಔಷಧ.

ಶ್ಲೋ ॥ ನೀಲೀಗೃಂಜನಜಂಬೀರಹರಿದ್ರಾಮೇಷಶೃಂಗಿಣಃ । ನಸ್ಯಪಾನೆ ಪ್ರಯುಂಜೀತಗತಸಂಜ್ಞೋಪಿಜೀವತಿ ॥

ಟೀ ॥ ನೀಲಿಬೇರು, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ, ಅರಿಸಿನ, ಆಡುದಿಗುಮರದಬೇರು, ಇವುಗಳನ್ನು ನಿಂಬೇಹುಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಗದು ಅರಸದಲ್ಲೇ ಕದಡಿಹುಡಿಸಿ ನಸ್ಯವಂಮಾಡಿಸಲು ಸರ್ಪದಂಶದಿಂದ ಮೂರ್ಛರಕಪ್ಪಿದವನಾದರೂ ಜೀವಿಸುವನು.

ಪ್ರಯೋಗಸಾರದಲ್ಲಿ —ಶ್ಲೋ॥ ಶ್ವೇತಾರ್ಕಮೂಲಂಕುಟಜಸ್ಯಬೀಜಂ। ಕೋಶಾತಕೀಹಿಂಗುಶಿರೀಷಬೀಜಂ ॥ ಅಜಸ್ಯಮೂತ್ರೇಂಕಟುಕತ್ರಯಂ ಚ। ಸರ್ಪಂವಿಷಂಹಂತ್ಯಪಿಕಾಲಕೂಟಂ ॥

ಟೀ ॥ ಬಿಳೀಯೆಕ್ಕೆಬೇರು, ಕೊಡಸೀಗನಬೀಜ, ಕಹಿಪೀರೆಬೀಜ, ಹಿಂಗು, ಬಾಗೇಬೀಜ, ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿ, ಇವಿಷ್ಟನ್ನೂ ಆಡಿನಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಅರದು ನಮನಸ್ಯಗಳಂಮಾಡಿಸಲು ಕಾಲಕೂಟವಿಷವಾದರೂ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಬಿಲ್ವಸ್ಯಮೂಲಂಸುರಸಸ್ಯಪುಷ್ಪಂ । ಫಲಂಕರಂಜಸ್ಯನತಂ ಸುರಾಹ್ವಂ ॥ ಫಲತ್ರಯಂವ್ಯೋಷನಿಶಾದ್ವಯಂಚ । ಬಸ್ತಸ್ಯಮೂತ್ರೇಣಸುಸೂಕ್ಷ್ಮಪಿಷ್ಟಂ ।ಭುಜಂಗಲೂತೋಂದುರುವೃಶ್ಚಿಕಾದ್ಯೈ। ರ್ವಿಷೂಚಿಕಾಜೀರ್ಣಗರಜ್ವರಾಂಶ್ಚ॥ಆರ್ತಾಂತರ್ತಾಭೂತಪಿಶಾಚಿಕಾಂಶ್ಚ । ಸ್ವಷ್ಟಾರಕಠೋರ್ಯಂಜನಪಾನನಸ್ಯೈಃ ॥

ಟೀ॥ಬಿಲ್ಲಪತ್ತೆದಬೇರು, ತೊಕ್ಕೆಯಸೊಪ್ಪು, ಹೊಂಗೇಬೀಜ, ಗಂಧಿಕತಗರ, ದೇವದಾರು, ತ್ರಿಫಲೆ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಅರಿಸಿನ, ಮರದರಿಸಿನ, ಇವುಗಳನ್ನುಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಆಡಿನಮೂತ್ರದಿಂದ ಸಣ್ಣನಾಗಿಅರದು ಅಂಜನ ಗುಡಗುಗಳಂಮಾಡಿ ನಿಂಬೇಹಣ್ಣಿನರಸದಿಂದಲಾದರೂ ಕಣ್ಣೀರಿಂದಲಾದರೂ ಅಂಜನಪಾನನಸ್ಯಗಳಂಮಾಡಿಸಲು ಹಾವು ಜೇಡರಹುಳ, ಇಲಿ, ಚೇಳು, ಇವುಗಳವಿಷಗಳು ಶಮನವಹುವು. ವಿಷೂಚಿ, ಅಜೀರ್ಣ, ಕ್ರಿಮಿಸರಕು, ಜ್ವರ,ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ರೋಗಗಳು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಿರೀಷರಸಸಂಯುಕ್ತಂಮಕ್ಕ್ಷೈರ್ನಸ್ಯಮುತ್ತಮಂ । ದಷ್ಟಾನಾಂನಷ್ಟಸಂಜ್ಞಾನಾಂಕುರ್ಯಾನ್ನಸ್ಯಾಂಜನಂಚಿರಂ ॥

ಟೀ॥ ಬಾಗೇಸೊಪ್ಪಿನರಸದಲ್ಲಿ ಕಿಗಣೆಯರಕ್ತವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ನಸ್ಯವಂಮಾ

ಡಿಸಲು ಹಾವುಕಚ್ಚಿ ಮೂರ್ಛೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯನು ಜೀವಿಸುವನು.*****

ಶ್ಲೋ॥ ರಸಿನಭೃಂಗರಾಜಸ್ಯನಸ್ಯಂಸರ್ಪವಿಷಂಹರೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಗರಗನಸೊಪ್ಪಿನರಸದಿಂದ ನಸ್ಯವಂಮಾಡಿಸಲು ಸರ್ಪವಿಷಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ತಂಡುಲೀಯಕತುಲ್ಯಾಂಶತ್ರಿವೃತಾಂಸರ್ಪಿಷಾಂಪಿಬೇತ್ । ಪನ್ನಗೋತ್ಥಂವಿಷಂಹಂತಿನಸ್ಯಂಪಾನರ್ವಿರಸ್ತ್ರೈಃ ॥

ಟೀ॥ ಬಿಲುತೀರೇಬೇರು, ತಗಚ್ಚೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡಲು ಸರ್ಪವಿಷ ಶಮನವಹುದು. ಕೊಮ್ಮೆಸೊಪ್ಪಿನರಸದಿಂದ ನಸ್ಯವಂಮಾಡಿಸಲು ಸರ್ಪವಿಷ ಶಮನವಹುದು.

(ವಿಷಕ್ಕೆ ಅಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ದಿವಾಸ್ವಪ್ನಂವ್ಯವಾಯಂಚವ್ಯಾಯಾಮಂಕ್ರೋಧಮಾತಪಂ।
ಸುರಾಂತಿಲಕುಳುತ್ಥಂಚವರ್ಜಯೇತ್ತುವಿಷಾತುರಃ ॥

ಟೀ॥ ಹಗಲುನಿದ್ರೆ, ಸ್ತ್ರೀಸಂಗ, ವ್ಯಾಯಾಮ, ಕ್ರೋಧ, ಬಿಸಿಲು, ಮದ್ಯ, ಎಳ್ಳು, ಹುರಳಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಷತಾಕಿದವರು ವರ್ಜಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ॥ ವಿದಾಹೀನ್ಯನ್ನಪಾನಾನಿವಿಷಾರ್ತಾನಾಂವಿವರ್ಜಯೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ವಿದಾಹಕರವಾದ ಅನ್ನಪಾನಂಗಳಂ ವಿಷತಾಕಿದವರು ವರ್ಜಿಸುವುದು.

(ವಿಷಕ್ಕೆ ಪಥ್ಯ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಶಾಲಯಃಷಷ್ಟಿಕಾಜೀರ್ಣಾಃಕೋರದೂಷಾಃಪ್ರಿಯಂಗವಃ। ಮುದ್ಗಾಹರೇಣುತುವರೀಪಟೋಲಂವೇತ್ರಪಲ್ಲವಾಃ॥ ತಂಡುಲೀಯಕಜೀವಂತೀವಾರ್ತಾಕಸುನಿಷಣ್ಣಕಾಃ । ಜಾಂಗಲಂದಾಡಿಮಂಧಾತ್ರೀಕಪಿತ್ಥಂಸ್ಸೈಂಧವಂಹಿತಂ ॥

ಟೀ॥ ೬೦ ದಿನಕ್ಕೆ ಬೆಳದುಬರುವ ಭತ್ತದಅಕ್ಕೀಅನ್ನ, ಹಳೇಬರಗಿನಅಕ್ಕೀಅನ್ನ, ನವಣಕ್ಕೀಅನ್ನ, ಹೆಸರು, ರೇಣುಕಾ, ತೊಗರಿ, ಪಡವಲದಕಾಯಿ, ಬೆತ್ತದಕುಡಿ, ಬಿಲುತೀರೆ, ಸೀಹಾಲೆಸೊಪ್ಪು, ಬಕ್ಕವತ್ತೆ, ಪುಳ್ಳಂಪುರಚಿ, ಜಾಂಗಲಮಾಂಸ, ದಾಡಿಂಬರಹಣ್ಣು, ನೆಲ್ಲೀಕಾಯಿ, ಬೇಲದಕಾಯಿ, ಸೈಂಧವ, ಇವುಪಥ್ಯಗಳು.

(ವೃಶ್ಚಿಕವಿಷಕ್ಕೆ)

ಶ್ಲೋ॥ ವೃಶ್ಚಿಕಸ್ಯವಿಷಂತೀವ್ರಮಾದಾದಹತಿವಹ್ನಿವತ್ । ಊರ್ಧ್ವಮಾರೋಹತಿಕ್ಷಿಪ್ರಂದಂಶೇಪಶ್ಚಾತ್ತುತಿಷ್ಠತಿ ॥ ದಂಶಸ್ಸದ್ಯೋತಿರುಕ್ಶ್ಯಾವಸ್ತುದ್ಯತಿಸ್ಫುಟತೀವಚ ॥

ಟೀ ॥ ಚೇಳು ಕಚ್ಚಿದರೆ ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯಗಲಿದಂತೆ ಉರಿವುದು, ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ ಉಳಿದು ಕಚ್ಚಿದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದು. ಆಘಾಯ ಅತಿವೇದನೆಯೊಡನೆ ಧೂಮ್ರವರ್ಣವಾಗಿ ಬಿರಿದೇಳೋಣವೆಂಬದಾಗಿರುವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕುಂದುಶೂರರಕ್ತಪುಚ್ಛಕ್ಷ್ಮಮಟಿಷಶ್ಶುಕ್ಲಕೀಟಕಃ । ಚತುರ್ವಿಧಾ ವೃಶ್ಚಿಕಾಸ್ಸ್ಯುರ್ಯಥೋಕ್ತೋತ್ತರವಿಷಾಧಿಕಾಃ ॥

ಟೀ ॥ ಕುಂದುಶೂರಜ, ರಕ್ತಪುಚ್ಛ, ಹುಮ್ಮುಚೇಳು, ಶುಕ್ಲಕೀಟ, ವೆಂಬದಾಗಿ ಚೇಳು ನಾಲ್ಕುವಿಧ, ಅವು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ವಿಷಾಧಿಕ್ಯವುಳ್ಳವಾಗಿರುವವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅರ್ಕಸ್ಯ ದುಗ್ಧೇನ ಶಿರೀಷಬೀಜಂ । ತ್ರಿಭಾವಿತಂ ಪಿಪ್ಪಲಿಚೂರ್ಣಮಿಶ್ರಂ ॥ ಏತದ್ಧ್ರುತಂ ಹಂತಿ ವಿಷಾಣಿ ಕೀಟ । ಭುಜಂಗಲೂತೋಂದುರುವೃಶ್ಚಿಕಾನಾಂ ॥

ಟೀ ॥ ಎಕ್ಕೆಯ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬಾಗೇಬೀಜವನ್ನು ಮೂರುವೇಳೆ ಭಾವನೆಮಾಡಿ ಆ ಬೀಜವನ್ನು ಹಿಪ್ಪಲಿಯನ್ನು ಸಮವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ತಣ್ಣೀರಿಂದ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳು, ಸರ್ಪ, ಜೇಡಗಳುಳ, ಇಲಿ, ಚೇಳು, ಇವುಗಳ ವಿಷ ಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅಂತೇ ವೃಶ್ಚಿಕದಷ್ಟಾನಾಂ ಸಮುದೀರ್ಣೇ ಭೃಶಂ ವಿಷೇ । ವಿಷೇಣಾ ಲೇಪಯೇದ್ದಂಶಂ ವಿಷೇ ಸರ್ಪಿಷ್ಯಯಂ ವಿಧಿಃ ॥

ಟೀ ॥ ಚೇಳು ಮೊದಲಾದ ವಿಷ ಯಾತರಿಂದಲೂ ಗುಣವಾಗದಿದ್ದರೆ ಕಡೆಗೆ ವತ್ಸನಾಭಿಯಂ ನೀರಿಂದ ಅರದು ಆ ಘಾಯಕ್ಕೆ ಇಕ್ಕಲು ವಿಷಹರವಹುದು. ಸರ್ಪನ ವಿಷಕ್ಕೂ ಯೀ ವಿಧಾನವನ್ನೇ ಮಾಡಿಸುವದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ನಾಗವಲ್ಲೀದಳರಸಂ ಲವಣೇನ ಸಮನ್ವಿತಂ । ಕಂಸೀಕರೇಣ ಸಂಪಿಷ್ಟ್ವಾ ಲಿಂಪೇದ್ವೃಶ್ಚಿಕದಂಶಕಂ ॥

ಟೀ ॥ ವೀಳ್ಯದೆಲೆ ರಸದಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ಕಲಸಿ ಕಂಚಿನ ಹರಿವಾಣದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಂದ ಮರ್ದಿಸಿ ಆಘಾಯಕ್ಕೆ ಇಕ್ಕಲು ಚೇಳಿನ ವಿಷ ಕೂಡಲೇ ಪರಿಹರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮಯೂರಪಾರಾವತಕುಕ್ಕುಟಾನಾಂ । ಕಾಕಸ್ಯ ವಿಷ್ಟಾಪಿ ಚ ಸೈಂಧವೇನ ॥ ಷಡ್ಬಿಂದುಕಂಕರ್ಕಟಕಸ್ಯ ಪಾದಂ । ಮಧುಕ್ರಿಯಾಂ ಸ್ಯಾದ್ದಶವೃಶ್ಚಿಕಘ್ನಂ ॥

ಟೀ ॥ ನವಿಲು, ಪಾರಿವಾಳ, ಕೋಳಿ, ಕಾಗೆ, ಇವುಗಳ ವಿಷ್ಟೆ, ಇಂದ್ರಕೋ

ಪದಕುಳು, ನೆಲಗಿರುಬ, ಹೆಂಡ್ರಿಕಾಯಿಕಾಲು, ಉಪ್ಪು, ಜೇನುತುಪ್ಪ, ಶರ್ಕರೆ, ಈ ಹತ್ತನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿಮರ್ದಿಸಿ ಕಚ್ಚಿ ಘಾಯಕ್ಕೆ ಯಿಕ್ಕಿಸಲು ಚೇಳಿನ ವಿಷಂಗಳುಶಮನವಹುವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ರಜನೀಚೂರ್ಣಧೂಪಿನವಿಷಂವೃಶ್ಚಿಕಜಂಹರೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಅರಿಸಿನದ ಚೂರ್ಣದ ಹೊಗೆಯನ್ನು ದಂಶವಾದ ಠಾವಿಗೆ ಹಿಡಿಯಲು ವಿಷಹರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಅರ್ಕಧುತ್ತೂರಯೋರ್ಮೂಲಜಲಪಾನಂವಿಷಾಪಹಂ ॥

ಟೀ ॥ ಯಕ್ಕೆಯಬೇರನ್ನಾದರೂ ಉಮ್ಮತ್ತದಬೇರನ್ನಾದರೂ ತಣ್ಣೀರಲ್ಲಿಅರದು ಕುಡಿಯಿಸಲು ವೃಶ್ಚಿಕವಿಷ ಪರಿಹಾರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಾಕಜಂಘೀಯಮೂಲಂ ವಾಆರನಾಳೇನಪಿಷ್ಟಕೇತ್ । ಪಾನ ಲೇಪನಯೋರ್ಹಂತಿವಿಷಂವೃಶ್ಚಿಕಜಂಕಿಲ ॥

ಟೀ ॥ ಯೆಲುವಸಂಧಿಬೇರನ್ನು ಅಂಬಲದಲ್ಲಿ ಅರದು ಕಗಡಿ ಕುಡಿಯಕೊಟ್ಟು, ಕಚ್ಚಿದಘಾಯಕ್ಕೆ ಲೇಪವಮಾಡಿಸಲು ವೃಶ್ಚಿಕವಿಷ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಪುತ್ರಜೀವಫಲೋನ್ಮಜ್ಜಾಂ ಪಲಾಶೋತ್ಥಾಂಕರಂಜಜಾಂ। ಮಜ್ಜಾಂ ಹೊಮೇನಲಿಂಪೆಚ್ಛಿನ್ನ ಶ್ಯೇದ್ವೃಶ್ಚಿಕಜಂವಿಷಂ॥

ಟೀ ॥ ಪುತ್ರಜೀವಿಯತಿರಳು, ಮುತ್ತುಗಬೀಜದತಿರಳು, ಹೊಂಗೇಬೀಜದತಿರಳು, ಈ ಮೂರನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ನೀರಿಂದಅರದು ದಂಶಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಲೇಪಿಸಲು ವೃಶ್ಚಿಕವಿಷಹರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಸಿಕ್ಥಕಂಸಪ್ತಧಾಭಾವ್ಯಂಸ್ನುಹ್ಯರ್ಕಪಯಸಾಕಪಿ । ಕತ್ತಪ್ತಂವಹ್ನಿನಾಸ್ಪೃಷ್ಟಂದಂಶಸ್ಥಾನೇವಿಷಂಹರೇತ್॥

ಟೀ ॥ ಜೇನುಮೇಣವನ್ನು ಯೆಕ್ಕೆಯಹಾಲು, ಮುಂಡಿಗಳ್ಳಿಯಹಾಲು, ಇವುಗಳಿಂದ ಏಳುಭಾವನೆಯಂಮಾಡಿಸಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ವೃಶ್ಚಿಕದಂಶವಾದಾಗ ದಂಶಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಆಮೇಣವಂ ಕಾಯಿಸಿಒತ್ತಲು ಅವಿಷವಮುಳ್ಳು ಆಮೇಣದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಕೊಂಡುಬರುವದಲ್ಲದೆ ವಿಷಸಹ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಾಸಮರ್ದಸ್ಯಮೂಲಂ ಚಾವಚಾಂ ವಾನಿಂಬಪತ್ರಕಂ । ಚರ್ವಿತಂಘ್ರಾತೃಕಂ ಕರ್ಣೇವಿಷಂವೃಶ್ಚಿಕಜಂಹರೇತ್ ॥

ಟೀ ॥ ಎಲೆಕುರೀಬೇರನ್ನೂ ಬಜೆಯನ್ನೂ ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪನ್ನೂ ಬಾಯಲ್ಲಿಹಾಕಿ

ಕೊಂಡು ಅಗಿದು ವೃಶ್ಚಿಕದಂಶವಾದವನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಪುರುಕಲು ವಿಷ ಇಳಿವುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶ್ವೇತಕಾರ್ಪಾಸಜಂಮೂಲಂಪೂತ್ಕೃತಂವಿಷನಾಶನಂ। ಘೃತಾರ್ಕದುಗ್ಧಲಿಪಿನಯಷ್ಟ್ಯಾವಾಧೂಪಿತೇನವಾ॥ ಸೈಂಧವೋಷ್ಣಾಜ್ಯಪಾನಂವಾಪ್ರತ್ಯೇಕಂವಿಷಜಿದ್ಭವೇತ್॥

ಟೀ॥ ಮದಹತ್ತಿಬೇರಂಅಗಿದು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿಪುರುಕಲು ವೃಶ್ಚಿಕವಿಷ ಪರಿಹರ. ಎಕ್ಕೆಯ ಹಾಲನ್ನೂ ಉಪ್ಪನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಲೇಪವಮಾಡಿಸಲು ವಿಷಹರ. ಯಷ್ಟಿಮಧುಕದ ಧೂಪವಂಹಾಕಿಸಲು ವೃಶ್ಚಿಕವಿಷಹರ. ಸೈಂಧವವನ್ನುಪುಡಿಮಾಡಿಹಾಕಿ ಬಿಸೀತುಪ್ಪವಂಕೂಡಿಸಲು ಚೇಳಿನವಿಷ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಮಾತುಳಂಗಸ್ಯಮೂಲಂತುರವಿವಾರೇಸಮುದ್ಧರೇತ್। ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖೇನೈವಹುಂಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೇಸ್ಪೃಶೇತ್॥ ವಾಮಾಂಗೇದಕ್ಷಿಣೇದಷ್ಟೇ ವಾಮೇದಷ್ಟೇಚದಕ್ಷಿಣೇ।ಸಪ್ತಧಾಮಾರ್ಜನೇನೈವಂವಿಷಂವೃಶ್ಚಿಕಜಂಹರೇತ್॥

ಟೀ॥ ಕೋಟಮಾದಳದ ಬಡಗಲಹಾರಿದಬೇರನ್ನು ಆದಿತ್ಯವಾರ ಉದಯಕಾಲದೊಳು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅರ್ಚನೆಯಂಮಾಡಿತಂದು ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ಹುಂಹುಂಯೆಂದು ನೂರೆಂಟಾವರ್ತಿಜಪಿಸಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಲದಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚೇಳುಕಚ್ಚಿದರೆ ಎಡದಭಾಗದಲ್ಲಿ ಏಳಾವರ್ತಿ ಆಬೇರಿನಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕಾಗಿ ಇಳಿಯತೆಗೆಯುವದು. ಎಡದಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಚ್ಚಿದರೆ ಬಲದಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೆಳಕ್ಕಾಗಿ ಇಳಿಯತೆಗೆದು ನಿವಾಳಿಸಲು ವೃಶ್ಚಿಕವಿಷ ಪರಿಹರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಶ್ವಗಂಧ್ಯಾಸಮೂಲಂತುಮೂಲಂವೃಶ್ಚಿಕದಂಶಜಂ। ಮಾರ್ಜನೇನವಿಷಂಹನ್ಯಾದ್ದೃಷ್ಟಪ್ರತ್ಯಯಕಾರಕಂ॥

ಟೀ॥ ಹಿರೀಮದ್ದಿನಬೇರನ್ನೂ ಬಿಳೀಕುಮ್ಮೇಬೇರನ್ನೂ ಆದಿತ್ಯವಾರದದಿವಸ ನಿಯಮದಲ್ಲಿತಂದು ಚೇಳುಕಚ್ಚಿದಠಾವಿನಲ್ಲಿ ಆ ಎರಡುಬೇರನ್ನೂಕೂಡಿಸಿ ಏಳುಬಾರಿ ಮೇಲಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯತೆಗೆಯಲು ಸದ್ಯಃ ವಿಷಶಮನವಹುದು. ಮಹಾಆಶ್ಚರ್ಯಕರದೃಷ್ಟಪ್ರತ್ಯಯಕರಯೋಗ.

ಶ್ಲೋ॥ ಗ್ರಾಹ್ಯಂಹಂಸಪದೀಮೂಲಂಪ್ರಾತರಾದಿತ್ಯವಾಸರೇ। ಮುಖಸ್ಥಂಪೂತ್ಕೃತಂಕರ್ಣೇವಿಷಂವೃಶ್ಚಿಕಜಂಹರೇತ್॥

ಟೀ॥ ಆದಿವಾರದದಿನದಲ್ಲಿ ಮೌನವಾಗಿ ಹಂಸಪಾದೀಮೂಲವಂತಂದು ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಚೇಳುಕಚ್ಚಿದರೆ ಆಬೇರನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿಹಾಕಿಕೊಂಡು ಅಗಿದು

శివియల్లి వురబలు విషపరిహార· ఇదుసిద్ధప్రయోగ.************

మంత్రః ॥ క్షొంక్షొంఖాంఖాంక్రాంషాంసాంక్షొంసాంక్షొం హాంఅనేనమంత్రేణవృశ్చికదష్టంకగవీరకాష్ఠేనసంమార్జయేత్ నిర్విషంభవతి॥

టీ॥ క్షొం క్షొం ఖాం ఖాం క్రాం షాం సాం క్షోం సాం క్షొం హాం యెంబమంత్రదింద కణిగిలకట్టిగెయింద వృశ్చికదష్టవాదవనం యిళియుశెగియలు ఆవిష యిళిదుహోగువదు.

(మూషకవిష.)

శ్లో॥ అష్టాదశవిధామూషాలాలనాచపలాదయః । యస్మిన్నంగేపతశ్యైషాంశుక్లమంగేస్పృశేతవా ॥ తస్మాత్ప్రదిగ్ధేతశ్రస్రెదూషితేపాండుతాంగతే । గ్రంథయశ్శ్వయథుః కోఠమండలాని భ్రమోరుచిః ॥ శీతజ్వరోంగరుక్సాదో వేపథుఃపర్వభేదనం । రోమహర్షారతిర్మూర్ఛాదీర్ఘకాలానుబంధనం॥ శ్లేష్మానుబంధంబహ్వాఖుపోతకాకృతికంసకృత్ ॥

టీ॥ ఇలిగళు లాలనే, చపలేయెంబ హెసరుళ్ళవే మొదలాగి ౧౮ తెరనాగిహవు· ఆ ఇలిగళు సంయోగవమాడి వొందొందు జోరియాడిశొంతు మనుష్యరమేలెబిద్దు అదరశుక్లవెల్లి తాకుతదెయో ఆస్థళదల్లిరక్తకెట్టు పాండువర్ణవుంటాగి, ఆమేలెగంటుగళుయెద్దు బాతువుంటాగువదు. కొర్కెగళూ బటుబటువాగి గంథెగళూ యేళువవు, భ్రమె, అరోచక, శీతజ్వర, మైనోవు, జళలికె, నడుక, సందుగళనోవు, రోమాంచ, బేసరికె. మూర్ఛె, దీర్ఘకాలానుబంధియాద శ్లేష్మ, ఇవుగళన్నుంటుమాడువదు. ఇలియఆకారదల్లి మైమేలెగంటుగళు, బాయారికె, ఇష్టులక్షణంగళూ వుంటాగిహవు.

(అసాధ్యలక్షణ.)

శ్లో॥ వ్యవాయ్యాఖువిషాత్కృర్ద్ధంభూయోభూయశ్చకుప్యతి । మూలవస్త్రివిషన్మోస్త్వంఆఖ్వాభిర్గ్రంథభిశ్చితం ॥ చుచుందర సగంధంచవర్జయేదాఖుదూషితం ॥

ಟೀ ॥ ಜೋರಿಯಾಡಿ ಸಂಗಮಾಡಿದ ಇಲಿಯವಿಷ ಬಹಳ ಪ್ರಕೋಪಿಸಿಯಿದ್ದು ಮತ್ತು ಮತ್ತೂ ಪ್ರಕೋಪಿಸುವದು, ಆಪದಗಿಂದ ಕೆಳಿಹೊಟ್ಟೆಬಿನ್ನಿಗೆ ಹುತ್ತಿ ಕುಟಿ ವಿವರ್ಣವಾಗಿ, ಮೈಮೇಲೆ ಇಲಿಯ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಗಂಟುಗಳು ಯೆದ್ದು, ಮೈಯಲ್ಲಿ ಪುಣಗಿನ ಗಂಧವುಂಟಾಗಿಹುದು. ಹೀಗಿರುವ ಇಲಿಯವಿಷ ಅಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಮೂರ್ಛಾಂಗಶೋಫವೈವರ್ಣ್ಯಕ್ಲೇದಶಬ್ದಾಶ್ರುತಿಜ್ವರಾಃ । ಶಿರೋಗುರುತ್ವಂಲಾಲಾಸೃಕ್ಛರ್ದಿಶ್ಚಾಸಾಧ್ಯಲಕ್ಷಣಂ॥

ಟೀ ॥ ಮೂರ್ಛೆ, ಮೈಯಲ್ಲಿ ಬಾವು, ಚೇಹುದಲ್ಲಿ ವಿವರ್ಣ, ಬೆವರು, ಕಿವಿಕೇಳಸದಿರುವಣ, ಜ್ವರ, ಸುಂಡೆ ಭಾರ, ಬಾಯಲ್ಲಿ ಜೊಲ್ಲು ಸುರಿವಣ, ರಕ್ತಗಂಡೆಗಂಡೆಯಾಗಿರುವಣ, ವಾಂತಿವಣ, ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಇಲಿಯವಿಷ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದರಿವುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಆಖುನಾದಷ್ಟಮಾತ್ರಸ್ಯದಂಶಂದಂಡೇನದಾಹಯೇತ್ । ಆಗಾರಧೂಮಮಂಜಿಷ್ಠಾರಜನೀಲವಣೋತ್ತಮೈಃ ॥ ಲೇಪೋಜಯತ್ಯಾಖುವಿಷಂ ಸಿರಾಂವಾಮೋಕ್ಷಯೇತ್ತತಃ ॥

ಟೀ ॥ ಇಲಿ ಕಚ್ಚಿದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಕಚ್ಚಿದ ಘಾಯದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಳಿಯಿಂ ಕಾಕಿಸುವದು, ಆಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಣ, ಮಂಜಿಷ್ಠಿ, ಅರಿಸಿನ, ಸೈಂಧವ, ನಾಲ್ಕನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ನೀರಿಂದರದು ಘಾಯಕ್ಕೆ ಲೇಪಿಸಲು ಇಲಿಯವಿಷ ಪರಿಹಾರ. ನರದಮೇಲೆ ರತ್ತಿಯಿಂ ಕಾಕಿ ರಕ್ತವಂ ತೆಗೆಯಿಸಲು ವಿಷಹರ.

ಶ್ಲೋ ॥ ವಿರೇಚನೇತ್ರಿವೃನ್ನೀಲೀತ್ರಿಫಲಾಕಲ್ಕ ಇಷ್ಯತೇ ॥

ಟೀ॥ ತಿಗಡೆ, ನೀಲೀಬೇರು, ತ್ರಿಫಲೆ, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ ಅರದು ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಲು ವಿರೇಚನವಾಗಿ ಇಲಿಯವಿಷ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಕಪಿತ್ಥಪತ್ರಸಂಸಿದ್ಧಃ ಕಷಾಯಸ್ತೈಲಸಂಯುತಃ । ನಿಹಂತ್ಯಾಖುವಿಷಂತದ್ವತ್ಕಪಿತ್ಥಸ್ಯ ವರ್ಚಾದಿಭಿಃ ॥

ಟೀ ॥ ಬೇಲದಸೊಪ್ಪು ಕಂಬು ಅಷ್ಟಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಷಾಯವ ಕಾಯಿಸಿ ೩ ದಿನ ಕುಡಿಯ ಕೊಡಲು ಯಿಲಿಯವಿಷ ಪರಿಹಾರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ। ಅಶ್ವಕರ್ಣಪತ್ರಸ್ವರಸಂತೈಲಯುಕ್ತಂದಿನತ್ರಯಂ । ಯಃಪಿಬೇನ್ನಾಖುಬಾಧಾತಸ್ಯಜನ್ಮಾಂತರೇಪಿನ ॥

ಟೀ ॥ ಬಳ್ಳೀಪುಂಡೇಸೊಪ್ಪಿನ ರಸವನ್ನು ಯೆಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ವೆರೆಸಿ ೩ ದಿನ ಕುಡಿಯ ಕೊಡಲು ತೆಗದುಕೊಂಡವನಿಗೆ ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂಷಕ

ವಿಷಬಾಧೆಯಿಲ್ಲವೆಂದರಿವುದು.*************************

ಶ್ಲೋ॥ ಭೂನಾಗಪಲಚತುಷ್ಟಯಮರಿಚರಸೋನೇಪ್ರಕುಂಚಯುಗಪಕ್ವಂ।
ತೈಲಪ್ರಸ್ಥಂಚರಗರಮಾಖುವಿಷಂಹಂತಿ ಪಾನಲೇಪಾಭ್ಯಾಂ॥

ಟೀ॥ ಭೂನಾಗ ೪ ತೊಲ, ಮೆಣಸು ೧ ತೊಲ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ ೧ ತೊಲ, ಈ ೩ ರನ್ನೂ ಕಲ್ಕವಮಾಡಿ ೧ ಬಳ್ಳ ಯೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಕವಮಾಡಿ ಹದದಲ್ಲಿಯಿಳುಹಿ, ಪಾನ ಲೇಪನಂಗಳಂಮಾಡಿಸಲು ಬರುಕಾಲದ ಇಲಿಯವಿಷ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಅಜಾಸ್ಪೃಶಭವಂತೈಲಂಸರ್ವಾಖುವಿಷನಾಶನಂ॥

ಟೀ॥ ರಕ್ತಕಿವಿಯಸೊಪ್ಪಂತಂದು ಯೆಳ್ಳೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿಹಾಕಿ ಅಟ್ಟು ಪ್ರೊಕ್ಕೆ ಕೊಡಿಸಲು ಯಿಲಿಯವಿಷಶಮನವಹುದು.

ನಿರ್ಯಸಾಧನಲ್ಲಿ.—ಶ್ಲೋ॥ ಶಿಲಾತಾಳಕಕುಷ್ಠಾನಿತಾಪ್ಯನಿರ್ಗುಂಡಿಜೈತ್ರ
ದರ್ವ್ಯೈಃ। ಪಾನಂಮೂಷಕದಷ್ಟಾನಾಂದತ್ತಂತೀವ್ರಂವಿಷಂಹರೇತ್॥

ಟೀ॥ ಮಣಿಶಿಲೆ, ತಾಳಕ, ಚಂಗಲಕೋಷ್ಠ, ಈ ೩ ರನ್ನೂ ಸಣ್ಣನಾಗಿಚೂರ್ಣಿಸಿ ವ್ಯಾಘ್ರೀಸೊಪ್ಪಿನರಸದಲ್ಲಿ ತಾವನೆಕೊಟ್ಟು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಮೂಷಕ ನೂದರೆ ಕಣ್ಣೀರಿಂದಅರದು ಕುಡಿಸಲು ವಿಷ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಚಿಂಚಾಫಲಸಮಾಯುಕ್ತಂಗೃಹಧೂಮಪಲಾರ್ಧಕಂ। ಪುರಾ
ಣಾಜ್ಯೇನಸಪ್ತಾಹಂಲಿಹೇದಾಖುವಿಷಂಹರೇತ್॥

ಟೀ॥ ಹುಣಿಸೇಹಣ್ಣನ್ನೂ, ಯಿಲ್ಲಣವನ್ನೂಕೂಡಿಸಿ, ಕಿವಿಚಿ, ಅರ್ಧತೊಲ ತುಪ್ಪವೆರಸಿ ೭ ದಿವಸಗಳು ಕೊಡಿಸಲು ಯಿಲಿಯವಿಷ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಶಿರೀಷಕುಸುಮಂಶಕಿಶ್ರಿವರ್ತಕ್ಸನಾಭಿಯುತಂಪಿಬೇತ್। ವಿಷಂ
ಮೂಷಕದಷ್ಟಾನಾಂಶಮಮಾಪ್ನೋತಿತತ್‌ಕ್ಷಣಾತ್॥

ಟೀ॥ ಬಾಗೇಹೂವನ್ನೂ ವರ್ಸನಾಭಿಯನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಯೆಮ್ಮೆಯಜ್ಜಿಗೆಯಿಂದ ಅರದು ಕುಡಿಯ ಕೊಡಲು ತತ್ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಷಶಮನವಹುದು.

(ಶ್ವಾನವಿಷಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಗುಡತೈಲಾರ್ಕದುಗ್ಧಾನಾಂಲೇಪಾತ್ ಶ್ವಾನವಿಷಂಹರೇತ್॥

ಟೀ॥ ಬೆಲ್ಲ, ಯೆಳ್ಳೆಣ್ಣೆ, ಎಕ್ಕೇಹಾಲು, ಈ ೩ ರನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಗಾಯಕ್ಕೆ ಲೇಪಿಸಲು ಶ್ವಾನವಿಷಪರಿಹರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಪಿಷ್ಟ್ವಾಪಾಮಾರ್ಗಮೂಲಂತುಕರ್ಷೈಕಂಮಧುನಾಲಿಹೇತ್।

ಶ್ವಾನದಷ್ಟವಿಷಂಹಂತಿಲಿಂಪಿತ್ಕುಕ್ಕುಟವಿಷ್ಟಯಾ ॥**************

ಟೀ ॥ ಉತ್ತರಣೀಬೀಜ ೮ ವರಹತೂಕವನ್ನು, ನೀರಲ್ಲಿ ಅರದು ೮ ವರಹತೂಕ ಜೇನುತುಪ್ಪ ಕೂಡಿಸಿ ಕೊಡಲು ಶ್ವಾನವಿಷಪರಿಹಾರವಹುದು.

(ಹುಚ್ಚುನಾಯಿಕಚ್ಚಿದರೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಉನ್ಮತ್ತಶ್ವಾನದಷ್ಟಾನಾಂ ಕುಮಾರೀಂದಳಸೈಂಧವಂ । ಸುಖೋಷ್ಣಂಬಂಧಯೇತ್ಪಿಷ್ಟಂದಿನಾಂತೇತುಸುಖಂಭವೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ಹುಚ್ಚುನಾಯಿಕಚ್ಚಿದರೆ ಲೋಳಸರದ ಹುಳಿಯನ್ನೂ ಸೈಂಧವವನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ಬಿಸಿಮಾಡಿಕಟ್ಟಿಸಲು ಹುಚ್ಚುನಾಯಿ ವಿಷಹರವಹುದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಆಜ್ಯೇನತಂಡುಲೀಮೂಲಂತುಲಸೀಮೂಲಕಂತುವಾ । ತಂಡುಲೋದಕಪಾನೇನಕೀಟಜೋರ್ಧ್ವಂವಿಷಂಹರೇತ್ ॥

ಟೀ॥ ತುಪ್ಪದಿಂದ ಚಿಲಕೀರೆಯಬೇರನ್ನಾದರೂ, ತುಲಸೀಬೇರನ್ನಾದರೂ ಅರದು ಅಕ್ಕೀಗಚ್ಚಿನಲ್ಲಿಕದಡಿ ಕುಡಿಯ ಕೊಡಲು ದುಷ್ಟಕೀಟವಿಷಹರವಹುದು.

(ಭೇಕವಿಷಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಿರೀಷಜಮಜಕ್ಷೀರೇಪಿಬೇದ್ಭೇಕವಿಷಾಪಹಂ । ವ್ಯೋಷಂಮೇಘರವಂಸಾಜ್ಯಂಭೇಕಮತ್ಸ್ಯವಿಷಾಪಹಂ ॥

ಟೀ ॥ ಬಾಗೇಸೊಪ್ಪನ್ನು ಆಡಿನಹಾಲಲ್ಲಿ ಅರದು ಕುಡಿಯ ಕೊಡಲು ಕಪ್ಪೆ ವಿಷ ಶಮನವಹುದು. ಶುಂಠಿ, ಮೆಣಸು, ಹಿಪ್ಪಲಿಗಳನ್ನು ತುಪ್ಪದಲ್ಲಾದರೂ ಮೆಲ್ಲಿಸಲು ಕಪ್ಪೇಮತ್ಸ್ಯಗಳ ವಿಷಹರವಹುದು. ಚಿಲಕೀರೆಬೇರನ್ನಾದರೂ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡೆ ಕಪ್ಪೆಮತ್ಸ್ಯಗಳವಿಷ ಪರಿಹಾರ॥

(ವ್ಯಾಘ್ರಾದಿಮೃಗಗಳವಿಷಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ವೃಕವ್ಯಾಘ್ರಸೃಗಾಲರ್ಕ್ಷತರಕ್ಷ್ವೇಪಿವಾಜಿನಾಂ । ರುಧಿರಂಸ್ರಾವಯೇದ್ದಂಶಾನ್ದಹೇತ್ಪ್ರೋಹಶಲಾಕಯಾ ॥ ಲೇಪಯೇದ್ದಷ್ಟವಿಷಂಹಂತಿಮೂಲಂಶ್ವೇತಪುನರ್ನವಂ । ತಿಮುತ್ರಿಬಹುನೋಕ್ತೇನತತ್ಕ್ಷಣಾದ್ವಿಷನಾಶಿನೀಂ ॥ ಪುತ್ರಜೀವಿಫಲಾನ್ಮಜ್ಜಾಂಶೀತತೋಯೇನಪೇಷಯೇತ್ । ನಾವನಾಂಜನಲೇಪ್ಯೈಸ್ತುಶಾನಾದ್ವಾನಿಷ್ಕಮಾತ್ರಕಃ ॥

ಟೀ॥ ತೋಳ, ವ್ಯಾಘ್ರ, ನರಿ, ಕರಡಿ, ಹೆಬ್ಬುಲಿ, ಹುಡುಕೋಲಬರಗ, ಕುದುರೆ, ಇವುಕಚ್ಚಿದರೆ ಆಘಾಯದಿಂದ ರಕ್ತವಂತೆಗೆಯಿಸುವದು. ಆಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಕಬ್ಬಿಣ

ದಸಲಾಕೆಯಿಂದ ರಕ್ತಹಾಕಿಸುವದು. ಆಮೇಲೆ ಬಿಳೀಕೊಮ್ಮೇಬೇರನ್ನು ನೀರಿಂದಅರದು ಗಾಯಕ್ಕೆ ಲೇಪನಂಮಾಡಿಸುವದು. ವಿಶೇಷವೇಳ್ಯಾಕೆ, ಪುತ್ರಜೀವಿಕಿರಳನ್ನು ಕಣ್ಣೀರಿಂದಅರದು ೧ ವರಹತೂಕವಂನಸ್ಯಲೇಪನಂಗಳಂಮಾಡಿಸಲು ಸಕಲವಿಷಗಳೂಶಮನವಹವು.

ಶ್ಲೋ ॥ ವಂಧ್ಯಾಕಾಕೋಟಕೀಕಂದಂಜಲಪಿಷ್ಟಂಪಿಬೇಲ್ಲಿಪೇತ್ । ಸರ್ಪಮೂಷಕಮಾರ್ಜಾರವೃಶ್ಚಿಕಾದಿವಿಷಾಪಹಂ ॥

ಟೀ ॥ ಬಂಜೆವಾಗಲಗಡ್ಡೆಯನ್ನು ನೀರಿಂದಅರದು ೮ ವರಹತೂಕ ಕುಡಿಯಕೊಡಲು ಸರ್ಪ, ಇಲಿ, ಬೆಕ್ಕು, ನಾಯಿ, ನರಿ, ಇವುಮೊದಲಾದ ವಿಷಗಳು ಪರಿಹರವಹವು.

(ಹಲ್ಲಿಯವಿಷಕ್ಕೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಗೃಹಗೋಧಾವಿಷಂಹನ್ಯಾದ್ಗಾಂಧಾರೀಮೂಲನಸ್ಯಕಃ॥

ಟೀ ॥ ಹಲ್ಲಿಯವಿಷವು ಗಾಂಧಾರೀಸೊಪ್ಪಿನರಸದಿಂದ ನಸ್ಯವಂಮಾಡಲು ಶಮನವಹದು.

ಶ್ಲೋ ॥ ಶಿಖಿಪಿಂಛಂಬಲಾಕಾಷ್ಠಿಸರ್ಪವಚಂದನಂಘೃತಂ । ಧೂಪೋವಿಷಘ್ನಶ್ಶಯನೇ ವಾಸಸಾತ್ಸರ್ವಜಂತುಗಃ ॥

ಟೀ ॥ ನವಿಲಗರಿ, ಬೆಳ್ಳಕ್ಕಿಯಮೊಲುವು, ಪೊಸುವೆ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ತುಪ್ಪ, ಇವ್ವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ತಾನು ಮಲಗಿಕೊಂಬುವ ಮನೆಯಲ್ಲಿಧೂಪವನ್ನು ಹಾಕಿಸಲು ಅದರ ಆಘ್ರಾಣದಿಂದ, ಅದು ದೇಹವೆಲ್ಲವ್ಯಾಪಿಸಿ ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲವಿಷವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವದು.

(ಸರ್ಪಪಲಾಯನಕ್ಕೆ.)

ಓಂ ಹ್ರಃ ಸರ್ಪಕುಲಾಯಸ್ವಾಹಾ ಎಂಬ ಮರಳು ನೂರೆಂಟಾವರ್ತಿಮಂತ್ರಿಸಿ ೧ ತಾವುಬಿಟ್ಟು ಮಿಕ್ಕಾದತಾವುಗಳಿಗೆ ಎರಚಲು ಸರ್ಪವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸದಂತೆ ಪಲಾಯನವಾಗಿ ಹೋಗುವವು.

(ಕ್ರಿಮಿವಿಷಚಿಕಿತ್ಸೆ.)

ಶ್ಲೋ ॥ ಅನೇಕವಿಷಜೀವಾನಾಂಚೂರ್ಣಂದ್ಯೂಷವಿಷ್ಮೈರ್ಯುತಂ । ಮಿಶ್ರಿತಂನಖಕೇಶೈಶ್ಚಗೋಹಾದೇಶ್ಚೂರ್ಣಸಂಯುತಂ ॥ ಕೃತ್ರಿಮಂತುವಿಷಂಖ್ಯಾತಂಪಕ್ಷಂಮಾಸಂತುಬಾಧತೇ॥

టీ ॥ అనేకవిధవాద విషజంతుగళ చూర్ణగళు కెలవు ఉపవిషగళొడనెకూడిదరూ దంతనఖ కేశగళ చూర్ణగళొడనె కూడిదరూ బోంటుగళ చూర్ణగళొడనెకూడిదరూ అదు కృత్రిమ విషవెనిసికొంబుదు. ఈ చాలుగళివాగి ఒందుపక్ష కాలవాదరూ ఒందుమాస కాలవాదరూ శరీరవన్ను వేధిసి బాధిసున్నంటుమాడువదు.

(కృత్రిమవ్యాధియ లక్షణ.)

శ్లో ॥ ఆలస్యంచిభవేజ్జాడ్యం కాసశ్వాసోబలక్షయః । రక్తస్రావోజ్వరశ్శోషో సంతాపశ్శ్రమసంయుతః ॥ దేహకాంతి వివర్ణత్వంపీతత్వకునఖత్వకః । హృత్పాదనేత్రహస్తాదిదాహస్సంతాపకారకః ॥ శిరస్స్ఫురితశ్శుష్కకాసశ్చ ప్రలాపకుజివిభ్రమాః । హారిద్రవర్ణస్సర్వాంగే కృత్రిమవ్యాధిలక్షణం॥

టీ ॥ ఆలస్య, మైభార, శ్వాసకాసగళు, మూగినల్లియూ బాయినల్లియూ అపానద్వారదల్లియూ రక్తసురియువదు, జ్వర, శోష, మైవురికె, బళలికె, దేహకాంతిగుందువదు, కప్పియమైవర్ణ, కణ్ణు,వుగురు, చర్మగళు హళదివర్ణవాగిరువదు, మొచెకై కాలు కణ్ణుగళురియువదు, తండెహూడలు వుదురిహోగువదు, కుడిగెమ్ములు, ప్రలాప, అరోచక, భ్రమె, సర్వాంగవూ అరిసినవర్ణవాగిరువదు, ఈగెయిద్దరె కృత్రిమవ్యాధియెందరివుదు.

(కృత్రిమవిషపరీక్షె.)

శ్లో ॥ కాసమర్దసగుల్మంచ గాత్రౌమూత్రేణసేచయేత్ । పాత్రేస్థితాః సమస్తాస్తెఽస్తో భవతి తక్షణాత్ ॥

టీ॥ఎలెకురిగెగిడదబేరిన మేలెకృత్రిమశంకెయుళ్ళవను గారిప్రమూత్రిసలు బిళిగాగువదరొళగె ఆగిడవు కందిదరె మద్దు హాకిదరెందు తిళియువదు.

శ్లో ॥ పుత్రజీవోర్థ్విత్వంమజ్జాం గోక్షీరేణిసమ్మార్జితం । పీత్వాచోగ్రగరంహన్యాన్నానాయోగకృతంవిషం ॥

టీ ॥ పుత్రజీవి యరివళన్ను ౧ వరహతూకవన్ను హసువినహాలల్లి అరదుకుడిసలు నానాతెరవిషగళుపరిహరవహవు.

(ಘೃತ.)

ಶ್ಲೋ॥ ವೃಷತೋನಿಂಬಪತ್ರಾಣಿಪಟೋಲಂಚಪಲಂಪಲಂ। ತೋಯೈರಷ್ಟಗುಣೈಃ ಕ್ವಾಥ್ಯ ಪಾದಶೇಷಂ ಸಮಾಹರೇತ್॥ ಕ್ವಾಥತುಲ್ಯಂ ಘೃತಂ ಗಾವಂ ಘೃತಾರ್ಧಮಭಯಾರಜಃ। ಘೃತಶೇಷಂ ಪಚೇತ್ಸಮ್ಯಕ್ ಪಾನಾದ್ಗರಹರಂ ಭವೇತ್॥

ಟೀ॥ ಆಡುಸೋಗೆಸೊಪ್ಪು, ಬೇವಿನಸೊಪ್ಪು, ಕಹಿಪಡವಲ, ಈ ಮೂರನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ೧ ಪಲವನ್ನು ೮ರ ಪಲನೀರಲ್ಲಿ ಕಷಾಯವಿಟ್ಟು ಚತುರ್ಭಾಗಾವಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ಆ ಕಷಾಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪವಂ ಹನಿಸಿ ತುಪ್ಪದೊಳರ್ಧದಲ್ಲಿ, ಮೂರುಪಲ ಅಳಲೇಕಾಯಿ ಚೂರ್ಣವ ಹಾಕಿ ಘೃತಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಯಿಸಿ ೮ ವರಹತೂಕ ತುಪ್ಪ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಲುಮಂಡಲ ಸೇವಿಸೆ ಕೃತ್ರಿಮವ್ಯಾಧಿ ಶಮನವಹುದು.

ಶ್ಲೋ॥ ಗೃಹಧೂಮಂ ಜಲೈಃ ಪಿಷ್ಟ್ವಾ ತಂಡುಲೀಮೂಲಸಾಮ್ಯಕಂ। ಕಲ್ಕಂ ಚತುರ್ಗುಣಂ ಚಾಜ್ಯಂ ಘೃತಾತ್ ಕ್ಷೀರಂ ಚತುರ್ಗುಣಂ॥ ಘೃತಶೇಷಂ ಪಚೇತ್ಸಮ್ಯಕ್ಪಿಬೇತ್ಸರ್ವಗರಾಪಹಂ॥

ಟೀ॥ ಇಲ್ಲಣವನ್ನೂ ಚಿಲಕೀರಿಬೇರನ್ನೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ನೀರಲ್ಲಿ ಅರದು ಅದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕುಮಡಿ ಹಸುವಿನತುಪ್ಪವನ್ನೂ ನಾಲ್ಕುಮಡಿ ಹಸುವಿನಹಾಲನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ ತುಪ್ಪವುಳಿಯ ಕಾಯಿಸಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ೮ ವರಹತೂಕ ತುಪ್ಪವಂ ಕಾಲುಮಂಡಲ ಸೇವಿಸಲು ಕೃತ್ರಿಮವಿಷಹರವಹುದು. ಪಥ್ಯ ಹಾಲೋಗರ.

(ಚೂರ್ಣ.)

ಶ್ಲೋ॥ ಏಲಾತಾಳೀಸಪತ್ರಾಣಿ ತ್ರ್ಯೂಷಣಂ ಜೀರಕಂ ಸಮಂ। ಚೂರ್ಣಂ ದ್ವಿಧಾ ಸಿತಾಯುಕ್ತಂ ಭುಕ್ತಂ ಗರಹರಂ ಭವೇತ್॥

ಟೀ॥ ಯಾಲಕ್ಕಿ, ತಾಳೀಸಪತ್ರಿ, ತ್ರಿಕಟುಕ, ಜೀರಿಗೆ, ಯಿಷ್ಟನ್ನೂ ಸಮಾಂಶವಾಗಿ ಚೂರ್ಣಿಸಿ ಯಿಮ್ಮಡಿ ಶರ್ಕರೆ ಬೆರಸಿ ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ಕೃತ್ರಿಮವಿಷ ಪರಿಹರವಹುದು.

ಶೋ॥ ತ್ರೈಲಕರ್ಪೂರಜಂಬೀರಸಂಯೋಗಾದ್ಯೋಗಜಂ ವಿಷಂ। ಸಮಾಂಶೇನ ತು ಮಧ್ವಾಜ್ಯಮೇವಂ ಸಂಯೋಗಜಂ ಭವೇತ್। ಜಲೇನ ಪುತ್ರಜೀವಂ ವಾ ರಜನೀಂ ವಾರನಾಳಕೈಃ॥ ದೇವದಾಳಿಂ ನೃಮೂತ್ರೈರ್ವಾ ಸಪಾರ್ಷಿಂ

చేంద్రవారుణిం।గిరికర్ణీకాయామూలంవాప్రత్యేకంవిషజిద్భవేత్॥

టీ॥ఎణ్ణె పత్తుకట్టర నింబేహణ్ణుగళన్నాదరూ, సమాంశవాగి కుప్ప జేనుకుప్పగళన్నాదరూ కూడిసిదరె సంయోగజ విషవన్నిళిసికొంబుదు. అదక్కె పుత్రజీవియకిరళు ౧ వరహతూక నీరల్లిఅరదు కొడిసిదొడె సంయోగజ విషహరవాగువుదు.

శ్లో ॥ నీలీకులకస్యమూలంవాఅశ్వగంధస్యబధ్నకం । పునర్నవస్యమూలంవాప్రత్యేకంవిషజిద్భవేత్॥

టీ ॥ నీలిబేరన్నాదరూ, బిళీమద్దినబేరన్నాదరూ కొమ్మెబేరన్నాదరూ హాలు, వరహతూక కణ్ణీరల్లి అరదు కుడియకొడలు కృమివిష శమనవాగువుదు.

శ్లో ॥ అంకోలమూలచూర్ణంతుకర్షమాత్రప్రమాణకః।జంబీరరసకఃపీత్వా కృమీణాంతువిషంహరేత్ ॥పథ్యంతక్రోదనం దేయంసప్తరాత్రిమతంద్రితః ॥

టీ ॥ అంకోలిబేరిన తొక్కన్ను చూర్ణవమాడి ౨ వరహాతూకవన్ను నింబేహణ్ణినరసదల్లి కలిసికొడిసలు ఏళుదినక్కె కృమివిష పరిహరవాగువుదు. మజ్జిగెఅన్న పథ్య.

శ్లో ॥ చిత్రమూలత్వచశ్చూర్ణంగోక్షీరేణతుపాయసం ॥ కృత్వాభోజనంతు శ్వాకృమింవిషమాహరేత్ ॥

టీ ॥ చిత్రమూలద బేరినతొక్కన్ను హసువిన హాలింద అరదు పరమాన్నమాడి వుణ్ణలు కృమివిష నివృత్తియాగువుదు.

శ్లో ॥ ఇంగుళస్యచమూలంతుజంబీరరసమర్దితం । అష్టప్రమాణకల్కంచజంబీరస్యరసేనతు। పాయయేత్కృమిమోర్థంచ విషంహరతినిశ్చయం ॥

టీ ॥ ఇంగుళదబేరు ౨ వరహతూకవన్ను నింబేహణ్ణినరసదల్లి సణ్ణనాగి మర్దిసి అదన్ను నింబేహణ్ణినరసదల్లియే కదడి కుడియకొడలు సమస్తకృమిగళూ నిశ్చయవాగి శమనవాగువు.

శ్లో ॥ విషిసర్వక్రిమోజ్యాస్యాత్త్వ కాచగిరికర్ణికా ॥

టీ॥ బిళీసక్కరెగదబేరు ళ వరహాహూళ కణ్ణీరిందలాదరూ నింబెహుళి యిందలాదరూ అరదు అదరల్లి మేళదడి కొడలు స్థావర జంగమ కృత్రిమ వెంబ మూరు తెరనాదవిషగళూ పరిహరవాగువు.

శ్లో॥ శిలాంబాద్యాత్పష్టమూలత్వగాము గొక్షీరకః పిబేత్ । కృత్రిమంచవిషంహంతి శ్రీమచ్ఛాబర భాషితం ॥ పథ్యంక్షీరౌదనం దేయమారోగ్యంభవతి ధ్రువం॥

టీ॥ బలుగుణికేబేరిన కొళ్కు నాల్కు వరహాహూళవం హసువిన హసీ హాలల్లి అరదు కుడియిసలు సకల కృత్రిమవిషవ్యాధియు శమనవాగువుదు. ఇదు శాబరస్వామియింద నిరూపిసల్పట్టితు. పథుదన కొట్టు హాలోగర పథ్యవన్నిడిసువదు, పథ్యాపథ్యగళు స్థావరజంగమ ప్రకరణదల్లే హేళల్పట్టిరువవె.

విషకెల్ల పథ్యాపథ్యంగళు.—స్థావరజంగమప్రకరణదల్లి హేళల్పట్టరీతియల్లే ఈ కృత్రిమవిషదల్లియూ మాడిసువదు.

ఇతి శ్రీ నంజనాథభూపాలవిరచిత వైద్యసారసంగ్రహదోళ్ ౧౧నేయ ప్రకరణం సంపూర్ణం.

సమాప్తి.

A. T. Ramaswami
Tirumalai ...
Chittoor ...